This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

GRAD
891.23
B72
1867

C 491,092

NON CIRCULATING

Bopp's
GLOSSARIUM
COMPARATIVUM
LINGUAE
SANSCRITAE
EDITIO TERTIA

FROM THE LIBRARY
OF
PROFESSOR HENRY S. FRIEZE.

Presented to the University of Michigan by Mrs. Frieze and her daughters, July, 1890.

Hosted by Google

D
186

Digitized by Google

Hosted by Google

Hosted by Google

Hosted by Google

GLOSSARIUM COMPARATIVUM
LINGUAE SANSCRITAE.

Hosted by Google

Hosted by Google

GLOSSARIUM COMPARATIVUM
LINGUAE SANSCRITAE

IN QUO

OMNES SANSCRITAE RADICES ET VOCABULA USITATISSIMA EXPLICANTUR ET CUM VOCABULIS GRAECIS, LATINIS, GERMANICIS, LITUANICIS, SLAVICIS, CELTICIS COMPARANTUR

A

FRANCISCO BOPP.

EDITIO TERTIA,
IN QUA
VOCABULA SANSCRITA ACCENTU NOTATA SUNT LATINISQUE LITTERIS TRANSCRIPTA.
ADIECTI SUNT INDICES.

BEROLINI
PROSTAT IN LIBRARIA DÜMMLERIANA
(HARRWITZ ET GOSSMANN)
MDCCCLXVII.

Hosted by Google

Hosted by Google

PRAEFATIO.

Continentur hoc libro omnes linguae sanscritae radices et vocabula usitatissima cum verbis graecis, latinis, germanicis, lituanicis, slavicis, celticis comparata, et, quantum fieri potuit, librorum sanscritorum locis illustrata. Plurimae tamen radices apud auctores hactenus nondum repertae sunt, nonnullae tantum in dialecto Vêdicâ occurrunt, aliae cognatis linguis confirmantur. Ita obsoleta radix स्तिघ् *stig̔*, cui ascendendi notionem attribuunt grammatici, nostro *steigen*, graeco στείχω, ἔστιχον, russico *stignu* assequor (= स्तिघ्नोमि *stig̔nṓmi*), lituanico *staigiō-s* festino, hibernico *staighre* gradus approbatur.

Multae quae a grammaticis Indicis inter radices receptae sunt formae non verae sunt radices, sed verborum denominativorum themata, ut e.c. कुमार् *kumâr*, कर्त्र् *kartr*, मन्त्र् *mantr*, स्तोम् *stóm*; nonnullae syllabam reduplicativam continent, sicut e. c. जक्ष् *ǵakś*, quod ortum est e घस् *g̔as* ejecto अ *a*, जागृ *ǵâgṛ* e गृ *gṛ* vel potius गर् *gar* (gr. ἐγείρω). Omnes enim, quae ex indigenorum grammaticorum sententiâ in ऋ *ṛ* vocalem desinunt radices, re verâ exeunt in अर् *ar*, quod in debilioribus formis in ऋ *ṛ* corripitur, in fortioribus retinetur, ideo e. c. कृत *kṛtá*, कृत्वा *kṛtvā́*, कर्तुम् *kártum* a कृ *kṛ*, i. e. कर् *kar*. Etiam litterâ ॠ *ṝ* terminatae radices vere desinunt in अर् *ar*, quod in fortioribus formis aut conservant, aut in आर् *âr* producunt, in debilioribus autem in इर् *ir*, ante duas consonantes in ईर् *îr*, vel vi euphonicâ antecedentis labialis in उर् *ur*, ऊर् *ûr* immutant; ideo e. c. किरामि *kirā́mi*, चकर *ćakára*, चकार *ćakā́ra*, कीर्ये *kîryḗ*, कीर्ण *kîrṇá*, a कॄ *kṝ*, i. e. कर् *kar*; पिपर्मि *píparmi*, पुरु *purú*, पूर्ये *pûryḗ*, पूर्ण *pûrṇá*, a पॄ *pṝ*, i. e. पर् *par*. Verba nonae classis earum, quibus grammatici vocalem ॠ *ṝ* attribuunt, radicum, syllabam अर् *ar* in temporibus specialibus corripiunt in ऋ *ṛ*, e. c. जृणामि *ǵṛṇā́mi* a जॄ *ǵṝ*, i. e. जर् *ǵar*. Quam hac de re in libro „Vocalismus” inscripto (p. 177 - 193) fusius exposui, ṣendicâque europaeicisque cognatis linguis comprobare studui

Hosted by Google

sententiam, confirmatam quoque video priscorum Persarum linguâ, quae syllabam *ar* integram retinet in formis, ubi Sanscrita eam in ऋ *ṛ* corripit, vel in इर् *ir*, ईर् *îr*, उर् *ur*, ऊर् *ûr* immutat; ita ut e.c. *barta* latus, sustentus, *karta* factus, *adarśnuś* *) ausus est, *asariyata* occisus est respondeant formis sanscritis भृत *b'ṛtá*, कृत *kṛtá*, अधृष्णोत् *ád'ṛśṇôt*, अशीर्यत *áśîryata* [v. r. शर् (शॄ) *śar* (*śṝ*)].

Libri, quibus illustrandis hoc glossarium praecipue inservit, sunt hi: 1) *Indralôkâgamanam***). 2) Diluvium cum tribus aliis Maha-Bhârati praestantissimis episodiis, Berolini 1829, apud Ferdinandum Dümmler. 3) Nalus Maha-Bhârati episodium (ed. 2. Berolini 1832 in librariâ Fr. Nicolai). 4) *B'agavadgîta*. 5) *Ḥitôpadêśa*. 6) *Urvaśia*, Câlidâsi fabula.

---

*) *t* finale post antecedentem vocalem *u* transit in *ś*, post alias abjicitur, quam ob rem pro *paruviyat* (Rawl. I. 7. 8. 45: *hacâ paruviyat* ab antiquo) *paruviyata* legendum esse censeo, quod suffixo cum sanscritis formis in तस् *tas* convenit (v. e. c. अतस् *átas*, इतस् *itás*, शत्रुतस् *śatrutás*). Veri ablativi autem, quanquam formâ cum instrumentali conveniunt, sunt *kabuǵiyâ* Cambyse (Rawl. I. 40) et *darugâ* (IV. 37). Etiam *bâbiruś* Babylone (II. 65) verus est ablativus, nititurque formâ *bâbirut* quocum conferantur ablativi ṣendici ut *tanauṭ* (gr. compar. §. 180). Genitivi forma *bâbiruwa* convenit cum sanscritis genitivis ut धेन्वास् *d'ênvâ's*, correpto *â* et abjecto *s*, sicut semper post antecedentem vocalem *a* vel *â*.

**) Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel nebst anderen Episoden des Mahâ-Bhârata, Berlin 1824, bei W. Logier.

SIGLORUM EXPLICATIO.

A. est Arǵuni reditus ex Indri coelo *).
Am. est Amara-Kôśa.
âtm. est âtmanêpadam.
Bʿ. est Bʿagavad-Gîta.
Bʿaṭṭ. est Bʿaṭṭi-Kâvya.
Bʿar. est Bʿartriḥaris (ed. Bohlen).
Br. est Braḥmani lamentatio **).
Dêv. est Dêvîmâḥâtmya (ed. Poley. Berol. apud Ferd. Dümmler).
Dr. est Drâupadiae raptus (in libro meo „Diluvium").
Gʿaṭ. est Gʿaṭakarpara (ed. Dursch. Berol. apud Ferd. Dümmler).
Gîta-G. est Gîta-Gôvinda ed. Lassen.
gr. est grammatica minor („Kritische Grammatik der Sanskrita-Sprache in kürzerer Fassung").
gr. comp. est grammatica comparativa („Vergleichende Grammatik etc."). Numeri indicant paragraphos.
Ḥ. est Ḥiḍimbi caedes *).
Hib. est Gaëlicum dialecti Hibernicae.
Ḥit. est Ḥitôpadêśa (ed. Bonn.).
In. est Indralôkâgamanam **).
K. est Kâśinâtʿus, grammaticus indicus, cujus radicum collectionem edidit Wilkinsius (The radicals of the Sanscrita Language, London 1815) ***).
Lass. est Lassenii Anthologia Sanscrita.
Lit. est Lituanicum.
M. est Matsyôpâkʿyâna, i. e. episodium de diluvio.
Maḥ. est Maḥâ-Bʿârata ed. Calc.
Man. est Manu-Sâstra.
Mêǵʿ. est Mêǵʿadûta.
Mṛ. est Mṛććʿakatî.

---

*) In libro meo „Diluvium" Berolini in libraria Dümmleriana.

**) In libro meo „Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel". Berol. apud Guilelmum Logier.

***) Kâśinâti et Vôpadêvi grammaticorum explicationes nonnisi iis apposui radicibus, quarum significatio librorum locis non confirmari potuit. Ubi utriusque grammatici definitiones iisdem verbis sunt expressae, sigla omisi.

Hosted by Google

N. est Nalus (Berol. apud Nicolai).

P. est Pâṭaliputra (ed. H. Brockhaus. Lipsiae 1835).

Pâṇ. est Pâṇinis.

par. est parasmâipadam.

r. est 1) radix. 2) regula.

Raǵ. est Raǵu-Vaṅśa (ed. Stenzler).

Râm. est Râmâyana ed. Seramp.

R. Schl. est Schlegelii editio Râmâyanae.

Ṛgv. est Ṛgvêda-Saṅhitae liber primus (sanscrite et latine edidit Fr. Rosen, cujus versionem locis laudatis apposui).

Ṛgv.-V. est Ṛgvêdae liber quintus, cujus exempla a Vasiśṭi hymnis sumta affert Westergardius in libro suo „Radices Sanscritae" inscripto *).

Ṛgv. Sp. est Fr. Rosenii Ṛgvêda-Specimen.

s. est suffixum.

Sâ. est episodium de Sâvitria **).

Śak. est Śakuntala ed. Chézy.

Su. est Sundus et Upasundus ***).

th. est thema.

Up. est Upakôśa (in libro „Pataliputra" ed. Brockhaus).

Ur. est Urvaśia (ed. Lenz. Berol. apud Ferd. Dümmler).

V. est Vôpadêvus grammaticus cujus radicum corpus, *Kavikalpadruma* inscriptum, edidit W. Carey in grammaticâ suâ.

Westerg. est Westergardii liber „Radices Sanscritae" inscriptus.

---

*) Dialectum Vêdicam nonnisi in iis respexi radicibus, quarum significationes librorum classicae linguae locis non confirmari potuerunt.

**) In libro meo „Diluvium" Berolini apud Ferd. Dümmler.

***) In libro meo „Ardschuna's Reise zu Indra's Himmel". Berol. apud Guilelmum Logier.

Hosted by Google

अ *a*.

1. अ *a*, stirps demonstrativa; v. gr. 247 et cf. hib. *a* ejus = *asya*, *asyâs*, v. O'Reilly p. 14; *a-nochd* adv. „to-night".

2. अ *a* (ut mihi videtur, a praec., v. gr. comp. 371) particula negativa, quae vocabulis praefigitur. Ante vocales ei additur *n* euphonicum (v. gr. 114. 599 et cf. gr. ἀ, ἀν, lat. *in*, goth. et german. *un*, hib. *ain*).

अंश् *aṅś* 10. par. (*samâgʿâtê* K., *vibʿâganê* V.) coacervare, dividere. Scribitur etiam *aṅs*.

अंश *áṅśa* m. (r. *aṅś* s. *a*) 1) pars, portio. 2) humerus Śak. 22. 6 infr. (cf. germ. vet. *ahsala*, lat. *axilla*, v. sq. *aṅśala*). Scribitur etiam *aṅsa*.

अंशल *aṅśalá* (a praec. s. *la*) robustus. Scribitur etiam *aṅsala*.

अंशु *aṅśú* m. (r. *aṅś* s. *u*) radius.

अंशुक *aṅśuká* n. pannus, vestis; *stanâṅśuka* tunica pectoralis. Ur. 61. 2.

अंशुमत् *aṅśumánt* (ab *aṅśu* s. *mant mat*) 1) radiis praeditus. Bʿ. 10. 21. 2) m. sol.

अंस् *aṅs* 10. par. v. *aṅś*.

अंस *áṅsa* m. v. *aṅśa*.

अंसल *aṅsalá* (a praec. s. *la*) fortis, robustus. Am.

अंह् *aṅh* 1. âtm. (grammatici scribunt *aḥ*, v. gr. 110[a]) ire (v. *aṅhri* pes et cf. *aṅgʿ*).

अंहति *aṅhátí* f. (rad. *aṅh* s. *ti*, conservato charactere primae classis, sicut in *vasati* q. v.) donum. Am.

अंहस् *áṅhas* n. (r. *aṅh* s. *as*) peccatum. Am. (cf. *agʿa*, *âgas* et gr. ἄγος).

अंहु *aṅhú* (Ṛgvêd.) angustus (goth. *angu-s*, lat. *angustus*, gr. ἔγγυς, nostrum *eng*).

अंह्रि *áṅhri* m. (r. *aṅh* s. *ri*) pes. Am. (cf. *aṅgʿri*).

अक् *ak* 1. par. (*kuṭilâyâṅ gatâu* K. *vakragatê* V. cf. *ag*) flexuose, tortuose ire (cf. gr. ἀγκή, ἀγκαί, ἀγκών, lat. *angulus*).

अकत्थन *akatʿana* (Karm. ex *a* priv. et *katʿana* a r. *katʿ* s. *ana*) non gloriosus, se non jactans. In. 4. 11.

अकस्मात् *akasmât* (Avy. ex *a* priv. et ablat. interrogativi *kim*, secundum analogiam adverbiorum *sâkśât* et *samantât*, v. gr. 607) sine causa, subito. N. 21. 22. Hit. 18. 2.

अकाम *akâmá* (Baḥ. ex *a* priv. et *kâma*) invitus. N. 20. 22.

अकार *akâra* m. (ex *a* sonus *a* et *kâra* faciens) littera a. Bʿ. 10. 33 (v. gr. 4).

अकाल *akâla* (Baḥ. ex *a* priv. et *kâla* tempus) intempestivus. Su. 1. 31.

अकूपार *ákûpâra* m. (cujus ripa ulterior non vilis i. e. non propinqua sed remota est; Baḥ. ex *a* priv. et *kûpâra*, quod ipsum est Baḥ. ex *kû*, producto ex *ku* q. v., et *pâra*; cf. *dûrapâra*) mare. Am.

अकृतबुद्धि *akṛtabuddʿi* (Baḥ. ex *ákṛta* et *buddʿi*) non factum intellectum habens, i. e. intellectu destitutus (cf. composita, quae a *gʿâta* incipiunt).

अकृतबुद्धित्व *akṛtabuddʿitva* n. (a praec. s. *tva*). Abstractum praecedentis. Bʿ. 18. 16.

अकृतात्मन् *akṛtâtman* (Baḥ. ex *akṛta* et *âtman*) non factam animam habens, animâ privatus, i. e. improbus, insanus. N. 12. 82. Bʿ. 15. 11.

अक्का *akkâ* f. mater (cf. lat. *Acca*).

अक्लिष्टकार *akliśṭakâra* (Karm. ex *akliśṭa* inturbatus, non interruptus, indefessus — a r. *kliś* praef. *a*, s. *ta* — et *kâra* actio, nisus) indefessus nisus.

Hosted by Google

अक्लिष्टकारिन् akliśṭakârin (a praec. s. in) indefessum nisum habens. In. 2. 10.

अक्ष् akś 1. et 5. par. (saṅǵâtê K. vyâptisaṅhatyôḣ V.) coacervare, occupare.

अक्ष akśa m. (v. îkś videre) 1) oculus, in fine compositorum pro akśi — v. gr. 613 — e. c. piṅgâkśa q. v. (gr. ὌΣΣΟ, ὌΚΚΟ per assimilationem ex ὌΞΟ, lat. *oculus* abjecto *s*, goth. *augô* — th. *augan* v. अक्षन् akśan — slav. vet. ОКО *oko*, th. ОЧЕС *oćes* (v. gr. comp. 1 p. 236). 2) talus N. 7. 5. 3) rota (cf. lat. *axis* = akśi q. v.; gr. ἌΞΟΝ = akśan q. v.; germ. vet. *ahsa*, nostrum *Achse*; lit. *aśis* ejecto *k*). 4) currus.

अक्षदर्शक akśadarśaka m. (Tatp. e praec. et darśaka qui videt) judex. Am.

अक्षन् akśán thema defectivum, quo suppletur akśi oculus (gr. 169, cf. goth. th. *augan*, unde nomin. *augô*).

अक्षम akśama (Karm. ex a priv. et kśama potens, a r. kśam s. a) impotens. Sâ. 4. 20.

अक्षमात्र akśamâtra n. (ex akśa oculus et mâtra n. mensura, in fine compositorum significans solus, v. quoque suffixum mâtra, gr. 584) temporis punctum, momentum. âkśamâtrêṇa momento, statim. A. 8. 4.

अक्षय akśaya (Baḣ. ex a priv. et kśaya m. exitium) liber ab exitio, sempiternus. N. 2. 18.

अक्षयत्व akśayatvá (a praec. s. tva) abstractum praecedentis, *Unvergänglichkeit*. Ḣit. 1. 8.

अक्षय्य akśayyá (Karm. ex a priv. et kśayya fragilis, a r. kśi s. ya, gr. 560) quod exstingui non potest, immortalis, perennis.

अक्षर akśára n. (Karm. ex a priv. et kśara periens, a r. kśar s. a) 1) quod non perit, immortale, sempiternum (na kśaratî 'ty akśaram, sic. schol. Śrîd'arasvâminus ad B'. 8. 3). 2) littera, syllaba. 3) êkam akśaram (unum immortale) syllaba sanctistissima ôm, quae tribus suis litteris tres deos altissimos exprimit, scilicet litterâ a, quae cum sequente u in ô coalescit, deum Viśnum, u Śivum, et m Brahmam. B'. 10. 25.

अक्षवती akśavatî f. (ab akśa m. talus, s. vant vat in fem.) talarius lusus. N. 26. 10.

अक्षान्ति akśânti f. (Karm. ex a priv. et kśânti patientia) invidia. Am.

अक्षि ákśi n. oculus (nom. irr. v. gr. 169 et akśa; lit. *aki-s*).

अक्षौहिणी akśâuḣiṇî f. exercitus completus, justum peditum, equitum, curruum et elephantorum numerum continens. Secundum Wils. ex akśa currus et ûḣiṇî collectio, vocalibus a et û irregulariter coalescentibus in âu pro ô.

अखण्ड ak'aṇḍa (non partem continens, Baḣ. ex a priv. et k'aṇḍa) totus, plenus. Śak. 35 infr.

अखिल ak'ila (non vacuum habens, Baḣ. ex a priv. et k'ila n. inane, vacuum) omnis, universus, totus. ak'ilêna adv. omnino. N. 6. 8. Su. 3. 8. A. 3. 8.

अग् ag 1. par. (kuṭilâyâṅ gatâu K. vakragatê V.) tortuose, flexuose ire; cf. ak.

अग aga m. (Karm. ex a priv. et ga iens, a r. gâ s. a) 1) arbor. 2) mons.

अगद agadá m. (Baḣ. ex a priv. et gada morbus) medicamentum. Am.

अगम agama m. (Karm. ex a priv. et gama iens, a r. gam s. a) arbor. N. 12. 103.

अगाध agâd'a (secundum Wils. Baḣ. ex a priv. et gâd'a locus, situs cf. nostrum *Boden-los*. Derivari etiam potest a rad. gâḣ submergi, quae primitive gâd' sonuisse videtur, v. gramm. comp. 23) valde profundus. N. 6. 13. — (Huc fortasse pertinent gr. ἀγαθός et goth. gôths th. gôda, abjecto a initiali).

अगार agâra n. domus. Rag'. 5. 25; cf. âgâra id. Am.

अग्नि agní m. 1) ignis. 2) Agnis, deus ignis (lat. *igni-s*, lit. *ugni-s*, slav. *ognĭ*.

अग्निचित् agnićít m. (ex agni et ćit colligens a r. ći adjecto t, v. gr. 573) ignis cultor, qui ignem sacrum sustinet. Am.

Hosted by Google

अग्निमत् *agnimánt* (igne praeditus ab *agni* suff. *mant mat*) igni deditus, ignem colens. N. 12. 50.

अग्निपुरोगम *agnipurôgama* (Bah. ex *agni* et *purôgama* antecedens, e *puras* in fronte et *gama* iens) cui Agnis antecedit, Agnem tamquam antecedentem habens. N. 5. 34.

अग्निशिख *agniśik'a* m. n. (Bah. ex *agni* et *śik'â* flamma) crocus. Am.

अग्निहोत्र *agnihôtrá* n. (Tatp. ex *agni* et *hôtra* n. q. v.) ignis sacer, qui perpetuo alitur. Su. 2. 14. Sâ. 1. 8. N. 12. 96.

अग्र *ágra* n. 1) cuspis, cacumen, vertex. N. 8. 9. loc. *agrê* ante, coram, c. gen. N. 23. 21 (cf. gr. ἄκρον). 2) adj. insignis, eximius. A. 1. 8.

अग्रज *agraǵa* m. (e praec. et *ǵa* natus) primogenitus, frater natu maximus.

अग्रतस् *agratás* (ab *agra* s. *tas*) in fronte, ante, coram, cum gen. Su. 3. 27. H. 4. 24. N. 24. 11.

अग्र्य *ágrya* (ab *agra* n. cacumen, s. *ya*) insignis, egregius, eximius. Dr. 7. 12.

अघ् *ag'* 10. par. (*pâpakaraṇê* K. *tatkṛtâu* V.) peccare (non vera radix, sed verbum denominativum a sq. *ag'a*).

अघ *ag'á* n. (r. *añg'* ire s. *a*) peccatum. V. *anag'á* et cf. *añhas*.

अङ्क् *añk* 1. âtm. 10. par. signare, notare. Ur. 60. infr.; 83. 10. *añkita* signatus, quod etiam ab *añka* signum suff. *ita* derivari potest.

अङ्क *añká* m. (r. *añk* s. *a*) 1) nota, signum. 2) gremium, secundum Wils. „the flank or part above the hip" (fortasse huc pertinet gr. ὄγκος). In. 1. 27. 2. 21. N. 23. 25. Sâ. 5. 65. 3) actus scenicus.

अङ्कुर *añkurá* m. (r. *añk* s. *ura*) 1) cuspis, spiculum. Śak. 36. infr. 2) surculus.

अङ्कुरित *añkuritá* (ab *añkura* s. *ita*) surculis praeditus. Ur. 9. 2.

अङ्कुश *añkuśá* m. n. stimulus quo elephanti impelluntur. Dêv. 7. 9.

1. अङ्ग् *añg* 1. par. (grammatici scribunt *ag* v. gr. 110[a]) ire.

2. अङ्ग् *añg* 10. par. (*lakśaṇê* K. *padê lakśmaṇi* V.) notare.

अङ्ग *áñga* n. (r. *añg* ire s. *a*) 1) membrum. 2) corpus. 3) nomen sex librorum, quorum tres priores grammaticas tractant res, quartus sacros ritus, quintus explicationem obscurarum Vêdorum vocum, sextus mathematicam (v. Jones, On the literatur of the Hindus. Asiat. Res. t. 1). 4) subsidium, auxilium. Hit. 72. 3.

अङ्गद *añgada* m. (ex *añga* et *da* dans) armilla, quâ brachia superiora ornantur. Ur. 9. 18.

अङ्गन *añgana* n. (r. *añg* ire s. *ana*) atrium. Am. — Scribitur etiam *añgaṇa*. Dêv. 5. 50.

अङ्गना *añganâ'* f. (r. *añg* s. *ana* in fem.) femina. N. 3. 18. 12. 61.

अङ्गराग *añgarâga* m. (ex *añga* n. et *râga* m. color) odoratum unguentum, nisi potius, quod vocis origini magis conveniret, fucus, pigmentum (Wils. explicat: Perfuming the body after cleansing; smearing it with unguents of sandal etc. Hêm. 3. 299). In. 5. 8.

अङ्गार *áñgâra* m. n. carbo (lit. *angli-s*, russ. *ugolj*, v. gr. comp. 255. *g*).

अङ्गारक *añgâraka* n. nom. pr. Dr. 2. 11.

अङ्गीकर् -कृ *añgîkar -kṛ* (ex *añga* et *kar kṛ* facere, gr. 585) consentire, promittere. Up. 49. 73. 77.

अङ्गुरि *añgúri* f. (hoc et cognata vocabula *añguri*, *añgula*, *añguli*, *añgulî*, *añguśt'a* ab *añga* corpus, membrum, descendere videntur, attenuato *a* in *u*, ita ut *añguśt'a* proprie significet „in corpore stans"; formae *añguli* etc. et *añguri* nituntur eo, quod *r* et *l* facile inter se permutantur) digitus.

अङ्गुरी *añgurî* f. id.

अङ्गुरीय *añgurî'ya* m. n. (ab *añguri* vel *añgurî* s. *îya*) annulus.

अङ्गुरीयक *añgurîyaka* (a praec. suff. *ka*) annulus. Śak. 23. 3 (v. *añgulîyaka*).

Hosted by Google

अङ्गुल *aṅgúla* m. pollex, digitus.

अङ्गुलि *aṅgúli* f. (v. *aṅguri*) digitus.

अङ्गुली *aṅgulî* f. id.

अङ्गुलीयक *aṅgulîyaka* n. (ab *aṅgulîya* — cf. *aṅgurîya* — s. *ka*) annulus. Am.

अङ्गुष्ठ *aṅgúśṫa* (vêd. *aṅguśṫá*) m. (v. *aṅguri*) pollex. Sâ. 5. 16.

अङ्घ् *aṅǵ* 1. âtm. (*gatyâkśêpê* K. *gatâu nindâram-b'agavêśu* V.) ire, despicere, incipere, properare. Haec radix, quam grammatici scribunt *aǵ* (v. gr. 110[a]), primitiva forma radicis *aṅh*, q. v., esse videtur.

अङ्घ्रि *áṅǵri* m. (r. *aṅǵ* s. *ri*) pes, arboris radix. Hit. 123. 8 (cf. *aṅhri*).

अचल *aćala* (Karm. ex *a* priv. et *ćala* se movens, a r. *ćal* s. *a*) 1) immobilis, immotus. B'. 2. 53. 2) m. mons.

अचिर *aćira* (Karm. ex *a* priv. et *ćira* longus) 1) adj. brevis: *aćirêṇa kâlêna* brevi tempore. Br. 3. 7. 2) adv. cum acc. instr. et ablat. terminatione: *aćiram*, *aćirêṇa*, *aćirât*, brevi, mox, cito. Br. 1. 22. Dr. 5. 20. N. 13. 45. 20. 1.

अचिरप्रभा *aćiraprab'â* f. (non longum splendorem habens, Bah. ex *aćira* et *prab'â* splendor) fulgur. Ur. 78. 15.

अच्छ *aćća* clarus, translucidus. Am.

अच्युत *aćyuta* (non lapsus, v. *ćyu*) 1) adj. firmus, trop. excelsus, divinus, augustus. M. 20. 2) m. nomen Viśnûs et Krśni. Am.

अज् *aǵ* 1. par. (*gatâu* K. *kśêpê gatê* V.) ire, conjicere (gr. ἄγω, lat. *ago*).

1. अज *aǵá* m. (ut videtur a. r. *aǵ* s. *a*) caper (lit. *oży-s*, russ. козёлъ *koṡël'*, v. *aǵâ*).

2. अज *aǵá* m. (Karm. ex *a* priv. et *ǵa* natus q. v.) 1) non natus. 2) nomen geniorum ordinis. Su. 3. 5.

अजगर *aǵagara* m. (ex *aǵa* m. caper et *gara*, a r. *gar* [*gṛ*], vorans) magnus serpens, secundum Wils. boa constrictor.

अजन्य *aǵanya* n. (ex *a* priv. et *ǵanya*, a r. *ǵan* s. *ya*, gignendus) miraculum, portentum, prodigium.

अजस्रम् *aǵasram* adv. cum acc. term. aeterne, in perpetuum, semper. Ut videtur ex *a* priv. et *ǵasra*, quod separatim non invenitur, a r. obsol. *ǵas* occidere s. *a*.

अजा *aǵâ* f. (fem. τοῦ *aǵa*) capra (gr. ΑΙΓ, lit. *ożkà*, russ. козка *koṡkà*, praefixo *k* sicut in *kostj* = *asṫi* ὀστέον).

अजातव्यञ्जनाकृति *aǵâtavyaṅǵanâkṛti* (Bah. ex *aǵâtavyaṅǵana* non natam barbam habens — Bah. ex *aǵâta* et *vyaṅǵana* n. barba — et *âkṛti* f. forma) imberbis (ad litt. non natam barbam habentis formâ praeditus). Br. 1. 28.

अजातशत्रु *áǵâtaśatru* m. (ex *aǵâta* non natus et *śatru* hostis) non natos hostes habens, i. e. liber ab hostibus, nomen Yud'iśṫiri. A. 1. 4.

अजिन *aǵína* n. (ut mihi videtur, ab *aǵa* caper. s. *ina* sicut gr. αἰγίς ab ΑΙΓ) pellis, nebris. B'. 6. 11.

अजिह्म *aǵihma* (Karm. ex *a* priv. et *ǵihma*) non curvus.

अजिह्मग *aǵihmaga* (Karm. e praec. et *ga* a. r. *gâ* s. *a*) 1) non flexuose iens. 2) m. sagitta.

अजीवित *aǵîvita* n. (Karm. ex *a* priv. et *ǵîvita* n. vita, a r. *ǵîv* s. *ta*) mors. Br. 2. 31.

अज्ञातवास *aǵńâtavâsa* (ex *áǵńâta* a r. *ǵńâ*, et *vâsa* habitatio) 1) m. Karm. incognita habitatio. In. 5. 57. 2) adj. Bah. incognitam habitationem habens, hinc adv. *aǵńâtavâsam* incognitâ habitatione. Na. 15. 20. 25. 11.

1. अञ्च् *anć* 1. par. âtm. (grammatici scribunt etiam *ać*, gr. 110[a]) 1) ire, in compositis ut *práńć*, *prâć*, v. gr. 179 sq. 2) venerari, colere. — *ańćita* 1) erectus, de pilis, v. apud Wils. *rômâńćita* „having the hair of the body erect, considered as a proof of exquisite pleasure, enraptured, delighted". 2) pulcher, de oculis, palpebris et superciliis, ubi primitive

item „erectus" significare videtur: N. 12. 45. *ańćitêkśaṇa* pulchros oculos habens; Rag̀. 5. 76. *ańćitâkśipakśman* pulchros oculorum palpebras habens (comment. Calc. *ańćitâni sundarâṇi akśnôr nêtrayôr pakśmâṇi yasya*); *ańćitab̀rû* f. Wils. ed. 2 „a woman having beautifull eye brows".

2. अञ्च् *ańć* 10. par. (*vyaktâyâń vâći* K. *vyaktâu* V.) clare, distincte loqui.

अञ्चल *ańćala* n. (r. *ańć* s. *ala*) finis, margo vestis. Ḥit. 83. 8.

अञ्चित *ańćitá* v. 1. *ańć*.

अञ्चितपत्राक्ष *ańćitapatrâkśa* (Baḥ. ex *ańćitapatra* pulchra folia habens, quod hoc in composito lotum florem significare videtur, et *akśa* oculus) loto similes oculos habens. Su. 3. 25. Confirmari possit conjectura mea lectione ed. Calc. *ańćitapadmâkśa* i. e. pulchro loto similes oculos habens. Fortasse tamen genuina lectio est *ańćitapakśmâkśa* i. e. pulchris palpebris praeditos oculos habens; cf. supra memoratum *ańćitâkśipakśman*.

अञ्छ् *ańć̃* 1. par. (*âyâmê*, grammatici scribunt *ać̃*, gr. 110[a]) longum esse.

अञ्ज् *ańǵ* 7. 10. par. (*anáǵmi*, *ańǵâyâmi*; *ańǵ* 10. a grammaticis scribitur *aǵ*) 1) ire, v. *ańǵas*. 2) splendere. 3) oblinere, ungere, praesertim cl. 10. Man. 4. 44: *ańǵayantî svakê nêtrê* oblinens oculos suos (lat. *ungo*).

c. *vi* caus. 1) manifestare, arguere. Man. 10. 38. pass. *vyaǵyatê* (gr. 455. 475). Ḥit. 103. 20. 2) creare. Man. 1. 6.

अञ्जन *ańǵana* n. collyrium. Ḥit. 74. 4.

अञ्जलि *ańǵalí* m. (manuum junctio, implicatio (Wils. explicat: The cavity formed by putting the hands together and hollowing the palms, as if to receive water, etc.).

अञ्जस् *áńǵas* n. (r. *ańǵ* s. *as*) celeritas. Sâ. 6. 44 instr. *ańǵasâ* adv. celeriter.

अट् *aṭ* 1. par. âtm. ire, incedere, ambulare. Ram. ed. Ser. III. 52. 18: *aṭanti râǵamârgêśu kuńǵarâḣ* incedunt in regiis viis elephanti; III. 70. 63: *mṛgayâm aṭatê* venatum it; N. 2. 13. 10. 1: *aṭamâna*. Cf. hib. *eathaim* „I go", v. Pictet p. 12.

c. *pari* circumgredi. Ḥit. 42. 13.

अटन *aṭana* n. (r. *aṭ* s. *ana*) ambulatio, iter, peregrinatio. Ḥit. 28. 108.

अटनि *aṭani* et अटनी *aṭanî* f. arcus extrema. Ḥit. 35. 12.

अटवी *aṭavî* f. sylva. Ḥit. 41. 1.

1. अट्ट् *aṭṭ* 1. âtm. (*atikramê* K. *atikramê*, *vad̀ê* V.) superare, occidere.

2. अट्ट् *aṭṭ* 10. par. (*anâdarê* K.) despicere, vilipendere.

अट्टहास *aṭṭaḣâsa* m. (ex *aṭṭa* multus — a r. *aṭ* s. *a* — et *ḣâsa* risus) risus vehemens, cachinnus, hinnitus. Dêv. 2. 31. 9. 21.

अट्टाल *aṭṭâla* m. palatium.

अट्टालक *aṭṭâlaka* m. (a praec. s. *ka*) ut videtur, i. q. *aṭṭâla* vel *aṭṭâlikâ*; secundum Wils. „a room on the top of a house". A. 10. 3 ubi *aṭṭâla* pro *aḍâla* scribendum.

अट्टालिका *aṭṭâlikâ* f. secundum Wils. „a palace, an upper roomed house".

अठ् *aṭ̀* 1. par. (*gatâu*) ire.

1. अड् *aḍ* 1. par. (*udyamê*) operam dare, adniti.

2. अड् *aḍ* 5. par. (*vyâpanê*) occupare.

अड्ड् *aḍḍ* 1. par. (*ab̀iyôgê*) niti, contendere, petere.

1. अण् *aṇ* 1. par. (*śabdê*) sonare.

2. अण् *aṇ* 4. âtm. (*prâṇanê*) spirare, spiritum trahere. cf. *an*.

अणक *aṇaka* (r. *aṇ* s. *aka*) inferior, pravus, vilis. Am.

अणीयांस् *áṇîyâńs* (ab *aṇu* s. comp. *îyâńs*, *îyas*) minor, parvulus, perexiguus. B̀. 8. 9.

अणु *aṇu* (f. *aṇvî*) parvus, exiguus. N. 8. 32. B̀. 8. 9.

Hosted by Google

अण्ठ् *aṇṭ'* 1. âtm. (*gatâu*, grammatici scribunt *aṭ'*, praet. red. *ânaṇṭ'ê* gr. 394) ire.

अण्ड *aṇḍá* n. 1) ovum. 2) testis, testiculus. Ḥit. 49. 16.

अण्डज *aṇḍaǵa* m. (ovo natus, et *aṇḍa* et *ǵa*) avis.

अत् *at* 1. par. (*sâtatyagamanê*) continuo ire, peragrare (v. *atasa*).

अतट *ataṭa* m. (Baḥ. ex *a* priv. et *taṭa* ripa) praecipitium. Am.

अतथोचित *atat'ôćita* (Karm. ex *a* priv. et *tat'ôćita*, Karm. e *tat'â* sic et *ućita* dignus, merens, a r. *uć*) non sic dignus, non hac re dignus, non hoc merens. Ḥ. 1. 33. N. 15. 17.

अतन्द्रित *atandrita* (Karm. ex *a* priv. et *tandrita* [quod separatim non invenitur] lassitudine affectus, lentus, negligens, a *tandrâ* f. s. *ita*) 1) indefessus. 2) non lentus, non negligens. N. 15. 14. 17. 46. 20. 36. M. 45.

अतप्ततपस् *ataptatapas* (Baḥ. ex *atapta* — ex *a* priv. et *tapta* part. perf. pass. a r. *tap* q. v. — et *tapas* n. q. v.) non absoluta sacra tormenta habens (nicht gebüfste Bufse, nicht vollbrachte fromme Selbstqual habend). In. 1. 17. 2. 4.

अतस् *átas* (a stirpe pronominali *a*, gr. 247, s. *tas*) 1) inde, hinc, illinc. N. 9. 23. 2) ideo, igitur, itaque. Br. 2. 30. Sâ. 5. 11. 3) in comparationibus pro ablativo pronominis *idam* substantive posito usurpatur. Ḥ. 1. 29. 35. — Ante *nimittam* (causâ, propter) genitivi fungitur vice: *atô nimittam* hujus causâ. Adverbia *param*, ultra, ulterius, et *ûrdd'vam* sursum, post *atas* tempus futurum indicant: *ataḣparam* B'. 2. 12. *ata ûrdd'vam* N. 25. 15. B'. 12. 8 inde in posterum. — adv. *param* post *atas* ad locum quoque refertur. N. 9. 23.

अतस *atasá* m. (*at* s. *asa*) aër, ventus.

अतसी *atasî* linum, Wils. „cummon flax". Am.

अति *áti* praep. praef. (ut mihi videtur a stirpe pronominali *a* s. *ti* ut *iti* ita ab *i*) 1) in compositione cum radicibus: super, supra, trans, ultra. 2) in compos. cum nominibus: id. et valde (lat. *at* in *atavus*, v. gr. comp. 425); probabiliter etiam *et*, quod ad *at'a* quoque referri possit; germ. vet. *anti*, *unti*, *inti*, *unde*, *indi* etc., angl. *and*, nostrum *und*, insertâ nasali; gr. ἔτι, ἀντί, lat. *ante*, lit. *ant* super, goth. *and* partim ad *ati* ἀντί partim ad *ad'i* pertinere videtur, respondet ei in prima sgfc. nostrum *ent-* et *ant-* in *antworten*, *entsprechen* etc.).

अतिथि *átit'i* m. hospes, Gast. Dr. 3. 8.

अतिथित्व *atit'itva* n. (a praec. s. *tva*) hospitalis exceptio. Dr. 3. 9.

अतिपात *atipâta* m. (r. *pat* praef. *ati* transscendere, violare, s. *a*) actio transscendendi, violatio, neglectio, derelictio. Śak. 6. 11. *anyakâryâtipâta* alius negotii derelictio.

अतिमात्रम् *atimâtram* (Avy. ex *ati* et *mâtra* n. modus, mensura) ultra modum.

अतियशस् *atiyaśas* adj. (Baḥ. ex *ati* et *yaśas* n. qui ultra gloriam est, gloriam superat) valde celeber, valde gloriosus. N. 8. 4.

अतिशयम् *atiśayam* adv. (ex *ati* et *śaya* a r. *śî* jacere s. *a*) ultra modum, abundanter, effuse. Ur. 91. 3 infr.

अतिशयिन् *atiśayin* (ex *ati* et *śayin* a r. *śî* jacere s. *in*, nisi a substantivo *atiśaya* abundantia s. *in*) immodicus, effusus. Ur. 93. 14.

अतिसर्ग *atisarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *ati* s. *a*) donum. Sâ. 5. 53.

अतिसर्ज *atisarǵa* m. (r. *sarǵ sṛǵ* dimittere, praef. *ati* s. *a*) donatio. A. 5. 53. Rag'. 10. 43; cf. *atisarǵana*.

अतिसर्जन *atisarǵana* n. (r. *sarǵ sṛǵ* dimittere praef. *ati* s. *ana*) donatio. Am.

अतीव *atîva* (ex *ati* et *iva* sicut, hic pleon.) valde. In. 5. 9. N. 1. 13.

अतुल *atula* (Baḥ. ex *a* priv. et *tulâ* f. similitudo) similitudinis expers, incomparabilis. In. 3. 10. Ḥ. 3. 21.

Hosted by Google

अत्ता *attâ* f. mater (cf. goth. *atta* them. *attan* pater et *aithei* them. *aithein* mater).

अत्याहित *atyâhita* n. (r. *d'â* c. *â* praef. *ati* s. *ta*) magnus terror (Am. *mahâb'îti*), eventus terrificus. Ur. 54. 8 infr.

अत्यद्भुत *atyadb'uta* (Bah. ex *ati* et *adb'uta* n. q. v., quod ultra miraculum est) valde miraculosus, prodigiosus, stupendus. Su. 1. 23. N. 20. 25.

अत्यन्तम् *atyantam* (Avy. ex *ati* et *anta* m. n. finis) ultra modum. N. 16. 20.

अत्यय *atyaya* m. (r. *i*, praef. *ati* s. *a*) discessus, abitio, inde obitus, mors; cum *tapa* calor: *tapâtyaya* caloris discessus, inde secundum Hêm. pluviosum anni tempus. Śak. 49. 5.

अत्यर्थम् *atyart'am* (Avy. ex *ati* et *art'a* m. res) ultra modum. Su. 3. 25. N. 11. 20.

अत्र *átra* (a stirpe pronominali *a* — gr. 247 — s. *tra*) hic, illic. In lingua scenica saepe praefigitur voci *b'avat* et ejus fem. *b'avatî.*

अत्रि *átri* m. hostis, inimicus, adversarius.

अथ *át'a* (ut mihi videtur, a stirpe pronominali *a* suff. *t'a*, sicut *kat'am* a *ka*) 1) at, in initio sententiae. N. 2. 28. 5. 1. 2) et, etiam. In. 1. 18. 2. 13. Br. 2. 3. 3) tunc, illo tempore. Su. 4. 15. H. 1. 21. 22, confer. *tadâ.* 4) deinde, tum, post. N. 1. 25. Su. 1. 18. 5) explet. praecipue ante *vâ* q. v. (lat. *at*).

अथवा *at'avâ* (*at'a* + *vâ*) 1) vel, sive, saepissime. 2) attamen. Śak. 8. 5. Hit. 23. 1.

अथो *at'ô* (*at'a* + *u*) 1) deinde, tum. In. 3. 2. Su. 1. 12. B'. 4. 35. 2) et, etiam. Br. 1. 31.

अद् *ad* 2. par. edere (*ádmi*, lit. *edmi*, slav. *jamĭ* pro *jadmĭ*, 3. p. pl. *jadańtĭ*, gr. comp. 460; gr. ἔδω, lat. *edo*, goth. rad. *at*, unde praes. *ita*, praet. *at*, v. gr. comp. p. 115, hib. *ithim* „I eat").

अद *ada* adj. et nom. agentis in fine comp. (r. *ad* s. *a*) edens. H. 2. 2.

अदक *adaka* adj. et nom. agentis in fine comp. (r. *ad* s. *aka*) edens. H. 2. 30 (cf. lat. *edax*).

अदय *adayá* (Bah. ex *a* priv. et *dayâ*) misericordiae expers, vehemens. Ur. 85. 2.

अदर्शन *adarśana* n. (ex *a* priv. et *darśana*) invisibilitas. M. 53. In. 1. 31.

अदस् *adás* pron. demonstr. (nom. m. f. *asâu*, n. *adas* gr. 248) hic, ille.

अदृश्यन्त् *adṛśyant* (ex *a* priv. et *dṛśyánt* part. praes. pass. a r. *darś dṛś* s. *yant yat* v. gr. 532) quod non cernitur.

अदृष्टपूर्व *adṛṣṭapûrva* (Karm. ex *adṛ́ṣṭa* non visus et *pûrvam* prius, gr. 612) antea non visus. N. 13. 20.

अदैव *adâiva* (Bah. ex *a* priv. et *dâiva* n. fatum) liber a fato. N. 13. 40.

अद्भुत *ádb'uta* 1) admirabilis. B'. 18. 76. 2) n. mirum, miraculum, portentum, prodigium. Su. 1. 11. Fortasse forma corrupta est vocis *atib'ûta* (quod est ultra id, quod existit), suppresso *i* et correpto *û.*

अद्भुतकर्मन् *adb'utakarman* (Bah. e praec. et *karman* n.) miro facto ortus, ad litt. mirum factum habens. In. 1. 30.

अद्भुतोपम *adb'utôpama* (Bah. ex *adb'uta* et *upamâ* similitudo) miraculi similitudinem habens, mirificus. A. 3. 41.

अद्मर *admará* (r. *ad* edere s. *mara*) vorax. Am.

अद्य *adyá* adv. hodie, nunc. gr. 617. not. *).

अद्रव्य *adravya* (Bah. ex *a* priv. et *dravya* opes) inutilis, non habilis, non aptus. Hit. 8. 1.

अद्रि *ádri* m. mons.

अद्रिसार *adrisâra* m. (Bah. e praec. et *sâra* m. q. v.) ferrum.

अद्रिसारमय *adrisâramaya* (a praec. s. *maya*) ferreus.

अद्रोह *adrôha* m. (Karm. ex *a* priv. et *drôha* odium) vacuitas odii, amor, benevolentia. Sâ. 5. 34. B'. 16. 3.

अधन *ad'ana* (Bah. ex *a* priv. et *d'ana* n.) non divitias habens, pauper.

Hosted by Google

अधम *adʿamá* (ut mihi videtur, a stirpe pronominali *a* s. *dʿama* pro superl. suff. *tama*, gr. comp. p. 393) 1) inferior, infimus (lat. *infimus* insertâ nasali, cum *f* pro *dʿ* sicut e. c. in *fûmus* = *dʿúma*). 2) vilis, abjectus. Dr. 5. 20.

अधर *ádʿara* (ex *a* s. *dʿara* pro *tara*, v. *adʿamá*) inferior (cf. slav. *dolĕ* infra, *dolu* id., abjecto *a* et *r* mutato in *l*, sic goth. *dala-thrô* ab imo, v. gr. comp. p. 398; lat. *infra*, *inferior*, v. *adʿamá*). 2) labium inferius; *adʿarâu* labia. Urv. 64. 9. 68. 2.

अधर्म *ádʿarma* m. (Karm. ex *a* priv. et *dʿarma* m.) injustum, nefas, peccatum. Br. 2. 34. Bʿ. 18. 32.

अधस् *adʿás* (ut mihi videtur a stirpe pronominali *a* s. *dʿas* pro *tas*, v. *adʿamá*) 1) adv. infra, subter, subtus. In. 5. 10. 2) praep. cum gen. sub. Up. 10.

अधस्तात् *ádʿastât* (a praec. s. *stât* [*tât*], gr. 584) sub c. genit. Ḥit. 111. 15.

अधि *ádʿi* praef. (ut mihi videtur a stirpe pron. *a* s. *dʿi*, quod cum gr. θι in ὄθι, πόθι etc. convenit) super, ad (lat. *ad* et verisimiliter *aes* in *aes-timo* mutato *d* in *s* propter sequens *t*, et *i* vocali τοῦ *adʿi* regressâ in antecedentem syllabam. Huc etiam retulerim *usque* i. e. *us-que* pro *ad-que* secundum analogiam τοῦ *esca* pro *ed-ca* a rad. *ed*, mutato *a* in *u* propter sequens *s*, sicut e. c. in *edimus* = *admas*. E germanicis linguis huc trahimus goth. et angl. *at*, porro goth. *and* pro nonnullis ejus significationibus, et *und* usque, insertâ nasali, sicut in nostro *und* = *ati* q. v.).

अधिक *ádʿika* (ab *adʿi* s. *ka*) superior, major. Br. 1. 18. 30. N. 11. 16, sehr gross. N. 23. 10.

अधिकम् *adʿikam* (acc. praec.) supra, plus, amplius; c. acc. N. 21. 27.

अधिकारण्य *adʿikaraṇya* n. (ab *adʿikaraṇa* praevalens, praepollens s. *ya*) auctoritas, dignitas, praestantia. Ḥit. 97. 12.

अधिकार *adʿikâra* m. (a r. *kar kr̥* praef. *adʿi* s. *a*) munus, officium, dignitas, administratio. Ḥit. 49. 17. 18. 61. 7.

अधिकारिन् *adʿikârin* (a praec. s. *in*) munere aliquo fungens, muneri alicui praepositus. Ḥit. 61. 7.

अधिगम *adʿigama* m. (r. *gam* praef. *adʿi* s. *a*) aditus, adventus, accessus. Ur. 89. 7.

अधिगमन *adʿigamana* n. (r. *gam* s. *ana*) id. N. 24. 27.

अधिज्य *adʿiǵya* (Baḥ. ex *adʿi* ad et *ǵyâ* nervus arcûs) nervo instructus. Śak. 30. 6. 38. 11.

अधित्यका *ádʿityakâ* f. (ut videtur, ex perdito primitivo *adʿitya* — quod ipsum descendit ab *adʿi* s. *tya*, cui respondet lat. s. *tiu-s* τοῦ *propositiu-s* [v. gr. comp. §. 959] et gr. σσο, per assimilationem ex σjο, τοῦ περισσός — s. *ka* in fem.) regio in montis vertice (cf. *upatyakâ*). Ḥit. 101. 18.

अधिप *adʿipa* m. (r. *pâ* s. *a*) dominus, imperator, moderator. In fine comp. N. 5. 29. 24. 42.

अधिपति *ádʿipati* m. (Karm. ex *adʿi* et *pati* dominus) dominus supremus, imperator, rex. N. 12. 33.

अधिराज *adʿirâǵá* m. (Karm. ex *adʿi* et *râǵa* rex) id. Ur. 68. 13.

अधिवास *adʿivâsa* 1) a r. *vas* habitare s. *a*) sedes, domicilium. Dêv. 4. 10. 2) (a r. *vâs* odoribus imbuere, „to perfume, to incense") odor suavis, unguentum suave. In. 2. 17.

अधिवासित *adʿivâsita* (a praec. s. *ita* nisi a r. *vâs* s. *ta*) odoribus suavibus imbutus. Ur. 74. 20.

अधिष्ठान *adʿišṭâna* n. (r. *sťâ* praep. *adʿi* — gr. 109 — s. *ana*) 1) dominatio, moderatio, regimen. Bʿ. 18. 14. 2) urbs, imperium, regnum. N. 26. 28. Bʿ. 3. 40.

अधीत *adʿîta* v. *i* praef. *adʿi*.

अधीन *adʿîna* (Baḥ. ex *adʿi* et *ina* dominus) qui in potestate alicujus est, subjectus alicui; v. *parâdʿîna* et *svâdʿîna*.

अधुना *adʿunâ* nunc.

अधोमुख *adʿômukʿa* (Baḥ. ex *adʿas* et *mukʿa* n.) deorsum os habens, demisso ore. N. 9. 15.

अध्यक्ष *ádʿyakša* m. (ex *adʿi* et *akša* oculus) inspector, antistes, praefectus. N. 15. 6. Bʿ. 9. 10.

Hosted by Google

अध्ययन *ad'yayana* n. (r. *i* praef. *ad'i* s. *ana*) lectio, perfunctio, effectio. B'. 11. 48.

अध्यवसाय *ad'yavasâya* m. (r. *sô* praef. *ad'i* + *ava* s. *ya*) opera, contentio, studium, nisus. Hit. 36. 3.

अध्यापक *ad'yâpaka* m. (qui facit ut aliquis legat, a r. *i* praef. *ad'i*, unde in forma caus. anom. *ad'yâpay* — gr. 468 — s. *aka*) praeceptor, magister. Am.

अध्याय *ad'yâyá* m. (r. *i* cum Vṛddi s. *a*) lectio, sectio, caput Vêdorum et aliorum librorum, qui philosophicas res tractant.

अध्युषित *ad'yuśita* v. *vas* praef. *ad'i*.

अध्वग *ad'vaga* m. (ex *ad'van* via et *ga* iens) viator. Hit. 85. 8.

अध्वन् *ád'van* m. (ut videtur a r. *at* ire anomale mutato *t* in *d'* s. *van*) via. N. 19. 12.

अध्वनीन *ad'vanína* m. (a praec. s. *îna*) viator. fem. *ad'vaninâ*. Am.

अध्वन्य *ad'vanya* m. (ab *ad'van* s. *ya*) viator. Am.

अध्वर *ad'vará* m. sacrificium. Br. 2. 17.

1. अन् *an* 2. par. 4. âtm. (*ánimi* — gr. 321 — *ányê*) spirare, unde e. c. *anilá* ventus, *prâṇa* spiritus etc. (goth. *us-ana* exspiro, germ. vet. *unst* procella — th. *unsti* — *un-s-ti* inserto euphonico *s*, v. gr. comp. 95; gr. ἄνεμος, lat. *animus*, hib. *anal* „breath", *anam* „life, soul", cambro-brit. *enyz* anima.)

2. अन् *an* praef. v. *a*. hib. *an*, *ain*.

अन *aná* stirps demonstrativa defect. v. gr. 247 (lit. *anà-s* vel *an'-s* ille fem. *anà*, slav. *onŭ*, *ona*, *ono*, v. gramm. comp. 372; gr. ἄν, ἀνά, ἐν, ἔν-θα, ἔν-θεν, εἰ-ς; lat. *an*, *in*, goth. *ana* (nostrum *an*), *in*, fortasse etiam *ana-ks* subito, slav. *na* in, supra; hib. *an* ċ, ἡ. V. gramm. comp. 372. 373).

अनघ *anag'a* (Bah. ex *an* et *ag'a* m.) liber a peccatis. H. 2. 25.

अनङ्ग *anañga* (Bah. ex *an* priv. et *añga* q. v.) 1) corpore destitutus nomen dei amoris. 2) auxilio, potestate destitutus. Hit. 72. 9.

अनडुह् *anaḍuh* m. (v. gr. 213) taurus, bos.

अनन्त *anantá* (Bah. ex *an* priv. et *anta*) 1) adj. finem non habens, immensus, infinitus. 2) m. nomen regis serpentum, qui in tartaro habitant. B'. 10. 29.

अनन्तर *anantará* (Bah. ex *an* et *ántara* n. intervallum) intervallum non habens, proxime sequens, proximus. Sâ. 4. 16. — *tadanantara* ei proximus. N. 22. 16.

अनन्तरम् *anantarám* (Avy. ex elementis praec. v. gr. 607) proxime post, statim. A. 1. 4.

अनन्यमानस *ananyamânasa* (Karm. ex *an* priv. et *anyamânasa* aliam cogitationem habens, Bah. ex *anya* alius et *mânasa* n. mens) non aliam cogitationem habens. In. 5. 4.

अनपकारिन् *anapakârin* (Karm. ex *an* et *apakârin* a r. *kar kr* s. *in*) non offendens. Br. 1. 27.

अनभिज्ञ *anab'igńa* (Karm. ex *an* et *ab'igńa* gnarus, a r. *gńâ* s. *a*) ignarus, inscius.

अनर्घ्य *anarg'ya* (ex *an* priv. et *arg'ya* a r. *arg'* occidere s. *ya*) non occidendus, v. sq.

अनर्घ्यत्व *anarg'yatva* n. (a praec. s. *tva*) abstractum praecedentis, Untödtbarkeit. Hit. 1. 8.

अनर्थ *anart'a* m. (ex *an* priv. et *art'a* q. v.) res adversa, infortunium. Hit. 2. 11. 42. 18.

अनर्थक *anart'aka* (a praec. s. *ka* vel *aka*) infelix. Br. 1. 15.

अनर्ह *anarha* (Karm. ex *an* et *arha*) indignus. Br. 2. 16.

अनल *anala* m. (ut videtur, a r. *an* s. *ala*) ignis, Deus ignis.

अनवद्याङ्ग *anavadyâñga* (Bah. ex *anavadya* non humilis, non vilis — *an* et *avadya* — et *añga*) pulchris membris, pulchro corpore praeditus. N. 1. 12.

अनवम *anavama* (Karm. ex *an* priv. et *avama* vilis, abjectus) non vilis. Dr. 5. 11.

अनवस्थित *anavast'ita* (Karm. ex *an* priv. et *avast'ita* a r. *st'â* praef. *ava* s. *ta*) inconstans, mobilis, levis. Ur. 27. 4 infr.

Hosted by Google

अनवस्थिति *anavastiti* f. (Karm. ex *an* priv. et *avastiti* a r. *stâ* praef. *ava* s. *ti*) inconstantia, mobilitas, levitas.

अनस् *ánas* n. (r. *an* s. *as*) currus. Am.

अनसूय *anasûya* (Bah. ex *an* et *asûya* f. exsecratio, vel Karm. ex *an* et *asûya* exsecrans) exsecrationis expers, non exsecrans. B'. 18. 71. Sâ. 2. 19.

अनसूयक *anasûyaka* (ex *an* neg. et *asûyaka* exsecrans) i. q. praec. N. 12. 46.

अनसूयु *anasûyu* (Karm. ex *an* et *asûyu* exsecrans, q. v.) non exsecrans. B'. 9. 1.

अनहङ्कृत *anahaṅkṛta* (Karm. ex *an* et *ahaṅkṛta* ex *aham* ego et *kṛta* factus) non sui studiosus. In. 4. 12.

अनागस् *ánâgas* (Bah. ex *an* et *âgas* n.) liber a peccatis, offensionibus, vitiis. Br. 2. 14.

अनात्मन् *anâtman* (Bah. ex *an* et *âtman*) animam aut semet ipsum non habens, animae aut suimet ipsius non compos; secundum schol. qui animam aut semet ipsum non vicit: „*anâtmanô sğitâtmanaḥ*". B'. 6. 6.

अनात्मवत् *anâtmavant* (Karm. ex *an* et *âtmavant* ab *âtman* m.) sui, aut animae non compos. N. 20. 31. Sâ. 5. 22.

अनाथ *anâtâ* (Bah. ex *a* priv. et *nâta* dominus) domino orbatus. Br. 2. 10. 15. 3. 2.

अनादर *anâdara* m. (Karm. ex *an* priv. et *âdara* observantia) contemtio. Hit. 70. 4.

अनाप्लुताङ्ग *anâplutâṅga* (Bah. ex *anâpluta* non lautus, et *aṅga* n.) non lautum corpus, non lauta membra habens. In. 2. 5.

अनामय *anâmayá* (Bah. ex *an* priv. et *âmaya* m. morbus 1) adj. sanus, salvus, valens. Dr. 4. 10. 2) n. sanitas, salus, valetudo. Br. 1. 19. N. 2. 15.

अनायुष्य *anâyuṡya* (Karm. ex *an* priv. et *âyuṡya* senectutem afferens, admittens, ab *âyus* m. s. *ya*) non senectutem ferens, perniciosus, funestus. Dr. 7. 4.

अनार्तव *anârtava* adj. (Karm. ex *an* priv. et *ârtava* q. v.) anni tempori non consentaneus, germ. *unjahrszeitlich.* H. 1. 18.

अनावृत्त *ánâvṛtta* (Karm. ex *an* et *âvṛtta* a r. *vart vṛt* s. *ta*) non electus. In. 5. 42.

अनाहिताग्नि *ánâhitâgni* (Bah. ex *anâhita* non positus, a r. *dâ*, et *agni* m. ignis) non positum ignem sacrum habens, non deditus igni. In. 2. 4.

अनिन्दित *anindita* (Karm. ex *a* priv. et *nindita* a r. *nind* s. *ta*) non spretus. In. 5. 45. N. 22. 2. 26. 15.

अनिमिष *animiśá* (Karm. ex *a* priv. et *nimiśa* nictans, a r. *miś* praef. *ni* s. *a*) adj. non nictans, non connivens. In. 5. 28. Su. 1. 10. subst. m. 1) deus 2) piscis. Am.

अनिल *anilá* m. (r. *an* spirare s. *ila*) ventus. Dr. 6. 6.

अनिशम् *aniśam* (Avy. ex *a* priv. et *niśâ* f. nox) aeterne, semper.

अनीक *ánîka* m. n. exercitus. Hit. 95. 19.

अनीकविदारण *anîkavidâraṇa* (qui exercitum rumpit, Bah. ex praec. et *vidâraṇa* laceratio) n. pr. Dr. 2. 13.

अनु *ánu* praep. praef. et separ. (ut mihi videtur, a stirpe pronom. *ana*, mutato *a* in *u*, cf. interrogativi stirpes *ka*, *ki*, *ku*) post, secundum. c. acc. Śak. 6. 11: *anu mâlinîtîram* secundum Maliniae ripam.

अनुकम्पा *anukampâ* f. (r. *kamp* tremere, commoveri, s. *â*) amor, misericordia. B'. 10. 11.

अनुकम्पिन् *anukampin* (a praec. s. *in*) amore, misericordia praeditus. In. 4. 12.

अनुकार *anukâra* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *anu* s. *a*) imitatio, similitudo. Dêv. 4. 11.

अनुकारिन् *anukârin* (r. *kar kṛ* praef. *anu* s. *in*) 1) imitans, similis. Ur. 75. 20. Śak. 39. 5. 11. 2 infr.

अनुकीर्ण *anukîrṇa* v. *kar* (*kṝ*) praef. *anu*.

अनुकूल *anukûla* (Bah. ex *anu* et *kûla* n. ripa, littus) secundus, prosper, faustus. Sâ. 5. 30.

अनुक्रोश *anukrôśa* m. (r. *kruś* clamare, vocare, s. *a*) miseratio, misericordia.

Hosted by Google

अनुक्षणम् *anukśaṇám* (Avy. ex *anu* et *kśaṇa* momentum) quovis momento, perpetuo. Hit. 59. 17 (cf. *anudivasam*).

अनुग *anugá* (r. *gâ* praef. *anu* s. *a*) sequens. Dr. 9. 14.

अनुगति *anugati* f. (r. *gam* s. *ti*) actio sequendi. H. 11. 8 (de compositis sicut *gatânugatika* v. gr. 597).

अनुग्रह *anugraha* m. (r. *grah* praef. *anu* s. *a*) favor, benevolentia. Sâ. 5. 34.

अनुचर *anućará* m. (r. *ćar* s. *a*) 1) qui sequitur, comes, socius. Hit. 17. 20. 2) servus, subjectus. Dr. 8. 59.

अनुज *anuǵa* m. (ex *anu* et *ǵa* natus) qui post natus est, frater minor. Br. 3. 8.

अनुजीविन् *anuǵîvin* m. (r. *ǵîv* vivere s. *in*) servus, subjectus. Hit. 73. 3.

अनुज्ञा *anuǵńâ* f. (r. *ǵńâ* scire) 1) jussum, praeceptum. 2) venia, permissio. In. 4. 4. H. 1. 45.

अनुताप *anutâpa* m. (r. *tap* urere s. *a*) dolor, moeror, sollicitudo, poenitentia. Śak. 53. 16.

अनुत्तम *anuttama* (qui altissimum non habet, qui ipse altissimus est, Bah. ex *an* priv. et *uttama*) optimus, praestantissimus, maximus, gravissimus.

अनुत्सुक *anutsuka* (ex *an* priv. et *utsuka* q. v.) modestus, v. sq.

अनुत्सुकता *anutsukatâ* f. (a praec. s. *tâ*) modestia. Ur. 10. 20.

अनुदर्शन *anudarśana* n. (r. *darś dṛś* praef. *anu* respicere, s. *ana*) respectus, ratio. B^c. 13. 8.

अनुदिवसम् *anudivasám* (Avy. ex *anu* et *divasa*) quovis die, in diem, diem de die. Śak. 47. 2 infr.

अनुनय *anunaya* (r. *nî* ducere s. *a*) reverentia, observantia, obsequium. Hit. 68. 2. 123. 5. Ur. 33. 9.

अनुपदम् *anupadám* (Avy. ex *anu* et *pada* pes) e vestigio, statim. Śak. 39. 7.

अनुपूर्वेण *anupûrvêṇa* (ex *anu* et *pûrva* n. prius, in instrum.) ordine, ex ordine, ita ut a priore aut praestantiore incipiatur et ad sequentes transeatur. Sâ. 4. 11.

अनुबन्ध *anubanda* m. (r. *band* ligare s. *a*) 1) vinculum. Urv. 29. 4 infr. 2) impedimentum. Sâ. 6. 28. 3) indicium. Śak. 59. 2 infr. 4) consecutio temporis, posterum tempus. B^c. 18. 39.

अनुबन्धक *anubandaka* (a praec. s. *ka* vel *aka*) conjunctus. Urv. 90. 4 infr.

अनुबन्धिन् *anubandin* (ab *anubanda* s. *in*) impedimentum habens.

अनुभाव *anubâva* m. (r. *bû* praef. *anu* videre, s. *a*) auctoritas, dignitas. B^c. 2. 5.

अनुमत *ánumata* n. (part. pass. a r. *man* s. *ta*) assensus, consensus, permissio. N. 17. 22. Sâ. 5. 80.

अनुमन्तार् -तृ *anumantâr -tṛ* m. (r. *man* s. *târ tṛ*) assentiens, consentiens, permittens. B^c. 13. 22.

अनुमरण *anumaraṇa* n. (r. *mar mṛ* s. *ana*) actio moriendi una cum aliquo, socium mortis esse, Mitsterben. Hit. 87. 4.

अनुमान *anumâna* n. (r. *mâ* metiri s. *ana*) similitudo, analogia. Ur. 67. 13. Hit. 20. 8.

अनुयात्र *anuyâtra* n. (Bah. ex *anu* et *yâtrâ* iter) quod ad iter necessarium, ut currus etc. Sâ. 1. 34.

अनुयात्रा *anuyâtrâ* (r. *yâ* praef. *anu* sequi, s. *trâ*) comitatus. Dr. 52. 10.

अनुरक्त *anurakta* v. *rańǵ* praef. *anu*.

अनुराग *anurâga* m. (r. *rańǵ* s. *a*) amor; v. seq.

अनुरागवन्त् *anurâgavant* (a praec. s. *vant vat*) amans, amore captus, c. locat. Hit. 28. 9.

अनुरूप *ánurûpa* (Bah. ex *anu* et *rûpa* n. forma) 1) similis. 2) conveniens, congruus, dignus. Br. 2. 18. N. 24. 24. Sâ. 2. 10. 3. 12. B^c. 17. 3. A. 6. 24.

अनुरोध *anurôda* m. (r. *rud* praef. *anu* amare, deditum esse, s. *a*) officium, obsequium, indulgentia, liberalitas, facilitas. Wils. „the accomplishing of a desired object for another person, obligingness, service". Hit. 106. 18.

अनुरोधन *anurôdana* (r. *rud* s. *ana*) i. q. praec. Hit. 62. 1.

अनुलेपन *anulêpana* n. (r. *lip* oblinere s. *ana*) 1) unctio. 2) unguentum. B^c. 11. 11. Śak. 43. 9.

Hosted by Google

अनुवर्तन *anuvartana* n. (r. *vart vṛt* praef. *anu* sequi s. *ana*) 1) actio sequendi. 2) obsequium. Ḥit. 75. 17.

अनुवर्तिन् *anuvartin* (r. *vart vṛt* praef. *anu* sequi s. *in*) sequens. N. 21. 14.

अनुविधायिन् *anuvid'âyin* (r. *d'â* s. *in* inserto *y*, gramm. 49[a]); *d'â* praef. *vi* facere; *vid'â* praef. *anu* sequi, obsequi) sequens, obsequens, obediens. Ur. 36. 1. Ḥit. 71. 2.

अनुवृत्ति *anuvṛtti* f. (r. *vart vṛt* praef. *anu* sequi s. *ti*) obsequium. Wils. „complaisance, obliging or serving another". Dêv. 1. 13. *snêḥânuvṛtti* — ex *snêḥa* amor vel potius *snêḥan* amicus et *anuvṛtti* — amicitia. Ḥit. 20. 20. 33. 12.

अनुव्रत *ánuvrata* (Baḥ. ex *anu* et *vrata* n. votum) deditus, addictus, c. acc. N. 2. 27. 13. 56.

अनुशासन *anuśâsana* n. (r. *śâs* s. *ana*) dictum, sententia. N. 13. 39.

अनुशासितार् -तृ *anuśâsitâr -tṛ* m. (r. *śâs* s. *târ tṛ*) gubernator, moderator. B'. 8. 9.

अनुशासिन् *anuśâsin* (r. *śâs* s. *in*) gubernator, castigator. Ur. 66. 14.

अनुष्ठान *anuśṭâna* n. (r. *sṭâ* praef. *anu* s. *ana*) actio sequendi, obsequendi. Ḥit. 4. 13.

अनुसन्धान *anusand'âna* (r. *d'â* praef. *anu* + *sam* s. *ana*) investigatio. Ḥit. 90. 18.

अनुसरण *anusaraṇa* n. (r. *sar sṛ* s. *ana*) 1) actio sequendi. Ḥit. 9. 8. 98. 21. 2) actio quaerendi (cf. *iś* ire praef. *anu*). Ḥit. 68. 13.

अनुसार *anusâra* m. (r. *sar sṛ* s. *a*) actio sequendi; *gatyanusâra* incessûs imitatio. Ur. 66. 4 infr. Cf. Lassenium ad Ḥit. 17.

अनुसारिन् *anusârin* (r. *sar sṛ* s. *in*) sequens, quaerens. Ḥit. 74. 2. Śak. 28. 7 infr.

अनुहार *anuḥâra* m. (r. *ḥar ḥṛ* s. *a*) imitatio. Am.

अनृण *anṛṇá* (Baḥ. ex *an* priv. et *ṛṇa* n. debitum) liber a debito, qui debita solvit. Br. 2. 7.

अनृत *anṛta* (Karm. ex *an* priv. et *ṛta* verus) 1) adj. non verus, falsus. Sâ. 5. 98. 2) n. falsum, mendacium. N. 21. 13.

अनेक *anêka* (Karm. ex *an* priv. et *êka* unus) multus, varius. Ḥit. 4. 8. B'. 11. 24.

अनेकधा *anêkad'â* (a praec. s. *d'â*) multifariam. B'. 11. 13.

अनेकप *anêkapa* (non semel bibens, Kârm. ex *anêka* et *pa*) elephantus. Am. Cf. *dvipa.*

अनेकशस् *anêkaśás* (ab *anêka* s. *śas*) 1) multum. N. 23. 10; v. gr. 584. s. *śas.* 2) saepe. In. 1. 25.

अनेहस् *anêḥás* n. tempus. Am.

अन्त् *ant* 1. par. (*band'anê* K. *band'ê* V.; scribitur *at*) ligare. Cf. *and.*

अन्त *ánta* m. n. 1) finis (goth. *andeis*, th. *andja*, nostrum *Ende**)). 2) mors. N. 3. 4. M. 10.

अन्तःकरण *antaḥkaraṇa* n. (Karm. ex *antar* intus et *karaṇa* instrumentum, quo percipimus aliquid) mens, animus. Ur. 77. 6 infr.

अन्तःपुर *antaḥpura* n. (Karm. ex *antar* q. v. et *pura* n. urbs) interior pars domûs, ubi feminae habitant; gynaeceum. Br. 1. 12. N. 1. 18. 17. 31.

अन्ततस् *antatás* (ab *anta* s. *tas*) a fine, in fine, denique. N. 19. 33.

अन्तर् *antár* (ut mihi videtur, a stirpe pronominali *ana* abjecto *a* s. *tar*, sicut *prâtar* a *pra* et ṣend. *nistarĕ* extra a *nis* ex) 1) inter, intus, in medio. Sâ. 5. 106. B'. 5. 24. 8. 22. N. 24. 34. c. gen. B'. 13. 15. 2) sub, v. *antarb'ûmi*, *antarb'ûmigata*, *antarḥita* (lat. *inter*, goth. *undar*, nostrum *unter*, hib. *indir*, *idir* „between, betwixt").

1. अन्तर *ántara* n. (ut equidem puto, a stirpe pron. *ana* s. comp. *tara*) 1) interius, interior pars, medium. Ḥ. 4. 44. N. 12. 103. 21. 10. 2) intervallum, interjectum spatium. A. 9. 6. B'. 11. 20. 3) differentia, discrimen. B'. 13. 34. 4) occasio, opportunitas. N. 7. 2. 13. 59. 5) causa. Dr. 5. 15.

*) V. gr. comp. § 996.

Hosted by Google

2. अन्तर *ántara* (v. praec. et cf. goth. *anthar*, th. *anthara*, alius lit. *antra-s* secundus; lat. *alter*; v. *anya*) alius. N. 13. 33.

अन्तरा *antarā́* adv. (a praec. producto *a*, quo haec forma cum instrumentali Ṣendico convenit, v. gr. comp. et cf. suff. *trā́* in adverbiis sicut *manuśyatrā́* inter homines) in medio. Śak. 40. 1 infr.

अन्तरात्मन् *antarā́tman* m. (Karm. ex *antár* intus et *ā́tman* m. anima) anima. N. 5. 31. 20. 42. Bʿ. 11. 24.

अन्तराय *antarā́ya* m. (ex *antár* vel *antarā́* et *aya* iens, veniens, a r. *i* s. *a*) impedimentum. Ur. 21. 8 infr. 47. 10 infr. Śak. 5. 10.

अन्तरिक्ष *antáríkśa* n. (ex *antár* et *ikśa* a r. *īkś* videre, correpto *ī*, suff. *a*) aër. Cf. cambro-brit. *entyrc* „the firmament, the vault, or canopy of the heavens", v. Pictet p. 12. Owen s. v.

अन्तरीक्ष *antarī́kśa* n. i. q. praecedens.

अन्तरीक्षचर *antarī́kśaćara* adj. et subst. cum fem. in *ī* (Karm. e praec. et *ćara* iens a r. *ćar*) per aërem iens, epith. *Rā́kśasorum*. Ḥ. 2. 31.

अन्तरीय *antarī́ya* n. (*antara* s. *īya*) vestis inferior. Am. (cf. *uttarī́ya*).

अन्तर्भूमि *antarbʿū́mi* f. (Karm. ex *antar* sub et *bʿū́mi* terra) subterraneum spatium. A. 10. 27.

अन्तर्भूमिगत *antarbʿū́migata* (Tatp. ex *antarbʿū́mi* sub terra et *gata* a r. *gam* ire s. *ta*) sub terra profectus. Su. 2. 8.

अन्तर्वस्त्र *antarvastra* n. (Karm. ex *antar* et *vastra* vestis) vestis inferior. Up. 50.

अन्तर्वासस् *antarvā́sas* n. (Karm. ex *antar* et *vā́sas* vestis) id. Up. 50.

अन्तर्हित *antárhita* (a r. *dʿā* praef. *antar* s. *ta*, gr. 544) qui evanuit. N. 12. 96. 17. 6.

अन्तवत् *ántavant* (ab *anta* s. *vant vat*) finem habens, caducus. Bʿ. 2. 18.

अन्तिक *antiká* n. (ut videtur ab *anti* = gr. ἀντί, lat. *ante*, vel ab *ati* inserto *n* s. *ka*; secundum Wils. ab *ánta* finis s. *ika*) propinquitas. In. 2. 20. 5 31. Ḥ. 2. 12. N. 1. 23. 13. 49.

अन्तिकात् *antikā́t* (abl. praec.) ex adverso, contra. A. 10. 18.

अन्तिम *antimá* (ab *anta* finis, s. *ima*) ultimus. Ḥit. 14. 112.

अन्द् *and* 1. par. (*bandʿanē* K. *bandʿē* V.; scribitur *ad*) ligare. Cf. *ant*.

अन्ध् *andʿ* 10. par. (*dṛkkśayē*, ut mihi videtur denominativum sequentis) lumina oculornm amittere.

अन्ध *andʿá* coecus (cf. hib. *uinne* „blind", v. Pictet p. 13).

अन्धक *andʿaka* m. nomen regionis. Dr. 5. 16.

अन्धकार *andʿakā́ra* m. n. (ex *andʿa* et *kā́ra*, a r. *kar kṛ* s. *a*, faciens, factor) obscuritas, tenebrae.

अन्धकारमय *andʿakā́ramaya* (a praec. s. *maya*) obscurus. Up. 49.

अन्न *ánna* n. (r. *ad* edere s. *na*, gr. 542) cibus. N. 5. 38.

अन्य *anyá* (gr. 250) alius (goth. *alji-s*, th. *alja*, lat. *aliu-s*, gr. ἄλλο-ς per assimilationem ex ἄλjο-ς, ita Prâkr. *aṇṇa* et germ. vet. *alles* aliter ex *aljes*; cf. etiam ἔνιοι [= *anyḗ*], ἐνίοτε; slav. *inŭ*, th. *ino*, v. gr. comp. 374).

अन्यतम *anyatama* (a praec. s. *tama*) unus plurium duobus. Br. 1. 33.

अन्यतर *anyatará* (ab *anyá* s. *tara*) alter. Su. 1. 16.

अन्यतस् *anyátas* (ab *anyá* s. *tas*) 1) aliunde. 2) alio, aliorsum. Śak. 15. 1 infr.

अन्यत्र *anyátra* (ab *anyá* s. *tra*) 1) alibi. 2) praeter, c. abl. Ḥit. 60. 15. Bʿ. 3. 9. Ragʿ. 14. 32 (ita goth. *alja* praeter).

अन्यथा *anyátʿā* (ab *anyá* s. *tʿā*) aliter (lat. *aliuta*).

अन्योऽन्य *anyóśnya* (ex *anyó* — nom. masc. ab *anyá*, quod hac in compositione generis fem. et neut. locum quoque tenet, maximam partem quidem nominativi, nonnumquam vero etiam obliquorum casuum vim habens, ut Su. 3. 21 — et *anya* quod hac in compositione in obliquis singularis casibus solum usurpatur; cf. *einander* et ἀλλήλων) mutuo, invicem, vicissim, alter alterius, alter alteri etc., alius alius, alius alii etc. Su. 1. 5. 4. 14. Ḥ. 1. 42. 4. 22. 39. N. 1. 17.

Hosted by Google

अन्वच् *anváć* (r. *ańć* ire praef. *anu*; in casibus fortibus *anváńć*, in debilissimis *anû'ć*, ad analogiam τοῦ *pratyáć*, *pratyáńć*, *pratí'ć*, gr. 179) sequens. Am.

अन्वय *anvaya* m. (r. *i* praef. *anu* s. *a*) familia, gens, stirps.

अन्ववाय *anvavâya* m. (r. *i* ire, praef. *anu* + *ava*, s. *a*) id. Su. 1. 2.

अन्वेष *anvêśa* (r. *iś* ire, desiderare, praef. *anu* s. *a*) actio quaerendi. Śak. 15. 10.

अन्वेषण *anvêśaṇa* (r. *iś* praef. *anu* s. *ana*, v. gr. 94[a]) i. q. praec. N. 13. 70. Sâ. 1. 33.

अन्वेषणा *anvêśaṇâ* (fem. praec.) id. Ur. 31. 6 infr.

अन्वेषिन् *anvêśin* (r. *iś* praef. *anu* s. *in*) quaerens. Hit. 129. 20.

अन्वेष्टार् -ष्टृ *anvêśṭâr* -*śṭṛ* m. (r. *iś* s. *târ* *tṛ*) qui quaerit.

अप् *ap* f. (nom. anom. plur. num. v. gramm. 199) aqua. Su. 2. 14. N. 12. 63 (lat. *aqua* mutatâ labiali in gutturalem; goth. *ahva* flumen; germ. vet. *aha*, et *affa* in fine comp. v. Graff 1. 159; lit. *uppê* flumen; huc etiam cum Johannsenio — Latein. Wortbildung p. 41 — refero lat. *amnis* pro *ap-nis* — v. *apnas* — commutatâ tenui cum nasali ejusdem organi, sicut in *somnus* pro *sopnus*; huc etiam retulerim gr. ἀφρός; hib. *abh* flumen).

अप *ápa* praep. praef. ab, de (gr. ἀπό, lat. *ab*, goth. *af*, angl. *of*, germ. vet. *af-tar* post cum suff. compar. — v. gr. comp. II. p. 27 — goth. *af-tarô* retro, a tergo; cf. etiam lit. *apaćia* pars inferior, *apaćioj* infra, *apatinnis* inferior; huc etiam retulerim slav. insep. *o* de, abjecto *p*).

अपकर्तार् *apakartâr* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *apa* s. *târ tṛ*) qui alqm. offendit, adversarius, inimicus. Hit. 90. 3.

अपकारता *apakâratâ* f. (ab *apakâra*, a r. *kar kṛ* s. *a*, qui offensionem, injuriam infert, s. *tâ*) offensio. N. 21. 13.

अपकारिन् *apakârin* m. (r. *kar kṛ* s. *in*) qui aliquem offendit, adversarius, inimicus. Hit. 27. 17.

अपकृत *apakṛta* (part. pass. a r. *kar kṛ* praef. *apa* s. *ta*) 1) offensus. 2) n. offensio, laesio, violatio. H. 4. 3.

अपगम *apagama* m. (r. *gam* ire s. *a*) abscessio, separatio. Hit. 43. 5.

अपगा *apagâ* f. (ex *apa* aqua, quod separatum non invenitur — v. *ap* — et *ga* iens in fem.) fluvius. Am.

अपचय *apaćaya* m. (r. *ći* colligere s. *a*) deminutio, expensum. Hit. 105. 12.

अपटी *apaṭî* f. aulaeum.

अपटीक्षेप *apaṭîkśêpa* m. (e praec. et *kśêpa*) secundum Wils. „precipitate entrance on the stage, indicating hurry and agitation, also read *apaṭâkśêpa*" v. etiam Lenzium ad Urv. 3. 1.

अपत्य *ápatya* n. (a Rueckertio recte deducitur a praep. *apa* s. *tya*; ita goth. *ni-thjis* th. *nithja* cognatus, propinquus, a *ni* deduxerim; v. gr. comp. III. p. 432) proles; *apatyâni* liberi. Br. 1. 27. 2. 26.

अपत्रपा *apatrapâ* f. (r. *trap* pudere, praef. *apa* s. *â*) pudor. Am.

अपदेश *âpadêśa* m. (r. *diś* monstrare, s. *a*) species, simulatio, praetextus. Up. 65.

अपभी *apab'î* (Bah. ex *apa* et *b'î* f. timor) liber a timore.

अपमान *apamâna* n. (Karm. ex *apa* et *mâna* n. honor) dedecus, infamia, ignominia. B'. 6. 7. 12. 18.

अपर *ápara* (ut videtur, a praep. *apa* s. *ra*) alius. H. 2. 32. Br. 1. 31 (goth. *afar* post, germ. vet. *afar* autem, iterum, nostrum *aber*: *aber-mal*, *Aber-Witz*).

अपराङ्मुख *aparâṅmuk'a* (Karm. ex *a* priv. et *parâṅmuk'a* aversum os habens. Bah. ex *parâk* retrorsum — ab inusitato adj. *parâć* e *parâ* retro et *ańć*, v. gr. 179 — et *muk'a* n. os, vultus) non aversum os habens. N. 2. 18. v. gr. 84.

Hosted by Google

अपराद्ध *aparâdd'a* (r. *râd'* praef. *apa* offendere, s. *ta*, gr. 83) 1) adj. offendens. Dr. 7. 11 ubi *aparâdd'âh* pro *aparâd'âh* legendum. 2) n. offensio. N. 24. 12.

अपराध *aparâd'a* m. (r. *râd'* s. *a*, v. praec.) offensio. Dr. 8. 37. — V. *aparâdd'a*.

अपरेद्युस् *aparêdyús* (ex *aparê* locat. τοῦ *apara* alius et *dyus*, quod ex *divas* dies explicaverim, ita ut, ejecto *a*, *v* in *u* et *i* in *y* sint conversa) postero die. N. 13. 35.

अपवर्ग *apavarga* m. (r. *varǵ vṛǵ* relinquere, s. *a*) donum. Sâv. 5. 51.

अपवाद *apavâda* m. (r. *vad* dicere praef. *apa* s. *a*) vituperatio. Hit. 71. 12.

अपवादिन् *apavâdin* (r. *vad* s. *in*, v. praec.) interdicens, vetans. Śak. 32. 1.

अपवाहन *apavâhana* n. (r. *vah* s. *ana*) actio auferendi, deducendi. Hit. 97. 5.

अपश्चिम *apaśćima* (posticum non habens, nihil post se habens. Bah. ex *a* priv. et *paśćima* posticus) infinitus, immensus. N. 13. 33.

अपसद *apasada* m. (r. *sad* ire praef. *apa* s. *a*) homo vilis, abjectus, in fine compos. H. 3. 8. Dr. 8. 45.

अपह *apaha* (r. *han* abjecto *an* s. *a*, gr. 575) occidens, delens. Śak. 56. 2.

अपहरण *apaharaṇa* n. (r. *har hṛ* s. *aṇa*) actio auferendi, abripiendi. N. 10. 9.

अपाङ्ग *apâṅga* n. (r. *aṅg* suff. *a*) exterior oculi angulus.

अपाच् *apâć* (in casibus fortibus *apâńć*, a r. *ańć* ire, praef. *apa*) meridionalis. Hêm.

अपान *apâná* m. (r. *an* spirare praef. *apa* s. *a*) spiritus qui efflatur. B'. 4. 29. 5. 27.

अपाप *apâpa* (Bah. ex *a* priv. et *pâpa* n. peccatum) liber a peccatis. Br. 1. 32.

अपाय *apâya* m. (r. *i* ire praef. *apa* s. *a*) 1) abitio. 2) obitus, interitus, exitium. Hit. 43. 4. 3) frans, fallacia. Hit. 129. 22. N. 4. 19.

अपायिन् *apâyin* (*apa* + *âyin* a r. *i* s. *in*) abiens. B'. 2. 14.

1. अपि *ápi* praep. praef. quae cum paucis solum conjungitur radicibus et *super* significare videtur, nam cum *d'â* ponere format *apid'â* tegere. *a* initiale hujus praep. saepe abjicitur (gr. ἐπί, lit. *ap* insepar.).

2. अपि *ápi* conj. 1) etiam, adeo. 2) etiamsi. 3) igitur, itaque. 4) vero, autem. 5) an, num. 6) cum praecedente interr. *kim* quispiam significat.

अपिहित *apihita* (r. *d'â* praef. *api* tegere, s. *ta*, gr. 544) tectus, obductus. N. 17. 30.

अपुंस् *apuṅs* m. (nom. irr. v. gr. 205. Karm. ex *a* priv. et *puṅs* mas, vir) virilitate privatus, eunuchus. In. 5. 50.

अपुंस्त्व *apuṅstva* n. (a praec. s. *tva*) eunuchi status. In. 5. 58.

अपेक्ष *apêkša* (r. *îkš* videre, praef. *apa* s. *a*) respiciens, curans, rationem habens. B'. 12. 16.

अपेक्षा *apêkšâ* f. (r. *îkš* videre, praef. *apa* s. *â*) respectus, ratio. Śak. 59. 12: *nirapêkša* nihil curans, negligens.

अपोहन *apôhana* n. (r. *ûh* praef. *apa* ratiocinari, s. *ana*) ratiocinium. B'. 15. 15.

अप्नस् *ápnas* n. aqua in Vêdorum dialecto (v. *ap* et cf. lat. *amnis* pro *apnis*).

अप्रकाश *aprakâśa* (Bah. ex *a* priv. et *prakâśa* m. lux) luce privatus, obscurus. H. 1. 18.

अप्रतिम *apratima* (Bah. ex *a* priv. et *pratimâ* f. similitudo) similitudinem non habens, incomparabilis. H. 1. 37. Su. 3. 15.

अप्रशस्त *apraśastá* (Karm. ex *a* priv. et *praśasta*, a r. *śaṅs* praef. *pra* laudare, s. *ta*) non laudatus, infamis. N. 20. 41.

अप्राप्तवयस् *aprâptavayas* (Bah. ex *aprâpta* non contactus — a r. *âp* praef. *pra* et *a* priv. — et *vayas* aetas, hic: adulta aetas) non contactam adultam aetatem habens, qui ad adultam aetatem nondum pervenit. Br. 1. 28.

Hosted by Google

अप्रिय *ápriya* (Karm. ex *a* priv. et *priya* q. v.) injucundus, ingratus, insuavis.

अप्रियंवद *apriyaṅvada* (e praec. — v. gr. 575 s. *a* — et *vada* a r. *vad* s. *a*, loquens, dicens) injucundum dicens. H. 4. 15.

अप्रियभागिन् *apriyabʿâgin* (ab *apriyabʿâga* ingrata, injucunda fortuna, s. *in*) ingratam fortunam habens, infelix, infaustus. Br. 1. 14.

अप्सरस् *apsarás* f. Apsarasa, nympha (deduci solet ab *ap* aqua et *saras*, a r. *sar sṛ* ire, s. *as*. Sunt enim Apsarasae, secundum mythologiam, e mari natae, quum a diis Asurisque ad Amṛtum adipiscendum agitaretur.)

अप्सरा *apsarâ'* f. i. q. praec.

अबन्ध्य *abandʿya* (ex *a* priv. et *bandʿya* sterilis) non sterilis, non vanus, non irritus, inde fructu praeditus, fructuosus. Ur. 7. 14. 16. 4. cf. *sapʿala* Ur. 9. 17.

अबद्ध *abaddʿa* (ex *a* priv. et *baddʿa* ligatus, a r. *bandʿ* s. *ta*) 1) non ligatus. 2) insanus, stultus. N. 26. 16.

अबल *abalá* (Baḥ. ex *a* priv. et *bala* vis) debilis (fort. goth. *ubils* th. *ubila*, nostrum *übel*, angl. *evil*; nisi haec ad *adʿara* = lat. *inferu-s* pertinent, mutatâ aspiratâ in mediam, secundum generalem consonantium permutandarum legem. Sanscr. *b* autem in germ. item est *b*, unde goth. radix *band* ligare = *bandʿ* q. v.)

अबला *abalâ* f. (a praec.) femina.

अब्द *ábda* m. (ex *ap* aqua, et *da* dans, a r. *dâ* s. *a*) 1) nubes. 2) annus (primit. pluvium anni tempus).

अब्धि *abdʿi* m. (aquam tenens, ex *ap* aqua et *dʿi* tenens a r. *dʿâ* s. *i*) mare. Ḥit. 105. 9.

अभय *ábʿaya* (ex *a* priv. et *bʿaya* timor) 1) Karm. securitas. Ḥit. 59. 3. 2) Baḥ. *abʿáya* intrepidus.

अभव *abʿava* m. (Karm. ex *a* priv. et *bʿava* existentia) τὸ non esse (Nichtsein). Sâv. 3. 10.

अभाव *abʿâva* m. (Karm. ex *a* priv. et *bʿâva* existentia) i. q. praec. Dr. 5. 9.

अभि *abʿí* praep. praef. et sep. (ut videtur a stirpe pronom. *a* s. *bʿi*, quod convenit cum casuum terminationibus *bʿyam*, *bʿis*, *bʿyâm*, *bʿyas*) ad, versus. (Gr. ἀμφί, insertâ nasali sicut in ἄμφω contra *ubʿâu*; lat. *ob*, nisi pertinet ad *api*, *amb*; germ. vet. *umbi*, nostrum *um*; slav. *ob*; cf. etiam adverb. slav. АБИЄ *abije* statim. Huc quoque retulerim nostrum *bei*, goth. *bí*, abjecto *a* initiali, sicut in sanscr. praeter *api* etiam *pi* dicitur; porro praefixum *be*, goth. *bi*.)

अभिकाम *abʿikâma* n. (r. *kam* s. *a*) amor. N. 24. 13.

अभिक्रम *abʿikrama* m. (r. *kram* s. *a*) conatus, molitio. Bʿ. 2. 40.

अभिघातिन् *abʿigʿâtin* m. (r. *ḥan* in forma caus. *gʿâtay* — gr. 471 — s. *in*) inimicus. Ḥit. 127. 18.

अभिजन *abʿigana* m. (Karm. ex *abʿi* et *gana* homines) familia. N. 12. 95.

अभिजनवत् *abʿiganavant* (a praec. s. *vant vat*) familiam (nobilem) habens, nobilis, generosus. Bʿ. 16. 15.

अभिज्ञ *abʿigńa* (r. *gńâ* scire, s. *a*) gnarus.

अभिज्ञान *abʿigńâna* n. (r. *gńâ* scire, s. *ana*) nota, signum. Pat. 26. 27.

अभितस् *abʿítas* adv. (ab *abʿi* s. *tas*) ad, prope. Sâ. 3. 11.

अभिताप *abʿitâpa* m. (r. *tap* urere s. *a*) moeror.

अभिधान *abʿidʿâna* n. (r. *dʿâ* ponere s. *ana*) nomen. Ḥit. 26. 13.

अभिनय *abʿinaya* m. (r. *nî* ducere s. *a*) gesticulatio. Ur. 28. 10.

अभिनव *abʿinava* (Karm. ex *abʿi* + *nava*) novus, recens.

अभिनिवेश *abʿinivêśa* m. (r. *viś* intrare praef. *abʿi* + *ni* s. *a*) inclinatio, propensio, applicatio. Ur. 35. 3 infr. (*ḥṛdayâbʿi* . . . .).

अभिप्राय *abʿiprâya* m. (a Rueckertio recte deducitur a r. *i* ire praef. *abʿi* + *pra* s. *a* cf. *abʿiprêta* Ḥit. 54. 17 et *abʿiprêtya* apud Wils. ed. 2) consilium, propositum. N. 9. 35. 24. 5. Sâ. 1. 13.

अभिभव *abʿibʿavá* m. (r. *bʿû* s. *a*) actio praevalendi, superandi. Bʿ. 1. 41.

अभिभाषिन् *abʿibʿâśin* (r. *bʿâś* s. *in*) alloquens. Sâ. 5. 74.

Hosted by Google

अभिमर्द् *abʿimarda* m. (r. *mard mṛd* conterere, s. *a*) disturbatio, vastatio regionis. Dr. 6. 8.

अभिमान *abʿimâna* m. (aut a r. *man* aut a *mân* s. *a*) superbia, insolentia, honoris, gloriae cupiditas. Bʿ. 16. 4.

अभिमुख *abʿimukʿa* (Baḥ. ex *abʿi* et *mukʿa* os, vultus) adversum vultum habens. N. 12. 32. 20. 43. Dr. 8. 14.

अभिमुखम् *abʿimukʿam* (Avy. ex *abʿi* et *mukʿa* os, vultus) coram.

अभियोक्तार् *abʿiyôktâr* m. (r. *yuǵ* jungere, s. *târ tṛ*) qui aggreditur, impugnat alqm. Ḥit. 97. 2.

अभियोग *abʿiyôga* m. (r. *yuǵ* jungere, s. *a*) invasio, impugnatio. Am.

अभिरति *abʿirati* f. (r. *ram* se delectare, s. *ti*) delectatio. Ḥit. 31. 17.

अभिराम *abʿirâma* (r. *ram* s. *a*) amoenus, venustus. Śak. 4. 6.

अभिरुचि *abʿirući* f. (r. *ruć* splendere, placere, s. *i*) 1) splendor. 2) voluptas, gaudium, delectatio. Ḥit. 13. 1. infr.

अभिरूप *abʿirûpa* (Baḥ. ex *abʿi* et *rûpa* n. forma) formosus. N. 12. 30.

अभिलाष *abʿilâśa* m. (r. *laś* desiderare, s. *a*) desiderium, optatum. Ḥit. 43. 10.

अभिलाषिन् *abʿilâśin* (r. *laś* s. *in*) desiderans. Ur. 12. 13.

अभिवदन *abʿivadana* n. (r. *vad* q. v. s. *ana*) corporis inclinatio. In. 5. 19.

अभिवन्दन *abʿivandana* n. (r. *vand* s. *ana*) id. Sâ. 2. 3.

अभिवादक *abʿivâdaka* m. (r. *vad* s. *aka*) salutator inclinato corpore. N. 21. 26. cum acc. p.

अभिशाप *abʿiśâpa* m. (a r. *śap* s. *a*) exsecratio. N. 11. 16.

अभिषेक *abʿiśêka* m. (r. *sić* humectare, s. *a*) actio conspergendi (v. *sić* praef. *abʿi*). Ḥit. 126. 10.

अभिष्वङ्ग *abʿiśvaṅga* m. (r. *svaṅǵ* s. *a*, v. gr. 109) inclinatio, propensio, affectus. Bʿ. 13. 9.

अभिसर *abʿisara* m. (r. *sar sṛ* ire s. *a*) comes, socius. Am.

अभिसरण *abʿisaraṇa* n. (r. *sar sṛ* ire, s. *ana*) actio adeundi, visitandi. Ur. 40. 7.

अभिसारिका *abʿisârikâ* f. (r. *sar sṛ* ire, s. *ikâ*) femina quae maritum vel amatorem adit. Ur. 40. 8 infr.

अभिसूचित *abʿisûćita* (r. *sûć* s. *ta*) praeditus, instructus. N. 23. 18. — V. सूच् *sûć*.

अभिस्नेह *abʿisnêḥa* m. (r. *sniḥ* amare, s. *a*) amor, inclinatio, affectio. Bʿ. 2. 57.

अभीक्ष्णम् *abʿîkśṇam* (fortasse Avy. pro *abʿîkśaṇam* — ex *abʿi* et *îkśaṇa* n. oculus — ejecto *a* ante *ṇa*) identidem, iterum ac saepius. N. 9. 34. A. 10. 54.

अभीप्सु *abʿîpsu* (ab *îps*, desid. irr. rad. *âp* adipisci — v. gr. 477 — praef. *abʿi* s. *u*) adipiscendi cupidus. N. 5. 2.

अभीषु *abʿîśu* m. (r. *iś* ire, desiderare s. *u*) habena, frenum.

अभ्यङ्ग *abʿyaṅga* m. (r. *aṅǵ* ungere, praef. *abʿi* s. *a*) unctio. Up. 50.

अभ्यधिक *abʿyadʿika* (ab *adʿi* praef. *abʿi* s. *ka*) superior. N. 21. 14. Br. 1. 8. v. *âdʿika*.

अभ्यन्तर *abʿyantara* n. 1) intervallum, loci et temporis. Bʿ. 5. 27. Ḥit. 5. 17. 2) pars interior, medium. Up. 49.

अभ्यर्चन *abʿyarćana* n. (r. *arć* praef. *abʿi* s. *ana*) cultus, veneratio. N. 12. 78.

अभ्यर्थना *abʿyartʿanâ* f. (r. *artʿ* s. *anâ*, fem. ab *ana*) precatio, rogatio, petitio. Sâ. 4. 27.

अभ्यवहार *abʿyavaḥâra* (r. *ḥar ḥṛ* afferre, praef. *abʿi* + *ava* s. *a*) cibus.

अभ्यवहार्य *abʿyavaḥârya* n. (r. *ḥar ḥṛ* afferre, praef. *abʿi* + *ava* s. *ya*) cibus. Ur. 39. 1.

अभ्यसूयक *abʿyasûyaka* m. (r. denom. *asûy* q. v. praef. *abʿi* s. *aka*) exsecrator. Bʿ. 16. 18.

अभ्याश *abʿyâśa* m. v. seq.

अभ्यास *abʿyâsa* m. (r. *as* cl. 1. q. v. s. *a*) 1) propinquitas, vicinitas. N. 9. 10. Dr. 8. 13. 2) exercitatio, usus, experientia. Bʿ. 12. 12. 18. 36. 3) educatio, disciplina, institutio. Ḥit. 5. 14. 7. 4. Scribitur etiam *abʿyâśa* (cf. *abʿyasta*, *abʿyasana*, *abʿyasya* apud Wils. ed. 2).

Hosted by Google

अभ्युत्थान *ab'yutt'âna* n. (r. *st'â* praef. *ab'i* + *ut*, ejecto *s* — v. gr. 577 — s. *ana*) actio surgendi. B'. 4. 7.

अभ्युदय *ab'yudaya* m. (r. *i* ire, praef. *ab'i* + *ut* s. *a*) felicitas. Ur. 94. 1 infr.

अभ्युपपत्ति *ab'yupapatti* f. (r. *pad* ire, praef. *ab'i* + *upa* s. *ti*) favor, benevolentia. Śak. 54. 2 infr.

अभ्र् *ab'r* 1. par. (*gatyâm*) ire.

अभ्र *ab'rá* n. (ut mihi videtur ex *abb'ara* aquam gerens, ejecto *b* et *a* *), cf. *ambuda* et *ǵalada*) nubes (gr. ὄμβρος, lat. *imber* insertâ nasali, nisi haec pertinent ad *ámbara* coelum vel *ámb'as* aqua; cf. etiam *umbra*).

1. अम् *am* 1. par. (*gatib'aǵanaśabdêšu*) ire, colere, sonare.

2. अम् *am* 10. par. (*rôgê*) aegrotum esse.

अमति *amáti* m. (ut videtur a r. *am* ire, s. *ti* servato classis charactere *a*) tempus (lit. *amžis* longum tempus; ad rad. *am* etiam referri possit lat. *an-nus* — ita ut sit pro *am-nus* — et gr. ἔνος, ἔννος).

अमर *amára* (ex *a* priv. et *mara* moriens, in fine comp., a r. *mar mṛ* mori, s. *a*) 1) adj. immortalis. Hit. 3. 5. 2) m. deus. Su. 1. 22.

अमरप्रभ *amaraprab'a* (Bah. e praec. et *prab'â* f. splendor) immortalium splendorem habens. N. 13. 54.

अमरत्व *amaratvá* n. (ab *amara* s. *tva*) immortalitas. Su. 1. 22. 23.

अमरा *amarâ* f. (ab *amara*). Nomen Indri sedis aut urbis.

अमरावती *amarâvatî* f. (Indri sede praedita, a praec. s. *vat* in fem.) Nomen Indri urbis, sedis, palatii. In. 1. 42.

अमरोपम *amarôpama* (Bah. ex *amara* et *upamâ* f. similitudo) immortalium similitudinem habens. Ḥ. 2. 27.

*) Confirmatam vidi hanc explicationem linguâ ṣendicâ, *âbĕrĕta* (acc. *âbĕrĕtârem*) quod corruptum est ex *abbĕrĕta*, significat: qui aquam affert.

अमर्त्य *ámartya* (Karm. ex *a* priv. et *martya*) immortalis.

अमर्ष *amarśa* (Karm. ex *a* priv. et *marśa* patientia, tolerantia, a r. *marś mṛś* s. *a*) ardor animi, ira, iracundia. B'. 12. 15. Up. 43.

अमर्षण *amarśaṇa* (Karm. ex *a* priv. et *marśaṇa* patiens, tolerans, a r. *marś mṛs* cl. 10 s. *ana*) iratus, iracundus, vehemens. Dr. 7. 17. N. 12. 54.

अमस *amasa* m. (r. *am* ire, s. *asa*) tempus.

अमा *amâ'* praep. cum. Nalod. 1. 53.

अमात्य *amâ'tya* m. (a praec. s. *tya*) qui est a consiliis, Wils. „a minister, a counsellor".

अमानुष *ámânuśa* (Karm. ex *a* priv. et *mânuśa* humanus) quod est supra hominem (übermenschlich). N. 23. 5.

अमित्र *amítra* m. (Karm. ex *a* priv. et *mitra* n. amicus) inimicus, hostis. N. 12. 33.

अमी *amî'* illi, hi, v. gr. 248.

अमुत्र *amútra* adv. (ab *amú* stirpe pronominis *adás* in casibus obl. — gr. 248 — s. *tra*) illic i. e. in illo, futuro mundo, opp. vocabulis *iha* hic, et *lôkê 'ssmin* in hoc (terrestri) mundo. Br. 2. 5. B'. 6. 40.

अमृत *amṛ'ta* (Karm. ex *a* priv. et *mṛta* mortuus) 1) adj. immortalis. Br. 3. 18. B'. 14. 27. 2) n. deorum cibus, immortalitatem afferens, ambrosia. In. 1. 26.

अमृतस्वादनीय *amṛtasvâdanîya* (Karm. e praec. et *svâdanîya* quod jucunde sapit) Amṛtae jucundo sapore similis. In. 1. 26.

अमेध्य *amêd'yá* (Karm. ex *a* priv. et *mêd'ya* purus) impurus, sordidus, contaminatus. B'. 17. 10.

अमेय *amêya* (ex *a* priv. et *mêya* mensurabilis, a r. *mâ* s. *ya*, gr. 557) quod metiri non possumus, immensus.

अमेयात्मन् *amêyâtman* (Bah. ex praec. et *âtman* m.) immensum animum habens. In. 2. 22.

अमोघ *ámôg'a* (Karm. ex *a* priv. et *môg'a* vanus) non fallens, haud dubius, certus. Ur. 63. 10.

Hosted by Google

1. अम्ब् *amb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere.

2. अम्ब् *amb* 1. âtm. (*śabdê*, grammatici scribunt *ab*, gr. 110[a]) sonare.

अम्बक *ambaka* n. (r. *amb* se movere, s. *aka*) oculus. A. 3. 50.

अम्बर *ámbara* n. (r. *amb* s. *ara*) 1) vestis. Su. 1. 30. 2) coelum. Sâ. 1. 19. A. 6. 9 (v. *abʻrá*).

अम्बा *ambâ* f. mater (fortasse nostrum *Amme*, germ. vet. *amma* — th. *ammón*, *ammún* — per assimil., nisi hoc vocabulum cohaeret cum *ap* aqua, unde *ammaya* q. v., quum voces hujus notionis plerumque etiam lac significent.

अम्बु *ámbu* n. (r. *amb* s. *u*) aqua. Bʻ. 11. 28.

अम्बुद *ambudá* m. (e praec. et *da* dans, a r. *dâ* s. *a*) nubes.

अम्बुदाभ *ambudâbʻa* (Bah. e praec. et *âbʻâ* f. similitudo) nubis similitudinem habens. H. 4. 48.

अम्भ् *ambʻ* 1. âtm. (*śabdê* K. *dʻvanâu* V. scribunt *abʻ*, gr. 110[a]) sonare.

अम्भस् *ámbʻas* n. (r. *ambʻ* s. *as*) aqua. A. 6. 6. Bʻ. 2. 67 (v. *abʻrá*). Cf. hib. et scot. *aibheis* mare.

अम्भोज *ambʻóga* n. (in aqua natus ex praec. et *ga*) lotus flos. Hit. 107. 13.

अम्मय *ammáya* (ab *ap* aqua, s. *maya*, v. gr. 58 et 85) aquosus. Am.

अम्र *amra* m. nomen arboris (Wils. „mango tree, magnifera indica"). N. 12. 4.

अम्ल *amlá* acidus. Bʻ. 17. 9.

अय् *ay* 1. âtm. (*gatâu*) ire (sine dubio ad r. *i* pertinet, quae secundum 1. cl. in âtm. *áyê* formaret).

अयन *áyana* n. (r. *i* ire, s. *ana*) via. Bʻ. 1. 11.

अयम् *ayám* hic, v. gr. 247.

अयशस् *ayaśas* n. (Karm. ex *a* priv. et *yaśas* n. gloria) dedecus, infamia, ignominia. H. 3. 18.

अयशस्कर *ayaśaskara* (e praec. et *kara* faciens) dedecus, infamiam afferens; fem. *ayaśaskarî*. H. 3. 18.

अयस् *áyas* n. ferrum (lat. *aes*, *aer-is*, pro *aes-is*, goth. *ais*, th. *aisa*, germ. vet. *êr* aes, nostrum *Eisen*).

अयस्मय *ayasmáya* (ab *ayas* s. *maya* contra gr. 58 et analogiam τοῦ *têgômaya* quâ *ayômaya* exspectaveris; etiam in ed. Calc. Mah. p. 644 lin. 2 infr. *ayasmaya* legitur) ferrens. A. 10. 31.

अयुत *ayúta* n. (ex *a* priv. et *yuta* ligatus, a r. *yu*) decies mille.

अयुतशस् *ayutaśás* adv. a praec. s. *śas*, v. gr. 584. s. *śas*. In. 2. 8.

अये *ayê* interj. Śak. 45. 13.

अयोध्या *ayôdʻyâ* f. (non impugnanda, ex *a* priv. et *yôdʻya* impugnandus in fem.) nomen urbis (Oude).

1. अर् ऋ *ar ṛ* 1. et 3. par. (*árâmi*, *íyarmi* v. gr. 331; syllaba *ar* et in hac et in aliis radicibus, quae apud grammaticos vocalem *ṛ* continent, in formis non gunnatis corripitur in *ṛ*, quae vocalis nusquam est primitiva, sed semper orta ex *r*, antecedente vel subsequente quâpiam vocali, ut e. c. *śṛṇômi* a r. *śru*, abjectu *u*, quo facto consonans *r* vocalis naturam induit *)) ire, pervenire, transl. adipisci (v. rad. *i*). Nalod. 1. 32: *tâṅ gâm . . . âra* ad illam regionem pervenit; 42: *na riraṅsâm âra* non gaudium adepta est. — Caus. *arpay* (gr. 468) facere ut aliquis eat, perveniat; 1) movere, dirigere, conjicere. Bʻ. 8. 7. 12. 14: *mayy arpitamanôbuddʻi*; Dr. 5. 19: *śarân arpayitum* sagittas mittere. 2) uti aliquâ re, impendere, adhibere. H. 4. 47. (Goth. *airus* nuntius mihi ortum esse videtur ex *ar*, attenuato *a* in *i* et anteposito *a* ex generali euphoniae lege q. v. gramm. comp. 82; hib. *ria* vel *do ria* „he will come, arrive", *ria* „running, speed", *riach* „he came", *riachtaim* „I arrive", *ar* „guiding, conducting"; v. r. *il*. Ad formam caus. *arpay* quae cum *sam* composita tradere significat, referri possit germ. vet. *arbjan* here-

*) Fusius de vocalium *ṛ* et *ṝ* origine disserui in libro meo „Vocalismus" p. 157 sq.

Hosted by Google

ditare, *ki-erpit* possessio, goth. *arbi*, th. *arbja*, hereditas, quanquam ex generali consonantium permutandarum lege pro sanscr. *p* exspectaveris goth. *f*; amant vero liquidae conjunctionem cum mediis. Ad inusitatam, ex tritâ lege formatam formam caus. *ârâyâmi* pertinere videtur lat. *aro*, gr. ἀρόω, goth. *arja* id., germ. vet. *erru* — per assimil. ex *erju* — lit. *arù*, slav. *orjuń*, ita ut a movendo solo nominata sint. Etiam gr. ἄρθρον et lat. *artus* a movendo nominata et cum scr. *ar* cognata esse videntur.)

c. *sam* caus. tradere. Hit. 7. 14: *tasya viśnuśarmaṇô ... putrân samarpitavân*; 40. 12: *svâminâ "nîya samarpitavyâ*; 42. 3: *kulînâṅ yuvatîm ânîya samarpaya.*

2. अर् ऋ *ar ṛ* 5. par. (*hiṅsâyâm*) offendere, ferire, laedere, vexare, occidere. (Hib. *ar* „slaughter, destruction, plague; the slain in fight".)

3. अर् (ॠ) *ar (ṝ)* 9. par.: *ṛṇấmi* gr. 345 (*gatâu*) ire. (Haec radix origine eadem est atque *ar ṛ* q. v.) *)

अर *ara* (r. *ar ṛ* s. *a*) 1) adj. celer, citus. 2) rotae radius. (Cf. goth. *ara* — th. *aran* — nostrum *Aar*, quae sicut lat. *aquila* a velocitate nominata esse videntur; v. आशु *âśu*.

अरजस् *aragás* (Bah. ex *a* priv. et *ragas* n. pulvis) expers pulveris, purus. N. 24. 42.

अरण्य *áranya* n. sylva.

अरण्यानी *aranyânî́* f. (a praec. s. *ânî*, v. gr. 218) magna sylva. Hit. 17. 14.

अरत्नि *aratnî́* m. cubitus. Dr. 9. 5.

अरम् *áram* (acc. τοῦ *ara*) celeriter, cito. Am. (fortasse gr. ἄρα, cf. Hartung I. p. 423).

अरविन्द *aravinda* m. lotus flos. Hit. 59. 1.

अराजक *arâǵaka* (Bah. ex *a* priv. et *râǵan* rex, s. *ka*, v. gr. 597) rege orbatus. Dr. 6. 5.

अराति *árâti* m. inimicus, hostis. Hit. 77. 7.

*) De adulterinâ vocali *ṝ* v. librum meum „Vocalismus" p. 181.

अराल *arâla* curvus. N. 11. 33.

अरि *arí* m. inimicus, hostis.

अरिन्दम *arindama* m. (e praec. et *dama* domitor, a r. *dam* s. *a*, v. gr. 575 s. *a*) hostium domitor.

1. अरिष्ट *áriśṭa* (Karm. ex *a* priv. et *riśṭa* a r. *riś* s. *ta*) non vulneratus. Dr. 7. 20.

2. अरिष्ट *áriśṭa* m. nomen arboris (Wils. Melia azadaracta). N. 12. 3.

अरुण *aruṇá* m. 1) adj. fuscus, ex rubro subniger, purpureus; Wils. „tawny, dark red". Dêv. 3. 7. 2) sol. Śak. 24. 8.

अरुन्धती *arund'atî́* (ex *a* priv. et *rund'atî* a r. *rud'* cl. 7. s. *ant at* in fem.) Vasiśṭi uxor, una ex Pleiadibus. Hit. 22. 7.

अरुस् *árus* m. n. ulcus, vulnus. Am.

अरे *arê* interj. Hit. 22. 14.

अरोग *arôga* (Bah. ex *a* priv. et *rôga* m. morbus) liber a morbo, sanus, salvus. Br. 3. 10.

अर्क् *ark* 10. par. (*stavanê* K. *tâpastutyôḱ* V.) urere, celebrare (fortasse denom. a sq.).

अर्क *arka* m. (a r. *ark* s. *a*, nisi *arkáyâmi* ab *arka*) sol. (Cf. hib. *eark* sol, coelum.)

अर्क्ष् ऋक्ष् *arkś ṛkś* 5. par. (*ǵig'âṅsâyâm* K. *vad'ê* V.) occidere, occidendi cupidum esse.

अर्गल *argala* n. pessulus. Up. 46. Hit. 33. 18.

अर्गला *argalâ* f. id.

अर्गली *argalî* f. id.

अर्घ् *arg'* 1. âtm. (*hiṅsâyâm* K. *mûlyê* V.) offendere, laedere, occidere; constare, pretium habere, dignum esse. (Fortasse huc pertinet nostrum *arg*, *ärgern*, germ. vet. *arg*, *ark*, et inserto *a*: *arag*, *arak* avarus, pravus, impius, subst. *arg* malum.)

अर्घ *árg'a* m. (r. *arg'* s. *a*) 1) pretium. 2) donum honorificum, quod diis eximiisque hospitibus offertur, constans ex octo rebus, nempe ex oryza, sacro gramine durva dicto, floribus etc. cum aqua, aut ex aqua sola, in parvo vase. Sâ. 3. 6.

Hosted by Google

अर्घ्य *argʼya* (r. *argʼ* s. *ya*) 1) adj. venerandus. 2) m. i. q. praec. sign. 2.

अर्च् *arć* 1. par. âtm. 10. par. honorare, venerari, colere. ex *ark* q. v. In. 3. 1. 4. 3. 5. N. 18. 19 (cf. goth. *alhs*, them. *alha* templum).

c. *abʼi* i. q. simpl. Bʼ. 18. 19.

अर्चिष्मत् *arćiśmant* (a sq. s. *mant mat*) 1) adj. flammans. Ur. 37. 7. 2) m. ignis. Hêm.

अर्चिस् *arćis* f. (r. *arć* s. *is*) splendor, flamma. In. 1. 35. H. 1. 49. (Ex *arkis* — v. *ark*, *arka*.)

अर्छ् ऋछ् *arč ṛč* 6. par. (*ṛććʼâmi* gr. 38) ire, adire. Bʼ. 2. 72: *bʼrahmanirvâṇam ṛććati*; 5. 29: *śântim ṛććati*; Man. 12. 55: *ćaṇḍâlapukkaśâ-nâńća . . . yônim ṛććati*; N. 4. 7 ubi in ed. Calc. legitur *mṛtyum ṛććati*, v. ann. ad h. l.

1. अर्ज् *arǵ* 1. par. 10. par. âtm. 1) colligere, coacervare, adipisci, acquirere. N. 26. 4. In. 3. 7. 2) facere perficere (*prayatnê* K. *sańskârê* V.): *svarǵitań karma* bene facta actio. Râm. ed. Ser. 1. 34. 38; *svârǵitan tapas* a memet ipso effecta castigatio. Râm. ed. Ser. 1. 47. 13 (fortasse lat. *urgeo* et *arguo*, gr. ἔῤῥγω nisi hoc est pro Ϝέῤγω = व्रज् *vraǵ* q. v.; goth. *rik-jan* colligere).

c. *upa* i. q. simpl. sign. 1. Hit. 33. 21. Man. 9. 208.

2. अर्ज् ऋज् *arǵ ṛǵ* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatistʼâiryôr-ǵanârǵanê* V.) ire; firmum esse; validum, robustum esse; acquirere (lat. *rego*, *rectus*, goth. *raih-ts*, nostrum *recht*, v. sq., gr. ὀ-ρέγω, hib. *righim* „I reach, arrive, stretch".

अर्जन *arǵana* n. (r. *arǵ* s. *ana*) nom. actionis τοῦ *arǵ* sgnf. 1. Hit. 34. 1.

अर्जुन *árǵuna* m. (ut videtur, a r. *arǵ* s. *una*) 1) nomen arboris (Wils. Terminalia alata glabra). 2) nomen unius Pâṇḍavorum.

अर्ञ्ज् ऋञ्ज् *arńǵ ṛńǵ* 1. âtm. (*bʼraǵê* K. *bʼṛǵê* V.; scribitur *ṛǵ-i*, gr. 110[a]) assare, frigere, coquere (cf. *bʼarǵ bʼṛǵ*, *bʼraǵǵ*).

अर्ण् ऋण् *arṇ ṛṇ* 8. par. (*gatâu*) ire (ut videtur ex *ar ṛ* adjecto charactere cl. 5 unde *ṛ-ṇôʼmi*); cf. goth. *rinnan* r. *rann*, nostrum *rinnen*.

अर्णव *arṇavá* m. mare.

अर्त् ऋत् *art ṛt* 1. par. (*spardʼanâiśvaryaǵṛṇâ-gatiśu*) ire; aemulari, certare; imperare; vituperare. (Haec radix orta esse videtur ex *ar ṛ*, adjecto *t*. Huc retulerim rad. goth. *LITH* ire — *leitha*, *laith*, *lithum* — mutato *r* in *l* et litteris transpositis pro *ilth* ex *alth*, *arth*, attenuato *a* in *i*, sicut in r. *KIN* germinare = *ǵan*; hib. *rith* „course, flight, gallop, race", *rithim* „I run, range, strull, rush".)

अर्थ् *artʼ* 10. par. (v. *artʼa*) petere, postulare (gr. αἰτέω dissoluto *r* in vocalem *i*).

c. *pra* petere, appetere, desiderare, concupiscere. Br. 2. 11. 12. 13. 16. In. 5. 33. Su. 1. 26. 3. 11.

c. *sam* cogitare, putare, existimare. Ur. 18. 9. 18. 5 infr.

अर्थ *ártʼa* m. (r. *artʼ* s. *a*, nisi potius *artʼáyâmi* est denominativum vocis *artʼa*) 1) res, materia. Br. 1. 16. 2. 2. 6. N. 8. 4. Bʼ. 2. 6. 8. transl. sensus. 2) divitiae opes. N. 17. 47. Bʼ. 2. 6. 3) commodum, utilitas, fructus. Bʼ. 3. 18. 4) causa, ratio. N. 15. 13. Acc. instr. dat. et loc. — *ártʼam*, *ártʼêna*, *ártʼâya*, *ártʼê* — praepositionis vice funguntur, ut latinum causâ, gratiâ, c. gen. aut in compositione cum nomine recto. N. 23. 10. Br. 1. 27. 29. 2. 3. H. 4. 28. — In fine compositorum *artʼa* cum significatione res nonnumquam redundat. A. 4. 16. Sâ. 4. 25. (gr. αἰτία).

अर्थकृत् *artʼakṛt* (rem, commodum faciens, e praec. et *kṛt* faciens, q. v.) utilis, commodus, fructuosus. In. 5. 56.

अर्थिन् *artʼin* (a r. *artʼ* s. *in*) petens, desiderans, egens, pauper. N. 13. 11. 50. Bʼ. 7. 16.

अर्थीय *artʼîya* (ab *artʼa* s. *îya*) causam, originem habens, commotus, pendens ex alq. r., positus in alq. r., obnoxius alicui. Bʼ. 17. 27.

Hosted by Google

अर्थेप्सु *artʹêpsu* (ex *artʹa* et *îpsu* q. v.) divitiarum cupidus.

अर्थेप्सुता *artʹêpsutâ* f. (a praec. s. *tâ*) status ejus, qui divitiarum cupidus est, divitiarum cupido. Br. 1. 18.

अर्द् *ard* 1. par. âtm. 1) vexare. (Haec radix hucusque in part. pass. in *ta* solum inventa est, cum praef. *â* conjuncta, formans *ârditá* et *ârtá* abjecto *d* secundum gr. 548. Littera *t* formae *ârtá* secundum gr. 105 duplicari potest, igitur primum *t* in *ârttá* non pro transformatione euphonica litterae *d* accipiendum est. Ubi *ârdita* et *ârta* vocem in *a* aut *â* exeuntem sequuntur, propter vocales coalescentes ab *ardita* et *arta* non distingui possunt; cum autem *ârta* in positionibus non ambiguis inveniatur, in ambiguis quoque locis *ârdita* et *ârta* intelligenda esse censeo.) H. 1. 4. 2. 3. 5. N. 8. 24. 12. 106. 108. In. 5. 44. (Lat. *ardeo* quod fortasse sensum primitivum radicis *ard* exhibet.) 2) ire. 3) poscere, rogare, petere, c. acc. pers. Rag. 5. 17: *śaradgʹanan nâ ʼrdati ćâtakaḱ* (cf. *artʹ*).

cl. 10. par. 1) vexare. Maḥ. 3. 16450: *tata ênam maḥâvêgâir ardayâmâsa tômarâiḱ*; 1. 1182. 2) ferire, occidere. R. Schl. I. 16. 30: *vićarantô ʼrdayan* (omisso augmento) *sarvân sińhavyâgʹramaḥôragân.* (Cf. hib. *ord* 1) „a hammer, sledge, mall, mallet". 2) „death, manslaughter".)

c. *abʹi* 1. par. vexare, affligere. R. Schl. II. 21. 55: *abʹyardasi mâń suduḱkʹam*; Maḥ. 1. 4116: *abʹyardita.*

c. *sam* 10. par. vexare, vulnerare. Maḥ. 3. 761. 11724: *samârdayat.*

अर्द्ध, अर्ध *arddʹa, ardʹa* 1) adj. dimidius. 2) n. dimidium, dimidia pars.

अर्द्धचन्द्र *arddʹaćandra* m. (e praec. et *ćandra* m. luna) 1) semiplena luna. 2) sagitta, cujus acumen semiplenae lunae formam habet. Dr. 9. 9.

अर्द्धरात्र *arddʹarâtra* m. (ex *arddʹa* et *râtra*, in fine comp. pro *râtri*, nox) media nox.

अर्ध् ऋध् *ardʹ ṛdʹ* 4. et 5. par. crescere, augeri. Part. pass. *ṛddʹá* dives, opulentus, felix. N. 12. 59. (Fortasse ex usitatiore *vardʹ vṛdʹ* abjecto *v*; cum *ardʹ ṛdʹ* cf. lat. *olesco*, *ad-ultus*, cujus *l* tam ex *r* quam ex *d* explicari possit, cum et *r* et *d* facile transeant in *l*. Pottius etiam apte huc trahit vocem *rad-ix*, sicut nostrum *Wurzel*, goth. *vaurts* th. *vaurti* — fortasse corruptum ex *vaurs-ti*, v. gr. comp. 102 — probabiliter ad *vardʹ vṛdʹ* pertinent; ita *aurti* planta, in comp. *aurti-gards*, pro *aurs-ti*; lat. *alo*, quod ad sensum attinet, nititur formâ caus., ita gr. ἀλδαίνω, goth. *alja* sagino; hib. *alt* „nursing"; gr. ὀρθός, si quod equidem puto, ad hanc radicem pertinet, proprie significaret qui crevit, unde erectus, ita lat. *al-tus*, hib. *alt* „a high place, eminence, an edifice", nisi hoc directe venit a lat. *altus*; cf. etiam goth. *alds* th. *alda* senex — ut mihi videtur ex *ald-da* = scr. *ṛddʹa* ex *arddʹa* — ratione habitâ, vocem scr. *vṛddʹa* qui crevit plerumque signivicare senex; nec non *ald-s* th. *aldi*, nostrum *Alter*.

c. *sam* i. q. simpl. Man. 9. 315: *kaḱ kśiṇvańs tân samṛdʹnuyât.* — *samṛddʹa* adultus, auctus, magnus, plenus, totus. H. 1. 11: *samṛddʹân vanaspatîn avarugya*; Bʹ. 11. 29: *samṛddʹavêga*; 33: *bʹuńkśva râgyań sańvṛddʹam.* — transl. dives, opulentus. N. 10. 2.

अर्प् *arp* v. r. *ar ṛ*.

अर्पण *árpaṇa* n. (ab *arpay*, forma caus. r. *ar ṛ* ire — v. gr. 468 — s. *ana*) actio tradendi. Hit. 72. 19. Bʹ. 9. 27.

अर्फ् ऋफ् *arpʹ ṛpʹ* 6. par. (*ḥińsâyâm* K.) offendere, laedere, ferire, vexare, occidere.

अर्ब् *arb* 1. par. (*ḥińsâyâń, gatâu*) laedere, occidere; ire.

अर्बुद *arbudá* m. n. centum milliones. A. 5. 21.

Hosted by Google

अर्भ árb'a m. (fortasse e garb'a abjecto g) proles, natus. Ḥêm. v. sq. (Huc referri possint lat. *orbus*, gr. ὀρφανός.)

अर्भक arb'aká m. (a praec. s. ka) proles, natus, pullus. Śak. 7. 7.

अर्म्फ् ऋम्फ् armp' ṛmp' 6. par. (ḥinsâyâm K.) i. q. arp' ṛp'.

अर्यमन् aryamán m. (nom. irr. v. gr. 193) 1) sol. 2) nom. propr. unus e majoribus, defunctis, manibus. B'. 10. 29.

अर्व् arv 1. par. (ḥinsâyâm K. vad'ê V.) ferire, laedere, occidere.

अर्वन् árvan (r. arv s. at in nom. an, gr. 196) 1) humilis, vilis. (nom. arvâ, arvatí, arvat). 2) m. equus.

अर्वाक् arvâk adv. (neut. sequentis arvâć) 1) post, postea. 2) pone, a tergo. 3) prope. Śak. 7. 9 infr.

अर्वाच् árvâć (ut videtur ex arvan et ańć ire, nom. m. arvâń, f. arvâćí, n. arvâk secundum analogiam τοῦ prâć, gramm. 179) propinquus. Am. p. 54. 8: parârvâćí tírê remota et propinqua, ulterior et citerior ripa.

अर्ष् ऋष् arś ṛś 6. par. (gatâu) ire. (Ortum esse videtur e ar ṛ adjecto ś. Huc retulerim goth. *airṣ-ja* seduco, germ. vet. *irru*, lat. *erro*.)

अर्ह् arḥ 1. par. 1) honorare, colere, v. arḥaṇa. 2) aequare, parem esse. Man. 3. 131. 3) dignum esse, c. acc. rei. Ḥ. 1. 36. N. 16. 24. 4) convenire, decere, c. nominat. pers. quam decet. Dr. 3. 2. 5) posse. B'. 2. 17. Ḥit. 6. 11. 6) Saepissime temp. praes. hujus rad. ut verbum auxiliare in constructione cum infinitivo adhibetur, ad rogationem exprimendam, ubi Germanorum *müssen* maxime respondet. In. 5. 41. 44. Ḥ. 4. 3. 6. Br. 2. 21. B'. 2. 26. — Metri causa in âtm. usurpatur. Ḥ. 1. 36. (Littera ḥ hujus radicis ex g' orta esse videtur, cf. arg' et gr. ἄρχω quod fortasse primitivum conservavit sensum, ita ut arḥ ab origine significaverit primum esse, in principio esse.

अर्ह arḥa (a praec. s. a) dignus, c. acc. Ḥ. 4. 50. Sâ. 3. 9. — c. inf. Sâ. 5. 15.

अर्हण arḥaṇa n. (r. arḥ s. ana) adoratio, cultus. Am.

अर्हणा arḥaṇâ f. (a r. arḥ s. ana in fem.) honoris testificatio, honor. N. 25. 4.

अल् al 1. par. âtm. (vâraṇavyâptib'ûśâsu V.) arcere, sufficere, ornare (fortasse lat. *or-nare*).

अलक alaka m. (r. al s. aka) cincinnus. Ur. 38. 15.

अलका alakâ f. nomen urbis Kuvêri.

अलक्त alakta m. (secundum Wils. pro arakta non rubrum habens, i. e. quo nihil rubrius est, cf. anuttama) gummi laccae.

अलक्तक alaktaka n. (a praec. s. ka) id. Ur. 60. 16.

अलक्षित álakśita (Karm. ex a priv. et lakśita a r. lakś s. ta) non visus, non inventus, non deprehensus. Ḥ. 1. 7.

अलङ्करण alańkaraṇa (r. kar kṛ praef. alam ornare) ornamentum. In. 5. 2.

अलङ्कार alańkâ'ra m. (r. kar kṛ praef. alam ornare s. a) id. Ḥit. 42. 1.

अलङ्कृत alańkṛta (r. kar kṛ praef. alam ornare s. ta) ornatus. N. 2. 11. 25. 1.

अलम् álam (r. al s. a c. accus. term.) 1) ornamentum, solum in comp. cum r. kar kṛ 2) satis, par. Dêv. 4. 3. 3) particula prohibitiva, cum instrumentali substantivorum abstractorum, vel, quod idem est, gerundio: apage, aufer, absit. Dr. 4. 20.

अलस alasa (r. las laborare, artem exercere, suff. a praef. a priv.) piger, ignavus, iners.

अलात alâta n. torris.

अलि alí m. 1) apis. 2) scorpio.

अलिक alika n. frons.

अलिञ्जर alińgara m. hydria fictilis (Wils. „an earthen water jar"). M. 10.

अलिन् alin m. apis.

अलीक alíká (ut videtur, ex a priv. et líka quod simplex non invenitur) 1) adj. falsus, non verus. 2) n. falsum, falsitas. Ur. 30. 8 infr.

Hosted by Google

अलु *alu* f. parva hydria. Hit. 90. 15.

अल्प *álpa* adj. (v. gr. 226 et 256) parum, paulum, exiguus. In. 5. 13. N. 25. 13. (Huc retulerim lit. *alpstù*, *ap-alpstù* animus me liquit, ich falle in Ohnmacht; praet. *alp-aù*, fut. *alp-su*, v. gr. comp. 499; *àlkstu*, praet. *àlk-au*, fut. *alk-su* fame uri ejusdem originis esse videtur, permutatâ labiali cum gutturali. Fortasse etiam gr. ὀλίγος huc pertinet, mutatâ tenui in mediam et inserto ι sicut in δολιχός contra *dîrgʿa* longus.)

अल्पक *alpaká* (a praec. s. *ka*) tenuis, exiguus, vilis. Hit. 14. 6.

अल्पकार्य *alpakârya* adj. (Bah. ab *alpa* et *kârya* n. a r. *kar kṛ* s. *ya*, faciendum) quod parvi momenti est. N. 21. 28.

अल्पदर्शन *alpadarśana* (parum visus habens, Bah. ex *alpa* et *darśana* n. visus) parum valens visu, parum intelligens, imprudens, stultus. H. 1. 45.

अल्पता *alpatâ* f. (ab *alpa* s. *tâ*) paucitas, exiguitas. Hit. 82. 7.

अल्पदुःखता *alpaduḥkʿatâ* f. subst. abstr. ab *alpaduḥkʿa* parum doloris, s. *tâ*. A. 10. 8.

अल्पमूलफलोदक *alpamûlapʿalôdaka* (Bah. ex *alpa* et compos. dvandvico, constante e *mûla* n. radix, *pʿala* n. fructus et *udaka* n. aqua) parum radicum, fructuum et aquae habens. H. 1. 16.

अल्पिष्ठ *álpiśṭʿa* (ab *alpa* s. *iśṭʿa*) superlat. vocis *alpa*. Am.

अल्पीयांस् *álpîyaṅs* (ab *alpa* s. *îyaṅs*) compar. vocis *alpa*. Am.

अव् *av* 1. par. servare, tueri. Nalod. 4. 18 (lat. *aveo*).

अव *áva* praep. praef. (ut mihi videtur a stirpe pronominali *a* s. *va*, sicut *êva*, *iva* ab *ê*, *i*; v. gr. comp. 380) de, ab. (In lingua ṣendica 𐬀𐬬𐬀 *ava* est pronomen demonstrativum, cui respondet slav. *ovŭ* th. *ovo* hic, ille, fem. *ova*, neut. *ovo*. Huc etiam trahimus gr. αὖ in composito αὐ-τός et posteriorem partem vocum ἐνταῦθα, ἐντεῦθεν; porro αὖ, αὖ-θι, αὖ-θις, αὖ-τις, αὖ-τε, αὐ-τάρ, οὖν et particulam negativam οὐ; lat. *au-t* et *au-tem*, quod posterius suffixo convenit cum *katʿam* et *itʿam*; nostrum *au-ch*, goth. *au-k*, v. gr. comp. 377 sq.) — Pro praep. *ava* etiam *va* dicitur v. gr. 111.

अवकर्तन *avakartana* n. (r. *kart kṛt* praef. *ava* s. *ana*) abscissio. N. 10. 16.

अवकाश *avakâśa* m. (r. *kâś* lucere, s. *a*) 1) locus, spatium, intervallum. Śak. 56. 2. 20. 13. 23 infr. Ur. 41. 8 infr. 66. 15. 74. 4. 2) occasio. Hit. 122. p. 101.

अवक्रय *avakraya* m. (r. *krî* emere, s. *a*) pretium. Am.

अवगम *avagama* m. (r. *gam* ire, s. *a*) intellectio, intelligentia. Hit. 71. 13. Bʿ. 9. 2.

अवगाह *avagâha* m. (r. *gâh* praef. *ava* submergi, s. *a*) 1) actio submergendi. Śak. 17. 2 infr. 2) lavatio.

अवग्रह *avagrahá* m. (r. *grah* prehendere, s. *a*) contemtio. Hit. 61. 14.

अवज्ञा *avagńâ* f. (r. *gńâ* scire) contemtio. Hit. 92. 3.

अवज्ञान *avagńâna* n. (r. *gńâ* s. *ana*) id. Hit. 103. 4.

अवतंस *avataṅsa* m. n. (r. *taṅs* ornare, s. *a*) 1) annulus auricularis. 2) crista.

अवतंसक *avataṅsaka* (a praec. s. *ka*) i. q. praec. Ur. 82. 4.

अवतार *avatârá* m. (a r. *tar* [*tṛ*] s. *a*) descensus. Dicitur praecipue de deorum e coelo in terram descensu, ad quampiam hominis aut animalis formam assumendam.

अवदात *avadâta* (r. *dâi* purificare, s. *ta*) 1) albus, clarus. 2) flavus. Sâ. 5. 8.

अवद्य *avadyá* (fortasse a praep. *ava* s. *dya* pro *tya*, quod cum indeclinabilibus solum conjungitur, aut ex *a* priv. et *vadya* dicendus) 1) humilis, depressus, demissus. 2) transl. ignobilis, vilis, abjectus (v. *anavadya*).

अवधान *avadʿâna* n. (r. *dʿâ* ponere, s. *ana*) attentio, animus attentus. Ur. 1. 2 infr.

अवधि *avadʿí* m. (r. *dʿâ* ponere, s. *i*) finis, terminus, modus. Ur. 89. 3 infr.

Hosted by Google

अवधीर् *avad'ír* 10. par. (sine dubio ex praep. *ava* et *d'ír* quod cum *d'í* mens cognatum videtur, cf. *avaman* despicere a r. *man*, et v. gr. 108) despicere, spernere. Ḥit. 42. 11.

अवधीरणा *avad'íraṇá* f. (a praec. s. *ana* in fem.) contemtio. Śak. 51. 4. 7.

अवध्य *avad'yá* (Karm. ex *a* priv. et *vad'ya* a r. *vad'* s. *ya*) qui occidi nequit. Br. 2. 29.

अवध्यता *avad'yátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis.

अवनत *avanata* v. *nam* praef. *ava.*

अवनि *aváni* f. terra. B'. 11. 26.

अवनी *avaní* f. id. G'at. 1.

अवन्ती *avántí* f. (part. praes. fem. r. *av*) nomen montis. N. 9. 21 (cf. lat. *aventinum*).

अवपात *avapâta* m. (r. *pat* s. *a*) actio decidendi, devolandi. Ḥit. 14. 19.

अवबोध *avabôd'a* m. (r. *bud'* praef. *ava* s. *a*) vigilatio. B'. 6. 17.

अवम *avamá* (ab *ava* s. *ma*) humilis, trop. vilis, abjectus. Dr. 5. 11.

अवमन्तार् *avamantâr* (r. *man* cogitare, s. *târ tṛ*) contemtor. Ḥit. 101. 1 infr.

अवमानिन् *avamânin* (r. *man* cogitare, s. *in*) despiciens, contemnens.

अवयव *avayava* m. (r. *yu* ligare, s. *a*) membrum. Ḥit. 96. 4.

अवर *ávara* (a praep. *ava* s. *ra*) 1) inferus, inferior. 2) posticus, posterus, posterior, postremus, ultimus (gr. οὐρά — v. Pott 1. 123 — οὖρος, οὖρον, ὅρος terminus; fortasse ὄῤῥος anus per assimilationem ex ὄϝρος; lat. fortasse *Eurus*, sicut scr. *avâć* meridionalis ab *ava* descendit, cf. etiam gr. οὖρος ventus secundus; de lat. *ora* v. *avârá*).

अवरज *avaraǵa* m. (e praec. et *ǵa* natus) frater natu minor. Am.

अवरति *avarati* f. (r. *ram* se delectare, praef. *ava* s. *ti*) cessatio, intermissio. Am.; v. *ram* praef. *upa.*

अवरोध *avarôd'a* m. (r. *rud'* impedire, includere, s. *a*) 1) impedimentum, perturbatio. Śak. 41. 7. Ur. 88. 6 infr. 2) gynaeceum, v. sq.

अवरोधन *avarôd'ana* n. (r. *rud'* impedire, includere, s. *ana*) gynaeceum. Am.

अवलग्न *avalagna* m. n. (r. *laǵ* pudore affici, s. *na*) medium corpus, „the waist". Am.

अवलम्बन *avalambana* n. (r. *lamb* labi, s. *ana*) actio adhaerendi, suspendendi, innitendi. Ḥit. 41. 16.

अवलम्बिन् *avalambin* (r. *lamb* labi, s. *in*) pendens, dependens, suspensus. Sâ. 5. 104. Ḥit. 9. 5.

अवलिप्त *avalipta* v. *lip.*

अवलेप *avalêpa* m. (r. *lip* oblinere, polluere, s. *a*) arrogantia, insolentia, superbia. Ur. 3. 8. Dêv. 10. 2.

अवलोक *avalôka* m. (r. *lôk* videre, s. *a*) visus, conspectus, adspectus. Ur. 37. 14.

अवश *avaśá* (voluntatem, arbitrium non habens, Karm. ex *a* priv. et *vaśa* voluntas, arbitrium) 1) invitus. B'. 3. 5. 2) non subactus. Ḥit. 12. 8.

अवशेष *avaśêśa* m. (r. *śiś* relinquere, s. *a*) reliquum, reliquiae. Śak. 30. 14.

अवश्यक *avaśyaka* (ex *a* priv. et *vaśyaka* arbitrio subjectus) arbitrio non subjectus, necessarius.

अवश्यकता *avaśyakátâ* f. (a praec. s. *tâ*) necessitas. Ḥit. 116. 10.

अवश्यकरणीय *avaśyakaraṇíya* (Karm. ex *avaśyam* abjecto *m* et *karaṇíya* faciendus, a rad. *kar kṛ* s. *aníya*) quod necessario faciendum. Br. 3. 16.

अवश्यभाविन् *avaśyab'âvin* adj. (ex *avaśyam* abjecto *m* et *b'âvin* quod existit, fit) quod necessario fit, accidit. Br. 2. 2.

अवश्यम् *avaśyám* (Avy. ex *a* priv. et *vaśya* n. quod arbitrio subjici, quod regi potest) necessario, certe. Br. 2. 2. N. 13. 29.

Hosted by Google

अवश्याय *avaśyâya* m. (r. *śyâi* ire, s. *a*) pruina. Am.

अवसक्त *avaśakta* v. *saǵǵ.*

अवसर *avasara* m. (r. *sar sṛ* ire, s. *a*) occasio, opportunitas, tempus opportunum. Ur. 10. 21. Ḥit. 54. 11. 14. 53. 11.

अवसान *avasấna* n. (r. *sô* finire, s. *ana*) finis, obitus. Ur. 5. 15. 37. 4. 47. 6 infr. Śak. 59. 7.

अवसिक्ताङ्ग *avasiktâṅga* adj. (Baḥ. ex *avasikta* conspersus, a r. *sić* s. *ta* et *aṅga* n. membrum, corpus) conspersa membra, vel conspersum corpus habens. Su. 4. 19.

अवस्कन्द *avaskanda* m. (r. *skand* salire, s. *a*) incursio, impetus, impugnatio. Ḥit. 102. 9.

अवस्कर *avaskara* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *ava* cum *s* euphonico, s. *a*) excrementum, stercus. Am.

अवस्त्र *avastra* (Baḥ. ex *a* priv. et *vastra* n. vestis) vestae privatus.

अवस्त्रता *avastrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis. N. 10. 16.

अवस्था *avast'â* f. (a r. *st'â* praef. *ava*) status, conditio. Sâ. 5. 89. In fine comp. Baḥ. Sâ. 4. 32. N. 17. 31.

अवस्थान *avast'âna* n. (r. *st'â* stare, esse, s. *ana*) commoratio, statio, habitatio. Ḥit. 38. 13.

अवस्थित *avast'ita* v. *st'â.*

अवहास *avaḥâsa* m. (r. *ḥas* ridere, s. *a*) risus, jocus. B'. 11. 42.

अवहित *avaḥita* v. *d'â.*

अवाक् *ávâk* adv. (ab *ávâć* q. v. mutato *ć* in *k*, v. gr. 59) 1) deorsum. 2) meridiem versus.

अवाक्शिरस् *avâkśiras* (Baḥ. e praec. et *śiras* n. caput) deorsum caput habens, demisso capite. M. 4. Dr. 8. 22.

अवाङ्मुख *avâṅmuk'a* (Baḥ. ex *avâk*, v. gr. 58, et *muk'a* n. vultus) deorsum vultum habens, demisso vultu. Dr. 9. 24.

अवाच् *ávâć* (in casibus fortibus *ávâńć*, v. gr. 179; a r. *ańć* ire, praef. *ava*) 1) inferus, inferior. 2) meridionalis. (Lat. *aus-ter* ortum esse videtur ex praep. *ava* — cum *s* euphonico sicut supra in *avaskara* — suff. comp. *ter*; cf. etiam nostrum *Osten*, germ. vet. *ostar*, *ostana.*) Am.

अवाप्ति *avâpti* f. (r. *âp* adipisci, s. *ti*) adeptio, impetratio. Ḥit. 36. 15. 69. 2.

अवार *avârá* n. ripa citerior fluminis (lat. *ora*).

अवि *ávi* m. f. ovis (lit. *awi-s*, slav. *oviza*, lat. *ovis*, gr. ὄϊς, ὄ, ἥ; goth. *avistr* ovile; huc etiam retulerim lat. *aries*, mutato *v* in *r* sicut e. c. in germ. vet. *birumês* sumus contra *b'ávâmas*, v. gr. comp. 20).

अविचारितम् *avićâritám* adv. (Avy. ex *a* priv. et *vićârita* n. deliberatio, cogitatio) sine deliberatione, sine haesitatione, non cunctanter. Sâ. 1. 35.

अवितथम् *avitat'am* v. *vitat'a.*

अविदूर *avidûra* (Karm. ex *a* priv. et *vidûra* longinquus) non longinquus. Ḥ. 2. 1.

अविनय *avinaya* m. (Karm. ex *a* priv. et *vinaya* improbitas, mores pravi, immodestia, turpitudo. Ḥit. 71. 10. Śak. 16. 5.

अविरत *avirata* (ex *a* priv. et *virata* requiescens a r. *ram* praef. *vi* s. *ta*) perpetuus, continuus. Am.

अविरतम् *aviratam* adv. (acc. neut. praec.) sine intermissione, assidue, perpetuo. P. 17.

अविशेषम् *aviśêśám* (Avy. ex *a* priv. et *viśêśa* m. differentia, discrimen) omnino, prorsus, plane. A. 3. 32.

अविषय *aviśaya* m. (Karm. ex *a* priv. et *viśaya* q. v.) absentia. Ḥit. 56. 14.

अवैधव्य *avâid'avya* (Baḥ. ex *a* priv. et *vâid'avya* viduitatas a *vid'avâ* s. *ya*) liber a viduitate, liberans a viduitate. Sâ. 4. 12.

अवोचम् *avôćam* v. gr. 381. 382.

अव्यक्त *ávyakta* (Karm. ex *a* priv. et *vyakta* q. v.) 1) invisibilis, quod sensibus percipi nequit. B'. 2. 25. 2) non perspicuus, obscurus. Br. 3. 21.

अव्यग्र *avyagra* (Karm. ex *a* priv. et *vyagra* q. v.) 1) imperturbatus. N. 26. 20. 2) consternatus, conturbatus, confusus, territus. Dr. 9. 1. Su. 4. 1.

Hosted by Google

अव्यय *avyaya* (Bah. ex *a* priv. et *vyaya* m. interitus, exitium; quod non, sicut Wils., a r. *vyay* expendere, erogare derivari volo, sed a r. *i* ire, praef. *vi* s. *a*) 1) interitûs, exitii expers. N. 2. 15. Bᶜ. 2. 17. 4. 1. 6. 13. 7. 24. 25. 9. 2. 14. 5. 27. 2) m. n. vox indeclinabilis.

अव्रतिक *avratika* (Karm. ex *a* priv. et *vratika* qui vota facit aut solvit, a *vrata* votum, s. *ika*) qui vota non facit aut solvit. In. 2. 5.

अश् *aś* 5. âtm. 9. par. edere, frui. *aśnâ'ti* Hit. 35. 15; *aśnutê'* Bᶜ. 3. 4. 5. 21. 2) secundum grammaticos occupare, coacervare.

c. *upa* id. *upâśnâmi* Dêv. 5. 61. *upâśnutê* Man. 12. 20. 6. 82.

c. *pra* id. *prâśya* N. 23. 22.

c. *sam* id. *samaśnîyât* Man. 6. 19. *samaśnutê* Man. 2. 5. 3. 277. 11. 6.

अशन *aśana* (r. *aś* s. *ana*) qui edit, in fine comp. N. 13. 56. H. 4. 2.

अशनि *aśáni* m. f. fulmen. In. 1. 5. 3. 4.

अशितव्य *aśitávya* n. (r. *aś* s. *tavya*) cibus. Ur. 15. 9 infr.

अशिरस्क *aśiraska* (Bah. ex *a* priv. et *śiras* n. caput, s. *ka*, v. gr. 597) capite privatus. Dr. 8. 30.

अशिश्वी *aśiśvî* f. (fem. ab *aśiśu* liberis carens — ex *a* priv. et *śiśu* — adjecto feminini signo *î*) liberis carens femina. Am.

अशील *aśîla* n. (Karm. ex *a* priv. et *śîla* q. v.) improbitas, mores pravi, turpitudo. Up. 82.

अशुभ *aśubʰa* (Karm. ex *a* priv. et *śubʰa* q. v.) 1) adj. improbus, scelestus. N. 13. 32. 2) infelix, infaustus. Bᶜ. 9. 1. 3) subst. n. malum. Bᶜ. 2. 57.

अशून्य *aśûnya* (Bah. ex *a* priv. et *sûnya* n. vacuum) liber a vacuo, totus, universus.

अशून्यम् *aśûnyam* adv. (accus. neut. praec.) omnino, plane, accurate. Śak. 33. 12.

अशेष *aśêśa* (Bah. ex *a* priv. et *śêśa* n. residuum, reliquum) totus, universus. Am.

अशेषतस् *aśêśatas* (a praec. s. *tas*) omnino, plane. N. 16. 38. 6. 24.

अशेषे *aśêśê* adv. (loc. ab *aśêśa*) i. q. praec. N. 4. 31.

अशेषेण *aśêśêṇa* adv. (instr. ab *aśêśa*) i. q. praec. N. 8. 21. Bᶜ. 4. 35. 10. 16.

अशोक *áśôka* (Bah. ex *a* priv. et *śôka* m. moeror) 1) adj. moeroris expers. 2) m. nomen arboris. N. 12. 101.

अश्मगर्भ *aśmagarbʰa* n. (ex *aśman* lapis et *garbʰa* q. v.) smaragdus.

अश्मन् *áśman* m. (ut videtur, a r. *aś* sg. 2. s. *man*) lapis (lit. *akmů'* th. *akmen*, slav. *kamü* th. *kamen*, v. gr. comp. 140 et 800; fortasse etiam huc referenda est prima syllaba graeci σμά-ραγδος et lat. *sma-ragdus*, ita ut σμα, *sma*, sit pro *asma*, et ραγδος, *ragdus* sit lapidis epitheton, quod retulerim ad rad. *rańǵ* colorare, unde *rakta* ruber; cf. *aśmagarbʰa*. Quod attinet ad sibilantem in voce graeca et latina, pro gutturali, quae plerumque sanscriti *ś* locum tenet in utraque lingua respiciendum est, litteram *ś* etiam in sanscrita lingua non raro cum *s* permutari, et vice versa *s* cum *ś*, e. c. in *śvaśura* quod lat. est *socer*, gr. ἑκυρός).

अश्मन्त *aśmanta* m. (ab *aśman* s. *ta*) focus, fornax. Am. (fortasse gr. κάμινος et lat. *caminus* — nisi haec sunt a καίω — per metathesin ex ἄκμινος sicut slav. *KAMEN* opponitur lituanico *AKMEN* et sanscr. *aśman*).

अश्मसार *aśmasâra* m. n. (ex *aśman* et *sâra* q. v.) ferrum. Am.

अश्र *aśrá* n. lacryma (v. *áśru*).

अश्रि *áśri* f. acies ensis. Am. (lat. *acies* et *acer*, lit. *aś-mů*).

अश्रु *áśru* n. lacryma (ut mihi videtur e *daśru*, abjecto *d*, a r. *dańś* mordere — gr. δάκνω — s. *ru*; cf. gr. δάκρυ, lat. *lacryma* pro *dacryma*; goth. *tagrs* th. *tagra* respondet sanscrito *aśra*; angl. *tear*, nostrum *Zähre*; lit. *áśara*).

Hosted by Google

अश्रेयस् *aśrêyas* n. (Karm. ex *a* priv. et *śrêyas* n. felicitas) infortunium, malum, calamitas. Up. 32.

अश्व *áśva* m. equus (lat. *equus*, gr. ἵππος ex ἴκκος, per assimilationem ex ἴκϝος, ṣend. ... *aśpa* — gr. comp. 50 — lit. *aśwa* equa; hib. *each* equus, cambro-brit. *osw* equa).

अश्वत्थ *aśvatt'á* m. nomen arboris (Wils. ficus religiosa). N. 12. 3. B'. 15. 1.

अश्वपति *aśvapati* m. (equorum dominus, Tatp. ex *aśva* et *pati*) nom. pr. Sâ. 1. 3.

अश्वमेध *aśvamêd'á* m. (ex *aśva* et *mêd'a* m. sacrificium) equi sacrificium. *)

अश्वशाला *aśvaśâlâ* f. (Tatp. ex *aśva* et *śâlâ* f. domus, porticus) equile. N. 19. 11.

अश्वारोह *aśvârôha* m. (Tatp. ex *aśva* et *ârôha* ascendens, a r. *ruh* praef. *â*) eques. Am.

अश्विन् *aśvín* m. du. *aśvinâu* gemini fratres insigni pulchritudine, coelestes medici, Sûryo, solis deo, et nympha Aśvinia nati.

अष्टगुणाश्रय *aśṭaguṇâśraya* (octo virtutum sedem habens, Bah. ex *aśṭaguṇa* — *aśṭan* + *guṇa* — octo proprietates, virtutes, et *âśraya* domus, sedes) octo virtutibus praeditus. In. 4. 9.

अष्टधा *aśṭad'â'* adv. (a sq. s. *d'â*) in octo partes divisum. B'. 7. 4.

अष्टन् *áśṭan* m. f. n. (gr. 231) octo (lat. *octo*, gr. ὀκτώ, goth. *ahtau*, nostrum *acht*, lit. *aśtûni*, slav. *osmĭ*, hib. *ocht*, cambro-brit. *wyth*, v. Pictet p. 141).

अष्टम *aśṭamá* (fem. *aśṭamî*) octavus.

*) Wils. ad hanc vocem: The actual or emblematic sacrifice of a horse. This sacrifice is one of the highest order, and performed a hundred times, entitles the sacrificer to the domination of Swerga or paradise: it appears to have been originally typical; the horse and other animals being simply bound during the performance of certain ceremonies; the actual sacrifice is an introduction of a later period. See. As. R. Vol. 8, 442. Colebrooke, on the Védas.

अष्टमी *aśṭamî* f. (fem. praecedentis) dies octavus mensis dimidiati. Dêv. 12. 3.

अष्टाङ्ग *aśṭâṅgá* n. (Dvigu ex *aśṭan* et *aṅga* membrum) octo membra. Wils. „eight parts of the body, the hands. breast, forehead, eyes, throat and middle of the back; or four first, with the knees and feet; or these six with the words and mind."

अष्टाङ्गपात *aśṭâṅgapâta* m. (Tatp. e praec. et *pâta* actio procumbendi) octo membrorum prolapsio ad salutandum. Hit. 40. 20. 91. 22.

अष्टादश *aśṭâdaśá* duodevicesimus. gr. 236.

अष्टादशन् *aśṭâ'daśan* m. f. n. duodeviginti. gr. 231.

अष्ठीवन्त् *aśṭ'ivánt* m. n. (nom. m. *aśṭ'ivân*, neut. *aśṭ'ivat*, secundum Wils. ab *aśṭ'i* os. s. *vant vat*, ita ut sit pro *aśṭ'ivat*) genu.

1. अस् *as* 1. par. âtm. (*dîptyâdânayôh* K. *dîptigrahaṇagatiśu* V.) splendere, capere, ire.

c. *ad'i* 1) legere. Man. 4. 147 (v. *i* praef. *ad'i*). 2) facere. Man. 11. 106 (v. 3. *as* praef. *ab'i*).

c. *ni* ponere, collocare. Man. 6. 46 (v. 3. *as* praef. *ni*). — c. *ni* praef. *vi* (*vinyas*) id. Man. 3. 226 (v. 3. *as* c. *vi* + *ni*). — c. *ni* praef. *sam* (*sannyas*) 1) deponere, trop. renuntiare alicui rei, praesertim actionibus. Man. 6. 94: *vêdântaṅ vid'ivać ćrûtvâ sannyasêt* (= *karmâṇi sannyasêt*, schol. *sannyâsam anutiśṭ'êt*, v. *sannyâsa* et cf. Man. 6. 95. 96 ubi *sannyasya* tam huc quam ad 3. *as* referri potest).

2. अस् *as* 2. par. (âtm. solum in conjunctione cum *vyati*, irr. v. gr. 329. 419. 420) 1) esse, existere. B'. 2. 12. 66. H. 1. 39. Su. 1. 25. 2) esse, ut verbum abstractum vel copulativum. Su. 1. 21. Sâ. 4. 7. 3) fieri. A. 8. 14 (lit. *es-mi*, *es-ti*; slav. *jes-mĭ*, *jes-tĭ*; gr. ἐμ-μί, ἐσ-τί, prius per assimilationem ex ἐσ-μί; lat. *sum*, *es-t*; goth. *i-m*, ex *is-m*, *is-t*; nostrum *is-t*).

as antecedente *na* mori (v. *b'û*). Mah. 3. 10284.

c. *prâdus*, *prâdur* (manifesto, palam, gr. 617) apparere, in conspectum venire, oriri. A. 4. 8. 6. 16. 8. 13.

Hosted by Google

3. अस् *as* 4. par. deponere, abjicere. Nalôd. 4. 36.
c. *apa* 1) id. Nalôd. 3. 8. 2) relinquere, deserere. Hit. 107. 5. 3) postponere, negligere. Hit. 70. 10.
c. *ab'i* exercere, tractare, versari in alquâ re. Śak. 32 infr.
c. *ut* praef. *vi* (*vyudas*) i. q. simpl. B'. 18. 51.
c. *ni* 1) deponere. Dr. 1. 5. 7. 8. Sâ. 5. 9. c. *vi* + *ni* ponere, deponere, collocare. N. 24. 45. Râm. ed. Ser. III. 47. 7. 70. 5. c. *sam* + *ni* deponere. Sâ. 3. 18. B'. 3. 30. 4. 41. 5. 13.
c. *nis* ejicere. Dêv. 1. 18.
c. *vi* part. perf. pass. *vyasta* consternatus, confusus, dejectus. A. 10. 64.

असंशयम् *asañśayám* adv. (Avy. ex *a* priv. et *sañśaya* m. dubium) sine dubio. Br. 3. 9. 10.

असकृत् *asakṛt* (ex *a* priv. et *sakṛt* semel) non semel, saepius. H. 1. 14. 4. 11. Br. 1. 21. A. 8. 15.

असङ्ख्येय *asañk'yêyá* (Karm. ex *a* priv. et *sañk'yêya* a r. *k'yâ* praef. *sam* s. *ya*, v. gr. 557) innumerabilis. N. 13. 56.

असज्जन *asaǵǵana* m. (Karm. ex *a* priv. et *saǵǵana* ex *sat* bonus et *ǵana* homo) homo improbus. Hit. 74. 3.

असती *asatî* f. (ex *a* priv. et *satî* fem. τοῦ *sat* bonus) femina impudica, non casta. Am.

असत्कृत *asatkṛta* n. (Karm. ex *a* priv. et *satkṛta* e *sat* bonus et *kṛta* factum) peccatum, delictum. N. 24. 31.

असत्य *asatyá* (Karm. ex *a* priv. et *satya* verus) non verus, falsus. N. 19. 8.

असन् *asan* v. *asṛǵ*.

असम्बद्ध *asambadd'a* (ex *a* priv. et *sambadd'a* ligatus a r. *band'* praef. *sam* s. *ta*) absurdus, ineptus, stultus (de verbis). Śak. 21. 2 infr.

असहन *asahana* (ex *a* priv. et *sahana* tolerans, a r. *sah* s. *ana*) non tolerans, zelotypus. Ur. 47. 8. V. sq.

असहमान *asahamâna* (ex *a* priv. et *sahamâna* tolerans, a r. *sah* s. *mâna*) id. Ur. 55. 19. 71. 16.

असाध्य *asâd'ya* (ex *a* priv. et *sâd'ya* perficiendus, efficiendus, a caus. radicis *sâd'*) insanabilis. Ur. 48. 6 infr.

असि *así* m. (ut videtur, a r. *as* cl. 1. s. *i*) ensis, gladius (lat. *ensis* insertâ nasali).

असित *ásita* (Karm. ex *a* priv. et *sita* albus) niger. N. 12. 66. 16. 21.

असिपुत्री *asiputrî* f. (ex *asi* ensis et *putrî* filia) culter. Am.

असिहेति *asihêti* m. (ensem pro telo habens, Bah. ex *asi* et *hêti* telum) ensifer. Am.

असु *ásu* (r. *as* esse s. *u*) 1) m. pl. num. (*asavas*) halitus, spiritus. Dêv. 2. 67. v. *gatâsu* et *vyasu*. 2) n. consideratio, cogitatio, aut cor tanquam ejus sedes. 3) n. affectus, affectio.

असुख *asuk'a* n. (Karm. ex *a* priv. et *suk'a* n. delectatio, voluptas) dolor, sollicitudo, moeror. N. 13. 52. 15. 14.

असुधारण *asud'âraṇa* n. (ex *asu* halitus, spiritus et *d'âraṇa* gestatio, portatio) vita. Am.

असुर *ásura* m. nomen daemonum Kâśyapo et Dite natorum, diis inimicorum.

असुहृद् *asuhṛd* (Karm. ex *a* priv. et *suhṛd* m. amicus) inimicus. N. 26. 15.

असूय् *asûy* (denominat. ab *asu* q. v. s. *ya*, gr. 520) conviciari, maledicere, exsecrari, devovere, fremere, (murren). N. 14. 17. M. 19. B'. 3. 31. Ur. 78. 2 infr.
c. *ab'i* exsecrari. Sâ. 5. 90. B'. 3. 32. N. 12. 117.

असूयन *asûyana* n. (ab *asûy* s. *ana*) nomen actionis verbi *asûy*.

असूया *asûyâ* f. (ab *asûy* s. *â*) id. Am.

असूयु *asûyu* adj. (ab *asûy* s. *u*) convicians, maledicens, fremens. B'. 9. 1.

असृग्धरा *asṛgd'arâ* f. (ex *asṛǵ* sanguis et *d'ara* gerens, ferens in fem.) cutis. Am.

असृज् *ásṛǵ* n. (non profundens pro non profundendum, a r. *sarǵ sṛǵ* q. v., praef. *a* priv., nisi fortasse *a* mutilatum est ex *ava* vel *â*, ita ut sanguis nominatus sit a fluendo; notetur lit. *srawaû* sanguinem

Hosted by Google

emitto, quod ad r. scr. *sru* fluere pertinet) sanguis (lat. *sanguis* abjecto *a* initiali; quod ad nasalem τοῦ *sanguis* attinet, respicias formam *asán* quâ in nonnullis casibus thema *áśṛǵ* suppleri potest, v. gr. 183).

असृपाट *asṛpâṭa* m. n. (ut mihi videtur, pro *asṛkpâṭa*, e praec. et *pâṭa* extensio, expansio) rivus sanguinis.

असौ *asâ'u* hic, haec, ille, illa v. *adás* et gr. 248.

अस्त *ásta* m. (r. *as* q. v. s. *ta*) 1) nomen occidentalis cujusdam montis, ultra quem solem occidere credunt. 2) solis occasus et occasus, finis in universum. Sâ. 4. 17. Hit. 73. 6.

अस्त्र *astrá* n. (r. *as* s. *tra*) 1) telum quodcumque, praesertim missile. 2) arcus. A. 8. 2. 10. 29.

अस्थि *ást'i* n. (fortasse a r. *st'â* stare, ita ut *a* praepositio sit mutilata ex *â* vel *ava*) os (lat. *os*, *ossis* per assimil. ex *ostis*, gr. ὀστέον, slav. *kostĭ* lh. *kosti*, anteposito k.).

अस्थिकृत् *ast'ikṛt* m. (e praec. et *kṛt* faciens) medulla. Hêm.

अस्थिभुज् *ast'ib'uǵ* m. (ex *ast'i* et *b'uǵ* edens) canis. Hêm.

अस्म *asmá* v. *idám* et seq. et gr. 241. 243.

अस्मत् *asmát* (ex *asma* et ablativi signo *t*) pronominis primae personae ablat. plur., qui in initio compositorum thematis loco fungitur et a grammaticis tanquam thema proponitur; scribunt tamen *asmad.* (Cf. gr. ἄμμες per assimilat. ex ἄσμες; goth. *UNSA* per metathesin ex *USNA* unde e. c. genit. *unsa-ra*, nostrum *unser*; v. gr. 241 et gr. comp. 166.)

अस्मत्तस् *asmattas* (a praec. s. *tas*) interdum ponitur pro ablat. plur. *asmát* sicut in sing. *mattas* pro *mat.* A. 4. 16.

अस्मदीय *asmadî'ya* (ab *asmat* s. *îya*, gr. 265) noster. B'. 11. 26.

अस्मद्विध *asmadvid'a* (meam aut nostram indolem habens, Bah. ex *asmát* et *vid'a* m. aut *vid'â* f. indoles, natura, species) mihi aut nobis aequalis. Sâ. 4. 7.

अस्यै *asyâ'i*, *asyâ's* et *asyâ'm* v. gr. 247.

अस्र *asra* n. 1) (fortasse a r. *sar sṛ* ire, cf. *asṛǵ*) sanguis. Am. 2) (pro *aśra*) lacryma. Ur. 58. 12.

अस्रु *asru* n. lacryma (v. *aśru*).

अस्वप्न *asvapná* m. (liber a somno, ex *a* priv. et *svapna*) deus. Am.

अस्वस्थ *asvast'a* (Karm. ex *a* priv. et *svast'a* sanus, validus) infirmus, invalidus, aegrotus. Sâ. 5. 4. N. 2. 5. 6. 7. — V. *svast'a.*

अस्वस्थता *asvast'atâ* f. (a praec. s. *tâ*) aegritudo. Ur. 53. 2 infr.

अह् *aḥ* (radix verbi defectivi quod in praeterito redupl. solum sed saepissime invenitur, et cum praeteriti et cum praesentis significatione. Secunda persona sing. anomale format *â't't'a*; v. gr. 418) dicere. In. 1. 12. Br. 1. 17. 2. 29. (Huc refero hibern. *ag-all* sermo, *ag-aill* loqui, *eigh-im* clamo; goth. *af-aika* nego, attenuato *a* in *i*, quod cum gunae incremento fecit *ai*, sicut *skaida* separo convenit cum *ċid* [lat. *scindo*]. Gothico *aika* respondere videtur germ. vet. *jihu* dico, fateor, puto [v. Graff I. p. 581], a radice *JAH* ita ut *j* vocali initiali sit antepositum, sicut fortasse in goth. *jains* th. *jaina*, nostro *jener*, si hoc pertinet ad scr. *êna* q. v.; vide tamen gr. comp. 376. A *jihu* praefixo *bi* est *bijihu* confiteor unde substantivum *bijiht* confessio, nostrum *Beichte.* Potius apte confert lat. *nego* i. e. *n'-ego* cum *g* pro *ḥ* et goth. *k*, sicut e. c. in *ego* contra *aḥam*, goth. *ik.* Fortasse etiam *ajo* a nostra radice descendit, ejecto *g* et addito charactere quartae classis. Potest tamen *ajo* etiam a *k'yâ* praefixo *â* derivari, item ejectâ gutturali. Respiciatur etiam goth. *ah-ja* cogito, quod si cum *aḥ* cognatum est, — ita ut aspirata tenuis loco fungatur, quam ex generali consonantium permutandarum lege exspectaveris — primitivam significationem servaverit, quum linguae facile a notione cogitandi ad notionem loquendi transeant, sicut e. c.

Hosted by Google

şendicum *mantra* loquela et nostrum *Mund*, ut loquelae instrumentum, a radice *man* cogitare descendunt.)

c. *pra* i. q. simpl. Su. 4. 23. B^c. 6. 2. 13. 8. (Fortasse cum *prâh* dicere cohaeret nostrum *SPRACH*, *spreche*, ita ut *s* euphonicum sit antepositum, cum *s* sequenti *p* et *t* facile se adjungat, quam ob rem Pottius gothicum *stautan*, nostrum *stossen* ad radicem sanscritam et latinam *tud* apte reduxit.)

c. *prati* respondere. N. 26. 11.

अह *aha* in fine nonnullorum compositorum pro *ahan*, e. c. *êkâham* per unum diem, *pratyaham* quotidie. Śak. 30. 3. 4 infr. (Cf. hibern. *aga* „leisure, time, opportunity".)

अहङ्कार *ahañkâra* m. (ex *ahám* ego et *kâra* faciens) sui conscientia, sui studium, superbia. B^c. 2. 71. 7. 4.

अहङ्कृत *ahañkṛta* (ex *ahám* ego et *kṛta* factus) sui studiosus, superbus. Br. 2. 11.

अहन् *áhan* n. Rag. 5. 25 (irr. gramm. 195, fortasse mutilatum e *dahan* a r. *dah* urere suff. *an* sicut *aśru* e *daśru*) dies. (Si goth. *dags* them. *daga*, angl. *day*, nostrum *Tag* huc vel ad supra memoratum *aha* pertinent, lex consonantium permutandarum, quâ goth. *taks* contra *daha* postularetur, dupliciter violata est. Respicias tamen goth. *dauhtar* filia et *daur* th. *daura* porta, quae, cum *duhitar* et *dvâra* comparata, item antiquam mediam conservarunt.)

अहम् *ahám* ego (v. *asmát* et gr. 241 et cf. gr. ἐγών, ἐγώ, lat. *ego*, goth. *ik*, nostrum *ich*, lit. *aś*, slav. *azŭ*, cambro-brit. *ym*, bret. *am*, *em*).

अहर् *ahar* n. dies. B^c. 8. 17. 18. 19. Su. 1. 34. Hoc vocabulum, quod in lexicis desideratur, fortasse in nom. et acc. sg. et in initio compositorum solum usitatum est. Nititur, ut mihi videtur, forma *ahar* eo quod liquidae facile inter se permutantur, inde *ahar* ex *ahan*, sicut lat. *aliu-s*, goth. *alji-s* th. *alja* pro scr. *anyá* (cf. gr. comp. 374).

अहर्पति *aharpati* m. (diei dominus, e praec. et *pati*) sol. Am.

अहर्मणि *aharmaṇi* m. (diei gemma vel margarita, ex *ahar* et *maṇi*) id. Hêm.

अहर्मुख *aharmuk'a* n. (diei os, facies, ex *ahar* et *muk'a*) tempus matutinum, diluculum. Am.

अहस् *áhas* m. (in nom., voc. et debilioribus casibus, nec non in initio nonnullorum compositorum pro *ahan*, v. gr. 195) dies.

अहस्कर *ahaskara* m. (diem faciens, e praec. et *kara*) sol. Am.

अहह *ahaha* interj. Hit. 12. 3.

अहार्य *ahârya* m. (non capiendus, non abripiendus, ex *a* priv. et *hârya* a r. *har hṛ* s. *ya*) mons. Am.

अहि *áhi* m. (r. *anh* ire, s. *i*) serpens (lit. *angis*, lat. *anguis*, gr. ἔχις et ὄφις, cum aspiratae saepe inter se permutentur; germ. vet. *unc* anguis, v. Graff I. 347).

अहिंसा *áhinsâ* f. (ex *a* priv. et *hinsâ* offensio, a rad. *hins* suff. *â*) mansuetudo, clementia, benevolentia. B^c. 10. 5. N. 6. 10.

अहिकान्त *ahikânta* m. (a serpentibns amatus) aër, ventus. Hêm.

अहित *áhita* m. (Karm. ex *a* priv. et *hita* bonus) inimicus. Am.

अहिभुज् *ahib'uǵ* m. (serpentes edens, ex *ahi* et *b'uǵ*) 1) Garuḍa (v. *garuḍa*). 2) pavo. Am.

अहो *ahô* interj. admirationis et lamentationis, ah! eheu! N. 3. 17. 13. 31. Br. 1. 35. Sâ. 2. 11.

अहोरात्र *ahôrâtrá* m. (Dvandv. ex *ahas* q. v. et *râtra* pro *râtri*, gr. 613 nox) dies et nox. N. 12. 61. 89, v. gr. 591.

अहोस्वित् *ahôsvit* (ex *ahô* et *svit* q. v.) an (oder) in interrogando. N. 21. 34 ubi nunc an pro fortasse posuerim (v. *utâhôsvit*).

Hosted by Google

आ *á.*

आ *á* praep. praef. 1) ad, v. gr. 111. 2) in conjunctione cum ablat. substantivi, usque ad, tenus, aut cum inclusione aut cum exclusione rei. Bʿ. 8. 16. Śak. 21. 4. In compositione cum vocibus quae colorem indicant idem valet quod lat. *sub* et nostrum suffixum *lich* e. c. *ánîla* subniger, schwärzlich.

आं *áṅ* interj. nae, profecto, sane; sequente *gńâtam* cognitum: Ur. 2. 2. Śak. 43. 1 infr.

आः *áh* vel *á* interj. (forma prior ante surdas, posterior ante sonoras litteras).

आकर *âkará* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *á* s. *a*) 1) fodina 2) multitudo.

आकर्षण *âkarśaṇa* n. (r. *karś kṛś* trahere, s. *ana*) actio attrahendi, abstrahendi, protrahendi. Hit. 96. 21.

आकल्प *âkalpa* m. (r. *kalp kḷp* q. v. praef. *á* s. *a*) aegritudo. Ur. 93. 16.

आकाङ्क्षा *âkâṅkśâ* f. (r. *kâṅkś* desiderare praef. *á* s. *â*) desiderium. Hit. 69. 21.

आकाय *âkâyá* m. (secundum Wils. a r. *ći* colligere, mutato *ć* in *k*, s. *a*) 1) rogus 2) habitatio (hibern. *acaidh* habitatio, *achad* campus, v. Pictet p. 14).

आकार *âkâra* m. (a r. *kar kṛ* facere, praef. *á* s. *a*) 1) species, forma, facies. Su. 2. 25. N. 2. 5. 13. 26. 2) animi securitas, animus aequus, bene compositus. Ur. 27. 3 infr.

आकारवत् *âkâravant* (a praec. s. *vant vat*) formosus, pulcher. N. 5. 6.

आकाश *âkâśá* m. (r. *kâś* lucere, praef. *á* s. *a*) aër. N. 14. 10. Bʿ. 13. 32.

आकीर्ण *âkîrṇa* (part. perf. pass. a r. *kar* [*kṝ*] s. *na*, gr. 545) impletus, plenus. N. 12. 2. 113.

आकुल *âkula* (r. *kul* praef. *á* s. *a*) turbatus, perturbatus, confusus. N. 4. 18. 16. 14. Bʿ. 2. 1.

आकृति *á'kṛti* f. (r. *kar kṛ* s. *ti*) species, forma, facies. N. 5. 10. Bʿ. 11. 5. cf. *âkâra*.

आकृष्टि *âkṛśṭi* f. (r. *karś kṛś* trahere, s. *ti*) attractio. Hit. 25. 7.

आक्रीड *âkrîḍa* m. (r. *krîḍ* ludere, s. *a*) hortus regius publicus. Am.

आखु *âkʿú* m. mus Rattus, „a rat, a mouse".

आखुभुज् *âkʿubʿúg* m. (e praec. et *bʿug* edens) felis. Am.

आखेट *âkʿêṭa* m. (r. *kʿiṭ* vel *kʿêṭ* terrere, s. *a*) venatio. Am.

आख्या *âkʿyâ* f. (r. *kʿyâ* appellare) nomen. Hit. 26. 12.

आख्यान *âkʿyá'na* n. (r. *kʿyâ* s. *ana*) sermo, loquela, narratio. N. 6. 9. 22. 21. In. 4. 9 (ubi *âkʿyâna* pro *âkʿyâya* legendum).

आख्यायिन् *âkʿyâyin* (r. *kʿyâ* s. *in* inserto *y* euphonico) narrans. Śak. 15. 8.

आगत *á'gata* v. *gam* praef. *á*.

आगन्तु *âgantu* m. (r. *gam* praef. *á* adire, advenire, s. *tu*) 1) advena. Hit. 18. 2. 2) hospes, Gast. Am.

आगन्तुक *âgantuka* m. (a praec. s. *ka*) advena. Hit. 70. 10.

आगम *âgama* (r. *gam* s. *a*) 1) adj. adiens, adveniens, appropinquans. Bʿ. 2. 14. 2) m. aditio, adventus, appropinquatio. In. 1. 1. Br. 1. 15. N. 21. 4. Bʿ. 8. 18.

आगमन *âgamana* n. (r. *gam* s. *ana*) i. q. praec. sg. 2. Su. 2. 6. N. 3. 21. 17. 46.

आगमनतस् *âgamanatas* (e praec. s. *tas*) adventûs causâ. In. 5. 23 (ubi pro *âgamavatô* legendum *âgamanatô*).

आगस् *á'gas* n. (r. *ag* tortuose ire, vel *aṅg* ire, vel *ag* ire, s. *as*) peccatum (gr. ἄγος, cf. *áṅhas*).

आघाट *âgʿâṭá* (r. *gʿaṭ* s. *a*) limes, terminus. Hêm.

आघात *âgʿâta* m. (r. *han* in forma caus. *gʿâtay* — v. gr. 471 — s. *a*) 1) occisio, caedes. 2) locus occisionis,

Hosted by Google

locus extremi supplicii (Richtplatz). Secundum Wils. „a slaughter house, a place for killing animals or victims". Hit. 124. 6.

आघातन *âg'âtana* n. (r. *han* in forma caus. *g'âtay* s. *ana*) i. q. praec.

आचमनीय *âćamanîya* n. (r. *ćam* praef. *â* os eluere, s. *anîya*) ori eluendo inserviens aqua. In. 3. 2.

आचार *âćâra* m. (r. *ćar* s. *a*) 1) actio; agendi, vivendi ratio, mores. B'. 3. 6. 9. 30. 2) honesta vita, mores boni, morum probitas. Sâ. 6. 16 (hibern. *acara* „convenience, conveniency, use", nisi pertinet ad r. *kar kr* unde *âkâra*; v. Pict. p. 87).

आचार्य *âćâryà* m. (r. *ćar* s. *ya*) magister, praeceptor. B'. 1. 2. 34.

आच्छादन *âććâdana* n. (r. *ćad* tegere, s. *ana*) 1) actio tegendi, inumbratio. Sâ. 3. 20. 2) vestis, vestitus. Am.

आजानेय *âǵânêya* m. (ab *âǵâna* vel *âǵâni* locus natalis — r. *ǵan* — s. *êya*) equus egregii generis. Dr. 7. 10.

आजि *âǵí* f. (ut videtur, a r. *aǵ* ire) 1) campus planus. 2) pugna. A. 10. 74 (scot. *àgh* pugna, hibern. *agh* id. Pict. p. 14).

आजीव *âǵîva* m. (r. *ǵîv* vivere, s. *a*) victus. Am.

आजीवन *âǵîvana* n. (r. *ǵîv* vivere, s. *ana*) id.

आज्ञा *âǵńâ* f. (r. *ǵńâ* scire, praef. *â*) jussus, praeceptum. In. 2. 12. N. 19. 11 (hib. *agna* sapientia, prudentia. Pict. p. 87).

आज्ञाकर *âǵńâkara* (e praec. et *kara* faciens) 1) adj. obediens, subjectus. 2) m. servus, famulus, v. sq.

आज्ञाकरत्व *âǵńâkaratvá* n. (a praec. s. *tva*) obedientia, servitus. Ur. 50. 16.

आज्य *â'ǵya* n. (r. *ańǵ* unguere, s. *ya*) butyrum liquidum et purificatum. B'. 9. 16. Dr. 6. 20.

आञ्छ् *âńć* 1. par. (*â'yâmê*; scribitur *âć*) extendere.

आटोप *âṭôpa* m. superbia. Hit. 58. 15.

आढक *âḍaka* m. modus frumentarius: „a measure of grain equal to 4 Prasthas, or containing nearly 7 pounds, 11 ounzes Avoirdupois". Hit. 5. 10.

आढ्य *âḍyá* dives, opulentus. B'. 16. 15.

आतङ्क *âtaṅka* m. (r. *taṅk* in miseria vivere, suff. *a*) 1) aegritudo. 2) timor. Dêv. 12. 30.

आततायिन् *âtatâyín* (ex *âtata* extensus — a r. *tan* s. *ta* — et *âyin* iens, a r. *i* s. *in*) adj. et subst. m. scelestus, fur, praedo. B'. 1. 36.

आतप *âtápa* m. (r. *tap* calefacere, urere, s. *a*) calor, ardor solis. Ur. 62. 13. 90. 10. Śak. 43. 10.

आतपत्र *âtapatra* n. (a solis ardore tuens, e praec. et *tra* a r. *trâ* s. *a*; cf. *tanutra*) umbella, „a large umbrella of silk or leaves". In. 2. 17.

आतुर *â'tura* aegrotus, impotens. N. 7. 11. 11. 36.

आतोद्य *âtôdya* n. (r. *tud* pulsare, percutere, s. *ya*) instrumentum musicale. Am.

आत्त *âtta* v. *dâ* praef. *â*.

आत्थ *â'tt'a* dixisti, v. *aḥ*.

आत्मगतम् *âtmagatam* adv. (ex *âtmán* et *gata* qui ivit, in acc. neut.) ad semet ipsum loquens. Ur. 7. 4.

आत्मज *âtmaǵa* m. (Tatp. ex *âtmán* q. v. et *ǵa* natus) filius. In. 1. 11.

आत्मदर्श *âtmadarśa* m. (qui facit ut aliquis semet ipsum videat, ex *âtmán* et *darśa* a r. *darś drś* in form. caus. s. *a*) speculum. Hêm. (cf. *âdarśá*).

आत्मन् *âtmán* m. (ut videtur a r. *at* ire aut productâ, aut, quod minus mihi arridet, cum praef. *â* compositâ, suff. *man*; respicias tamen, radicem *aḥ* q. v. in 2. pers. praet. redupl. formare *â'tt'a*, permutato *ḥ* cum *t*, quam ob rem *âtmán* eâdem permutatione ab eâdem radice deduci possit) 1) anima, animus, mens. Br. 1. 15. B'. 4. 21. 5. 7. 9. 5. N. 12. 27. 10. 8. Su. 3. 2. 2) saepissime pronominum trium personarum locum tenet, cum sensu reflexivo (v. gr. c. 426 ann.). *âtmâ'nam* me: Br. 1. 32. N. 9. 31. *âtmâ'nam* te: Br. 2. 28. N. 12. 57. *âtmánas* tui: In. 5. 32. N. 9. 20. *âtmánas* sui: In. 5. 51. N. 10. 16; cum sensu plur.: A. 9. 3. — Non semper tamen ad sententiae subjectum, sed nonnunquam ad pronomen in obliquo casu positum refertur, e. c. H. 4. 14:

5

Hosted by Google

gńâsyasy adya samâgamya mayâ "tmânam balâdikam cognosces nunc congressus mecum me fortiorem. — Etiam nominativus *âtmâ* reflexive usurpatur, ita ut idem sit ac persona, a qua actio efficitur; e. c. Sâ. 7. 14. 3) propria persona (das eigene Selbst). Br. 2. 3. 3. 11. 4) In fine compositorum Bah. *âtmán* saepe suffixum *ka* assumit (v. gr. 597) et significat natura, indoles, conditio, proprietas, aut suffixa aequat, quibus adjectiva e substantivis descendunt. Sic B. 15. 13 *rasâtmaka*, succi naturam habens, idem est ac succosus; v. *râgâtmaka* Bah. 14. 13. *hinsâtmaka* 18. 27. Eodem modo *âtmika*, ab *âtman* suff. *ika*, in fine comp. usurpatur. B. 2. 41. 44. (Germ. vet. *âtum* th. *âtuma* inserto *u*, nostrum *Athem* = *Atem*, hib. *adhm* cognitio [v. Pictet p. 109], *amhne* „himself", anglo-sax. *ædhm.*

आत्मप्रभ *âtmapraba* (Bah. e praec. et *prabâ* f. splendor) suimet ipsius, i. e. per semet ipsum, splendorem habens. In. 1. 37. N. 5. 38.

आत्मभू *âtmabû* m. (per semet ipsum existens, ex *âtmán* et *bû*) nomen Brahmae, Visnûs, Sivi et Anangi.

आत्मम्भरि *âtmambari* m. (ex *âtma* pro *âtmán* cum signo accus. et *bari* a *bar br* sustinere, *s. i*) homo edax, heluo, abdomini natus. Am.

आत्मवत् *âtmavant* (ab *âtmán* s. *vant vat*) sui compos. B. 4. 41.

आत्मसात् *âtmasât* adv. (ex *âtmán* s. *sât*, v. gramm. 584. 73, cf. *basmasât*) in propriam personam (zum eignen Selbst, zum Ich). Hit. 118. 15: *âtmasâtkrta* sui lucri studiosus. Hit. 116. 16.

आत्मीय *âtmíya* (ab *âtmán* s. *îya*, v. gr. 265) proprius, meus, tuus etc. Hit. 52. 16.

आत्यन्तिक *âtyantika* (ab *atyanta* quod supra finem est, infinitus, s. *ika*) infinitus. B. 5. 21.

आत्ययिक *âtyayiká* (ex *atyaya* q. v. s. *ika*) exitiosus, perniciosus, funestus. Hit. 68. 18.

आदर *âdara* m. (r. *dar dr* praef. *â* honorare, magni facere, s. *a*) observantia, veneratio. Hit. 50. 7. 69. 3. (Hib. *adharadh* adoratio, *adharach* qui adorat, nisi haec a lat. *adorare*. Pictet p. 87.)

आदर्श *âdarśá* m. (r. *darś drś* videre in form. caus. *darśay* s. *a*) speculum. B. 3. 38 (cf. *âtmadarśa*).

आदर्शनात् *âdarśanât* (ex *â* usque ad et *darśana* visus in abl.) usque ad visum i. e. ita ut oculis cerni possit, ut aspectu sentiri possit. Ur. 16. 3.

आदान *âdâna* n. (r. *dâ* praef. *â* sumere, accipere) actio sumendi, accipiendi. Hit. 128. 7.

आदि *âdí* 1) primus, B. 11. 37 de ejus usu in fine compositorum Bah. v. gr. 598. B. 4. 26 a et b. 2) subst. m. initium, principium. B. 11. 16. 15. 3. In. 4. 1 (slav. *jedinŭ* unus, de cujus *j* v. gr. comp. 255. *n.*).

आदितस् *âditás* adv. (a praec. s. *tas*) ab initio.

आदितेय *âditêyá* m. (ex *aditi* Aditis, deorum mater, s. *êya*) deus.

आदित्य *âdityá* m. (ex *aditi* s. *ya*, v. praec.) 1) sol. 2) pl. *âdityâs* genii, duodecim numero (Wilson ad hanc vocem: „The Aditya's are 12 in number, they are forms of Surya or the sun, and appear to represent him as distinct in each month of the year. Am.").

आदित्यरूप *âdityarûpa* (Bah. e praec. et *rûpa* n. forma) solis formam habens, soli similis. In. 1. 30.

आदित्सु *âditsu* (a *dits* q. v. praef. *â* s. *u*) capiendi cupidus, capere volens. Hit. 63. 4.

आदिम *âdimá* (ab *âdi* s. *ma*) primus. Am.

आदिष्ट *âdiṣṭa* v. *diś*.

आद्य *âdya* (ab *âdí* s. *ya*) primus; de ejus usu in fine comp. Bah v. gr. 598. N. 3. 5. 5. 39.

आद्यन्तवत् *âdyantavant* (ab *âdyanta* n. — Dvand. ex *âdi* + *anta* — s. *vant vat*) initium et finem habens. B. 5. 22.

आधार *âdârá* m. (r. *dar dr* s. *a*) 1) fulcrum, fultura, transl. praesidium, subsidium. Dêv. 11. 3. Hit. 41. 7. 2) fossa aquaria, canalis. Am. (*ambasân yatra dâraṇam*).

Hosted by Google

आधि *âdʹi* m. (r. *dʹyâi* meditari abjecto *âi* et *y* mutato in *i*) sollicitudo. N. 18. 11 (Pictetus confert hib. *ead* „zèle, jalousie").

आधिपत्य *âʹdʹipatya* n. (ab *âdʹipati* dominus, imperator) dominium, imperium. Bᶜ. 2. 8.

आनक *ânaka* m. tympanum. Bᶜ. 1. 13.

आनन *ânana* n. (r. *an* spirare vel anomale producto *a* vel praefixo praep. *â*) 1) os. Bᶜ. 11. 24. 2) facies, vultus. In. 5. 37.

आनन्द *ânandá* (r. *nand* gaudere, s. *a*) gaudium, laetitia, voluptas. Hit. 42. 8. Ur. 63. 10 infr.

आनन्दथु *ânandatʹu* m. (r. *nand* s. *atʹu*) id. Am.

आनन्दन *ânandana* n. (r. *nand* gaudere in form. caus. s. *ana*) actio exhilarandi, oblectandi. Hit. 43. 8.

आनयन *ânayana* n. (r. *nî* s. *ana*) adductio. N. 24. 29.

आनाय *ânâya* m. (r. *nî* ducere, s. *a*) rete. Am.

आनील *ânîla* (ex *â* usque ad et *nîla* niger) subniger, nigricans. Ur. 84. 1.

आनुपूर्व्य *ânupûrvya* n. (ab *anupûrvya* quod secundum ordinem est — Bah. ex *anu* secundum et *pûrva* n. prius — s. *ya*) ordo. A. 10. 35.

आनृण्य *ânṛṇya* n. subst. abstr. ab *anṛṇá* q. v. s. *ya*. Sâ. 5. 19.

आनृशंस्य *ânṛśańsya* n. (ab *anṛśańsa* non malitiosus — ex *a* priv. et *nṛśańsa* — s. *ya*, v. gr. 584. 59) humanitas, benignitas. N. 17. 43.

आप् *âp* 5. par. 1) attingere alqm. locum, pervenire, venire. Nalôd. 2. 22. 2) adipisci, nancisci. In. 4. 13. H. 2. 31. Bᶜ. 3. 2. (Lat. *apio*, *aptus* = scr. *âpta*, *adipiscor*, *opto*, quod sensu convenit cum desid. *îps* pro *âps*; *opus*, *opera*, ubi respiciendum, verba motionis in sanscrito saepissime etiam actionem significare; conferatur etiam *capio*, *c'-apio*, cujus *c* ad praepositionem pertinere videtur, porro cum Pottio, qui tamen *capio* rejicit, *coepi* ex *co-ipi* et *côpula*; gr. ἅπτω et, nisi fallor, πρέπω quod facile ex composito *prâp*, correptâ vocali, oriri potuit; germ. vet. *uoban*, nostrum *üben*; cf. अपस् *ápas* actio — lat. *opus* — in dial. vêd.)

c. *abʹi* i. q. simpl.; in form. desid. *abʹîps* (v. gr. 477) desiderare. Râm. I. 47. 3: *svargań gantum abʹîpsati*; I. 31. 31: *sênâpatim abʹîpsantaḣ*.

c. *ava* i. q. simpl. H. 1. 2. In. 5. 58. Br. 2. 31. Su. 4. 4. — c. *ava* praef. *sam* id. Râm. I. 50. 29: *brahmatvań samavâpsyasi*.

c. *pra* id. In. 1. 12. 4. 4. 5. 31. Bᶜ. 2. 57. form. caus. A. 4. 23. — c. *pra* praef. *anu* (*anuprâp*) venire, pervenire. In. 5. 17. 34. H. 1. 1. — c. *pra* praef. *sam* (*samprâp*) id. In. 5. 4. H. 2. 24. 4. 27. Br. 1. 23. N. 13. 35. 21. 1. — c. *pra* praef. *upa* + *sam* (*upasamprâp*) id. N. 10. 5.

c. *vi* occupare, complecti, implere. Bʹ. 10. 16. 11. 20. A. 10. 53.

c. *sam* id. Bᶜ. 11. 40 — *samâpta* finitus — caus. perficere, e. c. *yaǵńań samâpayitum* Râm. I. 48. 25. — c. *sam* praef. *pari* (*parisamâp*) id. Bᶜ. 4. 33.

आपक्व *âpakva* (ex *â* usque ad et *pakva*) semicoctus, semimaturus. Am. (Hib. *âpuigh* maturus.)

आपगा *âpagâ* f. (ex *âpa* aqua quod separatum non invenitur — v. *ap* — et *ga* iens in fem.) fluvius. N. 12. 36.

आपण *âpaṇá* m. (r. *paṇ* q. v. praef. *â* s. *a*) forum. Su. 2. 23.

आपत्ति *âpatti* f. (r. *pad* ire, s. *ti*) infortunium, calamitas. Mêd.

आपद् *âpad* f. (r. *pad* ire) id. Br. 1. 19. 34. (Hibern. *âpadh* mors, *âpthach* mortalis).

आपद्धर्म *âpaddʹarma* m. (Tatp. ex *âpad* et *dʹarma*) infortunii officium; Wils. „practice or profession other than that proper to caste, but allowable in time of distress". Br. 2. 26. v. Man. 10. 81 sq.

आपन्न *âpanna* v. *pad* praef. *â*.

आपस् *âʹpas* n. (ut videtur, a r. *âp*, unde etiam *ap*, quod in casibus fortibus plenam radicis formam servavit) 1) aqua. 2) peccatum.

आपाण्डु *âpâṇḍu* (ex *â* usque ad et *pâṇḍu* pallidus) suppallidus.

आपात *âpâta* m. (r. *pat* cadere, s. *a*) actio decidendi, delabendi, irruendi, incursus, impetus. Ḥ. 2. 9 de dentibus; Up. 6 de sagittis (cf. *vâṇanipâta* A. 7. 10); A. 7. 10 de equis. 2) praesens momentum. Mêd.

आपातदुःसह *âpâtaduḥsaha* (Karm. e praec. et *duḥsaha* q. v.) impetu difficilis sustentu. Ḥ. 2. 9.

आपान *âpâna* n. (ex *â* et *pâna* potus) locus potatorius. Am.

आपीड *âpîḍa* m. (r. *pîḍ* s. *a*) sertum, quod capitis vertici annectitur. A. 10. 38. N. 12. 103.

आपीन *âpîna* n. (fortasse ab *ap*, quod hic lac significaret — cf. *kśîra*, *payas* — s. *îna* cum Vṛddʿi; nisi a *pî* bibere, praef. *â*, vel, secundum Wils. ex praep. *â* et *pîna* pinguis) uber, οὖθαρ. Am.

आपूपिक *âpûpiká* m. (ex *apûpa* placenta, libum, s. *ika*) pistor. Am.

आपोमय *âpômáya* (ex *ápas* aqua, s. *maya*) aquosus, aqua praeditus. Dêv. 1. 75 ubi *âpômayaṅ* pro *apômayaṅ* legendum.

आप्त *âpta* (r. *âp* s. *ta*) 1) obtentus, acceptus. 2) aptus, idoneus, habilis (lat. *aptus*) v. sq. 3) familiaris, consiliorum particeps. Dêv. 1. 19.

आप्तकारिन् *âptakârin* (Karm. e praec. et *kârin* faciens, agens, a r. *kar kṛ* s. *in*) apte agens, familiaris. N. 8. 11.

आप्तदक्षिण *âptadakśiṇa* (Baḥ. ex *âpta* aptus aut impetratus et *dakśiṇâ* f. donum quod Brahmanis in solemnibus sacrificiis impertitur) apto sacrificali dono instructus. N. 5. 46. 26. 37.

आप्य *ápya* adj. (ab *ap* aqua, s. *ya*) aquosus, aquaticus, humidus.

आप्यायित *âpyâyita* v. *pyâi* praef. *â* in forma caus.

आप्लव *âplava* m. (r. *plu* praef. *â* lavare, submergere, s. *a*) lavatio, „bathing". Am.

आप्लाव *âplâva* m. (r. *plu* s. *a*) id. Am.

आबाधा *âbâdʿâ* f. (r. *bʿâd* s. *â*) vexatio, molestia, afflictatio. A. 2. 17. Ḥ. 4. 12. Scribitur quoque *âvâdʿâ*.

आभरण *âbʿaraṇa* n. (r. *bʿar bʿṛ* ferre, s. *ana*) ornamentum, ornatus. Ḥ. 2. 23. Sâ. 3. 19. (Sic gr. φᾶρος pallium a ferendo nominatur.)

आभा *âbʿâ* f. (r. *bʿâ* splendere) 1) splendor. 2) similitudo. Ḥ. 4. 48. N. 13. 63. 21. 9 (hib. *aoibh* „likeness, similitude"; *aoibe* „neatness, elegance"; *aoibheal* „a spark of fire".)

आभास् *âbʿâs* (in fine compositorum, gr. 572; a r. *bʿâs*) collustrans. Bʿ. 13. 14.

आभील *âbʿîla* (a *bʿî* timor, s. *la* vel *ila* praef. *â*) 1) adj. terribilis, formidolosus. 2) m. dolor. Am. (hib. *abhéil* „terrible, dreadfull".)

आभोग *âbʿôgá* m. (r. *bʿuǵ* edere, s. *a*) plenitas (secundum Am. = *paripûrṇatâ*). Śak. 7. 3.

आम *âmá* 1) adj. crudus, incoctus, v. sq. (hib. *amh* „raw, unsodden, crude, unripe". Pictet p. 14. gr. ὠμός). 2) m. (a r. *am* aegrotum esse, s. *a*) aegritudo.

आमकुम्भ *âmakumbʿa* m. (e praec. et *kumbʿa*) vas aquarium ex argilla incocta. Hit. 124. 4.

आमत्य *âmatya* n. (ab *âmata* n. cogitatum — a r. *man* s. *ta* — s. *ya*) cogitatio, sententia, consilium. Sâ. 7. 5.

आमनस्य *âmanasya* n. (quod a sensu mentis abstrahit, ex *amanas* mentis expers, s. *ya*) tormentum, cruciatus. Am.

आमय *âmaya* m. (r. *am* aegrotum esse) morbus (v. *anâmaya*).

आमयाविन् *âmayâvin* (ex *âmayâ* fem. praec. s. *vin*) aegrotus. Am.

आमर्ष *âmarśa* m. (ex *amarśa* q. v. s. *a*) ira, iracundia. Am.

आमात्य *âmâtya* m. (ab *amâtya* q. v.) qui est a consiliis.

आमिष *âmiśá* m. n. 1) caro. Br. 2. 12. 2) voluptas. Dr. 8. 38 (cf. *mâṅsa*, lit. *mě́sá* caro).

Hosted by Google

आम्नाय *âmnâya* m. (r. *mnâ* meditari, s. *ya*) nomen Vêdorum. N. 12. 59.

आम्भस *âmbʿasa* (ab *ambʿas* aqua, s. *a*) aquosus. M. 43 (hìc neutrum sensu aqua substantive positum est: *sarvam âmbʿasam êvâ ''sît kʿańća dyâuśća* universum erat aqua et aër et coelum).

आम्र *âmrá* m. nomen arboris, „the mango tree, Magnifera Indica". Am.

आय *âyá* m. (r. *yâ* ire, s. *a*) reditus, quaestus. Hit. 61. 3.

आयत *â'yata* (r. *yam* s. *ta*) longus. In. 2. 24. N. 11. 27.

आयतन *âyátana* n. (r. *yat* s. *ana*) 1) habitatio, sedes, domicilium. Hit. 26. 10. 2) altare, ara, etiam tectum, receptaculum ad peragendum sacrificium. In. 5. 10.

आयति *â'yati* f. (r. *yam* s. *ti*) 1) longitudo. 2) potestas. Am. (= *prabʿâva*). 3) tempus futurum. Am. Hit. 60. 18.

आयत्त *âyatta* (r. *yat* s. *ta*) 1) propensus, pronus, propitius. H. 54. 5. 2) subjectus, obnoxius. Hit. 69. 17. 130. 4.

आयत्ति *âyatti* f. (r. *yat* s. *ti*) 1) inclinatio, propensio, favor. 2) actio se subjiciendi alicui, servitus, obedientia; cf. *âyatta*.

आयस *âyasá* adj. (ab *áyas* ferrum, s. *a*) ferreus. A. 9. 14.

आयाम *âyâma* m. (r. *yam* s. *a*) 1) refrenatio, retentio. Bʿ. 4. 29. 2) longitudo; cf. *â'yati*.

आयामवन्त् *âyâmavant* (a praec. s. *vant vat*) longus.

आयास *âyâsá* m. (r. *yas* anniti, operam dare, s. *a*) 1) contentio, labor. Bʿ. 18. 24. 2) aerumna, miseria, calamitas. Dr. 6. 3 (cf. lat. *aer-u-mna*).

आयासिन् *âyâsin* (r. *yas* praef. *â* s. *in*, nisi ab *âyâsá* s. *in*) vexans. Ur. 27. 8 infr.

आयुध *â'yudʿa* m. (r. *yudʿ* pugnare, s. *a*) telum, arma. (Cf. hib. *iodhna* „spears, arms".)

आयुष्मन्त् *â'yuśmant* (a sq. s. *mant mat*, gr. 101[a]) longam vitae aetatem promittens, longa aetate gaudens, ad summam senectutem perveniens. N. 15. 12. 16. 29. Ur. 92. 8.

आयुस् *â'yus* n. (r. *i* ire, cum Vṛddʿi, suff. *us*) 1) aetas. 2) vitae tempus. Sâ. 2. 23. 25. 27. 6. 19. 41 (dor. αἰές, fortasse etiam αἰών huc trahendum est, quamquam alio suffixo formatum, cf. Pott. 1. 114, hib. *aois* f. „age".)

आये *âyê* interj.

आयोधन *âyôdʿana* n. (r. *yudʿ* s. *ana*) 1) pugna, proelium. 2) locus pugnae. Dr. 8. 30.

आरक्त *ârakta* v. *rańǵ* praef. *â*.

2. आरक्त *ârakta* (ex praep. *â* et *rakta* ruber) subruber. Ur. 60. 10.

आरण्यक *â'raṇyaka* (ab *araṇya* silva, s. *ka*) 1) adj. silvester. 2) m. silvicola, eremita.

आरति *ârati* f. (r. *ram* s. *ti*) cessatio. Am.

आरब्ध *ârabdʿa* v. *rabʿ*.

आरम्भ *ârambʿá* m. (r. *rabʿ* praef. *â* incipere, inserto *m*, s. *a*) inceptio. Bʿ. 3. 4. 12. 16.

आरव *ârava* m. (r. *ru* sonare, s. *a*) sonus, clamor. Am.

आरात् *ârâ't* adv. 1) procul. 2) prope. Am.

आराति *ârâti* m. hostis, inimicus. Am. (cf. *árâti*).

आराधन *ârâdʿana* n. (r. *râdʿ* praef. *â* in forma caus. colere, s. *ana*) cultus, veneratio, actio exhilarandi (Am. *tôśaṇê*). N. 5. 21. Ur. 90. 8 infr.

आराम *ârâmá* m. (r. *ram* gaudere, s. *a*) 1) gaudium. Bʿ. 3. 16. 5. 24. 2) hortus. Am. (gr. ἠρέμα, ἔρημος? v. r. *ram* pranf. *vi* et Pott. 1. 262).

आराव *ârâvá* m. (r. *ru* sonare, s. *a*) clamor, tumultus, strepitus. Hit. 111. 20. N. 13. 16.

आरुरुक्षु *ârurukśu* (r. *ruh* in forma desid. *rurukś*, s. *u*) ascendendi cupidus. Bʿ. 6. 3.

आरोग्य *ârôgya* n. (ex *arôga* q. v. s. *ya*) sanitas. Am.

आरोपय् *ârôpay* v. *ruh*.

आरोह *ârôha* m. (r. *ruh* praef. *â* ascendere, s. *a*) 1) vectus (equo, elephanto etc.). Dr. 8. 7. 22. 2) medium feminae corpus, „the waist".

आर्जव *ârǵavá* n. (a *ṛǵu* rectus, erectus, s. *a*, gr. 582) abstractum vocis *ṛǵu* rectus: „straightness", transl. sinceritas. Hit. 66. 10. Bʿ. 13. 7.

Hosted by Google

आर्त ấrta aut ârtta (r. ard vexare, q. v. praef. â s. ta) vexatus, afflictus, praecipue in fine comp. Ḥ. 1. 4. 2. 5. Extra compositionem: afflictus, tristis, miser. N. 12. 108. 13. 64. Bᶜ. 7. 16.

आर्तव ârtavá (a ṛtu s. a, v. gr. 582) anni tempori consentaneus. Ḥ. 1. 18.

आर्ति ấrti aut ấrtti f. (r. ard q. v. praef. â s. ti) dolor, moestitia, tristitia, angor. Su. 1. 16. 3. 1. Br. 1. 3.

आर्दन ârdana m. (r. ard vexare, praef. â suff. ana) vexator. Bᶜ. 1. 39.

आर्दित ârdita (r. ard vexare, praef. â s. ta) vexatus, afflictus. Ḥ. 2. 3. N. 12. 106. Cf. ấrtti.

आर्द्र ârdrá madidus, uvidus, humidus. Ḥ. 4. 55 (sequitur ex hoc vocabulo, radicem ard vel ârd existitisse, quae irrigare vel simile quid significaverit et accurate cum gr. ἄρδω convenit).

आर्य ấrya (ut videtur, a r. ar ṛ vel simpl. vel cum praep. â comp. s. ya, nisi corruptum est ex ârćya vel arćya a r. arć q. v.) venerandus, nobilis, generosus. Ḥ. 4. 30. Bᶜ. 2. 2. Ḥit. 117. 1. 4 (cf. germ. vet. êra, nostrum *Ehre*).

आर्यपुत्र âryaputra m. (e praec. et putra filius) maritus (in lingua scenica). Ur. 31. 2 infr.

आलम्भ âlambᶜá m. (r. labᶜ insertâ nasali, s. a) occisio, caedes. Am.

आलय âlaya m. (r. lî s. a) domicilium, domus, sedes. N. 7. 18. Dr. 1. 13. Sâ. 6. 44. Bᶜ. 8. 15. A. 5. 25.

आलवाल âlavâla m. fossa aquaria circa arboris radicem. Ur. 34. 2 (cf. âvâla).

आलस्य ấlasya n. (ab alasa piger, s. ya) pigritia, ignavia, inertia. Bᶜ. 14. 8. 18. 39. Ḥit. 45. 13.

आलाप âlâpá m. (r. lap s. a) loquela, sermo, colloquium. Ḥit. 21. 4. Śak. 18. 6 infr.

आलि âli f. 1) linea, series. 2) feminae amica. Am.

आलिखित âlikᶜita (part. perf. pass. a likᶜ scribere, s. ta) pictus. Śak. 3. 3 (cf. âlêkᶜya).

आलिङ्गन âliṅgana n. (r. liṅg s. ana) amplexus. Ḥit. 74. 22.

आली âlî f. i. q. âli.

आलु âlu f. hydria. Am.

आलेख्य âlêkᶜya n. (r. likᶜ s. ya) pictura, imago, effigies. Ur. 23. 15 (cf. âlikᶜita).

आलोक âlôka m. (r. lôk s. a) adspectus. Śak. 5. 4.

आव âva thema pronominis primae pers. in du. v. gr. 241.

आवपन âvapana n. (r. vap s. ana) quodvis vas. Am.

आवरण âvaraṇa n. (r. var vṛ tegere, s. ana) 1) tegumentum. 2) scutum, clypeus. Ḥêm.

आवर्त âvartá m. 1) vortex. Dêv. 1. 40. 2) secundum Wils. „a lock of hair that curls backwards, exspecially on a horse". N. 19. 14, ubi śuddᶜâna daśabᶜir âvartâiḱ nunc verterim „egregios, cum decem cincinnis". V. sq.

आवर्तिन् âvartin m. (a praec. s. in) „a horse having curls of hair on various parts of his body; it is considered as a lucky mark".

आवलि âvali f. (r. val s. i) series. Am.

आवली âvalî f. i. q. praec. Ur. 4. 10.

आवसति âvasati f. (r. vas habitare, s. ti servato classis charactere a, cf. vasati) nox. A. 1. 13.

आवसथ âvasatᶜá m. (r. vas s. tᶜa servato classis charactere a) habitatio, domus, domicilium.

आवह âvaha (r. vaḥ s. a) afferens. Br. 2. 5.

आवाधा âvâdᶜâ v. âbâdᶜấ.

आवाप âvâpa m. (r. vap s. a) 1) fossa aquaria circa arboris radicem. Am. 2) armilla. Ḥêm. v. sq.

आवापक âvâpaka m. (a praec. s. ka) armilla. Am.

आवाम् âvấm vṓi, v. gr. 241.

आवाल âvâla m. (r. val s. a) fossa aquaria circa arboris radicem. Am.

आवास âvâsa m. (r. vas s. a) habitatio, domus. Ḥêm. (hib. aras id., arasaim habito, mutato v in r, v. gr. comp. 20 et cf. goth. raṣn th. raṣna domus).

आविर् âvir v. âvís.

Hosted by Google

आविल *âvila* (deduci solet a rad. *vil* suff. *a*) turbidus. N. 13. 7. (Secundum Haughtonium etiam „sinful, guilty" quod in memoriam mihi reducit nostrum *übel*, goth. *ubils* th. *ubila*, angl. *evil*, quae supra (p. 16) cum *abalá* q. v. comparavimus. Litterae *v* et *b* enim saepissime inter se permutantur et quodvis sanscritum *v* in lingua bengalica sonat *b*, ubi vocabulum nostrum *âbilo* effertur.)

आविस् *âvis* adv. palam, manifesto. Componitur cum radicibus *b'û* esse, fieri et *kar kr* facere ad exprimendum apparere, in conspectum venire, oriri; manifestare. Hit. 63. 12. Ur. 6. 12 *âvirb'âtê śaśini*. Huc retulerim lat. *or* in *orior*, ejectâ syllabâ *vi*, fere sicut *malo* pro *mavolo*. Probabiliter *âvis* ex origine est praepositio inseparabilis, quae significaverit ex, ita ut *âviśkr* proprie sit herausmachen, „facere ut aliquis egrediatur ex occulto", et *âvirb'û* heraussein, herauswerden, „foras esse, foras fieri". Res si ita se habet, explicaverim ex hac praepositione lat. et gr. *ex*, ἐξ, ejecto *i* et *v* mutato in gutturalem, sicut e. c. in *vixi* e *vivsi*, in *facio* = scr. *b'âvayâmi*, v. gramm. comp. 19. E goth. lingua ad *âvis* traxerim praep. plerumque praefixam *us*, germ. vet. *ar*, *ur*, *ir*, *ër*, nostrum *er*, — Grimm III. 253 — quas formas ab *âvis* ita derivatas esse censeo, ut media syllaba *vi* sit ejecta, *â* initiale autem in vocalem leviorem sit conversum; ita boruss. vet. *is*, lit. *iś*, hib. *as* ex.

आवृत्ति *âvrtti* f. (r. *vart vrt* s. *ti*) reditus, recessus. A. 5. 6.

आवेग *âvêga* m. (r. *vig* s. *a*) sollicitudo, consternatio, perturbatio. Ur. 31. 2 infr.

आश *âśá* m. (r. *aś* s. *a*) cibus, in comp. c. *prâtar* q. v. (hib. *es* nisi hoc a lat. *esca*, v. Pict. p. 64).

आशंसा *âśansâ* f. (r. *śans* praef. *â* sperare, s. *â*) spes. Ur. 9. 3 infr. (cf. *âśis*).

आशङ्का *âśañkâ* f. (r. *śañk* s. *â*) timor. Śak. 7. 15.

आशय *âśayá* m. (r. *śî* dormire, jacere, s. *a*) cubile, sedes, domicilium. B'. 15. 8. Hit. 39. 8. V. *mahâśaya*.

आशा *âśâ* f. spes. Sâ. 3. 11. B'. 16. 12 (cf. *âśis*).

आशावन्त् *âśâvant* (a praec. s. *vant vat*) spe praeditus. sperans. Hit. 22. 16.

आशिन् *âśin* (r. *aś* edere, s. *in*) edens. B'. 3. 13.

आशिरःपादम् *âśiraḥpâdám* (Avy. ex *â* usque ad et *śiras* + *pâda* in comp. dvandv. v. gr. 592) inde a capite usque ad pedes; ad litteram: usque ad caput et pedes. Up. 51.

आशिस् *âśis* f. 1) spes. B'. 4. 21. 6. 10. 2) fausta precatio, benedictio. Sâ. 4. 12 (prior significatio a r. *śans* praef. *â* sperare — cf. *âśansâ* — altera a *śâs* fausta precari, benedicere, mutatâ vocali radicali in *i*, derivatur).

आशी *âśî* f. serpentis dens eminens; v. *âśîviśa*.

आशीर्वाद *âśîrvâda* m. (Tatp. ex *âśis* — v. gr. 73 et 192 — et *vâda* sermo) fausta precans dictum, benedictio. N. 18. 21. In. 2. 11.

आशीविष *âśîviśá* m. (Bah. ex *âśî* et *viśa* venenum) serpens. Am.

आशु *âśú* 1) adj. (in dial. vêd.) celer. Rgvêd. 4. 7: *âśúm âśávê*. 2) adv. celeriter, cito (neutrum adjectivi). (Cf. gr. ὠκύς; lat. *acu-pedius* apud Festum. Huc etiam cum Pottio 2. 54 trahimus *aqui-la*, ita ut τῷ *u* vocis *âśú* vocalis *i* sit adjecta sicut e. c. in *tenui-s* e *tanú*; *accipiter*, quod male ab accipiendo deducitur, est velociter volans vel potius veloces alas habens, ὠκύπτερος, ita ut *acci* ortum sit assimilatione ex *aqui* sicut e. c. gr. τέσσαρες, τέτταρες et prâcr. *ćattârô* = *ćatvâras*, v. gramm. comp. 312. E german. vet. huc retulerim verba *âhtian*, *âhtên*, *âhtôn* „persequi", quae a substantivo *âh-ta* persecutio, proscriptio, quod est nostrum *Acht*, descendunt; gr. διώκω e δια + ωκω explicaverim. In Sanscrito ipso vox *áśva* equus originem trahere videtur ex *âśú*, ita ut sit correpta ex *âśva* vel *âśava* et equus a velocitate sit nominatus, cui qualitati etiam nomina *turaga*, *turañga* et *turañgama* originem debent. — Cum

Hosted by Google

comparativo *â'śîyân* et superl. *â'śiśṭa-s* conveniunt gr. ὠκίων, ὤκιστος et lat. *ôcior.* De superl. *ôcissimus* ex *ôcistimus* v. gr. comp. 300.)

आशुग *âśuga* m. (e praec. et *ga* iens, a r. *gâ* suff. *a*) 1) ventus. 2) sagitta. (Huc traxerim goth. *aha-ks*, them. *aha-ki*, columba, tanquam celeriter iens, mutatâ secundum generalem legem mediâ in tenuem et attenuato *a* in *i*, sicut in *quima* venio, a *gam* ire.

आशुत्व *âśutvá* n. (ab *âśú* s. *tva*) celeritas.

आशुशुक्षणि *âśuśukśaṇi* m. (celeriter siccans ex *âśú* et *śukśâṇi* a r. *śuś* adjectâ sibilante, quâ cum desiderativis convenit, suff. *ani*) 1) ignis. Am. 2) aër, ventus.

आश्चर्य *âśćarya* (r. *ćar* praef. *â* adjecto *ś* euphonico — v. gr. 111. ann. 2 — s. *ya*) 1) adj. mirus, mirabilis. 2) subst. n. miraculum. N. 23. 14. B^c. 2. 29. 11. 6.

आश्चर्यमय *âśćaryamáya* adj. (a praec. s. *maya*) miraculosus, mirabilis. B^c. 11. 11.

आश्रम *âśrama* m. (r. *śram* s. *a*) eremitarum sedes.

आश्रय *âśraya* m. (r. *śri* ire, s. *a*) 1) aditio, appropinquatio (praesertim tutelae, defensionis, patrocinii causâ), actio confugiendi, refugiendi ad aliquem. 2) perfugium, refugium, domicilium, domus. 3) vicinitas. 4) fraus, fallacia, dolus. B^c. 4. 20. Sâ. 6. 7. In. 4. 9.

आश्रयाश *âśrayâśa* m. (ex *âśraya* domus et *âśa* edens) ignis. Hit. 76. 16.

आष्ट्र *â'śṭra* n. aether, coelum. (A. 10. 53 pro *âśṭrâiś* cum ed. Calc. legendum est *âsyâiś*).

1. आस् *âs* 2. âtm. 1) sedere. Br. 1. 2. N. 1. 18. B^c. 2. 54. 3. 6. 2) esse (ita *sṭ'â* stare item significat esse). N. 16. 30. Hit. 44. 11. Ur. 70. 19: *tûśṇîm êvâ "stê*; 92. 8: *âyuśmân âstâm ayam*; in pass. Hit. 57. 17: *tûśṇîm âsyatâm.* (Gr. ἧ(σ)-μαι, ἧσ-ται (= *â's-tê*); e lat. lingua cum Pottio huc traxerim *âsa*, unde serior forma *âra*, porro *â-nus* pro *âs-nus* (cf. *âsana*). Fortasse radix verbi substantivi *as* correpta est ex *âs*).

c. *ad'i* 1) insidere c. acc. loci. Ur. 62. 13: *gamb'ûvitapam ad'yâstê.* 2) tenere, inhabitare. Sâ. 7. 7. Man. 7. 77. Râm. ed. Ser. I. 57. 2.

c. praef. *anu* 1) assidere, apud alqm. sedere, c. acc. Mah. 2. 405; unâ sedere, c. instr. Mah. 3. 7040. Rag. ed. Calc. 1. 57. 2) facere. N. 7. 3. vid. *sand'yâ* et praef. *upa.*

c. *ut udâsîna* (v. gr. 534) non curans, incuriosus, negligens, tranquillus, securus. H. 4. 44. B^c. 9. 9. Ur. 42. 1 infr. 47. 7 infr.

c. *upa* 1) assidere. Sâ. 6. 25. In passivo: Śak. 45. 14. 2) colere, venerari, ministrare, servire. B^c. 9. 15 (schol. *upâsatê sêvantê*). 12. 2. 6. N. 26. 33. 3) peragere, perficere. Râm. ed. Ser. I. 29. 21: *svayañvaram upâsmahê.* 4) perferre, tolerare. Dr. 4. 20.

c. *upa* praef. *pari* (*paryupâs*) 1) circumsedere, trop. colere. N. 1. 11 (*paryupâsać ćaćîm* secundum prim. classem par. pro *paryupâsta śaćîm*). B^c. 9. 22. 12. 1. 3. 2) adesse, interesse, e. c. pugnae. A. 8. 20.

c. *sam* simul, junctim sedere. Sâ. 6. 27.

2. आस् *âs* n. ôs, ôr-is (vêd. abl. et instr. *âsás*, *âsâ'*, v. Boehtl. et Rothii lex. et cf. lat. *ôs*).

आस *âsa* m. (r. *as* conjicere, s. *a*) arcus. Hêm.

आसक्त *âsakta* v. *saǵǵ.*

आसङ्ग *âsañga* m. (r. *sańǵ* s. *a*) subst. abstr. adhaesio, trop. addictum, deditum, studiosum esse. B^c. 4. 20 (cf. *sañga*).

आसञ्जन *âsańǵana* n. (r. *sańǵ* s. *ana*) adhaesio. Śak. 24. 6 infr.

आसन *âsana* n. (r. *âs* s. *ana*) 1) sessio. N. 2. 4. 2) mora, commoratio. Hit. 119. 17. 3) sedes, sedile. Sâ. 3. 6. In. 2. 20.

आसन्न *âsanna* v. r. *sad* praef. *â.*

आसव *âsava* m. (r. 3. *su* praef. *â* s. *a*) vini adusti species, Wils. „Rum, spirit distilled from sugar or molasses"). Ur. 69. 4.

Hosted by Google

आसार *âsâra* m. (r. *sar sṛ* praef. *â* s. *a*) 1) incursus, incursio, impetus, impugnatio. Am. (= *prasaraṇa*; Colebrookius vertit: surrounding a fee). 2) imber. Ur. 58. 1. 59. 16: *d'ârâsâra*.

आसीन *âsînâ* (part. praes. âtm. a r. *âs* s. *îna*, pro *âna*, gr. 534) sedens. B'. 9. 9.

आसुति *âsuti* f. (r. *su* s. *ti*) „distilling, distillation". Hêm. (v. *âsava*).

आसुर *âsurá* (fem. *î*, ab *ásura* q. v. suff. *a*) asuricus, Asurorum naturâ praeditus. B'. 7. 15. 9. 12. 16. 20.

आस्तरण *âstárana* n. (r. *star stṛ* vel *star* [*stṝ*] suff. *ana*) 1) actio sternendi, expandendi. In. 5. 3. 2) stratum, lectus. Śak. 56. 2.

आस्तिक्य *âstikyá* n. (ab *âstika* qui futurum mundum, futuram vitam credit — ab *ásti* est, s. *ka* aut *ika* — s. *ya*) subst. abstr. futurum mundum, futuram vitam credere. B'. 18. 42 (schol. *âstikyam asti parô lôka iti niśćayam*).

आस्तीर्ण *âstîrṇa* (r. *star* [*stṝ*] s. *na*, gr. 545) extensus, spatiosus, amplus. Sâ. 7. 10.

आस्था *âst'â* f. (r. *st'â* praef. *â*) 1) conventus, coetus. Am. 2) nisus, cura. Am. (= *yatna*). Hit. 16. 6.

आस्थान *âst'âna* n. (r. *st'â* s. *ana*) conventus, coetus. Am.

आस्थानी *âst'ânî* f. (fem. praec.) id. Am.

आस्पद *âspada* n. (r. *pad* praef. *â* cum *s* euphonico, s. *a*) locus. Hit. 31. 14. Ur. 74. 4.

आस्फालन *âsp'âlana* (r. *sp'al* se movere, in forma caus., praef. *â* s. *ana*) 1) actio pulsandi. Hit. 35. 5. Rag̃. 16. 62. 2) actio pugnandi. Mah. 901.

आस्य *âsya* n. 1) os. 2) vultus, facies. A. 10. 53 ubi *âsyâiś* pro *âśṭrâiś* legendum; v. 2. *âs*.

आस्वाद *âsvâda* m. (r. *svâd* praef. *â* gustare, s. *a*) sapor. H. 1. 20. Hit. 125. 7.

आस्वादन *âsvâdana* n. (r. *svâd* praef. *â* s. *ana*) id. Hit. 31. 18.

आस्वाद्य *âsvâdya* v. *svâd* praef. *â*.

1. आह *âha* interj.

2. आह *â'ha* dixi, dixit, v. *ah*.

आहर्तार् *âhartâ'r -tṛ* m. (r. *har hṛ* praef. *â* adducere, afferre, conficere [sacrificium], s. *târ tṛ*) qui facit, conficit [sacrificium]. N. 12. 45. 81.

आहव *âhavá* m. (r. *hu* sacrificare, s. *a*) 1) sacrificium. 2) pugna, proelium. A. 8. 2.

आहार *âhâra* m. (rad. *har hṛ* suff. *a*) 1) adj. afferens. Sâ. 4. 22. 2) m. victus, cibus. Sâ. 1. 5. 5. 68. N. 12. 62 (cf. gr. χόρτος, χορτάζω).

आहुति *â'huti* f. (r. *hu* s. *ti*) sacrificatio. Hêm.

आहेय *â'hêya* (ab *ahi* serpens, s. *êya*) anguinus. Am.

आह्वय *âhvaya* n. (r. *hvê* vocare, s. *a*) nomen. Am.

आह्वा *âhvâ* f. (r. *hvê* mutato *ê* in *â*, v. gr. 353) nomen. Am.

आह्वान *âhvâna* n. (r. *hvê* vocare, s. *ana*, v. gr. 353) advocatio, invitatio. Hit. 128. 5. (N. 7. 8 cum ed. Calc. legendum est *samâhvânam* pro *tam âhvânam*.)

इ *i*.

1. इ *i* 2. par. et praef. *ad'i* âtm., v. gr. 312 (praet. redupl. *iyâyá* aut *iyáya*, du. *îyivá*, pl. *îyimá*, v. gr. 577; part. redupl. *îyivâ'ṅs -vás*. N. 10. 9) ire. (Hoc verbum, sicut omnia alia ejusdem significationis in constructione cum substantivis abstractis saepissime verborum, quae adipisci aut simile quid significant, vice fungitur. Dicitur igitur ire ad gaudium, ad tristitiam, ad cogitationem etc.) B'. 4. 9. 8. 7. N. 16. 23. (Gr. εἶ-μι, ἴ-μεν, lat. *eo*, *î-mus* producto *i*, quam ob rem hoc verbum etiam ad *î* trahi posset; lit. *ei-mi* eo, slav. *i-duṅ* eo, *i-ti* ire; goth. anom. *i-ddja* ivi; goth. *aivs*, th. *aiva*, lat. *aevum*, gr. αἰών; v. gr. c. 69 ann.**.)

Hosted by Google

c. *ati* 1) transire, transgredi, praeterire. Râm. ed. Ser. I. 10. 19: *atîtya vividʹân dêśân.* Bʹ. 14. 20. 21. 25: *guṇân êtân atîtya, atîta.* 2) obire, mori. Râm. III. 50. 25: *atîta* mortuus; cf. *atyaya.*

c. *ati* praef. *abʹi* (*abʹyati*) discedere. Râm. III. 54. 27.

c. *ati* praef. *vi* (*vyatî*) praeterire. Bʹ. 4. 5: *vyatîtâni ǵanmâni*; Sâ. 7. 1: *râtryâṅ vyatîtâyâm.*

c. *ati* praef. *sam* (*samatî*) transgredi, praeterire. Bʹ. 14. 26: *guṇân samatîtya.* 7. 26: *samatîtâni vartamâniċa bʹavišyâṇiċa bʹûtâni.*

c. *adʹi* âtm. 1) legere. N. 6. 9. In. 4. 9. A. 2. 16. 2) percipere, discere. A. 3. 10: *adʹîtya vidyâṅ tvayô 'ktâm.* — Caus. *adʹyâpay* (gr. 468) legere jubere, facere ut aliquis legat. Râm. ed. Ser. I. 4. 67.

c. *anu* sequi, comitari. Râm. ed. Ser. I. 15. 13. — part. perf. pass. *anvita* praeditus. N. 9. 22. — c. *anu* praef. *sam*: *samanvita* praeditus. N. 6. 5. 19. 21.

c. *apa* abire. Man. 7. 197: *apêtabʹî.* — c. *apa* praef. *vi* (*vyapê*) id. Bʹ. 11. 49.

c. *abʹi* accedere, venire. Sâ. 6. 4. Man. 12. 125.

c. *ava* animo comprehendere, intelligere, scire. N. 9. 33 (cf. *gam* praef. *ava*). — c. *ava* praef. *sam* (*samavê*) convenire, congredi. Bʹ. 1. 1.

c. *â* adire, accedere, venire. Man. 22. 125. N. 7. 4. — c. *â* praef. *abʹi* (*abʹyê*) id. N. 18. 14. 22. 2. — c. *â* praef. *upa* (*upê*) id. Dr. 6. 7. 8. — c. *â* praef. *prati* (*pratyê*) redire, reverti. N. 18. 1. — c. *â* praef. *sam* (*samê*) convenire, congredi. N. 8. 22. 24. 53. Dr. 5. 14.

c. *ut* oriri (de stellis). In. 2. 27. N. 24. 53. Sâ. 4. 10. — c. *ut* praef. *abʹi* (*abʹyudi*) id. Râm. III. 79. 20. — c. *ut* praef. *sam* (*samudi*), *samudita* praeditus. A. 10. 10.

c. *upa* adire, aggredi. N. 10. 4. 9. 24. 48. Bʹ. 8. 10. 15. 16. part. *upêta* praeditus. N. 6. 8. 13. 3. — c. *upa* praef. *abʹi* (*abʹyupê*) id. Dr. 6. 3. — c. *upa* praef. *sam* (*samupê*) id. N. 3. 7.

c. *pari* circumire. Hit. 2. 9; ad praestandam reverentiam, Dr. 7. 8. part. *parîta* circumdatus, transl. pro impletus, plane indutus, affectus. Br. 3. 1. N. 15. 18. — c. *pari* praef. *vi*, part. *viparîta* oppositus, inversus, perversus, pravus. Bʹ. 18. 32. N. 13. 24. Râm. I. 3. 99.

c. *pra* part. *prêta* mortuus. Râm. ed. Ser. III. 60. 31. Bʹ. 17. 4. gerund. *prêtya* post mortem (adverbii locum tenet, aequans *amútra* q. v. illic, in illo, futuro mundo, itemque opponitur vocabulo *ihá* hîc, in hoc terrestri mundo, in hac vita). Br. 3. 5. (Fortasse cum *prêta* mortuus cohaeret lat. *lê-tum*, abjecto *p* et *r* mutato in *l*, sicut ex mea sententia *lae-tus* convenit cum *prîta*, inserto guṇae incremento, quò vox sanscrita sonaret *prêta.*) — c. *pra* praef. *abʹi* statuere, decernere, placere. Hit. 54. 17. 129. 13: *yatʹâbʹiprêtam* ex libidine (cf. *abʹiprâya*).

c. *prati* fidere, confidere, fiduciam collocare. Ur. 41. 7 infr. — *pratîta* celeber. Dr. 5. 14. — c. *prati* praef. *sam*: *sampratîta* celeber.

c. *vi* abire, discedere. Râm. ed. Ser. I. 15. 54: *vyêtu tê manasô ǵvaraḣ.* Saepissime part. *vîta* qui abiit in initio comp. Bah. usurpatur ad exprimendum expers, e. c. Br. 1. 6: *vîtamanyu*, In. 4. 8: *vîtamatsara*, A. 10. 11: *vîtaśôka.*

c. *sam* congredi, convenire. N. 14. 23. 18. 20. Dr. 6. 16. 8. 49.

2. इ *i* stirps demonstrativa unde *idám*, *íti*, *itás*, *iyát* etc., v. gr. 247 et gr. comp. 360 sq. (lat. *i-s*, goth. *i-s*, germ. vet. *i-r*, nostrum *e-r*; hib. *e* is et fem. *i* ea orta esse videntur ex nominativis scr.: *ayám*, *iyám*; de gr. ἵ vel ἵ, ἱν et -ί demonstr. v. gramm. comp. 364. 365; slav. *i* eum pertinet ad relat. *ya*, gramm. comp. 282. 283).

इक्षु *ikšú* m. arundo saccharifera.

इक्ष्वाकु *ikšvâku* nomen propr. Dr. 2. 9.

इख् *ikʹ* 1. par. (*gatâu*) ire (cf. εἴκω et v. sq.).

Hosted by Google

इङ्क् *iṅk̆* 1. par. (*gatâu*, grammatici scribunt *ik̆*, v. gr. 110[a]) ire (cf. *îṅk̆* et hib. *imchim* „I go on, proceed, march".

इङ्ग् *iṅg* 1. par. âtm. (grammatici scribunt *ig*, gr. 110[a]) se movere, vacillare. M. 29. B^c. 6. 19. 14. 23 (hib. *ing* „a stir, move").

इङ्ग *iṅga* adj. (r. *iṅg* s. *a*) se movens. M. 29 (cf. *aṅg* et gr. ἐπείγω et v. *ik̆*).

इङ्गित *iṅgita* n. (r. *iṅg* s. *ta*) gestus. N. 2. 5.

इङ्गुद *iṅguda* m. nomen plantae. N. 12. 3.

इच्छा *iććá'* f. (r. *ić*, gr. 88, s. *á*) desiderium. B^c. 5. 28. 7. 27 (hib. *ithche* „a petition, request, favor").

इच्छु *iććú* adj. (r. *ić* s. *u*) desiderans.

इछ् *ić* 6. par. (*iććá'mi*, gr. 88) desiderare, optare. In temp. specialibus solum usurpatur, ubi radicis *iś*, quae his temp. caret, locum tenet. v. *iś*. (Germ. vet. *eiscôm* posco, peto, nostrum *heische*; lit. *ješkau* quaero; fortasse etiam germ. vet. *forscôm* inquiro — nostrum *forsche* — huc pertinet, ita ut sit pro *for-iscôm*; v. Pott. I. 269 et Graff. I. 493; de *sc* pro scr. *ć* v. gr. comp. 14; e graeca lingua huc trahi possit αἶσχος, ita ut cum particula negativa sit conflatum — sicut *dedecus* — et proprie significet non desiderandum, cum σχ pro *ć* sicut in σχίζω = *ćid.*)

इज् *iǵ* v. *yaǵ*.

इज्या *iǵyá'* f. (r. *yaǵ* q. v. s. *yá*) sacrificium. B^c. 9. 25. 11. 53.

इट् *iṭ* 1. par. (*gatyám*) ire (ortum esse videtur ex trita radice *aṭ*, attenuato *a* in *i*, quâ in re formae *iṭ* et *aṭ* eandem rationem inter se tenent quam goth. praesentia veluti *lisa* lego eorumque praeterita sing. quae primitivum *a* servarunt, sicut *las*.

इट्चर *iṭćara* m. (ad voluntatem iens ex *iś* desiderans [v. gr. 74] et *ćara* iens) taurus libertate gaudens. Am.

इडा *íḍá* f. i. q. *ilá* ex quo ortum esse dicitur, quum *ḍ* fere sicut *r* pronuncietur, *r* autem et *l* saepissime inter se permutentur.

इत् *it* ut mihi videtur, neutrum stirpis pronominalis *i*, quod in dialecto vêd. aliis tertiae personae pronominibus adjungitur; v. addenda ad gr. cr. 270 et gramm. comp. 360 (lat. *id*, goth. *ita*, germ. vet. *iz*, nostrum *es*).

इतर *ítara* (a stirpe pronominali *i* s. *tara*, gr. 253) alius. B^c. 3. 21 (lat. *iterum*, v. gr. comp. 292; hib. *itir* id.).

इतरेतर *itarêtara* (ex *itara* + *itara*, sensu et constructione cum *anyôsnya* q. v. convenit, a quo in formatione eo solum dissidet, quod prius *itara* quanquam nominativum exprimat, vera vocis stirps est, nisi *itarêtara* in *itará* + *itara* dissolvere mavis, ita ut, quod mihi magis placet, prius compositi membrum nominat. fem. sit, qui aliorum generum quoque vice fungatur) i. q. *anyôsnya* q. v. A. 9. 16.

इतस् *itás* adv. (a stirpe pronominali *i* s. *tas*, gr. 584) 1) hinc, ab hoc loco. N. 2. 13. 12. 121. 18. 18. B^c. 14. 1. 2) in comparativis constructionibus saepe ablativi *asmát* substantive positi locum tenet. H. 1. 5. B^c. 5. 7. 3) ante *tatás*, aut *itas* repetitum, interposito *ća*, accusativi, directionem versus locum exprimentis, vel locativi vim habet, et tum prius *itás* significat huc vel hîc, posterius illuc vel illic. N. 10. 4. 11. 13. 19. Dr. 8. 25. Etiam semel positum *itás* interdum huc et hîc significat. Śak. 8. 9. 40. 10.

इति *íti* adv. (ut equidem puto, a stirpe pronominali *i* s. *ti*) sic. B^c. 18. 78. Ur. 16. Saepissime hoc adverbium, aut supplendo aut apposito verbo dicere vel cogitare, usurpatur ad indicandum sermonem vel cogitationem directe introductam, et plerumque introducta verba sequitur, nonnunquam etiam eis interponitur. Ḥ. 24. 21. Br. 3. 4. Su. 1. 23. 32. Sâ. 1. 23. Dr. 1. 10. 7. 27. A. 9. 30. 31. Râm. ed. Ser. III. 44. 12. 14.

इतिकर्तव्यता *itikartavyátá* fem. (abstractum vocis *itikartavya* sic faciendum, s. *tá*) rei faciendae status. Sâ. 3. 7. Ḥit. 42. 9.

Hosted by Google

इतिमात्र *itimâtra* (Baḥ. e praec. et *mâtra* n. mensura, modus) talem mensuram i. e. qualitatem, conditionem habens, talis. Br. 3. 1.

इतिहास *itiḥâsá* m. narratio, historia ex antiquissimo tempore. Su. 1. 1. (Ut mihi videtur, ex *iti* sic, expletivo *ḥ* et *âsa* fuit, quod hac in compositione substantivi naturam assumsit.)

इत्थम् *itťám* (ex perdito neutro *it* = lat. *id*- quod hac in formatione thematis loco fungitur [v. gr. 240], s. *ťam* cui respondet lat. *tem* in *i-tem*, *au-tem*, v. gr. comp. 425) sic, ita. Śak. 50. 4. Ḥit. 75. 6.

इत्यर्थम् *ityarťam* adv. (ex *iti* sic et *arťam* propter) ideo, hanc ob causam. Br. 3. 4.

इत्वर *itvará* (r. *i* ire, s. *vara*, inserto *t*) iens, peregrinans. 2) vilis, abjectus.

इत्वरी *itvarí* f. (fem. praeced.) femina impudica. Am.

इदम् *idám* pronom. demonstr. (nom. m. *ayám*, f. *iyám*, n. *idám*, v. gr. 247 et cf. lat. *idem*) hic. Hoc pronomen, ubi ad sermonem spectat, semper verbis dicendis anteponitur, quâ in re, quod primus Rueckertus ingeniose observavit*), ab *êtat* et *êtâvat* se distinguit, quippe quae ad res narratas referuntur; e. c. N. 6. 5: *uvâćê 'dań vaćanam* dixit hunc sermonem (qui sequentibus versibus continetur). 7. 4: *âḥê 'dam êḥi dîvya nalêna vâi* dixit hoc: veni, lude cum Nalo; N. 3. 25: *êtadarťam aḥam bádrê prêšitań surasattamâiń | êtać črutvâ śubé buddíń kurušva* hujus (quod dixi) causâ ego, beata! missus a deorum optimis; hoc audito, pulchra! consilium fac. — Violatur tamen haec lex N. 9. 15 ubi *vâkyam êtad* spectat ad verba sequentia. — Nonnunquam nominativus hujus pronominis adverbiorum pronominalium loco fungitur, ita ut e. c. Ur. 46. 10 dicatur *ayam asmi* hic sum pro *iḥâ 'smi* hîc sum; Śak. 51. 3: *ayań sa* hic is pro *iḥa sa* hîc is; Ḥ. 1. 34: *sê 'yam* ea haec pro *sê 'ḥa* ea hîc; 1. 36: *sô 'yam* is hic pro *sa iḥa* is hîc; 1. 38: *tâu . . . imâu* uterque hic pro *tâu . . . iḥa* uterque hîc. Has locutiones per attractionis vim explicandas esse censeo, quam subjectum sententiae, vel pronomine separato vel verbi terminatione indicatum, in alias expressiones pronominales exercet. Ita res se habet in pronomine *tat*, cujus casus obliqui non raro per attractionis vim nominativi item in nominativum vertuntur, ita ut adverbiorum aut conjunctionum loco fungantur; e. c. Br. 2. 13 et Ḥ. 3. 4: *sâ 'ḥam* ideo ego = *tênâ 'ḥam*; Br. 2. 34: *sa . . . aḥam* ideo ego; Br. 1. 7: *sâ ćintayê* ideo cogito; Śak. 40. 4 infr.: *sa bávân* ideo tu; Dr. 5. 12: *sâ kšipram âtišťa gaǵam* ideo cito ascende elephantum. — Eodem modo pronomen *êtat* usurpatur, e. c. Ḥ. 3. 19: *êša tân . . . ḥanišyâmi* ideo hos occidam; A. 3. 24: *êša tê . . . darpań ḥanmi* ideo tuam superbiam deleo; Ḥ. 4. 15b: *êša tvâm . . . niḥanmi* dum te occido. Ita quoque relativum attractionis vi est subjectum, non solum nominativi, sed etiam obliquorum casuum, e. c. Râm. ed. Schl. I. 59. 5: *yas tvam* quia tu; Ḥ. 1. 35: *yô 'ḥam* quod ego, „daſs ich"; 1. 47. 22: *yasya mê* quia mei; Ḥ. 3. 19: *yân imân* quia hos*).

*) Berlin. Jahrb. Jul. 1831. p. 89.

*) Cf. Rueckert. l. c. p. 92.

इदा *idấ* adv. (a stirpe pronominali *i* suff. *dâ*) nunc; in dial. vêd.

इदानीम् *idânîm* (a praec. adjecto *nîm*, i. e. *nî* cum signo acc.; v. gr. 584 nr. 52) nunc. Ḥit. 5. 20; explet. Sâ. 2. 14.

इध्म *idmá* n. (r. *ind* urere, ejecto *n*, s. *ma*) lignum. Am. (hib. *adhmad* nititur formâ guṇatâ, cf. ṣend. [zend script] *aêśma* et v. Pict. p. 19).

इन *iná* m. 1) sol. 2) dominus. Am. (hib. *ion* sol).

इन्द् *ind* 1. par. (*paramâiśvaryê*, scribunt *id*, gr. 110[a]) regere, imperare.

इन्दिरा *indirâ* f. (r. *ind* s. *ira* in fem.) nomen deae Lakśmiae. Am.

इन्दीवर *indîvara* n. lotus caerulea (Nymphaea caerulea). In. 1. 8.

इन्दु *índu* m. luna.

इन्दुशेखर *induśêk'ara* m. (lunâ coronatus, Bah. ex *índu* et *śêk'ara* sertum floreum, quod capiti imponitur) nomen Śivi. Up. 20.

इन्द्र *índra* m. (r. *ind* s. *ra*) 1) in fine compositorum princeps, dominus, imperator. In. 1. 1. 5. 62. H. 3. 18. 2) nomen principis deorum inferioris ordinis i. e. omnium praeter Brahmam, Visnum et Śivum. Deus est aëris et tempestatis, etiam unus est mundi custodum (*lôkapâlânâm*) et ut talis orientalem plagam regit. N. 4. 11.

इन्द्रगोप *índragôpa* m. (ex *indra* et *gôpa* q. v.) scarabaeorum species, Wils. „a kind of lady bird". Ur. 61. 3.

इन्द्रद्रु *indradru* m. (ex *indra* et *dru* arbor) nomen arboris cujusdam (Pentaptera arguna). Am.

इन्द्रप्रस्थ *indraprast'a* m. (ex *indra* et *prast'a* planities in montis vertice) nomen antiquae urbis Dehli.

इन्द्रसेन *indrasêna* m. (Bah. ex *indra* et *sênâ* exercitus) nomen proprium. Dr. 8. 15.

इन्द्राणी *indrâṇî* f. (ex *índra* s. *ânî*, v. gr. 584. 6. 218) nomen Indri uxoris.

इन्द्रायुध *indrâyud'a* m. (ex *índra* et *âyud'a* telum, arma) arcus coelestis. Am.

इन्द्रिय *indriyá* n. (ut videtur, ex *índra* s. *iya*) sensus (videndi, audiendi etc.). B'. 3. 40. 10. 22.

इन्ध् *ind'* 7. âtm. (*dîptâu* K. *dyutâu* V.) lucere, flammare, flagrare. Man. 8. 115: *yam idd'ô na dahaty agnih* quem flagrans ignis non urit. (Gr. αἴθω cum guṇa immobili — v. „Vocalismus" p. 196 — ἰθαρός; fortasse αἰθήρ, Αἴτ-νη, Pottius etiam Ἥφ-αισ-τος confert; lat. *aes-tus*, *aes-tas*; germ. vet. *eit* ignis; hib. *aitin* f. „fire", *âitinne* „firebrand, charcoal".

c. *sam* accendere, in dialecto vêd. Ros. Sp. p. 20. 3: *sam agnim ind'atê narah* ignem accendunt viri.

इन्धन *ind'ana* n. (r. *ind'* s. *ana*) lignum. N. 13. 3.

इन्व् *inv* par. in dial. vêd. secundum Benfeium (Sâma-Vêda-Gloss. p. 26) cui assentio, a radice इ *i* ire, sensu caus. cum charactere 5. classis, adjecto signo 1. classis omisso gunae incremento, unde in tertia pers. praes. *ínvati*. Contulerim cum hoc verbo formas ṣendicas ut *kĕrĕnvô* fecisti e *kĕrĕnv-a-ś* (v. gr. comp. I. p. 223) mittere, emittere (e. c. *vâ'cam* vocem. De aliis hujus verbi ejusque compositorum significationibus cf. Boethl. et Rothii lex. s. v. इन् *in*.

इभ *ib'a* m. elephantus. Am. (Ag. Benary ingeniose huc trahit gr. ἐλ-έφας, praefixo articulo semitico, et lat. *ebur*.)

इभ्य *íb'ya* (a praec. s. *ya*) dives. Am.

इयत् *íyat* (in casibus fortibus *íyant*, a stirpe pronom. *i* s. *ant at* e *vant vat* abjecto *v*) tantum, tot. Ur. 76. 18: *iyantam kâlam*. Huc traxerim lat. *iens*, *ies* in *totiens*, *toties*, *quotiens*, *quoties*, et in adverbiis numeralibus veluti *quinquies*, v. gr. comp. 324.

इयम् *iyám* f. haec, ea, v. *idám*.

इयाय *iyâ'ya* (r. *i*, v. gr. 393. 397). Dr. 8. 49: *samiyâya*.

इयेष *iyê'śa* (r. *iś*, v. gr. 393). N. 26. 17.

इरम्मद *irammada* m. fulguratio, fulgetrum. Am.: = *mêg'agyôtis*.

इरा *írâ* f. 1) aqua. 2) potus fervidus. 3) sermo, loquela. 4) terra. Am.: *b'ûvâksurâpsu syât* (cf. *ilâ* et hib. *ire* „ground, land, a field").

इल् *il* 1) 6. par. (*gatâu* K. *śayê gatâu kśêpê* V.) ire; jaculari; jacere, cubare. 2) 10. par. (*prêraṇê* K. *kśêpê* V.) mittere, jaculari. (Germ. vet. *illu*, *illo* — per assimil. ex *ilju* —, nostrum *eile*; cambro-brit. *il* progressio, motus; gr. ἐλάω. Radix sanscr. orta esse videtur ex *ar* — v. *ar r* — mutato *r* in *l* et *a* attenuato in *i*, eâdem ratione quâ supra *iṭ* ex *aṭ* explicavimus.)

इला *ílâ* f. (r. *il* s. *â*) 1) vacca. 2) terra. 3) sermo, loquela. Am. (*gôb'ûvâcah*), cf. *íḍâ*. 4) (in Vêdis) cibus. Ros. Sp. p. 24. 3.

Hosted by Google

इव *iva* (ut mihi videtur, e stirpe pronom. *i* + *va*, sicut *áva*, *êvá* ex *a*, *ê* + *va*, v. gramm. comp. 381) sicut. Semper rem cum qua alia comparatur, aut proxime aut aliis vocibus separatum, sequitur; quodsi res quae comparationi inservit, adjectivo instructa est, *iva* plerumque medium inter substantivum et adjectivum locum tenet, vel hoc vel illud sequens. Ex hac adamata et frequentissima constructione fortasse explicandum est, quod nonnumquam adjectivum, quod sensu ad rem comparatam pertinet, formâ et positione ad rem transfertur cum quâ illa comparatur, ut N. 26. 30: *b'râǵamâna ivâ ''dityô vapuśâ* sicut splendens sol, corpore, pro *b'râǵamâna âditya iva vapuśâ* corpore splendens (erat) sicut sol, quod poëta dicere videtur velle; cf. quoque In. 1. 29. Nonnunquam redundat, aut adjectivum, praesertim participium praes. adverbii naturâ afficit, e. c. N. 2. 22: *naćirâd iva* brevi. H. 2. 16: *tvaramâṇê 'va ... ǵagâma* festinanter ivit; 2. 23: *vilaǵǵamânê 'va natâ* pudenter inclinata; 4. 1: *prahasann iva ... vaćanam abravît* ridens sermonem dixit. (Hoc adverbium pronominale recognoverim in goth. *hvaiva* quomodo, sive sit dissolvendum in *hva-iva* — quasi *ka iva* — sive in *hvai-'va*; porro in adverbiis goth. in *ba* desinentibus, ut *frôda-ba* prudenter, *hardu-ba* dure; et in adverbiis lit. in *ipō* vel *ip* desinentibus, ut *taipō* vel *taip* sic, quasi *ta iva*, *kaipō* vel *kaip* quomodo? quasi *ka iva*, v. gr. comp. 383.)

1. इष् *iś* 4. par. ire. (Huc retulerim gr. ἀΐσσω, quasi *â-iśyâmi*, assimilatione mutato *y* in σ, v. gramm. comp. 501.)

c. *anu* 1. par. interdum âtm. quaerere. N. 11. 18: *anvêśamâṇâ*; 12. 10: *anvêśatí*; 12. 30: *anvêśasi* (v. *iś* 6. praef. *anu*).

c. *pra* caus. (*prêśayâmi*) mittere. In. 5. 32. H. 1. 47. N. 3. 7. — c. *pra* praef. *sam* caus. (*samprêśayâmi*) id. H. 4. 30.

2. इष् *iś* 6. par. (in special. temp. substituitur *ić*, gr. 301, praet. red. *iyéśa*, gr. 393) desiderare, velle. Br. 2. 3. 3. 4. N. 9. 32. 26. 17. — Part. *iśṭá* desideratus, carus, dilectus. Br. 2. 25. N. 12. 96. 16. 32. B'. 18. 64. (Gr. προ-ΐσσο-μαι, προ-ΐκ-της, προ-ΐξ sicut supra ἀΐσσω; ἴο-της, ἵ-μερος, nisi utrumque ad *î* q. v. pertinet; v. etiam *ić* et Pott. 1. 269. Cf. etiam slav. *isk-a-ti* quaerere, lit. *jëśk-ó-ti* id., v. Miklosich p. 34.)

c. *anu* quaerere. B'. 2. 49. Man. 11. 232. Dr. 8. 38 (cf. *iś* ire, praef. *anu*).

c. *prati* i. q. simpl. Sâ. 3. 12.

इषिका *iśikâ* f. v. sq.

इषीका *iśî'kâ* f. (ut mihi videtur, a r. *îkś* videre, s. *ika* in fem., producto *i* in *î*, ita ut sit pro *ikśîkâ*) pupilla, praesertim elephanti. Am. Scribitur etiam *iśikâ*.

इषु *íśu* m. f. (r. *iś* ire, s. *u*) sagitta (cf. gr. ἰ(σ)ός, quo scr. *iśa* exspectaveris).

इषुधि *iśud'î* m. (e praec. et *d'i* tenens, a r. *d'â* s. *i*, v. gr. 575) pharetra. A. 3. 21 (in du.).

इष्ट *iśṭá* part. pass. 1) ab *iś* desiderare. 2) a *yaǵ* deos colere, sacrificare, gr. 546.

इष्टक *iśṭaka* m. et *iśṭakâ* f. later coctus. Hit. 39. 1.

इष्टतस् *iśṭatas* adv. (ab *iśṭa* optatum, s. *tas*) ad voluntatem. In. 2. 13.

इष्टि *iśṭí* f. 1) (a rad. *iś* desiderare, suff. *ti*) desiderium. 2) (a r. *yaǵ* s. *ti*) sacrificium. Am.

इष्य *iśya* m. (a r. *iś* desiderare, s. *ya*) ver. Hêm.

इष्वास *iśvâsá* m. (ex *iśu* sagitta et *âsa* q. v.) arcus. B'. 1. 4. 17.

इह *ihá* (a stirpe pron. *i* s. *ha*, quod primitive sonuit *d'a* = gr. θα et ṣend. *d'a*) 1) hic, ibi. Br. 1. 21. Dr. 6. 23. N. 5. 10. 11. Br. 3. 5: *iha vâ ... utavâ prêtya* aut hic (in hoc terrestri mundo) aut post mortem (i. e. in illo mundo). — Locativi *asmin* loco fungitur Sâ. 2. 21: *yadi santî 'ha kêćana* si sunt in

Hosted by Google

eo quaepiam [vitia]; Ḥit. 104. 15: *iḥa samayê* hoc tempore. 2) huc. In. 4. 6. (ṣend. *id'a* hic; gr. ἰϑᾶ vel ἴϑαι in ἰϑα-γενής, ἰϑαι-γενής, cf. Hartung „Casus" p. 117 et M. Schmidt „De pron. gr. et lat." p. 16; goth. *ith* si, nam, vero, gr. comp. 420; fortasse lat. *igi-tur* pro *igi-tus* ex *iḥa* + *tas*, v. gramm. comp. 421.)

ई *î*.

1\. ई *î* 4. âtm. (*gatâu*) ire.

2\. ई *î* 2. par. (*kântigativyâptikśêpapraǵanak'âdanêśu*) desiderare; ire; occupare; jaculari; generare; edere. In Rosenii Vêdorum specimine p. 14 invenitur forma âtm. *îmaḥê* quod Rosenius per precamus vertit; non minus tamen quadrat sensus desideramus; sic l. c. p. 24 not. 2: *tamit saḥitva îmaḥê* eum in societatem desideramus. (Gr. ἰό-της, ἵ-μερος, nisi sunt mutilata ex ἰσότης, ἵσμερος, v. 2. *iś*.

ईक्ष् *îkś* 1. âtm. (praet. augm. 1. *â'ikśê*, gr. 287. Hanc radicis formam ortam esse puto ex *akś*, unde *akśa* et *ákśi* oculus et radix gr. 'ΟΠ) videre, intueri, spectare. B'. 6. 29. Pat. 10: *âikśata*; In. 5. 39. (Vocibus quas supra cum *akśa* comparavimus, addendum est goth. *haih-s*, th. *haiha* unoculus, de quo egimus in gr. comp. 308 annot.)

c. *ad'i* id. Ḥit. 129. 22.

c. *apa* 1) respicere, considerare. Râm. III. 3. 58. 20: *yayâ nâ 'pêkśyatê râǵâ.* 2) exspectare. Ur. 22. 8 infr. 64. 4.

c. *ava* 1) videre, intueri, observare. Ḥ. 1. 50. 2. 6. A. 4. 38. N. 23. 11. Pat. 25. 2) respicere. Br. 3. 14. N. 12. 16. Sâ. 4. 33. — c. *ava* praef. *anu* (*anvavêkś*) 1) videre. Râm. III. 70. 59: *vipradrutân sarvân yût'apân anvavâikśata.* 2) contemplari. Man. 6. 65: *sûkśmatâńćâ 'nvavêkśêta.* — c. *ava* praef. *prati* (*pratyavêkś*) 1) videre. 2) respicere. Râm. I. 29. 28: *na d'armam pratyavêkśatê.* — c. *ava* praef. *sam* (*saṅvêkś*) 1) videre. G'at. 19: *mad'unaṅ samavêkśya kâlatâm.* 2) visitare. G'at. 13: *kim itića mâṅ samavêkśasê na dînâm.*

c. *ut* videre, conspicere, intueri. A. 6. 6. Sâ. 5. 63.

c. *upa* 1) id. N. 22. 5. 2) ignoscere, indulgere, tolerare. Maḥ. Exord. 137: *dyutâdîn anayân . . . upâikśata.* 3) spernere, repudiare, negligere. Râm. III. 66. 24: *ćiran nâ 'rḥati mâm upêkśitum.*

c. *nis* (*nir*) conspicere, intueri, spectare, contemplari. Ḥ. 4. 41. B'. 1. 22. Sâ. 4. 32: *nirîkśamâṇâ* (sic cum ed. Calc. legendum pro *nirîkśyamâṇâ*).

c. *pari* explorare. N. 24. 3: caus. Man. 7. 194: *tâńća samyak parîkśayêt.*

c. *pra* i. q. simpl. In. 2. 26. Dr. 2. 1: *prêkśamâṇâ* (sic cum ed. Calc. pro *prêkśyamâṇâ* legendum). — Part. praes. p. invenitur. Ḥ. 3. 7: *prêkśatyâs tê.* — c. *pra* praef. *anu* (*anuprêkś*) id. Dr. 5. 23. — c. *pra* praef. *ab'i* (*ab'iprêkś*) intueri, adspicere. Dr. 8. 39. 9. 18. — c. *pra* praef. *â* (*âprêkś*) i. q. simpl. Ḥ. 3. 21. — c. *pra* praef. *sam* (*samprêkś*) id. N. 6. 2. 19. 36. Br. 2. 18. B'. 6. 13. — c. *pra* praef. *ab'i* + *sam* (*ab'isamprêkś*) id. Ḥ. 2. 28. Dr. 8. 57.

c. *prati* exspectare. In. 1. 13. N. 20. 17. M. 39. — c. *prati* praef. *sam* (*sampratîkś*) id. Râm. III. 76. 29: *tvân nagarî sampratîkśatê.*

c. *vi* videre. N. 26. 21. B'. 11. 22. — c. *vi* praef. *ab'i* (*ab'ivîkś*) id. — c. *vi* praef. *ut* (*udvîkś*) 1) id. Râm. III. 48. 80. 2) respicere. Râm. III. 45. 33: *udvîkśamâṇâ b'artâram.* — c. *vi* praef. *upa* (*upavîkś*) i. q. simpl. Râm. III. 45. 33. — c. *vi* praef. *prati* (*prativîkś*) id. Râm. I. 14. 37.

c. *sam* 1) videre, observare. Ḥ. 4. 5. 26. N. 16. 9. 23. 5. 2) respicere. Br. 2. 32.

Hosted by Google

ईक्षण *îkśaṇa* n. (r. *îkś* s. *ana*) 1) visus, conspectus. Hit. 129. 19. 2) oculus. N. 11. 27. 12. 30. 16. 21.

ईङ्ख् *îṅk'* 1. par. (scribuns *îk'*, gr. 110[a]) ire, transire. In dialecto vêd. haec radix etiam cl. 10[mae] normam sequitur, e. c. *ya îṅk'ayanti parvatân* qui transeunt montes, v. Ros. Sp. p. 9. not.

ईज् *îǵ* 1. âtm. (*gatâu* K. *kutsê gatâu* V.) ire; contemnere, reprehendere.

ईजे *îǵê* v. *yaǵ*.

ईञ्ज् *îńǵ* 1. par. âtm. (scribunt *îǵ*, gramm. 110[a]) i. q. *îǵ*.

ईड् *îḍ* 2. par. 10. âtm. laudare, celebrare. In Vêdis invenitur forma *îl* cl. 2. âtm. mutato *ḍ* in *l*, nisi vice versâ *îḍ* ortum est ex *îl*. Ros. Sp. p. 10. 1: *tvâm . . . martâsa îlatê* te homines celebrant.

ईड्य *î'ḍya* (r. *îḍ* s. *ya*) laudandus, celebrandus. Dr. 5. 3. B'. 11. 44.

ईति *îti* f. (ut videtur, a r. *î* s. *ti*) 1) temporis calamitas. 2) habitatio in exteris locis. Am. (*ḍimbapravâsayôḣ*).

ईदृक् *îdṛk* v. sq.

ईदृश् *îdṛ'ś* (nom. m. n. *îdṛk*, f. *îdṛśî*, e stirpe pron. *i*, producto *i* in *î*, et *dṛś* = gr. λίκ in ὁμῆλιξ, v. gr. 263 et gr. comp. 415) talis. B'. 11. 49.

ईदृश *îdṛ'śa* (e stirpe pron. *i*, producto *i* in *î*, et s. *dṛśa*, prâcr. *disa* vel *risa* = gr. λικο in τηλίκος etc., goth. *LEIKA* in *hvêleik'-s* qualis? nostro *welcher*, *svaleik'-s* talis, nostro *solcher*; slav. *liko*, nom. m. *likŭ* e. c. *tolikŭ* talis; lat. *li* in *tâlis*, *quâlis*, v. gr. comp. 415 sq.) talis. N. 13. 72. 19. 15. B'. 6. 12.

ईन्त् *înt* 1. par. (*band'anê*, scribitur *ît*) ligare.

ईप्स् *îps* desid. irr. a r. *âp* q. v., gr. 477.

c. *pari* quaerere. Dr. 8. 8.

ईप्सा *îpsâ* f. (a praec. s. *â*) desiderium adipiscendi, perficiendi. Sâ. 1. 11.

ईप्सु *îpsú* (ab *îps* s. *u*) adipiscendi cupidus.

ईयिवांस् *îyivâ'ṅs* (part. praet. redupl. a rad. *i*, suff. *vâṅs vas*, gr. 577) qui ivit. N. 11. 33.

1. ईर् *îr* 2. âtm. (*gatâu* K. *kampagatyôḣ* V.) ire; tremere, commoveri, v. sq. (Huc traxerim lat. *îra*, ita ut a motu animi sit nominatum — cf. *îrkśy* et *îrśy* —; scr. *îr* autem ex *ar ṛ* ortum esse videtur.)

2. ईर् *îr* 1. et 10. (cl. 10 est caus. praec.) par. mittere, emittere, e. c. *śabdam* sonum, *vâćam*, *giram* sermonem. N. 5. 30. 17. 50. Man. 11. 35. Sâ. 5. 33.

c. *ut* mittere, emittere. A. 9. 12: *vaǵram astram udîraya*. Râm. II. 56. 15: *dînâm vâćam udîrayan*.

c. *pra* 1) mittere. Hit.: *kâlaprêrita*. 2) dirigere, flectere, regere. Ur. 4. 5: *aśvân prêraya*; Śak. 29. 1: *nayanê prêrayantya*.

c. *sam* 1) i. q. simpl. Sâ. 5. 36. 2) commovere, agitare. H. 1. 9.

ईर्क्ष्य् *îrkśy* 1. par. (*îrśâyâm*, equidem syllabam *ya* hujus radicis, quae in temp. gen. nondum inventa est, pro charactere 4. cl. habuerim, ita ut *îrkś* sit radix, quae varietas est simplicioris formae *îrś*, unde *îrśita* q. v., porro substant. *îrśâ* et adject. *îrśu*. *îrś* autem ex *îr* adjecto *ś* ortum esse videtur, quum sibilantes saepe simplicioribus radicibus adjungantur; cf. e. c. *mâs*, *b'âs* cum *mâ*, *b'â*, et *môkś* cum *muć*) invidere.

ईर्म *îrmá* n. vulnus. Am.

ईर्षा *îrśâ* f. (v. *îrkśy*) invidia. Scribitur etiam *irśyâ*. Hit. 15. 5.

ईर्षित *îrśitá* (part. perf. pass. a r. *îrś* — v. *îrkśy* — s. *ta*) cui invidetur. Hit. 28. 19.

ईर्षु *îrśu* (v. *îrkśy*) invidus, invidens. Hit. 13. 3.

ईर्ष्य् *îrśy* 1. par. (v. *îrkśy*) invidere.

ईर्ष्या *îrśyâ'* f. invidia. Am. (v. *îrśâ*).

ईल् *îl* v. *îḍ*.

ईलित *îlitá* (part. perf. pass. praec. s. *ta*) celebratus. Am.

Hosted by Google

ईश् *íś* 2. âtm. dominari, imperare, Wils. „to possess power, property or authority". (Fortasse huc pertinet goth. *aigan* habere cum guṇâ et anomalâ mediâ pro aspiratâ, quam ex scr. *ś* et gr. *κ* exspectaveris [v. gr. comp. 89]; germ. vet. *eigan* possessio, adj. *eigan* proprius, nostrum *eigen*; *êh-t*, th. *êh-ti* f. possessio, facultas, substantia, opes, reditus, praedium.)

ईश *íśá* m. (r. *íś* s. *a*) 1) dominus. In. 5. 32. Su. 3. 19. 2) cognomen Śivi. Am.

ईशान *íśâna* et *íśâná* m. (part. praes. a r. *íś* s. *âna*) nomen Śivi. Dêv. 8. 23.

ईशानी *íśânî* f. (fem. praec.) nomen Durgae, Śivi uxoris. Dêv. 8. 21.

ईश्वर *íśvará* m. (r. *íś* s. *vara*) 1) dominus. Ḣ. 3. 1. N. 2. 6. Bᶜ. 4. 6. 2) nomen Śivi. Am. 3) adj. potens, capax, par, cum infin. Dêv. 1. 64. Ḣit. 75. 14.

ईश्वरी *íśvarî* f. (fem. praec.) 1) domina. 2) nomen Durgae, v. *íśânî*.

1. ईष् *íś* 1. par. (*uńćê*) spicas colligere.

2. ईष् *íś* 1. âtm. (*gatidarśanaḣińsâdânêśu* K. *dânêkśaḣińsê sarpaṇê* V.) ire; videre; ferire, occidere; dare.

ईषत् *íśát* paululum (praesertim in initio compositorum). Dêv. 4. 11: *íśatsaḣâsa*; 7. 2: *íśaddᶜâsa*.

ईषदुष्ण *íśaduśṇa* (e praec. et *uśṇa* calidus) tepidus. Ḣêm.

ईह् *íḣ* 1. âtm. 1) desiderare. 2) adniti, contendere, quaerere, petere. Bᶜ. 7. 22. 16. 12. (Huc trahi possit gr. ἰσχύς, ita ut sit pro ἰχύς, propter adamatam conjunctionem litterarum σ et χ.)

c. *sam* 1) desiderare, *samíḣita* n. optatum, desiderium. Ḣit. 44. 7. 2) assequi, adipisci. Ḣit. 103. 2. 3) peragere, perficere. Râm. I. 11. 33: *yaǵńakarma samíḣantâm bᶜavantaḣ*.

ईहा *íḣâ* f. (r. *íḣ* s. *â*) 1) desiderium. 2) nisus, appetitus, consectatio. Ḣit. 37. 6: *vittêḣâ*.

ईहामृग *íḣâmṛga* m. (e praec. et *mṛga*) lupus. Am.

उ *u.*

1. उ *u* 1. âtm. (*śabdê*) sonare.

2. उ *u* particula enclitica quae in classica lingua tantum cum *kim*, *na* et *átᶜa* conjuncta invenitur, *nó* et *atᶜó* idem valent ac simplices formae *na*, *atᶜa*; *kimu* autem significat 1) quanto magis. Ḣit. 4. 11: *êkâikam apy anartᶜâya kimu yatra ćatuśṭayam*; Ur. 7. 17. 2) utrum, in prioris sententiae parte, et an in posteriore. Kaṫak. apud Poleium p. 16. 8: *katᶜan nu tad viǵânîyâṅ kimu bᶜâti vibᶜâti vâ*. In dialecto vêdica haec particula saepe conjungitur cum pronominibus, sine certâ, quae demonstrari possit, significatione, solum, ut videtur, ad orationis vim augendam, quâ in re cum particula *it* q. v. convenit. E. c. Kaṫak. ed. Pol. p. 4. 3 infr.: *pra tê bravîmi tadu nibôdᶜa*; 13. 5 infr.: *tadu nâ 'tyêti kaśćana*; sic etiam l. c. 17. 11; 14. 4: *sa êvâ 'dya sa-u śvaḣ*; Kênôp. 155. 2: *ka-u dêvô yunakti*. In antiquioribus Vêdorum partibus haec particula etiam cum praepositionibus et verbis conjuncta invenitur; Ros. Sp. p. 6. śl. 1: *udu* saepius; *abᶜûdu*. (Cf. de hac particula Lassenium ad Ḣit. p. 4 et Frider. Windischm. Saṅkara p. 75.)

उंह् *uńḣ* 1. par. (*ardê* scribunt *uḣ*, gr. 110[a]) vexare.

उक्त *uktá*, *uktavant* v. *vać*.

उक्ति *ukti* f. (r. *vać* dicere, s. *ti*) sermo, loquela. Ḣit. 3. 3.

उक्ष् *ukś* 1. par. conspergere, humectare. Sâ. 6. 5 *śôṇitôkśitá* sanguine conspersus. (Lit. *ûkana* tempestas pluvia, cf. etiam hib. *uisg*, *uisge* „water, a river", *uisgeach* „aquatic, watery, fluid, moist, pluvial", transpositis litteris *k*, *ś*, nisi *uisg* pertinet ad r. *viś* irrigare.

उक्षन् *úkšan* m. (ut videtur a r. *ukš* conspergere — v. *vṛša* — s. *ân*, *an*) bos, taurus, in Vêdis etiam equus. Ros. Sp. p. 8. 5. (Goth. *auhsa*, th. *auhsan*, germ. vet. *auhso*, th. *auhson*, *auhsun*, nostrum *Ochs*, *Ochse*, th. *Ochsen*; v. gr. comp. 924. 925.)

1. उख् *uk'* 1. par. (*gatâu*) ire (cf. *uṅk'*).

2. उख् *uk'* 1. par. (*śôšaṇâlamartʿayôh*) exsiccari; ornare.

उखा *uk'â'* f. olla. Am.

उग्र *úgra*, vêd. *ugrá* 1) durus, asper, horrificus, terrificus. Su. 1. 7. In. 1. 4. B'. 11. 30. 31. 2) m. nomen Śivi.

उग्रदर्शन *ugradarśana* (Bah. e praec. et *darśana* n. visus, adspectus, a r. *darś dṛś* videre, s. *ana*) horrificus conspectu, horrificam speciem habens. Su. 2. 24.

उग्रशासन *ugraśâsana* (Bah. ex *úgra* et *śâsana* n. jussus, a r. *śâs* s. *ana*) asperum, severum jussum habens. Su. 2. 9.

उङ्ख् *uṅk'* 1. par. (*gatâu*) ire.

उच् *uć* 4. par. (*samavâyê* K. *samavâyanê* V.) convenire, congredi.

उचित *ućitá* (a praec. s. *ta*) 1) congruus, conveniens. Hit. 14. 13. 18. 14. 24. 3. 43. 22. 2) dignus, merens. N. 16. 16. H. 1. 33 *a* et *b*. 3) expertus. N. 23. 22.

उच्च *uććá* (a praep. *ut* s. *ća*) altus. Am. (Hib. *uchdan* „a hillock", cambro-brit. *uched* „élevé". Pict. p. 21; cf. etiam gr. comp. 296 fin.)

उच्चण्ड *uććaṇḍa* (r. *ćaṇḍ* irasci, praef. *ut* s. *a*) celer. Am.

उच्चय *uććaya* v. *śilôććaya*.

उच्चार *uććârá* m. (r. *ćar* ire, praef. *ut* s. *a*) excrementum. Am.

उच्चारण *uććâraṇa* n. (r. *ćar* in forma caus. s. *ana*) pronuntiatio. Dêv. 10. 9.

उच्चैःश्रवस् *uććâihśravas* m. (Bah. e sq. et *śravas* auris) Indri equus. Am.

उच्चैस् *uććâ'is* adv. (instr. pl. ab *uććá* q. v. gr. 615) clare, clarâ voce. N. 11. 2.

उच्छिष्ट *úććišṭa* v. *śiš* praef. *ut*.

उच्छृङ्खल *úććṛṅk'ala* (Bah. ex *ut* et *śṛṅk'ala* vel *śṛṅk'alâ* catena, vinculum) effrenatus, indomitus. Hit. 97. 11.

उच्छेद *uććêda* m. (r. *ćid* scindere, praef. *ut* s. *a*) exstinctio, eversio, excidium. Hit. 67. 19: *sarvapaśûććêdah kriyatê*.

उच्छोषण *uććôšaṇa* m. (r. *śuš* siccari, in forma caus., praef. *ut* s. *ana*, v. euph. gr. 61 et 94[a]) exsiccans. B'. 2. 8.

उच्छ्रय *uććraya* m. (r. *śri* ire, praef. *ut* s. *a*) altitudo. Am.

उच्छ्राय *uććrâyá* m. (r. *śri* ire, praef. *ut* s. *a*) id. Am.

उच्छ्रित *uććrita* v. *śri* praef. *ut*.

उच्छ्वसित *uććvasita* v. *śvas*.

उच्छ्वास *uććvâsá* m. (r. *śvas* praef. *ut* s. *a*) respiratio, halitus. Ur. 68. 10.

उछ् *uć̄* 6. par. (*nivâsê* K. *varǵanê band'anê samâpanê atikramê* V.) habitare; relinquere; ligare; finire; transgredi.

उज्जासन *uǵǵâsana* n. (r. *ǵas* praef. *ut* s. *ana*) occisio, caedes. Am.

उज्जृम्भ *uǵǵṛmb'a* (r. *ǵṛmb'* oscitare, praef. *ut* s. *a*) apertus, expansus, florens. Hêm.

उज्ज्वल *uǵǵvala* (r. *ǵval* praef. *ut* s. *a*) adj. 1) nitidus, splendidus. Ur. 73. 2 infr. Up. 4. 2) apertus, expansus, florens. — subst. m. amor. Am.

उज्झ् *uǵǵ'* 6. par. relinquere. Ur. 44. 5. Śak. 14. 2 infr.

उञ्छ् *uṅć̄* 1. par. (scribunt *uć̄*, gr. 110[a]) spicas colligere. Man. 3. 100: *śilân uṅć̄an*.

उठ् *uṭ'* 1. par. (*upaǵ'âtê*) ferire, percutere.

उड्डीन *uḍḍîna* n. (r. *ḍî* praef. *ut* s. *na*) actio evolandi. Am.

उडुम्बर *uḍúmbara* n. cuprum. Mêd. Scribitur etiam *ûḍúmbara* et *udúmbara*.

उत् *ut* praep. praef. sursum. (Gr. ὕσ-τερος, ut mihi videtur ex ὕτ-τερος = *úttara*; hib. *uas*, quod separa-

tum usurpatur et *os*, *ois* tanquam praefixa, e. c. in *os-car* „a leap, bound" quasi scr. *uććara*, *os-nadh* „a sigh, a groan" quasi scr. *unnâda*, *os-griobhan* „an epigram", *ois-gribhin* *) „a superscription"; respicias etiam formam *oin*, cambro-brit. *yn*, in *oin-mhid*, *yn-wyd* stultus, fatuus = scr. *unmada*, v. gr. 58 et Pictet p. 88; etiam *udh* in *udh-bhairt* „an offering, a sacrifice" — a r. scr. *b́ar b́ṛ*? — nonnullisque aliis ab *udh* incipientibus vocabulis huc pertinere videtur; in dialecto bret. praeter *uch* et *och*, quae ex scr. *ućća* orta esse puto, inveniuntur formae *ut*, *ud* et *uz*, quae egregie cum scr. *ut* conveniunt; in goth. *ût* ex, germ. vet. *ûz*, nostro *aus*, si cum *ut* cohaerent, offendit vocalis producta contra tritam linguarum degenerantium rationem, quâ fere semper vocales fortiores in debiliores transeunt, non vice versâ.)

1. उत *utá* vel, aut. Śak. 46. 4; Hit. 101. 17; v. *utavâ*, *utâhô* et *utâhôsvit*. Interdum redundans aut solum ad orationis vim augendam positum videtur, e. c. H. 4. 46: *râudrê muhûrtê rakśâṅsi prabalâni b́avanty uta*.

2. उत *utá* v. r. *vê*.

उतवा *utavâ* (ex *uta* et *vâ*) aut. Br. 3. 5.

उताहो *utâhô* (ex *uta* et *ahô*) aut, an. N. 12. 73. 120.

उताहोस्वित् *utâhôsvit* (e praec. et *svit*) id. N. 19. 29.

उत्क *útka* (ut videtur, a praep. *ut* s. *ka*, cf. *ućća*) desiderans, desiderio flagrans. Pat. 23.

उत्कट *utkaṭá* (e praep. *ut* s. *kaṭá*, v. gr. 584. 29) 1) multus. Hit. 23. 15. 2) ebrius, furiosus. H. 4. 38. N. 13. 8. 3) m. elephantus coitûs appetens.

उत्कण्ठा *utkaṇṭ́â* f. (r. *kaṇṭ́* s. *â*) animi demissio, animus afflictus, tristitia moeror; desiderium. Ur. 13. 1 infr. 62. 4.

उत्कण्ठित *utkaṇṭ́ita* (a praec. s. *ita*, nisi directe a r. *kaṇṭ́* s. *ta*) moerore afflictus, animo demissus. Râm. III. 55. 39: *paśyâmi ǵanam utkaṇṭ́itam purê*; III. 49. 5: *utkaṇṭ́itâ tê mâtê 'yam*.

उत्कम्प *utkampa* m. (r. *kamp* s. *a*) tremor. Pat. 20.

उत्कर *utkará* m. (ex *ut* et *kara* faciens, a r. *kar kṛ* s. *a*) fasciculus. In. 5. 6.

उत्कर्ष *utkarśa* m. (r. *karś kṛś* trahere, s. *a*) excellentia. Hit. 52. 9. 91. 19. Śak. 32. 7.

उत्कलिका *utkalikâ* f. (r. *kal* s. *ikâ*) i. q. *utkaṇṭ́â*. Am.: *utkaṇṭ́ôtkalikê samê*.

उत्कुण *utkuṇa* m. (r. *kuṇ* sonare, s. *a*) pediculus.

उत्क्रुष्ट *utkruśṭa* v. *kruś* praef. *ut*.

उत्क्रोश *utkrôśa* m. (r. *kruś* clamare, s. *a*) haliaeetus. Am.

उत्क्षेपण *utkśêpaṇa* n. (r. *kśip* conjicere, s. *ana*) levatio, allevatio. Śak. 22. 6 infr.

उत्त *uttá* (r. *und* madidum esse, s. *ta*, v. gr. 548) madidus, humidus. Am.

उत्तंस *uttaṅsa* m. (r. *taṅs* ornare, s. *a*) 1) annulus auricularis. 2) crista. Am.

उत्तम *uttamá* (a praep. *ut* s. superl. *tama*) summus, supremus; optimus, praestantissimus; pulcherrimus. Br. 2. 13. N. 17. 5.

उत्तमर्ण *uttamarṇa* m. (Bah. ex praec. et *ṛṇa* debitum) creditor. Am.

उत्तमाङ्ग *uttamâṅga* n. (Karm. ex *uttamá* summus et *aṅga* membrum) caput. Am.

उत्तर *úttara* (a praep. *ut* s. comp. *tara*) adj. 1) superior. 2) septentrionalis. Su. 3. 26. Instr. *uttarêṇa* adv. septentrionem versus. Su. 3. 23. Sâ. 5. 108. — subst. n. responsum. N. 17. 30 (gr. ὕστερος v. *ut*).

उत्तरापथ *uttarâpaťa* m. (ex *uttarâ* f. septentrio et *paťa* in fine compos. pro *paťin* via) terra septentrionalis, cf. *dakśiṇâpaťa*.

उत्तरायण *uttarâyaṇa* n. (Bah. ex *úttara* et *áyana* * via, mutato *n* in *ṇ*, v. gr. 94[a] annot.) anni dimidium, quo sol borealem polum percurrit. B́. 8. 24.

*) Forma *ois* ex vi attractionis explicaverim quam *i* vel *e* sequentis syllabae in antecedentem exercere potest.

Hosted by Google

उत्तरीय *uttarî'ya* n. (ex *úttara* s. *îya*) vestis superior. In. 5. 15. N. 20. 2.

उत्तरोत्तर *uttarôttara* n. (Dvandv. ex *úttara* responsum + *úttara*) altercatio, ad litteram: responsum et responsum, „Antwort auf Antwort", Wils. „a reply to an answer". Hit. 21. 3.

उत्तरोत्तरम् *uttarôttaram* adv. (ex *úttara* n. superius + *úttara*) magis magisque. Hit. 20. 20.

उत्तान *uttâná* (r. *tan* s. *a*) 1) tenuis, vadosus, non profundus. 2) sursum, in sublime conversus, Mêd. v. sq.

उत्तानशय *uttânaśaya* m. (e praec. et *śaya* jacens, dormiens) infans. Am.

उत्ताप *uttâpa* m. (r. *tap* urere, s. *a*) aestus, calor, ardor; trop.: ardor animi. Hit. 89. 20.

उत्तुङ्ग *uttuṅga* (ex *ut* et *tuṅga* altus) altus. Ur. 73. 4 infr.

उत्थापय् *uttʿâpay*, *uttʿâya*, *uttʿita* v. *sṭʿâ* praef. *ut*.

उत्पत्ति *utpatti* f. (r. *pad* s. *ti*) origo. Dêv. 1. 1 (cf. *utpâdana* et v. *pad* praef. *ut*, unde intelligitur, hoc vocabulum non ex *pat* sed ex *pad* ortum esse).

उत्पल *utpala* n. (r. *pal* s. *a*) 1) flos, in universum. 2) lotus flos. 3) lotus caerulea (nymphaea caerulea.

उत्पाटिन् *utpâṭin* (r. *paṭ* ire, in forma caus., s. *in*) extrahens, evellens. Hit. 49. 8.

उत्पात *utpâ'ta* m. (r. *pat* s. *a*) 1) actio exsurgendi, exsiliendi. Hit. 36. 18: *pâtôtpâtâ manuśyânâm*; A. 4. 40: *pratʿamôtpâtê hayânâm*. 2) prodigium, portentum. Am. Dêv. 12. 7.

उत्पादक *utpâdaka* (r. *pad* in form. caus. s. *aka*) qui producit, generat. Hit. 84. 2.

उत्पादन *utpâdana* n. (r. *pad* in forma caus. s. *ana*) generatio. Hit. 50. 12.

उत्फुल्ल *utpʿulla* (r. *pʿal* s. *na*, assimilato *n* antecedenti *l*, debilitato *a* in *u*, v. gr. 552) expansus, apertus (de floribus).

उत्फुल्लनयन *utpʿullanayana* (Bah. ex praec. et *nayana* oculus) late diductos oculos habens. In. 2. 26. Br. 3. 21.

उत्फुल्ललोचन *utpʿullalôćana* (Bah. ex *utpʿulla* et *lôćana* n. oculus) i. q. praec. In. 5. 40.

उत्स *utsá*, vêd. *útsa* m. (ut videtur, a r. *und* s. *sa*) fons. Am.

उत्सङ्ग *utsaṅga* m. (r. *saṅǵ* s. *a*) i. q. *aṅka* i. e. gremium. Sâ. 5. 69.

उत्सन्नोत्सवयज्ञ *utsannôtsavayaǵńa* (Bah. ex *utsanna* eversus, exstinctus — a rad. *sad* q. v. — et *utsavayaǵńa* — *utsavá* festum + *yaǵńa* sacrificium) eversa, disturbata festa et sacrificia habens. Su. 2. 22.

उत्सर्ग *utsárga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *ut* relinquere, s. *a*) 1) relictio. N. 10. 12. 13. 2) datio, donatio, largitio. Sâ. 1. 68. 3) alvi dejectio. Hit. 85. 9: *purîśôtsargaṅ kṛtvâ*.

उत्सव *utsavá* m. (r. *su* aut *sû* s. *a*) festum. In. 5. 23. Su. 2. 1. 22.

उत्सादन *utsâ'dana* n. (r. *sad* in form. caus. s. *ana*) 1) exstinctio, excidium. 2) purificatio unguentis suavibus.

उत्साह *utsâha* m. (r. *saḥ* s. *a*) 1) facultas, potestas, vis. N. 19. 36. 2) contentio, labor. Dr. 8. 56.

उत्सुक *utsuka* (ex *ut* et *suka* quod separatum non invenitur et fortasse a partic. insep. *su* descendit) 1) adj. desiderans, desiderio confectus. Ur. 8. 3. 45. 9. 65. 7. 9. N. 21. 7. Śak. 51. 3. 2) subst. in fine compos. Bah. e. c. *nirutsuka* liber a desiderio. Śak. 30. 5: *mamâ 'pi kaṇvasutâm anusmṛtya mṛgayâm prati nirutsukaṅ ćêtaṅ*; A. 10. 14. — *samutsuka* qui est cum desiderio, desiderio confectus. Ur. 7. 16.

उत्सूर *utsûra* m. (ex *ut* et *sûra* sol) vespera, crepusculum. Hêm.

उत्सृष्ट *utsṛśṭa* v. *sarǵ sṛǵ* praef. *ut*.

उत्सेध *utsêdʿá* m. (r. *sidʿ* ire, s. *a*) 1) altitudo. Am. 2) corpus. Am.

उद् *uda* n. (r. *und* s. *a*) aqua (praesertim in initio compositorum, e. c. *udadʿi*). (Cf. lat. *unda*, *ar-undo* i. e. „ad undam crescens" de Pottii sententia, qui etiam apte

Hosted by Google

syllabam *úd* vocis, *pal-us*, *pal-ûd-is* huc refert, ita ut significet τοῦ πηλοῦ aquam; anglo-sax. *ydhu* unda, slav. *voda* aqua, lit. *wandû*, th. *wanden*, v. gr. comp. 926 et cf. scr. *udanyá*, *udanvánt*; gr. ὕδος, ὕδωρ, ὑάδες; goth. *vatô*, th. *vatan* aqua, germ. vet. *wazar*. E germ., slav. et lit. formis collegerim sanscritum *uda* et *und* correpta esse ex *vada* et *vand*, sicut e. c. *suptá* e *svapta*; v. *und*.)

उदक *udaká* n. (a praec. s. *ka*, nisi directe a r. *und* s. *aka*) aqua. Ḥ. 1. 16. B'. 2. 46.

उदक्या *udakyá* f. (a praec. s. *ya* in fem.) mulier menstruans. Am.

उदग्र *udagra* (Baḥ. ex *ut* et *ágra* cuspis) 1) altus. Am. 2) vehemens, acer, intentus. Ur. 91. 10.

उदच् *údáć* (in casib. fortibus *údáńć*, nom. m. *udáń*, f. *udîćî*, n. *udák*; a r. *ańć* ire, praef. *ut*, v. gr. 179) septentrionalis. Am.

उदधि *udad'í* m. (ex *uda* aqua, et *d'i* tenens, a r. *d'â* s. *i*) mare.

उदन्त *údanta* m. (ex *ut* + *anta*) nuntius, notitia, cognitio. Am.

उदन्या *udanyá* f. (hoc vocabulum et sq. *udanvánt* descendere videntur a vêdico primitivo *udán* aqua, cui respondet goth. *vatan* et lit. *wanden*; v. gr. comp. 926) sitis. Am.

उदन्वत् *udanvánt* m. (a vêdico *udán* aqua — v. praec. — s. *vant vat*) mare. Am.

उदपान *udapâna* m. n. (Baḥ. ex *uda* aqua et *pâna* n. potus) puteus. B'. 2. 46.

उदय *udayá* m. (r. *i* praef. *ut* oriri, s. *a*) ortus (stellarum) v. sq.

उदयन *udáyana* n. (r. *i* praef. *ut* oriri, s. *ana*) i. q. praec. In. 5. 5.

उदर *udára* m. (r. *ar r* praef. *ut* s. *a*) venter (lat. *uterus*).

उदर्क *udarká* m. futurum tempus. N. 12. 92. 21. 28. Sâ. 6. 42. (Ut videtur, ex *arka* sol, praef. *ut*, ita ut primitive significet solis ortum sequens tempus.)

उदवसित *udavasita* n. (secundum Wils. ex *uda* aqua et *vasita* tectus, ita ut significet **tectum, munitum ab aqua**) domus. Am.

उदार *udârá* (r. *ar r* praef. *ut* s. *a*) 1) munificus, liberalis. B'. 7. 18. 2) magnus. Am.: *dâtrmahatôk*.

उदासीन *udâsîna* v. *âs* praef. *ut*.

उदाहरण *udâharana* n. (r. *har hr* praef. *ut* + *â* s. *ana*) dictum, effatum, sententia. Ur. 25. 16.

उदाहार *udâhâra* m. (r. *har hr* praef. *ut* + *â*) id. Am.: = *upôdg'âta* q. v.

उदित *uditá* v. *i* praef. *ut*.

उदीची *udîćî* f. (fem. τοῦ *udáńć*, v. gr. 180) septentrionalis plaga. Dr. 3. 7.

उडुम्बर *udúmbara* 1) m. ficus glomerata. N. 12. 4. 2) n. cuprum, aes cyprium. Am. (v. *udúmbara*).

उद्गत *udgata* v. *gam* praef. *ut*.

उद्गम *udgama* m. (r. *gam* ire, s. *a*) 1) actio exsurgendi, se in altum tollendi. Śak. 7. 13: *âgyad'ûmôdgama*. 2) proventus, ortus, germinatio, (Aufgehen). Ur. 75. 17: *puśpôdgama*; Ḥit. 90. 4: *kîtapakśôdgama*.

उद्गाढम् *udgâd'am* (r. *gâh* praef. *ut* s. *ta* cum signo accus.) valde, ultra modum. Am.

उद्गार *udgârá* m. (r. *gar* [*gr*] deglutire, praef. *ut* s. *a*) actio evovendi, ejiciendi ex ore. Am. Ḥit. 101. 16: *kat'ôdgâra*.

उद्गीत *udgît'á* m. (r. *gâi* s. *t'a*) pars Sâma-Vêdi. Dêv. 4. 9.

उद्घाटित *udg'âtita* v. *g'at* praef. *ut*.

उद्घाटिन् *udg'âtin* (r. *g'at* se movere, praef. *ut* s. *in*) surgens, assurgens, se attollens. Śak. 4. 12: *udg'âtinî b'ûmiḱ*.

उद्देश *uddêśa* m. (r. *diś* monstrare, praef. *ut* s. *a*) 1) monstratio, descriptio. In. 4. 16. 2) regio. Ḥ. 1. 16. N. 10. 18.

उद्देशतस् *uddêśatas* adv. (a praec. s. *tas*) monstrationis causâ, speciminis vice. B'. 10. 40.

उद्धरण *udd'arana* n. (r. *har hr* praef. *ut* s. *ana*) actio extrahendi. Ḥit. 13. 7.

Hosted by Google

उद्धर्ष *udd'arśa* m. (r. *harś hṛś* gaudere, praef. *ut* s. *a*) festum. Am.

उद्धव *udd'ava* m. (r. *d'u* vel *d'û* s. *a*) festum. Am.

उद्धान *udd'âna* n. (ut videtur ex *udd'mâna*, q. v., ejecto *m*) focus, furnax. Am.

उद्धान्त *udd'ânta* m. elephantus, tempore quo coïtum appetit, elapso. Am.

उद्धार *udd'ârá* m. (r. *har hṛ*, nisi *d'ar d'ṛ*, praef. *ut* s. *a*) debitum, aes alienum. Am.

उद्धृत *udd'ṛta* v. *har hṛ* praef. *ut*.

उद्ध्मान *udd'mâna* n. (r. *d'mâ* flare, s. *ana*) focus, furnax; v. *udd'âna*.

उद्भव *udb'ava* m. (r. *b'û* esse, existere, praef. *ut* s. *a*) ortus, origo. N. 13. 10. A. 5. 24.

उद्भिज्ज *udb'iǵǵa* (ex *udb'id* germinatio et *ǵa* natus) progerminando natus. Man. 1. 46. V. sq.

उद्भिद् *udb'id* (r. *b'id*) 1) f. actio progerminandi (v. praec.). 2) adj. progerminans. Am.

उद्भिद *udb'ida* (r. *b'id* s. *a*) 1) progerminans. Am. 2) m. planta. Am.: *tarugulmâdyâh*.

उद्भ्रम *udb'rama* m. (r. *b'ram* s. *a*) motus, agitatio animi. Am.: *udvêga udb'ramê*.

उद्य *udya* m. (r. *und* s. *ya*) flumen. Hêm.

उद्यत *udyata* v. *yam* praef. *ut*.

उद्यम *udyama* m. (r. *yam* praef. *ut* s. *a*) contentio, labor, opera. Hit. 7. 1.

उद्यान *udyâna* n. (r. *yâ* s. *ana*) hortus regius publicus. Am.

उद्योग *udyôga* m. (r. *yuǵ* praef. *ut* s. *a*) i. q. *udyama*. Hit. 6. 10. 11.

उद्योगिन् *udyôgin* (a praec. s. *in*) qui operam dat, nititur, contendit. Hit. 6. 13.

उद्र *udrá* m. (r. *und* s. *ra*) lutra. (Lit. *ûdra*, anglo-sax. *oter*, *otor*, angl. *otter*, nostrum *Otter*; gr. ὕδρος, ὕδρα; respiciatur etiam gr. ἔνυδρις, a vivendo in aqua nominata, ratione habitâ, vocem *udrá* in composito *samudra* (mare) aquam significare, quam ob rem etiam lit. *audrá* accessus maris, inundatio, huc pertinet.)

उद्वत्सर *udvatsara* m. (ex *ut* et *vatsara* annus) annus. Am.

उद्वर्तन *udvartana* n. (r. *vart vṛt* in forma caus., s. *ana*) purificatio unguentis suavibus, „cleaning with parfumes". Am.: *utvartanôtsâdanê dvê samê*.

उद्वह *udvahá* (r. *vah* praef. *ut* s. *a*, in fine compos. occurrit) 1) propagans (genus). Sâ. 5. 44. 2) oriundus, originem trahens, proles. In. 5. 28. A. 3. 14. 4. 31.

उद्वहन *udvahana* n. (r. *vah* praef. *ut* s. *ana*) actio surgendi, turgescendi. In. 5. 9.

उद्वाष्प *udvâśpa* (ex *ut* et *vâśpa* lacryma) prorumpentes lacrymas habens, v. sq.

उद्वाष्पत्व *udvâśpatvá* n. (a praec. s. *tva*) abstractum praecedentis, lacrymatio. Ur. 23. 16.

उद्वाह *udvâha* m. (r. *vah* praef. *ut* s. *a*) matrimonium, conjugium. Su. 2. 23.

उद्विग्न *udvigna* v. *viǵ* praef. *ut*.

उद्वेग *udvêga* m. (r. *viǵ* praef. *ut* s. *a*) tremor, timor, moeror. B'. 17. 15. A. 10. 14.

उन्द् *und* 7. par. (*unádmi*, *undmás*, v. gr. 340) madidum esse (v. *unná*, *uda* et cf. praeter voces ibi cum *uda* comparatas lat. *ûdus*; nisi hoc est correptum ex *uvidus* ab *uveo*. Etiam *uveo* et *uvidus* cum *und* cohaerere videntur, ita ut *uvidus* ortum sit ex *udvidus*, ejecto *d*, sicut *suâvis* mutilatum est ex *suadvis* = स्वादुस् *svâdú-s* ἡδύς. *Madeo*, *madidus* quoque ejusdem originis esse possint, cum *v* facile transeat in *m*, unde e. c. *mare*, *clamo*, δρέμω respondent sanscritis *vâ'ri*, *śrâvâyâmi*, *drávâmi* [gr. comp. 20]; gr. ὕω corruptum esse videtur ex ὕδω).

उन्दुरु *unduru* m. (scribitur etiam *undura* quod ortum esse videtur a r. *und* s. *ura*) mus rattus. Am.

उन्न *unná* (r. *und* s. *na*, gr. 542. 551) madidus.

उन्नत *unnatá* v. *nam* praef. *ut*.

उन्नति *unnati* f. (r. *nam* inclinare, praef. *ut* s. *ti*) allevatio. Hit. 36. 13.

उन्नय *unnaya* m. (r. *nî* ducere, praef. *ut* s. *a*) id. Am.

Hosted by Google

उन्नाय *unnâyá* m. (r. *nî* praef. *ut* s. *a*) id.

उन्निद्र *unnidra* (exsomnis ex *ut* et *nidrá'* somnus) apertus, expansus (de floribus). Hêm. (cf. *vinidra* Ur. 76. 8).

उन्मद् *unmada* (r. *mad* praef. *ut* s. *a*) mente alienatus, demens. Dêv. 4. 22. (Hib. *oin-mhid*, v. *ut*.)

उन्मदिष्णु *unmadišṇu* (r. *mad* praef. *ut* s. *snu*, inserto *i*) id. Am.

उन्मनस् *unmanas* (ex *ut* et *manas*) desiderans, desiderio flagrans. Am. (= *útka*).

उन्माद् *unmâda* m. (r. *mad* praef. *ut* s. *a*) insania, dementia. Ur. 57. 7 infr.

उन्माथ *unmât'a* m. (r. *mat'* vel *mant'* praef. *ut* s. *a*) laqueus. Am.

उन्मार्ग *unmârga* (ex *ut* et *mârga*) deverticulum, iter devium, (Abweg). Ḥit. 4. 12. 115. 12.

उन्मुख *unmuk'a* (Bah. ex *ut* sursum et *múk'a* n. os, vultus) erectum vultum habens. N. 21. 7.

उन्मूलय् *unmûlay* (denom. ab *unmûla* eradicatus — *ut* + *mûla* — adjecto charactere 10. cl., v. gr. 521. 522) eradicare, radicitus evellere. Ḥit. 59. 4.

उप् *up* v. *vap*.

उप *úpa* praep. praef. ad. (Gr. ὑπό, lat. *sub*, adjectâ sibilante vel spiritu asp. sicut in ὑπέρ, *super* = scr. *upári*; goth. *uf* sub, germ. vet. *oba* super, nostrum *ob* — *Obdach*, *obliegen* — lit. *pō* sub.)

उपकण्ठ *upakaṇṭ'a* (ex *úpa* et *kaṇṭ'á* gula) 1) adj. propinquus. Am. 2) n. propinquitas, vicinia. Ḥit. 65. 10. Śak. 44. 4 infr.

उपकरण *upakaraṇa* n. (r. *kar kṛ* s. *ana*) instrumentum. Ḥit. 48. 12.

उपकर्तार् *upakartá'r* m. (r. *kar kṛ* s. *târ tṛ*) adjutor, auxiliator. Ḥit. 61. 15.

उपकार *upakâra* m. (r. *kar kṛ* s. *a*) auxilium. Ḥit. 51. 1. 61. 16.

उपकारक *upakâraka* (r. *kar kṛ* s. *aka*) adjutor, auxiliator. Ḥit. 97. 21.

उपकारिका *upakârikâ* f. (r. *kar kṛ* s. *ika* in fem.) palatium. Ur. 81. 4 infr.

उपकारिन् *upakârin* adj. (r. *kar kṛ* s. *in*) qui juvat, prodest, auxilium fert. Ḥit. 22. 17. Ur. 11. 10 infr.

उपकुल्या *upakulyâ* f. (*úpa* + *kulyá'*) piper longum. Am.

उपकृत *upakṛta* v. r. *kar kṛ* praef. *úpa*.

उपक्रम *upakrama* m. (r. *kram* s. *a*) inceptio, inceptum, initium. Am.

उपक्रोश *upakrôśa* m. (r. *kruś* s. *a*) vituperatio, objurgatio, maledictio. Am.

उपगम *upagama* m. (r. *gam* s. *a*) aditio, adventus, appropinquatio. Śak. 7. 9.

उपगूहन *upagûhana* n. (r. *gûh* s. *ana*) amplexus. Am.

उपग्रह *upagraha* m. (r. *grah* s. *a*) captivus. Am.

उपग्राह्य *upagrâhya* n. (r. *grah* s. *ya*) donum, munus. Am.

उपघात *upag'âta* m. (r. *han* in forma caus. — gr. 471 — s. *a*) actio pulsandi, verberandi, percutiendi. Śak. 29. 7: *gâtrôpag'âta*, v. sq.

उपघातिन् *upag'âtin* (r. *han* in forma caus., s. *in*) pulsans, verberans, percutiens. Śak. 27. 3 infr.: *karṇôpag'âtinâ vanagamanakôlâhalêna prabôd'yê*.

उपचय *upaćaya* m. (r. *ći* s. *a*) collectio, accumulatio, amplificatio. Ḥit. 8. 13: *ǵńânôpaćayê*; 105. 12: *upaćayâpaćayâu*.

उपचार *upaćârá* m. (r. *ćar* s. *a*) 1) actio, factum. N. 23. 8. 2) ministerium, officium, servitium. Sâ. 3. 21.

उपचित्रा *upaćitrâ* f. (*upa* + *ćitra* in fem.) nomen plantae (Salvinia cucullata. Rox.). Am.

उपजग्मिवस् *upaǵagmivas* v. *gam* praef. *úpa*.

उपजाप *upaǵâpa* m. (r. *ǵap* s. *a*) discordia, dissensio, dissidium. Am.: i. q. *b'êda*; Ḥit. 106. 7.

उपजीविन् *upaǵîvin* (r. *ǵîv* s. *in*) vivens. Ḥit. 13. 4.

उपताप *upatâpa* m. (r. *tap* s. *a*) aegritudo. Am.

Hosted by Google

उपत्यका *úpatyakâ* f. (ut videtur, ab inusitato *upatya* — ab *úpa* s. *tya*, v. gr. 584. 45 — s. *ka* in fem.) regio prope montis pedem. Dr. 5. 5.

उपदा *upadấ* f. (r. *dâ*) donum, munus. Am.

उपदिश् *upadiś* f. (Karm. ex *upa* et *diś* f. plaga) intermedia plaga; cf. *vidiś.*

उपदेश *upadêśa* m. (r. *diś* s. *a*) consilium.

उपदेशिन् *upadêśin* (r. *diś* s. *in*) monstrans, docens, monens, consilium dans. Hit. 11. 8.

उपद्रव *upadrava* m. (r. *dru* s. *a*) calamitas, miseria, aerumna (cf. *âpad*, *âpatti*). Śak. 47. 2 infr.

उपद्रष्टार् *upadraśṭấr* m. (r. *darś dṛś* s. *târ tṛ*) spectator. Bʿ. 13. 22.

उपधा *upadʿấ* f. (r. *dʿâ*) investigatio, exploratio, quaestio, inquisitio. Am.: *dʿarmâdyâir yat parîkśaṇam*; Hit. 83. 21.

उपधान *upadʿấna* n. (r. *dʿâ* s. *ana*) pulvinar. Am.

उपधि *upadʿí* m. (r. *dʿâ* s. *i*) fraus. Am.

उपध्याय *upadʿyâya* (r. *dʿyâi* s. *a*) meditans, meditabundus. Sâ. 6. 14.

उपनिधि *upanidʿi* m. (r. *dʿâ* praef. *upa* + *ni* s. *i*) depositum. Am. (= *nyâsa*).

उपनिषद् *upaniśád* f. (r. *sad* praef. *upa* + *ni*) sic nominantur illae Vêdorum partes, quae de philosophicis et theologicis rebus disserunt.

उपनिष्कर *upaniśkara* m. (r. *kar kṛ* praef. *upa* + *nis* s. *a*) via, platea. Am.

उपन्यास *upanyâsa* m. (r. *as* praef. *upa* + *ni* s. *a*) excordium. Am. (= *vâṅmukʿam*).

उपपति *upapatí* m. (ex *úpa* et *páti* maritus) nuptae adulter. Am.

उपपन्न *upapanna* v. *pad* praef. *upa.*

उपपार्श्व *upapârśva* m. (Karm. ex *upa* et *pârśva*) ut videtur, oppositum latus. N. 19. 16.

उपपुर *upapura* n. (ex *upa* et *pura*) suburbium. Hêm.

उपप्लव *upaplava* m. (r. *plu* praef. *a*) 1) impedimentum. Śak. 43. 4 (cf. *upadrava*). 2) eclipsis.

उपभोग *upabʿôga* m. (r. *bʿuǵ* s. *a*) fructus, perceptio, usus. Hit. 34. 3. Bʿ. 16. 11: *kâmôpabʿôga*; Śak. 2. 12. Ur. 41. 9 infr.

उपमा *upamấ* f. (r. *mâ* metiri) similitudo. In. 1. 3. (In fine comp. Bah. saepissime occurrit, quod autem Wils. de adject. *upama* similis in comp. solum usitato dicit, ita intelligendum est, ut *upamấ*, correpto *â* finali secundum gr. 596, sicuti quodvis aliud substantivum, in compos. Bah. adjectivi naturam possit induere.)

उपयम *upayamá* m. (r. *yam* s. *a*) matrimonium, conjugium, nuptiae. Am.

उपयाम *upayâmá* m. (r. *yam* s. *a*) id. Am.

उपयोग *upayôga* m. (r. *yuǵ* s. *a*) 1) utilitas, facultas rei efficiendae. Hit. 57. 2. 99. 12: *svâmirâǵyarakśâyâṅ yasyô 'payôgaḣ.* 2) munus, officium, ministerium. Hit. 50. 5.

उपरत *uparata* v. *ram* praef. *úpa.*

उपरति *uparati* f. (rad. *ram* suff. *ti*) cessatio, finis. Dêv. 11. 8.

उपरि *upári* praep. super, c. gen. N. 1. 2. 13. 31. — In compos. cum nomine praecedente: A. 7. 4. (Goth. *ufar*, germ. vet. *obar*, nostrum *über*, gr. ὑπέρ, lat. *super*, v. *úpa*; etiam lit. *per* ubi super significat, ex *upári* abjecto *u* explicaverim; hib. *fair* „on, upon".

उपरिष्टात् *upáriśṭât* (a praec. s. *stât*) id. (cf. *ádʿastât*).

उपरोध *uparôdʿa* m. (r. *rudʿ* s. *a*) turbatio. Śak. 7. 6 infr. Ur. 44. 1 infr.

उपल *úpala* 1) lapis. 2) lapis pretiosus, gemma. In. 1. 6. (Lat. *opalus.*)

उपलक्षण *upalakśaṇa* (ex *úpa* et *lakśaṇâ*) indicium, nota, signum. Ur. 60. 17. 73. 20. 74. 5.

उपलब्धि *upalabdʿi* f. (r. *labʿ* s. *ti*) adeptio, impetratio. Ur. 69. 15. 90. 8.

उपवन *upavana* n. (Karm. ex *upa* et *vana* n. silva) nemus voluptarium, hortus. N. 5. 46.

Hosted by Google

उपवर्तन *upavartana* n. (r. *vart vṛt s. ana*) regio. Am.

उपवर्ह *upavarh̥a* m. (r. *varh̥ vṛh̥ s. a*) pulvinar. Am.

उपवस्त *upavasta* n. (r. *vas s. ta*) jejunium. Am. v. sq.

उपवास *upavâsa* m. (r. *vas s. a*) id. Sâ. 6. 12.

उपविष्ट *upaviśṭa* v. *viś* praef. *upa*.

उपवीत *úpavîta* n. (r. *vyê s. ta*) filum quod tres priores Indorum ordines super laevo et sub dextro humero gerunt. Am.

उपशम *upaśama* m. (r. *śam s. a*) 1) quies. Śak. 53. 3 infr. 2) placatio, sedatio. Hit. 57. 11: *b'ayôpaśamam pratiǵńâya.* 3) cessatio. Hit. 80. 21: *vṛśṭêr upaśamaḣ.*

उपशल्य *upaśalya* n. (*upa* + *śalya* a r. *śal s. ya*) finis, terminus vici, Colebr. „space near a village". Am.: *grâmânta upaśalyaṅ syât.*

उपशान्ति *upaśânti* f. (r. *śam s. ti*) placatio, sedatio. Hit. 75. 5.

उपसंव्यान *upasaṅvyâna* n. (r. *vyê s. ana*, v. gr. 353) vestis inferior. Am.

उपसंहार *upasaṅhâra* m. (r. *h̥ar h̥r* praef. *upa* + *sam*) retentio, inhibitio. A. 5. 6.

उपसर *upasará* m. (r. *sar sṛ s. a*) primus vaccae initus. Am.

उपसर्ग *upásarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ s. a*) portentum. Am.: *aǵanya . . . utpâta upasargaḣ samanrayam.* Dêv. 12. 7.

उपसर्या *upasaryâ* f. (r. *sar sṛ s. ya* in fem.) vacca tauro submittenda. Am.

उपसुन्द *upasunda* m. (ex *upa* et *sunda*) n. pr. Su. 1. 3.

उपसूर्यक *upasûryaka* m. (ex *úpa* et *sû́rya s. ka*) discus solis. Am.

उपस्कार *upaskara* m. (r. *kar kṛ* praef. *upa* cum *s* euphonico, s. *a*) condimentum. Am.

उपस्तम्भ *upastamb'a* m. (r. *stamb' s. a*) fulcrum, adminiculum, munimentum. Hit. 29. 19. 104. 6.

उपस्त्री *upastrî* f. (ex *upa* et *strî*) concubina (cf. *upapatí*).

उपस्थ *upást'a* m. (r. *st'â s. a*) 1) genitale. 2) in compos. cum antecedente *rát'a* videtur esse i. q. *tala* i. e. superficies, nisi *rat'ôpast'a* est currûs sedile. N. 21. 19. B'. 1. 47. Mah. 4. 1106.

उपस्थान *upast'ấna* (r. *st'â s. ana*) 1) aditio, appropinquatio. Ur. 26. 6 infr. 2) propinquitas. In. 5. 23.

उपस्थित *úpast'ita* v. rad. *st'â*.

उपस्पर्श *upasparśa* m. (r. *sparś spṛś s. a*) actio abluendi, praesertim os aquâ eluendi. Am.: = *âćamana.*

उपहार *upah̥âra* m. (r. *h̥ar h̥r s. a*) 1) donum, munus. Wils. „a complimentary gift, a present to a superior, etc." Ur. 31. 8 infr. 45. 1 infr. 2) victima. Hit. 99. 8. 17.

उपहारक *upah̥âraka* m. (a praec. s. *ka*) id. Ur. 45. 2 infr.

उपह्वर *upah̥vará* m. (r. *h̥var h̥vr s. a*) propinquitas. A. 1. 5.

उपांशु *upâṅśú* (Avy. ex *úpa* et *aṅśú* radius) secreto, clam. Am.

उपाकृत *upấkṛta* m. (r. *kar kṛ* praef. *upa* + *â s. ta*) victima. Am.: *paśur asâu yô 'b'imantrya kratâu hataḣ.*

उपाङ्ग *upâṅga* m. (Karm. ex *úpa* et *áṅga*) pl. *upâṅgâḣ* libri sacri sic dicti. N. 12. 17.

उपात्यय *upâtyaya* m. (r. *i* praef. *upa* + *ati s. a*) actio transscendendi, violatio, neglectio, derelictio. Am.: = *atipâta.*

उपाध्याय *upâd'yâya* m. (r. *i* praef. *upa* + *ad'i s. a*) magister, praeceptor. Am.

उपानत् *upânat* v. sq.

उपानह् *upânáh̥* f. (r. *nah̥* praef. *upa* + *â*; nom. *upânát*, v. gr. 214) calceus. Hit. 32. 13.

उपान्त *upântá* (ex *úpa* et *ánta*) 1) adj. propinquus. Hêm. 2) n. propinquitas. Hit. 91. 15.

उपाय *upâya* m. (*upa* + *aya* a r. *i s. a*) remedium; dolus. N. 4. 19. 19. 4. 24. 29. Su. 2. 21.

Hosted by Google

उपायतस् upâyatas adv. (a praec. s. tas) remedio; dolo. Bʿ. 6. 36.

उपायन upấyana n. (r. i s. ana) donum, munus. Ḥit. 57. 12.

उपायात upâyâta (r. yâ ire, praef. upa + â s. ta) 1) adj. qui adiit, advenit. 2) subst. n. adventus. Dr. 4. 24.

उपालम्भ upâlambʿa m. (r. lambʿ praef. upa + â s. a) vituperatio, reprehensio. Ḥit. 13. 18; v. sq.

उपालम्भन upâlambʿana n. (r. lambʿ praef. upa + â s. ana) id. Ḥit. 87. 21.

उपासन upâsana n. 1) (a r. âs sedere, s. ana) servitium. Am. 2) (a r. as jaculari) actio sagittas conjiciendi. Am.

उपास्ति upâsti f. (r. âs s. ti) servitium. Ḥêm.

उपाहित upâḥita m. (r. dʿâ s. ta) meteoron. Am.: agnyutpâta upâḥitaḥ.

उपेक्षण upêkśaṇa n. (r. îkś s. ana) despicientia; neglectio. Ḥit. 69. 2; v. sq.

उपेक्षा upêkśâ f. (r. îkś s. â) id. Ḥit. 50. 13. 62. 2. 102. 13.

उपेत upêta v. i praef. úpa.

उपेयिवस् upêyivas (úpa + îyivás part. praet. redupl. a r. i, v. gr. 577; praef. úpa) qui adiit. N. 13. 58.

उपोढ upôḍa v. vaḥ praef. úpa.

उपोद्घात upôdgʿâta m. (r. ḥan in forma caus. gʿâtay, s. a) dictum, effatum, sententia. Am.: = udâḥâra; Pât. 20.

उब्ज् ubǵ 6. par. (ârǵavê) rectum esse.

उभ ubʿá (du. nom. m. ubʿấu, f. n. ubʿḗ) ambo. Sâ. 5. 44. (Slav. oba, v. gramm. comp. 273; lit. abù nom. du. masc. a them. aba; goth. bai, ba nom. plur. masc. et neutr. a th. ba, abjectâ vocali initiali; gr. ἄμφω, lat. ambo, insertâ nasali; v. sq. Ex a initiali quâ formae ἄμφω, ambo et lit. abù, abéjets inter se conveniunt, et ex quo etiam slav. o vocis oba explicari potest [gr. comp. 255. a] collegerim formam sanscritam primitive sonuisse abʿa; a enim saepissime attenuatur in leviorem vocalem u, non facile autem linguae ita se degenerant, ut leviores vocales in graviores convertantur, v. „Vocalismus" p. 227 sq.)

उभय ubʿáya m. n., fem. ubʿayî́ (vêd. ubʿáyî; tria genera solum in sing. et plur. usurpantur; v. gr. 254) uterque, ambo. N. 17. 41. (Huc pertinet lit. abéje-ts pro abéje-ta-s, subst. masc. suff. ta formatum, quod significat ambo, uterque de animantibus, c. genit.; etiam adverb. abejeip utroque modo, de cujus suffixo v. gr. comp. 383 p. 200; goth. bajôths, nom. pl., ambo, bajôthum ambobus.)

उभयतस् ubʿayátas adv. (a praec. s. tas) ab utroque latere. Dr. 8. 16.

उभयथा ubʿayatʿâ (ab ubʿáya s. tʿâ) utroque modo. Ur. 44. 1.

उभयद्युस् ubʿayadyús adv. (ex ubʿáya et dyus quod mihi correptum videtur ex divas ejecto a, quamobrem v transiit in u et i in y) utroque die, i. e. antecedente et sequente. Am.

उभयेद्युस् ubʿayêdyús adv. (e locativo ubʿáyê secundum gr. 131 [cf. parêdyus] et dyus) i. q. praec. Am.

उम् um interj.

उमा úmâ f. nomen Durgae, Śivi uxoris.

उमापति umâpati (e praec. et páti conjux) nomen Śivi. Am.

उमेश umêśa m. (ex úmâ et îśá dominus) id. Ḥêm.

उम्भ् umbʿ 6. par. (pûraṇê) implere.

उर ura in initio nonnullorum compositorum pro úras pectus.

उरग uraga m. (a praec. et ga iens) serpens. In. 5. 25.

उरण úraṇa m. aries. Am. (cf. urabʿra quod laniger significare videtur, porro ûrṇâ et ûrṇâyú).

उरभ्र urabʿra m. (ut mihi videtur ex ura pro ûrṇâ lana, et bʿra ferens) id. Am. v. úraṇa.

उरश्छद uraśčada m. (ex úras pectus et čada tegens) thorax, lorica. Am.

Hosted by Google

उरस् *úras* n. pectus.

उरसिल *urasilá* (a praec. s. *ila*) lato pectore praeditus, fortis. Am.

उरस्य *urasya* m. (ab *úras* s. *ya*) naturâ filius. Am.: *svaǵâtê tv âurasôrasyâu*; v. *âurasa*.

उरस्वत् *urasvant* (ab *úras* s. *vant vat*) i. q. *urasilá*. Am.

उरु *urú* (fem. *urú* et subst. *urví* q. v.; ut videtur, a r. *var vr* s. *u*, ita ut *urú* correptum sit e *varú*, unde compar. *várîyâṅs* et superl. *várišṭa*, v. gr. 226) magnus. (Gr. εὐρύς; hib. *ur* „very", *ur-ard* „very high", *uras* „power, ability".)

उरोग *urôga* m. (ex *úras* et *ga*) mamma. Ḥêm.

उर्द् *urd* 1. par. (*mânê* K. *mitikrîḍâsvâdê* V.) metiri; ludere; gustare.

उर्व् *urv* 1. par. (*hiṅsâyâm*) ferire, laedere, occidere. (Haec radix ex idem valente *arv* orta esse videtur, attenuato *a* in *u*, quâ in re ambae radices eandem rationem inter se habent quam gothica praeterita sing. et pl. veluti *band*, *bundum*, et scr. *karômi* ejusque du. et pl. *kurvás*, *kurmás*; v. gr. comp. 490.)

उर्वशी *urvásî* f. (ut videtur, pro *uruvasî*, ex *uru* et *vasî* a *vaśa* signo fem. *î*) nomen Apsarasis cujusdam. In. 4. 2.

उर्वी *urvî* f. (ab *urú* signo fem. *î*) terra. Am., cf. *mahî'* et *prṫivî*.

उलूक *úlûka* m. ulula. (Lat. *ulula*, germ. vet. *uwila*, *ûla*, nostrum *Eule*.)

उल्का *ulkâ'* f. 1) torris. Ḥit. 23. 22. 2) meteoron ignitum. A. 1. 2. (Cambro-brit. *ulw* cinis. Pictet p. 21. Pottius 1. 128 hanc et sq. vocem *úlmuka* deducit a r. *ǵval* abjecto *ǵ*, et *va* correpto in *u*; res si ita se habet, lat. *Vulcanus* nititur formâ *valkâ* mutato *a* in *u* ex vi euphonicâ sequentis liquidae. Possunt tamen *ulkâ'* et *úlmukâ* etiam ab *uś* urere, derivari, ita ut *ś* conversum sit in *ṭ* et *ḍ*, igitur *uṭkâ'*, *úḍmuka*, sicut supra *iṭćara* a r. *iś*; ex *uṭkâ*, *uḍmuka* autem facta sint *ulkâ'*, *úlmuka*, quum litterae cerebralis ordinis cognatione junctae sint cum *r* et *l*; v. *írâ*, *ílâ*, *íḍâ* et *îḍ*.)

उल्मुक *úlmuka* m. torris. A. 7. 9; v. *ulkâ'*.

उल्लाघ *ullâǵa* (r. *lâǵ* posse, praef. *ut* s. *a*) sanus, valens, e morbo recreatus. Am.: *nirgatô gadât*.

उल्लिखत् *ullikat* v. *lik* praef. *ut*.

उल्लोच *ullôća* m. (r. *lôć* praef. *ut* s. *a*) velum in sublime expansum, tegmen pensile, „an awning, canopy". Am.

उल्लोल *ullôla* m. (r. *lul* vel *luḍ* mutato *ḍ* in *l*, s. *a*) unda tumida. Am.

उल्व *ulva* n. 1) cavum, caverna. 2) uterus. Bʰ. 3. 38. (Lat. *alvus*, *vulva*; lit. *urwa* quod Ruhig vertit per „Höhle der Schwalben etc.", cf. etiam lit. *ûla* caverna; Pictetius p. 21 confert hib. *uile* angulus. Vocem sanscritam cum Pottio derivaverim a r. *var vr* tegere, ita ut *ulva* ortum sit ex *varva*, mutato *r* in *l* et correptâ syllabâ *va* in *u*.)

उल्वण *ulvaṇa* manifestus, evidens. A. 3. 33.

उश् *uś* v. *vaś*.

उशी *uśí* f. (r. *vaś* s. *î*) desiderium.

उशीर *uśîra* m. n. (ab *uśî*) radix graminis fragrantis cujusdam (Andropogon muricatum). Am. Śak. 43. 8.

उष् *uś* 1. par. urere, lucere. (Lat. *uro*, *us-tus*, Pottius etiam vocem *sitis* huc trahit, separando *s-i-tis* pro *us-i-tis*; gr. αὔω, αὖος ex αὔσω, αὖσος, nec non lat. *aurum* huc spectant, adjecto guṇae incremento — v. gr. comp. 26. 2 et cf. *uśás* —; hib. *usga* „incense"; fortasse etiam ad hanc radicem pertinet lit. *usnis* carduus.)

उष *uśá* m. (r. *uś* lucere, s. *a*) diluculum, v. *uśás*.

उषण *uśaṇa* n. (r. *uś* s. *ana*) piper nigrum. Am.

उषस् *uśás* n. (r. *uś* s. *as*) diluculum. (Lit. *auśra* aurora, lat. *aurôra* cum guṇae vel vṛddʰis incremento. V. gr. comp. 931. B.)

उषित *uśita* v. *vas*.

उष्ट्र *úśṭra* m. (r. *uś* s. *tra*) camelus, ut videtur, a tolerando calore sic nominatus.

8*

उष्ण *uśṇá* (forma irr. a r. *uś* s. *na*, v. gr. 94[a]) 1) calidus, fervidus. Ḥ. 2. 11. 2) m. fervidum anni tempus. Am.

उष्णक *úśṇaka* m. (a praec. s. *ka*) fervidum anni tempus (menses Junius et Julius). Mêd.

उष्णरश्मि *uśṇaraśmi* m. (ex *uśṇá* et *raśmí* radius) sol. Am.

उष्णांशु *uśṇâńśu* (ex *uśṇá* et *ańśú* radius) sol. Ḥêm.

उष्णागम *uśṇâgama* m. (ex *uśṇá* et *âgama* aditio) i. q. *úśṇaka*. Am.

उष्णालु *uśṇâ'lu* (ab *uśṇá* s. *âlu*, nisi *lu*, producto antecedente *a*) aestu affectus. Ur. 34. 2.

उष्णीष *uśṇî'śa* m. 1) tegumentum capitis „turban". 2) diadema. Am.: *śirôvêśṭakiríṭayôḣ*.

उष्णोपगम *uśṇôpagama* m. (r. *uśṇá* et *upagama*) aditio) i. q. *úśṇaka*. Am.

उष्म *uśma* m. (r. *uś* s. *ma*) id.

उष्मक *uśmaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Am.

उष्मप *uśmapa* m. (e praec. — v. euph. r. 67 — et *pa* bibens, a r. *pâ* s. *a*) nomen Geniorum ordinis. Bᶜ. 12. 22.

उष्मान् *úśmân* m. (r. *uś* s. *mân man*) calor. N. 17. 9.

उष्य *uśya* gerund. a r. *vas* habitare, q. v. N. 5. 42.

ऊ *û*.

ऊढ *úḍa* v. *vaḣ*.

ऊत *úta* v. *vê*.

ऊधस् *úďas* n. uber, οὖθαρ. Am. (Gr. οὖθαρ, anglosax. *uder*, germ. vet. *ûtar*, nostrum *Euter*, hib. *uit*, *uitche*, lat. *über* *)).

ऊधस्य *úďasya* n. (a praec. s. *ya*) lac. Ḥêm. Raǵ. 2. 66.

ऊन *ûná* (r. *ûn* s. *a*) 1) deminutus, minus, v. gr. 235. Sâ. 4. 26: *sańvatsaraḣ kińćidûnaḣ* (sic legendum pro *kińćid ûnaḣ*) paulo minus anno. 2) debilis. Raǵ. 2. 14: *ûnan na sattvêśv aďikô vavâďa*.

ऊय् *ûy* 1. âtm. (*tantusantânê* K. *sêvanê* V.) texere; nere; suere.

ऊरव्य *úravya* m. (e femoribus natus ex *ûrú* femur, s. *ya*) vir tertii i. e. agricolarum et mercatorum ordinis, qui secundum mythologiam ex Brahmae femoribus ortus est. Am., v. *ûruǵa*.

ऊरु *ûrú* m. femur. Ḥ. 1. 9.

ऊरुज *úruǵa* (e praec. et *ǵa* natus) i. q. *úravya*. Am.

*) Latina lingua saepe adhibet *f* pro sanscr. *ď* et gr. ϑ; in vocum medio autem aspiratae praefert mediam (v. gr. comp. 18), unde etiam *ruber* pro *rufer* respondet graeco ἐρυθρός.

ऊरुपर्वन् *úruparvan* m. (ex *ûrú* et *párvan* internodium) genu. Am.

ऊरुस्तम्भ *ûrustamb'a* m. (ex *ûrú* et *stamb'a* postis, pila) debilitatio, paralysis femorum. Wils. „1) paralysis of the lower extremities. 2) rheumatism of the thigh". Śak. 25. 4 infr.

ऊर्ज् *úrǵ* 10. par. (*balaprâṇaďaraṇayôḣ* K. *ǵîvanê balê* V.) valere, robustum, validum esse; vivere. *ûrǵitá* validus, potens. Râm. I. 1. 115: *ûrǵitaśâsana*; Ḥit. 131. 19: *ripur ûrǵitaḣ*. (Fortasse lat. *urgeo*, nisi hoc pertinet ad *arǵ* q. v.; hib. *orc* „a prince, a hero", *orcaim* „I kill, destroy" v. sq.)

ऊर्ज *úrǵá* m. (r. *ûrǵ* s. *a*) 1) vis, robur, potestas. 2) vis genitalis. 3) mensis Kârtika, October-November. (Hib. *uirge* „the private parts of a man".)

ऊर्ज्स्वन्त् *úrǵasvant* (a perdito substantivo *úrǵas* — v. *ûrǵá* — s. *vant vat*) validus, robustus, fortis.

ऊर्ज्स्वल *úrǵasvalá* (ab *úrǵas* — v. praec. — s. *vala*) id. Am.

ऊर्ज्स्विन् *úrǵasvín* (ab *úrǵas* — v. praec. — s. *vin*) i. q. praec. Am.

Hosted by Google

ऊर्णनाभ *úrṇanâb'a* m. (ex *úrṇa* pro *úrṇâ* et *nâb'a* pro *nâb'i*, v. gr. 613) aranea.

ऊर्णा *úrṇâ* f. (ut videtur, e *varṇâ* à r. *var vṛ* tegere, correptâ syllabâ *va* in *ú*; secundum Wils. ab *úrṇu* q. v.) lana. (Lit. *wilna*, russ. *vòlna*, goth. *vulla* per assimil., germ. vet. *wolla*, lat. *villus*, gr. ἔρος, ἔριον, ἐρέα, εἶρος, εἴριον; hib. *olann.*)

ऊर्णायु *úrṇâyú* m. (a praec. suff. *ya*) 1) aries. Am. 2) lodix lanea. Am.

ऊर्णु *úrṇu* 2. par. âtm. (*âćâdanê*; ut videtur, a rad. *var vṛ* tegere adjecto charactere 5. classis, et correptâ syllabâ *var* in *úr*) tegere, cf. *úrṇâ.*

ऊर्द्ध *úrdd'a* v. *úrdd'vá.*

ऊर्द्ध्व *úrdd'vá* vel *úrd'vá*, v. gr. 105 (ut videtur, a rad. *ard' ṛd'* vel *vard' vṛd'* crescere, ita ut ortum sit ex *ardd'vá* vel *vṛdd'vá* sicut supra *úrṇâ*, *úrṇu* ex *varṇâ*, *varṇu*) erectus, altus. (Cf. lat. *arduus*, gr. ὀρθός, hib. *ard* „a height, top, summit".)

ऊर्द्ध्वकेश *úrdd'vakêśa* (Bah. ex *úrdd'vá* et *kêśa* capillus) erectos capillos habens.

ऊर्द्ध्वबाहु *úrdd'vábâhu* (Bah. ex *úrdd'vá* et *bâhú* m. brachium) erecta, sursum prorecta brachia habens. Su. 1. 10.

ऊर्द्ध्वम् *úrdd'vám* aut *úrd'vám* adv. (ab *úrdd'vá* signo accus.) sursum. In. 1. 31. Post *átas*, post, in posterum (v. *átas*).

ऊर्द्ध्वाङ्गुलि *úrdd'vaṅguli* (Bah. ex *úrdd'vá* et *aṅgúli* f. digitus) erectos digitos habens. H. 2. 6.

ऊर्मि *úrmí* f. (fortasse correptum e *varmi* — v. *úrṇâ*, *úrṇu* — ita ut descendat a r. *var vṛ* tegere, s. *mi*, sicut *b'ûmí* a *b'û*) unda, fluctus. M. 41. (Lit. *wilni-s*, germ. vet. *wella*, ut videtur, per assimil. ex *welna.*)

ऊष् *úś* 1. par. (*rugâyâm* K. *rôgê* V.) aegrotum esse.

ऊष *úśa* m. solum salsum. Am.

ऊषर *úśará* (a praec. s. *ra*) solum salsum habens (locus). Am.

ऊषवत् *úśavant* (ab *úśa* s. *vant vat*) id. Am.

ऊह् *úh* 1. par. âtm. intelligere, concludere, colligere. Hit. 52. 15: *anuktam apy úhati paṇḍitô ǵanaḥ*; 88. 2: *varṇâkârapratid'vânanêtragâtravikârataḥ | apy úhanti manas taǵǵṅâḥ.* (Hib. *uige* „knowledge, skill, ingenuity, understanding", v. *úha*; primitiva significatio hujus radicis, quae ex *vah* orta esse possit, colligere, coacervare, accumulare esse videtur, unde *samúha* multitudo, *apôh* et *vyapôh* auferre, demere; cf. lat. *augeo*, goth. *auka*; hib. *ugtar* „augmentation".)

c. *apa* auferre, demere. Ur. 42. 2: *manasiǵaṅ ruǵam . . . apôhitum.* — c. *apa* praef. *vi* (*vyapôh*) id. Ur. 5. 71: *yô mê darpam vyapôhati*; Śak. 43. 7: *sa hi vigʼnân vyapôhati.*

c. *vi* in ordinem redigere. Man. 7. 191: *vyúhêna vyúhya*; B'. 1. 2: *dṛśṭvâ tu pâṇḍavânîkam vyúd'am.*

ऊह *úha* m. (r. *úh* s. *a*) actio colligendi, concludendi. Am. (Hib. *uga* „choice, election".)

ऋ *ṛ.*

ऋक् *ṛk* v. *ṛć.*

ऋक्थ *ṛkt'a* (r. *ṛć* s. *t'a*, nisi correptum ex idem valente *rikt'a*) divitiae, opes. Am.

ऋक्ष *ṛkśá* (vêd. *ṛ́kśa*) m. (fortasse a r. *arkś ṛkś* s. *a*, vel a r. *arś ṛś* ire, s. *sa*, mutato *ś* in *k*) ursus, etiam stella). Am. V. sq. (*ṛkśá* ex *arkśá*, v. *ar ṛ* et cf. gr. ἄρκτος, hib. *art*, lat. *ursus*, ejecto *k*; lit. *lókys* per metathesin ex *ōlkys*, mutato *r* in *l.*

ऋक्षराज *ṛkśarâǵa* m. (e praec. et *râ'ǵa* rex) luna. Ur. 39. 2. Vid. *târâpati.*

ऋक्षवत् *ṛkśavant* m. (a *ṛkśá* s. *vant vat*) nomen montis cujusdam. N. 9. 21.

Hosted by Google

ऋग्यजुःसामवेदिन् *ṛgyaǵuḣsâmavêdin* (a *ṛgyaǵuḣsâmavêda* s. *in*) Vêdos Ṛć (vulgo Ṛk) Yaǵus et Sâma habens aut noscens. In. 2. 18.

1. ऋच् (?) *ṛć* 6. par. (*sanvaranê* K. *nutyâm* V.) tegere; laudare; celebrare. (Dubium est, utrum primitiva hujus radicis forma sit *arć* an *rać* an *rić*.)

2. ऋच् *ṛć* f. (nom. *ṛk*) nomen unius quatuor Vêdorum. B.9.17.

ऋजु *ṛǵú* (sic etiam in fem.; a r. *arǵ ṛǵ* s. *u*) rectus. (Hib. *aroch*, v. *ar ṛ*.)

ऋण *ṛṇá* n. (secundum Wils. a r. *ar ṛ* s. *na*) debitum, aes alienum. Hit. 5. 12.

ऋत *ṛtá* (ut videtur, a r. *ar ṛ* s. *ta*) verus. N. 2. 21. Bᶜ. 10. 14. Sâ. 5. 98.

ऋति *ṛtí* f. (r. *ar ṛ* s. *ti*) 1) itio. 2) via. 3) felicitas. (Hib. *raith* „prosperity, encrease, profit, benefit, good"; *raite* „ways, passages, roads"; fortasse lat. *rîte* a th. *rîti*, nostrum A*rt*, v. Graff. 1. 403.)

ऋतीया *ṛtîyâ* f. (r. *art ṛt* s. *îyâ*) vituperatio, reprehensio. Am.

ऋतु *ṛtú* m. (r. *ar ṛ* s. *tu*) 1) anni tempus. Bᶜ. 10. 35*). (Cf. russ. *ljeto* aestas, annus.) 2) mensis. 3) menstrua. (Ita *amasa* tempus a r. *am* ire; c. *ṛtú* cf. hib. *raithe* „a quarter of a year"; huc etiam traxerim hib. *alt* — ex primitivâ formâ *artu* mutato *r* in *l* — 1) „time". 2) „a joint, an article"; lat. *ar-tus* et *ri-tus*, ita ut utrumque a movendo sit nominatum.)

ऋतुमती *ṛtumatî* f. (a praec. s. *mant mat* in fem.) mulier menstruans. Am.

ऋतुपर्ण *ṛtuparṇa* m. (ex *ṛtú* et *parṇa*) n. pr.

ऋते *ṛtê* praep. praeter. Su. 1. 22. 3. 30. Bᶜ. 11. 32 c. acc. Râm. I. 54. 9 c. ablat.

ऋत्विज् *ṛtvíǵ* m. (nom. *ṛtvik* ex *ṛtú* et *iǵ* a r. *yaǵ* sacrificare) sacerdos domûs, familiae. Sâ. 3. 2.

ऋद्ध *ṛddᶜa* v. *ardᶜ ṛdᶜ*.

ऋद्धि *ṛ́ddᶜi* f. (r. *ardᶜ ṛdᶜ* s. *ti*) copia, ubertas, divitiae, felicitas. In. 5. 26.

ऋभु *ṛbᶜú* m. deus. Am.

ऋभुक्ष् *ṛbᶜukś* v. *ṛbᶜukśin*.

ऋभुक्षन् *ṛbᶜukśán* v. *ṛbᶜukśin*.

ऋभुक्षस् *ṛbᶜukśas* v. sq.

ऋभुक्षिन् *ṛbᶜukśin* m. (nom. *ṛbᶜukśâs* a th. *ṛbᶜukśas*, reliqui casus fortes, vocativo excepto, descendunt a th. *ṛbᶜukśan*, debilissimi casus a *ṛbᶜukś*) cognomen Indri. Am.

ऋषभ *ṛśabᶜá* m. 1) taurus. 2) in fine compositorum princeps, optimus, clarissimus (quia taurum maximopere venerantur Indi). Ḥ. 1. 17. (V. *ar ṛ* et cf. gr. ἄρσην.)

ऋषि *ṛ́śi* m. sapiens, sanctus (hib. *arsan* „a sage, a man old in wisdom", *arsa*, *arsach* „old, ancient, aged").

ऋष्टि *ṛśṭí* f. (r. *arś ṛś* s. *ti*) gladius.

ए *ê.*

एक *ḗka* (ut equidem puto, ex stirpe pronom. *ê* et interrog. *ka*, v. gr. comp. 308) unus, singulus, solus (gr. 230). N. 12. 17. Ḥ. 1. 8. 40. 4. 7. Dr. 3. 3 *a. b*; idem, unus idemque. N. 3. 7. (Lit. *ni-ëkas* nullus, hib. *each* „any", *neach* „any one, one, some one, he", *neach-tar* „neither", *neachdarach* „neutral"; gr. ἑκά-τερος, ἑκαστος v. *êkatara*; lat. *aequus*, *c'-ocles* ex *éc-ocles*, ita *caecus* = *ca-icus* primitive unoculus; goth. *ha* abjecto *ê*, in compositis: *haihs* unoculus th. *haiha*, *ha-iha*, cujus pars posterior respondet sanscrito *akśa* abjecto *ś*, totum convenit, quod etiam Grimmius vidit, cum lat. *caecus*; *ha-nfs* th. *ha-nfa* unimanus, cujus partem posteriorem per metathesin explicaverim ex *pâni*; *ha-lts* th. *ha-lta* claudus, proprie, ut mihi videtur, unum

*) Wils. ad hanc vocem: „The Hindu year is divided into six seasons, each consisting of two months. Am."

Hosted by Google

pedem habens, cf. rad. *LITH* ire, unde *lithus* membrum, nostrum *Glied* [*Ge-lied*]; *ha-lbs* th. *ha-lba* dimidius, proprie unam partem habens, cf. *laiba* reliquum et v. gr. comp. 308 annot.)

एकक *êkaká* (e praec. s. *ka*) solus, solitarius. Am.

एकज *êkaǵá* (e *ê'ka* et *ǵa*, q. v., natus) qui solus natus est, solus progerminavit. Ḥ. 1. 39.

एकतम *êkatamá* (ab *ê'ka* s. *tama*, gr. comp. 292) unus plurium duobus.

एकतर *êkatará* (ab *ê'ka* s. *tara*, gr. comp. 229) unus dourum, alter. N. 26. 10. (Gr. ἑκάτερος, hib. *n'eachter* neuter.)

एकतस् *êkatas* adv. (ab *ê'ka* s. *tas*) singulatim, unice, solum. N. 12. 17. *a. b.* Sâ. 6. 26.

एकतान *êkatâna* (Baḥ. ex *ê'ka* et *tâna* quae sub sensus cadunt; materia, Object) i. q. *êkâgra*. Am.

एकत्र *êkatra* (ex *ê'ka* s. *tra*) in uno (pro locativo *êkasmin*). N. 20. 8.

एकत्व *êkatvá* n. (ex *ê'ka* s. *tva*) unitas. Bᶜ. 9. 15.

एकदा *êkadâ'* (ab *ê'ka* s. *dâ*) aliquando. Up. 27.

एकनिश्चय *êkaniśćaya* (ex *ê'ka* et *niśćaya* consilium, propositum) 1) Karm. unum et idem consilium. Su. 1. 7. 2) Baḥ. unum et idem consilium habens. Su. 1. 4.

एकपिङ्ग *êkapiṅga* m. (ex *ê'ka* et *piṅga* nigricans e gilvô) nomen Kuvêri, quippe qui unam maculam e gilvo nigricantem loco alterutrius oculi habeat. Am.

एकराज *êkarâ'ǵa* m. (Karm. ex *ê'ka* et *râ'ǵa* q. v., rex, dominus) qui solus regit. In. 4. 6.

एकवस्त्रता *êkavastrátâ* f. (subst. abstr. ab *êkavastra* unicâ veste indutus, s. *tâ*) unicâ veste indutum esse. N. 10. 16.

एकशीलसमाचार *êkaśîlasamâćâra* (Baḥ. ex *ê'ka* et Dvand. e *śîla* indoles et *samâćâra* mores, vitae ratio) eandem indolem et vitae rationem habens. Su. 1. 6.

एकसर्ग *êkasarga* (Baḥ. ex *ê'ka* et *sarga* creatio) i. q. *êkâgra*. Am.

एकस्थ *êkasťá* (ex *ê'ka* et *sťa* qui est) eodem loco versans. Śak. 25. 5 infr.

एकाकिन् *êkâkín* adj. (ex *ê'ka* producto *a* s. *kin*) solus, solitarius. N. 12. 25. Bᶜ. 6. 10.

एकाग्र *êkâgra* (Baḥ. unum cacumen habens, ex *ê'ka* et *ágra*) in unum intentus, in meditatione defixus. Bᶜ. 6. 11.

एकाग्र्य *êkâgrya* (a praec. s. *ya*) id. Am.

एकान्त *êkânta* (Baḥ. ex *ê'ka* et *ánta* m. n. finis) 1) totus. 2) solitarius. N. 16. 33. Up. 42.

एकान्ततस् *êkântatas* (a praec. s. *tas*) omnino. Ḥit. 81. 22.

एकान्तभ्रष्टवासस् *êkântabᶜraśṭavâsas* adj. (ex *êkântabᶜraśṭa* — *êkânta* + *bᶜraśṭa* a rad. *bᶜraṅs*, omnino lapsus — et *vâsas* n. vestis) cujus vestes omnino lapsae sunt. Su. 1. 15.

एकान्तम् *êkântam* (*êkânta* cum signo accus.) omnino. Bᶜ. 6. 16.

एकायन *êkâyaná* (Baḥ. ex *ê'ka* et *ayana* via) i. q. *êkâgra*. Am.

एकावली *êkâvalî* f. (ex *ê'ka* et *âvalî*) simplex linea (margaritarum, florum cet.). Am. VI. 3. 7. Ur. 11. 6 infr.

एकैक *ê'kâika* (*ê'ka* + *ê'ka*) quivis singulus. Ḥit. 4. 11: *yâuvanan ďanasampattiḣ prabᶜutvam avivêkatâ | êkâikam apy anarťâya kimu yatra ćatuśṭayam*; A. 7. 6: *tân aḥam viviďâir vâṇâiḣ . . . abᶜyagᶜnam êkâikan daśabᶜiḣ śarâiḣ*. — Interdum alterutra compositi pars ad diversam rem vel personam refertur et diversam casuum rationem exprimit; e. c. Dr. 8. 17: *tômarâir abᶜivarśantâu . . . êkâikêna vipâṭêna ǵagᶜnê mâdravatîsutaḣ* unum unâ sagittâ occidit.

एकैकशस् *êkâikaśas* adv. (e praec. s. *śas*) singulatim. N. 1. 25.

एकोनविंशति *êkônaviṅśati* undeviginti, v. gr. 235.

1. एग् *êǵ* 1. par. (*kampê*) tremere (cf. *iṅg*, *îǵ*, *îṅǵ*).

2. एग् *êǵ* 1. âtm. (*dîptâu*) lucere, splendere. (Hib. *eag* luna, v. Pictet p. 25.)

Hosted by Google

एठ् *êṭ* 1. âtm. (*vâdanê*) vexare, contristare, perturbare.

एड *êḍa* surdus. Am.

एडक *êḍaka* m. aries. Am.

एडूक *êḍûka* m. (etiam *êḍuka*) murus ex ruderibus constructus. Am.

एण *êṇa* m. antilopae species, colore nigro, cruribus brevibus et pulcherrimis oculis. Am.

एणभृत् *êṇabṛt* m. (e praec. et *bṛt* ferens, gerens) luna. Hêm. (cf. *mṛgâṅka*, *śaśadara*, *śaśin*).

1. एत *êta* (fem. *êtâ* et *êtî*) varius, versicolor. Am.

2. एत *êtá* v. *êtát*.

1. एतत् *êtát*, एतद् *êtád* pron. (th. *êtá*, nom. m. *êśá*, *êśó*, *êśáḥ*, f. *êśâ*, n. *êtát*, v. gr. 244 et gr. comp. 369) is, hic, iste, ille. N. 21. 30. 32. 22. 1. 3; v. *idám*. (Hib. *ise* „he, himself", *isa* et *isi* „she, herself" conveniunt cum *êśá*, *êśâ*; et *eadh* „he, it" cum *êtá*.)

2. एतत् *êtát* adv. (acc. neut. praec.) nunc. N. 21. 27.

एतर्हि *êtárhi* (ab *êtá* s. *rhi* nisi potius a perdito adv. *êtar* s. *hi* pro *di* = gr. θι in ὅθι, πόθι (v. gramm. comp. 381) nunc, hoc tempore. Am.

एतादृश *êtâdṛśa* (v. *îdṛśa* et gr. 263) talis. Dr. 5. 4.

एतावत् *êtâvant* (gr. 259) 1) hic, iste, ille, talis. Br. 1. 8. N. 4. 31. Dr. 6. 25. Dêv. 1. 74. Hit. 11. 5. 44. 8. 2) adv. tam. Hit. 27. 15: *êtâvad dûram utpatati*. V. annot. ad N. 4. 31.

एध् *êd* 1. âtm. 1) augere, praesertim in constructione cum accus. *sukam*. Man. 4. 170: *nê 'hâ 'sâu sukam êdatê*; 5. 45: *na kvaćit sukam êdatê*; Hit. 110. 8: *dvâv êtâu sukam êdêtê*. 2) augeri, crescere. Man. 7. 208: *hiranyabûmisamprâptyâ pârtivô na taḍâi 'datê*. (Gr. οἶδος, οἰδάω; fortasse etiam huc pertinet lat. *aes-culus*, ita ut a crescendo, non ab edendo sit nominata, mutato *d* in *s*, sicut in *es-ca* ex *ed-ca*, v. A. Benary p. 239.)

एध *êda* m. (r. *ind* ejecto *n*, s. *a*) lignum. Am., v. *indana* et *idma*, *êdas*.

एधस् *êdas* n. (r. *ind* ejecto *n*, s. *as*) lignum. Bʰ. 4. 37; v. praec.

एन *êna* pron. (solum in nonnullis casibus obliquis invenitur; f. *ênâ*, n. acc. *ênat*, v. gr. 246 et gramm. comp. 369) is, hic, iste, ille. N. 15. 12. 20. 16. 22. 2. 4. Ur. 71. 17. (Goth. *ain-s*, th. *aina* unus, fortasse etiam *jains* th. *jaina* ille, si *j* est antepositum, sicut saepe in linguis slaviris, v. gr. comp. 255. *n*; lat. vet. *oinos*, unde serius *ûnus*; gr. ἝΝ abjectâ vocali finali, v. gr. comp. 308; huc etiam trahimus conj. lat. *enim* = acc. scr. *ênam* vel *ênâm*, v. gr. comp. 370.)

एनस् *ênas* n. peccatum. Mêd.

एरण्ड *êraṇḍa* n. nomen arboris cujusdam, „Palma Christi or ricinus communis". Am.

एव *êvá* (e stirpe pronom. *ê* + *va* sicut *áva*, *iva* ex *a*, *i*; videtur esse instrumentalis analogiam sequens linguae Ṣendicae — gr. comp. 158 — ita ut correptum sit ex *êvâ*, a stirpe demonstrativa *êva*, quae in lingua Ṣend. plenam conservavit declinationem, sub formâ [Zend] *aiva*, quod unus significat — v. gr. comp. 308 — sicut praepos. *ava* in Ṣend. est demonstrativum cum integrâ declinatione. In Sanscrito autem th. *êvá*, praeter correptam instrumentalis formam, solum accusativum retinuit *êvâm*, quod sic, hoc modo significat.) 1) sic. N. 11. 10. 12. 114. 17. 43. 2) solum, tantummodo. Hit. 11. 4. 30. 15. 35. 15. N. 19. 19. *a*. *b*. 22. 16. Br. 2. 30. H. 4. 7. 15 (cf. ṣend. [Zend] *aiva* unus, gr. οἶος ex οἶϝος, nisi ortum est ex οἶνος = *êna-s*, q. v., *oinos*). 3) jam. Sâ. 4. 32: *mṛtam êva hi tam mênê*. 4) adhuc, noch. N. 23. 21. 5) quidem, zwar. Bʰ. 7. 18: *udârâḥ sarva êvâi 'tê ǵńânî tv âtmâi 'va mê matam*. 6) post pronomina interdum significat ipse vel valet particulam dem in compositione cum is, e. c. N. 2. 13: *êtasminn êva kâlê tu* hoc ipso tempore vero, vel eodem...; N. 19. 19: *yân (aśvân) manyasê samartâṅs tvaṅ kśipran tân êva yôǵaya*; 4. 28: *mâm*

êva . . . vṛṇôti; 5. 19. 20. 21: *tam êva pradiśantu mê.* 7) nempe. N. 4. 26. 18. 20. 23. 14. 17. 8) saepissime etiam, non raro antecedente *ća*; de *ćâi 'va* vero, autem, v. *ća.* (De goth. *aivs*, th. *aiva*, lat. *aevum*, gr. αἰών, quae in editione priore ad scr. *êva* rettuli, v. 1. *i* et cf. gramm. comp. 69 ann. **; fortasse etiam goth. *ibus* aequalis, germ. vet. *ebanêr*, nostrum *ebener* huc pertinet, mutato sanscr. *v* in *b*, v. *ávara.*)

एवंरूप *êvánrûpa* (Bah. ex *êvám* et *rûpá* n. forma, pulchritudo) talem formam, talem pulchritudinem habens. N. 6. 11.

एवंविध *êvanvid'a* (Bah. ex *êvám* et *vid'a* m. aut *vid'â* f. species) talem speciem habens. Bᶜ. 11. 53.

एवङ्गुण *êvanguṇa* (Bah. ex *êvám* sic et *guṇá* virtus) tales virtutes habens. N. 6. 12.

एवम् *êvám* (v. *êvá*) sic, ita. Bᶜ. 3. 2. Su. 3. 28. N. 6. 13. 11. 34.

एष् *êś* 1. âtm. (*gatâu*) ire (proprie idem est atque *iś*, cum guṇa, secundum generalem 1. cl. legem).

एष *êśá*, *êśâ'* v. *êtát.*

एषा *êśâ* f. (r. *iś* s. *â*) desiderium.

एषिन् *êśin* (a r. *iś* s. *in*) desiderans, in fine compp. Su. 2. 19.

ऐ *âi.*

ऐकमत्य *âikamatya* n. (ab *êkamati* una opinio, s. *ya*) unanimitas, consensus. Hit. 19. 22.

ऐकान्तिक *âikântika* adj. (ab *êkânta* s. *ika*) totus, plenus. Bᶜ. 14. 27.

ऐक्य *â'ikya* n. (ab *ê'ka* s. *ya*) unitas. Dêv. 2. 10.

ऐणेय *â'iṇêya* m. (ab *êṇa* s. *êya*) fortasse idem atque *êṇa* q. v. Dr. 4. 15.

ऐन्द्र *âindrá* adj. (ab *índra* s. *a*) quod Indri dei est, aut ad eum spectat. A. 4. 32.

ऐन्द्री *âindrî* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) uxor Indri. 2) nomen Durgae. Dêv. 8. 34.

ऐरावत *âirâvatá* m. (ex *írâvant* s. *a*; *írâvant* significat aquam habens, mare, nubes, ab *írâ* aqua, s. *vant vat*) nomen elephanti Indri et plagae septentrionalis. In. 1. 40.

ऐल *âilá* m. (ab *ílâ* Budd'i uxor, s. *a*) cognomen regis Purûravasis. Ur. 83.

ऐशान *âiśâna* (ab *î'śâna* Śivus, plagae inter septentriones et orientem sitae custos) inter septentriones et orientem situs (nordöstlich).

ऐशानी *âiśânî* f. (fem. praec.) plaga inter septentriones et orientem sita.

ऐश्वर *âiśvara* (ab *îśvará* dominus, s. *a*) augustus. Bᶜ. 9. 5. 11. 3. 8. 9.

ऐश्वर्य *â'iśvarya* n. (ab *îśvará* dominus, s. *ya*, v. gr. 582) imperium, potestas, dominatio, dominium. N. 9. 18. Bᶜ. 2. 43. N. 17. 16.

ऐषमस् *âiśámas* adv. (ut videtur, ex *êśá* hic, cum vṛdd'i et *amasa* tempus, abjecto *a* et finali et initiali τοῦ *amasa*, nisi prius hujus compositi elementum abjecit vocalem suam finalem) hoc anno. Am. (Quod ad formationem hujus compositi attinet, conferatur gr. σῆτες, σήμερον, v. *tat* et gramm. comp. 345.)

Hosted by Google

ओ *ô.*

ओ *ô* interj.

ओक *ôká* m. (ut videtur, a r. *uć* convenire, s. *a*, v. gr. 575. 1) domus. Am., v. *ốkas*. (Lit. *ûki-s* th. *ûkja* habitatio in heredio rustico; *ûkininkas* hospes [Wirth]; de gr. οἶκος v. *véśa*.)

ओकस् *ốkas* m. (v. praec.) id. Am.

ओख् *ôk'* 1. par. (*śôśaṇâlamart'ayôḣ*) siccari; ornare.

ओघ *ôg'a* m. (ut mihi videtur, a r. *ûḣ* colligere, s. *a*, mutato *ḣ* in *g'*, nisi *g'* est primitiva hujus radicis consonans; ita *mêg'a* a *miḣ* vel primit. *mig'*) 1) multitudo, copia, turba. Am.; In. 4. 17: *guṇâug'a*; 1. 26: *vâryôg'a*, quod etiam ad sq. sgn. referri potest. 2) flumen, cursus, aquarum fluctus. Man. 9. 54. (Cf. gr. ὄχ-λος, ejectâ diphthongi *ô* parte posteriore et posito *o* pro *a*; v. r. *ûḣ*.)

ओङ्कार *ôṅkâra* m. (ex *ôm* q. v. et *kâra* faciens) syllaba mystica sanctissima ôm. B'. 9. 17.

ओण् *ôṇ* 1. par. (*apanayê* K. *apasâraṇê* V.) abducere; auferre; furari.

ओज् *ôǵ* 10. par. (*balatêǵasôḣ*) validum esse; splendere, v. sq.

ओजस् *ốǵas* n. (a praec. s. *as*) 1) vis, robur, potestas. B'. 15. 13. 2) splendor. Dr. 7. 2. M. 2. N. 5. 35; v. *ôǵasvitâ*. (Cf. gr. αὐγή, gr. comp. 4 p. 11; hib. *og* „young, yuvenile, fresh"; *oig* „a champion", *oighe* „fulness, entireness; virginity".)

ओजस्विन् *ôǵasvín* (a praec. s. *vin*) 1) validus, robustus, potens. 2) splendidus.

ओजस्विता *ôǵasvítâ* f. (a praec. s. *tâ*) i. q. *ốǵas*. Ur. 44. 4 infr.

ओतु *ốtu* m. felis. Am.

ओदन *ôdaná* n. (r. *und* ejecto *n*, s. *ana*) oryza cocta. Am.

ओम् *ôm* syllaba mystica sanctissima, quae tribus suis litteris, *a*, *u* (quae secundum gr. 36 in *ô* coalescunt) et *m* tres Deos altissimos exprimit, nempe Brahmam per *a*, Visṇum per *u* et Śivum per *m*.

ओलण्ड् *ôlaṇḍ* 1. et 10. par. (*utkśêpê*; scribitur *ôlaḍ*) extollere, in altum tollere (v. *laṇḍ* unde *ôlaṇḍ* praef. *ô*, quod fortasse correptum ex *ava*).

ओष *ôśa* m. (r. *uś* s. *a*) actio urendi, ardor. Am. (Fortasse huc vel ad r. *uś* cum gunae incremento pertinet goth. *asgô* [quasi ओष्का *ôśkâ*] cinis, anglosax. *asca*, germ. vet. *asga*, nostrum *Asche*, ita ut *u* diphthongi scr. *ô* = *au* abjectum et *a* solum servatum sit; respicias gr. τέφρα, quod item cum verbo sensu *urere* cohaeret; v. *tap*.)

ओषधि *ốśad'i* et *ôśad'î* f. (ex *ôśa* et *d'i* vel *d'î* a r. *d'â*) herba annua, quae post maturitatem evanescit. B'. 15. 13.

ओष्ठ *ôśt'a* m. labium, praesertim superius; du. *ôśt'âu* labia (slav. *usta* neut. pl., *ustna* f. labium, lat. *ostium*, boruss. *austi-n* [accus.] os animalium [„Maul"]).

औ *âu.*

औ *âu* interj.

औक्षक *ấukśaka* n. (ab *úkśan* s. *ka* vel *aka*) grex bovum. Am.

औत्सुक्य *âutsukya* n. (ab *utsuka* s. *ya*) desiderium. Śak. 26. 4. 58. 7.

औदनिक *ấudanika* m. (ab *ôdaná* s. *ika*) coquus. Am.

औदरिक *âudariká* m. (ab *udára* s. *ika*) ventri deditus, edax, vorax. Ur. 39. 1.

औदार्य *âudârya* n. (ab *udârá* q. v. s. *ya*) ingenuitas, liberalitas. In. 5. 33.

Hosted by Google

औपम्य áupamya n. (ab upamá similitudo, s. ya) i. q. primit., praesertim in comp. cum âtmán (âtmâupamya). Bʿ. 6. 32. Hit. 11. 12. 120. 19.

औरभ्रक áurabʿraka n. (ab urabʿra s. ka vel aka) grex ovium. Am.

औरस âurasa (ab úras s. a) proprius, naturalis, ad proprium corpus spectans, ex eo procedens aut natus. Su. 4. 13. Sâ. 5. 37. 44. Ur. 85. 5 infr. Hit. 38. 19.

और्द्ध्वदेहिका áurddʿvadêhikâ f. (ab úrddʿvadêha defunctus — ex úrddʿvám sursum et dêha corpus — s. ikâ) funus, exsequiae, funebria. Sâ. 5. 19.

और्व áurva m. (ab urva nomen sancti cujusdam, s. a) ignis marinus, Colebr. „submarine fire, a being, consisting of flame, but with a mare's head, sprung from the thigh of Urva and was received by the ocean". Am. Śak. 44. 2.

और्वशेय âurvaśêya (ab urváśí s. êya) Urvaśiâ natus. Ur. 92. 6.

औशीनर áuśînara (ab uśînára nomen regis, Śivis patris, s. a) Uśinaro natus. Sâ. 2. 17.

औषध âuśadʿá n. (ab ôśadʿi aut ôśadʿî q. v., s. a) medicamentum, remedium. N. 9. 29. Bʿ. 9. 16.

क k.

1. क ka v. kim.

2. क ka 1) m. aër, ventus, v. kapâṭa et cf. kʿa. 2) n. caput, v. kandʿarâ.

कंश् kanś v. kans.

कंश kanśá v. kansá.

कंस् kans 2. âtm. (gatiśâtanayôḣ; scribitur kas, gr. 110[a]), etiam kaś) destruere; ire; v. kas.

कंस kansá m. 1) vas potorium. Am.; scribitur etiam kanśa. 2) n. pr.

कक् kak 1. âtm. (lâulyê K. iććâgarbʿaćâpalê V.) vacillare; desiderare. *)

ककुद् kakúd f. vertex montis, v. sq.

ककुद्मत् kakúdmant m. (nom. kakudmân, a praec. s. mant mat) mons.

ककुभ kakúbʿa f. regio, plaga (coeli, ut septentrio etc.) Am.

कक्क् kakk 1. par. (hasanê) ridere, v. kakkʿ, kakʿ et kʿakkʿ.

*) Adde superbum esse, si pro garbʿa, quod hîc minime quadrat, legendum est garva. Wils. hanc radicem explicat per 1) to be proud 2) to be unsteady 3) to be thirsty.

कक्ख् kakkʿ 1. par. (hasanê) id., v. kakʿ.

कक्खट kakkʿaṭa durus, firmus, solidus. Am.

कक्ष kákśa m. 1) gramen aridum, sylva aridis arboribus. Dr. 5. 15. 2) porta. N. 4. 25.

कक्षा kakśâ f. septum, pars domûs. N. 21. 17.

कख् kakʿ 1. par. (hasanê) ridere. (Gr. καχάζω, καγχάζω, lat. cachinno.)

कग् kag 1. par. (sanvaraṇê K. kriyâsu V.) tegere; agere.

कङ्क् kank 1. âtm. (gatâu K. vragânê V., scribunt kak, gr. 110[a]) ire, v. kak. (Hib. cichet „walking", ciocair „a way, a road"; lit. kankù secundum Ruhig „ich finde Grund im Wasser, dass ich nicht schwimmen darf", iś-kankù pervenio.)

कङ्क kanká m. (r. kank s. a) ardea. H. 4. 9.

कङ्कट kánkaṭa m. lorica.

कङ्कटक kankaṭaka m. (a praec. s. ka) id. Am.

कङ्कण kankaṇa n. 1) brachiale, armilla. Am. Hit. 11. 5. 2) ut videtur, tintinabulum. Dr. 8. 22. v. sq. (Lit. kankala-s tintinabulum.)

कङ्कणी kankaṇî i. q. kinkiṇî.

Hosted by Google

कङ्कत *káṅkata* m. n. (ut videtur, a r. *kaṅk* s. *ta*, servato charactere 1mae cl.) pecten.

कङ्कतिका *kaṅkatikâ* f. (a praec. s. *ika* in fem.) id. Am.

कङ्कती *kaṅkatî* f. (a *káṅkata* signo fem.) id.

कङ्काल *kaṅkâla* m. sceletus. Su. 2. 24.

1. कच् *kać* 1. âtm. (*bandanê* K. *bandatviśôk* V.) ligare; lucere, splendere; v. *kańć*. (Hib. *cacht* „a streight, a narrow place; bonds, fetters".)

2. कच् *kać* 1. par. (*ravê* K.) sonare.

कच *kaća* m. (r. *kać* s. *a*) capillus. Am.

कच्चर *kaććara* (ut videtur, e *kat* q. v. et *ćara* a r. *ćar* s. *a*) sordidus, lutulentus. Am.

कच्चित् *káććit* adv. (ex inusitato neutro interrog. *kat* s. *ćit*, v. euph. r. gr. 61) an, num (v. gr. 260).

कच्छ *kaćća* m. ripa. Hit. 47. 17.

कच्छप *kaććapa* m. (e praec. et *pa*) testudo. A. 6. 3.

कच्छुर *kaććurá* (a sq. correpto *û* s. *ra*) scabiosus, porriginosus. Am.

कच्छू *kaććú* f. scabies. Am.

कज् *kaǵ* 1. par. (*hikkanê* V.) singultire.

कज्जल *kaǵǵala* n. (e *kat* q. v. et *ǵala* aqua) fuligo e lampadibus. Up. 45.

कञ्च् *kańć* 1. par. (*dîptâu* K. *bandatviśôk* V.) scribunt *kać*, gr. 110a)) splendere; ligare.

कञ्चुक *kańćuka* m. 1) pellis anguina. Am. 2) lorica. Am.

कञ्चुकिन् *kańćukin* m. (a praec. s. *in*) cubicularius reginae. Ur. 36. 13.

1. कट् *kaṭ* 1. par. (*gatâu*) ire.
c. *pra* apparere, oriri; *prakaṭita* qui apparuit, manifestus, ortus. Dêv. 4. 20. Ur. 57. 7 infr.

2. कट् *kaṭ* 1. par. (*vṛtâu* K. *vṛśi* V.) tegere; pluere.

3. कट् *kaṭ* 1. par. (*kṛććraǵîvanê*) in miseriâ vivere.

कट *káṭa* m. (r. *kaṭ* s. *a*) 1) coxa, lumbus, clunis. Am. 2) elephanti tempus capitis. Am.

कटक *káṭaka* m. n. (r. *kaṭ* s. *aka*) castra; vicus; urbs. Hit. 34. 17. 39. 5. 44. 3. 97. 15. 133. 7.

कटाक्ष *kaṭâkśa* m. (e *kaṭa* iens, se movens — a r. *kaṭ* s. *a* — et *akśa* oculus) adspectus obliquus. In. 2. 32.

कटि *kaṭi* et *kaṭî* f. (r. *kaṭ* s. *i*) i. q. *káṭa*.

कटु *kaṭú* (fem. *kaṭu* et *kaṭvî*) acer, acutus (de sapore). Bc. 17. 9.

कठ् *kaṭ́* 1. par. (*taṅkanê*) in miseriâ vivere, v. *kaṭ*.

कठिन *kaṭ́iná* (r. *kaṭ́* s. *ina*) 1) durus, firmus, solidus. Śak. 11. 1. 59. 14. Ur. 24. 4; v. *káṭ́ôra*. 2) n. vas fictile. Sâ. 5. 1 ubi corbem significare videtur. (Lat. *catinum*, gr. κόφινος.)

कठिनी *kaṭ́inî* f. (a praec. signo fem.) creta. Hit. 4. 20.

कठोर *káṭ́ôra* (rad. *kaṭ́* suff. *ôra*) durus. Am., v. *kaṭ́iná*.

1. कड् *kaḍ* 1. par. (*madê*) ebrium esse, mente captum esse.

2. कड् *kaḍ* 6. par. (*madê adanê* K. *âdanê darpê* V.) ebrium, mente captum esse; superbum esse; edere.

कडङ्गर *kaḍaṅgara* m. palea, acus (eris). Am.

कडार *káḍâra* nigricans e gilvo, „tawny". Am.

कड्ड् *kaḍḍ* 1. par. (*kârkaśyê*) durum, rudem, severum esse.

1. कण् *kaṇ* 1. par. (*gatâu*) ire.

2. कण् *kaṇ* 1. par. (*śabdê* K. *ârtasvarê* V.) sonare; gemere.

3. कण् *kaṇ* 10. par. (*nimîlanê*) nictari.

कण *káṇa* (rad. *kaṇ* suff. *a*) 1) tenuis, exilis, parvus. Ur. 19. 7. Śak. 45. 7. 2) m. granum. Hit. 9. 14. 113. 7; v. *káṇîyâṅs*, *káṇiśṭa*. (Gr. κενός.)

कणिश *kaṇiśa* m. spica. Am.

कणिष्ठ *káṇiśṭa* superl. τοῦ *káṇa*.

कणीयांस् *káṇîyâṅs* compar. τοῦ *káṇa*.

कण्ट् *kaṇṭ* 1. par. (*gatâu*, scribitur *kaṭ*, gr. 110a)) ire; v. *kaṭ* et sq.

काण्टक *káṇṭaka* m. n. (r. *kaṇṭ* s. *aka*) 1) spina, ut videtur a crescendo dicta, nisi r. *kaṇṭ* significavit pungere, sicut κεντέω quod probabiliter cum *kaṇṭ* cohaeret. Sâ. 6. 5. 2) hostis. N. 26. 20. (Cf. gr. κεν-τέω, κεσ-τὸς, κέσ-τρον.)

काण्टकित *kaṇṭakitá* (a praec. suff. *ita*) spinosus. Dr. 1. 14.

काण्ठ् *kaṇṭ́* 1. et 10. par. (scribitur *kaṭ́*, gr. 110[a]) dolere, lugere, moerere. (Fortasse huc pertinent gr. ΠΑΘ, ΠΕΝΘ, πέπονθα, πένθος; mutatâ gutturali in labialem.)

c. *ut* id. v. *utkaṇṭ́â*, *utkaṇṭ́ita*. caus. G'aṭ. 5: *utkaṇṭ́ayanti paṭ́ikân ǵaladâḣ svanantaḣ*.

काण्ठ *kaṇṭ́á* m. n. gula. (Originem vocis *gula* v. s. v. गल *gala*.

काण्ड् *kaṇḍ* 10. par. (*b́êdê* K. *b́êdê rakšaṇê* V.; scribunt *kaḍ*, v. gr. 110[a]) findere; servare. (Lit. *kándu* mordeo; ita nostrum *beiſsen*, goth. rad. *bit*, cohaeret cum scr. rad. *b́id*, quae item findere significat; cambro-brit. *cat* fragmentum, v. Pict. p. 9.)

काण्डु *kaṇḍu* f. (r. *kaṇḍ* s. *u*) scabies, v. sq.

काण्डू *kaṇḍû* f. (r. *kaṇḍ* s. *û*) id.

काण्डूय् *kaṇḍûy* (denom. a *kaṇḍu* vel *kaṇḍû* s. *y*, v. gr. 520) scabere, radere, fricare. Ḥ. 2. 6.

काण्डूयन *kaṇḍûyana* n. (a praec. s. *ana*) actio scabendi, radendi. Ur. 88. 13.

काण्डूयनक *kaṇḍûyanaka* m. (a praec. s. *ka*) fricator.

कत् *kat*, ante sonoras *kad*; neutrum obsoletum interrogativi, quod in initio compositorum deminutionem vel contemptionem exprimit, aeque ac *kâ*, *kim*, *ku* v. gr. comp. 386.

कतम *katamá* (a stirpe interr. *ka* s. *tama*, v. gr. 253) quis e pluribus quam duo. Śak. 18. 5 infr.

कतर *katará* (a stirpe interr. *ka* s. *tara*, v. gr. 253) uter. B́. 2. 6. (Lit. *kátra-s*, gr. πότερος e κότερος, cf. ion. κότερον, κότερα; lat. *uter*, abjectâ gutturali, v. gr. comp. 389; goth. *hvathar* th. *hvathara*, germ. vet. *huedar*, angl. *whether*; slav. *kotorü* qui, v. gramm. comp. 297.)

कति *káti* (a stirpe interrog. *ka* s. *ti*) quot. Ḥit. 117. 20. (Lat. *quot*; ita *tot* convenit cum *táti*, v. gramm. comp. 414.)

कतिचित् *katićit* (e *káti* + *ćit*) aliquot. Ur. 84. 2.

कतिपय *katipayá* (a *káti* s. *paya*, nom. *payas*, *payâ*, *payam* id. Śak. 2 infr.: *katipayarâtraṅ sâraṭ́idvitîyêna b́avatâ sanâṭ́ikriyatâm âśrama iti*. (*paya* ortum esse videtur e *kaya* — ab interrogativo *ka* s. *ya* — mutatâ gutturali in labialem, sicut in gr. ποῖος, quod formâ accurate cum *paya* convenit.)

कत्थ् *katt́* 1. âtm. laudare, extollere, gloriari, se jactare. Ḥ. 4. 13. *b*. N. 20. 12. — part. *katt́ita* n. gloriatio, jactantia. Ḥ. 4. 13; v. *kaṭ́*.

c. *vi* i. q. simplex.

कत्र् *katr* 1. par. (*śâiṭ́ilyê*) solvere, relaxare. (Videtur ortum esse e *kart* — v. *kart kṛt* — transpositis litteris, vel e *kartr* q. v. ejecto *r*.)

1. कथ् *kaṭ́* 1. âtm. (*ślâǵ́âyâm* K.) i. q. *katt́*.

2. कथ् *kaṭ́* 10. par. dicere, loqui, memorare, narrare. In. 4. 16. 5. 22. Br. 1. 11. N. 1. 21. 3. 2. 11. 6. 16. 34. 24. 47. 49. B́. 10. 9. 18. — part. praes. âtm. (gr. 533) *kaṭ́ayâná*: N. 22. 17. (Goth. *QUATH* dicere [*qvitha*, *quath*, *qvêthum*], angl. *quoth*, servatâ initiali tenui contra generalem regulam; gr. κωτίλος, κωτίλλω, lat. *vates* e *qvates* sicut *vermis* e *qvermis* = scr. *kṛ́mi*, et *vivo* e *qvivo* = scr. *ǵîv*, cf. gr. comp. 86, 1; v. *katt́*.)

कथञ्चन *kaṭ́ańćaná* (e *kaṭ́ám* + *ćaná*) ullo modo. B́. 1. 17.

कथञ्चित् *kaṭ́ańćit* (e *kaṭ́ám* + *ćit*) 1) ullo modo. A. 10. 17. 2) aliquantulum, paululum, vix. Up. 36. Ur. 6. 8. 49. 2. Ḥ. 1. 43.

Hosted by Google

कथम् *katʿám* adv. (a stirpe interrog. *ka*, gr. 260, s. *tʿam*, gr. 584) quomodo? N. 11. 24. (Huc trahimus gr. κατά, cum praepositiones primitivae omnes a pronominibus descendant.*))

कथमपि *katʿamapi* (*katʿám* + *api*) i. q. *katʿańćit.* Up. 29; *katʿańkatʿamapi* vix: Ur. 28. 18.

कथा *katʿā́* f. (rad. *katʿ* suff. *â*) mentio, commemoratio: N. 21. 25; colloquium, dialogus: N. 22. 4; narratio, historia. Sâ. 6. 7. Hit. 4. 2.

कद् *kad* 1. âtm. (*vâiklavyê* K.) commoveri, perturbari, terreri, v. *kadana.* (Gr. κῆδος, κήδω; huc etiam traxerim goth. *hatan* odisse, quod formâ egregie quadrat, et sensu in animi commotione cum rad. nostra convenit; fortasse etiam lat. *odi* huc pertinet, ita ut initialem gutturalem perdiderit, sicut *amo* = sanscr. *kam.*)

कदध्वन् *kadadʿvan* m. (e *kat* q. v. et *ádʿvan*) mala via. Am.

कदन *kadana* n. (r. *kad* s. *ana*) terror, perturbatio, confusio. Su. 3. 1.

कदम्ब *kadambá* m. nomen plantae (Nauclea Cadamba). N. 12. 4. Dr. 2. 1.

कदम्बक *kadambaka* m. n. (a praec. s. *ka*) id.

कदर्थ *kadartʿa* m. (e *kat* et *ártʿa*) malum, miseria, infortunium, v. sq.

कदर्थित *kadartʿita* (a praec. s. *ita*, vel a verbo denomin. *kadartʿay* vexare s. *ta*) miser, infortunatus, vexatus. Bʿartṛh. ed. Bohl. 2. 75. Hit. 55. 9.

कदर्य *kadarya* (e *kat* q. v. et *aryá* dominus, possessor) avarus, miser. Am.

कदली *kadalî* f. nomen plantae. Dr. 5. 9.

कदा *kadā́* (a stirpe interr. *ka* s. *dâ*) quando? (Lit. *kadà*, slav. *kogda*; v. gr. comp. 423.)

*) V. libros meos „Ueber einige Demonstrativstämme und ihren Zusammenhang mit verschiedenen Praepositionen und Conjunctionen" p. 9 sq. et „Einfluſs der Pronomina auf die Wortbildung" p. 5 sq.

कदाचन *kadā́ćaná* (e praec. + *ćaná*; v. gr. comp. 399) unquam (praesertim in constructione cum negativo *na*, ad exprimendum nunquam). N. 18. 9. 21. 13.

कदाचित् *kadā́ćit* (e *kadâ* + *ćit*) aliquando, olim (de tempore praeterito et futuro). Br. 1. 2. N. 10. 11. 13. 59.

कद्रु *kádru* (fem. item *kádru*) nigricans e gilvo, „tawny". Am.

कन् *kan* 1. par. (*dîptâu* K. *prîtigatidyutiśu* V.) splendere; amare; ire; v. *kánaka.* (Lat. *canus*, *caneo* — de *candeo*, *candela* v. *ćand* — gr. καινός [cf. *kanyâ*, send. *kainê*]; fortasse etiam γάνος, γανάω, γανόω, mutatâ tenui in mediam; hib. *cann* plena luna — vel ad *ćand* —; ad *kan* etiam traho goth. *skeina* luceo, rad. *SKIN*, attenuato *a* in *i* et praefixo *s*, sicut e. c. in *stauta* verbero, nostro *stoſse* = scr. *tud*, lat. *tundo*; de bret. *sked* v. *ćand.*)

कन *kana* v. *kániśtʿa*, *kánîyâńs.*

कनक *kánaka* n. (r. *kan* s. *aka*) aurum. N. 5. 3.

कनकभूषण *kanakabʿûśaṇa* (Bah. e praec. et *bʿûśaṇa* ornamentum) aureum ornamentum habens. In. 1. 8.

कनन *kanana* unoculus. Hêm.

कनिष्ठ *kániśtʿa* adj. (superl. ab inusitato positivo *kana* s. *iśtʿa*) natu minimus. H. 2. 32.

कनिष्ठा *kaniśtʿā́* f. (fem. praec.) digitus minimus.

कनी *kanî* f. (ab obsoleto *kana* signo fem. *î*) puella. Hêm.

कनीयांस् *kánîyâńs* (a *kana* s. *îyâńs îyas*, v. praec.) junior.

कन्था *kantʿā* f. pannus, „a rag". Bʿ. 2. 79. 3. 16.

1. कन्द् *kand* 1. par. (*âhvânarôdanayôh* K.; scribitur *kad*, gramm. 110[a]) vocare, clamare, flere. Cf. *krand.*

2. कन्द् *kand* 1. âtm. (*vâiklavyê* K.; scribitur *kad*, gr. 110[a]) i. q. *kad.*

कन्द *kanda* m. n. (r. *kand* s. *a*) radix bulbosa et esculenta. Mṛ. 152. 13.

Hosted by Google

कन्दर *kandará* m. (ut videtur, ex *ka* in acc. et *dara* findens, a rad. *dar* [*dṛ*] suff. *a*) caverna, specus. Dr. 5. 7.

कन्दरा *kandará*, *kandarî* (fem. praec.) id. Am.

कन्दर्प *kandarpa* m. (ut videtur, ex *kam*, ab interr. *ka*, et *darpá* superbia) nomen Anañgi, Dei amoris. N. 1. 15.

कन्दल *kandala* m. n. 1) germen, surculus. 2) gemma, calix. Rag̀. 13. 29.

कन्दला *kandalá* f. 1) id. 2) sonus lenis.

कन्दलिन् *kandalin* (a *kandala* s. *in*) surculis abundans.

कन्दली *kandalî* f. arboris species. Wils. „the banana". Ur. 60. 10.

कन्दुक *kandúka* m. pila lusoria. Ḥit. 36. 18.

कन्धर *kand́ara* m. (e *ka* caput et *d́ara* ferens) cervix. Rag̀. 3. 34.

कन्धरा *kand́ará* f. (fem. praec.) id. Am.

कन्यका *kanyaká* f. (a *kanyá* correpto *á* s. *ka* in fem.) i. q. *kanyá*.

कन्या *kanyá* f. (ut videtur, a r. *kan* s. *ya* in fem.) 1) puella. N. 1. 25. 2) filia. Br. 1. 31. (Ṣend. وسددلكو *kainê*, v. gr. comp. § 92, *k* p. 150; hib. *cain* „chaste, undefiled"; fortasse etiam huc pertinet *caile* „a country woman, a quean, a strumpet, a harlot"; mutato *n* in *l* sicut e. c. in *eile* alius = *anyá* q. v.; *caileamhuil* „girlish, effeminate".)

कपट *kapaṭa* m. n. fraus. Ḥit. 21. 13.

कपर्द *kaparda* m. 1) coma implicata, involuta dei Śivi. Am. 2) parva concha pro moneta adhibita, „a Cowriye". Ḥêm.

कपर्दक *kapardaka* m. (a praec. s. *ka*) i. q. praec. sgn. 2. Ḥit. 115. 2.

कपर्दिन् *kapardín* m. (a *kaparda* s. *in*) nomen Śivi.

कपाट *kapâṭa* m. n. (ex *ka* aër, ventus et *pâṭa*, a r. *paṭ* ire, s. *a*) porta. R. Schl. I. 5. 9. Rag̀. 3. 34.

कपाटी *kapâṭî* f. (fem. praec.) id.

कपाल *kapála* m. n. cranium. (Gr. κεφαλή, lat. *caput*, goth. *haubith*, th. *haupida*, nostrum *Haupt.*)

कपि *kapí* m. (r. *kamp* s. *i*) simia. (Gr. κῆπος, κεῖπος, anglo-sax. *apa* th. *apan*, abjectâ initiali gutturali sicut in lat. *amo* = *kam*; angl. *ape*, germ. vet. *affo*, v. Graff. 1. 159.)

कपिल *kapilá* (a *kapí* suff. *la*) 1) nigricans e gilvo, „tawny". Am. 2) nomen sapientis cujusdam.

कपिश *kapiśá* (a *kapí* s. *śa*) id. Am. Rag̀. 12. 28.

कपोत *kapóta* m. columba.

कपोल *kapóla* m. gena, mala. Am. Śak. 52. 2.

कबन्ध *kábanda* m. n. corporis truncus. Rag̀. 7. 48.

कम् *kam* 1. âtm. et 10. par. âtm. *kámê*, *kâmáyâmi*, *kâmáyê*. 1) amare. Nalòd. 1. 19: *ćakamê sâ rágânyaśrêśṭ́an tam*; Ḥ. 2. 18: *kâmayâmâsa rûpêṇâ 'pratimam b́uvi*; Ḥ. 4. 5: *kâmayaty adya mâm b́îruń*; Râm. I. 29. 16: *ahań vań kâmayê sarvâń*. part. pass. *kântá* amatus, dilectus. Ḥ. 4. 35. N. 11. 7. 2) desiderare, velle. N. 6. 11: *nalań yó vâi kâmayêć ćapitum*; c. dat. rei. Maḥ. 1. 3347: *santânasyâ 'vinâśâya kâmayê*. (Huc traxerim lat. *comis* et *amo* abjectâ gutturali, nec non cum Ag. Benary *cá-rus* pro *cam-rus*, abjectâ radicis consonâ finali, sicut saepissime, e. c. in *lumen* pro *lucmen*, *luna* pro *lucna*, *vê-nor*, ut mihi videtur pro *vednor* a scr. *vad́* vel *vyad́* occidere, cf. island. *vaidhi* venatio, scr. *vyâd́a* venator; lingua Valachica offert vocem *chamor* amor; hib. *caemh* „love, desire; fine, handsome, pleasant"; *caomhach* „a friend, a companion", *caomhaim* „I save, spare, protect"; fortasse germ. vet. *scim*, *scimo* splendor, praefixo *s*; v. *kântá*, *kânti*, *ćavi.*)

कमठ *kamáṭ́a* m. testudo. B́ar. 2. 28.

कमण्डलु *kamaṇḍalu* m. n. hydria. Am.; Wils.: „An earthen or wooden waterpot, used by the ascetic or religious student." Ḥit. 60. 16. Dêv. 2. 23.

Hosted by Google

कमल *kamála* n. lotus flos. N. 12. 1.

कमलपत्राक्ष *kamalapatrâkśa* (Bah. e *kamalapatra* et *akśa*) loti foliis similes oculos habens. In. 5. 31.

कमलिनी *kamalínî* f. (a *kamála* s. *in* in fem.) lotorum multitudo; locus abundans lotis.

कम्प् *kamp* 1. âtm. (scribitur *kap*, gr. 110[a]) tremere, commoveri. Dêv. 2. 33: *samudrâśća ćakampirê*; In. 2. 32: *kampamânâih payôdarâih.* — *kampita* tremens, commotus. Su. 4. 20. — caus. (*kampáyâmi*) tremefacere. N. 26. 3: *kampayann iva mahîm.* (Huc pertinere videntur κάμπ-τω et πέμπω, utrumque a movendo dictum; cf. *pamb*; hib. *cabhóg* festinatio; lat. *vibro*? v. *kr̥mi.*)

c. *anu* misereri, v. *anukampâ.*

c. *anu* praef. *sam* id. c. acc. Rag. 9. 14.

c. *â* i. q. simpl. Rag. 2. 13.

c. *pra* id. Râm. I. 52. 14: *prakampatêća pr̥tivî.*

c. *vi* id. B. 2. 31: *na vikampitum arhasi.* — caus. Rag. 11. 19.

कम्प *kampa* m. (r. *kamp* s. *a*) tremor. Ur. 6. 2. 7; nutatio (capitis). Rag. 13. 44.

कम्पन *kampana* (r. *kamp* in forma caus. s. *ana*) 1) tremefaciens. Dr. 4. 22. 2) n. vibratio (e. c. clavae). Mah. 1. 2836.

कम्प्र *kamprá* (r. *kamp* s. *ra*) tremens. Am.

कम्बल *kambalá* m. lodix lanea, „a blanket". Hit. 81. 15. R. Schl. I. 17. 14.

कम्बु *kambu* m. n. concha.

कम्बुग्रीव *kambugrîva* (Bah. e praec. et *grîva*) conchae similem cervicem habens. H. 2. 19; v. sq.

कम्बुग्रीवा *kambugrívâ* f. (Karm. e *kambu* et *grívâ*) conchae similis cervix, Wils. „a neck marked with three lines like a shell and considered to be indicative of exalted fortune." Am., v. praec.

कम्र *kamrá* (r. *kam* s. *ra*) libidinosus. Am. (Lat. *câ-rus*, v. *kam.*)

1. कर् कृ *kar kr̥* 8. par. âtm. *karṓmi*, *kurvḗ* (irreg., v. gr. 344; in dial. vêd. haec radix sequitur 5. cl., e cujus charactere *nu* signum 8. cl. *u* abjecto *n* ortum est) agere, facere, efficere, exercere. B. 13. 31: *na karôti*; Hit. 6. 19: *yatâ mr̥tpiṇḍatah kartâ karôti yad yad iććati*; N. 1. 26: *mânuśîm giram kr̥tvâ*; 8. 18: *kuru madvaćah*; 17. 39: *prasâdam kuru*; Dêv. 3. 23: *kôpam ćakrê*; Br. 3. 2: *kriyatâm kśamam*; H. 4. 22: *vikramam ćakratuh param*; Br. 2. 32: *vyavasâyam karômi.* — Cum gemin. accus.: facere aliquem aliquid. Nalôd. 4. 23: *akr̥ta mudâ yantâran tam*; Rag. 2. 46: *andakâram śakalâni kurvan* tenebras dividens (ad lit. in frusta vertens). Nonnumquam nomen rei, in quam aliquid vertitur, suffixo *sât* instruitur, e. c. Rag. 8. 20: *akarôd . . . dviśadârambapalâni basmasât.* Notetur praecipue locus in Rag. (16. 25) ubi forma in *sât* adjectivi vice fungitur: *kuśâvatîm śrotriyasât sa kr̥tvâ* Kuśâvatim (urbem) sacerdotum propriam postquam fecerat (schol. ed. Calc.: *śrôtriyâ vâidikâ têśu adînâm kr̥tvâ*). — Cum vocibus in adverbium *vat* (instar) exeuntibus: putare, aestimare, e. c. Lass. 34. 16: *râǵyan tr̥navat kr̥tvâ.* — Cum *manasâ* (sequente accusativo) mente concipere (aliquid), cogitare, recordari (aliquid), e. c. Mah. 1. 7051: *manasâ kr̥tvâ kr̥śṇam.* — *padam kartum* pedem ponere, Lass. 84. 10; *utsaṅgê* vel *aṅkê kartum* in gremium tollere. Sâ. 5. 5: *utsaṅgê 'sya śirah kr̥tvâ niśasâda mahîtalê*; P. 29: *ity aṅkê pâṭalîm kr̥tvâ.* — *udakam kartum* aquam (Manibus) libare. Râm. III. 73. 33: *kriyatâm udakam pituh.* — *kâlam kartum* tempus constituere. Mah. 1. 8469: — *ćakrê.* — Nota constructionem part. fut. pass. cum gen. pers. et instr. rei, antecedente *kim* q. v. sive *na*; e. c. Lass. 32. 7: *naća putrêṇa mê kâryam svaǵanâir nâ 'pi bândavâih | na pitrâ nâi 'va mâtrâća tvam hi svâmin gatir mama.*—

caus. pass. Bᶜ. 3. 5: *kâryatê ḥy avaśaḱ karma.* — desid. N. 8. 3: *ćikîršantîća tatpriyam.* (Hib. *cearaim* „I perform, execute", *ceard* fem. „an art, trade, business, function" = scr. *kṛ'ti*, e *kárti*; *su-cridh* „easy" = scr. *sukṛta*; cambro-brit. *creu* formare; island. *ger-dh* fem. actio, th. *gerdhi* = scr. *kṛ'ti* cum gutturali mediâ pro aspiratâ, quam ex generali lege exspectaveris, v. gr. comp. 87; germ. vet. *karawan* praeparare, nostrum *gar* de cibis, boruss. *kura* fecit. Lat. *creo*, *caer-e-monia*, *ars*, quod e *cars* mutilatum et cum scr. *kṛ'ti* pro *kárti* et cum supra memorato hib. *cear-dh*, quod item artem significat, cohaerere censeo. E graecâ linguâ conferatur κραίνω, et πράσσω a rad. ΠΡΑΓ, cujus γ e F ortum esse potest, ita ut αγ formae ΠΡ-ΑΓ ad characterem 8. cl. gunatum reducendum sit, qui ante vocales sonat *av*, e. c. *akaravam.*)

c. *ad'i* praeponere alqm. alicui rei. Man. 8. 11: *rágńaśćâ 'd'ikṛtô vidvân*; 2) in animo habere, spectare, appetere. Śak. 34. 7: *aḥan tu tâm . . . śakuntalâm ad'ikṛtya bravîmi*; 44. 13: *tâm ad'ikṛtya praḥarati*; Ragᶜ. 11. 62: *śântim ad'ikṛtya.*

c. *anu* imitari. Maḥ. 1. 3325: *na tat prâǵńô 'nukurvîta.*

c. *apa* 1) abstrahere, abripere. Râm. I. 51. 13: *śabdênâ 'pakṛtas têna.* 2) offendere. *apakṛta* n. offensio. Ḥ. 4. 3.

c. *ab'i* i. q. simpl. Su. 2. 26: *kurukšêtrê nivêśam ab'ićakratuḱ.*

c. *alam* ornare. N. 2. 11. — c. *alam* praef. *sam*: *samalańkarômi* id.

c. *â* praef. *apa* 1) auferre, demere. Ragᶜ. 6. 57: *apâkṛtasvêdalavâ.* 2) relinquere. Ragᶜ. 7. 47: *śivâ b'uǵaććêdam apâćakâra* (schol. Calc. = *tatyâǵa*).

c. *â* praef. *upa* tradere, dare. N. 25. 16: *tad upâkartum iććâmi* (schol. Nil. *upâkartum* per *dâtum* explicat).

c. *â* praef. *nis nir* arcere, repellere, rejicere, repudiare, irritum facere. Su. 2. 15: *śâpâḱ . . . varadânanirâkṛtâḱ*; Râm. I. 39. 3: *krôd'ât sâ nirâkṛtâ*; R. Schl. II. 8. 37: *darpân nirâkṛtâ pûrvan tvayâ . . . râmamâtâ sapatnî tê.*

c. *upa* juvare, auxilium ferre, prodesse. Ḥit. 57. 12: *anupakurvâṇô na kasyâ 'py upâyanań gṛḥṇîyât.* — *upakṛta* n. auxilium. Br. 1. 9.

c. *ni* offendere, vexare. N. 19. 5: *mayâ kšudrêṇa nikṛtâ*; 14. 15: *nikṛtô duḱk'êna.*

c. *nis* rejicere, repudiare, despicere. Dêv. 1. 31: *niškṛtaḱ putrâiḱ.*

c. *pra* 1) facere. N. 3. 25: *budd'im prakurušva yat'ê 'ććasi*; Gᶜat. 18: *ḥṛdayam mê prakarôši kiń sadâḥam.* 2) vitium afferre (virgini). Man. 8. 370: *yâ tu kanyâm prakuryât strî.*

c. *pra* praef. *vi* vexare. Ragᶜ. 10. 75: *rakšôviprakṛtâu.*

c. *pra* praef. *sam* facere. Maḥ. 1. 2387: *tuṇḍayudd'am . . . sampraćakratuḱ.*

c. *prati* 1) mutuum officium praestare, gratiam referre. *pratikṛta* n. officium mutuum. M. 8. 2) dare poenas alcjs. rei, ulcisci, se vindicare ab aliquo, c. dat. s. gen. pers. Maḥ. 1. 840: *yêna tê ḥińsitaḱ pitâ tasmâi pratikurušva tvam*; 2018: *yô mê ḥińsitavâńs tâtam . . . tasya tat'â pratikuryâm.*

c. *vi* 1) facere. Ḥ. 4. 47: *purâ vikurutê mâyâm.* 2) commovere. Ragᶜ. 13. 42: *amum . . . nâ 'lań vikartuń ǵanitêndraśańkań surâńganâvib'ramaćêšṭitâni* (schol. Calcutt. *vikartum* = *sk'alayitum*). 3) nocere, damnum inferre. Ragᶜ. 17. 58: *ḥînâny anupakartṝṇi pravṛdd'âni vikurvatê* (*mitrâṇi*) impotentes non prosunt, praepollentes nocent (amici); (schol. Calc. *vikurvatê* = *apakârań ćêšṭantê*). 4) deformare. N. 13. 26: *vikṛtâkârâ*; 14. 13: *dṛšṭvâ . . . âtmânam vikṛtam*; A. 6. 19: *vâditrâṇi vikṛtasvararûpâṇi.* 5) destruere. Su. 2. 19: *ub'âu . . . vikurvâtê vad'âišiṇâu.*

Hosted by Google

c. *sam* (*saṅskr̥*, gr. 111 praef. *sam*) 1) ornare. N. 17. 8: *rûpam asaṅskr̥tam.* 2) consecrare. Ragʹ. 15. 31: *sakʹâ daśaratʹasyâ 'ta ǵanakasyaća mantravit | saṅćaskârô 'bʹayaprîtyâ mâitʹilêyâu yatʹâvidʹi.* 3) matrimonio jungere. Man. 9. 173: *yâ garbʹiṇî saṅskriyatê.*

c. *sam* praef. *upa* parare (de cibis). N. 23. 20.

2. कर् कृ *kar kr̥* 5. par. âtm. laedere, vulnerare, occidere.

3. कर् (कॄ) *kar* (*kr̥̄*) 6. par. *kirâʹmi* (gr. 299) conjicere, spargere, perfundere, obruere, implere. Gîta-G. 4. 14: *kirati saǵalakaṇaǵâlam*; Dr. 8. 6: *śaktitômaranârâćâiḣ . . . kîryamâṇaḣ.* (Gr. κεράω, κεράννυμι, κίρνημι, quorum ultimum formâ cum *kr̥ṇâmi* cl. 9 convenit, cf. *par* (*pr̥̄*) quod ex *kar* (*kr̥̄*) mutatâ gutturali in labialem ortum esse videtur.

c. *anu* implere. Maḣ. 1. 4340: *vaṇigbʹiśćâ 'nvakîryanta nagarâṇi.* — *anukîrṇa* impletus. Dr. 6. 2. 8. 48. A. 7. 2.

c. *abʹi* implere. R. Schl. II. 14. 53: *abʹyakîryata śôkêna.*

c. *ava* 1) i. q. simpl. A. 3. 32: *astrapûǵêna . . . bʹûtam avâkiram.* — *avakîrṇa* impletus, plenus. Maḣ. 1. 7840. 2) deserere, relinquere. Maḣ. 1. 3057: *avakîryaća mâṅ yâtâ parâtmaǵam ivâ 'satî.* 3) pass. deserere, se dispandere, dilatare. R. Schl. I. 38. 14: *samantâd avakîryata* (omisso augmento) *samantatastu tân dêvîm abʹyaśiṅćata pâvakaḣ.*

c. *ava* praef. *sam* i. q. simpl. A. 3. 25: *tam . . . śaravaršêṇa samavâkiram.*

c. *â* implere. *âkîrṇa* impletus, plenus. N. 12. 2. 113. A. 6. 7. (Cf. lat. *acervus.*)

c. *â* praef. *apa* vacuefacere, exinanire. Maḣ. 1. 2851: *nâ 'puśpaḣ pâdapaḣ kaśćit śaṭpadâir nâ 'py apâkîrṇaḣ.*

c. *â* praef. *sam* implere. *samâkîrṇa.* N. 12. 38.

c. *ut* 1) superfundere. Ur. 37. 5: *utkîrṇâ iva vâsayaśṭišu niśâ nidrâlasâ varḣiṇaḣ.* 2) perforare? Ragʹ. 4. 59: *mattêbʹaradanôtkîrṇa*; v. sq.

c. *ut* praef. *sam* id. Ragʹ. 1. 4: *maṇâu vaǵrasamutkîrṇê* (schol. Calc. = *ḣîrêṇa ććidritê.*

c. *pari* 1) circumfundere, undique implere. Ragʹ. ed. Calc. 8. 35: *bʹramarâiḣ ... parikîrṇâ* (schol. *paritaḣ sarvataḣ kîrṇâ vyâptâ*). 2) committere, tradere. Ragʹ. 18. 32: *maḣîm maḣêććaḣ parikîrya sûnâu.*

c. *pra* se dissipare, se dispergere. Râm. I. 9. 20: *sarvataḣ prakiranti sma lalamânâ varâṅganâḣ*; — *prakîrṇa* expansus, elatus. A. 6. 2: *pʹênavatyaḣ prakîrṇâśća . . . ûrmayaḣ*; 10. 63: *prakîrṇakêśî.* (Cf. lat. *prôcêrus*, quod etiam ad *karś kr̥ś* trahi potest, unde *prakr̥śṭa* longus.)

c. *vi* spargere, expandere. Hit. 9: *taṇḍulakaṇân vikîrya*; Man. 11. 196: *vikirêt yavasaṅ gavâm*; A. 9. 18: *vikîrṇâir iva parvatâiḣ.* — *śvâsâṅ vikaritum* suspiria ducere. Gîta-G. 5. 16.

c. *sam* 1) confundere, miscere. Maḣ. 1. 3479: *saṅkîrṇâćâradʹarma*; 2) implere. In. 1. 28: *apsarôgaṇasaṅkîrṇa*; Su. 2. 24: *astʹikaṅkâlasaṅkîrṇa.*

4. कर् (कॄ) *kar* (*kr̥̄*) 9. par.: *kr̥ṇâʹmi* (= κίρνημι, v. *kar* [*kr̥̄*] cl. 6; *ḣiṅsâyâm* K. *ḣiṅsê* V.) offendere, laedere, ferire, vexare, occidere. (Cf. *ćiri*, *ćîrṇa*, *ćûrṇ.*)

5. कर् (कॄ) *kar* (*kr̥̄*) 10. âtm.: *kârâyê* (*viǵńânê* V.) noscere. (Gr. κρίνω, lat. *cerno*, quae formâ cum *kr̥ṇâʹmi* cl. 9 cohaerent, v. gr. c. 109[a]. 5 et 496.)

1. कर *kará* (r. *kar kr̥* s. *a*) 1) faciens, in fine compp. Br. 1. 23. N. 13. 20. 2) m. manus. In. 2. 25. 3) elephanti proboscis. N. 13. 12. (Lit. *kairē̃* manus sinistra, gr. χείρ vero ad rad. *ḣar ḣr̥* capere pertinere videtur, sicut hib. *lamh* manus cohaeret cum scr. *labʹ*, gr. ΛΑΒ, mutato *bʹ* in *mh.*)

Hosted by Google

2. कर *kara* (a rad. 3. *kar* [*kṛ*]) 1) tributum regium. Rag'. 4. 58. 2) radius lucis. Ur. 86. 14.

करक *káraka* m. (a praec. s. *ka*) anachoretarum urna. Mah. 1. 7085.

करट *káraṭa* m. elephanti gena. Su. 2. 20.

करटक *karaṭaka* m. cornix. Ur. 202. 20.

करण *karaṇá* (r. *kar kṛ* s. *ana*) 1) n. actio, negotium, officium. R. Schl. I. 13. 51: *ratâh svâdyâyakaraṇê vayam.* 2) n. i. q. *indriya* i. e. sensus (videndi, audiendi etc.). Rag'. 8. 38. 3) (fortasse a rad. *kar* [*kṛ*]) m. vir mixti ordinis, matre s'ûdricâ et patre vâis'yico natus. Am.

करण्ड *káraṇḍa* m. (fortasse a *kará* manus) 1) canistrum, corbis. B'ar. 1. 76. 2) ensis.

करपाल *karapâla* m. (e *kará* manus et *pâla* regens, tuens) ensis. Am., v. sq.

करबाल *karabâla* m. (ut videtur, e praec. mutatâ tenui in mediam) id. A. 6. 15.

करभ *karab'á* (ut videtur, e *kará* manus et *b'a* a r. *b'â* s. *a*) carpus. Wils.: „the metacarpus, the hand from the wrist to the root of the fingers." Am.: *maṇiband'âd âkaniṣṭ'am*; S'ak. 51. 8. 57. 9: *karab'ôru.* (Cf. gr. καρπός.)

कररुह *karaṛuha* m. (e *kará* manus et *ruha* crescens) unguis. S'ak. 35. 13.

करशाखा *karas'âk'â* f. (e *kará* manus et *s'âk'â* ramus) digitus. Am.

कराल *karâla* 1) magnus, ingens; horrendus, terribilis. Rag'. 12. 98: *vapur mahôragasyê 'va karâlap'aṇamaṇḍam.* 2) exsertos dentes habens. H. 2. 3. Saepe cum praecedente *daṅṣṭrâ* in Karm. conjungitur. H. 2. 3. B'. 11. 23. 25. 27.

करिणी *kariṇî* fem. sequentis.

करिन् *karin* m. (a *kará* proboscis, s. *in*) elephantus.

करीर *karîra* m. n. germen bambu arundinis. Am.

करुण *karuṇa* miserabilis, flebilis, queribundus. N. 5. 23. 9. 25. — *karuṇam* adv. miserabiliter, miserandum in modum. N. 10. 28.

करुणा *karuṇâ* f. (fem. praec.) misericordia, miseratio. B'. 2. 63: *karuṇâpara.*

करेणु *karêṇu* (fortasse a *kará* proboscis) elephantus masc. et fem. Am. Rag'. 16. 16.

कर्कट *karkaṭa* m. cancer. (Cf. gr. καρκῖνος, lat. *cancer.*)

कर्कटक *karkaṭaka* m. (a praec. s. *ka*) id.

कर्कटकी *karkaṭakî* fem. praec. Dr. 5. 9.

कर्कश *karkas'á* durus, asper. S'ak. 11. 4. Rag'. 3. 55.

कर्कोटक *karkôṭaká* m. n. pr. N. 14. 4.

1. कर्ज् *karǵ* 1. par. (*vyat'anê* K. *pîḍê* V.) vexare.

2. कर्ज् कृज् *karǵ kṛǵ* 1. âtm. (*b'arǵanê* K.) assare, torrere. (Hib. *sgreigim* „I fry".)

कर्ड् कृड् *karḍ kṛḍ* 6. par. i. q. *kûḍ.*

कर्ण् *karṇ* 10. par. findere.

c. *â* audire (v. *kárṇa*). Gerundium *âkarṇya*. Hit. 4. 12. Râm. I. 9. 63; v. sq.

कर्ण *kárṇa* m. (r. *karṇ* s. *a*, nisi *karṇ* est denomin. a *kárṇa* et hoc tanquam instrumentum audiendi venit a *kar kṛ* facere) 1) auris. 2) n. pr. Aṅgadês'i rex, dei Sûryi et Kuntiae filius. H. 1. 46.

कर्णपूर *karṇapûra* m. (e praec. et *pûra* implens) inauris. Rag'. 7. 24.

कर्णिकार *karṇikâra* m. nomen plantae, Wils. „the name of a plant, commonly Caniyar, Pterospermum acerifolium or Pentapetes acerifolia; in Dr. Roxburgh's catalogue, the Webera corymbosa. 2) a sort of Cassia (Cassia fistula). Mêd." Su. 4. 10. N. 12. 40.

1. कर्त् *kart* 10. par. (*s'âit'ilyê*) solvere, relaxare v. sq.

2. कर्त् कृत् *kart kṛt* 6. par. *kṛntâ'mi* (gr. 300) findere, dissecare. Dr. 8. 27: *ćakarta nis'itâir b'allâir d'anûṅs'ića s'irâṅs'ića*; Râm. III. 74. 3: *drumâh paras'unâ kṛttâh.* (Lit. *kertù* caedo, infin. *kirs-ti*; gr. κείρω, κάρσις, abjecto *t*, quâ in re con-

Hosted by Google

venit cum slav. *korjuṅ* scindo; lat. *curtus*, *cul-ter*, v. *kartrî*; hib. *ceartaighim* „I prune, trim, cut", *cuirc* „a knife".)

c. *ut* i. q. simpl. Ḥ. 2. 13: *êśâm utkṛtya mâṅsâni.*

c. *ni* id. Dr. 5. 24: *papâta śâk'î 'va nikṛtta-mûlaṅ.*

c. *nis* abscindere. Dr. 8. 21. âtm.: *b'ugam mûlê k'aḍgêna nirakṛntata.*

c. *vi* id. N. 10. 17: *kat'am vâsô vikartêyam* secundum 1mam classem.

3. कर्त् (कृत्) *kart* (*kṛt*) 10. par. *kîrtáyâmi* (ut mihi videtur, denom. a *kîrti* gloria, quod ipsum a *kar* [*kṛ*], quocum fortasse lat. *CEL* vocis *celeber* cohaeret, mutato *r* in *l*) 1) dicere, eloqui, enuntiare, memorare. Man. 3. 36: *sarvaṅ śṛṇuta taṅ viprâṅ sarvaṅ kîrtayatô mama.* 2) laudare, celebrare. N. 20. 36: *yêća tvâm manuśyâ lôkê kîrtayiśyanty atandritâṅ*; B'. 9. 14: *satataṅ kîrtayantô mâm.*

c. *ut*, *anu*, *pari*, *pra*, *sam* + *pra*, *sam* id. Rag'. 10. 33: *mahimânam ... utkîrtya tava*; R. Schl. I. 14. 22: *avaǵńâya ... mânuśân nâ 'nvakîrtayat*; Man. 2. 122: *svan nâma parikîrtayêt*; M. 56: *parikîrtita* celebratus; B'. 18. 4: *tyâgô hi ... trivid'aṅ samprakîrtitaṅ*; N. 5. 10: *saṅkîrtyamânêśu râǵńân nâmasu.*

कर्तन *kartana* n. (r. *kart kṛt* s. *ana*) actio findendi. Ḥit. 69. 1.

कर्तरिका *kartarikâ* f. (a sq. s. *ika* in fem.) culter venatorius. Ḥit. 43. 19.

कर्तरी *kartarî* f. (ut videtur, e *kartrî* q. v., inserto *a*) forfex. Am. (Lat. *culter*, mutato *r* in *l*.)

कर्तार् *kartâr* (r. *kar kṛ* s. *târ tṛ*) fabricator, effector, creator. N. 18. 6. B'. 11. 37. (Hib. *cear-doir* „a goldsmith".)

कर्तृत्व *kartṛtvá* n. (subst. abstr. a praec. s. *tva*) fabricatoris, effectoris status, conditio. B'. 5. 14. 13. 20.

कत्र् *kartr* 10. par. (*śâit'ilyê*) solvere, relaxare (videtur esse denomin. ab inusitato *kártra* — pro *kárttra* — tanquam instrumentum findendi, vel a *kartâ'r* qui findit; v. *kartarî*, *kartrî*.)

कत्री *kartrî* f. (vel *karttrî*, a. r. *kart kṛt* s. *târ tṛ* in fem.) i. q. *kartarî.*

कर्द् *kard* 1. par. (*kutsitê śabdê* K. *kutsitê ravê* V.) crepitare — de intestinis —. (Cf. *pard*; fortasse huc pertinet gr. χορδή.)

कर्दम *kardáma* et *kárdama* m. lutum, coenum, limus. Rag'. 4. 24.

1. कर्प् कृप् *karp kṛp* 1. âtm.: *kálpê* pro *kárpê* (fortasse a *kar kṛ*, adjecto *p*, sicut saepe in formis caus. v. gr. 468 et cf. r. *kalp kḷp*, quod idem est ac *karp kṛp*, quum utrumque transeat in *kalp*) misereri.

2. कर्प् कृप् *karp kṛp* 10. par.: *kalpáyâmi*, v. praec. (*dâurbalyê*) debilem esse.

कर्पट *karpaṭa* m. vestis detrita, pannosa. Up. 5. 9.

कर्पर *karpara* m. cranium. Am.

कर्पास *karpâ'sa* m. n. erioxylon. (Gr. κάρπασος, lat. *carbasus*.)

कर्पासी *karpâsî* f. (fem. praec.) gossipion. Am.

कर्पूर *karpû'ra* m. n. camphora. Am.

कर्ब् *karb* 1. par. ire. (Cf. *k'arb*, *garb*, *g'arb*, *ćarb*, *ćar*.)

कर्बुर *karburá* 1) varius, versicolor. Ḥit. 29. 11. 2) n. aurum. Am.

कर्मन् *kárman* n. (r. *kar kṛ* facere, s. *man*) factum, opus, negotium. Ḥ. 4. 13. Sâ. 2. 28. Dr. 5. 2.

कर्मवग्र *karmavagra* m. (e praec. et *vagra*) i. q. *śûdra*. Maḥ. 1. 6487.

कर्मान्तिक *karmântika* m. (e *karmânta* operis finis — *kárman* + *ánta* — s. *ika*) opifex. R. Schl. I. 12. 7.

कर्मिन् *karmín* (a *kárman* s. *in*, v. gr. 584) opera faciens. B'. 6. 46.

कर्व् *karv* 1. par. (*darpê*) superbum esse; cf. *garv*.

Hosted by Google

कर्श् कृश् *karś kṛś* 4. par. attenuare, *śôkakarśita* moerore attenuatus, emaceratus. N. 12. 28. 16. 33. 20. 31. (Fortasse lat. *parco*, *parcus*, *parum*, *parvus*, *paucus*, gr. παῦρος, goth. *favai* pauci, angl. *few*, huc pertinent, mutatâ gutturali in labialem.)

1. कर्ष् कृष् *karś kṛś* 1. par. 1) trahere, abstrahere, rapere, abripere. Dr. 5. 25: *sâ kṛśyamâṇâ ratʿam ârurôḥa*; Ḥ. 4. 23: *tatâś ćakṛśatus tataḣ*; 4. 11: *kṛśyamâṇam mayâ 'sakṛt ... sinḥênê 'va maḥâdvipam*; 7. 14: *duḣkʿêna karśitâ.* 2) evellere. N. 9. 11: *pʿalamûlâni karśayan.* — caus. *karśâyâmi* vexare. Man. 7. 111: *râǵâ svarâśṭraṅ yaḣ karśayaty anavêkśayâ*; N. 16. 32: *śôkakarśitâ.* (Lit. *karśù* pectino linum, lanam, et mutatâ gutturali in labialem et *r* in *l*: *plêśu* 1) rumpo 2) aro; *plêśau* ultro citroque traho; russ. чешу *ćéśù* pectino, ejecto *r*; latinum *ac-cerso*; *verro*, ut mihi videtur, e *querro* abjecto *q*, sicut e. c. *vermis* e *quermis* — v. *kṛmi* — et assimilato *s* antecedenti litterae; gr. κόρος scopae, v. Pott I. p. 229; etiam *vello* huc traxerim ita ut mutilatum sit e *quello*.

c. *apa* abstrahere, abripere, detrahere, tollere, exuere. N. 9. 33. 17. 11. 33.

c. *apa* praef. *vi*: *vyapakarśâmi* id. N. 24. 41.

c. *ava* abstrahere, abripere, retrahere. N. 10. 28: *avakṛśṭas tu kalinâ môḥitaḣ prâdravan nalaḣ*; 10. 26: *sa kṛśyamâṇaḣ kalinâ sâuḥṛdênâ 'vakṛśyatê.*

c. *â* attrahere, detrahere, deducere, protrahere. N. 10. 26.

c. *â* praef. *apa*: *apâkarśâmi* abstrahere, amovere. Ragʿ. 12. 17: *tam aśakyam apâkarśṭum.*

c. *ut* sursum trahere, levare, elevare. Ragʿ. 6. 14: *visrastam aṅsât ... prâlambam utkṛśya.*

c. *ni* praef. *sam*, v. *sannikarśa*, *sannikṛśṭa.*

c. *nis* extrahere, educere. Sâ. 5. 16.

c. *pari* trahere circum. Dr. 5. 21.

c. *pra* protrahere, extendere. *prakṛśṭa* protractus, longus. N. 12. 111: *gatvâ prakṛśṭam adʿvânam.*

c. *pra* praef. *vi* removere. Ragʿ. 17. 45: *vâḥyâḣ śatravô viprakṛśṭâḣ.*

c. *vi* 1) abstrahere, abripere. Dr. 5. 22. Ḥ. 4. 21. 22. 2) *vikraśṭun dʿanuḣ*, *ćâpam* intendere arcum. Sâ. 3. 22: *vikṛśya balavad dʿanuḣ.*

c. *sam* abstrahere, abripere. Sâ. 5. 64.

2. कर्ष् कृष् *karś kṛś* 6. par. âtm. (*vilêkʿanê* K. *vilêkʿê* V.) 1) radere, scabere, delineare, pingere (v. *likʿ* praef. *vi*). Huc traxerim *nikarś nikṛś*, cujus pass. invenitur in Maḥ. 1. 2616, ubi significare videtur quendam defodiendi, sepeliendi modum, minus profundum quam is qui per *nikʿan* exprimitur, einscharren: *yaḣ sansʿitô daḥyatê vâ nikʿanyatê vâ 'pi nikṛśyatê vâ.* 2) arare. R. Schl. I. 66. 14: *mê kṛśataḣ kśêtram*, v. *kṛśi.* (Fortasse goth. *FALH* sepelire, *filha*, *falh*, *fulhum*, mutatâ gutturali in lab. et *ś* in gutturalem, v. gr. 99.)

कर्षक *karśaka* m. (r. *karś kṛś* s. *aka*) arator, agricola. Maḥ. 2. 212.

कर्षण *karśaṇa* (r. *karś kṛś* s. *ana*) n. 1) actio trahendi. 2) actio intendendi (arcum). Ragʿ. 7. 59. 3) aratio. m. vexator. N. 12. 24: *arikarśaṇa.* 20. 1: *śatrukarśaṇa.*

कर्हि *kárḥi* (v. gramm. 584. 62, gr. comp. 381) quando. (Goth. *hvar* ubi? angl. *where*, nostrum *war*, *wor* in *war-um*, *wor-aus* etc.; lit. *kur* ubi?)

कर्हिचित् *karḥićit* (a praec. s. *ćit*) unquam; plurimum in constructione cum *na* ad exprimendum nunquam. N. 1. 21. 17. 3. 19. 7. 22. 16. Sine *na*, N. 24. 22.

1. कल् *kal* 1. âtm. (*saṅkʿyânê* K. *saṅkʿyarutâu* V.) numerare; sonare. (Cf. lat. *calculo*, forma redupl.)

2. कल् *kal* 10. par. (Haec radix plerumque vocalem brevem retinet, interdum eam producit, unde e. c. Maḥ. 1. 6670 et 6681 *kâlyamânâ* agitata, v. etiam compositionem cum *pra*.) 1) agitare, concutere, vi-

Hosted by Google

brare. Maḥ. 2. 8: *marutâ kalitâ drumâḣ*; Gîta-Gov. 1. 14: *kalayasi karabâlam.* 2) animadvertere, observare. B'ar. 1. 71: *d'anyaḣ kô spi na vikriyâṅ kalayati prâptê navê yâuvanê.* 3) putare, reputare. B'ar. 2. 37: *kalayati d'âritrín tṛṇasamâm.* (Cf. *ćar*, *ćal*, gr. κέλομαι, κέλλω, lat. *cello* — *excello*, *praecello* — *celsus*; lit. *kielù* levo, elevo.)

c. *â* 1) agitare, concutere. Maḥ. 1. 2853: *mârutâkalitâs tatra drumâḣ*; B'ar. 1. 50: *kêśân âkalayan.* 2) scire. Gîta-G. III. 7. 7: *k'innam asûyayâ ḥṛdayan tavâ "kalayâmi.* (Gr. ὀκέλλω.)

c. *pra* (productâ vocali radicali) id. Maḥ. 1. 7178; *prakâlayann êva sa pârt'ivâug'ân*; 2. 1952: *prakâlayêd diśaḣ sarvâḣ pratôdênê 'va sârat'iḣ.* (Lat. *procella.*)

कल *kala* (r. *kal* s. *a*) 1) lenis, mollis, placidus (de voce). Rag'. 8. 58: *kalam anyab'ṛtâsu b'âśitam (niḥitam)*; 1. 41: *sârasâiḣ kalaniḥradâiḣ*; N. 9. 25: *vâśpakalayâ vâćâ.* 2) leniter, placide sonans. Rag'. 16. 12: *kalanûpurâṇâm ... ab'isârikâṇâm.* 3) m. sermo lenis, placidus. Br. 3. 21. 4) n. semen virile. Mêd.

कलकल *kalakala* m. (*kala* + *kala*) sonus lenis, placidus (praesertim cuculorum Indicorum). B'ar. 1. 34.

कलङ्क *kalaṅka* m. 1) macula. Rag'. 14. 37. 2) rubigo. Rag'. 13. 15.

कलत्र *kálatra* n. 1) lumbus, femur. 2) uxor. Ḥit. 31. 16.

कलधौत *kalad'âuta* n. 1) argentum. 2) aurum. Am.: *rûpyaḥêmayôḣ.*

कलन *kalana* n. macula. B'ar. 3. 72.

कलभ *kalab'á* m. catulus elephanti. Ur. 91. 9.

कलरव *kalarava* m. (Baḥ. e *kala* et *rava* sonus) 1) columba. 2) cuculus Indicus. (Fortasse etiam lat. *columba* cum *kala* cohaeret; lit. *karwélis* columba litteris transpositis explicari possit e *kalréwis*, vel e *kar-léwis* mutato *l* in *r* et *r* in *l*.)

कलविङ्क *kalavíṅka* m. passer. Am.

कलश *kaláśa* m. n. urna fictilis. Ḥit. 101. 8. (Gr. κάλιξ, lat. *calix.*)

कलशा *kaláśâ* f. id.

कलस *kalasa* m. n. id. Su. 2. 18.

कलसा *kalasâ* f. id.

कलह *kalaḥa* m. rixa, altercatio, pugna. Ḥit. 8. 17.

कलहंस *kalaḥaṅsa* m. (e *kala* et *ḥaṅsá*) anas mas. Am.

कलहंसी *kalaḥaṅsî* f. (fem. praec.). Rag'. 8. 58.

कला *kálâ* et *kalá* f. (r. *kal* s. *â*) 1) pars, portio. A. 11. 3. 2) pars sexta decima diametri lunaris. Ḥit. 3. 1. 3) divisio temporis, Wils. „equal to 30 Câshthas or about 8 seconds." Dêv. 11. 8. 4) ars. B'. suppl. 2. (Fortasse lat. *par-s*, *par-tis* et *por-tio* obsoletâ suâ radice cum hac voce cohaerent, cum gutturales et labiales, nec non semivocales *r* et *l* saepissime inter se permutentur.)

कलानिधि *kalânid'i* m. (e praec. et *nid'i*) luna. Am.

कलाप *kalâpa* m. 1) ornamentum. 2) pavonis cauda. Ur. 62. 9. 88. 14. 3) pharetra. 4) cumulus, multitudo. Am.: *b'ûśaṇê varḥê tûṇîrê saṅḥatê.*

कलापिन् *kalâpin* m. (a praec. s. *in*) pavo. Rag'. 6. 9.

कलाभृत् *kalâb'ṛt* m. (e *kálâ* et *b'ṛt* ferens) luna. Ḥêm., v. *kalânid'i.*

कलि *káli* m. 1) pugna, bellum; discordia, dissidium. Ḥit. 90. 4. A. 11. 9. 2) Indorum quarta mundi aetas, in quâ impietas praevalet, et nomen daemonis hujus aetatis. N. 6. 1.

कलिका *kalikâ* f. flos non aperta. Am.

कलिङ्ग *kaliṅga* m. nomen regionis. Dr. 2. 7.*)

कलित *kalitá* (a *kálâ* s. *ita*) praeditus. Ur. 48. 18.

कलिल *kalilá* invius, impenetrabilis. B'. 2. 52.

कलुष *káluśa* turbidus. N. 17. 7.

---

*) Wils.: The name Calinga is applied in the Purânas to several places, but it especially signifies a district on the Coromandel coast, extending from below Cuttack to the vicinity of Madras.

Hosted by Google

कलेवर *kalêvara* n. corpus. Sâ. 5. 61. (Cf. lat. *cadâver.*)

1. कल्प् क्लृप् *kalp kḷp* 1. âtm., secundum grammaticos etiam par. (ut videtur, a r. *kar kṛ* adjecto *p*, sicut saepe in formis caus. — gr. 466 sq. — mutato *ar* in *al* s. *ṛ* in *ḷ*; praes. *kálpâmi*, *kálpê*, v. *karp kṛp*) fieri, praesertim participem fieri alcjs. rei, vel causam fieri alcjs. rei, esse alicui rei, converti in alqd., afferre alqd., c. dat. rei, plerumque substantivorum abstractorum. B'. 2. 15: *sô 'mṛtatvâya kalpatê* is immortalitatis particeps fit; Rag'. 18. 32: *aǵanmanê 'kalpata* liberationis a nativitate particeps factus est.— *kḷptá* factus, constitutus. Man. 3. 69: *pańća kḷptâ mahâyaǵńâḣ.* (Huc traxerim nostrum *helfe*, goth. *hilpa*, praet. et radix *halp*, quod accuratissime cum scr. *kalp* convenit, mutatâ initiali tenui in aspiratam, ex generali lege, et servatâ tenui finali, sicut in *slêpa* dormio = scr. *svap*, v. gr. comp. 89; lit. *gélbmi* juvo, v. *kalp kḷp* cl. 10.)

c. *upa* i. q. simpl. Man. 3. 202: *vâry api śraddayâ dattam akšayâyô 'pakalpatê* (schol. *akšayasukahêtuḣ sampadyatê*). — *upakḷpta* factus, praeparatus, apportatus (v. *kalp kḷp* cl. 10 praef. *upa*). Man. 3. 208: *âsanêšû 'pakḷptêšu . . . viprâńs tân upavêšayêt* (schol. *upakḷptêšu* explicat per *vinyastêšu* i. e. collocatis).

c. *vi* haesitare, dubitare. Hit. 53. 10: *âdišṭô na vikalpêta.*

2. कल्प् क्लृप् *kalp kḷp* 10. par. *kalpáyâmi.* 1) facere, efficere, creare. Rag'. 8. 46: *mama bâgyaviplavâd aśaniḣ kalpita êša vêdasâ*; R. Schl. I. 35. 1: *pâutrîm išṭim akalpayat.* 2) dare, impertire. Mah. Ex. 58: *âsanań kalpayâmâsa.*

c. *upa* praeparare, apportare. Râm. I. 11. 58: *yaǵńê yad upakalpitam*; III. 65. 17: *śayyâ tvadartam upakalpitâ*; N. 23. 11: *tasya prakšâlanârtâya kumbâs tatrô 'pa kalpitâḣ.*

c. *pari* 1) facere, parare. Rag'. 11. 23: *âsasâda munir âtmanas tataḣ śišyavargaparikalpitârhaṇam ... tapôvanam.* 2) constituere, definire. Up. 35: *tasyâ 'pi . . . tayâ niśi sańkêtakan dvitîyasmin praharê paryakalpyata.*

c. *pra* 1) facere *daṇḍam prakalpitum* punire, castigare. Man. 8. 324. 2) dare, impertire. Man. 11. 22: *vṛttin darmyâm prakalpayêt.*

कल्प *kálpa* (r. *kalp kḷp* s. *a*) 1) similis, in fine compositorum. Dr. 5. 2. 5. 2) dies et nox Brahmae, intervallum 432,000,000 annorum. 3) nomen arboris in Indri coelo.

कल्मष *kalmaša* 1) squalidus, sordidus. 2) n. peccatum. B'. 5. 17.

कल्माष *kalmâša* varius, versicolor. Am.

कल्य *kalya* (r. *kal* s. *ya*) 1) praeparatus. 2) sanus. 3) n. diluculum, ortus lucis, tempus matutinum, v. sq. (V. *kalyâṇa* et cf. gr. καλός e καλλός — καλλίων, κάλλιστος, καλλι-, κάλλος — per assimilationem e καλjος, sicut ἄλλος ex ἀλjος v. *anyá.*)

कल्यम् *kályam* adv. (a praec. signo accus. *m*) cras. N. 24. 48.

कल्याण *kalyâṇa* (e *kalya* s. *âna* (*âṇa*), cf. suff. fem. *ânî*, *âṇî* in nom. pr. velut *indrâṇî*, gr. 584. 6) 1) adj. (fem. *-ṇî*) faustus, bonus, justus, eximius. B'. 6. 40. In. 4. 14. Br. 1. 5. 2. 34. N. 12. 15. 92. 2) n. felicitas. Rag'. 2. 50. 17. 11.

कल्ल् *kall* 1. âtm. (*avyaktê śabdê*, *kûǵanê śabdê*, *aśabdê* V.) indistinctum sonum edere; sonare; mutum esse.

कल्लोल *kallôla* m. (ut mihi videtur, e *kat* et *lôla*, v. *ullôla*) unda tumida. Am. Ur. 72. 6 infr.

कव् *kav* 1. âtm. (*varṇê* K. *stutâu varṇê* V.) colorare, pingere, depingere, describere; celebrare. V. *kavi*, cf. *ku*.

कवच *kávaća* m. n. lorica. A. 9. 5.

कवचिन् *kavaćín* (a praec. s. *in*) loricatus. A. 5. 25.

Hosted by Google

कवर *kávara* (ut videtur, e *ka* caput et *vara* tegens, a r. *var vṛ s. a*) plexus crinalis, Wils. „a braid, or fillet of hair".

कवरी *kavarî* f. (fem. praec.) id. Am.

कवल *kavala* m. buccea. Ragʻ. 2. 5, v. *kavyá*. (Hib. *caomhna, caomhnadh* „food, nourishment"; v. sq.)

कवि *kaví* m. (r. *kav* s. *i*) poëta. Bʻ. 8. 9. (Hib. *caomhdha* „poetry, versification".)

कवोष्ण *kavôśṇa* (ex *uśṇá* praefixo *kava* quod ex *ku* q. v. ortum esse videtur) tepidus. Ragʻ. 1. 67.

कव्य *kavyá* n. (ut videtur a r. *ku* s. *ya*, sicut *ḥavya* q. v. ab *ḥu*) cibus qui Manibus offertur. Su. 2. 10.

कश् *kaś* 1. par. âtm. (*ḥiṅsâyâm* K. *śabdê* V.) pulsare, laedere, occidere; sonare; v. *káśâ, kaśyá* et cf. *kaś*. (Hib. *casgairim* macto, trucido.)

कशा *káśâ* f. (r. *kaś* s. *â*) flagellum. Am.

कशाय *kaśâya* v. *kaśâya*.

कश्चन *kaśćana* v. *kiṅćana*.

कश्चित् *kaśćit* v. *kiṅćit*.

कश्मल *kaśmalá* n. (ut videtur, a r. *kaś* s. *mala*) debilitas, animi demissio. Bʻ. 2. 2.

कश्य *kaśyá* (r. *kaś* s. *ya*) 1) flagellandus. Am.: *kaśârḥê*. 2) n. latus equi. Am. 3) n. potus fervidus. Am.

कश्यप *kaśyápa* m. (e *kaśyá* et *pa* bibens, a r. *pâ* suff. *a*) Kaśyapus, Marîćis filius, deorum et Asurorum pater.

कष् *kaś* 1. et 10. par. i. q. *kaś*; cf. *ćaś, čaś, ǵaś, ǵʻaś*.

कष *kaśa* m. (r. *kaś* s. *a*) lapis Lydius, „the touchstone". Am.

कषाय *kaśâya* (r. *kaś* s. *âya*) 1) adstringens (de sapore). R. Schl. II. 12. 93. 2) ruber, fuscus. Lass. 60. 17. 3) m. n. gustus adstrictus. Am. (Scribitur etiam *kaśâya*.)

कष्ट *kaśṭá* (r. *kaś* vel *kaś* s. *ta*) 1) molestus, miser, aerumnosus. N. 13. 16. Ḥ. 1. 5. 29. Ḥit. 25. 18. 2) n. malum, infortunium. Ḥit. 72. 15. 3) *kaśṭam* interj. vae! Bʻar. 2. 88. (Hib. *ceas* „sorrow, grief, sadness".)

कस् *kas* 1. par. (*gatâu*) ire. (Hib. *cas*, *cos* pes, *coisighim* eo.)

c. *vi*: *vikasita* expansus, apertus (de floribus). Ur. 53. 7.

कस्तीर *kastîra* n. plumbum album. Ḥêm. (Gr. κασσίτερος.)

कस्तूरिका *kastûrikâ* (a sq. s. *ika* in fem.) moschus. Up. 45.

कस्तूरी *kastûrî* f. moschus. Am. (Cf. gr. κάστωρ, καστόριον.)

कस्मात् *kasmât* (abl. interrogativi) cur. N. 3. 9.

कस्मिन् *kasmin*, *kasmâi*, v. gr. 249.

कह्व *kaḥva* m. grus. Am.

का *kâ* in initio compositorum eodem modo usurpatur ac *kat*, unde ortum esse videtur abjecto *t* et productâ vocali ad compensandum omissum *t*.

कांस्य *kâ'ṅsya* m. n. 1) cuprum album. Wils. „White copper, Queen's metal, any amalgam of zinc and copper". 2) poculum. 3) mensura quaedam. R. Schl. I. 72. 3.

काक *kâ'ka* m. cornix. Am.

काकपक्ष *kâkapakśa* m. (e praec. et *pakśa* ala) cincinnus ad capitis latera. R. Schl. I. 21. 9.

काकाल *kâkâla* m. corvus. Lass. 4. 18.

काकिणी *kâkiṇî* f. nomen mensurae et ponderis cujusdam.

काकिनी *kâkinî* f. id. Ḥit. 60. 18.

काकु *kâku* f. mutatio vocis propter moerorem, timorem etc. Am.: *vikârô yaḥ śôkabʻîtyâdibʻir dʻvanê*. Ur. 36. 18.

काकुद *kâkuda* m. palatum.

काकोल *kakôla* corvus. Dr. 8. 31.

काग *kâga* m. cornix. Lass. 4. 18.

काङ्क्ष् *kâṅkś* 1. âtm. nonnunquam par. desiderare, optare. Ḥ. 4. 38. Bʻ. 1. 32. 12. 17. 18. 54. (Hib. *cuingim* „I desire, request, demand"; *cach-ta* fames, goth. *huh-rus* id., *hungrja* esurio, nostrum *Hunger*, *ich hungere*.)

c. *abʻi* id. Sâ. 3. 14.

c. *â* id. Br. 3. 6.

Hosted by Google

काङ्क्षा kâṅkśâ f. (r. kâṅkś s. â) desiderium. N. 16. 1. 24. 2.

काङ्क्षिन् kâṅkśin (r. kâṅkś s. in) desiderans, cupidus. Su. 2. 1.

काच kâćá m. (r. kać lucere, s. a) vitrum.

काञ्च् kâńć 1. âtm. (scribitur kâć, gr. 110[a]) i. q. kańć.

काञ्चन kâńćaná n. (r. kâńć s. ana) 1) aurum. 2) kâńćana adj. (fem. -nî, a subst. kâńćaná s. a, v. gr. 584) aureus. Sâ. 1. 23. Dr. 2. 7.

काञ्ची kấńćî et kâńćî́ f. (r. kańć ligare, s. a in fem.) mulierum cingulum. Bᶜar. 1. 56.

काठिन्य kâṭinya n. (a kaṭina s. ya) durities. Śak. 47. 12.

काण kâṇá coecus. Ḥit. 4. 15.

काण्ड kấṇḍa et kâṇḍá m. n. 1) caulis, scapus; truncus. 2) sagitta. Ḥit. 85. 5. 3) equus. 4) classis, ordo, turba, multitudo. 5) occasio, tempus opportunum. 6) aqua. Am.: daṇḍavâṇârvavargâvasaravâriśu.

काण्डवन्त् kấṇḍavant m. (a kấṇḍa s. vant vat) sagittarius. Am.

काण्डस्पृष्ट kâṇḍaspṛśṭa m. (e kấṇḍa et spṛśṭá tactus) miles. Am.

काण्डीर kấṇḍîra m. (a kấṇḍa s. îra) id. Am.

कातर kâtara (ut videtur, e kâ et tara transgrediens, a r. tar [tṛ] s. a) 1) invalidus, insufficiens. Ragᶜ. 11. 78. c. infinit. Bᶜar. 1. 60: tatra pratyûham âdấtum brahmâ kᶜalu kâtaraḥ. 2) pavidus, timidus, perculsus. Ḥit. 55. 4. Śak. 58. 8; v. sq.

कातरता kâtaratâ f. (a praec. s. tâ) abstractum praecedentis. Śak. 48. 10.

कातर्य kâtarya n. (a kâtara s. ya) id. Ragᶜ. 17. 42.

कात्यायनी kâtyâyanî f. (a kâtyâyana — patronym. a katyâyana nomen sapientis cujusdam — signo fem. î) nomen Durgae. Dêv. 8. 28.

कादम्ब kâdambá m. (a kadambá s. a) anas. Ragᶜ. 13. 55.

कानन kânana n. sylva. Ḥ. 1. 42.

कान्त kântá (r. kam s. ta) 1) desideratus, dilectus, amatus. N. 11. 7. 2) splendens. Dêv. 4. 11, v. sq. (Bret. koant pulcher.)

कान्तार kântâra m. n. 1) via mala. 2) sylva. R. Schl. I. 30. 17.

कान्ति kânti f. (r. kam s. ti) 1) desiderium. 2) splendor, pulchritudo. In. 5. 7. N. 3. 17.

कापथ kâpatᶜa m. (ex kâ et patᶜá, quod in fine compp. pro patᶜín via) via mala. Am.; cf. kadadᶜvan.

कापिश kâpiśa n. (a kapiśá s. a) potus fervidus. Ḥêm.

कापुरुष kâpuruśa m. (Karm. e kâ et púruśa vir) vir vilis, abjectus. Ḥit. 13. 19.

कापोत kấpôta n. (a kapṓta s. a) grex columbarum. Am.

काम kấma m. (r. kam s. a) 1) amor, cupido, cupiditas, desiderium, voluntas. Bᶜ. 2. 62. 18. 34. Br. 1. 16. Su. 4. 15. N. 1. 17. In. 5. 61. Su. 1. 24. 2) Deus amoris. In. 5. 49. 3) optatum, res optata. N. 17. 18.

कामग kâmaga (e praec. et ga iens) qui secundum voluntatem vel desiderium it, i. e. qui quo vult potest ire. N. 18. 23. In. 2. 8.

कामगम kâmagama (e kấma et gama iens) i. q. praec. Ḥ. 3. 5. Su. 2. 5.

कामतस् kâmatas adv. (e kấma s. tas) ad voluntatem, secundum desiderium. Ḥ. 2. 31.

कामदुह् kâmadúḥ f. (nom. -dᶜuk, v. gr. 81[a]), e kấma et duḥ mulgens, a r. duḥ) quae mulgenti omnia optata praebet (vacca). Bᶜ. 3. 10. 10. 28. N. 2. 18.

कामम् kấmam adv. (acc. a kấma) 1) libenter. Ḥ. 2. 34. N. 20. 20. 2) bene, facile (wohl). Ragᶜ. 2. 43. 4. 13.

कामरूप kâmarûpa (e kấma desiderium et rûpá forma) I. Tatp. optata forma. II. Baḥ. 1) qui optatam quamcunque formam potest assumere. Bᶜ. 3. 39. 43; cf. kâmarupín. 2) optatam i. e. pulchram formam habens. Su. 3. 17.

कामरूपिन् kâmarûpín (a praec. s. in) adj. qui optatam quamcunque formam potest assumere. Ḥ. 2. 22. Su. 1. 20. 34.

Hosted by Google

कामा *kâmâ* f. (r. *kam* s. *â*) voluntas. Sâ. 5. 10: *kâmayâ* cum voluntate, libenter.

कामिता *kâmítâ* f. (a sq. suff. *tâ*) 1) desiderium, cupido, libido. Ḥit. 28. 7. 2) amor, benevolentia. Ragᶜ. 9. 57.

कामिन् *kâmín* (r. *kam* s. *in*) 1) amans, cupiens, volens. Bᶜ. 2. 70. 2) m. amasius. Lass. 60. 14.

कामिनी *kâminî* f. (a praec. s. *î*) amatrix, amata. Ragᶜ. 9. 69.

कामुक *kấmuka* (r. *kam* s. *uka*) libidinosus. Am. Ragᶜ. 19. 33.

कामोपहतचित्ताङ्ग *kâmôpahatacittâñga* (Baḥ. e *kâmôpaḥata* — *kấma* + *upaḥata*, v. rad. *ḥan* — amore afflictus, et *cittâñga* — *cittá* + *áñga* — animus et corpus) amore afflictum animum et corpus habens. Ḥ. 2. 29.

काम्यक *kâmyaka* n. (a *kấmya* desiderandus, s. *ka*) nomen sylvae cujusdam. Dr. 1. 1. 7. 6. 5.

काम्या *kâmyâ* f. (r. *kam* s. *yâ*) desiderium, optatio, votum. A. 9. 30. Bᶜ. 10. 1.

काय *kấya* 1) m. n. corpus. Bᶜ. 5. 11. 2) m. domus, v. *nikâya*.

कायस्थ *kâyastᶜa* (e praec. et *stᶜa*) classis hominum hujus nominis et vir hujus classis. Wils. „the Cayeth or writer cast, proceeding from a Cshettriya father and Sûdra mother". Ḥit. 49. 10.

कार *kâra* m. (r. *kar kr̥* in forma caus., s. *a*) 1) nisus, contentio, labor. Bᶜ. 5. 12. 2) in fine composs. faciens, factor; v. *andᶜakâra*, *ôñkâra* etc.

कारक *kấraka* (r. *kar kr̥* s. *aka*) faciens, efficiens. N. 13. 16. Bᶜ. 2. 43.

कारण *kâraṇa* n. (r. *kar kr̥* in forma caus., s. *ana*) 1) actio, factum, opus. N. 23. 3. 2) causa, ratio. In. 5. 11. Sâ. 4. 6. N. 16. 27.

कारणतस् *kâraṇatas* adv. (a praec. s. *tas*) causâ. Ḥit. 14. 15.

कारण्डव *kâraṇḍava* m. anatis species. Am.

कारव *kârava* m. (e *kâ* et *rava* sonus) cornix. (Lat. *corvus*, fortasse etiam gr. *κόραξ*, mutato *v* in *k*, v. gr. comp. 19; etiam *κορώνη* et *cornix* quodam modo cum *kârava* cohaerere videntur.)

कारा *kấrâ* f. (ut videtur, a r. *kar kr̥* in forma caus., s. *â*) carcer. (Lit. *kaliu* captivus sum, in carcere sum; *kaliny-s* captivus, *kalinẽ* carcer; v. sq.)

कारागार *kârâgâra* m. (e praec. et *âgâra* domus) id. (Lat. *carcer* quod etiam e repetita voce *kấrâ* explicari potest.)

कारागुप्त *kârâgupta* m. (e *kấrâ* et *gupta* custoditus) captivus. Ḥêm.

कारिन् *kârín* (r. *kar kr̥* s. *in*) faciens. Ḥ. 3. 18. 4. 16.

कारुणिक *kâruṇika* (a *karuṇâ* s. *ika*) misericors. Am.

कारुण्य *kâruṇya* n. (a *karuṇa* miserabilis, s. *ya*) miseratio, misericordia. Ḥ. 1. 23. Br. 1. 4.

कार्तस्वर *kârtasvara* n. aurum. Am.

कार्त्तिकेय *kârttikêya* m. (a *kr̥ttikâ* s. *êya*) Kârtikêyus deus belli Śivo natus.

कार्त्स्न्य *kấrtsnya* n. (a *kr̥tsná* totus, s. *ya*) integritas, plenitudo. Maḥ. 3. 4031.

कार्पण्य *kârpaṇya* n. (a *kr̥paṇá* miser, s. *ya*) miseria. Bᶜ. 2. 7. Ḥit. 31. 4.

कार्मुक *kấrmuka* (f. *-kî*, a *kárman* s. *uka*) adj. opus perficiens. subst. 1) m. n. arundo bambos. 2) n. arcus. Dêv. 9. 27.

कार्य *kârya* (r. *kar kr̥* s. *ya*) 1) faciendus. Ḥ. 4. 44. 2) n. negotium, officium. Ḥ. 4. 27. Br. 2. 4.

कार्यवन्त् *kâryavant* (a praec. s. *vant vat*) officiosus. N. 7. 12.

कार्श्य *kấrśya* n. (a *kr̥śá* s. *ya*) macies. trop. exilitas, tenuitas. Ragᶜ. 5. 21. (Hib. *caoile* macies.)

काल् *kâl* 10. par. (*kâlôpadêśê*) tempus computare, denom. a sq.

काल *kâla* adj. niger. subst. m. 1) color niger. Am. 2) *kâlá* tempus. 3) mors et nomen Yami, dei mortis. A. 7. 5. 10. 31. (Goth. *hveila* tempus — nostrum

Hosted by Google

Weile — attenuato *â* in *ei* = *î* et adjecto *v*, sicut saepe post gutturales, e. c. in *hvas* quis = *kas*, v. gr. c. 388; gr. καιρός; lat. *calendae*, quod, si in *calen-dae* disolveretur, responderet sanscrito *kâlanda* qui tempus dat — *kâlam* + *da*; cf. composita sicut *arindama* — vel *kâlanda* qui tempus ponit. Ita pars prior vocis *perendie* convenit cum scr. accus. *páram* alium, gr. comp. 375. Cum *kâlá* mors convenit κήρ et hib. *ceal* „death and every thing terrible"; ad *kâla* niger retulerim κηλίς, v. sq.)

कालक *kấlaka* m. (a *kâla* s. *ka*) 1) macula, naevus. Am.: *piplu.* 2) jecur. Ḥêm. (Cf. gr. κηλίς, v. *kâla.*)

कालका *kâlakâ* f. nomen Asuriae cujusdam. A. 10. 7.

कालकाञ्ज *kâlakâñǵá* (e praec. in accus. et *ǵa* natus) Asurorum genus. A. 10. 2.

कालकूट *kâlakûṭa* m. (e *kâla* et *kûṭa*) veneni species. Ḥit. 84. 16.

कालधर्म *kâladarma* m. (e *kâlá* tempus et *dárma* jus) mors. Am.; R. Schl. I. 43. 1.

कालधर्मन् *kâladarman* m. (e *kâlá* et *dárman*) id. Maḥ. 1. 4877.

कालयाप *kâlayâpa* m. (e *kâlá* tempus et *yâpa* nom. actionis a r. *yâ* ire in forma caus. *yâpa*, s. *a*) procrastinatio. Ḥit. 96. 18.

कालयापन *kâlayâpana* n. id. Ḥit. 54. 3.

कालायस *kâlâyasa* n. (e *kâla* et *âyasá* ferrum) ferrum. Am.

कालिमन् *kâliman* m. (a *kâla* s. *iman*) nigritudo. Ḥit. 84. 16.

काली *kâlî* f. (a *kâla* signo fem. *î*) nomen Durgae. Dêv. 9. 27.

काव्य *kấvya* n. (*kaví* poëta, s. *ya*) poëma.

काश् *kâś* 1. et 4. âtm. 1) lucere, splendere. Rag. 10. 87. 2) apparere, videri. M. 43: *nâi 'va bûmir naća diśaś ... ćakâśirê* (sic legendum pro *prakâśirê*).

c. *nis* expellere (ausleuchten). Lass. 9. 14.

c. *pra* i. q. simpl. Râm. III. 55. 21: *udyânâni prakâśantê mamâ 'nyatâ.* — caus. (*prakâśayâmi*) collustrare, illustrare; manifestare. A. 1. 2. B. 5. 16. Ḥit. 30. 20.

काश्मीर *kâśmîrá* nomen regionis. Ḥit. 46. 14.

काष्ठ *kấṣṭa* n. lignum. Sâ. 5. 1. 2. Ḥit. 49. 11. (Cambo-brit. *coed*, bret. *coat*; e syllaba *kâś* gr. ξυ vocis ξύ-λον litteris transpositis et *â* attenuato in *v* explicari possit.)

काष्ठा *kấṣṭâ* f. minuta pars temporis, v. *kalâ.* Dêv. 11. 8.

कास् *kâs* 1. âtm. (*dîptâu śabdakutsâyâm* K. *kuśabdê* V.) 1) lucere, splendere (v. *ćakâs*, *kâś* et cf. goth. *haiṣa* th. *haiṣan* fax; Ag. Benary huc refert Κάσ-τωρ). 2) tussire. (Lit. *kôs-tu* tussio, *kōs-ē-ti* tussire, slav. *kašljati*, germ. vet. *huosto* tussis, v. Pott. I. p. 278; scot. *casad* id., cambro-brit. *pâs.*)

कास *kâsa* m. (r. *kâs* s. *a*) tussis. Am.

कासर *kâsara* m. bos bubulus. Am.

कासार *kâsârá* m. stagnum, lacus. Am.

1. कि *ki* 3. par. *ćikêmi* (*ǵńânê*) scire. (Fortasse lat. *scio* praefixo *s*; hib. *ci* „see, behold", *ci-thi* „you see", *ci-tear* „it seems, appears"; v. *kit.*)

2. कि *ki* stirps interrogativa, v. *kim.*

किंशारु *kiṅśấru* m. (ut videtur, e *kim* et *śâru*, quod simplex non invenitur, a r. *śar* [*śṛ*] laedere, v. gr. 603) aristae spicarum. Am.

किंशुक *kiṅśuka* m. (Karm. ex interrog. *kim* et *śuka* psittacus, gr. 603) nomen arboris. (Butea frondosa). N. 12. 3.

किङ्कर *kiṅkará* m. (e *kim* quid, et *kara* faciens) servus, famulus. Sâ. 6. 30.

किङ्किणि *kiṅkiṇi* f. cingulus cum parvis tintinnabulis, vel quodvis aliud ornamentum tinniens.

किङ्किणी *kiṅkiṇî* f. i. q. praec.

किङ्किणीकिन् *kiṅkiṇîkin* (e praec. s. *kin*) ornamento tinniente indutus. In. 5. 12.

11*

Hosted by Google

किञ्चन *kinćana* (nom. *káśćaná, kắćaná, kínćaná*, v. gr. 260) aliquis, quispiam, ullus. Sâ. 2. 21; praesertim in constructione cum negativo *na*, e. c. Su. 4. 3. 24. — accus. neut. *kínćaná* adverbialiter poniter, praesertim in constructione cum *na*, ad exprimendum nullo modo, neutiquam, nequaquam. Br. 1. 24. (Cum suffixo *ćaná* conferatur *hun* linguae goth., ubi *ni hvas-hun* idem valet ac sanscritum *na kaśćana*, v. gr. comp. 399.)

किञ्चित् *kínćit* (nom. *káśćit, kắćit, kínćit*, v. gr. 260) id. Br. 1. 17. Su. 1. 25. Hit. 21. 5. — *yaḣ kaśćit* id. Hit. 11. 5: *suvarṇakańkanań yasmâi kasmâićid dâtum iććâmi-kinćit* adv. paululum. Sâ. 4. 26. Dr. 9. 24. (Particula enclitica *ćit* quae in dialecto Vêdicâ etiam cum substantivis conjungitur — e. c. *vayaśćit* aves a *vi* — est neutrum stirpis *ći*, quod ortum est e *ki*, unde formis Vêdicis *mắkis*, *nákis* respondent send. 𐬨𐬁.𐬗𐬌𐬱 *mâ-ćis*, 𐬥𐬀𐬉.𐬗𐬌𐬱 *nai-ćis*, v. gr. comp. 399.)

किञ्चिलिक *kinćilika* m. v. sq.

किञ्चुलुक *kinćuluka* m. (fortasse e *kim* et *ćuluka* pro *ćaluka*, a r. *ćal* se movere) vermis. Am. Scribitur etiam *kinćilika*.

किञ्जल *kinǵala* m. (e *kim* et *ǵala* a r. *ǵal* tegere, s. *a*) fibra loti, v. sq.

किञ्जल्क *kinǵalka* m. (ut videtur, a praecedente, s. *ka*, ita ut *kinǵalka* mutilatum sit e *kinǵalaka*. Raǵ. 15. 52: *ḥimakliśṭakinǵalkam pańkaǵam.*

किट् *kiṭ* 1. par. (*gatâu* K.) ire. (Cf. *kaṭ*, ex quo *kiṭ* ortum esse censeo attenuato *a* in *i*, sicut *iṭ* q. v. ex *aṭ*.)

किटि *kiṭi* m. (r. *kiṭ* s. *i*) aper. Am.

किट्ट *kiṭṭa* n. sordes. Am.: = *mala.*

किण *kiṇa* m. cicatrix. Ragᶜ. 18. 47.

1. कित् *kit* 3. par. *cíkêtmi* (cf. *ki* unde *kit* ortum esse videtur adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b)]) 1) videre, cernere, percipere, animadvertere. Ṛgv. apud Rosen. p. 81. 3: *yatᶜâ nô mitrô varuṇô yatᶜâ rudraś ćikêtati* „ut nos Mitras, Varuṇas et Rudras animadvertat" (*ćikêtati* pro *ćikêtti*, adjecto charactere 1[mae] classis, ita ut *ćikit* pro radice haberi posset); p. 100. 7: *tava vaǵraś ćikitê bâḥvôr ḥitaḣ* „telum conspicitur tuis in manibus positum" (praeter. redupl. hic sicut saepe in dialecto Vêdicâ praesentis loco fungitur; posset tamen etiam *ćikitê* pro praes. cognatae radicis *ki* haberi); p. 106. 3: *tavê 'd idam abᶜitaś ćêkitê vasu* „tua haec ubique conspicitur opulentia" (*ćêkitê* pro *ćikitê*, quod supra); p. 140. 5: *ćikêtad* (*ćikêt*, sicut supra *ćikêtati* pro *ćikêtti*). 2) scire, nosse. Ṛgv. p. 137. 4: *ya íń ćikêta guḥâ bᶜavantam* „qui eum novit in specu versantem"; p. 144. 4: *ćikitvân agnim padê paramê tastᶜivâńsam* „cognoscens Agnim loco summo insistentem". (In utroque tamen loco significationem cernere, percipere praetulerim; grammatici vero hanc radicem explicant per *ǵńânê* K. *matâu* V.)

2. कित् *kit* 1. par. (*rôgâpanayanê* K. *sańśayêććâvâsârôgyêśu* V.) sanare; dubitare; desiderare; habitare; valere. In dialecto Vêdicâ *kit* cl. 1 item significat: cernere, animadvertere. Ṛgv. p. 3. 2.

कितव *kitavá* m. lusor, aleator. N. 17. 37.

किन्तु *kintu* (*kim* + *tu*) sed, autem, vero. Hit. 10. 11. 86. 4.

किन्नर *kinnara* (Karm. e *kim* quid, et *nára* vir, v. gr. 603) nomen ordinis Geniorum, qui Kuvêri sunt famuli et coelestes cantores et fidicines.

किन्नु *kinnu* (*kim* + *nu*) 1) an, num. N. 10. 10. 12. 98. 2) quanto minus, nedum. Bᶜ. 1. 35.

1. किम् *kim* (nom. *kas, kâ, kim*, gr. 249) quis. — Nota locutionem cum gen. personae et instr. rei, ad exprimendum, quid prodest? e. c. N. 12. 90: *kô nu mê ǵîvitênâ 'rtᶜas tam ṛtê puraśarśabᶜam*; Ragᶜ. 2. 53: *kin râǵyêna tadviparîtavṛttêḣ*; nonnunquam part. fut. pass. radicis *kar kṛ* additur,

e. c. Lass. 12. 20: *kim bahunâ mama b'âśitêna kartavyam.* In hujusmodi locutionibus part. pass. praet. gerundii loco fungitur, e. c. Dr. 7. 4. H. 4. 2. — Antecedente quopiam vocabulo interrogativo aliquis; B'. 2. 21: *kat'aṅ sa . . . kaṅ g'âtayati hanti kam*; cum sequente *api* aliquis, quispiam. Hit. 4. 7; cum antecedente relativo et sequente *api* quisque, quicunque. N. 26. 9. (Lit. *kas* accurate convenit cum scr. nom. masc. *kas*; goth. *hva-s* quis? = scr. *kas*, *hvô* quae? = scr. *kâ*, *hva-ta* quid? = obsoleto कत् *kat*, ṣendico *kad*; lat. *quis*, *quid*, a scr. th. *ki*; *quô*, *quod* [= scr. *kat*], *qui*, *quorum*, *quos*, a th. क *ka*. De fem. et neut. pl. *quae* pro *quâ* = goth. *hvô* v. gr. comp. 387. 394; ad th. कि *ki* etiam pertinet lat. *hi-c*, *ci-s*, *ci-tra*, l. c. 394. 395 et goth. *HI*, unde *hi-mma*, *hi-na*, *hi-ta*, *hi-drê*, angl. *he*, *hi-s*, *hi-m*, l. c. 397; gr. ΠΟ, ion. ΚΟ [πό-τερον, κό-τερον, πῶς, κῶς etc.]; slav. *kü-j*, *ka-ja*, *ko-je*, l. c. 388; hib. *cia*, scot. *co*, cambro-brit. *pa* quid?)

2. किम् *kim* adv. 1) cur. Br. 3. 2. 2) an, num. Hit. 39. 4: *asmin nirg'anê vanê kadâćit kim vyâd'â sańćaranti*; v. *kinnu*, *kiṅvâ*. 3) utrum (ob). Hit. 53. 18. 4) Cum sequente *punar* (*kim punar*) quanto magis vel quanto minus. B'. 9. 33. A. 5. 2.

किमर्थम् *kimárt'am* adv. (Tatp. e *kim*, tanquam interrogativi stirpe cum vi genitivi, et *art'am* v. *árt'a*) cur, quam ob rem. H. 4. 28.

किमु *kimu* v. *u*.

किमुत *kimuta* adv. (*kim* + *uta*) nedum, ne dicam. Rag'. 2. 62.

किंवदन्ती *kiṅvadantī* f. (e *kim* et *vadantī* part. praes. fem. radicis *vad* dicere) rumor, fama. Hit. 32. 7.

किंवा *kiṅvâ* (*kim* + *vâ*) an, num. Ur. 6. 1 infr.

किम्पचान *kimpaćâna* (e *kim* et *paćâna* coquens a r. *pać* s. part. praes. âtm., s. *âna* pro *mâna*) miser. Am.

किम्पुरुष *kimpuruśá* m. (e *kim* et *púruśa* vir) i. q. *kinnara*. Am.

कियन्त् *kíyant* (nom. *kíyân*, *kíyatī*, *kíyat*, a stirpe interr. *ki* s. *ant at* e *vant vat* abjecto *v*, mutato *i* stirpis *ki* in *iy* ex euphon. lege 51, v. *iyant*) quantus, quot. Hit. 56. 16. Pat. 4. — *kíyat* adv. aliquantulum, paululum. Hit. 86. 6.

किर *kirá* m. (r. *kar* [*kṛ*] s. *a*) aper. Am.

किरण *kiráṇa* m. (r. *kar* [*kṛ*] s. *ana*) radius luminis. Rag'. 5. 74.

किरात *kirâta* m. Kirâtus, homo ferus, silvas et montes habitans et venatu vivens.

किरीट *kirīṭa* m. diadema, tiara. A. 5. 13.

किरीटिन् *kirīṭín* (a praec. s. *in*) 1) diadematus, tiaratus. A. 1. 3. B'. 11. 17. 2) cognomen Arǵuni. Dr. 5. 15.

किर्मीर *kirmīra* (ut videtur, a r. *kar* [*kṛ*]) 1) varius, versicolor. Am. 2) m. malus aurantia. (Cf. gr. κιῤῥός.)

1. किल् *kil* 6. par. (*śâityakrīḍanayôh* K. *śâuklê krīḍê* V.) frigidum esse; ludere; album esse; (v. *kêli* et cf. hib. *cal* „a joke" ejectâ vocali radicali post gunae incrementum).

2. किल् *kil* 10. par. (*kśêpê* K. *nudâu* V.) jaculari; mittere.

किल *kíla* sane, certe, profecto. In. 5. 28. Br. 3. 11. N. 12. 19.

किल्विष *kilviśa* 1) adj. improbus, scelestus. Râm. III. 75. 43: *karma kilviśam.* 2) subst. n. *a*) peccatum. B'. 3. 13. 6. 45. *b*) piaculum. R. Schl. I. 62. 7.

किशल *kiśala* m. n. gemma (arboris), palmes, surculus, v. *kisala*.

किशलय *kiśalaya* m. n. id. v. *kisalaya*.

किशोर *kiśôrá* m. pullus. R. Schl. II. 20. 20.

किष्क् *kiśk* 10. âtm. (*vad'ê* V.) occidere. (Hib. *ceasaim* „I torment, crucify, vex".)

किष्कु *kiśku* m. f. cubitus. Mah. 2. 20.

किसल *kisala* m. n. i. q. *kiśala*.

किसलय *kisalaya* m. n. id. Ur. 57. 6 infr.

कीकस *kī́kasa* n. os, ossis. Am.

Hosted by Google

कीचक *kî'ćaka* m. arundo bambos vento stridens. Rag'. 2. 12. 4. 73.

कीट् *kîṭ* 10. par. (*band'ê* K. *band'avarṇayôh* V.) ligare; tingere.

कीट *kîṭá* m. insectum, vermis. Hit. 8. 7. (Gr. κίς.)

कीदृश *kîdṛ'ṡa* (gr. 263) qualis? Hit. 4. 21. (Prâkr. *kêrisa*, slav. *ko-likŭ*, th. *ko-liko*, gr. πη-λίκος, goth. *hvê-leiks*, th. *hvê-leika*, nostrum *we-lcher*, lat. *quâ-lis*, v. *îdṛ'ṡa* et gr. comp. 417.)

कीर *kîra* m. psittacus. Am.

कीर्ण *kîrṇá* v. *kar* (*kṝ*), gr. 545.

कीर्त् *kîrt* v. *kart* (*kṝt*).

कीर्ति *kî'rti*, vêd. *kîrtí* f. (r. *kar* [*kṝ*] s. *ti*, v. *kart* [*kṝt*]) gloria. N. 20. 33.

कील् *kîl* 1. par. (*band'ê*) ligare.

कील *kîla* m. 1) flamma. Am. 2) palus, sudes, stipes. Am.: = *ṡaṅku*, v. sq.

कीलक *kîlaka* m. (a praec. s. *ka*) lignum transversarium. Hit. 49. 11. 13. 15.

कीला *kîlâ* f. i. q. *kîla*.

कीलाल *kîlâla* n. 1) aqua. 2) sanguis. Am.

कीश *kîṡa* m. simia. Am.

1. कु *ku* 1. âtm. 2. par. 9. par. *kávê*, *kâ'umi*, *kunâ'mi* (*ṡabdê*) sonare.

2. कु *ku* 6. âtm. *kuvê* (*ârttisvarê*) gemere. (Hib. *caoi*, *caoidh* „lamentation, mourning", *caoidhim* „I lament, mourn, grieve".)

3. कु *ku* stirps interrogativa, unde descendunt adverbia *kútas* et *kútra*. In initio compositorum nuda stirps adhibetur ad exprimendam contemptionem vel deminutionem (v. gr. 249).

कुंस् *kuṅs* 10. par. (*b'âṡârt'ê* K. *b'âsanê* V., scribitur *kus*, gr. 110[a]) loqui; splendere (cf. *kas*, goth. *hausja*, nostrum *höre*).

कुक् *kuk* 1. âtm. (*âdânê*) capere, sumere.

कुकर *kukara* (ex *ku* et *kara* manus) manum intortam vel debilem, languidam habens. Am.

कुकृत्य *kukṛtya* n. (e *ku* et *kṛtyá* n. faciendum, negotium) negotium exiguum, leve. Hit. 76. 14.

कुक्कुट *kukkuṭá* m. gallus. Hit. 106. 17.

कुक्कुभ *kukkub'a* m. Phasianus gallus. Am.

कुक्कुर *kukkurá* m. canis. Hit. 50. 3.

कुक्षि *kukṡí* m. venter, uterus. Rag'. 10. 66; trop. Rag'. 2. 38: *adrikukṡi*; A. 5. 11: *samudrakukṡi*. (Lat. *coxa*, *coxendix*, gr. κοχώνη? germ. vet. *bûh*, nostrum *Bauch*, mutatâ gutturali in labialem.)

कुङ्कुम *kuṅkuma* m. crocus. Am.

1. कुच् *kuć* 1. par. (*rôd'aparkakâuṭilyalêk'anêṡu*) impedire, includere; conjungere, miscere, tangere; inflexum esse; scribere. V. *kuńć*.

2. कुच् *kuć* 1. 6. par. (*saṅkôćê*) curvare, inflectere. V. *kuńć*.

c. *sam* id. B'ar. 3. 74: *gâtraṅ saṅkućitam.* — caus. id. Mah. 1. 2843: *kêćid gagâh ... saṅkôćyâ 'grakarân b'îtâh pradravanti sma.*

3. कुच् *kuć* 1. par. (*târaṡabdê*) altum, acutum sonum edere.

कुच *kuća* m. (r. *kuć* s. *a*) mamma; N. 12. 16. cf. *ćućuka*, *ćûćuka*.

कुचाग्र *kućâgra* n. (e praec. et *ágra*) papilla. Am.

कुज् *kug* 1. par. (*stêyakaraṇê* K. *stêyê* V.) furari.

कुञ्च् *kuńć* 1. par. inflexum esse. *kuńćitá* cincinnatus. In. 5. 6 ubi *kuńćita* pro *kuńgita* legendum. (Hib. *cuachaim* „I fold, plait", *cuach* „a curl", *cuachach* „curled, frizzled"; v. *kuć*.)

c. *vi* corrugari. Mah. 1. 4112: *vikuńćitalalâṭab'ṛt.*

कुञ्ज् *kuńg* 1. par. (*avyaktê ṡabd'ê* K., scribitur *kug*, gr. 110[a]) sonare.

कुञ्ज *kuńga* m. n. 1) locus repentibus plantis abundans. In. 1. 25. 2) umbraculum, casa frondea. 3) elephanti dens prominens. 4) maxilla inferior.

कुञ्जर *kuńgará* m. (a praec. sgnf. 3. suff. *ra*) elephantus. Nom. pr. Dr. 2. 11.

Hosted by Google

कुञ्जररूपिन् *kuńgararûpin* (a *kuńgarûpa* elephanti forma, s. *in*) elephanti formam habens. Su. 2. 20.

1. कुट् *kuṭ* 6. par. (*kâuṭilyê*) inflexum esse, v. *kuṭilá*.

c. *pra* torrere, assare. Mah. 1. 2842: *bʿakšayanti sma mânsâni prakuṭya vidʿivat tadâ*; v. sq. et *kuṭṭ*.

2. कुट् *kuṭ* 10. âtm. (*pratâpanê*) calefacere, urere. (Cf. 2. *kûṭ*, *kuṭṭ*. Hib. *cuatan* sol. v. Pict. p. 23.)

कुट *kúṭa* m. n. hydria. Am.

कुटि *kuṭi* m. f. (r. *kuṭ* s. *i*) casa. Am. (Cf. angl. *hut*, nostrum *Hütte*.)

कुटिल *kuṭilá* (r. *kuṭ* s. *ila*) curvus, inflexus, flexuosus. Dêv. 2. 8.

कुटुम्ब् *kuṭumb* 10. âtm. (*dʿṛtyâm*) tenere, ferre, perferre.

कुटुम्ब *kuṭumba* m. progenies, stirps. Ragʿ. 7. 68.

कुटुम्बक *kuṭumbaka* (a praec. s. *ka*) 1) adj. propinquus, cognatus. 2) n. familia. Hit. 21. 2.

कुटुम्बिन् *kuṭumbin* (a *kuṭumba* s. *in*) pater familias. Ur. 36. 15.

कुटुम्बिनी *kuṭumbinî* f. (a praec. signo fem. *î*) uxor. Ragʿ. 8. 85.

1. कुट्ट् *kuṭṭ* 1. par. (*pratâpanê*) calefacere, v. 2. *kuṭ*.

2. कुट्ट् *kuṭṭ* 10. par. (*čêdanê* K. *kutsâčidôḣ* V.) scindere, contemnere.

कुट्टनी *kuṭṭanî* f. (ut videtur, a r. *kuṭṭ* s. *ana* in fem.) lena, libidinis ministra (Kupplerin). Hit. 11. 8.

कुट्टिम *kuṭṭima* m. n. pavimentum. Ragʿ. 11. 9.

कुट्मल *kuṭmalá* m. n. calyx efflorescens. Hit. 39. 15.

कुठ *kuṭʿa* m. arbor. Am.

कुठार *kuṭʿâra* m. (e praec. et *ara* a r. *ar ṛ* s. *a*) securis. Râm. I. 4. 20.

कुठारी *kuṭʿârî* f. (fem. praec.) id.

कुड् *kuḍ* 6. par. (*bâlyê* K. *adanê* V.) puerilem esse; edere.

कुड्य *kuḍya* n. (ut videtur, a r. 3. *kuṇḍ* s. *ya*) paries. Mah. 2. 731.

1. कुण् *kuṇ* 6. par. (*śabdôpakaraṇayôḣ*) sonare, adjuvare. (Cf. *kaṇ*, *kvaṇ*, *ćaṇ*, *svan*, lit. *źwanù* sono.)

2. कुण् *kuṇ* 10. par. (*âmantraṇê* K.) salutare, valedicere.

कुणप *kuṇápa* m. corpus mortuum. Am.

कुणि *kuṇi* m. i. q. *kukara*. Am.

कुण्ट् *kuṇṭ* 1. par. (*vâikalyê*, scribitur *kuṭ*, gr. 110[a]) conturbatum, mutilatum, dirutum esse.

कुण्ठ् *kuṇṭʿ* 1. par. (*âlasyê* K. *kʿôṭanê vâikalyê âlasyê* V.; scribitur *kuṭ*, gr. 110[a]) claudum, mutilatum, pigrum esse; v. sq.

कुण्ठ *kuṇṭʿa* (r. *kuṇṭʿ* s. *a*) segnis, tardus, piger. Am.: *mandaḣ kriyâsu yaḣ*.

1. कुण्ड् *kuṇḍ* 1. par. (*vâikalyê*, scribitur *kuḍ*, gr. 110[a]) i. q. *kuṇṭ*.

2. कुण्ड् *kuṇḍ* 1. âtm. (*dâhê*, scribitur *kuḍ*, gr. 110[a]) urere, cf. *kuṭ*.

3. कुण्ड् *kuṇḍ* 10. par. (*rakšaṇê*, scribitur *kuḍ*, gr. 110[a]) servare, tueri.

कुण्ड *kuṇḍá* 1) n. urceus, urna, hydria. Mah. 1. 4500. 4504. 2) caverna in terrâ facta ad servandum ignem sacrum. 3) puteus. Ragʿ. 1. 84. 4) adulterino sanguine natus e feminâ, vivente marito. Am.

कुण्डक *kuṇḍaka* m. (a praec. s. *ka*) i. q. *kuṇḍá* m. sgfc. 1. Up. 45.

कुण्डल *kuṇḍalá* n. 1) annulus. N. 14. 3 (v. gr. 585). 2) annulus de auricula suspensus. 3) vinculum, armilla, collare, monile.

कुण्डलिन् *kuṇḍalin* (a praec. s. *in*) possess. praec.

कुण्डलीकृत *kuṇḍalîkṛta* adj. (e *kuṇḍalá* et *kṛtá*, v. gr. 585) annulus factus. N. 14. 3.

कुण्डिन *kuṇḍiná* n. nomen urbis Vidarbʿorum. N. 21. 2.

Hosted by Google

कुतस् *kútas* (a *ku* q. v. s. *tas*) 1) unde? Ḥ. 2. 24. 4. 27. 2) nedum, multo minus. Bᶜ. 4. 31; sequente *êva*. In. 1. 17. Br. 1. 28.

कुतुक *kutuka* n. i. q. sq. Am.

कुतूहल *kutûhala* n. 1) voluptas. N. 1. 16. 13. 48. 2) curiositas, cupiditas et studium novarum rerum. Śak. 19. 6 infr. Up. 78.

कुत्र *kútra* (a *ku* q. v. s. *tra*) ubi?

कुत्रचित् *kutraćit* (e praec. et *ćit*) alicubi.

कुत्स् *kuts* 10. âtm. 1) spernere, contemnere. Râm. I. 49. 18: *kutsitâ vićarišyatᶜa*. 2) conviciari, maledicere. Dᶜrit. 57: *kutsayitvâ vaćôbᶜiħ*; part. praes. par.: *kutsayan*. Maḥ. 1. 5286. (Lit. *kusinu* adversor.)

कुथ् *kutᶜ* 4. par. (*pûtîbᶜâvê* K. *pûtitvê* V.) foetere (cf. *pûy*).

कुथ *kútᶜa* m. elephanti tegmentum versicolor. Am.

कुथा *kutᶜâ* f. id.

कुन्त *kunta* m. jaculum uncinatum. Am. (= *prâsa*).

कुन्तल *kuntala* m. capillus. Ćaur. 4.

कुन्ती *kuntî* f. 1) nomen regionis. Ḥ. 1. 31. 2) regis Pâṇḍûs uxor.

1. कुन्थ् *kuntᶜ* 1. par. (*hinsâsanklêśayôħ* K. *klêśê vadᶜê* V., scribitur *kutᶜ*, gr. 110[a]) offendere, laedere, ferire, vexare, occidere. (Cf. lat. *quatio*, *per-cutio* et scr. *putᶜ* quod ex *kutᶜ* mutatâ gutturali in labialem ortum esse censeo.)

2. कुन्थ् *kuntᶜ* 9. par. *kutᶜnâmi* (gr. 347) id.

कुन्द *kunda* m. n. jasmini species, jasminum multiflorum vel pubescens. Am.

कुन्द्र् *kundr* 10. par. (*anṛtabᶜâśanê* K. *mitᶜyôktâu* V.; scribitur *kudr*, gr. 110[a]) mentiri.

1. कुप् *kup* 4. par. irasci. Ḥit. 76. 13; cum dat. pers. Ragᶜ. 3. 56: *ćukôpa tasmâi sa bᶜṛśam*. *kupitá* iratus. N. 20. 32. — âtm. cum accus. Râm. I. 39. 7: *kupyatê dêvân*. — (Lat. *cupio*, nostrum *hoffe*, angl. *hope*.)

c. *ati* valde irasci. Râm. III. 72. 66.

c. *pra* i. q. simpl. Ḥit. 74. 8. caus. Man. 9. 314: *kô na naśyêt prakôpya tân*.

2. कुप् *kup* 10. par. (*bᶜâśârtᶜê* K. *dyutâu* V.) loqui; splendere. (Cf. hib. *cubhas* „a word, a promise", goth. *HUF* lamentari.)

कुपूय *kupûya* (e *ku* et *pûya* pus) vilis, abjectus. Am.

कुप्य *kúpya* n. quodvis metallum excepto auro et argento, ut cuprum etc. Am.

कुब्ज *kubǵa* gibbosus, gibberosus. Am. (Lit. *kuprà* gibber, *kupótas* gibbosus, gr. κυφός, κύπτω, lat. *gibbus*, *gibba*, *gibber*; fortasse etiam nostrum *Höcker*, mutatâ labiali in gutturalem.)

कुब्जक *kubǵaka* (a praec. s. *ka*) id. Lass. 32. 13.

कुमार् *kumâr* 10. par. (denominativum a sq.) ludere.

कुमार *kumârá* m. (ut mihi videtur e *ku* et *mâra* — a r. *mar mṛ* — quod secundum originem suam virum significare possit, sicut *mártya* q. v.) 1) puer qui ad quintum annum nondum pervenit. Br. 2. 7. N. 1. 8. 2) princeps juventutis, regni heres. Am.: = *yuvarâǵa*. 3) cognomen Kârtikêyi.

कुमारव्रत *kumâravrata* n. (e praec. et *vrata*) votum coelibatûs. Ur. 77. 5 infr.

कुमारी *kumârî* f. (a *kumârá* signo fem. *î*) puella (a decimo usque ad duodecimum annum).

कुमाल् *kumâl* 10. par. (ortum est e *kumâr* mutato *r* in *l*) i. q. *kumâr*.

कुमुद् *kumud* f. i. q. sq.

कुमुद *kumuda* n. 1) Nymphaea esculenta alba. 2) Nymphaea rubra.

कुमुदिनी *kumudínî* f. (a praec. s. *in* in fem.) cumudis floribus abundans locus.

कुमुदिनीनायक *kumudinînâyaka* (e praec. et *nâyaka* ductor, dux, dominus) luna. Ḥit. 79. 5.

कुमुद्वत् *kumudvánt* n. (a *kumud* suff. *vant vat*) 1) lotis abundans. Ragᶜ. 4. 19. 2) m. n. i. q. *kumudínî*. Am.

Hosted by Google

कुमुद्वती *kumudvatí* f. (a praec. signo fem.) 1) i. q. *kumudíní*. Śak. 52. 6 infr. 2) nymphaeae species, Wils. „Menyanthes indica or cristata". Ragˁ. 6. 36.

कुम्प् *kump* 1. et 10. par. (*str̥tyâm*; scribitur *kup*, gr. 110[a]) sternere. Cf. *kumb*.

कुम्ब् *kumb* 10. par. (*ćâdanê* K. *str̥tyâm* V.; scribitur *kub*, gr. 110[a]) tegere; sternere.

कुम्भ *kumbˁá* m. 1) vas aquarium, urna. N. 23. 11. 2) modii frumentarii genus. 3) tumor in superiore parte frontis elephanti, Wils. „There are two of these projections, which swell in the rutting season." Dêv. 3. 13. (Cf. gr. κύμβη.)

कुम्भकार *kumbˁakâra* m. (e praec. et *kâra* factor) figulus.

कुम्भयोनि *kumbˁayôni* f. (Baḥ. e *kumbˁá* et *yôni*) nomen Apsarasis cujusdam. In. 2. 30.

कुम्भिन् *kumbˁin* m. (a *kumbˁá* s. *in*) elephantus. Ḥêm.

कुम्भिल *kumbˁila* m. fur.

कुम्भीर *kumbˁíra* m. crocodilus. Am.; Wils. „the crocodile of the Ganges, the longnosed alligator".

कुम्भीरक *kumbˁíraka* m. (a praec. s. *ka*) fur. Ur. 32. 8 infr., cf. *kumbˁila*.

1. कुर् *kur* 6. par. (*śabdê*) sonare.

2. कुर् *kur* v. *kar kr̥*, gr. 344.

कुरङ्ग *kurañgá* m. antilope. Ur. 77. 9 infr.

कुरर *kúrara* (r. *kur*) m. haliaeetus. N. 12. 113.

कुररी *kurarí* f. fem. praec.

कुरु *kúru* m. nom. pr., unus e majoribus Dˁr̥tarâsˁṭri et Pâṇḍûs.

कुरुक्षेत्र *kurukśêtrá* n. (e *kúru* et *kśḗtra*) nomen regionis prope urbem Dehli.

कुरुरी *kururí* f. probabiliter i. q. *kurarí*, scilicet haliaeetus femineus. N. 11. 20. A. 10. 63 (in ed. Calc. legitur *kurarí*).

कुरुवक *kuruvaka* m. nomen plantae, Wils. „1) The crimson amaranth. 2) A purple species of barleria. 3) Also a yellow kind".

कुर्द् *kurd* 1. âtm. (*krîḍâyâm*) ludere, cf. *kûrd*, *gud*.

कुल् *kul* 1. par. (*bandˁusañhatyôḥ*) colligere; cognatum esse.

c. *â* turbare, perturbare. Ḥit. 39. 20: *smarâkulitamati*; Râm. III. 71. 10: *śôkênâ'kulitêndriya.* — Cum *vi* + *â* id. Râm. I. 45. 7: *krôdˁavyâkulita.*

c. *sam* id. Râm. III. 49. 2: *sañkulitêndriya.*

कुल *kúla* n. (r. *kul* s. *a*) familia, genus. Ḥ. 4. 5. Br. 2. 14. (Hib. *gaol* „a family or kindred".)

कुलगिरि *kulagiri* m. (e praec. et *girí*) mons principalis, quorum septem enumerantur, v. *kulabˁûbˁr̥t.*

कुलटा *kulaṭâ* femina impudica. Am.; Mr̥. 288. 11.

कुलभूभृत् *kulabˁûbˁr̥t* m. (e *kúla* et *bˁûbˁr̥t*) i. q. *kulagiri*. Ragˁ. 17. 78.

कुलस्त्री *kulastrí* f. (Tatp. e *kúla* et *strí* femina) femina generosâ stirpe orta. N. 18. 8; v. sq.

कुलाङ्गना *kulâñganâ* f. id. Sâ. 7. 15.

कुलाय *kulâya* m. (e *kúla* et *aya* a r. *i* ire, s. *a*) nidus. Am.

कुलिश *kúliśa* n. fulmen. Dêv. 8. 34.

कुलीन *kulína* (a *kúla* s. *ína*) nobilis, generosus. N. 17. 42.

कुलीर *kulíra* m. n. cancer. Ḥit. 114. 9; zodiaci constellatio. R. Schl. I. 19. 8.

कुल्य *kulya* (a *kúla* s. *ya*) adj. 1) familiaris. Bˁar. 3. 24. 2) generosâ stirpe ortus. — subst. n. (ut videtur, a r. *kul* s. *ya*) os, ossis. Am.

कुल्या *kulyá* f. (r. *kul* s. *ya* in fem.) 1) flumen. Ragˁ. 7. 46. 2) canalis. Śak. 7. 12. Ragˁ. 12. 3.

कुवल *kúvala* n. lotus flos. Am.

कुवलय *kuvalaya* n. id. Am.

कुवाद *kuvâda* (ex *ku* et *vâda* dicens) maledicus, calumnians. Am.

कुवेर *kuvḗra* (vêd. *kúvêra*) m. (Karm. e *ku* et *vêra* m. n. corpus) Deus divitiarum (sic dictus propter deformitatem suam; fingitur enim cum tribus cruribus et octo dentibus).

Hosted by Google

कुवेल kuvêla n. lotus flos. Hêm.

1. कुश् kuś 4. par. (śliśi) amplecti, v. kus. (Fortasse gr. κύω, κυνέω abjectâ consonante finali.)

2. कुश् kuś 1. et 10. par. dyutâu splendere.

कुश kuśá 1) m. n. graminis species, Poa cynosuroides, quam Indi venerantur et in multis sacris ritibus adhibent. 2) n. aqua. Am.; v. kuśêśaya.

कुशल kúśala 1) salvus, felix, prosper. N. 16. 29. Bʻ. 18. 10. 2) habilis, dexter, peritus, gnarus. In. 2. 28. N. 12. 83. 19. 18. 22. 12. 3) subst. n. salus, fortuna, prosperitas. N. 2. 16. 12. 71. 13. 31. 22. 2.

कुशलिन् kuśalín (a praec. s. in) salvus, felix. N. 2. 16. 16. 29.

कुशूल kuśûla m. horreum, granarium. Hit. 5. 10. 66. 13. 18. 19.

कुशेशय kuśêśaya n. (e kuśê in aqua et śaya qui jacet) lotus flos. Ragʻ. 6. 18.

कुष् kuś 9. par. (niśkarśê) extrahere; cf. karś kṛś.

कुष्ठ kúśṭʻa (e ku et sṭʻa) leprae. Am.

कुस् kus 4. par. i. q. kuś.

कुसरित् kusarit f. (e ku et sarít fluvius) fluvius tenui aquâ. Hit. 30. 7.

कुसुम kusúma n. flos.

कुसुमाकर kusumâkara m. (florum multitudinem habens, e praec. et âkará multitudo) ver. Bʻ. 10. 35.

कुसुमित kusumitá (a kusúma s. ita) floridus. Sâ. 4. 26.

कुसुमेषु kusumêśu m. (e kusúma et íśu sagitta) nomen Anaṅgi.

कुस्म् kusm 10. âtm. (kusmitê V.) distorto vultu ridere. (Luce clarius est verbum kusmáyê compositum esse e particula ku et smáyê rideo a r. smi; scribendum igitur est kusmi, quod secundum 1mam cl. format kusmáyê.)

कुह् kuh 10. âtm. (vismâraṇê K. vismâpanê V.) decipere, fallere; v. sq.

कुहक kúhaka m. (r. kuh s. aka) 1) deceptor. 2) actio decipiendi, destitutio. Hit. 129. 22.

कुहन kuhana m. (r. kuh s. ana) n. pr. Dr. 2. 11.

कुहना kuhanâ f. (r. kuh s. ana in fem.) simulatio pietatis, sanctitatis. Am.

कुहर kuhara n. caverna, specus. Hit. 58. 2.

1. कू kû 6. âtm. kuvế (śabdê K. ârtasvarê V.) sonare; gemere. (Cf. kûǵ, gr. κωκύω.)

2. कू kû 9. par. âtm. kunấmi, kunế. id.

कूज् kûǵ 1. par. sonare (praesertim de avibus). R. Schl. prooem. 1: kûǵantam . . . vandê vâlmîkikôkilam; de arundine Ragʻ. 2. 12; v. kûǵita.

c. ava id. Râm. III. 70. 12: vihagô bʻṛṅgarâǵô 'syam . . . kôkilênâ 'vakûǵati.

c. upa id. N. 12. 113: ćakravâkôpakûǵita.

c. nis id. Râm. III. 69. 36: niśkûǵantaḥ śubʻâ giraḥ.

कूजित kûǵita n. (r. kûǵ s. ta) sonitus. Ragʻ. 9. 26: śaṭpada kôkilakûǵitam; 4. 62: śârṅgakûǵita.

1. कूट् kûṭ 10. par. (dâhê mantrê) urere; consulere, deliberare. (Cf. angl. heat, hot; island. vet. hiti calor, heitr calidus, nostrum Hitze, heiſs. V. 2. kuṭ.

2. कूट् kûṭ 10. âtm. (aprasâdê K. aprasâdâpradôḥ V.) inclementem, non faventem, non munificum esse.

कूट kûṭá m. (r. kûṭ s. a) vertex, cacumen. N. 12. 8. 2) acervus, v. kûṭaśas. 3) fraus. Mah. 1. 2476: na kûṭamânâir vaṇiǵaḥ paṇyam vikrîṇatê tadâ; v. kûṭabandʻa.

कूटक kûṭaka n. (r. kûṭ s. aka) vomer. Am.

कूटबन्ध kûṭabandʻa m. (e kûṭá fraus et bandʻa) laquens (Fallstrick). Ragʻ. 13. 39.

कूटशस् kûṭaśas adv. (a kûṭá suff. śas) acervatim. A. 9. 5.

कूड् kûḍ 6. par. (ǵasanê K. ǵʻânyê bakśê V.) edere; solidum esse.

कूण् kûṇ 10. par. âtm. (saṅkôćê) curvare, inflectere.

Hosted by Google

कूप् kûp 10. par. (dâurbalyê) debilem esse.

कूप kû'pa m. 1) fovea, cavum, specus. 2) puteus. B'ar. 2. 41. (Gr. κύπη, russ. копаю kopaju fodio.)

कूर्द् kûrd 1. âtm. (krîḍâyâm) ludere, v. kurd. (Huc trahi possit lat. lûdo, ita ut ortum sit ex ûldo pro ûrdo, abjectâ gutturali sicut in amo — v. kam — et litteris transpositis.)

कूर्दन kûrdana n. (a praec. s. ana) ludus, jocus. Am.

कूर्म kûrmá m. testudo. N. 12. 113. (Fortasse gr. κλέμμυς, χέλυς, χελώνη quodam modo cum kûrmá cohaerent, mutato r in l.)

कूर्मपृष्ठोन्नत kûrmaprśṭ'ônnata adj. (Karm. e kûrmaprśṭ'a testudinis tergum et unnata, v. nam praef. ut, erectus) testudinis tergi instar erectus, altus (convexus). In. 5. 12.

कूल् kûl 1. par. (âvaraṇê K. âvrtâu V.) tegere, protegere, v. sq.

कूल kû'la n. (r. kûl s. a) ripa, littus. R. Schl. I. 1. 28: gaṅgâkûlê. (Hib. cul „custody, guard, defence; the back part of any thing"; col „an impediment, a prohibition".)

कूवर kûvara m. n. temo.

कृक krka m. gula, fauces. Hêm.

कृकण krkaṇa m. perdicis species. Am.

कृकवाकु krkavâ'ku m. (e krka et vâku a rad. vać suff. u) 1) gallus. Am. 2) pavo. (Cum prima hujus comp. parte convenit hib. cearc gallina, v. krkaṇa).

कृच्छ्र krććrá (ut mihi videtur, e krt, vel krtá abjecto a, et śra e śrama abjectâ syllabâ finali) 1) difficilis, molestus, aerumnosus. 2) n. difficultas, onus, molestia, miseria. H. 1. 15. Br. 3. 11. N. 15. 16. 24. 18.

कृत् krt (r. kar kr s. t, gr. 573) faciens (in fine compp.). B'. 3. 5. A. 4. 30.

कृत krtá (part. perf. pass. a r. kar kr s. ta) 1) factus. 2) subst. n. factum, facinus. Loc. krtê' et instr. krtê'na tanquam praepositiones significant propter, c. genit. aut in compositione cum nomine recto. N. 4. 3. 9. 19. Sâ. 5. 94. — V. krtám.

कृतकर्मन् krtákarman (Bah. e krtá factus et kárman factum, opus, negotium) factum negotium habens, qui negotium suum egit. H. 4. 31. A. 10. 67.

कृतकाम krtakâma (Bah. e krtá et kâ'ma) factam i. e. expletam optationem, voluntatem habens. Su. 1. 19.

कृतकृत्य krtakrtya (Bah. e krtá et krtyá n. faciendum) i. q. krtákarman. In. 5. 1. Su. 4. 1. B'. 15. 20.

कृतघ्न krtag'na (qui factum destruit, e krtá et g'na occidens, destruens) ingratus, immemor beneficii.

कृतज्ञ krtaǵńa (qui factum novit, e krtá et ǵńa q. v. noscens) gratus, beneficii memor.

कृतनाशक krtanâśaka (e krtá factum et nâśaka destruens, a r. naś in form. caus. s. aka) ingratus. Hit. 105. 1, v. krtag'na.

कृतम् krtám (acc. τοῦ krtá) particula prohibitiva, cum instrumentali substantivorum abstractorum. apage, aufer, absit; e. c. Ur. 84. 8: krtam parihâsêna; Rag'. 11. 41: krtaṅ girâ.

कृतश्रम krtaśrama (e krtá et śrama lassitudo) laboriosus, operosus, studiosus. Mah. 1. 852.

कृताञ्जलि krtâńǵali (Bah. e krtá et ańǵalí q. v.) factam manuum conjunctionem, implicationem habens. B'. 11. 14.

कृतान्त krtânta m. (Bah. e krtá et ánta finis) 1) sors, fatum. 2) cognomen Yami, dei mortis. Hit. 9. 5. 3) conclusio demonstrata, Wils. „a demonstrated conclusion, proved or established doctrine". B'. 18. 13.

कृतार्थ krtârt'a (factam rem habens, Bah. e krtá et árt'a res) optatum consecutus, laetus, contentus. N. 16. 10. 18. 21.

कृतास्त्र krtâstra (facta arma habens, Bah. e krtá et astrá telum) armorum gnarus. N. 12. 86.

कृति kr'ti f. (r. kar kr s. ti) 1) actio, opus, opera. Hit. 97. 7. 2) carmen. Rag'. 15. 33. (Hib. ceard f., island. gerdh, th. gerdhi f., lat. ars, v. r. kar kr.)

कृतिन् krtín (a krtá factus, s. in) 1) factam rem, factum negotium habens. Rag'. 3. 51. 2) habilis, dexter. Rag'. 11. 29.

12*

Hosted by Google

कृत्ति *kŕtti* f. (r. *kart kṛt* s. *ti*) 1) actio findendi. 2) pellis. 3) cortex arboris *b'ûrǵapatra* dictae. (Cf. hib. *cart* cortex, lat. *cortex*, quod ortum esse videtur e *corti* = scr. *karti*, adjecto *c*, sicut fem. suff. *trî* apud Romanos sonat *trîc*, e. c. *genitrîc* = scr. *ǵánitrî*.

कृत्तिका *kŕttikâ* f. (a *kŕtti* actio findendi, s. *ka* in fem.) 1) pl. sex nymphae, Kârtikêyi nutrices. Rag'. 14. 22. 2) tertia constellatio lunaris, sex stellas complectens.

कृत्तिवासस् *kŕttivâsas* m. (e *kŕtti* pellis et *vấsas* vestis) cognomen dei Śivi. Am.; Mah. 2. 1642.

कृत्य *kṛtyá* (r. *kar kṛ* s. *ya* inserto *t*, gr. 557) 1) faciendus. 2) infensus, hostilis, v. sq. 3) subst. n. negotium, officium.

कृत्यका *kṛtyakâ* f. (a praec. s. *ka* vel *aka* in fem.) vexatrix. N. 13. 29.

कृत्यवत् *kṛtyavant* (a *kṛtyá* s. *vant vat*) officiosus, officii colendi studiosus. Dr. 7. 6.

कृत्रिम *kṛtríma* (r. *kar kṛ* s. *trim*) artificiosus. Rag'. 13. 75. 19. 37 (v. *kar kṛ* et *kŕti*).

कृत्स्न *kṛtsná* (ut videtur, a r. *kar kṛ*) totus, omnis, universus. Br. 1. 17. N. 24. 23. B'. 3. 29.

कृप *kŕpa* m. nom. pr. A. 11. 3.

कृपण *kṛpaṇá* (r. *karp kṛp* s. *ana* v. euph. r. 94[a]) miserandus, miser. Br. 3. 12. N. 12. 34. B'. 2. 49.

कृपा *kṛpấ* f. (r. *karp kṛp* s. *â*) miseratio, misericordia. Br. 1. 5.

कृमि *kŕmi* m. (fortasse a r. *karś kṛś* vel *kram*) insectum, vermis. Rag'. 16. 20: *tiraskriyantê kṛmitantuǵâlâiḣ . . . gavâkśâiḣ* (schol. Calc. *kŕmi* explicat per *ûrṇanâb'a*); B'ar. 1. 63: *kṛmikulaśatâvṛtatanuḣ . . . śvâ.* (*kŕmi* correptum est e *karmi*. Lit. *kirminis*, *kirmĕlĕ*, russ. червь *ćervj*, mutato *m* in *v*; hib. *cruimh*, cambro-brit. *pryv*; goth. *vaurms*, th. *vaurmi*, e *hvaurmi*, v. gr. comp. 388; lat. *vermi-s* e *quermi-s*; fortasse gr. ἕλμινς e ἕρμινς, cf. lit. *kirminis.*)

कृमिल *kṛmila* (a praec. s. *la*) verminosus.

कृश *kṛśá* (r. *karś kṛś* s. *a*) macer, tenuis. N. 16. 9. (Hib. *creas* „narrow, straight", *caoile* macies = *kârśya* q. v., mutato *r* in *l*; lat. *parcus*, *parvus*; v. r. *karś kṛś*.

कृशानु *kṛśấnu* m. ignis. Rag'. 2. 49. 7. 21.

कृषि *kṛśí* f. (r. *karś kṛś* s. *i*) aratio, agricultura. B'. 18. 44.

कृषिन् *kṛśin* m. (r. *karś kṛś* s. *in*) arator. Su. 2. 24.

कृष्ण *kṛśṇá* 1) niger, violaceus. 2) m. nom. pr. Kṛś'ṇus, deus Viś'ṇus humanâ formâ indutus. Dual *kṛśṇâu* Kṛś'ṇus et Arǵunus. (Russ. черный *ćernyĭ* niger ejectâ sibilante.)

कृष्णवर्त्मन् *kṛśṇavartman* m. (nigram viam habens, Bah. e praec. et *vártman* via) ignis.

कृष्णसर्प *kṛśṇasarpa* m. (e *kṛśṇá* et *sarpá*) serpens niger. Hit. 67. 7.

कृष्णा *kṛśṇâ* f. nomen Pâṇḍavorum uxoris.

कृष्णाय् *kṛśṇây* (denom. a *kṛśṇá*, gr. 520) nigrare. Hit. 22. 74: *aṅgâraḣ śîtaḣ kṛśṇâyatê karam.* (Russ. черню *ćernju* nigro.)

केका *kêkâ* f. pavonum clamor. Rag'. 1. 39.

केकिन् *kêkín* m. (a praec. s. *in*) pavo. Am.

केत् *kêt* 10. par. advocare, invitare; consilium dare (proprie: facere ut aliquis sciat, caus. radicis *kit* scire).

केत *kéta* m. (r. *kit* s. *a*) 1) domus, habitatio. 2) in dial. vêdicâ: mens. Ros. L. 14: *divyô gand'arvô kêtapûḣ kêtan naḣ punâtu.*

केतक *kêtaka* m. केतकी *kêtakî* f. (r. *kit* s. *aka*) planta quaedam, Pandanus odoratissimus. Rag'. 13. 16.

केतन *kêtana* n. (r. *kit* s. *ana*) 1) signum, insigne. Mah. 1. 8188. 2) vexillum. 3) habitatio. R. Schl. I. 75. 8.

केतु *kêtú* m. (r. *kit* s. *u*) vexillum. N. 12. 38.

केदार *kêdâra* m. campus.

केप् *kêp* 1. âtm. (*gatyâm* K. *gatyâṅ ćâlê* V.) ire, se movere, vacillare. (Cf. *kamp*, *gêp*.)

केयूर *kêyûra* n. armilla. Rag'. 6. 68; m. B'ar. 2. 16.

Hosted by Google

केल् *kêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatyôh* V.) ire, se movere, vacillare; cf. *ćal*.

केलि *ké'li* m. f. (r. *kil* s. *i*) lusus, praesertim amatorius. Hit. 50. 1. (Hib. *cal* „a joke", v. *kil*.)

केव् *kêv* 1. âtm. (*sêvanê* K. *sêvê* V.) colere, venerari. (Cf. *sêv*, quod ex *kêv* ortum esse potest, quum gutturales facile in sibilantes transeant.

केवर्त *kêvárta* m. (e *kê*, locat. vocis *ka* aqua, et *varta* iens) piscator, v. *kâivarta*.

केवल *ké'vala* 1) omnis, universus, totus. B^c. 5. 11. A. 9. 7. Dr. 4. 17. 2) unus, solus. Rag^c. 2. 63. (Goth. *hail* sanus?)

केवलम् *kêvalam* adv. (a praec. signo accus. *m*) solum. Hit. 4. 11.

केश *ké'ša* m. (ut equidem puto, e locat. *kê* in capite et *ša* corrupto e *šaya*, quod etiam in aliis hujusmodi compositis invenitur, e. c. *gâlêšaya* piscis; *ké'ša* est igitur quod in capite jacet, sicut *širóruha* quod in capite crescit, v. *giriśá*) coma, caesaries. (Lat. *caesaries* formâ magis cum *kêšara* convenit, quocum etiam nostrum *Haar*, anglo-sax. *hair*, contulerim, ita ut media syllaba vocis *ké'šara* ejecta sit. Cum priore compositi *ké'ša* parte i. e. cum *ka* caput conferri potest lat. *ca* vocis *ca-pillus*, quasi capitis pilus, nec non syllaba *co*, *κο* vocum *co-ma*, *κό-μη*.)

केशर *kêšara* m. (a praec. s. *ra*) 1) juba leonis. Lass. 62. 20. 2) i. q. *ké'sara* (v. *ké'ša*.)

केशरिन् *kêšarín* (a praec. s. *in*) 1) jubatus (de leone). Mah. 1. 8286: *sinhâh kêšariṇah*. 2) m. leo. Am.

केशव *kêšavá* (a *ké'ša* s. *va*) 1) comam multam vel pulchram habens. 2) m. cognomen Kr̥šṇi.

केशहस्त *kêšahasta* m. (e *ké'ša* et *hásta* capillorum abundantia) coma multa vel ornata. Am. In. 5. 6.

केशिन् *kêšín* m. (a *ké'ša* s. *in*) 1) comâ pulchrâ praeditus. 2) m. leo. 3) m. nomen Dâityi, quem Kr̥šṇus interfecit. B^c. 18. 1.

केशिनी *kêšinî* f. (a praec. signo fem. *î*) n. pr. N. 22. 1.

केसर *ké'sara* m. n. (ut videtur, e *ké'šara*, mutato *š* in *s*) fibra, filum (plantae). Rag^c. 4. 67. 9. 34.

कै *kâi* 1. par. *kâ'yâmi* (*šabdê*) sonare. (Hib. *cail* „a voice, a name", *cailbhe* „a mouth".)

कैकय *kâikaya* m. (a *ké'kaya* s. *a*) a Kêkayo descendens. Dr. 5. 16.

कैतव *kâitava* n. (a *kitavá* m. lusor, s. *a*) 1) lusus. N. 26. 10. 2) fraus, v. 1. शठ् *šaṭ*.

कैरव *kâirava* n. nymphaea alba esculenta. Am.

कैरात *kâirâta* adj. (a *kirâta* q. v. suff. *a*) ciràticus. A. 3. 20.

कैलास *kâilâsa* m. mons sic dictus, ad Himâlayicos montes pertinens, Dei Kuvêri sedes.

कैवर्त *kâivarta* m. (a *kêvárta* s. *a*) piscator. Am.; Hit. 114. 1.

कोकिल *kôkilá* m. cuculus niger vel indicus.

कोटर *kôṭará* 1) nudus. Śak. 7. 7. 2) m. n. cavum arboris. Am.

कोटि *kô'ṭi* f. 1) extremitas, cuspis, cacumen. Rag^c. 6. 14: *añgadakôṭi*; 7. 43: *šyênanak'âgrakôṭi*; 9. 12: *šitakôṭinâ kulišêna*; 11. 81: *b'ûminihitâikakôṭi tat kârmukam*. 2) numerus 10,000,000.

कोटिक *kôṭika* m. nom. pr. Dr. 1. 16.

कोटिकाश्य *kôṭikášya* m. id. Dr. 1. 17.

कोटिशस् *kôṭišas* (a *kô'ṭi* s. *šas*). Hoc adverbium cum primitivo *kô'ṭi* eandem rationem habet, quam Latinorum catervatim cum caterva. Su. 3. 14.

कोण *kôṇa* m. (r. *kuṇ* s. *a*) plectrum. Wils. „a bow of a lute, a fiddle stick etc." Râm. III. 55. 26.

कोदण्ड *kôdaṇḍá* m. n. (ut videtur, e *daṇḍá* praefixo *kô*) arcus. Hit. 35. 11.

कोद्रव *kôdrava* n. frumentum quoddam, quo egeni vescuntur, paspalum frumentaceum. B^c ar. 2. 98.

कोप *kôpa* m. (r. *kup* s. *a*) ira, iracundia.

कोपन *kôpana* (r. *kup* s. *ana*) 1) iracundus. Mah. 1. 1354. 2) iratus. Ur. 60. 18.

Hosted by Google

कोमल kômalá (fortasse cum kumârá cohaeret, sicut kumâl q. v. cum kumâr) 1) tener, debilis. Lass. 92. 9: kômalaḣ pâṇir asyâḣ; Hit. 15. 9: aḥam alpaśaktir dantâśća mê kômalâḣ; Ragʿ. 9. 45. 2) lenis, mollis, placidus (de sono). Bʿar. 1. 97. 3) gratus, jucundus, amoenus. Lass. 52. 17: vṛkśân . . . sukômalân.

कोरक kô'raka m. n. gemma floris. Am.

कोल kôlá m. aper. (Lit. kuilys id., kiaulė porca; hib. cullach aper; gr. χοῖρος.)

कोलाहल kôlâ'ḥala m. tumultus, strepitus, fremitus. Hit. 106. 11. Śak. 27. 2 infr.

कोविद् kôvida (ut videtur, e kô, nomin. m. interr. et vida a r. vid scire, s. a) gnarus. N. 1. 1.

कोश kô'śa m. (r. kuś s. a) 1) gemma floris. Ragʿ. 3. 8. 13. 29. 2) vagina. N. 10. 18. 3) aurum (factum et rude), gaza, thesaurus. Dr. 4. 11. (Scribitur etiam kô'śa, hib. gucog „a bud, sprout".)

कोशल kôśalá m. pl. nomen regionis. N. 9. 23.

कोष kô'śa m. i. q. kô'śa. N. 26. 19.

कोष्ठ kô'śṭʿa m. stomachus. Am. IV. 10. 43: puṅsi kôśṭʿaḣ. — Etiam n. Dêv. 6. 13: kôśṭʿâni.

कोष्ण kôśṇa (ex kâ q. v. et uśṇá calidus) tepidus. Ragʿ. 1. 84.

कौतुक kâutuká n. (a kutuka s. a) 1) magna laetitia, eximia voluptas. P. 21. Bʿar. 3. 15. 2) curiositas, cupiditas et studium novarum rerum. Hit. 80. 4. 123. 15. Up. 80. 3) matrimonium, nuptiae. Ragʿ. 11. 53: kanayâtanayakâutukakriyâm...vitênatuḣ (schol. Calc. kâutukakriyâm = vivâḥôtsavam).

कौतूहल kâutûḥalá n. (a kutûḥala s. a) 1) voluptas. Sâ. 4. 26. 2) curiositas c. loc. rei. Maḥ. 1. 2284: vistaraśravaṇê ǵâtaṅ kâutûḥalam atîva mê.

कौन्तेय kâuntêya m. (a kuntî' s. êya) Kuntiâ natus.

कौन्द् kâunda (fem. -î, a kunda s. a) ad plantam kunda dictam pertinens.

कौमार kâ'umâra (a kumârá puer, s. a) 1) puerilis, juvenilis. Sâ. 6. 11. 2) n. pueritia.

कौमुद kâumuda m. (a kumuda q. v. s. a) luna; cf. kumudinînâyaka.

कौमुदी kâumudî f. (a praec. signo fem. î) 1) lumen lunae. 2) festum.

कौरव्य kâuravyá m. (a kúru s. ya, v. gr. 582) Kurûs progenies, a Kuru descendens. H. 1. 19.

कौश kâuśá (fem. kâuśî, a kuśá s. a) e gramine kuśa dicto confectus. Sâ. 3. 4.

कौशल kâuśalá n. (a kúśala q. v. s. a) 1) felicitas. 2) dexteritas. Bʿ. 2. 50.

कौशिक kâuśiká (a kuśá s. ika) 1) i. q. kâuśá. Dr. 3. 1. 2) ulula. Hit. 119. 14.

क्नंस् knaṅs 1. et 10. âtm.: knáṅsê, knaṅsáyê (bʿâsanê, scribitur knas, gr. 110[a]) splendere.

क्नथ् knatʿ 1. et 10. par. (ḥiṅsâyâm K. vadʿê V.) laedere, occidere. (Cf. śnatʿ, kratʿ, klatʿ, ratione habitâ, litteras liquidas facile inter se permutari. Fortasse huc pertinet gr. KTEN, ita ut litteris transpositis ortum sit e KNET.)

क्नस् knas 4. par. (ḥvṛtibʿâsanayôḣ) inflexum esse; splendere.

क्नु knu 9. par. (śabdê) sonare. Cf. ku.

क्नू knû 9. par. âtm. id.

क्नूय् knûy 1. âtm. (śabdê K. durgandʿê ârdratvê śabdê V.) sonare; foetere; madidum esse. (Cf. pûy foetere.)

क्मर् kmar 1. par. (ḥûrćanê K. kâuṭilyê V.) inflexum esse.

क्रकच krakaća m. n. serra. Am.

क्रतु krátu m. (pro kartu, a r. kar kṛ s. tu) 1) sacrificium. N. 5. 46. 2) in dial. vêdicâ a) perfector. Ṛgv. p. 26. 2. b) potentia. Ṛgv. p. 28. 1. (Cf. gr. κράτος.)

क्रथ् kratʿ 1. et 10. par. krátʿâmi, krâtʿáyâmi (ḥiṅsâyâm K. vadʿê V.) occidere; cf. 2. śratʿ, 1. ślatʿ, knatʿ, śnatʿ.

क्रथन *kraťana* n. (r. *krať* s. *ana*) caedes. Am.

क्रद् *krad* 1. âtm. i. q. *krand*.

क्रन्द् *krand* 1. par. âtm. clamare, flere, lamentari, ejulare. Rag. 14. 68: *sâ … ćakranda vignâ kurarî 'va b'ûyaħ*; 15. 42: *dvâri ćakranda b'ûpatêħ*; N. 11. 20: *tâñ krandamânâm atyarťam kururîm iva vâśatîm*; Râm. I. 2. 17: *niśamya krâuńćîñ krandantîm.* — *kranditun śaraṇam* auxilium maximâ voce petere. Ur. 2. 6. (Goth. *grêta* ploro, cum *ê* (= *â*, v. gr. comp. 69) pro *an*, sicut in *têka* = *tango* et *flêka* = *plango*; cf. *kland*, quod e *krand*, mutato *r* in *l*, ortum esse puto.)

c. *â* id. N. 11. 26: *âkrandamânâñ sańśrutya.*

क्रन्दन *krandana* n. (r. *krand* s. *ana*) lamentatio, lugubris clamor. Hit. 98. 19. 21.

क्रप् *krap* 1. par. (ex *karp* transposito *ar* in *ra*) i. q. *karp kṛp*.

1. क्रम् *kram* 1. par. interdum âtm. (vocalis radicalis in temporibus specialibus parasmâipadi, nec non in part. in *ta* et gerund. in *tvâ* producitur; in âtmanêpado, quod in compositione cum *ati*, *â*, *pra* et *vi* invenitur, vocalis brevis retinetur; caus. *kramáyâmi*, gr. 465) ire, incedere, ambulare, pervenire. Rag. 1. 14: *urvîñ krântvâ* in terram profectus (schol. Calc. = *pṛťivîm âkramya*); intens. *ćańkramy* (gr. 506) id. Mah. 1. 716: *tataħ sô 'nd'ô 'pi ćańkramyamâṇaħ kûpê papâta.* (Fortasse lat. *gra-dus*, *gradior* huc pertinent, mutatâ tenui in mediam et ejectâ nasali; etiam *gran-dis* huc trahi posset, cf. *utkram* surgere, et *vikrânta* fortis et vid. *vard vṛd*. Huc etiam trahi posset goth. *hlaupa* curro, germ. vet. *hlaufu*, *hloufu*, et abjectâ initiali, *laufu*, *loufu*, mutatâ labiali nasali in mutam ejusdem organi, sicut lit. *dewynì* novem convenit cum scr. *návan*, et gr. βροτός cum scr. *mṛtá*, *mortuus* [gr. comp. 317]; respiciatur etiam germ. vet. *fûst*, th. *fûsti*, pugnus, quod Graffius apte confert cum *muśṭi*; v. *krama*.)

c. *ati* transgredi, praeterire. N. 21. 25: *grâmân bahûn atikramya*; Br. 1. 1: *atićakrâma sumahân kâlaħ*; Râm. III. 52. 34: *tavâi 'va vaćanaħ vayam | nâ 'tikramâmahê sarvê vêlâm prâpyê 'va sâgaraħ.* — c. ablat. egredi, prodire. Râm. I. 9. 11: *atićakrâma âśramât.* — *atikrântam vayas* progressa aetas, grandis aetas. Sâ. 1. 4.

c. *ati* praef. *ab'i* id. Mah. 1. 199: *ab'yatikramya d'armam*; Râm. III. 54. 26: *svavêśmâb'yatikramya.*

c. *ati* praef. *vi* id. *kâlê bahutiťê vyatikrântê*; Râm. Schl. II. 14. 29: *vyatićakrâma tań ġanam.*

c. *ati* praef. *sam* id. N. 9. 21: *avantîm ṛkśavantańća samatikramya parvatam*; 2. 21: *rûpêṇa samatikrântâ sarvayôśitaħ.*

c. *ad'i* occupare, e. c. sedem (cf. *kram* c. *â* praef. *sam*). In. 2. 22: *pârťaħ śakrâsanaħ gataħ | ad'yakrâmad amêyâtmâ dvitîya iva vâsavaħ.*

c. *apa* discedere. N. 11. 1. Dr. 4. 22. — cum *apa* praef. *vi* id. Râm. III. 65. 56: *vyapâkrâmat sa lakśmaṇaħ.*

c. *ab'i* accedere. In. 1. 41. — praef. *sam* (*samab'ikram*) id. N. 11. 27.

c. *â* par. âtm. 1) aggredi, accedere, pervenire. Hit. 94. 13: *viġigîśavô yaťâ parab'ûmim âkrâmanti tat kaťaya*; Râm. III. 71. 12: *snêhênâ "krântahṛdayaħ*; In. 1. 30: *ûrd'vam âćakramê*; Su. 2. 16: *nâ "kramanta yadâ śâpâ vâṇâ muktâħ śilâsv iva*; Rag. 5. 71: *yâvat tâpanid'ir âkramatê na b'ânuħ.*

c. *â* praef. *sam* + *upa* id. Râm. I. 33. 21: *samupâkrântâ diśam sômavatîm.*

c. *â* praef. *nir* egredi, procedere. Rag. 6. 81.

c. *â* praef. *sam* occupare (cf. *kram* praef. *ad'i*). Rag. 4. 4: *samâkrântam têna siñhâsanam pitryam ak'ilańćâ 'rimaṇḍalam.*

c. *ut* surgere, surgendo discedere (praesertim de spiritu,

Hosted by Google

animâ, e corpore discedente). Man. 1. 55: *tadô 'tkrâmati mûrtitah*; 2. 120: *ûrdvam prâṇâ hy utkrâmanti*; Ragʿ. 7. 50: *parasparêṇa kšatayôh prahartrôr utkrântavâyvôh samakâlam êva.* De colore a vultu discedente, Ragʿ. 16. 17.

c. *ut* praef. *vi* relinquere. Ragʿ. 13. 72: *vyutkramya lakšmaṇam.*

c. *upa* âtm. incipere. In. 1. 21: *tam âprašṭum upaćakramê*; H. 1. 23: *gamanâyô 'paćakramê.* — praef. *sam* âtm. id. Râm. III. 56. 38: *prašṭun samupaćakramê.*

c. *nis*: *niškrâmâmi* (gr. 79) egredi, prodire. Râm. I. 9. 22: *nišćakrâmâ "šramât.* — *abʿiniškram*, *upaniškram* id. Man. 6. 41. Râm. III. 68. 4. N. 13. 36.

c. *parâ* superare, vincere. Dr. 8. 57: *parâkrânta*, v. *parâkrama.*

c. *pari* ambulare. Lass. 74. 6. — *anuparikram* circumgredi. Man. 7. 122: *sa tân anuparikramya sarvân.* — *samparikram* id. Mah. Ex. 12: *bahûni samparikramya tîrtʿâni.*

c. *pra* par. âtm. incipere. M. 55: *prašṭum praćakramê*; Dêv. 2. 48: *dêvîñ kʿaḍgaprahârâis tu tê tân hantum praćakramuh.*

c. *prati* recedere, gradum referre. Dr. 6. 24.

c. *vi* âtm. i. q. simpl. H. 1. 9: *têna vikramamâṇêna.* — *vikrânta* fortis, validus. N. 12. 54. 21. 12.

c. *sam* ire, ingredi. Ragʿ. 5. 10: *kâlô hy ayan sañkramitun dvitîyam ... âšramam.* — caus. Ragʿ. 13. 3: *sañkramitê turañgê*; 9. 52.

2. क्रम् *kram* 4. par. âtm.: *krâmyâmi*, *krâmyê* (gr. 303) i. q. *kram* cl. 1.

क्रम *kráma* m. (r. *kram* s. *a*) 1) gradus, passus. Râm. I. 27. 24: *tribʿih kramâis tatʿâ lôkân âgahâra trivikramah.* 2) ordo, series, successio. N. 12. 49: *kramaprâptan râǵyam.* — *krámêṇa*, *krámât* ex ordine, deinceps. N. 16. 31: *paryapṛććata tân sarvân kramêṇa suhṛdah svakân*; Ragʿ. 3. 30: *kramâć ćatasrah ... tatâra vidyâh.* 3) modus, ratio, vitae ratio. Hit. 8. 15: *prastâvakramêṇa sa paṇḍitô 'bravît*; 68. 21: *amâtyânâm êšah kramah*; Up. 68: *kašṭô hy avinayah kramah.* — In fine compositorum interdum redundare videtur; e. c. Hit. 39. 4: *digviǵayakramêṇa* i. q. *digviǵayêna* i. e. post regionum superationem. (Huc retulerim scot. et hib. *ceum*, *céim* passus, ejecto *r*.)

क्रमशस् *kramaśas* (a *kráma* s. *śas*) 1) gradatim, paulatim. Hit. 46. 11. 2) ex ordine, deinceps. Ragʿ. 12. 47.

क्रय *krayá* m. (r. *krî* s. *a*) emtio. Hit. 32. 1.

क्रय्य *kráyya* (r. *krî* s. *ya*, v. gr. 560) emptione comparandus. Am.

क्रव्य *krávya* n. caro. (Lit. *krauja-s* sanguis, russ. кровь *krovj* id., hib. *cru* id., germ. vet. *hrêo* [gen. *hrêwe-s*, them. *hrêwa*] cadaver; gr. κρέας, lat. *cruor*, *cruentus*, *crûdus*, *caro*.)

क्रिया *kriyấ* f. (r. *kar kṛ* s. *yâ*) 1) opera, labor, opus. Hit. 8. 1. Ur. 39. 3. 2) ritus caerimonia. Sâ. 1. 20. A. 4. 2.

क्री *krî* 9. par. âtm. *krîṇấmi*, *krîṇế* emere. Râm. I. 48. 9: *anyam vâ 'py ânaya krîtvâ*; Hit. 32. 1: *krayakrîtañća mâitʿunam.* (Hib. *creanaim* „I buy, purchase" tam radice quam adjectâ syllabâ egregie cum *krîṇấmi* convenit; graec. πρίαμαι, πέρ-νη-μι, quorum posterius litteris transpositis ex πρέ-νη-μι pro πρί-νη-μι ortum esse videtur, mutatâ gutturali in labialem, quâ in re cum cambro-brit. *pyrnu* emere convenit; itaque origine alienum est περάω vendo a περάω transeo, in posteriore enim verbo, quod cum scr. *pârâyâmi* cognatum est, labialis littera est genuina. Fortasse etiam lit. *prékis* emtio, *perkù* emo, lat. *pretium* et nostrum *feil* huc pertinent.)

c. *upa* id. Hit. 115. 3. 4.

c. *vi* vendere. Râm. I. 46. 18: *na vikrêšyâmy aham putram*; Hit. 87. 2.

c. *sam* emere. Mah. 1. 6219: *naća mê vidyatê vittan sañkrêtum purušan kvaćit.*

Hosted by Google

क्रीड् *krîḍ* 1. par. delectari, jocari, ludere. H. 4. 47: *mâ krîḍa ǵaḥi rakšô vib'îšaṇam*; Hit.: *mṛtasya krîḍanti dârâir api d'anâir api.*

c. *sam* par. âtm. id. Su. 1. 34: *tâis tâir viḥârâiḣ ... saṅkrîḍatân têšâm*; Râm. I. 9. 55: *ćitraṅ saṅkrîḍamânâs tâṅ krîḍanâir vivid'âis tadâ.*

क्रीड *krîḍa* m. (r. *krîḍ* s. *a*) oblectatio, jocus, ludus. Am.

क्रीडन *krîḍana* n. (r. *krîḍ* s. *ana*) id. Râm. I. 9. 15, v. *krîḍ* praef. *sam.*

क्रीडा *krîḍâ'* f. (r. *krîḍ* s. *â*) id. Am.

क्रुञ्च् *kruńć* 1. par. (*kâuṭulyâlpîb'âvayôḣ* K. *gatyâm* V.) inflexum esse, exiguum esse, ire. (Pictetius huc trahit hib. *cruinn* rotundus.)

क्रुद्ध *krudd'á* v. *krud'*, gr. 83[a].

1. क्रुध् *krud'* 4. par. irasci. N. 18. 9: *na krud'yanti varastriyaḣ*; H. 3. 15: *puṅskâmâṅ śaṅkamânaśća ćukrôd'a purušâdakaḣ*; c. gen. N. 22. 28: *âd'ib'ir daḥyamânasya śyâmâ na krôdd'um arḥati*; c. *upari.* Hit. 66. 17: *putrasyô 'pari krudd'aḣ.* (Lit. *rus-tas* iratus, *rus-tybě* ira, quorum *s* ante *t* e generali euphoniae lege explicari potest e *d*, cf. gr. comp. 102; slav. срьдъ *srĭdŭ* ira, furor, mutatâ gutturali in sibilantem, sicut e. c. in срѫдьце *srŭdĭze* cor; fortasse etiam huc pertinet lat. *crûdelis* [v. *krûrá*], nisi cohaeret cum *crûdus*, de quo v. *krávya*; gr. κότος corruptum esse posset e κρότος et hoc e κρόσ-τος; nostrum *Groll*, mutato *d* in *l*? hib. *corruidhe* „anger, wrath, motion"; *corruigh* „fury, resentment".)

c. *ab'i* i. q. simpl. c. acc. Ur. 36. 1: *na tâm ab'ikrudd'ô muniḣ.*

c. *pari* id. Râm. III. 76. 45.

c. *prati* iram rependere. Man. 6. 4: *krud'yantan na pratikrud'yêt.*

c. *sam* i. q. simpl. *saṅkrudd'a* iratus. H. 3. 4.

2. क्रुध् *krud'* f. (r. *krud'*) ira.

क्रुधा *krud'â'* f. (r. *krud'* s. *â*) id. Am.

क्रुन्थ् *krunt'* 9. par. *krut'nâ'mi* (*śliši, kliši*) amplecti, vexare. (Cf. *kunt'*, *krat'*, *knat'*.)

क्रुश् *kruś* 1. par. clamare. Râm. I. 9. 61: *ćukrôśa ṛśyaśṛṅgê 'ti.* (Send. [Zend script] *k'ruś*, v. gr. c. 34; lit. *klykiù* clamo (de infantibus), *krykštauju* vociferor; hib. *cruisigh* „music, song"; fortasse lat. *crocio*, *crocito*; gr. κρώζω, κρώξω; goth. *hrukja* crocito.)

c. *â* conviciari, maledicere. R. Schl. II. 12. 77: *tan tu mâṅ ǵîvalôkô 'syan nûnam âkrôšṭum arḥati*; Man. 6. 48. 8. 267.

c. *ut* conclamare, exclamare. A. 7. 2: *nivâtakavaćâḣ sarvê ... ab'yadravan mâm ... utkrôśantô maḥârat'âḣ.* — *utkrušṭa* sonans. Su. 1. 33: *maḥânâdâir utkrušṭatalanâditâiḣ.*

c. *pra* 1) i. q. simpl. Su. 1. 15: *trâḥî 'ti praćukruśuḣ*; N. 11. 2. 23. 23. 24. 43. A. 19. 21. 2) acclamare, inclamare, c. acc. Dr. 5. 23: *b'îtâ d'âumyam praćukrôśa purôḥitaṅ sâ*; 6. 29.

c. *vi* id. Râm. III. 44. 11: *ḥâ râmê 'ti vićukruśuḣ*; c. acc. pers. Dr. 6. 26.

c. *sam* praef. *ab'i* id. Râm. III. 72. 39: *âryê 'ty êvâ 'b'isaṅkruśya.*

क्रूर *krûrá* (fortasse mutilatum e *krud'ra*, a r. *krud'*, productâ vocali ad compensandum omissum *d'*, cf. lat. *crudelis* et v. r. *krud'*) adj. crudelis, saevus, ferus, terribilis, horrificus, horrendus. H. 2. 2. Su. 1. 3. H. 1. 17. 4. 31. — *krûrám* adv. terribilem in modum. Dr. 6. 3.

क्रूरबुद्धि *krûrabudd'i* (Bah. e *krûrá* et *budd'i* mens, intellectus) crudelem mentem habens. H. 4. 31.

क्रूरमानस *krûramânasa* (Bah. e *krûrá* et *mânasa* n. mens) i. q. praec.

क्रूरोपसंहित *krûrôpasaṅḥita* (Tatp. e *krûrá*, quod hoc in composit. neutrum est substantive positum, crudele, crudelitas, et *upasaṅḥita* conjunctus, a r. *d'â* s. *ta*) cum crudelitate conjunctus. H. 2. 20.

क्रेणि *krêṇí* m. (r. *krî* s. *ni*, v. euphon. r. 94[a]) emtio. Am.

13

Hosted by Google

क्रोड *krôḍá* n. क्रोडा *krôḍâ* f. 1) pectus. Am. 2) gremium. Hit. 80. 14: *níḍakrôḍê pakšiṇaĥ sukam varšâsu nivasanti.*

क्रोध *krôda* m. (r. *krud* irasci, s. *a*) ira, iracundia. N. 6. 5.

क्रोधन *krôdaná* (r. *krud* s. *ana*) iracundus. Hit. 13. 3.

क्रोश *krôśa* m. (r. *kruś* s. *a*) mensura distantiae (Wils. a league, a Cós' containing 4000 cubits). Dr. 8. 53.

क्रोष्टु *krôšṭu* m. (nom. *krôšṭâ* a th. *krôšṭár*, gr. 173) canis aureus, anglice jackal. Dr. 1. 17.

क्रोष्टार् *krôšṭár*, vêd. *krôšṭâr*, v. *krôšṭu* et gr. 173.

क्रौञ्च *krâuńćá* m. nomen avis, ardeae species. Wils. „a Kind of heron or curlew". R. Schl. I. 2. 12.

क्रौञ्ची *krâuńćí* fem. praec. R. Schl. I. 2. 14.

क्लथ् *klat* 1. par. (*hinsâyâm* K. *vadê* V.) laedere, occidere. (Cf. *ślat*, *knat*, *krat*, *kad*, lat. *clades.*)

क्लद् *klad* 1. âtm. (*vâiklavyê* K. *rudi* V.) dolore affici, flere. (Cf. *kland*, *krad*, *krand.*)

क्लन्द् *kland* 1. par. (*âhvânarôdanayôĥ*; grammatici scribunt *klad*, gr. 110[a]) clamare, ejulare, flere. (Cf. *klad*, *krad*, *krand*; hib. *glaodhaim* „I call, bawl, roar, shout".)

क्लप् *klap* 10. par. *klâpáyâmi* (*avyaktâyâm vâći*) indistincte loqui. (Cf. *galp* et lit. *kalpù* loquor, praet. *kalpĕjau*, fut. *kalpĕsu*, gr. comp. 506.)

क्लम् *klam* 4. par. *klámyâmi* (gr. 305) defatigari, confici. *klântá* defatigatus. N. 21. 27. (Cum hac radice cohaeret idem valens *śram*, cujus *ś* ortum est e *k*; gr. κάμνω ex utraque formâ explicari potest, ejecto *l* vel *r*, nisi, quod Pottius suspicatur, ortum est e *kšam*, ejectâ sibilante; lat. *len-tus* e *clen-tus*? = scr. *klântá*; fortasse *clau-dus* e *clan-dus*, nisi pertinet ad *kôḍ*, q. v.; nostrum *lahm*, germ. vet. *lam*, lit. *lûmas*, abjectâ gutturali.)

c. *pari* id. H. 1. 21: *tṛšâpariklânta* siti confectus.

क्लम *klama* m. (r. *klam* s. *a*) fatigatio, lassitudo, languor, confectio. A. 4. 47: *na śîtôšṇênaća klamaĥ.*

क्लव् *klav* 1. âtm. (*bayê*) timere, v. *vâiklavya.*

क्लिद् *klid* 4. par. humectari. Hit. 29. 4: *klídyati.* — *klinná* irrigatus. Râm. III. 61. 24: *aśruklinna.*— caus. *klêdáyâmi* humectare. B. 2. 23: *naćâi 'naĥ klêdayanty âpaĥ.* (Pottius p. 243 confert gr. ΚΛΥΔ, κλύζω, quod consonantibus egregie cum *klid* convenit, vocali autem et sensu ad formam causalem *klêdáyâmi* pertinet, ita ut posterius diphthongi *ê* elementum omissum et *a* in *v* attenuatum sit; lit. *sklys-ti* e *sklyd-ti* fluere, praet. *sklyd-au*, cujus *s* e praepos. *su* cum = scr. *sam*, *sa*, gr. σύν, explicari potest, nisi est additamentum euphonicum, propter adamatam litterarum *s* et *k* conjunctionem; angl. *wet* humidus, anglosax. *hwet*, *hwæt* id., mutato *l* in *w*, v. gr. comp. 20.)

c. *pari* i. q. simpl. *pariklinna* irrigatus. Râm. III. 61. 24: *varšatôyapariklinna.*

c. *sam* id. *saṅklinna* irrigatus. Mṛ. 177. 8.

क्लिन्द् *klind* 1. par. âtm. (*parivêdanê* K.; grammatici scribunt *klid*, gr. 110[a]) lugere. (Cf. *kland*, unde *klind* attenuatâ vocali ortum esse censeo.)

क्लिन्न *klinná* v. *klid*, gr. 542.

क्लिश् *kliś* 4. par. âtm. 9. par.: *klíśyâmi*, *klíśyê*, *kliśnâmi* dolore afficere, vexare. Rag. 13. 73: *kliśyann ivâ 'sya bugamadyam uraĥsťalêna*; 11. 58: *marutaĥ pratîpagâĥ ... ćikliśur bṛśatayâ varûtinîm.* — Pass. N. 13. 50: *ganêna kliśyatê bâlâ*; H. 4. 41: *râkšasêna tadâ bimaṅ kliśyamânan nirîkšya tu*; Râm. I. 29. 1: *akliśṭavrata* qui vota non violat; I. 31. 37: *vaćanam akliśṭam* verbum non violatum. (Cambro-brit. *gloesi* „to pain, to cause a pang, to suffer a pang".)

c. *pari* i. q. simpl. Up. 19: *śuśrûśâpariklišṭa*; Mah. 1. 2288: *pariklišyan* = *pariklišyamâna*, v. gr. 532.

क्लीव् *klív* 1. âtm. (*âdârśṭyê* K.; scribitur etiam *klîb*) impotentem esse; v. *klîvá*, *klâivya.*

Hosted by Google

क्लीव klívá (r. klív s. a) 1) debilis, impotens; piger, iners. Hit. 32. 19: klívavaćana. 2) m. eunuchus. N. 21. 14. (Scribitur etiam klíbá; cf. hib. cailltean „eunuch", caill-te „castrated", caillim „I geld, castrate, I loose, destroy", cailleadh „emasculation".)

क्लु klu 1. âtm. se movere. Vid. viklava.

क्लेद klêda n. (r. klid s. a) humor, liquor. Rag'. 7. 24. 15. 32.

क्लेदन् klê'dan m. (r. klid s. an) luna.

क्लेदु klê'du m. (r. klid s. u) id.

क्लेश् klêś 1. âtm. (vâd'anê K. vad'ê V.; grammatici perperam klêś pro radice habent, venit vero verbum klê'śê ex 1mae classis lege a kliś) vexare, occidere.

क्लेश klêśa m. (r. kliś s. a) molestia, aerumna. H. 1. 44. Br. 3. 18.

क्लैव्य klâ'ivya n. (a klívá s. ya) debilitas, debilitatio, demissio animi, mollitia. B'. 2. 3.

क्व kva ubi? Sâ. 6. 9; quo? Lass. 24. 11: kva gaććasi. Notentur locutiones veluti kvaća tê kšatriya-balaṅ kvaća brahmabalam mahat ubi tua kšatriyica potentia? ubi brahmanica potentia magna? i. e. quantum interest inter illam et hanc. R. Schl. I. 56. 4. — Exempla, ubi res vel persona superior in priore loco posita est, sunt: Rag'. 1. 2: kva sûryaprab'avô vaṅśaḣ kvaćâ 'lpavišayâ matiḣ; Mah. 1. 3065: kva maharšiḣ saćâi 'vâ "gryaḣ sâ 'psarâḣ kvaća mênakâ. — kvâ 'pi alicubi. N. 16. 6.

क्वचित् kvaćit (a praec. s. ćit) alicubi. N. 15. 15. — Repetitum: ubique. In. 3. 10.

क्वण् kvaṇ 1. par. sonare. Hit. 58. 21: ḍiṇḍimô hastipakâhataḣ kvaṇan; — kvaṇitá sonans, susurrans. Ur. 68. 1: padmam antaḣkvaṇitašatpadam. (Cf. 2. kaṇ, kuṇ, ćaṇ, svaṇ, ratione habitâ, gutturales facile in sibilantes degenerare; de lat. cano v. śaṅs.)

क्वण kvaṇa m. (r. kvaṇ s. a) sonus. Am.

क्वणन kvaṇana n. (r. kvaṇ s. ana) id. Am.

क्वणित kvaṇitá n. (r. kvaṇ s. ta) sonitus. Rag'. 7. 38: vigagńê vilôlag'aṇṭâkvaṇitêna nâgaḣ.

क्वथ् kvat' 1. par. coquere. Man. 6. 20: aśnîyâd yavâgûṅ' kvat'itâm.

क्वाण kvâṇa m. (r. kvaṇ s. a) i. q. kvaṇa. Am.

क्वेल् kvêl 1. par. (gatâu K. ćâlagatyôḣ V.) ire, se movere. V. (Cf. kêl et kšvêl.)

क्षग् kšag 1. âtm. (dânagatyôḣ) dare; ire.

1. क्षङ्ग् kšaṅg 1. par. (grammatici scribunt kšag, gr. 110[a]) id.

2. क्षङ्ग् kšaṅg 10. par. (taṅkê; grammatici scribunt kšag, gr. 110[a]) id.

क्षण् kšaṇ 8. par. âtm. kšaṇô'mi, kšaṇvê' (hiṅsâyâm K. vad'ê V.) vulnerare, ferire, occidere. Lass. 33. 19: akšataśarîra. (Cf. kšiṇ et kši cl. 5; gr. καίνω, κανῶ; καίνυται = scr. kšaṇutê'; κτείνω, v. gr. comp. 16; ξαίνω; fortasse σίνομαι e ξίνομαι.)

c. pari id. Ur. 8. 3 infr.: aparikšataśarîra; Râm. I. 47. 24: guruśâpaparikšata.

c. vi id. A. 11. 1: śaravikšata; 10. 30: vikšataṅćâ "yasâir vâṇâiḣ ... mahîm ab'yapatad râgan prab'agnam puram.

क्षण kšaṇa m. 1) pars temporis definita, Wils. „equal to thirty Calas or four minutes". 2) momentum. — acc. kšaṇam adv. per momentum. B'ar. suppl. 7. Lass. 2. 7. instr. kšaṇêna statim. H. 4. 10. N. 2. 3. (Pottius recte, ut mihi videtur, hoc vocabulum explicat ex îkšaṇa, abjecto î; respicias nostrum *Augenblick*.)

क्षणदा kšaṇadâ f. (e praec. et da dans, in fem.) nox. Rag'. 8. 73.

क्षणदाचर kšaṇadâćara m. (e praec. et ćara iens) cognomen Râkšasorum, significans noctu iens. Dr. 2. 3.

क्षणिक kšaṇika (a kšaṇa s. ika) per momentum temporis durans. Hit. 20. 6.

क्षणिका kšaṇikâ f. (fem. praec.) fulmen. Hêm.

Hosted by Google

क्षत *kśatá* (r. *kśaṇ s. ta*) 1) vulneratus, occisus. 2) n. vulnus. Ragˢ. 2. 53.

क्षतज *kśataǵa* (e praec. et *ǵa* natus) sanguis. Ragˢ. 7. 40.

क्षति *kśati* f. (r. *kśaṇ s. ti*) eversio, exstinctio, vastatio. Śak. 32. 16. Ḥit. 28. 18.

क्षत्र *kśatrá* m. (ut mihi videtur, e *kśam* terra, abjecto *m*, vel *kśâ* id. correpto *â*, et *tra* servans, a r. *trâ*, ita ut esset = *maḥîpâla* terrae custos; scribitur etiam *kśattrá* et deduci solet a *kśatá* vulnus et *tra* servans, v. Ragˢ. 2. 53; cf. ṣend. 𐬑𐬱𐬀𐬚𐬭𐬀 *kˢśatˢra* rex, gr. comp. 52) Kśatrus i. e. vir secundi vel militaris et regii ordinis.

क्षत्रिय *kśatrı́ya* vel *kśattrı́ya* (a praec. s. *iya*) id. Dr. 7. 1.

क्षप् *kśap* 10. par.: *kśapáyâmi* (*prêraṇê* K. *kśêpê* V.) 1) sternere, prosternere, dejicere, excidere, destruere. Maḥ. 1. 4128: *akśataṅ kśapayitvâ 'rı́n saṅkˢyê 'ssaṅkˢyêyavikramaṅ*; Ragˢ. 8. 46: *tarur na pâtitaṅ kśapitâ tadviṭapâśritâ laṭâ*; Râm. II. 12. 69: *vâidêḥî vata mê prâṇân śôćantî kśapayiśyati*; In. 5. 57: *tatra taṅ* (*śâpaṅ*) *kśapayiśyasi*. 2) lavare, purgare. Man. 5. 157: *kâman tu kśapayêd dêḥam*; 5. 69: *kśapêyus tryaḥam*. Schol. *śâućaṅ kuryuṅ*. (Cf. *kśip*; fortasse huc pertinet goth. *skapa* creo, transpositis litteris *kś* in *sk*, et servatâ in fine radicis tenui labiali, sicut in *slêpa* = scr. *svap*. Quod ad sensum attinet, rationem habeas, verba movendi facile significationem faciendi assumere; v. e. c. *ćar*, *sarǵ sṛǵ*.)

क्षपस् *kśápas* n. (r. *kśap s. as*) nox, in dial. vêd., v. Ros. Sp. 18. 5 apud Lass. p. 100. (Lat. *crepus-culum*, mutatâ sibilante in *r*, sicut in gr. ῥίπτω pro κρίπτω = scr. *kśip*, κραιπνός = scr. *kśiprá*, q. v., κρείων = scr. *kśáyan*, v. *kśi*; etiam κνέφος, κνέφας ad *kśápas* et *crepus-culum* traxerim, mutatis liquidis ρ et ν, et ψέφας, ψέφος, mutatâ gutturali in labialem.)

क्षपा *kśapá'* f. (r. *kśap s. â*) nox. Sâ. 5. 80; v. *kśápas*.

क्षपाकर *kśapâkara* m. (e praec. et *kara* faciens) luna. Am.

1. क्षम् *kśam* 1. âtm. interdum par. 1) tolerare, perferre, pati. N. 7. 8: *na ćakśamê tatô râǵan samâḥvânam*; Br. 1. 8: *rôrudyamânâṅs tân dṛśṭvâ...kâruṇyât sâdˢubˢâvâćća kuntî râǵan na ćakśamê*; Ḥit.: *âǵńâbˢaṅgakarân râǵâ na kśamêt*. 2) ignoscere, condonare, indulgere. N. 3. 8: *tat kśamantu maḥêśvarâṅ*; 25. 12: *yadi... mayâ kṛtâny akâryâṇi tâni tvaṅ kśantum arḥasi*. — caus. *kśamáyâmi* veniam petere ab aliquo, orare alqm. ut ignoscat, se excusare alicui, c. acc. pers. N. 25. 9: *tam ânâyya nalô râǵâ kśamayâmâsa pârtˢivam* | *saća tan kśamayâmâsa ḥêtubˢiṅ*. (Fortasse goth. *hramja* crucifigo proprie significat vexare, ita ut nitatur formâ causali *kśamáyâmi* facio ut aliquis patiatur, mutatâ sibilante in *r* [v. *kśápas*, *kśudˢ*]; anglo-sax. *hremman* „to hinder, disquiet"; v. *kśamá*.)

2. क्षम् *kśam* 4. par.: *kśâ'myâmi* id.

3. क्षम् *kśam* (r. *kśam*) terra, in dial. vêd. Ṛgv. p. 41. 18: *kśamı́* in terra; 203. 15: *kśmas* terrae, v. *kśamâ'* et *kśmâ*.

क्षम *kśamá* (r. *kśam s. a*) adj. 1) tolerans, perferens, perpetiens. Dr. 6. 4: *klêśakśama*. 2) capax, potens, c. loc. vel infinit. Ragˢ. 11. 5: *sâ ḥi rakśaṇavidˢâu tayôṅ kśamâ*; 8. 59: *ḥṛdayan na tv avalambituṅ kśamâṅ*. 3) aptus, idoneus, conveniens. Ragˢ. 9. 50: *mṛgavanôpagamakśamavêśabˢṛt*; R. Schl. I. 1. 49: *na virôdˢô balavatâ kśamô râvaṇa têna tê*; Śak. 2. 9: *ubˢabˢôgakśamaṅ grîśmasamayam âśritya*. — subst. n. 1) patientia, toleratio. Br. 3. 2: *kriyatâṅ kśamam*. 2) facultas, vis. Br. 1. 35: *na tu mê ǵîvituṅ kśamam*. (Cum sgn. 2 cf. hib. *cam* „strong, stout, mighty", subst. „power, might", *cama* „brave", abjectâ sibilante.)

क्षमा *kśamâ'* f. (r. *kśam s. â*) 1) patientia, toleratio. Ragˢ. 18. 8. R. Schl. I. 34. 33 sq. 2) terra. (Cf. *kśam* et *kśmâ*; gr. ΧΑΜΑ, unde χαμαί, χαμᾶ-ζε, χαμά-

ϑεν; conferatur etiam χϑαμαλός, adjecto ϑ, sicut in χϑές = scr. ḥyas, v. gr. comp. 16.)

क्षमावत् *kšamâvant* (e praec. s. *vant vat*) patientiâ praeditus, patiens, tolerans. In. 4. 8.

क्षमिन् *kšamín* (a *kšamá* vel *kšamấ* patientia, s. *in*) patientiâ praeditus. Bʿ. 12. 13.

क्षम्प् *kšamp* 10. par. (*kântâu* K. *šaktâu* V.; scribunt *kšap*, gr. 110[a)]) lucere; posse.

क्षय *kšaya* m. (r. *kši* s. *a*) 1) *kšayá* occasus, interitus, exitium. Ḥ. 4. 48. Br. 2. 20. N. 26. 12. 2) *kšáya* domus, domicilium, sedes, praesertim deorum. Ḥ. 1. 47. M. 1. 2510: *nirǵagâma kšayân narâyaṇasya*; R. Schl. II. 6. 27: *indrakšayasannibʿam puram.* (Hib. *cai* domus.)

क्षयिन् *kšayín* (r. *kši* s. *in*) periens, evanescens, decrescens. Ragʿ. 17. 71.

क्षर् *kšar* 1. par. 1) stillare, effundere. Maḥ. 1. 797: *kšaranta iva ǵimûtâḣ*; 5471: *kšarantô rudʿiram baḥum*; Ragʿ. 13. 74: *kšaratsu (gaǵêšu) baḥudâ madavâridʿârâḣ*; 2) diffluere, dilabi, dissolvi, evanescere. Man. 2. 99: *indriyâṇân tu sarvêšâṅ yady êkaṅ kšaratî 'ndriyam | têna 'sya kšarati praǵńâ dṛtêḣ pâtrâd ivô 'dakam*; 4. 237: *yaǵńô 'nṛtêna kšarati tapaḣ kšarati vismayât.* — Caus. calumniari, falso accusare, c. loc. vel instr. rei. Maḥ. 2. 238: *kaććid âryô višuddʿâtmâ kšâritaš ćâurakarmaṇi*; Râm. III. 72. 87: *kaććid âryô 'pi šuddʿâtmâ kšâritašćâ 'pakarmaṇâ.* (Fortasse lat. *scateo* cum hac radice cohaeret, ita ut in *sca-teo* dissolvendum et ortum sit e perdito quodam nomine, cujus suffixum a *t* inceperit; *sca* pro *scar* igitur litteris transpositis ortum esset e *csar*; v. *kšará.*)

c. *â* caus. *âkšârayâmi* conviciari, maledicere. Man. 8. 275: *mâtaram ... âkšârayan.*

क्षर *kšará* (r. *kšar* s. *a*) adj. caducus, fragilis, mortalis. Bʿ. 8. 4. 15. 16. — Subst. 1) m. nubes. 2) n. aqua. Mêd. (Hib. *suir* „water, a river", nisi hoc pertinet ad *saras* vel *sarit.*)

1. क्षल् *kšal* 1. par. (*ćalanê* K. *ćâlê ćayê* V.) se movere; colligere. (Cf. *ćal*, *šal*, *sal.*)

2. क्षल् *kšal* 10. par. *kšâláyâmi*, lavare, abluere. Hit. 123. 8: *kšâlayam api vṛkšâṅǵrîn nadîvêgô nikṛntati.* (Lit. *skalauju* eluo, abluo, *skalbju* lavo, transposito *ks* in *sk*; huc etiam traxerim nostrum *spüle*, mutatâ gutturali in labialem.)

c. *pra* id. N. 11. 29: *prakšâlya salilênaća*; 23. 23: *prakšâlyaća mukʿam.*

क्षा *kšâ* f. (ut mihi videtur, e *kšmâ*, ejecto *m*) terra, in dial. vêd. Ṛgv. p. 196. 10.

क्षात्र *kšâtra* (a *kšatrá* s. *a*) kšâtricus, militaris, regius. Bʿ. 18. 43.

क्षान्त *kšântá* (r. *kšam* s. *ta*, gr. 550) 1) tolerans, patiens. Ragʿ. 18. 8. 2) n. patientia. R. Schl. I. 34. 32.

क्षान्ति *kšânti* f. (r. *kšam* s. *ti*) patientia. Bʿ. 18. 42.

क्षाम *kšâma* (r. *kšâi* s. *ma* pro *ta* vel *na*) 1) emaciatus, macer. Bʿar. 1. 63: *kšudʿâkšâma.* Up. 27. 2) tenuis, gracilis. Bʿar. 1. 92. 3) debilis. Lass. 11. 14.

क्षार *kšârá* m. (r. *kšar* s. *a*) vitrum. Am.

1. क्षि *kši* 1. par. âtm. 1) perire. caus. destruere, perdere, delere. Bʿ. 4. 30: *yaǵńakšayitakalmaša* (schol. *nâšita*); Râm. III. 60. 47: *kṛtsnê vâi kšayitê puṇyê* (*kšayita* pro *kšâyita*, sicut *ćayita* pro *ćâyita*, gr. 468). 2) regere, dominari, unde *kšit*, q. v., et in dialecto vêdicâ *kšâya* dominans, in composito *urukšâya* = εὐρυκρείων, v. Ros. ad Ṛgv. p. 11; simplici *kšâya* respondet ṣend. *kʿšahya*, gr. comp. 48. (Ad *kšâyâmi* rego, dominor Rosenius l. c. apte trahit gr. κρείων, ita ut comp. εὐρυκρείων utraque compositi parte cum *urukšâya* conveniat; *š* enim antecedente *k* saepius in *r* transiit, v. *kšápas*; ṣend. *kʿši*, gr. comp. 34.)

2. क्षि *kši* 5. et 9. par.: *kšiṇómi*, *kšiṇấmi* laedere, vexare, occidere. Ur. 18. 16: *manô mê paṅćavâṇaḣ kšiṇôti*; Man. 2. 100: *akšiṇvan yôgatas tanum* (schol. *apîḍayan*); 8. 196: *akšiṇvan*

Hosted by Google

nyâsadâriṇam. — Pass. *kśîyê* perdi, deleri, destrui, perire. Man. 7. 112: *râǵńâm prâṇâḣ kśîyantê*; Hit. *kâyaḣ kśîyamâṇô lakśyatê.* (Laudatae passivae formae etiam ad cognatam radicem *kśî* trahi possent, a quâ e gramm. r. 448. pass. τοῦ *kśi* non differt. Cf. *kśiṇ*, *kśaṇ*.)

c. *sam* in pass. id. Dêv. 3: *saṅkśîyamâṇê svasâinyê.*

3. क्षि *kśi* 6. âtm.: *kśiyâmi* habitare, v. *kśâya.*

क्षिण् *kśiṇ* 8. par.: *kśiṇômi* (*hiṅsâyâm* K. *vadê* V.) laedere, occidere. (Cf. *kśaṇ* unde *kśiṇ* attenuato *a* in *i* ortum esse videtur, nisi verbum *kśiṇômi* re verâ idem est ac *kśi* cl. 5.)

क्षित् *kśit* m. (r. *kśi* s. *t*, gr. 573) dominus, imperator, in fine compp. N. 2. 20. 5. 4.

क्षिति *kśiti* f. (r. *kśi* habitare, s. *ti*) 1) habitatio, domicilium. 2) terra. Bhar. 3. 5.

क्षिद् *kśid* v. *kśvid.*

1. क्षिप् *kśip* 6. par. 1) jacere, conjicere, mittere, cum locat. loci, quo alqd. conjicitur. Râm. I. 28. 22. 23: *astram... ćikśêpa paramakruddhô mârîćôrasi râghavaḣ*; Bh. 16. 19: *tân kśipâmi âsurîśu yônisu*; Hit. 79. 10: *bhṛtyê dôśân kśipati*; Bhar. 1. 93: *amî... dṛśṭipâtâḣ kiṅ kśipyantê.* — *dâruṇayâ vâćâ kśêptum* acriter increpare alqm. Man. 8. 270. 2) prosternere, dejicere. Lass. 53. 5: *kśêptun tapas tasya mahâtmanaḣ.* 3) dimittere. Up. 34: *têna kśiptâ.* (Cf. *kśap*, unde fortasse *kśip*, attenuato *a* in *i*; lat. *sipo*, *dissipo*, e *xipo*, abjectâ gutturali; graecum ῥίπ-τω e κρίπ-τω explicaverim, abjectâ gutturali, et mutatâ sibilante in ρ, v. *kśâpas*; cambro-brit. *hipiaw* „to cast or dash suddenly", cujus *h*, ut saepius, respondet sanscritae sibilanti, abjectâ gutturali, sicut in gr. ῥίπτω; fortasse etiam nostrum *werfe*, goth. *vairpa* pro *virpa* [gr. c. 82] huc pertinet, transpositis litteris e *vripa* pro *hvripa*, cum *hv* pro *k*, sicut *hvas* quis = scr. *kas*, gr. comp. 388).

c. *adhi* spernere, contemnere. Hit. 83. 16: *êśa duśṭô dêvapâdân adhikśipati*; v. *kśip* praef. *â.*

c. *ava* praef. *sam* prosternere, dejicere. Dr. 5. 24: *taṅ samavâkśipat sâ.*

c. *â* 1) id. Caus. *âkśêpayâmi* facere ut alqs. prosternat. Dr. 8. 18: *ratham âkśêpayâmâsa gaǵêna gaǵayânavit.* 2) spernere, contemnere. Dr. 4. 23: *avamatyâ 'sya tad vâkyam âkśipyaća*; N. 3. 13: *âkśipantîm iva prabhâm śaśinaḣ svêna têǵasâ.*

c. *â* praef. *sam* sicut praec. 1) prosternere, projicere. Dr. 5. 24: *tayâ samâkśiptatanuḣ sa pâpaḣ papâta.* 2) spernere. Mah. 1. 1253: *samâkśipan bhânumataḣ prabhâm.*

c. *ut* extollere, levare. H. 4. 49: *utkśipyâ 'bhrâmayad dêham*; Ragh. 15. 83.

c. *ni* 1) dejicere, deponere. Lass. 12. 9: *laḍḍûkâm êkâṅ śunô 'grê nikśiptavatî.* — *nikśiptâkśa* dejectos oculos habens, cum loc. loci. Gîta-G. 12. 1: *śayanê nikśiptâkśîm uvâća hariḣ priyâm*; — *varṇân nikśêptum* litteras dejicere, i. e. scribere (cf. Ur. 24. 15: *bhûrǵapatragatô 'yam akśaravinyâsaḣ*); Caus. facere ut aliquis scribat vel inscribat. Ragh. 7. 62: *saśônitâis têna śilîmukhâgrâir nikśêpitâḣ kêtuśu parthivânâm... varṇâḣ* (schol. Calc. *nikśêpitâḣ* = *anyâir nivêśitâḣ*); H. 1. 24: *tatra nikśipya tân sarvân.* 2) tradere, c. loc. pers. N. 8. 20: *mama ǵńâtiśu nikśipya dârakâu*; Man. 8. 179: *âryê nikśêpan nikśipêd budhaḣ.*

c. *pari* circumjicere, circumspergere, circumfundere. Râm. III. 60. 100: *annâstaraṇakaṅ râǵńaḣ samantât parićikśipuḣ*; Mah. 1. 1306: *kânanańća manôramaṅ sâgarâmbuparikśiptam.*

c. *pra* projicere. Su. 2. 14: *agnihôtrâṇi prakśipanty apsu*; M. 15.

c. *vi* e. c. *bâhû* brachia jactare, dispergere. Râm. III. 56. 15.

c. *sam* contrahere, corripere. Man. 7. 34: *saṅkśipyatê yaśô lôkê* (schol. *saṅkôćam êti*); N. 4. 9.

2. क्षिप् *kśip* 4. par. id.

क्षिप्र *kśiprá* (r. *kśip* s. *ra*) celer. — *kśiprám* adv. cito. In. 5. 51. (Cf. gr. κραιπ-νός, v. *kśápas*.)

क्षिव् *kśiv* 1. et 4. par.: *kśê'vâmi*, *kśí'vyâmi*, gr. 303 (*nirasanê* K. *nivâsê* V.) ejicere; habitare (*kśiv* ex *kśip* ortum esse videtur, attenuato *p* in *v*, sicut *pívâmi* bibo dicitur pro *pipâmi*, v. *pâ*.)

क्षी *kśî* 1. par. perdere, exstinguere, delere. Part. perf. pass. *kśîṇá* perditus, deletus. Ḥit.: *kśîṇêśu vittêśu*. *kśîṇapâpa*. (Haec radix cohaeret cum *kśi* et *kśâi*.)

क्षीज् *kśîǵ* 1. par. (*avyaktê śabdê* K. *ḥikkanê* V.) singultire.

1. क्षीव् *kśîv* 1. par. i. q. *kśiv*, unde productâ vocali ortum est.

2. क्षीव् *kśîv* vel *kśîb* 1. âtm. (*madê* K. *darpê* V.) ebrium esse; superbum esse. (Hib. *siobhas* „rage, madness".)

क्षीर *kśîrá* n. (ut mihi videtur e *kśârá*, a r. *kśar* s. *a*, attenuato *â* in *î*) 1) aqua. 2) lac.

क्षु *kśu* 2. par.: *kśâ'umi* (*śabdê* K. *kśutê* V.) sonum edere, sternutare. (Huc retulerim lit. *czaudmi* sternuto = scr. *kśâ'umi*, adjecto *d* (cf. *kśut*) et mutato *kś* in *cz* = *ć*.)

क्षुण्ण *kśuṇṇá* v. *kśud*, gr. 542.

क्षुत् *kśut* f. (r. *kśu*, adjecto *t*, sicut in fine compp. gr. 573) sternutamentum. Am.

क्षुत *kśuta* et क्षुता *kśutâ* f. (r. *kśu* s. *ta*) id. Am.

क्षुद् *kśud* 7. par. âtm. *kśuṇádmi*, *kśundê'* contundere, conterere. part. pass. *kśuṇṇá*. Dêv. 3. 24: *kʿura-kśuṇṇamaḥîtalaḥ*; 9. 35: *danśṭrâkśuṇṇaśirô-dʿara*. (Fortasse huc pertinet gr. ξύω, ξέω pro ξεύω, adjecto guṇae incremento; si ita est, sibilans in formis ξυσ-τός, ξεσ-τός ad radicem pertinet, mutato, ex generali euphoniae lege, δ in σ. Lit. *skaus-ti* dolet, e *skaud-ti*, *skaudějimas* dolor; *pra-skunda* dolere incipit, *nu-skaudinu* noceo, transposito *ks* in *sk*.)

c. *vi* id. Dêv. 3. 25: *vêgabʿramaṇavikśuṇṇâ maḥî*.

c. *sam* id. Râm. III. 63. 10: *babandʿur bandʿanî-yâṅśća kśôdyân saṅćukśudus tatʿâ*.

क्षुद्र *kśudrá* (r. *kśud* s. *ra*) 1) parvus, debilis. M. 6. 2) trop. vilis, abjectus, humilis. In. 2. 6. Dr. 9. 21. (Cf. lit. *kûdikis* infans, pers. كودك *kûdek* parvus, puer.)

1. क्षुध् *kśudʿ* 4. par. esurire. *kśudʿitá* esuriens. N. 11. 12. 18. 12 *).

2. क्षुध् *kśudʿ* f. (a praec.) fames. Su. 1. 8.

क्षुधा *kśudʿâ* f. (r. *kśudʿ* s. *â*) fames.

क्षुप *kśupa* m. frutex. Ḥ. 1. 18.

क्षुब्ध *kśubdʿa* v. *kśubʿ*.

क्षुब्धता *kśubdʿátâ* f. (a praec. s. *tâ*) agitatio. Bʿar. 3. 94: *abdʿêḥ kśubdʿatâ*.

क्षुभ् *kśubʿ* 1. âtm. 4. par. *kśʿôbʿê*, *kśʿúbʿyâmi* commoveri, agitari, conturbari. Part. perf. pass. *kśʿubdʿá* vel *kśʿubʿitá*. Râm. I. 52. 14: *kśʿubʿitâḥ sâgarâḥ sarvê*; III. 79. 20: *uśʿṇakśʿubdʿasalila*; I. 52. 14: *yat têǵaḥ kśʿubʿitaṅ ḥy adya tad dʿarâ dʿâra-yiśʿyati*. Caus. et cl. 9. par.: *kśʿôbʿáyâmi*, *kśʿubʿ-nâ'mi* agitare. M. 42: *kśʿôbʿyamânâ maḥâvâtâiḥ sâ nâus tasmin maḥôdadʿâu*; Râm. I. 16. 27: *kśʿôbʿayêyuśća vêgêna samudram*. (Cambro-brit. *hwbiau* „to make a sudden push", abjecto *k*, et *śʿ* mutato in *h*, v. Pictet p. 76; slav. vet. *ṣûbati* agitare, gr. comp. 92, *l*; Pottius apte confert gr. κοῦφος, ejecto *śʿ*; huc etiam trahimus nostrum *schiebe*, cujus radix in germ. vet. sonat *scub* vel *scup*, transpositis *k* + *śʿ* in *sc*.)

c. *pra* i. q. simpl. Man. 9. 254: *tasya prakśʿubʿyatê râśʿṭram*.

c. *pra* praef. *sam* id. Râm. I. 52. 15: *samprakśʿu-bʿitamânasa*.

*) De goth. *grêdags* femelicus, slav. *gladŭ* fames vid. *gardʿ* *gṛdʿ*.

Hosted by Google

c. *vi* Caus. id. Dr. 7. 19: *sênân tavê 'mam … vi-kśôb'itân drakśyasi.*

c. *sam* id. Dêv. 2. 35: *drśṭvâ samastan sańkśub'-d'an trâilôkyam.*

क्षुर् *kśur* 6. par. (*čêdanê* K. *vilêk'ê k'ananê* V.) findere, radere, scalpere, fodere; cf. *k'ur.* (Gr. ξυρ-όν, v. *kśurá.*)

क्षुर *kśurá* m. (rad. *kśur* suff. *a*) 1) culter tonsorius. Dr. 8. 24, ubi ensem vel sagittam significare videtur; Rag'. 7. 43. 2) ungula, cf. *k'úra.* (Gr. ξυρ-όν, v. *kśur.*)

क्षुरप्र *kśurapra* m. (e *kśurá* ungula et *pra*, quae fortasse est praepositio in compositi fine posita) sagitta, cujus cuspis soleae ferreae formam habet. Rag'. 9. 62. 11. 29.

क्षुरिन् *kśurín* m. (a *kśurá* s. *in*) tonsor. Am.

क्षुरी *kśurî* f. (a *kśurá* signo fem. *î*) culter.

क्षेत्र *kśétra* n. (r. *kśi* s. *tra*) 1) campus. B'. 1. 1. (Goth. *haithi*, th. *haithjô* ager, nostrum *Heide*, ejecto *ś*). 2) corpus. B'. 13. 1. 3) uxor. Mah. 1. 4661.

क्षेत्रज्ञ *kśêtrağńá* m. (e praec. et *ğńa* qui novit) anima. Mah. 1. 3018.

क्षेप *kśêpa* m. (r. *kśip* s. *a*) contemtio. Mah. 1. 555.

क्षेपणीय *kśêpaṇîya* n. (r. *kśip* s. *anîya*) jaculum, missile. Rag'. 4. 77.

क्षेपिष्ठ *kśépiśṭa* superl. τοῦ *kśiprá*, v. gr. 226. 3.

क्षेपीयांस् *kśépîyâns* compar. τοῦ *kśiprá*, v. gr. 226. 3.

क्षेम *kśéma* 1) bonus, felix, faustus. Sâ. 5. 97. 2) m. n. felicitas. H. 4. 51. Br. 1. 20.

क्षेमङ्कर *kśêmańkará* m. (e *kśéma* in accus. et *kara* faciens) nom. pr. Dr. 2. 7.

क्षेमिन् *kśêmín* (a *kśéma* s. *in*) felix. N. 12. 121.

क्षै *kśâi* 1. par. *kśâ'yâmi* (*kśayê*) perire, interire; cf. *kśi* et *kśî.*

क्षोणि *kśôṇí* f. terra.

क्षोणी *kśôṇî'* f. id. Am.

क्षोभ *kśôb'a* m. (r. *kśub'* s. *a*) agitatio, permotio, perturbatio. Su. 1. 16.

क्षौद्र *kśâudra* n. (a *kśudrá* apis, s. *a*) mel. R. Schl. II. 14. 33.

क्षौम *kśâ'uma* (fem. *kśâumî*) linteus. R. Schl. I. 74. 3.

क्षौर *kśâura* n. (a *kśurá* s. *a*) actio barbam tondendi. Hit. 101. 6: *kśâuran krtvâ.*

1. क्ष्णु *kśṇu* 2. par. *kśṇâ'umi* (*têğanê*) acuere.

2. क्ष्णु *kśṇu* 2. âtm. *kśṇuvê'* (*apanayanê*) abducere, auferre.

क्ष्मा *kśmâ* f. (e *kśamâ'* ejecto *a*) terra. Rag'. 18. 8.

क्ष्माय् *kśmây* 1. âtm. (*vid'ûnanê*; ut videtur, denominativum a *kśamá* vel *kśamâ'*, ejecto *a*) agitare, concutere, quassare.

क्ष्मील् *kśmîl* 1. par. (*nimêśaṇê* K. *nimêśê* V.) oculos dejicere, nictari (*kśmîl* compositum esse censeo ex *kś*, mutilato ex *ákśi* vel *akśa* oculus, et *mîl*, quod idem valet ac *kśmîl.*)

1. क्ष्विद् *kśvid* 1. par. (*avyaktê śabdê* K. *kûğanê* V.; scribitur etiam *kśid*) sonare.

2. क्ष्विद् *kśvid* 1. âtm. (*môkśê snêhê*; scribitur etiam *kśid*) liberare; amare.

3. क्ष्विद् *kśvid* 4. par. (*môčanê*; scribitur etiam *kśid*) liberare.

क्ष्वेल् *kśvêl* 1. par. (*gatâu* K. *čâlagatyôk* V.) ire, se movere. (Fortasse huc pertinet germ. vet. *suillu* turgeo, rad. et praet. *sual* vel *suall*, suppresso posteriore diphthongi *ê* elemento.)

Hosted by Google

ख kʿ.

ख *kʿa* n. 1) aër, coelum. N. 12. 53. 2) cavum. Man. 2. 60. 3) sensus (videndi, audiendi cet.) Am. IV. 2. 19: *indriyê ʿspi kʿam.* (Cf. gr. χάος et lat. *halare.*)

खकख् *kʿakkʿ* 1. par. (*ḥâsê*) ridere. (Cf. *kakk*, *kakʿ*, *kakkʿ*, praeter verba cum *kakʿ* comparata, goth. *hlaha* rideo, quod e *kak* explicari potest, mutatis secundum generalem regulam tenuibus in aspiratas, et insertâ liquidâ; nostrum *lache* initialem gutturalem abjecit.)

खग *kʿaga* (e *kʿa* aër et *ga* iens) 1) in aëre iens, se movens. A. 10. 61. 2) m. avis.

खगम *kʿagama* m. (e *kʿa* et *gama* iens) avis. N. 1. 24.

1. खच् *kʿać* 6. par. (*bʿûtipûtyôr utpattâu*) felicem, potentem fieri; purum fieri; oriri, nasci.

2. खच् *kʿać* 10. par.: *kʿaćâyâmi* (*bandʿanê*) ligare, nectere, connectere, contexere, conserere. Schol. ad Ćaur. 19; Lass. 73. 13.

c. *ut* id. Ragʿ. 13. 54: *mâlâ sitapaṅkaǵânâm indîvarâir utkʿaćitântarâ* (schol. Calc. *saḥagratʿitamadʿyâ*).

खचर *kʿaćara* (e *kʿa* aër et *ćara* iens) in aëre iens. A. 10. 26.

खज् *kʿaǵ* 1. âtm. (*mantʿanê* K. *mantʿê* V.) commovere, agitare.

खजक *kʿaǵaka* m. (r. *kʿaǵ* s. *aka*) instrumentum, quo lactis flos agitatur ad butyrum conficiendum, „churning stick". Hêm.

खञ्ज् *kʿańǵ* 1. par. (scribitur *kʿaǵ*, gr. 110[a]) claudicare, v. sq. (Huc traxerim nostrum *hinke*, germ. med. *hinke*, cujus rad. et praet. sonat *hanc*, v. gramm. comp. 109[a]. 1; consonantes nituntur formâ *kańǵ*, mutatâ tenui in aspiratam et mediâ in tenuem, v. gr. comp. 87.)

खञ्ज *kʿańǵa* (r. *kʿańǵ* s. *a*) claudus. Bʿar. 1. 63. (Germ. med. *hanc.*)

खञ्जखेल *kʿańǵakʿêla* m. (e *kʿańǵa* et *kʿêla* iens, v. *kʿêl*) motacilla.

खञ्जन *kʿańǵana* m. (r. *kʿańǵ* s. *ana*) id. Am.

खट् *kʿaṭ* 1. par. (*kâṅksʿyê* K. *kâṅksʿi* V.) desiderare.

खट्ट् *kʿaṭṭ* 10. par. (*vṛtâu*) tegere; cf. *kʿuḍ*, *guṇṭʿ*.

खट्वा *kʿaṭvâ* f. (r. *kʿaṭṭ*, abjecto alterutro *ṭ*, s. *va* in fem.) lectus. Ḥit. 86. 6. 8.

खड् *kʿaḍ* 10. par. *kʿâḍâyâmi* findere, frangere, rumpere, dividere, divellere, laxare, v. sq. et cf. *kʿuḍ*, *kʿuṇḍ*.

खड्ग *kʿaḍgá* m. 1) rhinoceros. Ragʿ. 9. 62. 2) rhinocerotis cornu. 3) ensis. N. 10. 18.

खण्ड् *kʿaṇḍ* 1. par. âtm. (scribitur *kʿaḍ*, gr. 110[a]) 1) i. q. *kʿaḍ*. Ḥit. 64. 10: *raganîćayanâtʿêna kʿaṇḍitê timirê*; 73. 7: *strîbʿiṅ kasya na kʿaṇḍitam bʿuvi manaṅ*; Ur. 12. 16: *kʿaṇḍitâgrât ... mṛṇâlât.* 2) deserere, relinquere. Ragʿ. 5. 67: *abalâ nisʿi kʿaṇḍitâ.* (Cf. *kʿuṇḍ*, *kʿuḍ*, *kʿard.* Lit. *kándu* mordeo.)

खण्ड *kʿaṇḍá* m. n. (r. *kʿaṇḍ* s. *a*) 1) pars, portio, sectio, fragmentum, frustum; tomus. Ḥit. 111. 10. 27. 15. A. 8. 1. Bʿar. 2. 98. Sâ. 5. 108. — *kʿaṇḍîkar* in frusta dissecare, frangere. Ragʿ. 16. 51. 2) saccharum. Ur. 38. 1 infr.

खण्डन *kʿaṇḍana* n. (r. *kʿaṇḍ* s. *ana*) 1) actio frangendi, rumpendi, destruendi. Ḥit. 54. 3. 112. 21. Ragʿ. 9. 35. 2) perfidia. Ragʿ. 19. 21.

1. खद् *kʿad* 1. par. occidere. Dêv. 8. 37: *patitâṅs tâṅs ćakʿâdâ 'tʿa sâ tadâ.* (Cf. *knatʿ*, *klatʿ*, lat. *clades.*)

Hosted by Google

2. खद् *kʻad* 10. par.: *kʻâdáyâmi* edere, vorare (de animalibus). N. 12. 35: *mâñ kʻâdaya*; M. 7: *durbalam balavantô hi matsyâ matsyam ... kʻâdayanti.* Huc vel ad *kʻaṇḍ* pertinet lit. *kand-i-s* tinea; v. *kʻâd.*

खदिर *kʻadirá* m. nomen arboris, Wils. „Khayar or catechu, Mimosa catechu". N. 12. 4.

खन् *kʻan* 1. par. fodere, perfodere. Hit. 30. 1: *mama vivarañ kʻanitvâ*; Râm. I. 32. 52: *pṛtʻivî sarvâ kʻanyatê.* — Part. perf. pass. *kʻâtá*, gr. 549; gerund. in *ya*, *kʻánya* vel *kʻáya*; pass. *kʻânyê* vel *kʻáyê.* (Gr. χαίνω, χανῶ, germ. vet. *ginêm*, *ginôm* hio, nostrum *gähne*, anglo-sax. *cina* rima, *cinan* hiare; lat. *cuniculus*, *canalis*; v. *kʻaní*, *kʻâni.*)

c. *ut* effodere. Bʻar. 3. 5: *utkʻâtan nidʻiśañkayâ kšititalam*; evellere, eruere. Ragʻ. 4. 36: *vañgân utkʻâya ... nâusâdʻanôddʻatân* । *nićakʻâna gayastʻambʻân gañgaśrôtô'ntarêšu sañ*, ubi *utkʻan* effodere opponitur verbo *nikʻan* infodere, defodere, hîc infodiendo erigere; schol. Calc. *utkʻâya* explicat per *utpâṭya.*

c. *ut* praef. *pra* id. Râm. I. 32. 40: *prôtkʻananta êkâikayôganam bʻûmêñ.*

c. *ni* infodere, defodere. Hit. 124. 16: *nikʻanyantê hṛdayê śôkaśañkavañ*; Ragʻ. 4. 36; v. *kʻan* praef. *ut.*

खनक *kʻánaka* m. (r. *kʻan* s. *aka*) fossor. R. Schl. I. 12. 7.

खनन *kʻanana* n. (r. *kʻan* s. *ana*) actio fodiendi. Bʻar. 3. 76.

खनि *kʻaní* f. (r. *kʻan* s. *i*) fodina, cuniculus. Ragʻ. 17. 66. 18. 21. (Lat. *cuni-culus.*)

खनितार् *kʻanitâr* m. (r. *kʻan* s. *târ tṛ*) fossor. Hit. 52. 8.

खनित्र *kʻanítra* n. (r. *kʻan* s. *tra*) ligo. Hit. 30. 1.

खम्ब् *kʻamb* 1. par. (*gatâu*) ire; cf. *gamb*, *gʻamb*, *ćamb.*

खर *kʻara* adj. 1) calidus, fervidus. 2) acer, vehemens, austerus. Ragʻ. 8. 9: *na kʻarô na bʻûyasâ mṛduñ*; de voce: R. Schl. II. 20. 42. — Subst. 1) m. n. calor. Am. 2) *kʻára* m. asinus. (Cf. send. *kʻara* asinus.)

खर्ज् *kʻarǵ* 1. par. (*mârǵanê* K. *vyatʻâmṛǵôñ* V.) purificare, abstergere, vexare, v. *karǵ.* (Hib. *cairtim* vel *cartaim* purifico.)

खर्जूर *kʻarǵûra* m. palma. Wils. „Phoenix or Elate sylvestris". N. 12. 5.

खर्द् *kʻard* 1. par. (*daśanê*) mordere. (Cf. *kʻaṇḍ*, *kʻaḍ*, lit. *kándu* mordeo.)

खर्ब् *kʻarb* 1. par. (*gatâu*) ire. (Cf. *garb*, *gʻarb*, *ćarb*; germ. vet. *HWARB*, *HWARP* reverti, *hwirbu*, *hwarb*, *hwurbumês*; goth. *bi-hvairba* circumeo.)

खर्ब *kʻarba* n. billio. Mah. 2. 1749.

खर्व् *kʻarv* 1. par. (*darpê* K. *garvê* V.) superbum esse; v. *karv* et *garv.*

खल् *kʻal* 1. par. (*ćalanê* K. *ćâlê ćayê* V.) se movere; colligere; cf. *ćal.*

खल *kʻala* malus, vilis, improbus. Hit. 52. 3. 70. 19.

खलु *kʻálu* 1) sane, profecto (ad orationis vim augendam ponitur, praesertim post voces negativas vel interrogativas). Śak. 5. 15. 16: *bʻô râǵan âśramamṛgañ kʻalv ayam* । *na kʻalu na kʻalu vâṇañ sannipâtyô 'syam asmin* ja nicht! ja nicht!; Ragʻ. 9. 28: *na kʻalu tâvat aśêšam apôhituñ ravir alam viralam kṛtavân himam*; Lass. 1. 3: *prârabʻyatê na kʻalu vigʻnabʻayêna nîćâiñ*; N. 16. 22: *kadâ nu kʻalu duñkʻasya pârañ yâsyati vâi śubʻâ* wann doch?; Śak. 23. 15: *kiñ kʻalu*; 44. 2 infr.: *kva kʻalu*; 59. 14: *katʻam ... kʻalu.* 2) enim, praesertim antecedente *na.* Śak. 26. 5: *mandâutsukʻyô 'smi nagarâgamanam prati ... na kʻalu śaktô 'smi śakuntalâdarśanavyâpârâd âtmânan nivartayitum*; Ragʻ. 3. 51: *gṛhâṇa śastram ... na kʻalv anirǵitya ragʻuñ kṛtî bʻavân.* 3) *kʻalv api* sed etiam, antecedente *na kêvalam.* Ragʻ. 18. 48.

Hosted by Google

खलुज् k'aluǵ m. (nom. k'aluk, ut videtur, e k'a et luǵ, a r. luǵ laedere, occidere) obscuritas, caligo. (Cf. lat. *caligo.*)

खल्लिट k'alliṭa calvus.

खल्लीट k'allîṭa id.

खल्वाट k'alvâṭa id. B'ar. 2. 86, v. Bohlen ad h. l. (Cf. lat. *calvus*, nostrum *kahl*, germ. vet. *chalawan* capillo nudare.)

खव् k'av 9. par. k'avnâ'mi vel k'aunâ'mi vel k'unâ'mi (b'ûtiprâdurb'âvê K. b'ûtipûtyôr utpattâu V.) potentem, felicem fieri; purificari.

खष् k'aś 1. par. (vad'ê) occidere, ferire; cf. kaś, ćaś, ĉaś, gaś, guś, ǵaś, ǵûś.

खाण्डवप्रस्थ k'âṇḍavaprast'a m. nomen urbis. Mah. 1. 2264.

खाद् k'âd 1. par. edere (praesertim de animalibus). Hit. 11. 6: vyâg'rô mânuśañ k'âdati; etiam de hominibus. Hit. 86. 13: kiñ k'âditavân kat'añ vâ prasuptaḣ. — Caus. k'âdâyâmi. Man. 8. 371: tâñ śvab'iḣ k'âdayêd râǵâ. (Scot. *cuid* cibus; hib. *caithim* edo.)

खात k'ântá n. (r. k'an q. v. s. ta) fossa. Hit. 90. 14.

खानि k'âni m. f. (r. k'an s. i) cuniculus, specus subfossus; v. k'aní.

खिट् k'iṭ 1. par. (b'ayab'îśayôḣ) timere, terrere. (Vid. âk'êṭa, k'êṭa et cf. k'id.)

1. खिद् k'id 6. par. dolore afficere, moestitiam inferre, conturbare; v. sq.

2. खिद् k'id 4. et 7. âtm.: k'idyê, k'indê' (k'idyê etiam pro pass. praecedentis haberi potest) dolore, moestitiâ affici, conturbari. Hit. 71. 4: sa puruśô yaḣ k'idyatê nê 'ndriyâiḣ. — Part. perf. pass. k'innâ 1) dolore affectus, conturbatus. Gîta-G. 3. 7: k'innam asûyayâ ḣrdayan tavâ "kalayâmi; 3. 2: anañgavâṇavraṇak'innamânasaḣ; Up. 19. 2) fessus, fatigatus, languidus, confectus, exhaustus. Man. 7. 141. B'ar. 1. 47. (Lit. *z'eidz'iù* laedo, offendo? gr. κῆδος fortasse pro κῆδος ex κειδος, ejecto ι et productâ vocali antecedente; v. k'êda.)

खिन्न k'innâ v. k'id, gr. 542.

खिल k'ilá 1) inanis, k'ilikṛta vastatus, vacuus, deletus. Rag'. 11. 14. 87. 2) m. n. et fem. k'ilâ ager incultus. Am.

खु k'u 1. âtm. sonare, v. ku.

खुज् k'uǵ 1. par. (stêyakaraṇê K. stêyê V.) furari. (Fortasse lit. *wagiù* furor, ita ut mutilatum sit e *kwagiù*, abjectâ gutturali et relicto *w* euphonico, sicut e. c. in lat. *vermis* e *quermis* et goth. *vaurms* e *hvaurms* = scr. kṛ'mi q. v. Res si ita se habet, vocalis *a* verbi *wagiù* formis guṇatis radicis scr. k'uǵ respondet, e. c. caus. k'ôǵâyâmi, abjecto *u* radicali. Posset tamen *wa* etiam litteris transpositis ex *au* explicari.)

1. खुड् k'uḍ 1. par. (b'êdê) i. q. k'aḍ, unde k'uḍ ortum esse videtur attenuato *a* in *u* (v. gramm. comp. 490.)

2. खुड् k'uḍ 6. par. (sañvaraṇê) tegere. (Hib. *cuidighim* protego, „I aid, assist, succour".)

1. खुण्ड् k'uṇḍ 1. par. (b'êdê, scribitur k'uḍ, gr. 110[a]) i. q. k'aṇḍ, unde k'uṇḍ attenuato *a* in *u*; v. k'uḍ.

2. खुण्ड् k'uṇḍ 1. âtm. (k'añǵê) claudicare.

खुर् k'ur 6. par. (ćêdanê) findere. (Cf. ĉur, kśur et kart kṛt, ratione habitâ, plures voces, quas cum kart kṛt comparavimus, etiam e k'ur explicari posse.)

खुर k'úra m. (r. k'ur s. a) 1) culter tonsorius. 2) ungula. Dr. 6. 26. (Cf. kśura.)

खुर्द् k'urd 1. âtm. (krîḍâyâm, scribitur etiam k'ûrd) ludere; cf. kurd, kûrd, gurd, gud.

खुल्लक k'ullaka humilis, vilis. Am.

खेचर k'êćara (Tatp. e loc. k'ê in aëre, v. gr. 605, et ćara iens) in aëre iens. Su. 2. 7.

Hosted by Google

1. खेट् *kʿêṭ* 1. par. (*uttrâsanê* K.) terrere. (Cf. *kʿiṭ*, unde *kʿêṭ* adjecto guṇae incremento.)

2. खेट् *kʿêṭ* (*bʿakšaṇê* K.) edere.

खेद *kʿêda* m. (r. *kʿid* s. *a*) 1) dolor, moestitia, tristitia. Up. 43. 2) lassitude, languor. Ur. 78. 2. Ragʿ. 18. 44. (Cf. gr. κῆδος, v. *kʿid.*)

खेल् *kʿêl* 1. par. vacillare; v. *kʿêla* et cf. *kêl*, *kvêl*, *kšvêl*, *ćêl*, *ćal*.

खेल *kʿêla* (r. *kʿêl* s. *a*) vacillans. Ur. 66. 5. 78. 17. Maḥ. 1. 7042.

खेव् *kʿêv* 1. âtm. (*sêvanê*) ministrare, colere, venerari. (Cf. cognatas et idem valentes radices *kêv*, *gêv*, *glêv*, *sêv.*)

खै *kʿâi* 1. par. (*sṭʿâiryê kʿananahiṅsayôḱ* K. V. *kʿêdanê* K.) firmum esse, fodere, laedere, occidere; dolore, moestitiâ affici, defatigari. Cf. *kšâi*, *kʿan*, *glâi*, *ǵâi*.

खोट् *kʿôṭ* 1. par. (*gatyâgʿâtê*) claudicare. Cf. *kuṭ* cl. 6, *kʿôḍ*, *kʿuṇḍ*, *kʿôr*, *kʿôl*.

1. खोड् *kʿôḍ* 1. par. (*gatipratîgʿâtê* K. *kʿôṭanê* V.) claudicare, v. *kʿôṭ*. Huc trahi posset *claudus* insertâ liquidâ, nisi pertinet ad *klam* q. v.)

2. खोड् *kʿôḍ* 10. par. (*kšêpê*) jacere, conjicere.

खोड *kʿôḍa* (r. *kʿôḍ* s. *a*) claudus. Am. (Vid. 1. *kʿôḍ.*)

खोर् *kʿôr* 1. par. (*gatipratîgʿâtê*) i. q. *kʿôḍ*, unde ortum est, mutato *ḍ* in *r*; ex *kʿôr* autem factum est *kʿôl*, mutato *r* in *l*.

खोल् *kʿôl* 1. par. (*gatipratîgʿâtê* K. *kʿôṭanê* V.) i. q. *kʿôr*. (Cf. gr. χωλός.)

ख्या *kʿyâ* 2. par. dicere, praedicare, celebrare, appellare. N. 17. 42: *kʿyâtaḱ prâǵńaḱ kulînaśća*; Dʿrit. 42: *kʿyâtarûpaḱ*. — Caus. *kʿyâpâyâmi* (gr. 466), Man. 7. 201: *abʿayâni kʿyâpayêt*; interdum i. q. primit. e. c. Dr. 2. 14: *kʿyâpaya naḱ ... kasyâ 'si bʿâryâ*. (Lat. *in-quam* pro *in-quiam*, quod ex *in-quiunt* = scr. *kʿyânti*, *in-quias*, *in-quiebam* etc. exspectaveris. In *inquis*, *inquit* etc. aut solum *kʿy* [mutato *y* in *i*] radicis *kʿyâ* relictum est, omissâ vocali, quâ in re hoc verbum cum correptione conveniret, quam character 4tae cl. *ya* in formis latinis veluti *cupis*, *cupit*, contra *cupiunt*, *cupiam*, *cupiebam*, subit [gr. c. 501], aut, quod etiam veri similius est, *i* attenuatum est ex *â*, ut in *sisti-s* etc. [gr. c. 109[a]). 3. ann.***, I. p. 214]. Quod ad compositionem verbi latini cum praep. *in* attinet, conferatur gr. ἐν-έπω, quod tamen radice ab *inquam* plane alienum est [v. Pott. I. p. 180]. Ad scr. *kʿyâ* autem lat. *hia-re* etiam trahi possit, quod sensu os aperire cum notione dicendi cohaeret.)

c. *â* dicere, indicare, memorare, nuntiare, narrare, exponere. N. 9. 34. 23. 6. Sâ. 6. 37. 42. Dr. 7. 5. M. 56. Bʿ. 18. 63. (Fortasse lat. *ajo* ejectâ gutturali, v. *aḥ.*)

c. *â* praef. *prati* (*pratyâkʿyâ*) depellere, repellere, repudiare. N. 4. 4. 13. 42. Sâ. 3. 11.

c. *â* praef. *vi* (*vyâkʿyâ*) laudare, celebrare. Râm. III. 76. 69.

c. *â* praef. *sam* 1) narrare. A. 1. 13. 2) numerare. A. 5. 11.

c. *pra* id. In. 4. 7. N. 16. 8.

c. *vi* i. q. simpl. In. 5. 50. N. 12. 84.

c. *sam* numerare. N. 20. 15. 40.

c. *sam* praef. *pari* (*parisaṅkʿyâ*) id. Man. 1. 71.

ख्याति *kʿyâti* f. (r. *kʿyâ* s. *ti*) gloria. Sâ. 5. 56.

ख्याप् *kʿyâp* v. *kʿyâ*.

Hosted by Google

ग g.

ग ga (r. gā s. a, gr. 575) iens, in fine composs. Bᶜ. 12. 3.

गगण gagaṇá n. (fortasse forma redupl. a r. gā) aër, coelum.

गग्घ् gaggᶜ 1. par. (hasanê) ridere. (Cf. kakk, kakkᶜ, kᶜakkᶜ, gᶜaggᶜ.)

गङ्गा gáṅgā f. (ut videtur, pro gaṅgamā, a r. gam, cum syllabâ redupl. gaṅ e gam, cf. intens. ǵaṅgam, gr. 506) flumen Ganges.

गङ्गाद्वार gaṅgādvāra n. (e praec. et dvā́ra n. porta) nomen loci. Dr. 9. 24.

गच्छ् gac̆ 1. par. gác̆c̆āmi, v. euph. r. 88; in tempp. specialibus solum usurpatur, loco rad. gam q. v.

गज् gaǵ 1. par. (śabdê K. madê svanê V.) sonare; ebrium esse.

गज gaǵa m. (ut videtur, a r. gaǵ ebrium esse, s. a) elephantus.

गञ्ज् gaṅǵ 1. par. (svanê; scribitur gaǵ, gr. 110ᵃ⁾) sonare. Cf. gaǵ, garǵ.

गड् gaḍ 1. par. (sêc̆anê K. sêc̆ê V.) irrigare, conspergere.

गण् gaṇ 10. par. interdum âtm. 1) numerare. N. 14. 11. 20. 13. 22. Sâ. 4. 3. 2) putare, existimare. Ragᶜ. 11. 75: pâvakasya mahimâ sa gaṇyatê; 8. 68. 3) respicere, rationem habere, dignari, aestimare. Ur. 64. 8: praṇayam agaṇayitvâ mama.

c. vi reputare, considerare, animo volvere. N. 10. 29. 21. 23.

गण gaṇá m. (r. gaṇ s. a, nisi gaṇ est denom. a gaṇá) turba, grex, caterva, multitudo. M. 45. N. 12. 65. (Lit. ganà adv. satis; ganau pasco greges.)

गणक gáṇaka m. (r. gaṇ s. aka) astrologus. Am.

गणन gaṇana n. (r. gaṇ s. ana) actio numerandi. Hit. 4. 20.

गणना gaṇanā f. (r. gaṇ s. anā) 1) actio numerandi. 2) consideratio. Hit. 21. 1.

गणनाथ gaṇanātᶜa m. (e gaṇá et nātᶜá dominus) cognomen Gaṇêśi. Lass. 1. 2.

गणशस् gaṇaśás (a gaṇá s. śas) catervatim. A. 9. 23.

गणि gaṇi f. (r. gaṇ s. i) agmen, turba. Ragᶜ. 9. 53.

गणिका gaṇikā f. (r. gaṇ s. ikā) meretrix. Hit. 94. 2.

गणेश gaṇêśa m. (e gaṇá et īśá dominus) Gaṇêśus, deus sapientiae, Śivo et Pârvatiâ natus.

गण्ड gaṇḍá m. gena, mala, totum faciei latus complectens. (Lit. żandas *) maxilla; fortasse etiam huc referenda sunt goth. *kinnus* mentum, nostrum *Kinn*, gr. γένυς, lat. *gena*, nisi pertinent ad hanú, quod ipsum cum gaṇḍá cognatum esse possit, mutatâ gutturali mediâ in aspiratam mediam ejusdem organi.)

गत gatá (r. gam s. ta, gr. 550) 1) qui ivit, abiit. 2) n. incessus. Ur. 66. 6.

गतव्यथ gatavyatᶜa (profectum moerorem habens. Bah. e praec. et vyatᶜá f. moeror, sollicitudo) moeroris, sollicitudinis expers. In. 1. 23. Su. 4. 1.

गतसञ्ज्ञ gatasaṅǵña (profectam mentem, profectam conscientiam habens. Bah. e gatá et saṅǵñā conscientia, intellectus) mentis non compos. In. 5. 21.

गतासु gatā́su (profectos spiritus, profectam vitam habens. Bah. e gatá et ásu q. v.) exanimis, mortuus. Bᶜ. 2. 11.

गति gáti f. (r. gam ire, s. ti, gr. 549) 1) itio, itus, iter. Br. 1. 35. 2. 22. Bᶜ. 4. 17. 6. 45. 8. 26. 2) perfugium, refugium. Br. 1. 25. (Hib. *gaeth* ventus, v. sadāgati, satataga.)

गत्य gátya (r. gam s. ya) v. gr. 568.

गत्वा gatvā́ (a r. gam s. tvā) v. gr. 563. 550.

---

*) Lit. ż pronunciatur fere sicut scr. ǵ, et sicut hoc cognatione cunjunctum est cum gutturalibus litteris, praesertim cum g. Vid. gr. comp. 88.

Hosted by Google

1. गद् *gad* 1. par. dicere, loqui. N. 15. 9: *ślôkam êkań ǵagâda*; Dr. 9. 10: *hêtum mê gadataḣ śrṇu*. (Cf. *kat'*; zend. *gad* [gr. c. 37], lit. *gádijōs* appellor, v. gr. c. 476. 506; *źadù* promitto, *źádas* lingua, oratio, *źodis* *) verbum, *giedmi* cano, *gaid-ý-s* gallus [gr. c. 901], v. *gâi* canere et *gar* [*gṝ*]; polon. *gadać* loqui; hib. *gadh* vox.)

c. *ni* i. q. simpl. Hit.: *êvam astu iti nigadya*; Rag'. 2. 33: *b'ûpâlasińhan nigagâda sińhaḣ*; 11. 70: *râg'avô ... nigagadê yuyutsunâ*; R. Schl. I. 51. 16: *tan mê nigadataḣ śrṇu*.

2. गद् *gad* 10. par. (*mêg'aśabdê* K. *ab'rad'vanâu* V.) tonare.

गद *gada* m. (r. *gad* s. *a*) 1) dictum, sermo. Mah. 1. 1787. 2) (fortasse alius originis) morbus. Rag'. 9. 4. (Hib. *gadh* vox, lit. *źadas* lingua, oratio.)

गदा *gadâ* f. clava. Su. 4. 17.

गदिन् *gadín* (a praec. s. *in*) claviger. B'. 11. 17.

गद्गद *gadgada* (r. *gad* repet. s. *a*, cf. intens. *ǵâgad*) 1) lallans, balbutiens. A. 3. 2: *harśagadgadayâ vâćâ*; B'ar. 3. 22. 2) m. actio balbutiendi. B'. 11. 35: *âha krśńań sagadgadam b'îtab'îtaḣ praṇamya*; Rag'. 8. 43.

गन्ध् *gand'* 10. âtm. (*ardanê* K. *druhi* V.) vexare, odisse, infestare. (Lit. *gandinu* terreo.)

गन्ध *gand'á* m. (fortasse primitive odor malus, a r. *gand'* s. *a*) 1) odor. N. 5. 39. 2) suavis, jucundus odor. In. 5. 2.

गन्धर्व *gand'árva* m. nomen Geniorum ordinis, qui musicam tractant, in Indri coelo habitantes.

गन्धवह *gand'avaha* m. (e *gand'á* et *vaha* vehens) ventus. Am.

गन्धवहा *gand'avahâ* f. (e *gand'á* et *vaha* vehens in fem.) nasus. Am.

गन्धाश्मन् *gand'âśman* m. (e *gand'á* et *áśman* lapis) sulphur. Am.

*) de *ź* pro *g* v. s. v. *gaṇḍá*.

गभस्ति *gáb'asti* m. f. (ut videtur, e *ga* pro *gô* q. v., et *b'asti*, a *b'as* splendere, s. *ti*) luminis radius. Am.

गभस्तिमत् *gab'astimant* m. (a praec. s. *mant mat*) sol. Rag'. 3. 37.

गभीर *gab'îrá* profundus. Hit. 111. 4, v. *gamb'îrá*.

1. गम् *gam* 1. par. interdum âtm. (in tempp. spec. substituit *gać* gr. 297, praet. redupl. *ǵagâ'ma*, pl. *ǵagmimá* gr. 412, praet. mltf. *ágamam* gr. 378, fut. part. *gantâ'smi*, fut. aux. *gamiśyâ'mi*, part. perf. pass. *gatá* gr. 550, inf. *gántum*) ire, adire, abire, proficisci, praeterire, de tempore, in forma caus. degere; c. acc., nonnunquam c. dat. loci. In. 5. 6: *lalanâ ǵagâmâ 'ťa virâǵatî*; Hit.: *na nâur gaććati sťalê*; In. 1. 1: *gatêśu lôkapâlêśu*; Sâ. 5. 27. 32: *nivarta gaććasva*; N. 20. 39: *gataǵvara* remotam difficultatem habens, liber a difficultate; 16. 30: *gatasattva*; v. *gatavyaťa* etc.; Hit.: *êśâm mâńsâir mâsatrayań sukêna gamiśyati*; Rag'. 8. 24: *kâśćid gamayitvâ samâḣ*; Su. 4. 20: *pâtâlam agaman sarvâḣ*; Dr. 9. 24: *ǵagâma gańgâdvârâya*; Rag'. 2. 15: *nilayâya gantum praćakramê*. Pass. B'. 5. 5: *yat sâńk'yâiḣ prâpyatê sťânan tad yôgâir api gamyatê*. Nota locutiones: *dôśêṇa gantuń kańćit* delictum alicui imputare. Mah. 1. 7455: *tvâń lôkô dôśêṇa gaććati*; *aśvâir gantum* aurigare, equos agere. N. 24. 30. De locutionibus ut *harśań gantum*, *b'ayań gantum* v. r. *i*. (Cf. *gâ*, goth. *QUAM* venire, *qvima* venio, *qvam* veni, nostrum *komme*, *kam*, gr. comp. 109[a]). 1. Huc etiam trahimus goth. *ganga* eo, servatâ initiali mediâ, v. gr. comp. 90, et abjecto *m* finali, ita ut *ganga*, ad quod pertinet nostrum *Gang*, conveniat cum formâ intensivâ *ǵańgam* [v. gr. 755], ad quam etiam lit. *źengiù* incedo pertinet, cum *ź* pro *g* vel *ǵ* [v. p. 109 not. et mox *gam* terra]. De lit. *kankù* v. scr. *kańk*, et de hib. et scot. *ceum*, *ceim* v. rad. *kram*.

Hosted by Google

E linguâ lat. cum Pottio I. p. 260 huc traxerim *venio*, ita ut hoc ortum sit e *guemio*, abjectâ gutturali, sicut e. c. in *vivo* e *guivo* = scr. *ǵi'vâmi*, *vermis* e *quermis* = scr. *kṛ'mi* q. v., et in *vates*, quod non ad φη-μί, *fari*, sed ad *kat'*, goth. *QVATH* pertinet.

c. *ati* praef. *vi* praeterire (de tempore). A. 3. 3: *kat'am arǵuna kâlô syaṅ svargê vyatigatas tava.*

c. *ad'i* 1) adire, advenire, pervenire, adipisci. N. 19. 30: *ad'yagaććat kṛśân aśvân*; Man. 2. 218: *k'anan vâry ad'igaććati.* Pass. inveniri, „es gibt". M. 50: *mat paran nâ 'd'igamyatê.* 2) legere. Ḥit. 4. 12: *putrâṇâm anad'igataśâstrâṇâm*; cf. *i* praef. *ad'i.* 3) praeterire, praetermittere, omittere, negligere (solum in constructione cum *na*). N. 17. 49: *tê purâṇi sarâśṭrâṇi anvêśantô nalaṅ râǵan nâ 'd'iǵagmuḣ*; Ḥ. 1. 30: *śayanêśu parârd'yêśu … nâ 'd'iǵagmus tadâ nidrâm*; R. Schl. I. 7. 17: *nâ 'd'yagaććad viśiśṭam vâ tulyam vâ śatrum âtmanaḣ.*

c. *ad'i* praef. *sam* obtinere. Rag'. 9. 1: *uttarakôśalân samad'igamya* (schol. Calc. *samad'igamya* = *prâpya*).

c. *anu* sequi. N. 13. 48.

c. *antar* 1) intro ire, intro abire, intus recondi. Ḥit.: *nêtravaktravikârâb'yâṅ ǵńâyatê 'ntargatam manaḣ.* 2) interire, perire. B'. 7. 28: *yêśâm antargatam pâpam.*

c. *apa* abire. Lass. 48. 23. — c. *apa* praef. *vi* id. In. 5. 62.

c. *ab'i* adire, aggredi. In. 2. 19. Su. 1. 17. 4. 6.

c. *ava* scire, nosse, putare. B'. 10. 41: *yad yad vib'ûtimat sattvam … tat tad êvâ 'vagaćća tvam mama têǵô'ṅśasamb'avam*; N. 12. 84: *tasya mâm avagaććad'vam b'âryâm*; Rag'. 8. 87: *avagaććati mûḍ'aćêtanaḣ priyanâśaṅ ḥṛdi śalyam arpitam.* (Cf. *i* praef. *ava.*)

c. *â* adire, accedere, advenire. In. 1. 2. 3. 6. Su. 4. 21. — *âgata* n. casus, eventus. N. 13. 24.

c. *â* praef. *ab'i* id. — *ab'yâgata* m. advena, hospes. Ḥit.: *patir êkô guruḣ strîṇâṅ sarvatrâ 'b'yâgatô guruḣ.*

c. *â* praef. *upa* id. N. 16. 27. 19. 11. Su. 4. 2. — c. *upa* praef. *sam* id. Maḥ. 2. 768. c. loc.: *ǵarâsand'asya nid'anê kâlô 'syaṅ samupâgataḣ.*

c. *â* praef. *pari* circumgredi. Maḥ. 1. 4567: *vid'iparyâgatân art'ân.*

c. *â* praef. *prati* 1) redire, reverti. In. 5. 51. Dr. 8. 50. 2) ad se redire, animum recipere. Ur. 6. 9: *urvaśî pratyâgaććati.*

c. *â* praef. *sam* 1) adire, aggredi, advenire, c. acc. In. 2. 15: *tân sarvân sa samâgamya*; N. 21. 21. 2) congredi, convenire, c. instr. Dr. 5. 22; ad pugnandum. Ḥ. 4. 4. B'. 1. 23.

c. *ut* 1) provenire, exire. Rag'. 7. 16: *udgatâḣ pâuravad'âmuk'êb'yaḣ śṛṇvan kat'âḣ.* 2) crescere, adolescere; *udgata* adultus. Ḥ. 2. 18: *śâlapôtam ivô 'dgatam*; Rag'. 18. 19: *udgatanâmad'êya* excelsum, praeclarum nomen habens.

c. *ut* praef. *prati* obviam ire. Rag'. 2. 20: *pratyudgatâ … patnyâ.*

c. *ut* praef. *sam* prodire. Lass. 61. 9: *samudgatasvêdaćitâṅgasand'i.*

c. *upa* adire, accedere. N. 21. 11. In. 3. 10. part. praet. redupl. *upaǵagmivâṅs.* Su. 1. 29. Sâ. 1. 4. — *striyam upagantum* concumbere cum feminâ. Man. 4. 40.

c. *ni* subire, *śântim* tranquillitatem. B'. 9. 31. 18. 36.

c. *nis* (*nirgam*) exire. In. 5. 5. Ḥ. 1. 1. — praef. *ab'i* (*ab'inirgam*) id. R. Schl. I. 9. 13. — praef. *vi* (*vinirgam*) id. Maḥ. 1. 1341.

c. *pari* 1) circumgredi. N. 12. 108. Sâ. 6. 3; *ḥrîparigata* pudore circumfusus. Ḥit. 2) cognoscere. Rag'. 7. 68: *parigatârt'a* (schol. Calc. *ǵńâtô 'rt'ô yêna*).

c. *prati* redire. N. 5. 40.

Hosted by Google

c. *vi* abire, discedere. Su. 4. 17. B^c. 11. 1; *vigatab'î* expers timoris. B^c. 6. 14.

c. *sam* 1) congredi. A. 3. 1; ad pugnandum H. 4. 7 âtm. — Caus.: facere ut aliquis congrediatur, conjungere. Rag^c. 9. 77: *idam âyud'an ǵyayâ sañgamayya saśaram vikṛśyatâm.* Connubio jungere. Rag^c. 7. 17: *vadûvarâu sañgamayâñćakâra.*

2. गम् *gam* terra (in dialecto vêd.), unde genitivus *gmas* ejecto *a*. Ros. 41. 20. (Huc nunc traxerim ṣend. ẓẽm, contra eam, quam alibi de hac voce dixi sententiam; lit. *z'émiẽ*, slav. ЗЕМЛЪ *ζemlê**), russ. земла̀ *ζemlà* cum *l* epenthetico, radice ad eandem vocem pertinent, derivatione autem cum cognato vêdico *gmâ* conveniunt, quod e *gamâ* ejecto *a* ortum est.)

गम *gama* (r. *gam* s. *a*) iens, in fine compp.

गमन *gámana* m. (r. *gam* s. *ana*) actio eundi, veniendi. N. 20. 26. H. 1. 23. 4. 27.

गम्ब् *gamb* 1. par. (*gatâu*) ire. Vid. *g'amb.*

गम्भीर *gamb'írá* profundus (transl. ad sonum N. 12. 57. 21. 4. Rag^c. 1. 36). (Vid. *gab'írá* et cf. lit. *gillybê*, *gelmê*, *gylê* altitudo, profunditas, *gillus* profundus, liquidis *m* et *l* inter se mutatis, sicut in lat. *fla-re* = scr. *d'mâ*, gr. comp. 20; slav. *glûboŭ* profundus, *glûbina* profunditas.)

गम्भीरवेदिन् *gamb'íravêdin* (e praec. et *vêdin* a r. *vid*, nisi a *vêda*, *s. in*) pertinax, contumax, obstinatus (de elephantis). Rag^c. 4. 29.

1. गर् गृ *gar gṛ* 1. par. (*sêćanê* K. *sêćê* V.) humectare, irrigare, conspergere.

2. गर् (गॄ) *gar (gṝ)* 6. par. *girā́mi*, et, mutato *r* in *l*, *gilā́mi*, gr. 299; part. perf. pass. *gîrṇá*, v. gr. 545, deglutire. (Lit. *gérrù* bibo, praet. *gẽrau*, *girtōju* perpoto; lat. *glu-tio*, *gula*, v. scr. *gala*; *gurgulio* per reduplic. pro *gurgurio*, *voro*, ut videtur, e *guoro*, v. *kṛ́mi*; slav. *gr-lo* guttur, russ. жо̀ра *ζ'òra* homo edax, abdomini natus; cf. Pott. p. 227.)

*) V. Kopitar. Glagol. p. 73, de lit. *z'* pro *g* v. *gaṇḍâ* not.

c. *ni* id. Mah. 1. 8239: *tasya pûva śirô grastam puććam asya nigîryatê.*

3. गर् (गॄ) *gar (gṝ)* 9. par. *gṛṇā́mi* (gr. 299) sonare, mussare. B^c. 11. 21: *kêćid b'îtâh prâńgalayô gṛṇanti*; Rag^c. 10. 64: *brahmarśib'ih param brahma gṛṇadb'ir upatast'irê.* In dial. vêd. laudare, celebrare. Ṛgv. Ros. 21. 2: *gṛṇanti vipra tê d'iyah* „canunt, sapiens! tua facinora". Schol. *tvadîyâni karmâṇi kat'ayanti.* (Vid. *gir* et cf. hib. *goirim**) clamo; gr. γηρύω, γλῶσσα, zacon. γρoῦσσα, v. „Vocalismus" p. 173. Huc etiam germ. vet. *QUAR* gemere, *quir*, *quar*, *quâr*; boruss. vet. *gerbu* dico, loquor, trahi possent, adjecto *b*; ita lat. *verbum* e *guerbum*, sicut *vivo* e *guivo* = scr. *ǵîv*; etiam nostrum *Wor-t*, goth. *vaur-ds* abjectâ gutturali ad rad. *gar* reduci possint. Cum formâ *gilā́mi* e *galâmi* conferatur anglo-sax. *gale* cano, nostrum *gal* in *Nachti-gal*, germ. vet. *nahti-gala* luscinia; lat. *gallus*, a canendo dictus, sicut goth. *hana*, nostrum *Hahn* convenit cum lat. *cano*, et lit. *gaidys* id. cum *giedmi* cano. Sed liquida *l* vocum laudatarum etiam a *d* radicis *gad* deduci posset, sicut lit. *gaidys* gallus apud Lettos sonat *gailis*. Ita etiam scr. *gar* [*gṝ*] cum *gad* cohaerere videtur. In dialecto vêd. etiam *ǵar* [*ǵṝ*] cl. 1. âtm. pro *gar* [*gṝ*] 9. par. invenitur, quum gutturales facile in palatales transeant; v. Ṛgv. Ros. p. 2.)

c. *ab'i* in dial. vêd. affari, alloqui, laudare, celebrare. Ṛgv. Ros. p. 14. 4: *êhi stômān**) ab'isvarâ 'b'igṛṇîhy âruva* „Veni, hymnos comproba, affare, alloquere"; 95. 14: *sâ nah stômān ab'igṛṇîhi* „Tu nostras preces comproba".

c. *ut* effari, enuntiare. Rag^c. 14. 53: *mahîpatêh śâsanam uǵǵagâra.*

*) *goirim* nititur formâ primitivâ *garâmi* mutato *a* in *o* et inserto *i* ex vi attractionis *i* sequentis, v. librum meum „Die Celtischen Sprachen" p. 11.

**) De scriptione *stômān* v. gr. min. ed. 3. §. 145. ann.

गर *gara* m. n. (r. 3. *gar* [*gṛ*] deglutire, s. *a*) venenum. R. Schl. I. 70. 30.

गरल *garala* n. (a praec. s. *la*) id. Am.

गरिष्ठ *gárišṭa* (superl. τοῦ *gurú*, gr. 226) gravissimus.

गरीयांस् *gárîyâṅs* (compar. a *gurú* s. *îyâṅs îyas*, gr. 226) gravior, valde gravis, melior, carior, valde bonus, valde carus. Ragʿ. 14. 35. Dr. 7. 14. Bʿ. 11. 43.

गरुड *garuḍá* m. Garuḍus, avis fabulosa, in qua Višṇus vehitur.

गरुत् *garút* m. ala. Am.

गरुत्मत् *garútmant* m. (alatus, e praec. s. *mant mat*) avis. N. 1. 23.

1. गर्ज् *garǵ* et *garǵ gṛǵ* 1. par. âtm. clamare, strepere, crepare, increpare. Ḥ. 4. 36. M. 41; part. perf. pass. *garǵitá* n. clamor, strepitus. Ḥ. 4. 13. (Cf. 3. *gar* [*gṛ*], *gir*, *gard*; lat. *garrio* assimilatione e *gargio* explicari possit; fortasse etiam *gurges* huc pertinet, ita ut ab aquae strepitu dictus sit, sicut M. 41 de mari legitur: *garǵamânam ivâ 'mbʿasâ*; germ. vet. *kurran* garrire, strepere, stridere [nostrum *quarren*, *girren*], *krago* [e *kargo*] gula, *kragil* garrulus, *krachôn* crepare; mutatis *rr* in *ll*: *gellan* tinnire, *ar-gellan* insonare, *kallôn*, *challôn* clamare, effari, *challônte* garriens, *kallari* verbosus [Graff III. 178. 383]; gr. ἀγγέλλω, quod Thierschius ex ἀναγέλλω explicat.)

c. *abʿi* acclamare. M. 1. 1184: *parasparam bʿṛśam abʿigarǵatâm.*

c. *prati* reclamare, repugnare. Ragʿ. 9. 9: *nidêśam alaṅgʿayatâm abʿût suhṛd, ayôhṛdayaḥ pratigarǵatâm.*

2. गर्ज् *garǵ* 10. par. i. q. *garǵ* 1.

गर्जन *garǵana* n. (r. *garǵ* s. *ana*) strepitus, fragor. Ḥit. 34. 20.

गर्जित *garǵitá* v. *garǵ.*

गृञ्ज् गृञ्ज् *garńǵ gṛńǵ* 1. par. (scribitur *garǵ gṛǵ*, gr. 110[a]) id. quod *garǵ.*

गर्त *gárta* m. caverna. Am.; Maḥ. 1. 1034.

गर्द् *gard* 1. et 10. âtm. (*śabdê* K. *ravê* V.) sonare; cf. *garǵ.*

गर्दभ *gardabʿá* m. (ut videtur, a r. *gard*) asinus. Ḥit. 49. 21.

गर्ध् *gardʿ* 10. par. desiderare, v. sq.

गर्ध् गृध् *gardʿ gṛdʿ* 4. par. desiderare, appetere. Yaǵurv. ap. Carey gr. p. 309: *mâ gṛdʿaḥ kasyaćid dʿanam*; *gṛddʿá* desideratus. Maḥ. 1. 2642. (Huc trahimus germ. vet. *gir*, *kir* cupido, nostrum *Gier*, servatâ primitivâ mediâ, gr. comp. 92, et abjecto *dʿ* finali; etiam angl. *greedy* ad hanc radicem pertinet; goth. *grêdags* famelicus, *gaurs* moestus; hib. *greadaim* „I burn", *greadhnach* „joyful, glad", *gradh* m. „love, charity, adj. dear, affectionate", *graidheog* „a beloved female", *graidheoir* „a lover", *gradhuighim* amo; lit. *gōdùs* avidus, ejecto *r*; v. Ruhig s. v. *gierig*; *gedù* lugeo, moereo; slav. *gladŭ* fames, cf. *kâṅkś* desiderare, unde nostrum *Hunger*; slav. *ẑelajuṅ* cupio; v. *gṛdʿnú.*)

गर्ब् *garb* 1. par. (*itâu*) ire, v. *kʿarb.*

गर्भ *gárbʿa* m. (ut videtur, a *grabʿ* sumere, transpositis litteris, s. *a*) 1) uterus. Ḥit. 6. 4. 7. 4. 2) florum calyx. Ur. 60. 10. N. 13. 63. 3) pars interior, e. c. domûs. Ḥit. 100. 8. 115. 9. 4) foetus. Bʿ. 3. 38. Sâ. 1. 18. 5) proles, natus, in fine compp. Ḥ. 2. 28. (Hib. *cilfin* „the belly"; anglo-sax. *hrif* venter, uterus; fortasse nostrum *Kalb*, mutato *r* in *l*; gr. δελφός, mutatâ gutturali mediâ in lingualem, sicut in Δημήτηρ pro Γημήτηρ; cf. Pott. p. 281.)

गर्व् *garv* 1. par. 10. âtm. superbum esse; v. *garvitá*, *garvá.*

गर्व *garvá* m. (r. *garv* s. *a*) superbia. (Lit. *garbê* honor, gloria; germ. vet. *gelban* gloriari, *gelf* jactantia.)

गर्वित *garvitá* (a r. *garv* s. *ta*, nisi a *garvá* s. *ita*) superbus. Dêv. 8. 24. R. Schl. I. 7. 6. Ragʿ. 9. 55. 19. 20.

Hosted by Google

गर्ह् *garh* 1. 10. par. âtm. vituperare, maledicere, conviciari. Man. 11. 229: *duškrtan karma garhati*; H. 4. 6: *nâi 'nân garhitum arhasi*; Râm. III. 59. 23: *kasmâd agânantan garhasê*; Br. 1. 33: *nrśanśô garhitô buddâih*; Hit. 109. 13: *viśamân hi daśâm prâpya dâivan garhayatê narah.* (Haec radix e *grah* sumere orta esse videtur, transposito *ra* in *ar*; quod ad significationem attinet, respicias lat. *reprehendo.* E *garh* mutato *r* in *l* ortum est *galh* q. v.)

c. *pari* id. Râm. III. 75. 43: *tâtan na parigarhê sham.*

c. *vi* id. R. Schl. II. 17. 10: *svâtmâ 'py ênam vigarhatê*; Man. 11. 232: *karma vigarhitam.*

गर्हा *garhâ* f. (r. *garh* s. *â*) vituperatio, reprehensio, objurgatio. Mah. 1. 6056.

गल् *gal* 1. par. 10. âtm. (*śrâvê*) defluere, delabi, decidere, excidere. Rag. 19. 22: *galitâśruvindu*; 16. 58: *galitângarâga*; Bar. 1. 89: *galatkuśṭâbibdta*; Hit. 10. 22: *galitanakadanta*; Rag. 7. 10: *galantî kasyâśćid âsîd rasanâ.* — *galitavayas* elapsam juventutem habens, senex, decrepitus. Rag. 3. 70. (Primitiva hujus radicis significatio *fluere* esse videtur, quam ob rem germ. vet. *QUALL* scaturire — *quillu*, *qual*, *quullumês* — huc traxerim, unde *quella* fons; cf. *gala* aqua.)

c. *â* praef. *sam* id. Mah. 1. 1409: *samâgalitapâdapah.*

c. *nis* id. Rag. 5. 17: *nirgalitâmbugarban śaradmêgan nâ 'rdati ćâtakô 'pi.*

c. *vi* id. Ćaur. 28: *vigaladaśrugalâkulâkśî*; Ur. 62. 10; Rag. 9. 67: *rativigalitabandah kêśapâśah*; Gita-G. I. 3. 31: *vigalitalaggita.*

गल *gala* m. collum. H. 2. 4. (Fortasse a r. *gar* [*gṛ*] devorare, mutato *r* in *l*, v. Wils. et cf. *galla*, cui formâ respondere videtur lat. *collum*, mutatâ mediâ in tenuem; germ. *Hals*, cujus initialis aspirata nititur lat. *collum*, gr. comp. 87; cf. etiam lat. *gula* et nostrum *Kehle.*)

गलहस्त *galahasta* m. (e *gala* et *hásta* manus) actio collum torquendi. Up. 66: *aniććan galahastêna tâbir nirvâsitas tatah.*

गल्भ् *galb* 1. âtm. (*âdârśtyê* K. *drśtatvê* V.) fortem, audacem, strenuum esse. (Hib. *galbha* „rigour, hardness".)

गल्ल *galla* m. gena. Hêm.; v. *gala.*

गल्ह् *galh* 1. âtm. i. q. *garh* unde ortum est mutato *r* in *l.*

गवय *gavayá* m. (ut videtur, a *gô* s. *aya*) bovis species „the Gayal". Dr. 4. 15.

गवाक्ष *gavâkśá* m. (bovis oculus, Tatp. e *gô* et *akśa*) fenestra rotunda. Rag. 7. 7.

गवेष् *gavêś* 10. par. (ut mihi videtur, e *gava*, a *gô*, et *iś* desiderare, v. gr. min. ed. 2. §. 584, s. *gôyuga*, *gôśṭá*) quaerere, venari.

गव्य *gavyá* et *gávya* (a *gô* s. *ya*) bubulus, bovinus. Am.

गह् *gah* 10. par. densum, impervium esse; cf. *gâh.*

गहन *gáhana* (r. *gah* s. *ana*) 1) densus, spissus, impervius. H. 1. 4. 5. 2. 26. B. 4. 17. 2) n. silva. Ur. 57. 7 infr.

गह्वर *gahvará* (r. *gah* s. *vara*) 1) m. caverna. Rag. 2. 26. 46. 2) n. silva. Am.

गा *gâ* 3. par. (grammatici radicem *gâ* par. âtm. ire perperam ad 1mam classem referunt, et praeterea radicem *gâ* 3. par. admittunt, quam per *stutâu*, *ǵanmani*, laudare, generare, explicant) ire. Rag. 11. 73: *anyadâ ǵagati râma ity ayan śabda uććarita êva mâm agât*; Nalôd. schol. 4. 4: *bîmagrham agât*; Rgv. Ros. 2. 3: *vâyô tava praprńćatî dênâ ǵigâti dâśuśê* „Vayus! tua approbans vox adit cultorem". (Hujus radicis, tam simplicis quam compositae, huc usque in linguâ classicâ fere solum praeteritum multiforme inveni. Praeteritum redupl. âtmanêpadi occurrit in *adigâ* legere, q. v. Supra laudata forma vêdica *ǵigâti*, nisi cum Skandasvâmi-bâśyo *ǵâgâti*

Hosted by Google

est legendum, v. Ros. p. IX, anomala est pro *gágâti*, mutato *a* syllabae reduplicativae in *i*, quâ in re analogiam sequitur verborum *tíšṭʿâmi* et *gígʿrâmi*, gr. 295, et accurate convenit cum gr. βίβημι, quod ortum esse censeo e γίγημι, mutatâ gutturali mediâ in labialem, sicut in βοῦς = scr. *gâus*, gr. comp. 123. Aoristus ἔβην respondet praeterito mltf. *ágâm*. Germ. vet. *gâm* eo, *gâs* is, *gât* it, praeclare convenit cum sanscrito *gágâmi* etc., omissâ syllabâ reduplicativâ; goth. *ga-tvô* platea; angl. *I go*; nostrum *ich gehe*; lett. *gahjis* (= *gâjis*) qui ivit, *gaju* eo. De goth. *ganga* eo, nostro *ich gieng*, *Gang* et lit. *źengiù* v. r. *gam*.)

c. *ati* praeterire (de tempore, c. acc. pers.). Br. 3. 16: *mâ tvâṅ kâlô 'tyagâd ayam.* — praef. *vi* (*vyatigam*) praeterire (c. acc. rei). Ragʿ. 6. 52: *nṛpan tam ... sâ vyatyagâd anyavadʿûr bʿavitrî* *).

c. *adʿi* 1) adire. N. 10. 16: *adʿyagâd râgâ vastrârdʿasyâ 'vakartanam.* 2) âtm. legere. Maḥ. 1. 1928: *vêdâṅśćâ 'dʿigagê*; 4001: *vêdân adʿigagê*; 5106 et 6332: *adʿyagîšṭa***) *sa vêdâṅśća vêdâṅgânića sarvaśaḥ.*

c. *anu* sequi. N. 9. 11: *damayantî tam anvagât*; Ragʿ. 8. 49: *dayitâm ... anvagât.*

c. *abʿi* adire. In. 4. 4: *apsarasam abʿyagâd urvaśîm*; Ragʿ. 11. 35: *abʿyagât.*

c. *pari* circumgredi. Maḥ. 1. 3467: *ġarâ balića mân tâta palitânića paryaguḥ.*

---

*) Notetur forma *bʿavitrî* cum sensu participii futuri „alius uxor futura".

**) Notetur forma *adʿyagîšṭa* quippe quae a grammaticae regulis recedat, e quibus exspectaveris aut *adʿyagita* aut *adʿyagâsta*. Formam *adʿyagîšṭa*, si lectio vera est, explicaverim ex *adʿyagâsta*, attenuato *â* in *î*, eadem ratione, quâ e. c. *ayunât* in âtm. sonat *ayunîta*. Forma *agâsta* invenitur apud Forsterum p. 335. s. r. *i*.

गाढ *gâḍʿa* (r. *gaḥ* s. *ta*, gr. 102) 1) gravis. Ragʿ. 16. 60: *gâḍʿâṅgadâir bâḥubʿiḥ.* 2) vehemens. Lass. 11. 12: *gâḍʿâliṅgana.*

गाढम् *gâḍʿam* adv. (a praec. signo acc.) graviter, valde. Ćaur. 6.

गाण्डीव *gâṇḍîvá* m. nomen Arǵuni arcûs.

गात्र *gấtra* n. (r. *gâ* s. *tra*) 1) membrum. Ḥ. 4. 9. N. 5. 9. 2) corpus. Su. 3. 14. 16. 30.

गात्रक *gâtraka* n. (a praec. s. *ka*) corpus. Ur. 48. 18.

गाथा *gấtʿâ* f. (r. *gâi* canere, s. *tʿâ*) cantus. In. 2. 28. N. 24. 27.

गाध् *gâdʿ* 1. âtm. (*pratišṭʿâlipsayôḥ* K. *pratišṭʿâgrantʿayôḥ lipsê* V.) stare; desiderare; componere, serere.

गाध *gâdʿá* (r. *gâḥ* s. *a*) vadosus, non profundus. Ragʿ. 4. 24: *saritaḥ kurvatî gâdʿâḥ.*

गान्धर्व *gândʿarvá* (a *gandʿárva* s. *a*) 1) gandʿarvicus. In. 3. 10. 2) n. ars, scientia gandʿarvica. A. 4. 58.

गान्धार *gândʿâra* m. nomen regionis, Candahar.

गान्धारी *gândʿârî* f. (nom. pr. a praec.) Duryôdʿani mater.

गामिन् *gâmín* (r. *gam* s. *in*) iens, in fine compp. A. 4. 52; Ragʿ. 2. 30: *dvitîyagâmî śabdaḥ* in alium cadens appellatio.

गाम्भीर्य *gấmbʿîrya* n. (a *gambʿîrá* s. *ya*) altitudo, profunditas. Ragʿ. 3. 32.

गायत्री *gâyatrî́* f. (r. *gâi* canere, s. *târ tṛ* in fem. servato charactere 1mae cl.) nomen sanctissimi Vêdorum cantûs.

गायन *gâyána* m. (r. *gâi* s. *ana*) cantor.

गारुड *gâruḍá* m. (a *garuḍa* s. *a*) smaragdus. Ragʿ. 13. 53.

गाह् *gâḥ* 1. âtm. (part. perf. pass. *gâḍʿá*, gr. 102) immergi, submergi, ingredi. Ragʿ. 9. 72: *tapasvigâḍʿân tamasâm prâpa nadîm*; 2. 14: *vanaṅ gôptari gâḥamânê*; Ḥit. 26. 6: *siṅḥô vanaṅ gâḥatê.*

Hosted by Google

c. *anu* submergi. Râm. III. 53. 31: *tâilam êvâ 'nvagâḥata.*

c. *ava* id. Râm. I. 2. 7: *asminn êvâ 'vagâḥiṡyê tîrt'ê*; III. 46. 30. 61. 28: *avagâḍ'aṅ suduṡpâraṅ ṡôkasâgaram.*

c. *ava* praef. *vi* (*vyavagâḥ*) adire, advenire (de tempore). Sâ. 5. 72: *raǵanî vyavagâḥatê*; v. sq.

c. *vi* adire, advenire. Dr. 6. 22: *ṡṛgâlô malinîṅ vigâḥatê*; Rag'. 13. 1: *padam vimânêna vigâḥamânaṅ*; 14. 30: *paṡyan vigâḥyamânaṅ ṡarayûṅća nâub'iṅ* (de tempore); Rag'. 16. 53: *tasmiṅ samayê vigâḍ'ê*; Sâ. 5. 66: *vigâḍ'âm paṡya ṡarvarîm*; 5. 73: *vigâḍ'â ṡarvarî*; In. 5. 5: *vigâḍ'ê raǵanîmuk'ê*; cf. *ava* praef. *vi.*

गि *gi* pro *ǵi* in formis redupl.

गिर् *gir* f. (r. 3. *gar* [*gṛ*] sonare) vox. N. 1. 26. 8. 12. 12. 101. Dr. 6. 2. (Hib. *gair* „an outcry, shout"; osset. *gurin* loqui.)

गिरि *girí* m. mons. H. 2. 30. (*girí* ortum est e *gari*, mutato *a* in *i*, per vim assimilationis *i* finalis, sicut *gurú*, q. v., e *garu*, cf. ṣend. 𐬔𐬀𐬌𐬭𐬌 *gairi*, quod ex 𐬔𐬀𐬭𐬌 *gari*, unde gen. 𐬔𐬀𐬭𐬋𐬌𐬱 *garôis*, abl. 𐬔𐬀𐬭𐬋𐬌𐬛 *garôiḍ*, v. gr. comp. 41. 180; slav. *gora*; fortasse etiam gr. ὄρος e γόρος.)

गिरिजा *giriǵâ* f. (monte nata, e *girí* et *ǵâ*, v. *ǵa*) cognomen deae Durgae.

गिरिश *giriṡa* m. (in monte dormiens, vel jacens, e *girí* et *ṡa* pro *ṡaya*, a r. *ṡî*, v. Wils. et cf. *kêṡa*. Posset tamen *giriṡa* etiam e *girîṡa* q. v. explicari, correpto *î*) cognomen dei Ṡivi. Rag'. 2. 41.

गिरीश *girîṡa* m. (e *girí* et *îṡá* dominus) cognomen dei Ṡivi. Mêd.

गिलित *gilitá* (pro *giritá*, a r. 2. *gar* [*gṛ*] s. *ta*) voratus.

गीत *gîtá* v. *gâi.*

गीर्ण *gîrṇá* v. 2. *gar* (*gṛ*).

गीर्णि *gîrṇi* f. (r. 2. *gar* [*gṛ*] s. *ni* pro *ti*) actio vorandi. Am.

1. गु *gu* 1. âtm. (*ṡabdê* K. *d'vanâu* V.) sonare, in dial. vêd.: laudare. Ṛgv. Ros. p. 124. 14: *upô vênasya gôguvâna ôṇim* „dilecti (Indri) iterum iterumque laudans levamen"; cf. *ku*, *k'u*, *g'u.*

2. गु *gu* 6. par. (*viṡṭôtsargê*) cacare.

1. गुज् *guǵ* 1. par. (*kûǵanê*) sonare, praesertim de avibus, v. sq. et cf. *kûǵ*, *guṅǵ.*

2. गुज् *guǵ* 6. par. (*ṡabdê* K. *d'vanâu* V.) sonare.

गुञ्ज् *guṅǵ* 1. par. (scribitur *guǵ*, gr. 110[a]) susurrare. Lass. 69. 7: *vikasitanavamallîkuṅǵaguṅǵaddvirêp'aṅ*; v. sq. et cf. *kuṅǵ.*

गुञ्जकृत् *guṅǵakṛt* m. (e *guṅǵa* susurrus et *kṛt* faciens) apis magna nigra.

गुटिका *guṭikâ* f. parvus globus, pila, cf. *guḍá.*

गुड् *guḍ* 6. par. (*rakṡâyâm* K. *rakṡê vyâg'âtê* V.) servare, sustentare; arcere.

गुड *guḍá* m. globus. In. 1. 5.

गुडा *guḍâ* f. nomen plantae (euphorbia).

गुडाकेश *guḍâkêṡa* m. (Baḥ. e praec. et *kêṡa* capillus) cognomen Arǵuni.

गुण् *guṇ* 10. par. (*âmantraṇê* K. *mantrê* V.) salutare, consulere; cf. *gaṇ* et *guṇá* sgf. 4. unde colligi possit, radicem *guṇ* ortam esse e *gaṇ*, attenuato *a* in *u*, et primitive significasse numerare.

गुण *guṇá* m. (r. *guṇ* q. v. s. *a* nisi *guṇáyâmi* est denominativum a *guṇá*) 1) qualitas, praesertim bona qualitas, virtus. B'. 4. 13. 13. 19. 14. 5. 21. Br. 2. 15. In. 4. 17. 2) arcûs nervus. Rag'. 9. 54. 3) sertum. Rag'. 6. 83. 4) in compositione cum numeralibus format multiplicativa, e. c. *dviguṇa* duplex, *triguṇa* triplex, *ṡataguṇa* centuplex. Up. 12: *dviguṇîb'ûtatâpa* duplicatum ardorem habens (de *dviguṇîb'û* v. gr. 585); Rag'. 2. 25: *sapta triguṇâni dinâni* septem triplices dies (schol. *êkaviṅṡati dinâni*). Notetur constructio cum ablativo, quâ in re hujusmodi voces cum comparativis conveniunt, e. c. Maḥ. 1. 1449:

Hosted by Google

indrâć ćataguṇaṅ́ śâuryê in comparatione cum Indro (accuratius, ab Indro [incipienti]) centuplex in fortitudine, i. e. Indro centies fortior. (Hib. gaoine „goodness, honesty".)

गुणतस् guṇatás adv. (a praec. s. tas) secundum qualitates. B'. 18. 19.

गुणत्व guṇatvá n. (a guṇá arcûs nervus, s. tva) arcûs nervi status, conditio. Hit. 20. 5.

गुणमय guṇamaya (a guṇá s. máya) qualitatibus praeditus. B'. 7. 13. 14.

गुणवन्त् guṇavant (a guṇá s. vant vat) virtute praeditus. N. 1. 31.

गुणिन् guṇín (a guṇá s. in) bonis qualitatibus praeditus. Hit. p. 5. l. 21.

गुण्ठ् guṇṭ' 10. par. (scribitur guṭ', gr. 110[a]) tegere. N. 10. 6. Dr. 9. 13; cf. guḍ, guṇḍ, guh et boruss. vet. pokuntu custodio, protego, kuns-t custodire; fortasse lat. cus-tos e cut-tos vel cud-tos (gramm. comp. 99).

c. ava id. Man. 4. 49.

गुण्ड् guṇḍ 1. et 10. par. (vêśṭanê K. rakśê vêśṭê ćûrṇîkaraṇê V.) tegere, servare; conterere; cf. guṇṭ'.

गुड् guḍ 1. par. (krîḍâyâm K. k'êlê V.) ludere. (Cf. guḍ', kud, kûd.)

गुद gudá n. ânus. Am.

1. गुध् guḍ' 1. âtm. (krîḍê) ludere, v. guḍ.

2. गुध् guḍ' 4. par. (parivêśṭanê K. vêśṭê V.) tegere, cf. guṇṭ', guṇḍ, guh, ćad; gr. κεύθω, nostrum Haut, germ. vet. hût, th. hûti, anglo-sax. hyde, hyd; lat. cutis, nisi pertinet ad kr'tti, litterâ t melius convenit cum kuṇṭ' q. v.; germ. vet. cozo lacerna, umbichuzî amictus.)

3. गुध् guḍ' 9. par. (rôśê K. ruśi V.) irasci; cf. kruḍ'.

गुन्द्र् gundr 10. par. (kundrê V.) mentiri, cf. kundr.

1. गुप् gup 1. par. âtm. 10. par. custodire, tueri, servare. N. 17. 22: guptâm balêna mahatâ; H. 4. 43: nakulaṅ́ sahadêvaśća mâtaraṅ́ gôpayiśyataṅ́ *). — Desid. ǵugups 1) latere velle, abscondere. Râm. III. 53. 42: ǵugupsann iva âtmânam; III. 75. 42: karma ǵugupsitam facinus celandum. 2) spernere, vituperare. Man. 11. 189: kr'tanirṇêǵanâṅśćâ 'pi na ǵugupsêta karhićit (schol. nindêt); 3. 209: viprân aǵugupsitân (schol. aninditân). (Haec radix explicari possit ex gô + pâ, correpto ô in u, gr. 33 annot., et abjecto â radicis pâ; v. quod supra de gavêkś diximus.)

c. ab'i id. Dr. 2. 14: marudgaṇâir indra ivâ 'b'iguptaṅ́.

2. गुप् gup 4. par. (vyâkulatvê) perturbare.

गुप्तक guptaka (a gupta s. ka) n. pr. Dr. 2. 11.

गुप्ति gúpti f. (r. gup s. ti) 1) carcer. Mêd. 2) actio celandi, occultatio. Hit. 120. 8.

गुफ् gup' 6. par. (granṭ'ê) componere, serere, nectere; v. sq.

गुम्फ् gump' 6. par. id. Mr. 4. 13: sumanasaṅ́ gump'ati.

गुर् gur 1. et 6. par. gôrâmi, gurâmi (udyamê) tollere, sublevare; cf. gurv, grah.

c. ava 6. par. invadere, impetum facere in alqm., c. loc. Man. 4. 169: na kadâćid dviǵê tasmâd vidvân avagurêd api; 11. 206. 208: avagûrya, v. gr. 565 (schol. avagur per daṇḍâdyudyamanê explicat.)

गुरु gurú 1) adj. (f. gurvî) gravis, transl. eximius, venerandus. B'. 6. 22. A. 5. 7. Br. 2. 6. In. 5. 41. 2) subst. magister et quaevis utriusque sexûs persona propinquae cognationis causâ imprimis veneranda. B'. 2. 5. In. 4. 9. 5. 19. 41. Su. 4. 15. — dual. gurû parentes. Sâ. 4. 22 (gurú ortum est e garú mutato a in u, ut videtur, per vim assimilationis litterae finalis, sicut supra giri

*) Grammatici gup 10. explicant per b'âśârt'ê b'âsi i. e. loqui, lucere. (Cf. γδοῦπος, gr. comp. 16; pers. guf-ten dicere).

Hosted by Google

e *gari*; ab obsoleto *garu* venit compar. *gárîyâns*, superl. *gárišťa* et gr. βαρύς, mutatâ gutturali in labialem, sicut in βίβημι et βοῦς, v. *gâ*, *gô*; lat. *gravis* per metathesin ortum est e *garvis*, e *garuis*, adjecto *i*, sicut in aliis, qui primitive in *u* desinunt, adjectivis; e. c. *tenuis* = scr. *tanu*, gr. τανυ; goth. *kaurs*, th. *kaurja* gravis, *kauriths*, gravatus; lit. *giéras* bonus.

गुरुतल्प *gurutalpa* m. (Bah. e praec. et *tálpa* lectus) qui incestum fecit, qui Gurûs uxorem incestavit. In. 2. 6.

गुर्द् *gurd* 1. âtm. 10. par. (*nikêtanê krîḍâyâm* K. *nikêtanê kurdê* V.) habitare; ludere; cf. *kurd*, *kûrd*, *gud*.

गुर्व् *gurv* 1. par. (vocalis radicalis producitur, e. c. *gǘrvâmi*, *ǵugǘrva*) i. q. *gur*.

गुल्फ *gulṕá* m. n. talus (pedis). In. 5. 12.

गुल्म *gúlma* m. frutex. H. 1. 12. N. 13. 12.

गुह् *guh* 1. par. âtm. (haec radix in formis, quae gunam postulant, vocalem *u* producit, e. c. *gǘhati*, *gǘhatê*, *ǵugǘha*, pro *gṓhati* etc.) tegere, abscondere. Man. 7. 105: *gûhêt kûrma ivâ 'ngâni*. Part. perf. pass. *gûḋá*, gramm. 102. In. 5. 12: *gûḋagulṕaḋara*, N. 22. 15: *gûḋá* occultus. (*guh* ortum est ex idem valente *guḋ*, relictâ solâ aspiratione litterae *ḋ*, v. gr. comp. 23. Cum *guḋ* cognatum est *gunṭ* et gr. κεύθω [v. gr. comp. I. p. 121 sq.])

c. *upa* amplecti. Rag. 18. 46: *tam . . . upaǵugûha lakšmîḣ*; R. Schl. I. 26. 9: *ayôďyâm upagûhatê saraḣpravṛttâ sarayûḣ*; Rag. 6. 13: *karâb́yâm upagûḋanâlam . . . b́ramayâńćakâra*; Sâ. 5. 70.

c. *upa* praef. *sam* id. Ćaur. 6: *angâir ahan samupaguhya*.

c. *ni* i. q. simpl. R. Schl. II. 9. 6: *kin na smarasi kâikêyi smarantî vâ nigûhasê*.

गुह *guha* m. (r. *guh* s. *a*) cognomen Kârtikêyi. Am.

गुहा *gúhâ* f. (r. *guh* s. *â*) caverna, spelunca.

गुह्य *gúhya* et *guhyá* (r. *guh* s. *ya*) 1) adj. tegendus, abscondendus, secretus. 2) subst. n. mysterium, arcanum, secretum. B. 9. 2. 10. 38. 18. 63.

गुह्यक *guhyaka* m. nomen Geniorum, qui Dei Kuvêri ministri et divitiarum ejus custodes sunt.

गू *gû* 6. par. *guvámi* (*purîšôtsargê* K. *vitsrgâu* V.) cacare; cf. *gu*.

गूढ *gûḋá* v. *guh*.

गूथ *gûťá* m. (r. *gû* s. *ťa*) excrementum, stercus.

1. गूर् *gûr* 4. âtm. (*hinsâyâm*) laedere, occidere; cf. *gur*.

2. गूर् *gûr* 10. âtm. (*b́akšanê* K. *udyamê* V.) edere; tollere, sublevare; v. *gur*.

गूर्द् *gûrd* 1. âtm. 10. par. i. q. *gurd*.

गृध्नु *gṛḋnú* (r. *garḋ gṛḋ* s. *nu*) avidus, desiderio incensus. (Goth. *gairns*, th. *gairna*, cupidus, quod suffixum *na* exhibet pro scr. *nu*; *gairnja* desidero; lit. *gōdùs* avidus; v. *garḋ gṛḋ*, quo etiam referendum est goth. *grêdôn* esurire, *grêdus* fames.)

गृध्र *gṛďra* (r. *garḋ gṛḋ* s. *ra*) 1) i. q. praec. 2) m. vultur. Dr. 8. 31. (Germ. vet. *gîr* id., nostrum *Geier*.)

गृष्टि *gṛšṭí* f. vacca, quae semel vitulum peperit. Rag. 2. 18.

गृह् *gṛh* 10. âtm. i. q. *grah* q. v., unde ortum est correpto *ra* in *ṛ*.

गृह *gṛhá* m. (r. *grah* s. *a*) 1) domus. Su. 1. 32. 2) plur. uxor. Am.; cf. *dârá*. (*gṛhá* e *gráha*, quo fortasse nititur nostrum *Kirche*, germ. vet. *kiricha*, island. *kyrkia*, anglo-sax. *ciric*, inserto *i*, pro *circ*; v. Graff III. 481.)

गृहमेधिन् *gṛhamêďín* m. (e *gṛhá* et *mêďín* intelligens) pater familias. Dr. 5. 3.

गृहस्थ *gṛhasťa* m. (e *gṛhá* et *sťa* stans) pater familias.

गृहिन् *gṛhín* m. (a *gṛhá* s. *in*) id. Am.

गृहिणी *gṛhiṇî* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) hera, mater familias. Hit. 110. 22. 2) uxor. Rag. 2. 24. 8. 66.

गृहीत *gṛhîtá* v. *grah*.

Hosted by Google

गृहीतास्त्र *grhîtâstra* adj. (Bah. e praec. et *astrá* telum) capta arma habens, qui arma cepit, accepit. In. 3. 5.

गेप् *gêp* 1. âtm. (*gatićâlayôh* K. *gatyâń ćâlê* V.) ire, so movere. (Cf. *gâ*, unde *gêp* ortum esse videtur adjecto *p*, sicut in formis caus., et anomale mutato *â* in *ê*.

गेय *gêya* n. (r. *gâi* canere, s. *ya*, v. gr. 557) cantus. In. 5. 27.

गेव् *gêv* 1. âtm. (*sêvanê*) venerari, colere. (Cf. *kêv*, *glêv* et *sêv*.)

गेष् *gêś* 1. âtm. (*anvêśâyâm* K. *anvêśê* V.) quaerere. (Cf. *gavêś*, unde fortasse *gêś* ejecto *av*, nisi *gêś* e *gô*, correpto *ô* in *a*, et *iś* desiderare.)

गेह *gêhá* n. domus, habitatio. N. 17. 16. B. 6. 41. (Cf. *grhá*, quod ipsum e *gárha*, unde *gêhá* ejecto *r* et mutato *a* in *ê* ortum esse videtur; respicias formas prâcritas ut *gêhnadu* pro *grhnâtu*, et v. Höfer p. 35.)

गेहिन् *gêhin* m. (a *gêhá* s. *in*) i. q. *grhin*.

गेहिनी *gêhinî* f. (a praec. signo fem. *î*) uxor. Rag. 8. 72.

गै *gâi* 1. par. âtm. canere. In. 2. 28: *gâtâ gâyanti*; N. 15. 15; Su. 1. 32: *pîyatâń gîyatâńća*, v. gr. 453; *gîtá* n. cantus. In. 3. 6. (Cf. *kâi*; fortasse lit. *żaidziu* „ich spiele scherzend oder auf Saitenspielen", praet. *żaidau*, adjecto *d*, v. gr. comp. 109b). 1; de *ż* pro *g* v. s. v. *gandá*; de *giedmi* cano v. *gad*.)

c. *adi* decantare, recitare. Man. 1. 59: *êtad di mattô śdigagê*.

c. *anu* cantum alicujus sequi. Gîta-G. 1. 8.

c. *abi* i. q. simpl. Râm. I. 4. 77: *râmâyanam abyagâyatâm*.

c. *ut* id. Rag. 2. 12: *śuśrâva kuńgêśu yaśah svam uććâir udgîyamânam*.

c. *upa* id. Rag. 10. 22: *saptasâmôpagîtan tvâm ... âćakyuh*.

गैरिक *gâirika* n. (a *giri* s. *ka* vel *ika*) aurum. Rag. 5. 72.

गो *gô* (nom. *gâus*, fortasse a r. *gâ*) 1) m. f. bos masc. et fem., taurus, vacca. 2) f. terra. Rag. 1. 26; locus, spatium, sedes. Sâ. 3. 6. 3) m. coelum. 4) m. luminis radius. R. Schl. I. 7. 18: *têgômayâir gôbir ivô 'ditô śrkah*. 5) f. oculus. 6) f. oratio, sermo. Rag. 5. 12: *ragôr udârâm api gân niśamya*. (Cum *gô* bos, vacca, cf. gr. ΓΑ τοῦ ΓΑ-ΛΑΚΤ, quod primitive lac vaccinium significaverit, et cujus pars posterior convenit cum lat. *LACT* et, nisi fallor, cum scr. *dugdá* pro *dukta*, mutato *d* in *l*; βοῦς, mutatâ gutturali in labialem; lat. *bos*, *bovis*, gr. comp. 123; germ. vet. *chuo*, th. et gen. *chuoi*, quod adjecto *i* propius accedit ad scr. *gávya*, unde explicari possit, ita ut *a* finale abjectum et *chuoi* per metathesin e *chowi* ortum sit; angl. *cow*, nostrum *Kuh*; lett. *gohw* [= *gôw*] vacca; lit. *werśin-ga* vacca praegnans, cujus pars prior accus. est vocis *werśis* vitulus, cf. scr. *vrśa* taurus; slav. *govjado* pecus bubulum. Cum *gô* terra cf. gr. γαῖα, γῆ et goth. *gavi*, th. *gauja*, e *gavja*, regio [nostrum *Gau*], quod formâ accuratissime cum derivato scr. *gâvya* q. v. convenit, ad cujus femininum gr. γαῖα traxerim, ita ut hoc ortum sit e γαϝια, ejecto ϝ.)

गोकुल *gôkula* n. (e *gô* et *kúla* familia, genus) boum grex. R. Schl. I. 9. 61.

गोचर *gôćara* m. (e *gô* et *ćara* iens) quod sensibus percipitur, ut sonus, forma etc. B. 13. 5: *vânagôćara* teli jactus, quae sagittâ attingi potest distantia. Dr. 8. 28.

गोत्र *gôtrá* n. (e *gô* et *tra* servans, tuens, a *trâ* vel *trâi* s. *a*, cf. *tanutra*) 1) familia. Hit. 8. 3. 2) nomen, appellatio. Rag. 19. 24.

गोत्रभिद् *gôtrabid* m. (e praec. et *bid* findens) cognomen Indri. Rag. 6. 73.

गोदा *gôdâ* f. (e *gô* et *da* dans in fem.) Gôdâvarî flumen. Rag. 13. 35.

गोदावरी *gôdâvarî* f. (e praec. et *varî*; fem. τοῦ *vara*) id. Rag. 13. 33.

Hosted by Google

गोधा *góďá* f. (r. *guď* s. *a* in fem.) tegmen scorteum, quod sagittarii in brachio laevo gerunt, ne arcûs nervo laedatur. R. Schl. I. 24. 9.

गोधि *góďi* m. (fortasse a r. *guď* s. *i*) frons. Am.

गोप *gópá* m. (e *gó* et *pa* servans) 1) bubulcus. 2) dominus, princeps, rex.

गोपाय् *gópây* (denominativum a praec. s. *y*, v. gr. 520) custodire. N. 18. 8. 22. 25 *).

गोपाल *gópâlá* (*gópâla*) m. (e *gó* et *pâlá* servans, tuens) i. q. *gópá*.

गोपुच्छ *gópuččha* m. (e *gó* et *púčča* cauda) simiarum genus. R. Schl. I. 16. 19.

गोपुर *gópura* n. (r. *gup* s. *ura*) porta (praesertim urbis). A. 10. 3.

गोप्तार् *góptár* m. (a r. *gup* s. *târ tr*) custos, servator, gubernator. Bᶜ. 11. 18. N. 12. 47.

गोमायु *gómâyu* m. canis aureus (angl. *jackall*). H. 4. 9. Dr. 6. 7.

गोमुख *gómuka* m. (e *gó* bos et *múka* os) musicum instrumentum (Wils. a sort of horn, or trumpet?). Bᶜ. 1. 13.

गोरक्ष *gôrakša* m. (e *gó* et *rakša* servans) bubulcus.

गोरोचना *gôrôčanâ* f. (e *gó* et *rôčanâ*, a r. *ruč* splendere, s. *ana* in fem.) pigmentum flavum, splendidum **). Ur. 67. 2 infr. 91. 20.

गोर्द *górda* n. cerebrum. Am.

गोलाङ्गुल *gôlâñgula* m. (e *gó* et *lâñgula* cauda) i. q. *gópučča*. Maḥ. 1. 2628.

*) Forsterus *gôpây* radicibus primitivis adscribit; Wilkinsius, in libro suo, „The Radicals" etc. perperam deducit *gôpâyâmi* a *gup* cl. 1. quod *gôpâmi*, *gôpasi* etc. formare debet.

**) Wils. „A bright yellow pigment prepared from the urine of a cow or vomited in the shape of a scibulae by the animal; it is employed in painting and dying and is of especial virtue in marking the foreheads of the Hindus with the Tilaca or sectarial mark; it is also used in medecine."

गोवर्धन *gôvarďana* m. (e *gó* et *varďana*) mons quidam prope Maťuram situs. Ragᶜ. 6. 51.

गोवृष *gôvršá* m. (e *gó* bos et *vŕša* taurus) taurus.

गोवृषध्वज *gôvršaďvaǵa* m. (Baḥ. e praec. et *ďvaǵá* vexillum) taurum in vexillo habens, cognomen Śivi. A. 3. 54.

गोष्ठ् *góšť* 1. âtm. (*sañǵâtê*; ut mihi videtur, denominativum a *góšťá* vel *góšťî* q. v.) colligere.

गोष्ठ *góšťá* m. n. (a *gó* et *sťa* stans, gr. 109) bubile, in fine compositorum quodvis stabulum vel ferarum specus. Dr. 4. 9.

गोष्ठी *góšťî* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) concio. 2) colloquium. Bᶜar. 1. 35.

गोष्पद *góšpada* n. (e *gó* et *padá*, adjectâ sibilante, quam ex genitivi signo explicaverim, mutato *s* formae *gós* vaccae in *š*, propter antecedens *ó*, v. gr. 79[a]) vaccae vestigium. Maḥ. 1. 1444.

गौर *gáura* (in dial. vêd. *gáurá*; fem. *-rá* et *-rî*, fortasse a *gó* s. *ra*) flavus. Ragᶜ. 2. 35: *gâuram vršam*; Lass. 65. 6: *kanakagâura*. (Huc traxerim lat. *gil-vus* cum *l* pro *r*, ejecto *u* diphthongi *âu*, et attenuato *â* in *i*; lit. *geltónas* gilvus, *gielê* icterus; russ. **ЖИЛШЫЙ** *šiltyĭ*, nostrum *gelb*; de nostro *Gold* v. *ǵvalita* *).

गौरव *gâurava* n. (a *gurú* s. *a*, v. gr. 582) gravitas. N. 20. 28. Ragᶜ. 14. 18.

गौरी *gâurî* f. (a *gáura* signo fem.) 1) puella octo annos nata. Am.; etiam quaevis puella adhuc libera a menstruis. 2) cognomen Pârvatiae. Ragᶜ. 2. 26. (Fortasse angl. *girl*, quasi *gâurilá*.)

ग्रथ् *grať* 1. âtm. (*kâuṭilyê* K.) incurvatum, inflexum esse.

1. ग्रन्थ् *granť* 1. âtm. (*kâuṭilyê* K. *ǵâiḥmyê* V., scribitur *grať*, gr. 110[a]) id.

2. ग्रन्थ् *granť* 1. 9. 10. par.: *granťâmi*, *grаťnámi*, gr. 347, *granťáyâmi*, part. perf. pass. *grаťitá*

*) De lat. *aurum* v. *uš*.

(gr. 548) jungere, nectere, serere, componere. Ragʿ. 8. 69: *karuṇârtʿagratʿitam* (schol. *gratʿitam* = *yuktam*); *kusumâir gratʿitâm apârtʿivâiṅ sraǵam ... aharat*; 16. 43: *ratnagratʿitôttarîya*; Mah. 1. 82: *tać člôkakuṭam adyâ 'pi gratʿitaṅ sudṛḍʿam munê na bʿêttum śakyatê.* (Fortasse lat. *glut-en* mutato *r* in *l*; *rete* e *grete*?) Cf. *śrantʿ*. c. *ut* id. Ragʿ. 2. 8: *latâpratânôdgratʿitâiṅ sa kêśâiṅ.*

ग्रन्थ *grantʿa* m. (r. *grantʿ* s. *a*) liber, codex. Hit. 4. 4.

ग्रन्थन *grantʿana* n. (r. *grantʿ* s. *ana*) conjunctio, nexus. Lass. 4. 4: *puśpagrantʿana.*

ग्रन्थि *grantʿi* m. (r. *grantʿ* s. *i*) 1) conjunctio, contextus, nexus. Mah. 1. 8. 2) nodus, articulus. Bʿar. 3. 17.

ग्रस् *gras* 1. par. âtm. 10. par. *grásâmi*, *grásê*, *grâsáyâmi* vorare, glutire, deglutire. Man. 3. 133. N. 4. 9: *grasatê*; 16. 14: *râhugrastaniśâkara*; Bʿ. 11. 30: *grasamânaṅ samantâl lôkân*; capere. N. 11. 22. 23. (Cf. 3. *gar* [*gṛ*], unde *gras* transposito *ar* in *ra*, et adjecto *s*, sicut e. c. in *dâs*, *bʿâs* a *dâ*, *bʿâ*. E *gras* ortum est *glas* mutato *r* in *l*. Fortasse huc pertinent lat. *gra-men* et nostrum *Gras*, ita ut proprie *pabulum* significent, sicut scr. *gʿâsa* q. v., et *gra-men* mutilatum sit e *gras-men*; gr. γράω.)

ग्रसिष्णु *grasiśṇú* (fem. *-ṇu*, a r. *gras* s. *snu* inserto *i*, v. gr. 575. 74) vorax. Bʿ. 13. 16.

ग्रह् *grah* 1. 10. par. praesertim 9. par. âtm. *gráhâmi*, *grahâyâmi*, *gṛhṇâ'mi*, *gṛhṇê'*. (Haec radix in iis, quae guṇam non assumunt, formis, syllabam *ra* in *ṛ* corripit et vocalem intermediam *i* in *î* producit, unde part. in *ta*: *gṛhîtá*, gerundd. *gṛhîtvâ'*, *gṛ'hya*, praet. mltf. *ágrahiśam*; pass. *gṛhyê'*; desid. *gígʿṛkś**), gr. 102. *d*) 1) capere, sumere, accipere, prehendere, tollere. Bʿag. 2. 22: *vâsâṅsi navâni gṛhṇâti*; In. 1. 27: *pîtvâ pânîyam têśâm artʿêna ǵagrâha*; Ragʿ. 1. 18: *balim agrahît*; Man. 5. 157: *na nâmâ 'pi gṛhṇîyât parasya*; Ragʿ. 5. 59: *astramantraṅ ǵagrâha tasmât*; In. 2. 20: *pâṇâu gṛhîtvâi 'nam*; N. 1. 19: *têśâm êkaṅ ǵagrâha pakśiṇam*; 20: *paṭê nipatitê tadâ grahîśyâmi**) *'ti taṅ râǵâ nalam âha.* 2) captare. N. 1. 24: *grahîtuṅ kʿagamâṅs tvaramâṇô 'pa-ćakramê.* 3) percipere, audire. Ragʿ. 11. 15: *ǵyâninâdam atʿa gṛhṇati tayôṅ.* — Caus. facere ut aliquis capiat etc. Ragʿ. 15. 88: *âtôdyaṅ grâhayâmâsa samatyâǵayad âyudʿam*; Hit. 7. 21: *nîtividyâṅ grâhayituṅ śakyantê.* (Primitiva hujus radicis forma est *grabʿ*, unde *grah*, relictâ solâ aspiratione litterae *bʿ*; v. gr. comp. 23; forma *grabʿ* servata est in dialecto vêd., quae item syllabam *ra*, ubi grammaticae leges guṇam non postulant, in *ṛ* corripit; in lingua send. haec radix sonat 𐬔𐬆𐬭𐬆𐬞 *gĕrĕp* ante *t*, 𐬔𐬈𐬎𐬭𐬎 *geurv* ante vocales, v. gr. comp. 109[b]. 2. Cf. goth. *greipa*, nostrum *greife*, lit. *grĕbju* prehendo, *pagrĕbju* abripio, slav. *grabljuṅ* rapio, cum *l* euphonico; hib. *grabaim* „I devour; I stop, interrupt, disturb"; v. *vigrah* pugnare; *gabhaim* „I take, receive, conceive" ejecto *r*; fortasse eodem modo nostrum *gebe*, a rad. *gab*, goth. *giba*, *gaf*, *gêbum*, huc pertinet, ita quidem ut sensu respondeat formae caus. *grabʿáyâmi*. Etiam nostrum *Gabel*, germ. vet. *gabala* furca tanquam instrumentum sumendo inserviens huc traxerim (cf. gr. κρεάγρα). E graecâ linguâ huc retulerim γρῖφος, γρῖπος, rete, ita ut a capiendo sint nominata. Fortasse ἀγρεύω, ἀγρέω dissolvenda sunt in ἀ-γρεύω, ἀ-γρέω, abjectâ radicis consonante finali, ita ut ἀ respondeat praepositioni scr. *â* vel *ava*. Lat. *prehendo*

*) Nonnunquam etiam in formis guṇandis *ṛ* pro *ra* invenitur, ut videtur, propter productam intermediam vocalem; ita in Hit. 13. 6 legitur *anugṛhîtum* pro *anugrahîtum*; Râm. III. 56. 12 *gṛhîśyê* pro *grahîśyê.*

*) Sic legendum pro *grahiśyâmi.*

e *grehendo* ortum esse possit, mutatâ gutturali in labialem et mediâ in tenuem, sicut in gr. κλέπτω. Adjectum *end* referri potest ad *âna* imperativi *gṛhâṇa*, vel, quod ad idem redit, ad *nâ* τοῦ *gṛhṇâmi* etc., adjecto *d* post *n*, sicut e. c. in *tendo* = scr. *tan* et nostro *Hund* = *śvan*, *śunás*, κύων, κυνός. Fortasse *gra-tus* sicut nostrum *angenehm* et idem valens *acceptus* ab accipiendo est dictum, abjectâ consonante finali; v. etiam *grah* praef. *anu*. Lat. *rapio* et gr. ἁρπάζω e *grapio*, γραπάζω mutilata esse possent, sicut *nascor* e *gnascor*, *nosco* e *gnosco*, νοῦς e γνοῦς; respiciatur etiam scr. *lab'*, quod fortasse ante linguarum separationem e *grab'* vel *glab'* mutilatum est, quum antiquitas formae *lab'* cognato graeco ΛΑΒ et hib. *lamh* manus confirmetur.)

c. *anu* favere, fortunare, beare, adjuvare, c. acc. pers. et instr. rei. Ḥit. 17. 6: *mâm mâitryêṇâ 'nugṛhîtum arhasi*; 33. 12: *anêna mitrêṇâ 'haṅ snêhânuvṛttyâ 'nugṛhîtaḥ*; Rag'. 8. 85: *kuṭumbinîm anugṛhṇîśva nivâpadattib'iḥ*; Ur. 75. 8: *anugṛhîtô 'ham amunô 'padêśêna*; Râm. I. 11. 13: *anugṛhṇantu mâm atra b'avantaḥ śaraṇâgatam.*

c. *upa* tollere. Ḥit. 45. 12: *avyavasâyinam alasam ... pramadê 'va hi vṛdd'apatin nê 'ćaty upagṛhîtuṅ lakśmîḥ*; Râm. III. 51. 2: *upagṛhya śirô râǵńaḥ.*

c. *ni* 1) deorsum sumere, deorsum tenere. Ḥ. 4. 18. 19: *vêgêna prahitam bâhun niǵagrâha hasann iva | nigṛhya tam* etc. 2) deprimere, supprimere, devincere, cohibere. N. 22. 24: *nigṛhyâ ''tmanô duḥk'am*; Man. 11. 32: *svênâi 'va vîryêṇa nigṛhṇîyâd arîn*; Ḥit. 72. 10. 67. 13. 3) retinere, inhibere, sustinere, sistere, e. c. equos. N. 20. 4: *nigṛhṇîśva ... hayân êtân.*

c. *ni* praef. *vi* id. A. 9. 9: *vinigṛhya hayâṅśćâ 't'a rat'ańća mama.*

c. *ni* praef. *sam* jaculari, sagittas conjicere, telis petere. Dr. 7. 21: *rat'ânîkaṅ śaravarśând'akâraṅ ćakruḥ krudd'âḥ sarvataḥ sannigṛhya*; cf. *pratigrah* et *nigrah.*

c. *pari* 1) amplecti. Sâ. 5. 101: *patim utt'âpayâmâsa bâhub'yâm parigṛhya vâi.* 2) accipere. Dr. 4. 14: *padyam parigṛhâṇê 'dam âsanańća.* 3) inhibere. Lass. 85. 9: *vâgart'am parigṛhya môkśapadavîn d'yâyanti nirmatsarâḥ.*

c. *pra* tollere, levare, sublevare, protendere. Ḥ. 4. 17: *bâhum pragṛhya ... ab'yadravata ... b'îmasênam*; Dr. 8. 4: *gadâm pragṛhyâ 'b'yadravat*; 5. 25. A. 5. 25. 6. 16. 7. 11.

c. *prati* 1) prehendere. In. 2. 19: *saćâi 'nam vṛttapînâb'yâm bâhub'yâm pratyagṛhṇata* *). Râm. III. 56. 3: *pratiǵagrâha ǵananyâś ćaraṇâu.* 2) accipere. A. 6. 24. N. 25. 4. 18; *vâkyam, vaćanam, âǵńâm pratigrahîtum* sermonem, jussum (alicujus) accipere, excipere. R. Schl. I. 1. 22: *śiśyas tu tasya bruvatô munêr vâkyam anuttamam | tat'ê 'ti pratiǵagrâha*; 11. 18: *tat'ê 'tića nṛpasyâ ''ǵńâm mantriṇaḥ pratigṛhya tê.* 3) recipere, excipere (hospitio). N. 21. 20: *tam b'îmaḥ pratiǵagrâha pûǵayâ parayâ.* — *astrâiḥ pratigrahîtum* sagittis petere. A. 10. 28. — Caus. facere ut aliquis capiat. In. 3. 2: *pâdyam âćamanîyańća pratigrâhya nṛpâtmaǵam.*

c. *vi* 1) capere, prehendere. A. 9. 8: *antarb'ûmigatâśćâ 'nyê hayânâm ćaraṇâny at'a | vyagṛhṇan.* 2) pugnare c. aliquo. Ḥit. 67. 13: *kat'am anêna balavatâ sârdd'am b'avân vigrahîtuṅ samart'aḥ*; 118. 9: *êtâiḥ sand'in na kurvîta*

*) Notetur forma *pratyagṛhṇata* pro *pratyagṛhṇîta*, correpto charactere *nâ* ante terminationem gravem in *na* pro *nî*, in analogia linguae graecae, ubi e. c. ἐδάμνατο opponitur formae activae ἐδάμνη, v. gr. comp. 485.

Hosted by Google

vigṛhṇîyât tu kêvalam; A. 10. 29: *tatô śara-gâlêna ... vyagṛhṇan**) *saha dâitêyâiḥ*; v. *vigraha*. — Caus. impugnandum curare. Hit. 116. 22. c. *sam* 1) capere, sumere, prehendere. Su. 4. 17: *gadê b'îmê sañgṛhṇîtâm ub'âu tadâ* (omisso augmento). 2) colligere, continere (zusammennehmen, e. c. vestem). Dr. 3. 1: *sañgṛhṇati kâuśikam uttarîyam*. 3) flectere, moderari, regere (currum, equos). A. 1. 2: *sa (indravâhaḥ) ... mâtalisañgṛhîtaḥ*; 8. 19: *vṛtrasya vad'ê sañgṛhîtâ hayâ mama*; 29: *susañgṛhîtâir harib'iḥ*.

ग्रह *gráha* m. (r. *grah* s. *a*) 1) actio prehendendi. Rag'. 10. 48. 2) solis et lunae eclipsis (v. *râhú*). 3) cognomen Râhûs. Rag'. 12. 28. 4) planeta. Su. 2. 25. N. 13. 24.

ग्रहण *gráhaṇa* n. (r. *grah* s. *ana*, v. euph. r. 94[a]) actio capiendi, prehendendi. In. 2. 25; *nâmagrahaṇa* nominis pronunciatio. Rag'. 7. 38.

ग्राम *grấma* m. (ut mihi videtur, e *grâhma*, ejecto *h*, a r. *grah* s. *ma*, cf. *gṛhá*) 1) pagus, vicus. H. 1. 39. 2) turba. N. 4. 10. B'. 6. 24. B'ar. 3. 23. (Fortasse lit. *kiëma-s* vicus, ejecto *r* et mutatâ mediâ in tenuem; hib. *gramaisg* „the mub", *gramasgar* „a flock, company".)

ग्रामिन् *grâmín* m. (a praec. s. *in*) vicanus. N. 13. 48.

ग्रामीण *grấmîṇa* adj. (a *grấma* s. *îna*) rusticus. B'ar. 1. 89.

ग्राम्य *grâmyá* (a *grấma* vicus, s. *ya*) cicur, mansuetus. N. 13. 8.

ग्रावन् *grâvan* m. lapis, saxum, rupes. B'ar. 3. 29. 79. Hit. 43. 11. (Lit. *riëwa* rupes, abjecto *g*, hib. *creag* id. mutato *v* in *g*, v. gr. comp. 19.)

ग्राह *grâhá* m. (r. *grah* s. *a*) 1) prehensio. 2) ut videtur, serpens aquaticus (Wils.: a shark; according to some, the gangetic alligator, according to others, the water elephant, the hippopotamus? Am. 3 any large fish or marine animal). N. 11. 21. 22. 23. cf. N. 11. 27.

*) De formâ *vyagṛhṇam* pro *vyagṛhṇâm* v. gr. 293.

ग्राहिन् *grâhín* (r. *grah* s. *in*) sumens, prehendens, tenens, in fine compp. B'ar. 3. 67.

ग्रीवा *grîvấ* f. (ut videtur, e *gîrvâ*, quod ipsum e *garvâ* sive *gârvâ*, a r. 3. *gar* [*gṝ*] s. *vâ*) collum, cervix. (Lit. *galwà* caput, mutato *r* in *l*, v. 3. *gar* [*gṝ*]; russ. *glavà* et *golovà* id.)

ग्रीष्म *grîśmá* adj. calidus, fervidus. Subst. m. 1) calor, aestas. 2) fervidum anni tempus. Rag'. 16. 54. Lass. 50. 7. (Hib. *gris* ignis, *griosgaim* „I fry, broil", *griosach* „burning embers"; lit. *karś-tas* calidus, *karś-tis* calor, *karśty-métis* fervidum anni tempus.) Cf. *śriś* urere.

ग्रुच् *gruć* 1. par. (*ćâuryê*) furari; cf. *gluć*, *glah*, *grah*.

ग्रैव *grâivá* n. (a *grîvấ* s. *a*) collare, catena collaris, praesertim elephantorum. Rag'. 4. 48: *kariṇâṅ grâivam*, v. sq.

ग्रैवेय *grấivêya* n. (a *grîvấ* s. *êya*) id. Rag'. 4. 75: *mâtañgagrâivêya*; R. Schl. I. 53. 17: *hiraṇyakakśagrâivêyân ... dadâmi kuńgarâṇân tê sahasrâṇi ćaturdaśa*.

ग्लस् *glas* 1. âtm. i. q. *gras*.

ग्लह् *glah* 1. âtm. i. q. *grah*, unde ortum est mutato *r* in *l*. (Hib. *glacaim* „I accept, receive, take, seize, feel, apprehend".)

ग्लह *gláha* m. (r. *glah* s. *a*) ludus talarius. Mah. 2. 1968.

ग्लान *glâna* v. *glâi*.

ग्लानि *glấni* f. (a r. *glâi* s. *ni* pro *ti*, gr. 575. 48) 1) fatigatio, lassitudo, languor. Sâ. 5. 27. B'. 4. 7. 2) tristitia. B'ar. 1. 45: *mudańća glânińća kat'ayati pat'iśu*.

ग्लास्नु *glâsnú* (r. *glâi* s. *snu*, fem. *snu*) fessus, defessus, lassus, fatigatus. Am. (Cf. lat. *lassus*, quod fortasse e *glassus*, sicut *natus* e *gnatus*; *glassus* vero per assimilationem ortum esse potest e *glasnus*, quod sanscrite *glasnas* sonaret.)

1. ग्लुच् *gluć* 1. par. i. q. *gruć*.

Hosted by Google

2. ग्लुच् *gluć* 1. par. (*gatâu*) ire, v. sq.

ग्लुञ्च् *gluńć* 1. par. id.

ग्लेप् *glêp* 1. âtm. (*dâinyê* K. *dâinyê gatyâń ćâlê* V.) miserum esse; ire, se movere; cf. *gêp*, *glâi*.

ग्लेव् *glêv* 1. âtm. (*sêvanê*) colere, venerari; cf. *gêv*, *kêv*, *kʿêv*, *sêv*.

ग्लेष् *glêś* 1. âtm. i. q. *gêś* et *gavêś* q. v.

ग्लै *glâi* 1. par. (part. perf. pass. *glâna*, gr. 543) 1) fatigare, defatigare. 2) contristare, dolore afficere. Pass. *glâyê*. Sâ. 3. 23: *sâvitryâ glâyamânâyâs tiśṭʿantyâśća divâniśam.* — Caus. *glâpáyâmi* et *glapáyâmi* (gr. 466. 467) facere ut aliquis defatigetur, contristetur. Ragʿ. 16. 38: *nidâgʿaglapitâm ivô 'rvîm.* (Vid. *glấni*, *glâsnú* et cf. lat. *lâbor* quod a fatigatione nominatum esse potest et formâ cum caus. *glâpáyâmi* convenit, mutatâ tenui in mediam et abjectâ initiali gutturali, sicut in *lassus*, si hoc cum scr. *glâsnú* q. v. cohaeret.)
c. *pari* i. q. simpl. *pariglâna* languore confectus, exhaustus. N. 11. 25: *śrântasya tê kśudʿârtasya pariglânasya.*
c. *pari* praef. *abʿi* id. Maḥ. 1. 4489: *kśuććramâbʿipariglâna.*

ग्लौ *glâu* m. luna.

घ *gʿ*.

घंष् *gʿanś* 1. âtm. (*kśarê*, scribitur *gʿaś*) stillare, effundere.

घंस् *gʿans* 1. âtm. (*kśaraṇê*, scribitur *gʿas*, gr. 110[a]) id.

घग्घ् *gʿaggʿ* 1. par. (*ḥasanê*) ridere; cf. idem valentes formas *gaggʿ*, *kakʿ*, *kakkʿ*, *kʿakkʿ*, *kakk* et lat. *cachinnari*, gr. καχάζω, καγχάζω, goth. *hlaha*, v. *kʿakkʿ*.

घट् *gʿaṭ* 1. âtm. (*ćêśṭâyâm* K. *ćêśṭê* V.) 1) ire, pervenire. Lass. 18. 8: *yadi mama ḥastê pustakî 'yań gʿaṭati* (*gʿaṭatê*?) *tadâ 'ḥan tâm priyâń gîvâpayâmi*; c. ablat. exire. Lass. 36. 7: *têna ḥastâd gʿaṭitô raṭʿô darśitaḥ.* 2) conjungere, conglutinare. Ur. 49. 9 infr.: *vagralêpagʿaṭitam iva mê ḥastayugalan na samarṭʿâ 'ḥam apanêtum.* 3) facere, conficere. Ćaur. 22: *snêḥâikapâtragʿaṭitâm avaniśaputrîm* (schol. editionis Serampur. *gʿaṭitâm* explicat per *nirmitâm*).
c. *ut* 10. par. (*udgʿâṭayâmi*) 1) aperire. Bʿar. 1. 62: *nirayanagaradvâram udgʿâṭayantî*; Maḥ. 1. 4504: *udgʿâṭanîyâny êtâni kuṇḍâni*; Up. 78: *sadasy udgʿâṭitâ tatra mańguśâ.* 2) erigere, levare, sublevare (v. *udgʿâṭin* et apud Wils. *udgʿâṭana*, *udgʿâṭita*. *udgʿâṭin* fortasse non ab *udgʿaṭ* sed a substantivo *udgʿâṭa* elevatio descendit). Ḥit. 109. 11: *kâryam udgʿâṭitam.*
c. *vi* 1. âtm. dissolvi, perire. Ḥit. 109. 11: *kâryam udgʿâṭitań kvâ 'pi madʿyê vigʿaṭatê yataḥ* (ed. Ser. *kâryań sugʿaṭitań kvâ 'pi dâivayôgâd vinaśyati*). Mṛ. 66. 4 infr.: *ćârudattasya vibʿavê vigʿaṭitê.*
c. *sam* excitare. Râm. III. 55. 26: *bʿêrîmṛdâńgavîṇânâń kôṇasańgʿaṭitaḥ ... śabdaḥ*; v. *gʿaṭṭ* praef. *vi*.

घट *gʿaṭa* m. (ut videtur, a r. *gʿaṭ* s. *a*) magna hydria fictilis.

घटन *gʿáṭana* n. (r. *gʿaṭ* s. *ana*) junctio, conjunctio. Ur. 27. 9.

घटना *gʿaṭanâ* f. (r. *gʿaṭ* s. *ana* in fem.) caterva elephantorum bellicorum. Am.

घट्ट् *gʿaṭṭ* 1. âtm. 10. par. (*ćalanê* K. *ćâlê* V.) movere, commovere, *vîṇâm vigʿaṭṭitum* lyram pulsare. Mṛ. 20. 3. Cf. *gʿaṭ*.

Hosted by Google

c. *vi* 1) movere, commovere. B'ar. 3. 36: *vâyuvig'aṭṭitâb'rapaṭalî.* 2) aperire. Mah. 2. 1674: *dvâram ... vig'aṭṭayan karâb'yâm.*

c. *sam* terere, conterere, fricare. Rag'. 6. 73: *saṅg'aṭṭayann aṅgadam aṅgadêna* (schol. *g'arśayan*).

घट्टन *g'aṭṭana* n. (r. *g'aṭṭ* s. *ana*) tactio, ictus. Rag'. 11. 71: *suptasarpa iva daṇḍag'aṭṭanâd rôśitô ssmi* (schol. *saṅyôgât*); v. *g'âṭa.*

घण् *g'aṇ* 8. par. (*dîptâu*) fulgere; cf. *g'aṇṭ, kan.*

घण्ट् *g'aṇṭ* 10. par. (*b'âśârt'ê* K. *dyutâu* V.; scribitur *g'aṭ*, gr. 110[a]) loqui, splendere; v. *g'aṇ.*

घण्टा *g'aṇṭâ* f. (r. *g'aṇṭ* s. *â*) tintinnabulum. A. 2. 3.

घन *g'aná* (ut videtur, a *han* s. *a*, mutato *h* in *g'*, v. gr. 324) 1) crassus, pinguis, turgidus. Lass. 6. 8: *g'anâir vṛkśâiń*; Ćaur. 15: *g'anôrudêśê*; Gîta-G. 10. 6: *g'anaǵag'anamaṇḍalê.* 2) impervius, impenetrabilis. Rag'. 8. 90: *vaćaň ... alabd'apadaň hṛdi śôkag'anê pratiyâtam* (schol. *niviḍê*); 11. 18: *ćakâra vivaraň śilâg'anê tâḍakôrasi sa râmasâyakaň* (schol. *niviḍê*). 3) subst. m. nubes. Râm. I. 29. 14.

घम्ब् *g'amb* 1. par. (*gatâu*) ire; cf. idem valentes radices *gam, kamb, ćamb, bamb, g'arb, garb, ćarb.*

1. घर् घृ *g'ar g'ṛ* 1. âtm. (*sêkê* V.) conspergere, humectare.

2. घर् घृ *g'ar g'ṛ* 3. par. *ǵig'ármi* (*kśaraṇadîptyôň* K. *b'âsi sêkê* V.) stillare, effundere conspergere, humectare; splendere; v. *g'armá.*

3. घर् घृ *g'ar g'ṛ* 10. par. *g'ârâyâmi* (*kśaraṇadîptyôň* K. *sêkê ćâdanê* V.) stillare, effundere, conspergere, humectare; splendere; tegere. (Cf. slav. *gor-ju-ň* ardeo, gr. comp. 504.)

c. *â* praef. *vi* conspergere, humectare. Mṛ. 121. 3 infr.: *vyâg'âritan tâilag'ṛtâiň.*

घर्ण् घृण् *g'arṇ g'ṛṇ* 8. par. âtm. *g'ṛṇômi, g'ṛṇvê* (*dîptâu*) splendere, v. *g'ṛṇi* et cf. *g'armá.*

घर्ण्ण् घृण्ण् *g'arṇṇ g'ṛṇṇ* 1. âtm. *g'ṛṇṇê* (*grahaṇê*; scribitur *g'arṇ g'ṛṇ*, gr. 110[a]) capere, prehendere; cf. *grah, gṛhṇâmi.*

घर्ब् *g'arb* 1. par. (*gatâu*) ire, v. *g'amb.*

घर्म *g'armá* m. (secundum Wils. a r. *g'ar g'ṛ* s. *ma*, ita ut *g'armá* proprie significet „sudore conspergens"; cf. *g'arṇ g'ṛṇ*) 1) calor, aestus. 2) fervidum anni tempus, aestas. Rag'. 16. 43. 3) sudor. (Ṣend. [Zend script] *garĕma* calor; hib. *garaim* „I warm, heat", *garamhuil* „warm, snug"; nostrum *warm*, goth. *varmja* calefacio, abjectâ initiali gutturali, cui *v* se adjunxerat, sicut saepe; v. *kṛmi*; russ. горю *gorju* uro, жар *ṣar* aestus; gr. θέρω, θερμός, θέρμη, mutato aspiratae organo; huc etiam traxerim lat. *ferveo*, cujus *v* ex *m* ortum esse videtur; quod ad *f* pro θ attinet, eandem hic habemus rationem, quam in *fumus* contra scr. *d'ûmá*, gr. θύω; osset. *garm-kanin* calefacere.)

घर्ष् घृष् *g'arś g'ṛś* 1. par. fricare, terere, conterere. Ćaur. 12: *kanakakuṇḍalag'ṛśṭagaṇḍa*; Mṛ. 140. 9 infr.: *g'ṛśyantê vâidûryâň*; 7 infr.: *g'ṛśyatê ćandanarasaň.*

c. *ut* id. Rag'. 17. 28: *ćûḍâmaṇib'ir udg'ṛśṭapâdapîṭ'a.*

c. *sam* 1) i. q. simpl. *saṅg'ṛśyat* contritus (v. gr. 532) Mah. 1. 1134: *saṅg'ṛśyantaň parasparam nyapatan ... parvatâgrân mahâdrumâň.* 2) certare, aemulari. Rag'. 19. 36: *prayôktṛb'iň saṅgag'arśa saha* (schol. *saṅg'arśaň parâb'ib'avêśâ.*)

घस् *g'as* 1. par. edere. (Ex hac radice ortum esse censeo *ǵakś*, quod correptum est e *ǵag'as*, expulso *a*, v. gr. 321; cf. lat. *vescor*, quod explicaverim e *guescor*, abjectâ gutturali, sicut in *vivo* e *guivo*, *vermis* e *quermis*, v. *kṛmi*; gr. γασ-τήρ; huc etiam traxerim nostrum *Gast*, goth. *gasts*, th. *gas-ti*; lat. *hos-tis*, *hos-pes*, *hos-pit-is*, tanquam is qui edere vel cibum petit, qui esum it; Pott. I. 278 apte confert *gâ-nea*, e *gas-nea*; lit. *gas-padà* hospitium, tanquam locus edendi, v. *padá*; *gaślùs* libidinosus.)

Hosted by Google

घसि g'así m. (r. g'as s. i) cibus. Hêm.

घस्मर g'asmará (r. g'as s. mara) edax, vorax.

घाटा g'âṭâ f. (r. g'aṭ conjungere, s. â) cervix. Am. (Etiam lat. *cervix* a conjungendo nominatum esse videtur, ita ut in *cer-vix* dissolvendum sit, cujus pars prior cohaeret cum scr. *śíras* caput, et posterior cum *vincio*; v. *kand'ara* et *śirôd'i* cervix.)

घात g'âta m. (a g'âtay s. a) eversio, vastatio, excidium. A. 10. 70.

घातय् g'âtay forma caus. r. *han*, gr. 471. 4.

घातिन् g'âtín m. (a praec. s. *in*) occisor, in fine compp. N. 12. 33.

घास g'âsá m. (r. g'as s. a) gramen. Am. (Germ. vet. *wisa* pratum, nostrum *Wiese*, v. *kṛmi* et Graff I. 1077.)

घि g'i v. *hi*, gr. 402. 481.

घिण् g'iṇṇ 1. âtm. (*grahaṇê*; a grammaticis scribitur *g'iṇ*, v. gr. 110[a]) capere, prehendere; cf. *g'uṇṇ* et *g'arṇṇ g'ṛṇṇ*.

घु g'u 1. âtm. (*śabdê* K. *d'vanâu* V.) sonare, cf. *gu*, *ku*, *k'u*.

1. घुट् g'uṭ 1. âtm. (*parivartanê* K. *parivartê* V.) redire.

2. घुट् g'uṭ 6. par. (*pratig'âtê* K. *pratihatâu* V.) repellere, repulsare, arcere.

घुटिका g'uṭikâ f. (r. g'uṭ s. *ikâ*) talus (pedis). Am.

घुड् g'uḍ 6. par. (*vyâg'âtê*) impedire. Cf. 2. *g'uṭ*.

1. घुण् g'uṇṇ 6. par. 1. âtm. (*b'ramaṇê*) currere, vagare, circumerrare.

2. घुण् g'uṇṇ 1. âtm. (*grahaṇê*; a grammaticis scribitur *g'uṇ*, v. gr. 110[a]) capere, prehendere; cf. *g'iṇṇ*.

1. घुर् g'ur 6. par. (*b'îmârtiśabdê* K. *d'vanâu b'îmârt'ê* V.) prae timore, terrore clamare. (Goth. *gaurs* tristis, *gaurida* tristitia; v. *g'ôrá*.)

2. घुर् g'ur 4. âtm. *g'ûryê* (*hinsâgyânyôh*) laedere, occidere; senescere; scribitur etiam *g'ûr*, cf. *gûr*.

घुष् g'uś 1. 10. par. proclamare, pronuntiare. N. 9. 8: *g'ôśayâmâsa vâi purê*; Rag'. 9. 10: *gayam ag'ôśayad asya ... ćamûh*. (Cf. *g'u*; hib. *gioscan* „the grating noise made by the turning of a wheel or hinge that wants grease or oil"; *gioscanach* „gnashing, grating"; *gusgar* „roaring, making lamentation".)

c. *ut* clamare, clamitare. *udg'uśṭa* n. clamor, strepitus. Mr. 85. 10 infr.: *atrâ 'ntarê udg'uśṭan̄ ġanêna*; R. Schl. I. 73. 36: *tûryôdg'uśṭa*.

c. *ut* praef. *pra* sonare, personare. N. 12. 113: *hradinîm prôdg'uśṭân krâuńćakurarâih*.

c. *upa* id. Dr. 6. 2: *mahâvanan tad vihag'ôpag'uśṭam*.

c. *pari* praef. *sam* circumsonare. N. 12. 6: *nikuńġân parisańg'uśṭân*.

घुंष् g'uńś 1. âtm. (*d'ûśê*; scribitur *g'uś*) splendidum, pulchrum reddere.

घूर्ण् g'ûrṇ 6. âtm. 1) commoveri, vacillare. M.: *sâ nâus tasmin mahôdad'âu g'ûrṇatê ćapalê 'va strî*. 2) flare, spirare. A. 6. 6: *vâyuśća g'ûrṇatê b'îmah*. (Huc trahi posset lat. *volvo*, quod in prima hujus libri editione p. 206 cum *var vṛ* tegere contulimus, ad quod sensu *in-volvo* quadrat. Si autem ad *g'ûrṇ* pertinet, mutilatum est e *guolvo*, mutato *r* in *l*. Conferatur etiam goth. *valvja* volvo, nostrum *wälze*, *Welle*, germ. vet. *wella* unda, fluctus, lit. *wilnis* id., quod formâ propius ad *g'ûrṇ* accedit; v. tamen *ûrmí*.)

c. *â* id. Dêv. 12. 26: *âg'ûrṇitô vâtêna*. — c. *â* praef. *vi* id. H. 1. 10: *ûruvêgasamîritam vanam vyâg'ûrṇitam ivâ 'b'avat*.

c. *vi* par. se volutare. R. III. 48. 79: *vig'ûrṇatô vićêśṭasya vêpamânasya b'ûtalê*; ed. Schl. I. 32. 18: *vićêtanam vig'ûrṇantan̄ śitêśubalapîḍitam*.

घूर्ण g'ûrṇa (r. g'ûrṇ s. a) se movens, se volvens. Ćaur. 45: *g'ûrṇanêtra*.

घृणा g'ṛṇâ' f. miseratio, misericordia. Rag'. 9. 81. 11. 65. 11. 17.

घृणि g'ṛ́ṇi m. (r. *g'arṇ g'ṛṇ* s. *i*) radius.

घृणिन् g'ṛṇín (a *g'ṛṇâ'* s. *in*) misericors. Dr. 9. 8. 20.

घृत *gʿṛtá* n. (r. *gʿar gʿṛ* s. *ta*) butyrum liquefactum. Bʿar. 1. 65. 3. 97.

घृताची *gʿṛtâćî* f. (e *gʿṛtá* et *aćî* a r. *ańć* s. *a*, in fem.) n. pr. Apsarasis. In. 2. 29.

घृष्टि *gʿṛśṭi* (r. *gʿarś gʿṛś* s. *ti*) fem. 1) frictio, tritus. 2) aemulatio, certatio. — masc. porcus, sus.

घोटक *gʿôṭaka* m. equus. Am.

घोणा *gʿôṇâ* f. (ut videtur, a r. *gʿrâ* s. *anâ*, ejecto *r* et mutato *â* in *ô*, sicut in *sôḍʿum*, *śôḍaśa*, v. gr. 429. 40 et cf. prâcr. *gʿâṇa* pro scr. *gʿrâṇa*) nasus. Dr. 7. 7.

घोणिन् *gʿôṇin* (a praec. s. *in*) porcus, sus. Am.

घोर *gʿôrá* (r. *gʿur* s. *a*) terribilis, terrificus, atrox. In. 5. 62. Ḥ. 1. 17. Br. 1. 3. (Goth. *gaurs*, th. *gaura*, tristis, nisi pertinet ad *gʿardʿ gʿṛdʿ*; hib. *gorg* „fierce, cruel".)

घोरदर्शन *gʿôradarśana* (Baḥ. e praec. et *darśana* n. visus, conspectus) terribilem speciem habens, terribilis visu. Ḥ. 2. 5.

घोष *gʿôśa* m. (r. *gʿuś* s. *a*) 1) proclamatio, pronuntiatio. Maḥ. 1. 5333: *sukʿapuṇyâhagʿôśa*. 2) sonus, strepitus. N. 2. 11. 19. 25. 21. 2. Dr. 6. 7. 3) pastoralis sedes. N. 17. 49.

घोषणा *gʿôśaṇâ* f. (r. *gʿuś* s. *ana* in fem.) proclamatio. Am.; Ragʿ. 12. 72: *ǵayagʿôśaṇa*.

घ्न *gʿna* (f. *gʿnî*, r. *ḥan* s. *a*, v. gr. 575. 1) occidens, in fine compp. N. 12. 18. 13. 28.

घ्रा *gʿrâ* 1. par. *ǵigʿrâmi* (proprie cl. 3 correpto *â* in *a*, et in syllabâ redupl. attenuato *a* in *i*, ob duas sequentes consonantes, sicut in *tiśṭʿâmi* pro *taśṭʿâmi*, a r. *sṭʿâ*) odorari. Râm. I. 12. 42: *dʿûmagandʿań ǵigʿrati*; Ḥit.: *ǵigʿrann api bʿuǵańgamô ḥanti*. (Pottius ingeniose confert lat. *fra-gra-re*, ita ut *fra* sit syllaba reduplicativa pro *ghra*; hib. *gros* „a snout", nisi hoc pertinet ad *gras*; fortasse nostrum *riechen*, cujus radix est *ruch*, germ. vet. *riuhu*, *rouh*, *ruhumês*, litteris transpositis ortum est e *HRU*, attenuato *â* in *u*; huc etiam traxerim lit. *kwêpju* oleo, *kwâpas* odor, quae conveniunt cum formâ caus. *gʿrâpáyâmi*, cum *k* pro *g* et *w* pro *r*. Pottius apte confert gr. ἄρωμα, ita ut ad *âgʿrâ* pertineat, ejectâ gutturali, sicut in ῥίς, ῥῖν-ός, quod cum *gʿrâṇá* convenit.)

c. *ava* 1) id. Man. 3. 218: *avaǵigʿrêćća tân piṇḍân*. 2) osculari. R. Schl. II. 20. 20: *avagʿrâtaśća mûrdʿani*.

c. *â* id. Ḥ. 2. 8: *âgʿrâya mânuśań gandʿam*.

c. *â* praef. *upa* osculari. In. 2. 21: *mûrddʿnićâi 'nam upâgʿrâya*.

घ्राण *gʿrâṇá* n. (r. *gʿrâ* s. *ana*) 1) odoratus, odoratio. 2) nasus. Ḥ. 2. 12. (Gr. ῥῖν, abjectâ gutturali, attenuato *â* in *î*.)

ङ *ń*.

ङु *ńu* 1. âtm. (*dʿvandu*) sonare.

च *ć*.

च् *ć*. Haec littera orta est e *k*, et in comparandis linguis cognatis non aliter accipienda est, ac si *k* in ejus loco inveniretur; v. gr. comp. 14.

च *ća* partic. enclit. (a stirpe interr. *ka*, mutato *k* in *ć*, v. gr. comp. 401) 1) et, que, saepissime; repetitum: et - et, tum - quum. N. 24. 50. 26. 5. 2) enim. N. 10. 14. 3) si. Dr. 9. 10. 4) tamen. N. 21. 32. 5) vero, autem. N. 23. 28. Ḥit. 43. 10. 6) expletive sive ad vim orationis augendam. Ḥ. 1. 26. Br. 3. 20. 22. — Cum sequente *api* 1) et etiam. Ḥ. 2. 24. 2) vero, autem.

Hosted by Google

Dr. 8. 52. Br. 2. 26. — Cum sequente *êva* 1) et etiam. Br. 2. 26; repetitum et - et, tum - quum. Br. 2. 25. 2) vero. H. 4. 33. (Lat. *que*, *pe* in *quip-pe*, *nem-pe*, gr. κε, τε [gr. comp. 401]; goth. *uh*, *h*, e. c. *quḙthunuh* dixeruntque, *hvaṣuh* quisque, *nih* neque [Grimm III. 23]; slav. ЖЕ *ś̌e*, gr. comp. 403.)

चक् *ćak* 1. par. âtm. terrere. *ćakitá* territus, timens. B'ar. 3. 10: *maraṇôpâyaćakita*; Rag'. 10. 74: *pâulastyaćakitêśvara* (secundum K. *dîptâu* lucere); v. *ćakk*.

चकक् *ćakk* 10. par. (*vyasanê* K. *ártâu* V.) dolore afficere, vexare; v. *ćak*, *ćikk*, *ćukk*.

चकास् *ćakâs* 2. par. (*dîptâu*) splendere; v. *kâs*, unde reduplicatione oritur *ćakâs*.

चकोर *ćakôra* m. (ut videtur, a r. *kur* sonare, cum syllabâ redupl. s. *a*, sic etiam Lass.; cf. *kurara*) perdix rufa. Lass. 52. 20. (Lit. *kurrapkà* perdix.)

चक्र *ćakrá* m. (ut videtur, forma redupl. a r. *kram* se movere, abjecto *m*; secundum V. a r. *kar kr*) 1) rota. A. 9. 8. 2) orbis, circulus. Lass. 63. 8. 3) discus, telum missile circulare. In. I. 5. 4) regio, provincia. 5) exercitus. (Ut videtur, gr. κύκλος pro κύκρος, attenuato α in υ.)

चक्रधर *ćakrad'ará* m. (e praec. et *d'ara* tenens) cognomen *Viśṇûs*. Rag'. 16. 55.

चक्रपाणि *ćakrapâṇi* m. (e *ćakrá* et *pâṇi* manus) id. Am.

चक्रवर्तिन् *ćakravartin* m. (e *ćakrá* et *vartin*) rex supremus, terrae dominus. Am.

चक्रवाक *ćakravâká* m. (e *ćakrá* et *vâka* sermo) anseris genus. Wils. „the ruddy goose or Brahmani goose, *Anas casarea*". N. 12. 113.

चक्रवाल *ćakravâla* m. (e *ćakrá* et *vâla*, a r. *val* circumdare) horizon. Am.

चक्रिन् *ćakrín* m. (a *ćakrá* s. *in*) disco praeditus. B'. 11. 17.

चक्ष् *ćakś* 2. âtm. (v. gr. 326) dicere, loqui, narrare, indicare. (Hanc radicem equidem ad *kâs* splendere reduxerim, ejecto *a*, sicut *ǵakś* e *ǵ'as* explicavimus. Quod ad significationem attinet, respiciatur, graecum φημί origine idem esse ac sanscritum *b'â'mi* splendeo.)

c. *â* id. H. 4. 28: *âćakśva mân tat sarvam*; N. 11. 31: *sarvam êtat ... âćaćakśê 'sya*; 16. 39: *âćaśṭê damayantyâḣ*; Dr. 2. 5: *âćakśva band'ûṅśća patiṅ kulaṅća*.

c. *â* praef. *prati* repudiare. Man. Schol. 4. 250 ubi *nirṇudêt* explicatur per *pratyâćakśîta*.

c. *â* praef. *sam* i. q. *âćakś*. Dr. 4. 5: *tâṅ samâćakśva yadi syâć ĉâivya mânuśî*.

c. *pari* nominare. Man. 2. 171: *vêdapradânâd âćâryam pitaram parićakśatê*; B'. 17. 13. 17.

c. *pra* 1) dicere, profiteri, declarare. Rag'. 8. 85: *svaǵanâśru ... daḥati prêtam iti praćakśatê*. 2) nominare. Man. 2. 17: *tan dêvanirmitan dêśam brahmâvartam praćakśatê*.

c. *vi* dicere. Yaǵurv. Carey 904: *yê nas tad vićaćakśirê*.

चक्षुष्मन्त् *ćákśuśmant* (a *ćakśus* s. *mant mat*, v. euph. r. 101[a]) oculos, i. e. oculorum usum habens, videns. Sâ. 7. 8.

चक्षुष्मत्ता *ćakśuśmáttâ* f. (a praec. s. *tâ*) (abstractum praecedentis) visus, videndi facultas. Rag'. 4. 13.

चक्षुष्य *ćakśuśya* (a *ćakśus* s. *ya*) speciosus, pulcher, amoenus. (Hib. *cais* „agreeable, pleasant", v. *ćákśus*.)

चक्षुस् *ćákśus* n. (r. *ćakś* s. *us*) oculus. In. 4. 1. N. 5. 8. (Hib. *cais* oculus, abjectâ penultimâ gutturali radicis *ćakś*, quâ in re cum anomalis formis ut *ćáśṭê* dicit convenit, gr. 326.)

चघ् *ćag'* 5. par. (*ǵâtanê*) pulsare, ferire, occidere.

चङ्कुर *ćaṅkurá* m. n. (ut mihi videtur, a forma intensiva r. *ćar* i. e. a *ćaṅćur*, servatâ primitivâ radicis gutturali) currus. (Cf. *currus* et v. *ćar*.)

Hosted by Google

चञ्च् *cańć* 1. par. vacillare, tremere. Lass. 4. 20: *cańćaććitâgnitaḍita*; Gita-G. 4. 8: *rôditi cańćati.* (Cf. *ćar* et *ćal*, quorum intensiva sonant *ćańćur*, *ćańćal*, unde *cańć* explicaverim abjecto *ur* vel *al*; hib. *ceangtha* „they go, travel", *ceangastair* „walking, pacing"; fortasse lat. *cunctari*, a lento progressu dictum.)

चञ्चत्क *ćáńćatka* (a *ćańćat* part. praes. radicis *cańć* s. *ka*) se movens, tremens.

चञ्चल् *ćańćal* intens. radicis *ćal*, gr. 506. (Vid. sq. et cf. gall. *chanceler.*)

चञ्चल *ćańćala* (a praec. s. *a*) se movens, vacillans, mobilis. B^c. 6. 26. 34. Rag^c. 9. 51. R. Schl. I. 44. 23.

चञ्चलत्व *ćańćalatvá* n. (a praec. s. *tva*) mobilitas. B^c. 6. 33.

चञ्चु *ćańću* f. (ut mihi videtur, a *ćańćam*, intens. radicis *ćam* edere, abjecto *m*) rostrum. Ćaur. 8. (Hib. *caoinse* „the face".)

चञ्चू *ćańćû* f. id.

चट् *ćaṭ* 1. 10. par. (*ćáṭâmi*, *ćâṭáyâmi*) findere, rumpere, frangere. (Cf. idem valens *paṭ*, ratione habitâ gutturalium et, quod ad idem redit, palatalium cum labialibus frequentissimae permutationis; cf. etiam *ćuṭ*, *ćuṇṭ*, *ćaṇ.*)

c. *ut* 10. par. id. B^c ar. 4. 1: *môhatimiraprâgb^câram uććâṭayan* (schol. *dûrîkurvan*).

चटक *ćaṭaka* m. (r. *ćaṭ* s. *aka*) passer. Am.; cf. *ćâtaka.*

चटुल *ćaṭulá* se movens, tremens. Rag^c. 9. 58: *ćaṭulâiḣ ... nêtrâiḣ.*

1. चण् *ćaṇ* 1. par. (*śabdê*) sonare. (Cf. *ćan*, *kaṇ*, *kuṇ*, *kvaṇ*, *svan.*)

2. चण् *ćaṇ* 1. par. (*hiṅsâgatyôḣ dânê*) laedere, ferire, abscindere *), ire; cf. *ćuṇ*, *ćaṭ*, *ćuṭ*.

चण्ड् *ćaṇḍ* 1. 10. âtm. *ćáṇḍê*, *ćaṇḍáyê* (*kôpê* K. *rôśê* V.; scribunt *ćaḍ*, gr. 110^a)) irasci; cf. *ćaṇḍ.*

*) Vocem *dâna* non a *dâ* dare sed a *dô* abscindere derivandam esse censeo.

चण्ड *ćaṇḍá* (r. *ćaṇḍ* s. *a*, fem. *ćaṇḍá* et *ćaṇḍî'*) 1) iratus, iracundus. Rag^c. 2. 49; 12. 5: *ćaṇḍî*; Ur. 75. 18: *ćaṇḍî.* B^c ar. 2. 47. Dêv. 8. 37. 2) n. ira. (Huc referri posset goth. *hata* odi, angl. *I hate*, nostrum *hasse*, mutatâ secundum generalem legem tenui in aspiratam et mediâ in tenuem, gr. comp. 87; lat. *odi*, si huc pertinet, initialem gutturalem perdidit, sicut *amo* e *camo*, v. *kam.*)

चण्डाल *ćáṇḍâla* m. Ćaṇḍâlus, homo abjectissimae conditionis, ad nullum quatuor legitimorum ordinum pertinens, natus Sûdrico patre et Brahmanicâ matre.

चण्डी *ćaṇḍî'* f. (a *ćaṇḍá* signo fem. *î*) 1) irata; v. *ćaṇḍá.* 2) cognomen Durgae.

चत् *ćat* 1. par. (*yâćanê* K. *yâćê* V.) poscere, petere, orare, supplicare. (Gr. χατέω, χατίζω, mutatâ tenui in aspiratam; cf. *ćad.*)

चतसृ *ćatasár* -*sṛ'* v. *ćatúr*, gr. 230.

चतुःशाला *ćatuḣśâlâ* f. (e *ćatúr* et *śâ'lâ*) locus quadratus quatuor domibus inclusus. Am., v. *ćatvará.*

1. चतुर् *ćatúr* v. *ćatvâ'r.*

2. चतुर् *ćatúr* adv. (pro *ćaturs* [v. gr. 238], unde per metathesin ṣend. [Zend script] *ćat^crus*) quater. (Lat. *quater.*)

चतुर *ćaturá* 1) aptus, idoneus; dexter, versutus, callidus. Lass. 20. 17. Rag^c. 9. 47. 68. 18. 14. Ur. 48. 11. 2) pulcher. Rag^c. 8. 94.

चतुर्थ *ćaturt^cá* (a *ćatúr* s. *t^ca* pro *t^cama* vel *tama*, v. gramm. comp. 321) quartus. (Lit. *ketwirtas*, slav. ЧЕТВРЪТЫЙ *ćetvrŭtŭj*, fem. ЧЕТВРЪТАІА *ćetvrŭta-ja*, gr. τέτ(F)αρτος, lat. *qua(tu)rtus*, goth. *fidvôrda*, nisi *fidurda*, nostrum *vierter.*)

चतुर्दन्त *ćaturdanta* (Bah. e *ćatúr* et *dánta* dens) quatuor dentes habens. In. 1. 40.

चतुर्दश *ćaturdaśá* (f. -*î*, gr. 236) decimus quartus. In. 2. 27.

चतुर्दशन् *ćáturdaśan* (*ćatúr* + *daśan*) quatuordecim. (Ṣend. [Zend script] *ćat^crudaśan*; lat. *quatuordecim*, lit. *keturólika*, mutato *d* in *l*, v. gr. comp. 319.)

चतुर्द्धा ćaturdd'á' s. ćaturd'á' adv. (v. gr. 239) in quatuor partes. Mah. 1. 7160. (Hib. *ceathardha*, gr. τέτραχα e τέτραϑα, v. Pictet p. 145, gramm. comp. 325.)

चतुर्भुज ćaturb'uga (Bah. e ćatúr et b'uga) 1) quatuor manus habens. 2) m. cognomen Vis'nûs.

चतुर्मुख ćaturmuk'a (Bah. e ćatúr et múk'a os, facies) quatuor facies habens. Su. 3. 28.

चतुष्टय ćátuśṭaya n. (a ćatúr s. taya, gr. 584 s. taya) quaternio, τετράς. Hit. 4. 11.

चत्वर ćatvará n. (ut mihi videtur, a ćatvá'r, correpto á, suff. a) aula. Mr. 11. 14.

चत्वार् ćatvá'r (in casibus debilitatis ćatúr, ejecto á; fem. ćatasár -sr', gr. 230) quatuor. (Cum nom. masc. ćatvá'ras conferatur gr. τέσσαρες, τέτταρες, per assimilationem e τέτϝαρες, sicut prâcr. ćattârô e ćatvârô; aeol. πίσυρες, mutatâ gutturali in labialem, quâ in re cum goth. *fidvôr* et cambro-brit. *pedwar* masc., *pédair* fem. convenit; lat. *quatuor*, lit. *keturi*, slav. четыриѥ ćetürije; hib. *ceathair* masc., *ceteora* fem. = scr. ćatásras; v. gr. comp. 312, Pictet p. 145.)

चत्वारिंशत् ćatvârinśát (e ćatvá'ri nom. acc. neut. τοῦ ćatvá'r et śat, quod ex daśat a dáśan decem mutilatum esse censeo, insertâ nasali, v. gr. 229 not. 3) quadraginta. (Lat. *quadraginta* pro *quadra(de)cinta*, gr. τεσσαρά(δε)κοντα; v. gr. comp. 320 not.)

चद् ćad 1. par. âtm. (yâćanê K. yâćê V.) poscere, petere, orare, supplicare; cf. ćat.

1. चन् ćan 1. par. (hinsâyâm K. hinsê V.) laedere, ferire, occidere. (Cf. ćaṇ, han; fortasse goth. *han-dus* manus, nostrum *Hand* huc pertinet.)

2. चन् ćan 1. par. (śabdê) sonare. (Cf. ćaṇ, kaṇ, kvan, svan.)

चन ćaná (ut mihi videtur, e stirpe interrogativa ka, adjecto na), particula enclitica, quae vocibus interrogativis adjuncta sensum interrogativum in indefinitum convertit. (Goth. *hun*, v. gr. comp. 399.)

चन्द् ćand 1. par. (âhlâdanê dîptâu K. hlâdê dîptâu V.; scribunt ćad, gr. 110[a]) exhilarare, lucere; v. ćandá, ćandrá. (Cf. kan splendere, quod aeque ac ćand e kand ortum esse censeo [gr. comp. 803], quam ob rem voces ibi comparatae aliqua ex parte etiam cum ćand conferri possunt; attamen melius huc referentur lat. *candor*, *candesco*, *candeo*, *candela*; hib. *cann* plena luna; de goth. *skeina* luceo v. kan; cum ćand vel, quod ad idem redit, cum kan, conferatur etiam bret. *sked* splendor; v. Pictet p. 43.)

चन्द ćandá m. (r. ćand s. a) luna. (V. tritiorem formam ćandrá et cf. hib. *cann* „full moon" per assimilationem e *cand*, quod etiam e ćandrá abjecto r ortum esse potest.)

चन्दन ćandaná m. n. (r. ćand s. ana) santalum. In. 5. 8.

चन्द्र ćandrá m. (rad. ćand suff. ra) luna. Su. 2. 25; v. ćandá. (Cf. lat. *candela*, gr. c. 937 not.***; v. ćand.)

चन्द्रकान्त ćandrakânta (e praec. et kântá splendens, a r. kam) 1) sicut luna splendens. B'ar. 1. 20. 2) m. gemma quaedam fabulosa, quae radiis lunae congelatis nasci creditur. Lass. 92. 7.

चन्द्रचूड ćandraćûḍa m. (lunam in vertice gerens, Bah. e ćandrá et ćûḍá vertex) cognomen Śivi. B'ar. 1. 97; v. ćandraśêk'ara.

चन्द्रमस् ćandrámas m. (e ćandrá et mas luna, quod simplex non invenitur et ex mâs correptum esse videtur) luna. N. 17. 6. Lass. 60. 3.

चन्द्रमौलि ćandramâuli m. (Bah. e ćandrá et mâuli q. v.) cognomen Śivi. Rag'. 6. 34.

चन्द्रशाला ćandraśâlâ f. (e ćandrá et śá'lâ) conclave in superiore domûs parte. Rag'. 13. 43.

चन्द्रशेखर ćandraśêk'ara (Bah. e ćandrá et śêk'ara) cognomen Śivi. Am.

चन्द्रिका ćandrikâ f. (a ćandrá s. ika in fem.) lunae lumen. Rag'. 19. 39.

Hosted by Google

1. चप् *ćap* 1. par. (*sântvanê* K. *sântvê* V.) consolari, blandiri.

2. चप् *ćap* 1. par. se movere, vacillare; v. *ćapalá* et cf. *ćup*, *kamp*; hib. *tap* „quick, swift", *tapadh* „haste, activity"; v. Pictet p. 41.

3. चप् *ćap* 10. par. *ćapáyâmi* (*kalkê*) conterere. (Cum voce *kalka*, quâ radix *ćap* a grammaticis explicatur, conferatur lat. *calcare*; v. *ćal*.)

चपल *ćapalá* (r. *ćap* s. *ala*) 1) tremens, vacillans. M. 42. Ragᶜ. 11. 8. 2) celer, citus, alacer. Śak. 56. 3 infr. 3) vagus, mobilis, levis, inconstans. Ḥit. 24. 1. Cf. *ćamp* et *kamp*.

चपलता *ćapalátâ* f. (a praec. s. *tâ*) levitas, mobilitas animi. Ḥit. 49. 15.

चम् *ćam* 1. 5. par. *ćámâmi*, *ćamnṓmi*, part. perf. pass. *ćântá* (*adanê* K. *bᶜakšê* V.) edere, vesci; v. *ćâmya*. (Cf. *gam*, *ǵam*, *gim*; hib. *toimhil* „eatings" — v. Pictet p. 41 — *toimhlim* „I eat, waste, spend, consume".)

c. *â* productâ vocali radicali in tempp. spec. 1) os aquâ eluere. Man. 2. 51: *aśnîyâd âćamya*; 5. 144: *âćâmêd êva bᶜuktvâ*; v. *âćamanîya*. 2) se lavare, purificare (in universum). Man. 2. 222. 3. 217: *âćamya*; 5. 143: *âćântaḥ śućitâm iyât.* — Caus. *âćâmáyâmi*; Man. 5. 142: *spṛśanti vindavaḥ pâdâu ya âćâmayataḥ parân* (schol. *anyêšâm âćamanârtᶜaṅ ǵalan dadatô yê vindavô pâdâu spṛśanti.*)

चमर *ćamará* (r. *ćam*?) bos grunniens. Wils.

चमस *ćamasá* m. (r. *ćam* s. *asa*) patera sacrificalis. R. Schl. I. 32. 10.

चमू *ćamū́* f. (ut videtur, a r. *ćam* s. *û*) 1) exercitus. Ragᶜ. 4. 30. 2) pars exercitûs. Maḥ. 1. 292.

चम्प् *ćamp* 1. par. ire, se movere; v. *ćapalá* et cf. *ćamb*, *kamp*.

चम्पक *ćampaka* m. arbor quaedam gilvis, fragrantibus floribus, Michelia Ćampaka. Ćaur. 1.

चम्ब् *ćamb* 1. par. (*gatyâm*) ire; cf. *kᶜamb*, *gamb*, *ǵᶜamb*.

चय् *ćay* 1. âtm. (*gatâu*) ire. (Cf. *śâi*, *śyâi*, nec non *ćar*, cum semivocales facile inter se mutentur; gr. κίω, κινέω, lat. *cieo*, *cio*, *citus*; hib. *cai* „a way, a road"; lit. *kōja* pes, *kettur-kōjis* quadrupes.)

चय *ćáya* m. (r. *ći* colligere, s. *a*) cumulus, multitudo. (Cambro-brit. *cai* collectio; hib. *sceo* „plenty, abundance".)

चयन *ćáyana* n. (r. *ći* colligere, s. *ana*) strues lignorum, rogus. Dr. 2. 7.

1. चर् *ćar* 1. par. 1) ire, incedere, ambulare. N. 24. 34: *ayaṅ ćarati lôkê 'smin bᶜûtasâkšî sadâgatiḥ*; 33. 34; Sâ. 5. 74 b: *mṛgâṇâṅ ćaratâm vanê*; In. 1. 23: *svargam prâptâś ćaranti sma dêvâiḥ saḥa*; âtm. ut videtur metri causâ, Sâ. 5. 74: *naktaṅćarâś ćarantê tê.* 2) permeare, peragrare. N. 19. 32: *praććannâ ḥi maḥâtmânaś ćaranti pṛtᶜivîm imâm*; 24. 23: *dûtâś ćaranti pṛtᶜivîṅ kṛtsnâm*; Su. 4. 24. 3) facere, agere, committere. Br. 2. 31: *dᶜarmaśća ćaritô mayâ*; N. 24. 31: *yatᶜâ nâ 'sat kṛtaṅ kiṅćin manasâ 'pi ćarâmy aḥam*; Bᶜ. 3. 36: *pâpaṅ ćarati*; *mṛgayâṅ ćaritum* venari. Dr. 6. 9. — *ćaritá* n. actio, factum vitae ratio N. 6. 8. 23. 2. 5. — Intens. *ćaṅćur*, *ćaṅćûrya* (v. gr. 507). Maḥ. 1. 7910: *yânâiś ćaṅćûryantê* vehiculis invehuntur, ils vont en voiture, cf. *ćaṅkurá* currus et *ćal*. (Lat. *curro*, *currus*, attenuato *a* in *u*, sicut in intensivo *ćaṅćur* et *ćaṅkurá* currus; fortasse etiam *pro-perus* huc pertinet, mutatâ gutturali in labialem; hib. *cara* „a leg or haunch", *carachadh* „moving", *carachd* „motion, movement"; gr. κύρω, κυρέω; goth. *fara* proficiscor, nostrum *fahre*, mutatâ gutturali in labialem, sicut in *fidvôr* = scr. *ćatvấras* et *fimf* = scr. *páṅćan*; germ. vet. *hor-sc* celer, anglo-sax. et angl. *hor-s*, *hor-se* equus; lit. *kieláuju* proficiscor, mutato *r* in *l*, sicut in scrto. *ćal*, *kiélias* via, *kielónê* iter.)

Hosted by Google

c. *ati* par. âtm. transgredi, peccare. N. 19 (c. acc. pers. quam peccando offendimus). Dr. 5. 21: *nâ 'tićarê katʿańćit patîn maḥârḥân manasâ 'pi gâtu.*

c. *anu* percurrere. Râm. I. 46. 20: *lôkân anućarantu*; III. 64. 50: *tê kîrtir lôkân anućarišyati.* — Caus. Man. 9. 266: *dêśân ćârâiḣ ... anućârayêt.*

c. *anu* praef. *sam* ambulare, migrare. Maḥ. 1. 3606: *pṛtʿivyâm anusańćaranti.*

c. *abʿi* 1) adire, visitare, frequentare. R. Schl. 34. 10: *mâgadʿî ... pûrvâbʿićaritâ.* 2) offendere. Man. 5. 165: *patiṅ yâ nâ 'bʿićarati manôvâgdêḥasańyatâ* (schol. *vyabʿićarati.*)

c. *abʿi* praef. *vi* id. sgnf. 2. Maḥ. 1. 3234: *abrâḥmaṇaṅ kartum iććanti râudrâs tê mâṅ yatʿâ vyabʿićaranti nityam.*

c. *â* 1) adire, frequentare. N. 15. 19: *śvâpadâćaritê nityam vanê.* 2) facere, agere, peragere, committere. N. 4. 7: *vipriyaṅ ḥy âćaran martyô dêvânâm*; Ur. 7. 15. 86. 8 infr. Br. 2. 4.

c. *â* praef. *sam* id. sgnf. 2. Man. 10. 111: *iman dʿarmaṅ samâćarêt*; Ḥ. 2. 29. Bʿ. 3. 9. 19.

c. *ut* 1) provenire (praesertim de sono). Ragʿ. 9. 73: *uććaćâra ninadô 'mbʿasi*; 11. 73: *râma ity ayaṅ śabda uććaritaḣ.* 2) alvum evacuare. Man. 4. 49: *uććaret* (schol. *mûtrapurîśôtsargaṅ kuryât*).

c. *ut* praef. *vi* offendere, laedere (praesertim adulterio). Maḥ. 1. 4732: *vyuććarantyâḣ patin nâryâḣ*; 4733: *bʿâryâṅ tatʿâ vyuććarataḣ*; âtm. 4720: *tâsâm vyuććâramâṇânâm ... patîn*; v. *ćar* praef. *abʿi*, *vyabʿi.*

c. *upa* ministrare, servire, curare. Râm. I. 9. 71: *svayam upaćaćârâi 'nam*; N. 21. 30: *sa môćayitvâ tân aśvân upaćaryaća śâstrataḣ*; Śak. 43. 11: *yatnâd upaćaryatâm*; c. instr. rei Ragʿ. 14. 17: *sugrîvavibʿîśaṇâdîn upâćarat kṛtrimasańvidʿâbʿiḣ*; Maḥ. 1. 769: *na yuktam bʿavatâ 'ḥam anṛtênô 'paćaritum* *).

c. *nis* egredi. Bʿ. 6. 26: *niśćarati manaḣ.*

c. *pari* circumgredi. N. 10. 17; reverentiae causâ. Râm. III. 47. 6: *lakšmaṇaśćâ 'pi râmasya pâdâu parićaran vanê.*

c. *pra* 1) progredi, proficisci, ambulare, migrare. Râm. I. 2. 42: *râmâyaṇakatʿâ lôkêšu praćarišyati.* 2) facere, agere, peragere. Man. 10. 100: *karmabʿiḣ praćaritâiḣ.*

c. *vi* ambulare, migrare, peragrare. In. 5. 50: *śaṇḍavad vićarišyasi*; Ḥ. 2. 31. 4. 32; Su. 4. 24: *âdityaćaritâṅ llôkân vićarišyasi*; Man. 9. 20.

c. *sam* id. Lass. 74. 4 infr.: *itastataḣ sańćarat*; caus. *sańćârâyâmi* commovere. Ragʿ. 6. 8: *sańćâritê ... dʿûpê.*

2. चर् *ćar* 10. par.: comperire, certiorem fieri (erfahren). R. Schl. I. 9. 13: *ćârayitvâ tu tam ṛšim âśramâd abʿinirgatam.* (Huc trahi posset lat. *peritus*, *com-perio*, *ex-perior*, mutatâ gutturali in labialem, nisi *perio* compositum est ex *per* et *eo*.)

c. *vi* secum volvere, perpendere, cogitare, deliberare, considerare, dubitare, haesitare. N. 5. 15: *sâ viniśćitya baḥudʿâ vićâryaća punaḣ punaḣ*; 19. 35: *êvam vićârya baḥuśas*; Sâ. 5. 107: *mâ vićâraya* ne haesita. — *vićârita* n. dubitatio, haesitatio. Sâ. 3. 13; v. *avićâritam.*

चर *ćará* (r. *ćar* s. *a*) 1) iens, mobilis, agens, in fine compp. et in initio compp. Dvandv. *ćarâćara* n. (*ćará* + *aćara*) mobile et immobile. Bʿ. 9. 10. 10. 39. 2) m. explorator. Ḥit. 92. 22.)

चरण *ćáraṇa* n. (r. *ćar* s. *ana*, v. gr. 94[a]) 1) actio, effectio, perfunctio. N. 12. 77. 2) pes. A. 9. 8. (Huc

*) Notatu dignissimus est supra laudatus locus propter passivam infinitivi vim sine ullo verbo auxiliari, quo vulgo passiva forma, quae infinitivo deest, suppletur, in sententiis ut *gêtuṅ śakyatê.*

Hosted by Google

traxerim gr. et lat. πέρνα, *perna*, mutatâ gutturali in labialem; goth. *fairṣna* calx, insertâ sibilante, nisi *ṣ* pertinet ad suffixum, cf. scr. suff. *snu*; nostrum *Ferse*; lit. *kul-nis* calx, mutato *r* in *l*, v. *ćal*; gr. πτέρνα, adjecto τ, sicut in πτόλις pro πόλις = scr. *purî*; de lat. *calx* v. *ćal*; hib. *cairine* crura; etiam lat. *crus* radice cum *ćáraṇa* cohaerere videtur, ejecto *a* radicali.)

चरम *ćaramá* (ut videtur, a r. *ćar*) 1) ultimus. *ćaramam* adv. ultimo. Maḥ. 1. 3628. 2) m. occidens, occasus. (Hib. *iar* „the end, every thing last, the west", abjectâ litterâ initiali, v. Pictet p. 45.)

चरित *ćaritá* v. 1. *ćar*.

चरित्र *ćarítra* n. (r. *ćar* s. *tra*, inserto *i*) agendi ratio. Lass. 26. 18. 27. 1.

चरु *ćarú* m. (ut videtur, a *ćarv* edere) cibus, praesertim sacrificalis, e lacte et butyro paratus. Ragʿ. 10. 52: *payaśćaru* (schol. *payasâ dugdʿêna paktam ćarum annam.*)

1. चर्च् *ćarć* 1. 10. par. âtm. (*paribʿâśaṇatarǵanayôṅ* K. *uktâu bʿartsê itâu* V.; videtur esse forma redupl. pro *ćarćar*, v. *ćańć*) reprehendere, minari, dicere, ire; cf. *ǵarć*, *garǵ*, *tarǵ*.

2. चर्च् *ćarć* 10. par. âtm. (*adʿyayanê* K.) legere.

चर्चा *ćarćâ* f. (r. *ćarć* s. *â*) 1) consideratio, cogitatio. Ḥit. 49. 19. 125. 20 (v. 2. *ćar* praef. *vi*). 2) unctio. Am.; v. sq.

चर्चित *ćarćita* (a *ćarćâ* s. *ita*, nisi part. pass. a r. *ćarć* s. *ta*) unctus, pollutus. Dêv. 11. 28: *asurâsṛgvasâpaṅkaćarćita*; Lass. 26. 7: *rudʿiraćarćitasarvâṅgî.*

1. चर्त् चृत् *ćart ćṛt* 6. par. (*ḥiṅsâyâm* K. *ḥiṅsê grantʿê* V.) offendere, laedere, occidere; cf. *kart kṛt.*

2. चर्त् चृत् *ćart ćṛt* 1. 10. par. (*sandîpanê*) collustrare, illustrare, celebrare.

c. *vi* id. Ṛgv. p. 137. 4: *vi yê ćṛtanti (agnim)* „qui Agnim hymnis canunt".

चर्ब् *ćarb* 1. par. (*gatâu*) ire; cf. *ćar*, *ḱarb*, *garb*, *ǵarb.*

चर्मकार *ćarmakâra* m. (e *ćárman* et *kâra* faciens) sutor. Am.

चर्मन् *ćárman* n. (r. *ćar* s. *man*) 1) cutis. Ḥit. 82. 10: *dvîpićarmapariććanna.* 2) corium. Ḥit. 125. 14: *ćarmabandʿa.* 3) scutum. Dr. 8. 19. (Lat. *corium* radicali syllabâ accurate cum *ćár-man* convenit; gr. χόριον; fortasse *cal-ceus*, mutato *r* in *l* (v. *ćarmakâra* sutor); hib. *croi-cionn* „a skin, hide" per metathesin e *coircionn* ortum esse videtur; gr. ΠΕΛΜΑΤ solea, calceus, etiam suffixo cum *ćárman* cohaeret, mututâ nasali in tenuem ejusdem organi, sicut e. c. in ʾΟΝΟΜΑΤ = scr. *nâman*, lat. *nomen* etc.

चर्या *ćaryâ* (r. *ćar* s. *yâ*) 1) actio eundi, ambulandi, migrandi. R. Schl. I. 19. 19: *ratʿyaćaryâ* vectio, vectura. 2) perfunctio, effectio, exsecutio. R. Schl. I. 9. 40: *vrataćaryâ.* 3) servitium, munus, officium. l. c. 40. 6: *aśvaćaryâ.* 4) agendi ratio. Bʿar. 2. 59.

चर्व् *ćarv* 1. par. mandere, manducare. Dêv. 7. 10: *nikśipya vaktrê daśanâiś ćarvati.* (Hib. *carbad* „the jaw"; *carbal* „the palate of the mouth"; *creimim* „I gnaw", *creim* „corrosion, exesion, arrosion, mordication", mutato *v* in *m*, v. gr. comp. 124. Pict. p. 58 sq.; lit. *kramtau* mando; conferatur etiam russ. жевáть *ṣʿevâtj* mandere, ratione habitâ, litteram ж *ṣʿ* cum *g* cognatam esse, atque saepe cum scr. *ǵ* convenire. Fortasse scr. *krávya* caro ad hanc radicem, quae e *karv* orta est, pertinet.)

चर्वण *ćarvaṇa* n. (r. *ćarv* s. *ana*) actio mandendi.

1. चल् *ćal* 1. par. 1) se movere, vacillare. N. 5. 9: *dṛśṭar maḥâtmanâṅ ćaćâla.* 2) ire, abire, decedere, recedere. Ḥit. 26. 9: *ćalaty êkêna pâdêna tiśṭʿaty êkêna buddʿimân*; Bʿ. 6. 21. 37: *ćalati tattvataḥ*; Man. 7. 15: *svadʿarmân na ćalanti*; Ḥit. 9. 8: *vyâkulaś ćalitaḥ*; Lass. 42. 19: *svâgâram viḥâya yâvać ćalati*; âtm. 30. 15:

Hosted by Google

d'âvatê ćalatê tat'â. — Caus. *ćâlâyâmi* commovere. R. III. 76. 47: *na ḥy aḥan tê tu vaćanâiḣ ...tvayâ ćâlayituṅ śakyô vâtâir iva mahîd'araḣ.* (Cf. *kêl*, *kvêl*, *kal*, *k'al*, *śal*, *ćar*, unde *ćal*, mutato *r* in *l* ortum esse censeo. Huc, sive quod ad idem redit ad *ćar*, potius quam ad *kal* traxerim gr. κέλω, κέλλω, ὀ-κέλλω, quae sensu ad formam caus. pertinent; κέλης; lat. *celer*, *pro-cello*, *ex-cello*, *prae-cello*; *calco*, *calc-s*, fortasse sunt formae reduplicativae, sicut *ćańć*, q. v.; etiam *calcar*, quod ad eundum stimulat, huc sive ad *ćar* pertinet, ita ut reduplicatione ortum sit e *calcal* vel *carcar*; lit. *kieláuju* proficiscor jam sub rad. *ćar* laudavimus; respiciatur etiam *kielŏs* surgo, v. *ćal* praef. *ut* et gr. comp. 476, *kielù* levo, expergefacio; hib. *caill* „a path". Mutatâ gutturali in labialem, sicut in goth. *fara* = scr. *ćarâmi*, huc trahi posset nostrum *falle*, germ. vet. *vallu*, praet. *vi(v)al* = scr. *ćaćâla*; v. *ćal* praef. *pra*; nec non πάλλω, πέλω, lat. *pello*, nisi pertinet ad *pad* q. v.; cf. Pott. s. r. *kar* [*kṛ*] p. 227; de *vacillo* v. *ćal* praef. *vi.*)

c. *ut* surgere. Rag'. 2. 6: *st'itaḣ st'itâm uććalitaḣ prayâtân nišêdušîm âsanaband'ad'îraḣ ... ćâyê 'va tâm b'ûpatir anvagaććat*; 12. 27: *kânanaṅ sâ ćakârâ 'ṅgarâgêṇa pušpôććalitaśaṭpadam.*

c. *pra* 1) ire, progredi, proficisci, abire. Ḥit. 46. 14: *kâśmîram praćalitaḣ*; 60. 70: *paśûn ḥantum praćalitaḣ.* 2) cadere. Râm. I. 18. 23: *vyat'itamanâḣ praćaćâlaćâ ''sanât.*

c. *vi* 1) dimovere. N. 14. 7: *na śaktô 'ssmi padâd vićalitum padam*; A. 9. 6. 2) se movere, vacillare. *vićalan prat'amôtpâtê ḥayânâm.* — Caus. Râm. I. 16. 27: *vićâlayêyuḣ śâilêndrân*; Man. 7. 14: *tan d'arman na vićâlayêt.* — Caus. pass. Br. 2. 13: *vićâlyamânâ vâi prârt'yamânâ durâtmab'iḣ*; B'. 6. 22: *duḣk'êna vićâlyatê.* (Lat. *vacillo* huc referri possit; esset igitur *va-cillo* vocalibus transpositis ortum e *vicallo*; syllaba *va* etiam ad praep. *ava* referri (*avaćal*) vel e syllabâ redupl. explicari posset, ita ut *vacillo* pro *vacallo* mutilatum sit e *quacallo.*)

c. *vi* praef. *pra* dimovere. B'ar. 2. 81: *nyâyyât pat'aḣ pravićalanti padan na d'îrâḣ.*

c. *sam* 1) ire, caus. movere. Śak. 57. 7: *sańćâlayâmi nalinîdalatâlavṛntam.* 2) surgere. Râm. I. 66. 47: *sańćaćâlâ ''sanât tûrṇam.*

2. चल् *ćal* 6. par. (*vilasanê* K. *vilâsê* V.) ludere, jocari, nugari (to dally, praesertim de mulieribus cum marito ludentibus et jocantibus). K.: *ćalati b'artrâ nârî.* (Cf. *ćull*, *kil*, *kêli*, hib. *cal* „a joke", *cail* „desire, longing, appetite".)

3. चल् *ćal* 10. par. (*b'ṛtyâm* K. *b'ṛtâu* V.) sustentare, nutrire. (Hib. *cail* „protection, keeping".)

चल *ćala* (r. *ćal* s. *a*) mobilis, vacillans. N. 19. 6. B'. 6. 35.

1. चष् *ćaś* 1. par. âtm. (*b'akśaṇê* K. *b'akśê* V.) edere, comedere; v. *ćâśaka* et cf. *ćûś*, *ģakś* e *ģagas* a *ģ'as* edere.

2. चष् *ćaś* 1. par. (*vad'ê*) occidere; cf. *kaś.*

चषक *ćâśaka* (r. 1. *ćaś* s. *aka*) poculum. Rag'. 7. 46.

चह् *ćaḥ* 1. 10. par. (*parikalkanê* K. *śâṭ'yê* V.) conterere, laedere, fallere, decipere. (Hib. *cagnaim* „I chew, gnaw".)

चाट *ćâṭa* m. (r. *ćaṭ* s. *a*) deceptor. Mṛ. 154. 2 infr.

चाटु *ćâṭu* m. n. (r. *ćaṭ* convincere? s. *u*) gratus sermo, blandimentum, blanditiae. B'. 2. 26. Ćaur. 24.

चाण्डाल *ćâṇḍâlá* m. i. q. *ćâṇḍâla.* Lass.

चातक *ćâtaka* m. (r. *ćat* s. *aka*, nisi a *pat* volare, mutatâ labiali in gutturalem, deinde in palatalem) cuculus melanoleucus. G'at. 10. (Cum radice hujus vocis convenit lat. *cot-urnix*, cujus pars altera graeco ὄρνις, ὄρνιχ-ος respondet.)

चातुर्वर्ण्य *ćâturvarṇya* n. (collectivum a *ćaturvarṇa* s. *ya*) quatuor tribus. N. 12. 44.

Hosted by Google

चान्द्रमस *ćândramasá* (fem. *-î*, a *ćandrámas* s. *a*) lunaris. B^c. 8. 25. Rag^c. 2. 39.

चान्द्रायण *ćândrâyaṇa* n. (a *ćandrá* luna s. *ayana*) quaedam observantia religiosa, quâ per obscurum mensis dimidium quovis die diuturnus cibus bucceâ deminuatur et simili modo per clarum mensis dimidium augeatur. Ḥit. 19. 1.

चाप *ćâpa* m. (r. *ćap* s. *a*) arcus. Dr. 6. 19. (Hib. *tabhal* „a sling out of which darts and stones were cast", *taifeid* „a bowstring". De gr. τόξον v. *takś*.)

चापल *ćâpalá* n. (a *ćapalá* s. *a*) 1) mobilitas, instabilitas. 2) festinatio. Rag^c. 3. 16. (Cf. hib. *tap* „quick, swift".)

चामर *ćâmara* n. (a *ćamara* s. *a*) flabellum e cauda bovis grunnientis factum.

चामीकर *ćâmîkara* n. (a *ćamîkara* cuniculus, s. *a*) aurum. N. 21. 11.

चाम्य *ćâmya* n. (r. *ćam* s. *ya*) cibus.

चाय् *ćây* 1. par. âtm. (*pûǵâniśâmanayôḣ* K. *niśâmê srćê* V.) honorare, venerari, colere; animadvertere, videre, audire.

चार *ćâra* m. (r. *ćar* s. *a*) 1) actio eundi. 2) explorator, emissarius. Ḥit. 88. 11. 3) carcer. (Cf. lat. *carcer*.)

चारण *ćâraṇa* m. (r. *ćar* in forma caus. s. *ana*) 1) saltator. 2) Geniorum ordo, Wils.: „a panegyrist of the gods". In. 2. 1.

चारित्र *ćâ'ritra* n. (r. *ćar* s. *tra*, inserto *i*) vitae ratio, bona vitae ratio. N. 18. 9. R. Schl. I. 1. 3.

चारिन् *ćârín* (r. *ćar* s. *in*) iens, ambulans, in fine compp. In. 1. 31. Ḥ. 1. 25. Rag^c. 19. 33.

चारु *ćâ'ru* (f. *-vî*, ut videtur, a r. *ćar* s. *u*) pulcher. In. 2. 17. Dr. 6. 19. (Cf. angl. *fair*, v. *ćar*; bret. *kaer* pulcher.)

चारुलोचन *ćârulôćana* (e praec et *lô'ćana* n. oculus) pulchros oculos habens. Ḥ. 2. 36.

चारुसर्वाङ्गदर्शन *ćârusarvâṅgadarśana* (Baḥ. e *ćâ'ru* et comp. Tatp. significans, omnium membrorum visus, e *sárva* omnis, *áṅga* membrum et *darśana* visus) pulchram omnium membrorum speciem habens. N. 12. 26.

चालन *ćâlana* n. (r. *ćal* in forma caus. s. *ana*) motio, agitatio. Ḥit. 51. 16.

1. चि *ći* 5. par. âtm. *ćinô'mi*, *ćinvê'* (caus. *ćâpáyâmi*, gr. 468) 1) colligere, cumulare. Su. 4. 9: *vanê puśpâṇi ćinvatî*; Rag^c. 9. 24: *ćitavikrama*. 2) tegere, obruere. A. 9. 9: *sarvatô mâm aćinvanta sarat^{c}an d^{c}araṇîd^{c}arâiḣ*. 3) quaerere. N. 16. 6: *ćinvantô nâiśad^{c}aṅ saha b^{c}âryayâ*. (Cambro-brit. *cai* collectio, de lat. *cu-mulus* v. *śvi*, *śu*.

c. *apa* deminuere, attenuare. Śak. 31. 15: *apaćitaṅ gâtram*.

c. *ava* colligere. Sâ. 5. 107: *p^{c}alâny avaćitâni*.

c. *â* tegere. Maḥ. 1. 3993: *śarâir âćita*; Rag^c. 7. 10: *ard^{c}âćitâ rasanâ* (schol. *ard^{c}â maṇib^{c}ir gump^{c}itâ*).

c. *â* praef. *sam* id. N. 17. 8: *malasamâćita*.

c. *upa* id. Su. 1. 9: *malôpaćita*; A. 3. 35*a*: *vâṇâiḣ sô 'paćîyata* (omisso augmento); 35*b*; 9. 10: *upaćîyant* part. pass., v. gr. 532.

c. *ni* tegere. G^{c}at. 1: *nićitaṅ k^{c}am upêtya nîradâiḣ*.

c. *nis* decernere. N. 19. 9: *iti niśćitya manasâ*; v. gr. 565. *niśćita* decretus, certus. B^c. 18. 6: *iti mê niśćitam matam*; Râm. I. 19. 11.

c. *nis* praef. *vi* 1) id. B^c. 13. 4: *viniśćita*; cf. *viniśćaya*. Su. 3. 10. 2) considerare, deliberare, perpendere. N. 5. 15: *sâ viniśćitya bahud^{c}â vićâryaća punaḣ punaḣ*; 10. 13: *sa viniśćitya bahud^{c}â*. 3) perficere. B^{c}ar. 2. 72: *viniśćitârt^{c}âd viramanti d^{c}îrâḣ*.

c. *pari* 1) colligere, cumulare, augere. Rag^c. 3. 24: *tat tayôḣ (prêma) parasparasyô 'pari paryaćîyata*; 8. 18: *parićêtun d^{c}âraṇâm*; 9. 29: *ab^{c}inayân parićêtum ivô 'dyatâ*. 2) detegere, patefacere, notum facere. Ḥit. 92. 7: *yat^{c}â 'yam parićîyatê tat^{c}â kuruta*; Ur. 86. 1 infr.: *âśramam paritaḣ parićitâ êtasya śâk^{c}âmṛgâḣ*.

Hosted by Google

c. *pra* colligere. Su. 4. 10: *nadîtîrêšu ǵâtân sâ karṇikârân praćinvatî*; N. 20. 11. Trop. se recolligere, vires recuperare, reficere, recreare. Ragʿ. 3. 7: *praćîyamânâvayavâ raráǵa sâ.*

c. *vi* 1) quaerere. Sâ. 5. 83: *vićinôti ḥi mê mâtâ*; Ragʿ. 12. 61: *dṛšṭâ vićinvatâ têna ... ǵânakî.* 2) perquirere, perscrutari. N. 16. 7: *ćêdipurîm ... vićinvânô sṭʿa vâidarbʿîm apaśyat*; Sâ. 6. 3: *âśramân nadîśćâi 'va ... vićinvantâu.*

c. *sam* colligere, coacervare. Ḥit. 30. 1: *ćirasanćitan dʿanam.* Sâ. 6. 11.

2. चि *ći* 10. par. i. q. *ći* 5.

चिकित्स् *ćikits* desid. radicis *kit.*

चिकित्सक *ćikitsaka* m. (a praec. s. *aka*) medicus. Am.

चिकित्सा *ćikitsâ* f. (a *ćikits* s. *â*) morborum curatio. Maḥ. 1. 67.

चिकीर्ष् *ćikîrš* (desid. r. *kar kṛ* facere, gr. 480). Br. 2. 25. *ćikîršitá* n. consilium, propositum. N. 17. 47.

चिकीर्षा *ćikîršâ* f. (a praec. s. *â*) desiderium faciendi, peragendi. R. Schl. I. 34. 3.

चिकीर्षु *ćikîršú* (a *ćikîrš* s. *u*) faciendi cupidus. Bʿ. 1. 23. 3. 25.

चिकुर *ćikurá* m. (ut videtur, forma redupl. a quapiam radice in *r* desinente; fortasse a *ćar* e *kar*, ita ut crinis a mobilitate sit nominatus; cf. *ćanćur*, *ćaṅkurá*; sive a *kar* [*kṛ*]) crinis. (Cf. gr. κίκιννος, quod assimilatione e κίκιϱνος explicari posset; lat. *cincinnus*, quod syllabâ redupl. cum scr. *ćanćur* convenit; *cirrus.*)

चिक्क् *ćikk* 1. par. i. q. *ćakk*, unde ortum est attenuato *a* in *i*; cf. *ćukk.*

चिक्कण *ćikkâṇa* adiposus, unctus, oleo imbutus. Śak. 36. 4 infr.: *iṅgudîtâilaćikkaṇa.*

चिट् *ćiṭ* 1. 10. par. (*prêšyê*) mittere, ablegare; v. *ćêṭa*, *ćêṭaka.*

1. चित् *ćit* 1. par. 10. âtm. *ćêʿtâmi*, *ćêtáyê* noscere, animadvertere, cogitare. Ṛgv. Ros. p. 3. 2: *vâyav indraśća ćêtatʿaḥ sutânâm vâǵinîvasû* „Vayus et Indra! animadvertite parata (libamina) apud sacrificia commorantes". (V. *ćêtas*, *ćêtana* et cf. *ćint*, *kit*, quod ex *ki* adjecto *t* explicavimus, ita *ćit* a *ći* colligere deduci potest, v. gr. comp. 109[b]. 1 et cf. Pott. s. r. *ći*; lit. *kettu* consilium capio alcjs. rei, statuo, decerno; lett. *sch-keettu* opinor.)

2. चित् *ćit* (r. *ći* s. *t*) nomen agentis radicis *ći* in fine compp.

चिता *ćitâʿ* f. (part. perf. pass. r. *ći* s. *ta* in fem.) 1) cumulus. 2) rogus. Ragʿ. 8. 56.

चिति *ćiti* f. (r. *ći* s. *ti*) id.

चित्त *ćittá* n. (r. *ćit* s. *ta*) mens, animus, cogitatio. In. 2. 31. 5. 4. N. 10. 8. Bʿ. 4. 21. 10. 16. 15. 16. 18. 57.

चित्तयोनि *ćittayôni* m. (ex animo originem ducens; e praec. et *yôni*) amor. Ragʿ. 19. 46.

चित्र् *ćitr* 10. par. *ćitrâyâmi* (*ćitrîkaraṇê* K.; ut mihi videtur, denom. a *ćitrá*) pingere.

चित्र *ćitrá* (r. *ći* cumulare, tegere, s. *tra*) 1) varius, versicolor. N. 4. 8. A. 7. 14. 2) admirabilis, mirandus. Bʿar. 3. 39. 3) dexter, habilis, agilis, callidus, exercitatus. A. 10. 36. (Lit. *kytras* callidus, astutus.) 4) n. tabula picta. Ragʿ. 2. 31.

चित्रकर *ćitrakara* m. (e *ćitrá* tabula picta et *kara* faciens) pictor. Am.

चित्रगत *ćitragata* (e *ćitrá* et *gata* qui ivit) pictus. Ḥit. 62. 11.

चित्रफलक *ćitrapʿalaka* m. (e *ćitrá* et *pʿalaka* scutum) pictura, imago. Ur. 23. 3 infr. (Cum *pʿalaka* cf. gr. πλάξ et πίναξ.)

चित्रभानु *ćitrábʿânu* m. (Baḥ. e *ćitrá* et *bʿânú* lumen) 1) ignis. Maḥ. 1. 2036. 2) sol.

चित्ररथ *ćitrâratʿa* m. (e *ćitrá* et *rátʿa* currus) 1) sol. 2) n. pr. Gandʿarvi.

चित्रलेखा *ćitralêkʿâ* f. (Baḥ. e *ćitrá* et *lêkʿâ*) n. pr. Apsarasis. In. 2. 30.

चित्रसेन *ćitrasêna* m. (Baḥ. e *ćitrá* et *sênâ* exercitus) n. pr. Gandʿarvi. In. 3. 8.

Hosted by Google

चित्रा *ćitrâ'* f. (fem. a *ćitrá*) stella, Virginis Spica. Rag^c. 1. 46.

चित्रित *ćitritá* (a *ćitrá* s. *ita*) vario colore praeditus. Hit. 37. 2.

चित् *ćint* 10. par. âtm. *ćintáyâmi*, *ćintáyê* (scribitur *ćit*, v. gr. 110[a]) cogitare, considerare, meditari, c. acc. rei. In. 1. 1: *ćintayâmâsa ... dêvarâgarat^câgatim*; 2: *ćintayamânasya guḍâkêśasya*; Su. 3. 12: *ćintayitvâ punaḣ punaḣ*; N. 9. 26: *tava pârt^civa saṅkalpaṅ ćintayantyâḣ*; 13. 18: *ćintayad^cvaṅ sakâtarâḣ*; N. 9. 28: *ćintayânasya tat suk^cam* (v. gr. 533). — excogitare. N. 19. 4: *asmadart^cê b^cavêd vâ 'yam upâyaś ćintitô mahân.* (Cf. *ćit*, *kit.*)

c. *anu* id. N. 15. 9: *vâidarb^cîm anućintayan*; Râm. III. 51. 11: *vâidêhîm anućintayan*; B^c. 18. 8.

c. *pari* id. B^c. 10. 17: *sadâ parićintayan.*

c. *pra* id. A. 10. 3. 5: *praćintya tat.*

c. *vi* id. In. 5. 59: *naća śâpam vyaćintayat*; N. 10. 17: *vićintyâi 'vam.*

c. *sam* id. N. 21. 24: *manasâ samaćintayat*; Su. 3. 10. Sâ. 4. 3.

चिन्तन *ćintana* n. (r. *ćint* s. *ana*) deliberatio. Mah. 2. 242.

चिन्ता *ćintâ'* f. (r. *ćint* s. *â*) cogitatio. B^c. 16. 11. N. 2. 2.

चिन्तापर *ćintâpara* adj. (Bah. e praec. et *para* n. praecipuum, eximium, optimum, v. gr. 598) cogitationem tanquam excellentissimum habens, in cogitatione defixus, cogitatione absorptus. N. 2. 2. Râm. I. 34. 34.

चिर *ćirá* (ut videtur, a r. *ći* s. *ra*) longus (de tempore); hinc adverbia *ćirám*, quod in initio compp. *ćirá* sonat (gramm. 618), *ćirasya*, *ćirât*, *ćirêṇa*, q. v. (Hib. *sir* longus.)

चिरम् *ćirám* adv. (acc. neut. a *ćirá*) diu, in initio compp. *ćirá* (gr. 618). In. 5. 35: *mâćiram* statim (v. *mâ*). H. 4. 13.

चिररात्राय *ćirarâtrâya* adv. (dat. a *ćirarâtra*, e *ćirá* et *râtra* nox, in fine compp., v. gr. 613) per longum tempus, diu. Sâ. 7. 7.

चिरस्य *ćirasya* adv. (gen. a *ćirá*) post longum tempus, tandem, denique. H. 2. 8. 9.

चिरात् *ćirât* adv. (ablat. a *ćirá*) id. Rag^c. 11. 63 (schol. *bahukâlêna*); 12. 87.

चिराय् *ćirây* (denominat. a *ćirá* s. *y*, v. gr. 520) tardare, cunctari. H. 4. 34.

चिराय *ćirâya* adv. (dat. a *ćirá*) diu. Hit. 51. 19.

चिरि *ćiri* 5. par. *ćiriṇômi* (*hinsê* V.) offendere, ferire, laedere, occidere.

चिरेण *ćirêṇa* adv. (instr. a *ćirá*) post longum tempus, sero, tarde. Rag^c. 5. 64.

चिल् *ćil* 6. par. (*vasanê* K. *vâsê* V.) vestire. (V. *ćêla* et cf. hib. *ceilim* „I conceal, hide, cover", *caille* „a veil or cowl"; lat. *celare*, fortasse etiam *velum*, *velare*, quae e *quelum*, *quelare* explicari potest, sicut *vermis* e *quermis*, v. *kṛmi*, nisi potius pertinet ad *var vṛ*; germ. vet. *hilu* celo, a rad. *HAL*, quod nititur formâ gunatâ *ćêl*, abjecto *i*; *helm* galea, *heliu* velo, *heli* velamentum; goth. *hulja* occulo; lat. *oc-culo.*)

चिल्ल् *ćill* 1. par. (*śâit^cilyê* K. *śâit^cilyê hâvakṛtâu* V.) 1) relaxari, solvi, mitigari. 2) i. q. 2. *ćal* et *ćull.*

चिवुक *ćivuka* n. mentum. Am.

चिह्न *ćihna* n. 1) nota, signum, macula. In. 2. 25. N. 17. 7. 2) vexillum.

चीक् *ćîk* 1. et 10. par. (*amarśaṇê* K. *marśê* V.) tolerare, patientem esse; tangere.

चीत्कार *ćîtkâra* m. (e *ćît*, quod vocabulum a sono factum, et *kâra* faciens) clamor, ruditus, rugitus. Hit. 49. 21 de asino; v. sq. et cf. *ćukkâra.*

चीत्कारवत् *ćîtkâravant* (a praec. s. *vant vat*) clamore praeditus. Mâlati-Mâd^c. 1. 8.

चीन *ćîna* m. 1) capreae genus. 2) vexillum; cf. *ćihna.* 3) nomen terrae, Sina.

Hosted by Google

चीब् *ćîb* 1. âtm. (*âdânasaṅvaraṇayôḣ* K.) sumere, capere; tegere. (Cf. *ćîv*; hib. *cib* manus; cambro-brit. *cipiaw* sumere.)

चीभ् *ćîbʿ* 1. âtm. (*kattʿanê* K. *kattʿê* V.) gloriari, se jactare.

चीय् *ćîy* 1. par. âtm. (*saṅvṛtyâdânayôḣ*) tegere; sumere, capere; cf. *ći* tegere et 1. *ćîv*.

चीर *ćîra* n. (ut videtur, a r. *ći* tegere, s. *ra*, vel a *ćil* q. v., mutato *l* in *r*) 1) vestis. 2) cortex. 3) vestis e cortice facta. M. 5. R. Schl. II. 11. 23.

चीर्ण *ćîrṇá* (a r. *ćar* ad analogiam earum radicum in *ar*, quibus grammatici vocalem *ṝ* tribuunt, v. gr. §. 12. p. 11, sicut *ǵîrṇá* a *ǵar*, quod scribitur जॄ *gṝ*) impletus, solutus (de votis). Sâ. 6. 12. 41 (ubi *ćîrṇâni*, *ćîrṇaṅ* pro *tîrṇâni*, *tîrṇaṅ* legendum).

1. चीव् *ćîv* 1. âtm. (*grahaṇasaṅvṛtyôḣ*) sumere, capere; tegere; cf. *ći*, *ćîy*, *ćîb*.

2. चीव् *ćîv* 10. par. (*bʿâśârtʿê* K. *dîptâu* V.) loqui, lucere.

चीवर *ćîvará* n. vestis pannosa. Ragʿ. 11. 16.

चुक्क् *ćukk* 10. par. (*vyasanê* K. *ârtâu* V.; e *ćakk* attenuato *a* in *u*) i. q. *ćakk* et *ćikk*, quae tres radices eandem inter se habent rationem, quam gothicae formae, ut *band* ligavi, *bundum* ligavimus, *binda* ligo.

चुक्कार *ćukkâra* m. (e *ćuk* et *kâra* faciens, v. *ćît-kâra*) leonis rugitus.

चुचुक *ćućuka* m. n. papilla. (Hib. *cioch* mamma.)

चुच्य् *ćućy* 1. par. (*abʿiśavê*) succum exprimere. Cf. *śućy*.

1. चुट् *ćuṭ* 1. par. (*alpîbʿâvê* K. *tuććanê* V.) parvum, debilem esse; cf. *ćuṭṭ*, *ćuṇṭ*.

2. चुट् *ćuṭ* 6. et 10. par. *ćuṭâmi*, *ćôṭáyâmi*, i. q. *ćaṭ*, unde *ćuṭ* attenuato *a* in *u*.

चुट्ट् *ćuṭṭ* 10. par. *ćuṭṭáyâmi*, i. q. 1. *ćuṭ*; cf. *ćuṇṭ*.

चुड्ड् *ćuḍḍ* 1. par. (*hâvakaraṇê* K.) i. q. 2. *ćal*, *ćill* et *ćull*; respiciatur, cerebralem *ḍ* fere ut *r* pronunciari, *r* autem facile in *l* converti.

चुण् *ćuṇ* 6. par. (*čêdê* K. *čidi* V.; mutilatum esse videtur e *ćuṇṭ* vel *ćuṇḍ*) findere.

1. चुण्ट् *ćuṇṭ* 1. par. *ćúṇṭâmi* (e *ćuṭ* insertâ nasali; scribitur *ćuṭ*, v. gr. 110[a]) i. q. 1. *ćuṭ*.

2. चुण्ट् *ćuṇṭ* 10. par. *ćuṇṭáyâmi*, i. q. *ćaṭ* et 2. *ćuṭ*.

1. चुण्ड् *ćuṇḍ* 1. par. (*alpîbʿâvê* K. *tâućyê* V.; scribitur *ćuḍ*, gr. 110[a]) i. q. 1. *ćuṭ* et 1. *ćuṇṭ*.

2. चुण्ड् *ćuṇḍ* 1. et 10. par. (*čêdanê* K. *čidi* V.; scribitur *ćuḍ*, gr. 110[a]) i. q. *ćaṭ*, 2. *ćuṭ* et 2. *ćuṇṭ*.

चुत् *ćut* 1. par. (*âsêćanê* K. *kśarê* V.) stillare, fundere, effundere. (Cf. *śćut* et *ćyut*, goth. *GUT* — *giuta*, *gaut*, *gutum* — pro quo e generali consonantium permutandarum lege *HUTH* exspectaveris, gr. comp. 87; gr. XΥ, χεύω, χύ-σις, abjectâ litterâ finali et mutatâ tenui in aspiratam.)

चुद् *ćud* 10. par. 1) mittere, impellere, incitare, stimulare. In. 5. 2: *śarâir manmatʿaćôditâiḣ*; H. 4. 4: *ćôditâi 'śâ hy anaṅgêna*; Su. 3. 9: *pitâmaham aćôdayan*; Dr. 8. 1: *viparidʿâvata iti sma... ćôdayâmâsa tân nṛpân*; A. 9. 30. — âtm. Râm. I. 11. 51: *ćôdayasva nṛparśabʿân*. 2) instituere, imperare, praecipere. Man. 2. 165: *vratâiśća vidʿićôditâiḣ*. (Huc trahi posset lat. *cûdo* et, mutatâ gutt. in labialem, *re-pudio*; gr. σπεύδω, praefixo σ; v. *sam* + *ćud*.

c. *abʿi* 1) i. q. simpl. Râm. I. 34. 6: *râǵńâ 'bʿićôditaḣ*; 15. 45: *abravît prasṛtam vâkyaṅ râǵńâ yad abʿićôditam*. 2) interrogare, percunctari (de aliquâ re, c. acc. rei). Maḥ. 1. 2913: *ṛśiḣ kaśćid iḥâ "gamya mama ǵanmâ 'bʿyaćôdayat*.

c. *pari* i. q. simpl. Man. 3. 233: *guṇâiśća parićôdayêt*.

c. *pra* 1) i. q. simpl. In. 5. 3: *manmatʿêna praćôditâ*; Dr. 8. 6: *nârâćâir vîrabâhupraćôditâiḣ*; A. 8. 2. 2) pronunciare, proclamare. Man. 3. 228: *guṇân sarvân praćôdayan* (schol. *katʿayan*).

Hosted by Google

c. *pra* praef. *ab'i* id. Mah. 1. 575: *dâivênâ 'b'ipraćôditaḣ.*

c. *pra* praef. *sam* id. A. 7. 7: *hayâs tê sampraćôditâḣ.*

c. *sam* id. Sâ. 2. 6: *pitrâ sańćôditâ.*

चुन्द् *ćund* 1. par. âtm. (*niśânê* K.; scribitur *ćud*, gr. 110[a]) acuere.

चुप् *ćup* 1. par. se movere (explicatur per *mandâyâṅ gatâu* K. *śanâir gatâu* V.; i. e. lente ire). Mah. 3. 10648. 10649: *kiṅ svit svapnaṅ na nimiśati kiṅ sviǵ ǵâtan na ćôpati | kasya svid d'ṛdayan nâ 'sti kiṅ svid vêgêna vardd'atê || matsyaḣ suptô na nimiśaty aṇḍaṅ ǵâtan na ćôpati | aśmanô hṛdayan nâ 'sti nadî vêgê na vardd'atê ||*. (Cf. *ćap* se movere, vacillare, unde *ćup*, attenuato *a* in *u*; conferatur etiam *kup* irasci, quod a motione animi dictum esse censeo; huc trahi posset lit. *kópu* scando, nostrum *hüpfen*, angl. *to hop.*)

चुम्ब् *ćumb* 1. 10. par. (scribitur *ćub*, gr. 110[a]) osculari. Hit. 27. 20: *ćumbati patin nirdayam âliṅgya.* (Goth. *kukja* osculor, servatâ initiali tenui contra regulam, gr. comp. 87, et mutatâ finali labiali in gutturalem, positâ tenui pro mediâ, e generali lege, gramm. comp. 87; hib. *pogaim* osculor, mutatâ gutturali in labialem et vice versâ; etiam lit. *bućioju* id. transpositum esse videtur, e *ćubioju*; lett. *ś-kûpstit* osculari.)

c. *pari* id. Ćaur. 14: *muktâkalâpaparićumbitaćûćukâgrâ*; cf. l. c. śl. 17.

चुम्बिन् *ćumbin* (r. *ćumb* s. *in*) osculans, in fine compp. Ćaur. 17.

1. चुर् *ćur* 4. âtm.: *ćûryê**) (*dâhê*) urere. (Lit. *kurrù* [*ćurù*] calefacio cubiculum, praet. *kuriau*; *sukurrù* [*sukurù*] *ugnin* ignem accendo; goth. *hauri* et gr. ΚΑΥ, καύ-σω, καυ-μα, abjecto *r* finali, nituntur formâ vṛdd'i auctâ *kâur.*)

2. चुर् *ćur* 1. et 10. par. *ćô'râmi*, *ćôrâyâmi* furari. Man. 8. 331: *yas tv agniṅ ćôrayêd gṛhât.* (Hib. *coir* „false, deceitfull" in initio compp.; *coire* „trespass, offence", *coireach* „criminal, a malefactor", *cuireat* „the knave at cards", *cuireadach* „knavish".)

चुल् *ćul* 10. par. (*nimaǵǵanê*) submergere.

चुलुम्प् *ćulump* 1. par. (*lôpê*) findere, rumpere, abscindere; cf. *lup*, *lumpâ'mi*, *lumpê'*, unde *ćulump* quodam reduplicationis modo ortum esse videtur.

चुल्ल् *ćull* 1. par. (*hâvakaranê* K. *hâvakṛtâu* V.) i. q. 2. *ćal*, unde *ćull* attenuato *a* in *u*, et geminato *l*. K.: *ćullati priyêṇa nârî.*

चूचुक *ćûćuka* m. n. (etiam *ćućuka*, forma reduplicata, ut videtur, a *ćûś* bibere, sicut gr. ϑηλή, τίτϑη, τιτϑός, nec non nostrum *Zitze*, cum *d'ê* bibere [cf. ϑῆσϑαι] cohaerent, et lat. *papilla* tanquam forma redupl. ad scr. *pâtum*, lat. *po-tum*, reduci posset) papilla. Ur. 84. 1. Ćaur. 14. (Hib. *cioch* mamma, fortasse etiam *coicht* „children" huc pertinet.)

चूडा *ćû'ḍâ* f. 1) vertex, culmen, cacumen, praesertim capitis vertex. Rag'. 17. 28. Hit. 55. 19. 2) cincinnus singulus in vertice. Rag'. 18. 50. 3) crista. 4) caput. Wils. (Cf. *kûṭá* et hib. *cuit* caput.)

चूण् *ćûṇ* 10. par. (*saṅkôćê*) curvare, inflectere; cf. *kûṇ*.

चूत *ćûta* m. arbor, Mangifera Indica. Rag'. 7. 18.

चूर्ण् *ćûrṇ* 10. par. (*pêśaṇê* K. *pêśê* V.; ut videtur denom. a *ćûrṇa* q. v.) frangere, conterere. Dêv. 3. 35: *tân (b'ûd'arân) prahitâṅs têna ćûrṇayantî śarôtkarâiḣ*; 9. 12: *muśṭipâtêna dêvî taććâ 'py aćûrṇayat (śûlam)*; A. 8. 2: *tad (aśmavarśam) aćûrṇayam vêgavadb'iḣ śarâiḣ.* (Cf. hib. *coirneach* „a part", *crinim* „I knaw, bite".)

*) Radix *ćur* in tempp. special. vocalem suam producit, in analogia cum passivis radicum in *ir* vel *ur* desinentium (gr. 447). Wils. et Forsterus hanc rad. scribunt *ćûr*.

Hosted by Google

चूर्ण *ćûrṇa* m. (ut videtur, part. perf. pass. ab obsoletâ r. *ćar* [*ćṝ*], unde supra *ćîrṇa* deduximus) pulvis. A. 8. 3.

चूष् *ćuś* 1. par. sugere, *ćôśya* sugendus. Mah. 2. 316: *lêhyań ćôśyańća pêyańća.* (Fortasse *ćûś* e *ćukś*, ejecto *k*, mutilatum est, cf. *ćućuka*, *ćûćuka*; *ćukś* autem e quadam simpliciore radice in gutturalem vel palatalem desinente deducendum esset, sicut *d'ikś* accendere a *dah*, *b'akś* edere a *b'ag*, vel *b'ağ*, cf. φάγω et *b'uğ*; res si ita se habet, cum *ćûś*, e *ćuk*, et *ćućuka* papilla contulerim lat. *sugo* et *succus*, mutatâ initiali gutturali in sibilantem, nostrum *saugen*, gr. ὑγρός.)

चेट *ćêṭa* m. (r. *ćiṭ* mittere, nisi *ćêśṭ*, ejecto *ś*, s. *a*) servus, famulus. Hêm.

चेटक *ćêṭaka* m. (r. *ćiṭ*, nisi *ćêśṭ*, s. *aka*) id. Hit. 65. 16. B'. 1. 91.

चेटिका *ćêṭikâ* f. (fem. praecedentis, v. gr. 575. 23) ancilla. Up. 49.

चेटी *ćêṭî* f. (a *ćêṭa* signo fem. *î*) id. Up. 38. 41.

चेत् *ćêt* conj. (ut equidem puto, e *ća* et *it* q. v.) si (postponitur). Br. 2. 17. N. 17. 29. R. Schl. II. 8. 34. — Cum antecedente *yadi* 1) si quidem. R. Schl. II. 8. 34*b*: *yadi ćêd b'aratô d'armât pitryań râǵyam avâpsyati.* 2) etsi, etiamsi. Mah. 1. 4203: *yady asti ćêd d'anań sarvam vṛt'âb'ôgâ b'avantu tâń.* (Gr. καί; cf. gr. comp. 401.)

चेतना *ćêtanâ* (r. *ćit* s. *anâ*) animus sui compos (Besinnung, Bewufstsein). Ur. 76. 14. Rag'. 17. 1. B'. 13. 6. — In fine compp. possess. N. 2. 3. 7. 14. 9. 20. 10. 19. 13. 60.

चेतस् *ćêtas* n. (r. *ćit* s. *as*) mens, animus. In. 2. 32. Rag'. 14. 60. N. 9. 33. 21. 8. — In fine compp. possess. B'. 4. 23. 5. 26. 8. 14.

चेदि *ćêdi* m. nomen regionis. N. 12. 132.

चेल् *ćêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatyôń* V.) se movere, ire; scribitur etiam *ćêll*; cf. *ćal*, praet. redupl. pl. *ćêlima*.

चेल *ćêla* m. n. (r. *ćil* s. *a*) vestis. B'. 6. 11; schol. *ćêlam vastram.* (Fortasse lat. *velum*, v. sq. et rad. *ćil.*)

चेली *ćêlî* f. (a praec. signo fem. *î*) id. (Hib. *caille* fem. „a veil or cowl", v. r. *ćil.*)

चेष्ट् *ćêśṭ* 1. âtm. (*ćêśṭâyâm* K. *îhê* V.) 1) se movere. Man. 1. 52: *yadâ sa dêvô ǵâgarti tadê 'dań ćêśṭatê ǵagat*; R. Schl. I. 2. 14: *tań śôṇitaparîtâṅgań ćêśṭamânam mahîtalê dṛśṭvâ*; M. 22: *gaṅgâyân na hi śaknômi vṛhattvâć ćêśṭitum.* 2) ire, adire, frequentare. Rag'. 6. 51: *rurućêśṭita b'ûmiśu.* 3) niti, tendere, operam dare. Râm. III. 47. 51: *daśâ kṛtântôpahatê 'yam âvilâ kim atra śakyam puruśêṇa ćêśṭitum*; c. acc. rei. B'. 3. 33: *śadṛśań ćêśṭatê svasyâń prakṛtêr ǵńânavân api.* — *ćêśṭitá* n. nisus, opera, factum. N. 23. 18. Rag'. 4. 68. — Part. praes. par. R. Schl. I. 34. 25. — Caus. commovere, agitare. Man. 12. 15: *b'ûtâni satatań ćêśṭayati.* (Cf. lat. *QUAES*, *quaero*, *quaesivi*; cambro-brit. *cais* contentio, labor.)

c. *ati* ultra modum se movere, ultra modum niti, operam dare. Hit. 36. 21: *vṛttyart'an nâ 'tićêśṭêta sâ hi d'âtrâi 'va nirmitâ.*

c. *vi* 1) niti, operam dare, agere. Man. 8. 334: *yêna yêna ... aṅgêna stênô nṛśu vićêśṭatê.* — *vićêśṭita* n. nisus, contentio, actio. N. 23. 3. Râm. III. 65. 12. 2) reniti, obniti, reluctari. Dr. 9. 13. part. praes. par.: *tata ênam vićêśṭantam bad'vâ.* 3) ultro citroque se movere, se volutare. Râm. III. 62. 19: *śatrug'nab'aratâv ub'âu d'arâyâń sma vyaćêśṭêtâm b'agnaśṛṅgâv ivâ 'ṛśab'âu*; III. 51. 23: *tâ vâśyêṇaća sańvîtâń ... vyaćêśṭanta nirânandâń.*

c. *sam* niti, operam dare, agere. N. 23. 3: *sańćêśṭamânasya lakśayantî vićêśṭitam.*

चेष्टा *ćêśṭâ* f. (r. *ćêśṭ* s. *â*) nisus, actio. Hit. 110. 22. Rag'. 6. 12.

चेष्टित *ćêśṭitá* v. *ćêśṭ.*

Hosted by Google

चैतन्य *ćâitanya* n. (a *ćêtana* s. *ya*) anima. Ragc. 5. 4.

चैत्य *ćâitya* (ut videtur, a *ćitá* vel *ćiti* s. *ya*) 1) n. locus sacrificii. 2) n. monumentum sepulcrale. Lass. 17. 3) m. arbor sacra, ficus religiosa, in vici vicinitate. H. 1. 40.

चैत्र *ćâitrá* m. (a *ćitrá* vel *ćitrâ* s. *a*) mensis Ćâitrus, Martius-Aprilis. Bcar. 1. 35.

चैत्ररथ *ćâitrarat'a* m. (a *ćitrarat'a* Gand'arvus, qui Kuvêri horti custos est, s. *a*) Kuvêri hortus. Ragc. 5. 60.

चोदना *ćôdanâ* f. (r. *ćud* impellere, s. *ana* in fem.) impulsus, incitatio. Bc. 18. 18.

चोर *ćôrá* m. (r. *ćur* s. *a*) fur, v. *ćâurá*.

चोष *ćôśa* m. (r. *ćûś* s. *a*) actio sugendi.

चोषण *ćôśaṇa* n. (r. *ćûś* s. *ana*) id.

चोष्य *ćôśya* v. *ćûś*.

चौर *ćâurá* m. (r. *ćur* s. *a*) fur. Lass. 23. 10. 25. 5 (v. 2. *ćur.*)

चौर्य *ćâurya* n. (a praec. s. *ya*) furtum. (Hib. *coire* „trespass, offence".)

चौल *ćâula* n. (pro *ćâuḍa*, a *ćûḍa*, s. *a*) tonsura capitis. Ragc. 3. 28.

1. च्यु *ćyu* 1. par. âtm. cadere, labi, elabi, trop. egredi (cf. *b'rańś*). Su. 4. 19: *dvâv ivâ 'rkâu nab'aśćyutâu*; Bc. 9. 24: *na tu mâm ab'iǵânanti tattvênâ 'taś ćyavanti tê*; Man. 12. 96: *utpatanti ćyavantêća* (schol. *naśyanti*); Sâ. 3. 9: *ćyutâh sma râǵyât vanavâsam âśritâh*; 5. 26: *ćyutah svarâǵyât*; Râm. III. 56. 7: *adya mê saptamî râtriś ćyutasyâ 'ryakavêśmanah*; Man. 12. 72: *ćâilâśakaśća b'avati śûdrô d'armât svakâć ćyutah.* — Caus. facere ut aliquis cadat. Râm. III. 60. 48: *gatan nâ 'rhasi tań svargât punaś ćyâvayitum.* In dialecto vêd. excitare. Rgv. Ros. p. 72. 12: *ǵanân* (pro *ǵanân*) *aćućyavîtana girînr**) *aćućyavîtana* „homines excitate, nubes excitate". (Cf. *ǵyu*, *c̃yu*, *ǵu*, *ǵ'u*; scot. *siab* „motu celere transiens"; hib. *seabhais* „wandering, strolling, straying"; *seabhasach* „fatigued, weary".

c. *pari*, *parićyuta* pauper, miser. N. 10. 2.

c. *pra* i. q. simpl. N. 9. 18: *yêśâm prakôpâd âiśvaryâd praćyutô sham*; Man. 12. 116. — Caus. A. 9. 28: *nivâtakavaćâir itah praćyâvitâh surâh.*

2. च्यु *ćyu* 10. par. (*hâsasahanayôh* K. *hâsê sahanê* V.) ridere; sustinere. (Hib. *tibhim* „I laugh, joke".)

च्युत् *ćyut* 1. par. i. q. *ćut.* (Hib. *cioth* „a peal, a hawy shower"; *ciothmhar* „showery".)

च्युति *ćyuti* f. (r. *ćyu* s. *ti*) lapsus. Hit. 7. 4.

च्युस् *ćyus* 10. par. (*hânâu*) relinquere.

छ *c̃'***).

छग *c̃aga* m. caper, capra. Hêm. v. *c̃âga.* (Fortasse nostrum *Bock*, anglo-sax. *bucca*, germ. vet. *boch*, *poch*, *pog* huc pertinent, — v. Graff III. 30 — mutatâ initiali gutturali in labialem et abjectâ sibilante, quam ex *c̃* = *sk* exspectaveris; lat. *caper*, th. *caprŏ*, quod cum scr. *c̃agalá* vel *c̃âgala* contulerim, in secundâ syllabâ gutturalem in labialem et mediam in tenuem convertit.

छगल *c̃agalá* m. (a praec. s. *la*) caper. (Lat. *caper*, th. *caprŏ*, v. *c̃aga.*)

छगला *c̃agalâ* f. (fem. praec.) capra. (Lat. *capra*, v. *c̃aga.*)

छगली *c̃agalî* f. (a *c̃aga* signo fem. *î*) capra. (Hib. *gabhar*, gen. *gabhair*, v. *c̃aga.*)

छटा *c̃aṭâ* f. lux, splendor. Lass. 67. 18.

छत्र *c̃atra* n. (pro *c̃attra*, r. *c̃ad* s. *tra*) umbella. Ragc. 3. 16. v. *c̃ad.*

*) V. gramm. ed. 3. §. 145 annot.

**) V. gramm. §. 19.

Hosted by Google

1. छद् *ćad* 1. par. âtm. (part. perf. pass. *ćanná*, gr. 542) tegere. N. 17. 6: *ćannô sb'rênê 'va ćandramâṅ.* (Cf. *sku* tegere; hib. *scailim* „I shade, shelter" = scr. *ćádâmi*, mutato *d* in *l*; *scailein* „a fan, umbrella" v. *ćatra*; *scail* „a shadow", *scaileachd* „darkness", *scath* „shadow, shade, protection, a veil, covering", mutato *d* radicis in *th*, nisi *th* ad suffixum derivationis pertinet, abjecto *d* radicali, sicut in scr. *ćáyâ* umbra q. v.; gr. σκιά, σκο-τός, σκηνή [gr. comp. 833]; etiam in goth. *sca-dus* umbra syllaba *du* ad derivationis suffixum trahenda esse videtur; lit. *skyda* scutum, *skidėlė* parvum scutum; goth. *skil-dus* [gr. comp. 955 n.**]; nostrum *Schil-d* e *scil-d*, mutato *d* in *l*; goth. *skal-ja* tegula; germ. med. *schal* cutis, cortex, putamen, nostrum *Schale*; lat. *squâ-ma*, abjectâ radicis consonante finali, sicut saepissime, v. *ćádman*; gr. σκῦλον, lat. *spolium*, mutatâ gutturali in labialem, et *d* in *l*.)

c. *pari* i. q. simpl. Hit. 81. 10: *dvîpićarmapariććanna.*

c. *pra* id. *praććanna* occultus. N. 19. 32. Hit. 9. 14.

c. *prati* id. Râm. I. 9. 5: *munivêśapratiććanna.*

2. छद् *ćad* 10. par. âtm. *ćâdáyâmi* tegere. Dêv. 7. 17: *śaravarśâiṅ... ćâdayâmâsa*; G'at. 6: *ćâditê dinakarasya b'âvanê.*

c. *â* 1) id. Dêv. 10. 10: *tataṅ śaraśatâir dêvîm âćâdayata sô 'ssuraṅ.* 2) abscondere. Hit. 22. 1: *tatsamîpê âtmânam âćâdya st'itaṅ.*

c. *pra* id. R. Schl. II. 8. 36: *praććâdyamânaṅ râmêṇa b'âratan trâtum arhasi.*

3. छद् *ćad* 10. par. *ćadáyâmi* (*úrgané**)) educare, nutrire (liberos). K.: *ćadayati putrań g'ṛtêna pitâ.*

छद *ćada* m. (r. *ćad* s. *a*) 1) folium. A. 4. 50. 2) ala. N. 9. 12. (Hib. *sgiath* ala.)

छदिस् *ćadís* n. (r. *ćad* s. *is*) tectum (domûs). Am.

*) Sic legimus pro *uǵǵanê* apud Wilkins., quod ex *úrǵǵanê* corruptum esse censeo; *úrǵana* autem hoc loco ad caus. *úrǵayâmi* facio ut alqs. fortis fiat, pertinet.

छद्मन् *ćádman* n. (r. *ćad* s. *man*) occultatio, alienae formae assumptio. Rag'. 12. 2; v. sq. (Cf. nostrum *Schir-m*, germ. vet. *scer-m*, th. *scer-ma* scutum, mutato *d* in *r*; v. *ćad*.)

छद्मिन् *ćadmín* (a praec. s. *in*, v. gr. 583) alienâ formâ indutus. N. 25. 8.

छन्द *ćanda* n. (r. *ćad*, insertâ nasali, s. *a*) desiderium. N. 23. 15; *svaććanda* in initio compp. suâ sponte. Hit. 20. 9: *svaććandavanaǵâtêna śâkêna.* — *svaććandam* adv. id. Ur. 63. 20: *vanê svaććandam b'ramantî.* (Huc refero lat. *spon-s*, *spon-te*, pro *spond-te*, mutatâ gutturali in labialem, v. sq.)

छन्दय् *ćanday* (denom. a *ćanda* vel *ćándas*, v. gr. 522) donare, augere, mactare, c. instr. rei. Su. 1. 18: *varêṇa ććandayâmâsa*; 4. 22; Mah. 1. 2166: *varâiś ćandyamânê râǵńâ*; 6365: *ćandayan kâmâiṅ.* (Cf. lat. *spondeo* et v. *ćanda*.)

छन्दस् *ćándas* n. (r. *ćad*, insertâ nasali, s. *as*, nisi a *ćanda* adjecto *s*) 1) desiderium. R. Schl. II. 9. 7: *mayô 'ćyamânaṅ yadi tê śrôtuń ćandaṅ.* 2) rhythmus, metrum, praesertim Vêdorum. B'. 10. 35. 13. 4. 3) scriptum sacrum, Vêdus. Rag'. 1. 11: *ćandasâm* (schol. *vêdânâm*).

छन्न *ćanná* v. *ćad.*

छम् *ćam* 1. par. (*adanê*) edere; cf. *ćam*, *ǵam*, *ǵim*, *ǵ'am.*

छम्प् *ćamp* 10. par. (*gatâu* K. *sarpê* V.; scribitur *ćap*, gr. 110[a]) ire. (Huc trahi posset goth. *skapa* creo, servatâ tenui finali, sicut in *slêpa* dormio = scr. *svap*; respiciatur, verba movendi plerumque etiam agere, facere significare, v. e. c. *ćar*; fortasse etiam gr. σκήπτω, σκίμπτω, quae formâ egregie ad *ćamp* quadrant, a motione dicta sunt.)

1. छर्द् *ćard* 10. par. (*vamanê*) vomere. (Hib. *sceithim* „I vomit, spew"; lat. *screo*.)

2. छर्द् छृद् *ćard ćṛd* 7. par. âtm. *ćṛṇádmi*, *ćṛndê'* (*dêvanadyutivamanêśu*) ludere, splen-

Hosted by Google

dere, vomere, v. sq. et čard. (Cum 1. čṛnd, quod ortum est e skarnd vel skrand, conferri possit lat. splendeo, mutatâ gutturali in labialem et r in l; lit. spindźiu splendeo, spindulys splendor, solis lumen; skais-tus, skais-tas clarus, splendidus; huc etiam trahi posset nostrum Glanz, germ. med. glanz splendidus, glenze splendeo, abjectâ sibilante; etiam glize splendeo, praet. gleiz, nostrum gleiſse, Gleiſsner.)

3. छर्द् छृद् čard čṛd 1. 10. par. čârdâmi, čardâyâmi (sandîpanê) splendere.

छर्दन čardana n. (r. 1. čard s. ana) vomitus.

छर्दि čardí f. (r. 1. čard s. i) id.

छल čalá n. (ut mihi videtur, a čad tegere, abscondere, mutato d in l, suff. a) alienae formae assumptio, dissimulatio; dolum, fraus. Hit. 4. 2. Rag'. 6. 54. 7. 27. 16. 28; v. čádman, čadmin. (Cf. lat. scelus.)

छलय् čalay (denom. a praec. s. ay) decipere, fraudare. Rag'. 16. 61: śirîšaprasavâvataṅsâli ... śâivâlalôlâṅś čalayanti mînân; B'. 16. 36: dyûtaṅ čalayatâm asmi, têgas têgasvinâm aham.

छल्लि čalli f. (ut mihi videtur, a r. čad tegere, mutato d in l, s. li) cutis, pellis, cortex. (Germ. med. schal m. schale f. id.; lat. pellis, pro scellis? abjectâ sibilante et mutatâ gutturali in lab.)

छल्ली čallî f. id.

छवि čavi f. 1) splendor. Ur. 31. 4 infr.; Rag'. 9. 34. 2) pulchritudo. (Germ. vet. scieri lucidus, mutato v in r, sicut e. c. in birumês sumus = scr. b'avâmas, gr. comp. 20; hib. sceimh „beauty, bloom", sceimheach „handsome, bloomy", v. Pictet p. 60.)

छष् čaś 1. par. (vad'ê) occidere; cf. kaś, k'aś, čaś, gaś, g'aś, gûś.

छाग čâ'ga m. caper, capra. Hit. 120. 20 (v. čaga et voces ibi comparatas.)

छाय čâya v. sq.

छाया čâyâ' f. (ut mihi videtur, e čadyâ, a r. čad tegere, s. yâ, ejecto d et productâ antecedente vocali) umbra. N. 5. 26. 13. 57. — čâya n. id. Rag'. 4. 20 (v. not.); 7. 4. 12. 50. (Gr. σκιά, v. r. čad.)

छित čitá part. perf. pass. rad. čô q. v.

1. छिद् čid 7. par. âtm. (činádmi, čindê', praet. multf. áččâitsam Mah. 2. 1942, áččidam A. 7. 21, part. perf. pass. činná gr. 542) scindere, abscindere. Dêv. 10. 14: činnad'anvan; 15: čiččêdâ''patatas tasya mudgaran niśitâiḣ śarâiḣ; B'. 2. 23: nâi 'naṅ čindanti śastrâṇi; N. 17. 37: čittvâ vastrârd'am; 26. 17: tyêša sa śiraś čêttuṅ k'aḍgêna; Dêv. 7. 19: śiras têná 'sinâ 'činat. Notentur locutiones: saṅśayaṅ čêttum dubitationem eximere. B'. 6. 39; tṛšṇâṅ čêttum sitim exstinguere. Hit. ed. Lond. 37. 8. — Caus. abscindi jubere. Man. 8. 283: hastâu čêdayêt. (Cf. čuṭ, čur; send. ૐ૩૫૧૨૧ skĕnda fractura, gramm. comp. 737; lat. scindo, scidi; gr. ΣΧΙΔ, σχίζω, σχίδη, σχέδη, σχινδαλμός, σκινδαλμός, σκίδνημι, σκεδάννυμι; fortasse etiam σχάζω huc pertinet, cujus α e formâ guṇatâ čêd q. v. explicari potest, abjectâ vocali radicali; etiam goth. skaida separo, nostrum scheide nituntur formâ guṇatâ, servatâ contra regulam primitivâ mediâ; etiam goth. dis-skreita disscindo huc traxerim, insertâ liquidâ, nisi, quod minus mihi arridet, deducendum est e kart kṛt, praefixo s et servatâ contra regulam finali tenui; germ. med. schite findo, praet. scheit, schiten; schinde glubo, praet. schant, schunden, cujus a nititur guṇatâ formâ; sic etiam nostrum spalte, germ. vet. spaltu findo, mutatâ gutturali in labialem, sicut in spüle, v. kśal, et conversâ nasali in l, sicut in goth. aljis alius, v. anyá; respiciatur etiam subst. spân ramentum, assula, cujus n aut ad radicem pertinet — scr. čind, lat. scind, gr. σκινδ — aut ad derivationem, cf. činná; germ. vet. splitar, nostrum Splitter, transposito il in li; germ. med. splize scintilla; fortasse etiam gr. σπινθήρ, sicut

Hosted by Google

lat. *scintilla* notione scindendi nititur; nec non σπιλάς, sicut lat. *rupes* a *rumpo*; σπιλάς igitur esset pro σκιδάς; lit. *skēdra* ramentum, assula, *skaldau* findo, *skirù* separo; hib. *scaithim* „I cut off, lop"; mutatâ gutt. in lab. et *d* in *l*: *spialaim* „I dilacerate, dilaniate"; servatâ gutt. et mutatâ *d* in *l* vel *r* (v. *ćur*): *scaoilim* „I loose, untie, scatter, disperse", *scairim* „I disperse, scatter"; servatâ nasali formae *ćind*, *scind*, et abjecto *d* vel mutato per assimilationem in *n*, sicut in *cann* luna = scr. *ćandá*: *scainim* dirumpor, „I burst", *scinnim* „I spring, start, burst out".)

c. *ava* abscindere, dividere. Bar. 2. 1: *dikkâlânavaćinna.*

c. *â* 1) scindere. Hit. 10: *âćidya damanîm.* 2) separare. Râm. III. 44. 22: *âćidya putrê niryâtê kâuśalyâ yatra ǵîvati.*

c. *â* praef. *ava* abscindere, avellere, eripere. Ur. 10. 14: *dâityahastâd avâćidya.*

c. *ut* 1) i. q. simpl. Man. 7. 139: *nô 'ććindyâd âtmanô mûlam parêśâńćâ 'titṛśṇayâ | uććindan hy âtmanô mûlam âtmânan tâńśća pîḍayêt.* 2) evertere, extinguere, destruere, delere. Rag. 2. 23: *uććinnaripu*; 5. 71: *kiń vâ ripûńs tava guruh svayam uććinatti.* 3) detrahere, subtrahere, subducere, derogare, pass. desiderari. Hit. 19. 9: *tṛṇâni bûmir udakam ... êtâny api satâń gêhê nô 'ććidyantê kadâćana*; v. sq.

c. *ut* praef. *vi* id. Br. 3. 8: *gatê svargê vinaśṭêća mamâ 'nuǵê piṇḍah pitṝṇâm vyuććidyêt* (de passiv. formâ *vyuććidyêt* v. gr. 446).

c. *pari* 1) abscindere. N. 13. 62: *vâsasô srdam pariććidya.* 2) terminare, terminis sepire, definire. Rag. 6. 77: *yasya naćâ 'nubandi yaśah pariććêttum iyattayâ 'lam* cujus adjuncta gloria definiri quantitate nequit; 10. 29: *apariććêdyô ... mahimâ tava.* 3) statuere, decernere. Rag. 15. 51: *tam agâvahań śîrśaććêdyam pariććidya* (schol. *śiraśćêdârhan niśćitya*) *niyantâ śastram âdadê*; Ur. 48. 21. 4) perpendere, considerare. Rag. 17. 59: *parâtmanôh* (schol. *śatrôr âtmanaśća*) *pariććidya śaktyâdînâm balâbalam.*

c. *vi* disjungere, separare. Rag. 16. 20: *viććinnadûmaprasârâ gavâkśâh*; Śak. 5. 5.

c. *sam* i. q. simpl. B. 4. 41: *ǵńânasańćinnasańśaya.*

2. छिद् *ćid* 10. par. *ćêdâyâmi.* Grammatici radicem hujus verbi scribunt *ćêd*, q. v.

छिद्र् *ćidr* 10. par. *ćidrâyâmi* (*vibêdê* K. *bêdê* V.; denom. a *ćidrá*) findere, dissecare.

छिद्र *ćidrá* n. (r. *ćid* s. *ra*) 1) cavum, cavitas. 2) vitium, in corpore. Sâ. 2. 8; in sacrificio. R. Schl. I. 11. 16; ed. Ser. I. 32. 34.

छिन्न *ćinná* v. *ćid.*

छुट् *ćuṭ* 6. 10. par. (*ćêdê* K. *sańhatâu* V.) findere; coacervare. (Cf. *kuṭṭ*, *ćuṭ*, *ćuṇṭ*, *kaḍ*, *kuḍ*, *ćid*, *ćur*, *gaṭ*, *gaṭ*; hib. *sgoth* „a cut", *sgothan* „a small flock".)

छुप् *ćup* 6. par. (*sparśê*) tangere.

छुर् *ćur* 6. par. (*ćêdê* K. *lôpê* V.) findere, abscindere. (Cf. *kur*, *kart kṛt*, *ćid*; hib. *scuirim* vel *sguirim* „I cease, desist" = scr. *ćurâmi*; ita lat. *finis* — pro *fidnis*? — cum *findo* cohaerere videtur; v. *ćêda* cessatio, finis; huc etiam trahi possent *scaoilim*, *scairim* et *spialaim*, quae supra cum *ćid* comparavimus; germ. vet. *SCAR* tondere, secare, *sciru*, *scar*, *scârumês*, nostrum *Schere*, quae nituntur formâ *ćar*, unde fortasse *ćur* attenuato *a* in *u*; *SCAR* etiam e *ćêd* explicari posset, ejecto posteriore diphthongi *ê* elemento, et mutato *d* in *r*.)

c. *vi* perfundere, diffundere, spargere, dispergere. Ćaur. 12: *âsyam ... śramaǵalaspuṭasândravindumuktâpalaprakaraviććuritam* (schol. *vyâptam*); Ur. 78. 9: *spuratâ viććuritam idań* (*tê mukam*) *râgêṇa maṇêr lalâṭanihitasya.*

Hosted by Google

छुरिका *ćuriká* f. (r. *ćur* s. *ika* in fem.) culter. Am.

छुरी *ćurí* f. (r. *ćur* s. *a* in fem.) id. (Cf. germ. vet. *scâri* forfex, et v. *ćur*; etiam lat. *for-* compositi *for-fex* ad rad. *ćur* vel ad cognatam *k'ur* vel ad *kart kṛt* trahi possit, mutatâ gutturali in lab.)

छेक *ćêka* cicur, mansuetus (de bestiis). Am.

छेत्तार् -तृ *ćêttâr -tṛ* m. (r. *ćid* s. *târ tṛ*) scissor. Hit. 13. 17: *ćêttârah sańśayânâm*; 19. 6: *ćêttuh pârśvagatâń ćâyân nô 'pasańharatê drumah.*

छेद् *ćêd* 10. par. (*dvâid'îkaraṇê* K. *ćêdê* V.; a *ćid*, v. 2. *ćid*) dividere. (Lit. *skéldėju* rumpor, dirumpor, v. 1. *ćid.*)

छेद *ćêda* m. (r. *ćid* s. *a*) 1) scissio, scissura. 2) cessatio, intermissio, finis. Ur. 59. 15: *ǵarmaćêda.* 3) fragmentum, pars. Ur. 82. 8.

छेदिन् *ćêdín* (r. *ćid* s. *in*) findens, frangens, rumpens (in fine compp.). Rag'. 4. 48.

छो *ćô* 4. par. *ćyâmi*, v. gr. 302 (*ćêdanê* K. *lûnâu* V.) findere, abscindere; cf. *ćur*, unde fortasse *ćô* abjecto *r* et adjecto guṇae incremento.

च्यु *ćyu* 1. par. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire; cf. *ćyu*, *ǵyu*, *ǵu*, *ǵu*.

ज *ǵ*.

ज् *ǵ*. Haec littera orta est e *g* et in cognatis linguis ei respondent *g* et litterae, quae sicut scr. *ǵ* originem traxerunt a gutturali mediâ; ita nonnunquam in lit. *ż* (= *dsch*), in slav. Ж *ś* et in gaëlicis dialectis *d*, quod ante *e* et *i* in dialecto scot. fere ut *ǵ* sonat, locum tenent sanscriti *ǵ* vel *g*.

ज *ǵa* (r. *ǵan* s. *a*, v. gr. 575. 1) natus, ortus, progerminatus, in fine compp. H. 1. 42.

जंस् *ǵańs* 10. par. (*rakśaṇê* K. *rakśê* V.; scribitur *ǵas*, gr. 110[a]) servare, tueri.

जक्ष् *ǵakś* 2. par. *ǵákśimi* (ut mihi videtur, forma redupl. pro *ǵaǵas*, ejecto *a*, a r. *ǵas*, v. gr. 321 not.) edere.

जगत् *ǵágat* (part. praes. neut. radicis *gâ* ire) se movens, mobilis. Am. — Subst. n. *ǵagat* 1) ventus. 2) mundus. Lass. 91. 16. (Hib. *diogg* „a breath, life"; respiciatur syllaba redupl. verborum *dioghalaim* „I revenge", *diogan* „revengefull, fierce, cruel", quae conveniunt cum scr. *han* caedere, occidere, quod secundum tertiam cl. formaret *ǵahanmi.*)

जगती *ǵágatí* f. (fem. praec.) terra. Hit. 69. 18: *ǵagatípâla*; R. Schl. I. 12. 36: *ǵagatîpati.*

जगन्नाथ *ǵagannât'a* m. (e *ǵágat* et *nât'á*) mundi dominus, cognomen Viśṇûs.

जघन *ǵaǵ'ána* (forma redupl. a r. *han*, quae praef. *sam* coacervare significat) 1) lumbi. Ur. 73. 4 infr.: *ǵaǵanab'arâlasâ*; Śak. 45. 11: *ǵaǵ'anagâuravât*; In. 5. 11. Rag'. 9. 28. 60; v. sq. 2) muliebria. Am.

जघन्य *ǵaǵ'anyá*, vêd. *ǵaǵ'anya* (a *ǵaǵ'ána* s. *ya*) ultimus, postremus. B'. 14. 18. Dr. 5. 8. (Hib. *deaghanach* „late, last".)

जघन्यज *ǵaǵ'anyaǵa* (e praec. et *ǵa* natus) natu minimus. Dr. 7. 16.

जङ्गम् *ǵańgam* intens. rad. *gam* ire, v. gr. 506. (Goth. *ganga*, abjecto *m*, nostrum *gieng*, *Gang*; lit. *pér-żengimas* transgressio, *uż-żengimas* ascensio, *nu-żengimas* descensio, *żengiù* eo, abjecto *m*, sicut in goth. *ganga.*)

जङ्गम *ǵańgama* (a praec. s. *a*) se movens, mobilis. Su. 1. 25.

जङ्घा *ǵańǵ'â*, vêd. *ǵáńǵ'â* f. (ut mihi videtur, pro *ǵańgâ*, a *gâ* vel *gam* ire cum syllabâ redupl.) crus. (Cf. nostrum *Schenkel*, germ. vet. *scinkel*, quod initio melius cum scr. *ćańǵ'â* et fine cum sq. conveniret.

जङ्घाल *ǵańǵ'âla* m. (ut videtur, forma redupl. a r. *gâ* vel *gam* s. *la* pro *ra*) viator agilis, velox; v. *ǵáńǵ'â.*

Hosted by Google

जज् *ǵaǵ* 1. par. (*yudd'ê* K. *yud'i* V.) pugnare, v. sq. (Fortasse hib. *fighim* „I fight", nostrum *fechte*, germ. vet. *vihtu*, lat. *pugno*, mutatâ gutt. in lab., v. *ǵanǵ*.

जज्ञिवांस् *ǵaǵńivâńs* part. praet. redupl. radicum *ǵan* et *ǵńâ*.

जञ्ज् *ǵańǵ* 1. par. (a *ǵaǵ* insertâ nasali, scribitur *ǵaǵ*, gr. 110[a]) pugnare. (Lit. *źinczìju* „ich streite mich, drohe", v. *ǵaǵ*.)

जट् *ǵaṭ* 1. par. (*sańhatâu*) coacervare, cf. *ǵ'aṭ*.

जटा *ǵâṭâ* f. (r. *ǵaṭ* s. *â*) coma implicata, involuta *). Su. 1. 8.

जटायु *ǵaṭâyu* et जटायुस् *ǵaṭâyus* m. (e *ǵaṭa* accumulatus et *â'yu* vel *â'yus* vita) n. pr. vulturis fabulosi, Aruṇi, solis aurigae, filii, quem Râvaṇus occidit. R. Schl. I. 1. 51: *gṛd'rań hatvâ ǵaṭâyuśam*.

जटिल *ǵaṭilá* (a *ǵâṭâ* s. *ila*) implicatam comam habens.

जटुल *ǵaṭula* m. (r. *ǵaṭ* s. *ula*) macula, nota (in corpore). Am.: = *piplu*.

जठर *ǵaṭ'ára* m. venter. Ḥ. 2. 3. (Goth. *qvithrs*, th. *qvithra* in comp. *lausqvithrs* inanem ventrem habens, *quithus* uterus; fortasse lat. *venter* e *guenter*, insertâ nasali.)

जड *ǵaḍa* 1) frigidus. 2) hebetatus, obtusus, conturbatus, mente captus, stolidus, stupidus. Ur. 7. 9. Rag'. 8. 74. B'ar. 3. 59. (Cf. hib. *fiod* f. frigus, *fuar* frigidus, quae, si huc pertinent, gutturalem in labialem converterunt.)

जत्रु *ǵatrú* n. os collare, clavicula. R. Schl. I. 1. 12: *gûḍaǵatru*.

1. जन् *ǵan* 3. par. *ǵáǵanmi* gignere, generare. Participia *ǵanitá* et *ǵâtá* usu ita distingui videntur, ut illud passivam, hoc, ubi non ad *ǵan* cl. 4. pertinet, activam significationem habeat, sicut *śak* posse format *śakitá* cum sensu pass. et *śaktá* potens, capax; e. c. Maḥ. 1. 3036: *b'âryâyâń ǵanitam putram âdarśêśv iva ćâ "nanam | ḥlâdatê ǵanitâ prêkśya svargam prâpyê 'va puṇyakṛt*; *praǵâtâ* quae peperit. Maḥ. 1. 3046. (Gr. ΓΕΝ, γίγνομαι; lat. *GEN*, *gigno*, *genui*, (*g*)*nascor*, *gnatus*; hib. *genim* „I beget, generate"; lit. *gemù* nascor, *gaminu* gigno, *gim-minẽ* genus, cujus suffixum convenit c. scr. *mâna*, gr. μενος; *gen-tis* cognatus; goth. *KIN* germinare, *keina*, *kain*, *kinum* gr. comp. I. 109[a]. 1. p. 207; *kuni*, th. *kunja*, genus; nostrum *keime*, *Kin-d* i. e. genitus; v. *ǵána*, *ǵánî*, *ǵâtá*, *ǵâti*.)

c. *ad'i* id. Rag'. 18. 23: *íśvarêṇa têna kśitêr viśvasaḥô 'd'iǵaǵńê*.

c. *pra* parere. *praǵâtâ* quae peperit. Maḥ. 1. 3046: *praǵâtâ 'ham ... imań kumâram*.

2. जन् *ǵan* 4. âtm. *ǵâ'yê* (v. gr. 305) 1) nasci. Ḥit. 4. 19: *mṛtô kô vâ na ǵâyatê*; c. loc. matris et ablat. patris; Man. 10. 64: *śûdrâyâm brâḥmaṇâǵ ǵâtaḥ*; Maḥ. 1. 371: *śakuntalâyân duśmantâd b'arataśćâ 'pi ǵaǵńivân*. 2) oriri. Râm. I. 35. 15: *sapta srôtâńsi ǵaǵńirê*; 48. 5: *yaśṭum matir aǵâyata*; III. 55. 19: *śabdô ǵâyatê tumulaḥ*. 3) fieri. Nalôd. 1. 42: *âyatayâ vîkśya dṛśâ tań smarâturâ 'ǵayata*; Maḥ. 1. 6625: *kśud'ârttâ ǵaǵńirê ǵanâḥ*. — Caus. *ǵanáyâmi*, praet. mltf. *áǵíǵanam* (gr. 472) facere ut aliquis nascatur, oriatur, gignere, procreare, parere (c. loc. feminae ex quâ aliquis liberum gignit). N. 5. 47: *ǵanayâmâsaća nalô damayantyâm ... indrasênań sutańćâ 'pi indrasênâńća kanyakâm*; A. 6. 13: *sa tu śabdaḥ...pratiśabdam aǵíǵanat*; Râm. I. 15. 83: *kâuśalyâ 'ǵanayad râmam*.

c. *anu* postea nasci. Man. 9. 134: *yadi putrô 'nuǵâyatê*.

c. *ab'i* nasci, oriri. B'. 2. 62: *kâmât krôd'ô 'b'iǵâyatê*; 16. 5: *sampadan dâivîm ab'iǵâtô 'si* ad divinam sortem natus es.

---

*) Wils.: The hair matted as worn by the god Siwa, and by ascetics; the long hairs occasionally clotted together, and brought over the head, so as to project like a horn from the forehead, at other times allowed to fall carelessly over the back and shoulders.

Hosted by Google

c. *upa* id. Hit. 8. 3: *asmin na nirguṇań gôtrê apatyam upaǵâyatê*; B'. 2. 62: *sańgas têšû 'paǵâyatê* propensio erga eas (res sensuales) oritur; 14. 2: *sargê 'spi nô 'paǵâyantê.*

c. *pra* id. Mah. 1. 4660: *iha tasmât praǵâhêtôh praǵâyantê narôttamâh.* De *praǵâtâ* quae peperit v. *ǵan* cl. 3.

c. *vi* active parere. R. Schl. I. 27. 8: *yakšî putram vyaǵâyata.*

c. *sam* 1) nasci. Râm. I. 57. 20: *tasmâd marîćih sańǵaǵńê*; 40. 49: *ašṭâu sańǵaǵńirê putrâh.* 2) oriri. H. 1. 14: *pâṇḍuputrâṇâm mûrčê 'va samaǵâyata*; Sâ. 5. 2.

जन *ǵána* m. (r. *ǵan* s. *a*) 1) vir, homo, persona, praesertim in plur. Dr. 3. 5. Br. 2. 12. N. 13. 35. 49. 14. 14. — Sing. praecedente pronomine demonstrativo interdum pronominis 1mae personae utriusque generis loco fungitur; e. c. Ur. 24. 6: *tasmin ǵanê* mihi (regi); 28. 2 infr.: *paravaśô 'yań ǵanah* ego (Urvaśia); 19: *ayań ǵanah* ego (rex); Rag'. 8. 80. 2) collect. homines (die Leute). N. 10. 10. 13. 50. Sâ. 7. 5; in fine compp. turba. N. 17. 24: *band'u-ǵanah*; Rag'. 14. 13. 60: *śvaśrûǵana.* (Hib. *duine* „man either male or female"; gr. δῆμος; vocis *ǵana* fortasse fem. *ǵanâ* mulier exstitit, cui responderet goth. *qvinô*, th. *qvinôn*, mulier, adjecto *n*, v. gr. comp. 142; slav. ЖЕНА *śena.*)

जनक *ǵánaka* (r. *ǵan* s. *aka*) adj. generans. Lass. 83. 14. — subst. m. 1) genitor, pater. 2) n. pr. regis Mit'ilae. Rag'. 11. 38. (Nostrum *König*, germ. vet. *cuning*, *chuning* rex; v. *ǵánî* mulier, angl. *queen*; fortasse vocis *ǵánaka* exstitit fem. *ǵanakâ* vel *ǵanakî*, cum quo conveniret gr. ΓΥΝΑΙΚ quod e ΓΥΝΑΚΙ, regresso ι finali in antecedentem syllabam, explicaverim; lit. *żmogùs* homo e *żamogus* correptum esse videtur, mutato radicis *n* in *m*, sicut in *gamù*; v. *ǵan.*)

जननी *ǵananî* f. (r. *ǵan* s. *ana* in fem.) genitrix. In. 5. 40. (Lit. *żmonà* mulier, quod e *żamonà* correptum esse puto, nititur formâ *ǵananâ*, v. *ǵan* et *ǵam.*)

जनपद *ǵanapadá* n. (e *ǵána* et *padá* n. locus) regio, terra, rus. N. 12. 132. 26. 33.

जनान्तिकम् *ǵanântikam* adv. (e *ǵána* et *antiká* propinquitas in accus.) in linguâ scenicâ ad personam aliquam secreto loquens. Ur. 31. 17.

जनार्दन *ǵanârdana* m. (hominum vexator, e *ǵána* et *ârdana* vexator) cognomen Kṛšṇi.

जनि *ǵáni* v. *ǵánî.*

जनितार् -तृ *ǵanitấr -tṛ́* m. (r. *ǵan* s. *târ tṛ*) genitor, pater. (Lat. *genitor*, gr. γενέτωρ, γενετήρ; hib. *genteoir* „a begetter, sower, planter".)

जनित्री *ǵánitrî* f. (fem. praecedentis) genitrix, mater. N. 16. 34. (Lat. *genitri-x*, gr. γενέτειρα, v. gramm. comp. 119.)

जनिमन् *ǵániman* n. (r. *ǵan* s. *man*, inserto *i*) nativitas, natales, ortus. Am.; v. *ǵánman.* (Hib. *geineamhuin* „birth, conception".)

जनी *ǵánî* correptum *ǵáni* f. (a *ǵána* vir, signo fem. *î*, correptum *i*) mulier, cf. *ǵáni.* (Hib. *gean* „a woman"; goth. *qvêns*, th. *qvêni* uxor, *qveins*, th. *qveini* id., angl. *queen*; de goth. *qvinô* et slav. ЖЕНА *śena* v. *ǵána.*)

जन्तु *ǵantú* m. (r. *ǵan* s. *tu*) animal, animans, creatura. Rag'. 8. 86. B'ar. 2. 9. 3. 45. B'. 5. 15.

जन्मन् *ǵánman* n. (r. *ǵan* s. *man*) nativitas, natales, origo. N. 1. 29. B'. 4. 5. (Formâ respondet lat. *ger-men*, quod jam Vossius a *geno* deduxit, mutato *n* in *r*, sicut in *ger-mânus*, cf. *ǵâyamâna*; hib. *geanamhuin* „engendering".)

1. जन्य *ǵánya* m. (fortasse a *ǵánî* s. *ya*; schol. ad Rag'. ed. Calc. 6. 30 *ǵányân* explicat per: *ǵanîm vad'ûm vahanti*) nymphagogus (Brautführer), v. *ǵanyâ*; secundum Am. sponsi amicus: *ǵanyâh snigd'â varasya yê.* Mah. 1. 7203.

Hosted by Google

2. जन्य *gánya* n. (fortasse a *han* occidere, mutatâ gutturali in palat., sicut in syllabâ redupl. τοῦ *gagána*) proelium. Rag. 4. 27.

जन्या *ganyâ* f. (fem. τοῦ *gánya* m.) paranympha (Brautführerin). Rag. 6. 30 (in ed. Calc. legitur *ganyâ*.)

जप् *gap* 1. par. submissâ voce dicere (praesertim preces). R. Schl. I. 2. 10: *gaptvâ gapyańća vâgyataḣ*; In. 1. 20: *gagâpa gapyam*; R. Schl. I. 25. 3: *gépatuḣ paramań gapam*; Lass. 18. 6: *êkam mantrań gapitvâ*; Gîta-G. 4. 16: *harir iti gapati sakâmam*; cf. *galp*, unde fortasse *gap* ejectâ liquidâ. (Cf. ṣend. *gańfnu* os, gr. comp. 61.)

c. *upa* 1) submissâ voce loqui. R. Schl. I. 9. 38: *śrôtramûlêćô 'pagêpuḣ*. 2) sibi conciliare. Man. 7. 197: *upagapyân upagapêt*.

जप *gapa* m. (r. *gap* s. *a*) submissâ voce dictae preces. R. Schl. I. 25. 3.

1. जभ् *gab* 1. par. (*yamanê* K. *gabanê* V.) refrenare, cohibere.

2. जभ् *gab* 1. âtm. (*gâtravinâmê* K. *gṛmbê* V.) oscitare; cf. 2. *gamb*, *garmb* *gṛmb*. (Lit. *is-si-žóju* os aperio, *žó-tis* rima, fissura, *žépsa* patet, *žópsnu* os apertum habeo, *žóplys* os apertum.)

1. जम् *gam* 1. par. (*adanê* K. *bakśê* V.) edere. (Cf. *ćam*, *gam*, *gim*; hib. *diamann* „food, sustenance", v. *gamana*; *gion* „the mouth"; germ. vet. *gouma*, *kouma* coena, prandium, convivium, pastus; *gaumo* palatum, faux, guttur. *gaumian*, *gaumôn*, epulari; gr. γεύω?)

2. जम् *gam* indecl. uxor in comp. *gampatî* uxor et conjux. (*gam* e *gan* ortum esse videtur, e vi euph. sequentis labialis; cf. hib. *gamh* „a woman", gr. γαμέω, ἄγαμος, γαμέτις.)

जमदग्नि *gamádagni* nom. pr. (Bah. e *gamat* edens et *agní* ignis) Sanctus quidam, Paraśurâmi pater. Mah. 1. 2611.

जमन *gamana* n. (r. *gam* s. *ana*) 1) actio edendi. 2) cibus. (Hib. *diamann* „food, sustenance".)

जम्बाल *gambâla* m. n. lutum, argilla. Am.

जम्बु *gambú* f. nomen arboris (Wils.: The rose apple, Eugenia Jambu). N. 12. 4.

जम्बुक *gambuka* m. canis aureus. Am.

जम्बुद्वीप *gambudvîpa* m. (e *gambú* et *dvîpá* m. insula, paeninsula) India *). N. 26. 37.

1. जम्भ् *gamb* 1. par. (*yamanê* K. *gabanê* V.; scribitur *gab*, gr. 110[a]) refrenare, cohibere; v. *gab*.

2. जम्भ् *gamb* 1. âtm. (*gâtravinâmê* K. *gṛmbê* V.; scribitur *gab*, gr. 110[a]) oscitari. (Cf. *garmb* *gṛmb*, 2. *gab*, *gam*; gr. γαμφηλαί; v. sq.)

जम्भ *gamba* m. (r. *gamb* s. *a*) 1) cibus. 2) mentum. (Cf. gr. γαμφηλαί.)

जय *gaya* m. (r. *gi* vincere, s. *a*) adj. vincens, in fine compp. N. 19. 28. — subst. m. 1) cognomen Arguni, victor. Dr. 3. 7. 2) *gayá* victoria.

जयिन् *gayín* (r. *gi* s. *in*) vincens; subst. m. victor. Rag. 4. 34.

1. जर् जृ *gar gṛ* 1. par. (*nyakkârê*) humilius, brevius reddere. (Cf. nostrum *kur-z*, scot. *gearr*, *goirid* brevis.)

2. जर् (जृ) *gar* (*gṛ*) 1. 4. 9. 10. par. *gárâmi*, *gíryâmi* (gr. 302), *gṛṇámi* (gr. 345), *gâráyâmi*. 1) conteri, consumi, confici (praesertim aetate). K.: *gṛṇâti garayâ ganaḣ*; part. perf. pass. *gîrṇá* senex, vetus, decrepitus. B. 2. 22: *vâsâńsi gîrṇâni*; R. Schl. II. 2. 6: *gîrṇasyâ 'sya śarîrasya viśrântim abirôćayê*. 2) concoquere, digerere. Hit. 5. 14: *agîrṇê bôganań viśam*. — Caus. *garáyâmi* et *gârayâmi* concoquere, digerere. Mah. 1. 2240: *garayâmâsa tad* (*viśam*) *vîraḣ sahâ 'nnêna*. (V. *gárant*, *gárâ*, *garitá* et cf. *gar* [*gṛ*], *gûr*,

---

*) Wils.: Jambu Dwîpa, said to be so named from the preceding plant abounding in it, and implying according to the Purana's, the central division of the world or the known world: according to the Bauddha's it is confined to India.

Hosted by Google

ǵṛî, ǵiri, ćûrṇ, ǵûr, 2. kar [kṛ̂], śar [śṛ̂]; hib. *crionaim* „I dry, wither, fade, dwindle", *criona* „old, ancient, prudent, sage" = scr. *ǵîrṇá*; v. *ǵarant*; fortasse lat. *aeger* huc pertinet, ita ut *ae* sit praepositio, quam ad *ad'i* q. v. vel *ati* retulerim, ejectâ consonante; slav. зрѣѭ *ṣrêjuṅ* maturesco, russ. зерно *ṣerno* granum a conterendo dictum et formâ cum part. *ǵîrṇá* cohaerere videtur; lat. *grânum* fortasse per metathesin e *gârnum* = scr. *ǵîrṇá*, quod ipsum e *ǵârṇa*, attenuato *â* in *î*, v. gramm. 281, Vocalismus p. 214; goth. *kaurn*, th. *kaurna* pro *kurna* [gr. comp. 519] e *karna*; nostrum *Korn*; lit. *girna* lapis molae manuariae, *girnós* pl. mola manuaria; russ. жерновъ *ṣ'ernov'* lapis molaris; goth. *qvairnus* mola, germ. med. *quirn*, *kurn* id.; cf. Pott. p. 227 sq.)

जरठ *ǵaráṭ'a* durus, solidus. (Nostrum *hart*, goth. *hardus*, mutatâ initiali mediâ in aspiratam pro tenui, sicut in *hórs* = scr. *ǵárá* q. v.)

जरत् *ǵárant* (nom. *ǵáran*, *ǵáratî*, *ǵárat*; part. praes. r. *ǵar* [*ǵṛ̂*]) senex, infirmus. Am. (Gr. γέρων, hib. *gearait* „a saint, a holy, a wise, a prudent, a learned"; fortasse nostrum *krank*, germ. med. *kranc* debilis, adjectâ gutturali, sicut in *jung* = scr. *yúvan*, *yûn*, gr. 192.)

जरस् *ǵarás* f. (r. *ǵar* [*ǵṛ̂*] s. *as*; nomen defectivum, quod nomin. et eos obliquos casus, quorum suffixum a consonante incipit, format e *ǵárâ*) senectus, infirmitas. (Gr. γῆρας, cujus ς ad thema pertinet, v. gramm. comp. 128.)

जरा *ǵárâ* f. (r. *ǵar* [*ǵṛ̂*] s. *â*, v. gr. 167) senectus, infirmitas. A. 4. 47.

जरायु *ǵarâ'yu* m. uterus. Am.

जरित *ǵaritá* (a *ǵárâ* s. *ita*) senectute confectus. R. Schl. II. 2. 5.

जर्च् *ǵarć* 6. par. (*parib'âśaṇatarǵanayôh*) reprehendere, minari; cf. *ćarć*, *ǵ'arć*, *ǵarč*, *ǵ'arč*, *ǵ'arǵ'*, *ǵarǵ*, *ǵarǵ'*, *ǵarts*, *b'arts*, *garǵ*, *tarǵ*.)

जर्छ् *ǵarč* 6. par. id.

जर्ज् *ǵarǵ* 6. par. id.

जर्जर *ǵarǵára* (forma redupl. a r. *ǵar* [*ǵṛ̂*] s. *a*) 1) laceratus, dilaceratus. Hit. 107. 18. 2) infirmus, confectus, fractus. Lass. 7. 9.

जर्झ् *ǵarǵ'* 6. par. id. quod *ǵarć* q. v.

जर्त्स् *ǵarts* 6. par. id.

जर्भ् जृभ् *ǵarb' ǵṛb'* 1. âtm. *ǵárb'ê* hiare, aperire, expandere, os diducere, oscitare; v. sq. et cf. *ǵab'*, *ǵamb'*. (Germ. vet. *CHLUP* findere, *chliupu* findo, attenuato *a* τοῦ *ǵarb'* in *u*; germ. med. *KLUB* hiare, separari; transfindere; nostrum *klaffe*, *Kluft*; huc etiam traxerim goth. *graba* fodio, nostrum *grabe*, gr. γράφω; hib. *grabhaim* „I carve, grave, insculp", *grafaim* „I write, inscribe, scrape, grub", *grofan* „a grubbing-ax".)

जर्म्भ् जृम्भ् *ǵarmb' ǵṛmb'* 1. âtm. (scribitur *ǵarb' ǵṛb'*, v. gr. 110[a]) 1) id. H. 2. 6: *ǵṛmb'amâṇa*; par. B'ar. 3. 4: *tṛśṇê ǵṛmb'asi pâpakarmaniratê nâ 'dyâ 'pi santuśyasi*. 2) laxare (arcum). R. Schl. I. 75. 17: *tadâ tu ǵṛmb'itaṅ śâivan d'anur …hûṅkârêṇa*; 19: *ǵṛmb'itan tad d'anur dṛśṭvâ*. Vid. *ǵarb' ǵṛb'*, *ǵṛmb'aṇa*.

c. *ut* hiare, aperire, se expandere. Lass. 69. 3: *vasantali santatô 'ǵǵṛmb'itânaṅgaśṛṅgârali*.

c. *ut* praef. *sam* conari, contendere. B'ar. 2. 6: *vyâlam bâlamṛṇâlatantub'ir asâu rôdd'um uǵǵṛmb'atê*.

c. *vi* hiare, se expandere; diffundi, dispergi. Ur. 41. 1: *raǵanyâm viǵṛmb'atê madanavâd'â*; Raǵ. 3. 19: *suk'aśravâ maṅgalatûryanisvanâh . . . vyaǵṛmb'anta*.

जल् *ǵal* 1. 10. par. *ǵálâmi*, *ǵaláyâmi* (*apavâraṇê* K. *d'ânyê*, *pid'ânê* V.) tegere. (Cf. lat. *galea* et r. *ćil*.)

जल *ǵala* (ut videtur, partim a r. *ǵal*, partim a *gal* fluere, s. *a*) adj. 1) frigidus. 2) mente captus, turbatus, stupidus, stultus, cf. *ǵaḍa*. — Subst. n. 1) frigus.

Hosted by Google

2) (a r. *gal* fluere?) aqua (saepissime). (Cf. lat. *gelu*, goth. *kalds* frigidus; lit. *šála* gelascit, *su-šalú* frigore necor, *šaltas* frigidus; russ. **холодный** *cholodnüyĭ* id.; hib. *gil* aqua.)

जलज *ǵalaǵa* n. (in aquâ natum, e *ǵala* et *ǵa*) 1) lotus flos. 2) concha. Ragh. 7. 60. 10. 61.

जलद् *ǵalada* m. (aquam dans, e *ǵala* et *da* dans) nubes. Ghat. 3. 4.

जलधर् *ǵaladhara* m. (aquam gerens, e *ǵala* et *dhara* q. v.) nubes.

जलधि *ǵaladhi* m. (aquam tenens, e *ǵala* et *dhi*, a r. *dhâ* s. *i*) mare, oceanus. Lass. 77. 1.

जलनिधि *ǵalanidhi* m. (e *ǵala* et *nidhi* receptaculum) id. Bhar. 2. 78.

जलमुच् *ǵalamúć* m. (aquam fundens, e *ǵala* et *muć*) nubes. Lass. 96. 9.

जलाय् *ǵalây* (denom. a *ǵala*) in aquam converti. Bhar. 2. 78: *vahnis tasya ǵalâyatê ǵalanidhiṅ kulyâyatê.*

जलेशय *ǵalêśaya* m. (in aquâ jacens, dormiens, e locat. *ǵalê* et *śaya*) piscis.

जलौकस् *ǵalâukas* f. (Bah. e *ǵala* et *ôkas* domus) erinaceus. Am. (Hib. *dallog* id.)

जल्प् *ǵalp* 1. par. dicere, loqui. Hit.: *dûtaṅ sarvaṅ hi ǵalpati*; Bhar. 1. 81: *ǵalpanti sârddham anyêna.* — *ǵalpitá* n. sermo. Râm. III. 44. 20: *strî-nâṅ śuśrâva ǵalpitam.* (Cf. *ǵap*, *gar* [*gṛ*], *gir*; lit. *kalbù* loquor, *kalbà* sermo; hib. *gaill* „speech", *ad gaill* „he spoke".)

c. *upa* id. Râm. III. 47. 15: *idam êva smarâmy asyâṅ sahasâi 'vô 'paǵalpitam.*

c. *pra* id. H. 1. 22: *tać ćrutvâ . . . praǵalpitam.*

c. *sam* id. H. 3. 12: *tathâ saṅǵalpatas tasya*; Râm. I. 61. 27: *sarvê saṅǵaǵalpur athô mithaṅ.*

जल्प *ǵalpá* m. (r. *ǵalp* s. *a*) sermo. Râm. III. 47. 15. (Lit. *kalbà* id.; hib. *gaill* id.)

जल्पक *ǵalpaka* (r. *ǵalp* s. *aka*) loquax, garrulus. Bhar. 2. 48.

जव *ǵava* m. (r. *ǵu* s. *a*) celeritas. N. 19. 19. Dr. 6. 27. (Hib. *deibheadh* „haste, speed"?)

जवन *ǵavana* (rad. *ǵu* suff. *ana*) 1) n. celeritas. Am. 2) adj. celer. Am. (Lit. *šaunas* celer; v. *ǵala.*)

जष् *ǵaś* 1. par. (*hiṅsâyâm* K. *vadhê* V.) laedere, occidere. (Cf. *ǵas*, *ǵhaś*, *ǵûś*, *ǵhûś*, *kaś*, *khaś*, *ćaś*; hib. *gus* mors.)

1\. जस् *ǵas* 4. par. (*môkśaṇê* K. *môkśê* V.) dimittere, liberare. K.: *ǵasyati vatsaṅ gôpaṅ.*

2\. जस् *ǵas* 10. par. *ǵâsáyâmi* (*hiṅsâyâm* K. *vadhê anâdarê* V.) laedere, occidere, spernere. (Vid. *uǵǵâsana*, *ǵâsuri*, et cf. *ǵaś* etc.; goth. *fra-qvistja*, *us-qvistja* deleo, vasto, *fra-qvistna* perdor; fortasse lat. *vasto* e *guasto.*)

जसुरि *ǵásuri* m. (r. *ǵas* s. *uri*) Indri fulmen.

जहि *ǵahí* v. *han* et gr. 324.

जह्नु *ǵahnú* m. (ut videtur, forma redupl. a r. *han* s. *u*) rex quidam sanctus, Kurûs filius. R. Schl. I. 44. 35; v. sq.

जह्नुतनया *ǵahnutanayâ* f. (Ǵahnûs filia) cognomen Gangae; v. R. Schl. I. 44. 35 sq.

जागर *ǵâgara* m. (r. *ǵâgar ǵâgṛ* s. *a*) vigiliae, pervigilatio. Ćaur. 5. Ragh. 19. 34; v. *ǵâgar ǵâgṛ.*

जागरा *ǵâgarâ* f. (fem. praec.) id. Am.

जागरिन् *ǵâgarin* (r. *ǵâgar ǵâgṛ* s. *in*, nisi a *ǵâgara* s. *in*) vigil.

जागरूक *ǵâgarûka* (r. *ǵâgṛ* s. *ûka*) vigilans. Ragh. 10. 25.

जागर् जागृ *ǵâgar ǵâgṛ* 2. par. (forma redupl., quae intensivorum speciem prae se fert; v. gr. 108) vigilare. H. 1. 51; Bh. 2. 69: *yâ niśâ sarvabhûtânân tasyâṅ ǵâgarti saṅyamî | yasyâṅ ǵâgrati bhûtâni sâ niśâ paśyatô munêṅ*; c. loc. vel accus. rei cujus causâ alqs. vigilat vel a quâ sibi cavet, quam custodit. Ragh. 8. 23: *śatruśućê 'ndriyêśuća . . . ǵâgratâu*; Ćaur. 35: *nakhapadaṅ stanamaṇḍalê yad*

Hosted by Google

dattam ... ǵâgarti rakšati vilôkayati. — Caus. expergefacere. Hit. 50. 4: *kaćan svâminan na ǵâgarayasi.* (Gr. (γ)εγείρω; lat. *vigil*, *vigilo*, e *guigil*, *guigilo*? mutato *r* in *l* et abjectâ initiali gutturali, sicut in *vivo* pro *guivo* = scr. *ǵî'vâmi*; sic etiam germ. vet. *wachar* vigil e *quachar* vel *huachar* explicandum esse censeo; *wachal* id., mutato *r* in *l*, sicut in lat. *vigil*; abjectâ finali radicis syllabâ: *wachêm* vigilo, goth. *waka*; fortasse etiam hib. *mosgalaim* vigilo huc pertinet, ita ut in *mos-galaim* dissolvendum sit; nescio tamen, unde deduci possit syllaba *mos*.)

जाड्य *ǵâ'ḍya* n. (a *ǵaḍa* s. *ya*) 1) frigus. 2) stultitia. B'ar. 2. 12.

जात *ǵâtá* (part. perf. pass. r. *ǵan* s. *ta*) 1) natus. 2) n. species, genus, classis, tribus. Rag'. 5. 1. 11. 71. (Huc trahimus nostrum *Kin-d*, ratione habitâ, scr. *ǵâtá* mutilatum esse e *ǵanta*; lit. *gentis* cognatus, attenuato *a* in *i*; v. *ǵan*.)

जातपुत्र *ǵâtaputra* (Baḥ. e praec. et *putrá* filius) natos filios habens, in fem. quae filios peperit. Br. 2. 32.

जातमन्मथ *ǵâtamanmaťa* (Baḥ. e *ǵâtá* et *manmaťa* m. amor) natum amorem habens, amore captus, amans, c. loc. rei. In. 4. 17.

जातरूप *ǵâtarûpa* n. (natam formam, pulchritudinem habens. Baḥ. e *ǵâtá* et *rûpá*) aurum. R. Schl. I. 38. 22.

जातवेदस् *ǵâtávêdas* m. (natos Vêdos habens, qui Vêdos genuit, e *ǵâtá* et *vêdas* collect. Vêdi) 1) cognomen dei Agnis *). 2) ignis. Maḥ. 1. 883. Rag'. 12. 104. 15. 72.

जातस्नेह *ǵâtasnêha* (Baḥ. e *ǵâtá* et *snêha* amor, desiderium) natum amorem, desiderium habens, desiderio captus, desiderans c. loc. Br. 1. 18.

जाति *ǵâti* f. (r. *ǵan* s. *ti*, cf. *ǵâtá*) 1) nativitas, natales, origo. R. Schl. I. 59. 18. 2) familia, stirps, genus, species, tribus, classis. N. 13. 25. 55. Dr. 4. 16. Su. 2. 8. (Lat. *gens* e *gen-ti-s*, servatâ nasali, quam scr. *ǵâti*, e *ǵanti*, expulit; lit. *pri-gentis* f. natura.)

*) Wils.: One legend makes the Vêdas to have issued from the mouth of Agni.

जातीय *ǵâtî'ya* (a praec. s. *îya*) gentilicius. R. Schl. II. 15. 13.

जातु *ǵâ'tu* (fortasse a stirpe interr. *ka*, mutatâ tenui gutt. in mediam palat.; cf. *ćit*) adv. unquam, praecipue in constructione cum *na* occurrit, ad exprimendum nunquam. H. 2. 20. 4. 44.

जात्य *ǵâtya* (a *ǵâti* s. *ya*) generosus, nobilis, excellens, praestans. Rag'. 17. 4. R. Schl. II. 9. 40.

जानपद *ǵâ'napada* m. (a *ǵanapada* s. *a*) rusticus. N. 26. 32.

जानि *ǵâni* f. (ut mihi videtur, a *ǵâna* vir, productâ vocali *a*, sicut in *nâ'rî* a *nara*, adjecto signo fem. *î*, quod correptum est in *i*) uxor. Rag'. 15. 61. Pâṇ. V. 4. 134. (Hoc vocabulum accuratius quam *ǵâni* cum goth. *qvêns*, th. *qvêni*, uxor convenit, quum goth. *ê* praeter *ô* respondeat scrto. *â*; v. gr. comp. 69.)

जानु *ǵâ'nu* n. genu. N. 19. 21. *ǵânu dâtum* genu imponere alicui. Dr. 9. 5: *tasya ǵânu dadâu.* (Lat. *genu*, gr. γόνυ, goth. *kniu*, th. *kniva*, nostrum *Knie*; fortasse etiam hib. *glun*, insertâ liquidâ; slav. КОЛѢНО *kolêno*, lit. *kiélis*. Šend. *šenu*, gr. comp. 37.)

जापय् *ǵâpay* caus. radicis *ǵi*, gr. 468.

जामातर् *ǵâ'mâtar* m. (ut mihi videtur, e *ǵâ* pro *ǵâyâ'* et *mâtár* mater, qui uxoris matrem tanquam matrem suam habet) gener. (Lat. *gener*, nisi directe venit a rad. *GEN*, ita ut genitorem significet, separari possit in *ge-ner* = scr. *ǵânara* uxoris [i. e. filiae] vir, correpto *â* in *ĕ*; etiam gr. γα-μβρός ad scr. *ǵânara* reduxerim, mutatâ dentali nasali in labialem, quam ob rem δ euphonicum, quod in ἀνδρός etc. videmus, transierit in μ; cf. μεσημβρία.)

जामि *ǵâmí* f. 1) soror. 2) casta mulier. Am.; cf. *ǵam*.

जाया *ǵâyâ'* f. (r. *ǵan* s. *ya* in fem.) uxor. Rag'. 2. 1. 7. 68; v. *ǵâ'mâtar*. (Cf. lat. *Gâja*, v. „Vocalismus" p. 207.)

Hosted by Google

जाम्बूनद् *ǵâmbûnada* n. aurum. (Wils.: e *ǵambunadî**) a river flowing from mount Sumêru, the Indian Pactolus, and *a* aff.) Dr. 7. 7. A. 2. 5. Ejus originis mythus exponitur Râm. I. 31. 49.

जायु *ǵâyú* m. medicamentum. Am.

जार *ǵârá* m. (fortasse e *ǵâ* pro *ǵâyá*, v. *ǵâ'mâtar*, et *ra* a r. *ram*, abjecto *m*) adulter, amasius adulterinus. (Goth. *hôrs*, th. *hôra* moechor, nostrum *Hure*.)

जाल *ǵâ'la* n. (r. *ǵal* tegere) 1) rete. Hit. 9. 14; transl. turba, multitudo, copia. A. 10. 29. Ragᶜ. 9. 27. 10. 62. 2) fenestra. Ragᶜ. 6. 43. 3) flos non aperta.

जालक *ǵâlaká* n. (a praec. s. *ka*) id. Ragᶜ. 9. 43. 68. Lass. 63. 17.

जाल्म *ǵâlmá* m. (ut videtur, a r. *ǵal* s. *ma*) 1) crudelis, severus, ferox, durus. 2) homo vilis, abjectus, nebulo. Mṛ. 251. 13. (Hib. *galmha* „hardness, hardihood, rigour, valour".)

जाह्नवी *ǵâḥnavî* f. (a *ǵaḥnú* s. *a* in fem.) cognomen Gangae, v. *ǵaḥnutanayâ*.

जाह्नवीय *ǵâḥnavîya* (a praec. s. *îya*) ad Gangem pertinens. Ragᶜ. 10. 27.

जि *ǵi* 1. par. *ǵáyâmi*, praet. redupl. *ǵiǵâya*, *ǵiǵâ'ya*, gr. 402) 1) vincere, expugnare. Bᶜ. 2. 6: *naćâi 'tad vidmaḣ kataran nô garîyô yad vâ ǵayêma yadi vâ nô ǵayêyuḣ*; 11. 34: *ǵêtâsi raṇê sapatnân*; N. 7. 5: *akśadyûtê nalaṅ ǵêtâ bᶜavân*; Su. 2. 9: *sarvâm maḥîṅ ǵêtum*. 2) ludendo auferre ab aliquo, eludere alqm. aliquid, c. acc. pers. et rei; pass. c. nom. pers. et accus. rei. N. 3. 5: *ǵitvâ râǵyan nalan nṛpam*; 12. 83: *ǵitô râǵyam vasûnića*; cf. Stenzler. ad Kumâra Sambᶜ. p. 111. — Caus. *ǵâpáyâmi* (v. gr. 468) vincere jubere. Śak. 29. 4 infr., pass.: *na mê ḥastaḣ prasarati vâṅmâtrêṇa ǵâpyasê*. — Desid. *ǵigîśâmi*; Bᶜ. 10. 38: *nîtir asmi ǵigîśatâm*. (Fortasse lit. *galu* possum, *galybê* potestas, *ap-galu*, *per-galu* supero, vinco, *pergalê* victoria, quorum *l* a *y* τοῦ *ǵáyâmi* deduci potest [v. gr. comp. 20] sicut in nostro *Leber* = scr. *yákṛt* jecur, ἧπαρ, et prâcr. *laṭṭî* = scr. *yaśṭi* [Lass. gr. prâcr. 195], et sicut *r* pro *y* invenitur in hib. *treigim* relinquo = scr. *tyáǵâmi*; hib. *gar* „profit, advantage, gain, good".)

c. *ava* recuperare. Maḥ. 1. 7765: *avaǵityaća tad dᶜanam*.

c. *ni* i. q. simpl. Su. 2. 7: *tâv indralôkan niǵitya yakśarakśôgaṇâṅs tataḣ*.

c. *nis* id. Râm. I. 50. 28: *kâmakrôdᶜâv anirǵitya*; N. 12. 47: *nirǵitâriga ṇa*; 13. 58: *dyûtê sa nirǵitaḣ*; victoriâ acquirere. Maḥ. 1. 152: *yadâ 'śrâuśam drâupadîṅ raṅgamadᶜyê lakśyam bᶜittvâ nirǵitâm arǵunêna*.

c. *nis* praef. *vi* id. Man. 11. 205: *vivâdê vinirǵitya*.

c. *parâ* id. Dêv. 2. 2: *asurâir maḥâvîryâir dêvasâinyam parâǵitam*; N. 26. 19: *êkapâṇêna vîrêṇa nalêna sa parâǵita*. Praet. multf. âtm. Maḥ. 1. 6378: *drôṇaḣ parâǵâiśṭa mâṅ sa sakᶜivigraḥê (parâǵêśṭa?)*.

c. *vi* par. âtm. id. Su. 2. 8: *sarvâ mlêććaǵâtîr viǵigyatuḣ*; Maḥ. 1. 2268: *dakśiṇâṅ saḥadêvas tu viǵigyê*; Ragᶜ. 12. 104.

जिगीष् *ǵigîś* desid. r. *ǵi*, v. gr. 481.

जिगीषु *ǵigiśú* (a praec. s. *u*, gr. 575. 34) vincendi cupidus. Râm. I. 36. 16.

जिघत्सु *ǵigᶜatsú* (a *ǵigᶜats* desid. r. *gᶜas*, s. *u*) famelicus. Am.

जिघांस् *ǵigᶜâṅs* desid. r. *ḥan*, v. gr. 489.

जिघांसा *ǵigᶜâṅsâ* f. (a praec. s. *â*) necandi cupido. Ragᶜ. 15. 19.

जिघृक्ष् *ǵigᶜṛkś* desid. r. *graḥ*, v. gr. 102. *d*. 489.

जिघृक्षा *ǵigᶜṛkśâ* f. (a praec. s. *â*) prehendendi cupido. Ragᶜ. 9. 46.

*) Potius *ǵambûnadî*, scribitur enim quoque *ǵambû'* pro *ǵambú*.

जिज्ञासा *gignâsâ* f. (a *gignâs* desid. r. *gnâ*, s. *â*) exploratio. Hit. 20. 13. 72. 14.

जिज्ञासु *gignâsu* (a *gignâs* desid. r. *gnâ*, s. *u*) cognoscendi, explorandi cupidus. B'. 6. 44.

जित् *git* (r. *gi* s. *t*, gr. 573) vincens, expugnans; in fine compp. Dr. 9. 11.

जितक्रोध *gitakrôda* (Bah. e *gitá* et *krôda* iracundia) victam iracundiam habens, iracundiae expers. Sâ. 3. 2.

जितक्लम *gitaklama* (Bah. e *gitá* et *klama* lassitudo) victam lassitudinem habens, lassitudinis expers. H. 1. 52.

जितात्मन् *gitâtman* (Bah. e *gitá* et *âtmán* q. v.) victam, domitam animam habens, victum semetipsum habens, qui animi affectiones vicit. Su. 2. 2.

जितेन्द्रिय *gitêndriya* (Bah. e *gitá* et *indriyá* n. sensus) victos, domitos sensus habens. Su. 3. 2. Sâ. 1. 2.

जिन्व् *ginv* 1. par. (*prînanê*, scribitur *giv*, gr. 110[a]) exhilarare.

जिम् *gim* 1. par. (*adanê* K. *bakšê* V.) edere; cf. *gam*, *ćam* et v. *gêmana*.

जिरि *giri* 5. par. *girinômi* (*hinsâyâm*) offendere, ferire, laedere, occidere; cf. *ćiri*, *gar* (*gṛ*), *gúrv*. (Hib. *gearaim* „I sharpen, whet, cut, bite, knaw".)

जिष् *giš* 1. par. (*sêćanê* K. *sêkê* V.) humectare, irrigare, conspergere.

जिष्णु *gišṇú* (fem. *-šṇu*, r. *gi* s. *snu*; v. gr. 575. 74) 1) adj. vincens, victoriosus. Rag'. 4. 85. 10. 18. 2) cognomen Arǵuni.

जिहीर्ष् *gihîrš* desid. r. *har hṛ*, v. gr. 480.

जिहीर्षु *gihîršú* (a praec. s. *u*) capiendi, rapiendi cupidus. N. 9. 16.

जिह्म *gihmá* (ut videtur, forma redupl. a r. *hâ* s. *ma*, cf. gr. 332) 1) curvus, flexus. A. 7. 6. 2) transl. pravus. N. 12. 83. (Hib. *giomh* „a lock of hair; a fault".)

जिह्मग *gihmaga* (e praec. et *ga* iens) serpens. Mah. 1. 982.

जिह्वा *gihvá* f. (fortasse forma redupl. a r. *hvê* vocare, v. Pott. p. 230; sec. Wils. a r. *lih* lingere, mutato *l* in *g*, s. *vâ*) lingua. H. 2. 9. (Si *gihvá* descendit a *lih*, huc trahenda sint lit. *liežuwis*, cf. *laižu* lingo, lat. *lingua*. Goth. *tungô*, nostrum *Zunge* et hib. *teanga*, si huc pertinent, ita e *gihvá* explicari possunt, ut soni *g* = *dsch* solum prius elementum relictum sit; ṣend. [Avestan] *hiṣva* autem sibilantem solam, mutato *s* in *h*, servavit; v. gr. comp. 53.)

जीन *gîná* m. (r. *gyâ* s. *na*, v. gr. 543) senex. Am.

जीमूत *gîmúta* m. nubes. N. 12. 57.

जीर्ण *gîrṇá* v. *gar* (*gṛ*).

जीव् *gîv* 1. par. âtm. vivere. N. 11. 17: *gîvatv asukagîvikâm*; H. 1. 39: *sa gîvêta sukan lôkê*. — *na gîvitum* mori. Sâ. 5. 99: *purâ mâtuh pitur vâ 'pi yadi paśyâmi vipriyam | na gîvišyê*. — Caus. facere ut aliquis reviviscat, vitam recipiat. Mah. 1. 1994: *vṛkšam gîvayâmâsa*; 1995: *pârtivan gîvayišyati**). — Desid. *gigîvišâmi*. B'. 2. 6: *yân êva hatvâ na gigîvišâmas tê 'vastitâh pramukê*. (Lit. *gywénu* vivo, *gywas* vivus, slav. ЖИВѪ *ṣivun* vivo; goth. *qvius* vivus, germ. vet. *queh*, anglo-sax. *cvic* vivus, mutato *v* in gutturalem, sicut in lat. *vic-si*, *vic-tum*, gr. comp. 19; nostrum *queck* in *Quecksilber*, *er-quicke* recreo; lat. *vivo* e *guivo*, abjectâ gutturali, servato *v* euphonico, cui respondet β τοῦ βίος, βιόω, cf. scr. *gyâ* nervus arcûs, cum quo convenit βιός; ṣend. *gî* in *hu-gîti* bonam vitam habens, gr. comp. 26. 6. p. 50*, *ṣî* vivere, *ṣu* vel *gu*, gr. comp. 88 annot.* [p. 127], ubi etiam de gr. ζάω; v. *yâ*.)

c. *anu* vivendo sequi alqm. Sâ. 5. 94: *gîvantâv anugîvâmi*; Rag'. 19. 15: *anvagîvad amarâlakê-*

*) In recentioribus libris invenitur forma caus. anomala *gîvâpáyâmi* (Lass. XVIII. 6. 9. 14. 16) cujus analogiam sequuntur Prâcritae formae ut *môâbêhi* (Ur. XX. 12), quod sanscrite sonaret *môćâpaya*; cf. Lass. Instit. linguae Prâcr. p. 360.

Hosted by Google

śvarâu (ed. Calc. *atyaǵîvad*; quod schol. explicat per *atikramya ǵîvitavân tatô 'py utkṛṣṭaǵîvita âsît*).

c. *upa* 1) obsequi, obedire c. acc. pers. Man. 9. 105: *śêšâs tam upaǵîvêyuh*; Mah. 2. 1625: *bând'avâs tvô 'paǵîvantu sahasrâkšam ivâ 'marâh*. Pass. Râm. III. 76. 58: *suǵîvan nityaśas têna yah parâir upaǵîvyatê*. 2) c. acc. rei exsequi, perficere, observare. Man. 10. 74: *tê samyag upaǵîvêyuh šaṭ karmâṇi*. 3) c. ablat. dependere ab aliquo. Râm. III. 76. 58: *têna tu durǵîvan yah parâd upaǵîvati*.

c. *upa* praef. *prati* reviviscere, vitam recipere. Mṛ. 122. 3 infr.: *pratyupaǵîvitâ 'smi*.

c. *vi* id. Mah. 1. 2002: *dviǵaprab'âvâd râǵêndra vyaǵîvat sa vanaspatih*.

c. *sam* i. q. simpl. N. 26. 25: *sańǵîva śaradâń śatam*; Dr. 9. 4: *punah sańǵîvamânasya*. — Caus. facere ut aliquis reviviscat, in vitam revocare. Rag'. 12. 74: *sîtâm ... samaǵîvayat*. — Desid. formae causalis Mah. 1. 2012: *sańǵiǵîvayišu* in vitam revocandi cupidus.

जीव *ǵîvá* (r. *ǵîv* s. *a*) 1) adj. vivus. Dr. 7. 20. 2) subst. m. vita. (Lit. *gywas* vivus; goth. *qvius*, th. *qviva*, lat. *vivus*; gr. βί(ϝ)ος; hib. *beo* „living, alive".)

1. जीवन *ǵî'vana* n. (r. *ǵîv* s. *ana*) vita. B'. 7. 9.

2. जीवन *ǵî'vana* (a *ǵîvay* caus. r. *ǵîv*, s. *ana*) vivificus. A. 4. 51.

जीवल *ǵîvalá* m (r. *ǵîv* s. *ala*) n. pr. N. 15. 7.

जीविका *ǵîvikâ* f. (r. *ǵîv* s. *ika* in fem.) vita. N. 11. 17.

जीवित *ǵîvitá* n. (r. *ǵîv* s. *ta*) vita. Dr. 9. 11. Br. 1. 27. (Lit. *gywatà*; slav. ЖИВОТ *ś'ivot*; lat. *vita* e *vivita*.)

जु *ǵu* 1. par. âtm. *ǵávâmi*, *ǵávê* ire, festinare, v. *ǵava*. (Cf. *ǵyu*, *ǵ'u*, lit. *żûwu* venio, fut. *żu-su*.)

जुगुप्स् *ǵugups* desid. r. *gup* q. v.

जुगुप्सा *ǵugupsâ* f. (a praec. s. *â*) vituperatio. Mṛ. 15. 5.

जुङ्ग् *ǵuńg* 1. par. (*tyâǵê*; scribitur *ǵug*, gr. 110[a]; videtur esse forma redupl. pro *ǵańg*, v. *ǵańgam*) relinquere.

1. जुड् *ǵuḍ* 6. par. (*band'ê*) ligare.

2. जुड् *ǵuḍ* 6. par. (*gatâu*) ire.

3. जुड् *ǵuḍ* 10. par. (*prêraṇê* K. *nôdê* V.; caus. praec.) mittere.

जुत् *ǵut* 1. âtm. (*b'âsanê* K. *dyutyâm* V.) lucere, fulgere; cf. *ǵyut*, *dyut*, *div*.

जुन् *ǵun* 6. par. (*gatâu*) ire.

1. जुष् *ǵuś* 1. 10. par. *ǵô'śâmi*, *ǵôśáyâmi* (*paritarkaṇê* K. *tarkê tṛptâu* V.) investigare, exhilarare.

2. जुष् *ǵuś* 6. âtm. (*prîtisêvanayôh* K. *mudi sêvê* V.) amare, desiderare; colere. B'. 2. 2: *anâryaǵuśṭa*; N. 12. 65: *âśramamaṇḍalan nânâmṛgagaṇaǵuśṭam*; Mah. 1. 3569: *amararâǵaǵuśṭât puṇyâl lôkât patamânań yayâtiń samprêkśya*. In dial. vêd. benevole accipere. Ros. Ṛgv. Sp. 12. 2: *ǵuśasva girim mama*; 13. not.: *ǵuśasva nah samid'am*. Caus. *ǵôśáyâmi* facere ut aliquis colat. B'. 3. 26: *ǵôśayêt sarvakarmâṇi*. (Cf. ṣend. ﺶﻮﺋﺶ *ṣauśa* voluntas gr. comp. 58, hib. *gus* „a desire, inclination"; goth. *KUS* eligere, *kiusu*, *kaus*, *kusum*, nostrum *kiese*, lat. *gus-tus*, nisi hoc pertinet ad scr. *ǵ'as*; gr. γεύω, γεύομαι, v. Pott. p. 277.)

जुह्वत् *ǵuhvat* v. *hu*.

जूति *ǵûti* f. (r. *ǵu* s. *ti* productâ radicis vocali) celeritas. Am.

जूर् *ǵûr* 1. par. (*ǵîrṇê* K. *ǵyânâu vad'ê* V.) contritum esse, senescere, occidere, cf. *ǵûrv*, *ǵûr*, *ǵar* (*ǵṝ*), unde *ǵúr*, mutato *a* in *ú*.

जूर्ति *ǵûrti* f. (r. *ǵvar* s. *ti*) febris. Am. (Hib. *gurt* „pain, trouble, fierceness".)

जूर्व् *ǵûrv* 1. par. (*vad'ê*) occidere. (Hib. *gearbaim* „I grieve, hurt, wound".)

Hosted by Google

जूष् *ǵûś* 1. par. âtm. (*ḥiṅsâyâm* K. *vadʿê* V.) laedere, occidere, cf. *ǵaś*, *čaś*, *ǵas*, *ǵʿaś*, *ǵʿûś*.

जृम्भण *ǵṛmbʿaṇa* n. (r. *ǵarmbʿ ǵṛmbʿ* s. *ana*) actio aperiendi, expandendi, efflorescendi. Bʿar. 1. 24: *mâlatî śirasi ǵṛmbʿaṇônmukʿî.*

जेतार् -तृ *ǵêʹtâr -tṛ* m. (r. *ǵi* s. *târ tṛ*) victor. Am.

जेमन *ǵêmana* n. (r. *ǵim* edere, s. *ana*) cibus, victus. Am. (Hib. *diamann* „food, sustenance", v. *ǵam.*)

जेष् *ǵêś* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire.

जेह् *ǵêḥ* 1. âtm. (*yatnê.* Fortasse forma redupl. a r. *ḥi*, abjecto *i*) operam dare, niti.

जै *ǵâi* 1. par. (*kśayê*) perire; cf. *kśâi.*

जैत्र *ǵâitra* adj. (fem. *-trî*, ut videtur, a perdito primitivo *ǵitra*, a r. *ǵi* s. *tra*, sicut *ćitra* a *ći*) victor, victoriosus. Ragʿ. 4. 16. 12. 85. 41. 11.

ज्ञ *ǵńa* (r. *ǵńâ* s. *a*) sciens, noscens, in fine compp. N. 2. 17.

ज्ञप् *ǵńap.* Haec a grammaticis tanquam radix proposita syllaba nil aliud est quam caus. radicis *ǵńâ*, cujus caus. vulgo sonat *ǵńâpay* (gr. 466), unde *ǵńap* correpto *â* in *a*, quam correptam formam ibi tantum adhibitam videmus, ubi suff. *ta* part. perf. pass. proxime cum radice conjungitur, ita ut praeter *ǵńâpitá* inveniatur *ǵńaptá*, quae forma ejecto *i* convenit cum *tâptá* pro *tâpitá*, v. *tap.* Exempla formae *ǵńaptá* praef. *â* et *vi* v. Dêv. 6. 5: *tênâ "ǵńapta* ab hoc jussus; Ḥit. 67. 19: *sarvâiḣ paśubʿir militvâ siṅḥô viǵńaptaḣ* ab omnibus animalibus conjunctis leoni dictum est; Ḥit. ed. Ser. 87. 16: *garutmatâ prabʿur bʿagavân nârâyaṇaḣ ... viǵńaptaḣ* (èd. Bonn. *viǵńâpitaḣ*).

ज्ञा *ǵńâ* 9. par. âtm. *ǵânáʹmi*, *ǵânêʹ* (gr. 346) 1) scire, nosse, cognoscere, intelligere. N. 12. 13: *ǵânâti vârśṇêyaḣ kva nu râǵâ nalô gataḣ*; Sâ. 6. 35: *tvam atra ḥêtuń ǵânîśê*; N. 20. 8: *sarvaḣ sarvan na ǵânîtê sarvaǵńô nâ 'sti kaśćana.* C. accus. rei, de qua scimus. N. 12. 14: *nâi 'śa ǵânâti nâiśadʿam*; Ḥ. 1. 6: *tańća pâpan na ǵânîmô yadi dagdʿaḣ purôćanaḣ*; subintellecto verbo substantivo in constructionibus, quae latino inf. cum accus. respondent; N. 12. 77: *tasya mân tanayâń sarvê ǵânîta* hujus me filiam (esse) cuncti scite; 17. 46: *yatʿâća vô na ǵânîyâd bruvatô mama śâsanât* ne sciat, vos dicentes (esse) jussu meo. C. nomin. participii pass. in *ta*, R. Schl. II. 7. 23: *na ǵânîśê tênâi 'vam atisandʿitâ* nescis ab illo sic decepta (te deceptam esse). Cum infinit., Bʿ. 1. 39: *katʿan na ǵńêyam asmâbʿiḣ pâpâd asmân nivartitum.* 2) sciscitari, percontari, exquirere. N. 17. 44: *sa nalaḣ sarvatʿâ ǵńêyaḣ kaśćâ 'sâu kvaća vartatê*; Ḥ. 2. 11: *gaćča ǵânîḥi kê nv êtê śêratê vanam âśritâḣ*; Dr. 1. 14: *gaćča ǵânîḥi sâumyâi 'nâń kasya vâ 'tra kutô 'pi vâ*; 1. 16. N. 22. 1. — Caus. *ǵńâpáyâmi* (gr. 466) part. perf. pass. *ǵńâpitá* et *ǵńaptá* (v. *ǵńap*) 1) facere ut aliquis sciat, nunciare. Maḥ. 1. 5864. c. gen. pers. et acc. rei: *tatas tê ǵńâpayâmâsur dʿṛtarâśṭrasya nâgarâḣ | pâṇḍavân agninâ dagdʿân*; 2. 558: *tam ... aǵńâpayat svam prayôǵanam.* 2) jubere. Ḥit. 98. 21: *yad âǵńâpayati dêvaḣ.* — Desid. âtm. sciendi, cognoscendi, sciscitandi, explorandi cupidum esse; explorare. N. 19. 12: *aśvân ǵiǵńâsamânô vićâryaća punaḣ punaḣ*; R. Schl. II. 12. 15: *atʿa ǵiǵńâsasê mân tvam bʿaratasya priyâpriyê*; Ragʿ. 2. 26: *âtmânućarasya bʿâvań ǵiǵńâsamânâ*; v. *ǵiǵńâsâ.* (Lat. *GNĀ*, *GNŌ*, *gnâ-rus*, *(g)nosco*, *co-gnosco*, *i-gnôro*; fortasse *glôria* e *gnôria*, sicut *alius* = scr. *anyá*; gr. ΓΝΩ, γνῶθι, ἔγνων, γνῶ-σις etc., (γ)νοέω, (γ)νοῦς etc.; γιγνώσκω formâ convenit cum desid. scr. *ǵiǵńâsê*, ita lat. *nosco*, *co-gnosco*; etiam διδάσκω huc trahimus, mutatis gutturalibus in linguales, sicut in persico *dâ-nem* scio = scr. *ǵânáʹmi*; δαῆναι denominativum esse videtur a

Hosted by Google

ǵńâna, ejectis nasalibus; lat. *disco* correptum esse censeo e *didasco*, et *doceo* explicari possit e caus. scr. *ǵńâpáyâmi*, mutatâ labiali in gutturalem; quod olim huc traxi gr. δίζημι non potest ad *ǵńâ* referri secundum gramm. comp. 88 not.* p. 127. De ṣend. 𐬰𐬥𐬁 *ṣnâ* scire v. gramm. comp. 37. Germ. vet. *CHNĀ* nosse, unde praet. *chnâta* et subst. *chnât* cognitio; angl. *I know*; goth. *kann* novi, germ. vet. *chan* id., pl. *chunnumês*, nostrum *kann*, *kenne*, quae aut ita explicari possunt, ut nasales finales origine ex intermedia syllaba τοῦ *ǵâ-nâ'-mi* ortae sint, sicut in persico *dânem* scio, aut ita ut per metathesin e *ǵńâ* ortum sit *kann* *), reduplicatâ nasali, nisi separandum est *kan-n* et altera nasalis ad radicem primitivam altera ad derivationem pertinet. Lit. *żinaù* scio, *żinẽ* scientia, *sażinẽ* **) conscientia; slav. ЗНАЮ *ṣnajuń* novi primitivam radicis formam accuratius servavit. Hib. *gnia* „knowledge", *gnic* id., *gno* „ingenious", *gnas* „custom, use".)

c. *anu* 1) permittere. Maḥ. Exord. 136: *anvaǵânât tatô dyûtam*; N. 24. 5: *anvaǵânât sa pârt^civaḣ.* 2) (frequentissime) dimittere, proficiscendi veniam dare. Ḥ. 1. 26: *anuǵńâtaḣ sa gaććê 'ti b^crâtrâ ǵyêṣṭ^cêna*; Br. 2. 28: *anuǵânîḥi mâm ârya*; A. 4. 54. N. 17. 19. 18. 5. 24. 4. — Caus. facere ut alqs. permittat sive dimittat, veniam proficiscendi petere. Maḥ. 1. 2414: *sa mâtaram anuǵńâpya tapasy êva manô dad^cê.* (Pottius apte, ut mihi videtur, confert gr. ἀνώγω; v. sq.)

c. *anu* praef. *ab^ci* 1) mandare, jubere. In. 4. 14: *tava śakrâb^cyanuǵńâtaḣ pâdâv adya prapadyatâm*; 5. 49: *tava pitrâ 'b^cyanuǵńâtâm ... yasmân mân nâ 'b^cinandêt^câḣ.* 2) dimittere. In. 5. 29: *tava pitrâ 'b^cyanuǵńâtâ gatâḣ svaṅ svaṅ gṛḥaṅ surâḣ.* — Caus. 35: *ǵagmatuśća yat^câkâmam anuǵńâpya parasparam.*

c. *anu* praef. *sam* 1) permittere. N. 6. 7: *asmâb^ciḣ samanuǵńâtê damayantyâ nalô vṛtaḣ.* 2) mandare, jubere. In. 5. 34: *tatô ṡḥaṅ samanuǵńâtâ têna pitrâća tê ṡnaǵ^ca.* 3) dimittere. Su. 2. 2: *suḥṛdb^ciḣ samanuǵńâtâu.*

c. *ab^ci* 1) i. q. simpl. N. 20. 14: *aḥaṅ ḥi nâ 'b^ciǵânâmi b^cavêd êvan na vê 'ti vâ*; 21. 21: *nâ 'b^ciǵaǵńê sa nṛpatir duḥitrarṭ^cê samâgatam*; N. 5. 11: *nâ b^cyaǵânân nalan nṛpam*; 13. 73: *sâirand^crîm ab^ciǵânîśva.*

c. *ab^ci* praef. *sam* agnoscere, cognoscere (erkennen). N. 23. 24: *indrasênâṅ saḥa b^crâtrâ samab^ciǵńâya.*

c. *ava* spernere. Br. 2. 19: *avaǵńâtâća lôkêśu*; B^c. 9. 11: *avaǵânanti mâm mûḍ^câ mânuśîn tanum âśritam.*

c. *â* percipere, cognoscere. In. 3. 1: *śakrasya matam âǵńâya*; Ḥ. 2. 16: *b^crâtur vaćanam âǵńâya.* — Caus. jubere. In. 5. 20: *kim âǵńâpayasi dêvi.* Su. 2. 1.

c. *â* praef. *sam* caus. jubere, c. acc. pers. et loc. rei. Rag^c. 16. 75: *samâǵńâpayad âśu sarvân ânâyinas tadvićayê.*

c. *pari* cognoscere, animadvertere, observare. Ḥit. 18. 21: *vyavaḥâram pariǵńâya vad^cyaḣ pûǵyô ṡt^ca vâ b^cavêt*; 20. 14: *tad pariǵńâya mârǵâraḣ... palâyitaḣ*; Man. 8. 126.

c. *pra* cognoscere, animadvertere, cernere, discernere. Râm. III. 52. 33: *aḥô tama ivê 'daṅ syân na praǵńâyêta kińćana | râǵâ ćên na b^cavêl lôkê*; N. 17. 3: *damayantyâ gataḣ sârdd^can (nalaḣ) na prâǵńâyata karḥićit*; B^c. 11. 31: *na praǵânâmi tava pravṛttim*; 18. 31: *d^carmam ad^carmańća ... ayat^câvat praǵânâti.* — *striyam praǵńâtum* cum feminâ concumbere. Maḥ. 1. 2471: *naća striyam praǵânâti kaśćid aprâptayâuvanaḣ.*

*) Respicias scr. *d^cmâ* flare, quod in specialibus tempp. transponitur in *d^cam.*

**) De scriptione *żinaù* etc. v. gr. comp. 357 (II. p. 154).

Hosted by Google

c. *prati* 1) par. consentire, assentire. N. 19. 10: *pratiǵânâmi tê vâkyań gamiśyâmi narâd́ipa*; Su. 3. 22: *sâ tat́ê 'ti pratiǵńâya.* 2) par. praestare aliquid, spondere de aliquâ re. R. Schl. I. 55. 13: *brahman na pratiǵânîmô nâstikô ǵâyatê ǵanaḣ.* 3) âtm. polliceri. A. 5. 8: *pratiǵânîśva tań (gurvart́am) kartum*; B́. 18. 65: *mâm êvâi 'śyasi satyan tê pratiǵânê*; Maḥ. 1. 7234: *pratiǵaǵńêća râǵyâya drupadô vadatâm varaḣ*; R. Schl. I. 1. 61: *pratiǵńâtańća râmêṇa tadâ bâlivad́am prati.* 4) âtm. confiteri. B́. 3. 31: *kâuntêya pratiǵânîḥi na mê b́aktaḣ praṇaśyati.*

c. *vi* scire, cognoscere, intelligere, percipere, dignoscere. N. 12. 75. 124: *mânuśîm mâm viǵânîta*; B́. 2. 19: *ya ênam vêtti hantâraṅ yaśćâi 'nam manyatê hatam | ub́âu tâu na viǵânîtaḣ*; 4. 4: *kat́am êtad viǵânîyâm* „quomodo istud intelligam"; In. 4. 1: *pârt́asya ćakśur urvaśyâṅ saktam viǵńâya*; N. 8. 6: *viǵńâya nalaśâsanam*; Ḥ. 1. 3: *viǵńâya niśi pant́ânam*; 6: *diśaśća na viǵânîmaḣ.* — Caus. facere ut sciat, cognoscat aliquis, nuntiare. Raǵ́. 5. 20: *samâptavidyêna mayâ maharśir viǵńâpitô śb́ûd gurudakśiṇâyâi*; 14. 60.

ज्ञाति *ǵńâtí* m. (r. *ǵńâ* s. *ti*) cognatus, propinquus *). Ḥ. 1. 39. 41. N. 9. 35. 16. 37. (Goth. *knô-ds*, th. *knô-di* f., genus.)

ज्ञान *ǵńâna* n. (r. *ǵńâ* s. *ana*) 1) scientia. N. 20. 8. B́. 3. 3. 41. 8. 2. 2) mens, intellectus. N. 10. 25. A. 8. 16.

ज्ञानवत् *ǵńânavant* (a praec. s. *vant vat*) scientiâ praeditus. B́. 10. 38.

---

*) Wils.: A distant Kinsman, one who does not participate in the oblations of food or water offered to deceased ancestors.

ज्ञानिन् *ǵńânín* (a *ǵńâna* s. *in*) id. B́. 3. 39. 6. 46.

1. ज्या *ǵyâ* 9. par. *ǵinấmi*, gr. 346 (*ǵarâyâm*) tabescere, senescere; cf. *ǵâi.*

2. ज्या *ǵyâ* f. nervus arcûs. (Cf. gr. βιός, v. *ǵîv.*)

ज्यायांस् *ǵyấyâṅs* (gr. 226. 4) 1) natu major. 2) melior. B́. 3. 1. 8. 3) peregregius, optimus. Raǵ́. 18. 33.

ज्यु *ǵyu* 1. âtm. (*gatyâm*) ire; cf. *ǵu*, *ǵ́u.*

ज्युत् *ǵyut* 1. par. âtm. lucere, fulgere. In. 1. 32: *ǵyôtatê pâvakaḣ.* — Caus. In. 1. 30: *ǵyôtayann iva b́âskaraḣ.* Cf. *ǵut*, *dyut.*

ज्येष्ठ *ǵyếśt́a* (gr. 226. 4) 1) natu maximus. Ḥ. 1. 26. 2. 32. 2) optimus. R. Schl. I. 62. 2. (Hib. *gast* „an old woman"; *giostaire* „an active old man", *giostaireas* „old age".)

ज्यैष्ठ *ǵyâiśt́a* m. (a *ǵyếśt́a* constellatio quaedam s. *a*) nomen mensis, Maius-Junius. Am.

ज्योतिस् *ǵyốtis* n. (r. *ǵyut* s. *is*) 1) lumen, splendor. B́. 5. 24. 13. 17. 2) stella, sidus. B́. 10. 21.

ज्योत्स्ना *ǵyôtsnâ* f. (ut videtur, a *ǵyốtis* s. *na* in fem., ejecto *i*) lumen lunae. Sâ. 5. 106.

ज्रि *ǵri* 1. par. (*ab́ib́avê*) superare, vincere; cf. *ǵi.*

ज्री *ǵrî* 9. 1. 10. par. *ǵriṇấmi*, *ǵrâyâmi*, *ǵrâyâyâmi* (*ǵyânê*) senescere; cf. *ǵar* (*ǵṝ*), *ǵyâ.*

ज्वर् *ǵvar* 1. par. (*rôgê*) aegrotare, febrire. Ćaur. 6: *dîrǵ́avirahaǵvaritâṅgayaśṭi*; ubi schol. *ǵvarita* per *pîḍita* explicat. (Vid. *ǵûrti*, *ǵvarâ* et cf. *ǵar* [*ǵṝ*], *ǵûr*, lat. *ae-ger*, v. *ǵar* [*ǵṝ*]; hib. *gurt* „pain, trouble, fierceness", v. *ǵûrti*; fortasse huc pertinet nostrum *schwer*, germ. vet. *swâr* et *swâri* gravis, germ. med. *swâr*, *swære* gravis, molestus, tristis, aeger animi, mutatâ gutturali in sibilantem, vel abjectâ gutturali et deinde praefixo *s* euphonico, sicut nostrum *schwätze*, germ. med. *swaze* garrio cum scr. *vad* dicere cohaerere videtur; cf. germ. vet. *var-wâzu* maledico. Huc etiam referri possit nostrum *Qual*, *quälen*, mutato *r* in *l*.)

Hosted by Google

ज्वर *ǵvará* m. (a praec. s. *a*) aegritudo, transl. molestia, difficultas, labor, dolor. Br. 1. 15. N. 20. 39. B'. 3. 30. Rag'. 8. 83.

ज्वल् *ǵval* 1. par. flammare, flagrare. In. 1. 6: *ǵvalitâsya*; Ḥ. 4. 48: *rôśaǵvalan.* — Caus. accendere. Sâ. 5. 78: *tatô 'gnim ânayitvê 'ha ǵvâlayiśyâmi pâvakam.* (Hib. *geal* „fair, white, bright", *gealach* „the moon", *gealaighim* „I whiten, bleach, shine"; *guallaim* „I blacken, burn", *gual* „coal, coals, fire"; huc etiam traxerim nostrum *Kohle*, germ. vet. *colo*, angl. *coal*; fortasse lit. *swelù* amburo, ustulo, mutatâ gutturali in sibilantem; germ. vet. *wallu* ferveo, aestuo, bullio, *walm* fervor [aestatis], *wâli* tepor, abjectâ initiali gutturali, sicut in *warm*, v. *ǵ'armá*; fortasse etiam lat. *bullio* huc pertinet, mutato *v* in *b*, sicut in *bis* = scr. *dvis.*)

c. *pra* par. âtm. id. In. 5. 26: *praǵaǵvalamânêśu agniśu*; N. 23. 13: *at'a praǵvalitas tatra sahasâ ḥavyavâḥanaḥ*; Dr. 6. 28: *krôd'aḥ praǵaǵvâla.* — *praǵvalita* flammans. A. 13. 38. — Caus. accendere. Ḥit.: *dîpam praǵvâlya.*

c. *vi* praef. *ab'i* id. B'. 11. 28: *vaktrâṇy ab'iviǵvalanti.*

c. *sam* caus. accendere. Sâ. 6. 25: *agnin tatra saṅǵvâlya.*

ज्वल *ǵvalá* (r. *ǵval* s. *a*) flagrans. Ḥ. 2. 7. B'ar. 1. 95.

ज्वलन *ǵvalana* (r. *ǵval* s. *ana*) 1) adj. flammans, flagrans. A. 10. 43. 2) subst. n. flamma. B'. 11. 29.

ज्वलानन *ǵvalânana* (Baḥ. e praec. et *ânana* n. vultus) flagrantem vultum habens. Ḥ. 2. 7.

ज्वलित *ǵvalitá* (r. *ǵval* s. *ta*) 1) flagrans, flammans, v. *ǵval.* 2) n. splendor. Rag'. 8. 83. (Aut huc aut ad *ǵâura* flavus trahi posset nostrum *Gold*, ita ut aut a flavo colore aut a splendore dictum sit, servatâ initiali mediâ [gr. comp. 92], quae in voce *Kohle* secundum generalem legem in tenuem se convertit; v. *kanaka* a *kan* splendere.)

ज्वलितास्य *ǵvalitâsya* (Baḥ. e praec. et *âsya* vultus) flagrantem vultum habens. In. 1. 6.

ज्वाल *ǵvâlá* m. (r. *ǵval* s. *a*) flamma. Am.; v. sq. (Hib. *gual* m. „coal, coals, fire"; v. *ǵval.*)

ज्वाला *ǵvâlâ'* f. (fem. praec.) id. Rag'. 15. 16.

झ *ǵ'.*

झङ्कार *ǵ'aṅkâra* m. (e sono *ǵ'aṅ* et *kâra* faciens, v. *ćîtkâra*) sonus quidam lenis, susurrus, bombus; e. c. apium (v. Ur. 72. 2). B'ar. 1. 8. Ur. 73. 6.

झट् *ǵ'aṭ* 1. par. (*saṅǵ'âtê* K. *saṅḥatâu* V.) i. q. *ǵaṭ.*

झटिति *ǵ'aṭiti* adv. celeriter, subito. B'ar. 1. 69.

झम् *ǵ'am* 1. par. edere; v. *ǵam.*

झम्प *ǵ'ampa* m. saltus (Sprung, a jump). Ḥit. 63. 15. (Cf. *ćup*, *ćap*, *kamp*, angl. *jump.*)

झर् (झॄ) *ǵ'ar* (*ǵ'ṝ*) 4. par. *ǵ'îryâmi* (*vayôḥânâu* K. *ǵyânâu* V.) senescere; v. *ǵar* (*ǵṝ*).

झर *ǵ'ara* m. (ut videtur, a r. *ǵ'ar* [*ǵ'ṝ*] s. *a*) catarrhacta. Am.; v. *nirǵ'ara.*

झर्च् *ǵ'arć* 6. par. i. q. *ǵarć.*

झर्छ् *ǵ'arć'* 6. par. id.

झर्ज् *ǵ'arǵ* 6. par. id.

झर्झ् *ǵ'arǵ'* 6. par. id.

झला *ǵ'alâ* f. 1) lux solis, lux splendida, splendor. 2) filia. Mêd. (Cf. *ǵval*, hib. *gal* m. „heat", *galla* f. „fairness, brightness, beauty", *gallad* „a lass, a young girl"; sic scr. *yúvan* a splendore dictum esse videtur, ita ut e *dyuvan* mutilatum sit, cf. *dyuvan* sol a *div* splendere.)

झल्ल *ǵ'alla* m. gladiator, „a prize fighter". Maḥ. 2. 102.

Hosted by Google

1. झष् *ǵ'aś* 1. par. âtm. (*graḥê pid'ânê*) capere, tegere.

2. झष् *ǵ'aś* 1. par. (*hiṅsâyâm* K. *vad'ê* V.) laedere, occidere; cf. *kaś*, *ǵ'ûś*, *ǵaś*, *ǵûś*, *ćaś*.

झष *ǵ'aśá* m. (ut videtur, a r. *ǵ'aś* capere, tegere) piscis. B'. 10. 31. (Fortasse hib. *iasg* id. abjectâ consonante initiali; de *sg* = scr. *ś* v. Pictet p. 65. Huc etiam referri potest lit. *żuwis* piscis, abjecto *ś* et attenuato *a* in *u*, cui euphoniae causâ *w* additum sit.)

झिल्लि *ǵ'illi* f. (a sono dictum) gryllus. (Cf. *gryllus*, nostrum *Grille*.)

झिल्लिका *ǵ'illikâ* f. (a praec. s. *ka* in fem.) id. N. 12. 1.

झु *ǵ'u* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire; cf. *ǵu*, *ǵyu*, *ćyu*.

झूष् *ǵ'ûś* 1. par. i. q. *ǵ'aś*.

ट *ṭ*.

टङ्क् *ṭaṅk* 10. par. (*band'ê*, scribitur *ṭak*, gr. 110[a]) ligare.

टङ्क *ṭaṅka* m. n. 1) scalprum. Rag'. 12. 80. 2) pondus quoddam (Wils. „equal to 4 mashas"). Hit. 98. 11. Lass. 29. 5.

टल् *ṭal* 1. par. (*viklavê*) commotum, perturbatum, perterritum esse; v. *ṭval*.

टिक् *ṭik* 1. âtm. (*gatyâm*) ire; cf. *ṭîk*, *ṭâuk*, *ḍ'âuk*, *taṅk*, *taṅg*, *tik*, *tâuk*, *traṅk*, *trâuk*, *traṅg*, *tvaṅg*, *taṅć*, *tvaṅć*, *taṅǵ*.

टिट्टिभ *ṭiṭṭib'a* m. avis quaedam (Wils. „Parra jacana or goensis"). Hit. 72. 5.

टिट्टिभी *ṭiṭṭib'î* f. (a praec. signo fem. *î*) fem. praec. Hit. 72. 7.

टिप् *ṭip* 10. par. (*kśêpê* K. *nudi* V.) conjicere, mittere; cf. *ḍip*, *ḍimb*, *ḍamb*, *dimb'*, *dab'*, *damb'*.

टीक् *ṭîk* 1. âtm. (*gatyâm*) ire; v. *ṭik*.

टौक् *ṭâuk* et ढौक् *ḍ'âuk* 1. âtm. ire, accedere, appropinquare. B'at. 2. 23: *kṛtaǵ'âtayatnâ yântaṅ vanê râtrićarî ḍuḍ'âukê*; 14. 71: *ḍuḍ'âukirê punar laṅkâm*; Śak. 63. 14: *vyavasitô vaktraṇ ḍ'âukatê*. (Vid. *ṭik* et cf. germ. vet. *TUH* aquam subire, nostrum *tauchen*; cf. Graff 5. 367.)

ट्वल् *ṭval* 1. par. i. q. *ṭal*.

ड *ḍ*.

डप् *ḍap* 10. par. âtm. *ḍâpáyâmi*, *ḍâpáyê* (*saṅhatâu*) coacervare. Cf. *ḍamp*, *ḍip*, *ḍimp*, *ḍimb'*, *ḍumb'*, *dimp*, *dimb'*.

डम्प् *ḍamp* 10. par. âtm. (scribitur *ḍap*, gr. 110[a]) id.

डम्ब् *ḍamb* 10. par. (scribitur *ḍab*, gr. 110[a]) i. q. *ṭip*.

c. *vi* imitari. Rag'. 4. 17: *tam ... ṛtur viḍambayâmâsa na punaḥ prâpa taććriyam*; 13. 29. B'ar. 1. 21.

डम्भ् *ḍamb'* 10. par. âtm. i. q. *ḍap* (scribitur *ḍab'*, gr. 110[a]).

डिण्डिम *ḍiṇḍima* m. tympanum parvum. Hit. 58. 21.

1. डिप् *ḍip* 4. 6. 10. par. *ḍípyâmi*, *ḍipá'mi*, *ḍêpáyâmi* (*kśêpê* K. *nudi* V.) conjicere, mittere; v. *ṭip*.

2. डिप् *ḍip* 10. âtm. (*saṅhatâu*) coacervare; v. *ḍap*.

डिम्प् *ḍimp* 10. âtm. (scribitur *ḍip*, gr. 110[a]) id.; v. *ḍap*.

Hosted by Google

डिम्ब् *ḍimb* 10. par. (*kšêpê* K. *nôdê* V.; scribitur *ḍib*, gr. 110[a]) conjicere, mittere; v. *ṭip*.

डिम्भ् *ḍimbʻ* 10. par. âtm. (*saṅgʻâtê* K. *saṅgʻê* V.; scribitur *ḍibʻ*, gr. 110[a]) coacervare; v. *ḍap*.

डिम्भ *ḍimbʻa* m. pullus, catulus.

डी *ḍî* 1. et 4. âtm. *ḍáyê*, *ḍî'yê* volare.

c. *ut* 4. âtm. *uḍḍîyê* (gr. 61) evolare, alis se levare. Hit. 38. 11: *uḍḍîyamânaḣ kâkô vṛkšam ârûḍʻaḣ*.

डीन *ḍîna* n. (r. *ḍî* s. *na*) volatus.

डुम्भ् *ḍumbʻ* 10. âtm. (*saṅgʻâtê* K. *saṅgʻê* V.; scribitur *ḍubʻ*, gr. 110[a]) coacervare; v. *ḍap*.

ढ *ḍʻ*.

ढक्का *ḍʻakkâ* f. tympanum magnum.

ढोल *ḍʻôla* m. id.

ढौक् *ḍʻâuk* 1. âtm. v. *ṭʻâuk*.

ण *ṇ*.

De radicibus, quae apud grammaticos a linguali nasali *ṇ* incipiunt v. gr. 109.

त *t*.

त *ta* v. *tat*, gr. 244.

तंस् *tańs* 1. et 10. par. (*alaṅkârê* K. *alaṅkṛtâu* V.; scribitur *tas*, v. gr. 110[a]) ornare; v. *avatańsa*. (Boruss. vet. *teisint* honorare, *teisi* honor.)

तक् *tak* 1. par. (*saḣanaḣâsayôḣ* K. *saḣanê ḣâsê* V.) sustinere, perferre; ridere.

तक्ष् *takš* 1. et 5. par. 1) frangere, dissecare, findere. Maḣ. 3. 1585: *śarâis tatakšâtê parasparam*; 4. 1883: *anyônyan tatakšur išubʻiḣ*. 2) in dial. vêd. facere, fabricari. Ṛgv. 32. 2: *tvašṭâ 'smâi vaǵran svaryan tatakša* „Tvaṣtris ei telum laude dignum paravit"; 20. 2. 52. 7. 61. 6. 111. 1. (Lit. *taśau* dolo, ascio; russ. *tesatj* dolare; polon. *ćieśla* faber lignarius, v. sq.; lat. *tig-num*, cf. Pott. I. 270; boruss. vet. *tikint* facere, *tikinnimai* facimus, *teikusna* creatio, creatura; gr. ΤΕΚ, τίκτω, τέκνον, τεύχω; fortasse etiam τόξον.)

तक्षन् *tákšan* m. (r. *takš* s. *an*) faber lignarius, v. *takš*. (Gr. τέκτων.)

1. तङ्क् *taṅk* 1. âtm. (*gatâu* K., scribitur *tak*, gr. 110[a]) ire. (V. *ṭik* et cf. hib. *teicheamh* „a going, passage", *tochamhlaim* „I march", *tochar* „a causeway, pavement", *toichim* „going, departing"; lit. *tekù* curro, *tâkas* semita, *tekûnas* cursor; slav. *tekuń* curro.)

2. तङ्क् *taṅk* 1. par. (*kṛććraǵîvanê* K. *dâušṭʻyê* V.; scribitur *tak*, gr. 110[a]) in miseriâ vivere, v. *âtaṅka*.

तङ्ग् *taṅg* 1. par. (*skʻalanê* K. *kampê gatê* V.; scribitur *tag*, gr. 110[a]) vacillare, ire. (V. *ṭik* et cf. hib. *tagaidh* „come ye on, advance", *tigim* „I come, go, consent".)

1. तञ्च् *tańć* 1. par. (*gatâu* K. *itâu* V.) ire.

2. तञ्च् *tańć* 7. par. *tanáćmi* (*saṅkući*) curvare, inflectere; v. sq.

तञ्ज् *tańǵ* 7. par. *tanáǵmi* (*saṅkôćê*) id.

1. तट् *taṭ* 1. par. (*uććrâyê* K. *uććrayê* V.) surgere; extollere, sublevare. (Fortasse lit. *tėsiu* levo, erigo, mutato *t* in *s*.)

Hosted by Google

2. तट् *taṭ* 10. par. *tâṭáyâmi* (*âhatâu*) percutere, ferire; cf. *taḍ*, *tuḍ*, *tud.*

तट *taṭa* m. n. (r. *taṭ* surgere, s. *a*) 1) ripa. Hit. 126. 9. 2) montis planities. Ur. 41. 5. 3) clunis. In. 2. 32.

तटिनी *taṭinî* f. (a praec. s. *in* in fem.) fluvius.

तड् *taḍ* 10. par. pulsare, ferire, percutere, tundere. Man. 4. 164: *śiśyarťan tâḍayêt tu tâu*; 8. 299: *tâḍyâh syâ ragvâ*; Mah. 1. 2368. 5302: *tam padâ 'tâḍayat*; Dr. 9. 3: *śirô gṛhîtvâ râǵânan tâḍayâmâsa*; A. 3. 21: *atâḍayan śarêṇâ 'ťa tad b'ûtam*; 27: *tânićâ 'sya śarîrâṇi śarâir aham atâḍayam.* (Vid. *taṇḍ*, *tuḍ*, *tuṇḍ*, *tud* et cf. hib. *tathaim* „I kill, destroy", *tathog* „a clash, a slap".)
c. *vi* i. q. simpl. Mah. 1. 8273: *dêvân vyatâḍayêtân śarâih.*

तडाग *taḍâga* n. piscina, lacus. N. 12. 8. 13. 2.

तडित् *taḍít* f. (r. *taḍ* s. *it*) fulmen.

तडित्वत् *taḍitvant* (a praec. s. *vant vat*) fulmine praeditus. Ur. 9. 18.

तण्ड् *taṇḍ* 1. âtm. (scribitur *taḍ*, gr. 110[a]) i. q. *taḍ.*

तण्डुल *taṇḍulá* m. (r. *taṇḍ* s. *ula*) frumenti granum, praecipue oryzae. Hit. 14. 31.

1. तत् *tat* (them. *ta*, nom. m. *sa*, *sô*, *sah*, f. *sâ*, n. *tat*, v. gr. 244) is, hic, ille; repetitum: hic et ille. Sâ. 6. 20: *tâhs tân viganayann arťân.* — Ad respondendum ad repetitum relativum (*yô yah* quicunque) etiam demonstrativum repetitur, e. c. N. 5. 12: *yan yan hi dadṛśê têśân tan tam mênê nalan nṛpam*; B'. 3. 21: *yad yad âćarati śrêśťas tat tad êvê 'tarô ǵanah.* — Interdum ad orationis vim augendam in constructione cum aliis pronominibus ponitur, tam tertiae quam secundae vel primae personae; e. c. *sâ 'han kamalagarb'âb'am apaśyantî hṛdi priyam | na vindâmi.* — Interdum ad personam non separatim expressam, sed verbi terminatione indicatam refertur; e. c. N. 12. 85: *sâ vanâni girîńśćâi 'va ... vićarâmi.* De adverbiali hujus pronominis usu v. p. 44. s. v. *idám.* — Interdum *tat* in initio compositorum, quae cum alio antecedente vocabulo conjuncta sunt, redundat; e. c. Lass. 32. 12: *b'artṛtadgatamânasâ* = *b'artṛgatamânasâ*, nam *tat* h. l., ut recte observat Lassenius, nil aliud valet, quam *b'artṛ*; v. *tatpara.* (Lit. *tas* hic, *tá* haec; goth. *THA* [them. articuli masc. et neut.], nom. masc. *sa* = scr. *sa*, fem. *sô* = scr. *sâ*; gr. ΤΟ, ΤΆ, ὁ, ἁ, τό; slav. *TO*, *TA*, nom. *tŭ* hic, *ta* haec, *to* hoc; lat. *is-te*, *is-ta*, *is-tud*, *tam*, *tum*, *tunc.* Hib. *so* hic = scr. *sa*; *sé* is, er; *si* ea, sie, et *ti* is, is qui ad scr. *sya*, *tya* pertinere videntur; v. *tyat* et gr. comp. 343 sq. et 353 sq.)

2. तत् *tat* (acc. neut. praec.) 1) ideo. N. 17. 43. 2) in recentioribus scriptis sicut nostrum so ad particulam conditionalem respondet. Lass. 43. 8.

तत *tata* v. *tan.*

ततस् *tátas* adv. (a stirpe *ta*, gr. 244, s. *tas*) 1) inde, ab hoc tempore. N. 20. 34, sequente *paśćá't* postea, H. 4. 16. Hinc frequentissime tum, deinde. H. 4. 26. N. 1. 20. 2) in constructione cum comparativo ablativi *tásmât* substantive positi locum tenet. H. 1. 37. Br. 1. 8. 18. 3) cum vi accusat. illuc. Br. 1. 20. — Post *itás* q. v. vel accusativi vel locativi vim habet, illuc, illic. N. 10. 4. Dr. 8. 25. 4) repetitum, iterum iterumque. N. 11. 19. 5) in apodosi respondet ad *yádi.* Lass. 45. 2. 77. 14. (Gr. τόθεν, slav. *tundu*; v. gr. comp. 421.)

तत्क्षणात् *tatkśaṇât* adv. (e *tat* et ablat. *kśaṇât*) eodem momento, statim. N. 23. 21.

तत्त्व *tattvá* vel तत्व *tatvá* n., cf. gr. 564 (a pronom. neut. *tat* id, hoc, illud, s. *tva*) 1) veritas. Dr. 2. 5. N. 16. 38. B'. 3. 28. 2) natura, vera natura. N. 19. 2. 28. A. 4. 37. B'. 18. 1.

तत्त्वतस् *tattvatás* adv. (a praec. s. *tas*) secundum veritatem, veram naturam; accurate, penitus. B'. 4. 9.

Hosted by Google

तत्पर *tatpara* (hunc, hanc, hoc, hos etc. tanquam praecipuum habens. Bah. e *tat* et *para* n., v. gr. 598) plane addictus, plane deditus, in fine compp. ubi *tat* redundat, e. c. N. 16. 26: *d'yânatatpara* = *d'yânapara* meditationi addictus.

तत्परता *tatparátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praec. Hit. 128. 21.

तत्र *tátra* (a stirpe pronominali *ta* s. *tra*) 1) ibi, hic, illic. In. 1. 6. — Pro locat. *tásmin.* Br. 1. 22 (*tatra vâsê* i. e. *tasmin vâsê* in hac habitatione, cf. *êkatra*). — *tátra tátra* hic et illic, ubique. In. 2. 31. Su. 1. 33. N. 17. 36. 2) illuc, in illum locum. H. 2. 16. Br. 2. 3. (Cf. goth. *thathrô* inde, v. gr. comp. 420.)

तत्रत्य *tátratya* (a praec. s. *tya*) qui illic est, dortig. Hit. 88. 12.

तत्रभवती *tatrab'avatî* fem. seq. Ur. 15. 11 infr.

तत्रभवत् *tatrab'avant* m. (e *tátra* illic et *b'avant*) in linguâ scenicâ excellens, praeclarus, dominus, de persona absente (ita *atrab'avant* de personâ praesente „der Vortreffliche hier"). Ur. 15. 12 infr.

तत्व *tatva* v. *tattva.*

तथा *tát'â* (e stirpe pronom. *ta* s. *t'â*) sic, ita. Dr. 4. 1; tam. H. 3. 3. A. 7. 13. — Particula assentiendi ita, vero, sane. H. 4. 59. Su. 3. 22. Repetitum respondet ad *yat'â yat'â* (quomodocunque). N. 8. 14. — *tat'â 'pi* nihilominus, tamen. Hit. 11. 5. 15. 10.

तथ्य *tat'ya* (a praec. s. *ya*) adj. verus. — Subst. n. verum. N. 5. 23.

तद् *tad* v. *tat.*

तदनन्तर *tadanantara* (Tatp. e *tat* et *anantará* intervalli expers, proximus) ejus proximus. N. 22. 16.

तदा *tadâ'* adv. (a stirpe pronom. *ta* s. *dâ*) illo tempore, tunc. H. 1. 15. — Respondet ad *yadâ'* quando. B'. 2. 52. 4. 7. Dr. 5. 18. — Saepe redundat, ubi in narrationibus eventus tempus definit, quod jam aliis temporis adverbiis sufficienter indicatum est. H. 1. 30. N. 20. 3. — In apodosi post *yádi* valet nostrum so. Lass. 7. 13: *yady êśâ mama b'âryâ b'avati tadâ ģîvâmi.* (Cf. lit. *tadà* tum; slav. *togda* (*tŭgda*), gr. comp. 422.)

तदानीम् *tadâ'nîm* (v. gr. 584. 52 et cf. *idâ'nîm*) tunc. Dr. 6. 10.

तदीय *tadî'ya* (a *tat* s. *îya*, v. gr. 265) 1) qui ejus, hujus, illius, eorum, earum est. Rag'. 2. 28. 2) i. q. primitivum *tat*, e. c. Rag'. 1. 81: *sutâm tadîyâṅ surab'êŕ kṛtvâ pratinid'im* „filiam hanc"; P. 2: *tadîyam asti nâu d'anam.*

तद्वत् *tadvat* (e *tat* hoc et *vat* sicut) ita, sic. Lass. 24. 7.

1. तन् *tan* 8. par. âtm. *tanô'mi, tanvê'* extendere, expandere, facere, perficere, creare. Rag'. 3. 25: *pitur mudan tatâna*; Nalôd. 1. 20: *gatim iha nalô śtanôd yânêna* (schol. *akarôt*). — Pass. *tanyê'* et *tâyê'* (gr. 454); part. perf. pass. *tatá.* B'. 2. 17. 8. 22: *yêna sarvam idan tatam.* (Gr. τάνυμαι, τείνω; lat. *tendo*, adjecto *d*, *tenuis*, *tener*; goth. *thanja* tendo; germ. vet. *denju*; russ. *tonju* tenuo; lit. *tempju* tendo, adjecto *p*; hib. *tana* „thin, slender, lean", *tanaighim* „I make thin" = caus. *tânáyâmi*; cambro-brit. *taenu* „to spread, to expand".)

c. *anu* i. q. simpl. Mah. 3. 12681: *d'armam êvâ 'nutanvatî.*

c. *ava* tegere. R. Schl. I. 17. 14: *yânaṅ kambalâvatatam*; II. 93. 4: *avatatâ vâraṇâir b'ûŕ.*

c. *vi* i. q. simpl. Nalôd. 1. 54: *vyatanôt surayôgam* (schol. *dêvârćanam akarôt*); B'. 4. 32: *êvam bahuvid'â yağńâ vitatâ brahmaṇô mukê*; Man. 3. 28: *vitatê yağńê.*

c. *sam* praef. *anu* extendere, expandere. B'ag. 15. 2: *ad'aśća mûlâny anusantatâni.*

2. तन् *tan* 1. et 10. par. *tánâmi, tânáyâmi* (*śrad-d'ôpatâpayôŕ* K.) credere; vexare.

तनय *tánaya* m. (r. *tan* s. *aya*, cf. *santâna*) filius. N. 13. 34.

तनया *tanayâ* f. (fem. praec.) filia. N. 12. 12.

Hosted by Google

तनु tanú (r. tan s. u) 1) adj. (fem. tanu, tanú, tanvî) tenuis. Dr. 7. 7. 2) subst. f. n. corpus. Dr. 6. 20. In. 1. 33. (Gr. ταvυ in initio compp.; lat. tenuis, adjecto i, v. gurú et gr. comp. 923; osset. tænag, v. gr. comp. 87; island. vet. thunnr; germ. vet. dunni, th. dunnja, nostrum dünn; hib. tana; russ. tonkii; v. 1. tan. Cum tanú corpus cf. slav. ТѢЛО têlo.)

तनुत्र tanutra n. (e tanú et tra servans, v. sq.) lorica, thorax.

तनुत्राण tanutrâṇa n. (e tanú corpus, et trâṇa servans, a r. trâ s. ana) lorica, thorax. A. 11. 4.

तनुस् tánus n. (r. tan s. us) corpus (v. tanú sgn. 2).

तनू tanû f. (v. tanú) corpus.

तनूनप tanûnapa n. butirum purificatum.

तनूनपाद् tánûnápâd m. (e praec. et ad edens) ignis. Hit. 55. 10 (cf. hutab'ug, hutâśana.)

तनूरुह tanûruha m. n. (e tanú vel tanús secundum euph. r. 75 et ruha crescens, a r. ruh s. a) pilus corporis. N. 26. 32.

तान्ति tánti m. (r. tan s. ti) textor.

तन्तु tántu m. (r. tan s. tu) filum. Hit. 24. 20.

तन्तुक tantuka m. (a praec. s. ka) id. B'ar. 1. 95.

तन्त्र् tantr 10. âtm. (scribitur tatr, gr. 110[a]); sed videtur esse denom. a tantra, quod a tan extendere) sustentare, praesertim familiam. Śak. 91. 13: pragâh pragâh svâ iva tantrayitvâ.

तन्त्र tantra (r. tan s. tra) I. m. textor (cf. tánti). II. n. 1) filum (cf. tántu). 2) sustentatio familiae. 3) nomen librorum, qui precum formulas mysticas et sacros ritus tractant.

तन्द्रा tandrâ f. 1) lassitudo. N. 24. 53. 2) pigritia, segnitia.

तन्वङ्ग tanvañga (fem. -î, Bah. e tanú et áñga corpus) tenue, gracile corpus habens. H. 2. 37.

तप् tap 1. par. calefacere, urere. A. 4. 47: na tatra sûryas tapati; B'. 11. 19: paśyâmi tvâṅ svatêgasâ viśvam idan tapantam; Hit. 24. 6: sutaptam pânîyam. — Intrans. ardere, uri. Mah. 1. 2037: tapanti vahnâu. — Transl. dolore afficere, vexare. H. 1. 23: kâruṇyêna manas taptam; Br. 2. 31: na mân tapsyaty aǵîvitam; R. Schl. I. 8. 1: sutârt'an tapyamânasya nâ 'sîd vaṅśakarah sutah. — Intrans. dolere, moerere. Br. 1. 32: âtmânam apićô 'tsṛgya tapsyâmi paralôkagali. — Caus. vel cl. 10. par. âtm. 1) calefacere, urere. Hit. 23. 22: na hi tâpayituṅ śakyaṅ sâgarâmb'as tṛṇôlkayâ; Mah. 3. 14785: tâpayan ... raśmivân iva têǵasâ; — tâptá pro tâpitá splendens In. 1. 9. 2) cruciare, vexare. Mah. 1. 1571: tvan tîvrêṇa tapasâ pragâs tâpayasê; Gîta-G. 11. 22: tâpitah kandarpêṇa. 3) se ipsum castigare, corpus suum vexare. Mah. 3. 8199: yah snâtas tâpayêt tatra. — Cl. 4. âtm. interdum par. tápyê, tápyâmi se ipsum castigare, corpus suum vexare. R. Schl. I. 57. 11: putrân dadṛśê tapyamânân. — Plerumque adjecto substant. tápas, e. c. M. 4: sô stapyata tapô g'ôram; B'. 17. 5: g'ôran tapyantê yê tapô ǵanâh; Su. 1. 7: tatrô 'gran têpatus tapah; Mah. 1. 4619: tapsyâvô vipulan tapah; 4781: tapsyê mahat tapah. (Cf. lat. tepeo; gr. ΤΑΦ, θάπτω, quod primitive cremare significat; fortasse ἅπτω accendo e τάπτω, abjecto τ, vel primum mutato τ in σ, deinde in spir. asp.; russ. tepl' calidus, teplota calor; hib. tebhot „intense heat"; germ. vet. damf. Ad hanc radicem etiam traxerim lat. tempus, quod primitive fervidum anni tempus significaverit, deinde tempus in universum, sicut scr. varśâ [pluvia] et ábda [aquam dans] pro pluvio anni tempore annum ipsum significant. Quod ad suffixum attinet, tempus cum scr. tápas convenit.)

c. anu pass. uri, dolore affici, dolere, moerere. R. Schl. II. 42. 11: spṛśṭvâ 'gnim iva pâṇinâ | anvatapyata d'armâtmâ putraṅ saṅćintya tâpasam; Mah. 3. 992: yas tvâm ... vanam prast'âpya

Hosted by Google

nâ 'nvatapyata durmatiḣ; 13720: *anutapyê bʿṛśan tâta tava gʿôrêṇa karmaṇâ.* — Caus. dolore afficere, moerorem afferre. Ragʿ. 8. 88.

c. *anu* praef. *prati* pass. dolore affici, poenitentiâ vexari. R. Schl. II. 12. 36: *yadi dattvâ varâu râǵan punaḣ pratyanutapyasê.*

c. *abʿi* i. q. simpl. Ragʿ. 8. 43: *abʿitaptam ayaḣ* calens ferrum; transl. R. Schl. II. 62. 5: *dvâbʿyâm api mahârâǵaḣ śôkâbʿyâm abʿitapyatê* (cf. śl. 6: *dahyamânas tu śôkʿâbʿyâm*).

c. *upa* id. R. Schl. II. 59. 9: *upataptôdakâ nadyaḣ*; Mah. 3. 71: *duḣkʿêna śarîram upatapyatê.* — Caus. id. Mah. 3. 10708: *sa samiddʿê mahaty agnâu śarîram upatâpayan.*

c. *upa* praef. *sam* id. Mah. 2. 856: *manaḣ samupatapyatê.*

c. *nis* (mutato *s* in *ś* et *t* in *ṭ*) exurere, comburere. Mah. 1. 8215: *dagdʿâikadêśâ bahavô niśṭaptâs tatʿâ 'parê.*

c. *pari* urere, torrere. Mah. 1. 4784: *sûryêṇa sa ha dʿarmâtmâ paryatapyata bʿârata.* — Transl. pass. dolore affici, dolere, moerere. Mah. 1. 1747: *paryatapyata tat pâpaṅ kṛtvâ*; 8441: *yadartʿam paritapyasê.* — Act. id. R. Schl. II. 66. 7: *râmaṅ vivâsitaṅ sabʿâryaṅ ǵanakô śrutvâ paritapsyaty aham iva.* — Caus. dolore afficere. Hit. 103. 8: *kaṅ svîkṛtâ na viśayâḣ paritâpayanti.*

c. *pra* 1) urere, comburere, exurere. Bʿ. 11. 30: *ǵagat samagram bʿâsas tavô 'grâḣ pratapanti*; Mah. 3. 13086: *śadbʿir anyâiśća sahitô bʿâskaraḣ pratapiśyati.* 2) dolere, moerere. R. Schl. II. 12. 1: *ćintâm abʿisamâpêdê muhûrtam pratatâpaća.* — Caus. calefacere, urere. Su. 1. 10: *tayôs tapaḣprabʿâvêna dîrgʿakâlam pratâpitaḣ | dʿûmam pramumućê vindʿyaḣ.*

c. *sam* 1) urere. R. Schl. II. 85. 17: *vanadâhâgnisantaptam pâdapam*; In. 5. 44: *hṛććayêna santaptaḣ.* 2) pass. dolore affici, moerere. Sâ. 5. 83: *divâ 'pi mayi niśkrântê santapyêtê gurû mama.* — Cl. 4. âtm. se castigare, corpus suum vexare. Mah. 1. 4639: *śataśṛṅgê mahârâǵa tâpasaḣ samatapyata.* — Caus. 1) urere. R. Schl. II. 85. 17: *antardâhêna dahanaḣ santâpayati râgʿavam.* Transl. vexare, dolore afficere. Hit. 103. 7: *santâpayanti kam apatʿyabʿuǵan na rôgâḣ.* 2) collustrare, illuminare. Mah. 3. 11970: *tataḣ santâpitâ lôkâ matprasûtêna têǵasâ.*

तप *tapa* (r. *tap* s. *a*) urens, vexans, in comp. cum *para*, v. *parantapa* qui hostem vexat.

तपस् *tápas* n. (r. *tap* s. *as*) 1) calor, fervor. Lass. 5. 7: *grîśmê pańćatapâ bʿûtvâ.* 2) fervidum anni tempus. 3) nomen mensis. 4) corporis cruciatus; castimonia, devotio. In. 5. 43. N. 24. 20. Bʿag. 4. 10. 28. (Lat. *tempus*, v. r. *tap.*)

तपस्य् *tapasy* denom. (a praec. s. *y*, gr. 520) se ipsum castigare, corpus suum vexare. M. 5. Bʿ. 9. 27.

तपस्य *tapasya* adj. (a praec. s. *a*, nisi a *tápas* s. *ya*) qui corpus suum vexat, qui vitam austeram, tormentuosam, castam agit. Bʿ. 18. 67.

तपस्विन् *tapasvín* adj. (a praec. s. *vin*) i. q. praec. Su. 3. 5. Bʿ. 6. 45. 7. 9.

तपोधन *tapôdʿana* (Bah. e *tápas* et *dʿána* divitiae) castigationis, castimoniae, devotionis dives. Su. 2. 15.

तम् *tam* 4. par. *tấmyâmi* dolore affici, moerere, languescere, tabescere, confici. R. Schl. II. 52. 25: *tâmyati śôkêna*; 106. 31: *bʿaratêna tâmyatâ.* — Caus. *tamáyâmi* vexare; Mah. Ros.: *punar yuddʿâya sańǵagmus tamayantaḣ parasparam.* (Fortasse lat. *tabeo* huc pertinet, mutatâ nasali in mediam ejusdem organi, sicut in gr. βροτός, in lit. *dewyni* novem; russ. *tomlju* fatigo, vexo.)

c. *â* i. q. simpl. R. Schl. II. 63. 50 in âtm.: *tasya tv âtâmyamânasya taṅ vâṇam aham uddʿaram.*

Hosted by Google

c. *ni* part. perf. pass. *nitânta* multus, immodicus, immoderatus. Rag'. 3. 8 et 35. 14. 43. Ur. 24. 4. 74. 8. Ritu-S. 1. 5.

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 12. 105: *pratâmya vâ praǵvala vâ praṇaśya vâ.*

c. *sam* id. Gîta-G. 4. 21: *ćintâsu santâmyati.*

तमस् *támas* n. (r. *tam* s. *as*) caligo, obscuritas, tenebrae. Sâ. 5. 76. (Lit. *tamsà* caligo, *tamsùs* obscurus; russ. *temnüĭ* obscurus, *temno-ta* caligo; hib. *teim* „dark, obscure", *teimhen* „darkness", *teimheal* „an eclipse, darkness"; germ. vet. *demar* crepusculum, mutato *s* in *r*, nisi *demar* pertinet ad scr. *tamisra*; sax. vet. *thim* obscurus, attenuato *a* in *i*; anglo-sax. *dim* id.; lat. *tenebrae* ad scr. *tamisra* vel *timirá* trahi posset, ita ut ortum sit e *tembrae*, inserto *b* euphonico, sicut in gr. μεσημβρία, ἀμβροσία; cf. Pott. 1. 260.)

तमस्विनी *tamasvinî* f. (a praec. s. *vin* in fem.) nox. Am.

तमिस्र *tamisra* n. (a *támas* s. *ra*, attenuato penultimo *a* in *i*) i. q. *támas*. Am.

तमिस्रा *tamisrâ* f. (fem. praec.) nox obscura. Am.

तमोनुद् *tamônud* m. (e *támas* et *nud* mittens) 1) ignis. 2) sol. 3) luna. Am.

तमोमय *tamômáya* (a *támas* s. *maya*) caliginosus, obscurus. Sâ. 6. 43.

तम्ब् *tamb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; cf. *tarb.*

तय् *tay* 1. âtm. (*gatirakśayôḱ*) ire, se movere; tueri, servare; cf. *trâi.*

तर् (तृ) *tar* (*tṛ*) 1. par. interdum âtm. (praet. redupl. *tatâra*, *têrima*, gr. 407; part. perf. pass. *tîrṇá*) transgredi, trajicere. Râm. II. 53. 17: *têrur ikśumatîn nadîm*; B'. 18. 58: *sarvadurgâṇi ... tariśyasi*; R. Schl. I. 25. 16: *śvas tariśyâmahê vayam*; Br. 3. 4: *taradvam plavavan mayâ*; Nalôd. 3. 34: *svarôśagaladin taran.* — *pratiǵńân tartum* fidem exsolvere, promissum servare. R. Schl. I. 68. 9. — Caus. *târáyâmi* 1) facere ut aliquis transgrediatur, trajicere, transvehere. Maḥ. 1. 5853: *târayâmâsa ... gaṅgân nâvâ nararśab'ân*; 4230: *târyamâṇô yamunâm.* 2) servare, liberare, facere ut aliquis trajiciat periculum, infortunium, dolorem etc. (cf. *tartum âpadam* Br. 1. 34) Br. 3. 4: *iha vâ târayêd durgâd uta vâ prêtya târayêt*; Sâ. 7. 15: *târayiśyati vaḱ sarvân.* (Cf. lat. *ter-minus*, v. gr. comp. 478, *trans*, *in-trare*, *pene-trare*, *tero*, *ter-e-bra*; gr. τέρ-μα, τέρ-θρον, τερέω, τέρ-ε-τρον, τορεύω, τιτράω, τιτραίνω, τιτρώσκω; τέρας, quod naturam transgreditur, cf. *ádb'uta*; suffixum comparationis -τέρος = scr. *tara*, v. gr. comp. 291; τηρέω = scr. *târáyâmi*; goth. *thair-kô* foramen, *thair-h* per, v. scr. *tirás*; lit. *triniù* tero; slav. *trû* id.; hib. *tar*, *tair*, *tri*, v. *tirás* ex *taras*; *toir* „a pursuit, diligent search, pursuers, aid, help"; *tór* „a pursuer"; *tóramh* „pursuit"; *toras* „a journey"; *teirin* „a descent" — v. *taraṇa* et *tar* [*tṛ*] praef. *ava*; — *tearnadh* „descending", *tearanaim* „I descend"; *tarradh* „protection"; *tur* „a journey, a tour, a search"; *tarthaighim* „I assist, defend, protect"; *tarthadoir* „a saviour"; v. *trâi*, *trâ*. Mutato *r* in *l*: gr. τέλος, τέλλω, τηλοῦ; lat. *telum*, a penetrando dictum; lit. *til-tas* pons, *tolùs* longinquus, distans; v. *til.*)

c. *ati* i. q. simpl. B'. 13. 25: *atitaranti mṛtyum.*

c. *ati* praef. *vi* id. B'. 2. 52.

c. *ava* descendere. In. 2. 16: *avatîrya rat'ôttamât*; H. 3. 1. N. 21. 18. Maḥ. 3. 1889: *naranârâyaṇâu ... avatîrṇâu tâu pṛt'vîm.* — Caus. facere ut aliquis descendat; demere, tollere, auferre. Maḥ. 3. 9917: *gaṅgâm avatârayâmâsa*; Dr. 8. 33: *drâupadîm avatârya* (*rat'ât*); Maḥ. 4. 164: *ǵyâpâśan d'anuśas tasya b'îmasênô 'vatârayat.* Avertere oculos. Rag'. 6. 30: *aṅgarâǵâd avatârya ćakśuḱ.*

c. *ut* 1) transgredi, trajicere. N. 12. 112: *uttarantan* (sic legendum pro *uttaran tan*) *nadín ramyâm*; Rag'. 12. 71: *tênô 'ttîrya pat'â laṅkâm.* 2) egredi, emergere. Rag'. 2. 17: *palvalôttîrṇavarâhayût'a*; Mah. 3. 211: *ǵalâd uttîrya.* — Caus. 1) servare. Mah. 8306: *uttârayati santatyâ daśa pûrvân daśâ 'parân.* 2) evomere. Man. 11. 160: *aǵńânab'uktan tû 'ttâryam.*

c. *ut* praef. *prati* c. ablat. egredi; descendere. R. Schl. II. 103. 31: *pratyuttîrya nadîtaṭât.*

c. *ut* praef. *sam* 1) transgredi. B'att. 6. 59: *samuttarantâv avyat'yâu nadân.* 2) cum ablat. egredi. Mah. 1. 3283: *ǵalât samuttîrya kanyâs tâh.*

c. *nis* 1) transgredi. Rag'. 3. 7: *nistîryaća dôhadavyat'âm*; Hit. 68. 4: *sa nistarati durgâṇi.* — Caus. servare, liberare. Man. 3. 98: *nistârayati durgâćća mahataśćâ 'pi kilviśât.*

c. *pra* extendere, dilatare. Mah. 3. 8149: *pratarêćća kulam puṇyam*; Rgv. 25. 12: *pra ṇa âyûńśi târiśat* „nostras vitas longas faciat"; 33. 13: *pra svâm matim atirat* (= *atarat*). — âtm. crescere. Rgv. 104. 4: *pra pûrvâb'is tiratê râśṭi śûrah* „implentibus (eum aquis) crescit (et) splendet heros". — Caus. 1) extendere. Mah. 3. 8647: *êśâ b'âgîrat'î puṇyâ ... pratâryamâṇâ kûṭêšu.* 2) decipere. Mr. 161. 10: *kim mâm pratârayasi.*

c. *vi* concedere, dare. N. 26. 24: *svam ańśam vitarâmi tê*; 28: *yô mê vitarasi prâṇân.* Mah. 1. 4498. A. 3. 47.

c. *sam* i. q. simpl. H. 1. 14: *santîrya dûrapâram b'uǵaplavâih*; Man. 9. 161: *santaran ǵalam*; B'. 4. 36. — Caus. 1) traducere. R. Schl. II. 89. 8: *gaṅgâm ... santârayantu nah.* 2) ferre, portare, vehere. Mah. 3. 10857: *mâdrînandanakâv ub'âu durgê santârayiśyâmi yatrâ 'śaktâu b'aviśyatah.* 3) servare. Man. 9. 139: *dâuhitrô ́pi hy amutrâi 'nan santârayati.*

तरक्षु *tarákšu* m. canis hyaena. Am.

तरङ्ग *taraṅgá* m. (r. *tar* [*tṛ*] s. *aṅga*) fluctus, unda. Am.

तरङ्गिणी *taraṅgiṇî* f. (a praec. s. *in* in fem.) flumen.

तरण *taraṇa* n. (r. *tar* [*tṛ*] s. *ana*) trajectio, trajectus. Hit. 75. 4.

तरल *taralá* (r. *tar* [*tṛ*] s. *ala*) tremens, tremulus. Śak. 20. 11.

तरस् *táras* n. (r. *tar* [*tṛ*] s. *as*) velocitas. Hêm.

तरस *tarasá* n. caro. Am.

तरस्विन् *tarasvín* (a *táras* s. *vin*) celer, velox. Am.

तरु *tarú* m. (a r. *tar* [*tṛ*] s. *u*, nisi a *tarh tṛh* crescere, sicut *drumá* q. v. a *darh dṛh* crescere, *vṛkšá* a *varh vṛh* id.) arbor.

तरुण *táruṇa* (fem. *-ṇâ* et *-ṇî*, r. *tar* [*tṛ*] s. *una*, v. *tarú*) 1) adj. adolescens, juvenis. Hit. 28. 11: *taruṇî b'âryâ.* — *táruṇî* subst. Hit. 5. 15. (Germ. vet. *diorna* virgo, puella, famula; island. vet. *therna* famula, serva.)

1. तृंह् तृह् *tarṅh tṛṅh* 6. par. (*hiṅsâyâm* K. *hiṅsê* V.) ferire, occidere, laedere.

2. तृंह् तृह् *tarṅh tṛṅh* 1. par. (*vṛdd'âu* K.; scribitur *tarh tṛh*, gr. 110[a]) crescere. (Cf. *darṅh dṛṅh*, *darh dṛh*, gr. TPIX, θρίξ, τέρχνος; v. Benfey 1. 95.)

तर्क् *tark* 10. par. 1) intueri, spectare. N. 11. 36: *durd'arśân tarkayâmâsa.* 2) cogitare, considerare, reputare, perpendere, explorare. N. 16. 9: *tân samîkšya ... tarkayâmâsa b'âimî 'ti*; 5. 14: *śrutâni dêvaliṅgâni tarkayâmâsa*; 21. 35: *êvan tarkayitvâ.* 3) putare. M. 1. 6540: *sa hi tân tarkayâmâsa rûpatô nṛpatih śriyam | punah santarkayâmâsa ravêr b'raśṭâm iva prab'âm.* (Fortasse *tark* cohaeret cum *darś dṛś* e *dark*, v. gr. comp. I. p. 125 *; huc trahi posset goth. *thankja* cogito, mutatis liquidis *r* et *n*; fortasse lit. *tikiu* credo e *tirkiu.*)

c. *anu* i. q. simpl. In. 1. 9: *dêvam anvatarkayat.*

Hosted by Google

c. *pra* id. Man. 1. 5. 12. 29: *avitarkyam aviǵñê-yam.*

c. *vi* id. Maḥ. 1. 3571: *kinnu svid êtat patatî 'ti sarvê vitarkayantaḥ parimôḥitâḥ smaḥ.*

c. *sam* putare. Maḥ. 1. 6540 (v. *tark* sgn. 3).

तर्त्त् तृत्त् *tarkś tṛkś* 1. par. (*gatâu* K. *ityâm* V.) ire, se movere. (Cf. *starkś stṛkś*, quod fortasse e *santṛkś*; gr. τρέχω; goth. *thragja* curro, *treiha* urgeo, trudo; hib. *teilg* „go", *teilgin* „a shock, rencounter".)

तर्ज् *tarǵ* 1. par. 1) minari. Râm. II. 70. 25: *tarǵadbʿir iva vânarâiḥ.* 2) reprehendere, conviciari. Bʿatt. 14. 80: *tan tatarǵa.* — Cl. 10. par. âtm. 1) minari c. acc. pers. et instr. rei, Ragʿ. 4. 28: *aḥitân ânilôdbʿûtâis tarǵayann iva kêtubʿiḥ*; 12. 41: *añkuśâkârayâ 'ñgulyâ tâv atarǵayat*; Maḥ. 4. 567: *iti bruvâṇâ vâkyâni sâ mân nityam atarǵayat.* 2) reprehendere, conviciari. Râm. II. 58. 24: *paruśâir vâkyâis têna tarǵitâ.* (Fortasse huc pertinet germ. vet. *TRUG*, *DRUK*, *triugu*, *driuku* fallo.)

c. *abʿi* 10. âtm. i. q. simpl. Maḥ. 3. 11716: *abʿitarǵayamânâśća ruvantaśća maḥâravân.*

c. *sam* id. Ragʿ. 15. 19: *iti santarǵya śatrugʿnam.*

तर्जनी *tarǵanî* f. (r. *tarǵ* s. *ana* adjecto fem. signo *î*) digitus index. Am.

तर्ण् तृण् *tarṇ tṛṇ* 8. par. (*adanê* K. *bʿakśê* V.) edere.

तर्ण *tarṇa* m. vitulus. Ḥêm.

तर्णक *tarṇaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Am.

1. तर्द् *tard* 1. par. ferire, occidere, vexare, offendere, laedere. (Cf. *tard tṛd*; goth. *us-THRUT* molestiam facere, *us-thriuta*, *us-thraut*, *us-thrutum*, attenuato *a* in *u*.)

2. तर्द् तृद् *tard tṛd* 7. par. âtm. ferire, occidere, destruere. Bʿatt. 6. 38: *bʿûtin tṛṇadmi yakśâṇâñ ḥinasmî 'ndrasya vikramam.* — Quae guṇam assumunt formae tam ad *tard* quam ad *tard tṛd* referri possunt, e. c. Bʿatt. 14. 108: *ratʿâśvâñśća ripôs tatarda śâkʿinâ*; 33: *râmaśća baḥûn (râkśasân) tatarda.* (Vid. *tard* et cf. *tarḥ tṛḥ*, quod fortasse e *tardʿ tṛdʿ*.)

c. *anu* in dialecto vêd. findere, dividere. Ṛgv. 32. 1: *anv apas tatarda* (Rosenius vertit „aquas effudit"); Ṛgv.-V. 82. 3 (v. Westerg.): *anv apâñ kʿâny atṛndam ôǵasâ.*

c. *vi* discindere, dirumpere, dilacerare. Bʿatt. 16. 15: *raṇê kartsyati gâtrâṇi marmâṇi vitartsyati.*

तर्प् तृप् *tarp tṛp* 1. par. exhilarare, satiare. — Cl. 4. par. âtm. 5. par. 6. par. 1) gaudere. Ḥit. 76. 14: *kô na tṛpyati vittêna.* 2) satiari. Sâ. 7. 2: *nâ 'tṛpyan katʿayantaḥ punaḥ punaḥ*; In. 2. 26: *guḍâkêśam prêkśamâṇaḥ . . . naćâ 'tṛpyata vṛtraḥâ*; Maḥ. 3. 2247: *atṛpyan ḥatânâm mâñsaśôṇitâiḥ.* C. gen. Ḥit. 66. 8: *nâ 'gnis tṛpyati kâśṭʿânân nâ 'pagânâm maḥôdadʿiḥ.* — Caus. exhilarare, delectare, satiare. Ḥ. 2. 12: *manuśyô gandʿô gʿrâṇan tarpayatî 'va mê*; N. 17. 27: *atarpayat sudêvañća gôsaḥasrêṇa*; Maḥ. 1. 6803: *tan dʿanêna tarpayâmâsa*; In. 1. 21: *pitṝn yatʿânyâyan tarpayitvâ*; Maḥ. 1. 8126: *âǵyadʿârâbʿis tarpayasê 'nalam.* (Cf. *tarmp tṛmp*, *tarpʿ tṛpʿ*, *tarmpʿ tṛmpʿ*; gr. τέρπω, τρέφω; boruss. vet. *en-terpo* prodest; lit. *tarpstu* incrementa capio, augesco, praet. *tarpau*; *tarpà* incrementum; huc etiam traxerim nostrum *darbe*, *be-darf*, ita ut sensus primitivus in oppositum transierit; goth. *tharbs* egenus, *tharf* egeo, *thaurba* id.; russ. терплю *terplju* patior, tolero; fortasse lat. *sa-tur* e *sa-turp*, *san-turp* = scr. *santarp*, abjectâ radicis litterâ finali; itaque *sat* e *satur*, non vice versâ; hib. *tropadh* „heavy, weighty, grave", *trom* id. mutato *p* in nasalem ejusdem organi, nisi *trom* e *tromp*, inserto *m*, abjecto *p*, cf. *tarmp tṛmp*; *tromaighim* = scr. *tarpâyâmi* „I aggravate,

Hosted by Google

load, burden, make heavy", *tromaim* id.; *tormach* „increase, augmentation"; *torp* „bulk"; *tormad* „pregnant growing, big".)

c. *pari* caus. saturare. Maḥ. 3. 8537: *dêvâ ḥaviśâ paritarpitâḥ.*

c. *sam* saturari. Ṛgv. 110. 1: *svâḥâkṛtasya sam u tṛpṇuta* „rite effusi (libaminis potu) nunc satiamini". — Caus. saturare, exhilarare, delectare, satiare. Maḥ. 1. 4470: *suḥṛdaḥ . . . dʿanêna samatarpayat*; Ragʿ. 13. 45: *santarpya samidbʿir agnim*; Maḥ. 3. 946: *tân mûlapʿalâiḥ santarpayâmâsa.*

तर्फ् तृफ् *tarpʿ tṛpʿ* 6. par. i. q. *tarp tṛp.*

तर्ब् *tarb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; cf. *tamb.*

तर्मन् *tárman* n. (r. *tar* [*tṝ*] s. *man*) cacumen pali sacrificalis. Am. (Gr. τέρ-μα; lat. *ter-minus*; v. *tar* [*tṝ*].)

तर्म्प् तृम्प् *tarmp tṛmp* 6. par. satiari. Ṛgv. 23. 7: *saǵûrgaṇêna tṛmpatu*; v. *tarp tṛp.*

तर्म्फ् तृम्फ् *tarmpʿ tṛmpʿ* 6. par. i. q. *tarp tṛp.*

तर्ष् तृष् *tarś tṛś* 4. par. sitire. *tṛśitá* sitiens. N. 11. 12. (Cf. goth. *THARS* arefieri, *thairsa*, *thars*, *thaursum*; *thaursus* siccus, *thaursja* sitio, nostrum *Durs-t* sitis; lit. *trókśtu* sitio, praet. *troškau*; *tróškulys* sitis; hib. *tart* [*tar-t*] „thirst, drought", *tart-mhar* „thirsty, dry"; gr. τέρσομαι; lat. *torreo* e *torseo*, *tos-tum* e *tors-tum.*)

तर्ष *tarśa* m. (a praec. s. *a*) sitis. Am.

तर्ह् तृह् 6. par. 7. par. *tṛhấmi*, *tṛṇéḥmi* (v. gr. 341) occidere. Bʿatt. 1. 19: *rakśâṅsi tṛṇéḍʿu*; 17. 15: *atṛṇêṭ śatrûn.*

तर्हि *tárḥi* (a stirpe pronom. *ta* s. *rḥi*, v. *kárḥi*, *êtárḥi*) nunc, jam. Ḥit. 89. 1. Lass. 9. 3. 18. 14. 32. 18. 36. 15. 44. 7.

तल् *tal* 1. et 10. par. (*pratiśṭʿâyâm* K. *pratiśṭʿitâu* V.) condere. K.: *talati* (*tâlayati*) *dêvâlayâṅ râǵâ.*

तल *tala* n. (r. *tal* s. *a*) 1) solum, fundus. (Am. = *adʿas*) loc. *talê* sub. Ḥit. 58. 15: *tarutalê*; Ritu-S. 1. 13: *mayûrasya talê*; 18: *bʿôginaḥ pʿaṇâtapatrasya talê.* 2) planta (pedis). Su. 1. 33. 3) palma (manus). Ḥit. 36. 4. A. 3. 40. 4) superficies (rei, ut terrae): In. 5. 57. Su. 4. 19. Ḥ. 1. 35. 38; (rupis): N. 12. 12; (domus): N. 13. 51. — *nabʿastala* (Luftraum) N. 2. 30. (Hib. *talamh* „the world, the earth, land, ground, soil, a country, nation"; lat. *tellus.*)

तलत्र *talatra* n. (e praec. et *tra* servans, v. *tanutra*) tegumentum manuum. Dr. 5. 19. (Maḥ. 3. 15657.)

तलाङ्गुलि *talâṅguli* f. (Tatp. e *tala* et *aṅgúli*) pedis digitus. In. 12.

तल्प *tálpa* m. n. lectus, cubile.

तष्टार् -ष्टृ *taśṭấr -śṭṛ́* m. (r. *takś* s. *târ tṛ*) faber lignarius.

तस् *tas* 4. par. (*utkśêpaṇê* K. *utkśêpê* V.) levare, allevare. K.: *tasyati mallô mallam.* Cf. *das.*

तस्कर *táskara* m. fur. N. 12. 2.

तस्मात् *tásmât* adv. (ablat. pronom. *tat*) eo, ideo, propterea. Br. 2. 21.

तात *tâta* m. amicus, carus, dilectus (in vocativo solum invenitur). In. 5. 55. Br. 1. 8. 3. 12. Bʿ. 6. 40. M. 18.

तादृश् *tâdṛ́ś* m. f. n. (v. gr. 263) talis. N. 1. 13. 13. 50 (v. sq.).

तादृश *tâdṛ́śa* (fem. *-śî*, v. gr. 263) id. (Prâkr. *târisa*, dor. τᾱλίκος, slav. *toliku*, lat. *tâlis*; v. *kîdṛ́śa* et gr. comp. 415-419.)

ताप *tâpá* m. (r. *tap* s. *a*) calor, fervor, aestus; transl. dolor, moeror, sollicitudo. Dr. 5. 20. (Vid. *tap.*)

तापस *tâpasá* m. (a *tápas* s. *a*) qui corpus suum vexat, qui vitam austeram, tormentuosam, castam agit; asceticus. N. 12. 61. 62. 98.

तापसी *tâpasî* f. (a praec. signo fem. *î*) fem. praec. Ur. 84. 11.

तामर *tâmara* n. aqua.

Hosted by Google

तामरस *tâmarasá* n. (ut videtur, a praec. s. *sa*) nymphaea, lotus. Am.

ताम्बूल *tâmbûlá* n. 1) nux areca. 2) piper betel.

ताम्र *tâmrá* n. cuprum. Râm. I. 31. 50. — adj. (fem. *tâmrî*) colore cuprino. In. 5. 12. N. 26. 17. (Hib. *umha* cuprum.)

ताय् *tây* 1. âtm. (*santânê pâlanê* K. *pâlanasantatyôh* V.) 1) servare, tueri (cf. *tay* et *trâi* unde *trâ'yê* servo, ex hoc vero *tâ'yê*, ejecto *r*, ortum esse videtur). 2) extendi (nihil aliud quam pass. radicis *tan.*)

तारा *târâ* f. (ut mihi videtur, e *stârâ* q. v. abjecto *s*) stella. Su. 2. 25. In. 33. (Vid. *stṛ* stella et cf. ṣend. [zend] *śtârĕ* pro [zend] *śtâr*, v. gr. comp. 30; gr. ἀστήρ, ἄστρον, praefixo α; goth. *stairnô* fem.; lat. *aster*, *astrum*, *stella*, quod e *sterna* ortum esse videtur, mutato *r* in *l*, cui se assimilaverit sequens *n*.)

तारापति *târâpati* m. (e praec. et *páti* dominus) luna. Sâ. 1. 19.

तारारूप *târârûpa* (Bah. e *târâ* et *rûpá* n. forma) stellae formam habens. In. 1. 33.

तारुण्य *târuṇya* n. (a *táruṇa* s. *ya*) juventus, adolescentia. Am.

तार्क्ष्य *tâ'rkśya* m. cognomen Garuḍi (v. *garuḍá*).

ताल *tâla* m. (a *tala* s. *a*) 1) palma manus. 2) plausus manuum, quo numerus musicus notatur. Ḥ. 2. 15. Lass. 39. 10. 3) genus palmae, borassus flabelliformis.

तालवृन्त *tâlavṛnta* m. (e praec. et *vṛnta*) flabellum. Śak. 57. 7.

तालवृन्तक *tâlavṛntaka* n. (a praec. s. *ka*) id. Am.

तालु *tâ'lu* n. palatum. Am.

तावत् *tâ'vat* adv. (neut. sequentis) 1) nunc, hoc tempore. Ḥ. 4. 15. 53. N. 12. 41. Ḥit. 10. 17. — In apodosi post *yâ'vat*, e. c. Ḥit. 43: *yâvad êvâ 'yaṅ vyâd'ô vanân na niṅsarati tâvan mant'aram môćayituṅ yatnaḥ kriyatâm*; 43. 22: *pratyâvṛtya yâvad asâu lubd'akas tarutalam âyâti tâvat kûrmam apaśyann aćintayat.* 2) tam diu. N. 5. 23. (Huc traxerim gr. τημος, mutato *v* in μ sicut e. c. in ΔΡΕΜΩ = scr. *drávâmi*, *t* in ς sicut in τετυφός e τετυφοτ; lat. *dêmus*, *dêmum*; v. gr. comp. 352.)

तावत् *tâ'vant* (*tâ'vân*, *tâ'vatî*, *tâ'vat*, v. gr. 259) 1) tantus, tam magnus. Sâ. 5. 41. 2) tantum, tot. N. 20. 24. — Neut. *tâ'vat* c. acc. temporis: *tâvat kâlam* tantum temporis, tam diu. Sâ. 6. 31. (Lat. *tantus* correptum e *tavantu-s*, adjecto *u*; de gr. τόσος v. gr. comp. 412.)

1. तिक् *tik* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere. Cf. *tak*, *tâuk*, *ṭik*, *ṭîk*, *ṭâuk*, *ḍ'âuk*, *trak*, *trâuk*, *tag*, *trag*.

2. तिक् *tik* 5. par. (*ģiģ'âṅsâyâm* K. *âskandê vad'ê* V.) adoriri, oppugnare; occidere velle; laedere, occidere. Cf. *tig*.

तिग् *tig* 5. par. id.

तिग्म *tigmá* (r. *tiģ* s. *ma*) calidus, fervidus, urens, acer. A. 7. 20. — Subst. n. calor. (Hib. *time* „heat, warmth".)

तिग्मांशु *tigmâṅśu* m. (e praec. et *aṅśú* radius) sol.

तिघ् *tig'* 5. par. (*g'âtanê*) pulsare, ferire, occidere.

तिङ्गुद *tiṅguda* m. nomen plantae. N. 12. 3.

तिज् *tiģ* 1. âtm. (*niśânê kśamâyâńća* K. *kśântâu śitê* V.) 1) acuere. 2) perferre, tolerare. — *tiktá* 1) amarus. 2) suave olens. Mêg'. 20. — Desid. *titikś* perferre, sustinere. Maḥ. 3. 1393: *klêśâṅs titikśasê*; Man. 6. 47: *ativâdâṅs titikśêta*; B'. 2. 14. — Cl. 10 vel caus. par. *têģâyâmi* acuere. (Lit. *tekinu* cote acuo, *tekĕlis* cos magna; russ. *točú* cote acuo, *točilo* cos; gr. Θήγω, fortasse etiam Θιγγάνω, ἔθιγον; lat. *tango*; goth. *têka* tango; v. *têģas* splendor et cf. cambro-brit. *teg* „clear, fair; beautifull, pretty, bland".)

तितिक्षु *titikśu* (a desid. *titikś* — v. *tiģ* — s. *u*) patiens. Am.

तित्तिरि *tittíri* et *tittirî* m. perdix, „the francoline partridge". Am.

तिथि *tít'i* m. f. dies lunaris. N. 5. 1. Sâ. 3. 2.

Hosted by Google

तिडुक *tiduka* m. nomen arboris, Diospyros glutinosa. Lass. 52.

तिन्तिड *tintiḍa* m. nomen arboris, Tamarindus Indica. Am.

तिन्तिडा *tintiḍâ* f. id.

तिप् *tip* 1. et 10. âtm. (*kšaraṇê* K.) stillare. K.: *têpatê ǵalań ǵaṭât.* Cf. *tim.*

तिम् *tim* 4. par. humidum esse, madefieri. Hit. Ser. 97. 5: *vânarâńs timyatah́ śîtârttakampamânân avalôkya.* — *timitá* humidus, madidus. Am. Cf. *tip.*

तिमि *tími* m. piscis fabulosus, qui centum Yôǵanorum longitudinem habere dicitur. A. 6. 3.

तिमिङ्गिल *timińgila* m. ingens piscis fabulosus. A. 6. 3.

तिमिर *timirá* n. (ut videtur, e *tamira* vel *tamara*, v. *támas*) obscuritas.

तिरश्च् *tiráść* v. *tiryáńć.*

तिरस् *tirás* — *tíras* — (r. *tar* [*tṝ*] s. *as*) 1) praep. in dialecto vêdica, trans, per (v. Lass. p. 34) e. c. *tirah́ purúćid aśvinâ raǵâńsi ... êha yâtam* „per tenebras multas huc venite, Aśvini!" — *ya îńk'ayanti parvatân tirah́ samudram arṇavam* „qui trans mare undosum nubes propellunt". 2) adv. flexuose, tortuose. (Ad *tirás* trans, per, referri possunt lat. *trans*, goth. *thair-h*, nostrum *dur-ch*, hib. *tar*, *tair* „beyond, over, across, through, above", *tri* „through, by"; lit. *tiēs* e regione, ex adverso; zend. *tarô* trans [Burn. Yaçna note LXVI] nititur formâ primitivâ *taras*. Ad *tirás* tortuose traxerim hib. *tar* „bad"; v. *tar* [*tṝ*].)

तिरस्कर् -कृ *tiráskar -kṛ* (r. *kar kṛ* praef. *tirás*) 1) obtegere. Rag'. 16. 20: *tiraskriyantê kṛmitantuǵâlâih́ ... gavâkšâh́*; R. Schl. II. 12. 89: *kâlarâtrir mê nûnam b'âryârûpatiraskṛtâ tvam râǵaputri.* 2) superare. Rag'. 3. 8: *tadîyam ânîlamuk'ań stanadvayam | tiraśćakâra ... suǵâtayôh́ pańkaǵakôśayôh́ śriyam*; Hit. 81. 8: *sa tiraskriyatê śrib'ih́.* 3) conviciari, contumeliam dicere. Hit. 13. 11: *tań sarvê tiraskurvanti.*

तिरस्करिन् *tiraskarin* m. (r. *kar kṛ* praef. *tirás* s. *in*) aulaeum. R. Schl. II. 15. 20.

तिरस्करिणी *tiraskariṇî* f. (fem. praec.) 1) i. q. praec. 2) velum. Ur. 22. 4 infr.

तिरस्कार *tiraskâra* m. (a *tiráskar -kṛ* s. *a*) convicium, maledictio, contumelia. Hit. 13. 14. 114. 20.

तिरोधा *tirôd'â* v. *d'â* praef. *tirás.*

तिरोहित *tirôhita* v. *d'â* praef. *tirás.*

तिर्यक् *tiryák* adv. (acc. neut. sequentis) flexuose, tortuose, oblique, ex obliquo. Ur. 65. 16: *tiryag avalôkya.*

तिर्यञ्च् *tiryáńć* (e *tiri* pro *tirás* et *ańć* ire, in casibus debilibus *tiryáć*, in debilissimis *tiráść*, quod e *tirás* et *ć* pro *ać*; nom. m. *tiryáń*, f. *tiráśćî*, n. *tiryák.*) 1) adj. curvus, flexuosus, tortuosus, obliquus. Mêǵ. 52. 58. 2) subst. m. animal, quadrupes. Hit. 53. 19.

1. तिल् *til* 6. et 10. par. *tilâmi*, *têlâyâmi* unctum, oleosum esse; v. *tilá*, *tâila.*

2. तिल् *til* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere (cf. *till*, *tar* [*tṝ*], unde *til* ortum esse videtur, attenuato *a* in *i* et mutato *r* in *l.*)

तिल *tilá* m. (r. 1. *til* s. *a*) 1) nomen plantae, cujus semen oleum praebet, Sesamum orientale. 2) nota, macula, quae sesami semini comparatur. Su. 3. 18.

तिलक *tílaka* 1) m. n. macula in fronte, unguento aut terrâ coloratâ facta. Rag'. 9. 40. 2) arbor quaedam. ibid.

तिलोत्तमा *tilôttamâ* f. (e *tilá* et *uttamâ*) nom. pr. Su. 3. 18.

तिल्ल् *till* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; v. 2. *til.*

तिसर् -सृ *tisar -sṛ* (nom. *tisrás*, ut videtur, forma reduplic. pro *titar -tṛ*, mutato *t* in *s*, sicut in pers. سه *sih*, tres, correptâ syllabâ *ri* in *ṛ*, sicut in *tṛtîya* tertius) fem. τοῦ *tri* q. v.

तीक् *tîk* 1. âtm. i. q. 1. *tik.*

तीक्ष्ण *tíkšṇa* (r. *tiǵ* s. *sna*) calidus, acer, acutus. Su. 2. 9. H. 2. 7. 9. N. 20. 30.

Hosted by Google

तीक्ष्णदंष्ट्र *tîkšṇadańšṭra* (Bah. e praec. et *dáńšṭrâ* f. dens) acutos dentes habens. H. 2. 7.

तीम् *tîm* 4. par. i. q. *tim.*

तीर् *tîr* 10. par. (*samâptâu* K. *karmaṇâń samâptâu* V.; ut mihi videtur, denom. a *tîra*, sicut idem valens *pâr* a *pâra*) finire.

तीर *tîra* m. (r. *tar* [*tṛ*] s. *a*) ripa. M. 5.

तीर्ण *tîrṇá* v. *tar* (*tṛ*).

तीर्थ *tîrtá* m. n. (r. *tar* [*tṛ*] s. *ta*) 1) locus sacer, lavationi destinatus. Sâ. 1. 38. 2. 2. 2) magister. Rag. 17. 88.

तीव् *tîv* 1. par. (*stâulyê*) magnum, crassum, corpulentum, turgidum esse.

तीव्र *tîvrá* (r. *tîv* s. *ra*) magnus, violentus, vehemens, acer. N. 11. 13. 24. 8: *tîvrašôka*; M. 3: *tîvran tapah*; Su. 2. 7: *tîvravikrama*; Lass. 58. 17: *krôdatîvrêṇa vahninâ.*

1. तु *tu* 2. par. *tâumi* et *tâvîmi* (Pâṇ. VII. 3. 95) crescere. Ṛgv. 94. 2: *yasmâi tvam âyagasê* ... *sa tûtâva* „cui tu sacra perficis, is crescit". (Lat. *tu-meo*, *tu-mulus* [v. gr. comp. 808*]; *tueo*, *tutor*, *tutela* etc.; boruss. vet. *tawas* pater, *tawiska* [them.] paternus, acc. *-kan* paternum, *tauta* terra [Land]; cambro-brit. *tyv-u* crescere; pers. توان *tuvân* potestas, توانم *tuvânem* possum; gr. τύ-λος; goth. *thiu-da*; umbr. *tuta* urbs; ṣend. *tav* posse, v. gr. comp. 915***.)

2. तु *tu* (fortasse a stirpe demonstrat. *ta*, attenuato *a* in *u*, sicut in interrog. *ku* e *ka*) 1) vero, autem. In. 3. 5. 4. 7. Br. 1. 17. 3. 18. N. 23. 9. 2) et, etiam. N. 25. 14. Br. 3. 22. A. 3. 23. Dr. 5. 17. 3) post pron. interrog. *kim* valet nostrum doch. Br. 1. 7. 35. 13. 17. 4) in apodosi post *cêt* valet nostrum so. Br. 2. 17: *tań cêd ahan na ditsêyam* ... *pramatyâi 'nâń harêyus tu.* — Enunciationem nunquam incipit.

तुङ्ग *tuńga* (r. *tuńg* s. *a*) 1) adj. altus. Rag. 6. 3. 2) subst. m. arbor quaedam, Rottleria tinctoria. (Cf. lat. *turg-eo*, liquidis *n* et *r* inter se mutatis; lit. *tunkù* pinguesco; russ. *tučnüĭ* pinguis, cf. Benfey II. 235. I. 591; hib. *tonngo* „a billowy sea", *tonnghail*, *tonnta* „waved", *tonnaim* „I undulate, dip in water", nisi haec pertinent ad scr. *tarańgá* fluctus.)

तुच्छ *tućća* inanis, vacuus. Am. (Lit. *tuśćias* id.)

तुज् *tuǵ* 1. par. (in dial. vêd. 6. par. âtm.) 1) ferire, vulnerare, occidere. Ṛgv. 61. 6: *vṛtrasya marma tuǵan vaǵrêṇa tuǵatâ.* 2) tremere. Ṛgv. 61. 14: *asya biyâ dyâvâća bûmâ tuǵêtê.* 3) festinare, properare. Ṛgv. 3. 5. 61. 12: *tûtuǵâna* properans.

1. तुञ्ज् *tuńǵ* 1. par. (*hińsâbalavêšṭanaprâṇanêšu* K. *prâṇê balê* V.; scribitur *tuǵ*, gr. 110[a]) offendere, laedere, ferire, occidere; robustum esse; vestire; vivere (v. *tuńga*).

2. तुञ्ज् *tuńǵ* 10. par. (*bâšaṭṭârtê*; scribitur *tuǵ*, gr. 110[a]) loqui; superare, occidere, ferire.

तुट् *tuṭ* 6. par. (*kalahakarmaṇi* K. *kalahê* V.) rixari, altercari, contendere.

तुड् *tuḍ* 1. 6. par. frangere, rumpere, lacerare, findere; occidere. Cf. *tuṇḍ*, *tud.*

तुड्ड् *tuḍḍ* 1. par. (*anâdarê*) contemnere, spernere. Cf. *tûḍ*, *tôḍ.*

तुण् *tuṇ* 6. par. (*kâuṭilyê* K. *ǵâihmyê* V.) curvum, inflexum esse.

तुण्ड् *tuṇḍ* 1. âtm. (scribitur *tuḍ*, gr. 110[a]) id.

तुण्ड *tuṇḍa* m. rostrum. Mah. 1. 1474.

तुत्थ् *tutt* 10. par. (*stṛtâu* K.) sternere, obtegere.

तुद् *tud* 6. par. âtm. tundere, ferire, pungere. Baṭṭ. 14. 81: *tutôda gadayâ 'rim*; 15. 4: *atâutsuh śûlâih*; Dr. 8. 52: *aśvâń tudantâu*; Mah. 3. 335: *pratôdêna tudyamâna*; 2. 2530: *tudasi marmâṇi vâkšarâih.* — Part. perf. pass. *tunná* R. Schl. II. 14. 23: *tunna iva tîkšṇêna pratôdêna.* (Lat. *TUD*, *tundo*; goth. *STAUT*, *stauta*; nostrum *stofse*, praefixo *s*; fortasse e scr. *santud.*)

Hosted by Google

c. *â* i. q. simpl. Mah. 1. 195: *d'anuṅkôṭyâ ''tudya vîram.*

c. *vi* id. Mah. 1. 3559: *vâkkanṭakâir vitudan mânuśân.*

तुन्द् *tund* 1. par. (*ćêśṭâyâm* K.; scribitur *tud*, gr. 110[a]) se movere, ire; operam dare, anniti. K.: *tundati suk'âya.* Cf. *trand.*

c. *ni* discedere? Ṛgv. 58. 1: *saḥôǵâ amṛtô nitundatê* „robore genitus immortalis discedit".

तुन्द *tundá* n. venter. Am.

तुप् *tup* 1. 6. par. pulsare, ferire, occidere. (Cf. *tump*, *tup'*, *tump'*, *tumb*, *tub'*, *trup*, *trump*, *trup'*, *trump'*; gr. ΤΥΠ, τύπτω.)

तुफ् *tup'* 6. par. id.

तुभ् *tub'* 1. âtm. 4. et 9. par. *tô'b'ê*, *túb'yâmi*, *tub'nâ'mi.* id.

तुमुल *tumula* adj. 1) turbatus, perturbatus, confusus. A. 6. 22. Rag'. 5. 49 (schol. = *saṅkula*). 2) tumultuosus. B'. 1. 13. 19. A. 2. 2. (Cf. lat. *tumultus.*)

तुम्प् *tump* 1. par. et 10. par. (*tump* 10. scribitur *tup*, gr. 110[a]) i. q. *tup.*

तुम्फ् *tump'* 6. par. id.

तुम्ब् *tumb* 1. et 10. par. (*ardanê* K. *ardê* V.; scribitur *tub*, gr. 110[a]) vexare. Cf. *tup.*

तुम्बुरु *tumburu* m. nom. pr. Gand'arvi. In. 2. 28.

तुर् *tur* 3. par. *tútôrmi* properare (v. *tvar*, unde *tur* ejecto *a.* Cf. *dru*).

तुरग *turaga* m. (celeriter iens, e *turá* celer, in dial. vêd., et *ga*) equus. Rag'. 1. 42.

तुरङ्गम *turaṅgama* m. (e *tura* in acc. et *gama*) id. A. 7. 11.

तुरासाह् *turâsâḥ* m. (nom. *turâsâṭ*, e *turâ* i. q. *tvarâ* et *sâḥ* perferens, a r. *saḥ*) cognomen Indri. Rag'. 15. 40.

तुरीय *turî'ya* (a *ćatúr*, abjectâ syllabâ initiali, s. *îya* pro *tîya*, cf. *dvitî'ya*, *tṛtî'ya*) quartus.

तुर्य *túrya* id., v. gr. comp. 322.

तुर्व् *turv* 1. par. *tú'rvâmi* (*hiṅsâyâm* K. *hiṅsê* V.) ferire, laedere, occidere; cf. *t'urv*, *durv*, *d'urv*, *ǵûrv.*

तुल् *tul* 1. et 10. par. tollere, sublevare. Râm. I. 54. 15: *d'anus tôlayiśyâmi pâṇinâ.* — Part. perf. pass. *tulitá* sublevatus. Rag'. 4. 80: *pâulastyatulitasyâ 'drêṅ*; 12. 89: *tulitakâilâśa.* (Cf. *dul*, lat. *tollo*, *tuli*; gr. τλάω, τελάμων, τάλαντον [v. *tulá'*]; goth. *thula* tolero; nostrum *dulde*; lit. *turù* habeo, *ap-turu* adipiscor.)

c. *â* id. Râm. I. 48. 42: *na śêkur âtôlayitum.*

तुलय् *tulay* (denom. a *tulá'*) ponderare. Mah. 3. 10583: *utkṛtya svayam mâṅsan tulayâmâsa kapôtêna samam.*

तुला *tulá'* f. (r. *tul* s. *a* in fem.) 1) libra. Hit. 133. 1. 2) similitudo. Rag'. 5. 68; cum instr. ibd. 8. 15.

तुल्य *túlya* (a praec. s. *ya*) aequalis, similis, cum instr. N. 4. 6. Dr. 6. 12.

तुष् *tuś* 4. par. gaudere, contentum esse. Mah. 3. 1109: *tuśya mâ krud'aṅ*; 2. 149: *tutôśa pûǵâm prâpya*; A. 4. 49: *nityan tuśṭâśća tê râǵan prâṇinaṅ suravêśmani.* C. instr. Man. 12. 37: *yêna tuśyatićâ ''tmâ 'sya.* C. gen. Mah. 1. 3017: *karmasâkśî kśêtraǵńô yasya tuśyati, na tu tuśyati yasyâi 'śa puruśasya.* C. loc. Hit. 40. 7: *yasyâm b'artâ na tuśyati.* C. acc. Mah. 1. 4198: *na tutôśa patin tadâ.* — Caus. exhilarare. N. 1. 7: *tan sa b'îmaṅ ... tôśayâmâsa ... satkârêṇa*; Mah. 3. 9943: *tan tôśaya tapasâ.* (Cf. *tûś*; lit. *tĕśiju* recreo, reficio.)

c. *pari* i. q. simpl. R. Schl. II. 2. 33: *utsavêśu parituśyati.* — Caus. Sâ. 3. 21: *b'artâram paryatôśayat.*

c. *sam* id. B'. 3. 17: *âtmani santuśṭaṅ*; 12. 14. 19. — Caus. Mah. 3. 13685: *guruṅ santôśayêta*; Hit. 25. 16: *b'ôǵanaviśêśâir vâyasaṅ santôśya.*

Hosted by Google

तुष *túśa* m. folliculus, gluma oryzae etc. Dr. 6. 21. (Cf. *tvać* tegere, *tvać* cutis, cortex.)

तुषार *túśâra* m. pruina, nix, gelu. Rag'. 9. 68. 14. 84. R. Schl. I. 49. 17.

तुष्टि *tuśṭi* f. (r. *tuś* s. *ti*) gaudium, satisfactio. In. 5. 13. Sâ. 1. 7.

तुस् *tus* 1. par. (*śabdê* K. *d'vânê* V.) sonare. (Fortasse lat. *tus-sis* ex *tus-tis*.)

तुस्त *tusta* n. pulvis. (Cf. angl. et anglo-sax. *dust*.)

तुह् *tuḥ* 1. par. (*ardanê*) vexare. Cf. 2. *duḥ*.

तुहिन *túḥina* n. pruina, nix, gelu. Am. (Hib. *deigh* „ice".)

तुहिनाद्रि *tuḥinâdri* m. (Schneeberg, e praec. et *ádri*) i. q. *ḥimâlaya*. Rag'. 8. 53.

1. तूण् *tûṇ* 10. par. (*sañkôćê*) curvare, inflectere.

2. तूण् *tûṇ* 10. âtm. (*pûranê*) implere.

तूण *tûṇa* m. pharetra. Rag'. 7. 54. (Slav. ТОУЛЪ *tulŭ* id., mutato *n* in *l*; v. *anyá* = *alius* etc.)

तूणी *tûṇî* f. (a praec. adjecto signo fem. *î*) id. Rag'. 9. 56.

तूणीर *tûṇêra* m. (a praec. s. *êra*, vel *ra* mutato *a* finali in *ê*) id. Am.

तूर् *tûr* 4. âtm. festinare. *tûrṇa* celer. *tûrṇam* adv. celeriter. H. 1. 2. 2. 14. 4. 18. (Vid. *tur*, *tvar* et cf. cum *tûrṇa* hib. *tonn* „quick".)

तूर्ण *tûrṇa* v. *tûr*.

तूर्य *tûrya* n. quodvis instrumentum musicale. A. 4. 60.

तूल् *tûl* 1. et 10. par. ponderare.

तूल *tûla* m. n. 1) morus Indica. 2) lana arborea. Maḥ. 1. 6740.

तूष् *tûś* 1. par. i. q. *tuś*.

तूष्णीक *tûśṇîká* (a *tûśṇî'm*, vel potius ab ejus themate *tûśṇî*, s. *ka*) taciturnus. (Fortasse huc pertinet lit. *tykas* silens.)

तूष्णीम् *tûśṇî'm* adv. (ut videtur, a perdito part. perf. pass. *tûśṇá*, fem. *tûśṇî*, a r. *tûś* s. *na*) tacite. Dr. 9. 24. B'. 2. 9. (Russ. *tiśinà* silentium, tranquillitas, *tichiĭ* silens, tranquillus; boruss. vet. *tusnan* (acc.) „still", *tussîse* taceat; lit. *tylà* silentium, *tylù* sileo, quorum *l* ex *n* ortum esse videtur, ejecto *ś*; hib. *tosd* „silence, taciturnity, quietness", *tosdadh* „silencing, confutation", *tosdaighim* „I confute".)

तृण *tṛṇá* n. (r. *tarṇ tṛṇ* s. *a*, nisi, quod Benfeyus putat, *tṛṇá* corruptum e *tṛḥṇa*, ita ut ad 2. *tarṅḥ tṛṅḥ* crescere pertineat) 1) gramen. 2) arundo? v. sq. Br. 3. 23. N. 13. 28. (Cum *tṛṇá* e *tarṇa* cf. goth. *thaurnu-s* euphonice pro *thurnus* [gr. comp. 82], utroque *a* attenuato in *u*; nostrum *Dorn*; russ. *tern'* id.; hib. *dreas*, *dris* „a briar, bramble".)

तृणकेतु *tṛṇakêtu* m. (e praec. et *kêtú* vexillum) arundo Bambos. Wils.

तृतीय *tṛtî'ya* (a *tri*, correpto *ri* in *ṛ*, suff. *tîya*) tertius. (Send. *t'ri-tya*; lit. *tré-ćia-s* e *trétias*; lat. *ter-tius*; goth. *thri-dja*, th. *thri-djan*; slav. *tre-tiĭ*; scot. *tri-teamh*; hib. *triugha*.)

तृप्ति *tṛ'pti* f. (r. *tarp tṛp* s. *ti*) satietas. B'. 10. 18. (Gr. τέρψις.)

तृष् *tṛś* f. (r. *tarś tṛś*) sitis. Ritu-S. 1. 11.

तृषा *tṛśâ* f. (r. *tarś tṛś* s. *â*) id. N. 9. 27.

तृष्णा *tṛ'śṇâ* f. (r. *tarś tṛś* s. *nâ* in fem., v. gr. 94[a]) id. H. 1. 19.

तेजस् *tê'gas* n. (r. *tiģ* s. *as*) 1) splendor. B'. 7. 9. Su. 4. 24. 2) vis, robur. In. 4. 8. N. 19. 13. 3) semen virile. Râm. I. 31. 18. 42. (Hib. *teas* „warmth, fervor".)

तेजस्विन् *têgasvín* (a praec. s. *vin*) splendore, vi, robore praeditus. Su. 1. 2. B'. 10. 36. N. 20. 41.

तेजोमय *têgômáya* (a *tê'gas* s. *maya*) splendidus. Su. 4. 22. B'. 11. 47.

तेम *têma* m. (r. *tim* s. *a*) humor, mador, vapor. Am.

तेव् *têv* 1. âtm. (*dêvanê*) ludere. Cf. *div*.

तैल *tâila* n. (a *tila* s. *a*) oleum sesami. Rag'. 8. 38.

तोक *tôká* m. (ut mihi videtur, a r. *tu* crescere, s. *ka*) proles. Am.

Hosted by Google

तोड् *tôḍ* 1. par. i. q. *tûḍ*.

तोत्र *tôtra* n. (pro *tôttra* aut *tôt-ta*, r. *tud* s. *tra*) baculus aculeatus, quo elephanti concitantur.

तोमर *tômára* m. n. vectis ferreus. Dr. 8. 6.

तोय *tôya* n. (fortasse a r. *tu* crescere, sens. caus., ita ut primitive quod crescere facit signifaret) aqua. Rag. 8. 94. (Slav. *taja-ti* liquare.)

तोयद् *tôyada* m. (aquam dans, e praec. et *da* dans) nubes. Rag. 6. 65.

तोयधर *tôyadara* m. (aquam tenens, e *tôya* aqua et *dara* tenens) nubes.

तोरण *tôraṇa* m. n. (ab intrando dictum, r. *tur* s. *ana*) porta; arcus portae ornamentis instructus. N. 5. 3. Rag. 1. 41. 7. 4. (Cf. *dvâr* et rad. *tvar*.)

तोलन *tôlana* n. (r. *tul* s. *ana*) levatio. R. Schl. I. 66. 19.

तोष *tôśa* m. (r. *tuś* s. *a*) gaudium. Hit. 74. 5.

त्यक्त *tyaktá* v. *tyag*.

त्यज् *tyag* 1. par. interdum âtm. deserere, relinquere. N. 9. 31: *naćâ 'han tyaktukâmas tvâm*; 33: *na tu mân tyaktum arhasi*; ibd.: *mân tyagêtâh*; B. 4. 9: *tyaktvâ dêham punargaṅma nâi 'ti.* Renuntiare, cedere, dimittere, abjicere. Br. 3. 15: *tyaktavyâm mâńća santyaga*; N. 2. 17: *tyaktagîvitayôdinah*; B. 1. 9: *śûrâ madartê tyaktagîvitâh.* (Hib. *treigim* „I leave, forsake", *treigthe* „forsaken" = scr. *tyaktá*; *treigean* subst. „leaving, forsaking, abandonment" = scr. *tyagana*; *treigtheoir* „a deserter, forsaker" = scr. *tyaktár*, acc. *tyaktâram*, mutatis semivocalibus *y* et *r*, v. gr. comp. 20.)

c. *pari* i. q. simpl. H. 1. 3: *nâvam parityagya*; Br. 1. 27. 28.

c. *sam* id. Br. 3. 15: *tyaktavyâm mâńća santyagâ*.

त्यत् *tyat* (ut mihi videtur, e stirpe demonstrat. *ta*, abjecto *a*, et relat. *ya*, nom. m. *syah*, *sya*, f. *syâ*, n. *tyat*) is, hic, ille, in dial. vêd. (Huc trahimus germ. vet. *dër* e *diar*, f. *diu*, acc. *dia* = scr. *tyâm*, nom. pl. m. *die* = scr. *tyê*, f. *dio* = scr. *tyâs*, n. *diu* = scr. *tyâni*, v. gr. comp. 355. 356; ad *syâ* pertinet germ. vet. *siu*, acc. *sia*; de nostro *dieser* (*die-ser*) v. gr. comp. 357; de lit. et slav. *śi-s*, *si* hic = scr. *syah*, *śi*, *si* haec = scr. *syâ* v. gr. comp. 358.)

त्याग *tyâga* m. (r. *tyag* s. *a*) 1) relictio, renuntiatio. Br. 1. 33. B. 12. 11. 18. 1. 2. 4. 2) actio dandi, donandi, largiendi. Rag. 1. 7. 22. Hit. 34. 14.

त्यागिता *tyâgitâ* f. (a sq. s. *tâ*) munificentia. Hit. 24. 21.

त्यागिन् *tyâgin* (a *tyâga* s. *in*) munificus.

त्रंस् *trańs* 1. et 10. par. (*bâśârtê* K. *bâsi* V.) loqui; lucere.

त्रख् *trak* 1. par. ire; v. sq.

त्रङ्क् *trańk* 1. âtm. (*gatâu*; scribitur *trak*, gr. 110[a]) ire; cf. *ṭâuk*, *tańk*, *tik*, *trâuk*, *trańk*, *trińk*, *trańg*.

त्रङ्ख् *trańk* 1. par. (scribitur *trak*, gr. 110[a]) id.

त्रङ्ग् *trańg* 1. par. (scribitur *trag*, gr. 110[a]) id. (Hib. *tairgim* „I escape, get away"; *tairgeadh* „a going, passing".)

त्रन्द् *trand* 1. par. (scribitur *trad*, gr. 110[a]) i. q. *tund*, quod e *trand* ortum esse videtur ejecto *r* et attenuato *a* in *u*.

त्रप् *trap* 1. âtm. pudere, praesertim cum praef. *apa*. (Fortasse primitive convertere, converti; cf. gr. τρέπω, ἐντρέπω pudore afficio; lit. *trópiju* ico; slav. *trepet* tremor; lat. *trepido*.)

c. *apa* i. q. simpl. Mah. 3. 110: *yênâ 'patrapatê sâdur asâdus têna tuśyati*; 5. 262: *krûrêṇa nâ 'patrapasê katań śakrê 'ha karmaṇâ*. (Cf. gr. ἀποτρέπω.)

c. *apa* praef. *vi* id. Mah. 2. 1433: *vibîśakâbir bahvîbir bîśayan sarvapârtivân na vyapatrapasê kasmât*; R. Schl. II. 37. 10: *sâ vyapatrapamânê 'va*. — Par. ibd. II. 57. 28: *adyê 'mam anayań kṛtvâ vyapatrapasi râgava*; c. gen. Mah. 1. 4585: *vyapatrapan manuśyâṇâm*.

त्रप *trapa* m. (r. *trap* s. *a*) pudor. Am.

त्रपु *trápu* n. stannum. Hit. 55. 21. R. Schl. I. 38. 20.

त्रय *trayá* n. (a *tri* s. *a*, ut *dvayá* par, a *dvi*) trium numerus, trinitas, τριάς. B^c. 11. 20. 43.

त्रयी *trayî* f. (a praec. signo fem. *î*) tres Vêdi (Rić, Yag̀us et Sâman). B^c. 9. 21.

त्रयोदश *trayôdaśá* (fem. -*î*, gr. 236) decimus tertius.

त्रयोदशन् *trayốdaśan* vêd. *tráyôdaśan* (comp. anom. pro *tridaśan*; e *trayás*, nom. pl. m. τοῦ *tri*, et *dáśan*, v. gr. 229) tredecim. (Lat. *tredecim*, lit. *trylika* e *trydika*, v. gr. comp. 319. annot.)

त्रस् *tras* 1. et 4. par. 1) tremere (praesertim timore). Maḥ. 3. 3080: *b^cayât trasyasi*; Dêv. 9. 21: *tâiḱ śabdâir asurâs trêsuḱ*. — *trastá* tremens. Maḥ. 3. 841: *gand^carvâṇâm b^cayatrastâḱ*. 2) timere c. ablat. vel gen. B^catt. 15. 58: *râkšasasya nâ 'trâsît*. — Caus. terrere. A. 9. 22: *trâsayan rat^ca-g^côśêṇa nivâtakavaćastriyaḱ*; ibd. 24; Dr. 5. 10. (Russ. *trjasu* quasso, agito = scr. caus. *trâsáyâmi*, *trjasu-sj* tremo; lett. *trîfseht* tremere; gr. τρέ(σ)ω, τρέ-μω; lat. *tris-tis* = scr. *trastá*, *tre-mo*, *terreo* ex *terseo* pro *treseo* = scr. caus. *trâsáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; hib. *tor* „fear, dread".)

c. *vi* i. q. simpl. R. Schl. II. 103. 41: *varâhamṛgâśća ... vitrêsuḱ*; A. 6. 13: *vitrêsuśća vililyuśća b^cûtâni*. — *vitrasta* perterritus. H. 3. 3. Su. 1. 14. — Caus. terrere. Man. 7. 196: *vitrâsayêt*; N. 16. 15: *vitrâsitavihaṅgama*.

c. *sam* id. *santrasta* perterritus. N. 11. 1. 13. 19. A. 8. 16.

त्रस *trasa* (r. *tras* s. *a*) mobilis. M. 29.

त्रा *tra* 2. par. (in imperat. supponitur radici *trâi*, a qua *trâ* in formis generalibus distingui nequit; a grammaticis *trâ* in radices non receptum est) servare, liberare. Br. 3. 3: *trâhi sarvam mayâi 'kayâ*; Su. 1. 15: *trâhî 'ti praćukruśuḱ*; Maḥ. 3. 15931: *tatô nas trâtu b^cagavân*. (Vid. *trâi*.)

1. त्राण *trâṇá* v. *trâi*.

2. त्राण *trâṇa* n. (r. *trâi* s. *ana*) 1) servatio, tutela. Dêv. 11. 47. Rag^c. 15. 3. 2) lorica. A. 6. 14 (cf. *tanu-trâṇa*); *śirastrâṇa* galea. Rag^c. 4. 64. (Hib. *troiath* „a helmet".)

त्रातार् -तृ *trâtár -tṛ́* m. (r. *trâi* s. *tár tṛ*) servator. Maḥ. 3. 15931.

त्रास *trâsa* m. (r. *tras* s. *a*) metus, terror. Rag^c. 9. 58.

त्रि *tri* (nom. m. *tráyas*, f. *tisrás* pro *tisaras* a stirpe *tisar*, n. *trî́ṇi*) tres. (Gr. lat. lit. slav. hib. *TRI*, nom. m. f.: gr. τρεῖς, lat. *tres*, lit. *trys*, hib. *tri*, slav. masc. ТРИѤ *trije*, fem. ТРИ *tri*; goth. *THRI*, nom. m. f. *threis*. Ad sanscr. fem. *tisrás* referuntur hib. vet. *teora*, cambro-brit. fem. *tair*, armor. *teir*; v. Pictet p. 145, gr. comp. 310.)

त्रिंशत् *triṅśát* (ut mihi videtur, pro *tridaśat* mutatâ mediâ in nasalem, sicut vice versâ lit. et slav. *d* vocum *dewynì*, *devanti* novem ortum est ex *n*; v. gr. comp. 317) triginta. (Lat. *triginta*, gr. τριάκοντα, hib. *trioehat*.)

त्रिक *triká* n. spinae pars inferior. Rag^c. 6. 16.

त्रिगर्त *trigarta* m. nomen regionis (Wils.: A country in the northwest division of India, apparently part of Lahore). Dr. 2. 7.

त्रिङ्ख् *triṅk^c* 1. par. (scribitur *trik^c*, gr. 110[a]) ire; v. *traṅk*.

त्रितय *trítaya* n. (e *tri* s. *taya*) trium numerus, trinitas. Br. 2. 21. (Hib. *treidhe* „three things, three parts".)

त्रिदश *tridaśá* m. pl. (ut mihi videtur, a *trayốdaśan* tredecim, quod pro *tridaśan*) Dii, exceptis Brahmâ, Višṇu et Śivo. N. 4. 31. Lass. 15. 8.

त्रिदशत्व *tridaśatva* n. (a praec. s. *tva*) divinitas. Rag^c. 16. 30.

त्रिदशालय *tridaśâlaya* (e *tridaśá* et *âlaya* domus, habitatio) 1) Tatp. deorum habitatio. In. 5. 36. 2) Bah. deorum habitationem habens i. e. Deus. In. 1. 12.

Hosted by Google

त्रिदिव *tridivá* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *divá* coelum, tres coeli) Indri coelum. In. 4. 6. Cf. *tripiśṭapa.*

त्रिधा *tridʿâ* (e *tri* s. *dʿâ*) trifariam. Bʿ. 18. 19. Ṛgv. I. 118. 24. (Gr. τρίχα, dor. τρίχϑα; v. gr. comp. 325.)

त्रिनेत्र *trinêtra* m. (tres oculos habens, Bah. e *tri* et *nêtra* oculus) cognomen Śivi.

त्रिपथ *tripatʿa* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *patʿá*) trivium. Hêm.

त्रिपथगा *tripatʿagâ* f. (e praec. et *ga* iens in fem.) nomen Gangis. Up. 28.

त्रिपिष्टप *tripiśṭapa* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *piśṭápa* mundus, tres mundi) Indri coelum, v. *tridivá.*

त्रिपुर *tripura* (e *tri* et *purá* n. urbs) 1) n. nomen regionis (Wils.: the modern Tipperah). 2) m. nomen unius Asurorum, Tripuri regis.

त्रिपुरघ्न *tripuragʿna* m. (e praec. et *gʿna* q. v. occidens) cognomen Śivi.

त्रिरात्र *trirâtrá* n. (Dvigu, gr. 606, e *tri* et *râtra* pro *râtri*, gr. 613) tres noctes. N. 9. 7. 10.

त्रिविक्रम *trivikrama* m. (Bah. e *tri* et *vikrama* passus) nomen Viśṇûs. Am.

त्रिविष्टप *triviśṭapa* n. (e *tri* et *viśṭápa* i. q. *piśṭápa*) i. q. *tripiśṭapa.* Ragʿ. 6. 78.

त्रियामा *triyâmâ* f. (Bah. e *tri* et *yâma* vigilia) nox. Up. 57.

त्रिस् *tris* (a *tri* s. *s*) ter. (Send. ‎ *tris*; gr. τρίς, lat. *ter.*)

त्रुट् *truṭ* 4. et 6. par. 10. âtm. (*čêdanê* K. *čidi* V.) findi, rumpi. Hit. 15. 10: *yâvan mê dantâ na truṭyanti tâvad bʿavataḣ pâśaṅ činadmi;* Bʿar. 1. 95: *anañgakalahakrîḍâtruṭattantukam muktâgâlam.* (Cf. gr. τρύω.)

त्रुटि *truṭi* f. (r. *truṭ* s. *i*) parvum momentum. Mah. 1. 1292.

त्रुटी *truṭî* f. id.

त्रुप् *trup* 1. par. (*vadʿê*) ferire, occidere. (Vid. *tup* et cf. gr. ΤΡΥΦ, ϑρύπτω, τρύφος; lit. *truppù* frior, minutatim conteror, *truppinu* frio, *trumpa-s* brevis, *trumpinu* in brevius contraho.

त्रुफ् *trupʿ* 1. par. id.

त्रुम्प् *trump* 1. par. id.

त्रुम्फ् *trump* 1. par. id.

त्रै *trâi* 1. âtm. (ortum esse videtur e *târay* i. e. *tar* [*tṛ*] in formâ caus.) servare, liberare. Man. 9. 138: *narakât trâyatê pitaraṅ sutaḣ;* R. Schl. I. 62. 12: *trâyasê śnyasutân.* — Pass. Bʿ. 2. 40: *trâyatê mahatô bʿayât.* Se servare. N. 13. 16: *trâyadʿvan dʿâvata.* — Part. perf. pass. *trâtá* et *trâṇá.* (Vid. *trâ* et *tar* [*tṛ*] in formâ caus.)

c. *pari* i. q. simpl. Br. 3. 6: *tân svayaṅ vâi paritrâsyê.*

c. *sam* id. Mah. 1. 6819: *santrâtum arhasi.*

त्रैगुण्य *trâiguṇya* n. (a *triguṇa* n. tres qualitates, gr. 606, s. *ya*) abstractum vocis *triguṇa.* Bʿ. 2. 45.

त्रैलोक्य *trâilôkya* n. (e *trilôkî* tres mundi, gr. 606, s. *ya*) tres mundi. Su. 1. 7. 24. 4. 1. N. 13. 16.

त्रैविद्य *trâividya* (a *trividya* n., gr. 606, tres scientiae, tres libri sacri [Vêdi], s. *ya*) trium Vêdorum peritus. Bʿ. 9. 20.

त्रोटक *trôṭaka* n. (r. *truṭ* s. *aka*) genus fabulae (Wils.: „a minor drama, such as the Vikramôrvasi").

त्रौक् *trâuk* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire; v. *ṭik, ṭâuk.*

त्र्यक्ष *tryakśa* m. (tres oculos habens, e *tri* et *akśa*) nomen Śivi. Mah. 1. 7315.

त्र्यम्बक *tryambaka* m. (e *tri* et *ambaka*) id. A. 3. 50.

1. त्वक्ष् *tvakś* 1. par. i. q. *takś.*

2. त्वक्ष् *tvakś* 1. par. (*tvačô grâhê*) cutem accipere. Cf. *tvač.*

त्वङ्ग् *tvañg* 1. par. (*gatikampayôḣ*; scribitur *tag*) ire, se movere, tremere. Cf. *trañg, tañg.*

Hosted by Google

1. त्वच् *tvać* 6. par. (*sańvaraṇê* K. *vṛtyâm* V.) tegere. (Fortasse huc pertinent lat. *tego*, mutatâ tenui in mediam; germ. vet. *dekiu*; lit. *dengiù*; v. Graff. 5. 99.)

2. त्वच् *tvać* f. (a praec.) 1) cutis. Ragʿ. 3. 26. 2) cortex.

त्वच *tvaća* n. (r. *tvać* s. *a*) id.

त्वञ्च् *tvańć* 1. par. (*gatâu* K. *itâu* V.) ire; v. *tańć*, *ṭik*.

त्वत् *tvat* ablat. sg. pron. 2dae pers., qui in initio compp. thematis vice fungitur, v. gr. 242 et 611.

त्वत्तस् *tvattas* (a praec. s. *tas*) i. q. *tvat*.

त्वद्गुणाकृष्टचित्त *tvadguṇâkṛṣṭaćitta* adj. (Baḥ. e Tatp. *tvadguṇa* [*tvat* + *guṇa*] tui virtutes et Baḥ. *âkṛṣṭaćitta* [*âkṛṣṭa* + *ćitta*] attractam mentem habens) tuis virtutibus attractam mentem habens. In. 5. 35.

त्वम् *tvam* (gr. 242) tu. (Lat. *tu*, lit. *tù*, gen. *tawěńs*, hib. *tu*, goth. *thu*, slav. *tü*, gr. τούν, τύ, σύ.)

त्वर् *tvar* 1. âtm. interdum par. festinare. Ḥ. 4. 47: *tvarasva bʿîma*; N. 20. 17: *tvaratê bʿavân*; In. 5. 52. Ḥ. 2. 16: *tvaramâṇa*; Sâ. 1. 33: *bʿartur anvêśaṇê tvara*; Maḥ. 1. 7539: *draśṭun tân tvaranti*. — *tvaritá* festinans. N. 2. 26. 23. 21. — Caus. *tvaráyâmi* incitare. R. Schl. II. 64. 63: *dûtâ vâivasvatasyâi 'tê kâuśalyê tvarayanti mâm*; N. 19. 12: *sa tvaryamâṇô bahuśaḥ*. (Vid. *tur*, *tûr*, *tar* [*tṝ*], et cf. slav. *tvorjuń* facio, *tvarĭ* f. creatura, ratione habitâ, radicem *ćar* q. v. et *ire* et *facere* significare; hib. *tuairim* „I go round, encompass, draw a circle".)

त्वरा *tvarâ* f. (r. *tvar* s. *â*) festinatio.

त्वष्टार् -ष्टृ *tvaśṭấr -śṭṛ́* m. (r. *tvakś* s. *târ tṛ*) 1) faber lignarius. 2) Viśvakarmanus, deorum artifex. Ragʿ. 6. 32 (v. *taśṭấr -śṭṛ́*).

1. त्विष् *tviś* 1. par. âtm. 1) lucere, splendere. Bʿaṭṭ. 14. 70: *titviśuḥ*; Ṛgv. 52. 6: *titvêśa*. 2) in dial. vêd. collustrare, ornare. Ṛgv. 102. 7: *amâtran tvâ dʿiśaṇâ titviśê maḥî* „immensum te hymnus ornavit magnus".)

2. त्विष् *tviś* f. (a praec.) splendor, lumen. Ragʿ. 3. 15. 4. 75; v. *tviśâmpati*.

त्विषा *tviśâ* f. (r. *tviś* s. *â*) id.

त्विषाम्पति *tviśâmpati* m. (luminum dominus, e *tviś* in gen. pl. et *páti*) sol. Am.

त्सर् *tsar* 1. par. (*ćadmagatâu*) clam, occulto ire. (Cf. *sar sṛ*.)

c. *ava* in dial. vêd. aufugere. Ṛgv. 71. 5: *avatsarat pṛśanyaḥ* „aufugit pugnax (hostis)".

थ *tʿ*.

थुड् *tʿuḍ* 6. par. (*sańvṛtâu*) tegere, operire. (Cambrobrit. *tuzaw* id.)

थुर्व् *tʿurv* 1. par. (*hińsâyâm* K. *vadʿê* V.) laedere, ferire, occidere. (Cf. *turv*, *durv*, *dʿurv*, *ǵurv*.)

द् *d*.

द *da* (r. *dâ* s. *a*) dans, in fine compp. ut *ǵalada*.

1. दंश् *dańś* 1. par. (in tempp. special. nasalem ejicit) mordere. N. 14. 12: *adaśad daśamê padê*; R. Schl. I. 45. 20: *dadańśur daśanâiḥ*; Śak. 133. 8: *bimbâdʿaran daśasi ćêd bʿramara priyâyâḥ*; Maḥ. 1. 518: *nâgâir adaśyata*. — Part. perf. pass. *daśṭá* N. 14. 12 (gr. 548). — Caus. Maḥ. 1. 2243: *sarpâir ênam adańśayat*. (Cf. *dańs*, gr. δάκνω, fortasse δασύς; v. *dańśita*, *dańś* praef. *sam*; goth. *tahja* lacero; lat. *lacero* mutato *d* in *l*, *densus*; cambrobrit. *danhezu* mordere; hib. *dan-t* „a morsel, portion, share"; russ. *desnà* gingiva; v. *dáńśtrâ*.)

Hosted by Google

c. *vi* mordere, edere. Maḥ. 1. 3362: *vidaśantyaḥ p'alâni.*

c. *sam* collidere dentes, labra; arcte adjungere, applicare. Maḥ. 2. 1485: *dantân sandaśatas tasya*; Dr. 7. 9: *sandaśṭâuśṭ'a*; Rag'. 16. 65: *sandaśṭavastrêšv abalânitambêšu.*

2. दंश् *daṅś* 10. âtm. (*daṅśanê* K. *darśadaṅśanê* V.; scribitur *daś*, gr. 110[a]) mordere; videre (*daṅś* videre ortum esse censeo e *darś* — v. *darś dṛś* — mutato *r* in *ṅ*; sic prâcr. caus. *daṅsêmi* = *darśáyâmi*).

3. दंश् *daṅś* 10. par. (*b'âśârt'ê* K. *tviśi* V.; scribitur *daś*, gr. 110[a]) loqui; splendere.

दंश *daṅśá* m. (r. *daṅś* s. *a*) 1) morsus, actio mordendi. 2) vespa, asilus. Rag'. 2. 5. 3) lorica.

दंशन *daṅśana* n. (r. *daṅś* s. *ana*) lorica. Maḥ. 1. 564.

दंशित *daṅśitá* (a *daṅśa* s. *ita*) 1) loricatus. A. 6. 14. 10. 19. (Dr. 6. 19 lege *daṅśanâni* pro *daṅśitâni*).

दंष्ट्रा *dáṅśṭrâ* f. (r. *daṅś* s. *tra* in fem.) dens magnus, prominens, exstans. Ḥ. 2. 3. 9. (Russ. *desnà* gingiva radice cum hoc vocabulo convenit, nisi cum *dánta* cohaeret, ita ut *s* ex *t* ortum sit.)

दंष्ट्राकरालवदन *daṅśṭrâkarâlavadana* (Baḥ. e *daṅśṭrâkarâla* — v. *karâla* — et *vadana* os, vultus) exsertis dentibus os habens. Ḥ. 2. 3.

दंष्ट्रिन् *daṅśṭrín* (a *dáṅśṭrâ* s. *in*) adj. exstantes dentes habens. — Subst. m. aper. N. 14. 18.

1. दंस् *daṅs* 10. âtm. (scribitur *das*, gr. 110[a]) i. q. 2. *daṅś*.

2. दंस् *daṅs* 10. par. (scribitur *das*, gr. 110[a]) i. q. 3. *daṅś*.

दंह् *daṅḥ* 10. par. (*dîptâu dâḥê*; scribitur *daḥ*, gr. 110[a]) lucere, urere. (V. *daḥ*, unde *daṅḥ* insertâ nasali.)

1. दक्ष् *dakś* 1. âtm. (*vṛdd'âu* K. *syandê vṛdd'âu* V.) crescere; se movere. (Huc trahi posset goth. *THIH* crescere [nostrum *ge-deihen*] nisi pertinet ad *tarṅḥ tṛṅḥ*.)

2. दक्ष् *dakś* 1. âtm. (*ḥiṅsâyâm* K. *ḥantyart'ê* V.) laedere, ferire, occidere.

दक्ष *dakśá* (ut videtur, a r. *dakś* s. *a*) 1) aptus, idoneus, habilis, dexter. B'ar. 1. 58. N. 11. 5. 2) rectus, probus, honestus. B'. 12. 16. Sâ. 1. 3. (Primitive dexter; v. *dákśiṇa*.)

दक्षिण *dákśiṇa* (v. gr. 255; ut videtur, a r. *dakś* s. *ina*) 1) dexter. Su. 4. 12. 2) meridionalis (quia meridionalis plaga ei qui ad orientem se convertit, a dexterâ est). Ḥ. 1. 3. Su. 3. 25. 3) humanus, urbanus, comis. Ur. 33. 9 infr., v. *dâkśiṇya*. — *dakśiṇêna* adv. ad meridiem. Su. 3. 23. (Gr. δεξ-ιός, δεξι-τερός; lat. *dex-ter*, *dex-timus*; hib. *deas* dexter, meridionalis; lit. *désinė* f. dextera manus = scr. *dakśiṇâ*; goth. *taihsvô* f. id.; germ. vet. *zeso* dexter, *zesawa* subst. f. dextera manus; fortasse russ. **югъ** *jug'* meridionalis plaga; **южный** *juśnüi* meridionalis, abjecto *d*, sicut lat. *Jupiter*, *Jovis* e *Diupiter*, *Diovis*, gr. comp. 122.)

1. दक्षिणा *dakśiṇâ* f. (fem. praec.) 1) meridionalis plaga. Dr. 3. 7. 2) merces, pretium (educationis), Rag'. 5. 20; peracti sacrificii, B'. 17. 13. Rag'. 4. 86 in fine compp.

2. दक्षिणा *dakśiṇấ* adv. (ut videtur instrum. vêd. a subst. *dakśiṇâ*, v. gr. min. ed. 3. §. 126 annot.) meridiem versus.

दक्षिणापथ *dakśiṇâpat'a* m. (e praec. et *pát'a* via in fine compp.) meridionalis regio Indiae. N. 9. 23.

दक्षिणावत् *dakśiṇâvant* (a *dakśiṇâ* s. *vant vat*) pretio sacrificali praeditus. N. 12. 45.

दग्ध *dagd'á* v. *daḥ*.

दघ् *dag'* 5. par. (*g'âtanê*) ferire, occidere; cf. *tig'*.

दङ्घ् *daṅg'* 1. par. (scribitur *dag'*, gr. 110[a]) id.

दण्ड् *daṇḍ* 10. par. (ut videtur, denom. a *daṇḍá*, quod fortasse ipsum a *dam* s. *ḍa*, nisi a *taḍ*, mutato *t* in *d*; cf. Lass.) percutere, punire. N. 13. 69. Rag'. 1. 25.

दण्ड *daṇḍá* m. (v. praec.) 1) baculus, sceptrum; poena. N. 4. 10. Dr. 6. 20. 2) plantae caulis. Rag'. 16. 46. 3) exercitus. Man. 7. 103.

Hosted by Google

दण्डगौरी *dandagâurî* f. (e praec. et *gâurî*) n. pr. Apsarasae. In. 2. 29.

दण्डधारण *dandadârana* n. (Tatp. e *dandá* baculus et *dârana* actio ferendi) supplicium. N. 6. 6.

दण्डाधिपति *dandâdipati* m. (e *dandá* et *âdipati*) judex. Up. 56.

दत्त *dattá* datus (v. *dâ*, gr. 544).

दत्ति *datti* f. (pro *dadâti*, abjecto *â*, servatâ reduplicatione) donum. Rag. 8. 85. (Gr. δό-σις; lat. *do-s*, quod e *do-tis* correptum esse videtur; hib. *dath* „a gift".)

दद् *dad* 1. par. âtm. (proprie *dada*, forma reduplicata a rad. *dâ*, correpto *â* in *a*, quod characteris 1mae vel 6tae classis analogiam sequitur, sicut a *stâ* venit *tístati* pro *tístâti*, a *grâ*: *gígrati* pro -*grâti*, v. gr. 295) dare. Mah. 1. 3482: *yâuvanan svan dadasva*; 3. 10836: *sarma dadasva*; 2. 1880: *satâni catvâry adadad dayânâm*; 3. 10207: *vêdîncâ 'py adadad dâimîn kasyapâya.*

दध् *dad* 1. âtm. (proprie *dada*, a rad. *dâ*, correpto *â* in *a*, v. *dad*) i. q. *dâ*.

दधि *dadi* n. (fortasse a *dê* bibere, cum redupl.) lac coagulatum. (V. *dê* et cf. goth. *daddja* lacto.)

दत् *dant* m. (in fine compp. plerumque usurpatur, e. c. *sudat* pulchros dentes habens, in declinatione analogiam part. praes. sequitur; itaque nom. *dan*, acc. *dantam*; fortasse primitive edens, ita ut mutilatum sit ex *adant* a r. *ad*) dens. (Gr. ΟΔΟΝΤ; lat. *DENT*; v. *dánta.*)

दन्त *dánta* m. (ut mihi videtur, a r. *ad* s. *anta*, ita ut mutilatum sit ex *adanta*) dens. H. 3. 20. (Lit. *dantis*, goth. *tunthus*; germ. vet. *zant*, *zand*, *zan*; cambro-brit. *dant*; hib. *déad*; de lat. *dens* et gr. ὀδούς v. *dant*; de russ. *desnà* gingiva v. *dánstrâ.*)

दन्तच्छद *dantaccada* m. (e praec. et *cada* tegens) labium. Câur. 13.

दन्तिन् *dantín* m. (a *dánta* s. *in*, dentatus) elephantus.

दन्ध् *dand* 1. par. (*pâlanê* K., scribitur *dad*; equidem *dand* vel potius *danda* reduplicatione explicaverim e *dâ*, correpto *â* in *a* et insertâ nasali; v. *dad*, *dad*) sustentare, nutrire.

दन्व् *danv* 1. par. (*vragê*; scribitur *dav*, gr. 110a)) ire; cf. *du*, *danv*, *dâv*; gr. δονέω = caus. *danvâyâmi.*

दभ् *dab* 1) 10. par. *dabâyâmi* (*nôdê* K.) mittere. 2) 1. par. in dial. vêd. laedere, occidere, v. *damb* cl. 5. Rgv. 84. 20: *mâ ta ûtayô vasô ssmân kadâ-canâ daban* „non tua auxilia, domicilii largitor! nos unquam perire sinant"; Rgv.-V. 32. 12 (v. Westerg. s. r. *damb*): *na tan dabanti ripavi* (hostes). — Desid. in dial. vêd. *dips* (e *didaps* ejectâ syllabâ *da*) laedendi, occidendi cupidum esse. Rgv. 25. 14: *na yan dipsanti dipsavaŕ* „quem (deum) non caedere affectant caedendi cupidi"; Rgv.-V. (v. Westerg. s. r. *damb*): *yô nô divâ dipsati yaśca naktam.*

1. दम् *dam* 4. par. *dâmyâmi* domare. Batt. 18. 20: *yamô dâmyati râksasân.* Part. perf. pass. *dântá* domitus, mansuetus. Br. 1. 25. Su. 2. 17. — Caus. *damáyâmi* i. q. primit. Mah. 1. 2995: *sarvan damayaty asâu*; ibd. 5537: *sâuvîram adamayac carâiŕ.* (Goth. *TAM* decere, *ga-timith*, *ga-tam*; germ. vet. *zimit* decet, *zam* decuit; fortasse lat. *damnum.* Ad caus. *damáyâmi* referimus gr. δαμάω, δαμάζω, lat. *domo*, goth. *tamja*, nostrum *zähme*, *zahm*, v. gr. comp. 19. 109a). 6.)

2. दम् *dam* indecl. (r. *dam*) uxor in comp. *dampatî* uxor et maritus. Sâ. 6. 3. (V. 2. *gam* et cf. gr. δάμαρ.)

दम *dama* m. (r. *dam* s. *a*) 1) domitus, refrenatio, sedatio (perturbationum animi). In. 4. 7. N. 6. 10. B. 10. 4. 16. 1. 2) poena, mulcta. Man. 8. 59. 3) in fine compp. domans, domitor. 4) nom. pr. N. 1. 9. (Gr. -δαμος, ἱππόδαμος sicut scr. *arindama.*

दमन *damana* m. (r. *dam* s. *ana*) domitor; nom. pr. N. 1. 9.

Hosted by Google

दमयन्ती *damayantî* f. (part. praes. causativi *damáyâmi*, v. *dam*) quae domat; nom. pr. N. 1. 9.

दम्पती *dampatî* v. 2. *dam*.

1. दम्भ् *dambʿ* 10. par. (*nôdê*; scribitur *dabʿ*, gr. 110[a]) mittere; v. *ṭip*.

2. दम्भ् *dambʿ* 5. par. *dabʿnôʹmi*. 1) fallere, decipere, e. c. *dabʿnôti dʿûrtaḣ* K. 2) laedere, occidere (praesertim in dial. vêd.). Nigʿ. 2. 19 (v. Westerg.): *dabʿnôti (vadʿaḣ)*; Ṛgv. 24. 10: *adabdʿâni varuṇasya vratâni*; 41. 1: *yaṅ rakšanti praćêtasô varuṇô mitrô aryamâ | nûćit sa dabʿyatê ǵanaḣ* „quem protegunt dii Varuṇus, Mitrus, Aryamanus, non sane laeditur ille vir" (*nûćit* = *nâi 'va*, v. Westerg.); Yaǵurv. 1. 31 (Westerg.): *adabdʿêna tvâ ćakšušâ 'vapaśyâmi* (*dabʿnôʹti*, *dabdʿá*, *dabʿyátê* etiam ad *dabʿ* referri possunt. Cf. *tubʿ* et v. *dalbʿa*).

दम्भ *dambʿa* m. (r. *dambʿ* s. *a*) fraus, simulatio; superbia. Bʿ. 16. 4. In. 5. 62. Maḥ. 2. 877 (v. *dalbʿa*).

दम्य *damya* m. (r. *dam* s. *ya*) taurus juvencus. Ragʿ. 6. 78.

दय् *day* 1. âtm. (*gatâu dânê hiṅsâyâm âdânê* K. *grahaṇê gatâu vadʿê, dânê avanê* V.) ire, dare, laedere, occidere, sumere, tueri. — *dayitá* amatus. In. 1. 7. 3. 4. N. 16. 28. (Cf. *dê*; hib. *deidh* f. „desire, longing", *deidh* m. „a protector, defender", *deide* „obedience, submission".)

दया *dayâʹ* f. (r. *day* s. *â*) misericordia.

दयालु *dayâlú* m. f. n. (a praec. s. *âlu*) misericors, ad misericordiam propensus. Ḥit. 77. 20.

1. दर् दृ *dar dṛ* 6. âtm. praef. *â* respicere, curare, colere, aestimare. R. Schl. I. 75. 10: *anâdṛtya tu tadvâkyam*. — Pass. Ḥit. 4. 9: *dvitîyâ "driyatê sadâ*; Man. 2. 234: *sarvê tasya "dṛtâ dʿarmâ yasyâi 'tê traya âdṛtâḣ | anâdṛtâs tu yasyâi 'tê sarvâs tasyâ 'pʿalâḣ kriyâḣ*. — *âdṛta* etiam sensu activo respiciens, curans, curam habens. Man. 11. 225: *sarvêšv êva vratêšv êvam prâyaśćittârtʿam âdṛtaḣ* (schol. *yatnavân prâyaśćittârtʿam anutišṭʿêt*); Man. 7. 150: *tasmât tatrâ "dṛtô bʿavêt* (schol. *tadapasâraṇê yatnavân syât*). Cf. *darś dṛś*.

2. दर् (दॄ) *dar (dṝ)* 9. par. *dṛṇâʹmi*, part. perf. pass. *dîrṇá* (gr. 345. 545) lacerare, dilacerare, dissecare, rumpere, findere. Maḥ. 3. 16426: *brahmâstrêṇa dadârâ 'drim*; Ḥ. 4. 8: *śirô râkšasa dîryatâm*; N. 21. 15: *ḥṛdayan dîryata idaṅ śôkât*. — Caus. findere, proprie facere ut aliquid findatur. R. Schl. I. 16. 24: *dârayêyuḣ kšitim padbʿyâm*; Maḥ. 1. 795: *vaǵran tad vilam adârayat*. (E *dar* ortum est *dal* q. v.; cf. gr. δέρω; slav. *deruṅ* excorio; russ. *dra-tj* rumpere, scindere, *dratj koṣu* detrahere pellem; goth. *ga-TAR* [*ga-taira*, *ga-tar*] dirumpere, scindere; angl. *tear*; germ. vet. *ZAR* [*ziru*, *zar*]; nostrum *zehre*, *zerre*.)

c. *ava* i. q. simpl. Maḥ. 3. 17300: *ḥṛdayam avadîryatê mê*. — Caus. findere. Ragʿ. 13. 3: *urvîm avadârayadbʿiḣ*.

c. *ava* praef. *vi* id. R. Schl. II. 72. 28: *vyavadîrṇam manô mama*.

c. *vi* id. Maḥ. 1. 1477: *praḥârâir dêvân vidadâra*; 3. 673: *ǵâlaṅ vidîrya*; N. 9. 4: *manyunâ vyadîryatê 'va ḥṛdayam*; 19. 3. — Caus. id. Bʿ. 1. 19: *sa gʿôšô ... ḥṛdayâni vyadârayat*.

3. दर् (दॄ) *dar (dṝ)* 1. par. et 9. par. *dárâmi*, *dṛṇâʹmi* (*bʿayê* K. *bʿiyi* V.) timere.

दर *dará* m. n. (r. 2. *dar* [*dṝ*] s. *a*) caverna, specus.

दरिद्र *dáridra* (r. *daridrâ* s. *a*) pauper.

दरिद्रता *daridrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) paupertas.

दरिद्रा *daridrâ* 2. par. (forma redupl. a r. *drâ*, v. gr. 108) pauperem esse, fieri. Ḥit. 45. 10: *upary upari paśyantô sarva êva daridrati*.

Hosted by Google

दरी *darî* f. (a *dará* signo fem. *î*) i. q. *dará*.

दृंह् दृंह् *darṅh dṛṅh* 1. par. (scribitur *darh dṛh*, gr. 110[a]). In dial. vêd. par. firmare, firmum reddere. Yag'urv.: *pṛt'ivîn dṛṅha*; — *pṛt'ivîm uparêṇâ 'dṛṅkšîh.* — âtm. firmum esse. Yag'urv. *dṛṅhasva* (schol. *dṛḍîb'ava*); *dṛṅhantân duryâ* (domicilia) *pṛt'ivyâm.* (V. Westerg. et cf. *darh dṛh.*)

दर्दुर *dardurá* m. (forma redupl. incerti orig.) 1) rana. 2) nubes. 3) mons quidam. 4) instrumentum musicum.

1. दर्प् दृप् *darp dṛp* 4. par. 1) gaudere. B'aṭṭ. 14. 106. praef. *ati*: *viǵigyê tân sênâm ... atidarpaća.* 2) superbire. Mah. 1. 162: *varadânâd dṛptâh.* — Caus. superbum reddere. Hit. 103. 7: *kan śrîr na darpayati.* (Çf. *tarp tṛp.*)

2. दर्प् दृप् *darp dṛp* 1. et 10. par. (*sandîpanê*) illuminare, illustrare. (Cf. *dîp.*)

3. दर्प् दृप् *darp dṛp* 6. par. (*vâd'anê*) vexare. (V. sq. et cf. hib. *drip* „affliction".)

दर्प *darpá* m. (r. 1. *darp dṛp* s. *a*) superbia. B'. 16. 4.

दर्पण *dárpaṇa* m. (r. *darp dṛp* in caus. superbum reddere, s. *ana*) speculum. Rag'. 10. 10. 14. 37.

दर्फ् दृफ् *darp' dṛp'* 6. par. i. q. 3. *darp dṛp.*

1. दर्भ् दृभ् *darb' dṛb'* 6. par. (*grant'ê* K. *gump'anê* V.) jungere, nectere, serere.

2. दर्भ् दृभ् *darb' dṛb'* 1. et 10. par. (*b'ayê*) timere.

दर्भ *darb'á* m. (r. *darb' dṛb'* s. *a*) i. q. *kuśá* sgn. 1. Rag'. 1. 31.

दर्म्प् दृम्प् *darmp dṛmp* 1. par. âtm. i. q. *darp dṛp.*

दर्म्फ् दृम्फ् *darmp' dṛmp'* 6. par. i. q. *darp dṛp.*

दर्श् दृश् *darś dṛś* 6. par. interdum âtm. (in tempp. special. substituitur *paś* cl. 4. q. v.) videre, conspicere. N. 12. 96: *patin drakšyasi*; Sâ. 5. 30: *sâ vanâni vićitrâṇi ... dadarśa*; N. 12. 8: *saritô nirǵ'arâṅśćâiva dadarśa*; Mah. 1. 2830: *dadṛśê d'îmân nandanapratimam vanam*; ibd. 7888: *dadṛśâtê anyônyan tâu*; 4972: *mâ drâkšîs tvan kulasyâ 'sya g'ôran saṅkšayam*; R. Schl. I. 20. 8: *pratyudyayâu munin drašṭum.* — Etiam auditu percipere. Br. 1. 4: *rôrudyamânâṅs tân dṛšṭvâ.* — Pass. Dr. 8. 10: *dadṛśê nakulas tatra.* Cum term. par. (gr. 446) Mah. 2. 2345: *sâ 'ham adya dṛśyâmi ǵanasansadi.* — Caus. par. âtm. ostendere, monstrare. N. 20. 20: *yadi sûryan darśayitâsi mê*; B'ag.: *tad êva mê darśaya dêva rûpam*; Mah. 3. 2369: *darśayâ ''tmânam* ostende te, appare; 1. 175: *âtmânan darśayânah* se ostendens; 3. 9960: *darśayasva mârgam*; 3. 1026: *yô na darśayatê têǵah.* — C. acc. pers. R. Schl. II. 97. 1: *tân tat'â darśayitvâ tu mâit'ilîn girinimnagâm.* — âtm. se ostendere, apparere. A. 4. 20: *aham vâi tvân darśayê*; Mah. 2. 220: *kaććid darśayasê manušyân samalaṅkṛtah*; Sâ. 1. 8: *darśayâmâsa* (v. gr. 420) *tan nṛpam.* (Gr. δέρκω; boruss. vet. *en-deirit* intueri, abjectâ gutturali; lit. *dairau-s* circumspicio, *ap-dairù-s* provideo, *zerkōlas* speculum, v. *darśana*, *âdarśá*; russ. *ṣerkolo* id.; hib. *dearcaim* „I see, behold", *dreach* „form, figure, image, a looking-glass", *deicsin* „seeing"; mutato *d* in *l*: *léir* „sight, perception".)

c. *anu* 1) videre, conspicere. A. 6. 18: *nâ 'nvapaśyan tadâ kinćit*; B'. 1. 31. 13. 30. 15. 10. 2) respicere, rationem habere. Mah. 3. 1082: *na kâryan naća mâryâdân kruddô 'nupaśyati.* — Caus. ostendere. R. Schl. I. 1. 25.

c. *anu* praef. *sam* putare. Mah. 1. 5037: *svênâ 'numânêna paran sâd'un samanupaśyati.*

c. *ab'i* videre, conspicere, aspicere. Mah. 3. 9982. Man. 9. 308. — Caus. ostendere. Mah. 1. 7740.

c. *â* caus. ostendere. Rag'. 4. 38.

c. *ut* exspectare. Rag'. 2. 60: *utpaśyan sinhanipâtam.*

c. *upa* conspicere, intueri. Mah. 1. 8440. — Caus. ostendere. Hit. 83. 15.

c. *ni* caus. monstrare. Rag^c. 6. 31.

c. *pari* videre, conspicere. Maḥ. 3. 224: *śêśasya paripaśyâmy upâyam.*

c. *pra* videre, conspicere. Br. 1. 19. 2. 6. N. 16. 6. B^c. 1. 39.

c. *pra* praef. *sam* id. R. Schl. I. 3. 4. II. 69. 18. Maḥ. 3. 8445.

c. *prati* id. Maḥ. 3. 12005: *dakśiṇasyân diśi yamam pratyapaśyam.* — Pass. iterum conspici, denuo apparere. A. 10. 37: *pratyadṛśyanta sañgrâmê.* — Caus. ostendere. Maḥ. 3. 16425.

c. *vi* videre. R. Schl. II. 20. 36. — Pass. videri, apparere. Maḥ. 3. 405: *kâlakalpô vyadṛśyata.* — Caus. ostendere. Maḥ. 2. 2633.

c. *sam* 1) videre, conspicere, spectare. R. Schl. I. 1. 53. Man. 12. 118. 7. 143. B^c. 3. 20. — Pass. A. 1. 3. 2) considerare. R. Schl. II. 9. 3: *idaṅ sampaśya kênô 'pâyêna sa prâpnuyâd râǵyam.*

दर्श *darśa* m. (r. *darś dṛś* in caus. s. *a*) novilunii dies. Rag^c. 14. 80. 18. 34.

दर्शक *darśaka* (r. *darś dṛś* in caus. s. *aka*) 1) adj. monstrans. Ḥit. ed. Ser. 2. 8. 2) subst. m. janitor. Am.

दर्शन *dárśana* n. (r. *darś dṛś* s. *ana*) 1) visus, conspectus; aspectus, species. A. 2. 11. Ḥ. 2. 5. N. 17. 14. 2) respectus, ratio. Rag^c. 8. 71. 3) consilium, propositum, institutum. R. Schl. I. 58. 18. — A formâ caus. 1) monstratio. Lass. 87. 3. 2) speculum.

दर्शनीय *darśanî́ya* (r. *darś dṛś* s. *anîya*) spectandus, spectatu dignus. Su. 3. 13. Dr. 2. 9.

दर्शिन् *darśín* (r. *darś dṛś* s. *in*) cernens, perspiciens. N. 92. 91. B^c. 4. 34.

दर्ह् दृह् *darḥ dṛḥ* 1. par. (*vṛdd^{c}âu*) crescere. Part. perf. pass. *dṛḥitá* qui crevit, et *dṛḍ^{c}á* (gr. 552) extensus, multus, firmus, solidus. Su. 1. 10. 18. N. 6. 10. M. 30. — *dṛḍ^{c}ám* adv. valde. N. 23. 8. A. 8. 1. (Vid. *darṅḥ dṛṅḥ*, *dîrg^{c}á*, 2. *tarḥ tṛḥ* et cf. hib. *daingean* „strong, secure, close", *daingne* „strength, stability"; Pottius apte huc trahit anglo-sax. *telg* planta, virgultum, et goth. *tulgjan* firmare, roborare, Etymol. Forsch. I. 251; gr. δριάω, δρίος, v. Benf. I. 96.)

दल् *dal* 1. par. findi. B^{c}aṭṭ. 14. 20. 99: *dadâla b^{c}ûḥ*; Gîta-G. 7. 35: *dalati sâ ḥṛdi viraḥab^{c}arêṇa.* — Caus. vel cl. 10: *daláyâmi* et *dâláyâmi* findere. B^{c}aṭṭ.: *muśṭinâ 'dâlayat tasya mûrdd^{c}ânam*; B^{c}ar. 2. 36: *ḥêtidalitô nâgaḣ.* (Cf. *dar* [*dṛ́*], unde *dal* mutato *r* in *l*; slav. ДѢЛИТИ *dêliti* dividere; lit. *dalis* pars, v. *dala*, *dallykas* pars, fragmentum, *daliju* divido; goth. *dails* pars [gr. comp. 90]; germ. vet. *tail*, *teil*; *tîlô* deleo, *tîligô* id. = scr. *daláyâmi*, mutato *y* in *g* [gr. comp. 109[a]. 6]; lat. *dolo*; hib. *dail* „a share, portion", *dailim* „I give, deal out" [nisi haec pertinent ad *dâ*, *dádâmi*, unde *dailim* mutato *d* in *l* ortum esse posset], *duil* „partition, distribution", *duillean* „a spear", *duillean* „a pin, thorn".)

c. *vi* findi, diffindi. Nâis^c. 4. 88: *tvadiśub^{c}ir vyadaliśyad vaǵrô 'pi.*

c. *vi* praef. *antar* caus. vel cl. 10. diffindere, dilacerare. B^{c}ar. 2. 77: *kaṭ^{c}inadṛśadantarvidalitaḣ.*

दल *dalá* (r. *dal* s. *a*) 1) n. pars, portio, fragmentum. 2) m. n. folium (ab erumpendo, emergendo dictum). Rag^c. 4. 42. (Hib. *duille* folium; quae ad *dalá* pars spectant voces v. s. r. *dal.*)

दलन *dalana* n. (r. *dal* s. *ana*) actio findendi, fissio. B^{c}ar. 1. 58 *a* et *d*.

दल्भ *dalb^{c}a* m. (ut mihi videtur, e *damb^{c}a*, mutato *m* in *l*, v. gr. comp. 20) i. q. *damb^{c}a.* (Hib. *dalbh* „a lye, contrivance".)

दव *dava* m. (fortasse e *daḥva* ejecto *ḥ*, v. *daḥ*, nisi e *dêva* abjecto *i* diphthongi *ê* = *a* + *i*; v. *div*) 1) calor. 2) ignis. 3) ardens sylva, sylvae conflagratio. 4) sylva. (Cambro-brit. *daiv* combustio.)

दवाग्नि *davâgni* m. (e praec. et *agní* ignis) sylvae incendium. Rag^c. 2. 14.

दशन् *dáśan* (v. gr. 231) decem. (Ṣend. 𐬛𐬀𐬯𐬀𐬥 *daśan*; gr. δέκα; lat. *decem* [proprie a *daśamá* decimus];

Hosted by Google

goth. *taihun* pro *tihun* [gr. comp. 82] e *tahun*; armor. *dek*; hib. *déagh*, *deich*; lit. *dešim-tis*, *dešim-ts*, *dešim-t*; slav. *desan-ti*; v. gr. comp. 318.)

दशन *daśana* m. n. (r. *daṅś* ejectâ nasali, s. *ana*) dens. Bʿ. 11. 27. Ragʿ. 10. 38.

दशम *daśamá* (fem. *-mî*, a *dáśan* s. *ma*) decimus. N. 14. 12. (Cf. lat. *decimus*, scot. *deicheamh*, hib. *deachmad*.)

दशा *daśâ* f. status, conditio, vitae spatium, aetas (ut juventus).

दशानन *daśânana* m. (Baḥ. e *dáśan* et *ânana*) cognomen Râvani. Ragʿ. 10. 76.

दशार्ण *daśârṇa* m. in plur. nomen regionis (Wils.: A country, part of central Hindostan, lying on the south-east of the Vindʿya mountains). N. 17. 15.

दष्ट *daṣṭá* v. *daṅś*.

दस् *das* 4. par. (*utkśêpê*) i. q. *tas*. (Cf. angl. *toss*, cum tenui pro mediâ secundum generalem regulam, gr. comp. 87.)

c. *upa* in dial. vêd. diminui. Ṛgv. 62. 12: *tava râyô gabʿastâu na kśîyantê nô 'padasyanti* „tuâ in manu divitiae non pereunt, non diminuuntur".

c. *vi* in dial. vêd. diminui, interire. Ṛgv. 11. 3: *pûrvîr indrasya râtayô na vidasyanti* „larga Indri dona non minuuntur"; 121. 15: *mâ sâ tê asmat sumatir vidasat* (praet. mtf.) „ne ille tuus nobis favor intereat".

दस्यु *dasyú* m. (ut mihi videtur, a r. *dâs* laedere, occidere, correpto *â* in *a*, s. *yu*) 1) hostis. Maḥ. 1. 3153. 2) latro. Ragʿ. 9. 53. (Vid. 2. *dâs*.)

दस्र *dasrá* m. i. q. *aśvinâu*, v. *aśvín*.

1. दह् *dah* 1. par. *dáhâmi*, *ádʿâkśiśam*, *dʿakśyâmi* vel *dahiśyâmi*, *dágdʿum* (gr. 103) urere; comburere, exurere. Bʿ. 2. 23: *nâi 'nan dahati pâvakaḥ*; Maḥ. 2. 1140: *tê dahyantê sma vahninâ*; N. 11. 39: *agnidagdʿa iva drumaḥ*; Maḥ. 1. 1058: *ganamêgayasya vô yagñê dʿakśyaty anilasâratʿiḥ*; Dr. 6. 4: *manô mê dûyatê dahyatêća*; N. 15. 15: *dahyamânaḥ sa śôkêna*; Gîta-G. X. 19. 2: *madanânalô dahati mê mânasam*. — Notetur potent. futuri *dʿakśyêt*, Maḥ. 1. 8383: *katʿam agnir na nô dʿakśyêt*. — Caus. comburendum curare. Maḥ. 1. 8309: *vanaṅ vîrâu dâhayâmâsatus tadâ*; Man. 8. 372: *pumâṅsan dâhayêt pâpaṅ śayanê taptê*. — Desid. *didʿakś*. R. Schl. II. 97. 17: *didʿakśann iva tâṅ sênâṅ ruśitaḥ pâva kô yatʿâ*. (Hib. *daghaim* „I singe, burn", *daighim* id.; *daghte* „singed, burned" = scr. *dagdʿá*; *daighim* „I burn", *dvighir* „flame"; lit. *degù* ardeo, *deginu* uro; germ. vet. *tâh-t*, *dâh-t* ellychnium ad caus. *dâháyâmi* pertinere videtur, ita gr. δαίω, δα-ιω, ejecto *h*; fortasse goth. *dag-s*, them. *daga*, dies a lucendo dictum, sicut scr. *divasá* et *áhan* q. v.; lat. *lig-num*, mutato *d* in *l*, sicut scr. *idʿmá* lignum ab *indʿ* flagrare [v. Pott. p. 282]; eâdem mutatione nititur gr. λιγνύς, sax. vet. *lôgna* flamma.)

c. *anu* comburere. R. Schl. II. 63. 41: *na tvâm anudahêt kruddʿô vanam agnir ivâi 'dʿitaḥ*.

c. *upa* id. *suptân upâdʿâkśîd bâlakân vâraṇâvatê*.

c. *ni* id. Maḥ. 1. 4454: *pâṇḍupâvakam âsâdya nyadahyanta narâdʿipâḥ*.

c. *nis* id. Man. 11. 246: *êdʿas têgasâ vahnir nirdahati*.

c. *nis* praef. *vi* id. A. 3. 52: *gagad vinirdahêt* (*astram*).

c. *pari* id. Bʿ. 1. 30: *tvakćâi 'va paridahyatê*.

c. *pra* id. Maḥ. 1. 8362: *pradahan kʿâṇḍavan dâvam*; 1. 2120: *na pâvakas tvâm pradahiśyati*; R. Schl. II. 94. 15: *na mâṅ śôkaḥ pradʿakśyati*.

c. *pra* praef. *sam* id. Maḥ. 1. 5796: *nas tatra hutâśaḥ sampradʿakśyati*.

c. *vi*: *vidagdʿa* doctus, eruditus, aptus, habilis. Ur. 11. 12. Bʿar. 1. 52. 97.

Hosted by Google

c. *sam* comburere. B͑ar. 2. 32: *sandaḥyatâṅ vaḥninâ.* — Caus. comburendum curare. Maḥ. 1. 4954: *g͑ṛtâvasiktaṅ râǵânaṅ samadâḥayan.*

2. दह् *daḥ* 4. par. ardere, flagrare. N. 14. 1: *dadarśa dâvan daḥyantam*; Sâ. 5. 3: *aṅgâniċâi 'va sâvitrî ḥṛdayan daḥyatî 'vaċa*; Maḥ. 1. 2061: *daḥyanty aṅgâni mê.*

c. *pari* praef. *sam* i. q. simpl. Maḥ. 3. 10067: *gâtram mê samparidaḥyatî 'va.*

c. *pra* id. Maḥ. 3. 2394: *vṛkśasya pradaḥyataḣ.*

1. दा *dâ* 3. par. âtm. (anom. v. gr. 577) dare c. acc. rei et dat. vel gen. vel loc. pers. N. 5. 37: *lôkân âtmaprab͑âṅśċâi 'va dadâu tasmâi ḥutâśanaḣ*; B͑. 3. 12: *iśṭân b͑ôgân ḥi vô dêvâ dâsyantê*; Man. 3. 95: *gân datvâ vid͑ivad gurôḣ*; Râm. II. 79. 15: *yas tvam ǵyêśṭ͑ê nṛpasutê pṛt͑ivîn dâtum iċċasi.* — In matrimonium dare. R. Schl. I. 66. 27: *sîtân dadyân dâśarat͑êḣ.* — Notentur locutiones: *ǵânu dâtum* genu imponere, Dr. 9. 5; *argalan dâtum* „obdere pessulum", Up. 58; *dvâran dâtum* portam aperire, Mṛ. 94. 6 infr.; *pant͑ânan dâtum* dare viam alicui, decedere alicui de viâ, Maḥ. 1. 6703; *b͑ayam* vel *b͑ayâni dâtum* metum injicere alicui, Up. 60; *pariramb͑aṇan dâtum* amplecti, Gîta-G. III. 7. 8; *ǵ͑ampan dâtum* saltare, Ḥit. 63. 15. — Cum infin. 1) jubere. Maḥ. 1. 1188: *dadâuċa tan nid͑im amṛtasya rakśitum kirîṭinê.* 2) permittere, sinere. Maḥ. 1. 1528: *na dâsyâmi samâdâtuṅ sômaṅ kasmâiċid apy aḥam* (cf. Il. I. 1. 338: ἔξαγε κούρην καί σφωϊν δὸς ἄγειν). *punar dâtum* reddere, Maḥ. 1. 3483. — Pass. *dîyê* (gr. 447), caus. *dâpáyâmi* 1) facere ut aliquis det c. 2. acc. Man. 7. 127: *vaṇiǵô dâpayêt karân*; 8. 59: *tâu nṛpêṇa ḥy ad͑armaǵṅâu dâpyâu taddviguṇan damam.* 2) dandum curare. R. Schl. II. 70. 4: *imâni vastrâṇi mâtulasya dâpaya.* — Desid. *dits* e *didâs* ejecto *a*. Br. 2. 17: *tâṅ ċêd aḥan na ditsêyam*; Dr. 4. 17: *sarvam mê ditsitan tvayâ.* (Vid. *dâs*, *râ*, *lâ* et cf. gr. δίδωμι = scr. *dádâmi*; lit. *dûmi* do pro *dûdmi*, *dûs-ti* dat e *dûd-ti*, gr. comp. 457, *dûs-te* datis e *dûd-te*; slav. *damĭ* e *dadmĭ*, gr. comp. 436; lat. *da-re*; hib. *daighim* „I give"; *dailim* „I give", e *daidim*, nisi pertinet ad *dal* q. v.; cambro-brit. *dodi* dare.

c. *ab͑i* dare. Maḥ. 3. 13309: *ab͑yadât.*

c. *â* âtm. interdum par. sumere, capere, tollere, levare, abripere, demere, accipere (proprie sibi dare). Br. 3. 23: *tṛṇam âdâya*; Ḥ. 1. 9: *âdâya kuntîm b͑râtṝṅśċa* (cf. śl. 7); Su. 4. 2: *dêvagand͑arvayakśâṇâm...âdâya sarvaratnâni*; Râm. I. 19. 27: *vîryavatâṅ vîryam âdattê yud͑i*; Rag͑. 8. 18: *âsanam âdadê*; Maḥ. 1. 3483: *svaṅċâ 'dâsyâmi b͑ûyaḣ pâpmânan ǵarayâ saḥa*; Rag͑. 3. 14: *ḥutam agnir âdadê.* — *padd͑atim âdâtum* viam ingredi, inire. Rag͑. 3. 46: *vaċanam âdâtum* dicere, loqui. A. 3. 48: *aḥam ... vaċanam âdadê.* — Part. perf. pass. *âttá* (ex *âdâta* ejecto *â* mutato *d* in *t*) captus, arreptus. Rag͑. 15. 46: *âttaśastra.*

c. *â* praef. *upa* âtm. id. Ḥ. 1. 7. N. 13. 75. 23. 16. 25. 19. — par. dare. R. Schl. II. 96. 36: *upâdadâd b͑râtrôr mad͑u mâṅsaṅċa.*

c. *â* praef. *sam* + *upa* (*samupâdâ*) âtm. i. q. *âdâ*. Maḥ. 3. 11876: *têǵâṅsi samupâdattê.*

c. *â* praef. *prati* âtm. zurücknehmen, retractare, revocare, rescindere. Maḥ. 1. 785: *naċâ 'haṅ śaktaḣ śâpam pratyâdâtum.*

c. *â* praef. *vi* aperire, praesertim os. Part. perf. pass. *vyâttá* e *vyâdâta* ejecto *â*, et *vyâditá*, sicut *st͑itá* a *st͑â*. N. 12. 20: *vyâttâsya*; B͑. 12. 24: *vyâttânana*; Maḥ. 2. 946. 3. 11115: *vyâditâsya.* — *vyâdadâna* os suum aperiens, omisso *asya.* Maḥ. 3. 11502.

c. *â* praef. *sam* âtm. i. q. *âdâ*. Dêv. 9. 31: *saċa śûlaṅ samâdadê.* In. 3. 1. N. 23. 13. 20. Maḥ. 3. 11395.

Hosted by Google

c. *parâ* in dial. vêd. 1) prodere. Ṛgv. 104. 8: *mâ nô vaďîr indra mâ parâdâḣ.* 2) dare. Ṛgv. 81. 6: *yô aryô martab'ôǵanam parâdadâti dâśušê* „qui dominus mortali idoneum cibum largitur sacrificanti".

c. *pari* dare. Man. 9. 326: *vâiśyâya paridadê paśûn*; Maḥ. 3. 17039: *pṛt'âm paridadâu dviǵâya.*

c. *pra* 1) id. In. 3. 8. N. 5. 37. 38. Dr. 4. 16. — In matrimonium dare. Sâ. 2. 26: *sakṛt kanyâ pradîyatê.* 2) prodere. Maḥ. 1. 6219: *suhṛǵǵanam pradâtun na śakšyâmi.* 3) divulgare, narrare. Maḥ. 1. 6306: *pravṛttim pradaduḣ purê.* — Part. perf. pass. *pratta* ex *pradâta* ejecto *â.*

c. *pra* praef. *sam* dare. Maḥ. 2. 148. 3. 8531. — Caus. dandum curare. R. Schl. II. 32. 16: *tasya vastrâṇi sampradâpaya.*

c. *prati* 1) reddere. *uktam vaćanam pratidâtum* ad dictum sermonem respondere. Ćâur. 36. 2) dare. Maḥ. 1. 6721: *nivṛttô pratidâsyâmi b'ôǵanan tê yat'êpsitam.*

2. दा *dâ* 2. par. (*lavanê* K. *lûnê* V.) desecare, abscindere, decidere. (Cf. *dô*, *dal*; gr. δαίομαι, δαίς, δαΐζω, nisi pertinent ad *dâ* dare; cambro-brit. *de* „to part, to separate"; adj. „separate, parted, divided"; *dead* „a parting, separation".)

दाक्षिणात्य *dâkšiṇâtyá* (a *dakšiṇâ* ad meridiem, s. *tya*) 1) meridionalis. 2) e meridionali Indiae regione oriundus. Maḥ. 2. 1914.

दाक्षिण्य *dâkšiṇya* n. (a *dákšiṇa* s. *ya*) comitas, humanitas, benignitas, urbanitas. Ur. 18. 5. B'ar. 2. 19. Ḥit. 130. 9. — *adâkšiṇya* inhumanitas. Ur. 14. 5 infr.

दाक्ष्य *dâkšya* n. (a *dakšá* rectus, probus, s. *ya*) probitas, integritas. In. 4. 10. N. 6. 10. B'. 18. 43.

दातार् -तृ *dâtá́r -tṛ́* m. (r. *dâ* s. *târ tr*) dator. Sâ. 1. 3. N. 6. 10. (Gr. δοτήρ, lat. *datór-*.)

दान् *dân* par. âtm. (*avak'aṇḍanê* K. *ârǵavê ćidi* V.) *dîdâṅsâmi*, *dîdâṅsê* (proprie desid. v. gr. 491) abscindere, rectum facere. Cf. *dô* (ita *śân* unde *śîśâṅs* cohaeret cum *śô*).

दान *dấna* n. (ut videtur, obsoletum part. perf. pass. a r. *dâ* s. *na*, v. gr. 542) donum. (Lat. *donum.*)

दानतस् *dânatás* adv. (a praec. s. *tas*) pro ablat. *dânât.* Sâ. 2. 17.

1. दानव *dânavá* m. (a *danu* Danus, Dakśi filia, uxor Kasyapi et Asurorum mater, s. *a*) i. q. *ásura* q. v.

2. दानव *dânava* adj. (f. *-vî*, a praec. s. *a*) ad Dânavos spectans, dânavicus. A. 10. 24.

दान्त *dântá* v. *dam.*

दामन् *dấman* n. (fortasse a r. *dam* s. *an*, nisi a 2. *dâ* vel *dô* s. *man*) funis; taenia, infula. Ur. 5. 9. Ḥ. 3. 13. (Cf. gr. δέω, δια-δή-μα; hib. *damhnadh* „a band or tye".)

दाय् *dây* 1. âtm. (ut videtur cl. 4. radicis *dâ*) dare. (Huc referri posset hib. *daighim* do, mutato *y* in *gh.*)

दाय *dâyá* n. (r. *dâ* s. *ya*) 1) donum; portio. R. Schl. I. 29. 4. 2) hereditas.

दायाद *dâyâda* m. (e praec. et *âda* sumens, accipiens) 1) filius. Maḥ. 1. 871. 2) oriundus (ab aliquo), proles, prognatus. R. Schl. I. 60. 2.

दायिन् *dâyín* (r. *dâ* s. *in*, inserto *y*) dans. B'ar. 1. 30.

दार *dârá* m. pl. uxor. N. 14. 23. In. 5. 37. — In comp. Dvandv. (gr. 592). Br. 1. 19.

दारक *dâraka* m. (ut videtur, a praec. s. *ka* vel *aka*) puer. Br. 2. 35. N. 8. 20 ubi dual. *dârakâu* pueri, parvuli, puerum et puellam exprimit.

दारिका *dârikâ* f. (a praec.) puella. Ur. 45. 2 infr.

दारिद्र *dâridra* n. (a *dáridra* s. *a*) paupertas. Ḥit. 31. 11.

दारु *dấru* m. n. (ut videtur, a r. *dar* [*dṛ*] s. *u*) lignum. Am. (Gr. δόρυ; goth. *triu* arbor, th. *triva*, gr. comp. 923, p. 385 ***; russ. *dérevo*, *drova*; hib. *doireach*

Hosted by Google

„woody". Russ. *drova* et *dérevo* etiam e scr. *drumá* arbor explicari possent, mutato *m* in *v*.)

दारुण *dâruṇá* (r. *dar* [*dṛ*] s. *una*) horridus, horribilis, terribilis. Ḥ. 1. 17. Su. 1. 3.

दारुणाकृति *dâruṇâkṛti* (Baḥ. e praec. et *â'kṛti* f. forma, species) horridam speciem habens. Ḥ. 2. 2.

दाव *dâvá* m. i. q. *dava*. N. 14. 1 (v. *dava*).

दावाग्नि *dâvâgni* m. i. q. *davâgni*. Ḥ. 4. 39.

दाश् *dâś* 1) cl. 1. par. âtm. dare (cf. *dâ*, *dâs* dare). 2) cl. 5. par. (*hiṅsanê*) laedere, ferire, occidere (cf. *daṅś* mordere).

दाश *dâ'śa* m. piscator. Maḥ. 1. 2397.

दास् *dâs* 1) cl. 1. par. âtm. dare (a r. *dâ* adjecto *s* sicut *mâs* a *mâ*, *b'âs* a *b'â*). 2) cl. 5. par. laedere, ferire, occidere. (Cf. *dâś* cl. 5, *daṅś*, *daṅs* mordere, *dasyú* praedo. Fortasse huc pertinent gr. ληΐη, ληΐς, ληΐζομαι, ληϊστής; mutato *d* in *l*, sicut in scr. *lâ* sumere, secundum K. etiam dare, quod sicut *râ* dare e *dâ* ortum esse censeo; cf. gr. λά-τρον, λά-τρις, lat. *la-tro*.)

दास *dâsá* m. (r. *dâs* dare, s. *a*) famulus. Ḥ. 1. 2. (Sic gr. δοῦλος a dando, porrigendo nominatum esse videtur.)

दासत्व *dâsatvá* n. (a praec. s. *tva*) servitudo. N. 26. 21.

दासी *dâsî* f. (a *dâsá* signo fem. *î*) serva. N. 1. 11.

दास्य *dâsya* n. (a *dâsá* s. *ya*) servitudo.

दाह *dâha* (r. *daḥ* s. *a*) 1) actio urendi. Rag'. 11. 42. 2) exustio, conflagratio. Ḥ. 1. 44.

दिक् *dik* v. *diś*.

दिग् *dig* v. *diś*.

दिग्ध *digd'á* v. *diḥ*.

दिग्वासस् *digvâsas* (plagas pro veste habens, Baḥ. e *diś* et *vâ'sas* n. vestis) nudus. N. 9. 15.

दिति *diti* f. una Kaśyapi uxorum, Asurorum mater. Râm. I. 37. 1.

दित्स् *dits* desid. radicis *dâ*.

दित्सु *ditsú* (a praec. s. *u*) dandi cupidus, dare volens. Su. 4. 23.

दिदृक्ष् *didṛkś* desid. radicis *darś dṛś*.

दिदृक्षा *didṛkśâ* f. (a praec. s. *â*) cupido videndi. N. 21. 16. Sâ. 6. 8.

दिदृक्षु *didṛ'kśú* (a *didṛkś* s. *u*) videndi cupidus, videre desiderans, c. acc. Sâ. 5. 109.

दिन *dína* m. n. (a Lassenio apte e *divana* ejectâ syllabâ *va* explicatur, v. *dívan*) dies. Râm. I. 28. 8. G'at. 21. (Lit. *diẽna* f. dies, slav. *dĭnĭ* m. id.; cf. lat. *peren-dinus*, *peren-dinatio*, quorum pars prior ad *pára* pertinet. Cum Pottio II. 148, huc trahimus goth. *sin-teins*, th. *sinteina* quotidianus, ita tamen ut *sin* non e सम् *sam*, sed e सना *sanâ* semper ortum sit.)

दिनान्त *dinânta* m. (e praec. et *ánta* finis) vesper. Ritu-S. 1. 1.

दिनावसान *dinâvasâna* n. (e *dína* et *avasâ'na* finis) id. Rag'. 2. 45.

दिन्व् *dinv* 1. par. (*prîtâu*; scribitur *div*, gr. 110[a]) diligere, gaudere, exhilarare; cf. *ginv*.

दिम्प् *dimp* 10. par. âtm. (*saṅg'âtê*) coacervare. Vid. *ḍap*.

1. दिम्भ् *dimb'* 10. par. (*nôdê*; scribitur *dib'*, gr. 110[a]) mittere; cf. *damb'* et 1. *dab'*.

2. दिम्भ् *dimb'* 10. âtm. (*saṅg'âtê*) coacervare.

1. दिव् *div* 4. par. *dî'vyâmi* (gr. 303), part. perf. pass. *dyûtá*, praet. mltf. *ádêviśam* 1) splendere (v. 3. *div*, *divá*, *dívan*, *divasá* et cf. *dîp*). 2) ludere. N. 7. 4: *êḥi dîvya nalêna vâi.* C. instr. rei, de quâ luditur, Maḥ. 2. 261: *êtad râǵan mama d'anan têna dîvyâmy aḥan tvayâ.* C. dat. rei, Maḥ. 1. 1192: *êḥi sârdd'am mayâ dîvya dâsîb'âvâya b'âmini*; 2. 2468: *punar dîvyâma b'adran tê vanavâsâya pâṇḍavâiḥ.* — Part. praes. âtm. N. 7. 10: *dîvyamânam arindamam.* — *vâṇân dêvitum* tela emittere. B'aṭṭ. 5. 81. (Huc trahi posset lat. *lu-do*, mutato *d* in *l*, cf. *dyûtá* ludus; Pottius confert *jocus* quod e *djo-cus* explicari potest sicut *Jupiter*, *Jovis* e *Djupiter*, *Djovis* [v. gr. comp. 122];

Hosted by Google

lit. *jûkas* jocus, *jûkōju* jocor. Quae ad *div* splendere referendae sunt voces v. s. *divá*, *divasá*, *dyu*, *dyô*. Fortasse etiam lit. *źibu* splendeo huc pertinet; v. *dîp*.)

c. *pari* part. perf. pass. *paridyûna* moestus, tristis. Maḥ. 3. 306. 12433. R. Schl. II. 47. 2. 72. 50. Cf. *dêv*.

c. *prati* ludere cum aliquo, c. acc. pers. Maḥ. 3. 1356: *mâñ kitavaḥ pratyadêvît*. — âtm. Maḥ. 2. 2057: *yêna mân tvam maḥârâġa d'anêna pratidîvyasê*.

c. *vi* lusu perdere. Maḥ. 2. 2384: *imâñ sab'âmad'yê yô vyadêvîd glaḥêšu*.

2. दिव् *div* 10. par. *dêvâyâmi* (proprie caus. praec.) vexare; queri, lamentari. Cf. *dêv*.

3. दिव् *div* f. (nom. *dyâus* a them. *dyô*, gr. 200; r. *div* splendere) coelum. N. 12. 37. Lass. 39. 1. (V. *divá*, *dyô*.)

दिव *divá* n. (r. *div* splendere, s. *a*) id. (Lat. *divum*, *sub divo*; sic nostrum *Himmel*, goth. *himins* coelum cum scr. *kam* splendere, et lit. *dangùs* id. cum scr. *daḥ* [lit. *degù*] cohaerere videtur, mutato in germanicâ voce, e generali regulâ, *k* in *h*.)

दिवन् *dívan* m. (r. *div* splendere, s. *an*) dies; v. *dína* et cf. cambro-brit. *difan*.

दिवस *divasá* m. n. (r. *div* splendere, s. *asa*) dies. Sâ. 4. 2. (De lat. *dies* v. *dyô*; cambro-brit. *diev* et hib. *dia* dies tam huc quam ad *dívan* trahi possunt, nisi pertinent ad part. praes. *dîvyant* splendens, unde armor. *diez* explicaverim.)

दिवसमुख *divasamuk'a* n. (Tatp. e praec. et *múk'a* os) mane, tempus matutinum.

दिवा *dívâ* adv. die (ut videtur, instrum. vocis *div*, cf. *dyu*).

दिवाकर *divâkará* m. (diem faciens, e *divâ* dies, quod separatim non invenitur, et *kara* faciens) sol. Rag'. 6. 66.

दिवानिश *divâniśa* n. (Dvandv. e *divâ* dies, v. praec., et *niśâ* nox, v. gr. 592) dies et nox. N. 13. 62.

दिवारात्र *divârâtra* n. (Dvandv. e *divâ* dies et *râtra* pro *râtri*, gr. 613, nox) dies et nox. N. 15. 14; cf. praec.

दिविषद् *diviśád* m. (e locat. *diví* et *sad* sedens, commorans; mutato *s* in *ś* propter antecedens *i*) coelicola, deus. Lass. 66. 3.

दिविस्पृश् *divispṛ́ś* (e *diví* in coelo et *spṛś* tangens, v. gr. 605) coelum tangens. N. 12. 37.

दिवौकस् *divâukas* m. (coelum tanquam domicilium habens, Baḥ. e *divá* coelum et *ókas* domus, domicilium) coelicola, deus. In. 5. 29. Su. 2. 25.

दिव्य *divyá* (a *div* vel *divá* s. *ya*, v. gr. 582) coelestis. N. 14. 25. In. 2. 17.

दिव्यप्रभाव *divyaprab'âva* (Baḥ. e *divyá* et *prab'âva* majestas, potentia, vis) coelestem potentiam habens. In. 1. 4.

दिश् *diś* 6. par. âtm. et 3. in dial. vêd. *diśấmi*, *diśé*, *ádikśam*, *ádikśi*, *dêśṭấsmi*, *dêśṭấḥê*, *dêkśyấmi*, *dêkśyé*. 1) monstrare, ostendere. Man. 8. 57: *sâkśiṇaḥ santi mê 'ty*) uktvâ diśê 'ty uktô diśên na yaḥ*. 2) decernere. A. 9. 31: *diśṭam atrê 'ti*. 3) dare, largiri. Rag'. 16. 72: *yat (ġâitrâb'araṇam) ... râmaḥ kuśâya râgyêna saman didêśa* (schol. *dattavân*). (Ṣend. دیس *diś*, gr. δείκνυμι, δίκη, δοκέω = caus. *dêśâyâmi*, abjecto *i* diphthongi *ê*; fortasse ΕΙΚΩ, εἰκών etc. e δείκω sicut scr. *áśru* q. v. e *daśru* = δάκρυ; lat. *dico*, *dicis* in *dicis causa*, *decet* = scr. *dêśâyati* [v. *âdiś* jubere], *decus*; *licet*, mutato *d* in *l*; goth. *TIH*, *ga-teiha* dico, narro, nuntio [*ga-taih*, *ga-tihum*]; *taikns* signum, *taiknja* monstro; germ. vet. *zîhu*, *zeigôm*; nostrum *zeihe*, *zeige*; fortasse lit. *źénklas* signum huc pertinet, sicut *źibu* ad *div*.)

c. *apa* 1) monstrare, indicare. Man. 8. 54: *apadiśyâ 'padêśyam*. 2) simulare, praetexere. Rag'. 19. 31: *mitrakṛtyam apadiśya*; ibd. 54: *rôgaśântim apadiśya*.

*) contra regulam pro *ma ity*.

Hosted by Google

c. *apa* praef. *vi* 1) falso, simulate indicare. R. Schl. I. 9. 41: *svam âśramapadan tasya vyapadiśyâ 'vidûrataḣ.* 2) appellare, nominare (v. *vyapadêśa* apud Wils.). Maḥ. 3. 16189: *bʿrâtaram ... dʿanêśvaram vyapadiśan katʿan na laǵǵasê.*

c. *â* 1) docere. In. 3. 9: *gîtavâditranṛtyâni bʿûya êvâ ''didêśa ḥa.* 2) jubere. N. 17. 21: *śîgʿram mê yânam âdiśa*; Ḥit. 40. 9: *yad yad âdiśati prâṇêśvaras tat tad êvâ 'ham aviċâritaḣ karômi.* 3) collineare, dirigere telum ad aliquid, telo petere. Dr. 8. 35: *vidrutaṅ sâinyam ... âdiśyâ ''diśya nârâċâir âǵagʿâna*; A. 3. 34: *braḥmâstram aḥam âdiśam.*

c. *â* praep. *upa* assignare, dare (in matrimonium). Maḥ. 1. 7239: *tasya kṛśṇâm upâdiśa.*

c. *â* praef. *prati* 1) renarrare, c. acc. pers. Maḥ. 3. 14717: *yat katʿayêt patis tê parirakśitavyam*; *kâćit sapatnî tava tam pratyâdiśêt.* 2) revocare. Ḥit. 71. 14. 3) rejicere, repellere, zurückweisen. Ragʿ. 1. 61. 6. 25. 39. Supervacaneum reddere, superare. Ragʿ. 10. 69: *tênâ 'pratimatêǵasâ rakśâgṛḥagatadîpâḣ pratyâdiśṭâ ivâ 'bʿavan.*

c. *â* praef. *vi* jubere, c. acc. pers. Su. 3. 11. Ragʿ. 11. 43. R. Schl. I. 12. 27.

c. *â* praef. *sam* 1) id. Su. 2. 12. N. 17. 38. 2) monstrare. N. 20. 22.

c. *ut* 1) monstrare. N. 9. 24. 2) respicere, rationem habere. Bʿ. 17. 21: *pʿalam uddiśya.* 3) scopum petere, zielen. Ḥit. 23. 12: *tam uddiśya kśêtrapatinâ laguḍaḣ prakśiptaḣ.* 4) decernere. Sâ. 4. 3: *vratan trirâtram uddiśya.*

c. *ut* praef. *sam* 1) explicare, docere. Maḥ. 12. 82. 2) decernere. Maḥ. 3. 10: *tayôr vadʿaṅ samuddiśya.*

c. *upa* monstrare, docere. N. 14. 7. A. 8. 8. Sâ. 4. 16. Man. 12. 107.

c. *upa* praef. *sam* monstrare. N. 9. 32.

c. *nis* (*nirdiś*) 1) demonstrare, explicare. Bʿ. 12. 3. Man. 11. 143. 2) decernere. A. 10. 15: *mânuśô mṛtyur êtêśân nirdiśṭô braḥmaṇâ purâ.*

c. *nis* praef. *vi* 1) monstrare, indicare. N. 21. 28. 2) decernere. Maḥ. 5. 413.

c. *pra* 1) monstrare, ostendere. N. 5. 19. 20. 21. 2) dare. Maḥ. 3. 1700: *idan divyam* (*astram*) *tê pradiśâmi*; Nalôd. 1. 52. — Caus. incitare. N. 17. 34: *tayâ pradêśitô râǵâ brâḥmaṇân vaśavartinaḣ prâstʿâpayat.*

c. *sam* 1) docere, edocere. N. 14. 26. 2) mandare, jubere, c. acc. pers. N. 16. 2. In. 5. 31. 3) dare. Bʿatt. 6. 141: *bʿrâtrê râǵyaṅ sandiśya.*

2. दिश् *diś* f. (r. *diś*) plaga, regio coeli. Ḥ. 1. 18.

दिष्ट *diśṭá* n. (r. *diś* s. *ta*) fatum. Maḥ. 1. 3584.

दिष्टि *diśṭi* f. (r. *diś* s. *ti*) voluptas, felicitas.

दिष्ट्या *diśṭyâ* (instrum. praec.) exclamatio gaudii, macte! proh felicitatem! N. 13. 72. 25. 11. Sâ. 6. 23.

दिह् *diḥ* 2. par. âtm. oblinere, polluere. N. 24. 46: *maladigdʿâṅgîm*; Ragʿ. 16. 15: *asradigdʿa.* — ungere. Bʿ. 17. 54: *adiḥaṅś ćandanâiḣ śubʿrâiḣ.* (Lat. *pol-lingo*, mutato *d* in *l*, *li-no*, *li-tum*, abjectâ gutturali; fortasse *tingo* mutatâ mediâ in tenuem, sicut e. c. scr. *darḥ dṛḥ* et *tarḥ tṛḥ* idem valent; germ. vet. *zehôm* tingo nititur formâ caus. *dêḥáyâmi*; ita lit. *dażau* intingo, coloro *).

c. *pra* i. q. simpl. Bʿ. 2. 5: *rudʿirapradigdʿa.*

c. *sam*, *sandigdʿa* 1) pollutus. Ur. 37. 6. 2) oppressus, suffocatus (de voce). N. 12. 100: *vâśpasandigdʿayâ girâ*; 22. 24: *vâśpasandigdʿayâ vâćâ*; Maḥ. 1. 6565: *sandigdʿâkśarayâ girâ.* 3) dubius, incertus (cf. *sandêḥa*). Ḥit. 116. 1: *sandʿim iććêt samênâ 'pi sandigdʿô viǵayô yudʿi.* — *sandêḥayâmi* (ut mihi videtur, denom. vocis *sandêḥa* dubium) dubium, incertum reddere, confundere. Maḥ. 1. 5183: *tan mê sandêḥayad diśaḣ.* — âtm. dubitare. R. Schl. II. 65. 15.

*) Cf. Pott. I. p. 282. Ag. Benary Röm. Lautlehre p. 200.

Hosted by Google

दी *dí* 4. âtm. perire, evanescere. *dīná* (gr. 542) consternatus, perturbatus, miser, moestus, tristis. Su. 3. 6. N. 12. 100. (Cf. 2. *dâ*, *dô*, *du.*)

दीक्ष् *dîkš* 1. âtm. 1) sacrificare. 2) consecrare, initiare, caerimonias sacrificii praevias facere. Bʿaṭṭ. 20. 14: *dîkšasva turagâdʿvarê*; Ragʿ. 4. 5: *sâṅrâgya-dîkšita*; R. Schl. I. 42. 24: *râgânan dîkšitam*; Man. 2. 128. 4. 130. 210. C. dat. rei ad quam aliquis consecratur, Ragʿ. 8. 74: *savanâya dîkšitaḣ.* — Caus. Maḥ. 2. 12417: *tan dîkšayâṅćakrirê viprâ râgasûyâya.*

दीक्षा *dîkšâ'* f. (r. *dîkš* s. *â*) sacrificium; consecratio, sacrificii caerimonia initialis. Ragʿ. 3. 33. 65. Su. 1. 7.

दीक्षापय् *dîkšâpay* (denom. a praec.) consecrare. Maḥ. 2. 1224: *dîkšâpaya gôvinda tvam âtmânam.*

दीधिति *dîdʿiti* f. (r. *dîdʿî* correpto *î*, s. *ti*) luminis radius. Ragʿ. 3. 22. 8. 30.

दीधी *dîdʿî* 2. âtm. (forma reduplicata) splendere, lucere, in dial. vêd. (v. Westerg.). Ṛgv.: *ušasô dîdʿyânâḣ.* — Etiam *dîdî.* Ros. Ṛgv. Spec. p. 18. 8: *kšapa usraśća dîdihi* (pro *didîhi*) „noctu luceque flagra". (V. praec. et *div*, *dîp.*)

दीन *dîná* v. *dî.*

दीनक *dînaka* (a praec. s. *ka* vel *aka*) miserabilis.

दीनकम् *dînakam* adv. (a praec. signo accus.) miserabiliter. A. 10. 64.

दीनमनस् *dînamanas* (Baḥ. e *dîná* et *manas* n. mens) tristem, afflictam mentem habens. Ḥ. 1. 49.

दीनमानस *dînamânasa* (Baḥ. e *dîná* et *mânasa* n. mens) i. q. praec. Ḥ. 1. 49.

दीप् *dîp* 4. âtm. fulgere, splendere, flagrare. Ḥit. 8. 9. 10: *yatʿô 'dayagirâu dravyaṅ sannikaršêṇa dîpyatê | tatʿâ satsannidʿânêna ḥînavarṇô 'pi dîpyatê*; Ragʿ. 5. 47: *punar didîpê madadurdinaśrîḣ* (*nâgasya*); Man. 2. 232: *dîpyamânaḣ svavapušâ.* — *dîptá* flagrans. Bʿ. 11. 17: *dîptânalârkadyuti*; N. 11. 36. Dr. 2. 10. — Caus. 1) collustrare. Gîta-G. 7. 1: *vṛndâvanântaram adîpayad induḣ.* 2) accendere. Maḥ. 1. 5828: *gatugṛhadvâran dîpayâmâsa pâṇḍavaḣ.* — Intens. N. 3. 12: *dêdîpyamânâm vapušâ*; Dr. 2. 1: *dêdîpyamânâ 'gniśikʿê 'va naktam.* (Cf. *tap*, *div*, *dîdʿî*; lit. *žibu* splendeo; gr. λάμπω [α = scr. *ê* i. e. *a* + *i*, abjecto *i*, mutato *d* in *l*]; lat. *limpidus.*)

c. *â* caus. incendere, inflammare. Maḥ. 1. 5822: *âyudʿâgaram âdîpya*; R. Schl. I. 65. 8: *trâilôkyam âdîpitam ivâ 'bʿavat*; — *âdîpta* pro *âdîpita.* Maḥ. 1. 5829: *tad gṛhaṅ sarvam âdîptam* (cf. *tâptá* pro *tâpitá* p. 163 *b.*)

c. *ut* caus. accendere. Maḥ. 1. 2724.

c. *upa* caus. id. Maḥ. 1. 5828. 3. 10230.

c. *pra*, *pradîpta* flagrans. N. 11. 13. Bʿ. 11. 29. — Caus. accendere. Maḥ. 1. 5600.

c. *pra* praef. *sam*, *sampradîpta* flagrans. Maḥ. 1. 6587.

c. *vi* caus. collustrare. A. 3. 36.

c. *sam*, *sandîpta* flagrans. Ḥ. 1. 48: *krôdʿasandîptamânasa.* — Caus. accendere. Maḥ. 1. 8366: *agnir gagat sandîpayan.*

दीप *dîpa* m. (r. *dîp* s. *a*) lucerna. In. 1. 34. Bʿ. 6. 19. (Gr. λαμπάς.)

दीपक *dîpaka* (r. *dîp* s. *aka*) adj. fulgens, flagrans. — Subst. m. lucerna.

दीपिका *dîpikâ* f. (fem. praec. mutato penult. *a* in *i*) lucerna. Ur. 37. 8. 11. Ragʿ. 4. 75.

दीप्ति *dî'pti* f. (r. *dîp* s. *ti*) lux, splendor.

दीप्तिमत् *dîptimant* (a praec. s. *mant mat*) splendore praeditus, lucidus, splendidus. Bʿ. 11. 17. In. 1. 34.

दीर्घ *dîrgʿá* (r. *darḥ dṛḥ* crescere, s. *a*, mutato *ḥ* in *gʿ*, sicut in *mêgʿa* a *miḥ*; cf. Pott. Lass. et Benfey 1. 98) longus (de spatio et tempore). Sâ. 2. 27. Ur. 37. 18. (Fortasse e *dârgʿa* attenuato *â* in *î*; ṣend. *darĕgʿa* [v. Vocalismus p. 186]; gr. δολιχός, mutato ϱ in λ, insertâ vocali auxiliari, ἐνδελεχής; russ. *dolog'* longus,

Hosted by Google

dolgà longa = scr. *dîrgâ*, *dolgo* n.; lit. *ilga-s*, abjecto *d*, *iś-drykens*, *iś-drykélis* „lang-gewachsen", v. Ruhig s. v. *lang*; fortasse etiam lat. *longus* et nostrum *lang* huc pertinent, abjectâ syllabâ initiali; Pottius 1. 87 huc refert lat. *in-dulgeo.*)

दीर्घसूत्र *dîrgasûtra* (longum filum habens, Bah. e praec. et *sûtra* filum) tardus, cunctans, segnis.

दीर्घसूत्रिन् *dîrgasûtrin* (a *dîrgasûtra* longum filum, s. *in*) id. B. 18. 28.

दीर्ण *dîrṇá* v. *dar* (*dṛ*).

1. दु *du* 5. par. 1) vexare, dolore afficere, contristare. Rag. 8. 54: *mukan tava viśrântakatan dunôti mâm*; 19. 21: *praṇayiníh sô dunôt*; Mah. 3. 16192: *angâni mê dunôtu makaradvagah*. 2) intrans. vexari, dolore affici, dolere. Mah. 3. 10069: *dunôti cittan yadi tan na paśyê*; Gîta-G. 3: *manmatêna dunômi.* (Lit. *dowiu* vexo pertinet ad formam caus. *dâvâyâmi*; gr. ὀ-δύνη, ὀ-δυνάω; de δύω v. 2. *du*; fortasse lat. *doleo* e *doveo*, v. gr. comp. 20, nisi pertinet ad *dar* [*dṛ*]; hib. *leirim* „I pain, torment" aut huc, i. e. ad caus. *dâvâyâmi*, aut ad *dárâmi* — v. *dar* [*dṛ*] — pertinere videtur.)

c. *â* âtm. vexari, angi, dolore affici. Mah. 1. 3289: *âdunvasva*, *vidunvasva* pro *âdunuśva*, *vidunuśva*, adjecto charactere 1mae classis, sicut saepe in linguâ ṣend. (gr. comp. 519.)

c. *vi* âtm. id. v. praec.

2. दु *du* 1. par. (*gatâu*) ire. (Cf. *danv*, *dru*; gr. δύω, δονέω; v. *danv.*

दुःख् *duhk* 10. par. (denom. a sq.) dolore afficere.

दुःख *duhka* n. (Bah. e *dus* q. v. et *ka* aër) dolor. Sâ. 4. 4; cf. *suka.* — Acc. *duhkam* adv. difficulter. B. 5. 6. — Scribitur quoque *duśka*, v. euph. gr. 79. (Hib. *diuic* „pain, sorrow, grief"; fortasse *doilghe* „sore, hard, troublesome", mutato *r* in *l*, v. *dus*, *dur*; *doilgheas* „sorrow, mourning, affliction".)

दुःखतर *duhkatara* compar. (a praec. s. *tara*) dolentior, molestior, acerbior. H. 1. 35. — Scribitur quoque *duśkatara*; v. euph. gr. 79.

दुःखपरीताङ्ग *duhkaparîtânga* (Bah. e *duhkaparîta* dolore circumdatus [v. *i* praef. *pari*] et *ánga* corpus, membrum) dolore circumdata membra habens. Br. 3. 1.

दुःखित *duhkitá* (a *duhka* s. *ita*) tristis, moestus, afflictus. Br. 3. 1. N. 24. 18.

दुःखीय् *duhkîy* (denom. a *duhka* s. *y*) dolorem pati. Hit. 48. 17.

दुःप्राप *duhprâpa* (e *dus* et *prâpa*, a r. *âp* praef. *pra* adipisci, s. *a*) difficilis ad adipiscendum (v. gr. 575. s. *a*, 3). B. 6. 36.

दुःशला *duhśalâ* f. (Bah. e *dus* et *śala*) n. pr. Dr. 9. 6.

दुःशासन *duhśâsana* m. (Bah. e *dus* et *śâsana*) n. pr. In. 3. 9.

दुःसह *duhsáha* (e *dus* et *saha*, a r. *sah* perferre, s. *a*) difficilis ad perferendum, difficilis sustentu (v. gr. 575. s. *a*, 3). N. 13. 9.

दुकूल *dukûla* n. 1) sericum textum. Am. 2) vestis serica. Bar. 3. 54.

दुग्ध *dugdá* n. (part. perf. pass. a r. *duh* s. *ta*) lac. Bar. 2. 15. (Fortasse lat. *LACT*, ita ut *a* respondeat scr. *ô* = *a* + *u*, abjecto *u*; e. c. in infin. *dôgdum*; gr. ΓΑ-ΛΑΚΤ v. *gô.* Fortasse tamen potius, ut Weberus putat, pertinet ad *raktá* a r. *rang* tingere, ita ut a colore nominatum sit.)

दुन्दुभि *dundubí* m. tympanum.

दुर् *dur* v. *dus.*

दुरत्यय *duratyaya* (e *dus* et *atyaya*, a r. *i* praef. *ati* transgredi, s. *a*) difficilis transgressus (v. gr. 575. s. *a*, 3). B. 7. 14.

दुरात्मन् *durâtman* (Bah. e *dus* et *âtmán* anima, animus) pravam animam habens. In. 2. 6. Br. 2. 13.

दुरासद् *durâsada* (e *dus* et *âsada*, a r. *sad* praef. *â* adire, s. *a*) difficilis aditu (v. gr. 575. s. *a*, 3). Dr. 8. 37. A. 3. 55.

Hosted by Google

दुरित *durita* n. (Karm. e *dus* et *ita*, a r. *i* ire) peccatum, scelus. Hit. 31. 20. Rag'. 8. 2. 17. 74.

दुर्ग *durgá* (e *dus* et *ga*, a r. *gâ* ire, s. *a*) adj. difficilis accessu, impervius. N. 12. 88. — Subst. n. 1) locus difficilis accessu, impervius. H. 2. 30. 2) urbs munita, arx. 3) difficultas, labor, aerumna. Br. 3. 5.

दुर्गत *durgata* (e *dus* et *gata*, a r. *gam*) pauper, egens, inops. Hit. 11. 17.

दुर्गति *durgati* f. (Karm. e *dus* et *gáti* f. itio, iter) malum iter, Tartarus (Am.). B'. 6. 40.

दुर्णय *durṇaya* m. (e *dus* et *naya*, a r. *nî*, s. *a*) malefactum, flagitium, scelus. Ur. 27. 9 infr.

दुर्णीत *durṇîta* n. (Karm. e *dus* et *nîtâ*, a r. *nî*, cf. gr. 94[b]) malefactum. Hit. 17. 1.

दुर्दिन *durdina* n. (Karm. e *dus* et *dína* dies) imber, procella, tempestas. Rag'. 4. 41. 82.

दुर्धर्ष *durd'árṡa* (e *dus* et *d'arṡa*, a r. *d'arṡ d'rṡ* opprimere, vincere, s. *a*) difficilis oppressu, victu (v. gr. 575. s. *a*, 3). A. 10. 10.

दुर्बल *durbala* (Bah. e *dus* et *bala* vis, robur) debilis. Dr. 5. 13.

दुर्बुद्धि *durbudd'i* m. (Bah. e *dus* et *budd'i* mens, intellectus) pravam, stultam mentem habens. H. 1. 45.

दुर्भिक्ष *durb'ikṡa* n. (Bah. e *dus* et *b'ikṡâ* fames) fames, Hungersnoth. Hit. 102. 5.

दुर्मति *durmati* (Bah. e *dus* et *matí* f. mens) pravam intelligentiam habens, stultus. H. 1. 46. 3. 17.

दुर्मद *durmáda* (Bah. pravam ebrietatem habens, e *dus* et *mada* ebrietas) ebrius, furiosus. A. 8. 11.

दुर्मेध *durmêd'a* (Bah. e *dus* et *mêd'â* mens, intellectus) pravum intellectum habens, stultus. Br. 1. 21.

दुर्लभ *durláb'a* (e *dus* et *lab'a*, a r. *lab'*, s. *a*) difficilis ad adipiscendum (v. gr. 575. s. *a*, 3). In. 1. 15. B'. 6. 42.

दुर्व् *durv* 1. par. (*hiṅsâyâm* K. *vad'ê* V.) laedere, ferire, occidere. (Cf. *turv*, *t'urv*; lit. *duru* pungo; hib. *durb* „a distemper, a disease".

दुर्वृत्त *durvṛtta* (Bah. e *dus* et *vṛtta* n. factum, vitae ratio) pravam vitae rationem habens. H. 4. 4.

दुल् *dul* 10. par. tollere, jacere, conjicere. *akṡân dôlitum* talos jacere. B'ar. 3. 43.

दुष् *duṡ* 4. par. 1) peccare. Man. 5. 32: *k'âdan mâṅsan na duṡyati*; 8. 349: *g'nan d'armêna na duṡyati*. *duṡṭá* improbus. N. 11. 35. H. 2. 27. 2) vitiari, contaminari. Mah. 3. 7802: *d'armô na duṡyati*. âtm. Mah. 1. 2405: *tvatsaṅyôgâćća duṡyêta kanyâ-b'âvô mamâ 'nag'a*. — Caus. *dûṡâyâmi* (gr. 471) 1) corrumpere, vitiare, foedare, dedecorare. Hit. 96. 1: *dûṡayêććâ 'sya satataṅ yavasânnôdakênd'anam*; Man. 8. 364: *yô ṡkâmân dûṡayêt kanyâm*; H. 4. 5: *nâi 'ṡâ dûṡayatê kulam*; Hit. 55. 4: *sâd'vasadûṡitahṛdaya*; R. Schl. 59. 17. Mah. 2. 21331. 2) offendere, offensionem alicui afferre, injuriam inferre. R. Schl. II. 74. 3: *kinnu tê sdûṡayad râgâ râmô vâ b'ṛṡad'ârmikaḣ*. (Cf. *dus*, *dviṡ*.)

c. *ab'i* caus. laedere, ferire. Dêv. 8. 37: *asurâḣ ṡiva-dûtyab'idûṡitâḣ pêtuḣ pṛt'ivyâm*.

c. *pra* 1) peccare. Mah. 3. 13815. 2) vitiari, corrumpi (stupro). Man. 11. 177. B'. 1. 41.

c. *pra* praef. *vi* id. sgnf. 2. Man. 11. 176.

c. *pra* praef. *sam* peccare, crimine contaminari. Mah. 2. 2397.

c. *prati* caus. corrumpere, contaminare. Man. 4. 65.

दुष्कर *duṡkára* (e *duṡ* pro *dus* [euph. r. 101[b)]] et *kara*, a r. *kar kṛ*, s. *a*) difficilis factu (v. gr. 575. s. *a*, 3). Br. 1. 10. N. 15. 4. 17.

दुष्कृत् *duṡkṛ't* (e *dus* et *kṛt* faciens, v. euph. r. 101[b)]) maleficus, sceleratus. B'. 4. 8.

दुष्कृत *duṡkṛta* n. (Karm. e *dus* et *kṛtá* n. factum, euph. r. 101[b)]) malefactum, peccatum. B'. 2. 50. N. 13. 37.

दुष्कृतिन् *duṡkṛtín* (a praec. s. *in*) malefacta, peccata habens, i. e. qui malefacta commisit. B'. 7. 15.

दुष्ख *duṡk'a* v. *duḣka*.

दुष्खतर *duṡk'atara* v. *duḣk'atara*.

Hosted by Google

दुष्ट *duṡṭá* v. *duṡ*.

दुष्टभाव *duṡṭab'âva* (Baḥ. e praec. et *b'âva* animus) improbum animum habens. Ḥ. 2. 27.

दुष्टात्मन् *duṡṭâtman* adj. (Baḥ. e *duṡṭá* et *âtmán* anima, animus) i. q. praec. Ḥ. 3. 4. 4. 6.

दुष्पूर *duṡpû́ra* (e *dus* et *pûra*, a r. *pûr* implere, s. *a*, v. euph. r. 79[a]) difficilis impletu, satiatu. B'. 3. 39.

दुष्प्रसाह *duṡprasâḥa* (e *dus* et *prasâḥa*, a r. *saḥ* praef. *pra* perferre, sustinere, v. euph. r. 101[b]) difficilis sustentu (v. gr. 575. s. *a*, 3). A. 3. 55.

दुष्प्रेक्ष्य *duṡprêkṡya* (Karm. e *dus* et *prêkṡya* videndus, intuendus, a r. *îkṡ* praef. *pra*, s. *ya*) difficulter intuendus, horribili specie. Su. 2. 25.

दुस् *dus*, दुर् *dur* praef. 1) malus, pravus. 2) difficilis. (Cf. *duṡ*, *dviṡ*; gr. δυς-; hib. *do*, cum vi aspirationis, e. c. *do-dhail* „bad luck", *do-dhuine* „a bad man", *do-dheanta* „hard to be done", *do-bhasuighte* „immortal"; huc etiam trahi posset particula hib. *do* vel *dos*, *dus* [etiam *ro*, *ros*, mutato *d* in *r*] quae praeteritis anteponitur, sicut scr. augmentum *a* cohaeret cum *a* privativo, v. gr. comp. 537 sq.; lit. *durna-s* stultus, demens ad scr. *durmanas* pravam mentem habens — gr. δυσμενής — referri posset, ejectâ syllabâ *ma*. Cf. etiam island. vet. praef. *tor*, germ. vet. *zur*, v. Grimm II. 768.)

1. दुह् *duḥ* 2. par. âtm. mulgere, extrahere, emulgere, c. 2. acc. B'aṭṭ. 12. 73: *payô gân duḥanti*; Man. 8. 231: *gân duḥyât*; Rag'. 1. 26: *dudôḥa gâṅ yaǵńâya*; Maḥ. 1. 6657: *kâmad'uk kâmân duḥyatê sadâ.* — Caus. emulgere, extrahere. Man. 2. 77: *vêdêb'yali pâdam pâdam adûduḥat.* (Hib. *diugaim* „I drink off", *diughailfainn* „sucking"; scot. *deoghail* mammas sugere; goth. *TUH* trahere [*tiuha*, *tauh*, *tauhum*]; nostrum *ziehe*, cf. *Her-zog*, germ. vet. *heri-zogo*(*n*) [Heerführer], Graff 5. 619; lat. *dûco*?)

c. *nis* emulgere, extrahere. Man. 2. 76: *akâram ... vêdatrayân niraduḥat.*

2. दुह् *duḥ* 1. par. (*ardanê*) vexare.

दुहितृ -तृ *duḥitár -tṛ'* f. (r. *duḥ* s. *tar tṛ* inserto *i*) filia. N. 21. 23. (Gr. θυγάτηρ, goth. *dauhtar*; slav. vet. *dušti*, adj. *dušterinŭ*; lit. *duktė̃*, gen. *duktèrs*; russ. *doćj*, hib. *dear.*)

दू *dû* 4. âtm. (proprie pass. rad. *du*) agitari, perturbari, vexari, dolore, moerore affici. Dr. 6. 4: *manô ḥi mê dûyatê daḥyatêća*; Rag'. 1. 70: *tayâ ḥînâṅ vid'âtar mâṅ kat'am paṡyan na dûyasê*; Gîta-G. 7. 30: *tvan dûti kin dûyasê.* — Etiam cum terminationibus par. (v. gramm. 446) e. c. Maḥ. 1. 8369: *ḥṛdayan dûyatî 'va mê*; 4. 591: *dûyâmi.* — Part. perf. pass. *dûná*. Ur. 57. 11 infr.: *ćintâdûnamanasikâ.*

c. *pari* i. q. simpl. Maḥ. 3. 1136: *manô mê paridûyatê.*

c. *vi* id. Maḥ. 3. 9922: *ḥṛdayêna vidûyatâ.*

दूत *dûtá* m. (r. *dû* s. *ta*) nuntius. N. 2. 31.

दूति *dûti* f. (e *dûtî* correpto *î*) i. q. *dûtî*. Ur. 63. 9.

दूती *dûtî* f. (a *dûtá* signo fem. *î*) nuntia. N. 21. 57.

दूर *dûrá* (ut videtur, a r. *dû* vel *du* s. *ra*) longinquus, distans, remotus. Ḥ. 4. 38. — Neutr. c. gen. Sâ. 5. 38. 45: *dûram paťô gatan tvayâ.* — *dûrâ't* longe. Hit. 37. 7.

दूरतस् *dûratás* (a praec. s. *tas*) procul, e longinquo. Hit. 48. 21.

दूरपार *dûrapâra* m. (ulteriorem ripam remotam habens, i. e. latus, Baḥ. e praec. et *pâra* ulterior ripa) cognomen Gangis fluminis. Ḥ. 1. 14.

दूर्वा *dû'rvâ* f. graminis genus, Wils. bent grass. (Panicum dactylon). Ur. 44. 4.

दूष् *dûṡ* v. *duṡ*.

दृढ *dṛḍ'á* v. *darḥ dṛḥ* (gr. 102. *a*).

दृढविक्रम *dṛḍ'avikrama* (Baḥ. e praec. et *vikrama* fortitudo) magnam fortitudinem habens. Su. 1. 18.

दृढव्रत *dṛḍ'avrata* (Baḥ. e *dṛḍ'á* et *vrata* votum) firma vota habens. Su. 1. 10.

Hosted by Google

दृति *dṛ́ti* m. (r. *dar* [*dṛ*] s. *ti*) corium. Man. 2. 99.

दृश् *dṛś* f. (r. *darś dṛś*) oculus. Am.

दृशद् *dṛśad* f. lapis, saxum; v. *dṛšád*.

दृषद् *dṛšád* f. lapis, saxum; v. *dṛśad*. Ragᶜ. 4. 74.

दृष्ट *dṛšṭá* v. *darś dṛś*.

दृष्टपूर्व *dṛšṭapûrva* (v. gr. 612) visus antea. N. 1. 14. 30.

दृष्टि *dṛ́šṭi* f. (r. *darś dṛś* s. *ti*) visus, aspectus. Su. 3. 16. Sâ. 6. 1. Ragᶜ. 6. 80.

दे *dê* 1. âtm. (*pâlanê*) tueri; cf. *day*.

देदीप्य् *dêdîpy* intens. rad. *dîp*.

देव् *dêv* 1. âtm. (a *div* adjectâ guṇâ) 1) ludere. Bᶜatṭ. 17. 102: *adêvata śâyakâiḣ*. 2) queri, lamentari. (Lit. *dejóju* ejulor, lamentor; fortasse lat. *lâ-mentum* e *dai-mentum*, mutato *d* in *l*; v. *div*.)

c. *pari* caus. par. queri, lamentari. N. 13. 30: *âtmânam paryadêvayat*; Br. 1. 4: *rôrudyamânâṅs tân dṛšṭvâ paridêvayataśca sâ*. — *paridêvita* n. planctus, querimonia. Br. 3. 20. N. 24. 25.

देव *dêvá* m. (r. *div* splendere, s. *a*) adj. splendens, in dial. vêd.; v. Rosenii Ṛg-Vêdae Sp. p. 13. — Subst. m. 1) deus. Su. 3. 4. 2) rex. Ḥit. 7. 21. (Boruss. vet. *deiwa-s*; lit. *diewa-s* deus; lat. *deus*; gr. θεός; hib. *dia* deus.)

देवता *dêvátâ* f. (a praec. s. *tâ*) dea. Ḥ. 4. 28. N. 12. 74. 75.

देवत्व *dêvatvá* n. (a *dêvá* s. *tva*) divinitas.

देवदत्त *dêvadatta* m. (e *dêvá* et *dattá* datus) Arǵuni concha. A. 5. 24.

देवन *dêvana* n. (r. *div* ludere, s. *ana*) lusus. N. 8. 1. 12. 83.

देवृ *dêvár* (*dêvṛ*) m. i. q. *dévara*. (Gr. δαήρ.)

देवर *dévara* m. levir, praesertim mariti frater junior. Maḥ. 1. 4181. (Lit. *déweris*; lat. *lêvir*, th. *lêviru*, e *dêvir*; slav. *dever*; anglo-sax. *tacur*, *tacor*; germ. vet. *zeihur*, mutato *v* in gutturalem, v. gr. comp. 19 et *dêvár*.)

देवरूपिन् *dêvarûpin* (a *dêvarûpa* [*dêvá* + *rûpa*] deorum forma, s. *in*) divinâ formâ praeditus. Ḥ. 2. 24.

देवर्षि *dêvarši* m. (Tatp. e *dêvá* deus et *ṛ́śi* sapiens, sanctus) divinus sapiens. Bᶜ. 10. 13.

देवी *dêví* f. (a *dêvá* signo fem. *î*) 1) dea. In. 5. 20. 2) regina. N. 7. 12.

देश *dêśá* m. (r. *diś* s. *a*) regio, locus. Ḥ. 4. 19. Dr. 5. 8.

देह *dêḥa* m. n. (r. *diḥ* s. *a*) corpus. (Goth. *leik* n., th. *leika*, corpus, cadaver, caro; germ. vet. *lîh* id.; nostrum *Leiche*.)

देहभृत् *dêḥabᶜṛt* m. (e praec. et *bᶜṛt* ferens) corpus gerens, vivus, homo. Bᶜ. 14. 14.

देहवत् *dêḥavant* (a *dêḥa* s. *vant vat*) corporeus, corporalis. Bᶜ. 12. 5.

देहिन् *dêḥín* m. (corpore praeditus, corpore inclusus, a *dêḥa* s. *in*) 1) homo, mortalis. Bᶜ. 2. 59. 17. 2. 2) anima. Bᶜ. 2. 13. 22. 5. 13. Cf. *śarîrín*. Bᶜ. 2. 18.

दै *dâi* 1. par. (*śôdᶜanê*) purificare.

दैतेय *dâitêya* (Diti natus, a *diti* q. v. s. *êya*) nomen Asurorum. A. 10. 19.

दैतेयी *dâitêyî* f. (a praec. adjecto signo fem. *î*) fem. praec. A. 10. 7.

दैत्य *dâityá* m. (a *diti* q. v. s. *ya*) i. q. *dâitêya*. Su. 1. 2.

दैन्य *dâinya* n. (a *dîná* s. *ya*) animi demissio, tristitia, animus afflictus, demissus. A. 4. 48.

दैव *dâiva* (a *dêvá* s. *a*) 1) adj. (fem. *-î*) divinus. Bᶜ. 9. 13. 16. 3. 2) subst. n. fatum. N. 13. 15. Bᶜ. 18. 14.

दैवज्ञ *dâivaǵńa* m. (fati gnarus, e *dâiva* et *ǵńa*) astrologus. Lass. 2.

दैवत *dâivata* (a *dêvatâ* s. *a*) 1) adj. divinus. 2) subst. m. n. deus. A. 10. 14. N. 12. 80.

दो *dô* 4. par. *dyâmi*, gr. 302 (*avakᶜaṇḍanê* K. *čêdê* V.) abscindere. — *dâtá* abscissus. Am.; v. 2. *dâ*.

दोग्ध्री *dôgdᶜrî* f. (a *dôgdᶜár -dᶜṛ* qui mulget [r. *duḥ* s. *târ tṛ*] adjecto signo fem. *î*) vacca. Ragᶜ. 2. 23.

दोधूय् *dôdᶜûy* intens. rad. *dᶜû*.

दोल *dôla* m. (r. *dul* s. *a*) oscillum.

Hosted by Google

दोला *dôlâ* f. (fem. praec.) id. N. 10. 27.

दोलाय् *dôlây* (denom. a *dôla* vel *dôlâ*) agitare. Hit. 121. 6: *dôlâyamânamati*; 8: *matir dôlâyatê satâm api k'alôktib'ih.*

दोष *dôśa* m. (r. *duś* s. *a*) delictum, peccatum. H. 4. 6. N. 4. 21. 24. 26.

दोषतस् *dôśatás* adv. (a praec. s. *tas*) delicti causâ. N. 23. 29.

1. दोषा *dôśâ* f. (ut videtur, a r. *duś* s. *â*) nox. Wils.

2. दोषा *dôśâ'* adv. noctu.

दोषाकर *dôśâkara* m. (e *dôśâ* nox et *kara* faciens) luna; cf. *niśâkara.*

दोषातन *dôśâtana* (fem. *-nî*, a *dôśâ* adv. noctu, s. *tana*, v. gr. 584, 34) nocturnus. Rag'. 13. 76.

दोस् *dôs* m. n. (gr. 208) brachium. Rag'. 10. 52: *dôrb'yâm âdad'ânah payaśćarum*; 15. 23: *udyamya dakśinan dôr niśâćarah.*

दोह *dô'ha* m. (r. *duh* s. *a*) lac.

दोहद *dôhada* m. (e praec. et *da* dans) 1) graviditas. Rag'. 3. 1. 6. Ur. 83. 20. 2) desiderium. Rag'. 14. 45.

दोहन *dôhána* n. (r. *duh* s. *ana*) 1) mulctus. 2) vas ad lac recipiendum.

दौत्य *dâ'utya* n. (a *dûtá* nuntius, s. *ya*) nuntii munus.

दौर्जन्य *dâurǵanya* n. (a *durǵana* homo pravus, s. *ya*) pravitas. Hit. 85. 9.

दौर्बल्य *dâurbalya* n. (a *durbala* debilis, s. *ya*) infirmitas, debilitas. B'. 2. 3.

दौवारिक *dâuvârika* m. (a *dvâr* s. *ika*, v. gr. 581) janitor. Śak. 31. 5.

दौहित्र *dâ'uhitra* m. (a *duhitár -tṛ'* s. *a*) filiae natus, progenies. Br. 1. 29. Man. 9. 139.

द्यावापृथिव्यौ *dyâvâpṛt'ivyâu* f. (Dvandv. e *dyâvâ*, dual. vêd. τοῦ *dyô*, et *pṛt'ivyâu* a *pṛt'ivî'*, v. gr. 589 annot.) coelum et terra.

1. द्यु *dyu* 2. par. *dyâ'umi* (*ab'igamanê* K. *ab'isarpaṇê* V.) aggredi. B'aṭṭ. 6. 18: *sinhô mṛgan dyuvan* (cf. *dru*, unde *dyu* ortum esse videtur mutatâ semivocali *r* in *y*; v. gr. comp. 20). — *dyu* splendere in dial. vêd. ortum est e *div* mutato *v* in *u.*

2. द्यु *dyu* n. (r. *div* mutato *v* in *u*) 1) dies. 2) coelum, aër. (Lat. *nu-dius*, abl. *diu*; [hib. *an-diu* hodie]; *Jupiter* e *Dju-piter*, coeli pater; v. *dyô.*)

द्युत् *dyut* 1. âtm. (ut mihi videtur, a r. *div* mutato *v* in *u*, adjecto *t*) splendere. Mah. 3. 1744: *dyôtatê pâvakah.* — Caus. collustrare. Mah. 3. 1743: *dyôtayann iva b'âskarah*; R. Schl. I. 51. 2: *tapasâ dyôtitaprab'ah.* (Cf. *ǵyut* quod e *dyut* ortum esse videtur, mutato *d* in *ǵ.*)

c. *ut* caus. collustrare. Rag'. 10. 81.

c. *vi* i. q. simpl. Mah. 3. 180: *vidyôtantê prâvṛśi tava raśmayah.* — Caus. collustrare. N. 13. 50.

द्युति *dyuti* f. (a r. *dyut* s. *i*, nisi potius a r. *div* s. *ti*, mutato *v* in *u*) lumen, splendor. N. 12. 72.

द्युमत्सेन *dyumatsêna* (Bah. e *dyumánt* — a *dyu* s. *mant mat* — splendidus? et *sênâ*) n. pr. Sâ. 2. 18.

द्यूत *dyûta* m. n. (r. *div* ludere, mutato *v* in *û*, s. *ta*) lusus. N. 7. 5.

द्यै *dyâi* 1. par. (*nyakkaraṇê*) spernere, contemnere.

द्यो *dyô* f. (r. *div* splendere, mutato *v* in *u*, adjectâ guṇâ) coelum. M. 43. (Cf. *div*, *dyu*; lat. *Jov-is* e *Djov-is*; gr. Ζεύς, cujus Z respondet scr. *y*, sicut e. c. in ζεύγνυμι = scr. *yunáǵmi* jungo, Διός pro ΔιϜός = scr. *divás*; v. gr. comp. 122.)

द्रम् *dram* 1. par. (*gatâu*) ire. (Cf. *dru*, *drávâmi*, unde fortasse *drámâmi*, mutato *v* in *m*, sicut in gr. ΔΡΕΜΩ, ἔδραμον, v. gr. comp. 109[b]. 1.)

द्रव *dravá* (r. *dru* s. *a*) fluens, liquidus, liquefactus. Rag'. 7. 7.

द्रवत्व *dravatvá* n. (a praec. s. *tva*) liquiditas, fusura. Hit. 24.

द्रविण *dráviṇa* n. (r. *dru* s. *ina*, cf. *dravya*) res, divitiae, opes. N. 13. 17. 17. 27.

द्रव्य *dravya* n. (r. *dru*, s. *ya*, v. gr. 557) opes, divitiae. Br. 2. 26. B'. 4. 28. N. 8. 5.

Hosted by Google

द्रव्यमय *dravyamáya* (a praec. s. *maya*) divitiis oriundus. B^c. 4. 33.

द्रष्टुकाम *draśṭukâma* (Bah. e *draśṭum* videre, v. gr. 599, et *kâma* cupido, desiderium) videndi cupidinem habens. Su. 3. 25.

द्रष्टुशक्य *draśṭuśakya* (Karm. e *draśṭum* videre, v. gr. 599, et *śakya* part. fut. pass. r. *śak* posse, s. *ya*) quod cerni, conspici potest. In. 2. 6.

द्रा *drâ* 2. par. fugere. (Gr. διδράσκω, ἔδρᾱν; cf. *dru.*)

द्राक् *drâk* adv. (r. *drâ* s. *k*) cito. Am.

द्राक्षा *drấkśâ* f. uva. Rag^c. 4. 65. (Fortasse germ. vet. *drûbo*; nostrum *Traube*, mutatâ gutturali in labialem; hib. *dearc* bacca; gr. ῬΑΓ abjecto δ; lat. *racemus.*)

द्राख् *drâk^c* 1. par. arescere. K.: *drâk^cati ḥimêna vṛkśaḣ.* (Cf. *d^crâk^c*, *tarś tṛś*; germ. vet. *trukan*; anglo-sax. *drig*, *drigg* aridus; island. vet. *thurka* exsiccare.

द्राघ् *drâg^c* 1. âtm. (*âyâsê* K. *śramâyâmaśaktiśu* V.) operam dare, adniti; defatigari; longum esse; valere. — Caus. extendere, augere. B^catt. 18. 33: *drâg^cayanti mê śôkaṅ smaryamâṇâ guṇâs tava.* (Cf. *dîrg^cá*, comp. *drấg^cîyâṅs*, superl. *drấg^ciśṭ^ca.*)

द्राङ्क्ष् *drâṅkś* 1. par. (*g^côravâśitê* K. *kâṅkśê g^côrarutê* V.; scribitur *drâkś*, gr. 110[a]) horrendum sonum edere (de avibus); desiderare. (Cf. *d^crâṅkś.*)

द्राड् *drâḍ* 1. âtm. (*viśaraṇê* K. *śîrṇê* V.) frangi, findi, destrui, perire, tabescere, marcescere. K.: *drâḍatê puśpam.* (Cf. *d^crâṅ*, *dar* [*dṛ*].)

द्राह् *drâh* 1. âtm. (*ǵâgarê* K. *ǵâgarê nikśêpê* V.) vigilare; dejicere, deponere.

1. द्रु *dru* 1. par. 1) currere, fugere. Su. 2. 17: *tayôr b^cayâd dudruvus tê*; B^c. 11. 36: *rakśâṅsi b^cîtâni diśô dravanti.* — *drutám* adv. celeriter. N. 23. 15. 2) fluere. B^c. 11. 28: *nadînâm bahavô ʼmbuvêgâḣ samudram ... dravanti.* — *drutá* fluens, B^catt. 2. 12: *salilan drutam*; circumfusus, Mêg. 100: *aśradrutam* (schol. *vâśpaplutam*); vid. *dravá.* (Gr. ΔΡΕΜΩ, ἔδραμον = scr. *ádravam* mutato *v* in *μ*, cf. *dram*; goth. *DRIB* pellere [*us-dreiba* expello = scr. *drávâmi*, attenuato *a* in *i*, mutato *v* in *b*] sensu convenit cum caus. *drâváyâmi*; germ. vet. *TRIB* pellere, *TRUF* stillare [*triufu*, *trauf*, *trufumês*]; anglo-sax. *driope* stillo; lit. *drebu* tremo, *drimba* vehementer stillat, *pa-dribbà* lippitudo; hib. *driogaim* „I trickle, drop, distil"; *drabh* currus. Fortasse etiam nostrum *Thau*, germ. vet. *tau*, gen. *touwes* ros huc pertinet, ita ut *tau* mutilatum sit e *trau.* Denique huc traxerim nomen fluminis *Dravi*; *dravu-s* = scr. *dravá-s* fluens.)

c. *anu* sequi. Rag^c. 3. 38: *taṅ râǵasutâir anudrutam*; 16. 25: *anudrutô vâyur ivâ ʼb^cravṛndâiḣ sâinyâiḣ.*

c. *ab^ci* accurrere, incursare. N. 23. 24: *indrasênâm ... ab^cidrutya*; Dr. 5. 20: *gadâhastam b^cîmam ab^cidravantam*; Sâ. 6. 43: *vyasanâir ab^cidrutaṅ kulam.* — âtm. H. 4. 17: *ab^cyadravata saṅkrudd^caḣ.*

c. *ab^ci* praef. *sam* id. Mah. 1. 6287. 3. 10990.

c. *â* id. Nalôd. 3. 15: *nalâ ʼʼdrava.*

c. *â* praef. *pra* aufugere. Mah. 1. 2843: *b^cîtâḣ prâdravanti.*

c. *â* praef. *sam* accurrere, incursare. R. Schl. I. 18. 14: *samâdravat.* — âtm. N. 13. 8: *samâdravanta.*

c. *upa* id. Mah. 2. 1091. 3. 1299.

c. *upa* praef. *pra* id. N. 1. 25.

c. *pra* procurrere, profugere, aufugere. Br. 1. 19: *pradravêyam anâmayam*; N. 10. 19: *suptâm utsṛǵya vâidarb^cîm prâdravad gataćêtasaḣ*; 12. 116. 13. 30. 22. 11. Dr. 8. 56. A. 6. 8. Incursare. Mah. 1. 8269.

c. *pra* praef. *vi* diffugere, aufugere. Mah. 3. 861: *diśaḣ sarvê vipradudruvuḣ*; R. Schl. I. 55. 22: *vipradrutâ b^cîtâ munayaḣ śataśô diśaḣ*; Mah. 1. 8323: *nivêśanâd viprâdravan.*

Hosted by Google

c. *pra* praef. *sam* procurrere, profugere, aufugere. Mah. 3. 239. 571. 888.

c. *vi* discurrere, diffugere, aufugere. N. 13. 18: *vidravanti bayât tadâ*; Sâ. 7. 4. Dr. 8. 25. 35. 40. — âtm. Su. 2. 16: *vyadravanta.*

2. द्रु *dru* 5. par. (*anutâpê*) poenitere. (Germ. vet. *DRUZ*, v. gr. comp. 109[b]. 1, *ga-driuzit*, *ar-driuzit* piget.)

द्रुड् *druḍ* 1. par. 6. par. (*maǵǵanê*) mergi, submergi.

द्रुण् *druṇ* 6. par. (*gatâu* K. *ǵâihmyê gatâu vadê* V.) ire; curvum, flexuosum esse; occidere.

द्रुम *drumá* m. (ut videtur pro *druhma*, a r. *darh drh* crescere, s. *ma*, sicut jam in primâ hujus libri editione *rôman*, pro *rôhman*, a r. *ruh* crescere deduximus, cf. Benfey 1. 96) arbor. N. 11. 39. (Cf. gr. δρῦς, goth. *triu* arbor, nisi pertinent ad *dấru*, q. v., ejecto *â*; gr. δένδρον, forma redupl., v. gr. 507, gr. comp. 583.)

द्रुमाय् *drumây* âtm. (denom. a *drumá s. y*, v. gr. 520) arborem aequare, arborem haberi, videri. Hit. 20. 22.

द्रुह् *druh* 4. par. interdum âtm. 1) nocere, infestare, inimicum, infensum esse alicui, offendere, laedere aliquem, cum dat. vel loc. vel acc. pers. Hit. 70. 14: *tat katan druhyati*; R. Schl. II. 25. 17: *mahâdvipâśća sinhâśća ... na tê druhyantu putraka*; II. 75. 22: *tasmâi sa druhyatâm pâpô yasyâ "ryô 'numatê gatah*; Mah. 3. 11471: *drôgdavyan naća mitrêśu*; 2. 2107: *pâṇḍavân mâ druhah*; Man. 2. 144: *tan na druhyât kadâćana.* 2) rem malam, perniciosam moliri, c. acc. rei. Hit. 69. 14: *sa nṛpatêh prâṇântikan druhyati.* (Cf. *drú*; hib. *driuch* „fretfulness, anger", *droch* „bad, evil"; subst. m. „death"; germ. vet. *TRUG* fallere, fraudare [*triugu*, *troug*, *trugumês*]; *drawian* minari; lett. *draudeht* minari [*deht* = *dêt* facere]; lat. *trux*, *atrox*, scr. *âdruh*?)

c. *abi* i. q. simpl. Mah. 3. 10102: *mâ parasvam abidrugdâh*; c. gen. Ṛgv. 5. 10: *mâ nô martâ abidruhan tanûnâm* „ne nostra mortales laedant corpora".

द्रू *drû* 9. par. âtm. (*hinsâyâm* K. *vadê gatâu* V.) ferire, laedere, occidere; ire. Cf. *druh.*

द्रेक् *drêk* 1. âtm. (*śabdôtsâhayôh* K. *svanôtsâhê* V.) sonare; posse.

द्रै *drâi* 1. par. dormire; v. *nidrâ.* (Lat. *dor-mio*; gr. δαρθάνω; sax. vet. *drôm* somnium; nostrum *Traum*; slav. *drêmati* dormitare; russ. *dre-ma* fem. sopor.

द्रोण *drôṇa* m. nom. pr. A. 11. 3.

द्रोणि *drôṇi*, द्रोणी *drôṇî* f. labrum, solium. R. Schl. II. 66. 16.

द्रोह *drôha* m. (r. *druh* s. *a*) offensio, laesio. B. 1. 38.

द्रौपदी *drâupadî* f. (a *drâupada*, quod a *drupada* s. *a*, v. gr. 580) nom. pr. Dr. 1. 5.

द्व *dva* v. *dvi.*

द्वन्द *dvanda* n. par (animalium), v. sq.

द्वन्द्व *dvandvá* n. (forma redupl. a *dva* insertâ nasali) 1) duplicitas. B. 2. 45. 2) par (animalium). Am. 3) rixa, lis, altercatio, certamen. Hit. 87. 20. 4) compositum copulativum (gr. 587). B. 10. 33.

द्वादश *dvâdaśá* (f. *-śî*, gr. 237) duodecimus. N. 17. 2.

द्वादशन् *dvâdaśan* (e *dva* producto *a* et *dáśan*) duodecim. (Gr. δώδεκα; lat. *duodecim*; hib. *dadeug*; hindost. *bâ-reh*, mutato *d* in *r*; lit. *dwy-lika*, mutato *d* in *l*; ita goth. *tva-lif* cum gutturali pro labiali, nostrum *zwö-lf*; v. gr. comp. 319 annot.)

द्वार् *dvâr* f. (fortasse e *tvâr*, cf. *tôraṇa*) janua, porta. N. 25. 7. Dr. 1. 8 (v. sq.).

द्वार *dvấra* n. id. (Russ. *dveri*; goth. *daur* n. id., them. *daura*, ejecto *â*, mutato *v* in *u*, praefixo *a* secundum generalem regulam, v. gr. comp. 82; lit. *durys* fem. pl. fores valvatae, *wartai* m. pl. porta cohortalis; hib. *dor*, *doras* „a door, gate, boundary"; gr. θύρα; lat. *foris*, cujus *f* respondet gr. θ; fortasse etiam πύλη et *porta*

Hosted by Google

huc pertinent, abjecto *d*, mutato *v* in *p* sicut e. c. in ṣend. *aspa* equus = scr. *áśva*, gr. ἵππος.)

द्वारस्थ *dvârasṫa* m. (e praec. et *sṫa* stans) janitor. In. 5. 17.

द्वि *dvi* duo in initio compp. (Thema primitivum est *dva*, cf. slav. *dva* nom. masc. dual.; lit. *du*; goth. *tvai* nom. m. pl.; gr. δύω, δύο; lat. *duo*; hib. *da*, *do*, *di*; cum *dvi* in initio compp. cf. gr. δι-, lat. *bi*, ita ṣend. *bi*, v. gr. comp. 309.)

द्विज *dviǵá* m. (bis natus, e praec. et *ǵa* natus) 1) avis. N. 12. 7. 2) dens. N. 12. 66. 3) Brâhmanus. Br. 2. 13.

द्विजाति *dviǵâti* f. (Bah. e *dvi* et *ǵâti* natales, origo) Brâhmanus. Su. 2. 16.

द्वितय *dvítaya* n. (a *dvi* s. *taya*) par. (Hib. *deidhe* „two things, a double proportion, a pair or couple".)

द्वितीय *dvitíya* (a *dvi* s. *tíya*) secundus. — *dvitíyam* adv. iterum. N. 8. 7.

द्वित्र *dvitrá* m. n. pl. *dvitrá* f. pl. (*dvitrâh dvitrâṇi*, e *dvi* duo et *tra*, quod correptum esse videtur e *traya*, a *tri* tres) duo vel tres. Ragˊ. 5. 25: *dvitrâṇy ahâni.*

द्विदन्त् *dvídant* (*-dan*, *-dati*, *-dat*, Bah. e *dvi* et *dant* q. v.) bidens. Hêm. (Lat. *bidens.*)

द्विध *dvidˊa* adj. (a *dvi* s. *dˊa*) bipartitus. Su. 1. 6.

द्विधा *dvidˊá* adv. vel adj. indecl. bipartito, bifariam, bipartitus. N. 10. 27. Sâ. 4. 33. (Cf. gr. δίχα, δίχθα.)

द्विप *dvipa* m. (bis bibens, e *dvi* pro *dvis* et *pa* bibens) elephantus.

द्विपद् *dvipád* m. (bipes, Bah. e *dvi* et *pad* pes) homo. N. 5. 42. (Lat. *bipes*, gr. δίπους.)

द्विरद *dvirada* m. (bidens, Bah. e *dvi* et *rada*) elephantus.

1. द्विष् *dviś* 2. par. âtm. odisse, infestum esse, c. acc. vel dat. Bˊ. 2. 57: *ná 'bˊinandati na dvêṣṭi*; 18. 10: *na dvêṣṭy akuśalaṅ karma kuśalan ná 'nuṣaǵǵatê*; Mah. 2. 1935: *adviśantaṅ kaṫan dviṣyât tvâdṛśah*; Ṛgv. 50. 13: *dviśantam mahyam*; Bˊaṭṭ. 18. 9: *dvêṣṭi prâyô guṇibˊyô 'spi naća snihyati kasyaćit.* — *dviśant* m. (part. praes.) inimicus. N. 12. 95. Sâ. 7. 4. Bˊ. 16. 19. (*dviś* fortasse e *dvi* duo ortum est, cf. *dus.* — Cf. ṣend. *dbiś* odisse, gr. comp. 39. Ewaldius huc trahit gr. μισέω, abjecto *d*, sicut in lat. et ṣend. *bis* = scr. *dvis*, mutato *v* in μ, sicut in lat. *mare* = scr. *vâri*, v. gr. comp. 63; μισέω autem, si re verâ huc pertinet, nititur formâ caus. *dvêśáyâmi*; abjecto priore diphthongi *ê* elemento et producto posteriore, sicut e. c. in lat. *cecīdi* a *caedo.* Etiam praefixum nostrum *mis-* huc vel ad *dvis* pertinere videtur; goth. *missa* in *missa-dêths*, *missa-quiss*, *missa-leiks*, v. Graff. II. 862.)

c. *pra* i. q. simpl. Bˊ. 16. 18: *mân pradviśantah.*

c. *vi* id. Man. 2. 57: *lôkavidviṣṭam.*

2. द्विष् *dviś* m. (nom. *dviṭ*, r. *dviś*) inimicus. Su. 2. 11.

द्विषन्त् *dviśant* v. *dviś.*

द्विस् *dvis* (a *dvi* s. *s*) bis. (Gr. δίς, lat. et ṣend. *bis*; etiam lat. praefixum *dis-* [*discedo*, *discerpo*] huc pertinere videtur.)

द्वीप *dvípá* m. (secundum Wils. e *dvi* et *ápa* aqua, abjecto *a* et producto *i*; cf. *samípa*, *pratípa*) insula. N. 12. 113.

द्वीपिन् *dvípín* m. (a praec. s. *in*) tigris, pardus (a maculosâ pelle). N. 12. 2. 129.

द्वेष *dvêśá* m. (r. *dviś* s. *a*) odium. In. 5. 62.

द्वेष्टार् -ष्टृ *dvêṣṭár -ṣṭṛ* m. (r. *dviś* s. *târ tṛ*) osor, inimicus. Bˊ. 12. 13.

द्वेष्य *dvêśya* (r. *dviś* s. *ya*) odiendus, odiosus, invisus. Bˊ. 6. 9. 9. 29.

द्वैध *dvâidˊa* n. (a *dvidˊa* bipartitus, s. *a*) duplicitas. Bˊ. 5. 25.

द्वैरथ *dvâiraṫa* n. (a *dviraṫa* — pl. *dviraṫâs* — duo heroes, duo pugnatores, s. *a*) singulare certamen, duorum inter se certamen. N. 26. 8.

Hosted by Google

ध dʿ.

धक्क् *dʿakk* 10. par. (*nâśanê*) destruere, occidere; cf. *nakk.*

धण् *dʿaṇ* 1. par. (*dʿvanê*) sonare; cf. *dʿan*, *dʿvaṇ*, *dʿraṇ*, *dʿvan*, *svan*, *kaṇ*, *kuṇ*, *ćaṇ*, *ćan.*

1. धन् *dʿan* 3. par. (*dʿânyê*) fruges ferre, parere. K.: *dadʿanti śâlim bʿûmiħ.*

2. धन् *dʿan* 1. par. (*ravê*) sonare; v. *dʿaṇ.*

धन *dʿána* n. (r. 1. *dʿan* s. *a*) divitiae, opes. Su. 4. 12.

धनञ्जय *dʿanańǵayá* m. (divitias vincens, ex acc. *dʿánam* et *ǵaya* vincens) nomen Arǵuni.

धनिक *dʿanika* m. (a *dʿána* s. *ika*) creditor, v. 1. *vid* caus.

धनिन् *dʿanín* (a *dʿána* s. *in*) dives.

धनुर्धर *dʿanurdʿara* m. (e *dʿánus* et *dʿara*) arcitenens, sagittarius.

धनुष्मत् *dʿanuśmant* (a *dʿánus* s. *mant mat*, v. euph. r. 101[a]) arcu praeditus, arcitenens, sagittarius. Dr. 2. 8.

धनुस् *dʿánus* n. (a *dʿan*, formâ primitivâ radicis *han*, q. v., s. *us*) arcus; v. *dʿánva*, *dʿánvan.*

धन्य *dʿánya* (a *dʿána* s. *ya*) dives, fortunatus, felix. In. 4. 16.

धन्व् *dʿanv* 1. par. (*vraǵê*; scribitur *dʿav*, gr. 110[a]) ire; cf. *dʿâv.*

धन्व *dʿánva* n. (a *dʿan* s. *va*; v. *dʿánus*) arcus.

धन्वन् *dʿánvan* m. n. (a *dʿan* s. *van*; v. *dʿánus*) arcus. Dr. 5. 19. in fine compp. Baḥ.

धन्विन् *dʿanvín* m. (a *dʿánva* vel *dʿánvan*, v. gr. 583, s. *in*) arcitenens, sagittarius. N. 1. 4.

धम् *dʿam* v. *dʿmâ.*

धमनी *dʿamánî* f. (r. *dʿam* = *dʿmâ* s. *ana* in fem.) vena. Ḣ. 2. 10.

1. धर् धृ *dʿar dʿṛ* 1. par. âtm. 1) tenere, ferre, gerere. Ḣit. 68. 13: *kanakasûtraṅ ćańćvâ dʿṛtvâ*; N. 15. 5: *śîgʿrayânê sadâ buddʿir dʿriyatê mê*; Maḥ. 2. 81: *dadʿâra paramam vapuħ*; Ragʿ. 10. 59: *tâbʿir garbʿaħ praǵâbʿûtyâi dadʿrê dêvâṅśa-sambʿavaħ.* 2) detinere. Ḣit. 90. 9: *taddûtaħ … tâvad dʿriyatâṅ yâvad durgaṅ saǵǵîkriyatê*; 58. 8: *svakandarê dʿṛtaħ.* 3) sustentare, servare. Lass. 24. 12: *kô mâṅ dʿartuṅ samartʿaħ.* Pass. superstitem esse, vivere. N. 26. 13: *diśṭyâća dʿriyasê râǵan*; Sâ. 6. 13. Man. 3. 220. Cum terminationibus par. (gr. 446) Maḥ. 1. 7173: *kaććit tasya dʿriyanti putrâħ*; 3. 16580: *yâvad bʿûmir dʿariśyati*; N. 5. 33: *yâvaćća mê dʿariśyanti prâṇâ dêhê.* — Caus. 1) ferre, tenere, sustentare, conservare, perferre. N. 1. 18. 3. 14. 16. 18. 18. 9. 24. 35. A. 7. 13. 10. 26. Bʿ. 15. 13. 18. 34. 2) putare, dafürhalten. Bʿ. 5. 9: *indriyâṇi 'ndriyârtʿêśu vartanta iti dʿârayan.* (Cf. *bʿar bʿṛ*, unde fortasse *dʿar dʿṛ* mutatâ labiali aspiratâ in dentalem; respicias gr. θήρ, φήρ, lat. *fera*, quae fortasse a portando dicta, ita ut primitive jumentum onerarium significaverint, sicut scr. *dʿurîṇa.*)

c. *abʿi* caus. sustinere, conservare. Maḥ. 3. 16221.

c. *ava* caus. intelligere. Mṛ. 162. 10: *na samyag avadʿârayâmi*; Maḥ. 1. 1749: *anukrôśâtmatâṅ tasyâ 'vadʿârya*; 3. 11210: *madvâkyam avadʿârya.*

c. *upa* caus. scire, intelligere. Bʿ. 9. 6: *yatʿâ ''kâśastʿitô nityam vâyuħ … tatʿâ sarvâṇi bʿûtâni matstʿânî 'ty upadʿâraya*; 7. 6. Maḥ. 1. 7805. Man. 12. 27. 29.

c. *pari* caus. ferre. Maḥ. 3. 10907.

c. *pra* caus. considerare, perpendere. Maḥ. 1. 3581: *êvam pradʿârya.*

c. *pra* praef. *sam* caus. 1) tradere. Maḥ. 3. 11741: *drâupadîmârśṭiśêṇâya sampradʿârya*; 3. 8772: *samudrasya kśayê buddʿiħ sampradʿâryatâm.*

2) considerare, perpendere. Maḥ. 2. 1652: *sampradʿârya yat kśêmam*; Râm. II. 96. 54. 3) comparare, c. acc. Man. 10. 73: *anâryam âryakarmâṇam âryańćâ 'nâryakarmiṇań sampradʿârya.*

c. *vi* 1) tenere, retinere. Bʿar. 3. 58. 2) ferre, gerere. Ragʿ. 13. 40: *vidʿṛtâsiḣ* (schol. *dʿṛtakʿaḍgaḣ*). Caus. 1) retinere, sistere. Maḥ. 3. 676: *vêgam vêgavatô vidʿârayan.* 2) denegare, abnuere. R. Schl. II. 13. 3: *mamaćâi 'nam varań kasmâd vidʿârayitum iććasi.* 3) ordinare, instituere. Maḥ. 1. 5549: *sarvakâryâṇi daṇḍênâi 'va vidʿârayêt.*

c. *sam* caus. 1) tenere, gerere, habere. Maḥ. 1. 6383: *brâhmań sandʿârayańs têǵas.* 2) sustentare, conservare. Maḥ. 3. 168: *tvayâ sandʿâryatê lôkaḣ.* 3) perferre, pati. R. Schl. II. 63. 38: *tâu ... kaṡṭân tṛṡṇâń sandʿârayiṡyataḣ.* 4) retinere, cohibere, reprimere. Maḥ. 1. 3323: *yaḣ sandʿârayatê manyum.*

2. धर् धृ *dʿar dʿṛ* 1. âtm. (*avadʿvańsê*) decidere, delabi.

3. धर् (धॄ) *dʿar* (*dʿṝ*) 9. par. *dʿṛṇâmi* senescere. Cf. *ǵar* (*ǵṝ*).

धर *dʿara* (r. *dʿar dʿṛ* s. *a*) ferens, tenens, gerens, in fine compp. In. 5. 11. A. 6. 10.

धरणी *dʿaraṇî* f. (quae fert, r. *dʿar dʿṛ* s. *ana* in fem.) terra. Ḥ. 1. 28. Dr. 6. 11.

धरणीधर *dʿaraṇîdʿara* m. (terram ferens, e praec. et *dʿara*) mons.

धरा *dʿarâ* f. (fem. τοῦ *dʿara*) terra. (Cambro-brit. *daiar* id.; armor. *duar*; v. Pictet p. 46; fortasse etiam lat. *terra* huc pertinet.)

धराभृत् *dʿarâbʿṛt* m. (terram ferens, e praec. et *bʿṛt* ferens) mons. A. 7. 27.

धरित्री *dʿaritrî* f. (quae fert, r. *dʿar dʿṛ* s. *târ tṛ* adjecto fem. signo *î*) terra. Am.

धर्ज् धृज् *dʿarǵ dʿṛǵ* 1. par. (*gatâu*) ire; v. *dʿarńǵ dʿṛńǵ*, *dʿrańǵ*, *dʿriǵ*.

धर्ञ्ज् धृञ्ज् *dʿarńǵ dʿṛńǵ* 1. par. (scribitur *dʿarǵ dʿṛǵ*, gr. 110[a]) id.

धर्म *dʿárma* m. (r. *dʿar dʿṛ* s. *ma*) 1) jus, justitia, officium. N. 4. 10. 17. 5. 27. 38. 45. 6. 8. 7. 13. 10. 24. 2) nomen dei Yami. Ḥ. 1. 34.

धर्मतस् *dʿarmatas* adv. (e praec. s. *tas*) ex jure, juste. Br. 3. 3. N. 6. 9.

धर्मराज् *dʿarmarâǵ* m. (nom. *-râṭ*, e *dʿárma* et *râǵ* regens, justitiam regens, justitiae rex) nomen Yudʿiṡʿṭiri. Dr. 8. 13.

धर्मराज *dʿarmarâǵa* m. (juris, justitiae rex, e *dʿárma* et *râǵa* rex, regens) 1) nomen dei Yami. 2) nomen Yudʿiṡʿṭiri. Ḥ. 1. 8.

धर्मराजता *dʿarmarâǵátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstr. praec., nominatum esse Dʿarmarâǵa. Sâ. 5. 40; cf. *yamatva.*

धर्मविद्य *dʿarmavidya* (Baḥ. e *dʿárma* et *vidyâ* f. scientia) juris, officiorum scientiam habens. Ḥ. 1. 36.

धर्मशील *dʿarmaṡîla* (Baḥ. e *dʿárma* et *ṡîla* natura, indoles) in jure (versantem) indolem habens. In. 1. 22.

धर्मात्मन् *dʿarmâtman* (Baḥ. e *dʿárma* et *âtmán* animus) justum animum, in jure (versantem) animum habens. Ḥ. 1. 48.

धर्मिन् *dʿarmin* (a *dʿárma* s. *in*) juri, officio deditus. Su. 2. 3.

धर्म्य *dʿármya* (a *dʿárma* s. *ya*) justus, legitimus. Bʿ. 9. 2.

1. धर्ष् धृष् *dʿarṡ dʿṛṡ* 5. par. 1) audere. Maḥ. 1. 35. 73: *na tvân dʿṛṡṇumaḣ praṡṭum.* Part. perf. pass. *dʿṛṡṭá* audax. Bʿar. 3. 48. R. Schl. II. 96. 43. 2) sustinere, resistere. Maḥ. 6. 453: *vayań hi ṡaktisampannâ akâlê tvâm adʿṛṡṇuma.* (V. 2. *dʿarṡ dʿṛṡ* et cf. gr. θάρσος, θαρσέω, θράσος, θρασύς; lit. *drasùs* audax, *drystu* audeo, praet. *drysau*; goth. *ga-DARS* audere, *ga-dars* audeo, audet, *ga-daursum* audemus [praet. cum signif. praes.]; germ. vet. *TARR*, *DARR* per assimil. e *TARS*, *DARS*, *ge-tars-t* audes, v. Graff. 5. 441; hib. *dasachd* „fierceness, boldness",

Hosted by Google

dasidh „furious, mischievous", *donaighim* „I dare, defy, adventure".)

2\. धर्ष् धृष् *d'arś d'ṛś* 1. et 10. par. laedere, violare, opprimere, superare. N. 3. 15: *têgasâ tasya d'arśitâḣ*; R. Schl. I. 24. 13: *na suptan d'arśayiśyanti nâirṛtâḣ*; I. 25. 11: *tapasyantam iḥa s'ṭâṇum . . . ad'arśayad durmêd'âḣ*; Maḥ. 1. 3454: *ǵarâ tvâm aćirâd d'arśayiśyati*; 1.1677: *na ḥi tań râǵaśârdûlam ad'arśayan.* — *d'arśayituń striyam* feminam violare, stuprare. R. Schl. I. 49. 6: *ṛśipatnîn d'arśayitvâ*; N. 10. 14: *naćâi 'śâ têgasâ śakyâ kâićid d'arśayitum paṫi.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. I. 97. 9. 34. 27. A. 5. 3. N. 11. 36.

c. *vi* id. Maḥ. 1. 1421: *ragâńsi mukuṭâny êśâm uttiṭâni vyad'arśayan.*

धर्ष *d'arśa* v. *durd'arśa.*

धर्षण *d'arśaṇa* n. (r. *d'arś d'ṛś* s. *ana*) oppressio, actio inferendi vim (in aliquem). Dr. 6. 28.

धव *d'avá* m. 1) vir. 2) maritus. Am. (V. *vid'avâ* vidua, et cf. hib. *dea*, *dae* „a man, a person", v. Pictet p. 29.)

धवल *d'avalá* (r. *d'âv* purificare, correpto *â*, s. *ala*) albus.

धा *d'â* 3. par. âtm. (anom. v. gr. 577) 1) ponere. B'. 14. 3: *tasmin garb'an dad'âmy aḥam*; Ḥit. 76. 9: *niḣśańkan d'îyatê lôkâiḣ paśya b'asmaćayê padam*; — *manô d'âtum*, *matin d'âtum* animum intendere, convertere ad aliquid, constituere; c. dat. vel locativo. N. 13. 4: *nivêśâya manô dad'uḣ*; R. Schl. I. 9. 40: *gamanâya matin dad'uḣ*; Man. 12. 23: *d'armê dadyân manaḣ.* — Cum infin. R. Schl. I. 11. 1: *râǵâ yaśṭum manô dad'ê.* Cum *śrat* fides (*śradd'â*), fidem ponere, credere, c. acc. interdum cum dat. vel gen. Maḥ. 1. 3060: *kas tê śradd'âsyatê vaćaḣ*; 2. 217: *kaććin na śraddad'âsi strîṇâm*; Yaǵur-V. (v. Westerg.): *śrad asmâi vaćasê dad'âtana*; B'. 12. 20: *śraddad'âna.* 2) dare, tribuere. N. 14. 11: *tatra tê 'han śrêyô d'âsyâmi*; Man. 1. 29: *yad yasya sô 'dad'ât.* 3) âtm. sumere, assumere, accipere (proprie sibi dare, cf. *dâ* praef. *â*). Ḥit. 7. 16: *kaćaḣ kâńćanasańsargâd d'attê mârakatîn dyutim.* 4) tenere, ferre, gerere, habere. Nalôd. 1. 17: *dad'atî mâram b'âb'iḣ*; 2. 52; Rag'. 9. 39: *yuvatayaḣ kusuman dad'ur âḥitam tadalakê*; B'aṭṭ. 4. 16: *dad'ânâ balib'am mad'yam.* 5) sustentare. Rag'. 1. 26: *dad'atur b'uvanadvayam.* — Part. perf. pass. *ḥitá* (gr. 543) 1) intentus. B'. 16. 9. 2) bonus; subst. n. bonum, salus, felicitas. Br. 2. 4. 25. (Gr. τίθημι; lat. *do* in compositis nonnullis [*condo*, *abdo*, *perdo*, *vendo*, *pessumdo*, *credo* = scr. *śraddad'âmi*, v. gr. comp. 632]; lit. *demi*, *dedù* pono, colloco; goth. *dê-ths*, them. *dêdi* factum, in *missadêths*; sax. vet. *dôm* facio, *dôs* facis, *dôt* facit = scr. *dád'âmi*, *dád'âsi*, *dád'âti* [v. *d'âtá'r -tṛ'*, *d'â* praef. *vi*, send. [zend script] *d'â* facere, creare]; germ. vet. *tôm*, *toam*, *tuam*, *tuon* facio; nostrum *thue*; huc etiam pertinet syllaba *te* in praeteritis ut *suchte*, *machte*; goth. *sôkidêdum* quaesivimus, *sôkidêdjau* quaererem, v. gr. comp. 620 sq.; slav. *dê-juń* facio, *dê-lo* opus; hib. *deanaim* „I do, make act, work", *dan* „work".

c. *anu* favere. Rag'. 17. 36: *anudad'yur anud'êyam.*

c. *antar* in se accipere. Rag'. 15. 81: *pṛt'ivi mâm antard'âtum arḥasi.* 2) tegere, occulere. Maḥ. 4. 1042: *iśub'ir vyatisarpadb'ir âdityô 'ntarad'îyata*; 1683: *karṇam . . . antardad'ê ǵ'ôraśarâug'avṛśṭyâ*; 1. 8713: *antard'âyâ 'tmânam.* Se occulere. (âtm.) B'aṭṭ. 5. 32: *antard'atsva râmât.* — Pass. invisibilem fieri, evanescere. Su. 1. 17: *tataḣ striyas tâ 'db'utan tat sarvam antarad'îyata*; N. 12. 96: *tâpasâ 'ntarḥitâḣ sarvê*; 14. 12. 26; Maḥ. 1. 119: *antarḥitânâm b'ûtânân nisvanô 'b'avat*; 1. 4710: *vâg antarḥitâ 'bravît.*

c. *api* vel *pi* tegere, claudere. In. 5. 36: *karṇâu hastâbʿyâm pidʿâya*; A. 6. 11: *dvârâṇi pidadʿuḣ.*

c. *abʿi* 1) referre, narrare, exponere. N. 12. 76: *vistarêṇâ 'bʿidʿâsyâmi*; 13. 18. Bʿ. 18. 68. 2) nominare. Bʿ. 13. 1: *kšêtram ity abʿidʿîyatê*; 18. 11. 3) oppugnare, invadere. Maḥ.: *mâgadʿân abʿyadʿâd balî.*

c. *ava* 1) ponere. Maḥ. 1. 4503: *kuṇḍêšu garbʿân avadadʿê.* 2) animum intendere. Ḥit. 83. 15: *dêva avadʿîyatâm*; R. Schl. II. 63. 4: *avaḥita.*

c. *ava* praef. *abʿi* tegere. R. Schl. II. 40. 33: *aśrubʿiḣ patitâir abʿyavaḥitam praśaśâma mahîrâgaḣ.*

c. *ava* praef. *vi* id. Ragʿ. 9. 57: *ḥariṇasya vyavadʿâya dêḥam.*

c. *â* 1) ponere, imponere, apponere, applicare. Sâ. 1. 18: *maḥišyâṅ garbʿam âdadʿê*; N. 13. 69: *iti mê vratam âḥitam*; 24. 19: *agnâv agnir ivâ ''ḥitaḣ*; Bʿ. 12. 8: *mayy êva mana âdʿatsva*; Br. 2. 15: *katʿaṅ śakšyâmi bâlê 'smin guṇân âdʿâtum*; Ragʿ. 7. 17: *tam âdʿâya vivâḥasâkšyê.* 2) dare, tribuere. Su. 4. 23: *indrê trâilôkyam âdʿâya.*

c. *â* praef. *abʿi* ponere, apponere. Man. 8. 372: *abʿyâdadʿyuḣ kâšṭʿâni tatra.*

c. *â* praef. *upa* facere. R. Schl. II. 35. 28: *mâ tvam ... bʿartâraṅ lôkabʿartâram asaddʿarmam upâdadʿâḣ.*

c. *â* praef. *sam* 1) id. N. 22. 10. 23. 12. Su. 1. 7. Bʿ. 12. 9. 17. 11. 2) animum intendere. N. 22. 2. 5. Sâ. 6. 12: *samâḥita.* 3) animadvertere. Ḥit. 110. 14: *utpannâm âpadaṅ yas tu samâdʿattê sa budʿimân.* 4) emendare, corrigere. Ḥit. 88. 22: *mantrabʿêdê 'pi yê dôšâḣ sambʿavanti maḥîpatêḣ | na śakyâs tê samâdʿâtum.*

c. *upa* ponere, apponere, imponere, supponere, adhibere. R. Schl. II. 42. 16: *aśmânam upadʿâya śayišyatê*; II. 61. 7: *śêtê bʿugam upadʿâya*; Ragʿ. 8. 29: *kriyâ ḥi vastûpaḥitâ prasîdati*; 8. 76: *śṛṇu ... tân (sarasvatîm) ḥṛdićâi 'nâm upadʿâtum arḥasi.*

c. *tiras* pass. invisibilem fieri, evanescere. Ragʿ. 10. 48: *kṛšṇamêgʿas tirôdadʿê*; 11. 91: *ṛšis tirôdadʿê*; Ur. 73. 2: *yatra mê nayanayôḣ sâ tirôḥitâ.*

c. *ni* 1) deponere. Ḥit. Ser. 40: *mṛgan nidʿâya*; Ragʿ. 3. 50: *mâ nidʿâḣ padan padavyâm*; 4. 1: *dinântê niḥitan têgʿaḣ savitrâ.* — *kriyân nidʿâtum* operam convertere (in aliquam rem). Ḥit. 8. 1. 2) sepelire. Man. 5. 68: *ûnadvivâršikam prêtan nidadʿyur bândʿavâ vaḥiḣ.* — Caus. deponi, asservari jubere. Man. 8. 30: *pranašṭasvâmikaṅ riktʿaṅ râgâ tryabdan nidʿâpayêt.*

c. *ni* praef. *upa* deponere. Man. 8. 37: *pûrvôpaniḥitanidʿiḣ.*

c. *ni* praef. *pra* deponere, infigere. Man. 55. 21: *yadi maṇis trapuṇi praṇidʿâyatê.* — *kâyam praṇidʿâtum* corpus prosternere. Bʿ. 11. 44. *manô*, *budʿdim praṇidʿâtum* animum, intellectum intendere, convertere ad aliquid. Bʿatt. 6. 142. R. Schl. II. 22. 14.

c. *ni* praef. *sam* + *pra* seponere, negligere. Maḥ. 3. 13194: *tavâi 'vâ ''gñâṅ sampraṇidʿâya.*

c. *ni* praef. *vi* deponere. Maḥ. 1. 2984: *vinidʿâya tatô bʿâraṅ sannidʿâya pʿalânića*; Gita-G. 4. 11: *stanaviniḥitaṅ ḥâram.*

c. *ni* praef. *sam* id. Maḥ. 1. 482: *sannidadʿus tatra ... âyudʿâni*; 1. 2984: *sannidʿâya pʿalâni.* — *dṛšṭiṅ sannidʿâtum* adspectum convertere aliquo, c. loc. Ragʿ. 13. 44: *dṛšṭiṅ saḥasrârćiši sannidʿattê.* — *sanniḥita* propinquus. Ḥit. 22. 5; v. *sannidʿi.*

c. *pari* circumponere, induere. R. Schl. I. 2. 10: *paridʿâya valkalam.*

c. *puras* 1) praeponere. Maḥ. 3. 1973. 2) magni facere. Ragʿ. 12. 43.

c. *vi* 1) ponere, collocare. Ragʿ. 6. 37: *tâm agrataḣ ... anûparâgasya vidʿâya.* 2) dare, tribuere. Su. 1. 23: *yuvayôr ḥêtunâ 'nêna nâ 'maratvam vidʿîyatê*; Bʿ. 7. 21. N. 17. 21. 3) facere. N. 13. 26:

Hosted by Google

tayê 'yam vihitâ pûrvam mâyâ; Hit. 27. 5: *asmâi pûǵân vid'êhi*; N. 12. 121. 4) âtm. accipere (sibi dare). R. Schl. I. 8. 27: *putrân vid'âsyatê mahâyaǵńê*; In. 4. 3. 5) decernere, constituere. Râm. I. 40. 4: *dêśô vid'îyatâń yatra vatsyâmahê*; v. *vid'âna*, *vid'i*.

c. *vi* praef. *anu* sequi; obsequi, obtemperare. R. Schl. II. 22. 26: *tvam apy anuvid'êya mâm pratisańhâraya kśipram âb'iśêćanikîń kriyâm.* In pass. id. Mah. 1. 4721: *tańćâi 'va d'armam . . . anuvid'îyantê*; B'. 2. 67 (cf. Mah. 3. 13945).

c. *vi* praef. *prati* facere, parare. R. Schl. II. 32. 2: *ćamûń pratividîyatâm.*

c. *vi* praef. *sam* 1) ponere, imponere. Mah. 2. 1510: *putran dâmôdarôtsańgê dêvî samvyadad'ât.* 2) facere, efficere. Rag'. 1. 72: *tasmân mućyê yat'â . . . tat'â vid'âtum arhasi.* 3) decernere, constituere. R. Schl. I. 38. 4: *yad atrâ 'nantarań kâryam . . . sańvid'atsva*; N. 24. 4: *viditań vâ 't'avâ 'ǵńâtam pitur mê sańvid'îyatâm*; Dr. 7. 11.

c. *sam* 1) conjungere. R. Schl. I. 32. 19: *mantrasańhita.* Reconciliare. Man. 7. 66: *dûta êva hi sand'attê b'inatty êvaća sańhatân*; Hit. 24. 15: *suǵanas tu kanakag'aṭavad durb'êdyaśćâ "su sand'êyań.* Se conjungere, societatem inire, pacem inire, cum instrum. Hit. 24. 5: *śatruṇâ na hi sandad'yât*; 119. 15: *satyad'armavyapêtêna na sandad'yât.* 2) imponere (praesertim sagittam arcui). Rag'. 3. 53: *d'anuśy amôg'ań samad'atta sâyakam*; 11. 28: *sandad'ê d'anuśi vâyudâivatam* (*astram*); Mah. 1. 5280: *sand'atsva vâṇam.* 3) appropinquare. Dr. 8. 11: *sand'âya rat'êna* (v. *sannid'â*). — *d'anuń sand'âtum* arcum intendere. Râm. I. 62. 32. 38.

c. *sam* praef. *anu* investigare, explorare, exquirere. Hit. 90. 21: *durgam anusand'êhi*; 87. 21; Man. 12. 106; v. *anusand'âna.* — *âtmânam anusand'âtum* mentem colligere. Hit. 125. 20.

c. *sam* praef. *ab'i* vincere, superare. Man. 7. 159: *tân sarvân ab'isandad'yât sâmâdib'ir upakramaiń* (schol. *vaśîkuryât*).

c. *sam* praef. *sam* + *ab'i* 1) imponere. Mah. 3. 10452: *pradêśinîn tatô 'ssyâ "syê śakrań samab'isandad'ê.* 2) facere. Mah. 3. 12714: *tapań samab'isand'âya.*

c. *sam* praef. *upa* conjungere. H. 2. 20: *vaćań krûrâb'isańhitam.*

c. *sam* praef. *prati* 1) conjungere. Su. 2. 4: *viǵayapratisańhita.* 2) dirigere. cum acc. Mah. 3. 1926: *manyus tasya kat'ań śâmyên mâńćâi "va pratisańhitań.*

धातु *d'â'tu* m. (ut videtur, a r. *d'â* s. *tu*) 1) metallum. N. 1. 2. 2) radix verbi. Rag'. 3. 21.

धातार् -तृ *d'âtâr -tṛ* m. (r. *d'â* s. *târ tṛ*) 1) creator. B'. 9. 17. 2) nomen dei Brahmae. Br. 1. 29.

धात्री *d'âtrî* f. (r. *d'â* vel *d'ê* s. *târ tṛ* cum signo fem. *î*) nutrix. N. 8. 4. 13. 49.

धात्रेयिका *d'âtrêyikâ* f. (a seq. s. *ika* in fem.) nutrix. Dr. 6. 9. 10. 17.

धात्रेयी *d'âtrêyî* f. (a *d'âtrî* s. *êya* in fem.) collactanea.

धान्य *d'ânya* n. (a *d'ana* s. *ya*) frumentum. R. Schl. I. 1. 90.

धामन् *d'âman* n. (r. *d'â* s. *man*) 1) domus, domicilium. B'. 8. 21. 2) corpus. 3) splendor. Rag'. 6. 6. 18. 22. 4) robur. Rag'. 11. 85. (Cf. lat. *do-mus*, hib. *dai-m* „a church, a house, people"; germ. vet. *dô-m*; slav. *do-mŭ*.)

धार *d'âra* (r. *d'ar d'ṛ* s. *a*) ferens, gerens, in fin. compp.

धारण *d'âraṇa* n. (r. *d'ar d'ṛ* cl. 10, s. *ana*) gestatio, portatio. N. 5. 24.

धारणा *d'âraṇâ* f. (fem. praec.) servatio, conservatio, perseverantia. B'. 8. 12.

धारा *d'â'râ* f. (fem. a *d'âra*) 1) gutta, stilla. A. 8. 4. 5. 6. 7. 2) acies (ensis, securis). Hit. 94. 12. Rag'. 6. 42.

Hosted by Google

धारासार *dʿârâsâra* m. (e praec. et *sâra* aqua) imber. Ur. 59. 16.

धारिन् *dʿârin* (r. *dʿar dʿṛ* s. *in*) ferens, gerens. In. 5. 6. Su. 1. 8. 30. 2. 3. A. 10. 52.

धार्तराष्ट्र *dʿârtarâśṭra* m. (a *dʿṛtarâśṭra* s. *a*) Dʿṛtarâśṭri filius. H. 1. 15.

धार्मिक *dʿârmiká* adj. (a *dʿárma* s. *ika*) juri, officio deditus, probus, honestus. Sâ. 1. 2.

धाव् *dʿâv* 1. par. âtm. 1) currere, accurrere. N. 11. 19: *itaśćê 'taśća dʿâvati*; 8. 12: *vanagulmâṅśća dʿâvantaṅ*; Sâ. 6. 5: *unmattâv iva dʿâvataṅ*; Mah. 3. 12929: *satatan dʿâvamânaṅ*. 2) lavare, abluere. Bʿaṭṭ. 14. 50: *dadʿâvâ 'dbʿiś ćakśus tasya*. Part. perf. pass. *dʿâutá*. Ragʿ. 11. 80: *vṛśṭidʿâuta*; 16. 49. 19. 10. — Caus. lavare. Man. 4. 65: *na pâdâu dʿâvayêt kâṅsyê bʿâganê*. (Gr. θέω e θέϝω, θεύσομαι; hib. *deifir* „haste, speed, quickness"; lat. *lavo*, mutato *dʿ* in *l*, nisi pertinet ad *plu*, caus. *plâvâyâmi*, abjecto *p*. Ad caus. *dʿâvâyâmi* etiam trahi posset goth. *daupja*; sax. vet. *dôpju* baptizo, mutato *v* in *p* [v. *dru*]; nostrum *taufe*. Cf. *dʿu*, *dʿû*.)

c. *anu* 1) cursu celeriter sequi. Mah. 3. 13171. 2) accurrere. N. 11. 23: *mâm . . . kimartʿan nâ 'nudʿâvasi*.

c. *apa* abire, decedere, recedere. Man. 8. 54.

c. *abʿi* accurrere. N. 14. 2. Dr. 6. 10. 27. A. 3. 24.

c. *â* accurrere, currere. N. 13. 13: *bʿayâd âdʿâvamânâṅ*.

c. *upa* accurrere. Dr. 8. 33.

c. *upa* praef. *sam* id. N. 1. 23.

c. *nis*, *nirdʿâuta* ablutus. Ragʿ. 5. 70.

c. *pari* circumcurrere, circumerrare. Br. 3. 17. N. 10. 18. 13. 66.

c. *pari* praef. *vi* circumvenire, cingere (hostem). Dr. 8. 1.

c. *pra* procurrere, aufugere. N. 13. 17. Sâ. 5. 39. Progredi, exire. Man. 4. 38: *na pradʿâvêćća varśati*. — Caus. 1) lavare jubere. Mah. 4. 275: *yô mê na dadyâd uććiśṭan naća pâdâu pradʿâvayêt*. 2) lavare. Mah. 3. 14024: *pâdâu pradʿâvayê*.

c. *prati* contra aliquem currere. Mah. 3. 431.

c. *sam* concurrere. Mah. 3. 8873: *saṅkruddʿâṅ samadʿâvanta*.

धावन *dʿâvana* n. (r. *dʿâv* s. *ana*) lavatio. N. 13. 68. R. Schl. I. 9. 58.

धि *dʿi* 6. par. *dʿiyâmi* (*dʿâraṇê* K. *dʿṛtâu* V.; ut mihi videtur e *dʿâ*, attenuato *â* in *i*) tenere, ferre.

धिक् *dʿik* interj. (fortasse a r. *diḥ* regressâ aspiratione, v. gr. 81[a]) exclamatio aversationis, detestationis, c. acc. H. 3. 18. Br. 1. 14. 35.

धिक्ष् *dʿikś* 1. âtm. (*sandîpanê gʿîvanê klêśanê* K. *sandîpê klêśê gʿîvê* V.) flagrare; vivere; languescere. K.: *sandʿikśatê vahniṅ kâśṭêna*. (Cf. *dah*, unde *dʿikś* ortum esse censeo, adjectâ sibilante et regressâ reduplicatione in radicis litteram initialem, sicut in desid. *didʿakś*; v. *dʿukś*.)

धिन्व् *dʿinv* 5. par. (*prîṇanê* K. *prîtigatâu* V., scribitur *dʿiv*, gr. 110[a]; tempora specialia format e *dʿi*, inde *dʿinômi*) exhilarare; ire. K.: *dʿinôti dravyêna hiraṇyarêtasam*.

धिष् *dʿiś* 3. par. (*śabdê* K. *ravê* V.) sonare.

धिष्ण्य *dʿiśṇyá* n. locus, regio. In. 1. 34. Ragʿ. 15. 59.

1. धी *dʿî* 4. âtm. (*anâdarê* K. *ârâdʿê anâdarê* V.) spernere; colere, venerari, exhilarare.

2. धी *dʿî* f. (a r. *dʿyâi* cogitare, abjecto *âi* et mutato *y* in *î*) mens, intellectus. Bʿ. 2. 54.

धीति *dʿîti* f. (r. *dʿê* s. *ti*) sitis. Hêm.

धीमत् *dʿîmant* (a *dʿî* s. *mant mat*) mente, intellectu praeditus, sapiens. In. 1. 31. N. 17. 2.

धीर *dʿîra* (a r. *dʿar dʿṛ*, mutato *a* in *î*, s. *a*) 1) firmus, solidus, constans, fortis. 2) profundus. Ragʿ. 18. 3; de sono Ragʿ. 3. 43. 3) (ut videtur, a *dʿî* intellectus, s. *ra*) sapiens. Bʿ. 12. 13. Ragʿ. 3. 10.

धीरता *dʿîrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) fortitudo. Ragʿ. 8. 43.

धीरत्व *dʿîratvá* n. (a *dʿîra* s. *tva*) id. Hit. 89. 19.

Hosted by Google

धीवर d'ívará m. piscator. Hit. 110. 2.

धु d'u 5. par. âtm. agitare, commovere, concutere. H. 2. 6: *d'unvan rúkšân śirôruhân*; Mah. 2. 2704: *gadân d'unvânaḣ.* — Pass. *d'úyê'* et intens. *dôd'úy* tam a *d'u* quam a *d'ú* derivari possunt, v. gr. 448. (V. *d'ú* et cf. gr. θύω, θύνω, θύελλα; θαῦ-μα, a motione animi; hib. *doineann* „inclement weather, a tempest", *doineannach*, *doineannta* „stormy, tempestuous", nisi in his vocabulis *do* est particula privativa; slav. доу *du*, unde *du-nu-ń* spiro gr. comp. 806 not. *.)

c. *vi* i. q. simpl. R. Schl. II. 23. 4: *agrahastam vid'unvan*; Mah. 1. 7035: *vid'unvantô 'ǵinâni.*

धुक्ष् d'ukš 1. âtm. (ut mihi videtur, a r. *dah*, attenuato *a* in *u*, v. *d'ikš*) i. q. *d'ikš*.

c. *sam* ardere, flagrare. B'att. 14. 109: *sandud'ukšê tayôḣ kôpaḣ.* Caus. accendere. B'att. 2. 28: *śarâgniḣ sand'ukšyatâm*; Mah. 1. 5628: *agnistôkam ivâ 'tmânan yaḣ sand'ukšayati naraḣ.* Recreare. Mah. 1. 2344: *kṛśân sand'ukšayanti*; Gita-G. 3. 12.

धुर् d'ur f. (nom. *d'úr*, *d'úḣ*, gr. 73[a]), a r. *d'ar d'ṛ*, attenuato *a* in *u*, v. *kar kṛ*, unde *karô'mi*, *kurmás*) 1) temo. Dr. 8. 18; transl. frons, primus locus. Rag'. 1. 91. 2. 2. 2) onus. Rag'. 1. 34.

धुरीण d'urîṇá m. (ut videtur, forma anom. part. praes. âtm. radicis *d'ar d'ṛ*, mutato suffixo *âna* in *îna*, cf. *âsîná*, gr. 534) jumentum. Hit. 27. 6.

धुर्व् d'urv 1. par. i. q. *durv*, *turv*, *t'urv*. [1. 54.

धुर्य d'úrya (a *d'ur* s. *ya*) jumentum, equus. Rag'. 6. 78.

1. धू d'ú 5. par. âtm. *d'ûnô'mi*, *d'ûnvê'* (part. perf. pass. *d'ûtá* et *d'ûná*) agitare, commovere, concutere, quatere. Rag'. 4. 67: *dud'uvur vâǵinaḣ skand'ân*; N. 17. 40: *vâyunâ d'ûyamânaḣ pâvakaḣ*; Râm. I. 35. 32: *d'ûtapâpa* excussum peccatum habens, i. e. peccato solutus. — Intens. Dr. 2. 1: *agniśik'ê 'va dôd'ûyamânâ pavanêna.* (*dud'uvuḣ*, pass. *d'ûyê'* et intens. *dôd'ûyê* etiam ad *d'u*, q. v., referri possunt.)

c. *ava* excutere, abjicere. Mah. 3. 2032: *avad'ûya pâpam*; Rag'. 3. 61: *avad'ûya tadvyat'âm*; 9. 20: *avad'ûtab'ayâḣ.* Concutere. Man. 5. 125: *avad'ûtam.* Repellere, rejicere. Ur. 75. 19: *mâm avad'ûya pâdapatitam.* — Caus. *d'âvâyâmi* vel *d'ûnáyâmi* (gr. 470) concutere. Man. 3. 229: *nâi 'tad (annam) avad'ûnayêt.*

c. *ava* praef. *vi* excutere, abjicere. R. Schl. II. 60. 5: *vyavad'ûya santâpam.*

c. *â* i. q. simpl. Rag'. 14. 11. B'att. 8. 54. Mah. 2. 2240.

c. *â* praef. *vi* id. Mah. 3. 15588: *sâ vyâd'ûyamânâ pavanêna*; Ur. 59. 14.

c. *â* praef. *sam* id. R. Schl. I. 32. 15.

c. *ut* id. Dr. 6. 4: *samanyur udd'ûyatê prâṇapatiḣ śarîrê.* Excitare (de pulvere). Dr. 6. 26: *apaśyaṅs tasya sâinyasya rêṇum udd'ûtam*; R. Schl. I. 28. 14: *udd'ûnvânâ raǵô g'ôram*; Mah. 3. 13538: *vâtêna raǵa udd'ûyatê.*

c. *ut* praef. *sam* id. Mah. 1. 1336: *raǵaḣ samudd'ûya.*

c. *nis* excutere. B'. 5. 17: *ǵńânanird'ûtakalmašâḣ.* Concutere. R. Schl. II. 35. 1: *nird'ûya śiraḣ.* — *nird'avitun daṇḍam* supplicium sumere de aliquo. Man. 8. 318: *râǵanird'ûtadaṇḍâḣ.*

c. *vi* removere, abjicere, relinquere. Râm. II. 47. 21: *vid'ûya śôkam*; Rag'. ed. Calc. 9. 72: *vid'ûtanidra.* Agitare. In. 2. 17: *vyaǵanêna vid'ûyatâ*; Mah. 3. 11703: *vâyunâ vid'ûyamânâḣ patâkâḣ.*

2. धू d'ú 6. par. et 9. par. *d'uvâ'mi*, *d'ûnâ'mi* (gr. 345) i. q. *d'ú* cl. 5.

1. धूप् d'úp 10. par. *d'ûpâyâmi* Pâṇ. III. 1. 28 (ut videtur, denom. a *d'ûpa*, v. gr. 520). 1) suffire. Dêv. 4. 28: *divyâir d'ûpâis tu d'ûpitâ*; R. Schl. I. 10. 30: *kriyatâm puran d'ûpitam.* 2) fumare. Mṛ. 166. 17: *nîlâiḣ sândram ivâ 'hib'ir ǵalad'arâir d'ûpâyati 'vâ 'mbaram.* (Gr. τύφω, transpositâ aspiratione e θύπω, v. Pott. 1. 257.)

c. *ava* suffire. Râm. II. 60. 83: *divyad'ûpâvad'ûpitaḣ.*

2. धूप् d'úp 10. par. (*b'âšârt'ê* K. *dîptâu* V.) loqui; lucere.

Hosted by Google

धूप *dʿúpa* m. (ut videtur, a r. *dʿú* adjecto *p*, s. *a*; cf. rr. *hu* et *dʿu*) thus, suffimentum. (Gr. τῦφος, v. 1. *dʿúp*.)

धूम *dʿúmá* m. (r. *dʿú* s. *ma*) fumus. H. 4. 39. (Lit. *dú-mai* m. pl. fumus; slav. ДЫМЪ *dümŭ* fumus; germ. vet. *daum*, *toum* vapor; hib. *dluimh* „a cloud, darkness, smoke”, v. Pictet p. 46; lat. *fúmus*; gr. θυμός.)

धूमकेतु *dʿúmákêtu* m. (e praec. et *kêtú*) cometa.

धूर् *dʿúr* 4. par. (*hiṅsâyâm* K. *vadʿê gatâu* V.) ferire, laedere, occidere; ire. (Cf. *dʿv*, *dʿurv*.)

धूर्गटि *dʿúrgaṭi* m. (e *dʿur* onus, v. euph. r. 73[a], et *gaṭi* i. q. *gaṭâ* q. v.) cognomen Śivi. Hit. 3. 1.

धूर्त *dʿúrta* (ut videtur, a r. *dʿúr* vel *dʿurv* vel *dʿvar dʿvṛ* s. *ta*) fraudulentus. Hit. 76. 15.

धूलि *dʿúli* m. f. (r. *dʿú* s. *li*) pulvis. Am.

धूश् *dʿúś*, धूष् *dʿúś*, धूस् *dʿús* 10. par. splendidum, pulchrum reddere.

धूषर *dʿúśará*, धूसर *dʿúsará* (fem. *-rî*) canus, pallidus. Hit. 81. 13: *dʿúśara*; Ragʿ. 5. 42. 16. 17: *dʿúsara*.

धृक् *dʿṛk* ferens, gerens, in fine compp. Dr. 8. 10: *kʿad-gadʿṛk*; A. 3. 5: *pinâkadʿṛk*. Quum hoc vocabulum hucusque solum in nomin. invenerim, dubito de verâ ejus thematis formâ et origine; nominativus enim *dʿṛk* ortus esse potest e thematis *dʿṛk*, *dʿṛć*, *dʿṛǵ*, *dʿṛś*; nec non e *dṛh*, regressâ aspiratione secundum euphoniae r. 84[a]).

धृतराष्ट्र *dʿṛtárâśṭra* m. (Bah. e *dʿṛtá* et *râśṭrá*) n. pr.

धृति *dʿṛ́ti* f. (r. *dʿar dʿṛ* s. *ti*) constantia. N. 6. 10. Bʿ. 18. 33. 34.

धे *dʿê* 1. par. bibere. Man. 4. 59: *na vârayêd gân dʿayantîm*; Mah. 3. 10452: *dʿâsyati kim*; 10453: *mâm ayan dʿâsyati*; Nalôd. 2. 11: *madʿu nânâ-vidʿam adʿayat*. (Cf. *dadʿi*; slav. *dojú* mulgeo; lit. *dê-lê* sanguisuga; goth. *daddja* lacto, mammam praebeo; gr. θῆσαι, θῆσθαι, θηλή, θῆλυς, τίτθη, θοίνη; germ. vet. *tuta*, *tutta* mamma [nostrum *Zitze*], cujus syllaba reduplicativa respondet sanscrito *da* in praet. redupl. *dadʿâu* [a *dʿâ*, v. gr. 354], attenuato *a* in *u*; hib. *daif* f. „drink” fortasse forma redupl. cum *f* pro scr. *dʿ*, sicut e. c. lat. *fumus* = scr. *dʿúmá*, v. gr. comp. 11.)

धेनु *dʿênú* f. (r. *dʿê* s. *nu*) vacca lactaria.

धैर्य *dʿâirya* n. (a *dʿîra* firmus, s. *ya*) firmitas, constantia. In. 5. 55. Su. 3. 24. N. 3. 17.

धोर् *dʿôr* 1. par. (*gatićâturyê*) ire, currere; habilem, dexterum esse. (Cf. *tur*, *túr*, *tvar*.)

धौत *dʿâutá* v. *dʿâv*.

धौम्य *dʿâumya* m. (a *dʿúmá* s. *ya*) n. pr.

ध्मा *dʿmá* 1. par. (in tempp. special. *dʿam*) flare, inflare, sufflare, flando excitare (ignem). Bʿ. 1. 12: *śaṅkʿau dadʿmâu*; Sâ. 5. 77: *vâyunâ dʿamyamânah ... agnih*; Mah. 2. 2483: *dʿaméć ćântam pâvakam*. — Trop. *dʿmâtá* inflatus. (Lat. *flare*, cum *f* pro *dʿ* sicut in *fumus* = scr. *dʿúmá* mutatis liquidis *m*, *l*, v. gr. comp. 20; germ. vet. *dun-s-t*, *tun-s-t* procella, cum *s* euph., v. gr. comp. 95; *blâjan*, *blâhan*, *blâsan* flare; gr. σμώ-νη, σμώ-ς, σμ pro θμ, sicut e. c. in πέ-πεισ-μαι pro -θμαι, cf. Pott. 1, 187.)

c. *â* id. Hit. 68. 9: *dʿarpâdʿmâta*.

c. *â* praef. *sam* id. Mah. 2. 1925: *śaṅkʿân samâ-dadʿmuh*.

c. *upa* id. Mah. 3. 11706: *śaṅkʿam upâdʿmâsît*; Man. 4. 53: *nâ 'gnim mukʿênô 'padʿamêt*.

c. *pra* id. A. 6. 12: *śaṅkʿam upâdâya ... prâdʿa-man tam*; Bʿ. 1. 14: *divyâu śaṅkʿâu pradadʿma-tuh*.

c. *vi* difflare, dispellere, discutere. A. 3. 28 (ubi cum ed. Calc. *vyadʿamam* pro *nyadʿamam* legendum): *śarîrâṇi êkibʿûtâni ... tâny aham vyadʿamam punah*; 7. 24: *tân* (*vânân*) *vyadʿaman śarâih*; 8. 10: *tatô śham agnin vyadʿaman salilâstrêṇa*; Mah. 1. 5462: *vyadʿamad anîkâni kśaṇât*; R. Schl. II. 80. 8: *aparê vîraṇastambân ... vyadʿamanti sma durgâṇi sʿalâniéa*.

Hosted by Google

ध्माङ्क्ष् *d'mâṅkś* 1. par. (*g'ôravâsitê* K. *kâṅkśê gôrarutê* V.; scribitur *d'mâkś*, v. gr. 110[a]) i. q. *drâṅkś*. Vid. *drâṅkś*, *d'râṅkś*, *d'vâṅkś*.

ध्या *d'yâ* v. *d'yâi*.

ध्यान *d'yâna* n. (r. *d'yâi* s. *ana*) contemplatio, meditatio. B'. 12. 12. N. 2. 3.

ध्यै *d'yâi* 1. par. interdum âtm., etiam *d'yâ* 2. meditari, cogitare. R. Schl. I. 1. 71: *d'yâyantîn dadarśa*; 9. 43: *d'yâyamânaṅća tan dṛśṭvâ*; N. 12. 100: *d'yâtvâ ćiram.* Cum acc. rei. Man. 9. 21: *d'yâyaty aniśṭaṅ ćêtasâ*; B'. 2. 62. 12. 6: *d'yâyan viśayân*; Maḥ. 3. 13209: *śivêna d'yâhi saputrabând'avam.* (Gr. θέα, θεάομαι; respiciatur sanscritum *vid* scire in latinâ, *bud'* scire in sendicâ linguâ significare videre; respiciatur etiam εἴδω, οἶδα; cf. Pott. 1. 231.)

c. *apa* et *samapa* devovere, exsecrari; mala precari alicui. Maḥ. 3. 13652-56: *tâm avêkśya tataḥ krudd'aḥ samapad'yâyata dviġaḥ, apad'yâtâća viprêṇa nyapatad d'araṇîtalê.*

c. *ab'i* i. q. simpl. Man. 1. 8. Maḥ. 3. 11238.

c. *ava* spernere. R. Schl. I. 25. 12: *avad'yâta* (cf. *avad'îr*, *avaman*).

c. *upa* i. q. simpl. Maḥ. 1. 3848: *sô 'pad'yâtâ b'agavatâ.*

c. *ni* id. B'att. 14. 65: *tan nidad'yâu.*

c. *ni* praef. *ab'i* id. R. Schl. I. 28. 7.

c. *pra* id. N. 19. 3: *pradad'yâuća maḥâmanâḥ*; Maḥ. 1. 1783: *pradad'yâu râġânam prati.* Putare, credere, habere. Maḥ. 1. 7013: *dṛśṭvâ tu tân … b'asmâvṛtân ivâ ḥavyavâḥân kṛśṇaḥ pradad'yâu.*

c. *pra* praef. *sam* i. q. simpl. Maḥ. 3. 1411.

c. *sam* id. M. 2. 8.

ध्रज् *d'raġ* 1. par. (*gatâu*) ire. Cf. *d'arġ d'ṛġ*, *d'raṅġ*, *d'riġ*, *d'vaġ*, *d'vaṅġ*.

ध्रञ्ज् *d'raṅġ* 1. par. (scribitur *d'raġ*, gr. 110[a]) id.

ध्रण् *d'raṇ*, ध्वण् *d'vaṇ*, ध्व्रण् *d'vraṇ* (*d'vânê*) sonare. Vid. *d'aṇ*, *d'van*, *svan*.

ध्रस् *d'ras*, उध्रस् *ud'ras* (ut videtur, pro *udd'ras* i. e. *d'ras* praef. *ut*) 9. par. 10. par. *d'rasnâmi*, *ud'rasnâmi*, *d'râsâyâmi*, *ud'râsayâmi* (*utkśêpê* K. *utkśêpê uććê* V.) extollere, levare; spicas colligere. (Cf. *d'vaṅs.*)

ध्राख् *d'râk'* 1. par. i. q. *drâk'*.

ध्राघ् *d'râg'* 1. âtm. (*śaktâu*) posse. Cf. *drâg'*.

ध्राङ्क्ष् *d'râṅkś* 1. par. (scribitur *d'râkś*, gr. 110[a]) i. q. *drâṅkś*. Vid. *d'mâṅkś*, *d'vâṅkś*.

ध्राड् *d'râḍ* 1. âtm. i. q. *drâḍ*.

ध्रिज् *d'riġ* 1. par. i. q. *d'raġ*.

ध्रु *d'ru* 1. par. et 6. par. *d'râvâmi*, *d'ruvâmi* (*st'âiryê sarpaṇê*) 1) fixum esse. 2) ire. (V. *d'ruvá*, *d'rû*, *dru* et cf. lit. *drútas* firmus, solidus, robustus; cum caus. *d'râvâyâmi* cf. goth. *traua* confido, nostrum *traue.*)

ध्रुव *d'ruvá* (a praec. s. *a*) certus. Br. 1. 15. N. 6. 11. 26. 11. — *d'ruvám* adv. certe. Ḥ. 1. 26. Br. 1. 9. N. 13. 27. (Hib. *dearbh* „sure, certain, true, fixed"; germ. vet. *triu*, *triuwi*, *ga-triu*, *ga-triuwi*, *ga-triwi* fidelis; nostrum *treu*, *ge-treu.*)

ध्रू *d'rû* i. q. *d'ru*.

ध्रेक् *d'rêk* 1. âtm. i. q. *drêk*.

ध्रै *d'râi* 1. par. (*tṛptâu*) gaudere, satiari.

ध्वंस् *d'vaṅs* 1. âtm. decidere, labi. Maḥ. 1. 3596: *nandanê st'itam mâm abravîd d'vaṅsê 'ti.* Trop. perire. B'att. 14. 55: *prâṇâ dad'vaṅsirê*; R. Schl. II. 34. 24: *mriyatân d'vaṅsatâm vê 'yam.* — *pâṅśud'vasta* pulvere obrutus. N. 12. 115; *ragasâ d'vasta* id. R. Schl. II. 58. 3. — Caus. caedere. B'att. 15. 94: *mûrd'ânam adad'vaṅsan naradviśaḥ.* Trop. interrumpere. R. Schl. II. 60. 15: *d'vaṅsayitvâ tadvâkyam.* (Cf. *d'vaṅs* cum

Hosted by Google

brans sicut supra *dar dr* cum *bar br.* Ad *dvans* trahimus goth. *DRUS* cadere [*driusa*, *draus*, *drusum*] mutatâ semivocali *v* in *r*, attenuato *a* in *u*; v. gramm. comp. 20. Caus. *drausja* praecipito = scr. *dvansáyâmi*; germ. vet. *trôriu* fundo, v. Graff 5. 545 sq. Ad *dvans* etiam hib. *tuitim* cado referri posset, mutato *s* in *t*, vel ut denom. a *dvastá* lapsus, ejecto *s*.)

c. *apa* rejicere, repudiare, repellere. Mah. 1. 5596: *naća 'py anyam apadvansêt kôpasanyutah*; Mr. 235. 8: *mûrka apadvastô 'ssi.*

c. *ut* praef. *sam*: *samuddvasta* obrutus. R. Schl. II. 42. 10: *rênusamuddvasta.*

c. *pari* i. q. simpl. R. Schl. II. 33. 18: *paridvastágirâni ... vêśmâni.*

c. *vi* 1) labi. N. 16. 15: *vidvastaparna*; Su. 2. 24: *vidvastanagarâśrama*; A. 10. 62: *vidvastê purê.* 2) transit. caedere, profligare. Mah. 1. 7765: *śarâir vidvasya ćâurân*; R. Schl. I. 66. 9: *vidvasya tridaśân.* Caus. caedere, profligare. Mah. 1. 4455. 8282. 3. 16501.

ध्वज् *dvag* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; v. *drag.*

ध्वज *dvagá* m. (r. *dvag* s. *a*) vexillum. In. 1. 8.

ध्वजिन् *dvagín* (a praec. s. *in*) vexillo praeditus, vexillifer. Dr. 2. 10.

ध्वजिनी *dvaginî* f. (a praec. signo fem. *î*) exercitus. Dr. 5. 15.

ध्वञ्ज् *dvańg* 1. par. (scribitur *dvag*, gr. 110[a]) v. *dvag.*

ध्वण् *dvan* 1. par. v. *dran.*

ध्वन् *dvan* 1. par. 10. par. *dvánâmi*, *dvanáyâmi* sonare. Gîta-G. 5. 4: *dvanati madupasamûhê* murmurante apum turbâ. Vid. *dran* et cf. goth. *drun-ju-s* sonitus.

ध्वनि *dvaní* m. (r. *dvan* s. *i*) sonus. Rag. 4. 56.

ध्वर् ध्वृ *dvar dvr* 1. par. (*varnê* K. *kâutilyê* V.) colorare; curvare. (Cf. *hvar hvr.*)

ध्वस्त *dvastá* v. *dvans.*

ध्वाङ्क्ष् *dvâńks* 1. par. (scribitur *dvâks*, gr. 110[a]) i. q. *drâńks*, *drâńks.* Cf. *dvan.*

ध्वाङ्क्ष *dváńksa* m. (a praec. s. *a*) cornix. Br. 2. 17. (Hib. *dúis* „a crow".)

ध्वान्त *dvânta* m. obscuritas. Am.

ध्रण् *dvran* 1. par. v. *dran.*

न *n.*

न *na* (ut mihi videtur, a stirpe demonstrativâ *na*, quae in fine pronominum compp. *ana*, *êna* invenitur, in linguâ Palicâ etiam simplex usurpatur, v. gr. comp. 369. 370. 371) non. H. 2. 35. 36. In dial. vêd. etiam sicut. Rgv. 66. 5. (Cf. lat. *ne*, *non*; gr. *νη-* [*νη-κερδής*, *νη-κηδής*]; lit. *ne*; slav. НЕ *ne*; goth. *ni*; hib. *ni*.)

नकुल *nakulá* m. 1) viverra ichneumon. Mah. 1. 5582. 2) nomen unius quinque Pândavorum.

नक्क् *nakk* 10. par. (*nâśanê*) necare, destruere, perdere. (Cf. *naś* e *nak.*)

नक्तञ्चर *naktańćara* m. (noctu iens, e *náktam* q. v. et *ćará* iens) cognomen Râksasorum (cf. *ksanadâćara*). Sâ. 5. 74.

नक्तम् *náktam* adv. (ut videtur, acc. τοῦ *nakta*, quod simplex nisi in dialecto vêdica non occurrit; v. apud Wils. *naktaćârin*, *naktabôgana*, *naktamâla*, *naktamukâ*) noctu. N. 2. 4. (Lit. *nakti-s* nox et goth. *naht-s*, them. *nahti*, conveniunt cum stirpe vêd. *nakti*; lat. *noctu*, *NOCT*; gr. ΝΥΚΤ; hib. *nochd*; russ. *noćj.*)

नक्तमाल *naktamâla* m. (e *nakta* nox et *mâla*) nomen arboris (Galeduba arborea, Rox.). Rag. 5. 42.

नक्र *nakra* n. crocodilus. Rag. 7. 27.

नक्ष् *naks* 1. par. âtm. (*gatâu*) in dial. vêd. 1) ire, adire. Rgv. 30. 20: *kan naksasê vibâvari* „quemnam

Hosted by Google

visitas potentissima?"; 66. 5: *astan na gâvô nakšantê* „stabulum sicut vaccae adeunt". 2) obtinere, adipisci. Ṛgv. v. Westerg.: *nakšat kâmam.* (Lat. *NAC*, *nanciscor*, *nactum*; de *nakš* praef. *ab'i*, *â*, *prâ*, *vyâ*, *ut*, *pra* in dial. vêd. v. Westerg.)

नक्षत्र *nákšatra* n. (ut videtur, a r. *nakš* s. *tra* servatâ vocali intermediâ classis 1mae) stella; constellatio lunaris. In. 2. 12. B'. 10. 21.

नक्षत्रेश *nakšatrêša* m. (Tatp. e praec. et *îšá* dominus) nomen lunae. Am.

नख् *nak'* 1. par. (*gatâu*) ire; se movere.

नख *nak'á* m. n. unguis. (Lit. *nága-s* id.; russ. *nogotĭ*; gr. ʼONΥΞ, praefixo o; lat. *unguis*; hib. *ionga* fortasse litteris transpositis e *nioga*; de nostro *Nagel* v. sq.)

नखर *nak'ára* m. (a praec. s. *ra*) unguis. Am. (Germ. vet. *nagal*, them. *nagala*, cum *l* pro *r*; lat. *ungula*.)

नखिन् *nak'in* (a *nak'á* s. *in*) unguibus, ungulis praeditus. Hit. 12. 11.

नग *nága* m. (non iens, e *na* et *ga*) 1) arbor. N. 12. 99. 2) mons.

नगर *nagará* n. urbs. H. 1. 1.

नगरी *nagarî* f. (a praec. signo fem. *î*) id.

नग्न *nagná* (part. perf. pass. a r. *nag*, q. v., s. *na*) nudus. N. 13. 60. (Lit. *nōga-s* id., russ. *nagĭĭ*, slav. НАГОТА *nago-ta* nuditas, goth. *naqvaths*, island. vet. *nakt-r*, germ. vet. *nachat*, nostrum *nackt*, hib. *nochd*.)

नग्नत्व *nagnatvá* n. (a praec. s. *tva*) nuditas. Hit. 6. 6.

नचिरात् *naćirât* adv. (e *na* non et ablat. *ćirât*) mox, brevi. N. 2. 22. 17. 24.

नचिरेण *naćirêṇa* adv. (e *na* non et instr. *ćirêṇa*, v. *ćirá*) mox, brevi. B'. 5. 6.

नज् *nag* 1. âtm. (*hriyê* K. *hriyi* V.) pudere. (Vid. *nagná* et cf. *lag*, *lagg*, ratione habitâ, litteras liquidas facile inter se mutari, v. gr. comp. 20.)

नट् *naṭ* 1. et 10. par. *náṭâmi*, *nâṭáyâmi* (secundum Lassen. prâcritice depravatum e *nart nṛt*; prâcr. *naṭṭati* = *nártati*) gestibus indicare, gesticulari. Ur. 8. 16: *raťâvatârakšôb'an nâṭayantî.*

नट *náṭa* m. (r. *naṭ* s. *a*) histrio. B'ar. 3. 51.

नड् *naḍ* 10. par. *nâḍáyâmi* (*b'ranšê*) cadere, decidere.

नड *naḍá* m. (r. *naḍ* s. *a*) arundinis species, arundo tibialis. (Lit. *néndrê* arundo.)

नड्वत् *naḍvánt* (a praec. abjecto *a*, s. *vant vat*) arundinosus.

नड्वल *naḍvalá* (a *naḍá* abjecto *a* s. *vala*) id. Rag'. 18. 4.

नत *natá* v. *nam.*

1. नद् *nad* 1. par. sonum edere, sonare, strepere, clamare, vociferari. H. 4. 55: *nanâda vipulaṅ svanam*; R. Schl. I. 19. 10: *dundub'ayô nêduh*; Mah. 4. 2363: *šaṅk'â b'êryašća nêduh*; Rag'. 1. 78: *nadati šrôtasi*; N. 21. 4: *mêg'asya nadatah*; R. Schl. II. 66. 10: *nadatâm mṛgapakšiṇâm.* — Caus. facere ut aliquid sonet. N. 21. 2: *nâdayan rať'ag'ôšêṇa sarvâh savidišô dišah*; A. 8. 11: *šaṅk'adundub'inâditam.* — âtm. Mah. 3. 12378: *parvatâgrâṇi mṛdnan nâdayânašća.* (Cf. *vad*, *nard*; cambro-brit. *nadu* clamare.)

c. *anu* i. q. simpl. Part. perf. pass. formae caus. *anunâdita.* N. 12. 39. 102. In. 1. 28.

c. *anu* praef. *vi* id. caus. B'. 1. 19: *nab'ašća pṛt'ivîṅća vyanunâdayan.*

c. *ab'i* id. caus. R. Schl. II. 16. 30.

c. *â* id. caus. Mah. 1. 5468.

c. *ut* id. Mah. 3. 8812.

c. *ni* id. R. Schl. II. 65. 2. Rag'. 5. 75. — Caus. R. Schl. I. 5. 19.

c. *pra*: *praṇadâmi* (v. gr. 94b)) id. N. 11. 7.

c. *prati* id. caus. Mah. 3. 14057.

c. *vi* id. H. 4. 20. Dr. 8. 22. — Caus. pass. G'at. 10. In. 2. 7.

c. *vi* praef. *anu* id. R. Schl. II. 103. 48.

c. *sam* id. caus. R. Schl. II. 65. 26.

Hosted by Google

2. नद् *nad* 10. par. *nâdáyâmi* (*bʻâśârtʻê* K. *bʻâsi* V.) loqui; lucere.

नद *nadá* m. (r. *nad* s. *a*) fluvius. Maḥ. 1. 3730.

नदी *nadí'* f. (a praec. signo fem. *î*) id. Maḥ. 2. 751.

नदीष्ण *nadîṣṇa* (e *nadí'* et *sna* a r. *snâ* s. *a*, mutato *sna* in *ṣṇa* propter antecedens *î*) in fluvio se lavans. Ragʻ. 16. 75.

नद्ध *naddʻá* v. *naḥ*.

नध् *nadʻ* v. *naḥ*.

नन्द् *nand* 1. par. (scribitur *nad*, gr. 110[a]) gaudere. A. 1. 6: *tân prêkṣya kirâṭamâlî nananda*; Maḥ. 3. 11636: *mânitâs tvayâ nandanti sâdʻavaḣ*. — Caus. exhilarare. R. Schl. II. 34. 24: *nandayiṣyanti mâṅ sâmnâ*. (Lat. *ludo*, quod supra cum *dyûta* [*div*] comparavimus, etiam huc referri posset, mutatis liquidis *n* et *l*, attenuato *a* in *u*; v. *nándi* ludus.)

c. *abʻi* 1) i. q. simpl. Bʻ. 2. 57: *nâ 'bʻinandati na dvêṣṭi*. Cum acc. rei. Man. 6. 45: *nâ 'bʻinandêta maraṇan nâ 'bʻinandêta ǵîvitam*; A. 1. 9: *tân apy asâu mâtalir abʻyanandat*. 2) rationem habere, curare. In. 5. 49: *yasmân mân nâ 'bʻinandêtʻâḣ kâmavâṇavaśaṅ gatâm*; Su. 3. 12: *tadvâkyam abʻinandya*; N. 8. 16. 17. 3) salutare, gratulari. R. Schl. II. 59. 13: *praviśantan na kaśćid abʻinandati*; Ragʻ. 7. 66: *vâgbʻiḣ sakʻînâm priyam abʻyanandat*; N. 25. 10: *diṣṭyâ samêtô dârâiḣ svâir bʻavân ity abʻyanandata*. 4) agnoscere. Man. 8. 54: *samyak praṇiḣitańćâ 'rtʻam pṛṣṭaḣ san nâ 'bʻinandati*. — Caus. exhilarare. N. 5. 34: *damayantîn tatʻâ vâgbʻir abʻinandya*.

c. *abʻi* praef. *prati* caus. salutare. Śak. 108. 1: *tataḣ pratyabʻinandya śuddʻântam ênâm pravêśayiṣyâmi*.

c. *prati* par. âtm. 1) gaudere, c. acc. rei. Maḥ. 114. 34: *pratinandâma tê vâkyam*. 2) rationem habere, curare. N. 8. 7: *nyavêdayad bʻîmasutâ na sa tat pratyanandata*; 8: *vâkyam apratinandantam bʻartâram*. 3) salutare. Ragʻ. 1. 57: *tâu gurur gurupatnîća prîtyâ pratinanandatuḣ*; N. 24. 44: *svasutâućâ 'pi yatʻâvat pratyanandata*. — Caus. exhilarare. Maḥ. 3. 16444: *hṛtvâ śatrûn pratinandaya mâm*.

c. *vi* âtm. gaudere. Maḥ. 3. 2607: *sâ tatra pûǵyamânâ vyanandata*.

नन्दन *nandana* (r. *nand* s. *ana*) 1) m. exhilarator. Ḥ. 1. 42. — In fine compositorum saepissime ad significandum filium, progeniem usurpatur, ut Ḥ. 1. 4. 2) n. nomen horti vel nemoris voluptarii dei Indri. In. 2. 3. (Hib. *naoidhin* „an infant".)

नन्दि *nándi* m. n. (r. *nand* s. *i*) 1) gaudium. 2) ludus, lusus. (V. *nand* et cf. lat. *ludus*.)

नन्दिनी *nandinî* f. (a *nandín* exhilarans [r. *nand* s. *in*] signo fem. *î*) filia, in fine compp. N. 12. 9. 60.

नप्तार् -तृ *náptâr -tṛ* m. nepos; vêd. *nápât* filius. In. 5. 43. (Lat. *NEPOT*, germ. vet. *nefo*, anglo-sax. *nefa*, v. sq.)

नप्त्री *naptrí'* f. (a praec. signo fem. *î*) neptis; vêd. *náptî* etiam filia. (Lat. *neptis*, germ. vet. *nift*.)

नभ् *nabʻ* 1. âtm. 4. par. 9. par. *nábʻê*, *nábʻyâmi*, *nabʻnấmi* (*ḥiṅsâyâm* K. *ḥiṅsê* V.) ferire, laedere, occidere.

नभश्चर *nabʻaśćara* m. (e *nábʻas* et *ćará* iens) deus. Ragʻ. 18. 5.

नभस् *nábʻas* n. (ut videtur, e *na* et *bʻas* pro *bʻâs*, ita ut proprie significet non splendens, sicut nubes dicitur *nabʻrâǵ*, cf. A. Benary p. 229) aër, coelum. In. 1. 3. Ḥ. 3. 6. Su. 6. 19. Bʻ. 11. 24. (Slav. *nebo* id., them. *nebes*, gen. *nebes-e*, v. gr. comp. 264; gr. νέφος, νέφε(σ)-ος, v. gr. comp. 128; lat. *nubes*, *nebula*; germ. vet. *nibul* nebula; lit. *debesis* nubes, mutatâ nasali in mediam ejusdem organi sicut in *dewyni* novem, gr. comp. 317; hib. *neamh* „heaven"; cambro-brit. *nev*.)

नभस्वन्त् *nábʻasvant* m. (nom. *nabʻasvân*, a *nábʻas* s. *vant vat*) ventus. Ragʻ. 4. 8.

Hosted by Google

नभ्राज् *nabʿrâǵ* m. (nom. *nabʿrâṭ*, e *na* et *bʿrâǵ* splendens) nubes. Hêm.

नम् *nam* 1. par. âtm. inclinare, curvare, flectere (praesertim reverentiae causâ) se inclinare, cum acc. dat. gen. pers. Nalôd. 4. 44: *nanâma nalasya pranatô sṅgʿrî*; Mah. 3. 1200: *namasvâi 'nam*; 3. 977: *samudranêmir namatê tasmâi*; 3. 1036: *sarvabʿûtâniċâ 'py asya na namantê.* — Part. perf. pass. *natá* inclinatus. Dr. 5. 1: *natônnatabʿruvâ.* — Caus. *nâmáyâmi* et *namáyâmi* inclinare, facere ut aliquid inclinetur. In. 5. 9: *stanôdvahanasaṅkśôbʿân nâmyamânâ padê padê*; N. 26. 10: *nâmyatân dʿanuh*; Hit. 70. 16: *śvapuċċam iva nâmitam*; Ragʿ. 9. 18: *namayati sma sa kêvalam unnatam vanamuċê namuċêr arayê śirah*; 8. 9. (Cf. *yam*, unde Pottius deducit *nam*, ita ut compositum sit e praep. *ni* + *yam*, ergo *nam* e *niyam*, ejecto *iy*, sicut lat. *nolo* pro *nevolo*, ejecto *ev*.)

c. *abʿi* i. q. simpl. In. 2. 19: *śirasâ 'bʿyanamad balî.*

c. *ava* id. Mah. 1. 5336: *kêċid bʿayâć ċirâṅsy avananâmirê* (contra regulam pro *nêmirê*). — *avanata* inclinatus. In. 2. 21. N. 12. 68. Caus. inclinare. Mah. 3. 10043.

c. *ava* praef. *abʿi* id. caus. Mah. 3. 10062: *abʿyavanâmy vaktram.*

c. *â* id. Mah. 7088: *dʿanur ânamya.* — Caus. Mah. 1. 5561: *ânâmya śâkʿâm.*

c. *ut* extollere, sublevare, se erigere, surgere. Dr. 5. 1: *natônnatabʿruvâ*; Hit. 78. 6: *unnataċaraṇa*; Mr. 166. 11: *unnamati . . . mêgʿah.* — *unnata* altus. In. 5. 10: *nitambônnatapîvaram*; 12: *kûrmapṛśṭʿônnata.* Caus. *unnâmita* sublevatus. Hit. 100. 2: *unnâmitakʿaḍga.*

c. *ut* praef. *sam* id. Hit. 76. 6: *samunnatatalâṅgulah.*

c. *upa* 1) inclinare. Ragʿ. 8. 80: *upanatâm* inclinatam. 2) appropinquare, transl. facere, committere. (V. *ċar.*) Ragʿ. 10. 40: *akâmôpanatam ênah* invite commissum peccatum.

c. *pari* 1) inclinare. Mêgʿ. 2: *pariṇata* (gr. 94[b]). 2) convertere, mutare, c. instr. Ur. 55. 11 infr.: *latâbʿâvêna pariṇatam asyâ rûpam*; 71. 16: *nadîbʿâvênê 'yam pariṇatâ.* — *pariṇata* maturus. Mêgʿ. 18.

c. *pra*: *praṇamâmi*, *praṇamê* (gr. 94[b]) i. q. simpl. N. 12. 43: *praṇamê tvâ 'bʿigamyâ 'ham*; 17. 17. Bʿ. 11. 14. 44. Mah. 3. 8681: *prâṇamad viśnutêǵasam.* — *praṇata* inclinatus. Sâ. 3. 11.

c. *pra* praef. *abʿi* id. R. Schl. II. 58. 12. Mah. 3. 15306.

c. *vi* id. N. 23. 9: *vinata* inclinatus. Br. 1. 13. Gʿat. 18. Caus. Dr. 2. 1: *vinâmya śâkʿâm.*

c. *sam* id. Mah. 3. 1374: *tasmâi śatravah sannamantê.* — *sannata* inclinatus. In. 1. 10.

नमस् *námas* n. indecl. (r. *nam* s. *as*) inclinatio, adoratio. — *namaskartum* adorare (v. gr. 585). Su. 3. 12. 19. (Cf. hib. *naomh* m. „a saint", adj. „sacred, holy", *naomhachd* „holyness, sanctity"; nisi sicut lat. *nû-men* pertinent ad *nû* vel *nu* adorare, unde etiam *námas* derivari posset, ita ut ortum sit e *navas*, mutato *v* in *m*.)

नमस्य् *namasy* (denom. a *námas* s. *y*, gr. 520) adorare. Bʿ. 9. 14. 11. 36.

नमुचि *námuċi* m. nomen Asuri, quem Indrus occidit.

नम्ब् *namb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere. Cf. *narb*.

नम्र *namrá* (r. *nam* s. *ra*) inclinatus. Ragʿ. 3. 25. 11. 4.

नय् *nay* 1. âtm. (*rakśaṇê* K. *gatirakśayôh* V.) tueri, servare; ire.

नयन *náyana* n. (r. *nî* ducere, s. *ana*) oculus. N. 11. 32.

नर् नृ *nar nṛ* m. vir, homo. Br. 2. 34. In. 3. 7. (V. gr. 124 et cf. gr. ANEP praefixo α; v. sq.)

नर *nára* m. vir, homo. Br. 1. 30. H. 4. 7. (V. *nar nṛ* et cf. hib. *naoi* „a man, a person".)

नरक *náraka* m. tartarus. N. 6. 13.

Hosted by Google

नरर्षभ *nararśab'a* m. (Tatp. e *nára* et *ṛśab'á* q. v.) virorum, hominum princeps.

नरवाहिन् *naravâḥín* (a *naravâḥa* [*nára* + *vâḥa* equus] s. *in*) viros equorum loco habens, a viris vectus. N. 17. 23.

नर्त् नृत् *nart nṛt* 4. par. interdum âtm. saltare. In. 2. 31: *êtâśćâ 'nyâśća nanṛtus tatra*; Maḥ. 1. 5187: *nanarta tan dṛśṭvâ nṛtyamânam*.

c. *â* caus. agitare, commovere. Rag'. 5. 42: *marudb'ir nartitanaktamâlê*.

c. *upa* coram aliquo saltare, c. acc. R. Schl. II. 91. 45: *upânṛtyaṅs tu b'aratam*.

c. *pari* circum aliquem saltare. Maḥ. 2. 2532: *duṅśâsanas tam parinṛtyati*.

नर्तन *nartana* m. (r. *nart nṛt* s. *ana*) saltator. In. 5. 50.

नर्द् *nard* 1. par. interdum âtm. sonum edere, mugire, rugire. R. Schl. I. 16. 25: *kapayô nardamânâ nâdêna*; Maḥ. 1. 4114: *vṛśâv iva nardantâu*; Râm. II. 74. 31: *śabdaṅ siṅḥânân nardatâm iva*. Cantare (de avibus). Râm. I. 16. 29: *nardamânâṅśća nâdêna pâtayêyur viḥaṅgamân*. — *narditá* n. mugitus. Ḥit. 47. 18. (Cf. *nad*; huc referri potest hib. *nuailim* „I roar, howl", *nuail* „roaring, howling", abjecto *d* vel *r*, mutato *d* vel *r* in *l*.)

c. *vi* mugire, rugire. Maḥ. 3. 11108: *vinardamânô stib'ṛśaṅ savidyud iva tôyadaṅ*.

नर्ब् *narb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere; cf. *namb*.

नर्मन् *narman* n. (fortasse a *nart nṛt* s. *man*, ita ut mutilatum sit e *nartman*) ludus, jocus. Rag'. 19. 28.

नल् *nal* 1. par. (*band'ê*) ligare.

नल *nalá* m. 1) arundo. Dr. 5. 9. 2) nomen regis Niśad'orum. (Cf. *naḍá*.)

नलिन *naliná* n. lotus, nymphaea. Rag'. 18. 4.

नलिनी *nalínî* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) nymphaea. 2) caulis nymphaeae. Mêg'. 40. 3) nymphaearum multitudo, vel locus nymphaeis abundans. Rag'. 6. 44. Dr. 6. 22.

नव *náva* (r. *nu* laudare, s. *a*; nisi, quod Pottius putat, a praep. *anu* post, abjecto *a*) novus, recens. Ur. 1. 9. Ḥ. 2. 11. Mêg'. 66. (Lat. *novus*; slav. *novŭ*, th. *novo*; gr. *νέος* e *νέϝος*; hib. *nua*, *nuadh*; de lit. *nauja-s*, goth. *niuji-s* v. *návya*.)

नवति *navatí* f. nonaginta. (V. gr. comp. 320 annot.)

नवन् *návan* novem. (Lat. *novem*, proprie e *navamá* nonus; goth. *niun*; lit. *dewyni* e *newyni*; slav. *devanti*; gr. *ἐννέα*, praefixo *ε*, reduplicato *ν*; cambro-brit. *naw*; hib. *naoi*; v. gr. comp. 317.)

नवम *navamá* (f. *-mî*, a *návan* s. *ma* e *tama*) nonus. (V. gr. comp. 321.)

नवीन *navî́na* (a *náva* s. *îna*) novus. Am.

नवोढा *navôḍ'â* f. (e *náva* et *ûḍ'á* in fem., a r. *vaḥ*) nova nupta. Ḥit. 44. 11.

नव्य *návya* (r. *nu* s. *ya*, ergo proprie laudandus, nisi a praep. *anu* s. *ya*, v. *náva*) novus, recens, juvenis. Am. (Lit. *nauja-s*, goth. *niuji-s*.)

नश् *naś* 4. par. interdum âtm. (fut. part. *naśitấsmi* et *naṅśṭấsmi*, fut. aux. *naśiśyấmi* et *naṅkśyấmi*, gerund. *naśitvấ* et *naṅśṭvấ*) perire, mori. Br. 1. 8: *kṛtaṅ yasmin na naśyati*; Maḥ. 3. 10701: *putrô 'snaśyata munêṅ*; 7014: *aśub'aṅ kṛtan naśyatê tatra snâtamâtrasya*. — *naśṭá* perditus. N. 10. 29: *naśṭâtman*; 13. 10: *mârgâ naśṭâṅ*; 22. 15: *naśṭarûpaṅ*. — Caus. par. âtm. delere, extinguere. N. 9. 28: *śrântasya tê ... nâśayiśyâmy ahaṅ klamam*; B'. 10. 11: *têśâm ağńânağan tamaṅ ... nâśayâmi*; R. Schl. II. 62. 15: *śôkô nâśayatê d'âiryam*. Praet. mltf. *ánînaśam*. Maḥ. 3. 2027: *d'armyân mâ nînaśaṅ paṭaṅ*. (Cf. lat. *NEC*, *nex*, *per-nic-ies*, ratione habitâ, sanscritum *ś* ortum esse e *k*; *necare* et *nocere* conveniunt cum caus. *nâśáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]). 6; *vinco* trahi posset ad *naś* praef. *vi*, ejectâ radicis vocali; sic *vincio* retulerim ad *naḥ* praef. *vi*; gr. *νέκυς*, *νεκρός*; fortasse *νόσος*, mutato *κ* in *σ*; fortasse *νικάω* = scr. *nâśá-*

Hosted by Google

yâmi, attenuato â in î; hib. nas „death"; goth. nau-s mortuus, gen. navi-s, them. navi e nahvi, ejecto h, sicut nostrum wer = goth. hva-s e has pro scr. kas, adjecto v; v. gr. comp. 388.)

c. pra: pranaśyâmi (gr. 94[b]); ubi tamen finalem radicis litteram consonans muta vel sibilans sequitur, primitivum n servatur, unde part. perf. pass. pranaṣṭa, fut. pranaṅkṣyâmi vel praṇaśiṣyâmi, v. Pâṇ. VIII. 4. 36; non raro autem in libris editis et manuscriptis contra hanc regulam invenitur ṇa pro na, e. c. Su. 2. 22: praṇaṣṭanṛpatidvig̀â, sic etiam in edit. Calc. 1. 7673. N. 24. 17: mama râg̀yam praṇaṣṭam, in ed. Calc. pranaṣṭam) i. q. simpl. B'. 1. 40: praṇaśyanti kulad'armâh.

c. pra praef. sam id. sampranaṣṭa qui evanuit. N. 20. 40: sampranaṣṭê kalâu (sic cum edit. Calc. legendum pro sampraṇaṣṭê).

c. vi id. Br. 2. 20. 21. 3. 7. 8. B'. 8. 20. Maḥ. 3. 2861: vinaṅkṣyâmi na saṅśayah. — Caus. necare, perdere. Maḥ. 1. 4169: mâ nah sarvân vyanînaśah. R. Schl. I. 55. 27. Rag'. 2. 56.

1. नस् nas 1. âtm. (kâuṭilyê K. ḥvṛtâu V.) curvum, flexuosum esse.

2. नस् nas f. (nom. nâs) nasus, praesertim in fine compositorum. Dr. 6. 22: sunas. (Lat. naris; v. nâ'sâ.)

नह् naḥ 4. par. âtm. nâḥyâmi, nâḥyê (band'anê K. band'ê V. Formae, quae consonantem mutam vel sibilantem proxime cum radice conjungunt, derivantur a nad', quae primitiva radicis forma esse videtur; unde e. c. praet. multf. ánâtsam, fut. aux. natsyâ'mi, part. perf. pass. nadd'â) ligare, nectere, praesertim thorace se induere. Maḥ. 4. 1016: yôtsyamânâ anaḥyanta. — nadd'â conjunctus, indutus, praeditus. N. 12. 6: nânâd'âtuśatâir nadd'ah. (Lat. nec-to, neo; fortasse vi-ncio = scr. vinaḥyâmi, ejectâ radicis vocali, v. naś; gr. νέω, νήθω; goth. nêhva prope; germ. vet. nah prope, post; nâhan, nâvan nere, sarcire; ga-nah sufficit, praet. sensu praes. [v. Graff. 2. 1005]; nôg; anglo-sax. nôh satis, ge-nug; hib. nasgaim „I bind, tye, chain", nas „a band, tie", v. Pictet p. 67.)

c. apa exuere. Maḥ. 3. 13309: apanaḥyê vâsam.

c. api vel pi induere. B'aṭṭ. 3. 47: kavaćam pinaḥya; Maḥ. 1. 759: kuṇḍalê ... tasya kṣatriyayâ pinadd'ê; Śak. 10. 3 infr.: pinadd'ênâi 'têna valkalêna priyamvadayâ dṛḍ'am pîḍitâ 'smi; 10. 10: kusumam iva pinadd'am pâṇḍupatrôdarêṇa; 146. 8-12: mama ... mandâramâlâ hariṇâ pinadd'â.

c. ava induere, tegere. Man. 6. 76: ćarmâvanadd'am (schol. ćarmâćċâditam).

c. ut id. Rag'. 17. 23: muktâguṇônnadd'am mâulim. Cum ablat.: se exuere, liberare aliquâ re. salilâd unnadd'um ex aquâ se emergere. Maḥ. 3. 10116: tatah prasannâ pṛt'ivî ... punar unnaḥya salilât.

c. sam induere, cum loc. pers. Śak. 11. 15: kusumam iva lôb'anîyaṅ yâuvanam aṅgêṣu sannadd'am. Sibi induere. Dr. 6. 19: sannaḥyad'vaṅ sarva êvê 'ndrakalyâ maḥânti ćârûṇića daṅśanâni (sic cum ed. Calc. legendum pro daṅśitâni); Maḥ. 3. 14958: samanaḥyanta kavaćâni. — Cum instr. se induere. B'aṭṭ. 17. 4: samanaḥyaṅśća varmab'ih. Armare. B'aṭṭ. 15. 11: samanâtsît sâinyam. — Absol. Maḥ. 2. 894: samanaḥyag̀ g̀arâsand'ah kṣâtran d'armam anusmaran. — sannadd'a loricatus, armatus. Mêg'. 8: tvayi sannadd'ê (schol. sag̀g̀îb'ûtê uditê vâ upast'itê vâ).

c. sam praef. ab'i id. ab'isannadd'a armatus. Maḥ. 3. 14883.

नहुष náhuṣa m. nom. pr. regis.

नाक nâ'ka m. coelum. Rag'. 1. 5. 15. 96.

नाग nâ'ga m. (a nága mons, s. a) 1) serpens (Wils.: A serpent in general, or especially the Spectacle snake, or Cobra Capella [Coluber Naga]). Su. 2. 8. B'. 10. 29. 2) elephantus. N. 13. 10.

Hosted by Google

नागरिक *nâgarikâ* m. (a *nagarâ* s. *ika*) oppidanus, civis. Ur. 82. 11.

नाट्य *nấṭya* n. (a *nâṭa* s. *ya*) repraesentatio, actio scenica. Ur. 4. 17.

नाडी *nâḍî́* f. 1) caulis. 2) fistula. 3) vena. 4) intestinum.

नाथ् *nâtʻ* 1. par. 1) rogare, petere. Nâisʻ. 3. 25: *nâtʻanti kê nâma na lôkanâtʻam* (schol. *yâćantê*). 2) âtm. appetere, optare, c. gen. rei. Pâṇ. II. 3. 55: *madʻunô nâtʻatê*; Bʻaṭṭ. 8. 120: *dʻrtyâ nâtʻasva.* 3) aegrotum esse. Yagur-V. (v. Westerg.): *avatân* (*avatât*) *mâ nâtʻatât.* 4) dominari, imperare; v. *nâtʻâ*. (Cf. *nâdʻ*. Huc vel ad *nâdʻ* traxerim germ. vet. *nôt* „necessitas, tribulatio, angor"; anglo-sax. *nead*, *neod*; goth. *nauthjan* cogere, *naudiband* necessitatis vinculum.)

नाथ *nâtʻâ* m. (r. *nâtʻ* s. *a*, nisi anom. a r. *nî* s. *tʻa*, v. *nî́tʻa*) dominus, tutor.

नाथवत् *nâtʻavant* (a praec. s. *vant vat*) domino, tutore praeditus. Dr. 6. 15.

नाद *nâdâ* m. (r. *nad* sonum edere, s. *a*) strepitus. N. 21. 5. Su. 1. 33.

नाध् *nâdʻ* 1. par. âtm. i. q. *nâtʻ*. Ṛgv. 118. 10: *nâdʻamânâḣ* „opes desiderantes"; 110. 5: *upamannâdʻamânâḣ* „sufficientem sibi cibum optantes"; 109. 3: *iti nâdʻamânâḣ* „sic precantes". (V. *nâtʻ*.)

नाना *nấnâ* indecl. (ut videtur, reduplicatio stirpis demonstr. *na*, quae invenitur in fine pron. compp. *ana*, *êna*, producto *a*) multus, varius. Ḥ. 1. 19. Bʻ. 11. 5.

नान्दी *nândî́* f. (r. *nand* s. *î*) benedictio, a qua incipit prologus dramatum. Ur. 1.

नापय् *nâpay* v. *nî*.

नापित *nâpitâ* m. tonsor. Ḥit. 63. 6.

नाभि *nấbʻi* f. 1) modiolus rotae. 2) umbilicus. Mêgʻ. 29. 80. 3) moschus. (Germ. vet. *naba* f. modiolus rotae, *nabalo* m. umbilicus; gr. ὀμφαλός, litteris transpositis e νοφαλος, mutato ν in μ propter sequentem labialem, nisi ex ο-ναφαλος, ejecto α, praefixo ο, sicut in ὄνυξ, ὀφρύς, ὀδούς, ὄνομα; ita lat. *umbilicus* e *nubilicus* vel *u-nabilicus*, sicut *unguis* ex *u-naguis*, v. *nakʻâ*.)

नाम *nâma* (acc. τοῦ *nấman*) 1) adv. nomine. Ḥ. 2. 1. Su. 1. 2. N. 1. 1. 18. 5. Dr. 7. 9. 12. 2) particula interrog. N. 11. 4. 12. 19: *nanu nâma*; Śak. 51. 2 infr. et Ḥit. 75. 2: *kô nâma*; N. 24. 10.

नामतस् *nâmatâs* adv. (a *nấman* s. *tas*) nomine. N. 18. 5.

नामधेय *nâmadʻéya* m. (e *nấman* nomen et *dʻéya*, a *dʻâ* ponere, s. *ya*, ponendus) nomen. Ḥit. 4. 5.

नामन् *nấman* n. (ut videtur, a r. *ǵńâ* s. *man*, abjectâ radicis litterâ initiali, sicut in lat. *nosco* e *gnosco*, gr. νοέω e γνοέω, v. *ǵńâ*) nomen. Su. 3. 18. (Lat. *nomen*; goth. *NAMAN*, nom. *namô*, gen. *namin-s*, attenuato *a* in *i*, v. gr. comp. 141; gr. O-NOMAT, praefixo *o*, mutato *n* in tenuem ejusdem organi, sicut in universum gr. suff. ματ respondet sanscrito *man*, ita tamen, ut primitivum ν saepe in fine compositorum servatum sit, e. c. ἀπράγμων, πολυπράγμων, ἀτέρμων; slav. *imań*, them. *imen* e *nimen*, gen. *imen-e*, abjectâ finali in nom. et acc. sicut in scr. *nâma*, in goth. *namô*; scot. *ainm*; cambro-brit. *env*.)

नाम्य *nâmya* (a *nấman* s. *ya*) ut videtur: clarus, celeber, magni nominis, namhaft. Dr. 4. 12.

नायक *nâyaka* m. (a r. *nî* s. *aka*) dux. Bʻ. 1. 7.

नार *nâra* n. (fortasse a r. *snâ* abjecto *s*, sicut in lat. *natare*) aqua. (Gr. νηρός madidus; neogr. νηρόν aqua; lit. *naras* urinator, *nardau* demergor, submergor.)

नारद *nârada* m. nom. pr. divini sapientis, dei Brahmae filii. Bʻ. 10. 26. In. 2. 14.

नाराच *nârâćâ* m. sagitta ferrea. Dr. 8. 6. A. 10. 20.

नारायण *nârâyaṇâ* m. (e *nára* s. *âyana*, mutato *n* in *ṇ* vi euphon. antecedentis *r*) cognomen dei Viṡṇus.

नारिकेर *nârikêra* m. *-rî* f. nux Indica, Cocosnuſs.

नारी *nấrî* f. (a *nára* vir, productâ mediâ vocali et adjecto signo fem. *î*) femina.

Hosted by Google

नाल nâlá m. n. caulis, praesertim loti. Ragʿ. 6. 13. 15. 52. (Vid. nâlî et cf. nâḍí.)

नालिकेर nâlikêra m. i. q. nârikêra. Ragʿ. 4. 42.

नाली nâlî f. (a nâlá signo fem. î) i. q. nâlá.

नालीक nâlîka m. 1) sagitta. 2) jaculum, missile, pilum.

नाव्य nâvya (a nâu s. ya) navigabilis. Ragʿ. 4. 31.

नाश nâśa m. (r. naś perire, s. a) occasus, interitus, mors. Bʿ. 2. 63. Ragʿ. 8. 87.

नाशन nâśana (a caus. radicis naś suff. ana) delens, exstinguens. Bʿ. 16. 21. N. 12. 95.

नाशिन् nâśín (r. naś perire, s. in) periens. Bʿ. 2. 18 in composit. cum a priv.

नास् nâs 1. âtm. (śabdê K. ďvânê V.) sonare.

नासत्य nâsatya m. du. nâsatyâu Aśvini, v. aśvín. Maḥ. 1. 445.

नासा nâ'sâ f. (fortasse a r. snâ abjecto s, cf. nâu; ita Vossius lat. nâsus deducit a νάω, „quia per eum fluit humor") nasus. (Germ. vet. nasa f. id.; lit. nōsis f.; lat. nâsus; naris e nasis, v. nas; slav. nosŭ m.; fortasse gr. νῆσος huc pertinet, ita ut insula a similitudine nasi appellata sit, sicut hib. sron et nasum et promontorium significat. Sron autem cum sroth, sruth flumen, srothadh „sneezing" ad rad. स्रु sru fluere retulerim, unde srutá fluens, fluidus, srô'tas flumen; ad nâ'sâ autem trahi posset hib. neas „a hill, a promontory".)

नासिका nâ'sikâ f. (a praec. s. ika in fem.) nasus. Bʿ. 6. 13.

नास्तिक nâstiká m. (e nâsti [na + asti] non est, substantive posito, s. ka) qui vitam futuram esse negat, qui brahmanicae religioni non addictus est. Râm. I. 52. 15: nâstikô ǵâyatê ǵanaḣ.

नि ni praep. insep. deorsum. sub, de. (V. gr. 111 et cf. nostrum nie-der, germ. vet. ni-dar, quod suffixo compar. cum latinis praepp. prae-ter, prop-ter, sub-ter, in-ter, cum scr. an-tár, ṣend. niś-tarĕ extra [a scr. nis q. v.] convenit; cf. etiam slav. НИЗ niṣ deorsum et v. gr. comp. 293. 294.)

निंस् niṅs 2. âtm. (ćumbanê K. ćumbê V.; scribitur nis, gr. 110[a]) osculari.

निः niḣ v. nis.

निःशब्द niḣśabda (Baḥ. e nis et śábda strepitus) strepitûs expers, silens. N. 13. 6.

निःशेष niḣśêśa (reliqui expers, Baḥ. e nis et śêśa n. reliquum, residuum) totus, integer, universus. Ragʿ. 5. 1.

निःश्रेयस niḣśrêyasa n. (melioris expers, quod ipsum optimum est, Baḥ. irregulare e nis et śrê'yas n. melius, adjecto a) beatitudo. Bʿ. 5. 2.

निःश्वास niḣśvâsa m. (rad. śvas praef. nis suff. a) 1) spiritus, halitus. Ragʿ. 1. 43. 16. 43. 2) gemitus. N. 2. 2.

निःसंशय niḣsaṅśaya (Baḥ. e nis ex et saṅśaya m. dubium) dubii expers. Br. 2. 30.

निःसपत्न niḣsapatna (Baḥ. e nis ex et sapatna m. inimicus) inimicorum expers. Su. 2. 26.

निःसार niḣsâra m. (r. sar sṛ praef. nis s. a) exitio, egressus. Ḥit. 124. 19.

निकट nikaṭá (a ni s. kaṭa, cf. utkaṭá) propinquus. Am.

निकर nikara m. (r. kar [kṛ] praef. ni s. a) copia, multitudo. Maḥ. 1. 1496. Bʿar. 1. 37. Ur. 59. 2 infr.

निकष nikaśá m. (r. kaś praef. ni s. a) lapis Lydius. Am.

निकाय nikâyá m. (ut videtur a r. ći, servatâ primitivâ gutturali, s. a; cf. gr. 481) conventus, coetus, turba, multitudo. 2) domus, habitatio.

निकुञ्ज nikuńǵa m. n. (e kuńǵa q. v. praef. ni) virgultum. N. 12. 6.

निकुम्भ nikumbʿa m. nom. pr. Asuri. Su. 1. 2.

निकृत nikṛta v. kar kṛ.

निकृन्तन nikṛntana m. (r. karnt kṛnt praef. ni s. ana) qui findit. A. 3. 55.

निकेत nikêta m. (r. kit habitare, praef. ni s. a) domus, habitatio. Bʿ. 12. 19. Ragʿ. 8. 33. 14. 58.

Hosted by Google

निक्ष् *nikś* 1. par. (*ćumbanê* K. *ćumbê* V.) osculari. c. *pra* (ad arbitrium *praṇikś* vel *pranikś*) id. B'aṭṭ. 9. 106: *praṇikśiśyati nô b'ûpali*.

निक्षेप *nikśêpa* m. (r. *kśip* praef. *ni* dejicere, deponere, s. *a*) depositum, pignus, hypotheca. N. 20. 29. Man. 8. 179.)

निखिल *nik'ila* (Bah. et *ni* et *k'ilá* n. vacuum, inane; fortasse *ni* hujus compositi ortum est e *na* non, attenuato *a* in *i*, cf. *ak'ila*) totus, integer. R. Schl. I. 5. 4. — Instr. *nik'ilêna* adv. omnino, plane. R. Schl. I. 37. 4.

निगड *nigaḍa* m. (r. *gaḍ* praef. *ni* s. *a*) vinculum, compes. Śak. 60. 2.

निगम *nigamá* m. (r. *gam* praef. *ni* s. *a*) 1) urbs. 2) forum. 3) mercatura, mercatus, v. *nâigamá*.

निग्रह *nigraha* m. (a r. *grah* praef. *ni* cohibere, refrenare, s. *a*) coërcitio, refrenatio, oppressio. B'. 6. 34. Rag'. 11. 55. 12. 52.

निघातिन् *nig'âtin* adj. (a caus. radicis *han* praef. *ni* [*nig'âtayâmi*, gr. 471. 4] suff. *in*) sternens, prosternens, caedens, occidens, diruens. A. 7. 26.

निघ्न *nig'na* (r. *hân* praef. *ni* s. *a*, v. gr. 575. 3) alius arbitrio subjectus. Rag'. 14. 58.

निघ्नत् *nig'nant* part. praes. radicis *han* praef. *ni* q. v. Dr. 5. 15.

निचय *nićaya* m. (r. *ći* colligere, s. *a*) acervus. N. 26. 19.

निचुल *nićula* m. (ut videtur, a r. *ćul* praef. *ni* s. *a*) arboris genus (Wils. Barringtonia acutangula). Ur. 59. 14.

निचोल *nićôla* m. n. (r. *ćul* praef. *ni* s. *a*) pallium. Gîta-G. 5. 11.

निज् *nig* 3. par. âtm. (*śôćê* K. *pôśê śudd'âu* V.) purificare, lavare; nutrire. (V. *niṅg* et cf. hib. *nighim* „I wash", *nighte* „washed" = scr. *niktá*; lat. *ninguis*, *nix* e *nig-s*, *nivis* e *niguis*, *ninguo*, *ningo*; gr. νίζω, νίψω, νίπτω, ΧΕΡ-ΝΙΒ, mutatâ gutturali in labialem.) c. *nis* lavare, abluere, purificare, lustrare. Man. 5. 127: *adb'ir nirṇiktam*; Rag'. 17. 22: *tôyanirṇiktapâṇayaḥ*; Man. 11. 189: *ênasvib'ir anirṇiktâiḥ*.

निज *nigá* (r. *gan* praef. *ni* s. *a*, v. gr. 575. 3) 1) innatus. Rag'. 3. 15. 2) indigena. Hit. 21. 1. 3) proprius; in recentioribus scriptis pronominum possessivorum vice fungitur: meus, tuus, suus, noster etc. Up. 3 et 87: *nigam* suum; Rag'. 18. 27: *nigê* in suo.

निञ्ज् *niṅg* 2. âtm. (scribitur *nig*, v. gr. 110[a]) i. q. *nig*.

नितम्ब *nitamba* m. (r. *tamb* praef. *ni* s. *a*; fortasse *ni* in hoc comp. ortum est e *na*, attenuato *a* in *i*, ita ut *nitamba* proprie significet non se movens, cf. *nága* mons et v. *nik'ila*) 1) collis. N. 12. 110. 2) nates, clunes. In. 5. 10. Rag'. 4. 52. 6. 17.

नितम्बिनी *nitambinî* f. (a praec. s. *in* in fem.) pulchris clunibus praedita femina, καλλίπυγος. Ritu-S. 1. 5.

नितराम् *nitarâ'm* adv. (a *ni* s. *tarâm* acc. fem. suff. comp. *tara*, v. gr. 584. 35) semper, in perpetuum. Mṛ. 267. 5. Ćâur. 42. Rag'. 1. 95. Lass. 58. 20. — Cf. *nítya*.

नितान्त *nitânta* v. *tam* praef. *ni*.

नित्य *nítya* (a praepos. *ni* s. *tya*, v. gr. 584. 45 et cf. *nitarâ'm*) sempiternus. — Acc. *nítyam* adv. semper. In. 3. 10. 5. 61. H. 4. 10. Br. 3. 6. Su. 1. 31, v. gr. 584.

नित्यत्व *nityatvá* n. (a *nítya* s. *tva*) aeternitas, perennitas, constantia, perseverantia. B'. 13. 11.

नित्यदा *nityadâ* (a *nítya* s. *dâ*) semper.

नित्यशस् *nityaśás* (a *nítya* suff. *śas*) semper. N. 26. 14. 16.

निद् *nid* 1. par. âtm. (*kutsâyâm* K. *sannid'âu kutsanê* V.) 1) i. q. *nind*. 2) propinquum, prope esse. (Vid. *nind* et cf. gr. ὄνειδος, praef. ο, Pottius comparat etiam λοίδ-ο-ρος; goth. *ga-naitja* contumeliâ afficio; germ. vet. *níd* invidia.)

निदर्शन *nidarśana* n. (a caus. r. *darś dṛś* s. *ana*) exemplum. Rag'. 8. 45.

Hosted by Google

निदाघ *nidâg'á* m. (r. *dah* praef. *ni* s. *a*, mutato *h* in *g'* vel servato primitivo *g'*; cf. hib. *daghaim* uro) 1) aestus, calor. Rag'. 10. 5. 2) aestas. Rag'. 10. 84. Ritu-S. 1. 1 et 65.

निदान *nidâ'na* n. (r. *dâ* vel *dô* s. *na* vel *ana*) causa principalis. Rag'. 3. 1.

निदेश *nidêśa* m. (r. *diś* s. *a*) jussus, praeceptum, imperium, auctoritas. M. 19.

निद्रा *nidrâ'* f. (a r. *drâi* dormire, praef. *ni*, mutato *âi* in *â*) somnus. H. 1. 4.

निधन *nid'ána* m. (r. *han*, cujus forma primitiva est *d'an* = gr. ΘAN, s. *a*, v. gr. 104) mors, exitium. Br. 2. 2. N. 2. 17. B'. 3. 35. (Hib. *nidh*, *nith* „manslaughter, homicide, a battle"; v. r. *han.*)

निधान *nid'âna* n. (r. *d'â* praef. *ni* deponere, s. *ana*) thesaurus, gaza. B'. 9. 18. 11. 38.

निधि *nid'í* m. (r. *d'â* praef. *ni* s. *i*, nisi potius sine suffixo, attenuato *â* in *i*) receptaculum, thesaurus, gaza. A. 6. 6. N. 24. 37.

निनाद *ninâda* m. (r. *nad* praef. *ni* s. *a*) sonus, stridor, strepitus. Rag'. 11. 15. Ritu-S. 1. 25.

निन्द् *nind* 1. par. interdum âtm. (scribitur *nid*, gr. 110[a]) 1) reprehendere, vituperare. Râm. II. 76. 92: *nindâmy ahań karma kṛtam pitus tat*; Man. 8. 19: *nindârhô yatra nindyatê*; Mah. 3. 15229: *anindyan nindatê yô hi.* 2) spernere. B'. 2. 36: *nindantas tava sâmart'yam.* — *anindita* non spretus. N. 12. 120. In. 4. 15. (Vid. *nid.*)

c. *prati* reprehendere, vituperare. Dr. 5. 18: *svabud-d'im pratininditâsi.*

c. *vi* id. Mah. 3. 13700: *vinindan svam âtmânam.*

निन्दा *nindâ'* f. (r. *nind* s. *â*) vituperium. B'. 12. 19.

निन्व् *ninv* 1. par. (*sêkê*; scribitur *niv*, gr. 110[a]) irrigare.

निपात *nipâta* m. (r. *pat* s. *a*) 1) actio decidendi, delabendi. A. 8. 6. 2) impetus. Rag'. 2. 60.

निपातन *nipâtana* n. (a caus. r. *pat* praef. *ni* s. *ana*) actio caedendi, occidendi. Rag'. 9. 49.

निपातिन् *nipâtín* (r. *pat* praef. *ni* s. *in*) 1) decidens. Ur. 87. 8. Rag'. 9. 40. 2) (a caus.) efficiens ut aliquid cadat, caedens, occidens. Rag'. 11. 21. N. 12. 93.

निपुण *nipuṇa* (r. *puṇ* praef. *ni* s. *a*) aptus, idoneus, habilis, peritus, doctus; v. *nâipuṇá*, *nâ'ipuṇya.*

निबन्ध *niband'a* m. (r. *band'* s. *a*) actio ligandi, constringendi. B'. 16. 5.

निबन्धन *niband'ana* n. (r. *band'* praef. *ni* s. *ana*) causa. Rag'. 8. 51. Up. 11.

निभ *nib'a* (r. *b'â* splendere, praef. *ni* s. *a*) similis, in fine compp. H. 3. 9. Vid. *sannib'a.*

निभर्त्सन *nib'artsana* n. (r. *b'arts* praef. *ni* s. *ana*) imminatio, comminatio. Dr. 6. 20.

निमित्त *nimitta* n. (fortasse e *nimita* reduplicato *t*, a r. *mâ* vel *mi* praef. *ni* s. *ta*) 1) causa. Accus. adverb. (*nimittam*) praepositionis loco fungitur, ad exprimendum causâ, propter (gramm. 622). N. 9. 34. 2) signum. N. 23. 5. 8. B'. 1. 31. N. 13. 20. 16. 26. 3) vestigium. Hit. 24. 16.

निमेष *nimêśá* m. (r. *miś* s. *a*) nictatio. N. 5. 26. Dr. 8. 9. — *nimêśâ't* momento temporis. Rag'. 9. 63.

निमेषमात्र *nimêśamâtra* n. (e praec. et *mâ'tra* n. mensura) momentum. Dr. 8. 9.

निम्न *nimná* (r. *mnâ* praef. *ni* s. *a*) profundus. Mah. 2. 784.

निम्नगा *nimnagâ* f. (e praec. et *ga* iens in fem.) fluvius. Rag'. 8. 8. 16. 61. (Cf. nomen fluminis Nemeni.)

नियत *niyata* v. *yam.*

नियन्तार् -तृ *niyantâ'r -tṛ'* m. (r. *yam* praef. *ni* s. *târ tṛ*) auriga. Rag'. 1. 17.

नियम *niyamá* m. (r. *yam* s. *a*) actio cohibendi, coërcendi, domandi, sedandi; votum. Br. 2. 24. Su. 2. 16. R. Schl. I. 8. 14. Rag'. 5. 8. Ur. 43. 6 infr.

नियुत *niyuta* m. n. (r. *yu* praef. *ni* s. *ta*) decem milliones. Cf. *ayúta.*

Hosted by Google

नियुद्ध *niyudd'a* n. (r. *yud'* praef. *ni* s. *ta*) singulare certamen. Lass. 48. 8.

नियोक्तार् -तृ *niyóktâr -tr* m. (r. *yuǵ* praef. *ni* s. *târ tr*) qui jubet, dominus. Rag'. 2. 56; v. sq.

नियोग *niyóga* m. (r. *yuǵ* s. *a*, v. gr. 575. s. *a*) jussum, praeceptum. In. 2. 22. 3. 5. 4. 17. H. 4. 5.

नियोगतस् *niyógatas* adv. (a praec. s. *tas*) jussu, propter jussum.

नियोगिन् *niyógin* m. (a *niyóga* s. *in*) imperio alicujus subjectus, famulus, minister. Hit. 61. 13. 62. 3. 6. 7.

निर् *nir* v. *nis.*

निरत *nirata* v. *ram.*

निरन्तरम् *nirantarám* adv. (Avy., gr. 607, e *nis* et *ántara* intervallum, spatium interjectum) sine intervallo, simul, una. Su. 1. 4. De tempore statim, protinus. Lass. 9. 2.

निरपाय *nirapâya* (Bah. e *nis* et *apâya* q. v.) deverticuli expers, non devius, infallibilis. N. 4. 19.

निरय *niraya* m. (Bah. e *nis* et *aya* felicitas) tartarus. Mah. 1. 1825.

निरवद्या *niravadyâ* f. (fem. a *niravadya* non humilis, non vilis, pulcher; Bah. e *nis* et *avadyá* n. q. v.) pulchritudo. In. 5. 11.

निराबाध *nirâbâd'a* vel निराबाध *nirâvâd'a* m. (Bah. e *nis* et *âbâd'a* vel *âvâd'a* vexatio, turbatio, perturbatio) vacuus a vexatione, turbatione; securus. H. 4. 12.

निरामय *nirâmaya* (Bah. e *nis* et *âmaya* m. morbus) vacuus a morbo, incolumis, salvus, felix. In. 3. 8. H. 1. 41.

निराशिस् *nirâśis* (Bah. e *nis* et *âśís* spes, v. gr. 206) vacuus a spe. B'. 3. 30. 4. 21.

निरास्वाद *nirâsvâda* (Bah. e *nis* et *âsvâda* m. sapor) saporis expers, non amoenus, insuavis, injucundus. H. 1. 20.

निरीह *nirîha* (Bah. e *nis* et *îhâ*) vacuus a desiderio, a nisu, ab appetitu. Hit. 10. 25.

निरीहता *nirîhatâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstract. praecedentis. Hit.

निरुद्योग *nirudyóga* (Bah. e *nis* et *udyóga* m. negotium, opera, labor) negotiorum, laborum expers. Su. 4. 3.

निरुद्विग्न *nirudvigna* v. *viǵ* praef. *ut* praef. *nis.*

निरूपण *nirûpana* n. (r. *rûp* praef. *ni* s. *ana*, v. gr. 94[a]) exploratio, investigatio. Hit. 48. 1.

निर्ऋति *nírrti* f. (e *nis* et *rtí* felicitas) infortunium, calamitas. Mah. 1. 3559.

निर्घर्षण *nirg'arśana* n. (r. *g'arś g'rś* praef. *nis* s. *ana*) frictio, tritus.

निर्घर्षणक *nirg'arśanaka* (a praec. s. *ka*) fricans, terens. Hit. 55. 6.

निर्घात *nirg'âta* n. (caus. r. *han* praef. *nis* [*nirg'âtayâmi*, gr. 471] suff. *a*) impetus venti. In. 1. 5.

निर्घोष *nirg'ôśa* m. (r. *g'uś* praef. *nis* s. *a*) strepitus. N. 21. 3. 8.

निर्झर *nirǵ'ara* m. (fortasse a r. *gar* [*gṛ*], mutato *g* in *ǵ'*, praef. *nis* s. *a*) catarrhacta. N. 12. 8.

निर्णय *nirnaya* m. (r. *nî* praef. *nis* s. *a*) inquisitio, investigatio, exploratio. Mr. 294. 6. Hit. 72. 4.

निर्णेजन *nirnéǵana* n. (r. *niǵ* praef. *nis* s. *ana*) purificatio, lustratio, expiatio. Man. 3. 209.

निर्दय *nirdaya* (Bah. e *nis* et *dayá*) immisericors, crudelis, vehemens. Rag'. 19. 32. — *nirdayam* adv. crudeliter, vehementer. Rag'. 11. 84. Hit. 27. 21.

निर्देश *nirdêśa* m. (r. *diś* praef. *nis* s. *a*) designatio, descriptio. B'. 17. 23.

निर्नाथ *nirnât'a* adj. (Bah. e *nis* et *nât'á* dominus, tutor) domini, tutoris expers.

निर्नाथता *nirnât'atâ* f. (a praec. s. *tâ*) ejus, qui domini, tutoris expers est, status. N. 13. 35.

निर्बन्ध *nirband'a* m. (e *nis* et *band'a*) pertinacia, importunitas. Rag'. 5. 21. 14. 32. Śak. 48. 4 infr.

निर्भर *nirb'ara* (Bah. e *nis* et *b'ara* q. v.) immodicus. — *nirb'aram* adv. ultra modum. Hit. 29. 13: *nirb'aram âliṅgya*; 50. 2: *nirb'aram prasuptah.*

Hosted by Google

निर्मम *nirmama* (Bah. e *nis* et *máma* mei, gen. pron. primae pers., qui hac in comp. substantivi vim habet, sensu cupiditas, aviditas) liber a sui cupiditate, aviditate. B'. 2. 71. Rag'. 15. 28.

निर्मल *nirmala* (vacuus a luto, a sordibus, Bah. e *nis* et *malá* lutum, sordes) purus, mundus. In. 5. 18.

निर्मलत्व *nirmalatva* n. (a praec. s. *tva*) puritas. B'. 14. 6.

निर्माण *nirmâṇa* n. (r. *mâ* praef. *nis* s. *ana*) effectio, creatio. R. Schl. I. 26. 17.

निर्मोक *nirmôka* m. (r. *muć* praef. *nis* s. *a*) anguina pellis. Rag'. 16. 17.

निर्यास *niryâsá* m. (r. *yas* praef. *nis* s. *a*, nisi *yâ* adjecto *s* s. *a*) resina. Rag'. 1. 38.

निर्वाण *nirvâṇa* (r. *vâ* praef. *nis*) 1) (suff. *na*) part. perf. pass. v. 2. *vâ* praef. *nis*. 2) (suff. *ana*) exstinctio. Hit. 62. 6. 31. 5. B'. 2. 72. 5. 24: *brahmanirvâṇam* exstinctio in summo numine, quâ quis coalescit cum numine supremo. 3) delectatio, oblectatio. Śak. 45. 13: *labd'an nêtranirvâṇam.*

निर्वापन *nirvâpana* n. (caus. r. *vâ* praef. *nis* s. *ana*) 1) exstinctio. Śak. 51. 2 infr. 2) refrigeratio. Śak. 43. 11.

निर्विण्ण *nirviṇṇa* v. *vid* praef. *nis*.

निर्वृति *nirvṛti* f. (r. *var vṛ* praef. *nis* s. *ti*) 1) laetitia, voluptas. N. 22. 3. Rag'. 9. 37. 2) temeritas, audacia. Hit. 110. 20.

निर्वेद *nirvêdá* m. 1) (a r. *vid* praef. *ni* s. *a*) humilitas. Lass. 71. 2; modestia, pudor, sui contemptus. Up. 24. R. Schl. I. 55. 10; v. *vid* praef. *nis*. 2) (Bah. e *nis* et *vêda* scientia) ignorantia. B'. 2. 52.

निल् *nil* 1. par. (*gahanê*) densum, impervium esse.

निलय *nilaya* m. (r. *lî* praef. *ni* s. *a*) domus, habitatio. Rag'. 2. 15. Cf. *âlaya.*

निवर्हन *nivarhana* vel निबर्हण *nibarhaṇa* ■. (r. *varh vṛh* vel *barh bṛh* cl. 10 ferire, occidere, s. *ana*) feritor, occisor, exstinctor, in fine compp. In. 1. 1. A. 10. 55.

निवसन *nivasana* n. (r. *vas* praef. *vi* s. *ana*) vestis. Rag'. 19. 41.

निवह *nivaha* m. (r. *vah* praef. *ni* s. *a*) multitudo, copia. B'ar. 3. 42.

निवात *nivâtá* (e *ni* sub et *vâ'ta* ventus) qui sub vento est, ideo vento non expositus, non ventosus, quietus, tranquillus. B'. 6. 19. 2) securus, firmus; v. sq.

निवातकवच *nivâtakavaća* m. (securam loricam habens, bene loricatus, Bah. e praec. et *kávaća* lorica) nomen Dânavorum stirpis. A. 5. 10.

निवाप *nivâpa* m. (r. *vap* praef. *ni* s. *a*) donum sacrificale, quod Manibus datur, libatio Manibus facta. Rag'. 5. 8. 8. 61 et 85. 16. 91.

निवारण *nivârana* (r. *var vṛ* cl. 10, praef. *ni* s. *ana*) 1) qui arcet, in fine compp. A. 10. 70. 2) n. actio arcendi. N. 7. 10.

निवास *nivâsa* m. (r. *vas* habitare, s. *a*) domus, habitatio. H. 4. 29. B'. 11. 25. 37.

निविड *niviḍá* (ut videtur, intervallum non habens, e *ni* pro *na* non [v. *nik'ila*] et *viḍa* pro *vila*, v. Wils.) spissus, densus, arctus. Rag'. 9. 58. 11. 15. 19. 44.

निवृत्त *nivṛtta* v. *vart vṛt* praef. *ni.*

निवृत्तकृषिगोरक्ष *nivṛttakṛśigôrakśa* (Bah. e *nivṛtta* evanidus et comp. Dvandv. e *kṛśín* arator et *gôrakśa* bubulcus) evanidos aratores et bubulcos habens. Su. 2. 24.

निवृत्तदेवकार्य *nivṛttadêvakârya* (Bah. e *nivṛtta* evanidus et *dêvakârya* n.; *dêvá* deus et *kâr̆ya* n. faciendum, officium) evanidum deorum cultum, evanidas res divinas vel sacras ceremonias habens. Su. 2. 23.

निवृत्तविपणापण *nivṛttavipaṇâpaṇa* (Bah. e *nivṛtta* evanidus et Dvandv. e *vipaṇa* venditio et *âpaṇá* forum) evanidas venditiones et fora habens. Su. 2. 23.

निवृत्तयज्ञस्वाध्याय *nivṛttayaǵńasvâd'yâya* (Bah. e *nivṛtta* evanidus et Dvandv. e *yaǵńá* sacrificium et

Hosted by Google

svâdyâya q. v.) evanida sacrificia et Vêdorum lectiones habens. Su. 2. 22.

निवृत्ति *nivṛtti* f. (r. *vart vṛt* praef. *ni* interire, s. *ti*) interitus, occasus, cessatio. Bc. 16. 7.

निवेश *nivêśá* m. (r. *viś* intrare, praef. *ni* s. *a*) 1) introitus, ingressio. Su. 2. 26. 2) castra. Ragc. 5. 49.

निवेशन *nivêśana* n. (r. *viś* praef. *ni* s. *ana*) 1) introitus, ingressio. 2) domus, domicilium, sedes. In. 3. 2. Br. 1. 3.

1. निश् *niś* 1. par. (*samâdâu* K. *śîlê* V.) cogitare, meditari.

2. निश् *niś* f. (nom. *nik*; ut *náktam* a r. *naś*, ita ut nox a nocendo nominata sit, v. gr. comp. 132. 2. not.*) nox. In. 5. 18. H. 1. 3.

निशा *niśâ* f. (v. *niś*) id. N. 13. 61. Bc. 2. 69.

निशाकर *niśâkara* m. (noctem faciens, e *niśâ* et *kara* faciens) luna. N. 16. 14.

निशाचर *niśâćara* m. (nocte iens, e *niśâ* et *ćará* iens) nomen Râkśasorum.

निशान्त *niśânta* n. (r. *śam* praef. *ni* s. *ta*) domus. Ragc. 16. 40.

निशापति *niśâpati* m. (noctis dominus, e *niśâ* et *páti*) luna. Am.

निशित *niśita* v. *śô* praef. *ni*.

निशीथ *niśîtá* m. (v. *niś*) nox. Mah. 1. 4275.

निश्चय *niśćaya* m. (r. *ći* praef. *nis* s. *a*) 1) decisio, judicium, dijudicatio. Br. 2. 27. 29. Bc. 18. 4. 2) consilium, decretum, institutum, sententia. Sâ. 7. 6. Bc. 2. 37. 3) certum, veritas. N. 19. 8. — Instr. *niśćayêna* adv. certe.

निश्चल *niśćala* (Karm. e *nis* et *ćala* se movens) immotus. Bc. 2. 53.

निश्चित *niśćita* v. *ći* praef. *nis*.

निश्चेष्ट *niśćêśṭa* (Bah. e *nis* et *ćêśṭa*) motionis, nisûs expers, immobilis, immotus. — Acc. *niśćêśṭam* adv. A. 3. 40.

निष् *niś* 1. par. (*sêkê*) irrigare.

निषङ्ग *niśaṅga* m. (r. *saṅǵ* praef. *ni* s. *a*) pharetra. Ragc. 2. 30.

निषङ्गिन् *niśaṅgín* m. (a praec. s. *in*) pharetrâ instructus. Ragc. 7. 53.

निषध *niśada* m. nomen regionis (Wils. a country in the south-east division of India). N. 1. 3. 27.

निषाद् *niśâdá* m. (r. *sad* praef. *ni* s. *a*) i. q. *kirâta*. Ragc. 14. 52 et 70.

निषादिन् *niśâdín* (r. *sad* praef. *ni* s. *in*) sedens. Ragc. 1. 52. 4. 20.

निषूदन *niśûdana* n. (r. *sûd* occidere, praef. *ni*, v. gr. 80, s. *ana*) occisor, in fine compp. N. 2. 23.

निष्क् *niśk* 10. âtm. (*parimâṇê* K. *mânê* V.; denom. esse videtur a sq.) pendere, metiri.

निष्क *niśká* m. n. (fortasse a praep. *nis* s. *ka*, cf. *útka*) 1) pondus quoddam auri. Hit. 104. 9. 2) pectoris ornamentum. R. Schl. I. 6. 9.

निष्क्रय *niśkraya* m. (r. *krî* praef. *nis* s. *a*) pretium. Ragc. 2. 55. 5. 22. 15. 55.

निष्ठा *niśṭâ* f. (r. *stâ* praef. *ni*, v. gr. 80) 1) sedes, habitatio (cf. *pariniśṭâ*). Bc. 18. 50. 2) status, conditio, agendi, vivendi ratio. Bc. 3. 3. 5. 17. 17. 1. 3) finis, extremum; interitus, v. *nâiśṭika*.

निष्ठीवन *niśṭîvana* n. (r. *śṭîv* praef. *ni* s. *ana*) actio spuendi, exspuendi. Bcar. 1. 91.

निष्ठुर *niśṭura* (r. *stâ* praef. *ni* s. *ura*) durus, asper, atrox. Ragc. 3. 62. 8. 64. Hit. 100. 14.

निष्ठ्यूत *niśṭyûta* v. *śṭiv*, *śṭîv* praef. *ni*.

निष्णात *niśṇâta* v. *snâ* praef. *ni*.

निष्पन्द् *niśpanda* (ut mihi videtur, Bah. e *nis* et obsoleto subst. *spanda*, abjectâ praepositionis sibilante et mutato radicis *s* in *ś*, quamquam vulgo haec radix litteram *s* immutatam retinet. Scribitur etiam *nispanda*, quod Wils. sicut *niśpanda* a rad. *pad* praefixo *nis* deducit; *nis* + *pad* autem proprie egredi significaret et rad. *pad* insertam nasalem non admittit) immotus. Ragc. 6. 40. 15. 37. R. Schl. I. 55. 15.

Hosted by Google

निष्पन्न *niśpanna* v. *pad* praef. *nis.*

निष्पिष्ट *niśpiśṭa* v. *piś* praef. *ni.*

निस् *nis* praep. insep. ex. (Vid. gr. comp. 981. 1004 et cf. hib. particulas negativas *nis*, *nios*, *nir*, *nior* et v. composita ut *niḣśabda.*)

निसर्ग *nisarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *ni* s. *a*) 1) natura, indoles. Ragᶜ. 3. 35. 6. 29. 2) jussum. Sâ. 1. 15.

निस्तार *nistâra* m. (r. *tar* [*tṛ̂*] praef. *nis* s. *a*) actio gratiam referendi, rependendi. Hit. 99. 18.

निस्वन *nisvaná* m. (r. *svan* praef. *ni* s. *a*) sonitus, strepitus. In. 2. 11. N. 21. 34.

निहत *nihata* v. *ḣan* praef. *ni.*

निहन्तार् -तृ *niḣantấr -tṛ́* m. (r. *ḣan* praef. *ni* s. *târ tṛ*) occisor. A. 1. 7.

निहित *niḣita* v. *dᶜâ* praef. *ni.*

नी *nî* 1. par. âtm. 1) ducere. Ḥ. 4. 7: *nayiśyâmi tvâm adya yamasâdanam*; Lass. 45. 8: *tâm ... svagṛḣan ninyê*; Su. 2. 20. R. Schl. I. 42. 20. Secum ducere. R. Schl. II. 30. 19: *mâṅ vanan na ćên nayiśyasi viśam pâsyâmi.* — *nêtum vaśam* in potestatem redigere. Ragᶜ. 8. 19: *anayat ... vaśam êkô nṛpatîn anantarân.* 2) abducere. R. Schl. I. 22. 4: *na râman nêtum arḣasi.* 3) ferre, portare. M. 14: *uddᶜṛtyâ 'liṅgarât ... tam matsyam anayad vâpîm maḣatîm*; ibd. 18. 20. 22. 23. 24. Ḥ. 3. 5: *âruḣê 'mâm mama śrôṇîn nêśyâmi tvâṅ viḣâyasâ.* 4) (de tempore) traducere, transigere. Ragᶜ. 1. 33: *kâlaṅ sa ninâya*; 1. 95: *kuśaśayanê niśân ninâya.* — Caus. portandum curare. Man. 5. 104: *na vipram ... mṛtaṅ śûdrêṇa nâpayêt* (*nâpayêt* pro *nâyayêt* sicut e. c. *mâpayâmi* a *mî*, gr. 468). (Cf. gr. νέομαι, νίσσομαι, νί-σομαι; lit. *nešù*; slav. *nesu* fero, adjectâ sibilante, cf. scr. fut. *nêśyấmi.*)

c. *anu* 1) propitiare, reconciliare, placare. Ragᶜ. 5. 54: *kruddᶜô mayâ 'nunîtaḣ praṇatêna*; 19. 38: *parâṅmukᶜîr nâ 'nunêtum abalâḣ sa tatvarê*; 19. 43: *anvanâiśur avadᶜûtavigraḣâs tan durutsaḣaviyôgam aṅganâḣ*; Lass. 45. 8: *tâṅ sukômalavaćanâir anunîya.* — *anunîta* jucundus, gratus. Ur. 51. 7. 2) rogare, supplicare. R. Schl. I. 8. 20: *na gaććêma ṛśêr bᶜîtâ anunêśyanti tan nṛpam.* 3) suadere. Maḥ. 1. 3528: *bᶜavatô 'nunayâmy êvam purâ râǵyê 'bᶜiśićyatâm*; Râm. II. 47. 46: *anunîtâ 'smi râmêṇa.* 4) dare, tradere. Maḥ. 1. 6481: *anunêśyâmy aḣam vidyâṅ svayan tubᶜyam.*

c. *anu* praef. *prati* recusare, c. acc. pers. Maḥ. 1. 776: *êtat pratyanunayê bᶜavantâv aśvinâu.*

c. *apa* abducere, removere. Ḥ. 4. 33: *apanêtuṅća yatitô naćâi 'va śakitô mayâ*; R. Schl. II. 83. 9: *dṛśṭa êva ḣi naḣ śôkam apanêśyati râgᶜavaḣ.* Abjicere. Ragᶜ. 4. 64: *apanîtaśirastrâṇâḣ śêśâs taṅ śaraṇaṅ yayuḣ.*

c. *apa* praef. *vi* id. Maḥ. 1. 6017. R. Schl. II. 10. 37.

c. *abᶜi* adducere. Ṛgv. 42. 8: *abᶜi sûyavasan* (*suyavasam*) *naya* (*naḣ*) „bono gramine insignem (ad locum) duc (nos)"; Maḥ. 3. 769: *śarô ǵyâm abᶜinîyamânaḣ.*

c. *â* 1) adducere. Ḥ. 2. 12. N. 16. 3. 2) afferre, apportare. N. 20. 4: *ênam mê paṭam ânayatâm iḣa*; Sâ. 5. 78: *agnim ânayitvê 'ḣa* (pro *ânîya*). — Caus. adducendum curare. In. 5. 54: *ânâyya tanayam*; N. 8. 11: *sûtam ânâyayâmâsa puruśâir âptakâribᶜiḣ*; R. Schl. I. 4. 25. Ragᶜ. 12. 12. Maḥ. 1. 2974. — *ânâpayitum* pro *ânâyayitum* R. Schl. II. 14. 21 (v. simpl.).

c. *â* praef. *sam* + *abᶜi* adducere. Maḥ. 3. 10656: *vandiṅ samabᶜyânaya matsakâśam.*

c. *â* praef. *upa* afferre, apportare. R. Schl. I. 19. 22: *annam upânîtam*; M. 10.

c. *â* praef. *sam* + *upa* adducere, congregare. Maḥ. 1. 7460: *mantrâya samupânîtâs tê.*

c. *â* praef. *pari* circumducere. Maḥ. 2. 2685: *kô nu tâm ... sabᶜâmadᶜyê paryânayêt.*

Hosted by Google

c. *á* praef. *prati* reducere. Maḥ. 2. 2475: *túrṇam pratyánayasvái 'tán.*

c. *á* praef. *sam* 1) adducere. Sâ. 6. 6. N. 18. 17. 2) afferre, apportare. Su. 4. 7: *samánítéšu tatra vái varásanéšu.* 3) congregare. Su. 3. 13 et 18.

c. *ut* sursum ducere. Maḥ. 1. 3103: *putra unnayati ... yamakšayát.*

c. *upa* 1) adducere. N. 26. 35: *damayantím upánayat* (nisi hoc compositum ex *upa* + *á* + *anayat*). 2) afferre, offerre. Man. 3. 228: *upaníya tu tat sarvam*; Mṛ. 275. 20: *áryasyá "sanam upanaya*; Rag̀. 10. 53: *upanítan tad annam pratyagraḣín nṛpaḣ*; R. Schl. II. 54. 88: *upánayata d́armátmá gám arǵyam udakan tat́á.* 3) átm. sacro filo cingere. Man. 2. 69: *upaníya guruḣ šišyam*; 2. 140: *upaníya tu yaḣ šišyań védam ad́yápayéd dviǵaḣ*; Rag̀. 3. 29: *upanítam ... vininyur énań guravó gurupriyam.*

c. *nis* 1) educere. Ḣit. 73. 22: *kiń vá durǵanaćéšṭitan na vá ity étad vyavaḣárán nirṇétun na šakyaté.* 2) exquirere, invenire, explorare, cognoscere, „herausbringen" (v. *nirṇaya*). Ḣit. 101. 16: *purávṛttakat́ódgáráíḣ kat́an nirṇíyaté paraḣ*; 94. 9: *nirṇíya šub́alagnam.*

c. *pará* abducere, asportare, auferre. Mṛ. 315. 1 infr.: *paráṇayámi étań laǵum.*

c. *pari* 1) circumducere. *agnim pariṇétum* circum ignem ducere (aliquam matrimonii causâ). R. Schl. II. 42. 8: *agṛḣṇáń yaćća té páṇim agnim paryaṇayańća yat.* 2) uxorem ducere in matrimonium. Br. 1. 26: *mantravat pariṇíya*; Ḣit. 63. 1: *énáń gand́arvavivâḣéna pariṇayatu b́aván.* 3) explorare, cognoscere. Man. 7. 122: *téšám vṛttam pariṇayét samyag ráštréšu taććaráíḣ.* (Vid. *nirṇí.*)

c. *pra* 1) producere, proferre, afferre. Rag̀. 14. 67: *d́armó manuná praṇítaḣ.* — *daṇḍam praṇétum* punire, castigare, c. loc. vel gen. Man. 7. 20: *yadi na praṇayéd rág̀á daṇḍam daṇḍyéšu*; 8. 238: *na tatra praṇayéd daṇḍan nṛpatiḣ pašurakšiṇám*; 7. 31: *praṇétuń šakyaté daṇḍam.* 2) amare, favere. N. 4. 2: *praṇayasva* (v. *praṇaya*).

c. *pra* praef. *sam* id. sgf. 1. Maḥ. 2. 2126: *yašaḣ sampraṇítam*; Man. 7. 16: *tam (daṇḍam) ... yat́árḣataḣ sampraṇayén naréšu.*

c. *prati* reducere. R. Schl. II. 98. 22: *nâu ... gṛḣáya pratiṇéšyati.*

c. *vi* 1) abducere, amovere. R. Schl. II. 69. 3: *áyásań vinayišyantaḣ*; Rag̀. 2. 49: *šakyó 'sya manyur b́avatá vinétum*; 5. 72 et 9. 71: *vinítanidra.* 2) educare, instruere. Rag̀. 3. 29: *vininyur énań guravaḣ*; Maḥ. 3. 12585: *šúrán astréšu ... vinayét.* — *viníta* submissus, modestus. N. 26. 30: *vinítáíḣ parićárakáíḣ*; Rag̀. 10. 13: *upast́itam práńgaliná viníténa garutmatá*; domitus (de bestiis). Man. 4. 67: *ná 'vinítáir vrag̀éd d́uryáíḣ*; 68: *vinítáis tu vrag̀ét (d́uryáíḣ)*; Rag̀. 14. 75: *tapasvisańsargavinítasatvé tapóvané.*

नीच *níćá* (fem. *-ćí*, correptum e *nyaća*, *nyaćí*; a r. *ańć* praef. *ni* s. *a*, v. *nyańć*) humilis; transl. vilis, pravus. N. 21. 14: *raḣó 'nićánuvartí*; Lass. 1. 3: *prárab́yaté na ḱalu vig̀nab́ayéna nícáíḣ.*

नीचग *níćaga* (a praec. et *ga* iens) humiliter iens (de flumine), tenui aquâ fluens.

नीड *níḍá* m. n. nidus. (Lat. *nídus*, hib. *nead*, cambrobrit. *nyth*, germ. et anglo-sax. *nest.*)

नीति *níti* f. (r. *ní* s. *ti*) 1) ductus, ductio. 2) vitae ratio, mores. 3) doctrina de moribus, Ethica. Ḣit. 3. 4.

नीथ *nít́a* m. (r. *ní* s. *t́a*) dux. Vid. *nát́á.*

नीप *nípá* m. nomen arboris (Nauclea Cadamba).

नीर *nírá* n. (ut videtur, e *nára* attenuato *á* in *í*) aqua.

नीरजस्क *níragaska* (Baḥ. e *nis* et *ragas* adjecto s. *ka*, v. gr. 597) liber a pulvere. R. Schl. I. 24. 4.

Hosted by Google

नीरव *nírava* (Bah. e *nis* et *rava*) soni expers. Rag'. 8. 57.

नीरस *nírasa* (Bah. e *nis* et *rasa*) saporis expers, insipidus. Ur. 24. 6.

नीराजन *nírâǵana* n. (r. *râǵ* praef. *nis* s. *ana*) lustratio; v. sq.

नीराजना *nírâǵanâ* f. (fem. praec.) id. Rag'. 4. 25. 17. 12.

नील् *níl* 1. par. nigrum, violaceum, caeruleum, lividum esse; colore nigro etc. afficere; v. sq.

नील *níla* (r. *níl* s. *a*, nisi potius *níl* denom. a *níla*, hoc autem a *niś* nox, suff. *la*, abjecto *ś* et producto *i*; cf. lat. *niger*, them. *nigrŏ*, quod e *nic-rŏ* explicari potest, mutatâ tenui in mediam; v. Benfey II. 57) niger, caeruleus, violaceus; lividus. H. 1. 37. 4. 29. N. 16. 17.

नीलकण्ठ *nílakanṭ'a* m. (nigrum vel violaceum collum habens, Bah. e praec. et *kanṭ'á* collum) 1) pavo. Ur. 59. 15. 2) nomen dei Śivi.

नीलमणि *nílamaṇi* m. (Bah. e *níla* et *maṇi*) sapphirus.

नीलिनी *nílinî* f. (a *níla* s. *in*, adjecto signo fem. *î*) Indigofera tinctoria.

नीली *nílî* f. (a *níla* signo fem. *î*) id.

नीव् *nív* 1. par. (*st'aulyê*) magnum, crassum, corpulentum, turgidum esse.

नीवर *nívará* m. oryza sylvestris. Rag'. 1. 50.

नीवी *níví'* f. vestimentum, quo feminarum medium corpus tegitur, feminalia. Rag'. 7. 9. Mêg'. 69.

नीहार *níhârá* m. (ut videtur, a r. *har hr* praef. *ni*, producto *i*, s. *a*) pruina. H. 4. 40. R. Schl. I. 55. 25. Rag'. 7. 57.

1. नु *nu* 2. par. *nâ'umi* vel *návîmi* (gr. 315) laudare. Nalôd. 1. 30: *indirâǵâtanutaḥ*; B'aṭṭ. 14. 112: *nîlan nunâva*. Vid. *nú*.

2. नु *nu* particula interrogativa, quae praecipue invenitur post *kim* ejusque derivata, et post negationem *na*. H. 2. 32. N. 12. 28. 29. 98. 19. 26. 22. 13. 11. 4. (Lat. *num*, gr. νύ, νῦν, v. gr. comp. 370.)

नुड् *nuḍ* 6. par. (*vad'ê*) pulsare, interficere.

नुद् *nud* 6. par. âtm. *nudâ'mi*, *nudê'*, part. perf. pass. *nunná* 1) mittere, agere, impellere, incitare. Dr. 8. 24: *sûtasya nudatô vâhân*. 2) depellere, removere, repellere. Rag'. 6. 68: *sanśayam asya ... nunôda*; Mah. 3. 1341: *ênô râǵâ nudatê yaǵńâiḥ*. — Caus. agere, pellere, incitare, e. c. equos. A. 6. 17: *tân hayân anôdayat*; N. 19. 23: *tê nôdyamânâḥ ... hayôttamâḥ*.

c. *apa* depellere, repellere, removere. B'. 2. 8: *na hi prapaśyâmi mamâ 'panudyâd yać ćôkam*.

c. *apa* praef. *vi* id. Mah. 3. 10695: *alakśmîm vyapanôtsyat'a*.

c. *â* praef. *apa* id. Man. 11. 102: *pâpan vratâir êb'ir apânudêt*; Mah. 3. 16973: *purandarasya budd'im êtâṅ vyapânuda*.

c. *â* praef. *vi* id. Mah. 4. 1319.

c. *nis*: *nirṇudâmi*, *nirṇudê* (gr. 94[b]) 1) id. R. Schl. I. 13. 40: *nirṇudan pâpam âtmanaḥ*. 2) repudiare, fastidire, rejicere. Man. 4. 250: *payô mânsan śâkanćâi 'va na nirṇudêt*.

c. *pra*: *praṇudâmi*, *praṇudê* (gr. 94[b]) i. q. simpl. A. 6. 18: *têna têśâm praṇunnânâm (hayânâm)*; 10. 56: *gâṇḍîvâstrapraṇunnâṅs tân gatâsûn ... dṛśṭvâ*.

c. *pra* praef. *sam* id. Mah. 3. 377.

c. *vi* caus. abigere, pellere, depellere. Gîta-G. 10. 13: *tâpan vinôdaya*. 2) exhilarare, animum relaxare. Ur. 16. 12: *kênê 'dânîm âtmânan vinôdayâmi*; Rag'. 14. 77: *vinôdayiśyanti ... munikanyakâs tvâm*; Mah. 3. 46: *râǵânan tu tê hansamad'urasvarâḥ, âśvâsayantô, viprâgryâḥ kśapâṅ sarvâṅ vyanôdayan*.

c. *sam* caus. agere, pellere, impellere. N. 20. 42: *hayôttamân ... nalaḥ sannôdayâmâsa*.

नुन्न *nunná* v. *nud*.

नू *nú* 6. par. *nuvâ'mi* i. q. *nu*. (Cf. lat. *nú-men*.)

Hosted by Google

नूतन *nū́tana* (a *náva* correpto in *nū́* s. *tana*) novus, recens, juvenis. Hit. 77. 7.

नूनम् *nūnám* fortasse, forsitan; sane, certe. N. 8. 17. 13. 22. 23. 38. 21. 33. H. 1. 45.

नूपुर *nūpura* m. n. ornamentum, quod feminae in pedibus gerunt. Ur. 30. 7 infr.

नृत्त *nṛttá* n. (r. *nart nṛt* s. *ta*) saltatio. Lass. 39. 11.

नृत्य *nṛtya* n. (r. *nart nṛt* s. *ya*) id. In. 3. 6. Su. 4. 8.

नृप *nṛpa* m. (viros, homines regens, e *nar nṛ* et *pa*) princeps, rex. In. 2. 14. N. 17. 33.

नृपति *nṛpáti* m. (e *nar nṛ* et *páti* dominus) 1) virorum dominus. 2) dominus, rex in universum. N. 12. 35.

नृलोक *nṛlôka* m. (Tatp. e *nar nṛ* et *lôka* mundus) hominum mundus, i. e. terra. In. 3. 7.

नृशंस *nṛśansa* (homines vulnerans, occidens, e *nar nṛ* et *śansa*, a r. *śans* vulnerare, occidere, s. *a*) 1) adj. improbus, scelestus. Br. 1. 24. Hit. 123. 17. 2) m. scelus. Br. 1. 33. N. 29. 3.

नेत् *nêt* (*na* + *ni*, v. gr. comp. 360) nisi. Cf. send. *nôiḍ* non.

नेतार् -तृ *nêtā́r -tṛ́* m. (r. *nî* s. *târ tṛ*) dux. N. 12. 128.

नेत्र *nḗtra* n. (r. *nî* ducere, s. *tra*) oculus. Cf. *náyana*.

नेत्रमुष् *nêtramuś* adj. (e praec. et *muś* furans) oculos furans, rapiens. In. 1. 7. cf. N. 5. 7.

नेद् *nêd* 1. par. v. *nid*.

नेदिष्ठ *nḗdiśṭʿa*, नेदीयांस् *nḗdîyâns* v. gr. 226.

नेपथ्य *nêpatʿya* n. 1) vestis splendida, pretiosa. Ragʿ. 6. 6. 14. 9. 2) postscenium.

नेमि *nêmí* f. rotae orbis. Ragʿ. 1. 17.

नेष् *nêś* 1. âtm. (*gatâu*) ire, se movere.

नैक *nâika* (e *na* non et *ḗka* unus) varius, multus. N. 12. 37.

नैगम *nâigamá* m. (a *nigamá* s. *a*) mercator. Ur. 59. 16, v. append. p. 22.

नैपुण *nâipuṇá* n. (a *nipuṇa* s. *a*) dexteritas, habilitas, ingenium; peritia, cognitio, doctrina, disciplina. N. 15. 3.

नैपुण्य *nấipuṇya* n. (a *nipuṇa* s. *ya*) id. Sâ. 3. 21.

नैराश्य *nâirâśya* n. (a *nirâśa* vacuus a spe [*nis* + *âśâ*], s. *ya*) vacuitas a spe. Hit. 32. 17.

नैर्ऋत *nâirṛtá* (a *nírṛti*, quod nom. pr. esse dicitur, s. *a*) I. subst. m. 1) daemon, malus genius. 2) nom. pr. Genii, qui plagae ad Africum sitae praeest. Am. II. adj. nirṛticus. A. 4. 30.

नैर्ऋती *nâirṛtî* f. (a praec. adjecto signo fem. *î*) plaga ad Africum sita.

नैश *nâiśá* (fem. -*śî*, a *niś* vel *niśâ* s. *a*) nocturnus. Ur. 6. 13.

नैषध *nâiśadʿa* (a *niśadʿa* s. *a*) Niśadʿensis, Niśadʿis natus, cognomen Nali.

नैष्कर्म्य *nâiśkarmya* n. (e *niśkarman* actionis expers [Bah. e *nis* ex et *kárman* actio, opus, v. euph. r. 79], suff. *ya*) vacuitas ab actione, otium. Bʿ. 3. 4. 18. 49.

नैष्कृतिक *nâiśkṛtika* (a *niśkṛta* vacuus ab opere, s. *ika*) operum expers, otiosus. Bʿ. 18. 28.

नैष्ठिक *nâiśṭʿika* (f. -*î*, a *niśṭʿâ* finis, extremum, s. *ika*) extremus, ultimus, supremus. Bʿ. 5. 12. Ragʿ. 8. 25.

नैष्ठुर्य *nâiśṭʿurya* n. (a *niśṭʿura* s. *ya*) duritia, animus durus. Hit. 25. 8.

नो *nô* (e *na* et *u* q. v.) non. Hit. 108. 12. Lass. 41. 15. 77. 2. Praecipue sequente *cêt*. Hit. 18. 18. Up. 76. Lass. 7. 13.

नौ *nâu* f. (fortasse a r. *snu* fluo, gr. comp. 124, abjecto *s*) navis. H. 1. 3. (Gr. ναῦς; lat. *navis*; anglo-sax. *naca*; germ. vet. *nacho*, mutato *v* formarum *nā́vam*, *nâvā́* etc. in gutturalem, v. gr. comp. 19. 124; hib. *naoi*, *noi* a lat. *navis* deduci potest.)

नौका *nâukâ* f. (a praec. s. *ka* in fem.) navis. M. 36.

नौबन्धन *nâubandʿana* n. (e *nâu* navis et *bandʿana* ligatio) nomen Himavantis montis cacuminis. M. 49.

Hosted by Google

न्यग्रोध *nyagróď'a* m. Ficus Indica. Ḥ. 1. 24.

न्यङ्कु *nyáńku* m. capreae species. Dr. 4. 15.

न्यञ्च् *nyańć* (*nyań*, *nîćî*, *nyak*, r. *ańć* praef. *ni*; v. gr. 179) brevis, humilis, vilis; v. *nîćá*.

न्याय *nyâyá* m. (r. *i* ire, praef. *ni* s. *a*; *ni* + *âi* + *a*) decentia, convenientia, decorum, apta ratio. N. 12. 69. Avy.

न्याय्य *nyâyyá* (a praec. s. *ya*) conveniens, justus, meritus. N. 6. 6.

न्यास *nyâsa* m. (r. *as* deponere, praef. *ni* s. *a*) 1) actio deponendi, exuendi. Sâ. 2. 23. 2) depositum. Br. 1. 29. Up. 70.

प *p*.

प *pa* adj. in fine compp. (r. *pâ* s. *a*) 1) bibens. In. 2. 6. 2) regens, e. c. *nṛpa*, *ad'ipa*.

पंश् *pańś*, पंस् *pańs* 10. par. (scribitur *paś*, *pas*, gr. 110[a]) destruere, perdere.

पक्ष् *pakś* 1. et 10. par. (*parigrahê*) amplecti, capere, accipere. (Huc trahi posset goth. *faha* capio, nostrum *fange*.)

पक्ष *pakśá* m. 1) latus. B'. 14. 25. 2) etiam neut. ala. Rag'. 12. 102. 3) dimidia pars mensis. Ḥit. 23. 14. 4) in compos. cum vocibus, quae comam significant, copia, multitudo. 5) amicus, assecla. Ur. 10. 17. (Vid. *pakśín* et cf. lit. *pauks-tis* avis; goth. *fug-ls* id.; nostrum *Vogel*; fortasse lat. *passer* e *paxer*.)

पक्षिन् *pakśín* m. (alas habens, a praec. s. *in*) avis. N. 1. 19; v. *pakśá*.

पक्ष्मन् *pákśman* n. (ut videtur, a r. *pakś* s. *man*) 1) pilus. Dr. 5. 6. 2) cilium. N. 11. 33. 3) floris fibra.

पङ्क *pańka* m. n. (r. *pańć* s. *a*) 1) lutum. 2) pulvis. Ritu-S. 1. 6. (Goth. *fani* lutum.)

पङ्कज *pańkaǵa* m. (in luto natus, Tatp. e praec. et *ǵa*) nymphaea, lotus.

पङ्क्ति *pańktí* f. (r. *pańć* s. *ti*) linea, series, turba. A. 7. 23.

1. पच् *pać* 1. par. âtm. coquere. B'. 15. 14: *paćâmy annań ćaturvid'am*; Maḥ. 3. 13234: *śâkam paćatê*; 3. 10501: *sa narakê pakśyamânaḥ*. — Pass. maturescere. Rag'. 11. 50: *sukṛtâń ḥi paćyatê kalpadrumap'alad'armi kâńkśitam*. — Caus. coquendum curare. Maḥ. 3. 104: *âtmanê pâćayên nâ 'nnam*. (Gr. ΠΕΠ pro ΠΕΚ mutatâ gutt. in lab., πέσσω, πεπτός, ὀπτός, ὀπτάω, abjectâ initiali, ἕψω; lat. *coquo*, mutatâ initiali labiali in gutt.; *coctus* = scr. *paktas*, pro qua obsoleta formâ autem *pakvás* usurpatur; *coctum* = scr. *páktum*; fortasse *pâ-nis* e *pac-nis*, abjectâ gutturali, sicut in *lû-na*, *lû-men* pro *luc-na*, *luc-men*, nisi *pâ-nis* cohaeret cum *pa-sco*, *pâ-bulum* (πάομαι) et scr. 2. *pâ*; serb. *pećem* asso; slav. *pekuń*; russ. *pećj* fornax, *pećenŭi* coctus; *kipjetj* bullare, fervere, mutatâ lab. in gutt., gutt. in lab.; lit. *peczénka* caro assa, *pećius* furnus, *kepù* asso, fut. *kep-su*, infin. *kep-ti*; nostrum *koche*, germ. vet. *cocho* fortasse a lat. *coquo*; de nostro *backe* v. *b'arǵ b'ṛǵ*.)

2. पच् *pać* 1. âtm. (*vyaktîkaraṇê*) explicare.

1. पञ्च् *pańć* 1. âtm. (scribitur *pać*, gr. 110[a]) id.

2. पञ्च् *pańć* 10. par. (*vistârê* K. *tatâu* V.; scribitur *pać*, gr. 110[a]) expandere, extendere.

पञ्चत्व *pańćatvá* n. (a *páńćan* s. *tva*) πεντάς, praesertim quinque elementorum, inde *pańćatvań gantum* mori, a dissolutione corporis in quinque elementa. Ḥit. 35. 13. 101. 14. Lass. 21. 18. 31. 3.

पञ्चन् *páńćan* quinque. (Lit. *penki* masc.; slav. *pantĭ*; gr. πέντε, πέμπε; armor. *pémp*; cambro-brit. *pump*; goth. *fimf*; lat. *quinque*; hib. *cuig*.)

Hosted by Google

पञ्चम *pańćamá* (a *páńćan* s. *ma*) quintus. Vêd. etiam *pańćáṭʿa*, quocum cf. lat. *quintus*, gr. *πέμπτος*.

पञ्चशर *pańćaśara* m. (quinque sagittas habens, Baḥ. e *páńćan* et *śara*) cognomen Anaṅgi, dei amoris. Am.

पञ्चशाख *pańćaśâkʿa* m. (e *páńćan* et *śâkʿâ* ramus) manus. Am.

पञ्चाशत् *pańćâśát* (ut mihi videtur, e *pańćadaśat*, ejecto *d*) quinquaginta. (Gr. *πεντήκοντα*; lat. *quinquaginta*; hib. *caogat*; v. gr. comp. 320 annot.)

पञ्जर *pańǵara* n. cavea (avium). Ur. 34. 5.

1. पट् *paṭ* 1. par. ire; caus. findere. Sâ. 5. 1: *kâšṭʿâny apâṭayat*; N. 11. 28: *mukʿataḣ pâṭayâmâsa śastrêṇa*; Dêv. 6. 13: *pâṭayâmâsa nakʿâiḣ kôšṭʿâni kêśarî*; In. 1. 3: *ǵaladân pâṭayann iva.* (Vid. *ćaṭ*.)

c. *ut* caus. evellere. Maḥ. 1. 7076: *utpâṭya dôrbʿyân drumam*; Ragʿ. 15. 19: *prâńśum utpâṭayâmâsa ... drumam.*

c. *ut* praef. *sam* caus. eximere, promere, extrahere. Dêv. 2. 20. 21.

c. *vi* discerpere, divellere. Ragʿ. 6. 17: *kêtakavarḥam ... vipâṭayâmâsa yuvâ nakʿâgrâiḣ.*

2. पट् *paṭ* 10. par. *pâṭáyâmi* (*bʿâšâyâm* K. *tviši* V.) dicere; splendere. Br. 1. 20: *paṭitam vâi mayâ pûrvam ... yatô kšêman tatô gantum* (pro *paṭitam* exspectaveris *pâṭitam*; in edit. Calc. legitur *yatitam*; cf. *puṭ*, *paṭʿ*).

3. पट् *paṭ* 10. par. *paṭáyâmi* (*grantʿê* K. *vêšṭanê* V.) ligare, circumdare, vestire. (Cf. *puṭ*.)

पट *paṭa* m. (r. 3. *paṭ* s. *a*) 1) pannus. Ur. 4. 12. Ḥit. 80. 15. 2) vestis. N. 20. 3. 4.

पटल *paṭála* n. (r. *paṭ* s. *ala*) cumulus, copia, multitudo. Ḥit. 80. 15: *ǵalapaṭala*; Ragʿ. 4. 63: *kšâudrapaṭala*; v. sq.

पटली *paṭalî* f. (fem. praec.) id. Bʿar. 3. 36: *abʿrapaṭalî.*

पटह *paṭaḥa* m. n. tympanum. Dêv. 2. 54.

पटु *páṭu* m. f. n. (r. *paṭ* s. *u*) 1) acer (de sono). Ritu-S. 1. 22. 25; vehemens (de imbre). Ur. 58. 1. 2) aptus, habilis, dexter, peritus, eruditus. Ḥit. 75. 1: *mâyâpaṭu*; v. sq.

पटुत्व *paṭutvá* n. (a praec. s. *tva*) dexteritas, habilitas, peritia, prudentia, ingenium. Ḥit. 25. 11.

पट्ट *paṭṭa* m. 1) fascia. Ragʿ. 16. 17. 18. 43. 2) sedes. Ur. 19. 4 infr.

पट्टिश *paṭṭiśa* m. teli genus. Su. 2. 3.

पठ् *paṭʿ* 1. par. interdum âtm. recitare, legere. R. Schl. I. 1. 94: *yaḣ paṭʿêd râmaćaritam*; Maḥ. 3. 8172: *gâyatrîm paṭʿatê yaḣ*; 8173: *sâvitrîm paṭʿan*; Sâ. 1. 31: *śrutań ḥi dʿarmaśâstrêšu paṭʿyamânan* (sic legendum pro *paṭyamânań*) *dviǵâtibʿiḣ*; Maḥ. 1. 1438: *êtad iććʿâmy aḥań śrôtum purâṇê yadi paṭʿyatê.* — Caus. facere ut aliquis loquatur, loqui docere aliquem. Ḥit. 8. 2: *na śukavat pâṭʿyatê vakaḣ.* Facere ut aliquis legat, ad legendum exhortari, instruere: *pitâ vâirî yêna bâlô na pâṭʿyatê.* (Cf. 2. *paṭ*, *kaṭʿ*.)

c. *ati* celebrare, nominare. Maḥ. 3. 12813.

c. *pari* id. Maḥ. 1. 2020.

c. *sam* i. q. simpl. Man. 4. 98.

पण् *paṇ* 1. âtm. interdum par. 1) ludere (tesseris), c. gen. rei quâ luditur. N. 26. 6: *prâṇayôśća paṇâvaḥê*; 26. 6: *paṇâvaḣ.* 2) in lusum ponere, in aleam dare. Maḥ. 2. 2172: *paṇasva kṛšṇâm pâńćâlîn tayâ "tmânam punar ǵaya*; 2254: *drâupadî paṇyatê.* 3) lucrifacere. N. 26. 19: *sa ratnakôśavićayâiḣ pâṇêna paṇitô 'piéa.* 4) vendere. *paṇya* vendendus, venalis, v. *paṇyastrî.* (Cf. lit. *pantas* pignus; germ. vet. *phant* id.; lat. *veneo*, *vendo*; v. *vaṇiǵ*.)

c. *vi* i. q. simpl. Maḥ. 1. 1191.

पण *paṇa* m. (rad. *paṇ* suff. *a*) 1) ludus. N. 7. 8. 9. 3. 2) pretium. Ḥit. 131. 16. 18.

1. पण्ड् *paṇḍ* 1. âtm. (*gatâu*) ire.

Hosted by Google

2. पण्ड् *paṇḍ* 10. par. (*saṅhatâu*) coacervare, accumulare, colligere. (Cf. *piṇḍ.*)

पण्डा *paṇḍâ* f. (r. *paṇḍ* s. *â*) scientia.

पण्डित *paṇḍitá* m. (a praec. s. *ita*) doctus, sapiens. Hit. 7. 12. 13.

पण्यस्त्री *paṇyastrî* f. (e *páṇya* venalis et *strî* femina) meretrix. Hit. 48. 11.

1. पत् *pat* 1. par. interdum âtm. 1) cadere, c. loc. loci. Bʿ. 16. 16: *patanti narakê*; Dr. 5. 4: *pâtâlamukʿê patantam*; 24: *papâta śâkʿî 'vâ nikṛttamûlaṅ*; Maḥ. 1. 3569: *puṇyalôkât patamânaṅ.* — Trop. peccare. Man. 9. 200: *bʿaǵamânâṅ patanti* (schol. *pâpinô bʿavanti*). 2) volare. Ṛgv. 46. 3: *yad vâṅ ratʿô vibʿiś patât*; 48. 6: *vayaṅ paptivâṅsaṅ*; Bʿaṭṭ. 5. 100: *pakśî papâta kʿam.* — Caus. facere ut aliquis cadat. Ḥ. 4. 43: *pâtayiśyâmi râkśasam*; Dr. 8. 11. Facere ut volet (de sagittis). R. Schl. II. 63. 22: *śaram ... apâtayam.* (Cf. *patʿ*, *pad*; gr. ΠΕΤ, πίπτω c. redupl., aor. dor. ἔπετον; πέτομαι; ἵπταμαι, ut videtur cum redupl. ex πίπταμαι abjecto π; lat. *peto*, *impeto*; *penna*, ut videtur, per assimil. e *petna*, sicut e. c. scr. *panná* a *pad*; v. *pátatra*; hib. *ite* „feather, a wing, a fin" e *pite* (?), *iteach* „winged", *itealadh* „flying, volitation", *itealaighim* „I fly", *faoth*, *faodh* „a fall, falling"; cambro-brit. *pydu* cadere, nisi haec pertinent ad *pad* q. v.)

c. *abʿi* advolare, irruere, accurrere. Maḥ. 1. 1383: *kʿagô drutam abʿipatya*; Ḥ. 3. 20: *vadʿâyâ 'bʿipapâtâi 'nâm*; Râm. II. 34. 18: *taṅ râmô 'bʿyapatat kśipram.*

c. *â* id. Nalôd. 1. 21: *patataṅ kâṅśćid apaśyat hitâyâ 'patataṅ*; Ḥ. 3. 3: *tam (râkśasêśvaram) âpatantan dṛśṭvâ*; 3. 4: *âpataty êśa duśṭâtmâ*; 3. 21. N. 13. 9.

c. *â* praef. *abʿi* exsilire. Maḥ. 4. 807: *abʿyâpatad bʿîmaṅ śayanât.*

c. *â* praef. *sam* adire. Maḥ. 1. 7213: *harśaṅ samâpêtuṅ.* — Coire (cum femina). Maḥ. 1. 2461.

c. *ut* evolare, auffliegen. Maḥ. 1. 1335: *vitatya pakśâu nabʿa utpapâta.* — Exsilire. N. 11. 14: *muhur utpatati bâlâ muhur patati vihvalâ*; Ḥ. 4. 37: *utpapâta yudʿiśṭʿiraṅ.* — *utpatita* qui evolavit, exsiluit; clarus (de sono). Br. 1. 3: *śabdam bʿṛśam utpatitaṅ śuśrâva.*

c. *ut* praef. *sam* id. N. 1. 22: *haṅsâṅ samutpatya*; 3. 15: *âsanêbʿyaṅ samutpêtuṅ.*

c. *ni* 1) cadere, decidere, decumbere, procumbere. N. 13. 14: *nipêtur dʿaraṇîtalê*; Sâ. 2. 26: *sakṛd aṅśô nipatati.* 2) devolare, niederfliegen. N. 1. 23: *nipêtus tê garutmantaṅ.* 3) accidere. Hit. 9. 13: *maraṇavyâdʿiśôkânâṅ kim adya nipatiśyati.* — Caus. *nipâtayâmi* prosternere, dejicere. Ḥ. 4. 52: *śîgʿram êśa nipâtyatâm*; Hit. 52. 6: *nipâtyatê kśaṇênâ 'dʿaṅ (śilâ).*

c. *ni* praef. *pra* procumbere, se prosternere (reverentiae causâ), c. acc. pers. A. 2. 9: *dʿanaṅǵayaśća têǵasvî praṇipatya purandaram.*

c. *ni* praef. *vi* i. q. *nipat.* Caus. Maḥ. 1. 5279: *śirô 'sya vinipâtyatâm*; Man. 11. 127: *râǵanyam vinipâtya* (schol. *nihatya*).

c. *ni* praef. *sam* concurrere. Maḥ. 2. 2003. 3. 14899. — Caus. congregare, convocare. N. 4. 3.

c. *nis* (*niśpat*, gr. 79) excidere, evolare, excurrere, effugere, se ejicere, se proruere, egredi. Man. 12. 15. A. 10. 62.

c. *nis* praef. *vi* id. Man. 7. 106. Maḥ. 5. 268.

c. *pari* 1) cadere, procumbere. N. 19. 20: *paryapatan bʿûmâu ǵânubʿis tê hayôttamâṅ.* 2) cingere, circumvenire, circumsedere, c. loc. pers. A. 8. 30: *paryapatan ... mayi.*

c. *pra* 1) cadere. A. 8. 15: *hastât ... pratôdaṅ prâpatad bʿuvi.* 2) volare, advolare. Maḥ. 4. 1893: *sahasrâṇi śarâṇâm prâpatans tatra drô-*

Hosted by Google

ṇasya raćam antikât. — Caus. *prapâtayâmi* facio ut aliquis cadat. Su. 1. 14.

c. *vi* caus. facere ut volet (de sagittis), jaculari. Maḥ. 4. 1862: *vyapâtayać ćarân.*

c. *sam* convenire, congredi. N. 18. 23. 23. 29. In. 1. 36.

2. पत् *pat* 4. âtm. dominari. Ṛgv. (v. Westerg.): *pṛćivîm patyamânaḱ.* (Cf. *pâ*, unde *pat* ortum esse videtur, correpto *â*, sicut in *páti*, adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b].)

पतग *pataga* m. (volatu iens, e *pata* volatus, in initio compositorum tantum usurpato, et *ga* iens) 1) avis. 2) sol. Ragć. 2. 15.

पतङ्ग *patañgá* m. (ut equidem puto, ex acc. vocis *pata* volatus et *ga* iens, v. gr. 576) avis. Dr. 5. 18.

पतत्र *pátatra* n. (secundum Wils. a r. *pat* suff. uṇâd. *atra*; verisimiliter autem descendit, tanquam instrumentum volandi, a *pat* volare, suff. kṛt. *tra*, servato charactere 1mae classis) ala. Am. (Cf. gr. πτερόν, quod fortasse e πτετρον; germ. vet. *fedara* f.; anglo-sax. *fether* penna; lit. *pátalas* culcita plumea; russ. *pero* penna; v. *pat.*)

पतत्रिन् *patatrín* m. (alas habens, a praec. s. *in*) avis. N. 12. 39.

पतन्त् *patant* m. (volans, a r. *pat* suff. part. praes. *ant at*) avis. Ragć. 13. 19.

पताका *patâkâ* f. (r. *pat* s. *âka* in fem.) vexillum. N. 25. 6.

पताकिन् *patâkín* m. (a praec. s. *in*) vexillarius. Ur. 38. 15.

पताकिनी *patâkinî* f. (a *patâkâ* s. *in* in fem.) exercitus. Ragć. 4. 82.

पति *páti* m. (ut videtur, a r. *pâ* regere, correpto *â*, s. *ti*) 1) dominus. N. 1. 2. 2) conjux, maritus. Br. 2. 12. (Lit. *pati-s* dominus in comp. *wiẽš-patis* „Landesherr, ein grofser Herr" = vêd. *viśpati*; *pat-s* pro *pati-s*, conjux, maritus; slav. *gos-podĭ*; russ. *gospodín* dominus; goth. *FADI*, nom. *faths* dominus, dux, in fine compp. ut *hunda-faths*, *bruth-faths*; gr πόσις e πότις; lat. *potis.*)

पतित्व *patitvá* n. (a praec. s. *tva*) abstractum praecedentis, conjugium feminae cum conjuge. N. 3. 6.

पत्तन *páttana* n. (r. *pad* s. *tana*) urbs. Ḥit. 63. 16. (Sensu et radice convenit lat. *oppidum*, *ob-pidum*; v. *pad.*)

पत्ति *pattí* m. (r. *pad* ire, s. *ti*) pedes. Ḥit. 95. 8.

पत्नी *pátnî* f. (a *páti* abjecto *i*, s. *nî*, cf. formas velut *indrâṇî*, v. gr. 218) uxor. N. 12. 174. 17. 41. (Cf. gr. πότνια, lit. *pati* uxor.)

पत्र *pátra* n. (etiam *páttra*, r. *pat* s. *tra*) 1) ala. 2) folium. 3) (r. *pad*) currus. Ragć. 15. 48. (Gr. πέταλον, πτίλον.)

पत्रिन् *patrín* m. (a praec. s. *in*) 1) avis. Ragć. 11. 29. 2) sagitta. Ragć. 3. 53.

1. पथ् *pać* 1. par. ire. (Cf. *pad* et *paćín.*)

2. पथ् *pać* v. *paćá*, *paćín.*

पथ *paćá* m. (r. *pać* s. *a*) via, regio, in fine compp. In. 1. 31. (Vid. *paćín* et cf. gr. πάτος; germ. vet. *pad*, *fad*, *phat*, *pfat*, th. *padi* etc., via, semita; anglo-sax. *padh*, *paedh*; hib. *fath* „a district, a field, a green, a lawn", *fatha* „a plain". Vid. *paćín.*)

पथिक *páćika* m. (r. *pać* s. *ika*) viator.

पथिन् *paćín* m. (in casibus fort. *pánćan*, nom. *pánćâs*, v. gr. 198, in casibus debilissimis *pać*) via. (Vid. *paćá* = πάτος; cum *pánćan* conferatur lat. *PONT*, *pons*; slav. *pǫtĭ* via e *pontĭ*; osset. *fandag* id.; hib. *fathan* „journey".)

पथ्य *paćya* (a *pać* ire, nisi a *paćín* vel *paćá* via, s. *ya*, v. gr. 583) conveniens, aptus.

1. पद् *pad* 4. âtm. (part. perf. pass. *panná*, praet. mltf. *ápatsi*, in tertia pers. *ápâdi* ad analogiam pass.; v. Pâṇ. III. 1. 60) ire, adire. Maḥ. 1. 4288: *maharśis tâm apadyata.* (V. *pad* pes et cf. *pat*, *pać*, *pal*, lat. *cado*, *cedo*, mutatâ lab. in gutt. sicut e. c. in *coquo* = scr. *pać*; *pello*, nisi pertinet ad *ćal* q. v., per assi-

Hosted by Google

milationem explicari posset ex *peljo* pro *pedjo*, mutato *d* in *l*, *passus*, *impedire*, *expedire*, gr. πηδάω convenit cum caus. *pâdáyâmi*, fortasse πάλλω e πάδjω, v. *anyá* = ἄλλος; russ. *padaju* cado = caus. *pâdá-yâmi*; hib. *faoidhim* „I go, depart, send", *faidh* „departure, going".)

c. *anu* âtm. interdum par. 1) sequi. Maḥ. 1. 7962. 2) intrare. Maḥ. 3. 239: *anvapadyad antarvêśma*; 3. 12714: *vanam êvâ 'nvapadyata.* — *akśân anupattum* talos jacere, talis ludere. Maḥ. 2. 2185: *tân akśân anvapadyata*; 3. 1356: *akśân anvapadyam.*

c. *ab^{c}i* adire, accedere. Maḥ. 1. 8130: *ṛtviǵô nâ 'b^{c}yapadyanta*; R. Schl. II. 63. 16: *snâtâḱ pâdapân ab^{c}ipêdirê.*

c. *ab^{c}i* praef. *sam* accedere, venire. Maḥ. 3. 12539: *prâvṛṭ samab^{c}ipadyata*, omisso augmento, ita Maḥ. 1. 5515: *drôṇaḱ samab^{c}ipadyata* et 3. 10441: *yuvanâśvaḱ ... samab^{c}ipadyata.*

c. *â* 1) adire, aggredi. N. 21. 5: *parań vismayam âpannâ*; Br. 1. 34: *kṛććram aḥam âpannaḱ*; Maḥ. 1. 5305: *pańćatvam âpêdê*; B^{c}aṭṭ. 15. 89: *êśa râvaṇir âpâdi vânarâṇâm b^{c}ayańkaraḱ.* 2) in calamitatem incurrere, calamitate obrui (v. *âpad*, *âpatti*). R. Schl. II. 53. 13: *yaḱ kâmam anuvartatê | êvam âpadyatê kśiprań râǵâ daśarat^{c}ô yat^{c}â.* — *âpanna* infelix. Ur. 6. 3 infr. — Caus. 1) adducere. Maḥ. 1. 1832. R. Schl. II. 54. 5. 2) perdere, calamitatem alicui inferre. Ur. 32. 11: *balâd aparâd^{c}inam mâm âpâdayasi.*

c. *â* praef. *vi* caus. interficere. Ḥit. 24. 12: *anâḥârêṇâ ''tmânam b^{c}avaddvâri vyâpâdayiśyâmi*; 111. 21.

c. *â* praef. *sam* adire, aggredi. Maḥ. 1. 6747.

c. *â* praef. *sam* + *ab^{c}i* id. R. Schl. II. 12. 1: *ćintâń samab^{c}yâpêdê.*

c. *ut* oriri, nasci. Râm. I. 57. 23: *kukśêr vikukśir udapadyata*; Man. 10. 66: *anaryâyâń samutpannô brâḥmaṇât*; Maḥ. 3. 379: *yudd^{c}am utpatsyatê maḥat*; Maḥ. 2. 2395: *anayô b^{c}aratêśu 'dapâdi.* — Caus. producere, generare. Br. 1. 30: *svayam utpâdya tâm bâlâm*; Maḥ. 3. 8634: *utpâdaya maḥyam apatyam*; R. Schl. I. 19. 25: *tuśṭim utpâdayâńćakruḱ pituḱ.* Profundere (de sanguine). Man. 4. 167: *utpâdya brâḥmaṇasyâ 'sṛg ańgataḱ.*

c. *ut* praef. *sam* oriri, nasci. Man. 10. 66. Maḥ. 3. 15278.

c. *upa* 1) adire, aggredi. Maḥ. 3. 3078: *art^{c}âs tasyô 'papatsyantê*; 3081: *upapadyasva kâuntêya*; c. dat. B^c. 13. 18: *madb^{c}âvâyô 'papadyatê.* — Pass. inveniri, es gibt. B^c. 6. 39: *tvad anyaḱ sańśayasyâ 'sya ććêttâ na ḥy upapadyatê* (cf. *gam* praef. *ad^{c}i*). — *upapanna* act. aggressus. Ḥ. 2. 8: *upapannaś ćirasyâ dya b^{c}akśô syam*; pass. praeditus. N. 1. 1: *upapannô guṇâir iśṭâiḱ.* 2) accidere, evenire, fieri. Maḥ. 2. 777: *yat^{c}â vadasi gôvinda sarvan tad upapadyatê.* 3) convenire, decere, c. loc. B^c. 2. 3: *nâi 'tat tvayy upapadyatê*; Maḥ. 3. 15179. — Caus. 1) afferre, apportare. Maḥ. 2. 6271: *tad annam upapâdayan*; Rag^c. 14. 8: *rakśaḱkapîndrâir upapâditâni ... ǵalâni.* 2) dare. Man. 3. 96: *b^{c}ikśâm ... brâḥmaṇâyô 'papâdayêt*; 9. 72. 11. 76. Cum acc. pers. et instr. rei. Maḥ. 1. 6724: *tam annêna ... upapâdaya.* 3) facere, perficere, peragere. Rag^c. 11. 91: *dêvakâryam upapâdayiśyataḱ.* 4) colligere, concludere. N. 16. 9: *tarkayâmâsa b^{c}âimî 'ti kâraṇâir upapâdayan.*

c. *upa* praef. *sam* accidere, evenire, fieri, perfici. Maḥ. 2. 779: *kśipram êva yat^{c}â tv êtat kâryań samupapadyatê ... tat^{c}â kuru.*

c. *nis* oriri, nasci. Man. 9. 247: *niśpadyantê śasyâni yat^{c}ô 'ptâni*; R. Schl. I. 6. 23: *ańganâd api niśpannâir vamanâd apića dviǵâiḱ*; Ḥit. 15. 18.

c. *pra* 1) ire, adire, proficisci. Dr. 6. 13: *yady êva dêvî ... divam prapannâ*; N. 20. 18: *śaraṇan*

Hosted by Google

tvâm prapannô ssmi; R. Schl. I. 8. 17: *ćintâm prapatsyatê.* 2) se inclinare. In. 4. 14: *tava pâdâv adya prapadyatâm*; 5. 47: *mûrdd'nâ prapannô ssmi pâdâu tê*; Mah. 1. 8217: *punar agnâu prapêdirê.* — *prapanna* inclinatus, pronus, propensus, propitius. A. 4. 14: *prapannas tvân d'anańǵayań.*

c. *pra* praep. *anu* sequi. Sâ. 5. 24. B'. 9. 21.

c. *prati* 1) adire, aggredi, pervenire. H. 1. 4: *vanań râǵan gahanam pratipêdirê*; In. 2. 11: *pratipêdê ... nakśatramârgam*; R. Schl. I. 23. 7: *svad'armam pratipadyasva.* 2) nancisci, obtinere. Man. 7. 40: *vanast'â api râǵyâni vinayât pratipêdirê.* 3) comperire, cognoscere. N. 18. 16: *na nrpatir b'îmań pratipadyêta mê matim.* 4) recuperare, recipere. Sâ. 5. 32: *svam êva râǵyam pratipatsyatê śćirât.* 5) reddere, restituere. Man. 8. 183: *sa yadi pratipadyêta yat'â nyastam.* 6) respondere. R. Schl. I. 10. 15: *tać ćrutvâ tat'ê 'ti pratyapadyata.* 7) promittere. Up. 77: *sarvam banik tat pratyapadyata*; Lass. 4. 5. 24. 2. 44. 9. 8) facere. Mah. 2. 1420: *yat pratipattavyan tan mê brûhi*; 4. 705: *mê samayam pratipadyasva*; c. 2. accus. Rag'. 11. 79: *tadd'anurgrahanam êva râg'avań pratyapadyata samart'am uttaram.* — Caus. 1) facere ut aliquis aggrediatur, perveniat, obtineat. R. Schl. II. 74. 6: *ayaśô ǵîvalôkê tvayâ 'ham pratipâditań.* 2) dare, tradere. Man. 11. 6: *d'anâni viprêśu pratipâdayêt*; Mah. 1. 5213: *gṛhan tasya pratyapâdayata.*

c. *prati* praef. *vi* averti. B'. 2. 53: *śrutivipratipannâ ... budd'ih.*

c. *prati* praef. *sam* caus. dare, tradere. M. 13: *mê śdyâ 'nyat st'ânań sampratipâdaya.*

c. *vi* perire. Hit. 4. 46: *bahuśatrur vipadyatê*; R. Schl. II. 64. 68. — *vipanna* calamitate afflictus. Hit. 13. 15.

c. *sam* 1) adire, aggredi, pervenire. B'. 13. 30: *brahma sampadyêta sań.* 2) oriri, nasci. Mah. 1. 3143: *pururavâ ilâyâń samapadyata*; 1. 2995: *sa sarvadamanô nâma kumârań samapadyata.* 3) fieri, effici. A. 9. 10: *sa dêśań ... guhê va samapadyata*; Mah. 2. 942: *samapadyanta vismitâń*; N. 16. 3: *asmin karmani sampannê*; Hit. 104. 2: *kat'am amunâ svalpabalênâi 'tat sampatsyatê.* 4) obtingere, obvenire. Ur. 41. 9: *sampadyatê punar b'avatań.* — *sampanna* praeditus. Br. 1. 27: *śîlasampannâ.* — Caus. facere, perficere, explere. Rag'. 7. 26: *svasuń ... sampâdya pânigrahanań sa râǵâ*; Mah. 3. 15278: *mama spṛhâń sampâdaya*; Ur. 47. 4 infr.: *sampâditam priyaprasâdanavratam.*

c. *sam* praef. *upa*: *upasampanna* act. aggressus. Man. 5. 81; pass. praeditus. N. 12. 26. — Caus. afferre. R. Schl. II. 25. 26: *samid'aśćô 'pasampâdayâmâsa.*

2. पद् *pad* 10. âtm. *padâyê* ire.

3. पद् *pad* 1. par. (*st'âiryê*) firmum esse. Cf. *bad.*

4. पद् *pad* m. (r. *pad* ire) pes; passus. Sâ. 3. 3. N. 13. 12. R. Schl. I. 31. 19. (Gr. ΠΟΔ, πούς, lat. *PED*, *pes*; v. *padá*, *pâda.*)

पद *padá* n. (r. *pad* ire, s. *a*) 1) pes. A. 9. 6. 2) gradus, gressus, passus. In. 5. 9. 3) versuum sectio, articulus. B'. 13. 4. 4) locus, regio, provincia. Sâ. 7. 7. B'. 15. 5. (Gr. πέδον; lit. *gas-padà* v. r. *g'as.*)

पदवी *padavî* f. via. Dr. 6. 19.

पदाति *padâtí* m. (e *padá* et *ati* vel *âti* a r. *at* ire) pedes, miles pedester. N. 26. 2; v. sq.

पदातिन् *padâtin* m. (e *padá* et *âtin* a r. *at* ire, s. *in*) id. Dr. 2. 12.

पद्धति *padd'ati* f. (ut videtur, e *pad* pes et *d'ati* pro *d'âti*, a r. *d'â* ponere) via. Rag'. 3. 46.

पद्म *pádma* m. n. 1) lotus flos (Wils. Nelumbium speciosum). 2) magnus numerus, decem billiones.

Hosted by Google

पद्मराग *padmarâga* m. (loti colorem habens, Bah. e praec. et *râga* color) rubinus. Hit. 8. 3.

पद्मलोचन *padmalôćana* (Bah. e *pádma* lotus et *lôćana* oculus) loto similes oculos habens. In. 2. 31.

पद्मा *padmâ* f. (fem. τοῦ *pádma*) cognomen deae Lakśmiae. Hit. 57. 13.

पद्मिनी *padminî* f. (a *pádma* s. *in* in fem.) nymphaearum multitudo, lacus nymphaeis abundans. N. 13. 10. 16. 15.

पन् *pan* par. âtm. (*panâyâmi*, *panâyê*, Pâṇ. III. 1. 28; refertur ad 1^mam classem, quanquam analogiam classis 10^mae sequitur, producto *a* initiali characteris *aya*; in dialecto vêd. tamen haec productio omittitur) laudare, celebrare. Ṛgv. 20. 6 not.: *tat panayad vaćô vah* „illud comprobavit sermonem vestrum"; 87. 3: *svayam mahitvam panayanta d'ûtayah* „ipsi potentiam (suam) declarant quassatores".

पन्थ् *pant'* 10. par. (scribitur *pat'*, gr. 110^a)) ire. Vid. *pat'*, *pânt'an*, *pat'in*.

पन्न *panná* v. 1. *pad* (gr. 542).

पन्नग *pannaga* m. (pedibus non iens, e *pad* pes, *na* non, et *ga* iens, v. euph. r. 58) serpens (cf. *uraga*).

पम्ब् *pamb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere. (V. *kamp* et cf. *parb*, *bamb*, *barb*, *mamb*, *marb*, *namb*, *narb*, *k'amb*, *k'arb*, *gamb*, *garb*, *g'amb*, *g'arb*, *ćamb*, *ćarb*, *tamb*, *tarb*.

पय् *pay* 1. par. âtm. (*gatâu*) ire.

c. *vi* sternere (in dial. vêd., nisi *vipayâmi* cohaeret cum rad. *vap*, attenuato *a* in *i*). Ṛgv. (v. Westerg.): *vipayanti varhih* (schol. *stṛṇanti*).

पय *paya* suffixum, v. *katipaya*.

पयस् *páyas* n. (r. *pî* bibere, s. *as*) 1) aqua. Mêg'. 23. 25. 41. 2) lac.

पयोद *payôda* m. (e praec. et *da* dans) nubes. Mêg'. 7.

पयोधर *payôd'ara* m. (e *páyas* et *d'ara* tenens) 1) nubes. Am. 2) mamma. In. 2. 32.

पयोधि *payôd'i* m. (e *páyas* et *d'i* tenens, a r. *d'â*) mare. Lass. p. 77.

पयोमुच् *payômuć* m. (e *páyas* et *muć* dimittens) nubes. Ur. 78. 18.

पयोष्णी *payôśṇî* f. (ut videtur, e *páyas* et *sna* se baignant in fem., a r. *snâ* s. *a*) nomen fluminis. N. 9. 22.

1. पर् पृ *par pṛ* 5. par. *pṛṇômi* (*prîtâu*) exhilarare. Cf. *prî*, *parḍ prḍ*.

2. पर् पृ *par pṛ* 6. âtm. *priyê* (*vyâyâmê*) laborare, operam dare, occupatum esse.

c. *â* praef. *vi* id. *vyâpṛta* occupatus. Mah. 2. 2126: *mâ vyâpṛtâh parakâryêśu b'âh*; 1. 7281: *vâivasvatô vyâpṛtah satrahêtôh*; 4. 597: *vyâpṛtô gôśu*; R. Schl. II. 39. 14: *vyâpṛtan vittasańćayê*. — Caus. occupare, occupatum tenere. Rag'. 2. 38: *vanadvipânân trâsârt'am asminn ahan vanakukśâu vyâpâritah śûlab'ṛtâ*; 7. 54: *sa dakśiṇan tûṇamuk'êna vâman vyâpârayan hastam*; 6. 19: *êkan vyâpârayâmâsa karan kirîṭê*. (Cf. 4. *par* [*pṝ*], *pûr* implere; *pṛtá* occupatus proprie oneratus, chargé.)

3. पर् पृ *par pṛ* 10. par. *pârâyâmi* (*pûraṇê* K. *pâlanê pûrtâu* V.) implere; nutrire, sustentare. Cf. 4. *par* (*pṝ*), *pûr*.

4. पर् (पॄ) *par* (*pṝ*) 3. et 9. par. *piparmi*, *pṛṇâmi* (v. gr. 346) 1) implere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *yah samudrân piparti*. Part. perf. pass. *pûrṇá* (gr. 542) impletus, plenus. Mah. 3. 16625: *pûrṇê varśê*. Etiam *pûrtá*. Pâṇ. VIII. 2. 57. 2) satiare. Ṛgv. (v. Westerg.): *pipṛtan nô b'arîmab'ih* (= *b'arimab'ih*). 3) largiri. Ṛgv. 33. 21: *pṛṇîta b'êpa-gam*. 4) servare, tutari, custodire. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *tâ ańhasah pipṛhi*. 5) trajicere, traducere. ibd.: *pâran nah...parśan*; v. *atipṝ*, *tirahpṝ*. (V. *par pṛ*, *pûr*, *pûl*, *parṇ pṛṇ*, *pûṇ* et cf. gr. πίμπλημι cum *piparmi*; nostrum *Volk*, lit. *pulkas* multitudo, lat. *plebs*, *populus* [Benf. II. 85]; cum part. perf. pass. *pûrṇá*

impletus, plenus cf. lit. *pilna-s*, lat. *plenus*; goth. *fulls*, th. *fulla* per assimil. e *fulna*; cum formâ *pûrtá* cf. hib. *pailt* „abundant, plentiful, copious", lit. *pri-pilta-s* plenus.)

c. *ati* trajicere, traducere. Ṛgv. 97. 8: *sa naḣ sindʿum iva nâvayâ 'tiparśâ* (= *atiparśa*, imper. praet. mltf.); 99. 1: *sa naḣ parśad ati duḣkʿâni.*

c. *abʿi* implere. *abʿipûrṇa* impletus, plenus. Dr. 4. 19.

c. *tiras* trajicere, traducere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *durgâ piprtan tirô naḣ.*

c. *pari*: *paripûrṇa* impletus, plenus. N. 13. 64.

पर *pára* (ut videtur, ex *ápara* abjecto *a* initiali) 1) alius. Ḥ. 4. 3. 2) remotior, ulterior, posterior. Dr. 2. 8 (v. *páram*). 3) eximius, praecipuus, altus, altissimus, summus. Ḥ. 4. 22. N. 21. 20. Bʿ. 5. 16. — In construct. cum ablat. comparativi vim habet. M. 50. Bʿ. 3. 42. De *para* n. eximium, praecipuum in fine compositorum v. gr. 598. N. 2. 2. 3. 12. 78. 80. Bʿ. 18. 52. 4) hostis. In. 5. 59. N. 12. 30. Dr. 6. 29. (Cum accus. *páram* convenit lat. *peren-* in vocibus *peren-die*, *peren-dinus*, *peren-dinatio*; huc etiam cum Pottio, II. 230, traxerim *par* aequalis, quasi alter; germ. vet. *fer* procul [v. *pâra* et *pâradêśya*]; angl. *far* id.; goth. *fairra* id., fortasse per assimil. e *fairna* quod ab adv. *páram* deduci posset, mutato *m* in *n*, adjecto *a* sicut in acc. pronom. [ut *thana* = scr. *tam*, gr. τόν]; *fairnjis*, them. *fairnja*, vetus; nostrum *fern*; germ. vet. *furiro* prior, *furist* primus; lat. *prior* ejectâ vocali mediâ; *primus* = *paramá* q. v.; gr. πρίν, dor. πράν.) Huc etiam trahi posset slav. praep. insep. ПРЕ *pre* trans, e. c. *pre-iduń* transibo, *pre-voditi* traducere. Vid. *pârá*, *purás*, *pûrva*, *pra.*

परतस् *paratás* adv. (a *pára* s. *tas*) ultra. Bʿ. 3. 42.

परत्र *parátra* (a *pára* s. *tra*) alibi, praesertim in illo, futuro mundo, opp. τῷ *iḥá* (cf. *amútra*). Ḥit. 32. 7.

परन्तप *parantapa* adj. vel subst. m. (e *pára* hostis in acc., v. gr. 575. suff. *a*, et *tapa* qui urit, vexat) qui hostem urit, hostium vexator. Ḥ. 3. 6. Bʿ. 4. 2.

परपुष्ट *parapuśṭa* m. (ab alio nutritus, e *pára* et *puśṭá* a r. *puś*) i. q. *kôkilá* i. e. cuculus indicus; fem. *parapuśṭâ*. Ur. 63. 5 infr.

परभृत *parabʿṛta* m. (e *pára* et *bʿṛtá* sustentatus) id. fem. *parabʿṛtâ*. Ur. 63. 8 infr.

परम् *páram* adv. (acc. neut. vocis *pára*) 1) ultra, ulterius, post, deinde. Lass. 13. 1. Antecedente *átas* ad tempus vel locum relato Bʿ. 12. 8. N. 9. 23; antecedente *asmât* Mêgʿ. 98. — *param muḥûrtât* post temporis momentum, statim. Ur. 39. 12. 2) sed, verum. Lass. 40. 10. 43. 7; *parantu* id. Lass. 41. 17. 44. 8. (Vid. *ápara* et cf. nostrum *aber.*)

परम *paramá* (a *pára* s. *ma*) eximius, altissimus, summus. In. 5. 23. Bʿ. 13. 31. In fine compositi Baḥ. (v. gr. 598). Bʿ. 16. 11. (Cf. lit. *pirma-s* primus; lat. *primus*, v. *pára*; goth. *fruma*, them. *fruman*, prior, primus; *frumôṣa* prior, *frumists* primus.)

परमर्षि *paramarśi* m. (Karm. e praec. et *ṛśi*) summus Ṛśis. In. 2. 10. Su. 3. 1.

परमार्थ *paramârtʿa* m. (e *paramá* et *ártʿa*) veritas. Śak. 41. 15.

परमार्थतस् *paramârtʿatas* adv. (a praec. s. *tas*) re verâ. Ur. 37. 24 (v. not. LX). 72. 15. Penitus, accurate. Śak. 47. 4 infr.

परमिक *paramikâ* (a *paramá* s. *ika* omissâ Vṛddʿi) i. q. *paramá*. In. 5. 59. Br. 1. 16. 25.

परमेष्ठिन् *paramêśṭʿin* m. (e loc. *paramé* in altissimo et *sṭʿin*, qui est, mutato *s* in *ś* ad analogiam r. 80, v. etiam euph. r. 101[a]) nomen dei Brahmae.

परम्पर *parampara* (e *pára* alius in acc. et *pára*) successivus, ab alio ad alium progrediens.

परम्परा *paramparâ* f. (abstractum praec.) successio, progressio ab alio ad alium (e. c. a patre ad filium). Bʿ. 4. 2.

परलोक *paralôka* m. (e *pára* et *lôka*) alius, futurus mundus, coelum. Ḥit. 73. 17.

परवत्ता *paravattâ* f. (a seq. s. *tâ*) abstractum sequentis. Ur. 91. 3.

Hosted by Google

परवन्त् *paravant* (*-vân*, *-vatî*, *-vat*, a *pára* s. *vant vat*) alius potestati obnoxius. Śak. 36. 2. 43. 16.

परशु *paraśú* m. securis, ascia. Sâ. 4. 18. (Gr. πέλεκυς.)

परस्तात् *parástât* adv. (a *pára* ulterior, s. *stât*) ultra, cum abl. B'. 8. 9.

परस्पर *paraspara* (e *páras* [nom. sing. masc. hac in compositione fem. et neut. vice etiam fungente, servato *s* ante *p* secundum r. 79] et *pára*, quod hac in compositione in obliquis sing. casibus solum usurpatur) i. q. *anyóśnya* q. v. H. 4. 36. Su. 4. 15. N. 13. 14. B'. 3. 11. 10. 9. M. 35.

परा *párâ* (fortasse a *pára* alius sicut *dakśiṇâ'* a *dákśiṇa*) praep. insep. retro. (Cf. gr. παρά; lit. *par* [praep. insep.] retro, e. c. *par-wadinu* revoco, *par-eimi* redeo; hib. *frea-*, *far-*, e. c. *frea-garaim* „I answer", *far-bhuille* „a backblow", v. Pictet p. 89. Fortasse etiam lat. *re-*, osset. *ra-* huc pertinent, abjectâ syllabâ initiali. E goth. linguâ *fair-* huc retulerim, attenuato *a* in *i*, praefixo *o*, v. gr. comp. 82; germ. vet. *far*, *fir*; nostrum *ver*, v. Grimm III. 256. 4 *c*; etiam *faur* pro e *párâ* ortum esse potest, abjecto *â* finali, attenuato *a* medio in *u*; germ. vet. *furi*; nostrum *für*; island. vet. *fyri*, attenuato *â* in *i*; v. *pári*.)

पराक्रम *parâkrama* m. (r. *kram* ire, praef. *párâ* s. *a*) vis, robur, fortitudo. H. 2. 36.

पराक्रान्त *parâkrânta* v. *kram* praef. *párâ*.

पराग *parâga* m. (e *párâ* et *ga* iens) pulvis. Rag'. 4. 30.

पराङ्मुख *parâṅmuk'a* (Bah. e *párâk* [secundum r. 59 pro *párâć* aversus, mutato *k* in *ṅ* secundum r. 58] et *muk'a* os, vultus) aversum os habens. In. 2. 4. N. 8. 9.

पराजय *parâǵaya* m. (r. *ǵi* praef. *párâ* s. *a*) 1) clades, strages. 2) separatio. N. 13. 34.

पराजित *parâǵita* v. *ǵi* praef. *párâ*.

पराञ्च् *párâńć* adj. (r. *ańć* praef. *párâ*, v. gr. 179) aversus.

पराधीन *parâd'îna* adj. (Tatp. e *pára* alius et *ad'î'na* q. v.) alii subjectus, alius potestati obnoxius. Br. 1. 14.

पराभाव *parâb'âva* m. (r. *b'û* praef. *párâ* s. *a*) clades, destructio. A. 10. 45.

परायण *parâ'yaṇa* (e *pára* et *áyana* itio) in fine compositorum Bah. aequat vocem *pára* (v. gr. 598); e. c. *śôkaparâyaṇa* moerorem tanquam praecipuum habens, moerori deditus, in moerore defixus. N. 12. 83. 23. 1. B'. 5. 17.

परार्ध्य *parârd'ya* vel परार्द्ध्य *parârdd'ya* (a *parârd'a* [*pára* + *ard'a*] praecipuum dimidium, s. *ya*) eximius, excellens. H. 1. 30.

परावर *parâvara* n. (Dvandv. e *pára* remotus et *ávara* posterior) remotum et posterius, i. e., ut equidem puto, praeteritum et futurum. Sâ. 6. 34.

परासु *parâsu* (Bah. e *pára* remotus et *ásu* q. v.) remotos vitales spiritus habens, mortuus. N. 11. 38.

पराह्ण *parâhṇa* n. (e *pára* et *ahna* pro *áhan* dies) pomeridianum tempus, posterior diei pars (cf. *pûrvâhṇá*). A. 4. 7.

परि *pári* praep. insep. circum (in comp. cum adjectivis) valde, v. *parilag'u*, *pariśuśka*. (Gr. περί; hib. *faoi* „about, around" ejecto *r*; germ. vet. *furi*, island. *fyri*, nostrum *für* huc referri possent, nisi *i* finale in linguis germanicis ubique evanuisset, quam ob rem vocalem *i* hujus praepositionis ab *â* formae *párâ* deduxerim, quod primum in *a* breve, deinde, quod saepissime accidit, in *i* se attenuaverit. De lat. et lit. *per* v. *pârâ*.)

परिक्लान्त *pariklânta* v. *klam*.

परिक्लेष्टार् -ष्टृ *pariklêśṭâr -śṭṛ* m. (r. *kliś* vexare, praef. *pári* s. *târ tr*) vexator. Dr. 9. 7.

परिखा *parik'â* f. (r. *k'an* fodere, praef. *pári*, abjecto *an*, s. *a* in fem.) fossa, quae urbem cingit.

परिग्रह *parigrahá* m. (r. *grah* praef. *pári* s. *a*) 1) amplexus. Lass. 85. 2 infr. 2) comitatus, familia. B'. 6. 10 in comp. c. *a*. 3) uxor. Ur. 70. 14.

परिघ *parig'á* m. (r. *han* ferire, praef. *pári*, *h* mutato in *g'*, cf. gr. comp. 23, abjecto *an* ante suffixum *a*) 1) clava. 2) pessulus. Śak. 38. 9.

Hosted by Google

परिचय *paricaya* m. (r. *ci* s. *a*) exercitatio, experientia. Ragʿ. 9. 49.

परिचार *paricâra* (r. *car* praef. *pári* s. *a*) ut videtur, officiosus, studiosus alicujus rei. Sâ. 3. 19.

परिचारक *paricâraka* m. (r. *car* praef. *pári* s. *aka*) servus, famulus. N. 26. 30.

परिचारिका *paricârikâ* f. (fem. praec., v. gr. 575. 23, s. *ika*) serva, famula, ancilla. N. 8. 4.

परिच्छद *pariččada* m. (r. *čad* tegere, praef. *pári* s. *a*) comitatus. (Wils.: „court, train, attendants, retinue"). Sâ. 3. 16. N. 17. 23 in fine comp. Bah.

परिच्छेद *pariččêda* m. (r. *čid* praef. *pári* s. *a*) distinctio, discretio. Hit. 33. 2.

परिजन *parigana* m. (Karm. e *pári* et *gána*) comitatus, famuli, famulae, ancillae. Su. 1. 14. Ur. 39. 9.

परिज्ञातार् -तृ *pariǵńâtár -tr* m. (r. *ǵńâ* praef. *pári* s. *târ tr*) cognitor. Bʿ. 18. 18.

परिज्ञान *pariǵńâna* n. (r. *ǵńâ* praef. *pári* s. *ana*) cognitio. Śak. 15. 16.

परिणत *pariṇata* v. *nam* praef. *pári*.

परिणति *pariṇati* f. (r. *nam* praef. *pári* s. *ti*, v. gr. 94[b]) 1) inclinatio. 2) maturitas. Mêgʿ. 24.

परिणाम *pariṇâma* m. (r. *nam* praef. *pári* s. *a*, v. gr. 94[b]) 1) mutatio, conversio, transfiguratio, vicissitudo. Ur. 55. 9 infr. 70. 6. Hit. 70. 8. A. 9. 33. 2) finis, extremum. Bʿ. 18. 37. 38. Lass. 57. 6. 3) ultima aetas. Ragʿ. 8. 11.

परिणाह *pariṇâha* m. (r. *nah* praef. *pári* s. *a*) amplitudo, latitudo. Am.; v. sq.

परिणाहवन्त् *pariṇâhavant* (a praec. s. *vant vat*) amplus, latus. Ur. 6. 3.

परिणिष्ठा *pariṇiṣṭʿâ* f. (r. *stʿâ* praef. *pári* + *ni*, v. euph. r. 94[b]) sedes, domicilium. N. 20. 8.

परितस् *parítas* (a *pári* s. *tas*) circum, cum accus. Ur. 86. 1 infr.

परिताप *paritâpa* m. (r. *tap* praef. *pári* s. *a*) 1) calor, aestus. Śak. 53. 6. 2) sollicitudo; v. *parîtâpa*.

परित्याग *parityâga* m. (r. *tyaǵ* relinquere, praef. *pári* s. *a*) relictio, renunciatio. Hit. 37. 22.

परित्यागिन् *parityâgin* (a praec. s. *in*) qui relinquit, renunciat. Bʿ. 12. 16. 17.

परित्राण *paritrâṇa* n. (r. *trâ* vel *trâi* praef. *pári* s. *ana*) servatio. Bʿ. 4. 8.

परिदेवन *paridêvana* n. (r. *dêv* praef. *pári* s. *ana*) lamentatio.

परिदेवना *paridêvanâ* f. (fem. praec.) id. Bʿ. 2. 28.

परिदेवित *paridêvita* v. *dêv*.

परिधान *paridʿâna* n. (r. *dʿâ* praef. *pári* s. *ana*) tunica interior. N. 9. 14.

परिध्वंस *paridʿvansa* m. (r. *dʿvans* cadere, praef. *pári* s. *a*) 1) actio delabendi, ruina. Hit. 68. 20. 2) actio circumerrandi, circumcurrendi. N. 10. 9.

परिपन्थिन् *paripantʿin* m. (r. *pantʿ* ire, praef. *pári* s. *in*) adversarius, hostis. Bʿ. 3. 34.

परिप्रश्न *paripraśna* m. (r. *prač* praef. *pári* s. *na*, v. euph. r. 87. *e*) percunctatio. Bʿ. 4. 34.

परिप्रेप्सु *pariprêpsu* (ab *îps* q. v. praef. *pári* s. *u*) adipiscendi cupidus. N. 18. 11.

परिभव *paribʿava* m. (r. *bʿû* praef. *pári* s. *a*) 1) contemtio. Ur. 74. 4. 2) clades. Hit. 81. 6.

परिभ्रष्ट *paribʿraṣṭa* v. *bʿranś*.

परिमल *parimala* m. (r. *mal* praef. *pári* s. *a*) suaveolentia. Mêgʿ. 26.

परिरम्भ *pariramb'a* m. (r. *rambʿ* praef. *pári* s. *a*) amplexus. Ur. 85. 2.

परिलघु *parilagʿu* (e *pári* et *lagʿú*) perlevis, perexiguus. Mêgʿ. 13.

परिवर्त *parivarta* m. (r. *vart vrt* praef. *pári* s. *a*) commutatio, permutatio; v. *parîvarta*.

परिवर्तिन् *parivartín* (r. *vart vrt* ire, praef. *pári* s. *in*) circumiens, cirgumgrediens. N. 11. 21. Su. 3. 26.

परिवर्ह *parivarha* m. (r. *varh vrh* praef. *pári* s. *a*) comitatus. Dr. 1. 7.

परिवार *parivâra* v. *parîvâra*.

Hosted by Google

परिवारित *parivârita* v. *var vṛ.*

परिव्राजक *parivrâǵaka* m. (r. *vraǵ* praef. *pári* s. *aka*) mendicans, mendicandi voto addictus. Hit. 27. 11.

परिशुष्क *pariśuśka* (e *pári* et *śuśká*) valde siccus. Ritu-S. 1. 11.

परिश्रम *pariśrama* m. (r. *śram* praef. *pári* s. *a*) lassitudo. Sâ. 4. 21.

परिश्रान्त *pariśrânta* v. *śram.*

परिषद् *pariśád* f. (r. *sad* ire, praef. *pári*) coetus. Śak. 2. 1.

परिषोडश *pariśóḍaśa* (e *pári* et *śóḍaśa* sextus decimus) ut videtur i. q. *śóḍaśan* i. e. sedecim. N. 26. 2.

परिष्कर्त् -कृत् *pariśkart -kṛt* (part. perf. pass. a *kar kṛ* praef. *pári* inserto *ś* euphonico, s. *ta*, v. gr. 111. annot. 2) ornatus. A. 2. 5.

परिष्वङ्ग *pariśvańga* m. (r. *svańǵ* praef. *pári* s. *a*) amplexus. Ur. 75. 20.

परिसर *parisara* m. (r. *sar sṛ* praef. *pári* s. *a*) circuitus, ambitus. Ur. 73. 5. Mêg᾿. 68.

परिस्पन्द *parispanda* m. (r. *spand* ire, praef. *pári* s. *a*) vis, robur. H. 3. 8.

परिस्रव *parisrava* (r. *sru* praef. *pári* s. *a*) circumfluens, fluens. N. 24. 16.

परिहास *parihâsa* m. (r. *has* ridere, praef. *pári* s. *a*) jocus. N. 11. 8.

परीक्षण *parîkśaṇa* n. (r. *îkś* praef. *pári* s. *ana*) spectatio, inspectio, exploratio. Hit. 62. 3; v. sq.

परीक्षा *parîkśâ* f. (r. *îkś* videre, praef. *pári* s. *â*) id. N. 19. 11. 23. 2. A. 4. 28.

परीताप *parîtâpa* m. (r. *tap* praef. *pári*, producto *i*, v. gr. 111. annot. 1) i. q. *paritâpa.* Hit. 15. 5.

परीवर्त *parîvarta* m. i. q. *parivarta.* Hit. 62. 1.

परीवार *parîvâra* m. (r. *var vṛ* praef. *pári* circumdare, producto *i*, v. gr. 111. annot. 1) famulus, comitatus. N. 26. 1. 21; scribitur etiam *parivâra.* Hit. 73. 19.

परीवाह *parîvâha* m. (r. *vah* praef. *pári*, producto *i*, s. *a*) defluxus, decursus aquae. Hit. 33. 22.

परुत् *parút* (e *pára* alius, et *ut* e *vat*) anno praeterito. (Gr. πέρυσι, dor. πέρυτι, v. Pott. 1. 124. 2. 266. Curtius I p. 239 et cf. *vatsará.*)

परुत्न *parutná* adj. (a praec. suff. *na*) quod anno praeterito actum est. Cf. gr. περισυνός.

परुष *paruśá* 1) adj. *a*) asper, horridus. Mêg᾿. 62. 88. Ritu-S. 1. 22. A. 8. 14. *b*) maledicens, convicians. 2) subst. n. sermo contumeliosus, probrum. Dr. 6. 24.

परेण *párêṇa* praep. (instr. τοῦ *pára*) super, cum acc. N. 24. 33. Mah. 1. 8414.

परेद्युस् *parêdyus* adv. (e *párê* loc. τοῦ *pára* et *dyus*, v. *aparêdyús*) postero die. Am. (Cf. lat. *perendie*, v. *pára.*)

परोक्ष *parôkśá*, vêd. *paróksa* (ut mihi videtur, e praepositione *paras* ultra, seorsum non conservatâ [cf. *pára*, *parástât* et analogam formam *purás* ante] et *akśa* oculus, v. euph. r. 76[b]. *parôkśá* esset igitur, quod est ultra oculos) invisibilis, non visus. N. 20. 12. Rag᾿. 7. 13.

परोक्षता *parôkśátâ* f. (a praec. s. *tâ*) invisibilitas. N. 20. 13.

पर्कटी *parkaṭî* f. nomen arboris. Wils. „the wawed leaf fig tree, Ficus infectiosa". Hit. 18. 5.

1. पर्च् पृच् *parć pṛć* 7. par. *pṛṇácmi.* 1) miscere, conjungere. Rag᾿. 2. 13: *pṛktas tuśârâiḥ pavanaḥ*; B᾿aṭṭ. 6. 39: *apṛṇag d᾿anuśâ śaram.* — De *âpṛć*, *upapṛć*, *prapṛć* in dial. vêd. v. Westerg. (Cf. *parǵ pṛǵ*, *parńǵ pṛńǵ*, *varć vṛć*; Graffius, III. 769, apte huc refert gr. πλέκω, ut videtur e πέρκω cum λ pro ρ, quod in πόρκης, πόρκος servatum est; lat. *plico*, *plecto*; germ. vet. *FLAHT*, *flihtu*, *flaht*, *fluhtumês.*)

c. *sam* conjungere. *sampṛkta* conjunctus. Man. 9. 322. 12. 14. 19. R. Schl. II. 65. 8. Rag᾿. 1. 1.

2. पर्च् पृच् *parć pṛć* 1. et 10. par. 2. âtm. i. q. *parć pṛć* cl. 7.

पर्ज् पृज् *parǵ pṛǵ* 2. âtm. i. q. *parć pṛć.*

Hosted by Google

पर्जन्य *pargánya* m. 1) nubes. B[c].3.14. 2) nomen dei Indri.

पर्च्ञ् पृच्ञ् *parńć prńć* 2. âtm. (scribitur *parć prć*, gr. 110[a)]) i. q. *parć prć*.

पर्ञ्ज् पृञ्ज् *parńǵ prńǵ* 2. par. âtm. (scribitur *parǵ prǵ*, gr. 110[a)]) id.

पर्ड् पृड् *parḍ prḍ* 6. par. (*suk[c]ê* K. *mudi* V.) voluptate frui, gaudere, laetari. (Cf. *marḍ mrḍ*, *mud*, *par pr*.)

1. पर्ण् *parṇ* 10. par. (*ḥaritab[c]âvê* K. *ḥârityê* V.; fortasse denom. a *parṇá*) viridem esse, virescere.

2. पर्ण् पृण् *parṇ prṇ* 6. par. in dial. vêd. implere. (Vid. Westerg. et cf. *par pr*, *par* [*pṝ*], *pûr*, *pûṇ*.) De *ab[c]iparṇ -prṇ*, *âparṇ -prṇ*, *upaparṇ -prṇ* in dial. vêd. v. Westerg.

पर्ण *parṇá* n. (r. 1. *parṇ* s. *a*, nisi *parṇ* denom. a *parṇá*) frons (praesertim delapsa). Ḥ. 1. 18. Sâ. 5. 74. Mêg[c]. 30. Ritu-S. 1. 22. (Fortasse lat. *FROND* adjecto *d*.)

पर्द् *pard* 1. âtm. (*kutsitê śabdê* K. *apânôtsargê* V.) pedere. (Gr. πέρδω, lit. *pérdżiu* id., *pirdis* m. *pirdà* f. πορδή; russ. *perditj* pedere; sloven. *perd-ni-ti*; germ. vet. *firzo* pedo; lat. *pedo*.)

पर्पटी *parpaṭî* f. placenta. (Wils. „a thin crisp cake made of any sort of pulse".)

पर्ब् *parb* 1. par. ire, se movere; v. *pamb*.

पर्यङ्क *paryańka* m. (ut videtur, e *pári* et *ańká*) lectus, cubile. Ḥit. 42. 8.

पर्यन्त *paryantá* m. n. (e *pári* et *ánta*) finis, terminus. Ḥit. 116. 20. B[c]. 8. 17.

पर्यय *paryaya* m. (r. *i* praef. *pari* s. *a*) negligentia, temporis jactura. R. Schl. I. 26. 3.

पर्यवसान *paryavasâna* n. (e *pári* et *avasấna*) finis. Ḥit. 116. 20.

पर्यश्रु *paryaśru* (Baḥ. e *pári* et *áśru*) lacrymis circumfusus. Rag[c]. 13. 70.

पर्याप्त *paryâpta* (part. perf. pass. r. *âp* praef. *pári* s. *ta*) sufficiens, aptus, idoneus. Man. 7. 76. 11. 7. B[c]. 1. 10. N. 11. 8 (v. annot. ad hunc locum).

पर्याय *paryâyá* m. (r. *i* cum Vṛdd[c]i, praef. *pári* s. *a*) 1) circuitus, ordo, orbis. Ur. 54. 12 infr. 2) decursus (temporis). Lass. 21. 18.

पर्युषित *paryuśita* v. *vas* praef. *pári*.

पर्व् *parv* 1. par. (*pûraṇê* K. *pûrtâu* V.) implere. (Cf. *purv*, *pûr*, *par* [*pṝ*].)

पर्वत *párvata* m. (ut videtur, a r. *parv* s. *ata* vel *ta* inserto *a*) mons. Ur. 70. 15. (Serb. *brdo* id.; fortasse goth. *fairguni* mons huc pertinet, mutato *v* in gutturalem, v. gr. comp. 19.)

पर्वन् *párvan* n. (r. *parv* s. *an*) Wilsonus explicat: 1) a knot, a joint in a cane or body etc. 2) a name given to certain days in the lunar month, as the full and change of the moon and the 6th, 8th and 10th of each half month. 3) particular periods of the year, as the equinox, solstice etc. 4) the moment of the sun's entering a new sign. 5) a festival, a holiday. 6) opportunity, occasion. Mêd. 7) a chapter, a book, the division of a work. Or. D. 8) a moment, an instant. Sabd. Ch. Sâ. 1. 25. Ur. 70. 15.

1. पर्ष् *parś* 1. par. âtm. (*snêḥanê* K. *snêḥê* V.) amare. Ṛgv. 86. 7: *yasya prayâńsi* (Ros. „cibos") *parśat[c]a*.

2. पर्ष् पृष् *parś prś* 1. par. (*sêkê*) inspergere, adspergere, irrigare. Cf. *varś vrś*.

1. पल् *pal* 1. par. (*gatâu*, ut mihi videtur, e *pad* mutato *d* in *l*, v. Delii Radd. Prâcr. p. 3) ire; v. *pad*.

2. पल् *pal* 10. par. *palâyâmi* (*rakśaṇê* K. *rakśê* V.) servare, tueri; v. *pâl*, *pâ*.

पल *palá* 1) n. caro. Am. 2) m. stramen. (Hib. *feol*, *feoil* caro; anglo-sax. *flesc*, *flæsc*, *flec*; germ. vet. *fleisk* id.; lat. *palea*; gall. *paille*.)

पलल *pálala* et *palalá* n. 1) id. 2) limus, lutum. (Hib. *poll* „mire, dirt"; gr. πηλός.)

पलाय् *pálây* (pro *parây*, a r. *ay* i. e. *i* cl. 1, praef. *parâ*, mutato *r* in *l*. Pâṇ. VIII. 2. 19) fugere. Dr. 5. 6: *palâyamâna*; 8. 36: *palâyantań ǵayadrat[c]am*; 8. 59: *palâyasê*.

Hosted by Google

पलायन *paláyana* 1) subst. n. (r. *ay* i. e. *i* cl. 1, praef. *palá* pro *pará* s. *ana*) fuga. Dr. 8. 32. 58. 2) adj. fugitivus. Dr. 8. 57.

पलाश *paláśá* n. 1) folium. 2) nomen arboris rubros ferentis flores (Butea frondosa).

पलित *palitá* 1) adj. canis capillis praeditus. 2) subst. n. pl. पलितानि *palitáni* cani capilli. Maḥ. 1. 3467. Ḥit. 28. 7. (Cf. lat. *pallidus*; gr. πολιός; slav. *plaw* flavus; lit. *balta-s* albus, *palwa-s* flavus; germ. vet. *falo* flavus, them. *falawa*, gen. *falawe-s.*)

पल्युल् *palyul*, पल्यूल् *palyûl* 10. par. (*lûnipût-yâm* K. *lûnipûtyôh* V.; ut mihi videtur, e *pári* + *lû*, mutato *r* in *l*, transposito *lú* in *úl*) findere, abscindere, evellere; purificare.

पल्ल् *pall* 1. par. i. q. 1. *pal.*

पल्लव *pallava* m. n. gemma arboris; surculus. N. 12. 102. Lass. 59. 9. 10.

पल्वल *palvalá* m. n. palus, lacus, stagnum. N. 12. 8. 85. (Cf. lat. *palus*, *palûd-is.*)

पवन *pávana* (r. *pû* s. *ana*) 1) n. purificatio. Ḥit. 108. 13. 2) m. ventus. N. 24. 40. (De cambro-brit. *fwn*, quod Pictetius huc trahit, v. *prâṇá.*)

पवमान *pávamâna* m. (purificans, part. praes. âtm. rad. *pû*) ventus. Am.

पवित्र *pavítra* (r. *pû* s. *tra* inserto *i*) 1) adj. purus, purificatus. B^{c}. 4. 38. 2) n. aqua. (Hib. *beathra* „water", *fothragaim* „I bathe, cleanse", *fothragadh* „a bath, well of purification".)

1\. पश् *paś* 1. par. âtm. 10. par. (*páśâmi*, *páśê*, *pâśáyâmi*) ligare. (V. *páśa* et cf. *paś*, *spaś*; cambro-brit. *fasgu* „to bind, or tie in a bundle", *fasgiad* „a ligation, a tying in a bundle"; gr. πήγνυμι; lat. *pango*, *fascia*, fortasse etiam *fas* huc pertinet, sicut *jus* a Pottio apte ad यु *yu* ligare refertur; russ. *pojas* cingulum, nisi *po* est praep.; v. Pott. 1. 267.)

2\. पश् *paś* 4. par. (in tempp. specialibus tantum usurpatur et a grammaticis Indicis in radices non receptum est) videre; v. *darś dṛś.* (Hib. *faicim* „I see", *feachaim* „I look, view", *faochog* „oculus"; lat. *specio*, praefixo *s*, fortasse e praep. scr. *sam*, nisi *paś* corruptum e *spaś*, v. 1. *paś*; goth. *fagrs*, *fahja*; germ. vet. *spêho* speculor; gr. σκέπτω, mutatâ lab. in gutt. et vice versâ, v. Pott. p. 267.)

पशु *paśú* m. (ut videtur, a r. *paś* ligare, s. *u*, sicut fortasse lat. *bestia* a बन्ध् *band^{c}* ligare, mutato *d^{c}* in *s*, sicut in ṣendico *baśta* ligatus, v. gr. comp. 102) animal, pecus. Ḥit. 5. 21. 22. Ḥ. 4. 54. (Lat. *pecus*, boruss. vet. *pecku*, goth. *faihu*, germ. vet. *fihu*, nostrum *Vieh.*)

पश्चात् *paśćát* adv. (ablat. ab inusitato *paśća*, a quo etiam *paśćimá* descendit) 1) pone, a tergo. Mêg^{c}. 37 (schol. *pṛṣṭadêśê*). 2) occidentem versus. Mêg^{c}. 16. 3) retro. Śak. 26. 7. Ur. 60. 15. 4) postea, in posterum, deinde. N. 18. 7. 21. 28. — *tataḥ paśćât* inde, ab hoc, ab illo tempore in posterum, deinde, postea. Ḥ. 4. 16. N. 18. 18. (Cf. lit. *paskuy* postea, *paskuttinnis*, *paskiausas* ultimus; boruss. vet. *pans-dan* postea, quod suffixo convenit cum *pirsdan* antea. Fortasse etiam lit. *pas* prope et lat. *post* huc pertinent. Hib. *feasd*, *feasda* „hereafter, henceforward, forthwith" fortasse a lat. *post*, *postea.*)

पश्चात्कर् -कृ *paśćâtkar -kṛ* (e *paśćát* et r. *kar kṛ* facere) superare. Rag^{c}. 17. 18.

पश्चात्ताप *paśćâttâpa* m. (e *paśćát* et *tâpá*) poenitentia. Am.; Ḥit. 33. 19.

पश्चिम *paśćimá* adj. (a *paśća* [v. *paśćát*] suff. *ima*) 1) posticus, posterior. 2) occidentalis. Su. 3. 26. N. 13. 5.

1\. पष् *paś* 1. par. âtm. (*vâd^{c}anasparśayôḥ* K. *vad^{c}ê granť^{c}ê* V.) coërcere, tangere, interficere, jungere, nectere; v. 1. *pas.*

2\. पष् *paś* 10. par. *pâśáyâmi* (*band^{c}ê*) ligare; v. *paś*, *pas.*

3\. पष् *paś* 10. par. *paśáyâmi* (*band^{c}avâd^{c}ayôḥ sparśagatyôḥ*) ligare, coërcere, tangere, ire.

Hosted by Google

1. पस् *pas* 1. par. âtm. (*vad'agrant'ayôń* K. *vad'ê grant'ê* V.) interficere, jungere, nectere; v. 1. *paś*.

2. पस् *pas* 10. par. *pâśáyâmi* (*band'ê*) ligare; v. 2. *paś*.

1. पा *pâ* 1. par. (*pívâmi* in dial. vêd. *píbâmi* e *pípâmi*, v. gr. 295. 543; gerund. *pîtvá*; pass. *pîyé*; part. *pîtá*) bibere. Man. 11. 8: *sômam pivati*; H. 1. 52: *pâsyantî 'mê ǵalam*; Rag'. 2. 19: *tam papâu sâ lôćanâb'yâm*; H. 1. 27: *pîtvâ pânîyam*; 4. 16. Dr. 6. 5: *pîtarasaśća kumb'ań*; Hit. 6. 8: *ayam agadań kin na pîyatê*. — Caus. *pâyáyâmi* pro *pâpayâmi* (gr. 466) ad bibendum dare, potionem dare. Mah. 1. 192: *hayân pâyayitvâ*. (Gr. ΠΩ, πέπωκα, πῶθι, ἐπόθην; attenuato *â* in ῑ: πίνω, πῖθι, cf. *pîtá*, *pîyê* et v. *pî*; lat. *PŌ*, *pô-tum* = पातुम् *pâtum*, *pô-turus* = पातार् -तृ *pâtâr -tr*, *pô-culum*, *bibo* = पिवामि *pívâmi*; lit. *pĕnas* lac, v. *pâna*; boruss. vet. *pouton* bibere; russ. *pi-tj* id., *pivo* cerevisia; germ. vet. *bier*; anglo-sax. *beor* id.; hib. *pótaim* „I drink", nisi hoc a lat. *poto*.)

c. *anu* i. q. simpl. Rag'. 8. 67.

c. *â* id. Mah. 2. 2302: *âpivêyan tasya rud'iran yud'i*. (Pottius huc trahit vocem *ap* aqua, in casibus fortibus *âp*.)

c. *pra* id. H. 2. 11.

2. पा *pâ* 2. par. (*rakśaṇê*; pass. *pâyé*, caus. *pâlá-yâmi*) servare, tueri, sustentare. Râm. I. 13. 18: *nań pâhi râkśasât*; Ǵat. 12: *śôkasâgarê sdya pâtitân tvadguṇasmaraṇam êva pâti tâm*; Rag'. 2. 48: *upaplavêb'yań praǵâń pâsi*. (Vid. *pa*, *pâti*, *pal*, *pâl*, *pátra* et cf. lat. *PĀ* in *pâ-vi*, *pâ-bulum*; gr. (πάομαι) ἐπᾱσάμην, πέπᾱμαι; πατέομαι tam huc quam ad *pâ* bibere trahi potest, correpto *â*, adjecto τ, v. gr. comp. 109[b]. 1; πάτνη, πάθνη, φάτνη; δεσ-πό-της, cujus prima syllaba ad scr. *diś* trahi posset; fortasse ἄνθρωπος primitive significat viros regens, ita ut conveniat cum *nrpa* q. v. et ἄνθρω-πος sit pro ἄνδρο-πος producto ο et mutato δ in θ; lit. *pō-nas* dominus, *pé-nas* pabulum, pastus, cibus; *pénù* pasco, cibo; russ. *pitáju* id.; goth. *fôdja* id., *fôdeins* cibus; nostrum *Futter*.)

c. *pari* i. q. simpl. Dêv. 11. 32: *tvam paripâsi viśvam*.

पांशु *pâńśú* m. pulvis. N. 13. 28. (Vid. *pâńsú* et cf. cambro-brit. *pain* „bloom, fine powder, or dust"; v. Pict. p. 15; lat. *pulvis* pro *pulcvis*, mutato *n* in *l*, adjecto *i*, sicut e. c. in *levis* pro *leguis* = लघु *lag'ú*, v. Ag. Benary, Römische Lautlehre p. 209; lit. *pĕska* arena.)

पांसन *pâńsana* vilis, abjectus, contemnendus. H. 1. 39.

पांसु *pâńsú* m. pulvis. Dr. 9. 13; v. *pâńśú*.

पाक *pâ'ka*, vêd. *pâká* m. (r. *pać* coquere, s. *a*) maturitas. Ur. 64. 10.

पाकशासन *pâkaśâsana* m. (maturitatis dominator, e praec. et *śâsana*) nomen Indri.

पाटल *pâṭala* ex rubro pallens. Ur. 19. 5.

पाटव *pâṭava* n. (a *páṭu* dexter, aptus, s. *a*) dexteritas, habilitas, peritia. Hit. 3. 4.

पाठ *pâṭ'a* m. (r. *paṭ'* s. *a*) lectio.

पाण *pâṇa* m. (r. *paṇ* s. *a*) ludus. N. 26. 19 *a* et *b*.

पाणि *pâṇí* m. manus. In. 2. 20.

पाणिज *pâṇiǵa* m. (e *pâṇí* manus et *ǵa* natus) unguis. Gîta-G. 12. 11.

पाण्डव *pâṇḍava* m. (a *pâṇḍú* nom. pr., s. *a*, v. gr. 582) a Pâṇḍu oriundus.

पाण्डु *pâṇḍú* 1) adj. m. f. n. pallidus, flavescente albo colore (Wils.: „pale or yellowish white"). N. 2. 3. 2) m. nom. pr. regis Hastinâpuri, Yud'iśṭiri ejusque quatuor fratrum patris nominalis. (Hib. *buidhe* „yellow".)

पाण्डुर *pâṇḍurá* (a praec. s. *ra*) i. q. *pâṇḍú* sgf. 1. H. 2. 17.

पात *pâta* m. (r. *pat* s. *a*) 1) lapsus, casus. Hit. 36. 18. 2) volatus.

Hosted by Google

पातक *pâtaka* n. (a *pâtay* caus. rad. *pat* cadere) peccatum, crimen. B'. 1. 38. Hit. 20. 10.

पाताल *pá'tâla* n. (fortasse a r. *pat* vel a subst. *pâta*) infernum, tartarus. Su. 4. 20.

पाति *pá'ti* m. (r. *pâ* s. *ti*) i. q. *páti*. Mêg'. 10.

पात्र *pá'tra* n. (r. 2. *pâ* servare, s. *tra*) 1) vas. Hit. 27. 17. trop. Hit. 143. 9 (cf. *b'âgana* l. c. 34. 2. 68. 19. 77. 3). Dignum vas, i. e. homo dignus qui accipiat. B'. 17. 20. 2) actor, histrio. Ur. 1. 10. (Goth. *fôdr*, them. *fôdra*, vagina; lat. *patera*; hib. *putraice* „a vessel, a pot".)

पाथ *pât'á* I. n. (a *pâ* bibere, s. *t'a*) aqua. Mêd. II. m. (a 2. *pâ* servare, sustentare) 1) sol. 2) ignis. (Hib. *bot* ignis, *bath* „the sea"; cf. scr. *pât'is* mare; gr. πόντος; lat. *pontus*; cf. etiam ποταμός.)

पाथस् *pá't'as* n. (r. *pâ* s. *t'as*) aqua. Am.; v. *pât'á*.

पाथेय *pá't'êya* n. (a *pat'ín* via, s. *êya*) viaticum. Ur. 65. 13.

पाद *pá'da* m. (r. *pad* ire, s. *a*) 1) pes. 2) radix arboris. 3) radius. Ur. 41. 1 infr. (V. *pad* pes et cf. lit. *páda-s* planta pedis, *pĕda-s* vestigium; goth. *fôtu-s* pes, attenuato *a* in *u*; de *ó* pro *á* v. gr. comp. 69. Cum *pá'da* radius cohaeret fortasse hib. *fadadh* „kindling, lighting", *fadaidhim* „I kindle, excite, provoke", v. Pict. p. 48.)

पादप *pâdápa* m. (radice bibens, Tatp. e praec. et *pa*) arbor.

पादरक्ष *pâdarakśa* m. (e *pá'da* pes et *rakśa* servans, tuens, a r. *rakś* s. *a*) pedes. Dr. 8. 10.

पादाङ्गुष्ठ *pâdâṅguśt'a* m. (ex *pá'da* pes et *aṅguśt'a* pollex) hallex. Su. 1. 9.

पादुका *pá'dukâ* f. (a *pâdú'* s. *ka* correpto *û*, nisi a *pad* ire vel a *pá'da* pes, suff. *uka* in fem.) calceus. Hit. 113. 2.

पादू *pâdú'* f. (a *pad* ire, nisi a *pá'da* vel *pad* pes, s. *û*) id. Am.

पाद्य *pá'dya* m. n. (a *pá'da* s. *ya*) aqua ad pedes lavandos. In. 3. 2.

पान *pá'na* n. (r. *pâ* bibere, s. *ana*) potus. (Lit. *pĕna-s* lac.)

पानीय *pânî'ya* n. (bibendum, a r. *pâ* s. *anîya*) aqua. H. 1. 25.

पान्थ *pânt'á* m. (a *pánt'an* [v. *pat'ín*] s. *a*, v. gr. 198) viator. Hit. 10. 10.

पाप *pâpá* 1) adj. improbus, scelestus. H. 1. 6. 2) n. peccatum, crimen. B'. 2. 33. (Cf. lat. *peccare*; gr. κακός, mutatis labb. in gutturales; cum comparativo *pá'pîyâṅs* Benfeyus [II. 159] confert lat. *pejor*; lit. *pykiù* iratus sum, *paika-s*, *pikta-s* iracundus, iratus.)

पापक *pá'paka* (a *pâpá* s. *ka*) improbus. In. 5. 61.

पापकृत *pâpakṛta* n. (Karm. e *pâpá* improbus et *kṛtá* n. factum) improbum factum, peccatum. N. 13. 40.

पापाचार *pâpâćâra* (Bah. e *pâpá* et *âćâra* actio, vivendi ratio, mores) scelestam vivendi rationem habens, scelestam vitam agens, improbus. H. 1. 48.

पापात्मन् *pâpâtman* adj. (Bah. e *pâpá* et *âtmán*) scelestam animam habens, improbus. H. 2. 26.

पाप्मन् *pâpman* m. peccatum. Mah. 1. 3483.

पार् *pâr* 10. par. âtm. (fortasse denom. a *pâra* sicut idem valens *tîr* q. v. a *tîra*, nisi *pâr* est caus. radicis *par* [*pṛ*]) finire, absolvere, perficere, praesertim votum. Sâ. 4. 6: *pârayiśyâmy ahan tapaḥ*; 7: *vratam pâritan tvayâ*. In dialecto prâcritâ nec non in recentiore sanscr. posse, v. Hoefer „Vom Infinitiv" p. 82. (Cf. *pâraga* et gr. περάω.)

पार *pârá* m. (fortasse a *pára* alius, s. *a* cum Vṛdd'i, nisi a *par* [*pṛ*] trajicere) ripa opposita, ulterior. (V. *pára*, *pâr* et cf. gr. πόρος, πέρα, πέραν, πέρας, περαίνω, πείρω etc.; lat. *per*; lit. *per* trans, ultra, per; slav. *pere* v. *pára*.)

पारक्य *pârakya* (a *paraka*, quod ipsum e *pára* alius, alienus, hostis, s. *ya*) hostilis, inimicus. Hit. 109. 6.

पारग *pâraga* (e *pârá* et *ga* iens) ad ripam ulteriorem iens, transiens, translat.: perlegens. N. 12. 81. 13. 44.

पारद *pârada* m. argentum vivum. Am.

Hosted by Google

पारदेश्य *pâradêśya* m. (a *paradêśa* alia regio, s. *ya*) peregrinator, peregrinus. (Cf. priorem partem lat. *per-egrinus*, v. *pâra*.)

पारावत *pârâvata* m. columba. Ur. 37. 6.

पारिजात *pârigâta* m. nomen arboris. Wils. 1) „a tree of paradise". 2) „the coral tree, Erythrina fulgens". Ur. 25. 5 infr.

पारिषद् *pâriśada* m. (a *pariśád* coetus, s. *a*) unus e coetu, e multitudine. N. 18. 4.

पारुष्य *pâruśya* n. (a *paruśá* s. *ya*) 1) asperitas, severitas. Hit. 102. 22. 2) sermo contumeliosus. B^c. 16. 4.

पार्थ *pârťá* m. (a *prťá* s. *a*) a Prťâ oriundus, Prťâ natus, cognomen Pândavorum, praecipue Arguni.

पार्थिव *pá'rťiva* (a *prťivî'* terra, s. *a*) 1) adj. (fem. *-î*) terrenus, terrester. Sâ. 6. 18. 2) m. princeps, rex. H. 4. 39.

पार्वतीय *pârvatîya* (a *párvata* mons, s. *îya*) montanus. Dr. 8. 8.

पार्श्व *pârśvá* m. n. latus. Su. 3. 26. N. 19. 16. (Fortasse gr. πλευρά, πλευρόν quasi *pârśvara*, ejecto *â* et *ś*, mutato *r* in λ; L. Diefenbach apte huc trahit lit. *pussě* dimidium, per assimil. e *pursě*.)

पार्श्वतस् *pârśvatás* adv. (a praec. s. *tas*) ad latus, a latere. Su. 3. 25. 27.

पार्ष्णि *pá'rśṇi* m. f. calx. (Goth. *fairsna* pro *firsna* [v. gr. comp. 82] attenuato *â* in *i*; et germ. vet. *fersna* nituntur formâ scr. *pârśṇâ*; ita gr. πτέρνα adjecto τ; cf. *pṛśťá* dorsum, tergum.)

पाल् *pâl* 10. par. interdum âtm. (*rakśaṇê* K. *rakśê* V.) 1) servare, tueri. R. Schl. I. 45. 29: *pâlayâssmân*; Mah. 1. 8414: *ṛśîn asmân bâlakân pâlayasva*. 2) regere. R. Schl. I. 5. 11: *tâm purîm pâlayâmâsa*; Dêv. 1. 11. 12. (Vid. *pâ* unde *pâl*, quod etiam pro caus. radicis *pâ* habetur, adjecto *l*; cf. hib. *fal* „guarding, tending cattle", *falaim* „I hedge, inclose"; v. *pâlá*.)

c. *anu* i. q. simpl. sens. 1. Man. 1. 27. R. Schl. I. 1. 24: *pratiǵńâm*; II. 34. 43: *nidêśam*.

c. *abi* id. Mah. 3. 8472.

c. *pari* 1) i. q. simpl. Br. 2. 28. N. 5. 44. 2) exspectare. R. Schl. II. 70. 13: *muhûrtam paripâlyatâm*.

c. *prati* 1) i. q. simpl. Mah. 1. 3521. 4080. 2) exspectare. Ur. 37. 14: *ênam avalôkamârgê paripâlayâmi*; Śak. 8. 13: *yâvad êtâli . . . pratipâlayâmi*. — Intrans. Mah. 3. 8793: *yâvad âgamanam mahyan tâvat tvam pratipâlaya*.

c. *sam* servare. Mah. 3. 15249: *pratiǵńâm*.

पाल *pâlá* m. (r. *pâl* s. *a*) servator, custos, dominus, rex, in fine compp. N. 2. 8. 21. 17. B^c. 11. 26. In. 1. 1. (Hib. *fal* „a king, privileged person".)

पालन *pâlana* n. (r. *pâl* s. *ana*) servatio, tuitio. Hit. 96. 9.

पावक *pâvaká* m. (r. *pû* purificare, s. *aka*) ignis. (Conferantur, quod ad syllabam radicalem attinet, gr. πῦρ, germ. vet. *fiur*; goth. *fôn*, them. *fôna*, ignis formâ convenit cum *pavana* et *pâvana*, quae ejecto *v* coalescerent in *pâna*, quod gothice sonaret *fôna*. Fortasse lat. *focus* e *pocus*, *foveo* e *poveo* sicut *fluo* e *pluo* = प्लवामि *plâvâmi* a r. *plu*.)

पावन *pâvana* (r. *pû* s. *ana*) 1) n. purificatio, lustramen. B^c. 18. 5. 2) adj. (fem. *-î*) purus. Rag^c. 15. 101.

पाश *pá'śa* m. (r. *paś* ligare, s. *a*) funis. Sâ. 5. 16. (V. r. 1. *paś*.)

पाशव *pâśavá* (a *paśú* s. *a*, v. gr. 582) pecuinus. N. 23. 11.

पाशुपत *pâśupatá* m. (a *paśupati* [animalium dominus, nomen Śivi] s. *a*) sagitta miraculosa Śivi. A. 3. 51.

पाषाण *pâśâṇá* m. lapis. Hit. 57. 4: *nikaśapâśâṇa* „lapis Lydius". (Cf. gr. βάσανος.)

1. पि *pi* 6. par. *piyá'mi* (*gatâu*) ire. In dial. vêd. opimare, fecundum reddere, augere; fecundum fieri, augeri. (Vid. Westerg. et cf. *pyâi*, *pînâ*.)

2. पि *pi* praep. insep. pro *api*; v. gr. 111.

Hosted by Google

पिंस् *pińs* 1. et 10. par. (*b'âsârt'ê tviśi*; scribitur *pis*) loqui; lucere.

पिक *piká* m. (fem. *pikî*) cuculus Indicus. Nalôd. 2. 12. (Cf. lat. *pîca.*)

पिङ्ग *pińga* (r. *pińǵ* tingere, colorare, s. *a*) nigricans e gilvo (Wils. „tawny"). H. 2. 2.

पिङ्गल *pińgalá* (r. *pińǵ* s. *ala*) id. Rag'. 12. 71.

पिङ्गाक्ष *pińgâkśá* (Bah. e *pińga* et *akśa*, v. gr. 613) e gilvo nigricantes oculos habens. H. 2. 2.

पिच्च् *pićć* 10. par. (*kuṭṭanê* K. *ćêdê* V.) scindere, abscindere.

पिच्छ *pićća* n. cauda pavonis. Cf. *pućća.*

पिछ् *pić* 6. par. *piććâ'mi* (*bâd'ê*) vexare. Cf. *mić.*

1. पिञ्ज् *pińǵ* 2. âtm. (*varṇê* K. *varṇapûǵayôḣ samparkê* V.; scribitur *piǵ*, gr. 110[a]) pingere, honorare, conjungere. (V. *pińga*, *pûǵ*, *parǵ prǵ*, quod fortasse e *pańǵ* mutatâ liquidâ *r* in *n*; cf. lat. *pingo.*)

2. पिञ्ज् *pińǵ* 10. par. (V.; scribitur *piǵ*, gr. 110[a]; secundum K. i. q. *hińs*; secundum V. i. q. *b'â* et *saṭṭ* (*b'âśaṭṭârt'ê*).

पिट् *piṭ* 1. par. (*sańhatâu* K. *sańhatâu d'vanâu* V.) coacervare, sonare. (Cf. *piṇḍ.*)

पिण्ड् *piṇḍ* 1. âtm. 10. par. coacervare, colligere. Mah. 1. 298: *akśâuhiṇyaḣ ... piṇḍitâ ssṭâudaśa*; Râm. I. 26. 5. (Cf. 2. *paṇḍ*, unde *piṇḍ* attenuato *a* in *i*.)

पिण्ड *píṇḍa* m. (r. *piṇḍ* s. *a*) 1) frustum. Rag'. 2. 59. 2) libum, popanum, quod majoribus offertur. Br. 3. 8. 3) corpus. Rag'. 2. 57.

पितर् पितृ *pitár pitṛ'* m. (ut equidem puto, e *patar patṛ*, attenuato *a* in *i*, *patar* autem pro *pâtar* a r. *pâ* servare, nutrire, suff. *tar tṛ*, v. gr. 124) pater. Sâ. 5. 93. — Dual. *pitárâu* parentes. Sâ. 5. 99. — Plur. *pitáras* majores, patres. Br. 3. 8. 19. (Ṣend. *patarĕ*, nom. *pata*, acc. *pat'rĕm* pro *patarĕm*, v. gr. comp. § 30 p. 55; gr. πατήρ; lat. *pater*; germ. vet. *fatar*, *fater*; goth. *fadar* v. gr. comp. 87. 1; hib. *athair* pater pro *pathair*.)

पितामह *pitâmahá* m. (e *pitâ'* pro *pitár pitṛ'* [v. gr. 124] et *maha*, v. gr. 613) 1) avus paternus, plur.: majores. Br. 3. 6. 2) deus Brahma tanquam primitivus pater. Su. 1. 17. 18. 3. 2.

पितृपैतामह *pitṛpâitâmaha* adj. (e *pitár pitṛ'* pater et *pâitâmaha* avitus a *pitâmaha* s. *a*) paternus et avitus. Br. 2. 14. Sâ. 7. 7.

पितृराज *pitṛrâǵa* m. (majorum rex, e *pitár pitṛ'* et *râ'ǵa* rex in fine compp.) nomen dei Yami. Sâ. 5. 14.

पितृव्य *pítṛvya* m. (a *pitár pitṛ'* s. *vya*) patruus. Am. (Fortasse lat. *patruvŏ*, ita ut suff. *uvŏ* = व्य *vya*, ejecto *y*, mutato *v* in *u*.)

पित्त *pittá* n. bilis.

पित्र्य *pítrya* (a *pitár pitṛ'* s. *ya*) paternus. Man. 10. 59.

पित्स् *pits* (e *pipats*, ejectâ syllabâ *pâ*) desid. radicis *pat.*

पित्सत् *pitsant* m. (volare volens, part. praes. praec.; nom. *pitsan*) avis. Am. (Cf. gr. ψίττακος, lat. *psittacus.*)

पिधान *pid'âna* n. (r. *d'â* praef. *pi* pro *api* s. *ana*) tegumentum. (Cambro-brit. *fedon* „a skreen".)

पिनद्ध *pinadd'a* v. *nah.*

पिनाक *pinâka* m. n. 1) Śivi arcus. A. 3. 5. 2) tridens. Am.

पिनाकिन् *pinâkin* m. (a praec. s. *in*) nomen dei Śivi.

पिन्व् *pinv* 1. par. (scribitur *piv*, gr. 110[a]) 1) effundere. Ṛgv. 64. 6: *pinvanty apô marutaḣ*; 34. 4: *triḣ pṛkśô asmê akśarê 'va* (*akśarâ iva*) *pinvatam* „ter cibum nobis, aquarum instar, effundite (Aśvini!)". 2) conspergere, irrigare. Ṛgv. 64. 5: *b'ûmim pinvanti payasâ.* 3) implere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *pinvatam apitaḣ* (schol. *ǵalarahitâ nadîḣ*) *pinvatan d'iyaḣ.* — âtm. impleri, turgere. Ṛgv. 8. 7: *yaḣ kukśiḣ ... samudra iva pinvatê.* (Fortasse *pinv* reduplicatione ortum est e 1. *pâ* bibere [cf. *pivâmi*] ita ut sensu caus. primitive significet facere ut aliquis bibat; cf. *minv.*)

Hosted by Google

पिपासा *pipásá* f. (a *pipás* desid. rad. *pá* bibere, s. *á*) bibendi desiderium, sitis. H. 1. 4. Su. 1. 8. (Fortasse gr. δίψα e βίψα pro πίψα.)

पिपासित *pipásitá* (a praec. s. *ita*, v. gr. 584. 11) sitiens. Sâ. 5. 36.

पिप्पलि *pippali*, पिप्पली *pippalí* f. piper. (Gr. πίπερι, πέπερι; lat. *piper.*)

पिप्पलीमूल *pippalímúla* n. (e praec. et *múla*) radix arboris piperis. Am.

पिप्लु *piplu* m. (fortasse forma redupl., nisi e praep. *pi* et r. *plu*) nota, macula, naevus. N. 17. 5.

पिल् *pil* 10. par. (*kšêpê* K. *nudi* V.) jacere, conjicere, mittere.

पिव् *piv* v. 1. *pá*.

पिश् *piś* 6. par. *pińśámi*, v. gr. 300 (*avayavê*) in dial. vêd. induere, ornare. Ṛgv. 68. 5: *pipêśa nâkań stṛbʿiṙ* Ros. „decoravit coelum stellis"; vêd. apud Mâdʿ. (v. Westerg.): *nakšatrêbʿyaṙ pitarô dyâm apińśan*; *tvaštá rúpâṇi pińśatu*; Ṛgv.-V.: *vâćam pipiśur vadantaṙ*. (Cf. *paś* ligare, unde *piś* ortum esse videtur attenuato *a* in *i*. Westerg. radicem *piś* explicat per formare, figurare, decorare. Fortasse huc pertinet lat. *fingo*, mutatâ tenui [*ś* = *k*] in mediam.)

c. *â* i. q. simpl. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *â rôdasî piśânâṙ*.

c. *nis* id. Ṛgv. 110. 8: *niś ćarmaṇa ṛbʿavô gâm apińśata* „Ṛbʿues! cute vaccam induistis".

पिशाच *piśâćá* m. Piśâćus, nomen malorum daemonum. N. 12. 7.

पिशाची *piśâćí* f. fem. praecedentis.

पिशित *piśitá* n. caro. H. 2. 10.

पिशितेप्सु *piśitêpsu* adj. (Tatp. e praec. et *ípsú* q. v.) carnis cupidus. H. 2. 3.

पिशुन *piśuna* adj. (ut videtur, a r. *piś* s. uṇâd. *una*) 1) nuntius, nuntians, certiorem faciens. Ur. 25. 15. 2) crudelis. 3) vilis, malus, pravus.

1. पिष् *piš* 7. par. interdum âtm. pinsere, terere, conterere. Maḥ. 4. 632: *pinaśmy ahań ćandanam*; 4. 261: *pińšê vilêpanam*; Bʿaṭṭ. 16. 38: *pêkšyâmy arín*. — Caus. id. Maḥ. 1. 3223: *punas tam pêšayitvâ*. (Lat. *piso*, *pinso*; lit. *pes-tà* pistrinum; gr. πτίσσω pro πίσσω, πίτυρον.)

c. *ut* i. q. simpl. Maḥ. 3. 457.

c. *nis* (*nišpiš*, gr. 79) id. H. 4. 54: *nišpišyâi 'nam balâd bʿúmâu*; Dr. 9. 3: *tam bʿímô nišpipêša maḥítalê*; Maḥ. 4. 465: *dantâir dantân nišpipêša*.

c. *nis* praef. *vi* id. H. 4. 35; fricare. R. Schl. II. 35. 1: *pâṇim pâṇâu viniśpišya*.

c. *prati* id. *pratyapińšat* pro *pratyapinaṭ*. Maḥ. 1. 2004. 4. 361.

c. *sam* id. R. Schl. I. 45. 48.

2. पिष् *piš* 10. par. (*hińsâyâm* K.) laedere, ferire, occidere.

3. पिष् *piš* 1. par. (*gatâu* K.) ire, se movere. Cf. *pis*.

1. पिस् *pis* 1. par. (*gatyâm*) ire, se movere.

2. पिस् *pis* 10. par. (*nikêtanaḥińsâbaladânêšu*) habitare; laedere, ferire; robustum esse; dare.

पी *pí* 4. âtm. (e *pá*, attenuato *á* in *í*) bibere. Maḥ. 3. 13611: *sô spíyata vâri*. (Vid. *pá*.)

पीठ *píṭa* m. n. 1) sella, sedile. Ragʿ. 17. 10. 2) scabellum. Ragʿ. 4. 84. 6. 15.

पीठा *píṭá* f. id.

पीड् *píḍ* 10. par. 1) premere. R. Schl. II. 50. 27: *bʿugâbʿyâm vṛttapínâbʿyâm píḍayan*; Hit. 62. 8: *asakṛt píḍitań snânavastram muććêd bahú 'dakam*. 2) ferire, percutere, icere. A. 10. 39: *śaravaršâis tân ... nâ 'śaknuvam píḍayitum*. 3) vexare, contristare, dolore afficere. Br. 3. 14: *píḍitâ 'ham bʿavišyâmi*; N. 9. 11: *kšudʿayâ píḍyamânaṙ*; Man. 5. 50: *vyâdʿibʿiśća na píḍyantê*. (Cf. *piṭ*.)

Hosted by Google

c. *ab'i* vexare. N. 12. 90: *b'artṛśôkâb'ipîḍitâ.*

c. *ava* premere, tundere. Maḥ. 1. 6292: *tatô ssya gânunâ pṛśṭam avapîḍya balât.*

c. *â* vexare. Ḥit. ed. Ser. p. 116: *âpîḍayan balaṅ śatrôṅ.* — *âpîḍita* coronatus (N. 12. 102) ab *âpîḍa* s. *ita.*

c. *upa* 1) vexare. Man. 8. 67: *kśuttṛśṇôpapîḍitaḥ.* 2) vastare. Man. 7. 195: *râśṭraṅćâ 'syô 'papîḍayêt* (schol. *utsâdayêt*).

c. *ni* 1) premere. R. Schl. I. 44. 1: *aṅguśṭâgranipîḍitaṅ kṛtvâ maḥîtalam*; Rag'. 2. 23: *gurôḥ sadârasya nipîḍya pâdâu.* 2) vexare. Maḥ. 2. 6106. Man. 7. 23.

c. *ni* praef. *ab'i* id. Maḥ. 3. 14759: *karaṅ karêṇâ 'b'inipîḍya*; 1. 7009: *kandarpavâṇâb'inipîḍitâṅgâḥ.*

c. *ni* praef. *upa* pulsare, percutere, icere. — Trop. *dâivênôpanipîḍitaḥ* Maḥ. 2. 2498.

c. *pari* 1) amplecti. Ḥit. 65. 13: *bâḥub'yâm paripîḍitaḥ.* 2) ferire, percutere, icere. A. 10. 39: *tê tu mâm paryapîḍayan* (*śarâiḥ*). 3) vexare. R. Schl. II. 10. 38.

c. *pra* vexare. Ḥ. 1. 19: *śramêṇa ... tṛśṇayâća prapîḍitâḥ.*

c. *sam* ferire, percutere, icere. Maḥ. 3. 12121.

पीडा *pîḍâ'* f. (r. *pîḍ* s. *â*) tormentum, cruciatus. B'. 17. 19.

पीत *pîtá* v. *pâ.*

पीन *pîná* v. *pyâi.*

पीय् *pîy* 1. par. in dial. vêd. conviciari. (Cf. goth. *fijan* odisse, *fijands* inimicus, nostrum *Feind*, lat. *pejor*, *pessimus*; v. Aufrecht ap. Kuhn. III. 200 sq.)

पील् *pîl* 1. par. (*pratiśṭamb'ê* K. *rôd'ê* V.) stabilire, immobilem reddere; arcere.

पीलु *pîlú* m. elephantus. Am. (Pers. پيل *pîl.*)

पीव् *pîv* 1. par. (*st'âulyê*) magnum, crassum, pinguem esse. Cf. *pyâi*, *mîv.*

पीवर *pîvará* (r. *pyâi* s. *vara*) crassus, turgidus. In. 5. 10. (V. *pyâi* et cf. πιαρός.)

पुंश्चली *puṅśćalî'* f. (e *puṅs* mas et *ćala* iens in fem.) meretrix.

1. पुंस् *puṅs* 10. par. (*mardê*) conterere. Cf. 1. *piś.*

2. पुंस् *puṅs* (casus fortes, vocativo sing. *púman* excepto, formant e *púmâṅs*, unde nom. *púmân*, acc. *púmâṅsam*, v. gr. 205) mas, vir. B'. 2. 62. 71. (Huc traxerim lat. *mas*, *mar-is* pro *masis*, *mas-culus*, abjectâ syllabâ initiali *pu*, ad quam lat. *pu* τοῦ *pû-sus*, *pû-sa* et τοῦ *pû-bes* referri posset, quod fortasse e *pumes*, mutato *m* in mediam ejusdem organi, sicut in gr. βροτός e μροτός; fortasse etiam nostrum *Mann*; germ. vet. *man*, gen. *mannes*, quod per assimil. e *manses* explicari posset, cum पुमांस् *púmâṅs* cohaeret, nisi pertinet ad scr. *mânavá.*)

पुंस्काम *puṅskâma* (Baḥ. e praec. et *kâ'ma* desiderium) maris desiderium habens, maris cupidus. Ḥ. 3. 15.

पुक्कश *pukkaśa*, पुक्कष *pukkaśa*, पुक्कस *pukkasa* m. i. q. *ćâṇḍâla.* Am. — *pukkasa* adj. (f. *-î*) vilis, abjectus. Ḥêm.

पुङ्ख *puṅk'a* m. pars pennata sagittae. Am.

पुङ्गव *puṅgava* m. (e *pum* et *gava* bos, in compositis solum usurpato, a *gô* s. *a*; v. *gavarâga* apud Wils.) 1) taurus. 2) in fine compp. optimus, princeps (cf. *ṛśab'á*).

पुच्छ *pućća* m. n. cauda. Dr. 5. 8. Cf. *pićća.*

पुछ् *puć* 1. par. (*pramâdê*) negligentem, socordem esse. Cf. *muć*, *yuć.*

1. पुट् *puṭ* 6. par. (*saṅślêśaṇê* K. *ślêśê* V.) amplecti.

2. पुट् *puṭ* 10. par. *pôṭáyâmi* (*b'âśârt'ê* K. *ćûrṇab'âsi* V.) loqui; lucere; conterere. Cf. *paṭ*, *paṭ'*, *puṭ'*, *muṇṭ.*

3. पुट् *puṭ* 10. par. *puṭáyâmi* (*saṅsargê*) conjungere, ligare, nectere.

पुट्ट् *puṭṭ* 10. par. (*alpîb'âvê* K. *tâućyê* V.) exiguum esse; vacuum esse.

Hosted by Google

पुण् *puṇ* 6. par. (*śub'ê* K. *d'armê* V.) purum fieri; justum, honestum esse vel fieri. K.: *puṇati snânêna ǵanaḣ*. (Cf. *pû* cl. 9 *punâ'mi*.)

पुण्ड् *puṇḍ* 1. par. (*mardê*; scribitur *puḍ*, gr. 110[a]) conterere. Cf. 2. *puṭ*, *puṅs*, *muṇṭ*, *muṭ*.

पुण्डरीक *puṇḍárîka* n. alba lotus; v. sq.

पुण्डरीकोदरप्रभ *puṇḍarîkôdaraprab'a* (Baḥ. e *puṇḍarîkôdara* [*puṇḍarîka* + *udára* albae loti venter] et *prab'â* splendor) albae loti ventris splendorem habens. H. 1. 32.

पुण्य *púṇya* (r. *puṇ* s. *ya*) 1) adj. purus, justus, bonus, pulcher. N. 12. 37. In. 2. 1. 9. 23. B'. 7. 9. 2) subst. n. virtus. N. 15. 17. Lass. 34. 7. In. 2. 4.

पुण्यकर्तार् -तृ *puṇyakartâr -tṛ* m. (e praec. et *kartâ'r -tṛ'*) qui virtutem exercet, justus, probus, sanctus. In. 2. 4.

पुण्यकर्मन् *puṇyakarman* (Baḥ. e *púṇya* et *kárman* factum) bona, justa facta habens i. e. agens. In. 1. 22.

पुण्यकृत् *puṇyakṛ't* (e *púṇya* et *kṛt* q. v. faciens) i. q. *puṇyakartâr -tṛ*. B'. 6. 41.

पुण्यगन्ध *puṇyaganda* (Baḥ. e *púṇya* et *gand'a* odor) suavem odorem habens, bene olens. In. 2. 23.

पुण्यगन्धिन् *puṇyagand'in* (a *puṇyaganda* suavis odor, s. *in*) suavi odore praeditus. In. 2. 2.

पुण्यवन्त् *puṇyavant* (a *púṇya* s. *vant vat*) 1) virtute praeditus, bonus, justus, probus. 2) felix, fortunatus. Am.

पुण्याह *puṇyâhá* n. (e *púṇya* et *aha* dies, v. gr. 613) dies festus (Wilson: „a holy day").

पुत्र *putrá* m. filius. In plur. et ubi in initio comp. pluralem habet sensum 1) filii. 2) liberi, tam masculini quam feminini. Br. 1. 19. Scribitur etiam *puttrá*. (Armor. *paotr* puer; pers. *pusr* filius, puer; lat. *puer*; v. *putrî*.)

पुत्रक *putraka* m. (a praec. s. *ka*) filius. Lass. 2. 15.

पुत्रदार *putradâra* n. (Dvandv. e *putrá* et *dârá*, v. gr. 592) liberi et uxor. Br. 1. 19.

पुत्रपौत्रिन् *putrapâutrin* (ex comp. Dvandv. *putrapâutra* suff. *in*) filios et filiorum filios habens, vel liberos et liberorum liberos habens. Sâ. 5. 57.

पुत्रिका *putrikâ* (fem. τοῦ *putraka*, mutato penultimo *a* in *i*) filia. N. 16. 6.

पुत्रिन् *putrín* (a *putrá* s. *in*) liberos habens. N. 24. 13.

पुत्री *putrî* f. (a *putrá* signo fem. *î*) filia. Sâ. 1. 29. (Hib. *piuthar* „a sister".)

पुत्रीय *putrî'ya* (a *putrá* s. *îya*) ad filium, ad filios, ad liberos spectans. Rag'. 10. 4.

पुथ् *put'* 4. par. praesertim 10. par. *put'yâ'mi*, *pôt'âyâmi* conterere. Dr. 8. 22: *gaǵaḣ ... patann avâkśirô b'ûmâu ḥastyârôḥân apôt'ayat*; Maḥ. 4. 643: *tasya pôt'ayâmi padâ śiraḣ*; 3. 11106: *maḥâvṛkśân pôt'ayan*; 5. 5021: *pôt'ayâmâsa tân sarvân*; 3. 545: *sarvân sarpân apôt'ayat*. (Cf. *punt'*, *puṇḍ*, 2. *puṭ*, *mat'*, *mant'*, *muṭ*, *muṇṭ*, *kunt'*, lat. *quatio*, *concutio*, mutatâ labiali in gutturalem, sicut e. c. in *quinque* = पञ्च *pañća*; v. *kunt'*.)
c. *vi* id. Dêv. 2. 57: *vipôt'itâ nipâtêna gadayâ b'uvi śêratê*; Maḥ. 4. 1105: *aśvân asya vyapôt'ayat*.

पुनर् *púnar* adv. 1) iterum, denuo, rursus. N. 8. 8. 15. 16. Saepe repetitur. N. 7. 16. 2) retro. — *punar êśyati* redibit. Dr. 6. 16. 3) adhuc. Dr. 9. 4. 4) autem, vero. Ur. 47. 9. 58. 4. — *kim punar* v. *kim*.

पुनरुक्त *punarukta* (e *púnar* et *uktá* dictus) 1) repetitus, v. sq. 2) superfluus, supervacuus. Ur. 39. 10. 89. 9.

पुनर्जन्मन् *punarǵanman* (e *púnar* et *ǵánman*) 1) Karm. n. regeneratio, nova nativitas. B'. 8. 15. 2) Baḥ. m. (repetitam, alteram nativitatem habens) Brâḥmanus, v. *dviǵá*, *dviǵâti*.

पुनर्लाभ *punarlâb'a* m. (e *púnar* et *lâb'a* adeptio) recuperatio. N. 16. 23.

पुन्थ् *punt'* 1. par. (*ḥiṅsâyâṅ saṅklêśê* K. *kunt'ê* V.; scribitur *put'*, gr. 110[a]) vexare, occidere; v. *put'*.

पुन्नाग *punnâga* m. nomen arboris (Wils. Rottleria tinctoria). N. 12. 40.

पुमांस् *púmâṅs* v. *puṅs.*

1. पुर् *pur* 6. par. (*agragamanê* K. *agragatyâm* V.) praecedere; cf. *pára.*

2. पुर् *pur* f. (nom. *pûr*, *pûḣ*) urbs. Rag'. 16. 23; v. sq.

पुर *púra* n. (ut videtur, a r. *par* [*pṝ*] vel *pûr* implere, v. Lass.) urbs; v. *purî'.*

पुरःसर *puraḣsara* m. (e *purás* q. v. et *sara* a rad. *sar sṛ* suff. *a*) antecedens, dux.

पुरतस् *purátas* adv. (a *purás* abjecto *s*, s. *tas*) coram. Vâivarta-Pur. Stenzl. 2. 70.

पुरन्दर *purandará* m. (urbem findens, urbium destructor, e *púra* in acc. et *dara* a r. *dar* [*dṝ*] s. *a*, v. gr. 575) nomen Indri. In. 3. 2.

पुरस् *purás* praep. 1) ante, in initio compp.; v. *d'â*, *puraḣsara*, *purôgama* etc. 2) coram, cum gen. Mêg'. 3. (Cf. *pára*, goth. *faur* ante pro *fur*, v. gr. comp. 82; germ. vet. *fora*, *for*, nostrum *vor*; fortasse lat. *palam* e *param*; boruss. vet. *pirsdan* ante, coram.)

पुरस्कार् -कृ *puraskar -kṛ* (e *purás* et *kar kṛ* facere) primo loco ponere. Su. 3. 9.

पुरस्तात् *purástât* (a *purás* s. *stât*, v. gr. 584. 74) coram, c. gen. A. 4. 10; absol. in fronte. B'. 11. 40.

पुरा *purâ'* adv. 1) antea, olim. Ḥ. 1. 30. 4. 10. N. 10. 8. 2) priusquam, antequam. Dr. 6. 20. 21; cum ablat. A. 4. 20. Sâ. 5. 99. (Cf. *purás* et v. *pára.*)

पुराण *purâṇá* (a *purâ'*) 1) adj. (fem. *â* et *î*) antiquus, priscus. M. 56. B'. 2. 20. 15. 4. 2) subst. n. nomen carminum mythologicorum, octodecim numero.

पुरातन *purâtána* vel *purâ'tana* adj. (fem. -*î*, a *purâ'* s. *tana*) antiquus, pristinus. Su. 1. 1. N. 24. 49. B'. 4. 3.

पुरी *purî'* f. (a *púra* n. urbs, signo fem. *î*) urbs. In. 1. 42. N. 13. 47. (Gr. πόλις; fortasse lat. *urbs*, litteris transpositis.)

पुरीष *púrîša* n. faeces, excrementum. Ḥit. 85. 9.

पुरु *purú* 1) adj. m. f. n. (r. *par* [*pṝ*] implere, s. *u*) multus. Am. 2) m. nom. pr. regis. (Cf. *pul*, *pula*, *pûr*, *pûrṇá*; gr. πολύς, goth. *filu*, germ. vet. *filu*, *filo*, *vilo*, nostrum *viel*; lat. *plus* quasi पुरीयांस् *púrîyâṅs*, *plurimus* e *plusimus*; fortasse hib. *mor* „great, big, bulky, many, noble", *moradh* „augmentation" mutatâ labiali mutâ in nasalem ejusdem organi; de lat. *mul-tus* et hib. *mor* v. *b'ú'ri* et cf. *pûr*, *pûrṇá.*)

पुरुष *púruša* m. 1) vir, mas, homo. In. 4. 2. Ḥ. 2. 30. Br. 1. 8. 2) famulus, minister. N. 13. 65. 18. 5. 11. 18. Sâ. 5. 15. 3) anima, animus, spiritus. B'. 8. 10. 22. 13. 19 etc. 15. 16 etc. 4) nomen arboris. Sâ. 6. 5.

पुरोगम *purôgama* m. (e *purás* et *gama* iens) praeiens, dux. N. 12. 123.

पुरोडाश *purôḍâ'śa* m. butyrum purificatum sacrificum. Dr. 6. 23.

पुरोधस् *purô'd'as* m. (e *purás* ante et *d'as* a *d'â* ponere, s. *as*) sacerdos. B'. 10. 24; cf. *purô'ḣita.*

पुरोभागिन् *purôb'âgin* (a *purôb'âga* [e *purás* et *b'âga* pars, portio] suff. *in*) arrogans, immodestus. Am. III. 1. 46. Ur. 49. 5 infr.

पुरोहित *purô'ḣita* m. (antepositus, e *purás* et *ḣita*) id.

पुर्व् *purv* 1. par. (*pûraṇê* K. *pûrtâu* V.) implere. Cf. *parv*, *pûr*, *par* (*pṝ*).

1. पुल् *pul* 1. et 6. par. *pô'lâmi*, *pulâ'mi* (*maḣatvê*) magnum esse vel fieri. (*l* pro *r*; cf. *purú.*)

2. पुल् *pul* 10. par. (*saṅg'âtê* K. *uččritâu* V.) coacervare; eminere, altum, magnum esse; v. 1. *pul.*

पुल *pula* (r. *pul* s. *a*) 1) adj. magnus, amplus. 2) subst. m. erectio pilorum. (Cf. lat. *pilum*, v. sq.)

पुलक *pulaka* m. (r. *pul* s. *aka*) erectio pilorum. (Cf. lit. *plauka-s* coma, quod etiam a scr. *plu* volare derivari potest.)

पुलिन *púlina* n. (r. *pul* s. *ina*) 1) insula. Mêg'. 42. 2) ripa. Rag'. 14. 52.

पुलोमन् *pulôman* m. nom. pr. Asuri. A. 10. 7.

Hosted by Google

1. पुष् *puś* 1. 9. 10. par. *pôśâmi*, *puśṇâmi*, *pôśâyâmi* nutrire. B[c]. 15. 13: *puśṇâmićâu 'śad[c]ib sarvâb*; Maḥ. 3. 1963: *sutân iva pupôśa tân*; 13639: *putrân nâryab puśṇanti*; Ḥit. ed. Ser. p. 37: *kim aham parapiṇḍêna ''tmânam pôśayâmi*; Ḥ. 4. 50: *mâṅsâib puśṭab*. — Caus. nutriendum curare. Śak. 107. 7: *svam apatyaǵâtam anyadviǵâib parab[c]ṛtâb pôśayanti*.

c. *pari* 10. par. nutrire, sustentare. B[c]ar. 2. 38: *tasmiṅśća (lôkê) paripôśyamâṇê*.

c. *sam* 9. par. augeri, crescere. B[c]ar. 2. 13.

2. पुष् *puś* 4. par. 1) nutrire. B[c]aṭṭ. 17. 32: *dêham iha 'puśyab surâmiśâib*. 2) frui, possidere. R. Schl. II. 94. 10: *śriyam puśyaty ayaṅ girib*; Rag[c]. 16. 58: *varṇam puśyaty anêkaṅ sarayûpravâhab*; 18. 31. 3) adipisci. Rag[c]. 3. 22: *dinê dinê pupôśa vṛdd[c]im* (schol. *lêb[c]ê*).

पुष्कर *púśkara* m. 1) piscina, lacus. 2) lotus flos (Wils. Nelumbium speciosum or Nymphaea nelumbo). 3) nom. pr. regis, fratris Nali.

पुष्कराक्ष *puśkarâkśa* (Baḥ. e praec. et *akśa* oculus) loto similes oculos habens. Ḥ. 2. 19.

पुष्करिणी *puśkariṇî* f. (a *púśkara* s. *in* in fem., v. euph. r. 94[a]) lotorum lacus, lacus in universum. A. 4. 50.

पुष्कल *puśkalá* excellens, eximius. Su. 4. 4. B[c]. 11. 21.

पुष्टि *puśṭí* f. (r. *puś* s. *ti*) incrementum; prosperitas. Rag[c]. 18. 32.

पुष्प् *puśp* 4. par. (ut videtur, denom. a *púśpa*) florere; v. *puśpitá*.

पुष्प *púśpa* m. (ut videtur, a r. *puś*) flos.

पुष्पलिह् *puśpaliḥ* m. (nom. *-liṭ*, e *púśpa* et *liḥ* lambens) apis. Am.

पुष्पवन्त् *púśpavant* (a *púśpa* s. *vant vat*) 1) floribus praeditus. 2) m. du. *púśpavantâu* sol et luna. Am.

पुष्पवती *puśpavatî* f. (fem. praec.) mulier menstrualis. Am.

पुष्पित *puśpitá* (a *púśpa* s. *ita*, v. gr. 584. 11 et cf. *kusumitá* Sâ. 4. 26) flores habens, floridus, florens. Ḥ. 1. 11. N. 12. 102. Sâ. 4. 31; trop. B[c]. 2. 42.

पुस्त् *pust* 10. par. (*âdarânâdarayôb* K. *band[c]ê anâdṛtyâdṛtyôb* V.) venerari; spernere; ligare. (Cf. *pûǵ*, *bast*.)

पुस्तक *pustaka* n. (r. *pust* s. *aka*) liber, codex.

पू *pû* 9. par. âtm. et 1. âtm. *punấmi*, *punế* (gr. 345[a]), *pávê* purificare, lustrare. R. Schl. prooem. 3: *punâti b[c]uvanam puṇyâ râmâyaṇamahânadî*; Maḥ. 3. 6030. Man. 11. 248: *b[c]rûṇahaṇam . . . punanti*; Maḥ. 3. 7081: *kulam punîtê*; B[c]aṭṭ. 6. 61: *pavasê havib*; 1. par. B[c]. 10. 31: *pavanab pavatâm asmi*. — Pass. Man. 2. 62: *hṛdgâb[c]ib (adb[c]ib) pûyatê viprab*. — *pûtá* lustratus. B[c]. 4. 10. 9. 10. — Caus. facere ut aliquis lustretur, lustrare. Maḥ. 5. 414: *pâvayiśyâmi vaǵriṇam*. (Cf. lat. *pû-rus*, *pu-tare*; lit. *pús-tas* desertus, vastus [e *put-tas*? v. gr. comp. 103], *pus-tau* acuo, v. *tiǵ*, *têǵas*; germ. vet. *bar* purus, nudus, inanis, fortasse a caus. पावयामि *pâvâyâmi* mutato *v* in *r* sicut in *birumês* sumus = भवामस् *b[c]avâmas*, gr. comp. 20. Vid. *pâvaká*, *pavítra*.)

c. *pari* i. q. simpl. Man. 8. 330. 331.

c. *vi* id. Maḥ. 2. 1150.

पूग *pû́ga* m. acervus, multitudo, turba. A. 3. 32. (Cf. gr. πυγμή, πυγή, et idem valentia *puṅga* m. n., *puṅga* m.)

पूज् *pûǵ* 10. par. interdum âtm. honorare, colere, venerari. Ḥ. 4. 57: *apûǵayan naravyâg[c]ram*; Su. 4. 21: *pûǵayiśyaṅs tilôttamâm*; N. 2. 14: *supûǵitâu*; 13. 22. Maḥ. 1. 4117: *apûǵayanta vâgb[c]ir naravyâg[c]ram*; Ḥit. 71. 13: *bad[c]nîyât pûǵayêta vâ*. — *pûǵitá* ornatus. Ḥ. 1. 31: *kuntîṅ sarvalakśaṇapûǵitâm*.

c. *ab[c]i* i. q. simpl. N. 3. 16: *manôb[c]is tv ab[c]yapûǵayan*; R. Schl. II. 76. 12: *tat[c]ê 'ti vâkyaṅ tasyâ 'b[c]ipûǵya*.

Hosted by Google

c. *prati* id. Man. 1. 1: *pratipûgya yatʿânyâyam* (*manum*); R. Schl. I. 26. 4: *tân ṛśîn pratipûgya*; I. 11. 10: *sâdʿv iti tadvâkyam pratyapûgayan.*

c. *sam* id. In. 2. 10. 3. 3. 5. 47.

पूजा *pûgâ'* f. (r. *pûg* s. *â*) honor, reverentia, veneratio, cultus. N. 21. 20. In. 5. 19.

पूण् *pûṇ* 10. par. (*saṅgʿâtê*) coacervare. (Cf. *pûrṇá* plenus, unde *pûṇ* ortum esse videtur ejecto *r.*)

पूति *pû'ti* f. 1) (a r. *pû* s. *ti*) purificatio. 2) (a r. *pûy* foetere, abjecto *y*, s. *ti*) foetor, odor malus. Bʿ. 17. 10.

पूप *pûpa* m. placenta. Am.

पूय् *pûy* 1. âtm. (*viśaraṇê durgandʿê* K. *durgandʿaśîrṇyôḣ* V.) dissolvi, putrescere; foetere. (Cf. lit. *pûw-ù* putresco, fut. *pû-sù*; gr. πῦον, v. *pû'ya*, πῦος, πύθω; lat. *pûteo* denom. esse videtur a perdito nom. subst. vel adject., v. *pû'ti*; *puter*, *putresco*; *foeteo* mutatâ tenui in aspir. sicut e. c. in *fluo* = scr. *plu*; goth. *fûls* putridus; hib. *putar* „putrid, stinking".)

पूय *pû'ya* n. (r. *pûy* s. *a*) pus. (Gr. πῦον; lat. *pus.*)

पूर् *pûr* 10. par. interdum âtm. 1) implere (part. perf. pass. *pûritá*; *pûrṇá* pertinet ad *par* [*pṛ*]). Sâ. 5. 1: *katʿinam pûrayâmâsa*; N. 2. 11: *gʿôśêṇa pûrayantô vasundʿarâm*; Ḥit. 46. 11: *galavinduni-pâtêna kramaśaḣ pûryatê gʿaṭaḣ*; Maḥ. 3. 8819: *pûrayasva samudram*; Ragʿ. 9. 63: *śarapûritavaktraranđrân*; R. Schl. I. 75. 3: *pûrayasva dʿanuḣ śarêṇa*; inde 2) tendere arcum. R. Schl. I. 67. 8: *dʿanû râgabʿir aśakyam pûritum.* 3) satisfacere, respondere. Ḥit. 49. 2: *pûrayanti manôratʿân*; Maḥ. 1. 6489: *kâmam pûrayiśyanti mê ḥayâḣ.* (V. *par* [*pṛ*], *purú*, *pûrṇá*, *pul* et cf. lat. *pleo* = पूरयामि *pûráyâmi* [v. gr. comp. 109[a]. 6] ejectâ vocali, mutato *r* in *l*; de gr. πίμπλημι v. *par* [*pr*], *píparmi*; hib. *furain* „plenty, abundance, excess", *furthanach* „plentiful", *furthain* „satiety, sufficiency".

c. *anu* explere, satisfacere. Gîta-G. 1. 25: *anupûrayatu priyam vaḣ.*

c. *abʿi* praef. *sam* i. q. simpl. Maḥ. 3. 10723: *bʿâlukâbʿiḣ ... gaṅgâṅ samabʿipûrayan.*

c. *â* id. Bʿ. 11. 30: *têgôbʿir âpûrya gagat*; Dêv. 2. 32: *nâdêna gʿôrêṇa kṛtsnam âpûritaṅ gagat*; Maḥ. 1. 1302.

c. *â* praef. *sam* 1) implere. Maḥ. 1. 2473. 2) tendere (arcum). Râm. I. 28. 41: *tan na dêvâḣ samâpûrayituṅ śaktâḣ.*

c. *pra* implere. Ḥit. 20. 9: *prapûryatê* (*udaraḣ*).

c. *sam* id. Ḥ. 1. 3: *diśaḣ sampûrayan nâdâiḣ.*

पूरुष *pû'ruśa* m. vir, mas. Ḥit. 28. 17.

पूर्ण *pûrṇá* v. *par* (*pṛ*).

पूर्ब् *pûrb* 10. par. (*nikêtanê*) habitare.

पूर्व *pû'rva* (de declin. v. gr. 255) 1) prior. Br. 2. 34. Ḥ. 3. 18. Bʿ. 4. 15. 2) orientalis. Su. 2. 12. De *pû'rva* in fine compp. v. gr. 612. (Cf. *pára*, *purás*, *purâ'*, *pratʿamá*; ṣend. [zend script] *pauurva*; slav. *prŭvüj*; russ. *pervyĭ*; hib. *foirfe* „old, ancient, perfect, worthy".)

पूर्वचित्ति *pû'rvaćitti* f. (e *pû'rva* et *ćitti*, quod seorsum non invenitur) nom. pr. Apsarasae. In. 2. 29.

पूर्वतरम् *pûrvataram* adv. (acc. neut. a *pûrvatara* prior a *pû'rva* s. *tara*) prius, antea. Bʿ. 4. 15.

पूर्वतस् *pûrvatas* adv. (a *pû'rva* s. *tas*) orientem versus. Ragʿ. 3. 42.

पूर्वम् *pû'rvam* adv. (acc. neut. τοῦ *pû'rva*) 1) prius. Su. 4. 18. 2) antea, olim. In. 1. 41. Br. 1. 20. Sâ. 3. 13.

पूर्वाह्ण *pûrvâḥṇá* m. (Karm. e *pû'rva* et *aḥna* dies in fine compp.) prior pars diei, tempus antemeridianum.

पूल् *pûl* 1. et 10. par. (*saṅgʿâtê* K. *saṅhatâu* V.) coacervare. (Cf. *pûr*, unde *pûl* mutato *r* in *l.*)

पूष् *pûś* 1. par. i. q. *puś.*

पूषन् *pû'śan*, vêd. *pûśán* m. (r. *pûś* s. *an*) sol. Am.

पृच्छा *pṛććâ* f. (r. *prać* correptâ syllabâ *ra* in *ṛ*, s. *â*) interrogatio, quaestio. Am.

Hosted by Google

पृथक् *pr̥ťak* adv. separatim, seorsum, singulatim. Dr. 6. 1. A. 2. 3. Bᶜ. 5. 4. 13. 4; repetitum Bᶜ. 1. 18. — *pr̥ťak-kartum* abscindere. Dêv. 3. 15. (Ag. Benary huc trahit lat. *pri-vus*, ita ut mutilatum sit e *prith-vus*, „Römische Lautlehre" p. 293.)

पृथक्त्व *pr̥ťaktvá* n. (a *pr̥ťak* s. *tva*) specialitas. Bᶜ. 9. 15

पृथग्जन *pr̥ťaggana* m. (Karm. e *pr̥ťak* et *gana*) homo inferioris ordinis, plebejus, de plebe. Ḥ. 1. 50.

पृथग्भाव *pr̥ťagbᶜâva* m. (Karm. e *pr̥ťak* et *bᶜâva* existentia) i. q. *pr̥ťaktvá*. Bᶜ. 13. 30.

पृथा *pr̥ťâ* f. cognomen Kuntiae.

पृथिवी *pr̥ťivî́* f. (v. *pr̥ťvî́*) terra.

पृथिवीपति *pr̥ťivîpati* m. (terrae dominator, e praec. et *páti* dominus, dominator) rex.

पृथिवीक्षित् *pr̥ťivîkšit* m. (e *pr̥ťivî́* et *kšit* q. v.) terrae dominator, rex. N. 5. 4.

पृथु *pr̥ťú* adj. (fem. *pr̥ťú* et *pr̥ťvî́*, compar. *práťîyâṅs*, superl. *práťišťa*, r. *praťᶜ* s. *u*) latus, amplus, magnus. N. 19. 13. In. 5. 5. 27. (Gr. πλατύς; lit. *platùs* id.; anglo-sax. *brâd*; goth. *braid-s*; nostrum *breit*; hib. *far-saing* „wide, ample" mutato *ťᶜ* in *s*, *farsneachd* „with", *farsnighim* „I widen"; lat. *latus* non cohaeret cum *pr̥ťú*, quippe quod non ortum sit e *platus* sed e *stlatus* a scr. r. *star str̥* secundum Festum p. 312.)

पृथुल *pr̥ťulá* (a praec. s. *la*) id. Am.

पृथुलोचन *pr̥ťulôćana* adj. (Bah. e *pr̥ťú* et *lôćana* oculus) magnos oculos habens. In. 5. 27.

पृथुश्रोणी *pr̥ťúśrôṇî* f. (e *pr̥ťú* et *śrôṇî* lumbus, femur, clunis) lata, turgida femora habens. In. 5. 5.

पृथ्वी *pr̥ťvî́* f. (magna, lata, fem. a *pr̥ťú*) terra; cf. *mahî́*; usitatius est *pr̥ťivî́*, quod e *pr̥ťvî́* inserto *i* ortum esse censeo *). (Cambro-brit. *priz* „mould or earth".)

पृषत *pr̥śatá* m. (r. *parś pr̥ś* s. *ata*) 1) gutta. Ragᶜ. 3. 3. 2) nomen animalis (v. praec.). Dr. 4. 15.

*) Wilsonus deducit *pr̥ťvî́* a *pr̥ťú* nomine regis, *priťivî* vero a rad. *praťᶜ* celebrem esse.

पृषत् *pr̥śant* (part. praes. r. *parś pr̥ś*) inspergens, adspergens, irrigans. — Subst. 1) n. gutta. Am. 2) m. (nom. *pr̥śan*) nomen animalis, Wils. „the porcine deer". Am.; fem. *pr̥śatî*. Ragᶜ. 8. 58.

पृष्ट *pr̥šṭá* v. *prać*.

पृष्ठ *pr̥šťá* n. (fortasse e praep. *pra* et *sťa* stans, nisi, quod sensui magis congruit, e *párâ* correpto *arâ* in *r̥*, et *sťa*, v. *upásťa*) dorsum, tergum. Ḥ. 1. 16.

पृष्ठतस् *pr̥šťatás* adv. (a praec. s. *tas*) a tergo. Su. 3. 26. 27. Bᶜ. 11. 40.

पेट *pêṭa* m. (r. *piṭ* s. *a*) corbis, canistrum. Am.; v. sq.

पेटक *pêṭaka* m. n. (r. *piṭ* s. *aka*) id. Ur. 86. 3.

पेण् *pêṇ* 1. par. (*pêšagatiślêšêšu*) conterere, ire, amplecti.

पेल् *pêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlê gatâu* V., proprie *pil* q. v.) ire, se movere, vacillare. (Cf. *ćal* e *kal.*)

पेलव *pêlava* tener, tenuis, subtilis. Am.

पेव् *pêv* 1. âtm. (*sêvanê* K. *sêvê* V.) servire, colere, venerari. Cf. *mêv*, *mlêv*, *plêv*, *sêv*.

पेशल *pêśalá* (r. *piś* s. *ala*) 1) pulcher, gratus, suavis, amoenus. Mêgᶜ. 75 (schol. *manôhara*). 2) ut videtur: indutus, conjunctus, praeditus. Sâ. 5. 35: *śakti-pêśala*; Up. 3: *prîtipêśala*.

पै *pâi* 1. par. (*śôšaṇê* K. *śôšê* V.) siccari.

पैतामह *pâitâmaha* (a *pitâmaha* avus paternus) avitus, ad avum paternum spectans.

पैतृक *pấitr̥ka* (a *pitár -tŕ̥* s. *ka*) paternus. Man. 9. 104.

पैशुन *pâiśuná* n. (a *piśuna* crudelis, vilis) crudelitas, improbitas.

1\. पोत *pôťa* m. (fem. *pôtî*, fortasse a r. *puś* abjecto *ś*, nisi potius *pôťa* pro *pâta*, a r. *pâ* nutrire, ita ut *â* attenuatum sit in *u*, unde *ô* adjecto gunae incremento; v. *pôtra* et cf. Pott. I. 193) pullus, catulus. Ḥ. 2. 18. (Cf. lit. *pauta-s* ovum; gr. πῶ-λος; lat. *pullus*; goth. *fula* pullus, them. *fulan*; germ. vet. *folo* m., *fuli* n.; v. r. *pâl.*)

2\. पोत *pôta* m. navicula, scapha.

पोत्र *pṓtra* n. (ut videtur, pro *pâtra* a r. *pâ* s. *tra*, v. *pṓta*) rostrum suis. Ritu-S. 1. 17. (Hib. *bus* „a mouth, a lip, a snout", *pus* „a lip".)

पोत्रिन् *pôtrín* m. (a praec. s. *in*) sus. Am.

पोषण *pôśaṇa* n. (r. *puś* s. *ana*) actio alendi, nutriendi. Br. 2. 8.

पौत्र *pấutra* m. (a *putrá* s. *a*) filii filius, nepos.

पौर *pâura* m. (a *púra* urbs, s. *a*) oppidanus. N. 25. 7.

पौरव *pâuravá* (a *purú* s. *a*, v. gr. 582) ad Purum pertinens, Purûs proprius, a Puru oriundus. In. 5. 40.

पौरुष *pâuruśá* n. (a *púruśa* s. *a*) 1) virilitas. 2) actio hominum. Ḥit. 6. 14. 3) semen virile.

पौर्णमास *pâurṇamâsá* (fem. *-î*, a *pûrṇamâsa* plenilunium, s. *a*) ad plenilunium pertinens, plenilunium habens, e. c. *pâurṇamâsî niśâ* plenilunii nox. N. 16. 14.

पौर्वदेहिक *pâurvadêḥika* (a *pûrvadêḥa* prius corpus, s. *ika*) ad prius corpus pertinens, prioris corporis proprius. Bᶜ. 6. 43.

पौर्वाह्णिक *pấurvâḥṇika* (a *pûrvâḥṇa* q. v. s. *ika*) antemeridianus. Sâ. 4. 10. 7. 1.

पौलोम *pâulôma* (a *pulôman* s. *a*) a Pulômano oriundus. A. 10. 2.

पौलोमी *pâulômî* f. (Pulômani filia, a praec. signo fem. *î*) cognomen Saćiae, Indri uxoris. Ur. 49. 4.

प्याय् *pyây* 1. âtm. ℎ q. *pyâi*.

1. प्युष् *pyuś* 4. par. (*bᶜâgê daḥi*) dividere, distribuere; urere. (Cf. *uś*, unde *pyuś* urere, praef. *pi*.)

2. प्युष् *pyuś* 10. par. (*utsṛgê* K. *utsṛgi* V.) dimittere. Cf. *vyuś*.

प्यै *pyâi* 1. âtm. (*vṛddᶜâu*) pinguescere, crescere. Part. perf. pass. *pîná* pinguis, corpulentus, crassus, turgidus. N. 5. 6. Etiam *pyâná*. Pâṇ. VI. 1. 28. (V. *pîvará* et cf. gr. πιαρός, πίας, πίων, πιμελή; lat. *pinguis*; island. vet. *feit-r* pinguis; anglo-sax. *faett*; germ. vet. *feizt*; nostrum *feist*, *fett*; v. Graff. III. 738.)

c. *â* 1) pinguescere, crescere. Ṛgv. 91. 16: *âpyâyasva*. — *âpyâna* pinguis, turgidus. Bᶜaṭṭ. 5. 16. 9. 2. 2) augere, corroborare. Maḥ. 5. 508: *âpyâyadᶜvan tapasâ têǵasâ mâm*. — Caus. 1) pinguefacere, augere, amplificare. Maḥ. 3. 13542: *têǵasâ tava têǵô viśṇur âpyâyiśyati*; R. Schl. I. 28. 30: *tapôyôgabalênâi 'nam âpyâyayitum arḥasi*. 2) exhilarare, oblectare. Mêgᶜ. 45: *âpyâyayês tam mayûram*. Vid. *âpyâyita*.

c. *â* praef. *sam* id. Bᶜaṭṭ. 14. 62: *manyur asya samâpipyê*. — Caus. Maḥ. 3. 8725: *sa samâpyâyitô viśṇunâ balavân samapadyata*.

प्र *pra* (fortasse e *pára* q. v.) praep. insep., v. gr. 111. (Gr. πρό, lat. *pro*; lit. *pra*, *pri*, *pro*; slav. *pro*, *pri*; goth. *fra*, *fri*; germ. vet. *fra*, *far*; zend. 𐬟𐬭𐬀 *fra*, gr. comp. 40; hib. *fur*, *for*, *foir*, v. Pictet p. 90; huc etiam traxerim hib. *fri* „with, by, through, on".)

प्रकर *prakara* m. (r. *kar* [*kṛ*] praef. *pra* s. *a*) acervus, multitudo. A. 8. 3.

प्रकर्ष *prakarśa* m. (r. *karś kṛś* praef. *pra* s. *a*) excellentia, praestantia. Ḥit. 121. 2.

प्रकामतस् *prakâmatas* adv. (a *prakâmá* voluptas, s. *tas*) voluptarie, cum voluptate. Ḥ. 2. 14.

प्रकार *prakâra* n. (r. *kar kṛ* praef. *pra* s. *a*) modus. N. 13. 23.

प्रकाश *prakâśá* (r. *kâś* praef. *pra* s. *a*) 1) clarus, lucidus, collustratus. Bᶜ. 14. 11. 2) manifestus. Bᶜ. 7. 25. — *prakâśám* adv. clare, clarâ voce. Ḥit. 10. 15. — *prakâśá* m. lumen, lux. Ur. 70. 5.

प्रकाशक *prakâśaka* (r. *kâś* praef. *pra* s. *aka*) clarus, lucidus. Bᶜ. 14. 6.

प्रकाशता *prakâśátâ* f. (a *prakâśá* s. *tâ*) claritas, celebritas. N. 26. 37.

प्रकीर्ति *prakîrti* f. (r. *kar* [*kṝ*] praef. *pra* s. *ti*; v. *kart* [*kṝt*], *kî́rti*) gloria. Bᶜ. 11. 36.

प्रकृति *prakṛti* f. (r. *kar kṛ* facere, praef. *pra* s. *ti*) 1) natura. Bᶜ. 3. 5. 33. 7. 4. 9. 7. 8. 10. 2) plur. *prakṛtayas* subditi. N. 7. 13.

Hosted by Google

प्रकृष्टत्व *prakṛšṭatvá* (a *prakṛšṭa* excellens, praestans [v. *karš kṛš* praef. *pra*], s. *tva*) excellentia, praestantia. Ḥit. 131. 5.

प्रकोप *prakôpa* m. (r. *kup* praef. *pra* s. *a*) irritatio, actio iratum reddendi. Ḥit. 80. 10.

प्रक्षय *prakšayá* m. (r. *kši* perire, praef. *pra* s. *a*) interitus, exitium, ruina. Dr. 4. 19. A. 7. 16.

प्रक्षालन *prakšâlana* n. (r. *kšal* cl. 10, praef. *pra* s. *ana*) lavatio, ablutio. N. 23. 11.

प्राख्य *prak'yá* (r. *k'yâ* dicere, praef. *pra* s. *a*, v. gr. 575. suff. *a*) similis. N. 13. 63. 21. 11.

प्रगल्भ *pragalb'á* (r. *galb'* praef. *pra* s. *a*) fortis, audax, strenuus. Ḥit. 48. 20. 84. 12. 100. 14.

प्रचण्ड *praćaṇḍa* (r. *ćaṇḍ* praef. *pra* s. *a*) 1) adj. calidus, fervidus, aestuosus, ardens; transl. iracundus, irâ incensus. Ritu-S. 1. 1. Lass. 85. 1. Dr. 7. 7. 2) subst. m. nomen plantae, Wils. „a sort of Nerium with white flowers".

प्रचुर *praćura* adj. (r. *ćur* praef. *pra* s. *a*) multus. Ḥit. 50. 21. 77. 20. Lass. 44. 3.

प्रच्छन्न *praććanna* v. *ćad.*

प्रच्छादन *praććâdana* adj. (r. *ćad* cl. 10, praef. *pra* s. *ana*) tegens. N. 17. 10.

प्रछ् पृछ् *prać prć* 6. par. âtm. (*prććâ'mi*, *prććê'*, v. gr. 301) interrogare. B'. 2. 7: *prććâmi tvâṅ yać ćrêyaḥ*; In. 1. 37: *papraćća mâtalim.* — Cum acc. rei. N. 2. 15: *tâu ... kuśalam avyayam papraćća*; A. 1. 8: *sarvân ... divâukasaśća paprććur ênam.* (Goth. *FRAH*, praes. *fraihna*, gr. comp. 83; nostrum *frage*; lat. *proco*, *precor*; *posco* ejecto *r*; ut videtur, *rogo* e *progo*; zend. ͏[zend script] *pĕrĕś* quaerere, gr. comp. 37; *frâś* quaestio ibid. 907; lit. *perśu* procus sum, uxorem mihi deposco; *praśau* rogo, precor; russ. *prośu* id.; hib. *fiafrach* „inquisitive", *fiafraighe* „a question", *fiafruighim* „I inquire, ask", ut videtur per redupl.; fortasse etiam *friscim* „I hope", *friscart* „an answer". — Pottius apte explicat *prać* e praep. *pra* et r. *ić* desiderare, et confert gr. προΐσσομαι, ad quod etiam Passow refert lat. *precor*, *proco.*)

c. *anu* i. q. simpl.; c. 2. acc. R. Schl. II. 57. 29: *râmam anuprććasi sârat'im.*

c. *anu* praef. *sam* id. Maḥ. 2. 2142.

c. *ab'i* id. Maḥ. 3. 13339.

c. *â* valedicere. In. 1. 21: *śâilarâǵan tam âpraśṭum upaćakramê*; M. 33: *âprṣṭô ssi gaććâmy aḥam*; Maḥ. 1. 3270: *âprććê tvâm*; 2. 1602: *âprććâmô naravyâg'ram.*

c. *pari* i. q. simpl. N. 3. 1: *êtân paripapraćća.* — Cum acc. p. et r. N. 16. 31. Dr. 4. 13.

c. *prati* id. R. Schl. I. 8. 18: *amâtyân samâhûya pratiprakšyati niśćayam.*

c. *sam* id. Maḥ. 3. 11364.

प्रजा *praǵâ'* f. (r. *ǵan* praef. *pra*, abjecto *an*, s. *a* in fem., v. gr. 575. suff. *a*) 1) progenies. N. 1. 5. 2) creatura. 3) plur. *praǵâ's* subditi. N. 5. 45. Sâ. 1. 17.

प्रजागर *praǵâgara* m. (r. *ǵâgar ǵâgṛ* praef. *pra* s. *a*) vigiliae, pervigilatio. Ḥit. 102. 9.

प्रजागरा *praǵâgarâ* f. (r. *ǵâgar ǵâgṛ* praef. *pra* s. *a* in fem.) nom. pr. Apsarasae. In. 2. 30.

प्रजापति *praǵâ'pati* m. (Tatp. e *praǵâ'* et *páti*) cognomen dei Brahmae. M. 1.

प्रजायिनी *praǵâyinî* f. (r. *ǵan* praef. *pra* abjecto *n* et producto *a*, suff. *in* in fem., inserto *y* euphonico, v. gr. 49[a]) genitrix.

प्रजावत् *praǵâ'vant* (a *praǵâ'* s. *vant vat*) progeniem, liberum vel liberos habens. Ḥit. 40. 5.

प्रज्ञा *pragńâ'* f. (a r. *ǵńâ* praef. *pra*) intellectus, intelligentia, sapientia. B'. 2. 11. N. 15. 12 in fine comp. Baḥ.

प्रज्ञाचक्षुस् *pragńâkšus* adj. (intellectûs oculos habens, Baḥ. e praec. et *ćakšus* oculus) coecus. Sâ. 5. 92.

प्रज्ञावत् *pragńâvant* (a *pragńâ'* s. *vant vat*) intellectu praeditus, intelligens, sapiens. Ḥit. 52. 12.

प्रणय *praṇaya* m. (a r. *ní* praef. *pra* s. *a*, v. gr. 94[a]) affectio, benevolentia, amor. Sâ. 5. 41. Dr. 9. 17 in fine comp. Baḥ.

प्रणयिन् *praṇayín* (a praec. s. *in*) 1) adj. appetens, desiderans. Mêg'. 3. 10. Ur. 46. 4 infr. 2) subst. m. amator, amasius, amatus. Mêg'. 40. 64. 95.

प्रणव *praṇava* m. (a r. *nu* laudare, praef. *pra* s. *a*, v. gr. 94[b]) syllaba mystica *óm* q. v. B'. 7. 8.

प्रणष्ट *praṇaṡṭa* v. *naṡ*.

प्रणाश *praṇâṡà* m. (r. *naṡ* praef. *pra* s. *a*, v. gr. 94[b]) occasus, interitus, ruina. Br. 1. 23.

प्रणिधान *praṇid'âna* n. (r. *d'â* praef. *pra* + *ni* s. *ana*) meditatio. Ur. 54. 9 infr.

प्रणिधि *praṇid'i* m. (r. *d'â* praef. *pra* + *ni* s. *i*) explorator, emissarius. Ḥit. 88. 8.

प्रणिपात *praṇipâta* m. (r. *pat* c. *ni* praef. *pra*, v. gr. 94[b]) actio procumbendi. B'. 4. 34.

प्रणुन्न *praṇunna* v. *nud* praef. *pra*.

प्रतान *pratâná* m. (r. *tan* praef. *pra* s. *a*) planta repens. Rag'. 2. 8.

प्रताप *pratâpa* m. (r. *tap* praef. *pra* s. *a*) 1) calor, aestus, ardor. Mêd. 2) majestas. 3) nom. pr. Dr. 2. 11.

प्रतापवन्त् *pratâpavant* adj. (a praec. s. *vant vat*) majestate praeditus, augustus, excelsus. M. 1. Sâ. 5. 40.

प्रति *práti* (ut videtur, a *pra* s. *ti*) praep. insep. et separ. (v. gr. 111) contra, e regione, erga, versus, retro, ad; c. acc. In. 5. 5. Ḥ. 3. 6. Dr. 8. 30. — circa, quod attinet ad. N. 19. 32. (Gr. προτί, ποτί, πρός e προτ, gr. comp. 152; hib. *frith*, *frioth*, e. c. in *frithbeart* „I object, oppose", *frithbhuille* „a back stroke", *frithshearc* „a return of love, mutual regard", *friothchuirim* „I oppose, obstruct", *friothbharamhuil* „a paradoxe"; bohem. *proti*; sloven. *proti*; lett. *pretti*; lit. *prēś*; lat. *prae* = *prai* e scr. *práti*; e *pot* = ποτί per assimil. orta esse videntur *por*, *pol*, *pos* in formis ut *por-rigo*, *pol-liceor*, *pol-luo*, *pos-sideo*, v. gr. comp. 1008 et cf. Pott. I. 92. Ag. Benary 185.)

प्रतिकूल *pratikûla* (Baḥ. e *práti* et *kûla* n. ripa, littus) adversus, iniquus. Ṡak. 6. 16. Ur. 14. 4.

प्रतिकृत *pratikṛta* v. *kar kṛ* praef. *práti*.

प्रतिकृति *pratikṛti* f. (r. *kar kṛ* praef. *práti* s. *ti*) imago, effigies (portrait). Ur. 23. 3 infr.

प्रतिक्रिया *pratikriyá* f. (r. *kar kṛ* facere, praef. *práti* s. *yá* mutato *ṛ* in *ri*, cf. gr. 451) 1) officium mutuum. 2) actio resistendi, repugnandi; defensio. Ḥit. 130. 13.

प्रतिक्षणम् *pratikṡaṇám* adv. (Avy. e *práti* et *kṡaṇa* momentum) 1) momento, statim. Ḥit. 97. 15. 2) quovis momento, perpetuo. Ḥit. 59. 17. Cf. *anukṡaṇám*.

प्रतिग्रह *pratigraḥá* m. (r. *graḥ* praef. *práti* s. *a*) donum. Ṡak. 23. 5.

प्रतिघात *pratig'âta* m. (a *g'âtáy* caus. r. *ḥan* ferire [v. gr. 471. 4], praef. *práti* s. *a*) actio arcendi, avertendi, defendendi. A. 5. 7 (schol. Ćaturb'. *pratig'âtaḣ paraprayuktâstranivâraṇam*). A. 3. 53.

प्रतिघातन *pratig'âtana* (a *pratig'âtay* [caus. r. *ḥan* praef. *práti*] s. *ana*) ut videtur, i. q. praecedens. A. 4. 26.

प्रतिदिनम् *pratidinám* adv. (Avy. e *práti* et *dína*) quotidie. Lass. 28. 12. Vid. *pratyaḥám*, *pratiniṡám*.

प्रतिध्वान *pratid'vâna* m. (Karm. e *práti* et *d'vâna*) echo, vox repercussa. Am.

प्रतिनिशम् *pratiniṡám* adv. (Avy. e *práti* et *niṡá*) quâvis nocte. P. 24.

प्रतिपक्ष *pratipakṡa* m. (Baḥ. e *práti* et *pakṡá* latus) hostis. Ur. 21. 6 infr.

प्रतिपत्ति *pratipatti* f. (r. *pad* praef. *práti* s. *ti*) 1) impetratio, adeptio. Rag'. 1. 1. 2) reverentia. Rag'. 14. 22. 3) actio accipiendi hospitem, cibus potusque, quo aliquis excipitur (Bewirthung). Rag'. 15. 12. 4) intellectus, intelligentia, comprehensio. Rag'. 8. 64.

प्रतिपद् *pratipád* f. (a r. *pad* ire, praef. *práti*) mensis lunaris dimidiati primus dies; lunae crescentis vel decrescentis primus dies. N. 17. 7.

Hosted by Google

प्रतिपदम् *pratipadám* adv. (Avy. e *práti* et *padá*) quovis gradu.

प्रतिपाण *pratipâṇa* m. (e *práti* et *pâṇa* quod ponitur in ludo) 1) ludus contrarius, mutuus. N. 26. 7. 2) quod contra ponitur in ludo. N. 9. 2.

प्रतिपादन *pratipâdana* n. (a *pratipâday* [caus. r. *pad* praef. *práti*] s. *ana*) i. q. *pratigʿâta*. A. 10. 74.

प्रतिबन्ध *pratibandʿa* n. (r. *bandʿ* ligare, praef. *práti* s. *ana*) impedimentum. N. 23. 4.

प्रतिबल *pratibala* (Baḥ. e *práti* et *bala* vis) capax, potens, par. Ḥ. 3. 8.

प्रतिबिम्ब *pratibimba* vel *-vimba* n. (e *práti* et *bimba* vel *vimba* imago) imago quae ex aquâ repercutitur. Ḥit. 68. 9. 83. 10.

प्रतिभय *pratibʿaya* (Baḥ. e *práti* et *bʿayá* timor) timendus, terribilis. Su. 2. 25.

प्रतिभयाकार *pratibʿayâkâra* (Baḥ. e praec. et *âkâra* forma) terribilem formam habens. Su. 2. 25.

प्रतिभा *pratibʿâ* f. (a r. *bʿâ* praef. *práti*) 1) splendor. 2) intellectus. 3) animus, fortitudo, audacia.

प्रतिभान *pratibʿâna* n. (r. *bʿâ* praef. *práti* s. *ana*) ut videtur, i. q. praec.; v. sq.

प्रतिभानवत् *pratibʿânavant* (a praec. s. *vant vat*) videtur significare: 1) splendidus. 2) intellectu praeditus, intelligens, prudens, sapiens. 3) animosus, fortis, audax. In. 4. 8 (v. annot.).

प्रतिभावत् *pratibʿâvant* (a *pratibʿâ* s. *vant vat*) intellectu praeditus, intelligens, sapiens, prudens. Up. 30.

प्रतिमा *pratimấ* f. (r. *mâ* metiri, praef. *práti*) similitudo.

प्रतियोद्धार् -द्धृ *pratiyóddʿấr -ddʿŕ* m. (r. *yudʿ* pugnare, praef. *práti* s. *târ tṛ*) qui repugnat, defensor. Su. 4. 3.

प्रतिरात्रम् *pratirâtrám* adv. (Avy. e *práti* et *râtra* pro *râtri*) quâvis nocte; v. *pratiniśâm*.

प्रतिवचस् *prativaćas* n. (Karm. e *práti* et *váćas* sermo) responsio, responsum.

प्रतिवाक्य *prativâkya* n. (Karm. e *práti* et *vấkya* sermo) id. N. 22. 4.

प्रतिशब्द *pratiśabda* m. (Karm. e *práti* et *śábda* sonitus) sonitus, clamor repercussus. A. 6. 13.

प्रतिश्रय *pratiśraya* m. (r. *śri* ire, praef. *práti* s. *a*) domus, habitatio, sedes. N. 24. 6. In fine comp. N. 13. 56.

प्रतिषेधन *pratiśêdʿana* (r. *sidʿ* praef. *práti* s. *ana*) arcens. A. 3. 54.

प्रतिष्ठा *pratiśṭʿấ* f. (a r. *sṭʿâ* stare, esse, praef. *práti*, v. gr. 80) 1) habitatio, sedes, domus. Bʿ. 14. 27. 2. 70. In fine comp. Baḥ. Bʿ. 6. 38 (schol. *apratiśṭʿa* explicat per *nirâśraya*). 2) gloria. N. 12. 66 in fine comp. Baḥ.

प्रतिहस्त *pratihasta* m. (e *práti* et *hásta* manus) vicarius; v. sq.

प्रतिहस्तक *pratihastaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Ḥit. 50. 12.

प्रतीकार *pratîkâra* m. (r. *kar kṛ* facere, praef. *práti* producto *i* [v. ann. ad gr. 111], s. *a*) actio resistendi, repugnandi, defendendi. Ḥit. 13. 19. 39. 10. — Bʿ. 1. 46 in fine comp. Bah.

प्रतीकाश *pratîkâśá* (r. *kâś* lucere, apparere, praef. *práti* producto *i* [v. annot. ad gr. 111], s. *a*) similis. Ḥ. 4. 11.

प्रतीक्षिन् *pratîkśin* (r. *îkś* videre, praef. *práti* s. *in*) exspectans. N. 17. 28.

प्रतीची *pratîćî* f. (a *pratyáńć* q. v. signo fem. *î*, v. gr. 179) occidentalis regio, orienti opposita. Dr. 3. 7.

प्रतीत *pratîta* v. *i* praef. *práti*.

प्रतीप *pratîpa* (ut videtur, e *práti* et *ấpa* aqua, abjecto *â*, v. *dvîpá*, *samîpa*) adversus, contrarius; repugnans. Ur. 18. 12. Ḥit. 77. 18. (Cf. russ. *protiv* contra, *protivnŭi* contrarius. Vid. *samîpa* et cf. gr. comp. 992 not. ***.)

प्रतीहार *pratîhâra* m. (r. *har hṛ* praef. *práti* producto *i*, s. *a*) janitor. Ḥit. 89. 2. Lass. 28. 10.

Hosted by Google

प्रतोद् *pratôdá* m. (r. *tud* praef. *pra* s. *a*) baculus aculeatus (Wils. „a goad"). A. 8. 15; v. *tud.*

प्रत्त *pratta* v. *dâ* praef. *pra.*

प्रत्यक्ष *pratyakšá* (Bah. e *práti* et *akša* oculus) visibilis. N. 5. 36. 20. 13.

प्रत्यक्षम् *pratyakšám* praep. (Avy., v. gr. 607, e *práti* et *akša*) coram, in conspectu, ante oculos. Cum gen. N. 20. 14.

प्रत्यग्र *pratyagra* (e *práti* et *ágra*) recens (de floribus). Mêgʿ. ed. Wils. 4.

प्रत्यञ्च् *pratyáńć* (in casib. debil. *pratyáć*, nom. m. *pratyáń*, f. *pratíćí*, n. *pratyák*; a r. *ańć* praef. *práti*, v. gr. 179) occidentalis.

प्रत्यनीक *pratyaníka* m. (Karm. e *práti* et *áníka* exercitus) adversus exercitus. Bʿ. 11. 32.

प्रत्यय *pratyaya* m. (r. *i* praef. *práti* s. *a*) fiducia. Hit. 122. 21.

प्रत्यर्थ *pratyartʿa* (Bah. e *práti* et *ártʿa*) utilis. A. 4. 61.

प्रत्यवयव *pratyavayava* (Bah. e *práti* et *avayava* membrum) quodvis membrum spectans; integer, plenus. Ur. 17.

प्रत्यवाय *pratyavâya* m. (r. *i* praef. *práti* + *ava*) detrimentum. Bʿ. 2. 40.

प्रत्यहम् *pratyaháṁ* adv. (Avy. e *práti* et *áha*) quotidie. Hit. 20. 12.

प्रत्यागत *pratyâgata* v. *gam* c. *â* praef. *práti.*

प्रत्यादेश *pratyâdêśa* m. (r. *diś* praef. *práti* s. *a*) actio rejiciendi, repellendi. Ur. 3. 3 infr.

प्रत्याशा *pratyâśâ* f. (e *práti* et *âśâ*) fiducia. Ur. 40. 7.

प्रत्युत्तर *pratyuttara* n. (e *práti* et *úttara*) responsum. Hit. 92. 21.

प्रत्युपकार *pratyupakâra* m. (r. *kar kr̥* c. *upa* praef. *práti*, s. *a*) officium mutuum. Bʿ. 17. 21.

प्रत्युष *pratyuša* m. (e *práti* et *ušá*) tempus matutinum.

प्रत्युषस् *pratyušas* n. (e *práti* et *ušás*) id.

प्रत्यूष *pratyúša* m. (e *práti* et *úša* i. q. *ušá*) id. Mêgʿ. 31.

प्रत्यूषस् *pratyúšas* n. (e *práti* et *úšas* i. q. *ušá*, *úša*, *ušás*) id. Lass. 57. 9.

प्रत्यूह *pratyúha* m. (ut mihi videtur, a r. *vah* correpto *va* in *ú*, praef. *práti* s. *a*) obstaculum. Hit. 89. 20.

प्रत्येकम् *pratyêkám* adv. (Avy. e *práti* et *éka*) singulatim. Ragʿ. 7. 31. 12. 3.

1. प्रथ् *pratʿ* 1. âtm. 1) extendi, expandi. Rgv.-V. (v. Westerg.): *arṇáńsi paprat́ʿáná* aquae extensae; trop. divulgari. R. Schl. II. 61. 2: *trišu lôkêšu pratʿitan tê yaśań*; Man. 11. 45: *yaśô ssya pratʿatê.* 2) laudari, celebrari. Bʿ. 15. 18: *atô ssmi lôkê vêdêća pratʿitań purušôttamań*; R. Schl. I. 8. 9: *lôkêšu pratʿitan tapas tasya bʿavišyati*; Ragʿ. 15. 101: *tadâkʿyayâ tîrtʿam pâvanam bʿuvi papratʿê.* — *pratʿitá* celeber. Dr. 3. 4. — Caus. *pratʿáyâmi*, praet. mltf. *ápapratʿam.* 1) extendere. Rgv. 103. 2: *dʿârayat pr̥tʿivím papratʿaćća*; Mah. 1. 4794: *êša yaśas tê pratʿayišyati.* 2) divulgare, celebrare. R. Schl. I. 4. 1: *kô nv êtal lôkê ssmin pratʿayêt* (*kâvyam*). (V. *pratʿ pr̥tʿ*, *pr̥tʿú.*)

c. *vi* extendi, expandi; in dial. vêd. c. ablat. Majorem, ampliorem, latiorem esse. Rgv. 55. 1: *divaśćid asya varimâ vipapratʿê* „coelo quoque illius amplitudo major est". Divulgari. Mah. 2. 2667: *dr̥štadyumnô drôṇamr̥tyur iti vipratʿitań vaćań.* — Caus. 1) expandere. Rgv. 62. 5. 2) celebrare. Mah. 3. 10277.

2. प्रथ् पृथ् *pratʿ pr̥tʿ* 10. par. (*prakšêpê*) jacere, projicere, extendere. (V. 1. *pratʿ.*)

प्रथम *pratʿamá* (ut mihi videtur, a *pra* suff. *tʿama* = superl. suff. *tama*; mutatâ tenui in asp.) primus, prior. Mêgʿ. 2. 17. — *pratʿamám* adv. primum, prius. N. 13. 23. 22. 17. Ur. 18. 16.

प्रथिमन् *pratʿimán* m. (a *pr̥tʿú*, quod e *pratʿu*, suff. *iman*) latitudo, amplitudo, magnitudo. Ragʿ. 18. 48.

प्रद् *prada* (r. *dâ* praef. *pra* s. *a*) dans. Bʿ. 2. 43.

Hosted by Google

प्रदक्षिण *pradakšiṇa* (e *pra* et *dákšiṇa* dexter) 1) adj. dextrorsus (praesertim de salutatione). Su. 3. 22. 24. 2) subst. n. honorifica salutatio, quae praestatur circumgrediendo aliquem, ita ut dexterum latus ei advertatur. A. 1. 7.

प्रदातार् -तृ *pradâtâ'r -tr'* m. (r. *dâ* praef. *pra* s. *târ tr*) dator (praecipue filiae in matrimonium). Sâ. 1. 32, in comp. c. *a* privativo.

प्रदान *pradâ'na* n. (r. *dâ* praef. *pra* s. *ana*) actio dandi. Su. 4. 13; praesertim filiam in matrimonium, connubium. Sâ. 1. 29. 2. 30. 32. 3. 1.

प्रदिश् *pradiś* f. (e *pra* et *diś* plaga coeli) plaga intermedia. M. 43.

प्रदीप *pradîpa* m. (r. *dîp* praef. *pra* s. *a*) lampas. Hit. 36. 4.

प्रदेश *pradêśa* m. (e *pra* et *dêśá*) locus, regio. Ur. 22. 9 infr.

प्रदेशिनी *pradêśinî* f. (r. *diś* praef. *pra* s. *in* in fem.) digitus index. Mah. 3. 10452.

प्रदोष *pradôša* m. (e *pra* et *dôša*) vespera. Ur. 51. 3 infr.

प्रधान *prad'âna* n. (r. *d'â* s. *ana*) praecipuum, praestans, primarium, summum, supremum. Sâ. 5. 24. In initio comp. primus, summus. Hit. 49. 18. 112. 19: *prad'ânamantrin.* — *aprad'âna* adj. inferior. Hit. 51. 22.

प्रपञ्च *prapańća* m. (r. *pańć* praef. *pra* s. *a*) 1) latitudo, anfractus, ambages, prolixitas. Hit. 130. 5. 2) actio decipiendi, fallendi. Hit. 125. 17.

प्रपद *prápada* m. (Karm. e *pra* et *padá* pes) pedis cacumen. Dr. 5. 7.

प्रपन्न *prapanna* v. *pad* c. *pra.*

प्रपात *prapâta* m. (r. *pat* praef. *pra* s. *a*) ripa. Rag'. 2. 26.

प्रपितामह *prapitâmaha* m. (Karm. e *pra* et *pitâmahá* avus paternus) proavus. B'. 11. 39.

प्रबन्ध *praband'a* m. (r. *band'* praef. *pra* s. *a*) 1) perseveratio, continuatio. Hit. 21. 13. Rag'. 6. 23. 2) fabula. Ur. 1. 9.

प्रबल *prabala* (Bah. e *pra* et *bala* vis, robur) praecipuam vim habens, praevalidus. H. 4. 46.

प्रबाल *prabâla* m. n. germen, surculus. B'. 15. 2 in fine comp. Bah.

प्रबुद्ध *prábudd'a* v. *bud'* praef. *pra.*

प्रभव *prab'avá* m. (r. *b'û* esse, fieri, praef. *pra* s. *a*) 1) origo. B'. 7. 6. 18. 41. 2) stirps, familia. Dr. 2. 5.

प्रभवन्त् *prab'avant* v. *b'û* praef. *pra.*

प्रभविष्णु *prab'avišṇu* (r. *b'û* praef. *pra* s. *snu*) eximius, praeclarus, excelsus, augustus. B'. 13. 16.

प्रभा *prab'â'* f. (r. *b'â* praef. *pra*) splendor. In. 1. 33.

प्रभात *prab'âta* v. *b'â* praef. *pra.*

प्रभाव *prab'âva* m. (r. *b'û* praef. *pra* s. *a*, nisi Karm. e *pra* et *b'âva* existentia) potestas, praepotentia. N. 3. 24. 13. 42. A. 4. 44. 8. 24. In fine comp. Bah. In. 1. 4. B'. 11. 43. — Adj. praepollens, praevalidus, excelsus. A. 1. 3.

प्रभावन्त् *prab'âvant* (a *prab'â'* s. *vant vat*) lucidus, splendidus. In. 1. 34.

प्रभाषित *prab'âšita* v. *b'âš* praef. *pra.*

प्रभिन्न *prab'inna* v. *b'id* praef. *pra.*

प्रभिन्नकरट *prab'innakaraṭa* adj. (Bah. e praec. et *káraṭa* elephanti gena) fissas genas habens; dicitur de elephantis, quibus ardoris coëundi tempore succus *mada* dictus ex temporibus effluit. Su. 2. 20.

प्रभु *prab'ú* m. (a r. *b'û* praef. *pra* et correpto *û*, v. not. ad gr. 49) dominus, excelsus, augustus. H. 1. 25. Su. 1. 19. 2. 6. B'. 5. 14. — Cum infin. „qui par, idoneus est alicui rei efficiendae". Rag'. 2. 62. (Fortasse goth. *frauja* dominus e *frabuja*; germ. vet. *frô* dominus, *frowa* domina; nostrum *Frau.*)

प्रभुत्व *prab'utvá* n. (a praec. s. *tva*) imperium. Rag'. 18. 6.

प्रभृति *prab'r'ti* adv. (acc. neut. τοῦ *prab'r'ti* f. a rad. *b'ar b'r* praef. *pra* s. *ti*) in posterum, c. antecedente ablat. vel formâ in *tas* vel compositi membro ablativi vice fungente; e. c. *bâlyât prab'r'ti* ab infantiâ in

Hosted by Google

posterum, inde ab infantiâ, *tataḣprab'ṛti* abhinc in posterum, inde ab hoc (tempore). N. 2. 1: *yataḣprabṛti* ex quo (tempore). Sâ. 4. 27: *ǵanmaprab'ṛti* inde a natalibus. Râm. *adyaprab'ṛti* inde ab hodierno die. Sâ. 2. 23. In fine compositorum Dvandv. declinationem plur. assumit; e. c. *viśvâvasuprab'ṛtayô gand'arvâḣ* Viśvâvasus et posteri (ceteri) Gand'arvi. In. 2. 18.

प्रमदा *pramadâ* f. (r. *mad* praef. *pra* s. *a* in fem.) femina. Su. 3. 11.

प्रमदावन *pramadâvana* n. (e praec. et *vana* sylva) nemus voluptarium regium. N. 1. 25.

प्रमाण *pramâṇa* n. (r. *mâ* metiri, praef. *pra* s. *ana*, v. gr. 94[b]) annot.) 1) mensura, modus. Rag'. 18. 37. 41. 2) dijudicatio, arbitrium, auctoritas. B'. 3. 21. 16. 24. Sâ. 2. 28. N. 4. 31. 18. 13. 19. 32. 33. — Plur. masc. id. Dr. 9. 17. (Cf. pers. vet. *fra-mânâ* lex, pers. rec. *fermân* jussum, v. gr. comp. 1008. not. ***.)

प्रमाथ *pramât'a* m. (r. *mat'* praef. *pra* s. *a*) actio commovendi, agitandi, perturbandi, vexandi, praecipue feminae raptus; ita Maḥâb'ârati quoddam episodium inscribitur *drâupadîpramât'a* Drâupadiae raptus. Dr. 5. 13.

प्रमाथिन् *pramât'in* (a r. *mat'* praef. *pra* s. *in*) qui agitat, commovet, tremefacit. B'. 2. 60 (schol. *pramât'îni pramat'anaśîlâni kśôb'akâni*). 6. 34. Dr. 7. 13.

प्रमाद *pramâ'da* m. (r. *mad* mente captum esse, praef. *pra* s. *a*) negligentia, incuria, error. Sâ. 4. 28 (comp. c. *a* neg.). B'. 11. 41. 14. 17.

प्रमादिन् *pramâdín* (a praec. s. *in*) negligens, incuriosus. Ḥit. 77. 18.

प्रमुख *pramuk'a* (e *pra* et *múk'a* os, vultus) praecipuus, eximius, optimus. N. 26. 33. In fine comp. Baḥ. In. 2. 14. Loc. *pramuk'ê* in conspectu, coram. B'. 2. 6.

प्रमुखतस् *pramuk'atás* adv. (a praec. s. *tas*) in conspectu, coram.

प्रमृष्ट *pramṛśṭa* v. *marǵ mṛǵ* praef. *pra.*

प्रमोक्ष *pramôkśa* m. (r. *môkś* praef. *pra* s. *a*) liberatio. Br. 2. 26.

प्रमोद *pramôdá* m. (r. *mud* praef. *pra* s. *a*) laetitia, gaudium. Ḥit. 133. 13.

प्रमोह *pramôḥa* m. (r. *muḥ* stupescere, praef. *pra* s. *a*) stupor. Dr. 6. 20.

प्रयत्न *prayatna* m. (r. *yat* niti, praef. *pra* s. *na*) contentio, nisus, studium. Su. 3. 15. Sâ. 2. 22. B'. 6. 45.

प्रयाण *prayâ'ṇa* n. (r. *yâ* praef. *pra* s. *ana* mutato *n* in *ṇ*, v. gr. 94[b]). annot.) 1) itio, iter, gressus. Ḥit. 125. 16. 2) obitus, mors. B'. 7. 30. 3) tergum equi. N. 19. 17.

प्रयोक्तार् -तृ *prayôktâr -tṛ* m. (r. *yuǵ* praef. *pra* s. *târ tṛ*) actor, histrio. Rag'. 19. 36.

प्रयोग *prayôga* m. (r. *yuǵ* praef. *pra* s. *a*) actio fabulam agendi. Ur. 28. 8. 35. 4. Cf. praec.

प्रयोग *prayôga* m. (r. *yuǵ* praef. *pra* s. *a*) 1) actio; actio scenica. Rag'. 19. 36; v. *prayôktâr -tṛ.* 2) usus, usurpatio. Ḥit. 93. 1; adv. *prayôgatas.* 3) actio tela mittendi. A. 5. 6.

प्रयोजन *prayôǵana* n. (r. *yuǵ* praef. *pra* s. *ana*) 1) negotium. N. 24. 21. 2) usus, utilitas, commodum; c. instr. rei. Ḥit. 93. 5. Lass. 23. 3. 33. 16. 3) causa. Ur. 92. 10.

प्ररोह *prarôḥa* m. (r. *ruḥ* praef. *pra* s. *a*) germen, surculus. Ur. 91. 3. 23.

प्रलय *pralaya* m. (r. *lî* solvere, praef. *pra* s. *a*) dissolutio, exstinctio, mors. B'. 14. 15. M. 27.

प्रलाप *pralâpá* m. (r. *lap* loqui, praef. *pra* s. *a*) querela, querimonia, lamentum. N. 13. 43.

प्रलोभन *pralôb'ana* n. (a caus. r. *lub'* cupere, praef. *pra* s. *ana*) actio pelliciendi. Su. 3. 20.

प्रवण *pravaṇá* (e *pra* et *vaṇa* incertae originis, nisi *pravaṇá* e *prapanna* inclinatus, mutato *p* in *v* sicut in *pívâmi* pro *pipâmi*) 1) declivis. 2) propensus, deditus, addictus. P. 9. (Fortasse lat. *prônus* e *provonus.*)

प्रवयस् *právayas* m. (Bah. e *pra* et *váyas* aetas) senex. Ragc. 8. 18.

प्रवर *pravara* adj. (Karm. e *pra* et *vara* eximius) praeclarus, praecipuus, eximius, optimus, excellentissimus. In. 5. 20. Dr. 2. 13. 3. 1. A. 5. 23.

प्रवाद *pravâda* m. (r. *vad* praef. *pra* s. *a*) dictum, proverbium. Hit. 11. 6.

प्रवास *pravâsa* m. (r. *vas* praef. *pra* s. *a*) habitatio extra patriam, peregrinatio, exsilium. Ragc. 16. 4.

प्रवाह *pravâhá* m. (r. *vah* praef. *pra* s. *a*) fluxio, fluxus, flumen. Ur. 39. 17.

प्रवीण *pravîṇa* (Bah. e *pra* et *vîṇâ*) scitus, peritus, prudens; v. sq.

प्रवीणता *pravîṇátâ* f. (a praec. s. *tâ*) habilitas, peritia, prudentia. Hit. 7. 17.

प्रवीर *právîra* m. (Karm. e *pra* et *vîrá* heros) 1) eximius heros. 2) princeps, dominus. Dr. 5. 22.

प्रवृत्त *pravṛtta* v. *vart vṛt* praef. *pra*.

प्रवृत्ति *pravṛtti* f. (r. *vart vṛt* ire, praef. *pra* s. *ti*) 1) actio prodeundi, procedendi, progrediendi, oppos. voci *nivṛtti*. Bc. 16. 7. 2) origo. Bc. 18. 46. 3) actio. Bc. 14. 12. Sâ. 6. 18. 4) nuntius, Nachricht. Ur. 61. 4. 65. 14.

प्रवृद्ध *pravṛddc'a* v. *vardc vṛdc* praef. *pra*.

प्रवेश *pravêśa* m. (r. *viś* praef. *pra* s. *a*) introitus. Hit. 90. 17.

प्रवेशक *pravêśaka* m. (a caus. r. *viś* praef. *pra* s. *aka*) qui personas intrantes annuntiat histrio. Ur. 15. 15.

प्रशाखिका *praśâkcikâ* f. (e *pra* et *śâkcikâ* a *śâkcâ* ramus, s. *ika*) ramulus. N. 20. 11.

प्रशासितार् -तृ *praśâsitâr -tṛ* m. (r. *śâs* praef. *pra* s. *târ tṛ* inserto *i*) dominator, moderator. N. 12. 51.

प्रश्न *praśná* m. (r. *prač pṛč* s. *na*) interrogatio, quaestio. Hit. 74. 22. 123. 14. (Cf. zend. *fraśna*.)

प्रश्रय *praśraya* m. (r. *śri* ire, praef. *pra* s. *a*) modestia. In. 2. 21. Sâ. 3. 19.

प्रस् *pras* 1. âtm. (*vistârê*, *prasavê* K. *prasavê tatâu* V.) extendere, expandere; procreare. (Cf. *pratc*.)

प्रसङ्ग *prasaṅgá* m. (r. *saṅg* adhaerere, praef. *pra* s. *a*) amor, studium, appetitus, desiderium. Hit. 27. 14. Śak. 18. 9. Ur. 36. 2 infr.

प्रसन्न *prasanna* v. *sad* praef. *pra*.

प्रसभम् *prasabcam* adv. vi, violenter. Su. 2. 13. A. 3. 34. Bc. 2. 60. 11. 41.

प्रसर *prasara* m. (r. *sar sṛ* praef. *pra* s. *a*) aditus. Hit. 37. 17.

प्रसव *prasavá* m. (r. *su* vel *sû* praef. *pra* s. *a*) 1) partus, partura, puerperium. Hit. 72. 7 bis. 2) proles, progenies, suboles. Ragc. 1. 22. 10. 85. Br. 3. 15.

प्रसाद *prasâda* m. (r. *sad* ire, praef. *pra* s. *a*) 1) favor, gratia, benevolentia c. loc. Sâ. 5. 21. 49. 2) serenitas (animi). Bc. 2. 64. 65. Ur. 84. 18.

प्रसादन *prasâdana* n. (a *prasâday* caus. r. *sad* praef. *pra*) actio conciliandi (sibi aliquem). In. 2. 31.

प्रसाधन *prasâdcana* n. (r. *sâdc* praef. *pra* s. *ana*) vestis splendida, pretiosa. Ur. 17. 11.

प्रसिद्धि *prasiddci* f. (r. *sidc* praef. *pra* s. *ti*) laus, gloria, celebritas, fama. Hit. 83. 8.

प्रसृति *prasṛti* f. (r. *sar sṛ* praef. *pra* s. *ti*) 1) partus, partura. Ur. 83. 21. 2) progenies. Br. 1. 31. 2. 31.

प्रस्ताव *prastâvá* m. (r. *stu* praef. *pra* s. *a*) occasio, opportunitas, tempus idoneum. Hit. 52. 16. 17. 54. 8.

प्रस्तावना *prastâvanâ* f. (r. *stu* praef. *pra* s. *ana* in fem.) prologus fabulae scenicae. Ur. 1. 1.

प्रस्थ *prastca* m. (Karm. e *pra* et *stca* stans) planities in vertice montis. Su. 4. 6.

प्रस्थान *prastcâna* n. (r. *stcâ* praef. *pra* s. *ana*) profectio, iter, abitus, discessus. Mêgc. 42. Ur. 29. 9.

प्रस्थानिक *prastcânika* (a praec. s. *ika* omissâ Vṛddci) id. Su. 2. 2.

प्रस्रव *prasrava* m. (r. *sru* praef. *pra* s. *a*) flumen, cursus. Ur. 87. 10.

Hosted by Google

प्रस्रवण *prasrávaṇa* n. (r. *sru* praef. *pra* s. *ana*, v. gr. 94[a]) 1) profluvium, effluvium. N. 13. 7. 2) flumen, nisi fortasse rivus. In. 1. 25. 27.

प्रहर *prahara* m. (r. *har hr* praef. *pra* s. *a*) i. q. *yấma* i. e. vigilia, tertia noctis pars. Up. 33.

प्रहरण *prahâraṇa* n. (r. *har hr* praef. *pra* pugnare, s. *ana*) telum. A. 7. 22.

प्रहर्तार् -तृ *prahartấr -tṛ́* m. (r. *har hr* praef. *pra* s. *târ tr*) pugnator. Ur. 83. 13.

प्रहर्ष *praharśa* m. (r. *harś hṛś* praef. *pra* s. *a*) gaudium. A. 1. 6. Su. 1. 29.

प्रहसन *prahasana* n. (r. *has* praef. *pra* s. *ana*) irrisio, illusio. Hit. 28. 19.

प्रहार *prahâra* m. (r. *har hr* praef. *pra* pugnare, s. *a*) 1) pugnator. Dr. 9. 5. 2) ictus, percussio, vulneratio. Ur. 23. 13.

प्रहारिन् *prahârin* m. (a r. *har hr* praef. *pra* s. *in*) i. q. praec. sgf. 1. Dr. 8. 9. A. 7. 5.

प्रहित *prahita* v. *hi* praef. *pra*.

प्रहृष्ट *prahṛśṭa* v. *harś hṛś* praef. *pra*.

प्रह्लाद *prahlâda* m. (r. *hlad* praef. *pra* s. *a*) 1) laetitia, gaudium. 2) nom. pr. Asuri. A. 8. 20.

प्रह्लादन *prahlâdana* m. (a caus. r. *hlad* praef. *pra* s. *ana*) nom. pr. Asuri. A. 8. 20.

प्रह्व *prahvá* (e *pra* et *hva*, quod corruptum esse videtur e *hvara* a r. *hvar hvr* curvum esse; v. Benfey II. 320) inclinatus. A. 2. 5. (Pottius I. 265 confert lat. *pravus*.)

प्रा *prâ* 2. par. implere. Ṛgv. 42. 9: *prâsy udaram*; 69. 1: *paprâ* (= *paprâu*). Cf. 3. *par pr*, *par* (*pṝ*), *pâr*.

c. *â* id. Ṛgv. 52. 13: *âprâṅ*; 81. 5: *âpaprâu*.

प्रांशु *prâṅśu* (Bah. e *pra* et *aṅśú*) altus, magnus. Ragʿ. 15. 19. Śak. 38. 9.

प्राक् *prâk* adv. (pro *prâć*, v. euph. r. 59) priusquam, ante (de tempore). Bʿ. 5. 23 cum ablat. 2) ad orientem.

प्राकार *prâkâra* m. (a r. *kar kr* nisi *kar* [*kṝ*] praef. *pra* + *â*) vallum. Hit. 52. 8.

प्राकृत *prấkṛta* m. (a *prakṛti* s. *a*, v. gr. 580 et 582) homo vilis. Br. 2. 1. Bʿ. 18. 28.

प्राक्तन *prâktana* (fem. -*î*, a *prâk* s. *tana*) prior. Hit. 15. 1.

प्राङ्गण *prâṅgaṇa* n. (r. *aṅg* s. *ana*) area domus, aulea. Hit. 50. 2.

प्राङ्मुख *prâṅmukʿa* (orientem versus vultum habens, e *prâk* pro *prâć* et *múkʿa* os, v. euph. r. 58) qui orientem versus est. Su. 3. 23.

प्राच् *prâć* (quod coram, ex adverso est, e *pra* et *aṅć* ire, v. gr. 197) orientalis.

प्राची *prâćî* f. (a praec. signo fem. *î*) orientalis plaga. Dr. 3. 7.

प्राज्ञ *prâǵṅá* (a *praǵṅâ* sapientia, s. *a*) sapiens, doctus. Dr. 4. 19. N. 17. 42. Bʿ. 17. 14.

प्राञ्जलि *prâṅǵali* (Bah. e *pra* et *aṅǵalí* q. v.) implicatas manus habens. Su. 1. 19.

प्राण *prâṇá* m. (r. *an* spirare, praef. *pra* s. *a*, mutato *n* in *ṇ*, v. ann. ad gr. 94[b]) 1) halitus, spiritus. Bʿ. 4. 28. 2) sensus (videndi cet.). Man. 4. 143. 3) plur., et sing. in initio comp. vita. Br. 2. 4. N. 18. 9. 13. 63. (Cf. gr. φρήν, v. *prâṇapati*; fortasse ὀσ-φραίνομαι, ος = scr. *ut*, v. Benfey I. 120; cambro-brit. *fion* „the breath or respiration, a puff of breath expelled; a sigh", ejecto *r*.)

प्राणपति *pranapati* m. (vitae dominus, e *prâṇá* et *páti*) cor. Dr. 6. 4.

प्राणभृत् *prâṇabʿṛ́t* (e *prâṇá* et *bʿṛt* ferens, gerens) vivus. Hit. 28. 10.

प्राणिन् *prâṇín* (a *prâṇá* s. *in*) qui vitam habet, animans. Bʿ. 15. 14.

प्रातर् *prâtár* adv. (ut mihi videtur, a praep. *pra* producto *a* s. *tar*, ut latinum *subter* a *sub*, *inter* ab *in* etc., v. gr. comp. 293) mane. (Cf. gr. πρωΐ; germ. vet. *frô*, *fruo*; nostrum *frühe*.)

Hosted by Google

प्रातराश *prâtarâśa* m. (e praec. et *âśá* cibus) jentaculum. Dr. 4. 17.

प्रादुस् *prâdús* adv. insep. palam, manifesto. Componitur cum radd. *as* et *b'ú* esse, q. v., ad exprimendum apparere, in conspectum venire, oriri. (Cambro-brit. *fedus* „apparent, manifest, plain".)

प्रान्त *prânta* m. (e *pra* et *ánta*) finis, margo. Ur. 4. 10. Ritu-S. 1. 25.

प्राप्त *prâpta* v. *âp* praef. *pra*.

प्राप्ति *prâpti* f. (r. *âp* adipisci, praef. *pra* s. *ti*) impetratio, adeptio. Br. 1. 17. B'. 2. 13.

प्राय *prâyá* (r. *i* praef. *pra* s. *a*) 1) m. multitudo, abundantia. Lass. 79. 15. 2) in fine compp. similis. Ḥit. 96. 12. Lass. 74. 2. — Instr. *prâyḗṇa* adv. 1) plerumque, vulgo. Mêg'. 85. 2) verisimiliter. Ḥit. 10. 3.

प्रायशस् *prâyaśás* adv. (a *prâyá* s. *śas*) plerumque, vulgo. Mêg'. 10.

प्रायश्चित्त *prấyaśćitta* n. (e *prâyas* et *ćittá*) piaculum. R. Schl. I. 61. 8.

प्रायस् *prâyas* adv. (ut videtur, acc. perditi subst. a r. *i* praef. *pra* s. *as*) i. q. *prâyaśás*. Sâ. 5. 35. Mêg'. 72 et 91.

प्रार्थन *prârt'ana* n. (r. *art'* praef. *pra* s. *ana*) actio appetendi, concupiscendi. In. 5. 1.

प्रार्थना *prârt'anâ* f. (r. *art'* praef. *pra* s. *ana* in fem.) 1) precatio, rogatio, petitio. Śak. 58. 7. 2) desiderium, amor. Śak. 41. 10.

प्रार्थनीय *prârt'anîya* (part. fut. pass. a r. *art'* praef. *pra* s. *anîya*) desiderandus, appetendus. Su. 3. 11.

प्रार्थयितार् -तृ *prârt'ayitâr -tṛ* (r. *art'* praef. *pra* s. *târ tṛ*) concupiscens, appetens. Ḥit. 29. 1.

प्रालेय *prâlêya* n. (r. *lî* c. *â* praef. *pra* s. *a*) pruina. Mêg'. 40.

प्रावृट् *prâvṛṭ* v. sq.

प्रावृष् *prâvṛ́ś* f. (nom. *-ṭ*, a r. *varś vṛś* pluere, c. *â* praef. *pra*) pluviosum anni tempus, duos complectens menses, qui fere Julio et Augusto respondent. Ḥ. 2. 1.

प्रावृषा *prâvṛśâ* f. (r. *varś vṛś* c. *â* praef. *pra* s. *â*) id. Mêg'. 113.

प्रावृषेण्य *prâvṛśḗṇya* (a *prâvṛ́ś* s. *ênya*) ad pluviosum anni tempus pertinens. Ur. 10. 11.

प्रास *prâsa* m. (r. *as* conjicere, praef. *pra* s. *a*) jaculum uncinatum. In. 1. 4.

प्रासाद *prâsâda* m. (r. *sad* ire, c. *â* praef. *pra* s. *a*) palatium. Ḥ. 1. 34. N. 13. 49. 21. 6. 22. 5.

प्राह्ण *prâḥṇa* m. (Karm. e *pra* et *aḥna* dies in fine compp.) dies antemeridianus.

प्रिय *priyá* (r. *prî* diligere, s. *a*) amatus, dilectus, carus, gratus. In. 5. 32. Ḥ. 2. 34. B'. 5. 20. 7. 17. N. 18. 16. Sâ. 5. 95. — Subst. m. 1) amasius. Mêg'. 29. Lass. 25. 13. 2) maritus. Am. (Cambro-brit. *priawd* „a maried person, a spouse".)

प्रियंवद *priyaṅvada* (e *priyá* in acc. et *vadá* dicens, v. gr. 575 s. *a*) gratum dicens, dulciloquus, suaviloquus. In. 4. 11. Su. 1. 5.

प्रियकाम *priyakâma* (Baḥ. e *priyá* et *kấma* desiderium, amor) grati desiderium habens, benevolus. Br. 2. 23.

प्रियकार *priyakâra* (e *priyá* et *kâra* faciens) gratum faciens. Su. 1. 5.

प्रियातिथि *priyâtit'i* (dilectos hospites habens, Baḥ. e *priyá* et *átit'i*) hospitalis. Dr. 3. 8.

प्रियाल *priyâla* m. nomen arboris (Wils.: a tree, commonly Piyal, Buchanalia latifolia, Roxburgh's catalogue, but the name is applied to different trees).

1. प्री *prî* 9. par. âtm. (*tarpaṇê* K. *kântâu tarpaṇê* V.) *prîṇấmi, prîṇḗ*. 1) exhilarare. Maḥ. 3. 4007: *tan mê prîṇâti ḥṛdayam*; B'ar. 2. 58: *prîṇâti yaḱ sućaritâiḱ pitaraṅ sa putraḱ.* — *prîtá* exhilaratus. In. 4. 15. Su. 1. 20. 2) amare. B'. 10. 1: *yat tê ʼham prîyamâṇâya vakśyâmi ḥitakâmyayâ* (amato?). (Ṣend. *frî-nâ-mi*; goth. *frijô* amo, *frijônds* amans, amicus, *fria-thva* fem. amor, quasi scr. *priyatva*, quod e *priyá* formari posset; *faihu-freiks*

Hosted by Google

pecuniam amans, avarus; germ. vet. *friunt* amicus, *fri-du* m., *fri-da* f. pax, *friu-dil*, *fri-del*, *fre-del* amasius, quod cum lit. *prië-telus* amicus, russ. *prijatelĭ* ad comparat. *priyátara* traxerim, mutato *r* in *l*; *frao*, *fraw*, *frô* laetus; *frawí* laetitia; unde denomin. *frawôn*, *frôôn* laetari, *frawjan* exhilarare; slav. ПРИꙗТИ *pri-ja-ti* curo; gr. φίλος, φιλέω, ut videtur, litteris transpositis ΦΙΑ e ΦΑΙ, cum λ pro ϱ; πραΰς, πρᾶος; fortasse lat. *pla-ceo*, *pla-co* nituntur formâ gunatâ *prê* = *prai*, abjecto *i*; fortasse *pius* e *prius* = *priyá*; *lae-tus* e *plae-tus* explicari potest; fortasse *filius*, nisi est e *fidius*, primitive significat amatus, ita ut sit = *priyá*; de cambro-brit. *prïawd* v. *priyá*; de hib. *frith* v. *prî'ti*.)

2. प्री *prí* 4. âtm. gaudere, laetari (proprie pass. praec.). Maḥ. 1. 1070: *príyámahê b'rśan táta*; 2173: *príyatâm ayam*; 4. 275: *príyêrańs têna vâsêna*; Rag'. 15. 30: *paśyan yamunâm ... pipriyê*. — Cum acc. R. Schl. I. 52. 11: *príyêtân tâu parasparam* alter altero (*príyêtâm* omisso augmento pro *apríyêtâm*). Cum terminatione par. Maḥ. 3. 15025: *príyâmô darśanêna vaĥ*. — Caus. *prînáyâmi*, *prînáyê* (v. gr. 470) facere ut quis laetetur, exhilarare. Maḥ. 1. 6414: *vanâni prînayanti naĥ*; 1. 5047: *prînayatê ćakśus tasya saĥ*.

c. *sam* i. q. simpl. R. Schl. II. 48. 18: *kô nv anêna ... sampríyêtâ 'manôǵńêna vâsêna*.

3. प्री *prí* 1. par. âtm. *práyâmi*, *práyê* i. q. *prí* cl. 9.

4. प्री *prí* 10. par. âtm. *prâyáyâmi*, *prâyáyê* (proprie caus. reg. pro anom. *prînáyâmi*, v. 2. *prí*) exhilarare.

प्रीति *prî'ti* f. (r. *prí* s. *ti*) 1) gaudium, voluptas. In. 1. 37. 3. 10. Ḥ. 2. 31. Su. 4. 8. 2) amor, amicitia. Ḥit. 17. 10. 11. 22. 19. (Hib. *frith* f. „service, attendance".)

प्रु *pru* 1. âtm. (*gatâu* K. *sarpaṇê* V.) ire. Cf. *plu*.

1. प्रुष् *pruś* 1. par. (*dâhê* K. *daḥi* V.; ut mihi videtur, e praep. *pra* abjecto *a* et *uś*) urere, ardere. Ṛgv. 58. 2: *pruśitá* flagrans. (Cf. *pluś*, germ. vet. *FRUS* frigere, v. Graff. III. 828, nostrum *frieren*, *Frost*.)

2. प्रुष् *pruś* 9. par. *pruśṇâ'mi* (*snêhanamôćanapûraṇêśu* K. *sêkapûrtyôĥ snêhê* V.) amare, dimittere, implere, conspergere, effundere. Cf. *parś* *prś*, *pûr*.

प्रेक्षणीय *prêkśaṇîya* adj. (part. fut. pass. a r. *îkś* praef. *pra* s. *anîya*, v. euph. r. 94[a]) spectandus, spectatu dignus. In. 5. 13 in comparativo.

प्रेत *prê'ta* v. *i* praef. *pra*.

प्रेत्य *prêtya* adv. v. *i* praef. *pra*.

प्रेप्सु *prêpsu* (a desid. *îps* q. v. praef. *pra* s. *u*) adipiscendi cupidus, captans. B'. 18. 23. N. 5. 2. Dr. 8. 33.

प्रेमन् *prêmán* n. (r. *prí* s. *man*) gaudium, voluptas, amor. In. 2. 23. Mêg'. 45.

प्रेरणा *prêraṇá* f. (r. *îr* praef. *pra* s. *ana* in fem.) missio.

प्रेष् *prêś* v. *iś* praef. *pra*.

प्रेष्य *prêśya* m. (mittendus, e *prêśay* [caus. rad. *iś* praef. *pra*] s. *ya*) servus, famulus, minister. In. 5. 20. N. 17. 33. 21. 30.

प्रेष्यता *prêśyátâ* f. (a praec. s. *tâ*) servitudo. N. 16. 1.

प्रेष्यवधू *prêśyavad'û* f. (Karm. e *prêśya* et *vad'û'* femina) famula, serva. Dr. 6. 9.

प्रोत *prôta* v. *vê* praef. *pra*.

प्रोथ *prôt'á* m. n. nasus (animalis, ut equi, apri). N. 19. 13. A. 3. 19.

प्रौढ *prâuḍ'a* v. *vaḥ* praef. *pra*.

प्लक्ष् *plakś* 1. par. âtm. (*b'akśaṇê*) edere. Cf. *b'akś*.

प्लक्ष *plakśá* m. nomen arboris (Wils.: 1) the waved leaf fig tree, ficus infectoria. 2) another tree, Hibiscus populneoides. 3) the holy fig, Ficus religiosa). N. 12. 4.

प्लव् *plav* 1. âtm. (*gatâu*) ire. (Cf. *plu*, unde *plav* adjecto gunae incremento.)

Hosted by Google

प्लव *plavá* m. (r. *plu* natare, s. *a*) 1) saltus. 2) natatio, natatus. 3) navis. Br. 3. 4. H. 1. 14. Bʿ. 4. 36. (Gr. πλόος, πλοῖον; hib. *falc* „a flood" e *flac*, quod e *flav*? v. *plu.*)

प्लवग *plavaga* m. (e *plavá* saltus et *ga* iens) 1) simia. Ragʿ. 12. 70. 2) rana. Mêd.

प्लवङ्ग *plavaṅga* m. (e *plavá* in acc. et *ga* iens) simia. Am.

प्लवङ्गम *plavaṅgama* (e *plavá* in acc. et *gama* iens) id. Am.

प्लाविन् *plâvín* m. (r. *plu* s. *in*) avis.

प्लिह् *pliḣ* 1. âtm. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

प्लिहन् *pliḣan* m. (ut videtur, a r. *pliḣ* s. *an*) lien. (Gr. σπλήν, σπλάγχνον praefixo σ, nisi *pliḣan* e *spliḣan*; lat. *lien* abjecto *p*.)

प्ली *plî* 9. par. *plînā́mi* ire. Cf. *plu*, *lî*.

प्लु *plu* 1. âtm. interdum par. 1) natare. Maḣ. 2. 2196: *śilâḣ plavantê ... ambʿasi*; A. 6. 5: *tatra ratnasaṅgʿâḣ plavanti*; R. Schl. II. 69. 9: *plavamânaśća ḣradê.* Intens. R. Schl. II. 95. 10: *pôplûyamânân aparân paśya tvaṅ ǵalamadʿyagân* (*puśpasańćayân*). 2) navigare, navi proficisci. M. 36: *sâgaram pupluvê tadâ nâukayâ*; Maḣ. 1. 4207: *plavamânaḣ yadṛććayâ ǵagâma subaḣûn dêśân andʿas têna 'ḍupêna ḣa.* 3) volare (in aëre navigare). Maḣ. 3. 11767: *plavamânâ viḣâyasâ gandʿamâdanam âǵagmuḣ* (*yakśâḣ*); 2. 386: *sabʿâ ... guḣyakâir uḣyamânâ sâ kʿê ... plavamânê 'va dṛśyatê*; v. *plâvín* avis. 4) transsilire. R. Schl. I. 1. 70: *śatayôǵanavistîrṇam pupluvê lavaṇârṇavam*; Maḣ. 3. 11227: *plavataḣ* (transsilientis); 16255: *pupluvê ṡḣam maḣârṇavaṅ śatayôǵanavistîrṇam.* 5) flare. Maḣ. 3. 11070: *plavamânô vâyuḣ.* — Caus. alluere, perfundere. R. Schl. I. 42. 19: *bʿaśmarâśîkṛtân êtân plâvayêl lôkapâvanî* (*gaṅgâ*); 44. 43: *atʿa gaṅgâmbʿasâ tatra plâvitâḣ sâgarâtmaǵâḣ*; Maḣ. 3. 12885: *ǵaladâ gʿôrâḣ ... sarvataḣ plâvayanti ... vasundʿarâm.* — âtm. se lavare. R. Schl. I. 44. 56: *plâvayasva tvam âtmânam ... sadô 'ćitê salilê.* (Cf. *pru*; lat. *PLU*, *pluit*; *fluo*; mutatâ tenui in asp.; fortasse *fundo* e *flundo* adjecto *d* sicut in lit. *plûs-tu* e *plûd-tu*, et sicut *t* adjectum est in island. vet. *FLUT*; insertâ nasali sicut e. c. in *tundo* = scr. *tudā́mi*; *luo* e *pluo*? fortasse *plu-ma* a volando dictum sicut *penna* et nostrum *Feder* a scr. *pat*, q. v.; gr. πλέω e πλέϝω = scr. *plávâmi*, πλεύ-σομαι = scr. *plôśyḗ*; πλύ-νω; mutatâ tenui in aspir. vel mediam: φλύω, βλύω; abjecto π: λούω (?); slav. ПЛОВѪ *plovuń* nato, navigo, inf. *pluti*; *plju* spuere, v. gr. comp. 504; lit. *PLŪD*, *plûs-tu*, nato supra aquam, praet. *plûd-au*; scot. *plucas* „a flux, ventris fluxio"; hib. *plod* „a fleet", *plodaim* „I float"; fortasse *lua*, scot. *lu* aqua, e *plua*, *plu*; scot. *luaineas* „motion, as of a stream"; cf. scr. *plavana*; hib. *luathaim* „I hasten, I move", *luan* „a woman's breast", cf. scr. *payôdʿara*; island. vet. *FLUT* fluere, adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b]; germ. vet. *FLUZ* [*fliuzu*, *flôz*, *fluzumês*] id.; fortasse *FLUG* volare e *FLUW*, v. gr. comp. 19 et Graff III. 760. — Ad caus. *plâvâyâmi* pertinent: lit. *plâuju* eluo, abluo, praet. *plôwiau* = *áplâvayam*; *plauk-iu* nato, cujus *k* e *w* ortum esse videtur sicut lat. *fluc-si*, *fluc-tus* e *fluv-si*, *fluv-tus*; cf. *pluv* τοῦ *pupluvê*; russ. *plâvaju* nato; lat. *plôro* e *plôvo* sicut germ. vet. *birumês* sumus = scr. *bʿávâmas*, v. gr. comp. 20; *fleo* = scr. *plâvâyâmi* ejecto *âv*, *-eo* = scr. *ayâmi*, *-ês* = scr. *ayasi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; *lavo*, λούω e *plavo*, πλούω, nisi, quod minus mihi arridet, pertinent ad *dʿâv*; germ. vet. *flewiu* lavo, *flewitin* lavarent, *ar-flawêm* eluo; v. Graff. III. 740; hib. *falcaim* „I bathe" e *flacaim* pro *flavaim*? mutato *v* in *c*, v. gr. comp. 19.)

Hosted by Google

c. *ab^{c}i* perfundere, obruere. Man. 4. 41: *raǵasâ 'b^{c}iplutân nârîm* menstruis pollutam mulierem.

c. *ab^{c}i* praef. *sam* id. Man. 4. 42: *raǵasâ samab^{c}iplutâm (nârîm).* — Trop. Maḥ. 3. 2016: *sarvân śôkaǹ samab^{c}ipupluvê.*

c. *ava* desilire. Dr. 6. 10: *rat^{c}âd avaplutya.*

c. *â* 1) natare. A. 6. 20: *âplavanta gatâiǹ sattvâiǹ matsyâǹ śatasaḥasraśaǹ.* 2) submergere, lavare. Maḥ. 3. 8514: *âplutya gâtrâṇi.* Se submergere, se lavare. Man. 11. 202: *saćêlaǹ ... âplutya.* — *âpluta* qui se submersit, se lavavit. In. 1. 20: *gaṅgâyâm âplutaǹ*; 2. 5: *anâplutâis tîrt^{c}êśu*; trop. N. 18. 12. 22. 29: *vyasanâpluta* in calamitate submersus. — Cum acc. loci: se immergere. Man. 5. 77: *savâsâ ǵalam âplutya.* — Caus. 1) facere ut aliquis se lavet. Maḥ. 1. 7334: *kṛśṇâm âplâvya.* 2) humectare. Man. 3. 244: *annâdyam ... âplâvya vâriṇâ*; trop. Man. 11. 97. 3) transsilire (v. *plu* sens. 3). R. Schl. I. 16. 24: *âplâvêyur maḥârṇavân (vânarâǹ).*

c. *â* praef. *sam* irrigare. N. 4. 13: *samâplutâb^{c}yân nêtrâb^{c}yâǹ śôkaǵênâ 't^{c}a vâriṇâ.*

c. *ut* subsilire. Ḥit. 27. 13. 111. 4. Ritu-S. 1. 18.

c. *upa* perfundere, obruere; invadere, irruere. R. Schl. II. 7. 13: *upaplutam ag^{c}âug^{c}êna*; Man. 4. 118: *ćâurâir upaplutê grâmê*; Rag^c. 10. 5: *dêvâǹ pâulastyôpaplutâǹ* (schol. *râvaṇênôpadrutâǹ*); 14. 64.

c. *pari* circumfluere. Maḥ. 3. 12884: *pṛt^{c}ivî ... salilâug^{c}apariplutâ*; N. 24. 7: *aśrupariplutaǹ*; 24. 46: *śôkapariplutaǹ.*

c. *pari* praef. *ab^{c}i* id. M. 9.

c. *vi* 1) circumagi. Ḥit. 79. 10: *akarṇad^{c}ârâ ǵalad^{c}âu viplavêtê 'ha nâur iva.* 2) confundi. Maḥ. 2. 1429: *viplutâćâ 'sya ... budd^{c}iǹ*; 1430: *tasya viplavatê budd^{c}iǹ.* 3) concumbere cum aliquâ, *vipluta* qui concubuit. Man. 8. 277: *brâḥmaṇyâ guptayâ saḥa viplutâu (vâiśyapârt^{c}ivâu)*; 2. 249: *aviplutaǹ.* — Caus. divulgare, profanare (arcanum). Man. 11. 198: *vêdaǹ viplâvya* (schol. *anad^{c}yâpyaǹ vêdam ad^{c}yâpya*).

c. *sam* 1) confluere. B^c. 2. 46: *udapânê sarvataǹ samplutôdakê.* 2) perfundere, obruere, implere. A. 2. 12: *ḥarśasamplutam.* — Caus. inundare. R. Schl. I. 44. 34: *gaṅgâ samplâvayâmâsa yaǵńavaṭam.*

1. प्लुष् *pluś* 1. et 4. par. urere. Râm. II. 79. 20: *agnipluśṭa.* Vid. *pruś* et cf. *plus.*

c. *ut* comburere. Ritu-S. (Lass.) 1. 22: *vanadâḥôtpluśṭaśaspaprarôḥâǹ ... vanântâǹ.*

2. प्लुष् *pluś* 9. par. 1) i. q. *pruś* cl. 9. 2) urere. B^{c}aṭṭ. 20. 34: *pâpam pluśṇâtu vâ 'nalaǹ*; 20. 37: *mâ pluśâṇa vaḥnê.*

प्लुस् *plus* 4. par. (*dâḥavib^{c}âgayôǹ* K. *dâḥavib^{c}âgê* V.) urere, distribuere. Vid. *pluś.*

प्लेव् *plêv* 1. âtm. (*sêvanê* K. *sêvê* V.) servire, ministrare, colere, venerari. Cf. *pêv, mêv.*

प्सा *psâ* 2. par. (*b^{c}akśaṇê*) edere. B^{c}aṭṭ. 15. 6: *mâǹsam apsâsît.* (Cf. *b^{c}as*, unde in dialecto vêd. forma reduplicata *baps*, v. Westerg.; germ. vet. *spîsa* cibus.)

प्सान *psâna* n. (r. *psâ* s. *ana*) cibus. Am.

Hosted by Google

फ p'.

फक्क् p'akk 1. par. (*nîćâirgatâu* K. *asadvyavahârê śanâirgatâu* V.) repere, tarde incedere, improbe agere.

फण् p'aṇ 1. par. (*gatâu*) ire, se movere. — Caus. 1) *p'aṇâyâmi* facere ut aliquis se moveat. 2) *p'âṇâyâmi* pingue lactis auferre. K.: *p'âṇayati dugd'am* „he skims the milk".

फण p'aṇá m. n. (r. *p'aṇ* s. *a*) crista expansa in collo serpentis Cobra di Capella dicti. Rag'. 10. 7. 12. 98. Ritu-S. 1. 13.

फणा p'aṇâ f. (fem. praec.) id.

फणिन् p'aṇín m. (a *p'aṇá* vel *p'aṇâ* s. *in*) serpens. Ritu-S. 1. 13. 18.

1. फल् p'al 1. par. findi, dirumpi, dissilire. R. Schl. II. 61. 9: *hṛdayam mê ... p'alatî 'dań sahasrad'â*; 64. 21: *p'alên mûrdd'âća tê râǵan sadyań śatasahasrad'â*; Dêv. 3. 7: *tasyâń k'aḍgô b'uǵam prâpya pap'âla.* — Part. perf. pass. *p'ullá* (Pâṇ. VIII. 2. 55) per assimil. e *p'ulna*, attenuato *a* in *u*, cf. *p'ull.*

c. *ut*: *utp'ulla* expansus, late apertus; e. c. *utp'ullalôćana.* In. 2. 26. Br. 3. 21. — Caus. distendere, diducere, late aperire, e. c. oculos. H. 3. 16: *utp'âlya vipulê nêtrê.*

c. *pra*: *prap'ulla* floridus. Mah. 5. 436: *padmâni prap'ullâni*; v. *pull.*

2. फल् p'al 1. par. proferre, producere (fructum), fructum edere. Hit. 70. 20: *palanty amṛtasêkê spi na pat'yâni viśadrumâń*; trop. Man. 4. 172: *nâ 'd'armaś ćaritô lôkê sadyań p'alati gâur iva*; Mah. 1. 3275: *ad'yâpayiśyâmi tu yan tasya vidyâ p'aliśyati*; Hit. 58. 18: *virudd'an tê p'aliśyati.* — Pass. impers. Hit. 21. 13: *p'alitan tâvad asmâkań kapaṭaprabandênâ.* (Cambro-brit. *pâl* „a spread", *palad* „a spreading or shooting out", *paladu* „to spread or shoot out".)

फल p'ála n. (r. 2. *p'al* s. *a*) 1) fructus. N. 20. 9; trop. N. 13. 22 (v. 2. *p'al*). 2) cuspis sagittae; v. *p'alín.*

फलक p'alaka n. scutum, parma. Am.

फलवन्त् p'alavant (a *p'alá* s. *vant vat*) fructibus praeditus. N. 20. 6. Rag'. 4. 44.

फलसंस्थ p'álasańst'a (Tatp. e *p'alá* et *sańst'a* qui stat cum aliquo) cum fructu conjunctus, scopum consecutus. Br. 3. 13.

फलित p'alitá (a *p'alá* s. *ita*, v. gr. 584. 11) fructibus praeditus. H. 1. 11.

फलिन् p'alín (a *p'alá* s. *in*) 1) id. Lass. 52. 17. 2) cuspide praeditus. Rag'. 7. 42.

फल्गुन p'âlguna n. cognomen Arǵuni.

फाल p'âla m. (r. 1. *p'al* s. *a*) vomer. Mêd.

फुल्ल् p'ull 1. par. (ut videtur, denom. a *p'ullá*, v. 1. *p'al*) se expandere (de floribus); florescere. (Cf. gr. φύλλον = *p'ullá*, v. 1. *p'al*; lat. *folium*; *flôs*, *flôris* e *flôv-is*, a *flu* per metath. e *ful*? sicut *plôro* = scr. *plâvâyâmi* a *plu* q. v.; anglo-sax. *blôvan* florere; germ. vet. *bluôn*, *pluôn* id.; *blô-mo*, them. *blô-mon*; goth. *blô-ma*, them. *blô-man*, flos, suff. *man* = scr. *mâna*, gr. μενος, part. praes. med.)

फुल्ल p'ullá v. *p'al.*

फेन p'ếna m. spuma. Hit. 3. 2. (Slav. *pêna* id.)

फेनवन्त् p'ênavant (a praec. s. *vant vat*) spumosus. A. 6. 2.

फेनिन् p'ênín (a *p'ếna* s. *in*) spumans, spumosus. H. 2. 11

फेनिल p'ênilá (a *p'ếna* s. *ila*) id. Rag'. 13. 2.

फेल् p'êl 1. par. i. q. *pêl.*

Hosted by Google

ब *b.*

बंह् *banh* vel वंह् *vanh* 1. âtm. (*vrdd'âu* K.; scribitur *bah*, *vah*, gr. 110[a]) crescere. (Cf. *varh vrh*, quod e *vard' vrd'*, ita *banh*, *vanh* e *band'*, *vand'* cum *n* pro *r*; v. *bahú* = βαθύς et cf. βένθος, βάθος.)

बंहिष्ठ *banhiśt'á* superl. a *bahulá*, v. gr. 226.

बंहीयांस् *bánhîyâns* compar. a *bahulá*, v. gr. 226.

बट् *bat* v. *vat.*

बठ् *bat'* v. *vat'.*

बण् *ban* 1. par. (*śabdê*) sonare. Cf. *b'an*, *d'van*, *d'ran*, *d'van*, *svan.*

बणिज् *baníǵ* vel वणिज् *vaníǵ* m. (nom. *-k*, r. *pan* mutato *p* in *b* vel *v*, s. *iǵ*) mercator. N. 12. 131.

बण्ट् *bant* v. *vant.*

बद् *bad* 1. par. (*st'âiryê*) firmum esse. Cf. 3. *pad.*

बद्ध *badd'á* v. *band'.*

1. बध् *bad'* 1. âtm. (*band'anê* K. *nindê band'ê* V.) ligare, vituperare, spernere; v. *band'.*

2. बध् *bad'* 10. par. *bâd'âyâmi* (*sanyamanê* K. *band'ê* V.) ligare; v. *band'.*

3. बध् *bad'* v. *vad'.*

बध *bad'a* v. *vad'a.*

बधिर *bad'irá* (ut videtur, a r. *band'* s. *ira*) surdus. Am. (Hib. *bodhar*, cambro-brit. *byzar*, armor. *byzar* id.)

बधू *bad'û* v. *vad'û.*

बधैषिन् *bad'âiśin* v. *vad'âiśin.*

बन् *ban* v. *van.*

1. बन्ध् *band'* 9. par. interdum âtm. (*bad'nâmi*, *bad'nê*, v. gr. 347) pass. *bad'yê* (gr. 455), part. *badd'á.* 1) ligare, alligare, religare. Sâ. 5. 17: *yamas tu tam ... badd'vâ*; M. 47: *himavatah śrngê nâvam bad'nîta*; A. 5. 13: *baband'acâi 'va mê mûrdd'ni kirîtam*; R. Schl. II. 74. 29: *raǵǵum badd'vâ 't'avâ kant'ê*; Mah. 3. 10727: *band'iśyê sêtunâ gangâm*; B'. 4. 14: *karmab'ih sa na bad'yatê*; M. 48: *sâ (nâuh) badd'â tatra.* Figere, defigere, e. c. animum, oculos. Rag'. 6. 36: *tasmin ... baband'a sâ na ... b'âvam*; 3. 4: *baband'a manah*; Śak. 43. 7: *lakśam badd'vâ.* 2) capere, prehendere. Hit. 16. 22: *bad'yantê nipunâir agâd'asalilân matsyâh samudrât.* 3) producere. Rag'. 12. 69: *kâlê k'alu samârabd'âh p'alam bad'nanti nîtayah* (schol. *ǵanayanti*). — Caus. ligandum curare. Rag'. 12. 70: *sa sêtum band'ayâmâsa plavagâih.* (Cf. *bund'*, goth. *BAND* ligare, *binda*, *band*, *bundum*; fortasse anglo-sax. *fas-t*, *faes-t*; island. vet. *fas-t*; nostrum *fes-t* firmus, fixus = scr. *badd'á*; ṣend. *baś-ta* ligatus, v. gr. comp. 102; gr. ΠΙΘ, mutatâ mediâ in tenuem sicut in ΠΑΘ = scr. *bad'*, *bâd'*, attenuato α in ι sicut in goth. *binda*; πεῖ-σ-μα, πείθω; lat. *fî-lum* pro *fid-lum*, *fû-nis* pro *fud-nis*, *fid-es*, *fîd-o* pro *feido* = πείθω, *foed-us* = *foid-us*, regressâ aspiratione, v. gr. comp. 104[a]), Ag. Benary „Römische Lautlehre", p. 190, cf. Pott. I. 251; lit. *bandà* pecus, a ligando dictum sicut scr. *paśú* a *paś*; slav. ВАЗ *vańs*, inf. *vanśati* ligare. Vid. *band'á*, *bánd'ana*, *bánd'u.*)

c. *anu* 1) ligare, alligare. R. Schl. I. 72. 8. Dêv. 1. 22. 2) adhaerere. Hit. 24. 20: *b'angê 'pi mrnâlânâm anubad'nanti tantavah.* 3) durare. N. 13. 31: *nâ 'nubad'nati kuśalam.*

c. *â* illigare. R. Schl. II. 96. 31. Mêg'. 9.

c. *ni* 1) ligare, adstringere. B'. 9. 9. 14. 7. N. 16. 8. Mah. 4. 982.

c. *pari* id. Trop. R. Schl. II. 58. 11: *vâćâ ... vâśpaparibadd'ayâ.*

Hosted by Google

c. *prati* id. Trop. Rag'. 1. 79: *pratibad'nâti ḥi śrê-yaḱ pûgyapûgâvyatikramaḱ.*

c. *sam* id. A. 8. 7. — Caus. alligandum curare. R. Schl. I. 62. 24.

2. बन्ध् *band'* 10. par. ligare. R. Schl. II. 84. 4: *band'a-yiśyativâ pâśâir at'avâ 'smân bad'iśyati.*

बन्ध *band'á* m. (r. *band'* s. *a*) nexus, vinculum. B'. 2. 39. 18. 30. Rag'. 6. 81. (Cf. hib. *bad* „a bunch, bush, cluster, tuft, thiket"; armor. *bód* „touffe, buisson, trousseau".)

बन्धकी *band'akî* f. (a *band'aka*, quod a r. *band'* s. *aka*) femina impudica, adultera, meretrix. Ḥit. 86. 4.

बन्धन *bánd'ana* n. (r. *band'* s. *ana*) 1) alligatio. M. 49. 2) vinculum. Rag'. 3. 30. 12. 76. (Goth. *bindan* ligare; hib. *badan* „a tuft of trees, a tuft of hair".)

बन्धु *bánd'u* m. (r. *band'* s. *u*) 1) affinis, cognatus. Br. 1. 23. N. 16. 18. 30. 2) amicus. B'. 6. 5. 9. (Cf. hib. *badh* „love, friendship".)

बन्धुकाम *band'ukâma* (Baḥ. e *bánd'u* et *kâ'ma* amor, desiderium) erga propinquos amorem habens. Br. 1. 23.

बन्धुर *band'urá* (r. *band'* s. *ura*) iniquus, undatus, undulatus. Rag'. 13. 47.

बन्ध्य *band'ya* (r. *band'* s. *ya*) sterilis. Rag'. 1. 70. Ḥit. 4. 21.

बभ्र् *bab'r* et वभ्र् *vab'r* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.; ut videtur, forma redupl.; cf. *b'ram*) ire, errare. Ḥit. 82. 13: *vayam ... and'â iva ba-b'râmaḱ.*

बभ्रु *bab'rú* 1) fem. *u* et *û*) flavus, rutilus. Rag'. 15. 16. 19. 25. 2) m. ichneumon. Lass. 46. 3.

बर् (बॄ) *bar* (*bṝ*) v. *var* (*vṝ*).

बर्ब् *barb* 1. par. (*gatyâm*) ire, se movere; v. *pamb.*

बर्बर *barbara* stultus, stupidus, baro. Ḥit. 50. 8. (Cf. lat. *baro.*)

1. बर्ह् *barḥ* vel वर्ह् *varḥ* 1. et 10. par. (*vad'ê dîptâu*) ferire, occidere, lucere; cf. *varḥ vṛḥ*, *balḥ.*

c. *ni* in dial. vêd. prosternere. Ṛgv. 100. 18: *dasyûn ... ḥatvâ pṛt'ivyâń śarâ nibarḥît* „hostes feriendo humi tela prostravit".

2. बर्ह् *barḥ* vel वर्ह् *varḥ* 1. par. (*smṛtiḥiṅsâdâ-navâkśu*) meminisse; ferire, laedere, occidere; dare; loqui; cf. *varḥ vṛḥ*, *balḥ.*

3. बर्ह् *barḥ* vel वर्ह् *varḥ* 1. âtm. (*śrêś'ṭ'ê*) excellere; cf. *balḥ.*

1. बल् *bal* 1. par. (*d'ânyâvarôd'ê* K. *d'ânyâvarôd'ê gîvanê* V.) opulentiam, fortunam alicujus impedire, perturbare; vivere.

2. बल् *bal* 1. âtm. (*dânavad'anirûpêśu*) abscindere (*dâna* a *dô*?); ferire, occidere; explorare, investigare; cf. *b'al* 1. âtm., *bil*, *b'il.*

3. बल् *bal* 10. par. *bâlâyâmi* (*b'ṛtâu* K.) sustentare, nutrire. K.: *bâlayati bâlam pitâ*; cf. *b'ar b'ṛ.*

4. बल् *bal* 10. par. *balâyâmi* (*nirûpaṇê* K. *nirûpê* V.) explorare, investigare; v. 2. *bal.*

बल *bála* (r. *bal* s. *a*) 1) n. vis, robur. In. 4. 8. Ḥ. 4. 41. 2) n. exercitus. N. 2. 11. 17. 22. 3) m. nom. pr. Dâityi, quem Indrus occidit. (Cf. lat. *valor*, *validus*, *valeo*, cum praep. *de*: *debilis.*)

बलवत् *bálavant* (a praec. s. *vant vat*) 1) adj. vi, robore praeditus, robustus, fortis. Ḥ. 1. 8. 42. 2. 12. 2) adv. *bálavat* valde. A. 7. 24.

बलाका *balâkâ* v. *valâkâ.*

बलाहक *balâḥaka* m. nom. pr. Dr. 2. 13.

1. बलि *balí* m. (r. *bal* s. *i*) 1) nutrimentum, cibus. Rag'. 2. 24. 2) tributum. Rag'. 1. 18. 3) sacrificium. 4) nom. pr. Dâityi. A. 5. 16.

2. बलि *bali* f. (r. *bal* s. *i*) ruga.

बलिन् *balín* (a *bal* s. *in*) vi, robore praeditus, fortis, robustus. Ḥ. 4. 14.

बलिभ *balib'a* (a *bali* s. *b'a*) rugosus.

बलिष्ठ *bális'ṭ'a* superl. a *bálavant* vel *balín*. Etiam sensu compar. (v. gr. 227). Rag'. 17. 59: *balis'ṭ'aś cêt parasmât.*

Hosted by Google

बली *balî* f. i. q. *bali* f. Mah. 1. 3467.

बलीयांस् *bálîyâṅs* (compar. a *bálavant* vel *balín*, v. gr. 227) valde fortis. H. 4. 8.

1. बल्ह् *balh* vel वल्ह् *valh* 1. âtm. i. q. 2. *barh* et 3. *barh*.

2. बल्ह् *balh* vel वल्ह् *valh* 10. par. (*tvisi*) splendere. Cf. 1. *barh*.

बहिस् *bahís* v. *vahís*.

बहु *bahú* (fem. -*vî* vel -*u*, scribitur etiam *vahú*, r. *baṅh* vel *vaṅh* ejectâ nasali, s. *u*) multus. Sâ. 1. 11. — Adv. multum. N. 13. 64. (Gr. βαθύς; παχύς v. gr. comp. 87. 1; cf. lat. *pro-fundus*, v. *baṅh* et Benfey II. 67.)

बहुतिथ *bahutitʿá* (a praec. s. *titʿa*) multus (de tempore). N. 13. 2. 61. Sâ. 4. 1.

बहुधा *bahudʿâ* (a *bahú* s. *dʿâ*) multipliciter. N. 10. 13. Bʿ. 9. 15. 13. 4.

बहुपत्नीकृत् *bahupatnîkrt* (multas uxores faciens, e *bahupatnî* [*bahú* et *pátnî* uxor] et *krt* faciens) multas uxores in matrimonium ducens. Br. 2. 34.

बहुमान *bahumâna* m. (r. *man* praef. *bahú* magnifacere, v. gr. 585, s. *a*) observantia, cultus. A. 4. 56.

बहुल *bahulá* (a *bahú* s. *la*) 1) multus. N. 13. 13. 2) niger, obscurus. Ragʿ. 11. 15.

बहुविध *bahuvidʿa* (Bah. e *bahú* et *vidʿa* vel *vidʿâ* genus, species, modus) multimodus, multifarius, varius. Br. 3. 20. Bʿ. 4. 32.

बहुशस् *bahuśás* adv. (a *bahú* s. *śas*) multum, saepe. N. 18. 7. 23. 22. Sâ. 5. 84.

बह्वाश्चर्य *bahvâśćarya* (Bah. e *bahú* et *âśćarya* miraculum) multa miracula, multa mirabilia habens. In. 5. 14.

बाड् *bâḍ* vel वाड् *vâḍ* 1. âtm. (*âplâvê*) lavare, se lavare, se baigner. K.: *bâḍatê* (*vâḍatê*) *gaṅgâyâm muniḣ*. (Germ. vet. *bad* balneum, *badôn* se lavare; lat. *bal-neum* cum *l* pro *d*; gr. βαλανεῖον.)

बाण *bâṇa* v. *vâṇa*.

बाणिज्य *bâṇiǵya* v. *vâṇiǵya*.

बाणी *bâṇî* v. *vâṇî*.

बाध् *bâdʿ* v. *vâdʿ*.

बाधा *bâdʿâ* v. *vâdʿâ*.

बान्धव *bândʿavá* m. (a *bándʿu* s. *a*, v. gr. 580 et 582) affinis, cognatus. H. 1. 42. Bʿ. 2. 23.

बाल *bâlá* m. (r. 3. *bal* nutrire, s. *a*) 1) puer, parvulus, infans. Collective, in plur. vel initio compos.: pueri, parvuli, infantes (utriusque sexus). Br. 1. 28. 3. 7. N. 12. 123. Sâ. 2. 8. 2) pilus. 3) cauda. Ragʿ. 9. 66. Mêgʿ. 54. — Adj. infans, aetate parvus, juvenis, novus, novellus, recens. Ur. 75. 13: *bâlam ivê 'ndum*; Ragʿ. 3. 22: *bâlaćandramâḣ*; Śak. 8. 9: *bâlaviṭapibʿyaḣ*. (Lit. *wála-s* pilus caudae equi; v. sq.)

बालक *bâlaka* (a praec. s. *ka*) puer, parvulus. N. 9. 23. (Hib. *ballach* „a boy".)

बालखिल्य *bâlakʿilya* m. Geniorum genus pollicis magnitudinem aequans (Wils.: a divine personage of the size of the thumb; sixty thousand of whom were produced from the hair of Brahma's body). Su. 3. 5.

बालपुत्र *bâlaputra* (e *bâlá* et *putrá*) parvulos liberos habens. Br. 2. 10. Sâ. 2. 8.

बालभाव *bâlabʿâva* m. (e *bâlá* et *bʿâvá* existentia, natura) infantia, pueritia, puerilis aetas. N. 13. 40.

बाला *bâlâ* f. (fem. vocis *bâlá*) 1) puella, parvula. Br. 1. 30. 2. 14. 2) femina. H. 4. 4. Br. 1. 30.

बालातप *bâlâtapa* m. (e *bâlá* novus, recens, et *âtápa* solis ardor) sol novus, sol oriens. Ragʿ. 6. 60: *bâlâtaparaktasânuḣ*. Sic etiam cum Mêdʿâtitʿi hoc vocabulum intelligimus apud Man. 4. 69. (V. sq. et cf. Holzmann, Thierkreis p. 10 sq.)

बालार्क *bâlârka* m. (e *bâlá* et *arka* sol) id. R. Schl. II. 96. 19.

बालिश *bâliśa* (ut videtur, a *bâlá* s. *iśa*, quod fortasse ex *ika*) imperitus, rudis, stultus, stolidus. Dr. 9. 8.

बालुका *bâlukâ* f. arena, glarea. Mah. 3. 10723.

Hosted by Google

बाल्य *bâlyá* n. (a *bâlá* s. *ya*) infantia, pueritia. N. 24. 12. Trop. insania, stultitia. Dr. 5. 6.

बाह् *bâh* v. *vâh*.

बाहु *bâhú* vel वाहु *vâhú* m. (si *vâhú* primitiva esset forma, deducendum esset a r. *vah* vehere, ferre; forma *bâhú* autem sustentatur ṣendico بازو *bâṣu*, gr. βραχίων, lat. *brachium*) brachium. In. 2. 24. (Gr. πῆχυς, mutatâ mediâ in tenuem, v. gr. comp. 87. 1, βραχίων, lat. *brachium* insertâ liquidâ sicut in *frango*, ῥήγνυμι, goth. *BRAK* = *b'anǵ*, nisi formae sanscritae *bâhú*, *b'anǵ* mutilatae sunt e *brâhu*, *b'ranǵ*.)

बिट् *biṭ* v. *viṭ*.

बिन्द् *bind* 1. par. (*ansé*; scribitur *bid*, gr. 110[a]) dividere, findere. Cf. *b'id*, *bil*.

बिभक्षयिष् *bib'akšayiš* desid. a r. *b'akš*.

बिम्ब *bimba* v. *vimba*.

बिल् *bil* 6. et 10. par. (*b'êdanê*) findere. Cf. *b'il*, *bind*, *b'id*.

बिस् *bis* 4. par. (*kšêpê*) jacere, conjicere, mittere.

बीभत्स् *bîb'ats* desid. a r. *bad'*, v. gr. 553.

बीभत्सु *bîb'atsú* (a praec. s. *u*) cognomen Arǵuni. A. 3. 1 (ubi *bîb'atsur* pro *bi-* legendum). Maḥ. 3. 551.

बुक्क् *bukk* 1. et 10. par. (*śvasvanâu* K. *śvâdiśabdê* V.) latrare.

बुट् *buṭ* 1. et 10. par. (*hinsê*) ferire, occidere, laedere.

बुड् *buḍ* 6. par. (*sanvaraṇê* K. *utsargasanvṛtâu* V.) tegere, emittere, relinquere. Cf. *baḍ*, *b'unḍ*, *ćuḍ*.

बुद् *bud* 1. par. âtm. (*niśâmanê*) audire. Cf. *bund*, *bund'*, *bud'*.

बुद्ध *budd'á* v. *bud'*.

बुद्धि *budd'i* f. (r. *bud'* s. *ti*) 1) animus, mens, intellectus. N. 5. 12. 24. 15. 5. Sâ. 2. 29. B'. 2. 41. 44. 53. 3. 40. 42 (*manasas tu parâ budd'iḥ*). 2) sententia, consilium. N. 3. 25. 26. 10. 25. 12.

बुद्धिमत् *budd'imant* (a praec. s. *mant mat*) mente, intellectu praeditus, sapiens. Sâ. 2. 14. B'. 4. 18.

बुध् *bud'* 4. par. âtm. etiam 1. par. âtm. 1) cognoscere, percipere. N. 22. 4: *prativâkyanća ... bud'yêt'âḥ*; Maḥ. 2. 2506: *budd'yâ bud'yên navâ bud'yêd ayam*; 3. 557: *tâm abud'yad amêyâtmâ balavân ... paryapṛććata tâm b'îmaḥ*. 2) scire. H. 4. 42: *na tvâm bud'yâmahê vayan samêtam b'îmarûpêna rakšasâ*; Dr. 6. 15: *na bud'yatê nât'avatîm ihâ 'dya vahiśćaran hṛdayam pâṇḍavânâm*; 8. 25: *na bubôd'a hatan sûtan sa râǵâ bâhuśâlinâ*. — *budd'á* doctus, sapiens. Br. 2. 27. 3) nosse. Maḥ. 1. 5148: *nâ 'bud'yantaća tan ǵanâḥ*. 4) putare. Râm. I. 50. 13: *tâni varšâṇy atîtâni bubôd'âi 'kam ahar yat'â*. 5) (âtm.) expergisci. R. Schl. I. 46. 19: *tatô ditir abud'yata*; N. 10. 17: *naća bud'yêta mê priyâ*; 13. 19: *damayantîća bubud'ê*. — Caus. 1) certiorem facere, docere, nuntiare. M. 28: *bôd'ayâmy adya yat tê hitam anuttamam*; B'. 10. 9: *bôd'ayantaḥ parasparam*. 2) expergefacere. H. 2. 35: *suk'asuptân ... na b'ayâd bôd'ayišyâmi*. (Cf. *bud*, *bund*, *bund'* audire; ṣend. [zend] *bud'* videre, [zend] *bûid'yê* video, [zend] *bûidyôimaid'ê* videamus, v. gr. comp. 41. 472; lit. *bundù* vigilo, *budrùs* vigil, vigilans, *nu-bundù* expergiscor, praet. *nu-budau*; *pa-budinu* expergefacio; russ. *bdju* vigilo, *bodrüi* vigil; slav. *buditi* expergefacit = caus. *bôd'ayati*, v. gr. comp. 562; goth. *BUD* jubere, mandare, *biuda*, *bauth*, *budum* [nostrum *biete*, *ge-biete*], *ana-bus-ns*, *ana-buz-ns* mandatum, v. *bud'* praef. *prati* caus. jubere; ita a *ǵnâ* scire *ab'yanuǵnâ* mandare; gr. ΠΥΘ, πυνθάνομαι, ἐπυθόμην mutatâ mediâ in tenuem, v. *band'*; lat. *puto*, v. gr. comp. 87. 1.

c. *anu* 4. âtm. 1) comperire, cognoscere. Maḥ. 3. 14799: *anubud'yêta nṛpô 'smâkan ćikîršitam*. 2) recordari. Maḥ. 1. 4874: *sa tu kâmaparîtâtmâ tan śâpam nâ 'nvabud'yata*. 3) expergisci. Maḥ. 1. 5024: *daśṭô 'nvabud'yata*.

Hosted by Google

c. *ava* 4. âtm. 1) sentire, percipere, animadvertere. Mah. 1. 5051: *susrâva rêtô ssya saća tan nâ 'vabudʹyata.* 2) scire. R. Schl. II. 74. 10: *kin nâ 'vabudʹyasê krûrê niyatam bandʹusańśrayam ǵyêśtʹam pitṛsamań râmam.* 3) cognoscere. Mah. 2. 1371: *dʹarmam avabudʹyêta*; 3. 1363: *tvâń ćêt śrutvâ tâta tatʹâ ćarantam avabʹôtsyantê bʹaratânâń ćarâń.* 4) expergisci. Râm. II. 72. 50: *kaććit kâlê svabudʹyasê.* — Caus. certiorem facere. Mah. 1. 5811: *asmân avabôdʹayat.*

c. *ava* praef. *sam* 4. âtm. intelligere. R. Schl. II. 9. 31: *nâ 'hań samavabudʹyêya ... râǵńaś ćikîrśitam.*

c. *ni* 1. par. interdum âtm. 1) comperire, percipere, cognoscere, praesertim in 2. pers. imper. N. 22. 6: *damayantyâ vaćań ... nibôdʹa*; Sâ. 5. 28: *vaćô nibôdʹa mê*; 6. 13: *satyam êtan nibôdʹa tvam*; Man. 1. 119: *idam matsakâśân nibôdʹata*; Mah. 1. 1353: *nibôdʹasva.* 2) scire. N. 12. 43: *râǵaputrîn nibôdʹa mâm.*

c. *pra* 1) 1. âtm. expergefacere. Mah. 3. 10653: *vyâǵʹrań śayânam prati mâ prabôdʹa.* 2) 4. âtm. expergisci. Hit. 107. 13: *sûryôdayê prabudʹyatê.* — Caus. 1) certiorem facere. Ragʹ. 3. 68. 2) expergefacere. H. 2. 34. 3. 6. 4. 2.

c. *prati* 4. âtm. expergisci. R. Schl. II. 14. 50. Etiam par. Mah. 1. 5053: *tan dṛśṭvâ pratibudʹyantam.* — Caus. 1) certiorem facere. Ragʹ. 1. 74. 2) mandare, jubere. R. Schl. II. 52. 35: *râmêṇa sumantrań pratibôdʹitań.* 3) expergefacere. R. Schl. II. 65. 12: *bʹartâram pratyabôdʹayan.*

c. *vi* 4. âtm. expergisci. Mah. 2. 162: *kaććit kâlê vibudʹyasê*; H. 4. 24: *tayôń śabdêna mahatâ vibuddʹâs tê.*

c. *sam* 4. âtm. par. 1) nosse. Mah. 2. 1498: *kasmân na sambudʹyêta ... sasurâsuralôkânâm aśêśêṇa manôgatam.* 2) intelligere, sapere. Mah. 2. 2187: *na manda sambudʹyasê.* — Caus. monere. Mah. 1. 1427: *yuśmân sambôdʹayâmy êśa yatʹâ na sa harêd balât.*

c. *sam* praef. *prati* resipiscere. Mah. 12519: *sô 'ham âiśvaryamôhêna ... patitań pratisambuddʹań.*

बुध *budʹá* (r. *budʹ* s. *a*) 1) sciens, sapiens, doctus. Br. 3. 5. 2) nom. pr. Ur. 93. 12.

बुन्द् *bund* 1. par. âtm. (*niśâmanê*) audire. Cf. *bud*, *budʹ*, *bundʹ*.

1. बुन्ध् *bundʹ* 1. par. âtm. id.

2. बुन्ध् *bundʹ* 10. par. (*bandʹê*) ligare. (Cf. *bandʹ*, unde *bundʹ* attenuato *a* in *u* sicut in linguâ goth. *bundum* ligavimus a *band* ligavi.)

बुभुक्षा *bubʹukśâ* f. (a desid. r. *bʹuǵ* edere, s. *â*) fames. Hit. 35. 11.

बुल् *bul* 10. par. (*maǵǵanê*) mergi, submergi.

बुस् *bus* 4. par. (*utsargê*) dimittere. Cf. *byus*, *vyus*.

बुस्त् *bust* 10. par. 1) venerari. 2) spernere. Cf. *pust.*

बोधन *bôdʹana* n. (r. *budʹ* s. *ana*) notio, cognitio, scientia. Ragʹ. 9. 49.

ब्युस् *byus* 4. par. (*hânê*) relinquere. Cf. *bus*, *vyus*.

ब्रह्मचर्य *brahmaćárya* n. (e *bráhman* et *ćarya*, quod seorsum non invenitur et vitae rationem significare videtur, a *ćar* ire, facere, s. *ya*) castimoniae vel coelibatus votum, castimonia. In. 4. 10.

ब्रह्मचारिन् *brahmaćârín* m. (e *bráhman* et *ćârin* iens, agens) coelibatus voto obstrictus. Sâ. 1. 5. A. 2. 17. Bʹ. 6. 14.

ब्रह्मण्य *brahmaṇ́ya* (a *bráhman* s. *ya*) Brahmae deo addictus, Brahmae cultor, pius. Sâ. 1. 2. N. 1. 3.

ब्रह्मन् *bráhman* (secundum Wils. a r. *varh vṛh* crescere, mutato *v* in *b*, s. *man*) 1) m. deus Brahma. Su. 1. 22. 2) Brahmanus, homo primi i. e. sacerdotalis ordinis. 3) n. summum incorporeum numen, causa primitiva. Bʹ. 4. 24. 14. 3. 4.

ब्रह्मर्षि *brahmarśi* m. (e *bráhman* et *ṛśi*, v. gr. 67) Brahmanicus sapiens. In. 2. 13. Su. 3. 3.

Hosted by Google

ब्रह्मलोक brahmalóká m. (e bráhman et lóka mundus) Brahmae coelum. Su. 4. 25.

ब्राह्म bráhmá (fem. -í, a bráhman s. a, v. gr. 583) brahmicus, ad deum Brahmam pertinens. Bʿ. 2. 72.

ब्राह्मण bráhmaṇa m. (a bráhman s. a) i. q. bráhman sens. 2.

ब्राह्मणी bráhmaṇí f. (a praec. signo fem. í) femina primi vel sacerdotalis ordinis.

ब्रू brú 2. par. âtm. brávími, bruvé (in tempp. specialibus solum usurpatur, v. gr. 317) dicere, loqui, c. acc. rei et pers. In. 1. 10: vâkyam arǵunam abravît. Cum dat. vel gen. pers. Bʿ. 10. 13: svayańćâi 'va bravíši mê; N. 22. 6: kuśalan tê bravímy aham.

c. ati conviciari. Dr. 5. 2: mahâratʿân atibruvan múḍʿa na laǵǵasê katʿam. (Cf. ru; send. mru; boruss. vet. billa dico; lit. bilóju id., burna os; hib. bri „a word", bruidheann „talk, speech", bruideanaim „I content, dispute"; scot. bruidhean „speaking, speech, talk; noise of talk, tumult", bruidhneach „talkative, loquacious"; cambro-brit. brud „a chronicle, a report of events, also a prophecy", brudiwr „a chronicler, a divulger of events, a prophet"; huc trahimus etiam gr. ΡΈΩ, ῥῆμα, ῥήτωρ, abjectâ litterâ initiali sicut ῥέω fluo e σρέω, σρέϝω = scr. srávâmi; fortasse etiam huc pertinet germ. vet. SPRAH loqui = scr. brav τοῦ brávími, mutato v in gutturalem, v. gr. comp. 19, praefixo s, v. Graff. 6. 369, nostrum spreche, sprach, nisi potius referendum ad r. ah praef. pra, q. v.)

c. anu i. q. simpl. Mah. 1. 176.

c. pra id. Sâ. 2. 21. Man. 10. 1. 2.

c. prati respondere. N. 17. 44.

c. vi i. q. simpl. N. 24. 35. Man. 8. 75. 390.

भ bʿ.

भक्त bʿaktá v. bʿaǵ.

भक्तार् -तृ bʿaktár -tṛ m. (r. bʿaǵ s. târ tṛ) cultor.

भक्ति bʿaktí f. (r. bʿaǵ s. ti) 1) cultus, amor. Sâ. 1. 9. 5. 21. 50. Bʿ. 7. 17. 8. 10. 9. 26. 2) divisio, partitio. Śak. 52. 4 infr.

भक्तिमत् bʿaktimant (a praec. s. mant mat) colens. Bʿ. 12. 17.

भक्तृत्व bʿaktṛtvá n. (a bʿaktár -tṛ s. tva) cultus.

भक्ष् bʿakš 1. par. âtm. 10. par. interdum âtm. edere, vorare. H. 2. 14: êšâm utkṛtya mâńsâni ... bʿakšayišyâvaḱ sahitâu; 4. 10: tvayâ bʿakšayatâ narân; N. 12. 20: bʿakšayaty êša mâń râudraḱ; In. 1. 26: pʿalânića sugandʿîni bʿakšitâni; Mah. 3. 409: vaḱ sarvân bʿakšayišyê; R. Schl. I. 9. 34: pʿalâny âśramaǵâtâni bʿakšayasva. — bʿakšitá n. cibus. Hit. 50. 20. — Desid. bibʿakšayišâmi (gr. 492). H. 2. 27: bʿrâtrâ ... bibʿakšayišatâ mâńsań yušmâkam. (Cf. bʿlakš, plakš, bʿuǵ. — bʿakš ortum esse videtur e bʿaǵ, primitive bʿag, unde bʿuǵ attenuato a in u; cf. gr. ΦΑΓ, ἔφαγον; φάσηλος et φακός nituntur formâ bʿakš, abjectâ gutturali vel sibilante; ita goth. basi n. bacca [nostrum Beere], them. basja = scr. bʿákšya q. v.; lat. bacca per assimil. e bacsa; fortasse etiam bucca, nisi pertinet ad scr. múkʿa, ab edendo nominatum est, attenuato a in u sicut in scr. bʿuǵ; maxilla e baxilla explicari posset, mutatâ mediâ in nasalem ejusdem organi; fauc-s aut huc aut ad bʿuǵ referri potest; Ag. Benary, „Röm. Lautlehre" p. 155, fa-mes et fa-ba huc trahit, ita ut mutilata sint e fag-mes, fag-ba; cf. Pott. p. 271; de hib. maise „food, victuals" v. mâńsá.)

c. sam i. q. simpl. Mah. 3. 422.

भक्ष bʿakša m. (r. bʿakš s. a) edens, vescens in fine compp. N. 12. 63. (Gr. φάγος.)

भक्षक bʿakšaka m. (rad. bʿakš suff. aka) edens. Hit. 75. 8.

भक्ष्य *bʻákśya* (r. *bʻakś* s. *ya*) 1) adj. edendus. 2) m. cibus. Ḥ. 2. 8. N. 9. 13. (Goth. *basi*, them. *basja* n. bacca.)

भग *bʻága* m. (r. *bʻaǵ* s. *a*) 1) portio. 2) bona fortuna, felicitas, beatitudo. 3) vulva. Am. (Huc vel ad *bʻága* traxerim goth. *ga-bigs* dives, ita ut proprie significet qui cum divitiis est, them. *ga-biga* = scr. *sabʻága*; cf. etiam lit. *nabagas* homo miser, pauper, *na* = scr. *na* non; *bagotas* dives; russ. *ú-bogiĭ* pauper, *bogatüĭ* dives; cf. Pott. pp. 235. 236.)

भगवत् *bʻágavant* (a *bʻága* s. *vant vat*) felix, beatus, excelsus, excellens, praeclarus, venerabilis. Su. 3. 24. 4. 23. Bʻ. 10. 14. Ragʻ. 8. 80. (Cf. slav. *bog* deus.)

भगिनी *bʻaginí* f. (a *bʻága* s. *in* in fem.) soror.

भग्न *bʻagná* v. *bʻańǵ*.

भङ्ग *bʻańgá* m. (r. *bʻańǵ* s. *a*) 1) fractio, fractura. Ragʻ. 16. 14. — *puśpabʻańga* florum contritio. N. 25. 7 (schol. Nîl. *puśpasammardaḣ*); trop. repudiatio. Ragʻ. 13. 78. 2) fragmentum. Ur. 69. 4. 3) unda, fluctus, v. sq. (Lit. *bangà* unda, fluctus; gr. ἀγή, v. *bʻańǵ*.)

भङ्गि *bʻańgi* f. (r. *bʻańǵ* s. *i*) 1) fractio, fractura. 2) unda, fluctus. Ragʻ. 16. 63. 3) fraus, fallacia, dolus. Up. 50.

भङ्गुर *bʻańgurá* (r. *bʻańǵ* s. *ura*) fragilis. Ḥit. 43. 5.

1. भज् *bʻaǵ* 1. par. âtm. 1) dividere. Man. 9. 104: *bʻrâtaraḣ samam bʻaǵêran pâitṛkaṅ rikʻam*; 9. 200: *patyâu ǵîvati yaḣ strîbʻir alaṅkârô dʻṛtô bʻavêt | na tam bʻaǵêran dâyâdâ bʻaǵamânâḣ patanti tê*; 9. 119. 209. 2) colere, venerari, deditum esse, amare (*sêvâyâm* K.). Bʻ. 4. 11: *yê yatʻâ mâm prapadyantê tâṅs tatʻâi 'va bʻaǵâmy aḥam*; 6. 31: *sarvabʻûtastʻitaṅ yô mâm bʻaǵati*; 7. 16: *ćaturvidʻâ bʻaǵantê mâṅ ǵanâḣ*; Ḥ. 2. 29: *kâmôpaḥataćittâṅgîm bʻaǵamânâm bʻaǵasva mâm*; N. 5. 32: *yat tvam bʻaǵasi ... pumâṅsan dêvasannidʻâu*; Man. 8. 365: *kanyâm bʻaǵantîm utkṛśṭam*. — *bʻaktá* colens, deditus, devotus, amaus. In. 5. 44: *ḥṛććayênaća santaptâm bʻaktańća bʻaǵa*; N. 10. 14: *madbʻaktâ*; 13. 57. Sâ. 5. 95. Bʻ. 4. 3. 7. 21. 23. 3) cum acc. loci petere, ire, proficisci. R. Schl. I. 16. 28: *nânâvidʻân śâilân kânanânića bʻêǵirê*; Bʻaṭṭ. 6. 72: *vanâni bʻêǵatur vîrâu*; Maḥ. 3. 11113: *śukâḣ puṅskôkilâḣ krâuńćâ visańǵńâ bʻêǵirê diśaḣ*. Considere. Maḥ. 1. 5: *nirdiśṭam âsanam bʻêǵê*; 1. 3867: *râǵarśêḣ ... ûrum bʻêǵê śubʻânanâ*. 4) adipisci, obtinere. R. Schl. I. 27. 11: *râkśasatvam bʻaǵasva*; 72. 11: *kuśadʻvaǵasutê imê patnyâu bʻaǵêtâṅ saḥitâu śatrugʻnabʻaratâv ubʻâu*; Man. 10. 59. 5) exercere, facere, exequi. Man. 4. 204: *niyamân kêvalân bʻaǵan*. (Cf. *bʻâǵ*, *bʻańǵ*, *bʻuǵ*; hib. *fuighim* „I get, obtain", *fuigheall* „profit, gain", „relique, remainder", *faghail* „getting, finding, obtaining"; Pottius apte huc trahit goth. *and-bah-ts* servus, minister; Ag. Benary confert lat. *fa-mulus*, quod etiam ad *FAC* referri potest, ita ut mutilatum sit e *fac-mulus*. Vid. *bʻága*.)

c. *nis* secernere, segregare, excludere. Man. 9. 207: *sa nirbʻâǵyaḣ svakâd aṅśât*.

c. *vi* 1) dividere. Maḥ. 3. 10208. Man. 9. 164. 210. 216. 2) distinguere, discernere. Man. 1. 65: *aḥôrâtrê vibʻaǵatê sûryaḣ*. R. Schl. II. 67. 31: *vibʻaǵan sâdʻvasâdʻunî*. 3) distribuere. Maḥ. 2. 2053: *tê dvandvaśaḣ pṛtʻakćâi 'va ... siṅḥâsanâni ... vibʻêǵirê*; Ragʻ. 10. 55: *sa têǵô vâiśṇavam patnyôr vibʻêǵê*; 11. 29: *taṅ kśurapraśakalîkṛtaṅ kṛtî patriṇâṅ vyabʻaǵat*.

c. *vi* praef. *pra* id. Maḥ. 3. 16140. Man. 8. 166. 9. 268. Bʻ. 11. 13. 18. 41.

2. भज् *bʻaǵ* 10. par. *bʻâǵâyâmi* (*viśrâṇanê* K. *pâkê* V.) dare, largiri (?) *), coquere. (Cf. *bʻraǵǵ*, *bʻarǵ* *bʻṛǵ*; germ. vet. *BACH*, *PACH*, *BAKK* torrere, coquere; nostrum *backen*.)

*) Fortasse pro *viśrâṇanê* a r. *śraṇ* dare legendum est *viśrâṇê* a r. *śrâ* coquere.

Hosted by Google

1. भञ्ज् b'ańǵ 7. par. b'anáǵmi, praet. mtf. áb'âńkśam, fut. b'ańkśyâ'mi, pass. b'aǵyê', part. b'agná (gr. 542. 548) frangere. Ḣ. 1. 12: vanê b'ańgan mahâdrumân; 4. 23: bab'ańgatus tadâ vr̥kśân; trop. Maḣ. 1. 6868: asya mâ b'ańkśam pratiǵńâm. (Fortasse b'ańǵ mutilatum est e b'rańǵ, cf. lat. *frango*, goth. *BRAK*, *ga-brika*, *ga-brak*, *ga-brêkum*; gr. ῥήγνυμι et abjectâ initiali, ἄγνυμι; lett. *braks* fragilis; hib. *brisim* „I break, dismember, disunite", *brit* „fraction", *breadach* „broken".)

c. ava i. q. simpl. Maḣ. 1. 7081. 3. 10043.

c. nis praef. vi id. Maḣ. 3. 12447: vâtavinirb'agnâ drumâń.

c. pra id. Maḣ. 3. 11121.

2. भञ्ज् b'ańǵ 10. âtm. (b'âśârt'ê K. b'âśê V.; scribitur b'aǵ, gr. 110ᵃ⁾) loqui, dicere, lucere. (Gr. φθέγγω, v. gr. comp. 16; hib. *faighim* „I speak, talk", *faighle*, *faighleadh* „words, talk, conversation", *faigh* „a prophet".)

1. भट् b'aṫ 1. par. (b'r̥tâu) nutrire, sustentare; mercede conducere.

2. भट् b'aṫ 1. par. (parib'âśaṇê K. b'âśaṇê V.) loqui, dicere.

भट b'aṫa m. (r. 1. b'aṫ s. a) miles. Ḣit. 104. 17.

भट्टार b'aṫṫâra (forma prâcr. a scr. b'artâ'r -tr̥' suff. a, mutato t in ṫ cui se assimilavit antecedens r; v. b'aṫṫiṇî et cf. Lass. s. vv. b'aṫṫa et b'aṫṫâraka) venerabilis, sanctus.

भट्टारक b'aṫṫâraka (a praec. s. ka) id. Ḣit. 21. 21.

भट्टिणी b'aṫṫiṇî f. vox prâcrit. = scr. b'artrî. Ur. 43. 13.

भण् b'aṇ 1. par. loqui, dicere, in recentioribus scriptis, praesertim in dial. prâcrit. (v. Delii Radices Prâcr. p. 19). Lass. 3. 2: râǵńâ ... b'aṇitam; B'aṫṫ. 14. 46: bab'âṇa; 15. 15: ab'âṇît. (Cf. b'âś.)

भण्ट् b'aṇṫ 1. par. (pratâraṇê K.; scribitur b'aṫ, gr. 110ᵃ⁾) fallere, decipere.

1. भण्ड् b'aṇḋ 1. âtm. (pariḣâsê K. vâći V.; scribitur b'aḋ, gr. 110ᵃ⁾) irridere; loqui.

2. भण्ड् b'aṇḋ 1. et 10. par. (śivê; scribitur b'aḋ, gr. 110ᵃ⁾) felicem esse; cf. b'and.

भद्र b'ádra, vêd. b'adrá (r. b'and ejecto n, suff. ra) 1) adj. laetus, felix, excellens, optimus, praesertim in vocat. fem. Su. 3. 20. N. 22. 2. 2) subst. n. salus, felicitas, praesertim in salutationibus vel benedictionibus. N. 15. 5. Sâ. 2. 32. (Goth. *batiṡa* melior, *batista* optimus; germ. vet. *baz* melius, *beziro* melior, felicior, *bezisto* optimus; hib. *feodhas* „better", *badhach* „famous, great, noble"; fortasse *maith*; cambro-brit. *mad* „good, excellent", mutato b' in m, sicut e. c. in *mais* = scr. b'âs q. v.; lat. *faus-tus* e *faud-tus* et hoc e *fand-tus*, mutato n in u?)

भन्द् b'and 1. âtm. 10. par. gaudere, felicem esse, praestantem esse; v. b'ádra.

भय b'ayá n. (r. b'î s. a) timor. Ḣ. 1. 7. 2. 13; v. b'î.

भयङ्कर b'ayańkara (timorem faciens, ex acc. vocis b'ayá et kara faciens, v. gr. 575. 1) 1) timendus, terribilis. 2) m. nom. pr. Dr. 2. 11.

भयानक b'ayâ'naka (r. b'î s. ânaka, nisi e b'ayá et anaka a r. an s. aka) timendus, terribilis. Ḣ. 3. 2. B'. 11. 27.

भयावह b'ayâvaḣa (e b'ayá et âvaḣa afferens, a r. vaḣ praef. â s. a) timorem afferens, timendus, terribilis. Sâ. 5. 8.

1. भर् भृ b'ar b'r̥ 1. et 3. par. âtm. (b'árâmi, b'árê, bib'ármi, bíb'rê; praet. redupl. bab'â'ra, bab'rê' vel bib'arâńćakâra, -ćakrê) 1) cl. 3: ferre, gestare, gerere. A. 1. 3: navâny âb'araṇâni bib'rat; Rag'. 18. 44: d'uram d'aritryâ bib'arâmbab'ûva; B'. 15. 17: yô lôkatrayam âviśya bib'arty avyaya îśvaraḣ; Ḣ. 3. 14: tâm ... mânuśarûpam bib'ratîm; N. 13. 52: bib'arśi paramań vapuḣ; Man. 2. 157: nâma bib'rati. 2) cl. 1 et 3: sustentare, nutrire. N. 17. 41: b'artavyâ ... patnî

Hosted by Google

ḣi patinâ; Ḥit. 1. 13: *daridrân bʿara*; Maḥ. 1. 3042: *aṇḍâni bibʿrati svâni pipîlikâḣ*; *na bʿarêtʿâḣ katʿan nu svam âtmaǵam.* 3) cl. 1 âtm.: mercede conducere aliquem (v. *bʿṛti*, *bʿṛ́tya*). N. 15. 4: *bʿarasva mâm.* (Gr. φέρω; lat. *fero, fer-s, fer-t, fer-tis* = scr. *bibʿárśi, bibʿárti, bibʿṛtʿá*, abjectâ syllabâ redupl.; *for-tis*; fortasse *por-to* e *for-to*; etiam *pario*, nisi pertinet ad *kar kṛ*, huc trahi posset, mutatâ aspiratâ in tenuem; fortasse *vi-bro* = scr. *bʿar bʿṛ* praef. *vi*; goth. *BAR* ferre, *bar* tuli, tulit, *baira* fero; germ. vet. *bëro* pario, *bur-di* onus; fortasse etiam goth. *BRAH* afferre [*bringa, brah-ta*, nostrum *bringe*] huc pertinet, adjectà gutturali, ita *bairga* occulo, cf. scr. *nibʿṛta* occultus, v. Graff. 3. 139; fortasse goth. *bairg* mons a ferendo dictum est sicut scr. *bʿûdʿará, bʿûbʿṛt, maḣîdʿara* et aliae quae tam terram sustentans quam mons significant voces; hib. *beirim* „I bear, carry"; slav. *beruṅ*; *brêmaṅ* onus.)

c. *ni*: *nibʿṛta* occultus. N. 17. 91: *nibʿṛtô ʾgniḣ*; Ragʿ. 8. 15: *nabʿasâ nibʿṛtêndunâ*; Ḥit. 21. 8: *ǵambukêna sunibṛtam uktam.*

c. *sam* 1) comportare. R. Schl. I. 11. 13: *sambʿriyantâṅ sambʿârâḣ*; II. 56. 8: *madʿûni madʿukâribʿiḣ sambṛtâni nagê nagê.* — *sambʿṛta* compositus. Ḥit. 124. 13: *paṅćabʿiḣ sambʿṛtê dêḣê.* 2) sustentare. R. Schl. I. 52. 8: *kaććit tê sambʿṛtâ bʿṛtyâḣ.* 3) perficere, peragere. Ragʿ. 11. 32: *sambʿṛtakratuḣ* (schol. *sampâditayaǵṅôpakaraṇaḣ*). Parare. Ur. 93. 3: *upanîyatâm mantrêṇa sambʿṛtaḣ kumârasyâ ʾbʿiśêkaḣ.* — Caus. comportari jubere. R. Schl. I. 11. 3.

2. भर् भृ *bʿar bʿṛ* 9. par. *bʿṛṇấmi*, v. gr. 345 (*bʿartsanê* K. *bʿṛtâu bʿṛǵi bʿartsê* V.) reprehendere; sustentare; frigere, assare.

भर *bʿara* m. (r. *bʿar bʿṛ* s. *a*) onus (v. Lass.).

भरण *bʿaraṇa* n. (r. *bʿar bʿṛ* s. *ana*) sustentatio, nutritio. Ragʿ. 1. 24.

भरतर्षभ *paratarśabʿa* m. (e *bʿaratá*, v. gr. 579, et *ṛśabʿá* q. v.) Bʿaratidarum princeps. Ḥ. 2. 16.

भर्ज् भृज् *bʿarǵ bʿṛǵ* 1. âtm. assare, frigere, torrere; v. *bʿraǵǵ.*

भर्तार् -तृ *bʿartấr -tṛ́* (r. *bʿar bʿṛ* s. *târ tṛ*) I. subst. m. 1) qui sustentat, altor, nutritor. Bʿ. 9. 18. 13. 16. 2) dominus. Mêgʿ. 1. 34. 3) maritus. Ḥ. 11. 19. II. adj. ferens, sustentans. Bʿ. 13. 16.

भर्त्स् *bʿarts* 10. par. 1) minari, terrere. Ḥ. 3. 21: *tam âpatantam ... bʿartsayâmâsa têǵasvî tiśṭʿa tiśṭʿê ʾti*; Maḥ. 4. 357: *śabdêna maḣatâ bʿartsayantâu parasparam.* 2) deridere. Maḥ. 2. 434: *bʿartsayantî ʾva bʿâskaram.*

c. *abʿi* minari, terrere. R. Schl. I. 28. 13.

c. *ava* id. Maḥ. 3. 15096.

c. *nis* 1) id. Maḥ. 1. 4190. 2) deridere. Ḥit. 64. 22.

c. *nis* praef. *abʿi* minari, terrere. R. Schl. II. 78. 19.

c. *pari* id. Maḥ. 3. 16008. Cl. 1. Maḥ. 3. 16141: *paribʿartsantî.*

c. *sam* reprehendere. R. Schl. II. 75. 16: *vâkyâiḣ krûrâiḣ sambʿartsitaḣ.*

भर्भ् *bʿarbʿ* 1. par. (*ḣiṅsâyâm* K. *ḣiṅsê* V.) laedere, ferire, occidere; v. sq.

भर्व् *bʿarv* 1. par. id.

भर्श् भृश् *bʿarś bʿṛś* 4. par. i. q. *bʿraṅś.*

1. भल् *bʿal* 1. âtm. i. q. 2. *bal* (scribitur etiam *bʿall*).

2. भल् *bʿal* 10. âtm. (*nirûpê*) explorare, investigare.

भल्ल् *bʿall* v. 1. *bʿal.*

भल्ल *bʿalla* m. (r. *bʿall* s. *a*) sagittae genus. A. 10. 20.

भव *bʿavá* m. (r. *bʿû* s. *a*) 1) existentia. Sâ. 3. 10. 2) ortus, origo. Ragʿ. 3. 14. 9. 73. 8. 94.

भवन *bʿavana* n. (r. *bʿû* s. *ana*) domus, palatium. In. 3. 3. 5. 5. Su. 1. 28.

भवत् *bʿávant* 1) (nom. masc. *bʿávan*, part. praes. a r. *bʿû* s. *ant at*) qui est. 2) (nom. *bʿávân*, a *bʿâ*

Hosted by Google

splendor, correpto *â*, s. *vant vat*, cf. *b'âvín*) splendens, excellens, praeclarus; reverentiae causâ ponitur pro pronom. 2dae pers. cum tertiâ verbi personâ. In. 1. 11. Su. 1. 24.

भवादृश् *b'avâdṛś* (e *b'ávant* abjecto *t* producto *a*, et *dṛś* a r. *darś dṛś* videre, v. gr. 263) tibi vel vobis similis. Ḥit. 38. 10.

भवानी *b'avânî'* f. (a *b'avá* nomen Śivi, s. *ânî*) nomen Durgae.

भवितव्य *b'avitávya* (r. *b'û* s. *tavya*) esse debens.

भवितव्यता *b'avitavyátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis, fatum. Ur. 55. 15 infr.

भवितार् -तृ *b'avitár -tṛ'* (fem. *-trî*, r. *b'û* s. *târ tṛ*) futurus. Rag'. 6. 52. (Lat. *futurus.*)

भविष्य *b'avíṣya* (r. *b'û* cum charactere futuri auxil. *sya* inserto *i*) futurus. B'. 7. 26.

भव्य *b'ávya* (r. *b'û* s. *ya*, v. gr. 575) esse debens, futurus. Sâ. 5. 47.

भष् *b'aś* 1. par. interdum âtm. latrare. Maḥ. 1. 5249: *śvâ b'aśan*; 2. 1424: *b'aśêyuḥ* (*śvânaḥ*); 2. 1425: *b'aśantê.* (Cf. *b'âś.*)

भस् *b'as* 3. par. *bâb'asmi* (*b'artsanadîptyôḥ* K. *dyutâu b'artsê* V.) lucere, splendere; minari, terrere. (Vid. *b'âs* et cf. *b'arts.*)

भस्त्रा *b'ástrâ* f. (r. *b'as* s. *tra* in fem.) follis. Ḥit. 43. 6.

भस्मन् *b'ásman* n. (r. *b'as* s. *man*) cinis.

भस्मसात् *b'asmasât* adv. (a praec. s. *sât*) in cinerem, ut *b'asmasât kartum* in cinerem vertere. B'. 4. 37.

भा *b'â* 2. par. âtm. 1) splendere, fulgere. N. 12. 103: *ayam agamaḥ ... âpîḍâir bahub'ir b'âti*; 13. 52: *b'âsi vidyud ivâ 'b'rêsu*; 17. 8. 2) apparere, videri. Ḥ. 1. 10: *gaṅg'âvâtô bab'âucâ 'sya śućiśukrâgamê yat'â.* (Cf. *b'âs*, *b'as*, *b'âś*; gr. φάω, φαίνω, φημί; φοῖβος, forma anomale redupl. sicut φέβομαι a scr. *b'î*, *bíb'êmi*; lat. *fâ-ri.*)

c. *ati* valde splendere. Râm. II. 46. 11.

c. *ab'i* splendere. G'at. 10.

c. *â* 1) id. R. Schl. I. 15. 19. 2) videri, apparere. Rag'. 13. 14.

c. *ut* apparere. Man. 1. 7: *svayam udbab'âu.*

c. *nis* elucere, exoriri. Man. 5. 113: *apâm agnêśća saṅyôgâd d'êmaṅ rûpyaṅća nirbab'âu.*

c. *pra* i. q. simpl. Maḥ. 3. 10054. — *prab'âta* n. ortus lucis, diluculum. Loc. *prab'âtê* diluculo, ad primam auroram. Sâ. 5. 80.

c. *prati* 1) splendere. G'at. 15. 2) apparere, c. gen. R. Schl. I. 55. 17: *yâni dêvêśućâ 'strâṇi ... pratib'ântu mama*; c. acc. Maḥ. 3. 10169: *tan tu kṛtsnô d'anurvêdô pratyab'ât.* 3) videri. Dr. 4. 4. A. 4. 39.

c. *prati* praef. *sam* videri. Maḥ. 1. 8095.

c. *vi* splendere. R. Schl. II. 72. 20. Rag'. 5. 72.

c. *sam* praef. *pra* apparere, videri. Maḥ. 3. 10055.

भाग *b'âga* m. (r. *b'aǵ* vel *b'âǵ* s. *a*) 1) pars, portio. Rag'. 5. 9. 7. 42. 57. 10. 46. 2) bona fortuna, felicitas.

भागधेय *b'âgad'êya* (e *b'âga* et *d'êya* ponendus a r. *d'â* s. *ya*) 1) m. heres. 2) n. fatum, sors. N. 8. 6.

भागिरथी *b'âgirat'î* f. (fem. τοῦ *b'âgirat'a* a *b'agirat'a* nom. pr. regis, suff. *a*) nomen Gangis fluminis.

भाग्य *b'âgya* n. (a *b'âga* vel *b'âga* s. *ya*) sors, fatum; fortuna secunda. N. 17. 42. Rag'. 3. 13. Ur. 67. 18.

भाङ्गासुरि *b'âṅgâsuri* m. nom. pr. regis. N. 19. 11.

1. भाज् *b'âǵ* 10. par. (*pṛt'akkarmaṇi*) dividere, distribuere. Cf. *b'aǵ*.

2. भाज् *b'âǵ* f. (r. *b'aǵ*) 1) veneratio, cultus. B'. 9. 30 in fine comp. Baḥ. 2) i. q. *b'âga*. Ḥ. 1. 29 in fine comp. Baḥ. (Ad *b'âǵ* sgf. 2 vel ad *b'âga* sgf. 2 traxerim lat. *fê* vocis *fê-lix*, v. gr. comp. 419.)

भाजन *b'âǵana* n. (r. *b'aǵ* s. *ana*) vas. (Wils. „any vessel, as a pot, or cup, a plate".) Ḥit. 34. 2. Rag'. 5. 22.

भाण्ड *b'âṇḍa* n. vas, supellex, utensilia. Sâ. 3. 1. Ḥit. 64. 19.

भानु *b'ânú* m. (r. *b'â* s. *nu*) 1) lumen. 2) sol.

Hosted by Google

भानुमत् bʿânumánt (a praec. s. mant mat) lucidus, splendidus. Dr. 7. 2.

भाम् bʿâm 1. âtm. 10. par. (krôdʿê; ut videtur, denom. a sq.) irasci. bʿâmitá iratus (nisi hoc a bʿấma ira, s. ita). Ṛgv. 114. 8.

भाम bʿấma m. (r. bʿâ s. ma) 1) lumen, splendor. 2) sol. Mêd. 3) ira, furor. (Fortasse lat. *furo*, *furor* radice cum hoc vocabulo cohaerent, ita ut ad bʿâ vel potius ad bʿas vel bʿâs referenda sint.)

भामिन् bʿâmín (ut videtur, a bʿấma ira, s. in) iracundus. — fem. bʿâmínî. Ragʿ. 8. 28.

भार bʿârá m. (r. bʿar bʿṛ ferre, s. a) onus. Ḥ. 4. 52. Sâ. 5. 104.

भारत bʿấrata m. (a bʿarata nom. pr., s. a) Bʿarati proles. Ḥ. 1. 7.

भारती bʿâratî f. 1) (a praec. signo fem. î) dea sermonis. 2) sermo. N. 12. 21.

भार्गव bʿârgavá m. (a bʿṛgú s. a) a Bʿṛgu oriundus.

भार्या bʿâryâ f. (sustentanda, nutrienda, a r. bʿar bʿṛ s. ya in fem.) uxor (cf. bʿartấr -tṛ́ maritus). N. 12. 22.

भाव bʿâvá m. (r. bʿû s. a) 1) existentia. N. 5. 39. Bʿ. 2. 16. 2) substantia. Bʿ. 4. 10. 8. 5. 3) status, conditio. Ḥit. 6. 5. 4) natura, indoles. N. 10. 15. Bʿ. 7. 12. 13. 24. 9. 11. 5) proprietas. Bʿ. 10. 5. 6) animus. M. 11. Ḥ. 4. 32.

भावन bʿâvana m. (a bʿâváy caus. r. bʿû s. ana) qui facit ut aliquis existat, auctor, effector, creator, servator. Su. 3. 32. Bʿ. 9. 5. Sâ. 1. 11.

भावना bʿâvanâ f. (a caus. r. bʿû s. ana in fem.) cogitatio, meditatio. Bʿ. 2. 66.

भावितात्मन् bʿâvitâtman (e bʿâvitá part. perf. pass. formae caus. radicis bʿû et âtmán anima, mens) effectam mentem habens, meditabundus. Su. 2. 14. Cf. gâtasaṅkalpa. N. 3. 8.

1. भाविन् bʿâvín (r. bʿû s. in) existens. Br. 2. 2. Ḥit. 6. 5. 7.

2. भाविन् bʿâvín (a bʿâ splendor, s. vin) splendidus; fem. bʿâvinî transl. praeclara, excellens (femina). In. 5. 37. Ḥ. 4. 30. Su. 4. 24.

भाष् bʿâś 1. âtm. interdum par. loqui, dicere, c. acc. pers. et rei. Su. 4. 16: iti sundô 'py abʿâśata; Bʿ. 2. 11: pragńâvâdâṅśća bʿâśasê; Maḥ. 1. 7186: yatʿâ bʿâśanti parasparam; R. Schl. II. 78. 19: kâikêyîm ... babʿâśê paruśaṅ vaćaḣ; Man. 4. 255. — Pass. c. nom. pers. Bʿaṭṭ. 2. 37: vaćaśća bʿûyô babʿâśê muninâ kumâraḣ; N. 18. 4: bʿâśyamâṇô mayâ 'sakṛt. (Vid. bʿâ et cf. scot. *beas* „a speech, dialect".)

c. anu i. q. simpl. Man. 3. 30. Confiteri. Man. 11. 228.

c. abʿi 1) alloqui. Br. 3. 1: kanyâ tâv abʿyabʿâśata; Sâ. 5. 11. 2) loqui, dicere. Man. 4. 57: nô 'dakyayâ 'bʿibʿâśêta; Maḥ. 3. 2549: êvam êvâ 'bʿibʿâśantaḣ. Confiteri. Man. 11. 103: abʿibʿâśyâi 'naḣ.

c. abʿi praef. sam loqui. Maḥ. 3. 12697: uććâiḣ samabʿibʿâśantâu.

c. â 1) alloqui. N. 18. 22. 2) loqui, dicere. Dêv. 2. 36: âḣ kim êtad iti krôdʿâd âbʿâśya.

c. â praef. vi loqui, dicere. Maḥ. 3. 15169: vyâbʿâśamâṇâśćâ 'nyônyan na mê gîvan vimôkśyasê.

c. â praef. sam id. Maḥ. 1. 4198: ity anyônyaṅ samâbʿâśya.

c. pari persuadere. Maḥ. 1. 4287: punar êva tu sâ dêvî paribʿâśya snuśâm.

c. pra i. q. simpl. Sâ. 2. 12. N. 13. 68. — prabʿâśita n. dictum, sermo. N. 8. 11.

c. prati 1) respondere. N. 12. 25: abʿibʿâśê tvâṅ kim mân na pratibʿâśasê. 2) i. q. simpl. Maḥ. 1. 5294: tam punaḣ pratyabʿâśata.

c. sam i. q. simpl. Sâ. 4. 18. Man. 8. 55.

भाषिन् bʿâśín (r. bʿâś s. in) dicens, loquens.

1. भास् bʿâs 1. âtm. interdum par. 1) lucere, splendere. Maḥ. 3. 12299: na babʿâsê sahasrâṅśuḣ. 2) videri. Râm. II. 51. 28: purî babʿâsa rahitâ. — Caus. collustrare. Bʿ. 15. 6: na tad bʿâsayatê sûryaḣ; 6. 12. (V. bʿâ et cf. hib. *beosach* „bright, glittering", *boisgim* fulgeo, „to flash", nisi hoc mutilatum

Hosted by Google

est e *boillsg* [cf. scot. *boillsg*], quod cum lat. *fulgeo* ad scr. *bʿrâǵ* referri potest; *mais* „sparkling, shining, brilliancy", mutato *bʿ* in nasalem ejusdem organi; lat. *fes-tra*, *fenes-tra*, insertâ nasali, adjectâ vocali sicut in verbis scr. cl. 7; *fas-tus*, quod Schellerius a gr. φάω deducit; *fes-tus*.)

c. *ava* lucere, splendere. R. Schl. I. 35. 16. — Caus. collustrare. Mah. 3. 1674.

c. *ut* caus. collustrare. Ragʿ. 7. 16.

c. *pra* lucere, splendere. Mah. 3. 5005: *yatʿâ sômaĥ prabʿâsatê*; 3. 17090: *prabʿâsantam bʿânumantam.* — Caus. collustrare. Mah. 1. 6532.

c. *vi* lucere, splendere. R. Schl. II. 13. 10.

2. भास् *bʿâs* f. (r. *bʿâs*)* splendor. Bʿ. 10. 12.

भासुर *bʿâsurá* (r. *bʿâs* s. *ura*) lucidus, splendidus. Ragʿ. 5. 30.

भास्कर *bʿâskara* m. (lucem faciens, e *bʿâs* et *kara*) sol. In. 1. 29.

भास्वत् *bʿấsvant* (a *bʿâs* s. *vant vat*) luminosus. Bʿ. 10. 12.

भास्वर *bʿâsvará* (r. *bʿâs* s. *vara*) id. A. 10. 2.

भिक्ष् *bʿikš* 1. âtm. mendicare. Man. 2. 184: *gurôĥ kulê na bʿikšêta.* Cum acc. pers. et rei. Man. 2. 50: *mâtaram bʿikšêta bʿikšâm*; c. ablat. pers. Man. 11. 24: *na dʿanaṅ śûdrâd viprô bʿikšêta.* (Fortasse *bʿikš* e desid. *bibʿakš* ejectâ mediâ syllabâ et regressâ aspiratione, cf. e. c. *śikš* pro *śiśakš*, *lips* pro *lilaps*, v. gr. 490.)

भिक्षा *bʿikšấ* f. (r. *bʿikš* s. *â*) eleemosyna. Hit. 27. 12.

भिक्षु *bʿikšú* m. (r. *bʿikš* s. *u*) mendicus.

भिद् *bʿid* 7. par. âtm. *bʿinádmi*, *bʿindế* findere, perforare. R. Schl. II. 80. 10: *bibʿidur bʿêdanîyâṅśća tâṅs tân dêśân*; Mah. 1. 1490: *tân pakšanakʿatuṇḍâgrâir abʿinat*; Hit. 89. 21: *atiśîtalam apy ambʿaĥ kim bʿinatti na bʿûbʿrtaĥ.* — Trop. rumpere, violare. Sâ. 4. 7: *vratam bʿindʿî 'ti vaktun tvân nâ 'smi śaktaĥ*; Ragʿ. 15. 94: *samayam abʿinat.* — Pass. 1) findi, perforari. R. Schl. I. 28. 9: *bʿidyêran darśanâd asyâ bʿîrûṇâṅ hrdayâni.* 2) differre, diversum esse. Ragʿ. 5. 37: *na kâraṇât* (a patre) *svâd bibʿidê kumâraĥ.* — *bʿinná* (gr. 542) 1) fissus, perforatus. 2) diversus. Ragʿ. 2. 50. — Caus. 1) findere. R. Schl. I. 16. 23: *bʿêdayêyur drumân*; Hit. ed. Ser. 80. 8: *anayôr mahân ... snêhaĥ katʿam bʿêdayituṅ śakyaĥ.* 2) dissociare, abalienare, disjungere, discordes reddere. Mah. 1. 7399: *kuśalâir viprâiĥ ... kuntîputrân bʿêdayâmaĥ.* 3) vincere. R. Schl. I. 64. 7: *rûpam bahuguṇaṅ krtvâ ... tam ršiṅ kâuśikaṅ rambʿê bʿêdayasva tapasvinam*; Mah. 1. 5592: *bʿayêna bʿêdayêd bʿîruṅ, śûram aṅǵalikarmaṇâ, lubdʿam artʿapradânêna.* (Lat. *findo*; *fi-nis* e *fid-nis* (?); goth. *BIT* mordere, *beita*, *bait*, *bitum*; germ. vet. *BIZ* id.; huc etiam traxerim goth. *maita* abscindo, mutatâ labiali mediâ in nasalem ejusdem organi sicut e. c. in send. *mrû* = scr. *brû* dicere; Pottius apte confert gr. φείδομαι. E linguis celticis huc referri possent hib. *birin* „a little pin", mutato *d* in *r*, cf. भिल् *bʿil*; *bior* „a sharp point", *bioradh* „a piercing, pricking", *biorach* „sharp pointed" etc.; *fi* „piercing, wounding, fastning".)

c. *anu* dissolvere. Mah. 2. 2483: *baddʿaṅ sêtum kô 'nubʿindyâd dʿaméć ćântaṅća pâvakam.*

c. *ut* erumpere. Ragʿ. 13. 21: *udbʿinnavidyudvalayô ǵanaĥ.*

c. *ut* praef. *pra* id. Śak. 128. 18: *prôdbʿinna.*

c. *nis* 1) effodere (e. c. oculos). Mah. 3. 10328: *kaṇṭakêna ... nirbibʿêdâ 'sya lôćanê.* 2) i. q. simpl. R. Schl. I. 40. 15: *êkâikaṅ yôǵanam bʿûmêr nirbʿindantaĥ*; II. 35. 4: *vâkyavaǵrâir anupamâir nirbʿindann iva ... kâikêyyâĥ sarvamarmâṇi*; Hit. 69. 12: *madâlasyêna nirbʿidyatê.*

c. *nis* praef. *vi* i. q. simpl. Mah. 3. 8551.

c. *pra* id. *prabʿinna* ebrius, de elephanto, tempore, quo coitum appetit (v. *prabʿinnakaraṭa*). Dr. 5. 5.

35

c. *prati* i. q. simpl. Dr. 6. 15: *kasya kâyam pratibʿidya ģôrâ mahîm pravêkšyanti šitâh̄ šarâgryâh̄.* — Trop. Ragʿ. 19. 22: *pratyabʿâitsur avadantya êva tam ... ašrubʿih̄.*

c. *vi* id. Mah. 3. 709: *tasya marma vibʿidya sa vâṇah̄.* — Caus. disjungere, alienare. R. Schl. II. 7. 18: *kâikêyîn ... râmâd vibʿêdayišyantî.*

भिन्न *bʿinná* v. *bʿid* (gr. 542).

भिल् *bʿil* 10. par. findere. (Cf. *bʿid*, unde *bʿil* mutato *d* in *l*; germ. vet. *billi*, anglo-sax. *bill*, sax. vet. *bil* ensis, v. Graff. 3. 95.)

भिषज् *bʿišáģ* m. medicus. N. 9. 29.

1. भी *bʿî* 3. par. *bíbʿêmi* (in formis puris tempp. specialium *î* ante conson. corripi potest, Pâṇ. VI. 4. 115; e. c. Man. 4. 191: *bibʿiyât* pro *bibʿîyât*) timere, cum abl. H. 3. 17: *na bibʿêši ḥiḋimbê kim mat kôpât*; Mah. 3. 11479: *mâ bʿâišṭa râkšasân múḋʿât.* — *mâ bʿâis* pro *mâ bʿâišîs* H. 3. 7. N. 14. 3. — Etiam *mâ bʿâišîs* R. Schl. I. 59. 2. 64. 5. — Cum gen. R. Schl. I. 1. 4: *kasya bibʿyati dêvâh̄*; N. 12. 11: *na 'bibʿyat ... kasyaćit* (*abibʿyat* videtur esse 7ma forma praet. mtf., nam *bʿî* in praet. augm. 1 format *ábibʿêt*). — *bʿîtá* timens. N. 11. 3. Bʿ. 11. 36. — Caus. *bʿâyáy* par., *bʿâpáy* âtm., *bʿîšáy* par. âtm. terrere. Mah. 1. 185: *asmân švâpadâ bʿîšayanti*; 1480: *bʿûtâni bʿîšayan*; 8285: *šâilanipâtêna bʿîšitâh̄*; 2. 1433: *vibʿîšikâbʿir bʿîšayan pârtʿivân.* (Lit. *bijaù* timeo, *báimê* timor, v. भीम *bʿîmá* unde भैम *bʿâima*; *bai-daù* terreo; *baisi-s* terribilis fortasse ad caus. *bʿîšáy* pertinet; *bjaurùs* foedus, deformis, cf. scr. *bʿîrú*; slav. *bojuṅ-saṅ* timeo [*saṅ* se], cf. भय *bʿáya* timor; fortasse goth. *fia* odi pro *bia*, *fiands* inimicus, nostrum *Feind*, nisi pertinent ad *pîy* q. v.; gr. φέβομαι, ut videtur forma reduplic. anom. pro πέφομαι, nisi pertinet ad caus. *bʿâpáy*; fortasse etiam huc pertinet hib. *fi* „fretting, anger, indignation". E lat. linguâ cum Pottio huc traxerim *foe-dus*.)

2. भी *bʿî* f. (r. *bʿî*) timor.

भीम *bʿîmá* (r. *bʿî* s. *ma*) 1) adj. timendus, terribilis. In. 1. 4. Su. 4. 17. 2) m. nom. pr.

भीमपराक्रम *bʿîmaparâkrama* (Bah. e praec. et *parâkrama* vis, fortitudo) terribilem fortitudinem habens. H. 4. 18.

भीमरूप *bʿîmarûpa* (e *bʿîmá* et *rûpá* forma) terribilem formam habens.

भीरु *bʿîrú* (fem. *bʿîrú* vel *bʿîrû́*, a r. *bʿî* s. *ru*) timidus. Mah. 1. 5592.

भीरुक *bʿîruka* (r. *bʿî* s. *ruka*) id. Hit. 118. 2.

भीरू *bʿîrû́* f. (fem. τοῦ *bʿîrú*) timida (femina, saepissime in vocat.). H. 3. 7.

भीलु *bʿîlu* (fem. *bʿîlu*, r. *bʿî* s. *lu*) i. q. *bʿîrú*.

भीलुक *bʿîluka* (r. *bʿî* s. *luka*) id. Hit. 118. 2.

भीष् *bʿîš* v. *bʿî* caus.

भीष्म *bʿîšmá* (a praec. s. *ma*) 1) adj. terribilis. 2) m. nom. pr., avus Pâṇḋavorum. A. 11. 3.

भुक्त *bʿuktá* v. *bʿuģ* cl. 7.

भुग्न *bʿugná* v. *bʿuģ* cl. 6.

1. भुज् *bʿuģ* 6. par. *bʿuģấmi*, part. perf. pass. *bʿugná* (gr. 542) flectere, curvare. (Cf. *bʿańģ*; goth. *BUG* id., *biuga*, *baug*, *bugum*, v. gr. comp. 489; part. pass. *bug-a-ns*, them. *bug-a-na* = भुग्न *bʿugná*; nostrum *biege*, *bog*, *Bug*; cum caus. *bʿôģáyâmi* convenit goth. *baugja*, *us-baugja* verro, nostrum *beuge*, v. gr. comp. 109[a]. 6. Hib. *bogaim* „I move, put in motion, wag, shake, toss, stir", *bogha* „bow", *boghaighim* „I bend, arch, camerate", *boghadoir* „archer"; slav. БѢГѪ *bêguṅ* fugio; gr. ΦΥΓ, φεύγω, lat. *FUG*, *fugio* a vertendo dicta; fortasse πυγών e φυγών.)

c. *ava* i. q. simpl. *avabʿugna* inflexus. H. 1. 19.

2. भुज् *bʿuģ* 7. par. âtm. *bʿunáģmi*, *bʿuńģế*, part. perf. pass. *bʿuktá*. 1) edere, vesci. Su. 1. 5: *vinâ 'nyôsnyan na bʿuńģâtê*; Bʿ. 2. 5: *bʿôktum bʿâikšyam*; 3. 12: *tâir dattân (bʿôgân) na pradâyâi 'bʿyô yô bʿuṅktê*; R. Schl. I. 13. 17: *bubʿuģirê*

śnnâni; 18: *annapânâni tatrâ 'bʿuńǵata*; N. 13. 68: *uććiśṭan nâi 'va bʿuńǵîyâm* (sic etiam in ed. Calc. pro *bʿuńǵîya*). 2) frui, gaudere, uti, possidere. N. 4. 8: *viraǵâńsića vâsâńsi divyâś ćitrâh́ sraǵas tatʿâ ... bʿuńkśva*; Maḥ. 1. 3901: *âsâdya śântanus tâńća bubʿuǵê kâmatô vaśâm*; Ragʿ. 8. 7: *bubʿuǵê maḥâbʿuǵah́ ... mêdinîn nava-pâṇigrahaṇâń vadʿûm iva*; 12. 8: *tasya râǵyan nyâsam ivâ 'bʿunak*; Bʿ. 2. 37: *ḥatô vâ prâpsyasê svargań ǵitvâ vâ bʿôkśyasê maḥîm*; R. Schl. I. 46. 14: *trâilôkyaviǵayam putrań sa ḥa bʿôkśyasi.* — Pass. absol. Br. 2. 31: *bʿuktam ... mayâ.* — Caus. 1) cibare, cibos porrigere. Man. 3. 106: *na vâi svayan aśnîyâd atitʿin yan na bʿôǵayêt*; 113: *itarân api ... annam ... bʿôǵayêt.* C. instr. rei. Maḥ. 3. 1007: *bʿrâtṝn ... abʿôǵayanta mṛśṭânnâih́ sûdâh́.* 2) fruendum, possidendum dare. Bʿaṭṭ. 8. 83. — Desid. 1) edere velle, esurire. Maḥ. 1. 887: *nâ 'ḥam annam bubʿukśê.* — *bubʿukśitâ* esuriens. Man. 10. 105. 2) frui, possidere velle. Maḥ. 1. 5667: *sa râǵyam bubʿukśati.* (Cf. *bʿakś*, lat. *fungor*, *fruor* e *frugor*, inserto *r*, *fruges*, *fructus*, *faux*; island. vet. *brûka* uti; germ. vet. *brûchan*, *prûchan* id.)

c. *adʿi* frui, possidere. Ḥit.: *râǵyam.*

c. *anu* frui. Man. 4. 240.

c. *upa* 1) edere, vesci, bibere. R. Schl. II. 30. 16: *pʿalâni*; Ragʿ. 1. 67: *payah́.* 2) frui, gaudere, uti, possidere. Maḥ. 1. 8343. Ḥit. 28. 12. Man. 12. 8.

c. *sam* caus. cibare, c. instr. rei. Maḥ. 3. 12672.

3. भुज् *bʿuǵ* (r. 2. *bʿuǵ*) edens, vescens, in fine compos. Bʿ. 4. 31.

भुज *bʿúǵa* m. (r. 1. *bʿuǵ s. a*) 1) brachium. 2) manus. Ḥ. 1. 2. 3) elephanti proboscis. Dr. 8. 21. (Fortasse lat. *pug-nus* pro *fug-nus* = part. perf. pass. *bʿugná.*)

भुजग *bʿuǵaga* m. (tortuose iens, e *bʿúǵa*, quod hic flexum, incurvationem significat, e *ga* iens) serpens. N. 11. 28. V. *bʿuǵańga* et cf. *pataga*, *patańgá.*

भुजगी *bʿuǵagî* f. (a praec. signo fem. *î*) fem. praec. Ḥit. 121. 19.

भुजङ्ग *bʿuǵańga* m. i. q. *bʿuǵaga* (cf. *patańgá*). Ur. 91. 10.

भुजमध्य *bʿuǵamadʿya* n. (e *bʿúǵa* brachium et *madʿyá* medium) pectus. Ragʿ. 13. 73.

भुजान्तर *bʿuǵântara* n. (e *bʿúǵa* et *ántara*) id. Ur. 70. 14.

भुजिष्य *bʿúǵiśya*, vêd. *bʿuǵiśyà* m. (ut videtur, a r. 1. *bʿuǵ* s. *sya* inserto *i*) servus, famulus.

भुजिष्या *bʿuǵiśyâ* f. (fem. praec.) serva, famula. N. 13. 55.

भुवन *bʿúvana* n. (r. *bʿû* s. *ana*, omisso guṇae incremento, v. euph. r. 51) mundus. Ragʿ. 1. 26: *bʿuvanadvaya* mundorum par i. e. coelum et terra. Ragʿ. 2. 53. N. 24. 33. Mêgʿ. 6.

भुशुण्डी *bʿuśuṇḍî* f. teli genus. A. 6. 16 (lege *bʿuśuṇḍibʿih́*). 7. 3.

1. भू *bʿû* 1. par. âtm. *bʿávâmi*, *bʿávê*, *ábʿûvam* (gr. 374[a]), *ábʿaviśi*; *babʿû́va*, *babʿûvé* (gr. 404); *bʿaviśyā́mi*, *bʿaviśyé* 1) esse, existere. Bʿ. 16. 13: *idam api mê bʿaviśyati punar dʿanam*; N. 10. 22: *katʿam buddʿvâ bʿaviśyati.* — Cum antecedente *na* mori. Ḥ. 4. 50: *adya na bʿaviśyasi*; N. 21. 10: *na bʿaviśyâmy asańśayam.* 2) esse (ut verb. substant.). Br. 3. 18: *bʿaviśyâmi sukʿânvitâ*; N. 1. 28: *sapʿalan tê bʿavêǵ ǵanma*; Br. 3. 8: *tat têśâń vipriyam bʿavêt*; 12: *anâtʿâ kṛpaṇâ ... bʿaviśyâmi.* — Cum dat. esse alicui rei, praeditum esse aliquâ re. Br. 3. 19: *dêvâśća pitaraśća ... tvayâ dattêna tôyêna bʿaviśyanti ḥitâya.* Causam esse alicujus rei. Maḥ. 3. 12312: *trâilôkyasya ... bʿavanti sma vinâśâya.* — Pass. impers. cum instrum. pers. et praedic. Ḥit. 17. 20: *adʿunâ tavâ 'nućarêṇa mayâ sarvadâ bʿavitavyam*; Ur. 38. 3 infr.: *pratyâsannêna ćandrêṇa bʿavitavyam.* 3) fieri, oriri. Bʿ. 14. 17: *pramâdamôḥâu tamasô bʿavatah́*; N. 23. 11: *tê têna 'vêkśitâh́ kumbʿâh́*

Hosted by Google

pûrṇâ êvâ 'bʿavan̄s tatah̄; A. 3. 27: *tasya taċ ċatadʿâ rûpam abʿavat*; Mah. 1. 1501: *bʿasmasâd bʿavêt.* — Part. perf. pass. *bʿûtá* 1) qui est, existit. Su. 1. 25: *trišu lôkêšu yad bʿûtan̄ kiṅċit stʿâvaraǵan̄gamam.* In fine comp. N. 12. 38: *asyâ 'raṇyasya mahatah̄ kêtubʿûtam ivô 'ċċritam* (*śilôċċayam*). 2) factus. A. 3. 28: *punas tâni śarîrâṇi êkîbʿûtâni bʿârata | adṛśyanta.* — *bʿûtá* subst. n. creatura, animans, res. H. 4. 32. Su. 2. 7. Bʿ. 2. 69. N. 14. 2. Bʿ. 7. 26. — Caus. *bʿâváy* 1) facere ut aliquis existat, sustentare, nutrire. Mah. 3. 8763: *tâ* (*praǵâh̄*) *bʿâvitâ bʿâvayanti havyakavyâir divâukasah̄*; Bʿ. 3. 11: *dêvân bʿâvayatâ 'nêna tê dêvâh̄ bʿâvayantu vah̄ | parasparam bʿâvayantah̄ śrêyah̄ param avâpsyatʿa.* 2) cogitare, meditari (secundum gramm. Ind. *bʿû* cl. 10). Bʿ. 2. 66: *nâ 'sti buddʿir ayuktasya naċâ 'yuktasya bʿâvanâ | naċâ 'bʿâvayatah̄ śântih̄*; R. Schl. II. 67. 20: *bʿâvayann âtmanâ ''tmânam.* — Desid. 1) esse, existere velle. Mah. 4. 678: *na tišṭʿati sma sanmârgê naċa dʿarmê bubʿûšati.* 2) eligere (conjugem). Mah. 1. 7068: *yadi kanyê 'yan naċa kan̄ċid bubʿûšati*; 7969: *kô bubʿûšêta nâ 'rgunam.* (Lat. *fu-i*, *fu-turus*, *fo-re*; *-bam* [*ama-bam*] = scr. *ábʿavam*, *-bo*, *-bimus* = *bʿavišyā́mi*, *bʿavišyā́mas*, v. gr. comp. 526. 662; gr. φύ-ω, ἔφῡ-ν, ἔφῡ-ς, ἔφῡ = *ábʿûvam*, *ábʿûs*, *ábʿût*, v. gr. comp. 573; lit. *bû-ti* esse, *bŭw-aú* fui = *ábʿavam*, *bū́-siu* ero = *bʿavišyā́mi*, v. gr. comp. 652; slav. *bü-ti* esse, *bun̄-dun̄* ero; germ. vet. *bim* sum [nostrum *bin*], *bir-u-mês* sumus = *bʿávâmas*, mutato *v* in *r*, v. gr. comp. 20; hib. *fuilim* sum, *ba me* vel *budh me* fui, proprie fuit ego, *ba* = *ábʿavat*, *budh* = *ábʿût*. Ad caus. *bʿâváyâmi* traxerim lat. *facio* mutato *v* in *c* sicut e. c. in *vic-si*, *vic-tum*, v. gr. comp. 19; *fê-mina*, quae procreat, gignit, suff. *mina* = scr. *mânâ*, gr. μενη, sicut *mini* formarum ut *amamini* = scr. *mânâs*, gr. μενοι, v. gr. comp. 478; *fê-tus*, *fe-tura*; goth. *baua* aedifico, *bauais* aedificas, ubi *ai* = scr. *aya* τοῦ *bʿâváyasi*, v. gr. comp. 109[a]). 6 et cf. scr. *bʿavana* domus.)

c. *anu* 1) adesse, interesse. N. 5. 40: *anubʿûyâ 'sya vivâham.* 2) percipere, sentire, experiri, perpeti. Ragʿ. 1. 21: *asaktah̄ sukʿam anvabʿût*; 8. 3: *anubʿûya ... abʿišêċanam*; Mah. 3. 10789: *îdṛśîm âpadam kô 'tra dvitîyô 'nubʿavišyati.*

c. *anu* praef. *sam* id. Ragʿ. 9. 48: *ârtavam utsavan̄ samanubʿûya.*

c. *antar* inesse. Man. 12. 87.

c. *abʿi* aggredi, accedere. Mah. 3. 10592: *êšâ tê bʿâsvatî kîrtir lôkân abʿibʿavišyati*; Bʿ. 1. 40: *dʿarmê našṭê kulan̄ kṛtsnam adʿarmô 'bʿibʿavati.* Hostiliter aggredi, invadere. Śak. 15. 3 infr.: *paritrâyêtʿâm mâm anêna dušṭamadʿukarêṇâ 'bʿibʿûyamânâm.* 2) superare, vincere. A. 3. 30: *yadâ 'bʿibʿavitum vâṇâir naċa śaknômi tam*; 11. 2: *na tvâ 'bʿibʿavitun̄ śaktô mânušô bʿuvi kaśċana.*

c. *ut* caus. facere ut aliquis existat, procreare. Ragʿ. 2. 62: *mâyâm udbʿâvya.*

c. *ut* praef. *sam* oriri. Gʿaṭ. 5: *śôkah̄ samudbʿavati.*

c. *tiras* evanescere. Ragʿ. 16. 23: *pûr api ... tirôbabʿûva.* — Caus. delere, evertere, frangere. R. Schl. I. 44. 9: *tasyâ 'svalêpanam ... tirôbʿâvayitum buddʿin̄ ċakrê.*

c. *parâ* perire. Mah. 1. 4167: *yatʿâ dʿarmô na parâbʿavêt.*

c. *pari* despicere, contemnere. Hit. 30. 11: *śaśinas tulyavan̄śô 'pi nirdʿanah̄ paribʿûyatê*; Dr. 6. 17: *pan̄ċê 'ndrakalpân paribʿûya*; Br. 2. 16.

c. *pari* praef. *sam* id. Mah. 3. 13230.

c. *pra* 1) esse. Bʿ. 16. 9: *prabʿavanty ugrakarmâṇah̄.* 2) fieri, prodire, oriri, nasci. Bʿ. 8. 18: *avyaktâd vyaktayah̄ sarvâh̄ prabʿavanty aharâgamê*; Ragʿ. 10. 51: *purušah̄ prababʿûvâ 'gnêh̄*;

Hosted by Google

Ḥit. 13. 8: *lôbʿât krôdʿań prabʿavati.* 3) valere, praevalere, potentem, parem esse, cum dat. vel infin. Ḥit. 25. 6: *prîtyâi (ćêtasań) saǵǵanabʿâśitam prabʿavati*; Ur. 7. 9: *katʿam ... nirmâtum prabʿavên manôharam idań rûpam purâṇô munih*; Ragʿ. 8. 44. R. Schl. II. 23. 38. — Cum gen. pers. Man. 5. 2: *viprâṇâń svadʿarmam anutiśṭʿatâń katʿam mṛtyur prabʿavati*; Maḥ. 3. 12669: *nâ 'smâkam mṛtyur prabʿavatê.* — Absol. Ḥit. 24. 3: *viśvâsât prabʿavanty êtê viśvâsas tatra nô 'ćitań.* — *prabʿavant* praevalens, praepotens. Ḥ. 2. 32. 4) abundare. *prabʿûta* abundans, multus, copiosus. N. 13. 3: *prabʿûtayavasêndʿanam*; Ḥit. 45. 6: *prabʿûtê 'pi vittê.*

c. *vi* caus. proprie: facere ut aliquid foras sit, inde 1) explorare, investigare, indagare. Man. 8. 25: *vâhyâir vibʿâvayêl liṅgâir bʿâvam antargatan nṛṇâm* (schol. *nirûpayêt*). 2) probare, demonstrare. Man. 8. 56: *uktańća na vibʿâvayêt.* 3) observare, percipere, sentire. Man. 7. 147: *mantrayêd avibʿâvitań*; Ragʿ. 11. 10: *uhyamâna iva vâhanôćitań pâdaćâram api na vyabʿâvayat.* — Pass. videri. Maḥ. 1. 932: *sûryâńśubʿih spṛśṭań sarvań śući vibʿâvyatê.* Ḥit. 124. 63.

c. *sam* 1) una esse, conjunctum esse. Su. 2. 11: *têśâm ... sambʿûya sarvâir asmâbʿih kâryań sarvâtmanâ vadʿań.* Coire (cum femina). Maḥ. 1. 4398: *sambabʿûva tayâ saha.* 2) fieri. Su. 1. 30: *tatas tâu tu ǵaṭâ bʿittvâ mâulinâu sambabʿûvatuh*; 4. 11: *dṛśṭvâi 'va tâń varârôhâń vyatʿitâu sambabʿûvatuh*; Maḥ. 3. 8843: *garbʿiṇyâu sambabʿûvatuh*; 3. 16478: *tatʿâ samabʿavaććâ 'pi yad uvâća vibʿîśaṇań.* 3) oriri. Ḥ. 1. 17: *gʿôrâ samabʿavat sandʿyâ*; Br. 3. 24: *harśań samabʿavad mahân.* 4) nasci, c. abl. patris et loc. matris. Maḥ. 1. 8028: *sâttvatyâm atiratʿań sambabʿûva dʿanańǵayât.* 5) esse posse, sufficiens spatium habere in aliquo loco, valere. M. 12: *aliṅgarê yadâćâi 'va nâ 'sâu samabʿavat.* — Caus. 1) facere ut aliquis existat, sustentare, servare. Man. 2. 142: *yań ... sambʿâvayatićâ 'nnêna*; Maḥ. 1. 1343: *sambʿâvayâ "tmânam aǵîrṇam mama têǵasâ.* 2) facere. Maḥ. 3. 13316: *svastivâćanań samabʿâvayam*; 13317: *svastivâćanâni suśṭu sambʿâvitâni.* 3) committere. Maḥ. 1. 2088: *sambʿâvaya ... mayi sarvam.* 4) convenire, congredi, adire. Maḥ. 3. 1982: *kâmyakê pârtʿân samabʿâvayad aćyutań*; Ur. 9. 6 infr. 5) cogitare. Ragʿ. 7. 6: *sambʿâvitań* (schol. *ćintitań*). 6) putare, existimare. Ragʿ. 6. 42: *dʿârâń śitâń râmaparaśvadʿasya sambʿâvayaty utpalapatrasârâm.* 7) magni aestimare, honorare. Bʿ. 2. 34: *sambʿâvitasya* (schol. *bahumatasya*); Ragʿ. 10. 56: *sambʿâvitân tâbʿyâń sumitrâm*; 5. 11: *prâptô 'ssi sambʿâvayituń vanân mâm.* Cum instr. honestare, dignari, colere, ornare aliquâ re. Ragʿ. 16. 40: *anyâir anuǵîvilôkań sâmbʿâvayâmâsa gṛhâih* (schol. *satkṛtavân*); 7. 8: *vilôćanan dakśiṇam ańǵanêna sambʿâvya* (schol. *alańkṛtya*).

2. भू *bʿú* f. (a r. *bʿû*) terra. Ḥ. 2. 18. Su. 2. 24; v. *bʿúmí.*

भूतपूर्व *bʿûtapûrva* (e *bʿûtá* qui fuit et *pû́rva* prior, loco adverbii *pû́rvam* prius, antea, v. gr. 612) prior. Br. 1. 22.

भूति *bʿûti* f. (r. *bʿû* s. *ti*) 1) existentia. Dr. 5. 9. 2) felicitas, prosperitas, salus. Ragʿ. 1. 18. 10. 59. 3) succus, qui ex elephantorum temporibus fluit. Mêgʿ. 19. (Gr. φύσις e φύτις.)

भूधर *bʿûdʿará* m. (terram ferens, e *bʿû* et *dʿara*) mons. In. 5. 10.

भूभृत् *bʿûbʿṛt* m. (terram ferens, sustinens, e *bʿû* et *bʿṛt*) 1) mons. Mêd. 2) rex. Up. 79. Ragʿ. 11. 81.

भूमि *bʿûmí*, vêd. *bʿû́mi* f. (r. *bʿû* s. *mi*) 1) terra. In. 1. 31. 2) locus. Ragʿ. 4. 42. 6. 31. (Cf. lat. *humus*, hib. *uim* „the earth, a country".)

Hosted by Google

भूमिका b'ûmikâ' f. (a praec. s. ka in fem.) in linguâ scenicâ partes, Rolle. Ur. 35. 4 infr.

भूय b'ûya n. (r. b'û s. ya) substantia. B'. 14. 26. 18. 53.

भूयांस् b'ûyâns (compar. τοῦ b'ûri, oppressa syllaba ri, suff. yâns pro iyâns, v. gramm. 227 annot. et 203) 1) adj. πλείων. Br. 2. 6. N. 18. 19. 2) adv. b'ûyas a) plus. N. 8. 14. b) iterum, denuo. Br. 1. 11. N. 23. 2. 24. 2. 25. 5. B'. 2. 20: nâ 'yam b'ûtvâ b'avitâ vâ na b'ûyaḣ „non ille extitit, existetque non iterum". — Instr. b'ûyasâ nimis. Rag'. 8. 9. (Hib. bhus „a sign of the comparative degree, and has always ni before it, as ni bhus airde higher".)

भूयिष्ठ b'ûyišṭ'a (superl. τοῦ b'ûri, v. praec. et gr. 227 annot.) plurimus, permultus. H. 1. 19. — b'ûyišṭ'am adv. 1) valde, admodum; prorsus, plane, omnino. Rag'. 13. 14. Dr. 8. 40.

भूरि b'ûri multus, praesertim in initio compp. e. c. b'ûritêǵas magnum splendorem, magnam vim habens. Mah. 1. 3849; v. sq. (Huc traxerim gr. μυρίος, mutato b' in nasalem ejusdem organi; huc etiam trahi possent hib. mor et lat. mul-tus, nisi pertinent ad purú q. v.)

भूरिदक्षिण b'ûridakšiṇa (Bah. e b'ûri et dakšiṇâ q. v.) multa dona sacrificalia habens vel praebens. N. 12. 14. In. 1. 16. A. 2. 8.

भूर्ज b'ûrǵa m. nomen arboris (Wils. „the B'ôj or B'ôj-patr [j = ǵ], a tree growing in the snowy mountains, and called by travellers a kind of birch; the bark is used for writing on"). Rag'. 4. 73. Ur. 24. 15. (Cf. germ. vet. birca, bircha, nostrum Birke, lit. berža-s.)

भूष् b'ûš 1. et 10. par. ornare. R. Schl. II. 39. 17: b'ûšayâmâsa gâtrâṇi tâir ... vib'ûšaṇâiḣ; I. 48. 5: b'ûšayantâv iman dêšań ćandrasûryâv ivâ 'mbaram; H. 2. 23: divyâb'araṇab'ûšitâ. (Hib. beosaighim „I ornament, deck out, beautify" = scr. b'ûšâyâmi; huc, vel ad b'ûšaṇa q. v., trahi potest lat. orno abjectâ initiali; respicias formam osnamentum apud Varr. et hornamentum pro fornamentum in inscript. apud Gruter.)

c. vi i. q. simpl. In. 1. 9: hêmavib'ûšitam.

भूषण b'ûšaṇa n. (r. b'ûš s. ana, v. euph. r. 94[a]) ornamentum. N. 9. 5.

भृकुटि b'ṛkuṭi et भृकुटी b'ṛkuṭî f. (e b'rû supercilium, correpto rû in ṛ, et kuṭi, kuṭî a rad. kuṭ flectere, curvare) superciliorum contractio. Dr. 7. 9. Dicitur etiam b'rukuṭi, b'rukuṭî.

भृकुटीमुख b'ṛkuṭîmuk'a (Bah. e b'ṛkuṭî et múk'a vultus) superciliorum contractione praeditum vultum habens. Su. 4. 14.

भृङ्ग b'ṛ'ṅga m. apis nigra. Rag'. 8. 52.

भृत् b'ṛt (r. b'ar b'ṛ s. t, v. gr. 573) ferens, gerens, sustinens in fine compp. B'. 8. 4. N. 12. 93.

भृति b'ṛti f. (r. b'ar b'ṛ s. ti) 1) actio sustentandi, nutriendi. 2) merces, operae pretium. N. 8. 25.

भृत्य b'ṛ'tya m. (nutriendus, r. b'ar b'ṛ s. ya inserto t, v. gr. 629) servus, famulus. A. 2. 9.

भृत्यत्व b'ṛtyatvá n. (a praec. s. tva) servitus, ministerium. Hit. 51. 7.

भृश b'ṛša multus. — b'ṛšam adv. multum, valde. In. 5. 36. In initio compp. b'ṛša (gr. 618). Br. 2. 36.

भृशता b'ṛšátâ f. (a praec. s. tâ) vehementia. Rag'. 11. 58.

भेक b'ê'ka m. rana. Ritu-S. 1. 18.

भेड b'êḍa m. aries. Mêd.

भेद b'ê'da m. (r. b'id s. a) 1) fissio, divisio. 2) separatio. Hit. 4. 3. 3) rima. Ur. 74. 8. 4) decisio, discrimen. N. 19. 32. 5) diversitas. B'. 18. 29.

भेदतस् b'êdatás adv. (a praec. s. tas) secundum diversitatem, pro discrimine. B'. 18. 19.

भेरी b'ê'rî et b'êrí' f. tympanum (Wils.: a kettle drum). B'. 1. 13.

भेष् b'êš 1. par. âtm. (b'ayê) timere. (Cf. b'î et ejus caus. b'îš.)

भेषज b'êšaǵá n. medicamentum. N. 9. 30.

Hosted by Google

भैक्ष *bʿâikśa* n. (a *bʿikśâ'* eleemosyna, stips, quae datur vel accipitur, s. *a*) 1) mendicatio. 2) collect. mendicata. Br. 1. 2.

भैक्ष्य *bʿâikśya* n. (a *bʿikśâ'* eleemosyna, stips, s. *ya*) cibus emendicatus (cf. *bʿâikśa*). Bʿ. 2. 5.

भैमी *bʿâimî* f. (a *bʿâima*, patronym. a *bʿîmá*, signo fem. *î*) nomen Damayantiae. (Cf. lit. *baimẽ* timor.)

भैरव *bʿâiravá* (a *bʿîrú* timidus, s. *a*, v. gr. 582) terribilis, horrendus.

भैषज्य *bʿâ'iśaǵya* n. (a *bʿêśaǵá* s. *ya*) medicamentum. Hit. 28. 8.

भैस् *bʿâis* pro *bʿâiśîs*, v. *bʿî* et gr. 358[a]. H. 3. 7.

भो *bʿô* interj. heus! In. 1. 11.

भोक्तार् -तृ *bʿôktâ'r -tṛ'* m. (r. *bʿuǵ* s. *târ tṛ*) qui edit, fruitur, consumptor. Bʿ. 5. 29. 9. 24.

भोक्तुकाम *bʿôktukâma* (Bah. e *bʿô'ktum* edere, a *bʿuǵ* [v. gr. 599] et *kâ'ma* desiderium, cupiditas) edendi cupiditatem habens. H. 3. 17.

भोक्तृत्व *bʿôktṛtvá* n. (a *bʿôktâ'r -tṛ'* s. *tva*). Abstractum a *bʿôktâ'r -tṛ'*. Bʿ. 12. 20. 13. 20.

1. भोग *bʿôga* m. (r. *bʿuǵ* edere, s. *a*) 1) fructus, perceptio, voluptas. Bʿ. 5. 22. N. 16. 18. 2) cibus. Bʿ. 2. 5.

2. भोग *bʿôga* m. (r. *bʿuǵ* flectere, s. *a*) serpens.

भोगपति *bʿôgapati* m. (e 1. *bʿôga* et *páti* dominus) praeses, praefectus, praepositus. Hit. 39. 19.

भोगवती *bʿôgavatî* f. (a *bʿôga* serpens, s. *vant vat* in fem.) nomen urbis a serpentibus inhabitatae in tartaro. N. 5. 5.

भोगिन् *bʿôgin* (a 1. *bʿôga* s. *in*) 1) adj. fructibus, perceptionibus, voluptatibus, cibis praeditus. Bʿ. 16. 14. 2) subst. m. dominus, rex.

भोजन *bʿôǵana* n. (r. *bʿuǵ* s. *ana*) 1) actio edendi, fruendi. Sâ. 4. 18. 2) cibus. N. 18. 6. 22. 12.

भोजनीय *bʿôǵanîya* (r. *bʿuǵ* s. *anîya*) 1) edendus, fruendus. 2) n. cibus. N. 23. 10.

भोज्य *bʿô'ǵya* (r. *bʿuǵ* s. *ya*) i. q. praec. Su. 4. 4.

भौम *bʿâuma* (a *bʿûmí* terra, s. *a*) terrenus, terrester. M. 27.

भ्यस् *bʿyas* 1. âtm. (*bʿayê*) timere. Cf. *bʿî*.

भ्रंश् *bʿraṅś* 4. par. âtm. 1. âtm. (*bʿráśyâmi*, *bʿráśyê*, *bʿráṅśê*) cadere, elabi. N. 20. 2: *uttarîyam adʿô śpaśyad bʿraśṭam*; Su. 1. 15: *bʿraśṭâbʿaraṇakêśântâḣ*. Adhibetur praesertim ad indicandam separationem vel privationem, c. ablat. rei; e. c. N. 16. 37: *bʿraśṭâ ǵńâtibʿyaḣ*; M. 7. 111: *bʿraśyatê râǵyâǵ ǵîvitâćća*; R. Schl. II. 74. 2: *râǵyâd bʿraṅśasva*; 75. 34: *satâṅ lôkât satâṅ kîrtyâḣ ... bʿraśyatu*. — Caus. dejicere, ejicere, privare. N. 6. 15: *bʿraṅśayiśyâmi taṅ râǵyât*. (Vid. *bʿraṅs* et cf. *sraṅs*, *dʿvaṅs*, v. gr. comp. 19; germ. vet. ***RIS*** cadere, etiam ***HRIS***, attenuato *a* in *i*, v. Graff. 2. 536; *ur-RIS* surgere, sicut scr. *pat* praef. *ut*; *reisa* iter, *reisôn* proficisci.)

c. *pari* i. q. simpl. N. 16. 23: *râǵyaparibʿraśṭaḣ*; 18. 10: *paribʿraśṭasukʿêna*.

c. *pra* id. Ragʿ. 14. 54: *prabʿraśyamânâbʿaraṇaprasûnâ*. Cum instr. rei, quâ aliquis privatur. Mr. 14. 12: *prabʿraśyatê têǵasâ* (cf. *yuǵ* praef. *vi*). — Caus. dejicere, privare. Ragʿ. 13. 36: *padân magʿônaḣ prabʿraṅśayâṅ yô nagʿuśaṅ ćakâra*; Mah. 3. 601: *râǵyât prabʿraṅśitaḣ*.

c. *vi* id. Mah. 3. 3: *râǵyavibʿraśṭa*.

भ्रंश *bʿraṅśa* m. (r. *bʿraṅś* s. *a*) lapsus, exitium, ruina. Bʿ. 2. 63.

भ्रंस् *bʿraṅs* 1. âtm. i. q. *bʿraṅś*.

भ्रज्ज् *bʿraǵǵ* 6. par. âtm. (scribitur *bʿrasǵ*, gr. 110[b]), *bʿṛǵǵâ'mi*, *bʿṛǵǵê'*, gr. 301) assare, frigere, coquere. Bʿatt. 14. 86: *bâbʿraǵǵa śôkô râvaṇam agnivat*. (V. *bʿarǵ bʿṛǵ* et 2. *bʿaǵ* et cf. gr. φρύγω, φώγω; lat. *frigo*; hib. *bruighim* „I boil, seeth"; island. vet. ***BAK***; germ. vet. ***BACH, BAKK***; nostrum ***BACK*** coquere; v. *pać*.)

भ्रण् *bʿraṇ* 1. par. (*śabdê*) sonare. Cf. *dʿraṇ*, *dʿvaṇ*, *dʿvan*, *svan*.

Hosted by Google

भ्रम् *b'ram* 1. et 4. par. *b'ramâmi*, *b'rá'myâmi* etiam *b'râmyâmi* (Pâṇ. III. 1. 70) vagari, circumerrare, peregrinari. N. 15. 14: *viprayuktaḣ sa mandâtmâ b'ramati*; Maḣ. 3. 12892: *lôkê ssmin b'ramâmy êkô s̀ham*; 14377: *bab'râma tatra tatra vâi*; B'aṭṭ. 12. 72: *b'râmyanty ab'itâḣ paritaḣ puran naḣ*; B'. 1. 30: *b'ramatî 'va ća mê manaḣ*; Maḣ. 1. 2062: *dṛśṭir b'râmyati mê.* — Pass. impers. R. Schl. II. 96. 8: *bahuśô sb'râmi tê.* — Cum acc. peragrare. N. 16. 30: *anvêśṭârô brâhmaṇâśća b'ramanti śataśô mahîm*; Maḣ. 1. 5184: *tê dêśam bahuśô sb'raman.* — Pass. impers. c. acc. loci. B'ar. 3. 4: *b'rântan dêśam anêkadurgavi śamam.* — *b'rântá* act. currens. A. 4. 38: *tat'â b'rântê rat'ê.* — Caus. 1) circumvolvere, vibrare, rotare, agitare, quassare. Maḣ. 2. 762: *b'râmayitvâ śataguṇam ... gadâ kśiptâ balavatâ*; 3. 117: *b'râmyamâṇô sťa ćakravat*; B'aṭṭ. 15. 53: *śaktim abib'ramat*; Ḣ. 4. 49: *utkśipyâ 'b'râmayad dêhan tûrṇaṅ śataguṇâd'ikam.* 2) i. q. primit. R. Schl. I. 44. 12: *tatrâi 'vâ 'bib'ramad dêvî saṅvatsaragaṇân bahûn.* (Cf. *kram*, gr. ῥέμβω.)

c. *ut* exsilire. Dr. 8. 19: *rat'ât ... udb'ramya.* — *udb'rânta* commotus, agitatus, perturbatus. Gîta-G. 4. 1: *prêmab'arôdb'rântam mâd'avam*; Ḣit. 107. 7: *b'avê ssmin pavanôdb'rântavîćivib'ramab'aṅgurê.*

c. *pari* circumerrare. A. 10. 31: *paryab'ramanta ... asurâḣ.*

c. *vi* circumerrare, peragrare, pervagari. Nalôd. 3. 26: *vib'rântaṅ vanêća dêvyâ*; N. 15. 16: *sa vib'raman mahîṅ sarvâm.* — *vib'rânta* commotus, perturbatus. B'. 16. 16: *anêkaćittavib'rântâḣ.*

c. *sam*: *samb'rânta* commotus, perturbatus. A. 6. 10: *sarvê samb'rântamanasaḣ*; N. 13. 15.

भ्रमर *b'ramará* m. apis (Wils.: a large black bee).

भ्रष्ट *b'raśṭá* (a r. *b'raṅś*, v. gr. 548) v. *b'raṅś*.

भ्रष्टाभरणकेशान्त *b'raśṭâb'araṇakêśânta* (Baḣ. e *b'raśṭá* elapsus et Dvandv. *âb'araṇakêśânta*, *âb'araṇa* + *kêśânta*, *kê'śa* et *ánta**)) elapsa ornamenta et capillos habens. Su. 1. 15.

भ्रश् *b'raś* v. *b'raṅś*.

भ्राज् *b'râǵ* 1. par. âtm. lucere, splendere. Ḣ. 4. 40: *bab'râǵatur yat'â śâilâu nîhârêṇâ 'b'isaṅvṛtâu*; N. 2. 29: *b'râǵamanaṅ yat'â ravim.* Praet. mltf. vêd. *áb'râṭ* (v. euph. r. 59); Ṛgv. 66. 3: *ćitrô yad ab'râṭ* „versicolor quum splendet". (Cf. *râǵ*; gr. φλέγω, φέγγω; lat. *fulgeo*, *flam-ma* e *flag-ma*, *flagro*, *flavus*; goth. *BAIRH*, unde *bairh-tei* lux et denom. *bairh-tja* manifesto; anglo-sax. *blican* splendere; angl. *brigh-t*; germ. vet. *berht*, *beraht* [nostrum *Pracht*] clarus; *blich*, *blic*, *blig* fulmen, lumen, *bleih* pallidus [nostrum *bleich*], *blanch* candidus, *blinchan* lucere; lit. *blizgù* scintillo, radio; russ. *bleśću* splendeo; scot. *breagh* „bellus, tersus, speciosus, nitidus, bene ornatus", *breachad* „pulchritudo, decor, nitor", *boillsg* „splendor, fulgor", *boillsgeach* „coruscus, emicans, fulgidus, splendens".)

c. *vi* i. q. simpl. Dr. 1. 9: *vib'râǵamânâm vapuśâ.*

भ्रातर् -तृ *b'râ'tar -tṛ* m. (rad. incerta, suff. *tar tṛ*, v. gr. 124 annot.) frater. (Goth. *brôthar*; lat. *frâter*; gr. φρᾱτήρ, φράτωρ; hib. *brathair*; russ. *brat*; slav. *bratrŭ*; lit. *brōlis* mutilatum esse videtur e *brotris*, ejecto *t*, mutato *r* in *l*.)

भ्रान्ति *b'rânti* f. (r. *b'ram* s. *ti*) circumactus. Ur. 4. 10: *ćakrab'rântiḣ.*

भ्राश् *b'râś* 1. et 4. âtm. splendere, lucere. (Cf. *b'râǵ*, *b'lâś*.)

भ्री *b'rî* 9. par. (*b'araṇê* K. *b'ṛtyâm b'ítyâm* V.) sustentare, timere. (Cf. *b'ar b'ṛ*, *b'î*.)

भ्रुकुटि *b'rukuṭi*, भ्रुकुटी *b'rukuṭî* v. *b'ṛkuṭi*.

---

*) *kêśânta* idem significare videtur ac *kêśa*, cf. *sub'rûnâsâkśikêśânta.* Ḣ. 3. 14.

Hosted by Google

भ्रुड् *b'ruḍ* 6. par. (*saṅvṛtisaṅhatyôṡ*) tegere, coacervare. Cf. *b'uṭ*.

भ्रुव *b'ruva* supercilium, in fine compositorum possessivorum (v. gr. 613). N. 5. 7.

भ्रू *b'rû* f. supercilium. Dr. 1. 14. (Gr. ὀφρῦς, praefixo ο; slav. *brŭvĭ*; lit. *bruwis*; russ. *brovj* f. id.; goth. *braho*; germ. vet. *brâwa* f. Etiam hib. *fabhar* „the eye-brow, eye-lid, eye", nisi descendit a lat. *palpebra*, huc referri posset, ita ut *fa* significet oculum; v. *paś*.)

भ्रूक्षेप *b'rûkśêpa* m. (Tatp. e praec. et *kśêpa* conjectio, jactus, a r. *kśip* s. *a*) superciliorum jactus, oculorum lusus, nictatio. In. 5. 7.

भ्रूक्षेपालाप *b'rûkśêpâlâpa* m. (e praec. et *âlâpá* sermo, loquela, a r. *lap* praef. *â* s. *a*) oculorum loquela, nictationis loquela. In. 5. 7.

भ्रूक्षेपालापमाधुर्य *b'rûkśêpâlâpamâd'urya* (Bah. e praec. et *mâd'urya* dulcedo) oculorum loquelae dulcedinem habens. In. 5. 7.

भ्रूण् *b'rûṇ* 10. âtm. (*âśâyâm* K. *âśâviśaṅkayôṡ* V.) sperare, timere.

भ्रूण *b'rûṇa* m. (fortasse forma anomala a r. *b'ar b'ṛ*) fetus utero matris inclusus, ἔμβρυον.

भ्रेज् *b'rêǵ* 1. âtm. lucere, splendere, fulgere. Cf. *b'râǵ*.

भ्रेष् *b'rêś* 1. âtm. (*ćalê b'ayê*) 1) ire, se movere, vacillare. B'aṭṭ. 14. 87: *sa bib'rêśa* (schol. *ćalitaṡ*). 2) timere; cf. *b'êś*.

भ्लक्ष् *b'lakś* 1. par. âtm. i. q. *b'akś*.

भ्लाश् *b'lâś* 1. et 4. âtm. i. q. *b'râś*.

भ्लेष् *b'lêś* 1. par. âtm. i. q. *b'rêś*.

म *m*.

1. मंह् *maṅh* 1. âtm. (*vṛdd'âu*; scribitur *mah*, gr. 110[a]) crescere. (Vid. *mahá'nt* magnus, *mahimán* magnitudo et cf. *mah*, *mâh*, *varṅh vṛṅh*, *vakś*; goth. *MAG* posse, *mag* possum, *mah-ta* potui, *mah-ts* potestas, *ma-iṣa* major, *mag-us* puer, *mag-ath* virgo, *mikils* magnus; slav. *moguń* possum; lit. *mac-nùs* potens, *macis*, *mácĕ* potestas; gr. μέγας, μέγεθος, μῆκος, μακρός; lat. *mag-nus*, *mac-tus*; fortasse etiam *mâ-turus* a crescendo dictum, sicut scr. *vṛdd'a* senex a *vard' vṛd'* crescere; cf. Ag. Benary „Römische Lautlehre" p. 258; hib. *mochd* „promotion, adj. great", *mead* „encrease, bigness, bulk, size", v. *mahá'nt*; *meadhaighim* „I encrease, enlarge", *moid* „bulk, hight".)

2. मंह् *maṅh* 10. par. (*tviśi*) lucere.

मंहिष्ठ *máṅhiśṭ'a* superl. τοῦ *mahá'nt* in dialecto vêd. Ṛgv. 51. 1. (Gr. μέγιστος; goth. *maists* maximus.)

मकर *makara* m. nomen piscis immani magnitudine (Wils.: 1) a marine monster, confounded usually with the crocodile and shark, but properly a fabulous animal; as a fish it might be conjectured to be the horned shark or the unicorn fish, but it is often drawn, as in the pictured signs of the zodiac, with the head and fore legs of an antelope, and the body and tail of a fish; it is the emblem of the god of love. 2) one of the signs of zodiac corresponding with capricorne and like the Greek representation of that sign being an animal in the fore parts, and ending in the tail of a fish). Dr. 7. 19. A. 6. 4. B'. 10. 31.

मकरकेतु *makarakêtu* m. (Bah. e praec. et *kêtú* vexillum) nomen Anaṅgi, dei amoris. Ur. 16. 4.

मकरध्वज *makarad'vaǵa* m. (Bah. e *makara* et *d'vaǵá* vexillum) id. Am.

मक्क् *makk* 1. âtm. (*gatâu*) ire, se movere. Cf. *mak'*, *maṅk* etc.

मक्ष् *makś* 1. par. (*sańgʿâtê* K. *rôśê sańgʿâtê* V.) coacervare, irasci. Cf. *mrakś*, *markś mṛkś*.

मक्षिका *mákśikâ* f. (ut videtur, a r. *makś* s. *ika* in fem.) musca. (Lat. *musca*; germ. vet. *mucca* culex; russ. *mucha*; lit. *mussě*, per assim. e *mukse*; gr. μυῖα.)

मख् *makʿ* 1. par. (*sarpaṇê*) ire, se movere.

मख *makʿa* m. (cf. *maḥ* colere, venerari) sacrificium. Dr. 2. 10.

मगध *magadʿa* m. nomen regionis „South Behar". Wils.

मग्न *magná* v. *maǵǵ*.

मघ *magʿa* m. (r. *maḥ* colere, venerari, s. *a*) beatitudo.

मघवन् *magʿávan* (a praec. quod etiam sacrificium significare videtur, s. *vant vat*, v. *makʿa*) 1) adj. in dial. vêd. sacrificans. Lass. 148. 2) subst. m. nomen dei Indri. N. 2. 15. A. 11. 4.

मघा *magʿâ* f. plur. (fem. τοῦ *magʿa*) decimum astrum lunare (Wils.: the tenth lunar asterism, containing five stars figured by a house, apparently α, γ, ζ, η and ν Leonis). Su. 2. 2.

मघोन् *magʿôn* v. *magʿávan*.

मङ्क् *mańk* 1. âtm. (*maṇḍanê gatâu* K. *bʿûśê gatâu* V.; scribitur *mak*) ornare; ire, se movere. Cf. *makk*, *makʿ*, *mańkʿ*, *mańgʿ* etc.

मङ्ख् *mańkʿ* 1. par. (*gatâu* K. *sarpaṇê* V.) ire, se movere. Cf. *makk*, *makʿ*, *mańk* etc.

मङ्ग् *mańg* 1. par. (*sarpaṇê*; scribitur *mag*) ire, se movere. Cf. *makk*, *mańk*, *mańgʿ*, *makʿ*, *mańkʿ*.

मङ्गल *mańgalá* (ut videtur, a r. *mańg* s. *ala*) I. adj. salutaris, felix. Su. 2. 4. II. subst. 1) n. fortuna, felicitas. N. 18. 17. 2) m. nomen plantae, Wils. „a bent grass (Panicum dactylon) with white blossoms". Ur. 44. 3.

1. मङ्घ् *mańgʿ* 1. âtm. (*kâitavê* K. *kâitavagatâu nindâirambʿagavêśu* V.; scribitur *magʿ*) ludere; ire, properare; vituperare; incipere. Cf. *mańg*, *mańkʿ*, *makʿ*, *makk*, *margʿ*.

2. मङ्घ् *mańgʿ* 1. par. (*bʿûśê*) ornare. Cf. *mańk*.

मच् *mać* 1. âtm. (*kalkanê* K. *kalkanê dambʿê śâṭyê* V.) decipere, fallere; gloriari.

मज्ज् *maǵǵ* 6. par. interdum âtm. (scribitur *masǵ*, gr. 110[b]) mergi, submergi, aquâ hauriri, c. loc. vel acc. N. 6. 13: *kṛććrê sa narakê maǵǵêd agâdʿê vipulê hradê*; R. Schl. I. 1. 89: *nâ 'psu maǵǵanti ǵantavaḣ*; Man. 4. 81: *tamaḣ ... maǵǵati*; Maḥ. 2. 605: *yamunâmbʿasy amaǵǵata*; 2203: *mâ maǵǵîḣ śôkasâgarê*; M. 8: *bʿayâugʿân mahatô maǵǵantam mâm ... trâhi.* — *magná* submersus. A. 6. 4: *galê magnâ ivâ 'drayaḣ.* — Caus. mergere, immergere. H. 2. 10: *aśṭâu dańśṭrâ dêhêśu maǵǵayiśyâmi.* (*maǵǵ* per assimil. e *marǵ* ortum esse videtur; cf. *marǵ mṛǵ*, *mârǵ*, *mańǵ*, *muǵ*, *muńǵ*; lat. *mergo*; lit. *merkiu* macero, *mazgóju* lavo = scr. caus. *maǵǵáyâmi.*)

c. *ut* emergi, emergere. Maḥ. 3. 13163: *vâpîn nyamaǵǵan na punar udamaǵǵat.* — Caus. Man. 8. 115.

c. *ni* submergi, submergere, aquâ hauriri. Hit. ed. Ser. 126. 16: *kâryâbdʿâu sa nimaǵǵati*; Sâ. 6. 43: *nimaǵǵamânam ... tamômayê hradê*; Maḥ. 1. 6747: *ambʿasi nimaǵǵêyam*; Bʿaṭṭ. 3. 20: *śôkê nyamâńkśît.* — Trans. demergere. Maḥ. 1. 4156: *mâ nimaǵǵîḣ pitâmahân.* — Caus. submergi jubere. Man. 8. 114: *apsuććâi 'nan nimaǵǵayêt.*

मज्जन् *máǵǵan* m. (r. *maǵǵ* s. *an*) medulla. (Germ. vet. *marag*, anglo-sax. *mearg*, *merg* id., v. sq. et r. *maǵǵ* e *marǵ.*)

मज्जा *maǵǵâ* f. (r. *maǵǵ* s. *â*) id.

1. मञ्च् *mańć* 1. âtm. (*dʿâraṇê* K. *uććrâyadʿṛtyarććâbʿâńsu* V.; scribitur *mać*) tenere, altum esse vel fieri, venerari, splendere.

2. मञ्च् *mańć* 1. par. (*gatyâm*) ire, se movere. Cf. *mańk* sq.

मञ्च *mańća* m. (r. 1. *mańć* s. *a*) lectus, cubile. Am.

Hosted by Google

मञ्ज् *mańǵ* 10. par. (*mṛǵâď vanayôh* K. *mṛǵâď vanyôh* V.) abstergere, purificare; sonare. (Cf. *muǵ*, *muńǵ*, *mârǵ*, *marǵ mṛǵ*, unde *mańǵ* ortum esse videtur, mutatis liquidis; v. *maǵǵ*.)

मञ्जरि *mańǵari* i. q. sq.

मञ्जरी *mańǵarî* f. (r. *mańǵ* s. *ara* in fem., cf. s. *ala*) 1) surculus. Ur. 59. 14. 2) unio, margarita. (Cf. gr. μάργαρον, μαργαρίτης, lat. *margarita*; v. radd. *mańǵ*, *maǵǵ* e *marǵ*.)

मञ्जु *mańǵú* adj. m. f. n. (r. *mańǵ* s. *u*) pulcher, gratus, amoenus. Ur. 64. 11.

मञ्जूषा *mańǵûśâ* f. corbis, canistrum. Up. 46.

मठ् *maṭ* 1. par. (*nivâsê* K. *vâsamardanê* V.) habitare, conterere.

मण् *maṇ* 1. par. (*śabdê* K. *kûǵê* V.) sonare; murmurare. Nalôd. 2. 60: *maṇitá* sonitus, murmur.

मणि *máṇi* m. f. 1) gemma. 2) margarita. (Cf. gr. μάννος, μόννος, lat. *monile*.)

मणिभद्र *maṇiďadra* m. (e praec. et *ďadra*) nomen Kuvêri, dei divitiarum. N. 12. 130.

मण्ठ् *maṇṭ* 1. âtm. (*śôkê* K. *âďyânê* V.; scribitur *maṭ*) lugere, meditari.

1. मण्ड् *maṇḍ* 10. par. (*sukê* K. *môdê* V.; scribitur *maḍ*, gr. 110[a]) gaudere, exhilarare. (Cf. *mand*, *mad*, *marḍ mṛḍ*, *mud*.)

2. मण्ड् *maṇḍ* 1. par. âtm. 10. par. (scribitur *maḍ*, gr. 110[a]) ornare. N. 16. 17: *maṇḍanârhâm amaṇḍitâm*. Etiam 10. âtm. Mah. 1. 7572: *maṇḍayâńćakrirê tad vâi puraṅ svargavat*. (Lat. *mundus*, *mundo*.)

मण्ड *maṇḍá* m. (r. *maṇḍ* s. *a*) ornamentum.

मण्डन *maṇḍana* n. (r. *maṇḍ* s. *ana*) id. N. 16. 17.

मण्डप *maṇḍapá* m. n. (e *maṇḍá* et *pa*) umbraculum. Śak. 45. 9. Mêǵ. 76.

मण्डल *maṇḍála*, vêd. *máṇḍala* m. n. orbis, circuitus. Su. 3. 22. 24. N. 12. 64. 13. 15. — *sûryamaṇḍala* discus solis. Sâ. 7. 1.

मण्डूक *maṇḍúka* m. rana. Am.

मण्डूर *maṇḍûra* m. n. rubigo, ferrugo.

मत् *mat* ablat. pronominis primae personae, qui in initio compositorum thematis vice fungitur, cum significatione singularis (v. gr. 241 et 611). H. 2. 33. 3. 17.

मत *matá* v. *man*.

मतङ्ग *matańga* m. (ut videtur, pro *mattańga*, a r. *mad*; v. *mada*, *madakala*) elephantus. H. 1. 13.

मति *matí* f. (r. *man* cogitare, s. *ti*) 1) animus, mens. N. 11. 36. 22. 21 in fine comp. Bah. 2) opinio. H. 1. 26. N. 19. 32. B. 18. 78. 3) consilium, propositum. Su. 2. 12. N. 18. 16. In fine comp. Bah. B. 12. 19. 18. 64. (Gr. μῆτις; goth. *ga-mun-ds*, them. *ga-mun-di* memoria; slav. *pamańti* id.; lat. *mentis*, *mens*.)

मतिमत् *matimant* (a *matí* sgf. 1. s. *mant mat*) mente praeditus, sapiens. Dr. 7. 16.

मत्त *mattá* v. *mad*.

मत्तस् *máttas* v. gr. 584. 38.

मत्सर *matsará* m. invidia (ut mihi videtur, e pronomine 1. pers. *mat* q. v. et *sara* iens a r. *sar sṛ* s. *a*). B. 4. 22 in fine comp. Bah.

मत्स्य *mátsya* et *matsya* m. piscis. M. 5. (Hib. *meas* „a fish", *measach* „fishy".)

मत्स्यक *matsyaka* m. (a praec. s. *ka*) id. M. 35.

मथ् *maṫ* 1. par. v. *manṫ*.

मथन *maṫana* n. (r. *maṫ* s. *ana*) agitatio. R. Schl. I. 45. 19.

1. मद् *mad* 4. par. *mádyâmi* ebrium esse, mente captum esse, laetari, gaudere. Mah. 1. 4688 et 3. 8331: *amâdyad indraḣ sômêna dakśiṇâďir dviǵâtayaḣ*. — *mattá* ebrius, inebriatus. H. 4. 23: *mattâv iva ... vâraṇâu*; Su. 2. 20: *matâu ďûtvâ kuńǵararûpiṇâu*; 4. 13: *varapradânamattâu*; 14: *sarvâir êtâir madâir mattâu*. — Caus. *mâdáyâmi* 1) inebriare. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *tê tvâ madâ indra mâdayantu*. 2) exhilarare. Mah. 3. 10678: *tvâṅ stutayô mâdayanti*. (Cf. *mud*,

mand, *manḍ*, angl. *mad*; fortasse goth. *wôds* furiosus e *môds*, servatâ primitivâ mediâ; germ. vet. *wuot* insaniens, *wuotî* insania, *wuotag* furiosus; hib. *misge* „drunkenness" cf. pers. مست *mes-t* ebrius e *med-t*, v. gr. comp. 102; de *oin-mhid*, *on-mhith* v. *mad* praef. *ut*.)

c. *ut*: *unmâdyâmi* (v. euphon. r. 58) insanire. Maḥ. 3. 14503: *yaḱ paśyati narô dêvân unmâdyati sa kśipram.* — *unmatta* insaniens, demens. N. 2. 3. 8. 1. Sâ. 6. 5. (Huc referri possunt hib. *oin-mhid* „a fool, a nidged, a mute", *oin-mhideachd* „folly", *on-mhith* „a fool, an idle" [v. Pictet p. 87], nisi *mhid*, *mith* pertinent ad *matí* q. v. ad quod Pictet. trahit hib. *amad* „a madman, a fool", quod etiam in praep. *â* et r. *mad* dissolvi potest; cambro-brit. *ynwîd* „furious, frantick, mad, foolish".)

c. *pra* aberrare, negligentem, socordem esse, c. abl. vel loc. rei. B'aṭṭ. 18. 8: *svaḥitâćća pramâdyati* (schol. *ḥitâd b'raśṭô b'avati*); Maḥ. 3. 1291: *d'armârt'ayôr nityan na pramâdyanti paṇḍitâḱ.* — *pramatta* socors, negligens. A. 5. 4.

c. *pra* praef. *sam* id. *sampramatta* socors, negligens. Maḥ. 2. 1467.

c. *sam* i. q. simpl. Su. 4. 12: *ub'âuća kâmasammattâu*; 4. 17: *tasyâ rûpêṇa sammattâu*.

2. मद् *mad* 10. par. *madáyâmi* 1) exhilarare. Rag'. 9. 29: *amadayat saḥakâralatâ manaḱ.* 2) laetari, gaudere. Maḥ. 1. 4736: *madayantí*; 6910: *madayantyâ*.

मद *mada* m. (r. *mad* s. *a*) 1) ebrietas, dementia. Su. 4. 14. B'. 18. 35. 2) succus, qui elephantis, tempore quo coitum appetunt, e temporibus effluit. N. 13. 7.

मदकल *madakala* m. (e praec. et *kala*) elephantus. Ur. 69. 13; cf. *matańga*.

मदन *madana* m. (qui inebriat, a r. *mad* s. *ana*) 1) potus fervidus, inebrians. In. 5. 13. 2) amor, deus amoris. Ur. 41. 11.

मदिरा *madirâ'* f. (r. *mad* s. *ira* in fem.) potus inebrians, vinum. — *madirêkśaṇâ* inebriantes oculos habens femina. Ur. 25. 17.

मदीय *madíya* pron. poss. (v. gr. 265) meus. N. 14. 15. A. 3. 50. (Cf. slav. *moj*, gr. comp. 406.)

मद्य *madya* n. (r. *mad* s. *ya*) potus inebrians.

मद्र *madrá* m. pl. nomen regionis. Sâ. 1. 2.

मद्विध *madvid'a* (Baḥ. e *mat* q. v. et *vid'a* vel *vid'â* species, genus) mei genus, speciem, naturam, indolem habens, mihi aequalis. Ḥ. 2. 33.

मधु *mád'u* (fortasse a r. *mad*, mutato *d* in *d'*) I. subst. n. 1) mel. 2) potus inebrians, vinum. Rag'. 4. 60. II. m. ver. (Gr. μέθυ, μέλι, mutato ϑ vel δ in λ; lat. *mel*, *mellis* fortasse per assim. e *melvis* pro *medvis*; lit. *medù-s* mel; slav. *med* id.; anglo-sax. *medu*, *medo*; germ. vet. *meto* mulsum; hib. *mil*, gen. *meala* mel.)

मधुकर *mad'ukara* m. (e praec. et *kara* faciens) apis. Ur. 68. 8.

मधुप *mad'upá* m. (e *mád'u* et *pa* bibens) id. Am. Etiam nostrum *Biene* ad पा *pâ* bibere pertinet.

मधुर *mad'ura* (a *mád'u* s. *ra*) dulcis, suavis. Ḥ. 4. 26. — *mad'uram* adv. dulce, suaviter. Ḥ. 1. 25.

मधुलिह् *mad'uliḥ* m. (nom. -*t*, e *mád'u* et *liḥ* lambens) apis.

मध्य *mád'ya* adj. medius. Subst. m. n. 1) medium. Sâ. 2. 1. 2) medium corpus (anglis waist). In. 5. 9. (Lat. *medius*, *medium*; goth. *MIDJA*, nom. m. *midji-s*, v. gr. comp. 287. annot. 7; hib. *meadhon* „the middle, midst, centre"; gr. μέσσος per assim. e μεσjος pro μεδjος; lit. *widdurys* medium, mutato *m* in *w*, *widdù naktis* media nox; serv. *medju*; slav. МЕЖДЮ *meśdju* inter.)

मध्यतस् *mad'yatas* adv. (a praec. s. *tas*) in medio. Ḥ. 1. 21.

मध्यम *mad'yamá* 1) adj. medius. 2) subst. m. n. medium corpus, the waist. N. 1. 10. (Goth. *miduma*, *midums* medius.)

मध्यमलोक *mad'yamalôká* m. (e praec. et *lôka*) medius mundus i. e. terra, quippe quae inter coelum

Hosted by Google

et infernum. Ur. 92. 2. (Cf. goth. *midjun-gards* id., ad literam: media domus, medius hortus.)

1. मन् *man* 4. et 8. âtm. *mányê*, *manvế*, praet. mltf. *ámansi*, fut. aux. *mansyế*. 1) cogitare. N. 1. 21: *yat'â tvad anyam purušan na sâ mansyati karhičit* (ubi par. metri causâ). 2) putare, credere, opinari. N. 5. 12: *yan yan hi dadršê têšân tan tam mênê nalan nrpam*; 16: *šaranam prati dêvânâm prâptakâlam amanyata*; 19. 18: *yân anyân manyasê brûhi tân*; 19: *yân manyasê samart'âns tvam*; H. 4. 19: *balinam manyasê yačča âtmânam*; Gîta-G. 4. 11: *stanavinihitam api hâram udâran sâ manutê kršatanur iva b'âram*; A. 5. 17: *manvânâ dêvarâǵam mâm.* Absol. Hit. 75. 7: *manyê durǵanačittivrttiharanê d'âtâ 'pi b'agnôdyamah.* Notetur formula *yadi manyasê* si putas, si ita tibi videtur, si tibi libuerit, e. c. N. 5. 3: *damayantyâh panah sâd'u vartatân yadi manyasê*; 16. 34: *tân vêtt'a yadi manyasê.* 3) aestimare. Lass. 12. 15: *ǵîvanča purušavišêšânšča sîmantinyas trnam iva manyantê.* — Part. perf. pass. *matá* n. cogitatum, cogitatio, opinio. In. 3. 1. Br. 2. 26. (Cf. *mnâ*, quod litteris transpositis e *man*, productâ vocali; goth. *MAN* putare, *man* puto, pl. *munum*, praes. cum formâ praet.; *ga-munan* meminisse, v. *matí*; lat. *memini*, *com-miniscor*, *moneo* nititur formâ caus. *mânáyâmi*, prâcr. *mânêmi*, ita germ. vet. *manôm*, *manêm* [*var-manêm* sperno], v. gr. comp. ed. I. §. 109[a]. 6; fortasse *mando* adjecto *d* sicut in goth. *hunds* canis = scr. *šun*, v. *švan*, ΚΥΝ; v. *ǵnâ* praef. *â* in formâ caus.; gr. μένος = मनस् *mánas*, μῆτις = मति *matí*, cf. *matá* pro *manta*; fortasse μέλλω e μένjω sicut ἄλλος = अन्य *anyá*, μαίνομαι, μῆνις, v. *manyú*, μάντις; lit. *menù* recordor, *pri-manùs* prudens, intelligens; russ. *mnju* opinor; hib. *muinim* „I teach, instruct"; fortasse *smuainim* „I think, imagine, devise, consider" e *man* praef. *sam*, nisi pertinet ad *smar smr* mutatâ liquidâ *r* in *n*.)

c. *anu* 1) consentire, assentiri, comprobare. Man. 9. 97: *yadi kanyâ 'numanyatê*; R. Schl. II. 2. 13: *yad idam ... mayâ sâd'u sumantritam b'avantô mê 'numanyantâm.* Cum *na* rejicere, repudiare. Rag'. 16. 85: *imân svasârañča yavîyasîm mê ... nâ 'rhasi nâ 'numantum.* 2) veniam dare, c. acc. pers. R. Schl. II. 21. 45: *anumanyasva mân dêvi gamišyantam itô vanam.* — Caus. facere ut aliquis assentiatur, comprobet. R. Schl. II. 2.

c. *ab'i* 1) opinari, credere. B'att. 5. 71: *ab'imanyê 'han tvân harantîn šriyan šriyah.* 2) assentiri, permittere. Mah. 1. 5743: *ad'armyam idam atyantan kat'am b'îšmô 'numanyatê vivâsyamânân ast'ânê nagarê yô 'b'imanyatê.* 3) appetere, desiderare. R. Schl. II. 72. 45: *kaččin na paradârân vâ râǵaputrô 'b'imanyatê*; Man. 10. 95: *na ǵyâyasîn vrttim ab'imanyêta.*

c. *ava* spernere. H. 3. 10: *mâ 'vamanst'âh prt'ušrôni matvâ mâm iha mânušam*; Man. 4. 135. 8. 84. Pass. Hit. 56. 12: *sa sarvâir avamanyatê.*

c. *ava* praef. *ab'i* id. Man. 4. 249.

c. *bahu* magni aestimare (v. gr. 585). In. 4. 15: *sammânam bahumanyača*; N. 15. 13: *bahumatâ nârî*; Mah. 3. 747: *na ǵîvitam bahumanyê.*

c. *sam* 1) cogitare, putare. *sammata* n. assensus, consensus. N. 13. 5. Sâ. 1. 23: *prâptê 'yan dêvakanyê 'ti dršṭvâ samménirê ǵanâh.* 2) magni aestimare, honorare. *sammata* magni aestimatus, honoratus. In. 1. 11. 4. 8. Br. 2. 25. Dr. 4. 6. 3) respicere, rationem habere, observare, curare. R. Schl. II. 38. 15: *mayâ vihînâm ... adršṭapûrvavyasanâm b'ûyah sammantum arhasi.*

2. मन् *man* 1. par. (*arčê* V.) honorare. Cf. *mân.*

मनस् *mánas* n. (r. *man* s. *as*) 1) animus, mens. N. 5. 16. 19. 35. 13. 32. 71. 16. 21. 21. 25. 26. Sâ. 2. 28.

Hosted by Google

Bᶜ. 3. 40. 42. 2) cor. In. 5. 3. Su. 3. 17. N. 5. 8. In. 2. 32. (Gr. μένος, cujus ς ad thema pertinet, v. gr. comp. 128.)

मनसिज *manasiǵa* m. (in corde natus, e loc. *mánasi* et *ǵa*) amor et deus amoris. Ur. 9. 2.

मनस्विन् *manasvín* (a *mánas* s. *vin*) mente praeditus, sapiens. Dr. 7. 16. Su. 1. 29.

मनाक् *manâk* adv. parum, paulum. Am. (Cf. lat. *minor*, goth. *minniṣa* minor, *minnist'-s* minimus, slav. МЬНИЙ *mĭnij* minor; lit. *menka-s* adj. malus, *menkay* adv. male, parum; hib. *min* „small, fine" etc., *mion* „small, little".)

मनीषा *manîšâ* f. (a r. *man*) mens, intellectus.

मनीषिन् *manîšín* (a praec. s. *in*) mente, intellectu praeditus, sapiens, intelligens. Dr. 7. 13. Bᶜ. 2. 51.

मनु *mánu* m. (r. *man* s. *u*) nom. pr. regis. M. 1 sq.

मनुज *manuǵa* m. (e praec. et *ǵa* natus) a Manu oriundus, homo. In. 5. 22. N. 1. 2.

मनुष्य *manušya* m. (a *mánu* Manus, s. *šya* pro *sya*, v. gr. 101[a]) homo. Sâ. 5. 35. (Vid. *mânavá* et cf. germ. vet. *mannisco*, nostrum *Mensch*.)

मनोज्ञ *manôǵńa* (e *mánas* cor et *ǵńa* noscens) pulcher, suavis, amoenus. Lass. 53. 2.

मनोभव *manôbᶜava* m. (in corde natus, e *mánas* et *bᶜavá* origo) amor. Ḥit. 64. 10. V. sq. et *manasiǵa*, *ḥrććaya*.

मनोभू *manôbᶜû* m. (e *mánas* et *bᶜû* existens) amor, deus amoris. P. 17.

मनोरथ *manôratᶜa* m. (e *mánas* et *rátᶜa* currus) gaudium, voluptas. In. 5. 4. 35. Bᶜ. 16. 13.

मनोरम *manôrama* (e *mánas* et *rama* exhilarans) cor exhilarans, pulcher, suavis, amoenus. In. 5. 27.

मनोहर *manôḥara* (e *mánas* et *ḥara* capiens, rapiens) cor rapiens, pulcher, suavis, amoenus. In. 5. 18.

मनोहारिन् *manôḥârin* (e *mánas* et *ḥârín* capiens, rapiens) i. q. praec. N. 13. 4.

मन्त्र् *mantr* 10. par. âtm. (*guptabᶜâšaṇê* K. *guptôktâu* V., ut videtur, denom. a sq.) 1) dicere, loqui, in recentiore linguâ. Ur. 50. 1 infr.: *nâ 'sti mê vâćâvibᶜavô 'stô 'sparam mantrayitum.* Praesertim secreto, in occulto loqui, inde consulere, deliberare; c. instr. pers. et acc. rei. Ḥit. 64. 6: *sa gôpalî svavadᶜûn dûtyâ saḥa mantrayantîm apaśyat*; R. Schl. I. 34. 36: *tâsâm pradânam ... mantrayâmâsa mantribᶜiḥ*; Man. 7. 146: *mantrayêt saḥa mantribᶜiḥ*; Maḥ. 3. 290: *mantrayadᶜvaṅ ḥitam mama.* Cum acc. pers. Maḥ. 1. 8074: *mantrayâmâsur anyâśća raḥasyâni paraspáram.* (Goth. *mathlja* loquor.)

c. *anu* 1) benedicere, laeta precari, sacrare, consecrare. A. 9. 14: *gâṇḍîvam anumantrya*; 3. 26: *śarâiḥ ... anumantritâiḥ.* 2) valedicere, dimittere. Maḥ. 3. 39: *tatᶜâ 'numantritâs têna dᶜarmarâǵêna tâḥ praǵâḥ.*

c. *abᶜi* id. sgf. 1. Dr. 8. 54: *śarâir astrâbᶜimantritâiḥ*; Maḥ. 1. 8248: *astram abᶜimantrya.*

c. *â* 1) alloqui. R. Schl. I. 1. 8: *śrûyatâm itićâ "mantryâ 'bravît.* 2) salutare. N. 6. 5: *dêvân âmantrya tân sarvân uvâćê 'daṅ vaćaḥ.* Praesertim valedicere. In. 1. 24: *gaććâmy âmantrayitvâ tvâm*; N. 8. 24. 26. 1. Sâ. 4. 22. 3) advocare, invitare. Maḥ. 2. 1244: *âmantrayadᶜvaṅ râšṭrêšu brâḥmaṇân bᶜûmipân aćᶜa.*

c. *â* praef. *sam* alloqui, compellare. Maḥ. 2. 42: *taṅ samâmantrya nivartasvê 'ti.*

c. *upa* 1) alloqui, compellare. Maḥ. 4. 531: *tênô 'pamantryamâṇâyâḥ ... ḥṛdayam mê vidîryatê.* 2) invitare. Râm. I. 46. 12: *tavô 'pamantritâḥ sarvê munayô 'ssmâbᶜir âǵńayâ.*

c. *ni* advocare, invitare. R. Schl. I. 12. 18: *nimantrayasva nṛpatîn.*

c. *ni* praef. *sam* id. N. 2. 9: *sa sannimantrayâmâsa maḥîpâlân.*

c. *pari* i. q. *mantr* praef. *anu* sgf. 1. A. 7. 18: *braḥmâstraparimantritâiḥ ... śâyakâiḥ.*

Hosted by Google

c. *sam* 1) deliberare, consulere. R. Schl. I. 8. 3: *mantribʿiḣ saḥa sammantrya.* 2) salutare. Maḥ. 1. 5454: *pûrvam êva sammantrya drôṇam abravît.*

मन्त्र *mantra* m. (r. *man* s. *tra*) 1) consilium. Br. 1. 26. 2) hymnus, carmen sacrum, vel precum formula. Bʿ. 9. 16. (Vid. *mantr* et cf. ṣend. ‎ *mańtʿra* sermo, goth. *mathlei* id.; *munths*, them. *muntha*, os.)

मन्त्रिन् *mantrín* m. (a praec. suff. *in*) consiliarius. N. 7. 11.

मन्थ् *mantʿ* 9. par. interdum âtm. *matʿnấmi* (v. gr. 347), pass. *matʿyế*, part. perf. pass. *matʿitá* (gr. 548); etiam *matʿ* et *mantʿ* 1. par. Commovere, agitare, perturbare, disturbare, diruere. Râm. I. 36. 18: *kṣîrôdasâgaraṅ sarvê matʿnîmaḣ*; R. Schl. I. 45. 19: *mantʿânam mandʿaraṅ kṛtvâ mamantʿuḣ*; Maḥ. 1. 1111: *matʿnadʿvam udadʿim*; 3330: *vâgduruktam maḥâgʿôram ... mama matʿnâti ḥṛdayam*; 6555: *mâm matʿnâtî 'va manmatʿaḣ*; Br. 1. 5: *matʿyamânê 'va duḣkʿêna*; Su. 2. 18: *matʿitâir âśramâiḣ.* (Cf. *mântʿ*, *mitʿ*, *muntʿ*, *vyatʿ*, *patʿ*, *pantʿ*, *putʿ*, *puntʿ*; goth. *withô* commoveo, agito; hib. *meadar* „a churn, a milk pail", *muidhe* id.)

c. *â* i. q. simpl. R. Schl. II. 26. 2: *ḥṛdayâny âmamantʿê 'va ǵanasya.*

c. *ut*: *unmantʿ*, *unmatʿ* (v. euphon. r. 58) 1) i. q. simpl. Maḥ. 3. 14327: *unmamantʿa maḥârṇavam*; N. 10. 8: *śôkênô 'nmatʿitaćitta.* 2) abscindere. Maḥ. 3. 10267: *śiraḣ śarôttamâir unmatʿitâsmi.*

c. *nis* i. q. simpl. Maḥ. 1. 1120: *amṛtasyâ 'rtʿê nirmatʿiṣyâmaḥê ǵalam.*

c. *pra* 1) i. q. simpl. Maḥ. 1. 194: *nâgabalâiḣ suduḣsaḥan drôṇânîkam ... pramatʿya*; 3. 16435. 2) conterere. A. 7. 8: *ḥayâs tê ... prâmatʿnanta ditêḣ sutân*; Maḥ. 3. 16435: *maḥatâ grâvṇâ ... pramâtʿinam abʿidrutya pramamâtʿa.* 3) vim inferre. Br. 2. 17: *tâń ćêd aḥan na ditsêyam ... pramatʿyâi 'naṅ ḥarêyus tu.*

c. *pra* praef. *sam* i. q. simpl. Maḥ. 1. 4876. 7143.

c. *vi* diruere, delere (e. c. urbem). A. 10. 1: *puram êtat ... tvayâ vimatʿitam vîra.*

मन्थ *mantʿa* m. (r. *mantʿ* s. *a*) agitatio. Ragʿ. 10. 3.

मन्थर *mantʿara* (r. *mantʿ* s. *ara*) tardus, lentus, segnis, languidus. Ragʿ. 19. 21. Cf. *manda.*

मन्थान *mantʿâna* m. (r. *mantʿ* s. *âna*) rudis, rudicula. R. Schl. I. 45. 19. (Hib. *maide* „a stick, wood, timber".)

मन्द् *mand* 1. âtm. (scribitur *mad*, gr. 110[a]) in dial. vêd. 1) gaudere. Ṛgv. 26. 5: *asya nô mandasva sakʿyasyaća* „hoc nostro (sacrificio) gaude, consortioque"; 51. 12: *yêṣu mandasê* „quibus gaudes". Par. exhilarare. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *sômô mandatu tvâ.* 2) laudari, celebrari. Ṛgv. 51. 11: *mandiṣṭa yad uśanê kâvyê saćâ indraḣ* „cum laudaretur Indras ipsum desiderante carmine". 3) dormire. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *agnê tvaṅ sugâgṛḥi vayaṅ sumandiṣîmaḥi.*— Caus. exhilarare. Ṛgv. 4. 7. (Cf. *manḍ*, *mad*, *mud*, *vand*; germ. vet. *menden* gaudere e *mandjan*, praet. *manta*; *mendi* gaudium; hib. *meadhrach* „glad, joyful, merry", *meadhradh* „mirth, song, melody", *molaim* „I praise".)

c. *ut* exhilarare. Ṛgv. 8. 6: *ut tvâ sutâsô rabʿasâ amandiśuḣ* „te parata (libamina) cito inebriantia laetificarunt".

मन्द *manda* (r. *mand* s. *a*) 1) paucus. *mandam* adv. parum, paululum. N. 16. 8. Dr. 3. 1. 2) tardus. 3) stultus, stolidus. N. 15. 10. 14. (Hib. *mall* „slow, dilatory, tardy, tedious, prolix".)

मन्दभाग्य *mandabʿâgya* n. (Karm. e *manda* et *bʿâgya* fortuna, felicitas) fortuna adversa. N. 13. 38.

मन्दभाज् *mandabʿâǵ* (paululum felicitatis habens, Baḥ. e praec. et *bʿâǵ* fortuna, felicitas) infelix. H. 1. 29.

मन्दाय् *mandây* (denom. a *manda* s. *y*, v. gr. 520) cunctari, tardari; âtm. Ur. 48. 10: *mandâyamânâ.*

Hosted by Google

मन्दार *mandâra* m. (rad. *mand* suff. *âra*) 1) arbor, erythrina fulgens. Ur. 6. 2. 2) arborum coelestium genus. Ragʿ. 6. 23. Mêgʿ. 68. 73.

मन्दिर *mandirá* n. (r. *mand* dormire, s. *ira*) domus. In. 5. 52; cf. *mandurâ'*.

मन्दुरा *mandurâ'* f. (r. *mand* dormire, s. *ura* in fem.) stabulum.

मन्द्र *mandrá* (r. *mand* s. *ra*) profundus, gravis (de sono). Ur. 69. 15.

मन्मथ *manmatʿa* m. (cor agitans, e *man* pro *mánas* cor et *matʿa* agitans, concutiens) amor, deus amoris. In. 5. 3.

मन्मय *manmaya* (e pronom. 1. pers. *mat* q. v., s. *maya*) mihi devotus. Bʿ. 4. 10.

मन्यु *manyú* m. (r. *man* s. *yu*) 1) moeror, aegritudo. N. 9. 4. 2) ira. Su. 4. 16. (Cf. gr. μῆνις, v. *man*.)

मभ्र् *mabʿr* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

मम्ब् *mamb* 1. par. (*gatyâm*) id. Cf. *marb*.

मय् *may* 1. âtm. id.

मयूक *mayûka* m. radius. Ritu-S. 1. 13. Ragʿ. 2. 46.

मयूर *máyûra* m. pavo. — Fem. *mayûrî*.

1. मर् मृ *mar mṛ* 6. âtm. interdum par. (nisi potius cl. 4) mori. Bʿ. 2. 20: *na ǵâyatê mriyatê vâ*; N. 13. 38: *nâ 'prâptakâlô mriyatê*; Br. 1. 34: *marišyanti mayâ vinâ*; 2. 19: *marišyâmi*; 3. 9: *mriyêyam*. — *mṛtá* mortuus. Subst. n. mors. Br. 1. 35. — Caus. occidere. Maḥ. 1. 7276: *tatô yamaḱ ... nâ 'mârayat kańćit.* (Lat. *morior*, *morbus*; gr. μαραίνω, βροτός pro μροτός = *mṛtá* e *marta*, ἀ-μβροσία pro ἀ-μροσία, cf. *amṛ'ta*; slav. мрѫ *mruń* morior; lit. *mìrštu* id., praet. *mirriau*, fut. *mir-su*, infin. *mir-ti*; *s-mertis* mors; russ. *u-miraju* morior, *mertvüĭ* mortuus, *s-mer-tj* mors. Ad caus. *mârâyâmi* trahimus hib. *marbhaim* „I kill, slay", *marbhan* „a corpse, dead body" etc.; goth. *maur-thr* caedes.)

2. मर् (मृ) *mar* (*mṛ*) 9. par. *mṛṇâ'mi* (*vadʿê*) interficere.

मरकत *marakata* m. smaragdus. Mêgʿ. 74. (Gr. σμάραγδος, lat. *smaragdus*.)

मरण *maraṇa* n. (r. *mar mṛ* s. *ana*) mors. Ḥ. 4. 50. N. 10. 10.

मरिच *marića* n. piper. Am.

मरीचि *marî'ći*, vêd. *márîći* m. f. luminis radius. Ragʿ. 9. 13. 13. 4.

मरीचिप *marîćipa* m. (e praec. et *pa* bibens) nomen cujusdam Geniorum ordinis. Su. 3. 5.

मरु *marú* m. (ut videtur, a r. *mar mṛ* s. *u*) aquâ carens locus, desertum. Ragʿ. 4. 31. Ḥit. 8. 7.

मरुत् *marút* m. 1) ventus. 2) ventorum Genius. In. 2. 13.

मरुत्वत् *marútvat* m. (ventis, ventorum Geniis praeditus, circumdatus) cognomen Indri. A. 4. 12.

मर्कट *markaṭa* m. simia. Lass. 2. 10.

मर्क्ष् मृक्ष् *markš mṛkš* 1. et 10. par. v. *bʿrakš*.

मर्ग् मृग् *marg mṛg* 10. âtm. interdum par. etiam 4. âtm. *mṛgáyâmi*, *mṛgáyê* (gr. 307), *mṛ'gyê*. Quaerere. Ḥ. 1. 25: *pânîyam mṛgayâmi*; N. 12. 118: *kiṅ vâ mṛgayasê vanê*; 13. 65: *mṛgayišyanti tê bʿadrê bʿartâram*; 16. 2: *mṛgayadʿvan nalam*. — *mṛgáyâṇa* quaerens (gr. 533). N. 18. 2. — Perscrutari. Maḥ. 4. 865: *mṛgayitvâ bahûn grâmân*. Cf. *mârg*.

मर्च् *marć* 10. par. i. q. *mârg*.

मर्ज् मृज् *marǵ mṛǵ* 1. et 2. par. interdum âtm. cl. 1 (in omnibus formis auctis vṛddʿim sumit loco guṇae, e. c. *mâ'rǵmi*, *mṛǵmás*, *mâ'rǵâmi*, *mâ'rǵâmas*, *mamâ'rǵa*, *mamṛǵimá*; in tertiis personis pl. tempp. specialium et praet. redupl. tam formam auctam quam puram admittit) 1) abstergere, siccare, purificare. Bʿaṭṭ. 14. 22: *ḱaḍgân mamârǵuśća mamṛǵuśća paraśvadʿân*; Man. 8. 317: *annâdê brûṇahâ mâršṭi ... kilvišam*; Maḥ. 4. 722: *aśru*

Hosted by Google

mama mârǵasva. — *mṛśṭá* purificatus, purus, clarus; de aquâ. N. 12. 36: *mṛśṭasalilâm âpagâm.* 2) mulcere. R. Schl. I. 46. 7: *pâṇinâ sa mamârǵa tâm*; v. praef. *pra.* (Cf. *mârǵ*, *marś mṛś*, *maǵǵ*, *mańǵ*, *muǵ*, *muńǵ*; lat. *mulgeo*, *mulceo*; gr. ἀ-μέλγω; germ. vet. *milchu* mulgeo; goth. *miluks* lac; lit. *mélżu* mulgeo; slav. *mlζuń* id.; fortasse hib. *breugaim* „I sooth, flatter, decoy, delude" e *mreugaim*, sicut gr. βραδύς e μραδύς = scr. *mṛdú*; *bleaghaim* „I milk".)

c. *apa* auferre. Man. 2. 27: *gârbʿikańćâi 'nô dviǵânâm apamṛǵyatê.*

c. *ava* detrahere, demere. Maḥ. 1. 5487: *dʿanurǵyâm avamṛǵya.*

c. *â* abstergere. Maḥ. 2. 2224: *sâ vivarṇam âmṛǵya mukʿań karêṇa.*

c. *ni* id. Man. 3. 216: *têśu darbʿêśu tań ḥastan nimṛǵyât.*

c. *pari* abstergere, siccare, purificare. R. Schl. II. 72. 31: *yêna (pâṇinâ) mâń raǵasâ dʿvastam abʿîkśṇam parimârǵati*; Maḥ. 3. 584: *ćakśuśî parimârǵantî.* Trop. Ragʿ. 14. 35: *vâćyań tyâgêna patnyâḥ parimârśṭum âiććat.*

c. *pra* 1) abstergere, purificare, abluere. Bʿaṭṭ. 17. 55: *kʿaḍgân*; Man. 2. 60: *dviḥ pramṛǵyât tatô mukʿam*; Ragʿ. 3. 41: *ǵalêna lôćanê pramṛǵya*; N. 5. 4: *pramṛśṭamaṇikuṇḍala.* Trop. auferre, demere. Ragʿ. 6. 41: *ayaśaḥ pramṛśṭam.* 2) mulcere. In. 2. 24: *pramârǵamânaḥ śanakâir bâḥûćâ 'sya*; Sâ. 5. 102.

c. *vi* abstergere, purificare. Sâ. 5. 96: *vimṛǵyâ 'śrûṇi nêtrâbʿyâm*; Dr. 6. 17: *ćârumukʿam vimṛǵya.*

c. *sam* id. Maḥ. 2. 2186.

मर्ड् मृड् *marḍ mṛḍ* 6. et 9. par. exhilarare. Bʿaṭṭ. 7. 96: *amṛḍitvâ saḥasrâkśam* (schol. *asukʿinań kṛtvâ*). In dial. vêd. *marḍ mṛḍ*, *marl mṛl* et *marł mṛł* 1) exhilarare, laetificare. Ṛgv. 36. 12: *sa nô mṛla maḥân asi* „tu nos exhilara: magnus es"; 17. 1. 114. 2; Yaǵurv. (v. Westerg.): *na tvad anyô magʿavann asti marḍitâ.* 2) cum dat. blandiri, favere, propitium esse. Ṛgv. 114. 6: *tanayâya mṛla.* 3) reficere, corrigere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *yad âgaś ćakṛma tat su mṛła.* 4) intrans. gaudere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *mṛła sukśatra mṛłaya.* — Caus. cum dat. in dial. vêd. favere, propitium esse. Ṛgv. 12. 9: *tasmâi pâvaka mṛłaya.* (Cf. *manḍ*, *mad*, *mand*, *mud*, *parḍ pṛḍ*; lat. *blandus.*)

मर्ण् मृण् *marṇ mṛṇ* 6. par. (*ḥińsâyâm* K. *ḥińsê* V.) occidere, ferire, laedere. Cf. *mar mṛ.*

मर्त्य *mártya* m. (r. *mar mṛ* s. *ya* inserto *t*) mortalis, homo. In. 1. 31. N. 4. 7. Bʿ. 9. 21.

मर्द् मृद् *mard mṛd* 9. par. interdum âtm. 1) conterere. N. 13. 11: *sa tam mamarda … maḥîtalê*; 39: *mṛditâ ḥastiyûtʿêna*; 23. 16: *puśpâṇy upâdâya ḥastâbʿyâm mamṛdê*; R. Schl. II. 27. 7: *mṛdnantî kuśakaṇṭakân.* 2) fricare. Maḥ. 4. 467: *ḥastêna mamṛdêćâi 'va lalâṭam.* — Caus. 1) conterere. R. Schl. I. 1. 72: *mardayâmâsa tôraṇam.* 2) fricare. Up. 52. (Cf. *mrad*, *rad* mordere; prâcr. *mal* e *mard*, mutato *r* vel *d* in *l*; lat. *mordeo* = caus. *mardáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; *mando*, mutatâ liquidâ *r* in *n*; *molo*, *mola*, *malleus* e *mardeus*; gr. μύλη, μέλδω, ἀ-μαλδύνω, ἄ-μαλος, v. मृदु *mṛdú*; goth. *malvja* contero, *mala* molo, *malo* tinea; anglo-sax. *s-melte*, germ. vet. *smilzu* liquefio = μέλδω, praefixo *s*, quod ad praef. *sam* referri potest, v. Pott. 1. 245; anglo-sax. *smylt* serenus, placidus, tranquillus, tenuis, v. मृदु *mṛdú*; lit. *malù* molo, *mald-inu* et *mal-inu* molendum curo; russ. *melju* comminuo, molo, *molj* tinea; hib. *meilim* „I grind, pound, bruise", *millim* „I spoil, ruin, marr".)

c. *ava* 1) conterere. R. Schl. II. 93. 8. Maḥ. 3. 16346: *nagaradvâram avâmṛdnât.* 2) fricare. Maḥ. 4. 468.

c. *â* conterere. R. Schl. II. 96. 20.

Hosted by Google

c. *pari* 1) fricare, abstergere. R. Schl. II. 77. 26: *aśrûṇi parimṛdnantâu.* 2) superare. Maḥ. 1. 4979: *ġavê lakśyâbʿiḥaraṇê sarvân sa parimardati* (cl. 1).

c. *pra* conterere, devastare. Maḥ. 1. 4467: *pramṛdya puraraśṭrâṇi.*

c. *vi* id. Man. 4. 70: *na mṛllôśṭan vimṛdnîyât*; Maḥ. 1. 5504: *vimṛdya râśṭram.* — Caus. id. R. Schl. II. 88. 2: *vimardita.*

मर्दन *mardana* (r. *mard mṛd* s. *ana*) 1) n. actio conterendi. 2) n. frictio, affrictus. Up. 55. 3) m. contritor. Dr. 6. 14.

मर्ध् मृध् *mardʿ mṛdʿ* 1. par. âtm. (*undê* K. *klidi* V.) humidum esse, humectari. — In dial. vêd. occidere. Ṛgv.-V. 73. 4 (v. Westerg.): *mâ nô mardʿiśṭam*; 25. 4: *na mardʿiṅ.* (Vid. *mṛdʿa* et cf. *mar mṛ*, *mard mṛd.*)

मर्ब् *marb* 1. par. ire, se movere.

मर्मन् *marman* n. (r. *mar mṛ* s. *man*) 1) articulus (corporis). Bʿaṭṭ. 16. 15. 2) sensus secretus, secretum. Ḥit. 84. 13.

मर्मर *marmara* m. (a sono dictum) susurrum, murmur. Ragʿ. 6. 57: *tîrêśu tâlîvanamarmarêśu.* (Cf. lat. *murmur*, gr. μορμύρω, germ. vet. *murmurôn* murmurare.)

मर्या *maryâ* f. limes, finis, terminus.

मर्यादा *maryâdâ* f. (e praec. et *da* dans vel *âda* sumens, in fem.) id.

मर्व् *marv* 1. par. (*pûraṇê* K. *pûrtâu gatâu* V.) implere, ire. Cf. *par* (*pṝ*), *pûr.*

मर्श् मृश् *marś mṛś* 6. par. 1) tangere. 2) considerare, reputare. Saepe scripturâ confunditur cum *marś mṛś.* (Vid. *marġ mṛġ* et cf. lat. *mulcere*; fortasse hib. *mear* „a finger, a toe", a tangendo nominatum; *mearacht* „a fingering or the act of touching a musical instrument".)

c. *anu* considerare, reputare. R. Schl. II. 11. 9: *ḥṛdayam apy êtad anumṛśyô 'dvarasva mê.*

c. *parâ* 1) tangere, attingere. Mṛ. 166. 20: *ġaladʿara nirlaġas tvaṅ yan mâm ... stanitêna bʿîśayitvâ dʿârâḥastâiṅ parâmṛśasi*; N. 16. 15: *ḥastiḥastaparâmṛśṭâm ... padminîm*; Śak. 125. 3: *vayasya kaṅ pativratâm anyaṅ parâmarśṭum utsaḥatê.* Mulcere, permulcere. Ragʿ. 3. 68: *parâmṛśan ḥarśaćalêna pâṇinâ tadîyam aṅgam.*— *nârîm* stuprare. Bʿaṭṭ. 17. 38: *nârîr anyadîyâṅ parâmṛśan*; Maḥ. 3. 16153: *śaptô ḥy êśa purâ pâpô vadʿûṅ rambʿâm parâmṛśan* (sic legendum pro *parâmṛśan*). 2) prehendere, capere. Bʿaṭṭ. 12. 16: *śûlâni parâmṛśantaṅ*; Maḥ. 4. 461: *pradʿâvantîṅ kêśapâśê parâmṛśat.*

c. *pari* 1) mulcere. R. Schl. II. 10. 25: *snêḥât parimamarśa tâm*; 26: *parimṛśyaća pâṇibʿyâm.* 2) prehendere. R. Schl. II. 23. 5: *kʿaḍgam parimṛśan rôśât.* 3) considerare, reputare. R. Schl. I. 2. 20: *vâkyan tat parimṛśya.*

c. *vi* 1) mulcere. R. Schl. II. 20. 32: *vimamarśaća pâṇinâ.* 2) considerare, reputare. Sâ. 1. 30. Bʿ. 18. 63. Etiam âtm. Maḥ. 3. 15477: *vâkyaṅ vimamṛśê* (ed. Calc. *vimamṛśê*) *dʿiyâ.*

c. *vi* praef. *pra* considerare, reputare. Dr. 6. 7: *tat pravimṛśya râġâ prôvâća.*

1. मर्ष् मृष् *marś mṛś* 1. 4. et 10. par. âtm. tolerare, sustinere, perferre. Man. 4. 217: *mṛśyanti yêćô 'papatim*; R. Schl. I. 1. 74: *mamarśa râkśasân vîrô mantriṇas tân yadṛććayâ*; Man. 8. 313: *yaṅ kśiptô marśayaty ârtâiṅ*; Maḥ. 5. 416: *kaṅćit kâlam imaṅ dêvâ marśayadʿvam*; 2. 1571: *duṅkʿam maḥan marśayâmi.* — *na marś* non perferre = irasci (v. *amarśa*, *amarśaṇa*) c. acc. rei. Maḥ. 1. 5135: *nâ 'mṛśyata vaćô 'ssya tat.* Absol. Maḥ. 3. 706: *sa tâir abʿiḥataṅ saṅkʿyê nâ 'marśayata.* — Condonare. Ur. 76. 2 infr.:

Hosted by Google

marśayatu maḥârâǵaḣ. (Cf. *b̒ar b̒ṛ*, unde fortasse *marś mṛś*, mutato *b̒* in nasalem ejusdem organi, additâ sibilante.)

c. *vi* i. q. simpl. Maḥ. 3. 15441.

2. मर्ष् मृष् *marś mṛś* 1. par. (*sêćanê*) conspergere, irrigare. Cf. *varś vṛś.*

मर्ल् मृल् *marl mṛl* v. *marḍ mṛḍ.*

मर्ऌ् मृऌ् *marł mṛł* v. *marḍ mṛḍ.*

मल् *mal* 1. âtm. 10. par. *mâlê, maláyâmi* (*d̒âraṇê* K. *d̒ṛtâu* V.) tenere.

मल *malá*, vêd. *mála* m. n. sordes, lutum. N. 16. 13. 17. 6. 8. (Lett. *mâls* lutum, argilla; lit. *mólis* id.; germ. vet. *mâl, mâli* in compp. *aug-mâli* collyrium, *ana-mâli* nota, stigma, cicatrix, macula, *wund-mâli* cicatrix, Wund-Mal, *lích-mâl* stigma, signum in corpore; nostrum *Mal.* Fortasse lat. *macula* e *malicula.*)

मलपङ्किन् *malapaṅkin* adj. (e Dvandv. *malapaṅka* sordes et pulvis, s. *in*) sordibus et pulvere obductus. N. 24. 9.

मलय *málaya* m. nomen montis. Wils.: „a mountain or mountainous range answering to the western Ghâts in the peninsula of India." Rag̒. 4. 46.

मलयज *malayaǵa* m. (e *málaya* et *ǵa* natus) santalum. Ur. 42. 2.

मलिन *maliná* (a *malá* s. *ina*) sordidus, lutulentus. N. 10. 6. 12. 23. (Pottius apte huc trahit gr. μέλας, lit. *mĕlina's* caeruleus; v. sq.)

मलिनाम्बु *malinâmbu* m. (e praec. et *ámbu* aqua) atramentum librarium. Mêd.

मलीमस *malîmasa* (a *malá*) sordidus, turpis. Rag̒. 2. 53. 3. 46.

मल्ल् *mall* 1. âtm. i. q. *mal.*

मल्ल *malla* m. pugil.

मल्लि *málli* f. planta, Jasminum Zambae.

मल्लिका *mállikâ* (a praec. s. *ka* in fem.) id. Rag̒. 9. 41.

मल्ली *mallí* f. id. Lass. p. 69.

मव् *mav* 1. par. (*naḥi*) ligare, vincire. B̒aṭṭ. 9. 90: *tam mêvuḣ śṛṅk̒alâdib̒iḣ.* Vid. *mû, mavy.*

मव्य् *mavy* 1. par. id.

मश् *maś* 1. par. (*śabdê* K. *d̒vanâu kôpê* V.) sonare; irasci. Cf. *miś.*

मशक *maśaka* m. culex.

मष् *maś* 1. par. (*ḥiṅsâyâm* K. *vad̒ê* V.) ferire, occidere, laedere. Cf. *muś.*

मषि *máśi* f. atramentum librarium.

मषी *maśî* f. id. Up. 67.

मष्क् *maśk* ire, se movere; v. *mask* et cf. *makk.*

मस् *mas* 1. par. metiri; v. *mâ.*

मसि *mási* et मसी *masî* f. i. q. *maśi, maśî.* Am.

मस्क् *mask* i. q. *maśk.*

मस्त *masta* n. caput. Lass. p. 70.

मस्तक *mástaka* m. n. (a praec. s. *ka*) id. Hit. 85. 13.

मस्तिस्क *mastiska* m. (ut mihi videtur, a *masta* caput) cerebrum. (Cf. slav. *moʒjg.*)

मह् *maḥ* 1. et 10. par. *máḥâmi, maḥáyâmi* (*pûǵâyâm* K. *pûǵê* V.) honorare (magni aestimare). Maḥ. 3. 13326: *maḥitvâ*; Rag̒. 11. 49: *prâḥinôćća maḥitam ... purôd̒asam.* — Praef. *sam* in dial. vêd. parare. Ṛgv. 94. 1: *imaṅ stômam arḥatê ǵâtavêdasê rat̒am iva sammaḥêmâ manîśayâ* „huncce hymnum Agni venerabili, currum veluti (faber), paramus mente"; 111. 3. (V. *maṅḥ* et cf. hib. *mogh, modh* „respect, honour"; cambro-brit. *myged* id., *mygaw* venerari; germ. vet. *machôn*; anglo-sax. *macian* facere, formare, parare; gr. μῆχος, μηχανή.)

मह *maḥa* m. (r. *maṅḥ* vel *maḥ* crescere, s. *a*) bos bubulus. Hêm. (Cf. *maḥiśá*, cambro-brit. *mohyn* taurus.)

महत्त्व *maḥattvá* n. (a *maḥánt* s. *tva*) magnitudo.

महर्षि *maḥarśi* m. (Karm. e *maḥâ* q. v. et *ṛśi* sapiens, sanctus) magnus sapiens, magnus sanctus. In. 5. 25.

महा *maḥâ* in initio compp. Baḥ. et Karm. pro *maḥánt*, v. gr. 614.

Hosted by Google

महाकाय *mahâkâya* (Bah. e *mahâ* et *kâya* corpus) magnum corpus habens.

महाकटितटश्रोणी *mahâkaṭitaṭaśrôṇî* adj. fem. (Bah. e *mahâ* et *kaṭi*, *taṭa*, *śrôṇî*) magnas coxas, clunes et magna femora habens. In. 2. 32.

महाघोर *mahâgôra* (Karm. e *mahâ* et *gôrá*) valde terribilis. Up. 22.

महात्मन् *mahâtman* (Bah. e *mahâ* et *âtmán*) magnam animam, magnam mentem habens. H. 1. 32.

महादेव *mahâdêva* m. (Karm. e *mahâ* et *dêvá* deus) magnus deus, sic praesertim Śivus nominatur.

महाद्युति *mahâdyuti* (Bah. e *mahâ* et *dyuti*) magnum splendorem habens. H. 3. 2.

महानन *mahânana* (Bah. e *mahâ* et *ânana* os) magnum os habens. H. 3. 2.

महानस *mahânasa* m. n. (ut videtur, e *mahâ* et *anas* cocta oryza, adjecto *a*) culina. N. 23. 20.

महानाद *mahânâda* m. (Bah. e *mahâ* et *nâdá*) magnum sonum habens. In. 3. 4.

महान्त् *mahânt* (r. *manh* vel *mah* crescere, unde est part. praes.; in casibus fortibus tamen, vocativo excepto, *ânt* pro *ant*, v. gr. 187) magnus, transl.: gravis. N. 1. 3. 2. 24. 8. 2. (V. *manh*.)

महापृष्ठगलस्कन्ध *mahâpṛṣṭagalaskanda* adj. (Bah. e *mahâ* et *pṛṣṭá*, *gala* et *skandá*) magnum dorsum, collum (et magnos) humeros habens. H. 2. 4.

महाबल *mahâbala* (Bah. e *mahâ* et *bála*) magnam vim habens. H. 1. 1.

महाबाहु *mahâbâhu* (e *mahâ* et *bâhú* brachium) magna brachia habens.

महाभाग *mahâbâga* (Bah. e *mahâ* et *bâga* fortuna, felicitas) magnam felicitatem habens, praestans, excellens. In. 1. 16.

महाभाग्य *mahâbâgya* n. (Karm. e *mahâ* et *bâgya* n. felicitas) magna felicitas, praestantia, divinitas. Sâ. 1. 1. 7.

महाभुज *mahâbuga* (Bah. e *mahâ* et *búga*) magna brachia vel magnas manus habens. In. 5. 55.

महामुख *mahâmuka* m. (magnum os habens, e *mahâ* et *múka*) nom. pr. Dr. 8. 16.

महामेघस्वन *mahâmêgasvana* (Bah. e *mahâmêga* magna nubes et *svana* sonus) magnae nubis sonum habens. In. 1. 5.

महायशस् *mahâyaśas* adj. m. f. n. (e *mahâ* et *yáśas* n. gloria) magnam gloriam habens. Su. 1. 42.

महारथ *mahârata* m. (e *mahâ* et *ráta* currus, heros) 1) magnus currus. In. 1. 17. 2) saepissime: magnus heros. H. 2. 4.

महार्थवन्त् *mahârtavant* (a *mahârta* [*mahâ* + *árta*] s. *vant vat*) magnâ re vel magno fructu, magno commodo praeditus, gravissimus. Sâ. 5. 50.

महार्ह *mahârha* (Karm. e *mahâ* et *arha* dignus) valde dignus, praestans. H. 1. 33. Su. 1. 30.

महावक्त्र *mahâvaktra* (e *mahâ* et *vaktrá*) magnum os habens. H. 2. 6.

महावीर्य *mahâvîrya* (e *mahâ* et *vîrya* vis, virtus, fortitudo) magnam fortitudinem habens. Su. 1. 3.

महावीर्यपराक्रम *mahâvîryaparâkrama* adj. (e *mahâ* et Dvandv. *vîrya* + *parâkrama*) magnam virtutem et fortitudinem habens. H. 2. 2.

महाव्रत *mahâvrata* (e *mahâ* et *vrata* votum) magnum votum habens vel voti studiosus, memor, voto fidus. Su. 1. 13.

महाशय *mahâśaya* (Bah. e *mahâ* et *âśayá* mens, animus) magnanimus. Am.; Hit. 120. 5.

महासेन *mahâsêna* m. (Bah. e *mahâ* et *sênâ* exercitus) nomen Kârtikêyi.

महिमन् *mahimán* m. (a *mahânt* s. *iman*) magnitudo. B. 11. 41. Ur. 5. 13.

महिष *mahiśá* m. (r. *manh* vel *mah* crescere, s. *iśa*) bos bubulus. (V. *maha*.)

महिषी *mahiśî* f. (a praec. signo fem. *î*) 1) femina bovis bubuli. 2) uxor regis. N. 1. 7. 12. 95. Sâ. 1. 18. Dr. 4. 6. M. 18.

मही *mahî* f. (ut mihi videtur, a *maha* pro *mahânt*

Hosted by Google

magnus, signo fem. *î*, cf. *pṛtvî*) terra. Su. 2. 9. (Hib. *meag* id.)

महीक्षित् *mahîkšit* m. (Tatp. e praec. et *kšit* dominus, imperator) terrae dominus, rex (cf. *pṛtivîkšit*). N. 2. 20.

महीभृत् *mahîbṛt* m. (terram sustinens, e *mahî* et *bṛt* q. v.) mons. N. 12. 73.

महेश्वर *mahêśvara* m. (magnus dominus, Karm. *mahâ* et *îśvara*) deus Śivus. Su. 3. 23.

महोदधि *mahôdadi* m. (Karm. e *mahâ* et *udadi* mare) magnum mare. Su. 2. 12.

1. मा *mâ* 2. par. 3. et 4. âtm. *mấmi*, *mímê* (gr. 332), *mấyê*. 1) metiri. *mitá* mensuratus, praesertim modicus, paucus, exiguus. Sâ. 1. 6 (cf. *mitâśana*, *mitampaća* apud Wils.). 2) in dial. vêd. dare. Ṛgv. 120. 9: *râyêća nô mimîtan vâǵavatyâi* | *išêća nô mimîtam* „opulentiaeque nos date, vigore clarae, ciboque nos date". — Caus. 1) metandum curare. Mah. 1. 2024: *tan dêśam mâpayâmâsur yaǵńâyatanakâraṇât*; 1. 5319: *mâpayâmâsa mêdinîm.* 2) metiri, transmeare. Mah. 1. 5842: *pâṇḍavân dadṛśê ... mâpayânân nadîǵalam.* (Vid. *mas*, 3. *mi* et cf. gr. μέ-τρον, μῖμος, μιμέομαι; v. *mâ* praef. *upa* et *sam*, ἄ-μοτος, quasi *amitam* pro *amâtam*; lat. *mê-tior*, *mo-dus*, *im-mâ-nis*; goth. *MAT* metiri, *mita*, *mat*, adjecto *t*, v. gr. comp. 109[b]. 1; lit. *mattóju* metior, *más-tas* euphon. pro *mát-tas* cubitus, *mácius* e *matius* modus, mensura, *mé-tas* annus, v. *samâ*; slav. *mêra* modus, mensura; lit. *mĕrà* id.; hib. *mead* „a balance, a scale", *meadaighim* „I weigh, balance, consider".)

c. *upa*: *upamita* similis. Bar. 3. 17.

c. *nis* efficere, creare. Su. 3. 12: *nirmamê yôšitan divyâm*; 18: *nirmitâ*; Man. 1. 13: *divam bûmińća nirmamê*; Hit. 21. 20: *snâyunirmitâ êtê pâśâh.*

c. *nis* praef. *vi* id. N. 17. 7: *dâtrâ vinirmitah.*

c. *pari* admetiri, transl. destinare. Bar. 3. 50: *âyur varšaśatan nṛṇâm parimitam.* — *parimita* modicus, paucus, exiguus. Sâ. 1. 5.

c. *pra* i. q. simpl. *apramêya* non mensurabilis, immensus. Dr. 1. 8. B. 11. 17.

c. *sam*: *sammita* 1) similis. N. 16. 4: *grâmân nagarasammitân.* 2) consentaneus, congruens. Sâ. 5. 50: *yatâ yatâ bâšasi darmasammitam manôsnukûlam.*

2. मा *mâ* 3. par. âtm. sonare. Ṛgv. 38. 8: *vâśrê 'va vidyun mimâti* „mugientis instar (vaccae) fulmen sonat".

3. मा *mâ* ne, particula prohibitiva, quae construitur cum imperativo vel temporibus, quae loco imperativi ponuntur. H. 3. 7. Imperativo subintellecto. Dr. 4. 23. (Gr. μή; hib. *mi*, particula negativa in initio compp.)

मांस *mâṅsá* n. caro. H. 2. 2. 7. (Slav. *manso* neut. id.; lit. *mēsà* fem. id.; goth. *mimsa* id.; germ. vet. *mós* neut., them. *mósa*, cibus; nostrum *Mus*, *Ge-müse*; hib. *maise* „food, victuals".)

माक्षिक *mâkšika* m. (ut videtur, a *makšâ*, quod etiam apem significare videtur, suff. *ika*; secundum Wils. a *makšikâ* apis) mel. (Huc trahi posset germ. vet. *wahs* neut. cera; anglo-sax. *väx*, *vex*, *veax*; lit. *waška-s* m.; russ. *vosk*, mutato *m* in *v*.)

माक्षज *mâkšaǵa* n. (e praec. et *ǵa* natus) cera.

माङ्क्ष् *mâṅkš* 1. par. (*kâṅkšâyâm* K. *spṛhi* V.; scribitur *mâkš*) desiderare; cf. *kâṅkš*.

मागध *mâgada* (f. -*î*, a *magada* nomen regionis, s. *a*) magadensis. Rag. 1. 57.

माचिरम् *mâćiram* adv. (e *mâ* et *ćiram* diu) sine morâ, statim, c. imperativo vel ejus vice fungentibus temporibus. H. 4. 13. N. 3. 9. 18. 17. M. 47. Sâ. 5. 99.

मातङ्ग *mâtaṅga* m. elephantus (cf. *mataṅga*). Dr. 8. 29.

मातर् -तृ *mâtár -tṛ* f. (ut mihi videtur, a r. *mâ* s. *tar tṛ*, v. *mâ* praef. *nis*) mater. (Vid. gr. 124 et cf. lat. *mâter*; dor. μάτηρ; germ. vet. *muoter*; slav.

Hosted by Google

nom. *mati* = माता *mâtâ'*, them. *mater* = मातर् *mâtár*, gen. *mater-e*; lit. *mōtē* uxor, gen. *mōter-s*; hib. *mathair* mater.)

मातलि *mâtali* m. Mâtalis, Indri auriga.

मातुल *mâtula* m. (fortasse e *mâtura*, a *mâtár -tṛ'*, attenuato *a* in *u*, suff. *a*) avunculus. B'. 1. 26.

मातृषष्ठ *mâtṛśaśṭ'a* (Baḥ. e *mâtár -tṛ'* et *śaśṭ'á* sextus, v. gr. 598) matrem tanquam sextam habens. Ḥ. 1. 1.

मात्र *mâtra* n. (r. *mâ* s. *tra*) 1) mensura. A. 8. 1. 2) materies, elementum, res. B'. 2. 14. 3) in fine compositorum, ubi a grammaticis pro suffixo *tadd'itico* habetur: solus, solum, tantummodo. N. 9. 10. 11. 39. Dr. 5. 12. 14. A. 10. 46. (Gr. *μέ-τρον.*)

मात्रक *mâtraka* (a praec. s. *ka*) mensura, modus. N. 14. 9.

मात्स्यक *mâtsyaka* (a *mátsya* m. piscis, s. *ka* vel *aka*) ad piscem attinens, piscarius. M. 56. (Hib. *measach* „fishy", v. *mátsya.*)

मादृश् *mâdṛ'ś* (v. gr. 263) mei similis, mihi aequalis. Lass. 41. 17.

माद्रवती *mâdravatî* f. (a *mâdra* Madrensis, s. *vant vat* in fem.) i. q. sq. Dr. 8. 17.

माद्री *mâdrî* f. (a *mâdra* Madrensis signo fem. *î*) regis Pâṇḍus uxor, Nakuli et Sahadêvi mater.

माधव *mâd'ava* m. (a *mad'u* s. *a*) 1) nomen mensis Vâiśâk'i, Aprilis-Maii. 2) ver.

माधवी *mâd'avî* f. (a praec. signo fem. *î*) planta repens (Gaertnera racemosa). Mêg'. 76.

माधुर्य *mâd'urya* n. (a *mad'ura* dulcis, s. *ya*) dulcedo. In. 5. 7.

1. मान् *mân* 1. par. (*pûĝâyâm* K. *arĉê* V.) honorare, colere. — 1. âtm. (*pûĝâyâm* K. *viĉârê arĉê* V.) honorare, cogitare, deliberare, perpendere; desid. *mîmâṅsê* 1) perpendere, considerare. Man. 4. 224: *mîmâṅsitvô 'b'ayam.* 2) comperire. Maḥ. 1. 3878: *tat sarvam êva putras tê na mîmâṅsêta.* Cf. *man.*

2. मान् *mân* 10. par. (fortasse denom. a *mâna* honor) honorare, colere. N. 12. 24: *na mânayasi mâm ârya rudatîm*; Maḥ. 1. 4467: *yat'ârham mânayâmâsa pâuraĝânapadân api*; R. Schl. I. 38. 8: *śâilêndrasutâ mânayiśyati taṅ sutam.* — *mânya* honorandus, venerandus. Cf. *man.*

c. *sam* i. q. simpl. *sammânita* honoratus. Dr. 3. 8.

मान *mâna* n. (r. *mân* vel *man* s. *a*) honor. In. 5. 50. Sâ. 5. 49. B'. 6. 7.

मानद *mânada* m. (e praec. et *da* qui dat) qui honorem tribuit, in vocativo fere solum invenitur, ad venerationem erga aliquem exprimendam. In. 5. 44. N. 4. 4. Sâ. 5. 51.

मानयितार् -तृ *mânayitâ'r -tṛ'* m. (r. *mân* cl. 10, s. *târ tṛ*) honorator. In. 4. 9.

मानव *mânavá* m. (a Manu oriundus, e *mánu* s. *a*, v. gr. 582) homo. In. 5. 6. Br. 2. 2. (Huc potius quam ad *puṅs* q. v. traxerim goth. *manna* id., th. *mannan*, quod fortasse per assimil. e *manvan*; nostrum *Mann.*)

मानस *mânasa* n. (a *mánas* s. *a*) 1) animus, mens. N. 13. 19. 19. 9. Dr. 1. 11 in fine compp. Baḥ. 2) lacus hujus nominis in Ḥimâlayo. Mêg'. 11.

मानिन् *mânín* (a *mâna* honor, s. *in*) superbus. Rag'. 13. 38.

मानुष *mânuśa* (a *mánu* producto *a*, s. *śa* pro *sa*, v. gr. 101[a]) 1) m. homo. Ḥ. 2. 12. 13. 2) adj. (fem. *î*) humanus. Ḥ. 2. 8. B'. 4. 12. N. 1. 2. *mânuśî* subst. N. 13. 55.

मानुष्य *mânuśya* (a *mânuśa* s. *ya*, nisi a *manuśya* s. *a*) humanus. Ḥ. 2. 12. N. 19. 27.

मान्थ् *mânt'* 1. par. (*kunt'ê*, scribitur *mât'*) i. q. *kunt'*. Cf. *mant'*.

मामक *mâmáka* pron. poss. (fem. *-î*, v. gr. 265) meus. B'. 1. 1. 9. 7.

माया *mâyâ'* f. (r. *mâ* s. *yâ*) praestigiae, magia. Ḥ. 4. 47. Su. 1. 13. 20. B'. 4. 6. N. 13. 26.

मायामय *mâyâmaya* (a praec. s. *maya*) magicus, magiâ effectus, praestigiis praeditus. In. 1. 7.

Hosted by Google

मायु *mâyú* m. bilis.

मारकत *mârakata* (fem. *-î*, a *marakata* s. *a*) smaragdinus. Ḥit. 7. 16.

मारिष *mâriśa* m. persona venerabilis, in linguâ scenicâ histrio primarius. Wils.: „the title of the manager, or principal actor". Ur. 1. 7.

मारुत *mârutá* m. (a *marút* s. *a*) aër, ventus. Am.

मार्कण्डेय *mârkaṇḍêya* m. sapiens, sanctus hujus nominis.

मार्ग् *mârg* 1. par. âtm. et 10. par. quaerere. N. 12. 125: *tam mârgâmy aparâǵitam*; 13. 62: *tam mârgamâṇâ b'artâram*. Cf. *marg mṛg*.

c. *pari* id. B'. 15. 4.

मार्ग *mârga* m. (r. *mârg* s. *a*) via. In. 5. 26. 2. 12. N. 13. 10.

मार्गण *mârgaṇa* n. (r. *mârg* s. *ana*) actio quaerendi. N. 17. 33.

मार्गशीर्ष *mârgaśîrśa* m. (a *mṛgaśîrśa* [dorcadis caput habens, nomen astri, in quo luna est plena] s. *a*) nomen mensis, November-December. B'. 10. 35.

मार्ज् *mârǵ* 10. par. (*śabdê* K. *mṛǵâd'vanyôḥ* V.) sonare; abstergere, purificare. N. 13. 46: *amârǵitâm*. Vid. *marǵ mṛǵ*.

मार्जार *mârǵâra* m. (r. *marǵ mṛǵ* vel *mârǵ* s. *âra*) felis. Am.

मार्दव *mârdava* n. (a *mṛdú* mitis, mansuetus, s. *a*) mansuetudo. B'. 16. 2.

मालती *mâlatî* f. planta, Jasminum grandiflorum. Mêg'. 96.

माला *mâ'lâ* f. sertum floreum.

माल्य *mâlya* n. (a *mâ'lâ* s. *ya*) id. Su. 4. 4. N. 2. 11.

मास् *mâs* m. (r. *mas*) 1) luna. 2) mensis. (Cf. gr. μήν, μην-ός e μηνσ-ος ejecto σ sicut e. c. in χήν = scr. *haṅsá* anser; russ. *mjesjaz'* luna; lit. *mēnû* luna, mensis, a them. *mēnes*, gen. *menesio* a them. *menesia*, v. gr. comp. 147. 2; goth. *mêna*; germ. vet. *mâno* luna; v. sq.)

मास *mâsa* m. (r. *mas* metiri, s. *a*) mensis. (Lat. *mensi-s* insertâ nasali, attenuato *a* finali in *i*; hib. *mios* id.; cambro-brit. *mis*, v. *mâs*.)

माह् *mâh* 1. par. âtm. (*mânê*) honorare. Cf. *mah*.

मि *mi* 5. par. âtm. (*prakśêpaṇê* K. *kśêpê* V.) jacere, projicere, prosternere, dejicere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *tvâ mârutô minôtu*.

मिच् *mič* 6. par. *miččâ'mi* (*vâd'ê*) vexare. Cf. *pič*.

मित *mitá* v. *mâ* et *mi*.

मित्र *mitrá* (scribitur etiam *mittra*, a r. *mid* amare, s. *tra*) 1) n. amicus. Ḥ. 1. 42. N. 9. 30. 2) m. sol.

मित्रता *mitrátâ* f. (a *mitrá* s. *tâ*) amicitia.

मिथ् *mit'* 1. par. âtm. (*vad'ê* K. *vad'ê mêd'âyâm* V.) 1) ferire, laedere, occidere. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *saṅ yan mahî mit'atî spard'amânê* (schol. *mahatyâu parasparaṅ hiṅsantyâu sênê*). 2) intelligere. Cf. *mêt'*, 1. *mid*, *mêd*, *mêd'*.

मिथुन *mit'una* n. (r. *mit'*, v. *mêt'*, suff. *una*) par animantium (diversi sexus, ut puer et puella). Br. 2. 10. N. 5. 39. 23. 24.

मिथ्या *mit'yâ* adv. falso, fallaciter, frustra. N. 12. 14. 13. 17. Sâ. 6. 14. B'. 18. 59.

1. मिद् *mid* 1. par. âtm. i. q. *mit'*.

2. मिद् *mid* 1. âtm. 4. et 10. par. *mê'dê*, *mê'dyâmi* (gr. 305), *mêdáyâmi* (*snêhanê* K. *snihi* V.) 1) pinguem, adiposum, unctum esse vel fieri. K.: *śramêṇa kâyô na mêdyati*. 2) amare. K.: *mêdatê putrê pitâ*. — Part. perf. pass. *minná*, *mêditá*. (Cf. *mind*, *mand*; lit. *myliu* amo, *miēlas* carus, mutato *d* in *l*; russ. *milyĭ* comis, benignus.)

मिन्द् *mind* 10. par. (scribitur *mid*, gr. 110[a]) i. q. 2. *mid*. (Cf. *mid*, *mand*; germ. vet. *minna*, *minni* amor, fortasse per assimil. e *minda*, *mindi*.)

मिन्व् *minv* 1. par. *mínvâmi* (*sêkê*, scribitur *miv*) irrigare. Cf. *pinv*, *ninv*, *mih*.

Hosted by Google

मिल् *mil* 6. par. âtm. obviam fieri, obviam venire, occurrere, convenire, societatem inire. Hit. 43. 11: *yêćâ 'nyê suhṛdah samṛddisamayê dravyâbilâśâkulâh ... tê sarvatra milanti*; 67. 19: *sarvâih paśubir, militvâ, sinhô viǵnaptah*; 38. 9: *kadâćić ćitrâṅganâmâ mṛgah, kênâ 'pi trâsitas, tatrâ 'gatya militah*. (Fortasse *mil* e *mid* mutato *d* in *l*, cf. *mêt*, *mituna*.)

मिश् *miś* 1. par. i. q. *maś*.

मिश्र् *miśr* 10. par. miscere (ut videtur, denom. a *miśra*). Mah. 1. 5724: *lâkśayâćâ 'py analpayâ mṛttikâm miśrayitvâ*; Śak. 24. 1: *vâćan na miśrayati yady api madvaćôbih*. (Cf. 1. *miś*; gr. μίγνυμι; lat. *misceo*; lit. *maiśau*; slav. *mêśuń*; germ. vet. *miskiu*; hib. *measgaim* „I mix", *measg* „among, amongst"; cambro-brit. *ym-musk*.)

मिश्र *miśra* (ut videtur, a r. *miś*, cf. *miś*, suff. *ra*) mixtus. B. 18. 12. In. 2. 2.

1. मिष् *miś* 1. par. conspergere. *miśṭá* 1) conspersus. 2) dulcis, suavis. *miśṭá* n. cibus lautior, delicatior. N. 18. 6. Cf. *marś mṛś*.

2. मिष् *miś* 6. par. (*spardâyâm* K. *spardê* V.) aemulari, certare. — Part. praes. in gen. absol. invito. Mah. 1. 7179: *tâu pârtivânâm miśatân narêndra kṛśṇâm upâdâya gatâu narâgryâu*; 8159: *tvan dakśyasê snaga kâṇḍavan dâvam adyâi 'va miśatô 'sya śaćîpatêh*; 2. 2535: *dârtarâśṭrân raṇê hatvâ miśatân sarvadanvinân śaman gantâsmi na ćirât*; 3. 10464: *têna dvâdaśavârśikyâm anâvṛśṭyâm mahâtmanâ vṛśṭam ... miśatô vaǵrapâṇinah*. (V. praef. *ut* et *ni* et cf. *mîl*; russ. *migaju* et *miśu* nictor; lit. *mirkloju* id., *mêgmi* dormio; fortasse lat. *nico*, *nic-to* e *nimic-o*, *nimic-to* = scr. *nimiśâmi*. — Benfeyus huc trahit lat. *micare*.)

c. *ut* aperire oculos, proprie aufschlagen. B. 5. 9: *unmiśan nimiśann api*.

c. *ni* claudere oculos, proprie niederschlagen. Mah. 3. 10649: *matsyah suptô na nimiśati*.

मिह् *mih* 1. par. *mêhâmi*, fut. aux. *mêkśyâmi*, part. perf. pass. *mîḍá* (gr. 102). Effundere, praesertim mingere. R. Schl. II. 75. 21: *sûryam prati mêhatu*; Man. 4. 52: *praty agnim prati sûryanća ... mêhatah*. (Cf. *minv*; lat. *mingo*, *mejo*; gr. ὀ-μιχέω, μοιχός, μοιχάω; lit. *myźu* mingo, *mêślas* fimus, *mêźù* stercus egero, *mig-la* nebula, v. मेघ *mêgá*; anglo-sax. *MIG* mingere, *mîge*, *mâh*, *migon*; island. vet. *MIG* id.; goth. *maihs-tus* fimus, adjectâ sibilante; nostrum *Mist*.)

1. मी *mî* 9. par. âtm. *mînâmi*, *mînê*, in dial. vêd. *minâmi*, *minê* (*hinsâyâm* K. *vadê* V.) ferire, occidere, delere. Ṛgv. 71. 10: *rûpan ǵarimâ minâti*; 92. 12: *aminatî dâivyâni vratâni*; 117. 3: *minantâ* (= *minantâu*) *dasyôr aśivasya mâyâh*. — Part. perf. pass. *mîná*.

c. *â* i. q. simpl. Ṛgv. 79. 2: *â tê suparṇâ aminanta êvâih* „tuae bene alatae (luces) feriunt (nubem) cum properantibus (ventis)". — âtm. sibi mutuo aliquid delere. Ṛgv. 113. 2: *dyâvâ varṇan ćarata âmimânê* „coelum percurrunt (nox et aurora) suum mutuo colorem delentes".

c. *pra* i. q. simpl. Ṛgv. 32. 4: *mâyinâm aminâh prô 'ta mâyâh* „praestigiatorum fregisti praestigias"; 25. 1. 92. 11.

2. मी *mî* 4. âtm. perire. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *durmitrâsô mimânâ ǵahur bôǵanâ*. — Caus. *mâpâyâmi*, v. gr. 468. (Cf. *mriyê* morior, unde fortasse *mîyê* ejecto *r* producto *i*.)

c. *pra* perire, mori. Man. 9. 247: *bâlâśća na pramîyantê*; R. Schl. II. 75. 28: *anapatyah pramîyatâm*. — *pramîta* mortuus. Man. 3. 245. — Caus. occidere, delere. Man. 1. 57: *idan sarvan ćarâćaran sańǵîvayatićâ 'ǵasram pramâpayatićâ 'vyayah*; 8. 295: *sa ćêt ... pramâpayêt prâṇabṛtah*; 11. 89. 129. Mah. 3. 13322.

Hosted by Google

3. **मी** *mî* 1. par. (*gatâu*) ire. (Vid. sq. et cf. *mâ* sgf. 2.)

4. **मी** *mî* 10. par. (*gatâu matyâm*) ire; intelligere. (Vid. 3. *mî* et cf. lat. *meare.*)

मीढ *mîd'a* v. *mih.*

मीन *mînâ* m. piscis.

मीम् *mîm* 1. par. (ut videtur, forma redupl. a r. 3. *mî*) ire; sonare.

मीमांस् *mîmâns* v. *mân.*

मील् *mîl* 1. par. (*nimêšanê* K. *nimêšê* V.) nictari, connivere. Gîta-G. 10. 16: *yatra svidyati, mîlati* (schol. *śrîkṛšṇê kšaṇan svidyati mîlati sati*). Se claudere (de oculis). B'aṭṭ. 14. 54: *tasyâ mimîlatur nêtrê.* — Caus. claudere (de oculis). Mêg'. 109: *lôćanê mîlayitvâ.*

c. *ut* aperire (oculos), aufschlagen. B'aṭṭ. 15. 102: *udamîlîl lôćanê*; Mah. 3. 11155: *îšad unmîlya* *) *lôćanê.* Se aperire (de oculis). B'aṭṭ. 16. 8: *unmîlišyati ćakšur mê vṛt'â.* — Caus. aperire (oculos). Ur. 5. 14: *êtad unmîlaya ćakšur âyatam.*

c. *ni* 1) claudere (oculos), niederschlagen. Ur. 5. 9: *b'ayanimîlitâkšî.* Etiam omissâ oculos exprimente voce. Rag'. 8. 37: *nimimîla narôttamapriyâ hṛtaćandrâ tamasê 'va kâumudî.* — *nimîlita* = *nimîlitâkša* clausos oculos habens. Rag'. 1. 68: *pragâlôpanimîlitah* *). 2) dormire. Man. 1. 52: *yadâ svapiti d'armâtmâ tadâ sarvan nimîlati*; Hit. 107. 13: *narêśvarê gagat sarvan nimîlati nimîlati.* — Caus. claudere (oculos), expressâ vel omissâ oculos significante voce. Mah. 3. 400: *santrâsân nyamîlayata lôćanê*; 1. 4278: *dêvî nyamîlayat.*

c. *pra* i. q. simpl. Gîta-G. 4. 19: *pramîlati patati.*

c. *sam* se claudere. Śak. 45. 4: *sammîlanti na tâvad band'anakôśâs tayâ 'vaćitapušpâh.*

*) *unmîlya* et *nimîlita* etiam ad caus. referri possunt.

मीव् *mîv* 1. par. i. q. *pîv*, unde ortum esse videtur mutato *p* in nasalem ejusdem organi.

मुकुट *mukuṭa* n. crista, diadema, tiara. A. 10. 38.

मुकुर *mukurâ* m. speculum.

मुकुल *mukula* m. n. gemma arboris. Rag'. 9. 27. 15. 99.

मुकुलित *mukulitâ* (a praec. s. *ita*) semiclausus, gemmae arboris instar. Ur. 49. 2.

मुक्ता *muktâ'* f. (part. perf. pass. r. *muć* s. *ta* in fem.) margarita. Rag'. 4. 50.

मुक्ताफल *muktâp'ala* n. (e praec. et *p'âla*) margarita. Rag'. 6. 28. 16. 67.

मुक्तावली *muktâvalî* f. (e *muktâ* et *âvalî*) linea margaritarum. Rag'. 13. 48.

मुख *múk'a* n. 1) os. N. 23. 23. 2) vultus. In. 2. 23. Su. 3. 25. 26. 3) cuspis. A. 3. 26 in fine compp. Bah. Transl. frons, e. c. exercitûs. Dr. 8. 8.

मुखतस् *muk'atás* adv. (a praec. s. *tas*) in conspectu, coram. N. 11. 28.

मुखर *muk'ara* (a *múk'a* s. *ra*) 1) adj. sonans, strepens, crepans. Rag'. 5. 72. 13. 40. 2) subst. m. dux, ductor, princeps. Hit. 13. 13.

मुख्य *muk'yá* (a *múk'a* s. *ya*) praecipuus, excellentissimus. N. 22. 9. Dr. 4. 3. B'. 11. 26.

मुख्यशस् *muk'yaśás* adv. (a praec. s. *śas*) praecipue. N. 8. 21.

मुग्ध *mugd'á* v. *muh.*

मुग्धत्व *mugd'atvá* n. (a praec. s. *tva*) abstractum praecedentis. Ur. 19. 8.

1. **मुच्** *muć* 6. par. âtm. *muńćâ'mi*, *muńćê'* (v. gr. 300) solvere, liberare, dimittere. Dr. 9. 17: *muńćê 'mam*; 18: *dâsô 'syam mućyatâm*; 8. 42: *na hi mê môkšyatê gîvan*; N. 24. 32: *êša mê muńćatu prâṇân*; H. 1. 44: *muktâ vayan dâhât*; Rag'. 3. 20: *mumućê* (pass.) *sa band'anât*; Mah. 3. 2613: *śâpân môkšyasi matkṛtât* (pass. cum term. par.). Etiam cum instr. Man. 11. 228: *tvaćê 'vâ 'his tênâ 'd'armêṇa mućyatê* (cf. *yuǵ* praef. *vi* c. instr.). —

Hosted by Google

varśám, *ǵalam*, *vâśpám* pluviam, aquam, lacrymas effundere. Br. 2. 36: *mumôća vâśpam*; Mah. 1. 8154: *ǵalasantatim mumućuli*; 3. 670: *vâṇamayań varśam ... mumôća.* — *śákṛt*, *mû'tram* stercus edere, urinam reddere. Mah. 3. 11115: *śakṛn mûtrańća mu ńćânâli* (pro *mu ńćamânâli*). — *śáb-dam* sonum emittere. N. 5. 29: *hâ hê 'ti ... muktali śabdô narâd'ipâili.* — Cum vocibus, quae missilia exprimunt, emittere, mittere, conjicere. Su. 2. 16: *vâṇâ muktâli śilâsu*; R. Schl. I. 54. 23: *astrâṇi ... mumôća.* Omissâ missile exprimente voce, Mah. 1. 5296: *muńćasvê 'ty abravît pârt'ań sa mumôća 'vićârayan.* — *âtmâ'nam* se dejicere. Mah. 1. 6740: *mêrukûṭâd âtmânam mumôća.* — *dê'ham*, *áńgam* corpus dimittere, abjicere, deponere (cf. *dêhanyâsań kartum* Sâ. 2. 23). Hit. 87. 10: *ćitâu ... yâ muńćati dêham âtmanali*; R. Schl. I. 25. 14: *yatrâ ṅgań sa mumôća.* — Relinquere. Nalôd. 3. 12: *tâm amućad iha sa svapâyâm* (schol. *atyâkśît*); 4. 7: *b'îr muńćêta tvâm* (schol. *tyaǵêta*). (Huc traxerim gr. ΜΥΚ, μύσσω e μύκjω, μῦκος, μυκτήρ; lat. *mûcus*, *mungo* e *munco* = scr. *muńćâ'mi*; russ. *moća* urina, *moću* humecto, *moću-sj* mingo [*mûtram muńćâmi*]; hib. *mun* urina, *munaim* mingo.)

c. *ava* i. q. simpl. — *aśvân* equos disjungere. N. 21. 18. — *vâsâńsi* vestes deponere. Mah. 2. 2520.

c. *â* induere. Rag'. 12. 86: *mâtalis tasya mâhêndram âmumôća tanuććadam*; 13. 21. 17. 25. Mah. 1. 4095.

c. *ut* solvere, liberare. R. Schl. I. 1. 74: *astrêṇô 'nmućyaćâ "tmânam.* Exuere. B'aṭṭ. 3. 22: *vib'ûśaṇâny unmumućuli.*

c. *nis* i. q. simpl. B'. 7. 28.

c. *nis* praef. *ab'i*: *ab'inirmukta* relictus. Mah. 2. 221.

c. *nis* praef. *vi* i. q. simpl. N. 13. 21.

c. *pra* 1) i. q. simpl. Su. 1. 11. N. 13. 11. 2) induere. R. Schl. II. 9. 39: *atra tê ṣham pramôkśyâmi mâlâm.*

c. *pra* praef. *vi* i. q. simpl. H. 1. 7: *kat'an nu vipramućyêma b'ayâd asmât.*

c. *prati* 1) id. Man. 10. 118: *kilviśât pratimućyatê.* 2) alligare. Mah. 2. 2323: *pâśân âtmani pratimuńćati.*

c. *vi* i. q. simpl. N. 13. 14. 14. 16. 20. 32. 44. A. 6. 21. B'. 18. 35. Exuere, deponere. Mah. 1. 4095: *têśâm ... âb'araṇâni vimuńćatâm.*

c. *vi* praef. *pra* id. Dr. 3. 1.

c. *sam* i. q. simpl. *vâri sammôktum* aquam effundere. Mah. 3. 10236.

2. मुच् *muć* 10. par. i. q. 1. *muć.* Man. 3. 37: *môćayaty ênasali pitṛn*; Mah. 1. 5850: *iyam (nâur) ... môćayiśyati vali sarvân asmâd dêśât.*

मुछ् *muč* 1. par. i. q. *puč.*

मुज् *muǵ* 1. par. (*mṛǵâd'vanayôli*) abstergere, purificare; sonare. (Vid. *muńǵ*, *marǵ mṛǵ*, *maǵǵ*, *mârǵ*, *marć* et cf. lat. *mûgio*, gr. μῡκάομαι.)

1. मुञ्च् *muńć* 1. âtm. (*kalkanê* K. *môkśê* V.; scribitur *muć*, gr. 110[a]) decipere, fallere; liberare.

2. मुञ्च् *muńć* 1. par. (*gatyâm*) ire.

मुञ्ज् *muńǵ* 10. par. (scribitur *muǵ*) i. q. *muǵ.*

1. मुट् *muṭ* 1. et 10. par. (*sańćûrṇanê* K. *kśudi* V.) conterere. Cf. *muṇṭ*, *muṇḍ*, *mard mṛd*, 2. *puṭ.*

2. मुट् *muṭ* 6. par. (*âkśêpamardanayôli*) prosternere, nisi contemnere; conterere. V. 1. *muṭ.*

मुण् *muṇ* 6. par. (*pratiǵńânê*) promittere, polliceri. Cf. *man.*

मुण्ट् *muṇṭ* 1. par. (*mardê*) conterere. Cf. *muṇḍ*, *mard mṛd.*

मुण्ठ् *muṇṭ'* 1. par. (*palâyanê* K. *palâyê* V.; scribitur *muṭ'*) aufugere.

Hosted by Google

1\. मुण्ड् *muṇḍ* 1. par. (scribitur *muḍ*) 1) conterere. 2) tondere, radere. Cf. *muṭ*, *muṇṭ*, *puṇḍ*.

2\. मुण्ड् *muṇḍ* 1. par. âtm. 1) purificari, purum esse. 2) sidere, submergi. (Cf. *maṇḍ*, lat. *mundus*, *mundare.*)

मुण्ड *muṇḍa* (r. *muṇḍ* s. *a*) 1) adj. calvus, nudo capite. 2) m. n. caput.

मुण्डक *muṇḍaka* m. (r. *muṇḍ* s. *aka*) tonsor. Ḥêm.

मुण्डिन् *muṇḍin* m. (r. *muṇḍ* s. *in*) id. Am.

1\. मुद् *mud* 1. âtm. gaudere, laetari. Sâ. 3. 17: *tâm b'âryâṅ labd'vâ ... mumudê*; N. 13. 74: *êtayâ saḥa môdasva*; Ḥ. 2. 21: *môdiśyê śâsvatîḣ samâḣ.* — *muditá* laetus. N. 24. 49. (Cf. *mad*, *mand*, *maṇḍ*, *marḍ mṛḍ*; lit. *mudrùs* animosus, alacer, promptus.)

c. *anu* concedere, permittere. Maḥ. 2. 1787: *kê dyûtam anvamôdanta kêćâi 'nam pratyaśêd'ayan*; 4. 800.

c. *anu* praef. *ab'i* caus. valedicere. Maḥ. 1. 4447: *âmantrya prayayâu râǵâ tâiśćâi 'vâ 'b'yanumôditaḣ.*

c. *pra* i. q. simpl. par. R. Schl. I. 1. 84: *kṛtakṛtyaḣ ... pramumôda*; 44. 61: *pramumôdaća lôkas tan nṛpam âsâdya.* — *pramudita* laetus. Su. 1. 31. 33. — Caus. exhilarare. Man. 3. 61.

c. *prati* i. q. simpl. par. Maḥ. 1. 6781: *tam praǵâḣ, pratimôdantyaḣ, sarvâḣ pratyudgatâs tadâ.*

2\. मुद् *mud* 10. par. (*samparkê*) miscere.

3\. मुद् *mud* f. (r. 1. *mud*) gaudium. In. 5. 59.

मुद्गर *mudgara* m. (e *mud* et *gara* deglutiens) malleus bellicus (Wils.: a mallet, a mace, a weapon like a carpenter's hammer). Su. 2. 3. A. 10. 5.

मुद्रा *mudrâ'* f. sigillum.

मुद्रित *mudritá* (a praec. s. *ita*) obsignatus. Ur. 43. 8 infr.

मुधा *mud'â* adv. frustra, incassum. Ḥit. 107. 6.

मुनि *muni* m. (ut videtur, a r. *man*, attenuato *a* in *u*, s. *i*) anachoreta, sanctus sapiens, vates. Su. 2. 14. B'. 2. 56. 10. 37.

मुमुक्षु *mumukśú* (a *mumukś* desid. r. *muć* s. *u*) emancipationem cupiens. B'. 4. 15. — *śarân mumukśu* sagittas emittere cupiens. Rag'. 9. 58.

मुमूर्ष् *mumûrś* desid. r. *mar mṛ*, v. gr. 476 et 480.

मुमूर्षु *mumûrśú* adj. (a praec. s. *u*) mori cupiens vel moriturus. Dr. 7. 5.

मुर् *mur* 6. par. (*saṅvêśṭanê* K. *vêśṭanê* V.) circumdare, vestire. K.: *murati kaṇṭakêna vâḍîṅ kṛśakaḣ.* (Cf. *var vṛ*; lat. *murus*; lit. *múras*; germ. vet. *múra*; anglo-sax. et island. vet. *múr* id.)

मुर्छ् *murć* 1. par. (proprie *mûrć*, vocalis brevis enim nusquam apparet) 1) animo conturbari; deliquium animi pati, animo linqui. Gîta-G. 4. 19: *pataty udyâti mûrćaty api*; B'aṭṭ. 15. 55: *amûrćîd asâu kśataḣ*; R. Schl. II. 34. 17: *papâta b'uvi mûrćitaḣ*; In. 5. 48: *krôd'amûrćitâ.* 2) implere, penetrare, occupare. Rag'. 6. 9: *paritô digantân tûryasvanê mûrćati* (schol. *vyâpnuvati sati*). 3) crescere. Rag'. 12. 57: *mumûrća sak'yaṅ râmasya samânavyasanê ḥarâu* (schol. *vavṛd'ê*); 10. 80: *svâb'âvikaṅ vinîtatvan têśâṅ vinayakarmaṇâ mumûrćê* (schol. *vṛdd'im prâpa*) *saḥaǵan têǵô ḥaviśê 'va ḥavirb'uǵâm.* 4) valere, potentem esse. Rag'. 2. 34: *na pâdapônmûlanaśakti raṅḥaḣ śilôććayê mûrćati mârutasya.*

c. *ab'i* i. q. simpl. sgf. 1. Maḥ. 1. 7794: *kandarpêṇâ 'bimûrćitâ.*

c. *sam* valere, magnum, potentem esse. Rag'. 16. 64: *śrôtrêśu sammûrćati ... vârimṛdaṅgavâdyam.*

मुर्व् *murv* 1. par. (*band'anê* K. *naḥi* V.) ligare, nectere.

मुशल *muśalá* v. *muśalá.*

1\. मुष् *muś* 9. par. furari, rapere. N. 5. 7: *muśṇantî prab'ayâ râǵñâṅ ćakśûṅśića manâṅsića*; Ḥ. 42. 12: *maḥatâ b'ayêna muśitaḣ.* Cum acc. pers. Ṛgv. 93. 4: *amuśṇîtam avasam paṇiṅ gâḣ* „eripuistis alimentum Paṇi, (nempe) vaccas". — *muś* cl. 4 v. *mus.* (Vid. *mûś*, *mûśa.*)

Hosted by Google

c. *pari* furtum alicui facere, c. acc. pers. Maḥ. 3. 13030: *anyôśnyam parimuśṇantô hinsayantaśća mânavâh.*

2. मुष् *muś* 1. par. (*vad'ê*) ferire, occidere, laedere. Cf. *maś.*

3. मुष् *muś* adj. in fine compp. (r. 1. *muś*) furans.

मुषल *muśalá* vel मुशल *muśalá* vel मुसल *musalá* m. pistillum, teli genus. A. 10. 5.

मुष्क *muśká* m. testiculus. Ḥit. 34. 21. 49. 14.

मुष्टी *muśṭî* m. f. (ut videtur, a r. 2. *muś* s. *ti*) pugnus. (Huc traxerim germ. vet. *fûst* id., them. *fûsti*, mutatâ labiali nasali in mutam.)

मुस् *mus* 4. par. (*k'aṇḍanê* K. *ćidi* V.) frangere, findere.

मुस्त् *must* 10. par. (*saṅg'âtê* K. *saṅhatâu* V.) coacervare.

मुह् *muh* 4. par. interdum âtm. Part. perf. pass. *mugd'á* et *mûḍ'á*, gerund. *mugd'vâ* et *mûḍ'vâ* (v. euph. r. 102. *a*). 1) animo conturbari, mentis errore affici, mente capi. B'. 2. 13: *d'îras tatra na muhyati*; 5. 15: *têna muhyanti ǵantavah*; Maḥ. 4. 425: *mâ muhyasva.* 2) deliquium animi pati, animo linqui. R. Schl. I. 21. 21: *śôkêna mahatâ "viśṭaś ćaćâlaća mumôhaća*; Maḥ. 3. 709: *mumôhaća papâtaća.* — *mûḍ'á* animo conturbatus, mente captus, stultus, amens. N. 6. 12. 18. 10. — *mugd'á* amore captus. Rag'. 9. 44. — Intens. valde conturbari. Maḥ. 3. 402: *mômuhyamâna.* — Caus. conturbare, stupefacere. N. 19. 24: *rat'inam môhayann iva*; Dêv. 1. 66: *môhayâi 'tâu durâd'arśâv asurâu.* — *môhitá* conturbatus, stupefactus, mentis suae non compos, mente captus. N. 8. 16. 9. 4. 10. 28. Su. 4. 18. (Pottius huc trahit gr. μῶ-ρος, lat. *mô-rus.*)

c. *â* praef. *vi* caus. conturbare. Maḥ. 3. 12138.

c. *pari* caus. id. Maḥ. 1. 3571.

c. *pra* i. q. simpl. *pramûḍ'a* animo conturbatus. M. 54. — Caus. conturbare. Dr. 6. 21.

c. *pra* praef. *vi* caus. conturbare. *vipramôhita* i. q. *môhita.* Ḥ. 3. 17.

c. *vi* i. q. simpl. R. Schl. I. 9. 39: *sukumârâiśća tâir aṅgâis tâb'ih spṛśṭô vyamuhyata.* B'. 2. 72. — *vimugd'a* conturbatus. Ḥit. ed. Ser. p. 49: *mahatâ b'ayêna vimugd'ah.* — *vimûḍ'a* id. B'. 3. 27: *ahaṅkâravimûḍ'âtmâ.* — *vimûḍ'a* m. Geniorum ordo. Su. 3. 5. — Caus. conturbare. A. 8. 7: *vyamôhayanta mâm*; 10. 22: *vyamôhayaṅća tân sarvân rat'amârgâiś ćaran raṇê.*

c. *sam* i. q. simpl. B'. 3. 7: *d'armasammûḍ'aćêtâh*; Dr. 6. 29: *diśah sammumuhuh parêśâm.* — Caus. conturbare. Maḥ. 2. 1949.

c. *sam* praef. *ab'i*: *ab'isammûḍ'ah* conturbatus. A. 10. 22.

मुहुस् *múhus* adv. identidem, iterum iterumque. N. 10. 26. Saepe bis ponitur (*muhurmuhus*) In. 2. 25. N. 15. 20.

मुहूर्त *muhûrtá* m. n. 1) momentum. Ḥ. 2. 21. N. 17. 12. Sâ. 5. 6. 2) hora (Wils.: the thirtieth part of a day and night, or an hour of forty-eight minutes). Ḥ. 4. 46.

मू *mû* 1. âtm. (*band'anê* K. *band'ê* V.) ligare, vincire. *mûtá* ligatus. Am. Cf. *mav.*

मूक *mûká* mutus (ut mihi videtur, a r. *mû* ligare, sicut *bad'irá* surdus a *band'* ligare; cf. lat. *mû-tus* = मूत *mûtá* ligatus.)

मूढ *mûḍ'á* v. *muh.*

मूत्र् *mûtr* 10. par. (ut videtur, denom. a *mû'tra*) mingere.

मूत्र *mû'tra* n. (ut videtur, a r. *miv* mingere, correpto *iv* in *û*, s. *tra*) urina. N. 7. 3.

मूर्ख *mûrk'á* (ut videtur, a r. *murć*, i. e. *mûrć*, c. *k'* pro *ć*, suff. *a*) stultus, stupidus.

मूर्छ् *mûrć* v. *murć.*

मूर्छा *mûrćâ* f. (r. *murć*, i. e. *mûrć*, s. *â*) stupor. Ḥ. 1. 14.

मूर्त *mûrta* (a *mû'rti* s. *a*) corporeus. Rag'. 2. 69. P. 17.

मूर्ति *mû'rti* f. (ut videtur, a r. *mar mṛ* [cf. *mumûrś*] s. *ti*) corpus.

मूर्तिमन्त् *mûrtimant* (a praec. s. *mant mat*) corporeus. N. 1. 15.

Hosted by Google

मूर्द्धज *múrddʹaǵa* vel मूर्धज *múrdʹaǵa* m. (e sq. et *ǵa* natus) capillus.

मूर्द्धन् *múʹrddʹan* vel मूर्धन् *múʹrdʹan* m. (v. gr. 105; instr.: *múʹrddʹná* vel *múʹrdʹná*) caput. R. Schl. I. 44. 10. Transl. princeps locus, frons. N. 1. 2. Hit. 31. 7. Cacumen montis. Mêǵ. 17.

मूल् *múl* (ut videtur, denom. a *múlá* radix q. v.) cl. 1. par. âtm. (*pratiśṭʹâyâm* K. *rôpaṇê* V.) fixum esse; plantare. — Cl. 10. par. (*rôhaṇê* K. *rôpaṇê* V.) crescere, plantare.

c. *ut* 10. par. eradicare, evellere. Mah. 3. 11106: *unmúlayan mahâvṛkśân.*

c. *ut* praef. *sam* id. Hit. 90. 8: *samunmúlayitum vṛkśân*; 127. 15.

मूल *múlá*, vêd. *múʹla* n. (ut videtur, a r. *manh* vel *mah* crescere, abjecto *h*, mutato *a* in *ú*, cf. Pott. 2. 108) radix. N. 9. 11. Transl. origo. Br. 1. 40.

मूल्य *múlya* n. pretium, merces. Am.

मूष् *múś* 1. par. furari; v. 1. *muś.*

मूष *múśa* m. (r. *múś* s. *a*) mus. (Lat. *mús*, *múr-is* e *mús-is*; gr. μῦς, μυ-ός e μυσ-ός; germ. vet. *mús*, them. *músi*; russ. *myśj.*)

मूषिक *múśika* m. (r. *múś* s. *ika*) mus. Hit. 113. 6.

मृग *mṛga* m. (r. *marg mṛg* s. *a*) 1) actio quaerendi. 2) venatio. Dr. 6. 4. 3) quadrupes in universum et specialiter dorcas, antilope. (Wils.: 1) a deer, an antelope. 2) an animal in general.) N. 11. 25. Sâ. 5. 74. H. 1. 17. Dr. 6. 3.

मृगजीवन *mṛgaǵîvana* m. (venatione vitam habens, Bah. e *mṛga* et *ǵîvana* n. vita) venator. N. 11. 28. 38. 39.

मृगतृष्णा *mṛgatṛśṇá* f. (e *mṛga* et *tṛʹśṇá* sitis) vapores supra desertorum arenam, aquae speciem habentes, quâ animalia decipiuntur. Ur. 15. 5 infr. 17. 3 infr.

मृगया *mṛgayá* f. (r. *marg mṛg* servato charactere 10^{mae} classis, s. *á*) venatio. Dr. 1. 3. 4. 3. 6.

मृगयाण *mṛgayâṇa* v. *marg mṛg.*

मृगलाञ्छन *mṛgalâńćana* m. (Bah. e *mṛga* et *lâńćana* signum, nota) luna. Ur. 43. 4 infr.

मृगाङ्क *mṛgâṅka* m. (Bah. e *mṛga* et *aṅká* signum, nota) id. Am.

मृगेन्द्रता *mṛgêndratá* f. (e *mṛgêndra* animalium princeps, dominus, s. *tá*) imperium animalium. Hit. 47. 16.

मृणाल *mṛṇâla* m. n. fibra in caule loti floris.

मृणाली *mṛṇâlî* f. (a praec. signo fem.) id. N. 16. 13.

मृतक *mṛtaka* n. (a *mṛtá* mortuus, s. *ka*) corpus hominis mortui, cadaver. Lass. 4. 11.

मृति *mṛti* f. (r. *mar mṛ* s. *ti*) mors. Hêm. (Lat. *mors* e *mor-ti-s.*)

मृत्तिका *mṛttiká* f. i. q. *mṛd* f. Mah. 1. 5724.

मृत्यु *mṛtyu* masc., etiam fem. et neut. (a r. *mar mṛ* adjecto *t*, s. *yu*, cf. gr. 565) mors. Su. 1. 22.

मृद् *mṛd* f. (r. *mard mṛd*) terra, humus, lutum, argilla (v. *mṛdá*).

मृदङ्ग *mṛdaṅga* m. (ut mihi videtur, e perdito subst. *mṛda* in acc. et *ga* iens, cf. *pataṅgá* et v. gr. 576) tympanum (Wils.: 1) a tabour, a small drum. 2) a double drum). Dr. 7. 6.

मृदा *mṛdá* f. (r. *mard mṛd* s. *á*) i. q. *mṛd.* (Goth. *mulda* pulvis.)

मृदु *mṛdú* (fem. *vî*, r. *mard mṛd* s. *u*) tener, mollis, mitis, suavis. In. 5. 6. N. 11. 34. Rag. 9. 57: *kṛpámṛdumanas*; — tardus, lentus. Sâ. 4. 32. 5. 105: *mṛdugáminî.* (Gr. βραδύς e μραδύς sicut βροτός e μροτός; lat. *mollis* per assimil. e *molvis* pro *modvis* vel *morvis*, mutato *d* vel *r* in *l*; nostrum *mild*; germ. vet. *milti*; anglo-sax. *mild*; hib. *meirbh* „slow, tedious, weak"; russ. *molodyĭ* juvenis; boruss. vet. *malda* [them.] id.)

मृध *mṛdʹa* n. (r. *mardʹ mṛdʹ* s. *a*) pugna. H. 4. 9. N. 12. 82.

मृन्मय *mṛnmaya* (a *mṛd* f. suff. *maya*, v. euph. r. 85) terreus, luteus, ex argilla confectus. Sâ. 2. 13.

मृषा *mṛśá* adv. falso. Lass. 57. 9.

मृष्ट *mṛśṭá* v. *marǵ mṛǵ*, *marś mṛś.*

Hosted by Google

मे *mê* 1. âtm. mutare, commutare. (Cf. scr. *mâ*; lit. *mai-nas* commutatio, *mainau* muto, commuto; russ. *mje-na* commutatio, *mjenaju* muto, commuto; lat. *mu-to*; gr. ἀ-μεί-βω.)

मेखला *mêk'alâ* zona, cingulum (praesertim feminarum). Rag'. 8. 63. 6. 63.

मेघ *mêg'á* m. (r. *miḥ* e *mig'* s. *a*) nubes. (Goth. *milh-ma* nubes, insertâ liquidâ; lit. *mig-la* nebula; gr. ὀ-μίχ-λη.)

मेघनिर्घोष *mêg'anirg'ôša* (Baḥ. e praec. et *nirg'ôša* m. strepitus) nubis strepitum habens. N. 21. 11.

मेघवर्ण *mêg'avarṇa* (Baḥ. e *mêg'á* et *várṇa* m. color) nubis colorem habens. In. 5. 15.

मेट् *mêṭ* 1. par. (*unmâdê*) mente captum esse, insanire. Cf. *mrêṭ*, *mlêṭ*, *mêḍ*, *mrêḍ*, *mlêḍ*, *mad.*

मेड् *mêḍ* 1. par. id.

मेढ्र *mê'ḍra* m. (r. *miḥ* s. *tra*) 1) penis. 2) hircus.

मेथ् *mêt'* 1. par. (*sañgê* K. *sañgê vad'ê mêd'âyâm* V.) 1) adhaerere. In dial. vêd. âtm. sibi obviam venire. Ṛgv. 113. 3: *na mêt'êt'ê na tast'atuḥ sumêkê naktôšâsâ* „non sibi obviam veniunt (Rosen. „se laedunt", cf. Westerg.) non subsistunt grato rore stillantes Nox et Aurora". 2) laedere, occidere; in dial. vêd. conviciari. Ṛgv. 42. 10: *na pûšaṇam mêt'âmasi.* 3) intelligere. (Cf. *mit'*, *mêd'*, 1. *mid.*)

मेदस् *mêdas* n. (r. 2. *mid* s. *as*) medulla. A. 10. 54. (Fortasse lat. *medulla* per assimil. e *medusla* vel *medurla*, v. मेदुर *mêdura*; gr. μυελός fortasse litteris transpositis e μεδυλος, ejecto δ, productâ antecedente vocali.)

मेदिनी *mêdinî* f. terra. N. 11. 39.

मेदुर *mêdura* (r. 2. *mid* s. *ura*) adiposus, unctus. Am. (Vid. *mêdas.*)

मेध् *mêd'* 1. par. âtm. (*sañgamê* K. *vad'amêd'asañgêšu* V.) convenire; laedere, occidere; intelligere. (Vid. *mêd'as*, *mêd'â* et cf. *mêt'*, *mit'*, 1. *mid*; lat. *meditor*; gr. ΜΑΘ, μανθάνω, μήδομαι, μῆδος.)

मेधस् *mêd'as* n. (r. *mêd'* s. *as*) mens, intellectus. B'. 18. 35 in fine comp. Baḥ. (Cf. gr. μῆδος, v. *mêd'*.)

मेधा *mêd'â* f. (r. *mêd'* s. *â*) mens, intellectus (cf. *mêd'as*). In. 4. 9. B'. 10. 34.

मेधाविन् *mêd'âvin* (a praec. s. *vin*) mente, intellectu praeditus. B'. 18. 10.

मेनका *mênakâ* f. nom. pr. Apsarasae.

मेप् *mêp* 1. âtm. (*gatyâm*) ire; se movere. Cf. *vêp.*

मेरु *mêrú* m. mons fabulosus.

मेल *mêla* m. (r. *mil* s. *a*) congregatio, conventus.

मेलक *mêlaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Hit. 20. 17.

मेव् *mêv* 1. âtm. (*sêvanê*) servire, colere, venerari. Cf. *mlêv*, *pêv*, *sêv.*

मेष *mêša* m. (fortasse e *mêkša* ejecto *k*, *mêkša* autem deduci posset a r. *miḥ* in desid. *mimikš*, cf. *mê'ḍra*, *mêḥa*) hircus. Am.

मेह *mêḥa* m. (r. *miḥ* s. *a*) 1) urina. 2) hircus. (Cf. *mê'ḍra*, *mêša*; gr. μοιχός, v. *miḥ.*)

मैत्र *mâitra* (a *mitrá* amicus, s. *a*) 1) adj. (fem. -*î*) benignus, benevolus. B'. 12. 13. 2) n. amicitia.

मैत्री *mâitrî* f. (a praec. signo fem. *î*) amicitia. Hit. 131. 2.

मैथुन *mâit'una* n. (a *mít'una* q. v., suff. *a*) coitus. Hit. 5. 21.

मोक्ष् *môkš* 1. et 10. par. interdum âtm. solvere, liberare. H. 2. 34: *êtân ... môkšayišyâmy ahaṅ kâmaṅ râkšasât*; N. 11. 29: *môkšayitvâ sa tâm vyâd'alî*; Maḥ. 1. 3917: *g'âtaṅ g'âtam môkšayišyê g'anmatô mânušât.* (Cf. *muć*, unde *môkš* adjectâ sibilante cum guṇâ.)

c. *vi* i. q. simpl. Maḥ. 1. 7880.

मोक्ष *môkša* m. (r. *môkš* s. *a*) solutio, liberatio. B́. 18. 30. 7. 29; praesertim animae liberatio a sensuum vinculis, a corporis gaudiis vel doloribus, aequanimitas. Br. 1. 17. B'. 5. 28.

मोघ *môg'a* (r. *muḥ* mutato *ḥ* in *g'* [cf. gr. 324] s. *a*) vanus, irritus. Sâ. 5. 49. — *môg'am* adv. frustra. B'. 3. 16.

Hosted by Google

मोदक *módaka* (a caus. r. *mud* s. *aka*) 1) adj. exhilarans. 2) subst. m. n. cupediarum genus. Ur. 16. 2 infr.

मोह *môha* m. (r. *muh* s. *a*) 1) stultitia, mentis error. Dr. 7. 20. M. 53. Bʰ. 4. 35. 2) animi defectus, animi deliquium. Ur. 6. 14.

मोहन *môhana* (fem. -*î*, a *môháy* caus. r. *muh* s. *ana*) qui mentem abripit, stupefacit. Bʰ. 14. 8. *môhanî.* A. 8. 26.

मोहिन् *môhín* (a *môháy* caus. r. *muh* s. *in*) qui mentem abripit, stupefacit. Bʰ. 9. 12 (schol. *môhinî buddʰibʰrańśakarî*).

मौन *mâuná* n. (a *muni* anachoreta, s. *a*) silentium.

मौनिन् *mâunín* (a praec. s. *in*) taciturnus.

मौर्वी *mâurvî* f. (a *múrvâ* nomine plantae repentis, e cujus fibris arcus nervi conficiuntur, suff. *a* adjecto fem. signo *î*) nervus arcuum. Dr. 5. 17.

मौल *mâula* (fem. -*î*, a *múlá* suff. *a*) 1) radicalis. 2) generosâ stirpe oriundus, nobilis, generosus. Hit. 84. 1.

मौलि *mâuli* m. f. (a *múlá* s. *i*) 1) caput. Hêm. 2) diadema, tiara. Sâ. 5. 7: *baddʰamâuli*; v. *ćandramâuli.* 3) cincinnus, coma crispata. (Cf. germ. vet. *mûla* f., island. vet. *múli* m. os, nostrum *Maul.*)

मौलिन् *mâulín* (a praecedente suff. *in*) cincinnatus. Su. 1. 30.

मौहूर्तिक *mâuhûrtika* m. (a *muhûrta* s. *ika*) astrologus. Hit. 94. 9.

म्ना *mnâ* 1. par. (in tempp. special. *man*, quod vera radix est, unde litteris transpositis et productâ vocali *mnâ*, sicut e. c. graece dicitur βέβλη-κα a ΒΑΛ, πέπτω-κα a ΠΕΤ) memorare, enunciare, laudare, celebrare. Ṛgv. 24. 1: *kasya nûnaǹ katamasyâ 'mṛtânâm manâmahê ćâru dêvasya nâma*; 26. 8. (V. *man* et cf. gr. μιμνήσκω, fut. μνήσω = scr. *mnâsyâ'mi*; lat. *reminiscor.*)

c. *â* id. Bʰaṭṭ. 17. 30: *âmanan mantram.*

म्रक्ष् मृक्ष् *mrakś mṛkś* 1. 10. par. ungere; v. *mrakśaṇa*, *makś*, *marǵ mṛǵ.*

c. *ni* poliri. Ṛgv. 64. 4: *ańsêśv êśâm mimṛkśur ṛśṭayaḣ* „in humeris eorum polita sunt arma".

म्रक्षण *mrakśaṇa* n. (r. *mrakś mṛkś* s. *ana*) oleum. Hêm.

म्रद् *mrad* 1. âtm. conterere. Cf. *mard mṛd*, *rad.*

म्रदिष्ठ *mrádiśṭʰa* superl. τοῦ *mṛdú*, gr. 226. (Gr. βράδιστος, v. *mṛdú.*)

म्रदीयांस् *mrádîyâńs* compar. τοῦ *mṛdú*, gr. 226. (Gr. βραδίων, v. *mṛdú.*)

म्रुच् *mruć* 1. par. (*gatyâm*) ire. Cf. *mruńć*, 2. *mańć*, 2. *muńć*, *mluć*, *mluńć.*

म्रुञ्च् *mruńć* 1. par. id.

म्रेट् *mrêṭ* 1. par. i. q. *mêṭ.*

म्रेड् *mrêḍ* 1. par. id.

म्लान *mlâná* v. *mlâi.*

म्लुच् *mluć* 1. par. i. q. *mruć.*

म्लुञ्च् *mluńć* 1. par. i. q. *mruńć.*

म्लेच्छ *mlêćća* m. (r. *mlêćʰ* s. *a*, nisi potius *mlêćʰ* est denom. a *mlêćća*) barbarus, externus (Wils.: the generic term for a barbarian or foreigner; that is for one speaking any language but sanscrit, and not subject to the usual Hindu institutions). Su. 2. 8.

म्लेछ् *mlêćʰ* 1. et 10. par. (*avyaktâyâń vâći* K. *dêśyôktâu* V.) indistincte, non perspicue loqui, linguâ terrae alicujus propriâ, barbarâ, vernaculâ uti. Mah. 2. 2040: *nâryâ mlêćʰanti bʰâśâbʰiḣ.*

म्लेट् *mlêṭ* 1. par. i. q. *mêṭ.*

म्लेड् *mlêḍ* 1. par. id.

म्लेव् *mlêv* 1. âtm. i. q. *mêv.*

म्लै *mlâi* 1. par. *mlâ'yâmi*; part. perf. pass. *mlâná.* 1) flaccescere, marcescere. Mah. 3. 15455: *mlâyanti sraǵaḣ*; N. 5. 26: *mlânasrak*; Mah. 3. 15683: *mlânti vṛkśâḣ* (pro *mlâyanti*). 2) languescere,

Hosted by Google

fatigari. Ragh. 11. 9: *pati ... mamlatur na.* (Cf. *mar mṛ*, ubi gr. μαραίνω comparavimus; lat. *marc-esco* adjectâ gutturali; fortasse *flacc-esco* mutatâ labiali nasali in aspiratam; huc etiam referri posset germ. vet. *welh* marcidus, *welchên* marcescere, mutato *m* in *w*, v. Graff. 1. 816.)

c. *pari* i. q. simpl. *parimlâna* flaccidus. R. Schl. II. 59. 8: *vṛkśâḣ parimlânâḣ.*

य y.

य *ya* v. 3. *yat.*

यकन् *yakán* v. sq.

यकृत् *yákṛt* n. (in casibus debil. etiam *yakán*, gr. 189) jecur. (Lat. *jecur*; gr. ἧπαρ(τ), ἥπα(ρ)τ-ος, mutatâ gutt. in lab.; germ. vet. *lebara*, *lebera* f., mutatâ sem. *y* in *l*, v. gr. comp. 20, Graff. 2. 80; slav. *jatra* neut. pl.; huc fortasse etiam scot. *cruthan* pertinet, abjectâ syllabâ initiali.)

यक्ष् *yakś* 10. âtm. (*pûgâyâm* K. *maḥi* V., ut mihi videtur, a *yag* adjectâ sibilante) honorare, colere, venerari.

यक्ष *yakśa* m. Yakśus, nomen Geniorum, qui Kuvêri, Dei divitiarum, sunt ministri ejusque horti divitiarumque custodes. In. 5. 25. Su. 2. 7.

यक्षराज् *yakśarâǵ* m. (Yakśorum rex, e praec. et *râǵ*, nom. *râṭ*) nomen Kuvêri.

यक्षी *yakśî* f. (a *yakśa* signo fem. *î*) Yakśia. N. 12. 120.

यच्छ् *yač* v. *yam.*

1. यज् *yaǵ* 1. par. âtm. (in formis puris, precativo âtm. excepto, nec non in syllabâ repetitâ praet. redupl., syllaba *ya* corripitur in *i*) 1) colere deos. Bh. 9. 23: *yê 'py anyâ dêvatâ bhaktâ yaǵantê ... tê 'pi mâm êva ... yaǵanti.* 2) sacrificare. Mah. 1. 4687: *asmiṅśća yaǵamânê ... upâgamaṅs tatô dêvâḣ*; R. Schl. I. 15. 14: *lapsyasê putrân yadarthaṅ yaǵasê.* Cum instr. sacrificii. Su. 2. 13: *yaǵńâir yaǵanti yê kêćid yâǵayantića yê dviǵâḣ*; N. 5. 45: *îǵêćâ 'py aśvamêdhêna*; 12. 14: *aśvamêdhâdibhir vîra kratubhiḣ ... iśṭvâ*; 36. 38: *îǵêća vividhâir yaǵńâiḣ.* Etiam c. acc. sacrificii. R. Schl. I. 31. 5: *yaǵńaṅ yaǵamânê*; 15. 3: *ayaǵat putrîyâm iśṭim putrêpsuḣ.* Cum acc. pers. R. Schl. I. 14. 7: *iśṭavân aśvamêdhêna bhavataḣ* (cf. *hu* c. acc.). 3) initiare, inaugurare. R. Schl. II. 56. 18. 21: *śâlâṅ yakśyâmahê.* 4) dare. Bhatt. 8. 49: *yaǵantîbhiḣ svavigrahân* (schol. *dadatîbhiḣ kâmibhyaḣ*). — Caus. sacrificium alicujus peragere (de sacerdote). Su. 2. 13. R. Schl. I. 10. 26: *putrakâmam imaṅ tâta tvaṅ yâǵayitum arhasi.* — Desid. sacrificare velle. Mah. 2. 59: *yiyakśamâṇa.* (Send. *yaṣ* vel *yaś*; gr. ἅζω; ἅγιος = scr. *yaǵya* e *yagya*, v. *yâga.*)

2. यज् *yaǵ* (r. *yaǵ*) colens, adorans (deos), in fine compp. Bh. 7. 23.

यजुस् *yáǵus* n. (r. *yaǵ* s. *us*) nomen unius quatuor Vêdorum. Bh. 9. 17.

यज्ञ *yaǵńá* m. (r. *yaǵ* s. *na*, v. euph. r. 93) sacrificium. Br. 2. 24. Bh. 9. 15. 20.

यज्वन् *yáǵvan* m. (r. *yaǵ* s. *van*) sacrificator. In. 1. 16.

1. यत् *yat* 1. âtm. interdum par. operam dare, niti, studere, c. loc. vel infin. N. 15. 4: *sarvaṅ yatiśyê tat kartum*; 17. 29: *nalasyâ "nayanê yata*; 34: *yatadhvan nalamârgaṇê*; H. 4. 33: *apanêtuṅća yatitô naćâi 'va śakitô mama.* — Absol. H. 1. 4: *yatamânâ vanaṅ râǵan gahanam pratipêdirê.* (Cf. *yas*, gr. ζητέω = caus. vel cl. 10 *yâtâyâmi.* Cum Pottio huc traxerim lat. *nîtor* = scr. *ni* + *yat*, ejectâ syllabâ *ya*, vel correpto *ya* in *i.*)

c. *â* niti, inniti aliquâ re, pendere ex aliquâ re. Hit. 52. 9: *svayatnâyattaḣ*; 48. 7.

Hosted by Google

c. *â* praef. *sam* id., c. loc. Maḥ. 3. 10484: *âsâm prâṇâṅ samâyattâ mamaćâ 'trâi 'kaputrakê.*

c. *pra* i. q. simpl. N. 17. 33: *prayatantu tava prêšyâṅ puṇyaśłôkasya mârgaṇê*; 18. 16.

2. यत् *yat* 10. par. (*nikârôpaskârayôṅ* K. *ḱêdôpaskarayôṅ* V.) offendere, vexare; parare.

c. *nis* 1) reddere, restituere. Maḥ. 3. 16596: *tasmâi tad b́aratô râǵyam ... niryâtayâmâsa*; 13182. 2) condonare, ignoscere. Maḥ. 1. 3018: *yamaṅ ... tasya niryâtayati duškṛtam.*

c. *nis* praef. *prati* reddere. Maḥ. 3. 13183.

c. *prati* removere, abjicere, finire. Maḥ. 3. 14728: *d́ârtarâšṭravad́aṅ kṛtvâ vâirâṇi pratiyâtyaća.*

c. *vi* non condonare, punire, cum acc. pers. et rei. Maḥ. 1. 3019: *taṅ yamaṅ pâpakarmâṇaṅ viyâtayati duškṛtam.*

3. यत् *yat* (them. *ya*, nom. *yas*, *yâ*, *yat*, gr. 243) qui. Dr. 2. 5. 6. 7. — Repetitum, quicunque. N. 5. 12. B́. 3. 21. — Antecedente vel sequente relativo vi attractionis etiam notio aliquis per relativum exprimitur (cf. locutiones ut *kaṅ kam* quis aliquem, v. *kim*), e. c. Ḥit. 20. 60: *yô 'sti yasya yadâ mâṅsam* qui alicujus; 53. 2: *yad êva rôćatê yasmâi* quod alicui; 17. 9: *yad yêna yuǵyatê* quo aliquid. Repetitum, Ḥit. 53. 3: *yasya yasya ḥi yô b́âvaṅ* quae alicujus est natura. — Cum sequente *kô 'pi* quivis, quisque. N. 26. 9. Cum sequente *kaśćit* quicunque, wer irgend. Su. 2. 13. — De constructionibus ut *yas tvam* quia tu, *yân imân* quia hos v. *idám.* (Gr. ὅς cum spir. asp. pro *y* sicut in ἅζω, ὑμεῖς, ὑσμίνη = *yaǵ*, *yušmê* dial. vêd., *yud́*; lit. *ji-s* is pro *ja-s*, dat. *jām* = यस्मै *yásmâi*, loc. *ja-mè* = यस्मिन् *yásmin*; slav. *i* eum, *juṅ* eam, *i-še* qui, *ja-še* quae; goth. *ja-bai* si, *jau* an. Huc etiam pertinet particula enclitica *ei* = *î*, quod cum demonstrativo conjungitur ad exprimendum relativum, e. c. *saei* qui, *than-ei* quem; v. gr. comp. 282 sq.)

4. यत् *yat* conj. (acc. neut. praec.) 1) quod, dafs. Ḥ. 1. 5. 29. 2. 4. Br. 3. 16. In recentioribus scriptis etiam sicut gr. ὅτι, pers. *keh* ad introducendam orationem directam adhibetur. Lass. 45. 5: *tvam mamâ 'graiti ǵalpasi yat tvâm vinâ mamâ 'nyâ vallab́â nâ 'sti* (cf. *yát́â*). 2) quam ob rem, quâ de causâ. N. 24. 18. 3) quia. Ḥ. 4. 14.

यत *yatá* v. *yam.*

यतस् *yátas* adv. (a stirpe relativi *ya*, v. gr. 243 s. *tas*) 1) unde, relative. 2) ex quo, de tempore, seitdem. R. Schl. II. 7. 1: *yatô ǵâtâ* ex quo nata. 3) ubi, relative. Br. 1. 20. 4) quo, quem in locum, relative. Sâ. 5. 28. 5) nam. Ḥit. 27. 5. Śak. 53. 16. (Gr. ὅ-θεν, slav. *juṅdu-še*, v. gr. comp. 421.)

यति *yáti* m. (r. *yam* cohibere, refraenare, s. *ti*) cujus animi appetitus cohibiti sunt, temperans. B́. 4. 28.

यतिन् *yatín* m. i. q. praec. (ut videtur, a *yatá* cohibitum, refraenatum, s. *in*). B́. 5. 26.

यत्न *yatna* m. (r. *yat* s. *na*) opera, nisus, studium. N. 1. 6. 4. 16. 9. 36. 20. 16.

यत्नतस् *yatnatás* adv. (a praec. s. *tas*) studiose, diligenter. Ḥit. 30. 22.

यत्र *yátra* adv. et conj. (a stirpe relativi *ya* s. *tra*) 1) ubi, relative. Ḥ. 2. 16. Interdum pro locativo *yásmin* ponitur, e. c. *yatra kâlê.* B́. 8. 23. 2) quia. N. 11. 7. 3) quod, dafs. N. 8. 17.

यत्रक्वाचन *yatrakvaćana* adv. (e *yátra* et *kvaćana* alicubi, a *kva* s. *ćana*) ubicunque, quoquo versus. Br. 3. 12.

यथा *yát́â* (a stirpe relat. *ya* s. *t́â*) 1) adv. sicut. Dr. 2. 7. Repetitum: utcunque, quomodocunque. N. 18. 14. 2) conj. ut. Ḥ. 4. 51. Su. 3. 21. N. 1. 21. 3) in recentioribus scriptis sicut *yat* adhibetur ad introducendam orationem directam. Ur. 13. 4 infr.

यथाकामम् *yat́âkâmám* adv. (Avy. e *yát́â* sicut et *kấma* m. desiderium) ad arbitrium, ad libidinem, ex optato, ad voluntatem. In. 4. 18.

Hosted by Google

यथातथम् *yat'âtat'ám* adv. (Avy. e *yát'â* et *tát'â* sic, quod hac in compositione substantivi loco fungitur et veritatem significat, v. gr. 607) secundum veritatem. In. 5. 52. N. 3. 2. 16. 39. 21. 27.

यथान्यायम् *yat'ânyâyám* adv. (Avy. e *yát'â* et *nyâyá* m. convenientia, decentia, apta ratio) sicut convenientia, secundum convenientiam. In. 1. 21. Br. 1. 26.

यथावत् *yat'âvat* adv. (e *yát'a* sicut et *vat* sicut in fine compp.) apte, convenienter, congruenter. Sâ. 4. 16. Su. 1. 26. N. 6. 8. 8. 16. 24. 44. 25. 5.

यथाविधि *yat'âvid'i* adv. (Avy. e *yát'â* et *vid'i* praescriptum, praeceptum, lex) secundum legem. In. 1. 21.

यथावृत्तम् *yat'âvṛttám* adv. (Avy. e *yát'â* et *vṛtta* n. quod fuit, accidit, evenit) sicut evenit, secundum veritatem. In. 5. 52. N. 11. 31.

यथासुखम् *yat'âsuk'ám* adv. (Avy. e *yát'â* et *suk'a* voluptas) ad voluptatem, ad libidinem. Ḥ. 4. 15.

यथेप्सित *yat'êpsita* adj. (Karm. e *yát'â* et *îpsitá* optatus) sicut optatus. Su. 4. 5.

यदा *yadâ'* adv. (a stirpe relativi *ya* s. *dâ*, v. gr. comp. 422) quando, quo tempore. B'. 2. 52. — *yadâ yadâ* quandocunque. B'. 4. 7.

यदि *yádi* conj. (ut mihi videtur, a stirpe relat. *ya* s. *di* pro *ti*, cf. *iti*, nisi a neutro *yat* adjecto *i*) 1) si. Sâ. 4. 22. 5. 97; cum potent. N. 17. 44. 2) an, num, germanice ob, e. c. Ḥ. 1. 6: *na ǵânîmô yadi dagd'ań purôćanań.* 3) quod, dafs, post *âśańsê* credo, puto, v. *śańs* praef. *â*. (Fortasse gr. εἰ ex ἑδι.)

यदिवा *yádivâ* conj. (e *yádi* et *vâ* vel) 1) vel, sive. B'. 2. 6. 2) utrum in antecedente et an in consequente orationis membro. Ḥ. 4. 28. N. 17. 47.

यदृच्छा *yadṛććâ* f. (e relativo *yat* et *ṛććâ*, quod hac in compositione solum invenitur, a r. *arć ṛć* ire, s. *â* in fem.) libera voluntas. B'. 4. 22. — *yadṛććayâ* sponte, cum liberâ voluntate, cum voluptate. B'. 2. 32. Ḥ. 2. 4. R. Schl. II. 7. 1. Rag'. 3. 40.

यद्वत् *yadvat* adv. (e relat. *yat* et *vat* sicut in fine compp.) sicut. B'. 2. 70.

यद्वा *yadvâ* (e relativo *yat* et *vâ*) vel, sive.

यन्तार् -तृ *yantâ'r -tṛ'* m. (r. *yam* refraenare, s. *târ tṛ*) auriga. N. 20. 18.

यन्त्र् *yantr* 1. et 10. par. (scribitur *yatr*, ut mihi videtur, denom. a *yantrá*, r. *yam* s. *tra*) obstringere, coërcere. R. Schl. I. 40. 17. Maḥ. 3. 33.

यन्त्र *yantrá* n. (r. *yam* s. *tra*) machina, machinamentum, compages. B'. 18. 61.

1. यम् *yam* 1. par. interdum âtm. (in tempp. special *yać*, gr. 297; praet. mltf. *áyańsam*, fut. aux. *yańsyâ'mi*, part. perf. pass. *yatá*) 1) refrenare, cohibere. — *raśmîn* habenas. N. 20. 15: *raśmîn yaććatu vâǵinâm.* — *ḥayân* flectere, moderari equos. In. 1. 19: *ḥayân yêmêća raśmib'iḣ.* — *rat'am* currum flectere. A. 4. 32: *apaśyań ḥariyuǵań rat'am ... yatam mâtalinâ.* 2) dare. Ḥit. 59. 2: *ab'ayavâćam mê yaćća*; Man. 2. 55: *pûǵitań ḥy aśanan nityam balam ûrǵańća yaććati.* 3) âtm. prehendere, sumere (sibi dare, v. *dâ* praef. *â*). Ṛgv. 52. 8: *ayaććat'â bâḥvôr vaǵram âyasam.* (Cf. gr. ζημία, ἥμερος; lat. *jêjûnus* ad intens. *yańyam* referri posset; Pottius apte huc trahit *emo* proprie sumo, quod e *sub-imo*, *ex-imo*; *demo* e *de-imo*; fortasse *premo* ex *pra-imo* = प्रयम् *prayam*; lit. *immu* sumo, per assimil. ex *imju*, v. gr. comp. 501, praet. *êmjau*, fut. *im-siu*; slav. *imamĭ* habeo; russ. *imaju* capio, deprehendo; fortasse goth. *NAM* sumere [*nima*, *nam*, *nêmum*] ex praep. *in*, abjecto *i* et *AM* pro *JAM*; hib. *iomainim* 1) „I drive, toss, twirl", 2) „I force, compel, oblige"; scot. *iomain* „a driving, act of driving or urging".)

c. *â* extendere, v. *âyata* longus; âtm. Śak. 73. 4: *svâṅgam âyaććamânaḣ.* — *d'anus* arcum intendere. Maḥ. 3. 8665: *d'anur âyaćća.*

c. *â* praef. *nis* extendere. Śak. 4. 17: *nirâyatapûrvakâyâḣ ... vâǵinaḣ.*

Hosted by Google

c. *â* praef. *vi* extendere, *vyâyata* longus. Ragᶜ. 3. 34. âtm. se extendere, vires contendere, niti, conniti. Maḥ. 3. 12740: *idan̈ śrêyaḣ paramam manyamânâ vyâyamantê munayaḣ.*

c. *ut* 1) tollere, extollere, sublevare. Bᶜ. 5. 20: *dᶜanur udyamya*; Dr. 9. 1: *bᶜrâtarâv udyatâyudᶜâu*; R. Schl. I. 28. 2: *udyamya bâḥû.* 2) offerre. R. Schl. I. 52. 14: *satkriyân ḥi bᶜavân êtâm pratîćatu mayô 'dyatâm.* 3) contendere, operam dare, niti, studere. Bᶜ. 1. 45: *ḥantun̈ svaǵanam udyatâḣ*; Ragᶜ. 10. 50: *surakâryôdyatam ... viśṇum.* — *udyata* festinans. N. 10. 25: *âtiśṭᶜad udyataḣ* (v. subst. *udyama*). 4) luctari. Ur. 18. 12: *srôtasê 'vô dyamânasya* (= *udyamamânasya*).

c. *ut* praef. *abᶜi* 1) tollere, sublevare, extollere. Mṛ. 327. 5: *abᶜyudyatê śastrê.* 2) offerre. Man. 4. 247: *annam abᶜyudyatam.*

c. *ut* praef. *sam* 1) tollere, sublevare, extollere. Dr. 9. 3: *samudyamyaća tam bᶜîmô niśpipêśa maḥîtalê*; Maḥ. 1. 6278: *samudyamya karâv ubᶜâu.* 2) contendere, operam dare, studere. R. Schl. I. 14. 8: *iśṭim ... kartun̈ samudyataḣ.* 3) i. q. simpl. sgf. 1. N. 19. 23: *aśvân ... raśmibᶜiśća samudyamya.*

c. *upa* 1. âtm. capere, sumere (sibi dare). Bᶜaṭṭ. 15. 21: *upâyan̈sta maḥâstrâṇi.* Praesertim uxorem accipere, in matrimonium ducere. Man. 3. 11: *nô 'payaććêta tâm prâǵn̈aḣ*; Maḥ. 1. 1047: *bᶜâikśyavat tâm aḥam upayan̈syê vidᶜânataḣ*; 3765. 3791. 5181. Etiam par. Man. 11. 172: *êtâs tisras tu bᶜâryârtᶜê nô 'payaććêt.*

c. *ni* 1) opprimere, coërcere, cohibere. N. 20. 38: *nyayaććat kôpam âtmanaḣ*; Bᶜ. 3. 7: *indriyâṇi manasâ niyamya*; Bᶜ. 7. 20: *prakṛtyâ niyatâḣ svayâ*; Ragᶜ. 3. 45. — *aśvân* equos refraenare, domare. Maḥ. 4. 1953: *nâ 'ḥan̈ śakśyâmi ... niyantun tê ḥayôttamân.* — *niyata* demissus, submissus, humilis. Sâ. 3. 5. 4. 11. 2) ligare, constringere. R. Schl. I. 13. 33: *paśûnân triśatan tv âsîd yûpêśu niyatam* (v. *san̈yam*). Trop. *niyata* necessarius. Bᶜ. 3. 8: *niyatan̈ kuru karma tvam.* — *niyatam* adv. necessario, utique. Bᶜ. 1. 44: *utsannakuladᶜarmâṇâm ... narakê niyatan̈ vâsaḣ.* 3) celare. Man. 10. 59: *na katᶜan̈ćana duryôniḣ prakṛtin̈ svân niyaććati.* 4) adipisci. Man. 2. 93 et 12. 11: *tataḣ siddᶜin niyaććati*; 10. 93. 5) facere, perficere. Man. 5. 44: *yâ vêdaviḥitâ ḥin̈sâ niyatâ.*

c. *ni* praef. *sam* id. sgf. 1. Bᶜ. 12. 4: *sanniyamyê 'ndriyagrâmam*; Man. 2. 93.

c. *pra* dare. A. 4. 27: *tâni divyâni mê ’strâṇi prayaćća*; 11. 4: *idam mê tanutrâṇam prâyaććat*; Bᶜ. 9. 26. Man. 8. 158. Reddere. Man. 8. 183: *yô nikśêpan nikśêptur na prayaććati.* — *prayata* deditus, demissus, devotus. N. 25. 2. Maḥ. 3. 5001.

c. *pra* praef. *sam* id. R. Schl. II. 7. 7: *dᶜanan̈ kinnu ǵanêbᶜyaḣ samprayaććati.* Uxorem ducere. Sâ. 2. 4: *kimartᶜan̈ yuvatîm bᶜartâ naćâi 'nân̈ samprayaććati.*

c. *sam* 1) coërcere, cohibere, opprimere. *indriyâṇi* sensus. Bᶜ. 2. 61. Sâ. 2. 19. *kôpam* iram. N. 20. 33. *ḥayân* equos regere. Maḥ. 3. 12110. *dvârâṇi* portas occludere. Bᶜ. 8. 12. 2) ligare, colligare. M. 40: *san̈yatas têna pâśêna*; Sâ. 5. 101: *kêśân san̈yamya.*

2. यम् *yam* 10. par. *yamâyâmi* vel *yâmâyâmi* 1) coërcere, refrenare. 2) dare.

c. *ni* cohibere, refrenare. Śak. 12. 20: *niyamayasi vimârgaprastᶜitân âttadaṇḍaḣ.*

1. यम *yama* m. (r. *yam* refrenare, coërcere, domare, s. *a*) Yamus, deus mortis et justitiae.

2. यम *yama* (r. *yam* ligare, conjungere, s. *a*) 1) n. par. 2) m. du. gemini. Dr. 6. 29.

यमग *yamaǵa* m. (e *yama* par et *ǵa* natus) dual. gemini. Dr. 3. 17.

Hosted by Google

यमत्व *yamatvá* n. (a *yama* Yamus, s. *tva*) abstractum nominis *yama*, nominatum esse *yama* (cf. *d'armarâǵátâ*). Sâ. 5. 33.

यमुना *yamuná* f. nomen fluminis „Jumna".

ययाति *yayâti* m. nom. pr. regis. Sâ. 2. 17.

यव *yava* hordeum. Rag'. 9. 42. (Lit. *jáwa-s* frumentum, gr. ζέα e ζέϝα.)

यवस *yavasa* m. gramen. N. 13. 3. In dial. vêd. cibus.

यविष्ठ *yávišt'a* superl. τοῦ *yúvan* (v. sq. et cf. germ. vet. *jungisto.*)

यवीयांस् *yávîyâṅs* comp. τοῦ *yúvan* (v. gr. 226. 4 et cf. goth. *juhiṣa* junior.)

यशस् *yáśas* n. (a perditâ r. *yaś* s. *as*) 1) gloria. 2) splendor. (Ṣend. [Zend script] *âyêśê* celebro, per vim assimil. pro *â-yaśê*; cambro-brit. *iesin* „radiant, glorious, fair, beautiful, gairish".)

यशस्कर *yaśaskara* (e *yáśas* et *kara* faciens, v. euph. r. 79) gloriam faciens, praebens. Br. 2. 5.

यशस्विन् *yaśasvín* (a *yáśas* s. *vin*) gloriâ praeditus, celeber.

यशोहर *yaśôḥara* (a *yáśas* et *ḥara* abripiens) gloriam abripiens, delens. Ḥ. 4. 4.

यष्टि *yašṭí* m. f. 1) baculum. Sâ. 5. 89. 2) pertica, e. c. caveae. Ur. 37. 5.

यष्टी *yašṭî* f. id. Sâ. 5. 88.

यष्टार् -ष्टृ *yašṭár -šṭŕ* m. (r. *yaǵ* s. *târ tr*) sacrificator. N. 12. 51.

यस् *yas* 4. et 1. par. anniti, operam dare. Cf. *yat.*

c. *â* 4. par. 1) id. R. Schl. II. 14. 62: *râmâb'išêkârt'am iḥâ "yasyati d'armab'âk.* 2) languescere, affligi, vexari. B'aṭṭ. 6. 69: *nâ "yasyasi tapasyanti*; R. Schl. II. 20. 8: *b'ṛśam âyastaḣ*; 30. 22: *ćukrôśa ... âyastâ.* — Caus. vexare. R. Schl. II. 96. 39: *tân dadarśa b'artâ kâkênâ "yâsitâm*; Ur. 15. 10 infr.

या *yâ* 2. par. âtm. ire, proficisci. N. 8. 19: *kundinaṅ yâtum arḥasi*; 16. 22: *duḣk'asya pâraṅ yâsyati*; In. 1. 31: *adarśanapat'aṅ yâtaḣ*; R. Schl. I. 58. 18: *divaṅ yâyâm*; B'. 4. 35: *na punar môḥam êvaṅ yâsyasi.* Absol. N. 6. 1: *yântô dadṛśur âyântan dvâparam.* — Caus. facere ut eat, abeat, removere. Rag'. 9. 27: *madayâpitalaǵǵâ.* (Gr. ζάω, v. gr. comp. I. §. 88. p. 127 *; ἵημι, ut mihi videtur forma redupl. pro *ji(j)ημι*, cum spir. asp. pro *y*, sicut in ἅζω, ἧπαρ, ὅς etc.; v. *yaǵ*, *yákṛt*, *yat*; sensu caus. ἵημι convenit cum ἵστημι pro σίστημι; fut. ἥ-σω = scr. *yâsyâ'mi*; Pottius apte ἰάπτω refert ad caus. *yâpáyâmi*, ita lat. *jâcio*, mutatâ lab. in gutturalem; fortasse lat. *eo*, v. gr. comp. 361; ṣend. *yârĕ* annus, goth. *jêr*, germ. vet. *jâr*, gr. ὥρα, gr. comp. 69; lit. *jóju* equo vehor, fut. *jó-siu* = scr. *yâsyâ'mi.*)

c. *ati* transire, transgredi, pergredi. R. Schl. II. 49. 3: *grâmân ... vanânića paśyann atiyayâu.*

c. *ati* praef. *sam* praeterire, de tempore. R. Schl. I. 19. 1: *ṛtûnâṅ šaṭ samatyayuḣ.*

c. *anu* sequi. N. 9. 7. Dr. 6. 18.

c. *apa* abire, aufugere. Dr. 8. 35.

c. *apa* praef. *vi* id. Maḥ. 3. 775. De tempore. R. Schl. II. 49. 2: *vyapâyâd raǵanî.*

c. *ab'i* adire, accedere. R. Schl. I. 25. 10. âtm. Rag'. 5. 30: *ḥêmarâśiṅ labd'aṅ kuvêrâd ab'iyâsyamânât.* — *ab'iyâta* iens. In. 2. 8.

c. *â* adire, aggredi. Nalôd. 3. 2. — Venire. Maḥ.: *kutôsyam âyâti.*

c. *â* praef. *ab'i* id. Maḥ. 3. 246.

c. *â* praef. *prati* redire. Rag'. 2. 67: *pratyâyayâv âśramam.*

c. *â* praef. *sam* advenire. N. 3. 5 *a* et *b*.

c. *ut* surgere. Gîta-G. 4. 19.

c. *ut* praef. *prati* obviam ire. R. Schl. I. 20. 8: *pratyudyayâu munin drašṭum.* V. *gam* praef. *pratyut.*

c. *upa* 1) adire. N. 18. 21: *gṛḥân upayayâu*; Su. 1. 16: *kśôb'an nô 'payâti nâ "rtim.* 2) advenire. Rag'. ed. Calc. 9. 24: *upayayâu ... mad'uḣ* (= *vasantaḣ*).

Hosted by Google

c. *nis* exire. R. Schl. II. 68. 7.

c. *pra* 1) progredi, ire. N. 20. 2. 41. Dr. 6. 25. N. 14. 9. 15. 1. 2) praeterire, de tempore. Up. 21: *prayâtâḣ sapta vâsarâḣ.*

c. *sam* i. q. simpl. B^c. 2. 22: *śarîrâṇy anyâni saṅyâti dêhî.*

c. *sam* praef. *anu* id. Maḣ. 3. 10094: *tîrt^câny anyâny anusaṅyâḣi.*

याग *yâga* m. (r. *yaǵ*, primitive *yag*, s. *a*) sacrificium. Rag^c. 8. 30.

याच् *yâć* 1. par. âtm. poscere, rogare, petere. N. 23. 4: *yâćatê na ǵalan dêyam*; Sâ. 1. 28: *yâuvanast^câṅ tu tâṅ dṛṣṭvâ … ayâćyamânâńća varâiḣ.* — Cum acc. pers. et rei. Man. 3. 258: *yâćêtê 'mân varân pitṛn*; R. Schl. II. 107. 5: *ayâćata naraśrêṣt^can dvâu varâu.* Etiam cum abl. pers. Br. 3. 17: *yâćamânâḣ parâd annam.* — Orare, supplicare. Dr. 8. 46: *b^câryâviḣartâ vâirî yaḣ … yâćamânô 'pi saṅgrâmê na môktavyaḣ.*

c. *pra* i. q. simpl. Maḣ. 3. 8780: *prayâćâmô varan tvâm.*

c. *pra* praef. *sam* id. Maḣ. 3. 8696.

c. *sam* supplicare, obsecrare. Maḣ. 3. 8837: *tam … putrârt^caṅ samayâćata.*

याचना *yâćanấ* f. (r. *yâć* s. *ana* in fem.) precatio, obsecratio, supplicatio, sollicitatio. R. 11. 78.

याञ्चा *yâćńâ* f. (r. *yâć* s. *nâ*, v. euph. r. 93) id. Hit. 31. 8.

याजिन् *yâǵîn* (r. *yaǵ* s. *in*) colens, venerans. B^c. 9. 34.

याज्ञसेनी *yâǵńasênî* f. (patronym. a *yaǵńasêna* s. *a* in fem.) nomen Drâupadiae.

यातना *yâtanâ* f. (a caus. r. *yat* s. *ana* in fem.) tormentum, cruciatus. Man. 12. 17.

यातयाम *yâtayâma* (Baḣ. e *yâtá* praeteritus et *yấma* q. v. praeteritam vigiliam, vel praeteritas vigilias habens) vetustus, corruptus (de cibo). B^c. 17. 10.

यातु *yâtú* m. (a r. *yâ* s. uṇâd. *tu*) 1) viator. 2) daemonum genus (Wils.: a demon, a goblin, an imp or evil spirit).

यातुधान *yâtud^câna* m. (e praec. et *d^câna*, quod seorsum non invenitur, a r. *d^câ* s. *ana*) i. q. praec. sgf. 2. A. 10. 52.

यातार् -तृ *yâtấr -tṛ́* f. (ut videtur, a r. *yam*, abjecto *m*, producto *a*, s. *târ tṛ*, v. *yam* praef. *upa* in matrimonium ducere) mariti fratris uxor. Am. (Polon. *jatrew* [*jaṅtrew*] fratris uxor.)

यात्रा *yấtrâ* f. (rad. *yâ* suff. *tra* in fem.) 1) itus, iter. Rag^c. 18. 15. 17. 56. 2) victus. N. 18. 11. B^c. 3. 8.

याथातथ्य *yât^câtat^cya* n. (a *yat^câtat^câm* s. *ya*) veritas. Hit. 130. 7.

याथात्म्य *yât^câtmya* n. (a *yat^câtman* [*yat^câ* + *âtmán*] s. *ya*) natura, indoles. Rag^c. 10. 25.

यादस् *yâdas* n. bestia aquatilis. B^c. 10. 29.

यादृश् *yâdṛ́ś* m. f. n. (v. gr. 263) qualis. B^c. 13. 3. (Gr. ἧλιξ, v. gr. comp. 415.)

यादृश *yâdṛśa* (fem. -*î*, v. gr. 263) id. Maḣ. 3. 1370. (Gr. ἡλίκος, v. gr. comp. 415.)

यान *yâna* n. (r. *yâ* s. *ana*) 1) itio, incessus, ingressus, cursus. Dr. 8. 18. N. 18. 6. 2) vehiculum, currus. N. 7. 9. 17. 21. 23. (Cf. lat. *janua*.)

यापन *yâpana* n. (a caus. r. *yâ* s. *ana*) actio faciendi ut eat, transeat. *kâlayâpana* temporis profusio. Hit. 54. 3.

याम *yấma* m. (r. *yam* s. *a*) vigilia, quae tertiam noctis partem complecti videtur, appellatur enim nox *triyâmâ* tres vigilias habens. Up. 44.

यामन *yâmana* m. (r. *yam* s. *ana*) dual. gemini. H. 1. 38. Cf. *yama*, *yamaǵa*.

यामिक *yâmika* (a *yấma* s. *ika*) vigilias spectans. — *yâmikaḣ puruśaḣ* vigil nocturnus. P. 18.

यामिनी *yâminî* f. (a *yấma* s. *in* in fem.) nox. Rag^c. 15. 13.

यायिन् *yâyín* (r. *yâ* s. *in* inserto *y* euphonico) iens. N. 22. 9.

यावत् *yấvat* adv. et conj. (acc. neut. a *yấvant*) 1) quatenus. Sâ. 5. 19. 2) quam diu. N. 5. 33. 14. 16. Sâ. 5. 87. 3) quoties. B^c. 13. 26. 4) dum, quo tem-

Hosted by Google

pore, antecedente *na*, sequente *tấvat*. Hit. 42. 7: *êkasya duḣk̓asya na yâvad antaṅ gaććâmi ... tâvad dvitîyaṅ samupast̓itam mê*; 43. 12. 5) quum, de tempore, sequente *tấvat*. Hit. 12. 1. 43. 21. Up. 34. Lass. 6. 18. 7. 1. 16. 2. 6) donec. N. 14. 6. 7) nunc. Śak. 8. 3. 45. 13. Ur. 15. 1 infr. 8) ut, dafs. B̓. 1. 22. A. 10. 17. (Cf. gr. ἦμος, gr. c. 352.)

यावन्त् *yấvant* adj. (v. gr. 259) quantus, quot. B̓. 2. 46. Br. 1. 8.

यियक्षु *yiyakśú* (a *yiyakś* desid. r. *yaǵ* s. *u*) sacrificare cupiens. Rag̓. 13. 3.

1. यु *yu* 2. par. et 9. par. âtm. *yấumi* (gr. 309), *yunấmi*, *yunế*. Conjungere. *yutá* conjunctus, praeditus. N. 12. 2: *vanam ... maḣiśarkśagaṇâir yutam*; 12. 10: *lakśmyâ st̓ityâća parayâ yutâ*. (Cf. *yuǵ*. Lat. *jumentum*, fortasse etiam *jûs*, *jûro* ab obligando; huc etiam traxerim, *juvare*, ita ut proprie significet se adjungere alicui; formâ pertinere videtur ad scr. caus. *yâvấyâmi*; lit. *jaú-tis* bos tanquam jumentum, *jûs-mi* vel *jûs-u* cinctus sum; gr. ζώννυ-μι, ζώσω [ζ = scr. *y*, v. gr. comp. 19, ω = scr. *âu* abjecto *u*]; cf. Pott. 1. 213; cambro-brit. *ieuad* „a putting in a team, a yoking", *ieuaeth* „a yoked state", *ieuaw* „to put in a team, to yoke".)

c. *â* i. q. simpl. N. 12. 39: *varâḣarkśamṛgâyutam*; 65: *śâk̓âmṛgagaṇâyutam*.

c. *pra*: *prayuta* n. millio.

c. *sam* i. q. simpl. Sâ. 5. 33: *niyamêna saṅyutâḣ*.

2. यु *yu* 10. par. arcere. Ṛgv. 5. 10: *yavayâ* (= *yavaya*) *vad̓am*; Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *viśvâ ssmad duritâ yâvayantu*. In dial. vêd. etiam cl. 3. par. Yaǵurv. (v. Westerg.): *yuyôd̓y asmaǵ ǵuḣurâṇam ênaḣ*.

c. *apa* cl. 3. par. in dial. vêd. arcere, repellere (proprie disjungere). Ṛgv. 92. 11.

c. *vi* cl. 3. par. privare (disjungere) in dial. vêd. Ṛgv. 39. 8: *vi taṅ yuyôta śavasâ* „eum private cibo".

युक्त *yuktá* v. *yuǵ*.

युग *yuga* n. (r. *yuǵ* jungere, s. *a*) 1) par. N. 14. 25. 2) mundi aetas. B̓. 8. 17. (Lat. *jugum*; gr. ζυγόν, ζυγός; goth. *juk* n., them. *juka* jugum; lit. *junga-s* jugum; slav. *igo* n. id.)

युगपद् *yugapad* adv. simul, una. B̓. 11. 12. A. 3. 22. Rag̓. 4. 15. 5. 68. (Cf. *yâugapadyêna*.)

युगमात्र *yugamâtra* (e *yuga* et *mâtra* q. v.) in initio comp. commodum, commodo, tantum quod, proxime. Sâ. 4. 10: *yugamâtrôditê sûryê*.

युग्य *yugya* (r. *yuǵ* s. *ya*) 1) m. jumentum. Rag̓. 5. 49. 2) n. vehiculum, currus. N. 17. 9.

युङ्ग् *yuṅg* 1. par. (*varǵanê*) relinquere. Cf. *ǵuṅg*.

युछ् *yuć* 1. par. i. q. *puć*, *muć*.

1. युज् *yuǵ* 7. par. âtm. 1) jungere, conjungere. Dr. 4. 24: *vâkyâir vâkyâni yuṅǵatî* (sic cum ed. Calc. pro *yôǵatî* cl. 1 legendum esse videtur); N. 12. 89: *âtmânaṅ śrêyasâ yôkśyê*. Jungere currum equis etc. vel jungere equos etc. curru. Maḣ. 3. 11761: *yuǵyatâm* (*rat̓aḣ*); 3. 13035: *yôkśyanti d̓uri d̓ênukâḣ*; Ṛgv. 14. 12: *yuṅkśva ḣy aruśî rat̓ê* „junge utique impigras currui (equas)". Se conjungere matrimonio cum aliquâ (âtm.). Maḣ. 1. 4421: *tayâ ... yuyuǵê*. Instruere aliquem aliquâ re. R. Schl. I. 9. 68: *b̓ôgâir ênaṅ yuyôǵa*; Maḣ. 1. 7982: *tâm âśîrb̓ir yuṅǵata*. Alligare. A. 11. 5: *kirîṭam mê svayam indrô yuyôǵa*. — *yuktá* junctus, de curru. N. 19. 20. Praeditus. Ḣ. 4. 8: *têǵasâ yuktaḣ*. 2) injungere, adhibere, praeficere, c. loc. rei (v. praef. *ni*). Maḣ. 2. 1290: *tân sarvân ... yuyôǵa sa yat̓âyôgam ad̓ikârêśu*. 3) emittere, conjicere, jaculari sagittas. Maḣ. 3. 12309: *mâ yuṅkśva divyâny astrâṇi*. 4) dirigere, attendere, intendere, applicare, colligere (cogitationem, mentem, animum, aut expresso aut omisso animi nomine). B̓. 6. 10: *yuṅǵîta ... âtmânam* (schol. *yuṅǵîta samâḣitaṅ kuryât*);

Hosted by Google

12: *yôgaṅ yuńǵyât* cogitationem, animi collectionem intendat; 15: *yuńǵann âtmânam* colligens, intendens animum (schol. *samâhitaṅ kurvan*). — *yuktá* intentus meditationi, defixus in meditatione. B'. 6. 14. 5) cogitare. Sâ. 5. 6: *tam muhûrtaṅ kšaṇaṅ vêlân divasańća yuyôǵa ha.* — Pass. 1) jungi, conjungi, instrui; alligari (v. supra). 2) cum loc. convenire, congruere, aptum, idoneum esse alicui rei. B'. 17. 26: *praśastê karmaṇi tat'â sać ćabdaḣ pârt'a yuǵyatê*; Rag'. 18. 41: *śabdô mahârâǵa iti ... tasmin yuyuǵê*; Sâ. 3. 10: *na madvid'ê yuǵyati vâkyam îdṛśam* (metri causâ termin. par.). *yuktá* conveniens, aptus, idoneus. Sâ. 3. 12. 4. 7. H. 2. 29. 3) c. dat. se dedere, applicare alicui rei. B'. 2. 38: *yudd'âya yuǵyasva*; 50: *yôgâya yuǵyasva.* — In dial. vêd. *yuǵ* etiam cl. 1mam sequitur, e. c. Ṛgv. 82. 1. (Cf. *yu*; lat. *jungo*, *conjux*, *jugum*; gr. ΖΥΓ, ζεύγνυμι, ζυγόν, ζυγός; lit. *jungiu* jugum impono, *junga-s* jugum; slav. *igo*, v. *yuga*. Huc etiam traxerim goth. *liuga* nubeo, *liugaith* nubet = scr. *yôǵayati* [v. *yuǵ* cl. 10 et gramm. comp. 109[a]. 6] mutatâ semivocali *y* in *l*, v. *yákṛt*, servatâ mediâ contra generalem legem, sicut e. c. in *BUG* = 1. *b'uǵ*.)

c. *anu* 1) interrogare. Man. 8. 79: *sâkšiṇaḣ ... anuyuńǵîta*; 8. 259: *imân apy anuyuńǵîta (sâkšiṇaḣ)*; Rag'. 5. 18: *kiṅ vastu vidvan guravê pradêyam ... iti tam anvayuṅkta.* 2) jubere. Mah. 4. 105: *yad yad b'artâ 'nuyuńǵîta tat tad êvâ 'nuvartayêt.*

c. *ab'i* 1) i. q. simpl. sgf. 3. *ab'iyukta* in cogitatione defixus. B'. 9. 22. 2) aggredi, impugnare, offendere, conturbare, perturbare. R. Schl. II. 10. 27: *kênâ 'b'iyuktâ 'si kêna vâ 'si vimânitâ*; Man. 8. 50. 183. Vid. *ab'iyôga*, *ab'iyôktâr.*

c. *â* jungere (equos). Mah. 1. 7948: *turagân kêćid âyuńǵan.*

c. *â* praef. *sam* conjungere. N. 25. 8: *damayantyâ samâyuṅktam.*

c. *ut*: *udyukta* excitatus. R. Schl. I. 1: *śûrpaṇak'avâkyâd udyuktân sarvarâkšasân.* — Caus. excitare. Mah. 5. 70: *balâny udyôǵayantu naḣ.*

c. *upa* âtm. 1) jungere (equos). Ṛgv. 39. 6: *upô rat'êšu pṛšatîr ayugd'vam* (pro *ayuṅgd'vam*) „vehiculis maculatas cervas junxistis". 2) sibi adjungere aliquem. Dr. 4. 19: *na vâi prâǵńâ gataśrîkam b'artâram upayuńǵatê | yuńǵânam upayuńǵîta na śriyaḣ prakšayê vasêt.* 3) sibi assumere, suum facere aliquid. Man. 8. 40: *dâtavyaṅ sarvavarṇêb'yô râǵńâ ćâurâir hṛtan d'anam | râǵâ tad upayuńǵânaś ćâurasyâ 'pnôti kilvišam.* 4) adhibere, uti. Mah. 3. 12739: *yaććâi 'va dravyam upayuǵyatê*; Rag'. 8. 21: *guṇân šaḍ upâyuṅkta.* — *upayukta* utilis. Hit. 98. 14. 5) convertere, impendere, collocare. Mah. 2. 1223: *iććâmi tat sarvam (d'anam) ... upayôktun dviǵâgrêb'yô havyavâhêća.* 6) consumere, edere. Mah. 1. 702: *b'âikšyan nô 'payôktavyam*; 709: *nâi 'tan nyâyyam payu upayôktum*; 3. 57: *annâni upayôkšyâmahê vayam.* Etiam par. Mah. 3. 6221: *upayôkšyati*; 12410: *upayôkšyâmi.*

c. *ni* 1) alligare. R. Schl. I. 13. 31: *niyuktâs tatra paśavaḣ* 2) coërcere. R. Schl. I. 2. 92: *ćaturvarṇyańća lôkê 'smin svê svê d'armê niyôkšyati.* 3) ponere, collocare. In. 5. 42: *gurust'ânê na mâṅ vîra niyôktun tvam ihâ 'rhasi*; Br. 2. 14: *kat'am ... imâm bâlâm anâgasam pitṛpâitâmahê mârgê niyôktum aham utsahê.* 4) adhibere, uti, cum locat. rei. Man. 1. 28: *yan tu karmaṇi yasmin sa nyayuṅkta prat'amam prab'uḣ*; 7. 62: *niyuńǵîta śûrân ... śućîn âkarakarmântê b'îrûn antarnivêśanê*; 8. 9: *niyuńǵyâd brâhmaṇaṅ vidvâṅsaṅ kâryadarśanê*; R. Schl. I. 1. 92. 5) mandare, jubere. N. 18. 15:

niyôkšyê 'han sudêvam; R. Schl. I. 54. 16: *niyuṅkšva mâm.* — *niyukta* jussus. R. Schl. I. 14. 34. 35. Vid. *niyôga.*

c. *ni* praef. *vi* mandare, jubere. Maḥ. 1. 4152: *kâryê tvâṅ viniyôkšyâmi.*

c. *ni* praef. *sam* id. Maḥ. 1. 2500.

c. *nis* praef. *vi* emittere, conjicere, jaculari. R. Schl. II. 23. 37: *viniryôkšyâmy ahaṅ vâṇân nṛvâǵigaǵamarmasu.*

c. *pra* 1) jungere. R. Schl. I. 17. 14: *yânêna ... gôb'iḣ śvêtâiḣ prayuktêna.* 2) adhibere, applicare. Man. 2. 159: *vâkćâi 'va mad'urâ ślakšṇâ prayôǵyâ d'armam iććatâ*; 8. 130: *êšu sarvam apy êtat prayuṅǵîta ćatušṭayam* (*daṇḍam*). 3) emittere, conjicere, jaculari (sagittas). A. 4. 26: *nâ 'han divyâny astrâṇi ... mânušêšu prayôkšyâmi*; Rag'. 7. 58: *prâyuṅkta râǵasu ... gând'arvam astram*; Maḥ. 1. 6734: *śâpaḣ prayuktô 'syam mayi tvayâ.* 4) dare. Rag'. 11. 5: *âśišam prayuyuǵê na vâhinîm* „benedictionem dedit, non exercitum"; R. Schl. I. 13. 38: *kâuśalyâyâḣ ... prâyuṅǵanta tadâ "śišaḣ.* 5) jubere. B'. 3. 36: *kêna prayuktô 'yam pâpaṅ ćarati.* 6) facere. In. 5. 19: *gurupûǵâm prayuktavân*; Man. 2. 248: *prayuṅǵânô 'gniśuśrûśâm.*

c. *pra* praef. *vi* disjungere, privare, c. instr. R. Schl. I. 22. 8: *viprayuktô hi râmêna*; II. 53. 20: *mayâ ... viprâyuǵyata kâuśalyâ*; N. 15. 14.

c. *pra* praef. *sam* conjungere. Maḥ. 1. 4475.

c. *vi* disjungere, privare, cum instr. vel abl. N. 15. 13: *tayâ mandô vyayuǵyata*; Man. 7. 46: *viyuǵyatê 'rt'ad'armâb'yâm*; Maḥ. 3. 10924: *ênam ... viyunaǵmi dêhât.*

c. *sam* conjungere. In. 1. 2. Instruere, cum instr. rei. R. Schl. I. 1. 21: *râmam ... yâuvarâǵyêna saṅyôktum âiććat.*

c. *sam* praef. *vi* disjungere, privare. Man. 2. 80.

2. युज् *yuǵ* 10. par. 1) jungere (equos, currum). N. 8. 19: *aśvân yôǵayitvâ manôǵavân*; 19. 18. 19. 20; R. Schl. II. 82. 31: *ayûyuǵann uštrak'arân rat'âṅśća nâgân hayâṅśćâi 'va.* 2) conjungere, instruere. Man. 1. 26: *dvandvâir ayôǵayaććê 'mâḣ suk'aduḣk'âdib'iḣ praǵâḣ*; 7. 218: *višag'nâir agadâiśćâ 'sya sarvadravyâṇi yôǵayêt*; Maḥ. 1. 3582: *tapasâ yôǵya dêham.* Donare aliquem aliquâ re. Maḥ. 1. 6477: *yô ripuṅ yôǵayêt prâṇâiḣ.* 3) adhibere, praeficere, cum loc. rei. Maḥ. 2. 1290: *b'akšyab'ôǵyâd'ikârêšu duḣśâsanam ayôǵayat.* 4) emittere, conjicere, jaculari sagittas. A. 10. 35: *divyâny astrâṇy ayôǵayam.*

c. *â* praef. *sam* conjungere, instruere. Maḥ. 1. 7200: *na tad d'anur mandabalêna śakyam mâurvyâ samâyôǵayitum.*

c. *ni* 1) mandare. R. Schl. I. 38. 10: *agnin niyôǵayâmâsuḣ putrârt'am.* 2) ducere, dirigere, impellere, c. loc. rei. Br. 3. 11: *mâṅća d'armê niyôǵaya*; B'. 3. 1: *karmaṇi g'ôrê mân niyôǵayasi*; 3. 36: *balâd iva niyôǵitaḣ.*

c. *ni* praef. *vi* 1) adhibere. Hit. 20. 19: *tan tatra niyôǵayêt.* 2) imponere, committere alicui negotium, c. loc. pers. Man. 7. 226: *sarvam êtat tu b'ṛtyêšu viniyôǵayêt.*

c. *ni* praef. *sam* mandare, cum acc. pers. Maḥ. 2. 1291. R. Schl. I. 38. 23.

c. *pra* facere, exercere. Man. 3. 112: *ânṛśaṅsyam prayôǵayan.*

c. *pra* praef. *sam* conjungere. Maḥ. 3. 1153: *samprayôǵya viyôǵya.*

c. *vi* disjungere, privare, c. instr. rei. Rag'. 9. 66: *tân* (*ćamarân*) *viyôǵya sadyaḣ sitabâlavyaǵanâiḣ.* Solvere, resolvere. Maḥ. 1. 6225: *prâṇân viyôǵayan* (v. *muć*).

c. *sam* 1) jungere (equis currum). Maḥ. 3. 11762: *rat'aṅ saṅyôǵayâmâsur gand'arvâiḣ* (= *hayâiḣ*).

Hosted by Google

2) adjungere, annectere. A. 5. 15: *gyâm ... gâṇḍîvê samayôgayat.* 3) instruere, c. instr. rei. Maḥ. 1. 6474: *gând'arvyâ mâyayê 'câmi saṅyôgayitum argunam.* 4) emittere, conjicere, jaculari (sagittas). Maḥ. 3. 816: *pragńâstraṅ samayôgayam.*

3. युज् *yug* 10. âtm. (*nindê*) reprehendere, vituperare; spernere.

4. युज् *yug* adj. (nom. *yuk*) junctus, conjunctus, in fine compp. A. 4. 32. (Cf. lat. *con-jug, conjux.*)

युत् *yut* 1. âtm. (*b'âsanê* K. *dîptâu* V.) splendere. (Cf. *dyut, gyut, gut*; hib. *iudh* „a day", *an-iudh* „today", *an* = scr. *ana*; *iodhna* subst. „brightness, purity"; adj. „clean, pure, undefiled".)

युद्ध *yudd'a* n. (r. *yud'* s. *ta*) pugna. In. 2. 4.

1. युध् *yud'* 4. âtm. interdum par. (fut. aux. *yôtsyê*, praet. mltf. *áyutsi*) pugnare. B'. 11. 34: *yud'yasva*; Dêv. 2. 42: *ayutânâṅ śatâiḱ śadb'ir ... yuyud'ê raṇê*; 43: *yudd'ê tasmin ayud'yata*; Maḥ. 1. 177: *na yôtsyê*; 3. 15172: *yôtsyanti ... śatrub'is tava.* Cum acc. impugnare. Maḥ. 3. 15175: *yôtsyatê kêśavârgunâu.* Pass. impers. Ḥit. 96. 13: *yud'yatê b'uvi mânavâiḱ.* — Caus. *yôd'áyâmi* 1) pugnare jubeo. Man. 7. 193: *dîrg'âl lag'ûṅśćâi 'va narân agrânîkêśu yôd'ayêt.* 2) impugno, cum acc. Maḥ. 1. 3190: *yôd'ayâṅćakrirê surân*; 2. 2120: *mâ yûyud'ô b'ârata pâṇḍavêyân.* — Desid. *yuyutsê* pugnare volo. Maḥ. 4. 1252: *kimart'an na yuyutsasê.* (Hib. *iodhna* „spears, arms", v. *â'yud'a*; *iodnach* „valiant, warlike, martial"; *iodhlan* „a hero"; gr. ὑσ-μίνη, ὑσ-μίν e ὑθ- sicut e. c. πέπεισ-μαι e πεπειθ-μαι. Huc etiam trahi possent anglo-sax. *gudh* f., island. vet. *gudh-r, gunn-r* m., germ. vet. *gund* f. pugna, nisi pertinent ad *han.*)

c. *â* par. c. acc. impugnare alqm. Dr. 5. 7: *krudd'am âyôtsyasi gíśṇum.* — Caus. id. Maḥ. 3. 15054: *âyôd'itâstu gand'arvâḱ sućiraṅ sôdarâir mama.*

c. *pra* desid. pugnare velle. Dr. 5. 8: *yaḱ pâṇḍavâb'yâm ... prayuyutsasê tvam.*

c. *prati* par. âtm. c. acc. impugnare aliquem. B'. 2. 4. Maḥ. 1. 1703. — Caus. id. Maḥ. 1. 7116: *kô duryôd'anaṅ śaktaḱ pratiyôd'ayitum.*

c. *sam* âtm. c. acc. impugnare. Maḥ. 1. 5177. — Caus. id. Maḥ. 1. 7098.

2. युध् *yud'* f. (r. *yud'*) pugna. In. 1. 35. (V. r. *yud'.*)

युधिष्ठिर *yud'iśṭ'ira* m. (e loc. *yud'i* et *st'ira* firmus, v. euphon. r. 80 annot.) nom. pr. natu maximi Pâṇḍavorum.

युध्म *yud'má* m. (r. *yud'* s. *ma*) pugna.

युप् *yup* 4. par. (*vyâkulatvê* K. *vimôhê* V.) perturbare, violare. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *yat tava d'armâ yuyôpima.* (*d'armâ* = *d'arma* a *d'arman* n. i. q. *d'árma*; *yuyôpima* pro *yuyupima.* Cf. *rup.*)

युयुत्सा *yuyutsâ'* (a *yuyuts* desid. r. *yud'* s. *â*) pugnandi desiderium. A. 5. 25.

युयुत्सु *yuyutsú* (a *yuyuts* desid. r. *yud'* s. *u*) pugnandi cupidus. A. 10. 33.

युव *yuva* thema pronominis 2dae pers. in du.; v. gr. 242.

युवती *yuvatí'* f. (ab obsoleto *yuvat* signo fem. *î*) femina juvenis, a decimo sexto usque ad tricesimum annum, virgo nubilis, virgo matura. Sâ. 2. 4.

युवन् *yúvan* (ut videtur, pro *dyuvan* abjecto *d*, a r. *div* vel *dyu* splendere, sicut *yut* = *dyut*; v. *ô'gas.* In casibus debilissimis *yûn*, fem. *yû'nî* vel *yuvatí'*, v. gr. comp. 131) juvenis. Dr. 2. 9. N. 12. 123. (Lat. *juveni-s*, adjecto *i*, *jûn-ior* = correptae formae *yûn*; lit. *jauna-s* juvenis; slav. *junŭ* juvenis, *junostĭ* juventus; anglo-sax. *iung, iong, geong* juvenis; goth. *jung-s*, them. *junga*, cf. scr. *yuvaka* e *yuvaṅka*, lat. *juvencus*; cambro-brit. *ieuanc, ieuant* juvenis, *iau* junior, *ieuav* natu minimus.)

युवराज *yuvarâga* m. (juvenis rex, a praec. et *râga* rex in fine composs.) princeps juventutis, heres regni.

Hosted by Google

युष्मत् *yuśmát* (e *yuśma*, euphonice pro *yusma*, et ablativi signo *t*) pronominis 2dae pers. ablat. plur., qui in initio compositorum thematis loco fungitur et a grammaticis tanquam thema proponitur; scribunt tamen *yuśmad.* (Cf. aeol. ὔμμες per assimil. ex ὔσμες; goth. *iṣva*, correpto *ju* in *i* [nom. *jus*], mutato *m* in *v*, v. gr. 242. gr. comp. 167. 334. 335; v. sq.)

युष्मे *yuśmé* nom. pl. pronom. 2dae pers. in dial. vêd. (Ṣend. *yûs*, lit. *jûs*, goth. *jus*, germ. vet. *ir*, correpto *ju* in *i*, mutato *s* in *r*; v. *yuśmát* et gr. comp. 335.)

यूक *yū́ka* m. pediculus.

यूका *yū́kâ* f. id.

यूथ *yūt́á* n. (ut videtur, a r. *yu* producto *u*, s. *t́a*) grex. N. 13. 6.

यूथशस् *yut́aśás* adv. (a praec. s. *śas*) gregatim. N. 12. 9.

यूथिका *yū́t́ikâ* f. jasminum auriculatum. Ur. 69. 13.

यून् *yū́n* v. *yúvan.*

यूप *yū́pa* m. columna sacrificalis. Ragʿ. 1. 44. R. Schl. I. 13. 33.

यूष् *yūś* 1. par. (*hinsâyâm vad́ê*) ferire, laedere, occidere; v. *ǵûś.* (Cf. slav. ЮХЪ *juchŭ*, Schleicher p. 138.)

यूष *yūśá* m. n. jus pisinum; Wils.: „pease soup, pease porridge, the water in which pulse of various kinds has been boiled". (Lat. *jûs*, *jûris* e *jûs-is*; slav. ЮХА *jucha* jus, jusculum.)

येन *yéna* adv. et conj. (instrum. relativi) 1) ubi. Dr. 8. 33. 56. 2) quo, quorsum. Su. 3. 29. 3) ut. N. 15. 6.

येष् *yêś* 1. âtm. (*prayatnê* K. *yatnê* V.) anniti, operam dare; cf. *yas.*

योक्त्र *yóktra* n. (r. *yuǵ* jungere, s. *tra*) vinculum, ligamen, praecipue l o r u m j u g a l e.

योक्त्रय् *yóktray* (denominat. a praec. s. *ay*, v. gr. 520) amplecti; *bâhub́yâm* brachiis. H. 4. 56.

योग *yóga* m. (r. *yuǵ* s. *a*) 1) junctio, junctura, conjunctio. Sâ. 3. 1. 2) meditatio, cogitatio intima, in qua quis plane defixus est. Sâ. 4. 13. Bʿ. 6. 12. 3) remedium. Br. 1. 19. 4) negotium. N. 15. 6.

योगक्षेम *yôgakśêma* securitas. R. Schl. II. 53. 3. Sâ. 5. 102.

योगिन् *yôgín* m. (a *yóga* s. *in*) qui in intimâ cogitatione yôga dictâ defixus est. Bʿ. 6. 10.

योग्य *yôgya* (r. *yuǵ* s. *ya*) aptus, conveniens. Dr. 1. 7.

योजन *yôǵana* n. (r. *yuǵ* s. *ana*) distantia aequans undecim milliaria anglica, secundum alios: quatuor vel quinque milliaria anglica.

योजयितार् -तृ *yôǵayitấr -tṛ́* m. (r. *yuǵ* cl. 10, s. *târ tṛ*) qui jungit, conjungit. Hit. 55. 22.

योद्धार् -धृ *yôdd́ấr -d́ṛ́* m. (r. *yud́* s. *târ tṛ*) pugnator. N. 12. 51.

योध *yôd́a* m. (r. *yud́* s. *a*) pugnator, miles. Dr. 8. 38.

योधिन् *yôd́ín* (r. *yud́* s. *in*) pugnans. A. 10. 36.

योनि *yóni* m. f. (r. *yu* s. *ni*) uterus, vulva; transl. origo.

योषणा *yôśaṇâ* f. (fortasse a r. *yu* jungere, adjectâ sibilante, s. *ana* in fem.; ita *yôśấ* suff. *â*, *yôśit* suff. *it*; cf. lat. *uxor* pro *juxor*, *con-jux*) mulier, femina, in dial. vêd. Lass. 99. 8.

योषा *yôśấ* f. (v. praec.) id. Am.

योषित् *yôśit* f. (v. *yôśaṇâ*) id. Su. 3. 12. Ragʿ. 3. 19.

यौगपद्येन *yâugapadyêna* adv. (instrum. ab obsoleto subst. *yâugapadya* a *yugapad* s. *ya*) i. q. *yugapad* q. v. Dr. 1. 4.

यौट् *yâuṭ*, यौड् *yâuḍ* 1. par. (*sambandʿê*) conjungere, conglutinare; cf. *yu.*

यौवन *yâuvaná* n. (a *yúvan* juvenis, s. *a*) juventus. Bʿ. 2. 13.

यौवनस्थ *yâuvanast́a* (e praec. et *st́a* qui est, stat) pubes. Sâ. 1. 22.

यौवराज्य *yâuvarâǵya* n. (a *yuvarâǵan* q. v., s. *ya*) regni hereditas, regni successio. Sâ. 7. 12.

Hosted by Google

र *r*.

1\. रंह् *ranh* 1. par. (scribitur *rah*, gr. 110[a]) currere, festinare. Bʿatt. 14. 38: *na raranhâ 'śvakunǵaram.* — Caus. concitare. Ṛgv. 85. 5: *vâǵê adrim marutô ranhayantaḣ* „Marutes! cibi caussa nubem concitantes". (Vid. *râhas* et cf. *rah*, *rakʿ*, *rankʿ*, 2. *ran*, *rang*, *rangʿ*, *langʿ*.)

2\. रंह् *ranh* 10. par. id.

रंहस् *rânhas* n. (r. *rah* currere, s. *as*) celeritas, velocitas.

रक् *rak* 10. par. *râkâyâmi* (*âsvâdanê* K. *svâdê âpanê* V.) gustare; adipisci. Cf. *rag*, *ragʿ*, *lak*, *lag*, *ras*.

रक्त *raktá* v. *ranǵ*.

रक्तान्त *raktânta* (Bah. e *raktá* ruber et *ánta* finis, extremum) rubra extrema, rubros angulos (oculorum) habens. Su. 2. 27.

रक्तश्मश्रुशिरोरुह *raktaśmaśruśirôruha* (Bah. e *raktá* ruber et Dvandv. *śmaśruśirôruha* [*śmáśru* + *śirôruha*] barba et capilli) rubram barbam et rubros capillos habens. H. 3. 27.

रक्ष् *rakś* 1. par. interdum âtm. praet. mltf. *árakśiśam.* 1) servare. Br. 3. 6: *rakśantî ǵîvitam pituḣ*; Man. 7. 213: *âpadartʿan dʿanan rakśêd dârân rakśêd dʿanâir api | âtmânan satatan rakśêd dʿanâir api dârâir api*; In. 5. 47: *rakśyô 'ham putravat tvayâ*; Mah. 2. 2186: *yaśô rakśasva.* 2) custodire, tueri. N. 3. 10: *surakśitâni vêśmâni*; Man. 7. 105: *rakśêd vivaram âtmanaḣ*; 9. 328: *na rakśêyam paśûn*; Mah. 1. 698: *gâ rakśasva.* 3) regere, imperare. N. 5. 48: *rarakśa vasusampûrṇân vasudʿâm*; R. Schl. II. 73. 12: *râǵyan rakśitum.* (Cf. *râǵ* regere, unde *rakś* ortum esse videtur, correpto *â*, adjectâ sibilante. Fortasse gr. ἀρκέω, ἄρκεσις, lat. *arceo* litteris transpositis e ῥακέω etc. nisi = scr. *ârakś* ejectâ vocali radicali [v. praep. *sam*], ἀλκή, ἀλέξω, mutato ρ in λ; v. Pott. p. 271.)

c. *abʿi* i. q. simpl. Bʿ. 1. 11: *bʿîśmam abʿirakśantu bʿavantaḣ*; 1. 10: *balam bʿîśmâbʿirakśitam.*

c. *pari* id. Br. 3. 15: *âtmânam parirakśasva*; Dr. 7. 14: *yam pâṇḍavâḣ parirakśanti sarvê*; Mah. 3. 14366: *mahâsênam putravat paryarakśata*; Ur. 91. 11: *bʿuvam ... parirakśitum.* — Reservare. R. Schl. II. 96. 38: *śiśṭam mânsam ... sîtâ kâkêbʿyaḣ paryarakśata.*

c. *sam* 1) servare, tueri. Man. 7. 135: *sanrakśêt sarvataśćâi 'nam pitâ putram iva.* 2) regere. Hit. 79. 9: *praǵân sanrakśati pitâ.* 3) arcere. R. Schl. I. 32. 2: *śrôtum iććâvô yasmin kâlê niśâćarâu sanrakśaṇîyâu.*

रक्षक *rakśaka* m. (r. *rakś* s. *aka*) custos. Hit. 79. 11.

रक्षण *rakśaṇa* n. (r. *rakś* s. *ana*, v. euph. r. 94[a]) 1) servatio, conservatio, custodia, tutela. Br. 2. 8. 2) rectio, gubernatio, imperium. Hit. 79. 12.

रक्षस् *rákśas* n. (r. *rakś* s. *as*) nomen daemonum ingentis magnitudinis et roboris, hominibus inimicorum. Su. 1. 14.

रक्षा *rakśâ* f. (r. *rakś* s. *â*) i. q. *rakśaṇa.* N. 14. 17. M. 26. Hit. 50. 6.

रक्षितार् -तृ *rakśitấr -tṛ́* m. (r. *rakś* s. *târ tṛ*) servator, tutor, dominator. N. 1. 4. Sâ. 1. 32. 5. 49. In. 4. 10.

रख् *rakʿ* 1. par. (*gatyâm* K. *sarpaṇê* V.) ire. Cf. *rankʿ*, *ranh*, *rikʿ*, *rinkʿ*, *rang*, *ring*, *rangʿ*, *lakʿ*, *lankʿ*, *linkʿ*, *lang*, *langʿ*.

1\. रग् *rag* 1. par. (*śankʿâyâm* K. *śankʿê* V.) i. q. *śankʿ*.

2\. रग् *rag* 10. par. *râgáyâmi* i. q. *rak.* (Lit. *ragauju* gusto.)

Hosted by Google

रघ् *ragᶜ* 10. par. *râgᶜâyâmi* i. q. *rak*.

रङ्ख् *raṅkᶜ* 1. par. i. q. *rakᶜ*.

रङ्ग् *raṅg* 1. par. (*gatâu*) ire; v. *rakᶜ*.

रङ्ग *raṅga* (r. *raṅg* vel *raṅǵ* s. *a*) 1) m. scena, circus. N. 5. 3. 8. 2) n. stannum. Am.

1. रङ्घ् *raṅgᶜ* 1. âtm. (*gamanê* K. *gatâu* V.) ire, currere. Etiam par. Bᶜaṭṭ. 14. 15: *dvâraṅ raraṅgᶜatuḣ*; v. *rakᶜ*.

2. रङ्घ् *raṅgᶜ* 10. par. (*bᶜâsi*) lucere, splendere.

रच् *rać* 10. par. *raćáyâmi* (*pratiyatnê* K. *kṛtyâm* V.) facere, apparare. R. Schl. II. 13. 12: *mayâ 'yaṅ raćitô śṅgali*; P. 33: *nagaram mâyâraćitam*; Gìta-G. 5. 10: *śayanaṅ raćayati*; 4. 23: *raćayati ćikurê ... kuruvakakusumam*.

c. *vi* id. Ragᶜ. 5. 75: *viraćitavâgbᶜir vandiputrâiḣ kumâraḣ sapadi vigatanidraḣ*; 5. 76: *kuśalaviraćitânu kûlavêśaḣ* (schol. *kuśalâir viraćitaḣ kṛtaḣ*); Lass. 15. 19: *śivadâsaviraćitâyâm ... katᶜâyâm*.

रज *raǵá* m. n. (r. *raṅǵ*, ejectâ nasali, s. *a*) pulvis. Ḣit. 33. 16; v. *râǵas*.

रजक *râǵaka* m. (r. *raṅǵ*, ejectâ nasali, s. *aka*, v. *raǵatá* albus) lavator. Ḣit. 50. 1.

रजत *raǵatá* (r. *raṅǵ*, ejectâ nasali, vel *râǵ* correpto *á*, s. *ata*) 1) adj. albus. 2) n. argentum. (Cf. lat. *argentum*; gr. ἀργός, ἄργυρος; hib. *airgiod* argentum; ut videtur, litteris transpositis e *ragentum* etc.)

रजनी *raǵánî* f. (r. *raṅǵ* colorare, ejecto *ṅ*, s. *ana* in fem.) nox. Sâ. 5. 73. (Hib. *reag* id.)

रजनीचयनाथ *raǵanîćayanâtᶜa* m. (noctis dominus, e *raǵanîćaya* [*raǵánî* + *ćáya* cumulus, ut videtur i. q. simpl. *raǵánî*] et *nâtᶜá*) luna. Ḣit. 64. 10. Cf. *niśâpati*.

रजनीमुख *raǵanîmukᶜa* n. (noctis os, e *raǵánî* et *múkᶜa* os) vespera.

रजस् *ráǵas* n. (r. *raṅǵ* ejecto *ṅ*, suff. *as*) 1) pulvis. Ḣ. 4. 39. 2) menstrua. 3) affectuum impetus. Bᶜ. 3. 37. 6. 27. (V. *raǵánî* nox et cf. goth. *riquis* n., them. *riquisa* tenebrae, caligo; v. *raǵôbala*.)

रजस्वला *raǵasvalâ* f. (a *ráǵas* s. *vala* in fem.) femina menstruans. Lass. 10. 7.

रजोबल *raǵôbala* n. (e *ráǵas* et *bála* vis) tenebrae, caligo; v. *ráǵas*.

रज्जु *ráǵǵu* m. funis. N. 4. 4. Etiam fem. Man. 8. 299. (Cf. lat. *ligare*; v. *raṅǵ*.)

रञ्ज् *raṅǵ* 1. et 4. par. âtm. *ráṅǵâmi*, *ráṅǵê*, *ráǵyâmi*, *ráǵyê* (gr. 304) 1) tingere, colorare. *raktá* ruber. Ḣ. 2. 3. 2) adhaerere, deditum, addictum esse (fortasse primitive l i g a r e, cl. 4. âtm. vel pass. ligari, cf. *ráǵǵu* funis et v. *yuǵ* pass. sgf. 3). Caus. tingere, collustrare. Maḣ. 1. 6772: *nṛpas tad vanam maḣat têǵasâ raṅǵayâmâsa sandᶜyâbᶜram iva bᶜâskaraḣ*. 2) deditum sibi facere, sibi conciliare. Man. 7. 19: *sarvâ raṅǵayati praǵâḣ* (schol. *sânurâǵâḣ karôti*); Maḣ. 1. 4009: *pâuravân śântanôḣ putraḣ pitaraṅća ... râśṭraṅća raṅǵayâmâsa vṛttêna*; 6264: *praǵâ raṅǵayatê*. (Cf. *râǵ*; gr. ῥέζω, ῥήζω, ῥηγεύς, ῥῆγος; cum *raktá* ruber cf. hib. *rot*, gr. ῥόδον, ejectâ gutturali, mutatâ tenui in mediam sicut in ὄγδοος pro ὄκτοος; de germ. vet. *rôt* v. *rôḣitá*, *rudᶜirá*.)

c. *anu* 4. par. âtm. deditum, addictum esse. Bᶜ. 11. 36: *ǵagat praḣriśyaty anuraǵyatêća*. Cum loc. Man. 3. 173: *bᶜrâtur mṛtasya bᶜâryâyâṅ yô 'nuraǵyêta kâmataḣ*. — *anurakta* deditus. N. 22. 18: *utsṛǵya ... anuraktâm priyâm*; R. Schl. I. 7. 2: *anuraktâśća râǵyakâryêśu*. C. acc. R. Schl. II. 21. 16: *anuraktô 'smi bᶜâvêna bᶜrâtaram*. Cum instr. R. Schl. II. 1. 10: *anuraktaḣ praǵâbᶜiḣ* (v. praef. *abᶜi*). — Caus. deditum sibi facere, sibi conciliare. R. Schl. II. 1. 10: *praǵâśćâi 'vâ 'nuraṅǵayan*; Maḣ. 1. 3504: *atitᶜîn annapânâiśća viśaśća*

paripâlanâiḣ ... dʿarmêṇa praǵâḣ sarvâ yatʿâvad anurañǵayan.

c. *abʿi* 4. âtm. deditum, addictum, studiosum esse, c. instr. R. Schl. II. 67. 13: *katʿâbʿir abʿiraǵyantê.* — Caus. tingere, collustrare. R. Schl. I. 38. 21: *têǵôbʿir abʿirañǵitam.*

c. *upa*: *uparakta* obscuratus. R. Schl. I. 55. 9: *uparakta ivâ "dityaḣ*; II. 34. 3: *uparaktam ivâ "dityam bʿaśmaććannam ivâ 'nalam.*

c. *vi* 4. âtm. averti, alienum, alienatum fieri. Mṛ. 45. 13: *ćirânuraktô ʼpi viraǵyatê ǵanaḣ*; Hit. 24. 10: *yô viśvasiti śatruśu bʿâryâsuća viraktâsu*; 27. 16: *mama katʿâviraktô ʼnyâsaktô bʿavân.*

c. *sam* tingere, collustrare. Ḥ. 4. 46. Pass.: *purâ sañraǵyatê prâćî*; Maḥ. 1. 6443: *sandʿyâ sañraǵyatê gʿôrâ*; 5. 273: *krôdʿasañraktanayanaḣ.*

c. *sam* praef. *anu*: *anusañrakta* deditus. R. Schl. I. 17. 16: *bʿartâram anusañraktâ.*

1. रट् *raṭ* 1. par. vociferari, mugire, ululare. Bʿaṭṭ. 14. 81: *papâta râkśasô bʿûmâu raràṭaća bʿayañkaram*; 14. 5: *santrastâḣ karabʿâ rêṭuḣ* (schol. *karabʿâ uśṭrâḣ*); 15. 27: *gʿôrâśćâ 'râṭiśuḣ śivâḣ*; Mṛ. 297. 11: *raṭantaḣ ... vâyasâḣ.* Vid. sq. et *raṭʿ.*

2. रट् *raṭ* 10. par. *raṭáyâmi (paribʿâśaṇê)* loqui; v. sq.

रठ् *raṭʿ* 1. par. (*bʿâśaṇê*) loqui. (V. 1. et 2. *raṭ* et cf. germ. vet. *rediôn*, *redinôn*; sax. vet. *rethjôn*, *rethinôn* loqui; fortasse goth. *raṣ-da* sermo, loquela, ita ut ortum sit e *rath-da*, mutato *th* in sibilantem sonoram, propter sequens *d*, gr. comp. 102; v. tamen *vad* et gr. comp. 20.)

1. रण् *raṇ* 1. par. 1) sonare, clamare, inclamare. In dial. vêd. cl. 4. Ṛgv. 38. 2: *kva vô gâvô na raṇyanti* „ubi vos, vaccae veluti, inclamant?"; 10. 5: *śakrô yatʿâ sutêśu nô râraṇat* „ut potens (ille) inter filios nostros resonet". (Intens. in dial. vêd. *râraṇ* pro *rañraṇ* sicut *râram* a *ram* q. v.). — *raṇitá* n. sonitus. Ur. 67. 7 infr. 2) gaudere (cf. *ram*). Ṛgv. 91. 14: *yaḣ sôma sakʿyê tava râraṇad dêva martyaḣ* „Lucide Soma! qui consortio tuo gaudet mortalis". (Cf. *dʿraṇ*, *bʿraṇ*, *dʿvaṇ*, hib. *ran* „a squeal, a roar", *ranach* „a squealing, roaring".)

2. रण् *raṇ* 1. par. ire. (Cf. goth. *RANN* currere, fluere; *rinna*, *rann*, *runnum*; nostrum *renne*, *rinne*.)

रण *raṇa* m. n. (rad. *raṇ* suff. *a*) bellum, pugna. N. 12. 83.

रण्व् *raṇv* 1. par. (*vraǵê*; scribitur *rav*) ire. Cf. *raṇ*, *riṇv*, *ramb*, *rimb*.

रत *ratá* v. *ram*.

रति *rati* f. (r. *ram* gaudere, s. *ti*) voluptas. Br. 1. 22. 2) uxor dei Anañgi; dicitur etiam *ratî*. N. 16. 12.

रती *ratî* v. *rati*.

रत्न *ratná*, vêd. *rátna* n. gemma, margarita. Su. 1. 12. 3. 14. A. 6. 5.

रत्नद्रुम *ratnadruma* m. (e *ratná* et *drumá* arbor) corallium (cf. *ratnavṛkśa* apud Wils.).

रत्नद्रुममय *ratnadrumamáya* (e praec. s. *maya*) videtur significare: e coralliis factus, coralliis similis. A. 10. 2.

रत्नसङ्घातमय *ratnasañgʿâtamáya* (fem. *-î*, e *ratnasañgʿâta* gemmarum vel margaritarum cumulus, suff. *maya*) quod e gemmarum vel margaritarum cumulo constat. Su. 3. 14.

रथ *rátʿa* m. (ut videtur, a r. *ar* *ṛ* s. *tʿa*) 1) currus. N. 19. 20. 2) heros. Dr. 3. 7. 7. 3. (Lit. *rátas* rota = nom. रथस् *rátʿas*; lat. *rota*; germ. vet. *rad* n., them. *rada* id.; hib. *roth* id.)

रथाङ्ग *ratʿâñga* (e *rátʿa* et *áñga* membrum) 1) n. rota. 2) nomen avis, anas casarea, „the ruddy goose". Ur. 67. 7.

रथिन् *ratʿín* m. (a *rátʿa* s. *in*) curru praeditus, currus dominus, possessor, curru vectus. Dr. 2. 12. N. 19. 23.

रथोपस्थ *ratʿôpastʿa* v. *upastʿa*.

Hosted by Google

रद् *rad* 1. par. findere, fodere. — *rad* dare, in dial. vêd. ortum esse videtur e *dad* mutato *d* in *r*. Ṛgv. 116. 7. 117. 11. (Vid. *rada*, *radana* dens et cf. *mrad*, *mard mṛd*, lat. *rôdo*, *ros-trum*.)

रद *rada* (r. *rad* s. *a*) 1) adj. findens. Gʿat. 1. 2) m. dens.

रदन *radana* m. (r. *rad* s. *ana*) dens. Am.

रदनच्छद *radanaććada* m. (e praec. et *ćada* tegens) labium. Am.

रध् *radʿ* 4. par. *rádʿyâmi*, praet. mltf. *árandʿam*, praet. redupl. *rarándʿa*, fut. aux. *ratsyâmi* et *radʿišyâmi*. 1) occidi, perire. Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *śatravaḣ rârad'uś ṭê* (=*rarandʿus tê*). 2) ferire, laedere, occidere. Bʿaṭṭ. 9. 29: *akśaṅ radʿitum ârêbʿê raddʿâ laṅkânivâsinâm* (schol. *ḣiṅsitum*). — Caus. *randʿáyâmi* ferire, laedere, vexare, occidere. R. Schl. II. 81. 3: *bʿarataṅ śôkasantaptam bʿâyaḣ śôkâir arandʿayat*; Ṛgv. 51. 6: *arandʿayô stitʿigvâya śambʿaram* „necasti propter (festum), hospitibus visitandum, Sambʿaram". (Cf. *vadʿ*, *vâdʿ*; lat. *laedo*.)

रन्ध्र *randʿra* (fortasse a r. *radʿ*, insertâ nasali, s. *ra*) n. cava, caverna, fissura. Mêgʿ. 43. 58. P. 14.

रप् *rap* 1. par. 1) loqui. 2) in dial. vêd. laudare. Ṛgv. 119. 9: *uta syâ vâm madʿumanmakśikâ 'rapat* „etiam illa vos mellifica apis laudavit". (Cf. *lap*.)

रफ् *rapʿ* 1. par. (*gatyâm* K. *gatyâm vadʿê* V.) ire; occidere. Cf. *rampʿ*, *rarpʿ*, *ramb*, *sarp sṛp*; lat. *repo*, *serpo*.

रभ् *rabʿ* 1. âtm. (*rábʿê*, 3. pers. sing. praet. mltf. pass. *árambʿi*; caus. *rambʿáyâmi*) c. *â* incipere. R. Schl. I. 12. 37: *karmâṇy ârêbʿirê*; Man. 9. 300: *ârabʿêtâi 'va karmâṇi ... karmâṇy ârabʿamâṇaṅ ḣi puruśaṅ śrîr niśêvatê*; Bʿ. 18. 25: *môḣâd ârabʿyatê karma*; Bʿaṭṭ. 15. 58: *akrôdʿi kumbʿakarṇêna pêśṭum arambʿića kśitâu*. — Part. *ârabdʿa* tam active quam passive usurpatur. 1) qui incepit. Su. 2. 9. N. 14. 12. 2) coeptus. Sâ. 4. 5. N. 5. 21. (Simplex *rabʿ* primitive capere significare videtur, cf. *labʿ*, gr. λαμβάνω, lat. *rabies*, v. praef. *sam*.)

c. *â* praef. *anu* capere, accipere, recipere. R. Schl. II. 64. 60: *yadi mâṅ saṅspṛśêd râmaḣ sakṛd anvârabʿêta vâ dʿanam vâ yâuvarâǵyam vâ ǵîvêyam*.

c. *â* praef. *abʿi* incipere. Maḣ. 3. 10724.

c. *â* praef. *pra* id. Bʿ. 18. 15: *karma prârabʿatê*.

c. *â* praef. *sam* id. R. Schl. I. 45. 13: *âkʿyâtun tat samârêbʿê*.

c. *pari* amplecti. Gîta-G. 1. 38: *ḣarim parirabʿya sarâgam*; 2. 13. — Desid. amplecti cupere. Ragʿ. 13. 32: *pariripsamânaḣ*.

c. *sam*: *saṅrabdʿa* 1) perturbatus. N. 13. 14. 2) iratus, furens. Ḣit. 4. 23. R. Schl. II. 55. 30.

रम् *ram* 1. âtm. interdum par. praet. mltf. *áraṅsi*, fut. aux. *raṅsyê*. 1) se delectare, voluptate frui, gaudere, oblectari. In. 3. 8: *sa têna saḣa saṅgamya rêmê pârtʿaḣ*; 5. 60: *ćitrasênêna saḣitaḣ ... rêmê sa svargasadanê*; N. 5. 43: *avâpya nârîratnam ... rêmê saḣa tayâ*; 15. 7: *êtâbʿyâṅ raṅsyasê sârdʿam*; Bʿ. 10. 9: *tuśyantića ramantića*. Cum loc. rei. Bʿ. 5. 22: *na têśu ramatê budʿaḣ*. — *ratá* delectatus, laetus, gaudens; c. loc. N. 5. 32. Bʿ. 2. 42. 12. 4. 2) ludere. Bʿaṭṭ. 6. 15: *mâ raṅstʿâ ǵîvitêna naḣ*. — Caus. *ramáyâmi* 1) exhilarare. In. 5. 4: *ramayantî 'va pʿâlgunam*; 5. 43: *tapasâ ramayanty asmân*. 2) se delectare, gaudere, oblectari. Maḣ. 3. 11371: *pivanti ramayantića*. — Intens. *raṅram*, in dial. vêd. *râram*. Ṛgv. 91. 13: *rârandʿi nô ḣṛdi*. (Hib. *reamhain* „pleasure"; lit. *ramù* quietus, tranquillus, *rim-ti* quiescere, v. praef. *â*, *upa*, *vi*; gr. ἠρέμα.)

c. *abʿi* i. q. simpl. In. 5. 62.

c. *â* 1) id. Man. 4. 175. 2) desinere, quiescere. Man. 2. 73: *virâmô 'stv itićâ ''ramêt*.

Hosted by Google

c. *â* praef. *upa* 1) i. q. simpl. Maḥ. 1. 4183. 3) requiescere, desinere, desistere. Ḥ. 4. 53: *pariśrântaḣ sâdʿu tâvad upârama*; Ragʿ. 16. 3: *têšân dânapravṛttêr anupâratânâm.*

c. *upa* requiescere, desinere, cessare. Bʿ. 2. 20: *yatrô 'paramatê ćittam*; Maḥ. 1. 2174: *ḥalaḥalâśabdaḣ upararâma*; R. Schl. II. 3. 5: *râǵńas tû 'paratê vâkyê.* Cum ablat. Bʿ. 2. 35: *raṇâd uparataḣ.*

c. *ni* i. q. simpl. N. 6. 10. Man. 3. 45.

c. *vi* 1) quiescere, desinere, desistere. Maḥ. 1. 8475: *pâvakaśća tadâ dâvan dagdʿvâ ... aḥâni pańćaćâi 'kańća virarâma.* Cum ablat. Ur. 32. 16: *virama saṅrambʿât*; Ragʿ. 8. 22: *virarâma karmaṇaḣ.* 2) silere. Maḥ. 1. 8112: *êtâvad uktvâ vaćanaṅ virarâma sa pârtʿivaḣ*; 2. 1401. R. Schl. I. 21. 20.

रमण *ramaṇa* m. (r. *ram* s. *ana*) amator. Ur. 64. 3.

रमणीय *ramaṇîya* (r. *ram* s. *anîya*, v. euphon. r. 94[a]) amoenus. Ḥ. 1. 24. N. 5. 45.

रमणीयता *ramaṇîyâtâ* f. (a praec. s. *tâ*) amoenitas, jucunditas, pulchritudo. Ur. 43. 3 infr.

रम्फ् *rampʿ* 1. par. i. q. *rapʿ*.

रम्ब् *ramb* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.; scribitur *rab*) ire. Cf. *rampʿ*, *rapʿ*, *rarpʿ*.

रम्भ् *rambʿ* 1. âtm. (*śabdê*; scribitur *rabʿ*) sonare.

रम्भा *rambʿâ* f. (r. *rambʿ* s. *â*) nom. pr. Apsarasae.

रम्य *ramya* (r. *ram* s. *ya*) amoenus. In. 2. 1. Dr. 1. 2.

रय् *ray* 1. âtm. (*gatâu*) ire, currere. Cf. *lay*, *vay*.

र्र्प् *rarp* 1. par. i. q. *rapʿ*.

रव *rava* m. (rad. *ru* sonare, suff. *a*) sonus. In. 1. 3. Ḥ. 4. 20.

रवि *ravi* m. 1) sol. Ragʿ. 9. 25. 2) nom. pr. Dr. 2. 21.

रश्मि *raśmi* m. 1) radius luminis (cf. *las*, *ruć* splendere). 2) habena. In. 1. 19. N. 19. 22.

1. रस् *ras* 1. par. sonare, strepere, vociferari, clamare, ululare. Gîta-G. 10. 6: *rasatu rasanâ*; Ragʿ. 16. 78: *ḥradaḣ ... karî 'va vanyaḣ parušaṅ rarâsa*; Bʿaṭṭ 3. 26: *gômâyuśârańgagaṇâśća ... arâsišuḣ*; 14. 9: *rêsur vavalguśća padâtayaḣ.* Etiam âtm. Nalôd. 1. 22: *rasamânaḣ sa viḥańgagaṇaḣ.* — *rasitâ* n. fragor. Gʿaṭ. 14: *gambʿîramêgʿarasita.*

c. *â* i. q. simpl. Nalôd. 1. 11: *aǵayad dvišatâm pańktim ârasamânâm*; 3. 14.

c. *vi* id. Bʿaṭṭ. 15. 42.

2. रस् *ras* 10. par. *râsâyâmi* (*âsvâdê* K. *âsvâdê snêḥê* V.) gustare, amare.

रस *rasa* m. (r. 2. *ras* s. *a*) 1) sapor, gustus. N. 5. 38. 2) succus, liquidum, aqua. 3) animi affectus. Ur. 28. 9. (Cf. lit. *rassà* ros; russ. *rosa* id.; lat. *ros*, *ror-is* e *ros-is*; gr. δρόσος praefixo δ, sicut in ἀνδρός etc.)

रसन *rásana* n. (rad. 2. *ras* suff. *ana*) sapor, gustus. Bʿ. 15. 9.

रसना *rasanâ* f. (r. 1. *ras* s. *ana* in fem.) cingulum, zona feminarum.

रसायन *rasâyana* n. (e *rasa* argentum vivum et *âyana*) medicamentum. Wils.: a medicine preventing old age, and prolonging life, the Elixir Vitae of the alchymists. Ḥit. 43. 8.

रसाल *rasâlá* m. (ut videtur, a r. 2. *ras* s. *âla*) arundo saccharifera. Am.

रस्य *rasya* (a *rasa* s. *ya*) sapidus. Bʿ. 17. 8.

रह् *raḥ* 1. et 10. par. *râḥâmi*, *raḥâyâmi.* Relinquere, deserere. *raḥitâ* relictus; N. 18. 9: *raḥitâ bʿartṛbʿiśćâi 'va na krudʿyanti* (*kulastriyaḣ*). Privatus, orbatus; c. instr. R. Schl. I. 70. 35: *patinâ raḥitâ tasmât putran dêvî vyaǵâyata*; II. 47. 17: *râmêṇa nagarî raḥitâ nâ 'tiśôbʿatê*; N. 16. 19. (V. *râḥas* secretum et cf. gr. ΛΑΘ, λανθάνω, λάθρα, v. gr. 104; lat. *lateo*; lit. *léidmi* vel *léidziu* linquo,

Hosted by Google

at-léidiu exsolvo, remitto; goth. *LÊT*; germ. vet. *LÂZ* sinere; cf. Benf. 2. 24 sq.)

c. *vi* i. q. simpl. Ragᶜ. ed. Calc. 9. 26: *virahayan malayâdrim.* — *virahita* relictus, privatus. N. 10. 23: *katᶜam ... mayâ virahitâ śubᶜâ ćarišyati vanê*; Bᶜ. 17. 13: *śraddᶜâvirahitô yaǵńah*. Separatus, disjunctus. Ur. 92. 5: *avirahitâu dampatî bᶜûyâstâm.*

रहस् *ráhas* (r. *rah* s. *as*) 1) subst. n. secretum, occultum, locus occultus. Bᶜ. 6. 10. 2) adv. secreto, clam. In. 4. 1. N. 1. 18. 18. 14. (Vid. r. *rah*.)

रहस्य *rahasya* (a praec. s. *ya*) adj. secretus; — subst. n. secretum. Sâ. 6. 35.

रा *râ* 2. par. âtm. dare, in dial. vêd. Ṛgv. 114. 6: *râsvâća nô amṛta martabᶜôǵanam*; 114. 9. 117. 23. Adjectâ sibilante: *râs* cl. 1. par. âtm. Ṛgv. 96. 8: *râsatê dîrgᶜam âyah*; Ṛgv.-V. (v. Westerg.): *tâ nô râsan vasûni.* Etiam cl. 2. Ṛgv. 46. 6: *tâm asmê râsâtᶜâm išam* „talem nobis date cibum (Aśvini!)". (Cf. *dâ*, *dâs*, unde *râ*, *râs* orta esse censeo, mutato *d* in *r*. Cum caus. *râpáyâmi* comparari posset lat. *rapio*, v. gr. comp. 747; cum majore tamen veri similitudine *rapio* supra ad scr. *grah* retulimus.)

राक्षस *râkšasá* m. (a *rákšas* q. v., s. *a*) i. q. *rákšas*. Ḥ. 2. 29.

राक्षसी *râkšasî* fem. praeced. Ḥ. 2. 16.

राक्ष् *râkš* 1. par. (*śôšaṇâlamartᶜayôh*) arescere, ornare. Cf. *lâkᶜ*, *ôkᶜ*.

राग *rấga* m. (r. *rańǵ*, ejecto *ń*, s. *a*) 1) amor, cupido, studium, affectus. N. 5. 24. Bᶜ. 2. 56. 64. 3. 34. 7. 11. 8. 11. 2) rubor (cf. *raktá* a r. *rańǵ* tingere). Dr. 5. 1. (V. *rańǵ*; et cf. gr. ὀργή, quod fortasse per metath. e ῥογή.)

रागिन् *râgín* (a praec. s. *in*) affectus habens, affectibus commotus. Bᶜ. 18. 27.

राघ् *râgᶜ* 1. âtm. (*sâmartᶜyê* K. *śaktâu* V.) potentem, valentem esse; v. *lâgᶜ*.

1. राज् *râǵ* 1. par. âtm. 1) splendere. N. 1. 12: *tatra sma râǵatê bᶜâimî ... vidyut sâudâminî yatᶜâ*; In. 5. 11: *sûkšmavastradᶜaraṅ rêǵê ǵagᶜanan niravadyayâ* (*rêǵê* gr. 441); R. Schl. I. 1. 32: *ćitrakûṭô rarâǵa.* In dial. vêd. etiam cl. 2. Ṛgv. 104. 4: *râšṭi.* 2) c. gen. in dial. vêd. regere, imperare. Ṛgv. 25. 20: *tvaṅ viśvasya mêdᶜira divaśća gmaśća râǵasi* „tu universi, sapiens! coelique terraeque imperium habes"; 36. 12. (Vid. *rấǵan* et cf. *rańǵ*, *bᶜrâǵ*; lat. *rego*, *rex*; goth. *raginô* rego, impero, servatâ mediâ sicut in *BUG* = scr. *bᶜuǵ*; *reiki*, them. *reikja* n. imperium = scr. *rấǵya*, attenuato *â* in *ei* i. e. *î*; *reik-s* princeps; germ. vet. *rîchi* dives.)

c. *abᶜi* splendere. Maḥ. 3. 10960.

c. *vi* id. Maḥ. 3. 8106: *virâǵati yatᶜâ sômô mêgᶜâir muktah*; In. 5. 6. N. 12. 37. — Caus. facere ut alqus splendeat, collustrare. R. Schl. II. 26. 2: *virâǵayan râǵasutô râǵamârgam*; II. 39. 18: *vyarâǵayata ... vêśma tat.* — *virâǵita* collustratus, splendens, splendidus. N. 5. 3.

c. *sam* in dial. vêd. regere, imperare. Ṛgv. 27. 1.

2. राज् *râǵ* m. (nom. *râṭ*, a r. *râǵ*) rex, in fine compp. (Lat. *rex*.)

राज *râǵa* m. (r. *râǵ* s. *a*) rex, in fine compp. In. 1. 24.

राजत *râǵatá* (fem. -*î*, a *raǵata* s. *a*) argenteus.

राजन् *rấǵan* m. (r. *râǵ* s. *an*) rex. N. 1. 1.

राजमार्ग *râǵamârga* m. (e praec., v. euph. r. 67, et *mârga* via) regis via, via regia, via praecipua. N. 25. 7.

राजर्षि *râǵaršì* m. (e *rấǵan* et *ṛši* sapiens, sanctus, v. euph. r. 67) regius sapiens. In. 5. 25. Su. 2. 10.

राजसूय *râǵasûya* n. (e *rấǵan* et *sûya* quod seorsum non invenitur, a r. *su* vel *sû* s. *ya*) sacrificium regium, quod rex victor conficit, ita ut in eo reges subacti ministrent. In. 1. 15.

राजहंस *râǵahansa* m. (e *rấǵan* et *hansá* anser) anseris genus, Wils. „a white goose with red legs and bill, or more properly perhaps the flamingo". Mêgᶜ. 11.

Hosted by Google

राजि *rā́gi* f. (r. *rāǵ* s. *i*) linea, series.

राजी *rāǵī́* f. id.

राजीव *rāǵīvá* n. (ut videtur, a r. *rāǵ* splendere) lotus flos.

राजीवलोचन *rāǵīvalôćana* (Bah. e praec. et *lôćana* oculus) loto similes oculos habens. In. 4. 41.

राज्ञी *rāǵńī́* f. (a *rāǵan* rex, signo fem. *ī*, v. euph. r. 93 et r. 191) regina.

राज्य *rāǵya* n. (a *rāǵan* s. *ya*) regnum. N. 6. 15. (Goth. *reiki*, them. *reikja* n. imperium.)

राट् *rāṭ* v. 2. *rāǵ*.

रात्र *rātra* n. nox, in fine compp. (v. gr. 613). N. 13. 6; v. sq. et *ćirarātrāya*.

रात्रि *rā́tri* f. (ut videtur, a r. *ram* quiescere [v. *ram* praef. *ā*, *upa* + *ā*, *upa*, *vi*] abjecto *m*, productâ vocali, s. *tra* attenuato *a* in *i*) nox. Sâ. 5. 56. V. *niś*, *niśīt́á*.

राध् *rād́* 4. et 5. par. 1) cl. 5, in dial. vêd. cl. 1, facere, efficere, perficere. Ṛgv. 41. 7: *kat́ā rād́āma saḱāyaĥ stôma mitrasya* „quomodo efficiamus, amici! laudem Mitrae?" 2) 4. par. *rā́d́yāmi* perfici. (Cf. gr. ἔρδω; goth. *rêda*, *ga-rêda* cogito, meditor, *und-rêda* curo, comparo.)

c. *apa* cl. 5. et 4. 1) offendere, injuriam facere, c. gen. Mah. 1. 1885: *kat́an nā 'syā 'parād́nuyām*; 3. 11415: *purā sa nā 'parād́nôti sidd́anām brahmavādinām*; 3. 5988: *tava nāi 'śā 'parād́yati.* 2) peccare. R. Schl. II. 18. 11: *kaććin mayā nā 'parādd́am aǵńānāt*; Mah. 4. 1611: *kat́an d́armê 'parād́nuyuĥ*; Mr. 277. 7: *yâuvanam atrā 'parād́yati na ćāritryam.*

c. *ab́i* caus. propitiare, propitium facere, sibi conciliare. R. Schl. II. 30. 33 et 34: *ab́irād́yatê*; v. sq.

c. *ā* caus. 1) id. Mah. 1. 6368: *ārād́ayiśyan drupadaĥ sa tam paryaćarat punaĥ*; Raǵ. 10. 86: *guṇāir ārād́ayāmāsus tê gurum*; R. Schl. I. 17. 31: *d́armêṇā "rād́aya praǵāĥ*; A. 3. 5. 2) colere, servire. Man. 10. 122: *svargārt́am ... viprān ārād́ayêt tu saĥ (śūdraĥ).*

c. *ā* praef. *upa* caus. servire. Man. 10. 121 *b*.

c. *ā* praef. *sam* caus. sibi conciliare. Mah. 3. 10344.

राम *rāma* (r. *ram* s. *a*) 1) adj. amoenus, pulcher. Ur. 71. 7. 2) m. nom. pr.

रावण *rāvaṇa* m. (caus. r. *ru* s. *ana*) nom. pr. Râkśasi.

राश् *rāś* 1. âtm. (*śabdê*) sonare; v. *rās*, *ras*.

राशि *rāśí* m. cumulus. N. 13. 17.

राष्ट्र *rā́śṭra* n. (r. *rāǵ* s. *tra*, v. euph. r. 89) regnum. Br. 1. 1.

रास् *rās* 1. âtm. (*śabdê*) sonare; cf. *ras*, *rāś*.

रासभ *rā́sab́a* m. (r. *rās* s. *ab́a*) asinus. Am.

राहु *rāhú* m. Daemon, e Dâityorum stirpe, serpenti posticâ corporis parte similis, a quo lunam et solem eclipsis tempore voratos mythologia fingit. N. 16. 14.

1. रि *ri* 5. par. i. q. *ar* *ṛ* cl. 5.

2. रि *ri* 6. par. *riyā́mi* (*gatâu*) ire. — In dial. vêd. *ri* cl. 9 educere. Ṛgv. 56. 6: *tvaĥ sutasya madê ariṇā apaĥ* „tu libaminis gaudio (e nube) elicuisti aquas".

c. *sam* cl. 9 in dial. vêd. sanare. Ṛgv. 117. 19: *srāmam* (vulneratum) ... *saĥriṇīt́aĥ.*

रिक्थ *rikt́á* n. (r. *rić* s. *t́a*) facultates, bona, divitiae, opes. Man. 9. 104.

रिख् *riḱ* 1. par. ire; v. *raḱ*.

रिङ्ख् *riĥḱ* 1. par. id.; v. *raḱ*.

रिङ्ग् *riĥg* 1. par. id.; v. *raḱ*.

1. रिच् *rić* 7. par. âtm. *riṇáćmi*, *riĥćế* disjungere, separare, liberare. Raǵ. 14. 85: *rāǵyaĥ ragôriktamanāĥ śaśāsa*; B́aṭṭ. 6. 36: *riṇaćmi ǵalad́ês* disjungo a mari. (V. 2. *rić* et cf. lat. *LIC*, *linquo*; gr. ΛΙΠ, λείπω, mutatâ gutt. in lab.; lit. *pa-lêkmi* relinquo; boruss. vet. *po-linka*; goth. *af-lifnan* relinqui, superesse; *laibôs* reliquiae, cum mediâ pro aspir.;

island. vet. *leifar* reliquiae; germ. vet. *LIB*, *bi-lîbu* remaneo, *bi-leib*, *bi-libumês*; nostrum *bleibe*.

c. *ati* pass. proprie disjungi, inde conspici, excellere, praecellere, praevalere, dominari; potiorem esse. Ḥit. 12. 7: *svabʿâva êvâ 'tra tatʿâ 'tiricyatê yatʿâ prakṛtyâ madʿuraṅ gavâm payaḣ*; 35. 7: *dâivam atrâ 'tiricyatê*; Man. 12. 25: *yô yadâi "śâṅ guṇô dêḥê sâkalyênâ 'tiricyatê*. C. acc. superare, excedere. Man. 2. 145: *saḥasran tu pitṝn mâtâ gâuravêṇâ 'tiricyatê*. C. ablat. potiorem, meliorem, praestantiorem esse aliquâ re, excedere alqm rem. Ḥit. 133. 2: *aśvamêdʿasaḥasrâd dʿi satyam êvâ 'tiricyatê*; Bʿ. 2. 34: *akîrtir maraṇâd atiricyatê* „infamia ultra obitum porrigitur". Etiam cum instr. (cf. *yuǵ* praef. *vi*) Maḥ. 3. 10588: *kapôtas tu mâṅsênâ 'tyatiricyatê* „columba vero carne (regis) multo gravior est". V. praef. *pra*.

c. *ut* pass. id. Maḥ. 1. 3070: *mamâi 'vô 'dricyatê ǵanma duśyanta tava ǵanmanaḣ* (praestantior est).

c. *pra* pass. c. abl. excedere aliquam rem, porrigi ultra aliquam rem. Ṛgv. *divaścit tê ... prariricê maḥitvam* „ultra coelum tua exporrecta est magnitudo"; 61. 9: *asyêd (asya it) êva prariricê maḥitvan divaspṛtʿivyâḣ* „illius utique excedit magnitudo coelum et terram".

c. *vi* alvum exonerare. *virikta* qui alvum exoneravit. Man. 5. 144.

2. रिच् *rić* 1. et 10. par. (*viyôǵanasamparkanayôḣ* K.) relinquere; conjungere. *rêcitâ* relictus. Ragʿ. 6. 7.

रिज् *riǵ* 1. âtm. frigere, assare. Cf. *bʿarǵ bʿṛǵ*, *bʿraǵǵ*.

रिण्व् *riṇv* 1. par. (*vraǵê*, scribitur *riv*, gr. 110[a]) ire; v. *raṇv*.

रिपु *ripú* m. hostis. N. 6. 93. Cf. radd. *ripʿ*, *rimpʿ*.

रिप्स् *rips* v. *rabʿ*.

रिफ् *ripʿ* 6. par. (*kattʿanayuddʿanindâḥiṅsâdânêśu* K.) gloriari; pugnare; reprehendere; laedere, occidere; dare. Cf. *rimpʿ*, *arpʿ ṛpʿ*, *armpʿ ṛmpʿ*.

रिम्फ् *rimpʿ* 6. par. (*vadʿê*) ferire, occidere; v. *ripʿ*.

रिश् *riś* 6. par. (*ḥiṅsâyâm*) ferire, laedere, occidere; cf. *riś*.

रिष् *riś* 1. et 4. par. laedere, vulnerare, occidere. Dr. 7. 20: *ariśṭadêḥaḣ*. — In dialecto vêd. etiam cum productâ vocali. Ṛgv. 36. 15: *pâḥi rîśataḣ* „serva (nos) ab occisore". (Cf. slav. *rêsati* secare.)

रिह् *riḥ* 1. par. in dialecto vêd. 1) colere, laudare (cf. *arḥ*). 2) rogare. 3) dare; v. Westerg. — In dialecto vêd. etiam *riḥ* cl. 2 = *liḥ* q. v.

1. री *rî* 4. âtm. fluere. Ṛgv. 85. 3: *vartmâny êśâm anu rîyatê gʿṛtam* „in tramite eorum post (ipsos) manat aqua". Cf. *ri*, *ar ṛ*.

c. *â* affluere, adire. Ṛgv. 30. 2.

2. री *rî* 9. par. *riṇâmi* (gr. 345) ire; v. 1. *rî*.

c. *ni* adoriri. Ṛgv. 61. 13: *niriṇâti śatrûn*.

1. रु *ru* 2. par. *râumi*, *râvîmi* (v. gr. 309. 315) sonare, strepere, murmurare, susurrare, clamare, vociferari, ululare, ejulare. Ḥit. 23. 2: *karṇê kalaṅ kimapi râuti*; Ḥ. 1. 25: *êtê ruvanti* (sic legendum pro *bruvanti*) *sârasâ ǵalacâriṇaḣ*; Maḥ. 1. 3022: *na kʿalv aḥam idaṅ śûnyê râumi*; 3. 11716: *ruvantaśca maḥâravân ... râkśasâḣ*; 4. 1463: *gômâyur êśa ... ruvan*; Man. 4. 115: *śvakʿarôśṭrêća ruvati ... na paṭʿêd dviǵaḣ*. — Part. perf. pass. *rutâ* personitus. Maḥ. 3. 1535: *nadîḣ ... puṅskôkilarutâḣ*. — *rutá* n. sonus, cantus (avium), susurrus (apum). Lass. 52: *pâdapâṅścâi 'va viḥaṅgarutaḥlâditân*; Ritu-S. 1. 5: *ḥaṅsaruta*; Bʿaṭṭ. 2. 10: *rutâni śaṭpadânâm*. — Intens. Maḥ. 1. 7806: *śaraṇam abʿyêmi rôravîmića duḣkʿitâ*; 2. 2308: *drâupadî ... rôravîti tv anâtʿavat*. (Cf. *rud*; slav. рю *rju*, praes. *revuṅ* rudo, rugio, gr.

Hosted by Google

comp. 503; fortasse etiam lit. *lóju* latro, fut. *ló-siu*, et russ. *laju* latro, clamo [infin. *la-ja-tj*] ad caus. radicis *ru* pertinent, mutato *r* in *l*; etiam lat. *rûmor* ad caus. trahi potest, ita ut *â* debilitatum sit in *û* et *v* mutatum in *m*, sicut in *clamo* = scr. caus. *śrâváyâmi* radicis *śru* q. v.; gr. ὠ-ϱύ-ο-μαι cum Pottio ad *ru* praef. *â* retulerim.

c. *abʿi* i. q. simpl. Part. perf. pass. *abʿiruta* personitus, circumsonitus. Maḥ. 3. 1535: *nadîḣ ... sârasâbʿirutâḣ.*

c. *â* i. q. simpl. Bʿaṭṭ. 17. 24: *vîrâu râgʿavâv ârutâm.*

c. *vi* id. Sâ. 5. 75: *êtâ gʿôrân śivâ nâdân ... viruvanti*; Ur. 67. 14. Ḥit. 55. 22.

c. *sam* id. Bʿaṭṭ. 17. 71: *samarâud itarô ǵanaḣ.*

2. रु *ru* 1. âtm. (*rôśê* K. *vadʿê gatyâm* V.) irasci; occidere; ire.

रुक्म *rukmá* n. (ut videtur, a r. *ruć* e *ruk*, servatâ primitivâ gutturali, sicut e. c. in *vâkya* a *vać* e *vak*) aurum. Ḥit. 39. 4.

रुक्ष *rukśá* i. q. *rûkśá*.

1. रुच् *ruć* 1. âtm. 1) lucere, splendere. Ṛgv. 6. 1: *rôćantê rôćanâ divi* „fulgent fulgores (ejus) in coelo; Maḥ. 1. 6613: *rurućê sâ 'dʿikam subʿrûr âpatantî nabʿastalât sâudâminî 'va.* 2) placere. Ḥit. 53. 2: *yad êva rôćatê yasmâi bʿavêt tat tasya sundaram*; Maḥ. 1. 7442: *na rôćatê vigraḥô mê.* — *rućitá* n. libitum, gratum. Sâ. 5. 80: *rućitaṅ yadi tê*; Maḥ. 1. 7952: *yad asyá rućitaṅ kartun tat kurudʿvam.* 3) approbare, gaudere. Maḥ. 1. 7444: *vigrahaṅ tâir na rôćê.* — Caus. par. âtm. 1) velle, cupere, appetere. Man. 2. 243: *yadi tv âtyantikaṅ vâsaṅ rôćayêta gurôḣ kulê* (schol. *iććêt*); R. Schl. I. 36. 3: *gamanaṅ rôćayâmâsa*; Maḥ. 1. 5741: *na ḥi pâpam apâpâtmâ rôćayiśyati.* (Cf. *lôć*, *lôk*, lat. *LUC*, *luc-s*; *lûceo* = scr. caus. *rôćáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; gr. λευκ-ός, λύχ-νος, goth. *liuh-ath* lumen, ubi *iu* respondet sanscrito *ô* = *a* + *u*, debilitato guṇae incremento *a* in *u*, v. gr. comp. 27; *lauhmôni* vel *lauhmuni* fulmen; germ. vet. *liuh-tjan* lucere, nostrum *leuch-ten*; slav. ЛОУЧА *luća* radius, ЛОУНА *lu-na* luna; hib. *loiche*, *loichead* „a light, candle, lamp; lightning, flame, splendour", *logha* „splendid", *logh-mhar* „bright". Huc etiam trahi possunt hib. *leos* „light", *leosaim* „I light up, kindle"; *les* „light, illumination" mutatâ gutturali in sibilantem, nisi pertinent ad *las*; v. *lôk*.)

c. *ati* par. splendore vincere, überstrahlen. Maḥ. 3. 486: *atyarôćaśća bʿûtâtman bʿâskaraṅ svêna têǵasâ.*

c. *anu* caus. i. q. caus. simpl. Maḥ. 3. 12679: *vanam êvâ 'nvarôćayat.*

c. *abʿi* caus. id. R. Schl. II. 30. 27: *na dêvi tava duḣkʿêna svargam êvâ 'nurôćayê.* Cum infin. vel nomine actionis in *ana* R. Schl. II. 29. 19: *nâ 'bʿirôćayasê nêtun tvam mâṅ kênâi 'va ḥêtunâ*; R. Schl. I. 36. 2: *gamanâyâ 'bʿirôćaya* (cf. *gamanâyô 'paćakramê* p. 87).

c. *â* caus. id. R. Schl. II. 30. 28.

c. *prati* caus. id. Maḥ. 3. 11546: *prastʿânam pratyarôćayan* sie beliebten fortzugehen.

c. *vi* splendere. N. 17. 11: *piplus tasyâ vyarôćata ... vyabʿrê nabʿasî 'va niśâkaraḣ*; In. 1. 40.

2. रुच् *ruć* f. (r. *ruć*) splendor. Mêgʿ. 45. (Cf. lat. *luc-s*.)

रुचि *rúći* f. (r. *ruć* s. *i*) 1) id. Mêgʿ. 15. 2) desiderium, appetitus. Ḥit. 19. 15.

रुचिर *rućirá* (r. *ruć* s. *ira*) splendens, pulcher, amoenus. N. 4. 28. 5. 3. A. 4. 52.

1. रुज् *ruǵ* 6. par. frangere. *rugná* fractus. Maḥ. 3. 678 *vâtarugna iva ... vanaspatiḣ.* — Cl. 10 (*ḥiṅsê*) ferire, laedere, occidere. (Vid. *ruǵâ*, *rôga* aegritudo et cf. lit. *láużu* frango, praet. *láużiau* = scr. caus. vel 10. cl. *rôǵáyâmi*, mutato *r* in *l*, *ǵ* i. e. *g* in *ż*,

Hosted by Google

v. p. 109 not.; germ. vet. *LUCH* vellere, *ar-liuhhan* evellere, v. Graff. 2. 137; lat. *lûgeo* = caus. vel cl. 10 *rôǵáyâmi*, gr. comp. 109[a]. 6; gr. λυγρός, ο-ΡΥΓ, ὀ-ρύσσω, ὄ-ρυγμα, ὀ-ρυκτή, ὀ-ρυχή, praefixâ vocali, sicut in ὄνομα, ὀφρύς, ἐ-λαχύς etc.)

c. *ava* i. q. simpl. Ḥiḍ. 1. 12: *avaruǵya ... gulmân.*

c. *â* âtm. id. Maḥ. 2. 2113: *viśâṇaṅ gâur iva madât svayam âruǵatê 'tmanaḣ.*

c. *â* praef. *sam* id. Mah. 4. 1082.

c. *vi* diffringere. Śak. 24. 16: *d'armâraṇyaṅ viruǵati gaǵaḣ.*

2. रुज् *ruǵ* f. (nom. *ruk*, r. *ruǵ*) morbus, aegritudo. Ur. 42. 4.

रुजा *ruǵâ* f. (r. *ruǵ* s. *â*) id. Sâ. 5. 68. 81.

1. रुट् *ruṭ* 1. âtm. (*pratig'âtê* K. *dîptipratiḣatayôḣ* V.) arcere, avertere; splendere; cf. 2. *ruṭ'*, 2. *luṭ*.

2. रुट् *ruṭ* 10. par. (*ruśi* K. *ruśi dyutâu* V.) irasci (cf. *ruś*); splendere (cf. *ruć*).

1. रुठ् *ruṭ'* 1. par. (*upag'âtê*) ferire, occidere, perturbare.

2. रुठ् *ruṭ'* 1. âtm. (*pratig'âtê*) arcere, avertere. Cf. 1. *ruṭ*.

रुण्ट् *ruṇṭ* 1. par. (*stêyê*; scribitur *ruṭ*, gr. 110[a]) furari. Cf. *ruṇḍ*, *luṇṭ*, *luṇḍ*.

रुण्ठ् *ruṇṭ'* 1. par. (*gatyâlasyastêyak'ôṭê*) ire; pigrum esse; furari; claudicare.

रुण्ड् *ruṇḍ* 1. par. furari; v. *ruṇṭ*.

रुद् *rud* 2. par. interdum âtm. (anom. v. gr. 321) praet. mltf. *árôdiśam* et *árudam*. Flere. N. 11. 14: *krôśati rôditi*; 16. 34: *ruditê b'ṛśam*; Br. 3. 20: *rurudus trayaḣ*; Maḥ. 3. 593: *mâ rôdîḣ*; R. Schl. I. 46. 20: *mâ rudô mâ rudaḣ*; II. 52. 19: *rurudê*. — Etiam cl. 6 par. âtm. Br. 3. 22: *mâ pitâ ruda*; Maḥ. 1. 5597: *śôćêtaća rudêtaća*. — Transl. deflere cum acc. B'aṭṭ. 5. 5: *arôdît sâ b'râtarâu*. — Intens. valde flere. Br. 3. 2: *kim êvam b'ṛśaduḣk'ârtâu rôrudyêt'âm*; 1. 4: *rôrudyamânâṅs tân dṛṣṭvâ*. (Cf. *ru*, lat. *rudo*, germ. vet. *RUZ* flere [*riuzu*, *rouz*, *ruzumês*]; lit. *raudōju* lamentor et slav. *rüdajuṅ* fleo = scr. caus. *rôdáyâmi*, v. gr. comp. 505. 506.)

c. *anu* i. q. simpl. Râm. II. 55. 21: *anurudanti*; Nalôd. 3. 32: *anururôda*.

c. *pra* id. N. 17. 31. 22. 30: *prarudita* flens. Br. 3. 21: *praruditân sarvân niśamya*.

रुद्र *rudrá* m. (r. *rud* s. *ra*) 1) cognomen Śivi. 2) quidam ordo undecim Geniorum. In. 5. 24. N. 10. 24.

1. रुध् *rud'* 7. par. âtm. *ruṇád'mi*, *rund'ê'*. 1) impedire, praecludere, retinere, obstruere. B'. 4. 29: *prâṇâpânagatî rudd'vâ*; Rag'. 7. 32: *tâm udvaḣantam pat'i b'ôǵakanyâṅ rurôd'a râǵanyagaṇaḣ*; Ur. 68. 1: *idaṅ ruṇadd'i mâm padmam*. 2) arcere. R. Schl. I. 28. 22: *yakśîm aśmavarśâb'ivarśiṇîm ... rurôd'a sa sâyakâiḣ*. 3) includere. Man. 9. 12: *gṛḣê rudd'âḣ*. Obsidere. Maḥ. 3. 638: *arund'at tâṅ (purîṅ) suduṣṭâtmâ sarvataḣ*. (De formâ *árund'at* pro *áruṇat* v. gr. 341[b]).— Caus. includi jubere. Rag'. 12. 71: *laṅkâṅ rôd'ayâmâsa piṅgalâiḣ (vânarâiḣ)*. — (Fortasse hib. *rundha* „secret, mysterious" a *rund'*, sicut lat. *arcanus* ab *arcendo*; *rundhachd* „secrecy", *ruindiamhar* „a mystery, a dark secret", *ruine* „secrecy" abjecto *d*; goth. *runa* mysterium. Germ. vet. *rûnên* susurrare [nostrum *raunen*], *rûnazjan* mussitare ad *ru* sonare referri possunt. Ag. Benary huc trahit lat. *rudens*, Röm. Lautlehre p. 223.)

c. *anu* impedire, retinere. Śak. 151. 1: *ayam anurud'yamânas tâpasîb'yâm ... bâlaḣ*.

c. *ab'i* perturbare. Śak. 33. 3: *yat'âća sâinikâs tapôvanan nâ 'b'irund'anti*.

c. *ab'i* praef. *sam* arcere. R. Schl. II. 14. 12.

c. *ava* impedire, cohibere, refrenare. R. Schl. II. 30. 9: *yasyaćâ 'rtê 'svarud'yasê*; Man. 8. 236. — Intens. R. Schl. II. 58. 20: *mâ smâi 'nam avarôrud'aḣ*.

Hosted by Google

c. *â* id. Bʿaṭṭ. 17. 49: *bandʿutâ śućam âruṇat.* — Caus. impedire, incommodare, molestum esse, perturbare. R. Schl. II. 96. 40: *kâkênâ "rôdʿyamânân tân râmô svâḥasat.*

c. *upa* impedire, incommodare, perturbare. Man. 8. 348: *dʿarmô yatrô 'parudʿyatê*; R. Schl. II. 36. 14: *anâryê kṛtyam ârabdʿaṅ kin na pûrvam upârudʿaṅ*; Man. 7. 125: *uparudʿyâ 'rim.* Arcere, praecludere. Ragʿ. 7. 36: *rêṇuṅ ... upararôdʿa sûryam.*

c. *ni* 1) impedire, retinere. Up. 34: *yâvat kiṅćid gatâ tâvan niruddʿâ sâ purôdʿaśâ.* 2) praecludere, obstruere (e. c. viam). Bʿaṭṭ. 17. 49. 3) coërcere, refrenare, comprimere. Ḥit. 34. 1: *nigasâukʿyan nirundʿânaṅ*; Maḥ. 3. 13633: *nirudʿyaćê 'ndriyagrâmam.* 4) includere. Man. 11. 1176: *vipraduṣṭâṅ striyam bʿartâ nirundʿyâd êkavêśmani.*

c. *ni* praef. *sam* retinere, inhibere, sistere. Man. 8. 83: *sâ sadyaṅ sannirôddʿavyâ.*

c. *prati* impedire. Man. 11. 11.

c. *vi* impedire, retinere, prohibere. Maḥ. 2. 227: *kaććit pâurâ na ... virudʿyantê parâiṅ kṛtâṅ*; R. Schl. II. 36. 10: *svaraśćâ 'pi vyarudʿyata.* — *viruddʿa* impeditus, prohibitus, vetitus. R. Schl. I. 7. 8: *paraspârêṇa viruddʿâṅ*; Man. 7. 152: *parasparaviruddʿânâm*; Bʿ. 7. 11: *dʿarmâviruddʿô bʿûtêšu kâmô 'smi.*

c. *sam* i. q. simpl. N. 13. 10: *mârgaṅ saṅrudʿya*; Sâ. 5. 82: *mâtâ saṅruṇaddʿi mâm*; Maḥ. 3. 13633: *manaṅ saṅrudʿya*; Man. 8. 235: *agâvikê tu saṅruddʿê vṛkâiṅ* (schol. *parivṛtê*).

2. रुध् *rudʿ* 4. âtm. interdum par. (primitive pass. praecedentis, v. gr. 445 annot.)

c. *anu* amare. Dr. 4. 18: *pârtʿân nâ 'nurôddʿun tvam arḥasi*; Maḥ. 3. 13891: *dôśan nâ 'nurudʿyatê*; N. 4. 10: *dʿarmam êvâ 'nurudʿyanti*; Maḥ. 4. 492: *bʿartâram anurudʿyantyaṅ.*

रुधिर *rudʿirá* n. (r. *ruḥ* crescere [servato primitivo *dʿ* pro *ḥ*, v. gr. 235 et cf. *rôḥita* ruber] s. *ira*) sanguis. Ḥ. 2. 11. (*rudʿirá* n. a perdito adj. *rudʿira* ruber, cf. *rôḥita* e *rôdʿita*, gr. ἐ-ρυθρός, lat. *ruber*, cujus *b* pro *f* [v. gr. comp. 18] respondet scr. *dʿ*, graeco ϑ, sicut in *fumus* = scr. *dʿûmá*, q. v.; radice etiam huc pertinent lat. *rûfus*; lit. *raudà* color ruber, *raudónas* ruber, *ruddas* subruber, *rudis* rubigo, aerugo; slav. vet. *rŭd-ê-ti san* rubescere, *rŭśdĭ* πυῤῥός, *rśda* rubigo in segetibus [Miklosich p. 75]; russ. рыжій *rüśiĭ* rufus, polon. *rusy* id.; island. vet. *raud-r* ruber, saxon. vet. *rod* id., germ. vet. *rôt*, nostrum *roth*; hib. *ruadh* „red, reddish, Welsh rhydh"; *ruaid* id., *ruaidhim* „I redden".)

रुप् *rup* 4. par. (*vyâkulatvê* K. *vimôḥê* V.) perturbari, conturbari, mentis errore affici.

रुरु *rúru* m. (ut videtur, a r. *ru* per redupl.) capreae genus (Wils.: a kind of a deer). Dr. 4. 15.

रुश् *ruś* 6. par. (*ḥiṅsâyâm* K. *ḥiṅsê* V.) ferire, laedere, occidere (cf. *ruś*, *riś*). — *ruśánt* in dial. vet. rutilans. Ṛgv. 58. 4. 62. 8. 113. 2 (cf. *ruć*).

1. रुष् *ruš* 1. et 4. par. ferire, laedere, occidere. Cf. *ruś.*

2. रुष् *ruš* 4. et 10. par. irasci. *rušṭá* iratus. Śṛṅgara-T. 7; *rušitá* id. Man. 9. 83; *rôšitá* id. Ḥ. 1. 12. (Cf. gr. λύσσα, λυσσάω, λυσσαίνω.)

3. रुष् *ruš* f. (nom. *ruṭ*, r. *ruš*) ira, furor. N. 11. 37.

रुह् *ruḥ* 1. par. 1) prodire, nasci, crescere. Man. 9. 36: *yâdṛśan tû 'pyatê vîgaṅ kšêtrê ... tâdṛg rôḥati tat tasmin vîgam*; Maḥ. 3. 12855: *naćâ 'pi sarvavîgâni samyag rôḥanti.* 2) adire, adipisci (v. p. 41 rad. *i*). Ṛgv. 110. 6: *ṛbʿavô vâgam aruḥan divô ragaṅ* „Ṛbʿues cibum nacti sunt coelestis mundi". — Caus. *rôḥáyâmi* et *rôpáyâmi* (gr. 468) serere, plantare. Maḥ. 3. 13116: *prayanti sarvavîgâni rôpyamâṇâni*; R. Schl. II. 80. 7: *avṛkšêšuća dêśêšu kêćid vṛkšân arôpayan.*

Hosted by Google

(*ruh* mutilatum est e *rud'* sicut *varh vrh* crescere ex idem valente *vard' vrd'*; v. *rud'irá* et gr. 285. — Cum primitivâ formâ *rud'* cf. *ard' rd'* crescere; goth. *LUD* crescere, *liudith* crescit = scr. *rô'hati* pro *rô'd'ati*, *iu* = scr. *ô* i. e. *a* + *u* debilitato gunae incremento *a* in *i* [v. gr. comp. 27. 109[a]], *lauths*, gen. *laudi-s* homo; germ. vet. *liut* populus, *liuti* homines [nostrum *Leute*], *sumarlota* virgulta, palmites [Grimm II. 21], *ruota* pertica, virga; sax. vet. *ruoda*, anglo-sax. *rod* [Graff. II. 491]; slav. vet. *rod-i-tĭ* parere, generare = caus. *rôhâyitum* e *rôd'ayitum*, *na-rodŭ* populus [Miklosich p. 74]; lit. *liudinu* generare, *rudů* auctumnus; celt. *rhodara* nomen plantae, *rod-ra* arbor; scot. *ros* semen, *rosach* semine abundans; hib. *rosan* „a shrub"; *rud* „a wood, a forest"; *ruadh* „strength, power, value", adj. „strong, valiant"; *romho* „very much, great", *romhoide* „greatness, excess"; *ruidh* „running, a race"; *roid* „a race"; *ruaidhneach* „hair" v. *rô'man*; *laidir* „strong, stout", *laidireacht*, *laidireas* „strength"; lat. *rôb-ur*, ubi *b* = scr. *d'* sicut in *ruber* = *rud'irá* q. v. et gr. ῥώ-μη, ῥώννυμι aut huc aut ad *ard' rd'* pertinent, cf. Pott. I. 250, Benary „Römische Lautlehre" p. 218. Fortasse lat. *rûs*, *rûr-is* a crescendo dictum, mutato *d* in *r* vel in *s* deinde in *r*; *rudis* (?). Cum *ruh* adire [*ad'iruh*, *âruh*, *uparuh* adscendere] cf. hib. *roidhim* „I run", *ruidh* „running".)

c. *ad'i* par. âtm. adscendere. R. Schl. II. 83. 2: *ad'iruhya ... rat'ân*; Mah. 3. 4095: *vimânanćâ 'd'irôhati*; 14943: *ad'irôhad'vam ... imân rat'ân.* Intrans. evolare, subvolare, alis se levare, sublime petere. R. Schl. II. 95. 11: *dvigâ ad'irôhanti.* — Caus. tollere, levare, elevare. Rag'. 11. 81 (v. *âruh* caus.).

c. *apa* praef. *vi* caus. privare c. abl. Mah. 3. 1579: *gîvitâd vyaparôpitah*; 10246: *putrân apâpân vyaparôpya râgyât.*

c. *ab'i* adscendere. R. Schl. I. 44. 3: *himavatah śrṅgam ab'iruhya.*

c. *ava* descendere. A. 2. 6: *rat'âd avarurôha*; 1. 4. — Caus. par. 1) facere ut alqs descendat. Rag'. 1. 54: *tâm avârôpayat patnîn rat'âd avatatâraća.* 2) deferre, deorsum ferre, tollere. Mah. 4. 1318: *avarôpaya vrkšâgrâd d'anûnśi.* 3) facere ut quis perdat, privare. Man. 1. 82: *itarêšv (yugêšu) âgamâd d'armah pâdaśas tv avarôpitah* (schol. *hînah krtah*). — Caus. âtm. *avarôpayê* descendo (me descendentem facio). Dr. 3. 8: *vimućya vâhân avarôhayad'vam.*

c. *ava* praef. *prati* caus. privare. Mah. 4. 536: *pratyavarôpitah* privatus.

c. *â* par. âtm. adscendere, c. acc. vel loc. In. 1. 11: *ârôhatu b'avân ... rat'am*; 14: *dêvalôkam ... ârôhasva*; N. 13. 14: *vrkšêšv âruhya*; H. 3. 5: *âruhê 'mâm mama śrônîm*; M. 30: *tatra ... âruhêt'âh**). Adire, adipisci. Hit. 10. 16: *sanśayam punar âruhya*; B'. 6. 4: *yôgârûd'ah.* — Caus. efficere ut quis adscendat; tollere, levare, collocare in aliquo loco. N. 8. 19. 13. 52. In. 2. 21. Sâ. 5. 62. Dr. 8. 34. 9. 13. M. 31.

c. *â* praef. *ad'i* adscendere. Mah. 1. 6395. — Caus. efficere ut quis adscendat. R. Schl. II. 55. 16.

c. *â* praef. *anu* post aliquem ascendere. Mah. 2. 36: *anvârurôhaćâ 'py ênam.*

c. *â* praef. *anu* praef. *sam* id. Mah. 1. 3818: *tatrâi 'nań ćitrâgnist'am mâdrî samanvârurôha.*

c. *â* praef. *upa* ascendere. Mah. 2. 37: *upâruhyâ 'rgunaśćâ 'pi.* Adire, adipisci. Rag'. 17. 30.

c. *â* praef. *pra* id. Mah. 3. 10594.

c. *â* praef. *sam* adscendere. N. 19. 20. Adire, adipisci. Rag'. 8. 15.

c. *upa* id. Mah. 2. 37.

---

*) *âruha* est imper. et *âruhêt'âs* potentialis praeter. multiformis formationis sextae respondentque formis graecis ut τύπε, τύποιο; v. gr. 381[b] et 374[b].

Hosted by Google

c. *pra* prodire, crescere. Hit. 14. 7: *tušêṇâ 'pi parityaktâ na prarôhanti taṇḍulâh.*

c. *prati* caus. facere ut quis iterum crescat. Rag. 17. 42: *śatrûn uddṛtya pratirôpayan* (schol. *śatrûn uddṛtya utkâya pratirôpayan punah stâpayan*).

c. *vi* se dispandere, diffundere. B. 15. 3: *aśvattam ênan suvirûḍamûlam ... čittvâ*; Rag. 2. 26: *virûḍaśaśpa.*

c. *sam* 1) crescere. Batt. 11. 5. 2) se colligere, animum confirmare. *sanrûḍa* confirmatus, animo promptus. A. 11. 1. — Caus. facere ut quis crescat, augeatur, progeniem habeat. Śak. 130. 1: *sanrôpitê "tmani darmapatnî mayâ tyaktâ.*

रुह *ruha* (r. *ruh* s. *a*) crescens, in fine compp., v. *tanûruha*, *śirôruha.*

रुह्वन् *rûhvan* m. (r. *ruh* s. *van*) arbor.

रूक्ष् *rûkś* 10. par. (*pâruśyê*; ut videtur, denom. a *rûkśá* q. v.) horridum, asperum, durum esse.

रूक्ष *rûkśá* (ut videtur, a r. *ruh* crescere) 1) adj. asper, horridus, immitis, durus, acerbus, austerus. H. 2. 6. B. 17. 9. 2) subst. m. arbor. Hêm. (Scribitur etiam *rukśá*. Cf. germ. vet. *rûh*, nostrum *rauh*, anglo-sax. *ruh*, *rug*, *reoh*, angl. *rough.*)

रूढ *rûḍá* v. *ruh* et gr. 107[b].

रूप् *rûp* 10. par. (ut videtur, denom. a *rûpá* forma) 1) formare. 2) gestibus exprimere, indicare, repraesentare, proponere, oculis subjicere. Śak. 7. 2: *ratavêgan rûpayati* (v. *naṭ*); Ur. 21. 11.

c. *ni* 1) facere, perficere, peragere. Man. 6. 38: *nirûpyê 'śṭim.* 2) percipere, videre, animadvertere. Hit. 23. 3: *čidran nirûpya.* 3) considerare, reputare, perpendere. Hit. 10. 3: *tan nirûpyatâm*; 10. 17: *tan nirûpayâmi tâvat.* 4) examinare, inquirere, explorare, investigare. Hit. 20. 15: *pakśibir itas tatô nirûpayadbis tarukôṭarê śâvakâstîni prâptâni*; 90. 1: *aham api gatvâ kim êtad iti nirûpayâmi.* Pervestigare, perquirere, perscrutari. Hit. 68. 14: *kôṭarê nirûpyamâṇê.* 5) eligere, aussersehen. Hit. 41. 2: *aṭavîrâgyê 'bišêktum bavân ... nirûpitah.*

c. *vi* (denom. a *virûpa* deformis) deformare. Hit. 65. 1. R. Schl. I. 1. 44.

रूप *rûpá* n. (ut videtur, a r. *ruh* crescere, caus. *rôpáyâmi*) 1) forma. H. 2. 5. 2) pulchritudo. Sâ. 2. 18. 3) natura, indoles.

रूपतस् *rûpatás* adv. (a praec. s. *tas*, v. gr. 584 s. *tas*) formâ. N. 19. 32.

रूपवन्त् *rûpavant* (a *rûpá* s. *vant vat*) formosus, pulcher. In. 4. 12.

रूपिन् *rûpin* (a *rûpá* s. *in*) id. Sâ. 1. 26.

रूष् *rûś* 1. par. ornare. In. 5. 8: *divyaččandanarûśitâu ... stanâu.*

रे *rê* interj. vituperationis. Hit. 10. 19.

रेक् *rêk* 1. âtm. (*śaṅkâyâm*) suspicari; dubitare.

रेखा *rêkâ* f. i. q. *lêkâ.*

रेज् *rêǵ* 1. âtm. (*dîptâu*) 1) splendere (cf. *râǵ*). 2) in dial. vêd. tremere. Rgv. 31. 3: *arêǵêtan rôdasî*; *pṛtivî ... biyâ ... rêǵatê*; 80. 14: *ǵagačča rêǵatê.*

c. *pra* tremere. Rgv. 38. 10: *arêǵanta pra mânušâh.*

रेट् *rêṭ* 1. par. (*paribâšaṇê* K. *yâčê vâči* V.) loqui; petere. (Vid. *raṭ.*)

रेणु *rêṇu*, vêd. *rêṇú* m. f. pulvis. H. 4. 40.

रेतस् *rêtas* n. (r. *rî* s. *tas* vel, secundum grammaticos, s. *as*, radice auctâ adjecto *t*, v. *srôtas*) semen virile. Cf. *rêtra.*

रेत्र *rêtra* n. (r. *rî* s. *tra*) id.

रेप् *rêp* 1. âtm. (*śabdê* K. *śabdê gamanê* V.) sonare; ire. Cf. *rêb*, *rêv.*

रेफ *rêpa* 1) adj. humilis; trop. vilis, abjectus. Am. 2) subst. m. nomen litterae *r.*

रेब् *rêb* 1. âtm. i. q. *rêv.*

Hosted by Google

रेभ् *rêb'* 1. âtm. (*śabdê*) sonare. In dial. vêd. laudare. Ṛgv. 120. 6: *ahańćid d'i rirêb'â 'śvinâ vâm*; 105. 9. Cf. *ramb'*, *rap*, *lamb'*, *lap*.

रेव् *rêv* 1. âtm. (*plavê gatâu* K. *plutâu vragê* V.) ire, natare. Cf. *riṇv*.

रेष् *rêś* 1. âtm. (*avyaktê śabdê* K. *hrêśâyâm* V.) hinnire. Cf. *hrêś*, *hêś*.

1. रै *râi* 1. par. latrare, allatrare, c. acc. Ṛgv.-V. 55. 3: *stênań râya, sâramêya, stôtṛn indrasya râyasi kim* (v. Westerg.).

2. रै *râi* m. res, divitiae, opes. Ṛgv. 36. 12: *râyas pûrd'i* „opes largire". (Nom. sg. *râs*, lat. *rês*, v. gr. comp. 137.)

रोग *rôga* m. (r. *ruǵ* s. *a*) morbus, aegritudo.

रोगिन् *rôgin* (a praec. s. *in*) aegrotus.

रोड् *rôḍ* 1. par. (*anâdarê*) contemnere, spernere.

रोदन *rôdana* n. (r. *rud* s. *ana*) fletus. Lass. 30. 7.

रोदस् *rôdas* n. 1) coelum. 2) terra. Dual. *rôdasî* coelum et terra. Ur. 1. 4.

रोधस् *rôd'as* n. (r. *rud'* impedire, s. *as*) ripa, litus.

रोधिन् *rôd'in* (r. *rud'* s. *in*) impediens. Śak. 21. 5.

रोपय् *rôpáy* caus. r. *ruh*, gr. 468. 4.

रोमन् *rô'man* n. (ut mihi videtur, a r. *ruh* crescere, abjecto *h*, suff. *man*, cf. *śirôruha*, *tanûruha*) pilus corporis. (Cf. *lô'man*, hib. *romach* „hairy", *romachad* „hairiness", *roinfaith* „hair-cloth"; *roin*, *roine* „hair fur", *roineach* „hairy, crinose".)

रोमन्थ *rômant'a* m. ruminatio. Śak. 32. 15. (Cf. lat. *rumino.*)

रोरुद्य *rôrudya* intens. r. *rud*. Br. 1. 4. 3. 2.

रोष *rôśa* m. (r. *ruś* s. *a*) ira. Ḥ. 4. 48.

रोषित *rôśitá* v. *ruś*.

रोहिणी *rôhiṇî'* f. (r. *ruh* s. *in* in fem.) astrum lunare*), in mythologia una e Dakśi filiis et dei Ćandri (lunae) conjugibus. N. 16. 22.

रोहित *rô'hita* (part. perf. pass. caus. rad. *ruh* [e *rud'*] suff. *ta*) ruber. (Vid. *rud'irá*, *lô'hita*.)

रौट् *râuṭ*, रौड् *râuḍ* 1. par. i. q. *rôḍ*.

रौद्र *râudra* (a *rudrá* Śivus, s. *a*) 1) ad Śivum pertinens; subst. neut. nomen teli Śivi. A. 3. 50. 10. 42. 2) terribilis. Ḥ. 4. 46. N. 12. 20.

ल *l.*

लक् *lak* 10. par. *lâkáyâmi* i. q. *rak*.

लक्ष् *lakś* 10. par. 1) videre, conspicere, animadvertere, observare. N. 3. 21: *kat'am asi na lakśitah*; 2. 7: *duhitâ mê 'dya nâ 'tisvast'ê 'va lakśyatê*; 21. 34. Sâ. 4. 8: *tiśt'antîćâ 'pi sâvitrî kâśt'ab'ûtê 'va lakśyatê*; N. 23. 2: *ćaritány asya lakśaya*; Sâ. 5. 4: *asvast'am ivaćâ "tmânań lakśayê*; R. Schl. II. 63. 45: *lakśayâmâsa hṛdayê ćintâm.* 2) (fortasse denom. a *lakśa* nota, signum) notare. Maḥ. 3. 14852: *ańkâir lakśâiśća tâh (gâh) sarvâ lakśayâmâsa.* (Fortasse *lakś* e *dakś* pro *darkś* vel *drakś*, cf. *darś dṛś*, fut. *drakśyá'mi.*)

c. *â* i. q. simpl. sens. 1. A. 10. 19: *tê mâm âlakśya dâitêyâh.*

c. *â* praef. *sam* id. Maḥ. 1. 5249.

c. *upa* id. N. 4. 27. Sâ. 5. 27. A. 4. 40.

c. *upa* praef. *sam* id. Maḥ. 2. 1557.

c. *vi* id. Ḥ. 1. 51.

c. *sam* id. Raǵ. 1. 10: *hêmnah sańlakśyatê hy agnâu viśudd'ih śyâmikâ 'pi vâ.*

लक्ष *lakśa* n. (r. *lakś* s. *a*) 1) nota, signum. Maḥ. 3. 14852. 2) numerus 100,000. Hit. 115. 4.

*) Wils.: the fourth lunar asterism figured by a wheeled carriage and containing five stars, probably, α, β, γ, δ, ε.

Hosted by Google

लक्षण *lakšaṇá* n. (r. *lakš* s. *ana*, v. euph. r. 94[a]) nota, signum. N. 16. 27. 19. 13.

लक्ष्मन् *lakšman* n. (r. *lakš* s. *man*) nota, signum. Śak. 10. 14.

लक्ष्मण *lakšmaṇá* m. (fem. *-î*) grus indica. A. 9. 21.

लक्ष्मी *lakšmî'* f. (ut videtur, a *laṅǵ* splendere, adjectâ sibilante, s. *ma* in fem.) 1) Laksʻmia, dei Visʻṇûs uxor, abundantiae et felicitatis dea. 2) felicitas. 3) pulchritudo, splendor. N. 12. 10. A. 4. 13. (Cf. lit. *laimě* dea felicitatis.)

लक्ष्य *lákšya* (r. *lakš* s. *ya*) 1) spectandus. 2) n. scopus.

लख् *lakʻ* 1. par. ire; v. *rakʻ*.

1. लग् *lag* 1. par. (*saṅgê*) adhaerere. *lagná* 1) adjunctus, adhaerens. Ḥit. 4. 1: *yan navê bʻâǵanê lagnaṅ sańskârô nâ 'nyatʻâ bʻavêt*; 35. 12: *kôdaṇḍâṭanîlagnaṅ snâyubandʻaṅ kʻâdâmi.* 2) secutus (v. *lag* praef. *anu*). Lass. 25. 6: *pṛšṭʻatô lagnaṅ*; — subst. n. ortus signi Zodiaci. Lass. 20. 8: *śubʻê lagnê*; Ḥit. 97. 13. (Huc trahi potest lat. *ligare*, nisi pertinet ad *ráǵǵu*.)

c. *anu*: *anulagna* secutus. Lass. 30. 10: *śabdânulagnaṅ śmaśânabʻûmiṅ gataṅ.*

2. लग् *lag* 10. par. *lâgáyâmi* (*svâdâpanê*) gustare, adipisci; v. *rak*.

लगुड *laguḍa* m. fustis, baculus. Ḥit. 101. 8.

लग्न *lagná* v. 1. *lag* et *laǵǵ*.

लघय् *lagʻay* denom. (a *lagʻú* levis) levare. Ur. 42. 4: *manasiǵaruǵaṅ sâ ... rahasi lagʻayêt*; Ragʻ. 3. 35. 11. 62.

लघिमान् *lagʻimâ'n* m. (a *lagʻú* s. *imân*, v. gr. 584 suff. *imân*) levitas.

लघिष्ठ *lagʻišṭʻá* superl. τοῦ *lagʻú* (v. gr. 226).

लघीयांस् *lágʻîyâṅs* compar. τοῦ *lagʻú* (v. gr. 226).

लघु *lagʻú* (fem. *lagʻú* et *lagʻvî'*, r. *laṅgʻ* s. *u* ejectâ nasali) levis. N. 14. 8. (Gr. ἐλαχύς praefixâ vocali, v. gr. comp. 326; lat. *levis* e *leguis* ejecto *g*, adjecto *i*, v. p. 118 s. v. *gurú*; lit. *lengwa-s*, adjecto *a*; russ. *legkii*, adv. *legko*; germ. vet. *lîht*; anglo-sax. *leoht*, *liht*; hib. *lag* „weak, feeble, faint", compar. *laige*; *lagudhadh* „diminution, weakening", *laguighthe* „weakened, lessened"; *laghad* „fewness, weakness", *lagaighim* „I weaken, diminish, lessen", v. *lagʻay*; *laigidh*, *laigse*, *laigsinn* „weakness, debility, infirmety"; *lugh* „little, swift, active", *lughad* „littleness".)

लङ्ख् *laṅkʻ* 1. par. (scribitur *lakʻ*, gr. 110[a]) ire. Cf. *lakʻ*, *liṅkʻ*.

लङ्ग् *laṅg* 1. par. *gatikʻańǵanayôṅ* K. *gatâu kʻańǵanê* V.; scribitur *lag*, gr. 110[a]) ire, claudicare. Cf. *raṅg*.

1. लङ्घ् *laṅgʻ* 1. par. (scribitur *lagʻ*, gr. 110[a]) salire, insilire. Bʻaṭṭ. 15. 32: *anyê (kapayaṅ) śâilân alaṅgʻišuṅ* (schol. *ârûḍʻâṅ*); v. 2. *laṅgʻ* et cf. *raṅk*, *raṅ*, goth. *laika* salio; fortasse gr. λαγώ sicut scr. *śaśá* nostrum *Hase*, a saliendo dictum; v. Pott. 1. 232.)

2. लङ्घ् *laṅgʻ* 10. par. interdum âtm. transsilire, transgredi. Maḥ. 3. 11173: *nâ 'sti śaktir mamô 'tʻtʻâtum ... laṅgʻayitvâ prayâhi mâm*; 11174: *tam ... na laṅgʻayê*; 11178: *sâgaraṅ plavagêndrêṇa kramêṇâi 'kêna laṅgʻitaṅ*; trop. Ur. 36. 7 infr.: *yêna mama tvayô 'padêśô laṅgʻitaṅ*; Man. 5. 151: *tam (patiṅ) śuśrûšêta ǵîvantaṅ saństʻitańća na laṅgʻayêt* „mortuum non transgrediatur" (novo matrimonio), cf. Br. 2. 34; aliter Kullûkabʻattus hoc praeceptum explicat: *mṛtańća nâ 'tikrâmêd vyabʻićârêṇa tadîyaśrâddʻatarpaṇâdivirahitayâ pâralâukikakṛtyakʻaṇḍanênaća*); Man. 8. 371: *bʻartâraṅ laṅgʻayêd yâ tu strî* (schol. *yâ strî ... patim purušântarôpagamanâl laṅgʻayêt*).

c. *abʻi* transsilire. Man. 4. 54.

c. *ava*: *kâlam avalaṅgʻ* tempus transigere. Gʻaṭ. 7.

c. *vi* transgredi, peccare. Ragʻ. 9. 741. Relinquere, abjicere. Ragʻ. 3. 4: *abʻilâšê ... tatʻâvidʻê manô babandʻâ 'nyarasân vilaṅgʻya* (schol. *tyaktvâ*).

Hosted by Google

लङ्घन *laṅg'ana* n. (r. *laṅg'* s. *ana*) 1) transgressio. Br. 2. 34. 2) contemtio, repudiatio, rejectio. Ur. 33. 15.

लच् *lač* 1. par. *láččâmi* (*lakšaṇê*) notare; v. *láṅč*.

1. लज् *lag* 6. âtm. erubescere, pudere; v. *lagg* et cf. *laṅg*, *raṅg*.

2. लज् *lag* 1. par. (*b'artsanê*) minari; deridere; v. *laṅg*.

लज्ज् *lagg* 6. par. âtm. (scribitur *lasg*, gr. 110[b]) erubescere, pudere. Dr. 5. 2: *mahârat'ân atibruvan múd'a na laggasê kat'am*; Man. 12. 35. 37: *laggati*; Mah. 3. 13837: *lagganti*. — Part. perf. pass. *lagná* et *laggitá* pudore affectus, pudibundus. Vid. 1. *lag*.

c. *vi* id. Mah. 3. 2217: *vilaggamânâ*.

c. *sam* id. R. Schl. II. 55. 16: *saṅlaggamânâ*.

लज्जा *laggâ* f. (r. *lagg* s. *â*) pudor. In. 5. 36.

लज्जावत् *laggâvant* (a praec. s. *vant vat*) pudore affectus, pudibundus. N. 3. 18.

1. लञ्ज् *laṅg* 1. par. (*b'arsanê*; scribitur *lag*, gr. 110[a]) i. q. 2. *lag*.

2. लञ्ज् *laṅg* 10. par. (*b'ânikêtanahiṅsâbaladânêšu* K. *b'âšaṭṭârt'ê* V.; scribitur *lag*, gr. 110[a]) splendere; habitare; laedere, occidere; robustum esse; dare; loqui.

3. लञ्ज् *laṅg* 10. par. (*b'âsanê*) splendere.

लट् *laṭ* 1. par. (*bâlyê* K. *bâlyôktâu* V.) puerilem esse; pueriliter, inepte loqui.

1. लड् *laḍ* 1. par. (*vilâsê*) ludere, jocari. Cf. *lal*.

2. लड् *laḍ* 10. par. *laḍáyâmi* (*âkšêpê* K. *kšêpê* V.) jacere, conjicere, dejicere, prosternere; v. *lâḍ*, *laṇḍ*.

3. लड् *laḍ* 10. par. *laḍáyâmi* (*gihvônmat'anê* K.) linguam exserere.

4. लड् *laḍ* 10. par. *lâḍáyâmi* (*upasêvâyâm* K. *upasêvanê* V.) colere, venerari; ministrare. Cf. *lal*.

5. लड् *laḍ* 10. par. *lâḍáyê* (*vîpsâyâm* K. *vîpsê* V.) desiderare, optare.

1. लण्ड् *laṇḍ* 1. et 10. âtm. (*utkšêpê*) extollere, in altum tollere; v. *ôlaṇḍ*.

2. लण्ड् *laṇḍ* 1. et 10. par. (*b'âšaṇê* K. *b'âšê* V.) loqui.

लता *latâ* f. planta repens. H. 4. 23.

लप् *lap* 1. par. 1) loqui. Gîta-G. 1. 41: *lapituṅ kimapi šrutimûlê*. 2) queri, lamentari. Nalôd. 3. 27: *lalâpa* (schol. *vilalâpa*). — Intens. queri, lamentari. Mah. 3. 10200: *lâlapyâi 'va sakaruṇam*; R. Schl. II. 75. 45: *lâlapyamânasya ... muhurmuhur niṅšvasatašča g'armaṅ sâ tasya šôkêna gagâma râtriṅ*; Mah. 1. 968: *lâlapyatas tasya b'âryârt'ê duṅk'itasyača* (*lâlapyatas* pro *lâlapyamânasya*, v. gr. 532); 1. 4168. 6557. 8449. (Cf. *rap*, hib. *labhraim* „I say, speak", *labhradh* „speech, speaking, discourse"; lat. *loquor*, mutato *p* in *qu* sicut e. c. in *quinque* = scr. *pańča*; *lâ-mentum*; gr. λάλος, λαλέω per redupl., abjectâ radicis litterâ finali; lit. *lēpjù* jubeo; bor. vet. *lap* id. Huc etiam pertinere videntur nonnullae quae labium vel lambere significant voces: lit. *lupa* labium, russ. *ruba*, pers. *leb*, lat. *labium*, *labrum*, *lambo*; anglo-sax. *lapie* lambo, germ. vet. *laffu* lambo, *lefs* labium; v. *lâpana*.)

c. *apa* recusare, denegare. R. Schl. II. 75. 24: *yagńadakšiṇâm*.

c. *â* loqui, alloqui. Dr. 3. 3: *araṇyê kat'am êkam êkâ tvâm âlapêyam*.

c. *pra* 1) loqui. B'. 5. 9. 2) blaterare, garrire. Śak. 32. 3: *pralapaty êša vâid'êyaṅ*. 3) lamentari. R. Schl. II. 64. 1. 4) cum lamentatione alloqui aliquem, cum acc. Mah. 2. 2339: *tâm ... pralapantîṅ sma pâṇḍavân duṅšâsanaṅ sab'âmad'yê vičakarša*.

c. *vi* queri, lamentari. H. 1. 28: *šôkaparîtâtmâ vilalâpa*. âtm. N. 21. 16: *êvaṅ vilapamânâ*. Trans. 1) cum lamentatione eloqui aliquid. Mah. 2. 2343:

patitâ vilalâpê 'dam; N. 13. 43: *êvamâdîni … vilapya varâṅganâ pralâpâni.* 2) lamentari, deplorare aliquem. R. Schl. I. 1. 33: *vilapan sutam.*

लपन *lápana* n. (r. *lap* s. *ana*) os, oris. Am.

लब्ध *labd'á* v. *lab'* (gr. 83).

लभ् *lab'* 1. âtm. interdum par. adipisci, obtinere. B'. 4. 39: *ǵńânań lab'atê*; 11. 33: *yaśô lab'asva*; Sâ. 5. 31: *svam êva râǵyań lab'atân sa pârt'ivaḣ*; In. 3. 9: *nâ 'lab'ać ćarma*; 5. 59: *mudam paramikâń lêb'ê*; R. Schl. I. 10. 10: *lapsyatêća tataḣ kâmam ṛśiputrât*; 15. 14: *tâsu tvań lapsyasê putrân.* Concipere *garb'am* foetum. Maḥ. 3. 10496: *sarvâśća garb'ân alab'an.* — Caus. *lamb'áyâmi* (gr. 471. 5) facere ut quis adipiscatur, dare, inde tradere, c. acc. pers. et rei. Rag'. 18. 8: *putram … kśmâń lamb'ayitvâ*; Maḥ. 2. 1529: *dêḥab'êdańća lamb'itaḣ.* — Desid. *lips* (gr. 490) obtinere cupere. Man. 7. 99: *alabd'ańćâi 'va lipsêta labd'ań rakśêt.* (Cf. *rab'*, gr. ΛΑΒ, λαμβάνω, quod insertâ nasali convenit cum caus. *lamb'áyâmi* et pass. praet. mltf. 3. pers. *álamb'i*; lit. *laba-s* bonus, *lóbis* „Hab' und Gut", boruss. vet. *labba-s* bonum, possessio = लाभ *lá'b'a*, nom. *lá'b'as*, *lab-s* bonus; *pal-lapsitwei*, *pal-laipsitwei* appetere, desiderare ad desid. *lips* e *lilaps* referri potest; slav. *lov-i-ti* captare; hib. *lamh* manus, a sumendo dictum esse censeo, sicut gr. χείρ convenit cum *ḥar ḥṛ* sumere; *mh* = *b'* sicut in *neamh* = scr. *náb'as*, v. Pictet p. 50. 51.)

c. *ab'i* desid. *ab'ilipsâmi* sumere, tollere cupio. Maḥ. 1. 2940: *sâ 'gaććat tvaritâ b'ûmiń vâsas tad ab'ilipsatî.*

c. *â* 1) tangere. Man. 11. 202: *gâm âlab'ya viśud'yati.* 2) occidere (?). Sâ. 5. 99: *na ǵîviśyê varârôḥê satyênâ "tmânam âlab'ê.* Vid. *âlamb'a.*

c. *â* praef. *upa* 1) adipisci, obtinere. Śak. 14. 13: *tattvata ênâm upâlapsyê.* 2) vituperare, reprehendere. Sâ. 5. 84: *mâtrâ pitrâća … upâlabd'aḣ subaḥuśaś ćirêṇâ "gaććasî 'ti ḥa*; Rag'. 7. 41.

c. *â* praef. *sam* tangere, mulcere. R. Schl. I. 29. 25. 41. 23. II. 25. 35.

c. *upa* 1) adipisci; concipere (utero). R. Schl. I. 15. 25: *garb'ân upalêb'irê śub'ân.* 2) percipere, animadvertere, videre, intelligere. N. 8. 3: *nalańća ḥṛtasarvasvam upalab'ya*; 11. 35.

c. *pra* decipere. N. 14. 5. 13. 15.

c. *pra* praef. *vi* 1) id. Śak. 107. 9. 2) violare. Maḥ. 3. 223: *sa vâi d'armô vipralabd'aḣ … pâpâtmab'iḣ.*

c. *prati* recuperare. Maḥ. 3. 712: *pratilab'yaća ćêtanâm.*

लम्ब् *lamb* 1. âtm. interdum par. (scribitur *lab*, gr. 110[a]) labi, cadere, praecipitare, incidere. Maḥ. 1. 1038: *têna lambâmaḥê gartê*; 2. 2187: *prapâtê tvań lambamânô na vêtsi*; 3. 8555: *gartam êtam anuprâptâ lambâmaḣ*; R. Schl. II. 40. 21; Dr. 6. 18: *vṛkśâśća lambanti taťâi 'va b'agnâḣ.* Occidere (de sole). R. Schl. I. 33. 20: *lambamânê divâkarê*; 65. 34: *lambatê ravimaṇḍalam.* — V. *lambay.* (Cf. lat. *lâbor*, *lâbo*; lit. *rambùs*, v. praef. *vi*; de *remju*, *remjô-s* v. praef. *ava.*)

c. *ava* 1) i. q. simpl. Maḥ. 1. 1035: *avalambantê gartê*; 4. 1040: *sûryê 'valambati.* 2) inniti, cum acc. Ur. 8. 16: *râǵânam avalambatê*; R. Schl. II. 52. 51: *tvayâ tv idânîm … râǵatvam avalambyatâm*; Ḥit. 32. 17: *yêna … nâirâśyam avalambitam.* Prehendere. Rag'. 7. 9: *ḥastêna tasťâv avalambya vâsaḣ* (schol. *gṛḥîtvâ*). — Caus. fulcire, sustentare, sustinere. Ur. 33. 3 infr.: *bub'ukśitasya mê ǵîvitam avalambayatu b'avân.* (Cf. lit. *remju* fulcio, *remjô-s* innitor, *ramtis*, *ramstis* fulcrum.)

c. *ava* praef. *sam* fulcire. Maḥ. 3. 10988: *bâḥub'yâm … ûrû samavalambata.*

Hosted by Google

c. *â* 1) fulcire. Mah. 3. 10989: *âlambamânâ sahitâv ûrû.* 2) prehendere. B'att. 14. 95: *âlalambê mahâstrâṇi* (schol. Ǵ. *gṛhitavân*, B'. *gagrâha*).

c. *â* praef. *sam* 1) inniti, morari. Hit. 44. 9: *ǵanapadê lakšmî samâlambatâm.* 2) prehendere. B'att. 11. 1: *samâlalambê* (pass.) ... *padmâiḣ prahâsaḣ.*

c. *ut*: *ullambita* erectus. Mṛ. 68. 3.

c. *ut* praef. *sam*: *samullambita* id. Mṛ. 68. 10.

c. *vi* cunctari. N. 20. 16: *nâ 'yaṅ kâlô vilambitum.* (Cf. lit. *rambus* piger.)

लम्ब *lamba* (r. *lamb* s. *a*) amplus, magnus, longus, latus, turgidus. Ḣ. 2. 3.

लम्बजठर *lambaǵat'ara* (Bah. e praec. et *ǵat'ara* venter) turgidum ventrem habens. Ḣ. 2. 3.

लम्बय् *lambây* (denom. a *lamba*, v. gr. 524) extendere. Rag'. 6. 75: *kô lambayêd âharaṇâya hastam* (schol. *lambaṅ kuryât*).

लम्बस्फिच् *lambasp'ić* (Bah. e *lamba* et *sp'ić* clunis) turgidas clunes habens. Ḣ. 2. 3.

लम्भ् *lamb'* 1. âtm. (*śabdê*; scribitur *lab'*) sonare. Cf. *ramb'*.

लय् *lay* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Cf. *ray*, *vay*.

लय *laya* m. (r. 2. *lî* s. *a*) domus, habitatio. Mêd.

लल् *lal* 1. par. interdum âtm. lascivire, ludere, hilarem esse, voluptate frui. R. Schl. I. 9. 19: *lalamânâ varâṅganâḣ*; In. 1. 27: *śiśur yat'â pitur aṅkê susuk'aṅ vartatê ... tat'â tavâ 'ṅkê lalitaṅ śâilarâǵa mayâ prab'ô.* — *lalitá* amoenus, gratus, suavis, venustus, pulcher. Lass. 65. 16. 70. 2. 91. 14. Śak. 34. 15. Mêg'. 33. 65. — Subst. n. venustas. R. Schl. I. 9. 16. — *lalitám* adv. pulchre, belle, suaviter. Dêv. 10. 27: *gand'arvâ lalitaṅ ǵaguḣ.* — Caus. exhilarare, gaudio afficere. R. Schl. II. 47. 6: *yô naḣ sadâ lâlayati pitâ putrân ivâu "rasân*; 43. 15. Mah. 2. 1797.

ललन *lalana* lasciviens, ludens, praesertim fem. *lalanâ*. In. 5. 6.

ललाट *lalâṭa* n. frons, frontis. N. 19. 16.

ललाम *lalâma* n. decus, ornamentum. Śak. 34. 7.

ललित *lalitá* v. *lal.*

लव *lava* m. (r. *lû* s. *a*) frustillum, particula, res minuta, paululum quiddam, praesertim in fine compp. Ur. 74. 10: *âmiśalava*; 72. 13: *aparâd'alava*; Mêg'. 21. 71. 91.

लवण *lavaṇa* n. (r. *lû* s. *ana*, anomale mutato *n* in *ṇ*) sal; v. sq.

लवणाम्भस् *lavaṇâmb'as* n. (aqua salsa, Tatp. e *lavaṇa* et *âmb'as* aqua) mare salsum. M. 40.

लवणोद *lavaṇôda* m. (aqua salsa, Tatp. e *lavaṇa* et *uda* aqua) id. Am.

लवली *lavalî* f. nomen plantae repentis. Ur. 84. 1.

लश् *laś* 10. par. v. 2. *las.*

1. लष् *laš* 1. et 4. par. âtm. desiderare, optare, appetere. (Cf. *las*, *lâlasa*, gr. λῶ, λῆμα, λωΐων, λωΐτερος, λώϊστος, λιλαίομαι, v. Pott. 1. 271.)

c. *ab'i* id. Mah. 1. 6580: *kâ ... kanyâ nâ 'b'ilašên nât'am b'artâram*; In. 5. 35: *ćirâb'ilašitô varî mamâ 'py êša manôrat'aḣ*; Sâ. 3. 13: *pûrvam êvâ 'b'ilašitaḣ samband'ô mê tvayâ saha.*

2. लष् *laš* 10. par. v. 2. *las.*

1. लस् *las* 1. par. (*ślêšaṇavilâsayôḣ* K. *śliši-krîḋê* V.) 1) amplecti, ludere, jocari. Ut videtur, primitive se movere (v. caus. et *las* praef. *ut*). 2) radiare, lucere, splendere. Mah. 3. 15533: *lasatkâustub'ab'ûšaṇa*; Nalôd. 1. 34: *kšiptalasannâlîkân* (schol. *lasantô dîpyamânâḣ*); 46: *lasamânân* (schol. *dêdîpyamânân*). — Caus. *lâsáyâmi* ludere, facio ut quis jocetur; agito. Ur. 18. 4: *latâṅ kâundînća lâsayan* (*vâyuḣ*). Vid. *lâlasa* et cf. *lal*, lat. *lascivus*, *lascivire.*

c. *ut* se movere; splendere. B'att. 9. 86: *ullasatkusumâm puṇyâṅ ḣêmaratnalatâm iva* (schol.

Hosted by Google

Ǵ. *ćalatpuśpâm*, Bʻ. *râǵatpuśpâm*). — Caus. exhilarare. *ullâsita* exhilaratus. *ullâsitam* adv. laete. Ḥit. 21. 15: *tan drśṭvô 'llâsitam brûtê.*

c. *vi* ludere, jocari, se oblectare, praesertim ludo amatorio frui, c. instr. Ḥit. 42. 9: *nirdayam âliṅgya paryaṅkê tayâ vilalâsa*; Gîta-G. 7. 13. 14 sq.: *kâ 'pi madʻuripuṇâ vilasati yuvatiḣ.* Cum loc. Gîta-G. 1. 38 sq.: *ḥarir iḥa mugdʻabadʻûnikarê vilâsini vilasati.* Absol. l. c. 11. 14: *iḥa vilasa.* 2) splendere. Bʻaṭṭ. 10. 68. — *vilasita* n. splendor. Ur. 78. 15: *aćiraprabʻâvilasitâiḣ.*

2. लस् *las*, लष् *laś*, लश् *laś* 10. par. *lâsáyâmi* etc. (*śilpayôgê*) artem exercere, manu operari.

ला *lâ* 2. par. (*dânê âdânê* K. *graḥê* V.) 1) dare. 2) sumere. Bʻaṭṭ. 14. 92: *laluḣ kʻaḍgân*; 15. 53. (Cf. *dâ*, *râ*.)

लाक्षा *lâkśâ* f. genus pigmenti rubri. Ritu-S. 1. 5.

लाख् *lâkʻ* 1. par. (*śôśaṇâlamartʻayôḣ*) arescere; ornare. Cf. *râkʻ*.

लाघ् *lâgʻ* 1. âtm. i. q. *râgʻ*.

लाघव *lâgʻava* n. (a *lagʻú* levis, s. *a*) levitas; trop. contemtus. Bʻ. 2. 35.

लाङ्गुल *lâṅgulá* n. (ut videtur, a r. *laṅg* s. *ula*) cauda (pilosa). Ḥit. 26. 5. 76. 6.

लाङ्गूल *lâṅgûlá* n. id. Ḥit. 51. 16.

लाज् *lâǵ* 1. par. (*bʻartsanê* K. *bʻartsanê bʻargê* V.) minari, terrere; frigere, assare, torrere.

लाञ्छ् *lâńć* 1. par. i. q. *lać*.

लाञ्छन *lâńćana* n. (r. *lâńć* s. *ana*) nota, signum.

लाञ्ज् *lâńǵ* 1. par. (scribitur *lâǵ*, gr. 110[a]) i. q. *lâǵ*.

लाभ् *lâbʻ* 10. par. (*prêraṇê* K.) mittere.

लाभ *lâbʻa* m. (r. *labʻ* s. *a*) 1) adeptio, impetratio. Ḥit. 4. 3. 2) lucrum. N. 12. 132. Bʻ. 2. 38. (V. *labʻ* et cf. slav. *lovŭ* captura.)

लालस *lâlasa* (a *lâlas* [intens. rad. *las*] s. *a*) desiderans. In. 5. 1. N. 12. 84. 124. 13. 1.

लाला *lâlâ* f. saliva. Ritu-S. 1. 5.

लावण्य *lâvaṇya* n. (a *lavaṇa* sal, s. *ya*) 1) salsitudo. 2) pulchritudo, venustas. Ḥit. 31. 20. 63. 15.

लिख् *likʻ* 1. 6. par. 1) sacrificare, leviter incidere, radere, scalpere (v. compp. c. *ut*, *pra*, *vi*). Ḥit. 43. 15: *kâkaś ća tasyô 'pari ćańćvâ kimapi likʻatu.* Tangere. Bʻaṭṭ. 15. 22: *mûrdʻnâ divam ivâ 'lêkʻît* (schol. Bʻ. *spr̥śṭavân*; v. praef. *ut*). 2) scribere. Ḥit. 4. 4: *mitralâbʻaḣ ... likʻyatê.* 3) delineare, pingere. Maḥ. 2. 731: *yô mâm bʻaktyâ likʻêt kuḍyê.* (Huc trahi posset lat. *ri-ma*, cf. *rêkʻâ* pro *lêkʻâ*.)

c. *abʻi* scribere. Ur. 24. 12: *abʻilikʻya.*

c. *â* delineare, pingere. Sâ. 2. 13: *ćitrê spićâ "likʻaty aśvân.*

c. *ut* scarificare, radere. Maḥ. 3. 374: *ćaraṇênô 'llikʻan maḥîm.* Tangere. N. 12. 53: *kʻam ullikʻadbʻiḣ ... śr̥ṅgaśatâiḣ.*

c. *pra* scarificare, radere. Man. 4. 55: *na ... pralikʻêd bʻûmim.*

c. *vi* id. A. 3. 19: *pr̥tʻivîṅ vilikʻaṅś ćaraṇâiḣ*; Ragʻ. 6. 15: *pâdêna ḥâimaṅ vililêkʻa pîṭʻam.*

लिङ्ख् *liṅkʻ* 1. par. (scribitur *likʻ*, gramm. 110[a]) ire; v. *rakʻ*.

1. लिङ्ग् *liṅg* 1. par. (*gatâu*; scribitur *lig*, gr. 110[a]) ire; v. *rakʻ*.

c. *â* amplecti. Ḥit. 42. 9: *nirdayam âliṅgya.* — âtm. R. Schl. II. 64. 30: *kin nu nâ "liṅgasê.*

c. *â* praef. *prati* vicissim amplecti. Mr̥. 176. 13.

c. *â* praef. *sam* amplecti. Ḥ. 4. 20. Br. 2. 36.

2. लिङ्ग् *liṅg* 10. par. (*ćitrîkaraṇê* K. *ćitrê* V.; scribitur *lig*, gr. 110[a]) pingere. Cf. *likʻ*.

लिङ्ग *liṅga* n. (r. *liṅg* s. *a*) 1) signum, indicium. N. 5. 14. Bʻ. 14. 21. 2) penis. 3) phallus.

लिप् *lip* 6. par. âtm. *limpâmi*, *limpê* (gr. 300) ungere, oblinere, contaminare, polluere. Bʻaṭṭ. 19. 11: *ramyâir limpêta* (schol. *vilêpsyatʻa*) *varṇakâiḣ*;

Hosted by Google

Ḥit. 21. 14: *mâṅsâsṛgliptâny asćîni.* Trop. Bʻ. 4. 14: *na mâṅ karmâṇi limpanti*; 5. 10: *lipyatê na sa pâpêna.* (Cf. gr. λίπος, λιπάζω, ἀ-λείφω, lat. *li-no*, *li-mus*, *de-libuo*, lit. *pri-lip-ti* adhaerere, ankleben, praes. *pri-limpù* = प्रलिम्पामि *pralimpâmi*; slav. *lêp-i-ti* glutinare; hib. *laib*, *laibe* „mire, dirt, clay"; germ. vet. *lîm* gluten; Pottius 1. 258 huc trahit goth. *salbôn* [*sa-lbôn*], nostrum *salben*, ita ut *sa* respondeat praep. *sam* vel *sa* et *lb* radici *lip.*)

c. *anu* i. q. simpl. Ḥit. 42. 1: *râgaputrêṇa snâtânuliptêna*; N. 16. 13: *malapaṅkânuliptâṅgîm.*

c. *ava*: *avalipta* vanus, fastuosus, superbus. Br. 1. 11. 19.

c. *â* i. q. simpl. Maḥ. 2. 2624.

c. *upa* id. Maḥ. 2. 2625: *pâṅśûpaliptasarvâṅgaḥ*; Bʻ. 13. 32. — Caus. oblinendum curare. Man. 3. 206.

c. *vi* i. q. simpl. Ḥit. 128. 12.

c. *sam* caus. ungere. Maḥ. 1. 4950: *ćandanêna ... samalêpayan.*

लिप्स् *lips* desid. rad. *labʻ* (gr. 490).

1. लिश् *liś* 6. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire.

2. लिश् *liś* 4. par. (*alpîbʻâvê* K. *tâućyê* V.) parvum, exiguum esse; v. *lêśa.* (Benfey huc trahit gr. ὀλίγος, lit. *lêsas* macer; cf. boruss. vet. *likuts* parvus; v. *lêśa.*)

लिह् *liḥ* 2. par. âtm. lingere, lambere (*lêḍʻi*, *līḍʻê*, v. gr. 102). Ḥit. 28. 13: *asći nirdaśanaḥ śvê 'va ǵiḥvayâ lêḍʻi.* — Intens. *lêliḥ*, *lêliḥya.* Maḥ. 3. 10394: *lêliḥaǵǵiḥvayâ*; A. 10. 43: *lêliḥânâir mahânâgâiḥ*; Bʻ. 11. 30: *lêliḥyasê ... lôkân samagrân vadanâir ǵvaladbʻiḥ.* — In dial. vêd. *riḥ* pro *liḥ*, Ṛgv. 22. 14: *payô viprâ riḥanti.* (Cf. gr. ΛΙΧ, λείχω, λίχνος, λιχανός; hib. *lighim*, *im-lighim* „I lick"; lat. *lingo*; goth. *laigô* lingo = scr. caus. *lêḥáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; lit. *laiżau* lingo, *lieżuwis* lingua; slav. *ob-liṣ-a-ti* lingere.)

c. *ava* i. q. simpl. Dr. 6. 21: *purâ sômô sdʻvaragô svaliḥyatê śunâ*; Maḥ. 1. 667.

c. *â* id. Ragʻ. 2. 37: *sênânyam âlîḍʻam ivâ 'surâstrâiḥ.*

c. *pari* circumlambere, part. perf. pass. *parilîḍʻa.* R. Schl. II. 61. 16.

c. *sam* i. q. simpl. Maḥ. 3. 10653.

c. *sam* praef. *pari* circumlambere. Maḥ. 3. 11500: *bʻîmaḥ sṛkkaṇî parisaṅliḥan.*

1. ली *lî* 1. par. (*dravîkaraṇê* K. *drâvaṇê* V.) liquefacere, solvere. *lînâ* solutus, dirutus, exstinctus. Râm. ed. Ser. II. 46. 10: *lînapuśkarapatra.* (Cf. 1. *rî*, lit. *ly-ti* pluere, *lyj-a* pluit [*y* = *i*], *ly-tus* pluvia; slav. *li-ja-ti* fundere; hib. *leaghaim* „I melt, thaw, dissolve" = scr. *lâyâmi* cum *gh* pro *y*; *leaghan* „liquor"; lat. *liqueo*, *liquo.*)

c. *â* pass. dissolvi, tabescere. N. 11. 14: *muḥur âlîyatê bʻîtâ.*

c. *pra* pass. dissolvi, perire, evanescere, mori. Bʻ. 8. 18: *râtryâgamê pralayantê*; Man. 4. 240: *êkaḥ praǵâyatê ǵantur êkaḥ pralîyatê* (schol. *mriyatê*); *pralîna* mortuus. Bʻ. 14. 15.

c. *vi* pass. id. v. sq.

c. *vi* praef. *pra* pass. id. Bʻ. 4. 23: *karma samagram pravilîyatê*; Maḥ. 1. 6462: *pʻênavat pravilîyatê.*

c. *sam* v. 2. *lî.*

2. ली *lî* 9. par. 4. âtm. *linâmi* (gr. 345[a]) adhaerere, inhaerere, insidere (secundum K. et V. amplecti, *ślêśaṇê* K. *ślisi* V.; cf. *liṅg*). — *lînâ* adjunctus, adhaerens, insidens, morans. Bʻatt. 2. 19: *na paṅkaǵan tad yad alînaśaṭpadam*; Ragʻ. 9. 65: *kuṅgalînân ... siṅhân*; Maḥ. 1. 4310. 4314: *dadṛśus tatra* (*âśramê*) *lînâṅs tâṅś ćaurân.*

c. *abʻi* incumbere, inniti, c. acc. Mêgʻ. 37: *bʻuǵataruvanam ... abʻilînaḥ.*

c. *ni* 1) considere, c. acc. vel loc. Maḥ. 3. 10560: *ûruṅ râǵṅaḥ, samâsâdya, kapôtaḥ śyênaǵâd bʻayât ... nililyê*; Bʻatt. 14. 76: *nililyê mûrdʻni gṛdʻrô 'sya.* — *nilîna* insidens. Bʻatt. 2. 5: *puś-*

pâili ... nilînabʿṛṅgâili Incessus, habitatus. R. Schl. II. 46. 3: *aranyâni ... nilînâni mṛgadviǵâili.* — *nilîyamâna* sedens. Ur. 86. 4 infr.: *âśramapâdapaśikʿarê nilîyamânali.* 2) procidere, procumbere. Maḥ. 3. 11109: *nililyur vanavâsinali samutpêtuli kʿagâs trastâli*; 10975: *bʿîtâ vâyôr nililyirê*; A. 6. 13: *vitrêsuśća nililyuśća bʿûtâni* (sic legendum pro *vililyuśća*).

c. *ni* praef. *sam* sedere. Maḥ. 3. 13654: *upariśṭâćća vṛkśasya valâkâ sannyalîyata.*

c. *sam* morari, versari. Su. 2. 20: *sanlînam api durgêśu ninyatur yamasâdanam.*

लीढ *lîḍʿá* v. *lih* (gr. 102).

लीला *lîlâ* f. 1) ludus, praesertim feminarum amore captarum. Mêgʿ. 36. 66. Śṛṅgara-T. 1. 8. 9. 2) derisus. R. Schl. I. 62. 13.

लुञ्च् *luńć* 1. par. evellere. Bʿaṭṭ. 14. 59: *kêśân luluńća.* (Cf. *rup*, *lup*; slav. *luć-i-ti* separare; goth. *raupja* evello, nostrum *raufe.*)

c. *ava* id. Maḥ. 3. 10760: *avaluńćya ǵaṭâm êkâm*; 10761: *avaluńćya parâm.*

c. *vi* id. Bʿaṭṭ 18. 38.

लुञ्ज् *luńǵ* 10. par. (scribitur *luć*, gr. 110[a]) i. q. *2. lańǵ.*

1. लुट् *luṭ* 1. et 4. par. se volutare. Bʿaṭṭ. 3. 32: *luṭyan saśôkô bʿuvi*; 18. 11: *bʿûmâu luṭyanti*; v. *luṭʿ.*

2. लुट् *luṭ* 1. âtm. i. q. 1. *ruṭ.*

3. लुट् *luṭ* 10. par. (*bʿâśârtʿê* K. *bʿâśê* V.) loqui. Cf. 2. *raṭ*, *raṭʿ.*

1. लुठ् *luṭʿ* 6. par. se volutare. Ḥit. 123. 18: *patitali pṛtʿivîtalê lulôṭʿa*; 55. 11: *maṇir luṭʿati pâdêśu.* (V. 1. *luṭ* et cf. hib. *liuth* „I move, I hasten".)

2. लुठ् *luṭʿ* 1. par. (*upagʿâtê* K. *pratîgʿâtê* V.) ferire, occidere, perturbare; arcere, avertere. Cf. *ruṭʿ.*

3. लुठ् *luṭʿ* 1. âtm. (*pratîgʿâtê*) arcere, avertere. Cf. *ruṭʿ.*

4. लुठ् *luṭʿ* 10. par. furari. Cf. *lunṭ*, *lunṭʿ*, *lunḍ.*

1. लुड् *luḍ* 1. par. agitare, perturbare. Caus. id. Maḥ. 1. 2833: *tad vanam ... lôḍayâmâsa duśyantali*; R. Schl. II. 95. 18: *mṛgayûtʿalôḍitâm.* Cf. 1. *luṭ*, 1. *luṭʿ*, *lul.*

c. *â* caus. 1) agitare. Maḥ. 1. 7921: *kâmênâ "lôḍyatê manali.* 2) miscere. R. Schl. II. 48. 24: *viśam pivatâ "lôḍya*; Maḥ. 4. 689: *viśam âlôḍya pâsyâmi*; v. sq.

c. *â* praef. *sam* caus. miscere. Maḥ. 3. 11477: *viśam êtat samâlôḍya prâśitan tvayâ.*

2. लुड् *luḍ* 6. par. (*sanvṛtâu* K. *śliśi* V.) tegere; amplecti.

1. लुण्ट् *lunṭ* 1. par. (*stêyê* K. *ḥnutâu* V.; scribitur *luṭ*, gr. 110[a]) furari. Cf. *runṭ*, *lunḍ*, 4. *luṭʿ.*

2. लुण्ट् *lunṭ* 1. et 10. par. (*stêyê* K. *avaǵńâćâuryê* V.) furari; spernere, despicere; v. 1. *lunṭ.*

लुण्ठ् *lunṭʿ* 1. par. (scribitur *luṭʿ*, gr. 110[a]) i. q. *runṭʿ.*

लुण्ड् *lunḍ* 10. par. (*ćâuryê*) furari; v. 1. *lunṭ.*

लुण्थ् *lunṭʿ* 1. par. (*ḥinsâsanklêśayôli*; scribitur *luṭʿ*, gr. 110[a]) ferire, laedere, occidere; dolore afficere.

1. लुप् *lup* 6. par. âtm. *lumpấmi*, *lumpế* (gr. 300). Findere, rumpere, interrumpere, irrumpere, conturbare, perdere, destruere. Maḥ. 1. 5560: *lôkân viśvâsayitvâi 'va tatô lumpêd yatʿâ vṛkali*; Ḥit. 113. 3: *svâminan lôptum iććâmi*; Man. 2. 189: *tasya vratan na lupyatê*; 9. 211: *tasya bʿâgô na lupyatê*; Br. 2. 15: *bâlê 'ssmin anâtʿê ... sarvatô luptê*; Bʿ. 1. 42. — Caus. laedere, violare, turbare. Man. 8. 16: *dʿarman na lôpayêt*; R. Schl. II. 35. 9. — Cum abl. avertere. Ragʿ. 12. 9: *satyâd gurum alôpayan.* (Cf. lat. *rumpo*, *ruptus* = scr. *luptás*; lit. *lupù* glubo, cutem, pellem detraho; russ. *luplju* id., polon. *łup-a-ć* scindere, *łupież* praeda, rapina [v. *lôptra*]; slav. *lom-i-ti* frangere; goth. *raubô* rapio, *raupja* evello [v. *luńć*] = scr. caus. *rôpáyâmi*; fortasse etiam lat. *rapio* ad caus. referendum est, abjecto

Hosted by Google

posteriore diphthongi *ô* elemento, v. tamen *grah* et *râ*; gr. λέπω; hib. *reubaim* „I tear, lacerate", *reuban* „plundering, destroying, robbery"; *lomaim* „I sheer, shave, make bare" = scr. *lumpâ'mi* ejecto *p*.)

c. *ava* irrumpere. Man. 7. 106: *vṛkavaććâ 'valumpêta*.

c. *pra* disturbare, destruere. Mah. 1. 7750: *brâhmaṇasya ... havir d'vâṅkśâiḱ pralupyatê*.

c. *pra* praef. *vi* perturbare, disturbare, destruere. Man. 3. 225: *tad (annam) vipralumpanty asurâḱ*.

c. *vi* id. Man. 3. 204: *rakśâṅsi hi vilumpanti śrâdd'am ârakśavarǵitam*; R. Schl. I. 20. 3: *tasya yaǵńô hi rakśôb'is tadâ vilulupê*; II. 64. 63: *smṛtir mama vilupyatê*. — Caus. id. Mah. 1. 7752. Exstinguere. Mah. 1. 5233: *têna (vâyunâ) tatra pradîpaḱ sa dîpyamânô vilôpitaḱ*.

2. लुप् *lup* 4. par. i. q. *rup* 4. par.

लुब्ध *lubd'a* v. *lub'* (gr. 83).

लुब्धक *lubd'aka* m. (a praec. s. *ka*) venator. N. 11. 33.

1. लुभ् *lub'* 4. par. cupere, desiderare. *lubd'a* cupidus, avidus. Hit. 10. 2: *taṇḍulakaṇalubd'ân kapôtân*; B'. 18. 27. — Caus. pellicere, excitare. R. Schl. I. 64. 8: *lôb'ayâmâsa lalitâ viśvâmitram*; 12: *yan mâm lôb'ayasê ramb'ê*. (Cf. lit. *lûbju* appeto, concupisco, praesertim nuptias; slav. *liub-i-ti* amare; germ. vet. *liubiu* amo = scr. caus. *lôb'ayâmi*, *liub* carus, dilectus, *liubi* amor; lat. *lubet*, *libet*, *libido*.)

c. *pra* i. q. simpl. Man. 9. 20: *pralulub'ê*. Caus. pellicere. Su. 1. 12: *ratnâiḱ pralôb'ayâmâsuḱ strîb'iśćô 'b'âu*.

c. *vi* caus. pellicere, excitare. Rag'. 19. 10: *aṅganâs tam ad'ikaṅ vyalôb'ayan*. Concitare in iram; Dr. 4. 24: *vilôb'ayâmâsa paraṅ vâkyâir vâkyâni yôǵatî*. Delectare. R. Schl. II. 94. 1: *svańća ćittaṅ vilôb'ayan*.

2. लुभ् *lub'* 6. par. perturbare. Part. perf. pass. *lub'itá*. Cf. *lup*.

c. *vi* id. B'att. 9. 40: *vilub'itaṅ vâtâiḱ kêśaram*.

लुम्ब् *lumb* 1. et 10. par. (*ardanê*; scribitur *lub*) vexare.

लुल् *lul* 1. par. agitare, perturbare. R. Schl. II. 42. 29: *bab'ûva lulitam manaḱ*; 65. 18: *śôkâśrululitânanâ*. Cf. *luḍ*.

लुष् *luś* 1. par. (*stêyê* V.) furari. Cf. *lûś*, *muś*.

लुह् *luh* 1. par. (*gârd'yê*) desiderare, appetere. (Cf. 1. *lub'* et v. gr. 104.)

लू *lû* 9. par. âtm. *lunâ'mi*, *lunê'* (v. gr. 345) findere, abscindere, desecare, evellere. Rag'. 3. 59: *patatriṇâ śarâsanaǵyâm alunât*; Dr. 5. 6: *siṅhasya pakśmâṇi muk'âl lunâsi*; B'att. 9. 80: *nâsâm ... lulâva*. — Part. perf. pass. *lûná*. R. Schl. I. 55. 10: *lûnapakśa iva dviǵaḱ*. (Cf. *lup*, gr. λύω, lat. *so-lvo*, *so-lû-tum* = scr. *saṅlû*; goth. *LUS* [*fra-liusa* perdo, laus, lusum] adjectâ sibilante; *lausja* solvo; lit. *láuju* desino, cesso = scr. caus. *lâvâyâmi*; slav. *rv-a-ti* evellere, *runo*, gen. *runes-e* vellus, v. Miklosich p. 75; *ruś-i-ti* evertere.)

लून *lûná* v. *lû*.

लूष् *lûś* 10. par. (*vad'ê stêyê* V.) occidere; furari. Cf. *luś*, *muś*, *lû*.

लेख *lêk'a* n. (r. *lik'* s. *a*) epistola. Ur. 24. 5 infr.

लेखा *lêk'â* f. (r. *lik'* s. *a* in fem.) linea, virga. In. 5. 15.

लेप् *lêp* 1. âtm. (*gamanê*) ire.

लेप *lêpa* m. (r. *lip* s. *a*) unguentum.

लेपन *lêpana* n. (r. *lip* s. *ana*) id. Lass. 11. 2.

लेश *lêśa* m. (r. *liś* s. *a*) particula, res minuta, parva. Am. (= *lava* q. v.) in fine compp. Mêg'. 105: *aśrulêśâḱ*. (Vid. *liś*.)

लोक् *lôk* 1. âtm. videre. 10. par. (*b'âśârt'ê* K. *dîptâu* V.) loqui; splendere. (Cf. *lôć*, *ruć*, lit. *laukiu* exspecto; lett. *lûk-ô-t* [*luhkoht*] videre; germ. vet. *lôgên*, *luogên* videre; angl. *look*; v. *ruć*.)

c. *ava* 1. âtm. et 10. par. videre, conspicere, aspicere, intueri. Hit. 10. 1: *tâṅs taṇḍulakaṇân avalôkayâmâsa*;

Hosted by Google

85. 15: *ûrdʿvam avalôkatê*; 22. 2: *mṛgam anâgatam avalôkya*; 120. 16: *ćakravâkasadṛśaśća mantrî na kvâ 'py avalôkyatê.*

c. *ava* praef. *sam* 10. par. inspicere, perlustrare. Ḥit. 106. 1: *yôdʿân samavalôkayêt.*

c. *â* 1. âtm. et 10. par. intueri, aspicere, inspicere, conspicere, spectare, contemplari. N. 9. 5: *puškaram âlôkya*; Dr. 1. 14: *mâm êvâ ''lôkya sundarî bʿagêt*; Ragʿ. 14. 29: *âlôkayišyan muditâm ayôdʿyâm prâsâdam ... ârurôḥa*; Bʿaṭṭ. 2. 24: *âlulôkê ... tapôvanam*; Maḥ. 3. 11024: *vanâny upavanânića âlôkayantas tê ǵagmuḥ.*

c. *â* praef. *sam* id. Maḥ. 2. 775. 3. 16850.

c. *vi* 1) videre, conspicere, spectare, contemplari. Ragʿ. 2. 11: *asya ... vilôkayantyô vapuḥ ... hariṇyaḥ.* 10. âtm. R. Schl. I. 44. 19: *vyalôkayanta tê tatra gaganâd gâṅ gatân nadîm.* 2) ultra aliquid prospicere. Man. 8. 239: *vṛtin tatra prakurvîta yâm uštrô na vilôkayêt.*

c. *vi* praef. *pra* prospicere. R. Schl. I. 9. 59: *sarvataḥ pravilôkayan.*

लोक *lôka* m. (r. *lôk* s. *a*) 1) mundus. In. 1. 14. Ḥ. 1. 36. Br. 1. 14. Su. 1. 25. 2) in plur. vel initio comp. homines. Lass. 1. 2. 12. 13. (Cf. lat. *locus*, lit. *laukas* campus.)

लोच् *lôć* 1. âtm. videre. 10. par. (*bʿâśârtʿê* K. *bʿâsê* V.) loqui; lucere. (Cf. *lôk* unde *lôć* mutatâ gutt. in lab.)

c. *â* 1) videre, conspicere. Maḥ. 2. 617: *âlôćya girimukʿyan tam.* 2) considerare, reputare, cogitare. Ḥit. 10. 10: *lôbʿâkṛšṭêna kênaćit pânʿênâ ''lôćitam*; 14. 17 et 91. 19: *ity âlôćya.*

लोचन *lôʿćana* n. (r. *lôć* s. *ana*) oculus. Mêgʿ. 28. Ragʿ. 3. 41. Ḥ. 2. 36.

लोट् *lôṭ* 1. par. (*unmâdê*) mente captum esse; v. *lôḍ*, *lâuḍ.*

लोड् *lôḍ* 1. par. i. q. *lôṭ.*

लोध्र *lôdʿra* m. (pro *rôdʿra*, a primitivâ formâ radicis *ruh* crescere q. v. suff. *ra*) nomen arboris. N. 12. 4.

लोप्त्र *lôptra* n. (r. *lup* s. *tra*) raptum, rapina. Maḥ. 1. 4309.

लोभ *lôbʿa* m. (r. *lubʿ* cupere, s. *a*) cupiditas, aviditas. Dr. 7. 13. A. 4. 49.

लोभनीय *lôbʿanîya* (r. *lubʿ* s. *anîya*) desiderandus, v. sq.

लोभनीयतमाकृति *lôbʿanîyatamâkṛti* (Baḥ. e *lôbʿanîyatama* maxime desiderandus, amoenissimus et *âʿkṛti* forma) amoenissimam formam habens. In. 5. 14.

लोमन् *lôʿman* n. (pro *rôʿman* q. v., *r* mutato in *l*) corporis pilus.

लोमहर्षण *lômaharśaṇa* (Baḥ. ex praec. et *harśaṇa* erectio) corporis pilorum erectionem efficiens, terribilis. A. 3. 21.

लोल *lôla* (r. *lul* s. *a*) 1) tremulus. Mêgʿ. 28. 2) cupidus. Mêgʿ. 101 c. infin.; v. *lâulya.*

लोष्ट् *lôšṭ* 1. âtm. (*saṅgʿâtê* K. *saṅhatâu* V.; fortasse denom. a *lôšṭá*) coacervare.

लोष्ट *lôšṭá* m. n. (v. *lôšṭ*) gleba.

लोष्टु *lôšṭu* id.

लोह *lôha* m. n. (pro *rôha* sicut *lôʿhita* pro *rôʿhita* q. v.) ferrum (a colore).

लोहकार *lôhakâra* m. (e praec. et *kâra* faciens, factor) faber ferrarius.

लोहित *lôʿhita* (pro *rôʿhita* q. v.) ruber. Ḥ. 3. 2.

लोहिताक्ष *lôhitâkśa* (Baḥ. ex praec. et *akśa* q. v. oculus) rubros oculos habens. Ḥ. 3. 2.

लोहिताङ्ग *lôhitâṅga* m. (Baḥ. e *lôʿhita* et *âṅga*) planeta Mercurius. Am.

लोहितेक्षण *lôhitêkśaṇa* (Baḥ. e *lôʿhita* ruber et *îkśaṇa* q. v. oculus) i. q. *lôhitâkśa.*

लौकिक *lâukika* (a *lôka* s. *ika*) 1) mundanus. 2) humanus.

लौड् *lâuḍ* 1. par. i. q. *lôḍ*, *lôṭ.*

लौल्य *lâulya* n. (a *lôla* s. *ya*) desiderium, cupiditas, aviditas. Ḥit. 113. 18.

ल्पी *lpî* (*lyî*?) 9. par. i. q. *lî* 9. par.

Hosted by Google

व v.

वंश *vanśa* m. 1) arundo. In. 1. 8. 2) turba, multitudo. Dr. 8. 5. 3) stirps, gens, familia. In. 5. 41. 43. (Cf. goth. *raus*, them. *rausa*, arundo, mutato *v* in *r*, *n* in *u*, v. gr. comp. 20; germ. vet. *rôr*.)

1. वंह् *vanh* v. *banh*.

2. वंह् *vanh* 10. par. (*dyutâu*; scribitur *vah*, gr. 110[a]) splendere.

वक *vaka* m. grus.

वकुल *vakulá* m. nomen plantae (Wils.: mimusops elengi). N. 12. 40.

वक्क् *vakk* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Cf. *vaśk*, *vask*, *vaṅk*, *vak'*, *vaṅk'*, *vaṅg*, *valg*.

वक्तार् -तृ *vaktấr -tṛ́* (r. *vać* s. *târ tṛ*) 1) subst. orator. Hit. 70. 9. 2) adj. eloquens. In. 4. 12. Dr. 7. 17.

वक्त्र *vaktrá* n. (r. *vać* s. *tra*) 1) os. 2) vultus. N. 21. 9. 24. 4. (Fortasse lat. *latrare* e *vactrare*, v. gr. comp. 20.)

वक्र *vakrá* (r. *vaṅk* ejectâ nasali, s. *ra*) curvus, flexuosus. Mêg'. 28. (Cf. lat. *vârus*, hib. *fiar* „crooked, inclined"; „wicked, perverse"; *fiaras* „crookedness"; *fiaraim* „I incline, bend".)

वक्ष् *vakś* 1. par. crescere. Ṛgv. 114. 7: *mâ na ukśantam mâ na ukśitam . . . bad'îh* ne nobis adolescentem, ne nobis adultum occidas. — In praet. redupl. magnum, validum esse. Ṛgv. 81. 5: *ati viśvan vavakśit'a*. — *ukśitá* qui crevit, magnus. Ṛgv. 85. 2. (V. Westerg. et cf. goth. *VAHS*, ṣend. 𐬎𐬑𐬱 *uk'ś* crescere, gr. comp. 109[a]. 2; gr. ἀύξω, αὐξάνω; hib. *fasaim* „I grow, increase", *fasamhuil* adj. „growing, increasing"; lat. *vas-tus* [de *augeo* v. *ûh*]; lit. *augu* cresco, *aukś-tas* altus; fortasse *ûsis* fraxinus a crescendo dictum, servatâ sibilante, ejectâ gutturali.)

वक्षस् *vákśas* n. (r. *vakś* s. *as*) pectus. (Hib. *uchd* „the breast, bosom, lap"; fortasse lat. *pectus* cum *p* pro *v*, et *t* pro *s* sicut in gr. ἄρκτο-ς = scr. *ṛkśá-s*, ex *arkśa-s*, *ursu-s*.)

वख् *vak'*, वङ्ख् *vaṅk'* (scribitur *vak'*, gr. 110[a]) 1. par. ire, se movere. (Cf. *lak'* etc., *rak'* etc., *vakk*, *vaṅk*, *vaṅg*, *vaṅg'*, *valg*; lat. *vacillo*, v. tamen p. 134 *ćal* praef. *vi*; germ. vet. *wankôn*, *wanchôn* vacillare.)

वङ्क् *vaṅk* 1. âtm. (*kâuṭilyê* K. *kâuṭilyê gatâu* V.; scribitur *vak*) tortuose ire; incedere; ire. *vaṅku* tortuose incedens. Ṛgv. 114. 4. (V. *vaṅka*, *vakrá* et cf. lit. *wingis* flexus fluminis, germ. vet. *winkil*, anglo-sax. *vincel* angulus, — gr. ἀγκή, ἄγκος, ἀγκών, ἀγκύλος, ἄγκυρα; lat. *angulus*, nisi pertinent ad *ak* q. v.)

वङ्क *vaṅka* m. (r. *vaṅk* s. *a*) flexus fluminis. (Lit. *wingis* id., v. r. *vaṅk*.)

वङ्क्रि *váṅkri* m. (r. *vaṅk* s. *ri*) costa. Hêm.

वङ्ख् *vaṅk'* v. *vak'*.

वङ्ग् *vaṅg* 1. par. (*gatâu* K. *k'aṅgê* V.) ire; claudicare; v. *vak'*, *vaǵ*.

वङ्ग *vaṅga* n. 1) plumbum. Am. 2) stannum. Hêm. — *vaṅga* m. 1) Bengalia. 2) Bengalensis. Rag'. 4. 36. (Hib. *ban* „copper".)

वङ्घ् *vaṅg'* 1. par. (*gatâu* K. *nindâramb'agavêśu*; scribitur *vag'*) ire; reprehendere; incipere; properare. (V. *vak'*.)

वच् *vać* 2. par. interdum âtm.; secundum grammaticos etiam cl. 1 (anom. v. gr. 318. 381[a]. 414. 435. 457) 1) dicere, loqui, c. acc. pers. et rei. Mah. 3. 14025: *anukûlan tat'â vaćmi*; Up. 75: *upakôśâ vakti sma*; H. 3. 3: *uvâća b'îmasênam idan vaćah*; N. 9. 25: *uvâća damayantî tan nâiśad'an karuṇan vaćah*; Rag'. 3. 43: *avôćad ênam* (v. gramm. 382 annot.); R. Schl. II. 40. 11: *mân râma vakśyasê*. — Pass. c. acc. rei et nom. pers. cui dicitur, et instr. pers. a

quâ dicitur. R. Schl. II. 68. 6: *tyaktaśôkâir idań vâćyaḣ ... b'arataḣ*; Maḥ. 1. 7488: *niḣsańśayań śrêyô vâćyas tvam asi bând'avâiḣ.* Cum nom. rei. Man. 8. 61: *vâćyam ṛtańća tâiḣ.* 2) appellare. Sâ. 2. 13: *ćitrâśva itićô 'ćyatê.* — Caus. 1) *vâćayâmi* efficio ut alqs dicat, proferat, praesertim *svasti vâćayâmi* efficio ut alqs precationem salutis proferat, fausta precetur. R. Schl. II. 25. 28. Maḥ. 1. 6947. 7936. Etiam omisso *svasti* id. B'aṭṭ. 17. 1: *viprân avâćayan* (schol. *svastivâćanań kâritavantaḣ*); Sâ. 1. 25: *ḥutvâ 'gnić vid'ivad viprân vâćayâmâsa*; R. Schl. II. 6. 7: *vâćayâmâsa sa dvigân.* 2) legere (efficere ut litterae loquantur). Ur. 25. 5. Śak. 23. 4. 3) *vâćya* vituperandus. Sâ. 1. 32. 4) i. q. primit. (secundum grammaticos *vać* cl. 10). B'aṭṭ. 6. 46: *kat'anîyam avîvaćat.* — Desid. *vivakś* dicere velle. Śak. 53. 16. (Cf. boruss. vet. *wack* praef. *en* invocare, *en-wackêmai* invocamus, *en-wackê* invocant, *po-wackîsna* proclamatio; germ. vet. *gi-WAG* dicere, narrare, memorare, *giwah-t* mentio, *ga-wahtlîh* memorabilis, celeber, *ga-wahanian* memorare; nostrum *er-wähnen*, v. Graff. 1. 696 sq.; lat. *voco*, quod nititur formâ scr. caus. *vâćâyâmi*, correptâ vocali, v. gramm. comp. 109[a]. 6 et 504; gr. ἘΠ e FEK, mutatâ gutturali in labialem, εἶπον, ἔπος = scr. *vâćas* q. v.; hib. *faighim* „I speak, talk", *faigh* „a prophet", *faighle*, *faighleadh* „words, talk, conversation"; serb. *vik-a-ti* vociferari, 1. pers. praes. *wić-e-m*; slav. *rekuń* dico, 2. pers. *reć-e-śi* = वचसि *vać-a-si*, mutatâ semivocali *v* in *r*, gr. comp. 20; lit. *prá-rakas* propheta, *rêkiù* clamo, vociferor.)

c. *anu* dicere, proferre, recitare. Man. 11. 191: *yêśân dvigânâń sâvitrî nâ 'nûćyatê.*

c. *ab'i* dicere, loqui. Maḥ. 3. 560: *b'îmô sb'yuvâćâi 'nâm ... idań vaćaḣ.*

c. *nis* edicere, effari, profiteri. Sâ. 6. 35: *satyan nirućyatâm.*

c. *pra* dicere, loqui, c. dat. vel gen. pers. In. 5. 22: *tat tê sarvam pravakśyâmi*; Br. 2. 6: *yam (d'armam) pravakśyâmy ahan tava*; N. 12. 68: *svâgatan ta iti prôktâ tâiḣ sarvâis tâpasâiśća sâ.* Appellare. Man. 1. 10: *âpô nârâ iti prôktâḣ.*

c. *pra* praef. *sam* id. Maḥ. 2. 488: *tat tê 'han sampravakśyâmi mâḥâtmyam.*

c. *prati* respondere. N. 6. 7: *pratyûćus tê divâukasaḣ*; R. Schl. II. 68. 1: *pratyuvâća ḥa ... brâḥmaṇâńs tân idań vaćaḣ.*

c. *sam* i. q. simpl. P. 3: *tań samavôćatâm.*

वचन *vaćana* n. (r. *vać* s. *ana*) 1) sermo. 2) jussus. N. 16. 28.

वचस् *vâćas* n. (r. *vać* s. *as*) sermo. N. 20. 28. In. 4. 5. (Gr. ἔπος, cujus ς ad thema pertinet, v. gr. comp. 128.)

1. वज् *vag* 1. par. (*gatâu*) ire. (Cf. *vańg*, lat. *vagor.*)

2. वज् *vag* 10. par. *vâgâyâmi* (*sańskṛtâu gatâu* V.) ornare; ire, se movere.

वज्र *vágra* m. n. 1) fulmen. In. 3. 4. 2) adamas.

वज्रधर *vagrad'ará* m. (qui fulmen tenet, e *vágra* fulmen et *d'ara* qui tenet) cognomen Indri. In. 2. 25.

वज्रपाणि *vagrapâṇi* m. (fulmen in manu habens, Baḥ. e *vágra* et *pâṇí* manus) id.

वज्रिन् *vagrín* m. (a *vágra* s. *in*) id. Ur. 5. 13.

1. वञ्च् *vańć* 1. par. ire, adire. B'aṭṭ. 14. 74: *vavańćur âḥavakśitim.* Transgredi. B'aṭṭ. 7. 106: *vańćitvâ 'mbaran dûram* (schol. *atikramya*). Cf. *vańk.*

2. वञ्च् *vańć* 10. âtm. decipere, fallere. R. Schl. II. 37. 21: *vańćayitvâ tu râgânam*; Rag'. 12. 53: *rakśasâ mṛgarûpêṇa vańćayitvâ sa râg'avâu*; B'aṭṭ. 8. 43: *avańćayata mâyâḣ svamâyâb'ir naradviśâm*; Ḥit. 120. 20: *vańćyatê d'ûrtâiḣ.* — Part. praes. par. Maḥ. 1. 5794: *tańća pâpań suyôd'anań vańćayadb'iḣ.* (Cf. *vańk*, *vakrá.*)

c. *pari* i. q. simpl. Ḥit. 129. 19: *parivańćitaḣ* deceptus.

Hosted by Google

वञ्चक *vańćaka* m. (r. *vańć* s. *aka*) fraudator. Lass. 87. 11.

वञ्चन *vańćana* n. (r. *vańć* s. *ana*) actio decipiendi. Dr. 6. 24.

1. वट् *vaṭ* 1. par. (*paribʿâśaṇê* K. *uktâu* V.) loqui, dicere. Cf. *vad*, 2. *paṭ*, *paṭʿ*.

2. वट् *vaṭ* 1. par. (*vêśṭanê* K. *vêśṭê* V.) circumdare, sepire (v. *vâṭa*, *vâṭikâ*), vestire; v. sq. et cf. 3. *paṭ*.

3. वट् *vaṭ* 10. par. (*granṭʿê vibʿâgânê* K. *vêśṭê bʿâgê* V.) jungere, nectere, serere; dividere, distribuere; circumdare, vestire. Cf. *vaṇṭ* et 3. *paṭ*.

वट *vaṭa* m. ficus Indica.

वटारक *vaṭâraka* m. funis genus. M. 30. (Maḥ. 3. 12776.) Scribitur etiam *varâṭaka* et *vaṭâkara* (v. Colebr. Am. p. 244).

वटारकमय *vaṭârakamáya* adj. (a praec. s. *maya*) vaṭâracicus. M. 39.

वठ् *vaṭʿ* 1. par. (*sṭʿâulyê*) magnum, crassum esse (scribitur etiam *baṭʿ*).

वडभि *vaḍabʿi* f. contignatio tecti. Ur. 37. 6. Mêgʿ. 39.

वडभी *vaḍabʿî* f. id.

वडवा *vaḍavâ* f. equa. Am.

वण् *vaṇ* 1. par. i. q. *baṇ*.

वणिज् *vaṇiǵ* v. *baṇiǵ*.

वण्ट् *vaṇṭ* 1. et 10. par. dividere, distribuere (scribitur etiam *baṇṭ*).

वण्ठ् *vaṇṭʿ* 1. âtm. (*êkaćarê* V.; scribitur etiam *vaṭʿ*) solum ire.

1. वण्ड् *vaṇḍ* 1. âtm. (*vêśṭanê* K. *vêśṭê vibʿâgê* V.; scribitur *vaḍ*, gr. 110[a]) circumdare, vestire; dividere, distribuere. Vid. 2. et 3. *vaṭ*, *vaṇṭ*.

2. वण्ड् *vaṇḍ* 10. par. (*vibʿâgê*; scribitur *vaḍ*, gr. 110[a]) dividere, distribuere. Cf. 3. *vaṭ*, *vaṇṭ*.

वत् *vat* adv. sicut, in fine compositorum. In. 1. 24. 5. 47. Ḥ. 1. 36.

वत *vata* interj. heu! eheu! N. 11. 10. 19. 5. Sâ. 2. 11; fere semper sequitur interjectionem *aḥô*.

वत्स *vatsá* m. 1) proles, natus, filius. Sâ. 2. 9 in fine comp. Baḥ. 2) vitulus, v. sq. 3) in allocutione: carus, dilectus, amicus. Lass. 40. 10. 73. 10. 18. (V. *vatsalá* et cf. lat. *vitulus.*)

वत्सबन्धा *vatsabandʿâ* adj. f. (vituli nexum habens, e *vatsá* et *bandʿá* nexus, vinculum) magno vituli desiderio capta. Br. 1. 12. (Cf. *vatsakâmâ* apud Wils.)

वत्सर *vatsará* m. (fortasse e *vat*, quod hac in compositione similiter significare videtur, et *sara* iens, v. *samâ*) annus. Am. (Cf. lit. *wásara* aestas; pers. بهار *behâr* ver; gr. ἔαρ e ϝέσαρ, ἔτος e ϝετσος; lat. *vêr*, *vetus*; respiciatur scr. indeclin. *parút* anno praeterito [e *para* alius et *ut* e *vat*] cui respondet gr. πέρυσι.)

वत्सल *vātsalá* (a *vatsá* s. *la*) amans, amicus, praesertim in fine compp. Ḥ. 1. 28: *bʿrâtṛvatsala*; Sâ. 2. 14: *pitṛvatsala*; N. 12. 78: *dviǵâtiǵanavatsalaḣ*.

वत्स्यामि *vátsyâmi* v. euph. r. 100. *a.*

1. वद् *vad* 1. par. âtm. (de correptâ formâ *ud* v. gr. 414. 457. 546) dicere, loqui. In. 5. 37: *yan mâń vadasi*; N. 12. 74: *vada satyam*; 17. 39: *prativâkyań vadasva*; Bʿ. 2. 36: *vadiśyanti*; Sâ. 4. 7: *vaćanań yuktam asmadvidʿô vadêt*; Man. 8. 9: *mâ sma ... anṛtań vadîḣ* (ut videtur, metri causâ pro *vâdîḣ*, v. gr. 364); Ragʿ. 3. 25: *uditań vaćaḣ* (v. gr. 546). 2) clamare, vociferari. Dr. 6. 3: *mṛgâ dviǵâḣ krûram imê vadanti*; 6. 7: *vadati ... śâlavṛkaḣ.* — Caus. *vâdáyâmi*, *vâdáyê* facio ut sonet. Man. 4. 64: *na vâditrâṇi vâdayêt*; Dêv. 2. 54: *avâdayanta paṭahân gaṇâḣ śańkʿâńs taṭʿâ 'parê mṛdańgâńśća taṭʿâi 'vâ 'nyê*; In. 5. 27: *vîṇâsu vâdyamânâsu gandʿarvâiḣ.* (Lit. *wadinu* voco; slav. *vad-i-ti* reprehendere; hib. *feadaim* „I relate, say"; fortasse *luadhaim* „I mention, speak, hint", *raidim* „I say, relate"; mutatis semivocalibus *v*, *r*, *l*,

Hosted by Google

v. gr. comp. 20; cambro-brit. *gwed* verbum; goth. *raṣ-da* sermo, nisi pertinet ad *raṭʿ* q. v.; germ. vet. *var-wâzu* maledico, v. gr. comp. 87; gr. ὕδω, ὑδέω, ὕδης [cf. correptam formam *ud*]; fortasse lat. *vas*, *vad-is* a dicendo dictum; sicut nos dicimus gut sagen; fortasse etiam lit. *laidoju* „ich bürge, sage gut" huc pertinet, mutato *w* in *l*; fortasse lat. *suâdeo* dissolvendum est in *s-vâdeo* = scr. *su* + *vâdáyâmi* cl. 10 vel caus., v. gr. comp. 109[a]. 6.)

c. *anu* imitari alicujus verba, vocem, nachsprechen. Ragʿ. 5. 74: *giran nas tvadprabôdʿaprayuktâm anuvadati śukas tê.*

c. *apa* maledicere, reprehendere, vituperare. Man. 4. 236: *nâ ''rtô 'spy apavadêd viprân* (schol. *nindayêt*). Caus. vel cl. 10. id. Maḥ. 3. 1036: *kšamâ ... paṇḍitâir apavâditâ.*

c. *abʿi* alloqui. Dr. 6. 2: *bʿrâtṝńśća tân abʿyavadad yudʿiṣṭʿiraṅ*; Man. 8. 356. — Caus. i. q. caus. simpl. Maḥ. 3. 14386: *vâditrâṇy abʿivâdayan.* V. 2. *vad.*

c. *â* praef. *sam* i. q. simpl. Maḥ. 3. 16148: *tvadartʿê ḥi samâvadat.*

c. *upa* âtm. blandiri, c. acc. pers. Bʿaṭṭ. 8. 28: *na kańćid upâvadiṣṭa* (schol. Ǵ. *upasântvitavân*; Bʿ. *pralôbʿanavâkyam bʿâśatê sma*).

c. *pari* calumniari. Maḥ. 1. 3079: *parivadann anyâṅs tuṣṭô bʿavati durǵanaṅ*; 3. 14686: *nâ 'pi parivadê śvaśrûm.*

c. *pra* i. q. simpl. N. 22. 21: *tasyâs tat priyam âkʿyânam pravadasva.* — Caus. i. q. caus. simpl. Maḥ. 1. 5356. 5460.

c. *vi* altercari, litigare, c. instr. pers. et loc. rei. Man. 9. 191: *dvâu tu yâu vivadêyâtâm ... striyâ dʿanê*; Ḥit. 87. 19: *śatan dadyân na vivadêt.*

c. *sam* colloqui. Ḥit. 88. 16: *svaćarâiṅ saḥa saṅvadêt.*

c. *sam* praef. *vi* pactum, fidem violare, promissis non stare. Man. 8. 219: *yaṅ ... kṛtvâ satyêna saṅvidaṅ visaṅvadên narô lôbʿât.*

2. वद् *vad* 1. et 10. âtm. (*bʿâśaṇê* K. *vâksandêśayôṅ* V.) dicere, jubere.

c. *abʿi* 10. par. âtm. se inclinare reverentiae causâ, c. acc. In. 5. 20: *abʿivâdayê tvâṅ śirasâ*; Maḥ. 3. 10909: *âkâśagańgâm pâṇḍavâs tê 'bʿyavâdayan*; 10908: *abʿivâdata* (ut videtur, metri causâ pro *abʿivâdayata*); Sâ. 1. 27: *abʿivâdya pituṅ pâdâu*; A. 1. 4. N. 12. 68. 25. 2.

वद *vadá* (r. *vad* s. *a*) dicens, loquens, in fine compp., v. *priyaṅvada.*

वदन *vádana* n. (r. *vad* s. *ana*) os, vultus. N. 2. 2. (Hib. *aodann* „the face", *eudan* „the forehead".)

वदरी *vadarí* f. 1) nomen arboris (Wils. jujube). N. 12. 5. 2) silva (?). M. 3. Maḥ. 3. 1637 (scribitur etiam *badarí*).

वदान्य *vadânya* (r. *vad* s. *ânya*) 1) eloquens. 2) munificus, liberalis. Ḥit. 77. 20.

वध् *vadʿ* par. interdum âtm. (caret tempp. special., scribitur etiam *badʿ*) 1) pulsare, ferire, tundere. Maḥ. 4. 461: *atʿâi 'nâm ... pâtayitvâ padâ 'vadʿît.* 2) occidere. R. Schl. I. 2. 18: *krâuńćamitʿunâd êkam avadʿîṅ*; Maḥ. 1. 4801: *śakrâǵńayâ maḥâbâḥus tân vadʿiṣyati*; 3. 626: *taṅ vadʿiṣyê maḥîtalê.* (Cf. *radʿ*, *vyadʿ*, *vâdʿ*, *bâdʿ*, lat. *laedo* [v. Benary p. 49]; hib. *faethaim* „I kill", *faethadh* „killing", *fesaim* „I kill, destroy", *feadhm* „a battle".)

c. *ni* occidere. Maḥ. 1. 4121. 5472.

वध *vadʿa* m. (r. *vadʿ* s. *a*; scribitur etiam *badʿa*) caedes. Ḥ. 1. 46. 3. 20. Br. 2. 30.

वधू *vadʿû́* f. (scribitur etiam *badʿû́*, fortasse a r. *bandʿ*) 1) femina, etiam animalium femina. Dr. 1. 17. 2) nurus. Sâ. 4. 28. 6. 9. 3) femina affinis, fratria. Su. 4. 15. (Hib. *badhbh* „an ill-inclined woman; a witch, a fary woman".)

वधैषिन् *vadʿâiśin* (e *vadʿa* caedes et *êśin* cupidus) caedendi cupidus. Su. 2. 19.

वध्यता *vadʿyátâ* f. (a *vadʿya* occidendus, s. *tâ*) status ejus, qui occidendus est. N. 9. 8.

Hosted by Google

1. वन् *van* 1. par. (*hiṅsâyâm* K.) ferire, laedere. (V. 3. *van* et cf. *han* e *dᶜan*; hib. *bana* „death"; gr. φένω, φόνος, φονεύς; lat. *fûnus*; v. 4. *van.*)

2. वन् *van* 1. par. (*sambᶜaktâu* K. *sambᶜaktiśabda-yôḣ* V.) colere, venerari, deditum esse, amare; sonare (cf. *svan*). — In dial. vêd. 1) dare. Ṛgv.-V. 47. 1: *indrapânaṅ vô vanêma* (v. Westerg.). Etiam cl. 2. âtm. Ṛgv.-V. 17. 5: *vaṅsva vâryâṇi.* 2) accipere. Ṛgv.-V. 94. 9: *yad îmahi tad vanê-mahi*; Ṛgv. 3. 2. 93. 9. 46. 14. (V. *vanitá* et cf. lat. *veneror*, *Ven-us*; germ. vet. *wini* dilectus, amicus; *winia* dilecta, marita, uxor; *wunna* gaudium, voluptas; fortasse *minna* amor e *winna.*)

3. वन् *van* 8. par. âtm. (*yâćanê*) petere, cupere. — In dial. vêd. 1) id. Ṛgv. 31. 13: *mantram manasâ vanôśi.* 2) praef. *abᶜi* colere (v. 2. *van*). Ṛgv. 51. 2: *abᶜî "m avanvant svabᶜiśṭim ûtayaḣ* „illum colebant fauste aggredientem opitulatores". 3) occidere, perdere (v. 1. *van*). Ṛgv. 121. 9: *vanvaṅ ćuśṇam (vanvan śuśṇam) anantâiḣ pariyâsi va-dᶜâiḣ*; 73. 9: *nṛbᶜir nṝn vîrâir vîrân vanuyâmâ.*

4. वन् *van* 1. et 10. par. *vánâmi*, *vânáyâmi* (*upa-kṛtâu* K. *upakṛtâu śraddᶜâgᶜâtê śabdôpa-tâpayôḣ* V.) juvare; credere; ferire; sonare; vexare. (Vid. 1. et 3. *van* et cf. 2. *tan*; hib. *banaim* = scr. *vánâmi*, *banaighim* = scr. *vânáyâmi* „to waste, to pillage, to plunder"; v. etiam *banadh*, *banaghadh* apud O'Reilly.)

वन *vana* n. 1) silva. Ḥ. 1. 3. 2) aqua. Am.

वनराजि *vanarâǵi* et *-râǵî* f. (e *vana* et *râǵi*, *râǵî* quae hac in compositione regionem significare videntur) silvae regio (?). Dr. 1. 2. Śak. 27. 6 infr.

वनस्पति *vanaspati* m. (e *vana* et *páti* dominus, inserto *s* euphonico) arbor. Ḥ. 1. 11.

वनिता *vanitá* f. (part. pass. rad. *van* amare) femina; uxor. Ur. 37. 10. Mêgᶜ. 8. 33. 59. 65. (Germ. vet. *winia* dilecta, uxor, v. 2. *van*; hib. *ban* „a woman".)

वन्द् *vand* 1. âtm. interdum par. (scribitur *vad*, gr. 110[a]) 1) se inclinare reverentiae causâ, inclinato corpore salutare. Dr. 9. 19: *vavandê ... munim*; A. 1. 5: *vṛkôdarasyâ 'pi vavanda pâdâu*; 2: *yudᶜiśṭᶜiram ... avandata*; Maḥ. 2. 23: *vavandê ćaranâu mûrdᶜnâ ... pitṛśvasuḣ* (v. 2. *vad* praef. *abᶜi*). 2) laudare, celebrare. R. Schl. II. 16. 37: *râ-mam ... vaćôbᶜir agryâiḣ ... vavandirê.* (Fortasse lat. *laus*, *laud-is* mutato *v* in *l*, *n* in *u*, v. gr. comp. 20.)

c. *abᶜi* i. q. simpl. sgnf. 1. R. ed. Ser. I. 28. 34: *râgᶜa-vâv abᶜyavandatâm.*

c. *sam* id. Maḥ. 1. 5420: *tam ... śirasâ samavan-data.*

वन्दि *vándi* et वन्दी *vandí* f. captivus; v. sq.

वन्दिन् *vandín* m. (r. *vand* s. *in*) laudator, praedicator, praeco. Ur. 59. 16.

वन्दीकर् -कृ *vandîkar -kṛ* (e *vandí* et *kar kṛ*, v. gr. 585) capere, rapere. Ur. 2. 5: *vandîkṛtâ vi-budᶜaśatrubᶜiḣ.*

वप् *vap* 1. par. âtm. (*up* gramm. 414. 435. 457. 546) 1) spargere, praesertim semen, seminare. Man. 3. 142: *vîǵam uptvâ*; 9. 36: *yâdṛśan tû 'pyatê vîǵam*; 9. 40: *anyad uptaṅ ǵâtam anyat.* — *akśân vaptum* talos jacere. Maḥ. 2. 2033. 2) texere. (Cf. *vâ* flare, *vê* texere et causalia sicut *dâpáyâmi* a *dâ* et *dê*; *vip*; *vêp*; germ. vet. *WAB* texere [*wibu*, *wab*, *wâbumês*]; gr. ὑφαίνω.)

c. *â* spargere, objicere, offerre. Maḥ. 3. 17341: *varśam âvapatâṅ śrêśṭᶜaḣ, vîǵan nivapatâṅ varam*; 3. 105: *śvabᶜyaśća ... vayôbᶜyaśćâ "vapêd bᶜuvi (annam)*; v. praeff. *ni*, *nis.*

c. *ut* extollere, levare. Ṛgv. 116. 11.

c. *ni* deponere, offerre. Man. 3. 216: *nyupya piṇḍân.*

c. *nis* spargere, effundere, objicere, offerre. Man. 3. 214: *nirvapêd udakam bᶜuvi*; 6. 5: *êtân êva mahâ-yaǵṅân nirvapêt*; 9. 140: *mâtuḣ pratᶜamataḣ*

Hosted by Google

piṇḍan nirvapêt. Omissâ cibum exprimente voce. Man. 3. 92: *śunâńća ... nirvapêd b'uvi.*

c. *pra* i. q. simpl. Dr. 8. 10: *śirâńsi pâdarakśâṇâń vîǵavat pravapan.*

c. *prati* obserere, conserere; trop. ornare. Rag'. 17. 23: *mâulim pratyûpuli padmarâgêṇa.*

वपा *vapâ* f. medulla. R. Schl. I. 13. 39.

वपुष्मन्त् *vapuśmant* (a *vápus* s. *mant mat*, v. euph. r. 101[a]) formosus, pulcher. Su. 3. 17. Sâ. 5. 7.

वपुस् *vápus* n. (r. *vap* s. *us*) corpus, forma, species. N. 13. 52. 19. 28. 24. 42. 26. 30. H. 3. 13.

वभ्र् *vab'r* v. *bab'r.*

वम् *vam* 1. par. vomere. R. Schl. I. 28. 26: *vavâma rud'iram b'ûri*; Dêv. 2. 58: *vêmuśća kêćid rud'iram* (v. gr. 401); Dr. 5. 20: *krôd'avišan vamantâu.* — *vântá* qui vomuit. Man. 5. 144. (Lat. *vomo*, lit. *wémju* id., gr. ἐμέω, germ. vet. *wemmiu* polluo.)

c. *ut* evomere. N. 20. 30: *višam ... muk'ât satatam udvaman.*

वय् *vay* 1. âtm. (*gatâu*) ire.

वयम् *vayám* nos (gr. 241).

वयस् *váyas* n. (r. *vay* s. *as*) 1) aetas, praesertim florens, integra aetas, adolescentia, juventus. N. 1. 11. Sâ. 1. 4. Rag'. 3. 70. 2) avis (v. *vi*). Nalôd. 1. 27 schol. (Cambro-brit. *aes* avis, nisi hoc a lat. *avis*, v. Pictet p. 60.)

वयस्य *vayasya* m. (a praec. s. *ya*) amicus. Ur. 50. 3. Śak. 53. 3 infr.

1. वर् *var* 10. par. âtm. *varáyâmi, varáyê.* 1) eligere. N. 4. 30: *tvâń varayišyâmi*; Sâ. 1. 24: *tâm ... na kaśćid varayâmâsa.* Cum 2. acc. R. Schl. I. 1. 48: *sahâyań varayâmâsa mârîćim.* Cum locat. nominis abstracti. N. 2. 61: *têśâm anyataman dêvam patitvê varayasva*; cum dat. R. Schl. I. 11. 2: *tań viprań yaǵńâya varayâmâsa.* 2) in matrimonium petere aliquam ab aliquo, cum 2. acc. R. Schl. I. 36. 16: *ǵyêśṭ'âm ... surâh sarvê śâilêndrań varayâmâsuh*; Mah. 3. 8571: *varayê tvâm ... lôpâmudrâm prayaćća mê.* (Huc vel ad 3. *var vṛ*, pertinent lat. *volo*, gr. βούλομαι, ἐράω, ἔραμαι; goth. *vil-ja* volo, praet. *vil-da*; *ga-val-ja* eligo, wähle; lit. *wálê* voluntas, *wéliju* malo, *wélijimas* desiderium; russ. *vólju* volo, desidero, *vólja* voluntas, *volítelj* amator; *vy-bir-a-tj* eligere, *iṣ-br-a-tj* id., *vy-bor* electio; fortasse lit. *myliu* amo et russ. *miluju* misereor, mutato *v* in *m* sicut in lat. *melior*, v. *várîyâńs*.)

2. वर् वृ *var vṛ* 5. par. âtm. *vṛṇô'mi, vṛṇvê'.* 1) tegere. A. 8. 5: *nab'asah praćyutâ d'ârâh ... avṛṇvan sarvatô vyôma*; 3. 25: *avṛṇôn mâm mahâśarâih.* — *vṛtá* tectus. N. 12. 112. 2) circumdare. N. 13. 49: *ǵanâir vṛtâm*; Mah. 1. 5120. 3) eligere. Mah. 2. 2698: *avṛṇôt ... pâṇḍavânâm addsatâm*; Dêv. 11. 36: *varań yam manasê 'ććat'a tań vṛṇud'vam.* — Caus. tegere. Man. 8. 239: *ćidrańća vârayêt sarvam*; v. 4. *var vṛ.* (Cum *var vṛ* tegere, circumdare cf. r. *val*, lat. *vallum*, *vallis*, fortasse *velum*, nisi pertinet ad scr. *ćêla* q. v.; *villus*, *ap-erio*, *op-erio*, v. praeff. *apa*, *api*; lit. *at-weru* aperio, *uź-weru*, *sù-weru* claudo; gr. ῥι-νός, aeol. γρῖ-νος e Ϝρῖ-νος cutis, ῥι-νόν scutum [v. *várman*], εἶρ-ος, εἴριον etc. lana; lit. *wil-na* id.; russ. *vólna* id.; goth. *vulla* id.; germ. vet. *wolla* id., *wilôn* velare [v. *ûrṇâ*]; hib. *filim* „I fold, plait, lap, wrap, involve", *fillead* „a fold, plait, a cloth", *falach* „a blanket, veil, covering", *olann* lana. V. praec.)

c. *apa* aperire. Ṛgv. 51. 3 et 4: *avṛṇôr apa.* (Huc, vel potius ad caus. *apavârayâmi* trahi potest lat. *aperio*, ita ut correptum sit ex *apa-verio*, v. Pott. 1. 225.)

c. *api* abscondere. Ṛgv. 121. 4: *apîvṛta.* (Lat. *operio* correptum ex *opi-verio* = scr. caus. *apivârayâmi*, v. Pott. 1. 225.)

Hosted by Google

c. *â* 1) tegere. Maḥ. 1. 1296: *nîlaǵîmûtasaṅǵâtâiḣ sarvam ambaram âvr̥ṇôt*; Bʿ. 3. 38: *dʿûmênâ ''vriyatê vaḥniḣ.* 2) circumdare. N. 1. 24: *sakʿîgaṇâvr̥tâ.*

c. *â* praef. *apa* aperire. Bʿ. 2. 32: *svargadvâram apâvr̥tam*

c. *â* praef. *pra* tegere. N. 12. 23: *vastrârdʿaprâvr̥tâm.* Induere, c. acc. vestis. N. 24. 42: *vastram araǵaḣ prâvr̥ṇôt*; Maḥ. 1. 2033: *prâvr̥tya kr̥ṣṇavâsâṅsi.*

c. *â* praef. *vi* arcere. Maḥ 3. 363: *vyâvr̥tya râǵânam.*

c. *â* praef. *sam* 1) tegere. N. 9. 14. Bʿ. 16. 16. 2) claudere. Maḥ. 1. 8343: *ta imê prasavasyâ 'rʿê tava lôkâḣ samâvr̥tâḣ.* 3) arcere, impedire. Maḥ. 3. 10329: *śakr̥nmûtrê samâvr̥ṇôt.*

c. *pari* circumdare. In. 1. 13: *śakraḣ parivr̥tô dêvâiḣ.*

c. *pra* 1) induere (vestem). Maḥ. 3. 2977: *vastram prâvr̥ṇôt.* 2) eligere. Maḥ. 3. 17186: *pravr̥ṇutê varam.*

c. *vi* 1) aperire. Maḥ. 1. 6275: *vivr̥tya nayanê*; 12931: *nisr̥taḣ ... mukʿât tasya vivr̥tât*; 2935: *mârutas tatra vâsaḣ prakrîḍitâyâ vivr̥ṇôtu.* — *vivr̥ta* nudus. Maḥ. 1. 2942: *apaśyad vivr̥tâm*; trop. detegere, patefacere, manifestum facere. Maḥ. 2. 6952: *naćâi 'tad vivr̥ṇôti saḣ.* 2) petere. Maḥ. 1. 4413: *tân tu têǵasvinîṅ kanyâm ... vyavr̥ṇvan pârtʿivâḣ kêćit.*

c. *sam* tegere. N. 16. 17. In. 5. 19.

c. *sam* praef. *abʿi* id. Ḥ. 4. 40.

3. वर् वृ *var vr̥* 9. par. âtm. *vr̥ṇâmi, vr̥ṇê.* 1) eligere. N. 4. 14: *vr̥ṇê tvâm aḥam bʿartâram*; Su. 1. 22: *anyad vr̥ṇîtam*; Maḥ. 1. 3391: *vr̥ṇa varam* (v. gr. 345[b]); 3. 8567: *tâṅ na vavrê puruśaḣ.* 2) âtm. desiderare, optare. R. Schl. II. 34. 40: *apakramaṇam êvâ 'tʿa sarvakâmâir aḥaṅ vr̥ṇê.* 3) âtm. petere alqd ab aliquo, cum 2. acc. R. Schl. I. 34. 29: *pitaran nô vr̥ṇîśva*; Maḥ. 3. 13583: *vavrê prabʿum avadʿyô bʿavêyam.* (Vid. 1. *var.*)

c. *â* 1) eligere. In. 5. 42: *anâvr̥tâśća* (sic cum ed. Calc. 3. 1858 legendum) *sarvâḣ sma.* 2) optare, desiderare. R̥gv. 17. 1: *indravaruṇayôr aḥam ... ava âvr̥ṇê* „Indrae Varuṇaeque ego ... auxilium desidero".

c. *nis*: *nirvr̥ta* quietus, felix, laetus (electus). Man. 1. 54. N. 26. 34. R. Schl. III. 3. 24.

c. *pra* eligere. Maḥ. 3. 17196: *pravr̥ṇîśva yatʿê 'ććasi.*

4. वर् वृ *var vr̥* 1. par. âtm. i. q. 3. *var vr̥.*

c. *ut* exposcere. R. Schl. II. 11. 9: *ḥr̥dayam apy êtat ... udvarasva mê.*

5. वर् वृ *var vr̥* 10. par. âtm. *vârâyâmi, vârâyê* arcere, impedire. N. 3. 24: *praviśantan na mâṅ kaśćid apaśyan nâ 'py avârayat*; 13. 51: *ǵanaṅ vârayitvâ*; Man. 4. 59. R. Schl. I. 1. 49. Cum ablat. Sâ. 2. 29: *nâi 'śâ vârayituṅ śakyâ dʿarmâd asmât.* (Goth. *varja* prohibeo = scr. *vârâyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; nostrum *wehre*; germ. vet. *weriu* 1) cohibeo, defendo, abigo. 2) vestio, v. 2. *var vr̥* tegere, *pravar -vr̥* induere; *ga-werida* vestitio, *wari, weri* propulsio, propugnaculum, clypeus etc., v. Graff. 929 sq.; *werna* obstaculum, repugnantia, *warnôn* monere, dehortari, *bi-warôn* servare, nostrum *bewahren.*)

c. *â* tegere, occulere. R. Schl. I. 32. 11: *âvârya gaganam mêgʿaḣ*; N. 12. 19: *âvârya gulmâir âtmânam.*

c. *ni* id. N. 7. 11. Sâ. 4. 25.

c. *ni* praef. *vi* id. Maḥ. 1. 1756. 3. 11489.

c. *pari* circumdare. R. Schl. I. 5. 2: *śaśṭiputrasaḥasrâṇi yaṅ yântam paryavârayan*; 36. 10. — *parivârita* 1) circumdatus. Su. 3. 3. N. 13. 75. 2) indutus. Maḥ. 3. 2057: *aǵinâiḣ parivâritam.*

Hosted by Google

c. *pari* praef. *sam* circumdare. Maḥ. 3. 10234.

c. *pra* 1) tegere. Maḥ. 3. 10476: *pravârya ǵantum.* 2) protegere, tueri, servare. R. Schl. II. 77. 15: *pravârayasi naḱ sarvân.*

c. *prati* arcere, repellere, avertere. A. 7. 17: *śaravarśâiḱ . . . mâm mahadb́iḱ pratyavârayan*; 10. 21.

c. *sam* id. Maḥ. 3. 14994: *śaravarśâṇi ... astrâiḱ saṅvârya.*

6. वर् (वॄ) *var (vṝ)* 9. par. âtm. (*vṛṇámi, vṛṇé*, gr. 345[a]); praet. mltf. âtm. *ávûrśi*, prec. *vûryásam, vûrśîyá*, part. perf. pass. *vûrṇá*) eligere. Vid. *var vṛ* cl. 9.

वर *vará* (r. *var* s. *a*) adj. 1) eximius, egregius, praeclarus, excellens, insignis. N. 3. 18: *varâṅganâḱ* praeclarae feminae (cf. 12. 61: *paramâṅganâ*); Lass. 53. 15: *varâpsarâḱ*; In. 5. 45. Su. 4. 11. 2) optimus, excellentissimus. Maḥ. 3. 17341. 3) melior c. abl. Maḥ. 1. 4030: *tvam êvâi 'kaḱ śatâd api varaḱ sutaḱ.* — Subst. n. melius, in locutionibus ut *varam mṛtyur ná 'kîrtiḱ* melius (est) mors non infamia = melior est mors infamiâ (Up. 13): *varam prâṇatyâgô naća piśunavâdêśv ab́iratiḱ.* Hit. 31. 9. 10. 15. 16. 17. 18. — Subst. m. 1) electio. 2) beneficium, donum, munus electum, a deo vel Brahmano impertitum vel impertiendum. Su. 1. 18. Sâ. 6. 39. 40. Etiam masc. Su. 1. 28. 3) vir (elector conjugis). Sâ. 1. 28. (Hib. *fear* adj. „good", subst. „a man, husband", lat. *vir*, goth. *vair* id. [them. *vaira*], debilitato *a* in *i*, praefixo *a* secundum generalem regulam, v. gr. comp. 82; lit. *wyra-s* id.)

वरवर्णिनी *varavarṇinî* f. (a *varavarṇa* [*vará* + *várṇa*] suff. *in* cum signo fem.) femina insignis colore vel ordine; praeclara femina. In. 5. 32. 47. Ḥ. 4. 27.

वरारोहा *varârôhâ* f. (Baḥ. e *vará* et *ârôha*) femina insignis medio corpore. In. 5. 45. Su. 4. 11.

वराह *varâhá* m. aper. N. 12. 9. (Cf. lat. *porcus*, germ. vet. *farh, varh, farah* porcus, porcellus; nostrum *Ferkel*, lit. *parśa-s* porcellus, russ. *porosenok* id., hib. *uirchin* id.)

वरिष्ठ *váriśt́a* (superl. τοῦ *urú* q. v.) latissimus, maximus; optimus, excellentissimus. Dr. 2. 8. (Cf. *vará*, lit. *wyrausas* nobilissimus, illustrissimus; natu maximus; gr. ἄριστος.)

वरीयांस् *várîyâṅs* (compar. τοῦ *urú* e *varu*) latior, major; melior. (Lit. *wyresnis* nobilior, illustrior; natu major; gr. ἀρείων e ϝαρείων, lat. *melior* mutato *v* in *m*, v. gr. comp. 20.)

वरुण *váruṇa* m. Varuṇus, aquarum deus, occidentalis plagae custos. (Cf. *vári* et hib. *burne* „water".)

वरूथ *várût́a* n. (r. *var vṛ* tegere, s. *ût́a*) lorica, thorax. Mêd.

वरूथिनी *varût́inî* f. (a praec. s. *in* in fem.) 1) exercitus. Am. 2) nom. pr. Apsarasae. In. 2. 29.

वरेण्य *varéṇya* (a *vará* s. *ênya*, v. euph. r. 94[a]) praecipuus, insignis, optimus.

1. वंर्ह् वृंह् *varṅh vṛṅh* 1. par. (scribitur *varh vṛh*, gr. 110[a]) 1) crescere. 2) mugire, rugire, barrire. *vṛṅhitá* n. barritus. Am. Caus. augere. Maḥ. 3. 11334: *vṛṅhayiśyâmi svaravêṇa ravan tava.* (Cf. *varh vṛh, vard́ vṛd́*; cum sgf. rugire cf. gr. ῥέγχω, lat. *rugio.*)

c. *upa* caus. augere. Dêv. 8. 8: *ǵanṭâsvanêna tan nâdam ... upâvṛṅhayat.* — *upavṛṅhita* repletus, plenus, praeditus. Br. 2. 17: *tvadguṇâir upavṛṅhitâ*; Dêv. 2. 53: *dêvîśaktyupavṛṅhitâḱ*; Maḥ. 1. 19: *nânâśâstrôpavṛṅhitâm.*

c. *upa* praef. *sam* caus. augere. Maḥ. 1. 260.

2. वंर्ह् वृंह् *varṅh vṛṅh* 1. et 10. par. (*b́âśârt́ê* K. *tviśi* V.; scribitur *varh vṛh*, gr. 110[a]) loqui, lucere.

वर्क् वृक् *vark vṛk* 1. âtm. (*âdânê*) sumere.

Hosted by Google

वर्क्ष् वृक्ष् *varkś vṛkś* 1. âtm. (*varaṇê* K. *vṛtâu* V.) tegere. Cf. *var vṛ*, *varć vṛć*.

वर्ग *varga* m. (r. *varǵ vṛǵ* q. v., s. *a*) classis, ordo, turba, multitudo. N. 16. 30.

1. वर्च् *varć* 1. âtm. (correptum esse videtur e *ruć* praef. *ava*, sicut *arć*, unde *arćis*, e *ruć* praef. *â*, et *ark* unde *arka* e *ruk*, primitivâ formâ radicis *ruć*, praef. *â*; v. Pott. 1. 234) splendere, v. *várćas*.

2. वर्च् वृच् *varć vṛć* 7. par. (*vṛtâu*) tegere. Cf. *var vṛ*, *varkś vṛkś*.

वर्चस् *várćas* n. (r. *varć* s. *as*) splendor, v. sq.

वर्चस्विन् *varćasvín* (a praec. s. *vin*) splendidus. In. 4. 8. N. 12. 66.

1. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 1. par. relinquere. (V. 2. *varǵ vṛǵ* et cf. *vraǵ*, *valg*, lat. *vergo*, fortasse *vagor* e *vargor*; goth. *VRAK* persequi [*vrika*, *vrak*, *vrêkum*], *vraiqv'-s* curvus, inflexus, obliquus, v. 2. *varǵ vṛǵ* praef. *â*; germ. vet. *wreh* exul, Baḥ. ulcisci; anglo-sax. *vræc*, *vracu* vindicta; island. vet. *rækr* extorris, *ræki* vindicta [v. Grimm 2. 27. Graff. 1. 1131]; lit. *werźu*, *iś-werźu* detraho, subtraho, *werźio-s* urgeo, *in-si-werźu* me intrudo, irrumpo; hib. *fagaim* „I leave, quit, desert, vacate", *fagal* „omission".)

c. *â* in dial. vêd. dare, impertiri (zuwenden). Ṛgv. 33. 1: *kêtam param âvartatê naḣ* „notitiam praeclaram impertitur nobis".

2. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 10. par. interdum âtm. 1) relinquere. *varǵitá* relictus, destitutus, privatus. In. 2. 5: *vêdaśrutivarǵitâiḣ*; 5. 50: *mânavarǵitaḣ*; N. 13. 53: *b'ûśaṇâir api varǵitam*. 2) excipere, exceptare. R. Schl. I. 14. 40: *pradadâu ... ab'ayaṅ sarvab'ûtêb'yô varǵayitvâ tu mânuśân*. 3) vitare, fugere. Ḥit. 22. 13: *varǵayêt tâdṛśam mitraṅ viśakumb'am payômuk'am*; Maḥ. 3. 13882. Se abstinere. Man. 2. 177: *varǵayên mad'u mâṅsaṅća*; 9. 246: *yatra varǵayatê* (schol. *na gṛḥṇâti*) *râǵâ pâpakṛdb'yô d'anâgamam*; Maḥ. 1. 3959. Renuntiare alicui rei. Maḥ. 3. 10583: *yênê 'mam (pakśiṇam) varǵayêt'âḣ*.

c. *apa* solvere promissum. R. Schl. I. 44. 49: *pratiǵńâm apavarǵaya*; 51: *pratiǵńâ nâ 'pavarǵitâ*.

c. *â* 1) flectere, inclinare. Ḥ. 1. 11: *âvarǵitalatâvṛkśam mârgaṅ ćakrê*; Rag'. 16. 19: *âvarǵya śâk'âḣ* (schol. *ânayya*); 13. 24. 2) vertere, invertere. Śak. 12. 13: *kalasam âvarǵayati*. 3) invergere, infundere, libare. Rag'. 1. 62: *ḥavir ... âvarǵitam ... agniśu*; 1. 67: *âvarǵitam mayâ payaḣ*. 4) offerre, dare (v. 1. *varǵ vṛǵ* praef. *â*). Rag'. 8. 26: *tanayâvarǵitapiṇḍa* (schol. *âvarǵitan dattam*).

c. *pari* relinquere, vitare, fugere. Ḥit. 26. 18: *yasmin dêśê na sanmânam ... tan dêśam parivarǵayêt*; Man. 2. 57: *tasmât tat (atib'ôǵanam) parivarǵayêt*; 3. 6. 4. 73. — *parivarǵita* relictus, destitutus, privatus. Man. 5. 154: *guṇâiḣ parivarǵitaḣ*.

c. *vi* 1) id. Man. 4. 42. N. 14. 9. B'. 7. 11. Su. 2. 23. 2) dimittere. In. 5. 30: *tava pitrâ vivarǵitâḣ*.

3. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 7. par. *vṛṇáǵmi* relinquere. Intens. in dial. vêd. dare. Ṛgv. 63. 7: *varivaḣ* „dedisti" (= *avarivar*, secundum euphon. legem pro *avarivarǵ* + *s*, v. gr. 289. 500).

c. *ni* in dial. vêd. 1) immergere. Ṛgv.-V. 18. 12: *tam apsu nivṛṇag vaǵrabâḥuḣ* (v. Westerg.). 2) refugare, propulsare. Ṛgv. 53: *tvam êtân ǵanarâǵńaḣ ... nivṛṇak* „tu illos pagorum reges ... propulsasti"; 101. 2: *yaḣ śuśṇam aśuśan nyâvṛṇak* „qui Śuśṇam madidum exstirpavit". 3) cohibere. Ṛgv. 54. 5: *ni yad vṛṇakśi ... vanâ* „siquidem aquas cohibes".

4. वर्ज् वृज् *varǵ vṛǵ* 2. âtm. purificare. Man. 9. 20: *yan mê mâtâ pralulub'ê ... tan mê rêtaḣ pitâ vṛktâm* (schol. *śôd'ayatu*); Ṛgv. 3. 3. 83. 6.

Hosted by Google

वर्ञ्ज् वृञ्ज् *varńǵ vṛńǵ* 2. âtm. (scribitur *varǵ vṛǵ*) relinquere. (Vid. *varǵ vṛǵ*.)

c. *pra* purificare. Ṛgv. 116. 1: *nâsatyâbʿyâm barḥir iva pravṛńǵê.* Vid. 4. *varǵ vṛǵ*.

1. वर्ण् *varṇ* 10. par. (ut videtur, denom. a *várṇa*) 1) colorare, pingere. 2) describere. Dêv. 4. 5: *kiṅ varṇayâma tava rûpam aćintyam*; Ḥit. 93. 19: *dêśaśćâ 'sâu ... katʿaṅ varṇayituṅ śakyatê*; N. 4. 28: *varṇyamânêšuća mayâ bʿavatsu*; Maḥ. 2. 1226: *varṇayan guṇavistaram* (v. *várṇa*).

c. *anu* describere, memorare, narrare. Maḥ. 4. 107: *tad asmâi nâ 'nuvarṇayêt.*

c. *upa* id. Maḥ. 3. 8732. Ḥit. 27. 8.

c. *nis* spectare, intueri. Śak. 100. 13: *śakuntalân nirvarṇya*; Ur. 8. 11.

c. *sam* describere, memorare, narrare. Maḥ. 4. 106: *priyańća ḥitam êvaća saṅvarṇayêt.*

2. वर्ण् वृण् *varṇ vṛṇ* 8. par. (*bʿakšê* V.) edere. Cf. *vraṇ*.

वर्ण *várṇa* m. (fortasse a *var vṛ* tegere, s. *na*, v. gr. 542) 1) color. 2) classis, ordo, la caste. Bʿ. 1. 41. (Slav. *vran* niger, corvus, russ. *voronj* color caeruleus gladiorum, *vornoĭ* niger (de equis), *voron* corvus; lit. *warnas* corvus, v. Miklosich p. 12.)

वर्णक *varṇaka* m. n. (r. *varṇ* s. *aka*) pigmentum, unguentum. Bʿaṭṭ. 19. 16. 3.

वर्णना *varṇanâ* f. (r. *varṇ* s. *ana* in fem.) descriptio. Ur. 17. 7.

1. वर्त् वृत् *vart vṛt* 1. âtm. 1) ire. Haec primitiva significatio fere solum in compositis invenitur. Cum sequente *punar* redire. Bʿ. 8. 26: *vartatê punaḣ.* 2) saepissime versari, esse, existere, morari, locum habere. In. 1. 27: *śiśur yatʿâ pitur ańkê susukʿaṅ vartatê*; 5. 23: *vartamânê manôramê ... paramôtsavê*; Su. 1. 4: *nirantaram avartêtâṅ samasukʿaduḣkʿâv ubʿâu*; N. 4. 6: *manas tê têšu vartatâm*; 9. 3: *damayantyâḣ panaḣ ... vartatâm*; Bʿ. 3. 22: *vartê karmaṇi*; Br. 1. 15: *ǵivitê vartamânasya*; Sâ. 4. 2: *tad vâkyaṅ nâradênô 'ktaṅ vartatê ḥṛdi nityaśaḣ.* Etiam par. A. 9. 10: *sa dêśô yatra vartâmaḣ.* — *vṛttá* quod fuit, praeteriit, evenit, accidit. Su. 2. 1: *utsavê vṛttamâtrê*; In. 5. 53: *sarvaṅ yatʿâvṛttam ... nyavêdayat.* — Subst. n. eventus, eventum, res quae accidit. In. 5. 52: *raǵanîvṛttam*; 61: *vṛttam pâṇḍusutasya*; Sâ. 6. 8: *bâlyavṛttâni putrasya.* 3) vivere, subsistere. Man. 3. 77: *yatʿâ vâyuṅ samâśritya vartantê sarvaǵantavaḣ* (schol. *ǵîvanti*). — *vṛttá* qui vixit, vitam finivit, inde mortuus. R. Schl. II. 73. 1: *śrutvâća pitaraṅ vṛttam.* 4) se gerere adversus alqm, c. loc. R. Schl. II. 52. 33: *yatʿâ râǵani vartasê tatʿâ mâtṛšu vartêtʿâḣ sarvâsu*; 73. 9: *tvayi ... bʿaginyâm iva vartatê.* — *vṛttá* qui se gessit. N. 8. 13. 5) uti, adhibere. R. Schl. II. 82. 18: *sarvôpâyańća vartišyê vinivartayituṅ vanât* (*râmam*); II. 58. 18: *yatʿânyâyaṅ vṛttiṅ vartasva mâtṛšu*; 73. 8: *tvayi vṛttim anuttamâṅ vartatê*; Maḥ. 2. 152. Etiam par. Maḥ. 3. 14666: *vartâmy aḥan tu yâṅ vṛttim pâṇḍavêšu*; 1. 4832: *adʿikâṅ sma tatô vṛttim avartan pâṇḍavân prati.* — Pass. R. Schl. II. 58. 17: *kumârê bʿaratê vṛttir vartitavyâća râǵavat.* 6) *vṛttá* rotundus (a convertendo, circumagendo, v. praeff. *ni*, *pari*). — Caus. 1) facere ut quid eat, se moveat, commovere. Ṛgv. 39. 3: *vartayatʿâ* (= -*tʿa*) *guru.* — *aśrûṇi vartayitum* lacrymas effundere. R. Schl. II. 58. 21. Maḥ. 1. 4468. 2) facere ut quid sit, existat; facere. Ḥit. 102. 14: *na ... vartitavyam asâmpratam*; Maḥ. 2. 2507: *dyûtam avartayat*; Ragʿ. 19. 4: *sô sâdʿikâram ... kâśćana svayam avartayat samâḣ.* 3) degere tempus. Maḥ. 1. 7976: *puśkarê tu tataḣ śêšaṅ kâlaṅ vartitavân*; R. Schl. II. 53. 4: *râtriṅ katʿańćid êvê 'mâṅ sâumitrê vartayâ-*

Hosted by Google

vaḥâi. 4) vivere. R. Schl. II. 51. 12: *asmin pravraǵitê râǵâ na ćiraṅ vartayiśyati*; N. 9. 10: *ǵalamâtrêṇa vartayan*; Man. 6. 21. 5) dicere, narrare (v. 2. *vart vṛt*). R. Schl. I. 5. 4: *tad idaṅ vartayiśyâvaḣ sarvan nikʻilam âditaḣ*; Maḥ. 1. 4539. 3. 328. (Lat. *verto*, lit. *wartaù*, *werćiù* verto, inverto [v. *umwenden*, *umkehren* apud Ruhig], *wartóju* utor aliquâ re = scr. caus. *vartáyâmi*; *wirs-tu* [e *wirt-tu*, v. gr. comp. 457] evertor, collabor cum curru; boruss. vet. *wartinna* vertit; slav. *vrat-i-ti* vertere; goth. *VARTH* fieri [*vairtha*, *varth*]; nostrum *werde*, *ward*; goth. *vaurs-tv*, them. *vaurs-tva* opus, v. gr. comp. 102; pers. گردم *gerdem* vertor, fio, mutato *v* in *g*, گرد *gird* rotundus, subst. circulus, cf. *vṛttá*.)

c. *ati* 1) transire, transgredi. R. Schl. II. 50. 10: *raʻtêna ... kôśalân atyavartata*; trop. R. Schl. II. 21. 42: *na śakśyâmi punar niyôgam ativartitum*; Maḥ. 2. 2258: *bʻrâtaran dʻarmikaṅ ǵyêśṭʻaṅ kô 'tivartitum arhati*; Man. 5. 161: *apatyalôbʻâd yâ tu strî bʻartâram ativartatê*; Sâ. 2. 22. 2) superare. Maḥ. 3. 10169: *vêdasyâ 'dʻyayanêna ... bahûn ṛśîn atyavartata.* 3) praeterire (de tempore). R. Schl. I. 32. 2: *nâ 'tivartêta tat kśaṇam*; II. 51. 20. Man. 2. 38. (Vid. *kram* et *gâ* praef. *ati*.)

c. *ati* praef. *vi* praeterire (de tempore). Sâ. 4. 9: *sâ râtrir vyatyavartata.*

c. *anu* par. âtm. 1) sequi. Dr. 6. 25: *prayayur hi śîgʻran tâny êva vartmâny anuvartamânâḣ*; Maḥ. 3. 13109: *taććîlam anuvartsyanti manuśyâḣ*; 14683: *tân (dʻarmân) sarvân anuvartâmi*; 15940; Bʻ. 3. 21. 2) ire, adire. Sâ. 5. 46: *sadbʻyô bʻayan nâ 'nuvartanti santaḣ.* — Caus. 1) provolvere. Bʻ. 3. 16: *êvam pravartitaṅ ćakran nâ 'nuvartayatî 'ha yaḣ.* 2) facere. Maḥ. 4. 105: *yad yad bʻartâ 'nuyuṅǵîta tat tad êvâ 'nuvartayêt.*

c. *anu* praef. *sam* sequi. R. Schl. II. 14. 8. Maḥ. 3. 11231. 11233.

c. *apa* 1) se avertere, discedere. Ragʻ. 6. 58: *tasmâd apâvartata.* Declinare, deflectere, degredi (de viâ). Man. 8. 293: *yatrâ 'pavartatê yugmam.* 2) reverti. Maḥ. 1. 1784: *apâvartata kâśyapaḣ.*

c. *abʻi* 1) se advertere. Su. 3. 29: *mukʻânićâ 'bʻyavartanta.* 2) adire, aggredi, appropinquare. A. 9. 7: *nivâtakavaćâḣ ... adṛśyâ hy abʻyavartanta*; R. Schl. II. 48. 26: *raǵanîćâ 'bʻyavartata.*

c. *abʻi* praef. *sam* 1) id. Maḥ. 1. 7261. 2) praeterire (de tempore). Maḥ.: *kâlaḣ samabʻivartsyati.*

c. *â* adire, aggredi, advenire. A. 10. 25: *mârgam âvṛtya dêvânâm*; Ragʻ. 1. 82: *dʻênur âvavṛtê vanât* (schol. *âgatâ*). — Caus. 1) facere ut adeat, adveniat; attrahere, allicere. Maḥ. 5. 117: *manâṅsi tasya yôdʻânân dʻruvam âvartayiśyati.* — *aśrûṇy âvartayitum* lacrymas effundere. Maḥ. 3. 336: *aśrûṇy âvartayantîća nêtrâbʻyâm.* 2) âtm. se vertere. Dr. 6. 18: *âvartayadʻvam anuyâta śîgʻram.*

c. *â* praef. *apa* avertere. *apâvṛtta* aversus. Maḥ. 3. 4052. R. Schl. II. 12. 59.

c. *â* praef. *upa* 1) se advertere, adire, aggredi. Maḥ. 3. 4082: *pradakśiṇam upâvṛtya ǵambûmârgaṅ samâviśêt.* 2) reverti. Maḥ. 2. 1046: *nê 'dan tvayâ śakyam puram ǵêtuṅ katʻaṅćana | upâvartasva kalyâṇa*; R. Schl. II. 55. 11: *upâvṛttê munâu tasmin.*

c. *â* praef. *pari* reverti. Maḥ. 3. 10074: *paryâvavṛtê 'śramâya.*

c. *â* praef. *vi* dilabi, dirimi, dividi (auseinandergehen). Sâ. 5. 108: *pantʻâ vyâvartatê dvidʻâ.* Dissolvi, perire. Maḥ. 3. 11259. 11260: *dʻarmô vyâvartatê punaḣ | dʻarmê vyâvartamânê tu lôkô vyâvartatê punaḣ | lôkê kśîṇê kśayaṅ yânti bʻâvâ lôkapravartakâḣ.* — Caus. evertere. Maḥ.

Hosted by Google

3\. 12447: *d'âvatas tasya ... ûruvâtavinirb'agnâ drumâ vyâvartitâ iva*; trop. Rag'. 15. 7: *param ... vyâvartayitum îśvarah*; Ur. 90. 10.

c. *â* praef. *sam* 1) convenire. Mah. 3. 16282: *têšu harîndrêšu samâvṛttêšu sarvaśah.* 2) ad finem perducere, perficere, absolvere. Mah. 1. 3256: *samâvṛttavratan tam.* — *samâvṛtta* qui absoluto studio a praeceptore dimissus est. Am. 7. 10: *gurôs tu labd'ânugńah samâvṛttah*; Man. 3. 4.

c. *ut* se erigere, extumescere. Rag'. ed. Calc. 7. 56: *udvṛttam ivâ 'rṇavâmb'ah* (ed. Stenzl. *udd'ûtam*). — *udvṛtta* trop. effrenatus, dissolutus. Mah. 1. 1718: *udvṛttan satatan lôkan râǵâ daṇḍêna śâsti vâi.* — Caus. evertere, destruere. Mah. 3. 13608: *muk'aǵênâ 'gninâ krudd'ô lôkân udvartayann iva.*

c. *upa* 1) adire, appropinquare. Mah. 1. 3850: *tam êva manasâ d'yâyanty upâvartat saridvarâ.* 2) reverti. Mah. 1. 7821: *ab'yanuǵńâya kâuntêyam upâvartanta.*

c. *ni* par. âtm. 1) interire, occidere, evanescere, cessare, desinere. Sâ. 5. 73: *nivṛttaśća divâkarah*; 81: *śirôruǵâ nivṛttâ mê*; Su. 2. 22. 24: *nivṛttayaǵńasvâd'yâyâ pranaštanṛpatidviǵâ ... nivṛttakṛšigôrakšâ ... b'ûr bab'ûvô 'gradarśanâ*; Mah. 1. 2137: *na nivartêt kratur mama*; Man. 10. 77. 78. 5. 89. — *nivṛtta* finitus, transactus, praeteritus. N. 6. 4: *nivṛttah sa svayanvarah*; R. Schl. II. 52. 28: *ćaturdaśasu varšêšu nivṛttêšu.* 2) reverti, redire. Sâ. 5. 19: *nivarta gaćća sâvitri*; 25. 27. 38: *nivarta*; N. 10. 20: *nivṛttahṛdayah punar âgamya*; Mah. 3. 785: *nâ 'hatvâ tan nivartišyê purîn dvâravatîm prati*; Dr. 8. 58: *nivartasva*; 59: *na nyavartata.* 3) se abstinere, cum abl. Man. 5. 49: *nivartêta sarvamânsasya b'akšaṇât.* Absol. Mah. 2. 1720: *dyûtapriyaśća ... samâhûtô na śakšyati nivartitum.* 4) recedere, desistere, c. ablat. Man. 1. 53: *svakarmab'yô nivartantê*; R. Schl. II. 78. 24: *nyavartata tadâ rôšât.* 5) versari, esse. N. 10. 15: *êvan tasya budd'ir damayantyân nyavartata.* — Caus. 1) facere ut quis revertatur. Sâ. 5. 60: *nivartayitvâ sâvitrîm*; R. Schl. II. 73. 22: *nivartayišyâmi vanâd b'râtaram.* 2) avertere, arcere. Su. 2. 1: *nivartya tapasah*; Mah. 2. 1770: *nivartayišyati tvâ 'sâu*; R. Schl. I. 58. 24: *dâivam purušakârêṇa nivartayitum arhasi.* 3) ad finem perducere, perficere, conficere. R. Schl. I. 42. 25: *yaǵńan nivartayâmâsa.*

c. *ni* praef. *prati* reverti. Mah. 1. 6941. Hit. 19. 15.

c. *ni* praef. *vi* 1) interire, occidere, cessare, desinere. B'. 15. 5: *vinivṛttakâmâh.* 2) reverti. Mah. 3. 8451. 3) se avertere, recedere, desistere. B'. 2. 59. — Caus. 1) facere ut quis revertatur. R. Schl. II. 82. 17. 18. 2) abolere, abrogare, dissolvere, irritum facere. Man. 8. 165: *tat sarvan vinivartayêt.*

c. *ni* praef. *sam* reverti. A. 10. 34: *tê yudd'ê sannyavartanta*; R. Schl. II. 45. 2. — Caus. arcere. Man. 4. 16.

c. *nis* exoriri, fieri, effici. Man. 7. 61: *nirvartêtâ 'sya yâvadb'ir itikartavyatâ nṛb'ih* (schol. *karma ǵâtan sampadyatê*); Rag'. 17. 18: *karmanirvṛttâih ... p'alâih*; Mah. 1. 4067: *vivâhê nirvṛttê.* — Caus. 1) procreare, producere. Man. 1. 31: *muk'abâhûrupâdatah | brâhmaṇan kšatriyan vâiśyan śûdrańća niravartayat.* 2) perficere, peragere. Rag'. 14. 7: *ab'išêkam ... nirvartayâmâsuh*; 3. 33. 11. 30. Man. 3. 122.

c. *parâ* reverti. Mah. 3. 11721: *sa tân dṛšṭvâ parâvṛttân.*

c. *pari* 1) circumagi, circumverti, circumversari, ambire, ambulare, huc illuc incedere. Hit. 36. 7: *ćakravat parivartantê suk'ânića duhk'ânića*; A. 10. 33: *rat'asahasrâṇi šašṭis têšâm ... yuyutsûnâm mayâ sârdd'am paryavartanta*; R. Schl. I. 9. 42:

Hosted by Google

ṛśyaśṛṅgaḧ ... tatra duḧk'ârttaḧ parivartatê. 2) versari, esse, morari. R. Schl. II. 96. 17: *aṅkê (priyasya) tu parivartantî sîtâ.*

c. *pari* praef. *vi* circumverti, circumvolvi. B'. 9. 10: *ǵagad viparivartatê*; R. Schl. II. 72. 26: *sa ruditvâ ... b'ûmâu viparivṛtyaća*; Man. 6. 22: *b'ûmâu viparivartêta.*

c. *pari* praef. *sam* circumvolvi. Maḥ. 1. 5216: *kâryam mê kâṅkšitaṅ kiṅćid ḥṛdi samparivartatê*; 3. 1436: *yat tê b'ayam amitrag'na ḥṛdi samparivartatê.* — Caus. circumagere. R. Schl. II. 45. 33: *rat'âd vimućya śrântân ḥayân samparivartya śîg'ram.*

c. *pra* 1) procedere, progredi. Râm. ed. Śrîr. II. 46. 4: *mama tv aśvâ nivṛttasya na prâvartanta vartmani.* 2) oriri. B'. 10. 8: *mattaḧ sarvam pravartatê*; Maḥ. 1. 4871: *tasya kâmaḧ pravavṛtê*; Ḥit. 37. 18: *tatô vâṅćâ pravartatê.* 3) fieri. R. Schl. I. 35. 8: *sâ pravṛttâ maḥânadî.* 4) incipere, c. infin. vel acc. (cf. *kram* praef. *pra*). B'aṭṭ. 14. 95: *gantum pravavṛtê tataḧ*; Śak. 108. 15: *bâḥûtkšêpaṅ rôdituṅća pravṛttâ.* Initium capere. B'. 17. 24: *ôm ity udâḥṛtya yaǵṅadânatapaḧkriyâḧ pravartantê ... brahmavâdinâm*; R. Schl. I. 60. 8: *tataḧ pravavṛtê yaǵṅaḧ*; Dêv. 2. 39: *tataḧ pravavṛtê yudd'am.* 5) versari, esse, locum habere. N. 9. 2: *dyûtam pravartatâm b'ûyaḧ*; In. 5. 61: *na tasya kâmaḧ kâmêšu pâpakêšu pravartatê.* — *pravṛtta* qui versatur, est. In. 5. 27: *manôramê ǵêyê pravṛttê*; Su. 2. 11. — qui adest. In. 5. 28: *sarvâpsaraḧsu muk'yâsu pravṛttâsu.* 6) se gerere adversus alqm cum loc. N. 12. 14: *mayi mit'yâ pravartasê.* — Caus. 1) producere, procreare. Maḥ. 3. 13981: *prâvartayad b'uvanâni sapta.* 2) facere. R. Schl. II. 21. 35: *nâ 'ḥan d'armam apûrvan tê pratikûlam pravartayê.*

c. *pra* praef. *ab'i* 1) adire. R. Schl. II. 54. 2: *yatra ... yaṅgâṅ yamunâ 'b'ipravartatê.* 2) versari, esse. — *ab'ipravṛtta* qui est, versatur. B'. 4. 20: *karmaṇy ab'ipravṛttaḧ.*

c. *pra* praef. *sam* 1) adire, aggredi. Maḥ. 3. 68: *duḧk'aṅ ćaturb'iḧ śarîraṅ kâraṇâiḧ sampravartatê.* 2) versari, esse. *pravṛtta* 1) quod est, adest. B'. 14. 22: *na dvêšṭi sampravṛttâni na nivṛttâni kâṅkšati.* 2) quod fuit, praeteriit, evenit, accidit (v. simpl. sgf. 2. Su. 5. 53). N. 26. 35: *sampravṛttê maḥôtsavê.*

c. *vi* se volutare. A. 3. 19: *sammârǵan ǵaṭ'arêṇô 'rvîṅ vivartaṅśća muḥurmuḥuḧ.*

c. *sam* 1) fieri. Rag'. 7. 19: *svinnâṅguliḧ savavṛtê kumârî*; N. 17. 42: *k'yâtaḧ ... sânukrôśô b'avân sadâ saṅvṛttô niranukrôśaḧ*; 20. 41: *vib'îtakaśćâ 'praśastaḧ saṅvṛttaḧ kalisaṅśrayât*; Maḥ. 1. 7280: *martyâ amartyâḧ saṅvṛttâḧ.* 2) esse. Maḥ. 3. 14839: *mṛgayâṅćâi 'va nô gantum iććâ saṅvartatê b'ṛśam.* — Caus. perficere, peragere. R. Schl. I. 15. 17.

2. वर्त् वृत् *vart vṛt* 4. âtm. (*samb'aktâu varaṇê*) colere, amare, eligere.

3. वर्त् वृत् *vart vṛt* 10. par. (*b'âśârt'ê* K. *dîptâu* V.) loqui; lucere. (Vid. 1. *vart vṛt* caus.)

वर्तक *vartaka* m. (r. *vart vṛt* s. *aka*) coturnicis genus. Ḥit. 85. 2.

वर्तन *vartana* n. (caus. r. *vart vṛt* s. *ana*) 1) victus, alimentum. Ḥit. 116. 3. 2) merces. Ḥit. 98. 10.

वर्तिन् *vartín* (r. *vart vṛt* ire, s. *in*) iens, in fine comp. N. 8. 15.

वर्तुल *vartula* (rad. *vart vṛt* suff. *ula*) rotundus. Lass. 5. 10.

वर्त्मन् *vártman* n. (r. *vart vṛt* ire, suff. uṇâd. *man*) via. Dr. 6. 18.

1. वर्ध् *vard'* 10. par. (*pûrtiććidôḧ*) 1) implere (i. e. caus. rad. *vard' vṛd'* crescere). 2) findere.

Hosted by Google

2\. वर्ध् वृध् *vard' vṛd'* 1. âtm. interdum par. crescere. M. 11: *sa tatra vavṛd'ê ... matsyaḣ*; Maḥ. 1. 4865: *sarvê vavṛd'ur alpêna kâlêna*; Ḥit. 133. 14: *sukṛtinâṅ kîrtiś ćiraṅ vard'atâm*; trop. felicem esse, florere. Maḥ. 2. 1601: *diśṭyâ vard'asi d'armagńa sâmrâǵyam prâptavân asi*; 3. 12286: *diśṭyâ vard'âmaḥê pârt'â diśṭyâ 'si punar âgataḣ.* 2) augere, amplificare. Maḥ. 1. 5540: *pararâśṭrâṇi nirǵitya svarâǵyaṅ vavṛd'uḣ purâ*; Ṛgv. 52. 7. — *vṛdd'á* 1) adultus. Ḥ. 4. 50. 2) auctus, dives. N. 12. 68. 3) senex. Br. 1. 22. — Caus. augere. Su. 2. 10: *têǵô balańća dêvânâṅ vard'ayanti.* (Cf. *ard' ṛd'*, *varh vṛh*, *varṅh vṛṅh*, *ruh*; anglo-sax. *vridian* crescere, goth. *vaur-ts* radix [v. *ard' ṛd'*]; fortasse *valda* impero a crescendo, potestate dictum sicut *mah-ts* potestas, *mag* possum, praet. *mah-ta*, pertinent ad मह् *mah* crescere; slav. *vladuṅ* impero [v. Miklosich], *vlas* capillus [v. *rô'man*]; russ. *volos'* id., hib. *folt* id., *fridh* „a forest, a park"; fortasse *for-bair* „grow thou, increase", *for-bairt* „increase, profit, emolument" = *vard' vṛd'* praef. *pra*; slav. *rastuṅ* cresco e *vradtuṅ*, nisi pertinet ad *ard' ṛd'*; russ. *vrośdaju* ingenero, ingigno = scr. caus. *vard'áyâmi*; gr. βλασ-τός, βλάσ-τη, βλασ-τάνω e βλαθ-τός vel βλαδ-τός etc.; etiam ῥίζα propter aeol. βρίζα nunc potius huc quam ad *ard' ṛd'* traxerim [v. Benfey 1. 78. 79]. Huc etiam trahi posset lat. *grandis*, insertâ nasali, sicut in *varṅh vṛṅh*, mutato *v* in *g*; anglo-sax. *great* magnus, germ. vet. *grôz* id., v. tamen 1. *kram.*)

c. *ab'i* i. q. simpl. N. 8. 14: *asya vâi dyûtê b'dyô râgô 'b'ivard'atê.*

c. *pra* id. Ḥ. 1. 20. Dr. 5. 7.

c. *vi* id. N. 1. 17. Sâ. 1. 19. 6. 23.

c. *vi* praef. *sam* id. Maḥ. 1. 4977.

c. *sam* id. Sâ. 2. 10. — Caus. 1) augere. Maḥ. 1. 8279. 2) alere, nutrire, educare, aufziehen. Ḥit. 26. 16: *saća matsyâḥâraviśêśâir mâṅ saṅvard'ayiśyati*; 58. 10: *mâṅsâḥâradânêna taṅ viḍâlaṅ saṅvard'ayati.* Educare, educere. R. Schl. I. 39. 18: *g'ṛtapûrṇêśu kumb'êśu d'âtryas tân samavard'ayan*; Maḥ. 1. 4264: *tasmâd garb'aṅ samâd'atsva b'îśmaḣ saṅvard'ayiśyati*; 5087: *saṅvard'ayâmâsa (mit'unam)*; 5089: *mayâ bâlâv imâu saṅvard'itâu.*

1\. वर्धन *vard'ana* vel वर्द्धन *vardd'ana* n. (r. *vard' vṛd'* crescere, s. *ana*) incrementum. Br. 2. 27.

2\. वर्धन *vard'ana* vel वर्द्धन *vardd'ana* m. (caus. radicis *vard' vṛd'* s. *ana*) qui auget. N. 3. 20.

वर्श् वृश् *varś vṛś* 4. par. (*vṛśyâm*) eligere. Cf. *var vṛ.*

1\. वर्ष् वृष् *varś vṛś* 1. par. interdum âtm. 1) pluere, pluviam demittere. R. Schl. I. 9. 56: *vavarśa sahasâ dêvaḣ*; Maḥ. 1. 6621: *na vavarśa sahasrâkśô râśṭrêćâi 'vâ 'sya*; 5464: *varśamâṇâ ǵanâḣ.* Cum acc. pluere aliquid. Maḥ. 1. 1419: *sô 'py avarśata śôṇitam*; 3. 796: *mayy avarśata durd'arśaḣ śarad'ârâḣ.* Cum acc. et instr. irrigare, perfundere alqd aliquâ re (beregnen). Dr. 8. 16: *nakulam ... kśêmaṅkaramaḥâmuk'âu ... śaravarśâir avarśatâm*; Dêv. 3. 2. — Caus. facere ut pluviam demittat. Maḥ. 3. 9991: *tapasô yaḣ prab'âvêṇa varśayâmâsa vâsavam.* (Fortasse *varś vṛś* mutilatum e *varkś vṛkś* et hoc ortum e *varǵ vṛǵ* adjectâ sibilante; cf. gr. βρέχω, ἕρση, v. *varśá*; fortasse οὐρανός a pluendo dictum, v. Benfey 1. 324; lat. *rigo*, goth. *rig-n* pluvia, *rig-neith* pluit; germ. vet. *regan* pluvia, *reganôn* pluere, v. Graff. 2. 441 sq.; nisi pertinent ad *sarǵ sṛǵ* effundere. Hib. *fras* „a shower, hail"; lit. *rokia* pluvia tenuissima, *wers-inĕ*, *wers-mĕ* fons. V. *vṛśa*, *vṛśaṇa.*)

c. *ab'i* 1) pluere, c. acc. vel instr. rei. R. Schl. I. 52. 23: *tat sarvaṅ kâmad'ug divyê ab'ivarśa kṛtê mama*; Mah. 1. 4062: *dêvâḣ ... ab'yavarśanta kusumâiḣ.* 2) c. acc. et instr. irrigare alqd aliquâ re

Hosted by Google

(beregnen). In. 4. 11: *suhṛdaśćâ 'nnapânêna vividʿênâ 'bʿivarśati.* — Pass. A. 7. 27: *abʿivṛśṭâni śṛṅgâṇi ... dʿarâbʿṛtâm.*

c. *pra* pluere, pluviam demittere. Mah. 1. 6630.

c. *pra* praef. *abʿi* id. Man. 1. 304.

2. वर्ष् वृष् *varś vṛś* 10. âtm. (*śaktibandʿanê* K. *pragandâiśyê* V.) potentem esse, ligare (ut mihi videtur, denom. a *vṛśa* taurus), generare, imperare.

वर्ष *varśá* m. n. (r. *varś vṛś* s. *a*) 1) pluvia. Mah. 3. 17341. R. Schl. I. 20. 16. 2) annus. Lass. 55. 17. 58. 3. 3) plur. m. f. pars anni pluviosa. Lass. 50. 7. 4) terrae continentis sectio, quarum novem Indi statuunt. (Vid. 1. *varś vṛś* et cf. gr. ἕρση.)

वर्षण *varśaṇa* n. (r. *varś vṛś* s. *ana*) pluvia.

वर्षिन् *varśín* (r. *varś vṛś* s. *in*) pluens. Lass. 96. 10; trop. Hit. 100. 14.

1. वर्ह् *varh* v. *barh* et cf. hib. *fargaim* „I kill, destroy", v. Pictet p. 59.

2. वर्ह् वृह् *varh vṛh* 1. et 6. par. crescere. (Vid. *vṛhánt* et cf. *varṅh vṛṅh*, *vardʿ vṛdʿ*, *ruh*, *ardʿ ṛdʿ*, lat. *virga*; fortasse *largus* e *vargus*, v. gr. comp. 20; slav. *vrĭchŭ* vertex, v. Miklosich Radices p. 13; fortasse gr. ὀρχέω, v. Pott. 1. 150.)

c. *ut* cl. 6. 1) extollere. Bʿatt. 14. 8: *asîn udvavṛhur dîptân*; 17. 9: *śaktińćô 'davṛhad gurum.* 2) extrahere, evellere. Mah. 1. 7307: *kêśâu harir udvavarha*; Man. 1. 14: *udvavarhâ "tmanaśćâi 'va manań.*

वर्ह *varha* m. (r. *varh vṛh* crescere, s. *a*) pavonis cauda.

वर्हिण *varhiṇá* m. (a praec. s. *ina*, v. euph. r. 94[a]) pavo.

वर्हिन् *varhín* m. (a *varha* s. *in*) pavo. Dr. 8. 11.

वल् *val* 1. âtm. 1) tegere, circumdare. 2) adhaerere, deditum esse, c. loc. Nalôd. 3. 5: *nalê ... avalata* (schol. *anvarağyata*); Gîta-G. 7. 40: *hṛdayam adayê tasminn êvań valatê balât.* (Cf. 2. *var vṛ*; hib. *falaim* „I hedge, inclose".)

वलभि *valabʿi*, वलभी *valabʿî* f. i. q. *vaḍabʿi*, *vaḍabʿî*.

वलय *válaya* m. n. (r. *val* s. *aya*) 1) quod circumdat, cingit, sepit, sepes, sepimentum. Mêgʿ. 45. 2) armilla, brachiale. Mêgʿ. 1.

वलाका *valấkâ* f. grus. Mêgʿ. 9. 22.

वल्क् *valk* 10. par. (*bʿâśaṇê*) loqui.

वल्क *valká* n. (r. *val* s. *ka*) cortex, liber. Am.

वल्कल *valkala* m. n. (a praec. s. *la*) 1) cortex, liber. 2) vestis (anachoretarum) e libro confecta. Su. 1. 8.

वल्ग् *valg* 1. par. salire, exsilire, exsultare. Mah. 3. 16123: *ubʿâubʿûmâu nipêtatuń | ubʿâu vavalgatuń*; 8802: *samudram ... nṛtyantam ivaćô "rmibʿir valgantam iva vâyunâ*; In. 5. 8: *gaććantyâń ... stanâu tasyâ vavalgatuń.* (Vid. *vakʿ* et cf. angl. *walk.*)

c. *â* âtm. i. q. simpl. Mah. 4. 342: *âvalgamânan tań raṅgê nô 'patiśṭata kaśćana.*

वल्गु *valgú* adj. m. f. n. (ut videtur a r. *valg* s. *u*) pulcher.

वल्भ् *valbʿ* 1. âtm. (*bʿôğanê*) edere, vesci.

वल्मीक *válmîka* m. n. tumulus (praesertim formicarum). Hit. 46.

वल्युल् *valyul*, वल्यूल् *valyûl* 10. par. i. q. *palyul.*

वल्ल् *vall* 1. âtm. i. q. *val.*

वल्लभ *vállabʿa* adj. et subst. m. carus, dilectus, amatus. Hit. 62. 17. 70. 2. Lass. 1. 11. — Amasius. Lass. 24. 16.

वल्लव *vallava* m. pastor. Nalôd. 1. 2.

वल्ह् *valh* v. *balh.*

वश् *vaś* 2. par. (*uś* v. gr. 325. 414. 435. 457) desiderare, exoptare. Śak. 154. 13: *bʿavanêśu ... uśanti yê nivâsam*; Ṛgv. 3. 10: *yağńań vâśṭu*; 21. 1: *tayôr it stômam uśmasi*; 23. 6. 30. 12. (Cf. *vâṅkś*, *vâṅć*, gr. ʿΕΚ [FΕΚ], ἑκών, ἕκητι, fortasse εὔχομαι = scr. *uś* ex *uk*, v. Pott. 235. 268.)

Hosted by Google

वश *vaśa* m. (r. *vaś* s. *a*) voluntas, potestas, imperium. In. 5. 35. 49. Br. 2. 18.

वशानुग *vaśânuga* (e praec. et *anugá* sequens) voluntatem alcjs sequens, subjectus, obediens. — Subst. m. servus, fem. serva. H. 4. 32.

वशिन् *vaśín* (a *vaśa* suff. *in*) voluntatem, potestatem, imperium habens, potens, praepotens. M. 20. Bʰ. 5. 13.

वशीकर् -कृ *vaśîkar -kr̥* (e *vaśa* et *kar kr̥*, v. gr. 585) in servitutem redigere, subigere. Dr. 5. 21: *vaśîkr̥tan tvân draśṭâsmi pârtʰâili.*

वश्य *vaśya* (a *vaśa* s. *ya*) subjectus, obediens. Bʰ. 2. 64. 6. 36.

वष् *vaś* 1. par. (*hiṅsâyâm* K. *vadʰê* V.) ferire, laedere, occidere. Cf. 5. *vas.*

वष्क् *vaśk* 1. âtm. (*gatâu*; scribitur etiam *vask*) ire. Cf. *vakk.*

1. वस् *vas* 1. par. interdum âtm. (*uś* gr. 414. 435. 457) habitare, commorari. In. 3. 3: *uvâsa bʰavanê pituli*; 1. 24: *sukʰam asmy uśitas tvayi*; N. 2. 12: *tê svasaṅs tatra*; 5. 42: *uśya tatra*; 6. 14: *nalê vatsyâmi* (v. euphon. r. 100. *a*); R. Schl. I. 25. 8: *kô nv asmin (âśramê) vasatê*; II. 48. 21: *râgyê ... vasêmahi.* Cum loc. pers. apud quam quis habitat. N. 15. 7: *vasa mayi.* Cum acc. *vâsam.* Man. 2. 242: *nâ 'brâhmaṇê gurâu śiśyô vâsaṁ âtyantikaṅ vasêt.* Degere, e. c. noctem. A. 3. 11: *êkarâtrôśitali*; R. Schl. I. 29. 1: *tâṅ raganîm uśya.* Caus. *vâsâyâmi* facio ut quis habitet. Maḥ. 1. 5600: *ćâurân viśayê svê na vâsayêt.* (Goth. *VAS* manere, esse [*visa, vas, vêsum*, v. gr. comp. 109ᵃ⁾. 1], *visam* manemus = वसामस् *vâsâmas*, *vas* eram, erat = उवास *uvâsa*; germ. vet. *wisu* maneo, *was* eram, erat, *wârumês* eramus; nostrum *war*, *gewesen*, subst. *Wesen*; *an-wesend*, *ab-wesend*; germ. vet. *werên* manere, permanere, durare [nostrum *währen*, v. Graff. 1. 938 sq.], *werêt* = cl. 10 वसयति *vasâyati* habitat, v. gr. comp. 109ᵃ⁾. 6; *werig* perpetuus, *wirig* permanens [nostrum *wierig*, *langwierig*]; huc etiam retulerim goth. *raṣ-n* domus, cum *ṣ* = franco-gall. *z*, propter sequentem liquidam, v. gr. comp. 86. 5, mutato *v* in *r*, v. gr. comp. 19; hib. *fosaim* „I stay, rest, lodge", *fosra* „a dwelling, abode"; *arasaim* habito = scr. *âvasâmi*; *aras* „a dwelling-house", v. *âvâsa*; fortasse *fuirighim* „I stay, wait, tarry, delay" = scr. *vâśâyâmi*, v. 2. *vas*; gr. ἄσ-τυ, ϝάσ-τυ, ἑσ-τία, Ἑστία, lat. *Ves-ta*, *vesti-bulum*, *ver-na*, *Lases*, *Lares*, cum *l* pro *v*; fortasse etiam *vâs*, *vâsum* huc pertinent; v. Pott. 1. 279. Ag. Benary „Römische Lautlehre" p. 49.)

c. *adʰi* habitare, c. acc. loci. R. Schl. I. 34. 46: *purîm adʰyavasat.* Part. perf. pass. N. 12. 64: *tâpasâdʰyuśitam ... âśramamaṇḍalam*; A. 10. 13.

c. *anu* habitare, c. loc. loci et acc. pers. apud quam quis habitat. R. Schl. II. 37. 26: *vanê vasantaṅ kâkutstʰam anuvatsyati*; 88. 25. Maḥ. 3. 14758.

c. *â* habitare, c. acc. s. loc. loci. Maḥ. 3. 8032: *lôkân âvasatê śubʰân*; 2014: *âvasan ... kâmyakê bʰaratarśabʰâli.* — Caus. *âvâsayâmi* 1) facio ut quis habitet, excipio. R. Schl. II. 12. 101. 2) habito. A. 9. 27: *idam (nagaram) ... kasmâd dêvâ nâ 'vâsayanti.*

c. *â* praef. *adʰi* i. q. *âvas.* Maḥ. 1. 5512.

c. *â* praef. *sam* id. R. Schl. II. 54. 41. — Caus. facio ut quis habitet. *kaṭakam* castra locanda curo. Hit. 39. 5.

c. *upa* jejunare. Man. 2. 220: *upavasêd dinam*; Mah. 3. 5092. Vid. *upavâsa.*

c. *ni* habitare. N. 14. 15. 16.

c. *ni* praef. *sam* commorari. Sâ. 5. 29.

c. *nis* in exteris locis habitare. Maḥ. 3. 12344: *durgavâsam bahudʰâ niruśya ... âsêdur atyartʰamanôraman tê tam âśramam.* — Caus. in exilium agere, expellere. Maḥ. 2. 2644: *râśṭrêbʰyali pâṇḍudâyâdân ... nirvâsayanti yê.* Up. 66. R. Schl. II. 21. 4. 39. 11.

Hosted by Google

c. *pari*: *paryuśita* vetus, corruptus. Bᶜ. 17. 10: *pûti-paryuśitam ... bᶜôganam*; trop. vanus. N. 21. 13: *paryuśitaṅ vâkyam.*

c. *pra* in exteris locis habitare. R. Schl. II. 36. 8: *pravatsyati sukᶜaṅ vanê*; Sâ. 5. 63: *prôśyâ ''gata iva.* — Caus. in exteris locis habitare jubeo, in exilium ago. R. Schl. II. 49. 6: *yâ putram ... pravâsayati dᶜârmikaṅ vanavâsê*; Man. 10. 96: *taṅ râgâ pravâsayêt.*

c. *pra* praef. *vi* id. N. 17. 19. Man. 2. 132. — Caus. in exilium agere, expellere. Man. 8. 219: *taṅ râśṭrâd vipravâsayêt.*

c. *prati* i. q. simpl. A. 5. 11.

c. *vi* habitare. R. Schl. II. 23. 23: *araṇyê tê vivatsyanti ćaturdaśa samâḣ.* Degere, praesertim noctem. N. 17. 28: *sâ vyuśṭâ ragaṅîn tatra*; 25. 1: *vyuśitô râtrin nalaḣ.* — *vyuśṭa* sens. pass. *ragaṅî vyuśṭâ.* Maḥ. 1. 1205. 3. 11917. R. Schl. II. 54. 37. — Caus. in exteris locis habitare jubeo, in exilium ago. Maḥ. 3. 8277. Ḥ. 1. 43. R. Schl. I. 1. 23.

c. *sam* una habitare c. aliquo, c. acc. pers. Man. 11. 190: *strîḥantṝṅśća na saṅvasêt.*

2. वस् *vas* 10. par. *vasáyâmi* habitare.

3. वस् *vas* 2. âtm. sibi induere. R. Schl. II. 37. 7: *munivastrâṇy avasta*; Man. 2. 41: *ćarmâṇi ... vasîran*; 6. 6: *vasîta ćarmaćîram.* (Goth. *vasja* vestio = caus. वासयामि *vâsáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; *vas-ti* [them. *vastjô*] pallium; fortasse germ. vet. *wât* f. vestis [them. *wâti*] e *was-ti*; lat. *ves-tis*; gr. ἐσ-θής, ἕν-νυμι per assim. pro ἕσ-νυμι, fut. ἕσ-σω; cambro-brit. *gwisg*, armor. *gwisk* vestitus.)

c. *ni* caus. par. induere. N. 14. 24: *vâsaśćê 'dan nivâsayêḣ.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 100. 30: *mṛgâginê sô 'syam iḥa pravastê.*

c. *prati* caus. induere. Maḥ. 2. 2502: *aginâiḣ prativâsitâḣ.*

c. *vi* caus. induere. — Pass. caus. c. nom. pers. et acc. rei. Maḥ. 2. 2420: *vivâsyantâṅ rurućarmâṇi sarvê.*

4. वस् *vas* 4. par. (*stambᶜê*) stabilire, fulcire, immobilem reddere.

5. वस् *vas* 10. par. *vâsáyâmi* (*snêḥanaććêdanaḥananêśu* K. *snêḥaććidôḣ vadᶜê* V.) amare; findere, abscindere; occidere.

वसति *vasatí* f. (r. 1. *vas* s. *ati* vel potius *ti* servato charactere primae classis) 1) habitatio, domus. Ḥit. 5. 10. 2) nox. Sâ. 4. 5. (Hib. *fosadh* „a delaying, staying, resting, cessation".)

वसन *vasana* n. (r. *vas* induere, s. *ana*) vestis. N. 13. 56.

वसन्त *vasantá* m. (r. *vas* s. *ánta*) ver. (Slav. *vesna* id.)

वसा *vasâ* f. 1) medulla. 2) adeps. A. 10. 54.

वसान *vasâna* part. praes. âtm. r. *vas* cl. 2. q. v.

वसु *vásu* 1) n. (r. *vas* s. *u*) res, divitiae. N. 16. 2. 18. 19. 2) m. nomen cujusdam Geniorum ordinis octo numero. In. 5. 24.

वसुधा *vasudᶜâ* f. (res vel divitias ferens, e *vásu* et *dᶜa* in fem.) terra. N. 24. 42.

वसुधाधर *vasudᶜâdᶜara* m. (terram sustinens, e praec. et *dᶜara* tenens, sustinens) mons.

वसुन्धरा *vasundᶜarấ* f. (e *vásu* res, divitiae, quod hac in compositione masculinorum normam sequitur [v. gr. 575. 2] et *dᶜara* tenens, ferens in fem.) terra. N. 2. 11.

वसुमती *vasumatî* f. (a *vásu* s. *mant mat* in fem.) terra. Ur. 60. 13. Vid. *vasudᶜâ.*

वस्क् *vask* 1. âtm. i. q. *vaśk.*

वस्त् *vast* 10. âtm. (*ardanê* K. *vadᶜê* V.) vexare; occidere.

वस्त *vasta* m. caper.

वस्ति *vastí* m. f. (r. *vas* s. *ti*) abdomen. Am.

वस्तु *vástu* n. (r. *vas* s. *tu*) res. Ḥit. 13. 18. 14. 4.

वस्त्र *vástra* n. (r. *vas* induere, s. *tra*) vestis. In. 5. 11.

Hosted by Google

वह् *vaḥ* 1. par. âtm. (anom. v. gr. 577) 1) trahere, vehere (currum). In. 1. 7: *daśa vâǵisahasrâṇi ḥariṇâṅ vâtaraṅḥasâṅ | vaḥanti yê ... rat'am*; N. 19. 16: *kat'am alpabalaprâṇâ vakšyanti 'mê ḥayâ mama.* — Pass. curru vehi. Dr. 6. 6: *maḥâǵavâir vâǵib'ir uḥyamânâḣ* (cf. 6. 10). 2) curru vehere alqm. A. 10. 18: *uvâḥa mâṅ tataḣ śîg'raṅ ḥiraṇyapuram antikât | rat'êna têna ... mâtaliḣ*; Maḥ. 3. 13179: *sûtańćô 'vâća śîg'ram mâṅ vaḥasva.* 3) vehere, ferre. Ḥ. 1. 16: *mâtaram ... avaḥat sa tu pṛšṭ'êna*; Maḥ. 3. 11019: *kṛšṇańća yamaǵâu tat'â | êkô 'spy aḥam alaṅ vôḍ'um*; 11020: *anyêća ... sarvân vô brâḥmaṇâiḣ sârd'aṅ vakšyanti.* 4) uxorem ducere. Maḥ. 1. 3377: *nâḥušâṅga vaḥasva mâm*; 3. 10482: *idam b'âryâśatam ... putrârt'inâ mayâ vôḍ'am* (nota formam *vôḍ'â* pro *ûḍ'â*); R. Schl. I. 73. 36: *ûḥur b'âryâḣ.* 5) manare, fluere. N. 23. 15: *ćandênaćô 'dakan tasya vaḥati.* 6) spirare, flare. Gîta-G. 5. 2: *vaḥati malayasamîrê.* — Caus. *vâḥáyâmi, vâḥáyê.* I. par. 1) facio ut vehant (equi), aurigare. Maḥ. 4. 1832: *kšipram uttara vâḥaya*; Maḥ. 1. 4014. 2) advehendum, afferendum curare. Rag'. 5. 32: *ušṭravâmîśatavâḥitârt'am praǵêśvaram.* — *pant'ânaṅ vâḥayitum* viam calcare, terere (facere ut via ferat). Rag'. 16. 12: *vâḥyatê râǵapat'aḣ śivâb'iḣ.* II. âtm. *vâḥáyê* facio ut quis me curru vehat. R. Schl. II. 92. 13: *dakšiṇêna mârgêṇa ... vâḥayasva.* — *tariṅ vâḥayê* nave vehor, navigo (proprie facio ut navis me vehat). Maḥ. 1. 4014. (Lat. *veho, veha, vea, via,* ejecto *h* sicut in hib. *feon* currus = scr. *vâḥana* q. v.; gr. ἔχω, ὄχος; lit. *wežù* curru veho = scr. *váḥâmi*, *wažóju* navigo = scr. *vâḥáyâmi*; slav. *vesuṅ* veho; goth. *ga-VAG* movere [*ga-viga, -vag, -vêgum*], *vigs* via, *vagja* moveo = scr. caus. *vâḥáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; germ. vet. *WAG* movere [*wigu, wag, wâgumês*], *wegiu* moveo, *waga* commotio, *wâg* m. gurges, vorago [unde nostrum *Woge*], *wagan* currus, vehiculum.)

c. *ati* caus. 1) perferre, tolerare. Rag'. 13. 28: *ativâḥitâni mayâ kat'aṅćid ǵanagarǵitâni.* 2) transigere (tempus). Rag'. 9. 70: *ativâḥayâmbab'ûva ... triyâmâm*; 19. 41: *ṛtûn atyavâḥayat.*

c. *ad'i*: *ad'yûḍ'â* femina, cujus maritus aliam duxit uxorem; Wils. „a superseded wife" (cf. 2. *vid* praef. *ad'i*). Maḥ. 2. 2332.

c. *apa* auferre. Maḥ. 1. 2939: *apôvâḥaća vâsô 'sya mârutaḣ.* — Caus. auferendum, avehendum curare. R. Schl. I. 1. 51. II. 9. 13.

c. *â* adducere, afferre. Sâ. 3. 19.

c. *â* praef. *ut* trahere, vehere (de equis). Dr. 7. 10 (Maḥ. 3. 15704): *âǵânêyâ balinaḣ sâd'udântâ maḥâbalâḣ śûram udâvaḥanti.* — *b'âryâm udâvôḍ'um* uxorem ducere. Maḥ. 1. 3829: *arǵunaḣ ... b'aginîṅ vâsudêvasya sub'adrâm b'âryâm udâvaḥat*; 3831: *nakulaḣ ... karêṇumatîn nâma b'âryâm udâvaḥat.*

c. *ut* 1) vehere, ferre. Maḥ. 1. 4272: *sa ḥi râǵyad'uraṅ gurvîm udvakšyati kulasya naḣ*; 3. 335: *kṛććrâd udvaḥatê b'âram*; Ḥit. 127. 1. 2) curru vehere. Rag'. 7. 32: *tam udvaḥantam pat'i b'ôǵakanyâṅ rurôd'a râǵanyagaṇaḣ*; 7. 67: *udavaḥad anavadyâm.* 3) uxorem ducere. Man. 3. 4. 10. 11. 7. 77. — Caus. facere ut quis uxorem ducat. Maḥ. 1. 3801: *b'îšmaḣ k'alu pituḣ priyaćikîršayâ satyavatîm mâtaram udavâḥayat* (v. Maḥ. 1. 4039 sq.)

c. *ut* praef. *sam* 1) tollere, extollere, levare. Maḥ. 2. 718. 2) uxorem ducere. R. Schl. II. 107. 3.

c. *upa* advehere. Maḥ. 2. 2064: *râǵarat'ô ya iḥâ 'smân upâvaḥat.* 2) constituere. Maḥ. 2. 2051: *upôḥyamânê dyûtê.*

c. *upa* praef. *sam*: *samupôḍ'a* (quod etiam ad *ûḥ* referri potest) 1) in ordinem redactus. R. Schl. II. 75. 29:

Hosted by Google

sañgrâmê samupôḍ'ê (v. *ûh* praef. *vi*). 2) coërcitus, refrenatus. Man. 6. 41: *samupôḍ'êšu kâmêšu.*

c. *ni* 1) ferre, vehere, sustentare. Gita-G. 1. 16: *gagan nivahatê ... kṛšṇâya tub'yan namaḣ.* 2) advehere, apportare. Ṛgv. 116. 1: *vimadâya gâyâm ... nyûhatû ra'êna.*

c. *nis* caus. exequi, explere, e. c. promissum. Hit. 106. 4: *svapratigńâtam ad'unâ nirvâhaya.*

c. *pra* 1) trahere, vehere (currum). R. Schl. II. 52. 43. 2) ferre, vehere. B'aṭṭ. 3. 54. 3) auferre. Ṛgv. 23. 22: *idam âpaḣ pravahata yat kińćid duritam mayi.* — Part. perf. pass. *prâuḍ'a* (pro *prôḍ'a* e *pra* + *ûḍ'a*) 1) adultus, altus. Mêg'. 26. 77. 2) arrogans, insolens, superbus. Lass. 85. 10. — Subst. f. *prâuḍ'â* nupta, sponsa. (Cf. goth. *brûth*, germ. vet. *brût*, island. vet. *brûda*, nostrum *Braut.*)

c. *pra* praef. *anu* huc illuc curru vehere alqm. Maḣ. 3. 13504: *sa mâm anuprâvahat.*

c. *vi* uxorem ducere. Maḣ. 1. 3384. — *vyûḍ'a* latus. N. 12. 13: *vyûḍ'ôraska* (v. etiam *ûh* praef. *vi*).

c. *vi* praef. *nis* evehere, exportare. Maḣ. 1. 6257.

c. *sam* vehere, trahere. R. Schl. I. 67. 4: *nṛṇâń šatâni pańćâšat ... mańćûšâm ašṭaćakrast'âń samûhus tê kat'ańćana*; Maḣ. 3. 13190: *ćatvâras tvâń vâ gardab'âḣ sańvahantu.*

वह *vaha* (r. *vah* s. *a*) 1) adj. ferens, afferens. In. 2. 9. 2) subst. m. fluctus. Sâ. 4. 31 in comp. Baḣ.

वहति *vahatí* (r. *vah* s. *ti*, gr. 575. 48) ventus.

वहिश्चर *vahišćara* adj. (e *vahis* extra et *ćara* iens) egrediens. Dr. 6. 15.

वहिष्कृत *vahiškṛta* (extra-factus, e *vahis* extra et *kṛtá* factus, v. euph. r. 79) privatus. In. 2. 5.

वहिस् *vahis* vel बहिस् *bahis* praep. et adv. extra, foras. Lass. 44. 4: *nagarâd bahir gatê sati*; Hit. 58. 8: *mûšikô na bahir niḣsarati.* (Cf. slav. БЕЗЪ *bešŭ* absque, nisi hoc, quod nunc magis mihi arridet, referendum est ad *vi*, sicut НИЗЪ *nišŭ* deorsum ad *ni.*)

वह्नि *váhni* m. (r. *vah* s. uṇâd. *ni*) ignis. Maḣ. 1. 2037.

1. वा *vâ* 2. par. flare, spirare (de vento). N. 24. 40: *vavâuća pavanaḣ šućiḣ*; A. 4. 51: *šîtan tatra vavâu vâyuḣ.* — *vâta* m. ventus. A. 11. 12; deus venti. H. 1. 34. (Cf. *vâi*; goth. *VO* flare, spirare [*vaia*, *vaivô*, v. gr. comp. 617], *vinds*, them. *vinda* ventus; germ. vet. *wa-dal* flabellum, *wat*, *wait*, *waiet*, *wahet* flat; slav. *vê-ja-ti* flare, *vê-tr* ventus; lit. *wĕjas* ventus; gr. ἄημι, ut videtur, ex ἀ-Ϝημι = scr. *vâ'mi* praef. *â*, ἀήρ; αὔρα ex ἀϜρα, οὖρος ex ὄϜρος; de αὔω v. *vâi*; lat. *ventus*, *aër* aura; hib. *bad* ventus = scr. *vâ'ta*; pers. *bâd.*)

c. *nis* extingui (de igne). Šak. 91. 11: *nirvâsyataḣ pradîpasya šik'â*; v. *nirvâṇa.* — Caus. extinguere (ignem). Maḣ. 1. 1608: *samidd'ań gâtavêdasań varšâir nirvâpayišyâmô mêg'â b'ûtâḣ.* — Vid. *nirvâpana.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 71. 25: *pravâti pavanaḣ šrîmân.*

c. *sam* id. Maḣ. 4. 1288.

2. वा *vâ* 10. par. (*suk'âptigatisêvâsu*) voluptate frui; ire; colere.

3. वा *vâ* adv. 1) vel, sicut Latinorum ve postponitur. Br. 1. 19: *vâ - vâ* sive - sive (entweder - oder). N. 26. 10. Cum antecedente *at'a* vel *yadi* saepe ita construitur ut hae voces sensu vacent atque particulae *vâ* solum ut fulcrum inserviant. 2) sicut. Dr. 7. 15. Interdum redundat, e. c. H. 4. 2. 52.

वाक्पटु *vâkpaṭu* (e *vâć* et *paṭu*) eloquens. Hit. 55. 4.

वाक्पटुता *vâkpaṭútâ* f. (a praec. s. *tâ*) eloquentia, facundia. Hit. 13. 21.

वाक्य *vâkya* n. (r. *vać* dicere, s. *ya*, v. gr. 628) sermo. In. 1. 10.

वागुरा *vâgurâ'* f. rete. Hit. 73. 9.

वाग्मिन् *vâgmín* (a *vâć* sermo, s. *min*) facundus, eloquens. N. 12. 50.

Hosted by Google

वाङ्क्ष् *vâṅkś* 1. par. (*kâṅkśâyâm* K. *kâṅkśê* V.; scribitur *vâkś*, gr. 110[a]) desiderare. (Cf. *kâṅkś*, *vâṅć*, *vaś*; cambro-brit. *gwanc* desiderium; fortasse hib. *miangas* „inclination, longing, desire, appetite", mutato *v* in *m*; *mianuighim* „I desire, long, wish, lust, will, intend", tam huc quam ad *van* petere, cupere trahi potest.)

वाङ्मय *vâṅmáya* adj. (a *vâć* sermo, s. *maya*) quod ad vocem refertur, ad vocem spectat. B'. 17. 15.

वाच् *vâć* f. (r. *vać*) 1) sermo. B'. 2. 42. 2) vox. N. 19. 1. 23. 19. (Lat. *voc-s*; gr. ὄπ-ς, v. r. *vać*.)

वाचस्पति *vâćaspati* m. (e genit. vocis *vâć* et *páti*) i. q. *vṛhaspati*.

वाचस्पत्य *vâćaspatya* n. abstractum praec. Hit. 97. 9.

वाच्य *vâćya* v. *vać* primit. et caus.

वाच्यता *vâćyátâ* (a praec. s. *tâ*) vituperatio, reprehensio. Hit. 105. 4.

वाजिन् *vâǵín* m. (a *vâǵa* festinatio, celeritas, suff. *in*, nisi a r. *vaǵ* s. *in*) equus. In. 1. 7.

वाञ्छ् *vâṅć* 1. par. interdum âtm. optare, desiderare. N. 5. 37: *agnir âtmab'avam prâdâd yatra vâṅćati nâiśad'aḣ*; 26. 8: *naćêd vâṅćasi tvan dyûtam*; Hit. 37. 18: *yad yad êva ḣi vâṅćêta tatô vâṅćâ pravartatê*. (Cf. *vâṅkś*, *vaś*; germ. vet. *wunsc* optatio, *wunskian* optare; anglo-sax. *viscan* optare; angl. *wish*.)

c. *ab'i* i. q. simpl. Hit. 35. 20.

वाञ्छा *vâṅćâ* f. (r. *vâṅć* s. *â*) desiderium, optatio. Hit. 37. 18.

वाट *vâṭa* m. n. (r. *vaṭ* s. *a*) conseptum. R. Schl. I. 44. 35.

वाटिका *vâṭikâ* f. (a praec. s. *ika* in fem.) id. Śak. 8. 7: *vṛkśavâṭikâ*.

वाटी *vâṭî* f. (a *vâṭa* signo fem. *î*) id. Am.

वाड् *vâḍ* v. *bâḍ*.

वाढ *vâḍ'a* (r. *vaḣ* s. *ta*, cf. *âḍ'â* quod correptum e *vâḍ'a*, v. euphon. r. 102. *a*) multus, abundans. — *vâḍ'am* adv. bene, ita, ad assensum exprimendum. N. 17. 22.

वाण *vâṇa* m. (fortasse pro *vâna* a r. *van* occidere, s. *a*) sagitta. Su. 2. 16.

वाणिज्य *vâṇiǵya* vel बाणिज्य *bâṇiǵya* n. (a *vaṇiǵ*, *baṇiǵ* mercator, s. *ya*) mercatura. B'. 18. 44.

वाणिन् *vâṇín* (a *vâṇa* suff. *in*) sagittas habens. A. 5. 25.

वाणी *vâṇî* vel बाणी *bâṇî* f. (r. *vaṇ* s. *î*) loquela, sermo. Hit. 25. 14.

वात् *vât* 10. par. (denom. a *vâ'ta* ventus) ventilare. K.: *vâtayati vyaǵanêna patim pativratâ*.

वात *vâ'ta* v. r. *vâ*.

वातरंहस् *vâtaraṅḣas* (Baḣ. e *vâ'ta* ventus et *ráṅḣas* celeritas) venti celeritatem habens. In. 1. 7.

वातापि *vâtâpi* m. nom. pr. Asuri. Maḣ. 3. 8619.

वातायन *vâtâyana* n. (e *vâ'ta* ventus et *âyana* via) fenestra. P. 16.

वात्सल्य *vâtsalya* n. (a *vatsala* s. *ya*) amor, caritas. Hit. 16. 12. 45. 13. Ur. 84. 18.

वाद *vâda* m. (r. *vad* s. *a*) 1) sermo. B'. 2. 11. 42. 2) controversia, disputatio. Up. 21. (Cambro-brit. *gwed* verbum.)

वादित्र *vâ'ditra* n. (a *vâdáy* caus. rad. *vad* q. v., s. *tra*, inserto *i*) 1) instrumentum musicum. In. 2. 11. 2) qui instrumentis musicis editur cantus (Instrumental-Musik). In. 3. 7. 9.

वादिन् *vâdín* (r. *vad* s. *in*) dicens. B'. 2. 42.

वाध् *vâd'*, बाध् *bâd'* 1. âtm. vexare, perturbare. A. 4. 47: *na bâd'atê tatra raǵaḣ*; R. Schl. I. 14. 13: *râvaṇô nâma râkśasaḣ sarvân nô bâd'atê*; Dr. 6. 3: *maḣâvanaṅ śatrub'ir bâd'yamânam*; Hit. 57. 5: *maḣati śaṅkâ mâm bâd'atê*; Man. 9. 226. 10. 129. — Caus. par. id. R. Schl. I. 14. 15: *sa vâd'ayati lôkâṅs trîn*. (Cf. *vad'*, *vyad'*; lit. *bêda* miseria, aerumna, *bêdnas* miser; russ. *bjeda* miseria; fortasse goth. *balvja* vexo e *badvja*; gr. ΠΑΘ, ἔπαθον, ὠθέω, ἀπωθέω, v. praef. *apa*, fortasse hib. *buairim* „I vex, aggrieve, trouble" e *buaidim*.)

Hosted by Google

c. *adʿi* i. q. simpl. Maḥ. 1. 5693: *naćâi 'kaṅ sa samartʿô 'smân pâṇḍavârtʿê 'dʿibâdʿitum.*

c. *apa* in dial vêd. abigere, removere, repellere. Ṛgv. 35. 3: *apa viśvâ duritâ bâdʿamânaṅ* „omnia scelera removens"; 9: *apâ 'mîvâm bâdʿatê* „dolorem repellit".

c. *â* i. q. simpl. Śak. 58. 9. 10.

c. *pari* id. Maḥ. 3. 8743.

c. *pra* 1) id. Maḥ. 1. 5808. R. Schl. II. 53. 15. Ḥit. 59. 5. 2) arcere, prohibere, cohibere. Dr. 9. 8: *tvam ... sadâi 'vâ 'smân prabâdʿasê*; Maḥ. 2. 1648: *katʿan tu dâivaṅ śakyatê pâurušêṇa prabâdʿitum.*

c. *prati* repellere, arcere. Sâ. 1. 24: *tâm ... na kaśćid varayâmâsa têgasâ pratibâdʿitaṅ*; R. Schl. II. 52. 46. Maḥ. 3. 1081.

वाधा *vâdʿâ*, बाधा *bâdʿâ* f. (r. *vâdʿ*, *bâdʿ* s. *â*) tormentum, cruciatus. Ur. 41. 11. (Lit. *bēda* miseria, aerumna.)

वानप्रस्थ *vânaprastʿa* m. (a *vanaprastʿa* ad silvam profectus, s. *a*, v. gr. 580) 1) Brâhmanus in silvâ solitariam vitam degens, anachoreta. 2) Geniorum ordo. Su. 3. 5.

वानर *vânara* m. (e *vâ* sicut et *nára* homo) simia.

वापी *vâpî́* f. lacus. N. 12. 6.

वाम *vā́ma* adj. 1) laevus, sinister. Su. 4. 13. 2) pulcher, praesertim in compositione cum vocibus quae corporis quodpiam membrum significant. N. 16. 37. (Fortasse germ. vet. *winster*, *winister* laevus [Graff. 1. 893]; anglo-sax. *vinstre* huc pertinent, cum suff. compar. sicut in lat. *sinister*, *dexter* et inserto *s* euphonico inter *n*, pro *m*, et *t*, v. gr. comp. 95; cambro-brit. *gwymp* pulcher.)

वामन *vâmana* adj. brevis. Subst. m. 1) pumilus, nanus. 2) nomen elephanti plagae meridionalis.

वामी *vâmî* f. (a *vā́ma* signo fem. *î*) equa. Ragʿ. 5. 32.

वायव्य *vâyavya* adj. (a *vâyú* ventus, s. *ya*, v. gr. 582) quod ad ventum refertur. A. 3. 30.

वायस *vâyasá* m. (ut videtur, a *váyas* s. *a*) cornix. Dr. 8. 31.

वायु *vâyú* m. (r. *vâ* s. uṇâd. *u*, inserto *y* euphonico) ventus. Ḥ. 4. 48.

वार् *vâr* n. aqua. Am. Vid. *vā́ri.*

वार *vâra* m. (ut videtur, a r. *var vṛ* s. *a*) 1) multitudo, caterva. 2) tempus, dies. Ḥit. 21. 21: *bʿaṭṭâravâra.* 3) tempus opportunum, occasio, opportunitas. 4) vicis, fois, Mal. Bʿaṭṭ. 3. 32 schol.: *bahuvârân* complures, vielmal, many times. — Acc. sing. repetitum *vâraṅ vâram* id. Ḥit. 85. 14. (Hib. *uair* „an hour, time", *air uairibh* „some-times"; cambro-brit. *aur*; island. vet. *var* in *tvis-var* bis [*tvis* = scr. *dvis*], *thris-var* ter [*thris* = scr. *tris*]; germ. vet. *or*, *o* in *zuir-or*, *zuir-o* bis; pers. بار *bâr* vicis, بارى *bâri* semel, بار ديكر *bâr dîger* iterum; fortasse huc pertinet lat. *ber* in *September*, *October* etc., v. gr. comp. 309.)

वारण *vâraṇa* m. (r. *var vṛ* arcere, impedire, s. *ana*, v. gr. 94[a]) elephantus. Ḥ. 4. 23.

वारविलासिनी *vâravilâsinî* f. (e *vâra* tempus et *vilâsinî* q. v.) ἑταίρα. Ḥit. 133. 15. Lass. 73. 2 infr.

वाराणसी *vâraṇasî* f. nomen urbis Benares. Lass. 5. 20.

वारणावत *vâraṇâvata* nomen urbis. Ḥ. 1.

वारि *vā́ri* n. aqua. N. 24. 5. (Cf. *vâr*, *vâruṇa*; hib. *burn* aqua; *fairge* mare, *fual* „urine, water", mutato *r* in *l*; lat. *mare*, them. *mari*, mutato *v* in *m*, v. gr. comp. 20; lit. *mârēs* [plur. fem., gen. *mari-û*]; slav. *more* id. [neut. sg. a themа *morjo*, v. gr. comp. 259]; germ. vet. *mari* m. et n. [them. *marja*]; hib. *muir*; cambro-brit. *mor* id. Cf. etiam lat. *urina*, correpto *vâ* in *u*, *urceus*, *urna*; gr. ὀρός, οὖρον, οὐρέω.)

वार्त्त *vârtta*, वार्त *vârta* (r. *vart vṛt* s. *a*) sanus. Nalôd. 3. 19 schol.

वार्त्ता *vârttâ*, वार्ता *vârtâ* f. (a *vṛtti* s. *a* in fem.) nuntius; historia. Śṛṅg. 11. Ḥit. 64. 16. 17. 79. 15. 16. 85. 11.

वार्द्धक *vârddʿaka* n. (a *vṛddʿa* s. *aka*) senectus, senium. Ḥit. 28. 19.

Hosted by Google

वार्द्दक्षत्रि *vârdd'akśatri* m. nom. pr. Dr. 1. 5.

वार्षिक *vârśika* (a *varśa* s. *ika*) pluviosus. Dr. 8. 17.

वार्ष्णेय *vârśṇêya* m. nom. pr. N. 9. 1.

वाश् *vâś* 1. et 4. âtm. (scribitur etiam *vâs*) clamare, vociferari, ululare. Mah. 2. 1547: *sâ satatań vâśatê*; 1. 8433: *santapyamânâ bahud'â vâśamânâ prad'âvati.* — Part. praes. par. N. 11. 20: *kururîm iva vâśatîm*; Mah. 3. 10437: *śakunêr iva vâśataḣ*; 10493: *hâ hatâḣ smê 'ti vâśantyaḣ.* (Cf. *vać* e *vak*, ita *vâś* e *vâk*.)

c. *ut* deplorare, c. acc. B'att. 3. 32: *udvâśyamânaḣ pitaram.*

वाष्प *vâśpá* m. lacryma, in sing. solum usurpari videtur. Br. 2. 36. N. 17. 13. Mêg'. 12.

वाष्पाय् *vâśpâ'y* (denom. a praec.) lacrymare. Ur. 84. 19.

वास् *vâs* v. *vâś* et *vâsáy.*

वास *vâsa* m. (r. *vas* s. *a*) 1) habitatio. 2) cavea (avis). Ur. 35. 5. 3) i. q. *ad'ivâsa.* (Hib. *fos* „a delaying, staying, resting, cessation".)

वासय् *vâsáy* (denom. a *vâsa* sgf. 3) odoribus imbuere. *ad'ivâsay* (denom. ab *ad'ivâsa*) id. Ur. 74. 20: *mandârapuśpâir ad'ivâsitâyâm ... śik'âyâm.*

वासर *vâsará* m. (fortasse e *vâ* sicut, in hoc comp. similiter, et *sara* iens, v. *vatsara*) dies. Up. 21.

वासव *vâsavá* m. (a *vasu* Vasus q. v., s. *a*) Vâsavus, cognomen Indri. In. 2. 22.

वासस् *vâ'sas* n. (r. *vas* induere, s. *as*) vestis. Su. 4. 9. N. 9. 14. 19.

वासिन् *vâsín* (r. *vas* habitare, s. *in*) adj. habitans. Subst. m. habitator, in fine compp. Su. 2. 8. N. 7. 17.

वासुकि *vâsuki* m. Vâsukis, rex serpentum. B'. 10. 28.

वास्तव्य *vâstavya* (a *vâ'stu* domus, s. *ya*) domum, domicilium habens, habitans. Hit. 34. 17.

वास्प *vâspa* i. q. *vâśpa.*

वाह् *vâh* 1. âtm. (*prayatnê* K. *yatnê* V.; scribitur etiam *bâh*) operam dare, adniti. Caus. occupare, adhibere, uti. Man. 3. 68: *yâstu (sûnâḣ) vâhayan* (schol. *svakâryê yôǵayan*); 4. 86: *daśasûnâsahasrâṇi yô vâhayati* (schol. *svârt'ê vyâpârayati*).

c. *sam* fricare. Mah. 3. 11005: *pâdâu ... karâb'yâń kiṇaǵâtâb'yâń śanakâiḣ sańvavâhatuḣ.* — Caus. id. Śak. 95. 9. R. Schl. II. 91. 52.

वाह *vâha* m. (r. *vah* trahere, vehere) 1) equus. Dr. 8. 12. A. 4. 12. 2) currus. A. 1. 1.

वाहक *vâhaka* m. (a caus. r. *vah* s. *aka*) rector, moderator (currûs etc.). N. 22. 1.

वाहन *vâhana* n. (a caus. r. *vah* trahere, vehere) 1) actio moderandi (equos etc.). N. 15. 2. 2) currus. N. 2. 26 in comp. Bah. 3) equus. R. Schl. I. 62. 1. 68. 1 in fine comp. Bah. (Cf. *vâha*; germ. vet. *wagan*, them. *wagana* currus; hib. *feun* id.)

वाहिन् *vâhín* (r. *vah* s. *in*) vehens, ferens, in fine comp. Hit. 16. 42. 34. 2.

वाहिनी *vâhinî* f. (a *vâha* s. *in* in fem.) exercitus. Rag'. 7. 33.

वाहु *vâhu* v. *bâhu.*

वाहुक *vâhuka* (r. *vah* s. *uka*) nom. pr. N. 15. 2. 5.

वाह्य *vâhya* (form. anom. a *vahis* extra, s. *ya*) externus. B'. 5. 21. 87. Dr. 7. 18.

वाह्यतस् *vâhyatás* adv. (a praec. s. *tas*) extra, extrinsecus. N. 9. 7.

1. वि *vi* praep. insep. v. gr. 111. (Germ. vet. *wi-dar* contra, adversum, cum suff. compar., v. gr. comp. 294; pers. بی *bî* sine, e. c. بیباک *bîbâg* metu vacuus, intrepidus; fortasse lat. *vê-* [*vecors*, *vesanus*]; lit. *be* sine; slav. *bešŭ* id. nisi hoc pertinet ad *vahis* q. v.)

2. वि *vi* m. (fortasse a r. *vay*, correpto *ay* in *i*, nisi a *vî*) avis. Nalôd. 1. 28. (Cf. *vâyas* avis, lat. *avis*.)

विंश *vińśá* vigesimus (v. gr. 236).

विंशति *vińśáti* f. (ut mihi videtur, pro *dvidaśati*, e *dvi* duo et *daśati* a *dáśan* decem, ejecto *a* et mutato *d* in nasalem, v. *triṅśát* et cf. lat. *viginti*, gr. εἴκατι, εἴκοσι, hib. *fichead*, cambro-brit. *ugaint*.)

Hosted by Google

विकच *vikaća* (ut videtur, a r. *kać* praef. *vi* s. *a*) expansus, evolutus, apertus (de floribus). In. 5. 8.

विकट *vikaṭa* (Baḥ. e *vi* et *kaṭa* stragulum) expers straguli. N. 10. 6.

विकत्थन *vikatťana* n. (r. *katť* praef. *vi* s. *ana*) jactatio, gloriatio. Ḥit. 100. 13.

विकर्मन् *vikarman* n. (Karm. e *vi* et *kárman* opus) secessio ab opere. Bʹ. 4. 17.

विकल *vikala* (privatus parte, Baḥ. e *vi* et *kálâ* pars) 1) decurtatus. 2) perturbatus. Lass. 54. 7. 72. 12.

विकार *vikâra* m. (r. *kar kr̥* praef. *vi*) 1) mutatio. Bʹ. 13. 6. 19. 2) commotio (animi). N. 22. 31. 23. 26.

विकाल *vikâla* m. (Karm. e praep. *vi* et *kálá* tempus) crepusculum. Sâ. 5. 82.

विकाश *vikâśa* m. (a caus. r. *kâś* s. *a*) manifestatio. Ur. 34. 7.

विकृति *vikr̥ti* f. (r. *kar kr̥* s. *ti*) commutatio, conversio. Am.

विक्रम *vikrama* m. (r. *kram* praef. *vi* s. *a*) 1) passus (v. *trivikrama*). 2) vis, fortitudo. N. 21. 12. Ḥ. 3. 10. 4. 22.

विक्रान्त *vikrânta* v. *kram* praef. *vi*.

विक्रिया *vikriyâ* f. (r. *kar kr̥* praef. *vi* s. *yâ*) i. q. *vikr̥ti*. Am.; Ḥit. 12. 19.

विक्लव *viklava* (r. *klu* se movere, praef. *vi* s. *a*) agitatus, commotus, perturbatus. P. 20.

विक्षत *vikśata* v. r. *kśaṇ* praef. *vi*.

विक्षेप *vikśêpa* m. (r. *kśip* praef. *vi* s. *a*) actio disjiciendi, disjungendi. *ćaraṇavikśêpa* actio pedes disjiciendi i. e. gressus, itio. Ur. 64. 13. — Pro *raḥasyavikśêpa* (Ur. 16. 6) lege *-nikśêpa*. — *dr̥śṭivikśêpa* adspectus obliquus, Wils. „a leer, a side glance". Śak. 16. 1.

विगतस्नेहसौहृद *vigatasnêhasâuhr̥da* (Baḥ. e *vigata* qui abiit et *snêhasâuhr̥da* amor et amicitia) remotum amorem et amicitiam habens, vacuus ab amore et amicitiâ. Su. 4. 17.

विगाढ *vigâḋa* v. *gâḥ*.

विग्न *vigná* v. r. *viǵ* et gr. 542.

विग्रह *vigraha* (r. *grah* praef. *vi* s. *a*) 1) m. corpus, forma. Ur. 67. 14. 2) bellum. Ḥit. 78. 4.

विग्रहवत् *vigrahavant* (a praec. s. *vant vat*) formosus, pulcher. Su. 3. 17. Sâ. 1. 21.

विघात *vigʹâta* m. n. (r. *han* in formâ caus. [v. gr. 471. 4.] praef. *vi* s. *a*) impedimentum, interruptio, destructio. Su. 1. 12.

विघ्न *vigʹna* n. (r. *han* praef. *vi* s. *a*, v. gr. 575. suff. *a*) impedimentum. Su. 1. 12. Ḥ. 3. 17. N. 13. 23.

विघ्नित *vigʹnitá* (a praec. s. *ita*) impeditus. Ur. 39. 18.

विच् *vić* 7. par. âtm. separare, c. instr. (v. *yuǵ* praef. *vi*). Bʹaṭṭ. 14. 103: *baḥûn yôďân ǵîvitêna vivêća.* (Germ. vet. *WICH* recedere [*wîchu*, *weich*, *wichumês*], nostrum *weiche*, *wich*; gr. εἴκω; fortasse etiam ἑκάς huc pertinet.)

c. *vi* 1) i. q. simpl. cum abl. Bʹaṭṭ. 6. 36: *vivinaćmi divaḥ surân.* — *vivikta* separatus, desertus, secretus, solitarius. In. 5. 54. Bʹ. 13. 10. 18. 52. 2) in dial. vêd. evellere. Rgv. 39. 5: *viviṅćanti vanaspatîn.* 3) decernere. Maḥ. 2. 2243: *na ... vivêktuṅ śaknômi tê praśnam imam.* — Caus. distinguere. Man. 1. 26: *ďarmâďarmâu vyavêćayat.*

विचक्षण *vićákśaṇa* (r. *ćakś* praef. *vi* s. *ana*) expertus, gnarus, sapiens. Bʹ. 18. 2.

विचय *vićaya* m. (r. *ći* praef. *vi* s. *a*) actio quaerendi, investigandi. Ragʹ. 16. 75.

विचल *vićala* (r. *ćal* praef. *vi* s. *a*) vacillans. Ur. 70. 3 infr.

विचार *vićâra* m. (r. 2. *ćar* praef. *vi* s. *a*) 1) deliberatio. Ḥit. 12. 22. 92. 20. 2) distinctio. Ḥit. 51. 20.

विचारणा *vićâraṇâ* f. (r. 2. *ćar* praef. *vi* s. *ana* in fem., v. euphon. r. 94[a]) deliberatio, dubitatio, haesitatio. In. 5. 38. N. 13. 27.

विचारित *vićârita* n. v. rad. 2. *ćar* praef. *vi*.

Hosted by Google

विचित्र *vićitra* (Karm. e *vi* et *ćitrá* varius) 1) varius. N. 2. 11. Sâ. 4. 30. A. 6. 14. 2) admirabilis, stupendus. A. 4. 39.

विचेतन *vićêtana* (Bah. e *vi* et *ćétana* anima) exanimis, mortuus. Hit. 87. 10.

विचेष्टित *vićêṣṭita* v. r. *ćêṣṭ*.

विच्छेद *viććêda* m. (r. *ćid* praef. *vi* s. *a*) actio abrumpendi, finem faciendi. Ur. 64. 5: *kat'âviććêda*.

विच्युति *vićyuti* f. (r. *ćyu* cadere, praef. *vi* s. *ti*) separatio. N. 13. 34.

1. विछ् *vić̄* 6. par. anom. *vićć̄âyâmi* (*gatâu*) ire, se movere (ut videtur, denom. a perdito substantivo *vićć̄a*).

2. विछ् *vić̄* 10. par. *vićć̄áyâmi* (*b'âśârt'ê* K. *tviśi* V.) loqui; lucere.

1. विज् *viǵ* 7. par. 6. âtm. *vinágmi*, *viǵé* (omittitur guṇa in utroque futuro et praet. mltf.) tremere, trepidare metu, timere. *vigná* agitatus, perturbatus, perterritus. Rag'. 14. 88: *ćakranda vigná kurarî 'va.* — Intens. Ṛgv. 18. 14: *indramanyavê vêviǵyatê b'iyâ.* — Caus. perterrere. Rag'. 8. 39: *tumulênâ "rtaravêṇa vêǵitâh | vihagâh ... ćukruśuh.* (Cf. *vîǵ.*)

c. *â*: *âvigna* i. q. *vigná*. A. 6. 9.

c. *ut* 6. âtm. interdum par. 1) tremere, trepidare metu, timere. C. ablat. N. 13. 54: *narêb'yaśća nô 'dviǵasi*; Man. 2. 162: *sammânâd brâhmaṇô nityam udviǵêta viśâd iva*; B'. 12. 15: *yasmân nô 'dviǵatê lôkô lôkân nô 'dviǵatêća yah*; Mah. 1. 5549: *nityam udyatadaṇḍâd d'i b'ṛśam udviǵatê ǵanah*; 2. 2211. 3. 14660. Etiam cum genit. Man. 7. 103: *nityam udyatadaṇḍasya kṛtsnam udviǵatê ǵagat*; Mah. 1. 2922: *têǵasas tapasaśćâi 'va kôpasyaća ... tvam udviǵasê yasya nô 'dviǵêyam ahan kat'am.* — *udvêǵanîya* timendus, terribilis. Mah. 1. 6731: *saktô mânuśamâńsêśu ... udvêǵanîyô b'ûtânâm.* 2) moerere. B'. 5. 20: *na prahṛṣyêt priyam prâpya nô 'dviǵêt prâpyaćâ 'priyam.* 3) trans. terrere. Mah. 2. 178: *kaććin nô 'grêṇa daṇḍêna b'ṛśam udviǵasê praǵâh.* — *udvigna* i. q. *vigná*. B'. 2. 56: *duhk'êśv anudvignamanâh.* — Caus. terrere. Mah. 1. 8427.

c. *ut* praef. *pari*: *duhk'am paryudviǵê* dolorem patior. R. Schl. II. 66. 9: *duhk'an vanê paryudviǵiśyatê.*

c. *ut* praef. *sam*: *samudvigna* i. q. *vigná*, *udvigna*. A. 7. 28.

c. *sam*: *sanvigna* id.

2. विज् *viǵ* 3. par. âtm. i. q. *vić*.

विजन *viǵana* (Bah. e *vi* et *ǵana* homines) vacuus ab hominibus, desertus. H. 1. 23. N. 11. 23.

विजय *viǵaya* m. (rad. *ǵi* praef. *vi* suff. *a*) victoria. Su. 2. 4.

विजयिन् *viǵayín* (a praec. s. *in*) victoriosus. In. 1. 39.

विजिगीषु *viǵigîśu* (a *ǵigîś* desid. r. *ǵi* [v. gr. 481] s. *u*) vincendi cupidus. Hit. 94. 13.

विज्ञ *viǵńa* (r. *ǵńâ* praef. *vi* s. *a*) sciens, intelligens. Hit. 74. 12.

विज्ञान *viǵńâna* n. (r. *ǵńâ* praef. *vi* s. *ana*) cognitio, distinctio. Sâ. 5. 22. B'. 3. 41. 7. 2.

विट् *viṭ* 1. par. (*śabdê* K. *âkrôśê svanê* V.) sonare.

विटप *viṭápa* m. n. surculus. H. 28. 10. Ur. 19. 16. Ritu-S. 1. 24.

विटपिन् *viṭapín* m. (a praec. s. *in*) arbor. Am.

विड् *viḍ* vel बिड् *biḍ* 1. par. (*âkrôśê* K. *kruśi* V.) vociferari. Vid. *viḍâla* et cf. *viṭ*.

विडम्बन *viḍambana* n., *-nâ* f. (r. *ḍamb* praef. *vi* s. *ana*) miseria. Hit. 99. 18. 32. 2.

विडाल *viḍâla* m. (r. *viḍ* s. *âla*) feles. Hit. 58. 7.

विण्ट् *viṇṭ* 10. par. (*kśityâm* K.; scribitur *viṭ*, gr. 110[a]) perire. Cf. *vuṇṭ*.

वितत *vitata* v. r. *tan* praef. *vi*.

Hosted by Google

वितथ *vitatʿa* (Bah. e *vi* et *tátʿá* sic tanquam substantivo, cf. *yatʿâtatʿám*, gr. 607) falsus. A. 3. 12 in comp. cum *a* priv.

वितर्क *vitarka* m. (r. *tark* praef. *vi* s. *a*) cogitatio, deliberatio. Hit. 128. 21.

वितान *vitâna* m. n. (r. *tan* praef. *vi* s. *a*) 1) sparsio, expansio. Am. 2) velum in sublime expansum, „a canopy, Baldachin". Ur. 59. 13. 3) sacrificium. Am.

वितिमिर *vitimira* (Bah. e *vi* et *timirá* obscuritas) vacuus ab obscuritate, clarus. In. 1. 3.

वित्त् *vitt* 10. par. (*tyâgê*, ut videtur, denom. a *vittá*) largiri, dare.

वित्त *vittá* v. 2. *vid*.

वित्तवत् *vittavant* (a praec. s. *vant vat*) dives, opulentus. N. 16. 31.

विथ् *vitʿ* 1. âtm. (*yâćanê* K. *yâćê* V.) orare, supplicare.

1. विद् *vid* 2. par. interdum âtm. *vḗdmi*, *vḗda* (v. gr. 323) praet. mltf. *avêdišam*, fut. aux. *vêdišyā́mi*, etiam *vêtsyā́mi* (Mah. 3. 1651), part. perf. pass. *viditá*. Ut videtur, primitive videre (v. *budʿ* et cf. lat. *video*, gr. εἴδω etc.) inde. 1) percipere, sentire. Ragʿ. 14. 56: *sâ luptasańǵńâ na vivêda duḣkʿam.* 2) cognoscere, comperire. Mah. 3. 16968: *tasmân nâ "kʿyâmi tê guhyań kâlê vêtsyati tad bʿavân*; 2. 1768: *têna sańgamya vêtsyâmi kâryasyâ 'sya viniśćayam*; H. 4. 58: *śîgrań gaććâmô na nô vidyât suyôdʿanaḣ*; Bʿ. 18. 23: *sannyâsasya . . . tattvam iććâmi vêditum.* 3) scire. Man. 8. 80: *yad dvayôr anayôr vittʿa kâryê 'smin ćêšṭitam mitʿaḣ | tad brûta*; Br. 2. 22: *iti dʿarmavidô viduḣ*; Sâ. 6. 36: *êvam êtad yatʿâ vêttʿa*; R. Schl. I. 57. 5: *iti vidmahê.* Cum acc., subintellecto verbo subst., in constructionibus quae lat. infin. cum acc. respondent (cf. *ǵńâ*). Mah. 1. 8395: *na vidmahê hṛtam mâtaḣ śyênênâ "kʿum*; Sâ. 5. 11: *viddʿi mân tvań śubʿê yamam.* Cum infin. R. Schl. II. 12. 104: *na vêtti râmaḣ parušâṇi bʿâšitum.* 4) nosse, notionem habere, dignoscere, cognoscere. N. 6. 8: *yô vêda dʿarmân akʿilân*; 19. 30: *yân nalô vêda vidyâm*; 5. 13: *katʿań hi dêvân ǵânîyâń katʿań vidyân nalam*; R. Schl. I. 74. 14: *sarvê nâ 'vêdišur diśaḣ.* 5) putare, arbitrari. Bʿ. 2. 19: *ya ênań vêtti hantârań yaśćâi 'nam manyatê hatam.* Caus. par. âtm. 1) facere ut quis sciat, certiorem facere, nuntiare, indicare. Man. 8. 176: *yaḣ sâdʿayantań ćandêna vêdayêd dʿanikan nṛpê*; 12. 31: *na brâhmaṇô vêdayêta kińćid râǵani.* 2) âtm. *vêdáyê* percipio, sentio (facio ut sciam). Man. 12. 13: *yêna vêdayatê sarvań sukʿań duḣkʿańća*; R. Schl. II. 64. 67: *vêdayê na ća sańyuktân śabdasparśarasân aham.* (Lat. *video*, gr. Ἰ∆, εἶδον, εἴδομαι; οἶδα = वेद *vḗda* scio; boruss. vet. *waidimai* scimus, *waiditi* scitis, scite, *widdai* vidit; lit. *weizdmi* video = scr. *vḗdmi*; *weida-s* facies; slav. *vêmĭ* scio [pro *vêdmĭ*], *vêdantĭ* sciunt = scr. *vidánti* [v. gr. comp. 436], *vid-ê-ti* videre; goth. *vait* scio, scit = scr. *vḗda* id., gr. οἶδα, οἶδε, v. gr. comp. 491; *wita* observo, praet. *witai-da* = caus. vel cl. 10 *vêdáyâmi*, omisso guṇae incremento, v. gr. comp. 109. 6; hib. *fêth* „science, knowledge, instruction"; cambro-brit. *gwyz* id. [v. Pictet p. 59]; fortasse *feidhim* „I manifest, relate" = caus. *vêdáyâmi*, nisi pertinet ad *vad* q. v.; *feidir* „power, hability"; fortasse *aithnim* „I know", *aithnighim* id.; *aithne* „known", subst. f. „knowledge, acquaintance", abjectâ cons. initiali sicut in *athair* pater, v. *pitár -tṛ*; fortasse *fios* „knowledge, art, science, understanding, vision, message", mutato *d* vel *t* in *s*, *fiosach* „knowing, expert".)

c. *â* caus. certiorem facere, nuntiare. N. 17. 45.

c. *â* praef. *sam* caus. id. Mah. 2. 14.

c. *ni* caus. id. c. acc. vel gen. vel dat. pers. Su. 3. 8. Sâ. 3. 7. In. 5. 17. N. 3. 5.

c. *ni* praef. *vi* caus. id. R. Schl. I. 1. 72.

Hosted by Google

c. *ni* praef. *sam* caus. id. Mah. 1. 3224.

c. *prati* caus. id. N. 21. 1. 25. 5.

c. *prati* praef. *sam* caus. id. Mah. 1. 3627.

2. **विद्** *vid* 6. par. âtm. *vindâ'mi*, *vindê'* (gr. 300), part. perf. pass. *viditá*, *vittá*, *vinná*. Invenire, adipisci. N. 3. 4: *na śayyâsanab'ôgêšu ratiň vindati*; 6. 6: *dêvânâm mânušam mad'yê yat sâ patim avindata*; 10. 12: *vindêtâ 'pi suk'aň kvaćit.* In matrimonium accipere. Man. 9. 69: *tâm anêna vid'ânêna nigô vindêta dêvaraň* (schol. *pariṇayêt*); Mah. 1. 7192. — Pass. inveniri, esse, existere, exstare (secundum grammaticos *vid* cl. 4 âtm. *sattâyâm* K. *b'âvê* V.). Br. 2. 2: *na hi santâpakâlô syaň vâidyasya tava vidyatê*; N. 9. 29: *naća b'âryâsamaň kińćid vidyatê*; 13. 40. 26. 5. Dr. 7. 17. B'. 3. 17. — *viditâ* impetratus, possessus. Dr. 4. 12. *vittá* n. divitiae. N. 26. 4. B'. 10 23.

c. *ad'i* vivente uxore aliam ducere uxorem. Man. 9. 80: *madyapâ ... vyâd'itâ vâ 'd'ivêttavyâ* (schol. *tasyâň satyâm anyô vivâhaň kâryaň*). *ad'ivinnâ* femina, cujus maritus aliam duxit uxorem, Wils. „a superseded wife".

c. *anu* 1) invenire, adipisci. Rgv. 6. 5: *avinda usriyâ anu* „reperisti vaccas". In matrimonium accipere. Mah. 1. 5114: *śâradvatîn tatô b'âryâň krpîn drôṇô 'nvavindata.* 2) existimare, putare. Gîta-G. 4. 2: *indukiraṇam anuvindati k'êdam ad'îram.*

c. *ab'i* invenire, adipisci. Mah. 3. 1933.

c. *â* caus. tradere. Sâ. 3. 6: *tasyâ 'rg'am âsanańćâi 'va gâńćâ ''vêdya.*

c. *ni* caus. id. Sâ. 1. 27: *śêšâň pûrvan nivêdyaća*; Man. 11. 116: *sarvasvaň vêdavidb'yô nivêdayêt.*

c. *pari* 1) nubere viro, cujus frater major non maritus est. Man. 3. 172: *yayâća parividyatê.* 2) uxorem ducere, fratre majore non marito, unde nomen agentis *parivêttâr -tr.* Man. 3. 171. — *parivitta* frater major, cujus frater minor uxorem duxit.

c. *prati* adipisci, accipere. Mah. 3. 8420: *viśvâvasôs tu tanayâd gîtan nrtyańća sâmaća ... pratyavindat.* Caus. tradere. R. Schl. I. 2. 9: *valkalan tasmâi guravê pratyavêdayat.*

3. **विद्** *vid* 7. âtm. existimare, putare, habere, censere. B'att. 6. 39: *lôkô 'syam mâň vintê nišparâkramam.* 2) invenire, adipisci (v. 2. *vid*). Mah. 3. 15388: *na suk'aň vindatê ǵanâň.* Etiam par. Mah. 3. 8123: *vindyâd bahusuvarṇakam*; 8153: *gôsahasrap'alaň vindyât.*

c. *prati* par. obtinere, accipere. Mah. 3. 8420.

4. **विद्** *vid* 4. âtm. (v. 2. *vid* pass.)

c. *nis* se ipsum contemnere (v. *nirvêda*). Mah. 3. 14792: *suvâsasô hi tê b'âryâ valkalâǵinasaňvrtâm | paśyantu duňk'itâň kršṇâň sâća nirvidyatâm punaň.* — *nirviṇṇa* se ipsum contemnens. Hit. 31. 13.

5. **विद्** *vid* 10. par. habitare.

6. विद् *vid* (r. 1. *vid*) sciens, gnarus, in fine compp. Dr. 8. 18.

विदग्ध *vidagd'a* v. 1. *dah* praef. *vi.*

विदर्भ *vidarb'a* m. pl. nomen regionis (Wils. *vidarb'a* m., *vidarb'â* f. „a district and city to the south-west of Bengal, the modern Bara-Nagpor or Berar proper"). N. 1. 5. 2. 26. Etiam sing. N. 1. 32.

विदर्भनगरी *vidarb'anagarî* f. (e praec. et *nagarî* urbs) nomen urbis (v. praec.). N. 1. 23.

विदारण *vidâraṇa* n. (r. *dar* [*dr̂*] praef. *vi* s. *ana*) actio lacerandi, dilacerandi, rumpendi, findendi.

विदाहिन् *vidâhin* (r. *dah* praef. *vi* s. *in*) urens. B'. 17. 9.

विदिश् *vidiś* f. (Karm. e *vi* et *diś* plaga, regio) intermedia plaga. N. 21. 2.

विदुष् *viduš* v. *vidvâ'ňs.*

विदूषक *vidûšaka* m. (r. *duš* in formâ caus. [v. gr. 524] suff. *aka*) persona dramatis jocosa. Ur. 13. 2. Lass. 87. 6.

विद्ध *vidd'á* v. *vyad'.*

Hosted by Google

विद्या vídyá f. (r. 1. vid s. yá) scientia. Hit. 3. 5. 7. 9. 11.

विद्याधर vidyâdára m. (e praec. et dára) nomen Geniorum ordinis. Lass. 50. 10; v. sq.

विद्याधरी vidyâdárí f. (a praec. signo fem. í) fem. praecedentis. Hit. 63. 16.

विद्यावन्त् vídyâvant (a vídyâ s. vant vat) scientiâ praeditus. In. 4. 3.

विद्युत् vidyut f. (r. dyut fulgere q. v., praef. vi) fulgur. N. 13. 53.

विद्वांस् vidvấns (r. vid s. vâns vas, v. gr. 203 et 540) sapiens, gnarus. N. 12. 78. 24. 28.

विद्वेषण vidvêśaṇa n. (r. dviś odisse, praef. vi s. ana) odium, inimicitia. N. 9. 9.

1. विध् vid́ 6. âtm. (ut videtur, e d́â abjecto â, praef. vi, vid́ânê K. vid́âu V.) i. q. d́â praef. vi.

2. विध् vid́ v. vyad́.

विध vid́a m., vid́â f. (r. d́â praef. vi) genus, species, natura, indoles, proprietas, praesertim in fine comp. Bah. N. 1. 29. 12. 39. Bᶜ. 7. 16. 11. 53. 15. 14. Sâ. 3. 10. A. 7. 8. (Boruss. vet. *wida-s*, *wid-s*, fem. *wida*, in *sta-wida-s*, *sta-wids* talis, *ka-wid-s* qui, qualis, fem. *ka-wida*; *kitta-widin*, *kitte-widei* alio modo.)

विधन vid́ana (Bah. e vi et d́ána divitiae) pauper.

विधनता vid́anátâ f. (a praec. s. tâ) paupertas. Hit. 31. 14.

विधवा vid́avâ f. (marito orbata, Bah. e vi et d́avá maritus) vidua. Br. 2. 10. (Lat. *vidua*, boruss. vet. *widdewû*, slav. *vĭdova*, goth. *viduvô*, them. *viduvôn*; hib. *feadhb*.)

विधा vid́â v. vid́a.

विधातार् -तृ vid́âtâr -tṛ m. (r. d́â praef. vi s. târ tṛ) cognomen dei Brahmae.

विधान vid́âna n. (r. d́â praef. vi s. ana) modus, norma, praeceptum. Su. 1. 22. 25. Bᶜ. 17. 24.

विधि vid́i m. (r. d́â praef. vi s. i) 1) norma, praeceptum, praesertim: quod sacris libris praescribitur. Bᶜ. 17. 1. 2) modus. N. 17. 26. 3) fatum, sors. N. 12. 98. 13. 31.

विधिवत् vid́ivat (e praec. et vat sicut) sicut norma, praeceptum, ad normam, ex praecepto. In. 2. 15.

विधु vid́ú m. luna. Śṛṅg. 2.

विधुर vid́ura (e vi et d́ura quod simplex non invenitur, v. d́ur) 1) adj. separatus, relictus, praesertim ab amato vel amatâ. Nalôd. 3. 50. Ur. 67. 17. 2) subst. n. a) separatio. Am. b) periculum. Hit. 50. 8.

विधूयत् vid́úyat v. d́ú praef. vi.

विधेय vid́êya partic. (r. d́â praef. vi s. ya) tractabilis, sequax, obediens. Bᶜ. 2. 64 (schol. vid́êyô vaśavartin).

विध्वंसिन् vid́vansin (r. d́vans praef. vi s. in) labens, periens. Hit. 16. 10. 76. 4.

विध्वस्तनगराश्रम vid́vastanagarâśrama (Bah. e vid́vasta lapsus, vid. d́vans, et nagarâśrama, nagará urbs, âśrama eremitarum sedes) lapsas urbes et eremitarum sedes habens. Su. 2. 24.

विनताना vinatânana (Bah. e vinata inclinatus, v. nam, et ânana vultus) inclinatum vultum habens. Br. 1. 13.

विनय vinaya m. (rad. ní praef. vi suff. a) modestia. N. 12. 68. 5. 18.

विनश्वर vinaśvara (r. naś praef. vi s. vara) mortalis, caducus. Hit. 16. 6.

विना viná praep. (a vi s. ná) sine, c. instr. vel acc. Br. 1. 34. 2. 10. Sâ. 5. 25.

विनाकृत vinâkṛta (e praec. et kṛtá factus) privatus, orbatus. N. 13. 25.

विनान्योऽन्यम् vinânyôsnyám adv. (Avy. e viná et anyôsnya q. v.) alter sine altero. Su. 1. 5.

विनाश vinâśa m. (r. naś praef. vi perire, s. a) occasus, exitium, ruina. Br. 1. 24. Bᶜ. 2. 17.

विनाशन vinâśana m. (a caus. r. naś praef. vi perire, s. ana) occisor, destructor. N. 12. 30.

विनाशिन् vinâśin 1) (r. naś perire, praef. vi s. in) periens, caducus, mortalis. Bᶜ. 2. 17. 2) (a formâ caus.) occidens, delens, exstinguens. N. 12. 59.

Hosted by Google

विनिग्रह *vinigraḥa* m. (r. *graḥ* sumere, praef. *vi* + *ni* s. *a*) coërcitio. Bʻ. 13. 7.

विनिद्र *vinidra* (Baḥ. e *vi* et *nidrâ'*) exsomnis. Ur. 76. 8.

विनिपात *vinipâta* m. (r. *pat* praef. *vi* + *ni* s. *a*) casus adversus, infortunium, calamitas. Ḥit. 119. 18.

विनियोग *viniyôga* m. (r. *yuǵ* praef. *vi* + *ni* s. *a*) 1) relictio. Ḥit. 99. 13. 2) erogatio pecuniae. Ḥit. 98. 15.

विनिश्चय *viniśćaya* m. (r. *ći* colligere, praef. *vi* + *nis* s. *a*) decretum, consilium, propositum. Su. 2. 19. 3. 10. Sâ. 3. 10.

विनिश्चित *viniśćita* v. *ći* c. *nis* praef. *vi.*

विनोद *vinôda* m. (caus. r. *nud* praef. *vi* s. *a*) oblectatio, delectatio. Ḥit. 8. 16. Lass. 1. 2; v. sq.

विनोदन *vinôdana* n. (caus. r. *nud* praef. *vi* s. *ana*) id. Ur. 31. 6.

विन्दु *vindu* m. gutta. Mêgʻ. 19.

विन्ध्य *vindʻya* m. mons Vindius. N. 9. 22.

विन्न *vinná* v. 2. *vid.*

विन्यास *vinyâsa* m. (r. 2. *as* praef. *vi* + *ni* s. *a*) actio deponendi. *akśaravinyâsa* scriptura. Ur. 24. 15.

विप् *vip* 10. par. (*kśêpê*) jacere, conjicere.

विपक्ष *vipakśa* m. (e *vi* et *pakśá*) hostis, inimicus. Ḥit. 91. 11.

विपण *vipaṇa* m. (r. *paṇ* vendere, praef. *vi* s. *a*) venditio. Su. 2. 23.

विपत्ति *vipatti* f. (r. *pad* praef. *vi* s. *ti*) infortunium, calamitas. Ḥit. 13. 13. 17. 11. 37. 4.

विपन्न *vipanna* v. *pad* praef. *vi.*

विपरीत *viparîta* v. *i* c. *pari* praef. *vi.*

विपरीतता *viparîtátâ* f. (a praec. s. *tâ*) contrarium, pars contraria. Ḥit. 52. 4.

विपर्यय *viparyaya* m. (r. *i* c. *pari* praef. *vi*) contrarium, adversitas, repugnantia. N. 8. 15. 19. 34. Ur. 67. 18. 74. 4.

विपश्चित् *vipaśćit* m. vir doctus, sapiens, prudens. Bʻ. 2. 42. In comp. cum *a.* Bʻ. 2. 60.

विपाक *vipâka* m. (r. *pać* praef. *vi* s. *ka*) maturitas (v. *pâ'ka*). *durvipâka* durities. Ḥit. 18. 7.

विपाठ *vipâṭʻa* m. (fortasse pro *vipâṭa* a *paṭ* findere) sagitta. Dr. 8. 17.

विपुल *vipula* (r. *pul* praef. *vi* s. *a*) magnus. In. 2. 12. Ḥ. 1. 24.

विपुलता *vipulátâ* f. (a praec. s. *tâ*) magnitudo. Śak. 5. 4.

विप्र *vipra* m. Brâḥmanus.

विप्रकर्ष *viprakarśa* m. (r. *karś kṛś* c. *pra* praef. *vi* s. *a*) distantia. Ur. 70. 18.

विप्रकृष्ट *viprakṛśṭa* v. *karś kṛś* cum *pra* praef. *vi.*

विप्रकृष्टत्व *viprakṛśṭatva* n. (a praec. s. *tva*) distantia, longinquitas.

विप्रतिपन्न *vipratipanna* v. *pad* c. *prati* praef. *vi.*

विप्रयोग *viprayôga* m. (r. *yuǵ* jungere c. *pra* praef. *vi* s. *a*) separatio, c. instr. r. Br. 1. 16. 18.

विप्रिय *vipriya* (Karm. e *vi* et *priyá* gratus, dilectus) ingratus. Ḥ. 3. 19.

विप्रोषित *viprôśita* v. *vas* c. *pra* praef. *vi.*

विबुद्ध *vibuddʻa* v. *budʻ* praef. *vi.*

विबुध *vibudʻa* m. (r. *budʻ* scire, praef. *vi* s. *a*) deus. Su. 3. 22.

विभङ्ग *vibʻaṅga* m. (r. *bʻaṅǵ* praef. *vi* s. *a*) fractura. Ḥit. 38. 7.

विभव *vibʻava* m. (r. *bʻú* praef. *vi* s. *a*) 1) potestas, facultas. Ur. 28. 3 infr. 2) divitiae, opes. Ḥit. 31. 9.

विभवतस् *vibʻavatás* adv. (a praec. s. *tas*) dignitati, majestati convenienter. Ur. 30. 4. Śak. 92. 8.

विभा *vibʻâ* f. (r. *bʻâ* praef. *vi*) lumen, splendor.

विभाग *vibʻâga* m. (r. *bʻâǵ* dividere, praef. *vi* s. *a*) pars, portio. Bʻ. 3. 18; v. sq.

विभागशस् *vibʻâgaśás* adv. (a praec. s. *śas*) secundum portiones. Bʻ. 4. 13.

विभावन *vibʻâvana* n. (caus. r. *bʻú* praef. *vi* s. *ana*) actio percipiendi, observandi, cognoscendi. Ur. 83. 10.

विभावरी *vibʻâvarî* f. (r. *bʻâ* praef. *vi* s. *vara* in fem.) nox. R. Schl. II. 84. 18.

Hosted by Google

विभावसु *vibʿâvasu* m. (Tatp. e *vibʿâ* et *vasu*) 1) sol. 2) ignis.

विभी *vibʿî* (Baḥ. e *vi* et *bʿî*) metu vacuus.

विभीतक *vibʿîtaka* m. (a *vibʿîta* [r. *bʿî* timere, praef. *vi* s. *ta*] s. *ka*) nomen plantae (Terminalia belerica). N. 12. 5.

विभीषण *vibʿîšaṇa* (caus. r. *bʿî* praef. *vi* s. *ana*) 1) n. actio timorem, terrorem injiciendi. Dr. 5. 10. 2) adj. terrificus, terribilis. Ḥ. 2. 4.

विभीषिका *vibʿîšikâ* f. (caus. r. *bʿî* s. *ikâ*) i. q. praec. sgf. 1. Maḥ. 2. 1433.

विभु *vibʿu* m. (r. *bʿû* praef. *vi*, correpto *û*) excelsus, dominus. In. 1. 38. N. 2. 15. Bʿ. 5. 15. 10. 12.

विभूति *vibʿûti* f. (rad. *bʿû* praef. *vi* suff. *ti*) excellentia, eminentia, majestas, divinitas (v. *vibʿu*). N. 17. 7. Bʿ 10. 7. 16 *a. b.* 18. 40.

विभूतिमत् *vibʿûtimant* (a praec. s. *mant mat*) excellentiâ, eminentiâ praeditus, eximius, excelsus. Bʿ. 10. 41.

विभूषण *vibʿûšaṇa* n. (r. *bʿûš* praef. *vi* s. *ana*) ornamentum. A. 1. 10. 5. 14.

विभेद् *vibʿêda* m. (r. *bʿid* praef. *vi* s. *a*) actio findendi, rumpendi, violandi. Ḥit. 132. 10.

विभ्रम *vibʿrama* m. (r. *bʿram* praef. *vi* s. *a*) 1) motus, commotio, agitatio. Śak. 15. 5: *dṛšṭivibʿrama.* 2) perturbatio. Bʿ. 2. 63.

विभ्रान्त *vibʿrânta* v. *bʿram* praef. *vi.*

विमनस् *vimanas* (Baḥ. e *vi* et *mánas* mens) expers mentis. N. 13. 60.

विमर्द् *vimarda* m. (r. *mard mṛd* praef. *vi* s. *a*) disturbatio, vastatio, exstinctio; turbatio. Ḥit. 50. 18: *nidrâvimarda.*

विमर्दिन् *vimardin* (r. *mard mṛd* praef. *vi* s. *in*) disturbans, exstinguens. Śak. 57. 6.

विमर्श *vimarśa* m. (r. *marś mṛś* praef. *vi* s. *a*) deliberatio, dubitatio. Scribitur etiam *vimarša.* Śak. 49. 8.

विमर्ष *vimarša* v. praec.

विमहान्त् *vimaḥânt* (Karm. e *vi* et *maḥânt* magnus) permagnus, ingens. In. 1. 33.

विमान *vimâna* n. (ut videtur, a r. *mâ* metiri, praef. *vi* s. *ana*) vehiculum, currus. In. 1. 33.

विमानता *vimânátâ* f. (a praec. s. *tâ*) currûs status, conditio. Ur. 78. 17.

विमुख *vimukʿa* (Baḥ. e *vi* et *múkʿa* os, vultus) aversum vultum habens. Dr. 8. 26.

विमूढ *vimûḍʿa* v. *muḥ* praef. *vi.*

विमोक्ष *vimôkša* m. (r. *môkš* solvere, praef. *vi* s. *a*) liberatio. Bʿ. 16. 5.

विमोचन *vimôćana* n. (r. *muć* solvere, praef. *vi* s. *ana*) liberatio. Br. 3. 13.

विम्ब *vímba* vel बिम्ब *bímba* m. n. 1) orbis, discus. Ritu-S. 1. 4: *nitambabimba*; Ur. 67. 7: *ratʿaṅgaśrônivimbâ* (Baḥ.). 2) ruber momordicae monadelphae fructus. Mêgʿ. 80. 1: *pakvabimbâdʿarâušṭʿî*; Maḥ. 4. 255: *vimbôšṭʿî.*

वियन्त् *viyant* n. (ut mihi videtur, a r. *vî* ire, s. part. praes. *ant*) aër. Ḥit. 10. 1.

वियात *viyâta* (r. *yat* praef. *vi* s. *a*) audax, impudicus. Am. III. 1. 24: *dʿṛšṭê dʿṛšṇag viyâtaśća.* Vid. *vâiyâtya.*

वियोग *viyôga* m. (r. *yuǵ* jungere, praef. *vi* s. *a*) disjunctio. N. 13. 34. 42.

विरक्त *virakta* v. *raṅǵ* praef. *vi.*

विरचन *viraćana* n. (r. *rać* praef. *vi* s. *ana*) actio faciendi, apparandi. Ur. 89. 9 (ubi *viraćanam* pro *viraćanâ* legendum).

विरजस् *viraǵas* (Baḥ. e *vi* et *ráǵas* pulvis) expers pulveris. N. 4. 8.

विरजस्क *viraǵaska* (a praec. s. *ka*, v. gr. 597) id. Ragʿ. 10. 74.

विरल *virala* rarus, infrequens. Śak. 27. 6 infr. Lass. 28. 2. — *viralam* adv. raro. Ḥit. ed. Lond. 10. 3 infr.

विरह *viraḥa* m. (r. *raḥ* relinquere, praef. *vi* s. *a*) separatio, disjunctio. Sâ. 4. 24. Mêgʿ. 8. 12. 30 etc.

Hosted by Google

विरात्र *virâtra* n. (Karm. e *vi* et *râtra* nox, v. gr. 613) serum noctis (?). Sâ. 6. 28. 32.

विरूढ *virûḍ'a* v. *ruh* praef. *vi*.

विरूप *virûpa* (Bah. e *vi* et *rûpá* forma) deformis.

विरूपरूप *virûparûpa* (Bah. e *virûpa* deformis et *rûpá* forma) deformem formam habens. H. 2. 5.

विरोध *viród'a* m. (r. *rud'* impedire, praef. *vi* s. *a*) discordia, dissensio, inimicitia. Su. 3. 21.

विरोधिन् *viród'in* (r. *rud'* impedire, praef. *vi* s. *in*) repugnans. Ur. 94. 10. Śak. 17. 4 infr.

विरोष *virôśa* m. (r. *ruś* irasci, praef. *vi* s. *a*) iratus. Dr. 9. 6.

विल् *vil* 6. par. i. q. *bil*.

विल *vila* n. caverna (cf. *bil* findere). Hit. 87. 7.

विलक्ष *vilakśa* (r. *lakś* praef. *vi* s. *a*) pudore confusus, perturbatus, conturbatus; v. *vâilakśya*.

विलपन *vilapana* n. (r. *lap* praef. *vi* s. *ana*) lamentatio. Hit. 65. 20.

विलम्ब *vilamba* m. (r. *lamb* praef. *vi* s. *a*) cunctatio, mora. *avilambám* Avy. sine morâ. Ur. 84. 12.

विलाप *vilâpa* m. (r. *lap* praef. *vi* s. *a*) lamentatio.

विलासन *vilâsana* n. (r. *las* ludere, praef. *vi* s. *ana*) ludus, jocus, praesertim feminarum amore captarum nugae, deliciae. In. 5. 13.

विलासिन् *vilâsin* (r. *las* ludere, praef. *vi* s. *in*) ludens, jocans, nugans, ineptiens, ludicra agens, de feminis amore captis. In. 5. 14.

विलेपन *vilêpana* n. (r. *lip* praef. *vi* s. *ana*) unguentum. Mah. 4. 261.

विलोकन *vilôkana* n. (r. *lôk* praef. *vi* s. *ana*) actio videndi. Hit. 88. 10.

विल्व *vilva* m. nomen arboris (Wils.: „Aegle marmelos"). N. 12. 5.

विवर *vivara* m. (a *var vr* tegere, praef. *vi*) foramen, specus, spelunca. N. 23. 10.

विवर्ण *vivarṇa* (Bah. e *vi* et *várṇa* color) vacuus a colore, pallidus. N. 2. 2.

विवर्तिन् *vivartin* (r. *vart vṛt* praef. *vi* s. *in*) se avertens (in pugnâ). Sâ. 7. 12.

विवर्द्धन *vivarddana* vel विवर्धन *vivard'ana* m. (a formâ caus. radicis *vard' vṛd'* crescere, praef. *vi* s. *ana*) amplificator. N. 9. 6.

विवस्वन्त् *vivasvant* m. (nom. *vivasvân*) sol. Sâ. 2. 15.

विवाद *vivâda* m. (r. *vad* praef. *vi* s. *a*) rixa, contradictio. Lass. 21. 10. 36. 20 etc.

विवास *vivâsa* m. (a caus. r. *vas* habitare, praef. *vi* s. *a*) exsilium. N. 19. 6.

विवाह *vivâha* m. (r. *vah* praef. *vi* s. *a*) conjugium, matrimonium. N. 5. 40.

विविक्त *vivikta* v. rad. *vić* praef. *vi*.

विविध *vivid'a* (Bah. e *vi* et *vid'a* vel *vid'â* species) varius. In. 4. 11. 5. 13.

विवृद्ध *vivṛdd'a* v. *vard' vṛd'* praef. *vi*.

विवेक *vivêka* m. (r. *vić* praef. *vi* s. *a*) distinctio. Man. 1. 26.

1. विश् *viś* 6. par. interdum âtm. intrare, ingredi. N. 5. 3: *viviśus tê nṛpâ rañgam*; B'. 11. 21: *pradîptań ǵvalanam patañgâ viśanti*; 18. 55: *tatô mâm ... viśatê*; Mah. 3. 10689: *nadîm ... imân viśasva*; N. 2. 14: *dêvarâǵasya b'avanań viviśâtê*. (Gr. ἵκω; fortasse lat. *viscus*, *viscera* huc pertinet. Vid. *vêśa*.)

c. *anu* intrando sequi alqm. Mah. 1. 796: *tam utańkô 'nuvivêśa*.

c. *â* 1) i. q. simpl. Su. 4. 16: *tâu manyur âviśat*; R. Schl. II. 43. 6: *vanam âviśatê*; N. 2. 3: *hṛććayâviśtaććêtanâ*. 2) appropinquare. Mah. 1. 14507: *âviśantića yań yakśâli purušam*. — Caus. *âvêśayâmi* facio ut intret. B'. 8. 10.

c. *â* praef. *anu* intrare. Mah. 1. 5389: *hrîśća krôd'aśća bîb'atsum ... anvâvivêśa*.

c. *â* praef. *upa* id. R. Schl. II. 85. 15. Mah. 1. 5389.

c. *â* praef. *sam* id. N. 21. 30. Su. 4. 15. — Caus. *samâvêśayâmi* facio ut intret, impono, trado. Mah. 3. 9913: *pâutrê b'âran samâvêśya*.

Hosted by Google

c. *upa* considere, sedem capere, c. loc. N. 21. 30: *raťôpasťa upâviśat*; Sâ. 5. 62: *bᶜûmâv upavivêśa.* — *upaviṡṭa* qui consedit, sedens. N. 12. 27: *śayânam upaviṡṭaṅ vâ sťitaṅ vâ.* — Caus. facere ut considat. In. 2. 20.

c. *upa* praef. *upa* (*upôpaviś*) 1) considere apud alqm. Maḥ. 3. 11777: *tam âsînam . . . upôpaviviśur yakšâṅ*; R. Schl. I. 4. 26: *upôpaviṡṭaṅ saćivâiṅ.* 2) considere. *upôpaviṡṭa* qui consedit, sedens. Maḥ. 1. 6959: *upôpaviṡṭâ manćêšu.*

c. *upa* praef. *prati* exadversus alqm considere. Maḥ. 2. 1156.

c. *upa* praef. *sam* considere. Maḥ. 1. 6970.

c. *ni* âtm. interdum par. 1) intrare. Maḥ. 1. 7566. 2) considere, castra ponere. Man. 7. 188. Maḥ. 1. 6960. 3. 661. 3) uxorem ducere. Maḥ. 1. 1852: *nivêkšyê ’śaṅsayaṅ sanâmnîṅ yady aḥaṅ kanyâm upalapsyê kadâćana*; 1860: *niviśasva.* 4) adniti, operam dare, studere. Man. 2. 8: *svadᶜarmê niviśêta.* — *niviṡṭa* intentus, studiosus. Maḥ. 1. 171. — Caus. 1) *nivêśayâmi* facio ut intret, introduco. R. Schl. II. 42. 28. Dr. 3. 6. 2) facio ut considat. Ragᶜ. 5. 42. 3) morari, facio ut habitet. Maḥ. 1. 4424: *nyavêśayata tâm bᶜâryâṅ kuntîṅ svabᶜavanê prabᶜaṅ.* 4) pono, impono, adjungo, annecto, illigo. Sâ. 5. 105: *vâmê skandᶜê . . . bᶜartur bâḥun nivêśya*; Su. 3. 14: *ratnâni tasyâ gâtrê nyavêśayat*; M. 39: *pâśan tasmin śṙṅgê nyavêśayat.* 5) facio ut uxorem ducat. Maḥ. 1. 7138.

c. *ni* praef. *vi* caus. facere ut considat, ponere, imponere. Gîta-G. 12. 5.

c. *ni* praef. *sam* considere. *sanniviṡṭa* qui consedit, sedens. Bᶜ. 15. 15: *sarvasyaćâ ’ḥaṅ ḥṙdi sanniviṡṭaṅ.* — Caus. 1) facere ut considat, castra ponat. Maḥ. 3. 665. 2) ponere, locare. Ragᶜ. 12. 58: *ḥatvâ balinaṅ vîras tatpadê . . . sugrîvaṅ sannyavêśayat*; Man. 1. 16.

c. *nis* frui, vesci, edere, bibere. Ragᶜ. 9. 35: *nirviviśur madᶜu* (schol. *papuṅ*); 4. 51: *nirviśya . . . stanâv iva diśas tasyâṅ śâilâu malayadardurâu.*

c. *pari* caus. ministrare (alicui cibos). Maḥ. 1. 7182: *tâṅćâi ’va vṙddᶜam parivêśya tâṅśća narapravîrân svayam apy abᶜuṅkta*; 3. 8619. (Vid. *viś* praef. *pari.*)

c. *pra* intrare. N. 14. 3. 21. 2. — Caus. facere ut intret. Maḥ. 1. 4427. Ponere cum loc. Man. 8. 38: *arddᶜaṅ kôśê pravêśayêt.* — Desid. intrare cupere. Maḥ. 3. 10836: *praviviksatô ’ssya śâilân imân.*

c. *pra* praef. *anu* intrare. Maḥ. 1. 795. 7762. 3. 12178. Coire (cum feminâ), c. acc. Maḥ. 1. 4275: *kâuśalyê dêvaras tê ’sti sô ’dya tvâ ’nupravêkšyati.*

c. *pra* praef. *sam* intrare. Maḥ. 1. 3303. Coire (cum feminâ). Maḥ. 1. 3024: *bᶜâryâm patiṅ sampraviśya.*

c. *sam* 1) intrare. Maḥ. 1. 6741. Coire (cum feminâ). Man. 3. 48: *saṅviśêd ârtavê striyam.* 2) appropinquare. Maḥ. 3. 14505: *gandᶜarvâśćâ ’pi yan divyâṅ saṅviśanti naram bᶜuvi.* 3) decumbere. Maḥ. 3. 13149: *puškariṇîtîrê saṅvivêśa tataṅ śayânô madᶜuraṅ gîtam aśṙṇôt.* 4) concumbere (viro), c. *saḥa.* Maḥ. 1. 4712: *varârôḥê . . . saṅviśêťâ mayâ saḥa.* — Caus. facere ut decumbat. Maḥ. 1. 4274.

c. *sam* praef. *anu* post aliquem decumbere. Ragᶜ. 2. 24: *suptâm anusaṅvivêśa suptôťťitâm prâtar anûdatiṡťat.*

2. विश् *viś* m. (nom. *viṭ*, r. *viś*) Viśus i. e. vir tertii vel agricolarum et mercatorum ordinis. In dialecto vêd. pl. *viśas* f. homines (in universum). *viśpati* hominum dominus, rex. (Vid. Rosenii Ṙgvêdae Specimen p. 10 et 11, Lassen. Anthol. p. 143 et cf. lit. *wiēš-patis* ein hoher Herr, ein Landesherr, *wiēš-patenē* eine hohe Frau, *wiēš-palauju* regno, impero, *palauju* = scr. *pâlâyâmi*, v. *pâl.*)

Hosted by Google

विशङ्का *viśaṅkâ* f. (r. *śaṅk* timere, praef. *vi* s. *â*) suspicio, dubitatio. N. 24. 41. *aviśaṅka* dubitationis expers. N. 4. 12.

विशद *viśada* albus, candidus. Mêgʿ. 41. 52. 59. 64. 71.

विशाखा *viśâkʿâ* f. (Baḥ. e *vi* et *śâkʿâ*) mansio lunaris XIVta. Ur. 8. 5 infr.

विशारद *viśârada* peritus, gnarus. N. 12. 86. 20. 26.

विशाल *viśâla* (r. *śal* sternere, praef. *vi* s. *a*) magnus. N. 16. 9. Bʿ. 9. 21.

विशिख *viśikʿa* m. (Baḥ. e *vi* et *śikʿâ* [vêd. *śíkʿâ*] crista) sagitta. A. 9. 2. 10. 23.

विशिष्ट *viśiṣṭa* v. *śiś* praef. *vi.*

विशिष्टता *viśiṣṭatâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis, honor, ornamentum, Auszeichnung. Ḥit. 7. 19.

विशीर्ण *viśîrṇa* v. *śar* (*śṛ*) praef. *vi.*

विशुद्ध *viśuddʿa* v. *śudʿ* praef. *vi.*

विशुद्धात्मन् *viśuddʿâtman* (Baḥ. e praec. et *âtmán* anima) puram animam habens. Su. 4. 21.

विशुद्धि *viśuddʿi* f. (r. *śudʿ* purificari, praef. *vi* s. *ti*) purificatio, lustratio. Bʿ. 6. 12.

विशुष्क *viśuṣka* (Karm. e *vi* et *śuṣká* [vêd. *śúṣkâ*]) valde siccus. Ritu-S. 1. 15.

विशेष *viśêṣa* m. (r. *śiś* distinguere, praef. *vi* s. *a*) 1) differentia, discrimen, distinctio. *viśêṣêṇa* praecipue. In. 5. 59. N. 2. 23. Sâ. 5. 41. 2) species, genus. Bʿ. 11. 15.

विशेषतस् *viśêṣatas* (a praec. s. *tas*) praecipue, praesertim. N. 15. 3. 19. 7.

विशोधिन् *viśôdʿin* (caus. r. *śudʿ* praef. *vi* s. *in*) purificans.

विशोधित्व *viśôdʿitva* n. (a praec. s. *tva*) purificatio. Ḥit. 96. 10.

विशोषण *viśôṣaṇa* m. (caus. r. *śuś* siccare, praef. *vi* s. *ana*) qui exsiccat. A. 8. 8.

विश्रब्ध *viśrabdʿa* v. *śrambʿ*.

विश्रम्भ *viśrambʿa* m. (r. *śrambʿ* praef. *vi* s. *a*) 1) fiducia, confisio. 2) familiaritas. Ḥit. 21. 4. 25. 17. 29. 12: *viśrambʿâlâpa.*

विश्राम *viśrâma* m. (r. *śram* praef. *vi* s. *a*) quies. Ḥit. 32. 4.

विश्रुत *viśruta* v. *śru* praef. *vi.*

विश्व *víśva* 1) omnis (v. gr. 254). 2) Geniorum ordo. In. 2. 13. (Lit. *wissas* totus per assimil. e *wiswas*, pl. *wissai* omnes = scr. *víśvê*; russ. *vesj* omnis, totus.)

विश्वकर्मन् *viśvakarman* m. (omnia facta habens, i. e. omnia faciens, e praec. et *kárman* factum) Viśvakarmanus, dei Brahmae filius, deorum artifex. Su. 3. 10.

विश्वकृत् *viśvakṛt* m. (omnia faciens, e *víśva* omnis et *kṛt* faciens) id. Su. 3. 10.

विश्वस्त *viśvasta* v. *śvas* praef. *vi.*

विश्वावसुप्रभृति *viśvâvasuprabʿṛti* m. (e *viśvâvasu* Viśvâvasus et *prabʿṛti* q. v.) nom. plur. *viśvâvasuprabʿṛtayas* Viśvâvasus et ceteri Gandʿarvi. In. 2. 18.

विश्वास *viśvâsa* m. (r. *śvas* praef. *vi* s. *a*) fiducia, confisio. Sâ. 5. 41.

1. विष् *viś* 1. par. (*sêćanê*) conspergere. Cf. *varś vṛś.*

2. विष् *viś* 3. par. âtm. in dial. vêd. 1) visitare. Ṛgv. 27. 10: *tad viviḍḍʿi* „illud (sacrificium) visita". 2) congredi (ad pugnam). Ṛgv.-V. 18. 15: *indrêṇa ... vêviśâṇâṅ* (schol. *yuddʿârtʿaṅ saṅgatâṅ*). 3) comedere. Ṛgv.-V. 3. 4: *yavam ... vivêkśi* (schol. *bʿakśayasi*). Vid. Westerg.

c. *pari* caus. i. q. *parivêśayâmi.* R. Schl. I. 13. 19: *svalaṅkṛtâśća puruśâ brâhmaṇân paryavêśayan*; Man. 3. 228.

3. विष् *viś* 9. par. (*viprayôgê*) disjungere, separare. *viśṭâ* f. stercus; v. 4. *viś.*

4. विष् *viś* f. (nom. *viṭ*, r. 3. *viś*) stercus. Am.

विष *viśa* m. n. (r. 1. *viś* s. *a*) venenum. N. 4. 4. (Lat. *vîrus*, gr. ἰός e ϝισός.)

Hosted by Google

विषण्ण *viśaṇṇa* v. *sad* praef. *vi* (gr. 542).

विषम *viśama* (Karm. e *vi* et *sama* similis, aequalis, ad analogiam r. 80) 1) dissimilis. Ḥ. 1. 39. 2) iniquus, non aequus, asper. Subst. n. locus iniquus, asper. Ḥ. 1. 16. N. 13. 14. 3) subst. n. difficultas, molestia, miseria, discrimen. N. 8. 13. 10. 1. B^c. 2. 2.

विषय *viśaya* m. (r. *si* praef. *vi* s. *a*) 1) res sensibus obvia. B^c. 2. 59. 2) regio. Ḥ. 2. 13. 3) terra. Ur. 8. 17.

विषयिन् *viśayin* m. (e praec. s. *in*) mundanus. Ḥit. 9. 11.

विषाण *viśâṇa* m. n. (r. 2. *viś* s. part. praes. âtm. *âna*) 1) cornu (bestiae). Ḥit. 108. 4. Maḥ. 2. 2113. 2) rostrum, proboscis. 3) dens eminens (e. c. apri). Dr. 8. 21.

विषाद *viśâda* m. (r. *sad* sidere, tabescere, praef. *vi* s. *a*) consternatio, conturbatio, terror. Su. 2. 25. 4. 20. Dr. 8. 3. B^c. 18. 35.

विषादिन् *viśâdin* (a praec. s. *in*) conturbatus, animo consternatus. B^c. 18. 23.

विषु *viśu* adv. 1) multum. 2) aeque.

विषुव *viśuva* n. (a praec. s. *a* vel *va*) aequinoctium. Ḥit. 114. 22.

विषुवत् *viśuvant* n. (a *viśu* s. *vant vat*) id. Am.

विष्ट *viśṭa* v. *viś*, *viś*.

विष्टर *viśṭara* m. (r. *star* [*stṛ*] praef. *vi* s. *a*, nisi a *viśṭa* sedens [r. *viś*] s. *ra*) sedes, sella. Ur. 92. 8.

विष्टा *viśṭâ* f. v. 3. *viś*.

विष्णु *viśṇu* m. deus Viśṇus.

विस *visa* n. fibra nymphaeae. Mêg^c. 11.

विसर्ग *visarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *vi* s. *a*) emissio, creatio. B^c. 8. 3.

विसर्जन *visarǵana* n. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *vi* s. *ana*) relictio. N. 10. 15.

विसर्पिन् *visarpin* (r. *sarp sṛp* praef. *vi* s. *in*) egrediens. Ur. 10. 18.

विसूरण *visûraṇa* n. (r. *sûr* praef. *vi* s. *ana*) moeror.

विस्तर *vistara* m. (r. *star stṛ* vel *star* [*stṛ*] praef. *vi* s. *a*) expansio, extensio, amplitudo, copiosa narratio. Su. 1. 1. Sâ. 2. 6. N. 12. 76. B^c. 10. 19.

विस्तरशस् *vistaraśás* adv. (a praec. s. *śas*) fuse, copiose. B^c. 11. 2.

विस्तीर्ण *vistîrṇa* v. *star* (*stṛ*) praef. *vi.*

विस्तीर्णता *vistîrṇatâ* f. (a praec. s. *tâ*) latitudo, magnitudo, amplitudo. Ḥit. 90. 16.

विस्पष्ट *vispaśṭa* v. r. *spaś.*

विस्मय *vismaya* m. (r. *smi* ridere, praef. *vi* s. *a*) admiratio, stupor.

विस्मित *vismita* v. *smi* praef. *vi.*

विह *viḥa* aër, solum in sequentibus composs. invenitur. (Vid. *viḥâyas.*)

विहग *viḥaga* m. (e praec. et *ga* iens) avis. Dr. 6. 2. N. 12. 16.

विहङ्ग *viḥaṅga* m. (e *viḥa* aër in accus. et *ga* iens) avis.

विहङ्गम *viḥaṅgama* m. (ex accus. vocis *viḥa* aër et *gama* iens) avis; fem. *viḥaṅgamâ*. N. 16. 15.

विहर्तार् -तृ *viḥartâr -tṛ* m. (r. *ḥar ḥṛ* capere, rapere, praef. *vi* s. *târ tṛ*) raptor. Dr. 8. 46.

विहायस् *viḥâyas* (r. *ḥay* ire, praef. *vi* s. *as*) 1) n. aër. Am. 2) m. avis. Am.

विहायसा *viḥâyasâ* adv. (instr. praec.) per aërem. Ḥ. 3. 5.

विहार *viḥâra* m. (r. *ḥar ḥṛ* capere, praef. *vi* s. *a*) 1) ambulatio. B^c. 11. 42. 2) oblectatio, voluptas, gaudium. Su. 1. 34. 4. 6. 3) templum. Ḥit. 49. 10.

विहारिन् *viḥârin* (r. *ḥar ḥṛ* praef. *vi* s. *in*) pervagans, peragrans. Ḥit. 16. 21.

विहित *viḥita* v. *d'â* praef. *vi.*

विहीन *viḥîna* v. *ḥâ* praef. *vi.*

विह्वल *viḥvala* (r. *ḥval* se movere, praef. *vi* s. *a*) agitatus, commotus.

वी *vî* 2. par. 1) ire, adire. Ṛgv. 35. 9: *vêti sûryam.* 2) adipisci, accipere. Ṛgv. 76. 4: *vêśi ḥôtram.* 3) desiderare, amare. Ṛgv. 48. 6: *padan na vêti.* 4) comedere. Ṛgv.-V. 57. 6: *vyantu ḥavîṅśi* (v. Westerg. et cf. *viǵ.*)

Hosted by Google

वीचि *vîćí* m. f. unda. Hit. 107. 7.

वीज् *vîǵ* 10. par. ventilare, afflare. R. Schl. II. 26. 11: *vyaǵanâbʿyâńća...vîǵyatê nu tavâ "nanam*; Gʿat. 15: *vâyuvîǵita*. (Cf. *viǵ*, lat. *vigeo*.)

c. *anu* i. q. simpl. In. 2. 9: *vâyubʿiśćâ 'nuvîǵitaḥ*.

c. *ut* id. In. 2. 2.

c. *upa* id. Mah. 1. 1308.

वीज *vîǵa* n. semen. Dr. 8. 10.

वीणा *vîṇâ* f. cithara, lyra.

वीत *vîta* v. *i* praef. *vi*, et r. *vyê*.

वीतमत्सर *vîtamatsara* (Bah. e *vîta* qui abiit, profectus, et *matsára* invidia) profectam invidiam habens, liber ab invidiâ. In. 4. 8.

वीतमन्यु *vîtamanyu* (Bah. e *vîta* profectus et *manyú* moeror) profectum moerorem habens, liber a moerore. Br. 1. 6.

वीथी *vîtʿî* f. (ut videtur, a r. *vî* ire, s. uṇâd. *tʿa* in fem.) via. Śak. 45. 3. In. 2. 12.

वीध्र *vîdʿra* (r. *indʿ* praef. *vi* s. *ra* ejectâ nasali) clarus, purus. Am.

वीर् *vîr* 10. âtm. (*vikrântâu* K. *śâuryê* V.; ut videtur, denom. a *vîrá*) fortem esse, fortitudinem, potentiam ostendere. Ṛgv. 116. 5: *tad avîrayêtʿâm ... aśvinâ* „illud potentiae specimen dedistis, Aśvini!"

वीर *vîrá* 1) m. (fortasse e *vâra* e *var vṛ* cl. 10 *vârayâmi* arceo) heros. Dr. 2. 7. 2) n. arundo.

वीरण *vîraṇa* n. gramen fragrans (Andropogon muricatum). Am.

वीरिणी *vîriṇî* f. (a praec. s. *in* in fem.) nomen fluminis. M. 5.

वीरुध् *vîrudʿ* f. (primitiva forma radicis *ruh* crescere q. v., praef. *vi*, producto *i*) planta repens. Ur. 31. 4.

वीर्य *vîrya* n. (a *vîrá* s. *ya*) vis, robur, fortitudo. In. 4. 8. H. 1. 4.

वीर्यवत् *vîryavant* (a praec. s. *vant vat*) vi vel fortitudine praeditus.

वुङ्ग् *vuṅg* 1. par. (*tyâgê*; scribitur *vug*, gr. 110[a]) relinquere.

वुण्ट् *vuṇṭ* 10. par. (*ksityâm* K.; scribitur *vuṭ*, gr. 110[a]) perire. Cf. *viṇṭ*, *buṭ*.

वृक *vṛ́ka* m. lupus. (E *varka* [v. gr. 12] unde lit. *wilka-s*, debilitato *a* in *i*, mutato *r* in *l*; russ. *volk*; goth. *vulf-s*, them. *vulfa*, mutatâ gutt. in lab.; gr. λύκος per metath. ex ὕλκος pro ϝαλκος, correptâ syllabâ ϝα in υ; lat. *lupus* ex *ulpus* pro *ulcus*; hib. *breach*, *brech*; pers. گرگ *gurk*, mutato *v* in *g*.)

वृकोदर *vṛkôdara* m. (Bah. e praec. et *udára* venter) cognomen Bʿîmi.

वृक्ष *vṛkśá* m. (ut videtur, a r. *varh vṛh* crescere, suff. uṇâd. *sa*) arbor.

वृजिन *vṛǵiná* n. (r. *varǵ vṛǵ* s. *ina*) peccatum. Am.

वृत्त *vṛttá* v. *vart vṛt*.

वृत्तान्त *vṛttânta* m. (e praec. et *ánta* finis) 1) casus, eventus, res, res gesta, historia. N. 4. 23. Hit. 72. 17. Ur. 86. 4 infr. Lass. 9. 9. 31. 9. 2) status, conditio. Ur. 37. 4; v. sq.

वृत्ति *vṛtti* f. (r. *vart vṛt* s. *ti*) 1) status, conditio, vitae ratio, versandi, agendi ratio. Sâ. 5. 46. Bʿ. 14. 18. Lass. 39. 13. 40. 19. Mêgʿ. 8. 91. 2) victus. Hit. 36. 21.

वृत्र *vṛtrá* m. Vṛtrus, nomen Dâityi, quem Indrus occidit.

वृत्रशत्रु *vṛtraśatru* m. (Vṛtri inimicus, e praec. et *śátru* inimicus) cognomen dei Indri. In. 2. 23.

वृत्रहन् *vṛtrahan* m. (Vṛtri occisor, e *vṛtrá* et *han* occidens) cognomen dei Indri. In. 2. 26.

वृथा *vṛtʿâ* adv. frustra, incassum. H. 4. 13. 50.

वृद्ध *vṛddʿá* v. *vardʿ vṛdʿ*.

वृद्धि *vṛddʿi* f. (r. *vardʿ vṛdʿ* crescere, s. *ti*) actio crescendi, incrementum, successus, felicitas. M. 19. Sâ. 6. 22. 24.

वृन्त *vṛnta* n. petiolus, pediculus. Am.

वृन्द *vṛndá* m. n. grex, caterva. Ritu-S. 1. 23. Lass. 45. 10. Mêgʿ. 64.

Hosted by Google

वृष *vṛśa* m. (r. *varś vṛś* irrigare [semine], s. *a*) taurus. (Primitive mas in universum, v. *vṛśaṇa*. Ad rad. *varś vṛś* nunc etiam traxerim gr. ἄρσην, ἄῤῥην, quod supra [p. 62] minus apte cum *ṛśab'á* comparavimus, quod ipsum e *vṛśab'a* mutilatum esse videtur; lat. *verres*, nisi pertinet ad *g'ṛśṭi* q. v., per assim. e *verses* explicaverim; fortasse *hircus* e *vircus* pro *varcus*, v. r. *varś vṛś*; lit. *weršis* vitulus; russ. *vol* taurus, cum *l* pro *r*; fortasse germ. vet. *far*, them. *farri* taurus, mutato *v* in *f*, *rs* in *rr* per assimil.; hib. *braiche* „a stag, a buffalo", v. *vṛśab'a*.)

वृषण *vṛśaṇa* m. (r. *varś vṛś* s. *ana*) scrotum, testiculus. Am.: *muśkô ṇḍakôśô vṛśaṇaḣ*. (Vid. *varś vṛś*, *vṛśa* et cf. gr. ὄρχις, v. Benfey 1. 329; fortasse lat. *verētrum* mutilatum est e *versētrum* e perdito verbo *verseo* = scr. caus. *varśáyâmi* [v. gr. comp. 109[a]. 6], ita ut proprie sit instrumentum irrigandi [semine], cf. *verres* et v. *vṛśa*.)

वृषन् *vṛ'śan* m. (qui pluit, pluviam demittit, rad. *varś vṛś* suff. *an*) cognomen dei Indri. Am.

वृषध्वज *vṛśad'vaǵa* m. (qui taurum in vexillo gerit, Baḥ. e *vṛśa* et *d'vaǵá*) cognomen Śivi. Am.

वृषभ *vṛśab'a* m. (a r. *varś vṛś* s. uṇâd. *ab'a*) taurus, bos. Ḥit. 46. 13. (Vid. *vṛśa* et cf. hib. *braicheamh* „a stag, a buffalo".)

वृषी *vṛśî* f. anachoretarum e Cuśa gramine confecta sedes. Sâ. 3. 3.

वृष्टि *vṛśṭi* f. (r. *varś vṛś* s. *ti*) pluvia. Mêg'. 20. 55.

वृष्णि *vṛśṇí* m. (*varś vṛś* s. uṇâd. *ni*) 1) aries. 2) nomen Yadûs prognatorum. B'. 10. 37.

वृहदश्व *vṛḥadaśva* m. (magnos equos habens, Baḥ. e *vṛḥát* et *áśva*) nom. pr. N. p. 3.

वृहन्त् *vṛḥánt* (nom. m. *vṛḥan*, fem. *vṛḥatî'*, part. praes. r. *varḥ vṛḥ* crescere) magnus. Ḥ. 2. 25. Dr. 6. 6. (Vid. *maḥá'nt*.)

वृहस्पति *vṛḥaspati* m. (e *vṛḥas*, quod seorsum non invenitur et magnitudinem significare videtur, a *varḥ vṛḥ* crescere s. *as*, et *páti* dominus) Vṛḥaspatis, Añgirasi filius, deorum magister, etiam planeta Jupiter vel ejus dominator. Sâ. 2. 15. B'. 10. 24.

वे *vê* 1. par. 9. âtm. (*tantusantânê* K. *syûtâu* V.; anom., v. gramm. 410. 431. 466. 543) texere, suere. Ṛgv. 61. 8: *indrâyâ 'rkam aḥiḥatya ûvuḣ* „Indrae hymnum propter Aḥis caedem texuerunt. (Cf. *ûy*; lat. *vieo*, gr. ἦ-τριον, lit. *u-dis* textura [= scr. *ûti* actio texendi], *áu-dżiu* texo; hib. *fighim* „I weave, plait, twist", *figh-te* „woven, context" [*gh* = *y* τοῦ वयामि *váyâmi*], *fuaghaim* „I sew, stitch"; germ. vet. *WAB* texere [*wiba*, *wab*, *wâbumes*] retulerim ad scr. *vâpáyâmi*, sicut sanscrite secundum generalem regulam sonaret caus., pro quo anomale *vâyáyâmi*, v. gr. 466.)

c. *pra* assuere, affigere. B'. 7. 7: *mayi sarvam idam prôtaṅ sûtrê maṇigaṇâ iva*; Maḥ. 1. 4316: *sa rakśib'is tâir aǵńâtaḣ śûlê prôtô maḥâtapâḣ*. Transfigere. Rag'. 9. 75: *śalyaprôtam prêkśya ... muniputram* (schol. *vâṇâgrêṇa syûtam*).

वेग *vêga* m. (r. *viǵ* s. *a*) celeritas, impetus. Ḥ. 1. 12. 4. 18. N. 13. 9.

वेगतस् *vêgatás* adv. (a praec. s. *tas*) velociter.

वेगवन्त् *vê'gavant* (a *vêga* celeritas, s. *vant vat*) celer.

वेण् *vêṇ* 1. par. âtm. (*ǵńânaćintâniśâmanê* K. *niśâmanê vâditrâdânagamanaǵńânaćintâsu* V.; scribitur etiam *vên*) cognoscere, cogitare, audire, instrumentum musicum sumere, ire.

वेणि *vêṇí* f. (ut videtur, a r. *vê* s. *ṇi* pro *ni*) plexus crinalis, crines in nodum collecti, praesertim viduarum vel uxorum, quarum mariti absentes sunt. Nalôd. 3. 27. Mêg'. 18. 30. 80. 97.

वेणु *vê'ṇu* m. arundo Bambus.

वेतन *vê'tana* n. stipendium, merces. N. 15. 6.

वेतस *vêtasá* m. arundinis species (Wils.: Calamus rotang). N. 12. 112. (Cf. *vêtrá*, lat. *vitex*, *vîtis*, gr. ἴτεα, germ. vet. *wîda* salix.)

Hosted by Google

वेताल *vêtâla* m. nomen geniorum malorum, qui corpora mortuorum ingrediuntur eaque animant. Lass. 5. 13.

वेत्तार् -तृ *vêttâ'r -tṛ'* m. (r. *vid* scire, s. *târ tṛ*) sciens, gnarus. B'. 11. 38.

वेत्थ *vêtt'a* v. gr. 323.

वेत्र *vêtrá* n. (ut videtur, a r. *vî* s. *tra*) arundo. N. 12. 5.

वेथ् *vêt'* 1. âtm. i. q. *vit'*.

वेद् *vêda* m. (r. *vid* scire, s. *a*) scripta sacra, quattuor numero. Tria antiquissima appellantur *ṛć*, *yagus*, *sâman*. Quartum est *at'arvan*.

वेदना *vêdanâ* f. (caus. r. *vid* s. *ana* in fem.) dolor. Sâ. 5. 2. 6. 31 (lege *vêdanayâ ćiram*).

वेदाङ्ग *vêdâṅga* m. (e *vêda* et *áṅga* membrum) scripta quae ad Vêdos spectant; agunt de pronunciatione, grammaticâ et prosodiâ, de obscuris vocabulis, de ritibus sacris et astrologiâ.

वेदान्त *vêdânta* m. (e *vêda* et *ánta* finis) doctrina theologica et philosophica, quae Vêdis innititur. B'. 15. 15.

वेदि *vê'di*, वेदी *vêdî* f. locus sacrificii, altare. Nalôd. 1. 9. Śak. 43. 8.

वेध *vêd'a* m. (r. *vyad'* correpta in *vid'* cum guṇâ et s. *a*, v. *vêd'ana*, *vêd'in* et gr. 305. 417. 457. 546) vulneratio, perforatio. Am.

वेधन *vêd'ana* n. (r. *vyad'* correpta in *vid'* cum guṇâ et s. *ana*) id.

वेधस् *vêd'ás* m. (r. *d'â* praef. *vi* cum guṇâ, abjecto *â*, s. *as*, v. 1. *vid'*) 1) deus Brahma. Am. (v. *vid'â-târ -tṛ*). 2) Śivus. A. 10. 57.

वेधिन् *vêd'in* (r. *vyad'* correpta in *vid'* c. guṇâ, s. *in*, v. *vêd'a*, *vêd'ana*) perforans. Ur. 84. 2 infr.

वेप् *vêp* 1. âtm. tremere. N. 5. 17: *vêpamânê 'dam abravît*; 14. 15. B'. 11. 35. — Part. praes. par. In. 5. 48: *vêpantî*. (Cf. *vip*, *vay*, germ. vet. *weibôn*, *weipôn* fluctuare, agitari; fortasse *bibên*, *pibên* tremere, mutato *v* in *b*, *p*, nisi pertinet ad *b'î*, *bib'êmi*.)

c. *ut* i. q. simpl. N. 9. 26: *udvêpatê mê hṛdayam*. c. *pra* id. R. Schl. II. 8. 8: *b'ayât pravêpê*. Part. praes. par. Sâ. 5. 9: *hṛdayêna pravêpatî*.

वेपथु *vêpat'u* m. (r. *vêp* s. *at'u*) tremor. B'. 1. 29.

वेर *vêra* m. n. corpus.

1. वेल् *vêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlê* V.) se movere, vacillare.

2. वेल् *vêl* 10. par. (*kâlôpadêśê*; ut videtur, denom. a *vêlâ*) tempus indicare.

वेला *vêlâ* f. 1) (ut videtur, a r. *vil* findere) finis, limes, ripa. N. 13. 5. Mah. 3. 12888. 2) (v. 2. *vêl*) tempus. Sâ. 5. 6. 92. Lass. 44. 16. 79. 1 infr. Sâ. 5. 92. (Lit. *wêlay* sero, *wêlummas* serum.)

वेल्ल् *vêll* 1. par. i. q. 1. *vêl*.

वेवी *vêvî* 2. âtm. (*kântigativyâptikśêpapragânak'âdanêśu*; forma reduplicata cum guṇâ in syllabâ reduplicativâ, cf. gr. 498) desiderare, ire, occupare, implere, conjicere, generare, edere.

वेश *vê'śa* m. (r. *viś* s. *a*) 1) domus, v. sq. 2) vestis. N. 13. 50. (Gr. οἶκος, lat. *vîcus*, goth. *veihs* n. vicus, them. *veihsa*, germ. vet. *wîch* m. id., nostrum *Weich-Bild*; lit. *ûkis* aedes rusticae [Ruhig: „die Wohnung auf einem Bauer-Erbe"], *ûkininkas* pater familias, *ûkininkê* mater familias; boruss. vet. *wais-pattin* heram, matrem familias, Hausfrau; polon. *wieś* vicus.)

वेश्मन् *vê'śman* n. (r. *viś* intrare, s. *man*) domus. N. 21. 16. 30. In. 5. 18.

वेश्या *vêśyâ* f. (r. *viś* s. *ya* in fem.) meretrix. Mêg'. 36.

वेष *vêśa* m. (ut videtur, e *vê'śa*, mutato *ś* in *ś*) vestis, ornamentum. In. 5. 58.

वेष्ट् *vêśṭ* 1. par. circumdare, circumvolvere, vestire. Mah. 1. 1800: *b'ôgêna ... avêśṭyata*; Man. 1. 49: *tamasâ bahurûpêṇa vêśṭitâh*; Hit. 7. 10: *vastra-vêśṭitah*. — Caus. id. Rag'. 11. 52: *mit'ilân sa vêśṭayan ... balâih*; Mah. 1. 1801.

c. *upa* i. q. simpl. Mṛ. 218.

Hosted by Google

c. *pari* id. Hit. 17. 17: *raǵǵubʿiħ parivêśṭitaħ*; Mah. 1. 1802. — Caus. id. Hit. 53. 17. Mah. 3. 12403.

c. *pra* id. Mah. 3. 10047: *pravêśṭitô rômabʿiħ.*

c. *sam* caus. id. Mah. 3. 12889: *payôdâ nabʿastalaṅ saṅvêśṭayitvâ.*

वेस् *vês* 1. par. (*gatâu*) ire; se movere.

वेह् *vêh* 1. âtm. (*prayatnê* K. *yatnê* V.) operam dare, adniti.

वेह्ल् *vêhl* 1. par. i. q. *vêll* et 1. *vêl.*

1. वै *vâi* 1. par. (*śôśaṇê* K. *śôśê* V.) siccari. Rgv.-V. 67. 8 (v. Westerg. s. r. *vâ*): *na vâyanti vâṅ taraṇayaħ.* (Cf. *vâ* et v. gr. 353. 354.)

2. वै *vâi* 1) quidem, nempe. N. 26. 5. 8. 23. 2) sane, vere, certe. N. 24. 35. 26. 13. 3) vero. N. 24. 6. 4) si. Hit. 48. 8: *yê parâdʿînatâṅ yâtâs tê vâi ǵîvanti mṛtâħ kê.* 5) explet. Sâ. 5. 63.

वैक्लव्य *vâiklavya* n. (a *viklava* commotus, conturbatus, s. *ya*) commotio, conturbatio (animi). N. 23. 23.

वैखानस *vâikʿânasa* m. anachoreta. Su. 3. 5.

वैचित्र्य *vâićitrya* n. (a *vićitra* s. *ya*) varietas. Hit. 3. 4.

वैजयन्त *vâiǵayanta* m. (a *viǵayant* vincens, s. *a*) vexillum, praesertim Indri vexillum. In. 1. 8.

वैजयन्तिक *vâiǵayantika* m. (a praec. s. *ika*) vexillarius. Am.

वैजयन्तिका *vâiǵayantikâ* f. (fem. praec., nisi a *viǵayant* vincens, suff. *ika* in fem.) 1) nomen plantae, Aeschynomene sesban. Am. 2) vexillum.

वैतान *vâitâna* (a *vitâna* s. *a*) sacrificalis. Śak. 43. 12.

वैतालिक *vâitâlika* m. (a *vitâla* [*tâla* praef. *vi*] s. *ika*) praedicator, cantor. Ur. 93. 10. Qui cantando e somno excitat regem. Am.: *vâitâlikâ bôdʿakârâħ.*

वैदर्भ *vâidarbʿa* (a *vidarbʿa* Vidarbʿa regio, s. *a*) Vidarbʿensis, *vâidarbʿî* fem. cognomen Damayantiae.

वैदूर्य *vâidûrya* n. (a *vidûra* secundum Wils. nomen montis vel urbis, s. *ya*) gemmae genus, lapis lazuli. Mṛ. 140. 12 (ubi *vâidûryâṇi* = prâcr. *vêḍuriâ-iṅ* legendum).

वैद्य *vâidya* m. I. (a *vidyâ* scientia, s. *a*) 1) vir doctus, eruditus, sciens, sapiens. Br. 2. 1. 2) medicus. II. (a *vêda* s. *ya*) Vêdorum gnarus, Vêdorum praecepta sequens.

वैद्युत *vâidyuta* (a *vidyut* s. *a*) fulmineus. Ur. 90. 11.

वैधव्य *vâidʿavya* n. (a *vidʿavâ* vidua, s. *ya*) viduitas. Vid. *avâidʿavya.*

वैधेय *vâidʿêya* (a *vidʿêya* [r. *dʿâ* praef. *vi* s. *ya*] s. *a*) stultus. Am.

वैनतेय *vâinatêya* (a nomine matris *vinatâ* Kâśyapi uxore) cognomen Garuḍi (v. *garuḍâ*). Su. 2. 17. Bʿ. 10. 30.

वैयर्थ्य *vâiyartʿya* n. (a *vyartʿa* s. *ya*, v. gr. 581) inutilitas. Ur. 29. 1 (ubi *vâiyartʿyam* legendum, v. annot.).

वैयात्य *vâiyâtya* n. (a *viyâta* s. *ya*) impudentia.

वैर *vâira* n. (a *vîrâ* heros s. *a*) inimicitia. Bʿ. 11. 55.

वैराग *vâirâga* n. (a *virâga* vacuus ab affectibus, a cupidine, s. *a*) libertas ab affectibus, a cupidine, a desiderio. Bʿ. 6. 35.

वैरिन् *vâirin* (a *vâira* s. *in*) inimicus.

वैरूप्य *vâirûpya* n. (a *virûpa* deformis, s. *ya*) deformitas.

वैरूप्यता *vâirûpyatâ* f. (a praec. s. *tâ*) id. N. 19. 33.

वैरोचनि *vâirôćani* m. (a *virôćana* Virôćanus, Prahlâdi filius, s. *i*) Vâirôćanis, Virôćani filius. A. 8. 19.

वैलक्ष्य *vâilakśya* n. (a *vilakśa* s. *ya*) perturbatio, pudor. Ur. 31. 15: *savâilakśyam.*

वैवस्वत *vâivasvata* m. (Vivasvatis filius a *vivasvat* nom. pr., s. *a*) Vâivasvatus, cognomen Manûs et Yami.

वैवाहिक *vâivâhika* (a *vivâha* nuptiae, suff. *ika*) nuptialis, ad nuptias spectans vel ad nuptias necessarius. Sâ. 2. 33. 3. 1.

वैशम्पायन *vâiśampâyana* n. pr. Vâiśampâyanus, Vyâsi discipulus. Mah. 1. 97. 107.

Hosted by Google

वैशस *vâiśasa* n. (a *viśasa* [r. *śas* praef. *vi* s. *a*] s. *a*) caedes, clades. N. 13. 20. 36.

वैश्य *vâiśya* m. (a 2. *viś* s. *ya*) i. q. *viś*.

वैश्रवण *vâiśravaṇa* m. (secundum Wils. derivatum anomal. a *viśravas* Kuvêri patre) Kuvêrus, divitiarum deus. N. 13. 23.

वैश्वानर *vâiśvânara* (a *viśvânara* [*viśva* producto *a* et *nára*] s. *a*) cognomen Agnis.

वैषम्य *vâiśamya* n. (a *viśama* difficilis, s. *ya*) difficultas, miseria. N. 9. 20.

वैष्णव *vâiśṇava* (a *viśnu* s. *a*) ad Viś'num pertinens. A. 4. 30.

व्यक्त *vyakta* (part. perf. pass. a r. *ańǵ* praef. *vi* manifestare, s. *ta*, v. gr. 548) clarus, manifestus, visibilis. B'. 8. 20. — *vyaktam* adv. manifesto, certe. Br. 1. 33. Sâ. 5. 92.

व्यक्ति *vyakti* f. (r. *ańǵ* praef. *vi* manifestare, s. *ti*) manifestatio, visibilitas. B'. 7. 23. 10. 14.

व्यग्र *vyagra* (Bah. e *vi* et *ágra*) consternatus, perturbatus.

व्यजन *vyaǵana* n. (r. *aǵ* se movere, praef. *vi* s. *ana*) flabellum. In. 2. 17.

व्यञ्जन *vyańǵana* n. (r. *ańǵ* praef. *vi* manifestare, s. *ana*) 1) consonans littera. Sâ. 5. 25. 2) barba. Br. 1. 28.

व्यतिक्रम *vyatikrama* m. (r. *kram* c. *ati* praef. *vi* transgredi, s. *a*) transgressio, peccatum. In. 5. 43.

व्यथ् *vyat'* 1. âtm. interdum par. (praet. redupl. *vivyát'ê*, v. gr. 417; *duhk'ab'ayaćalanê*) agitari, commoveri, perturbari (dolore vel timore). N. 16. 21: *imâm ... drśtvâ mamâ 'pi vyat'atê manah*; 22. 23: *hrdayań vyat'itańćâ "sît*; 12. 118: *tvân drśtvâ vyat'itâh smê 'ha*; Sâ. 5. 46: *santô na sîdanti na vyat'antê*; A. 7. 12: *tatô mê vyat'itam manah*; B'. 11. 34: *mâ vyat'iśtâ yud'yasva*; 14. 2: *pralayê na vyat'anti*; Mah. 3. 717: *vrśnayô b'agnasańkalpâ vivyat'uh* (v. gr. 417). — Caus. agitare, commovere, perturbare. B'. 2. 15: *yań hi na vyat'ayanty êtê ... sô 'mrtatvâya kalpatê*. (Cf. *mant'*, *mat'*, ratione habitâ, litteras *m* et *v* facile inter se mutari; goth. *withô* commoveo, agito; de lat. *quatio* v. *put'*, *kunt'*.)

c. *pra* i. q. simpl. B'. 11. 45: *b'ayêna pravyat'itam manô mê*; 11. 20. 23. 24. R. Schl. II. 18. 41: *pravivyat'ê râǵâ*.

c. *pra* praef. *sam* id. R. Schl. I. 38. 16.

व्यथा *vyat'â* f. (r. *vyat'* s. *â*) permotio (animi), perturbatio. Br. 2. 3. B'. 11. 49.

व्यध् *vyad'* 4. par. interdum âtm. *vid'yâmi* (v. gr. 305. 417. 436. 457. 546. 563) perforare, ferire, vulnerare (praesertim sagittis). Mah. 3. 709: *vivyâd'a hrdayam patrî*; 1. 7004: *vid'yêta ya idań lakśyam*; 2. 948: *śastrâiśćâ 'pi na vid'yatê*; Dr. 8. 13: *tam ... vâṇêna vivyâd'ô 'rasi*; Sâ. 6. 5: *kuśakaṇṭakavidd'âńgâu*. (Vid. *vyâd'a* venator et cf. *vad'*, *vâd'*; hib. *fiadhachd* „hunting", *fiadhach* „venison", *fiadhaighe* „a huntsman"; *fiadh* „a deer", *fiadhait* „a wild", *fiadhanta* „fierce, savage, ferocious" cet.; anglo-sax. *vædhan* venari; germ. vet. *weidanôn* venari, pascere, pasci; *weideman*, nostrum *Weidmann*; island. vet. *veidhi* venatio; fortasse lat. *venor* e *ved-nor*.)

c. *anu* 1) perforare, ferire, vulnerare post alium. Man. 9. 43: *naśyati 'śuh ... vidd'am anuvid'yatah*. 2) distinguere, besetzen. Rag'. 13. 54: *indranîlâir muktâmayî yaśṭir ivâ 'nuvidd'â* (schol. *gump'itâ*).

c. *apa* abjicere, dejicere, projicere. Dr. 6. 21: *purâ śmaśânê srag ivâ 'pavid'yatê* (sic ed. Calc. pro *ivô 'pavid'yatê*); R. Schl. II. 94. 24: *mrditâśćâ 'pavidd'âśća ... kamalasraǵah*; trop. negligere. Man. 11. 41: *agnihôtry apavid'yâ 'gnîn brâhmaṇah*.

c. *apa* praef. *vi* dejicere, evertere. Dr. 8. 48: *praviśyâ "śramapadam vyapavidd'avrśtg'aṭam*.

Hosted by Google

c. *â* 1) i. q. simpl. Gîta-G. 12. 11: *pâṇiǵâir âviddʿaḣ.* 2) jaculari. Maḥ. 3. 11511: *âvidʿyâ ''vidʿya tâu vṛkšân.* Mittere (sagittam). Man. 9. 43: *išur yatʿâ viddʿaḣ.* 3) imponere. Bʿaṭṭ. 20. 11: *âvidʿyaća sraǵam* (schol. Ǵay. *śirasy âkšipya*).

c. *â* praef. *vi* vibrare. Maḥ. 3. 677: *gadâṅ ćikšêpa tarasâ vîrô vyâvidʿya.*

c. *â* praef. *sam* id. Ragʿ. 16. 78.

c. *pari* i. q. simpl. Maḥ. 1. 4102.

c. *pra* projicere. R. Schl. II. 63. 34: *tâpasam ... praviddʿakalasôdakam.*

c. *pra* praef. *vi* quassare, concutere. Ragʿ. 14. 54: *anilapraviddʿâ.*

c. *prati* i. q. simpl. A. 3. 26. 7. 22.

व्यप् *vyap* 10. par. *vyâpáyâmi* (*kšayê*, ut videtur, caus. radicis *i* praef. *vi*, vid. *i* praef. *adʿi* caus.; v. etiam r. *vyay* et Westerg. s. r. *i*) destruere.

व्यपगत *vyapagata* v. *gam* c. *apa* praef. *vi.*

व्यपाश्रय *vyapâśraya* m. (r. *śri* ire, c. *â* praef. *vi* + *apa*) abitio, discessus. Bʿ. 18. 56 in fine Baḥ.

व्यभिचार *vyabʿićâra* m. (r. *ćar* c. *abʿi* praef. *vi*) offensio, violatio, transgressio, peccatum. Ḥit. 82. 22.

व्यभिचारिन् *vyabʿićârin* (r. *ćar* c. *abʿi* praef. *vi* s. *in*) offendens, violans, transgrediens, peccans. — *vyabʿićâriṇî* quae adulterio violat conjugem. Ḥit. 5. 12.

व्यभ्र *vyabʿra* (Baḥ. e *vi* et *abʿrá* nubes) vacuus a nubibus. N. 17. 11.

1. व्यय् *vyay* 1. par. âtm. et 10. par. *vyáyâmi*, *vyáyê*, *vyayáyâmi* (*gatâu*; ut videtur, ex *i* praef. *vi*, v. *avyaya* et *vyap*) erogare, expendere (pecuniam). Ḥit. 61. 3: *kšudram âyam anâlôćya vyayamânaḣ svavâṅćayâ*; 60. 10: *kʿâditaṅ vyayitam avadʿîritaṅća* (*mâṅsam*); 98. 17.

c. *apa* negare. Man. 8. 60: *pṛšṭas tv apavyayamânaḣ.*

2. व्यय् *vyay* 10. par. *vyâyáyâmi* (*kšêpê* K. *nudi* V.; ut videtur, caus. r. *i* praef. *vi*; v. 1. *vyay* et *vyap*) conjicere, mittere.

व्यय *vyaya* m. (r. 1. *vyay* s. *a*) 1) erogatio. Ḥit. 77. 21. 98. 17. 104. 12. 2) perditio. Ḥit. 16. 4. Lass. 59. 1.

व्यर्थ *vyartʿa* (Baḥ. e *vi* et *ártʿa*) inutilis. Ḥit. 31. 1.

व्यलीक *vyalîka* n. (e *vi* et *alîká*) tormentum, cruciatus. Am. III. 4. 12: *pîḍârtʿê ꞌpi vyalîkaṅ syât*; Ḥit. 70. 1.

व्यवसाय *vyavasâya* m. (r. anom. *sô* c. *ava* praef. *vi* s. *ya*) 1) consilium, decretum. Br. 2. 32. Sâ. 4. 6. 2) opera, labor, studium. N. 24. 20.

व्यवसायिन् *vyavasâyin* (a praec. s. *in*) consilio, decreto vel operâ, labore, studio praeditus. Bʿ. 45. 11. 46. 15.

व्यवसिष्यामि *vyavasišyâmi* v. *sô* c. *ava* praef. *vi.*

व्यवस्थिति *vyavastʿiti* f. (r. *stʿâ* stare, esse, c. *ava* praef. *vi* s. *ti*) actio standi, manendi, persistendi in alq. r. Bʿ. 16. 1.

व्यवहार *vyavaḥâra* m. (r. *ḥar hṛ* c. *ava* praef. *vi* s. *a*) 1) vitae ratio, vitae consuetudo, mores. Ḥit. 18. 21. 73. 22. 2) usus, consuetudo, mos. Ḥit. 87. 15.

व्यसन *vyasana* n. (r. *as* conjicere, s. *ana*) 1) nequitia, vita dissoluta. Ḥit. 8. 17. 36. 10; v. sq. 2) calamitas. N. 7. 13. Ḥit. 71. 5. 3) attentio, intentio, animus attentus. Ḥit. 13. 22.

व्यसनिता *vyasanítâ* f. (a sq. s. *tâ*) abstractum sequentis. Ḥit. 94. 3.

व्यसनिन् *vyasanín* (a *vyasana* s. *in*) 1) dissolutus, libidinosus, nequam (Wils. „addicted to evil practices, as to gaming, drinking, wenching"). Ḥit. 62. 14; *avyasanin* Ḥit. 83. 22. 2) infelix, infortunatus, calamitosus.

व्यस्त *vyasta* (part. perf. pass. r. *as* praef. *vi*) turbatus, perturbatus, confusus. Ḥit. 102. 7.

व्यसु *vyasu* (Baḥ. e *vi* et *ásu* spiritus vitalis, vita) vitae expers, mortuus. N. 11. 39.

व्याकरण *vyâkaraṇa* n. (r. *kar kṛ* c. *â* praef. *vi* s. *ana*) grammatica. Up. 20.

व्याकुल *vyâkula* (r. *kul* c. *â* praef. *vi* s. *a*) i. q. *âkula.* N. 16. 15. Dr. 8. 44.

Hosted by Google

व्याघात vyâg'âta m. (caus. r. han c. â praef. vi s. a) percussio, perturbatio. In. 5. 11.

व्याघ्र vyâg'rá m. tigris. Dr. 8. 3. In fine compositorum ponitur ad indicandum optimum, praestantissimum. H. 1. 35. 4. 57.

व्याज vyâǵa m. (r. aǵ vel aṅǵ c. â praef. vi s. a) dissimulatio. Lass. 76. 9.

व्यात्त vyâtta v. dâ c. â praef. vi.

व्याध vyâd'a m. (r. vyad' s. a) venator. N. 11. 26. 29. (Vid. vyad'.)

व्याधि vyâd'i m. (r. d'â ponere, c. â praef. vi s. i) morbus. B'. 13. 8.

व्याधित vyâd'ita (a praec. s. ita) aegrotus. Hit. 41. 11.

व्यापद् vyâpad f. (r. pad c. â praef. vi) infortunium, calamitas. Hit. 44. 5 (v. âpad, âpatti).

व्यापार vyâpâra m. (r. 2. par pr c. â praef. vi s. a) 1) opera, labor, occupatio, negotium. Hit. 8. 2. 49. 5. 7. 2) vindiciae, postulatio. Ur. 49. 10: vyâpâraṅ vraǵasi mê śarîrê „corpus meum tibi vindicas".

व्यायत vyâyata v. 1. yam c. â praef. vi.

व्यामिश्र vyâmiśra (r. miśr miscere, c. â praef. vi s. a) confusus. B'. 3. 2.

व्यायाम vyâyâma m. (r. 1. yam c. â praef. vi s. a) 1) lassitudo. Sâ. 5. 2. 2) opera, contentio, pugna. A. 3. 40.

व्याल vyâla m. serpens. A. 2. 3. R. Schl. II. 59. 10. Fem. vyâlî Mr. 19. 4. (Cf. germ. vet. et anglo-sax. âl anguilla.)

व्युषित vyuśita v. vas praef. vi.

व्युष्ट vyuśṭa v. vas praef. vi.

व्युष्टि vyuśṭi f. (r. vas praef. vi s. ti, v. gr. 575. 48) felicitas. Br. 2. 22.

व्यूढ vyûḍ'a v. ûh et vah praef. vi.

व्यूह vyûha m. (r. ûh s. a) turba, multitudo. N. 12. 30.

व्ये vyê 1. par. âtm. tegere. Part. perf. pass. vîtá, v. gr. 543.

c. pari id. parivîta tectus, indutus. Rag'. 15. 77.

c. sam id. saṅvîta tectus. N. 9. 6. 13. 46.

व्योमन् vyóman n. (fortasse a r. div splendere, abjecto d, praef. vi s. man, v. dyó, dyu, dyut, vidyut) coelum. In. 2. 27. 5. 15.

1. व्रज् vraǵ 1. par. interdum âtm. 1) ire, procedere. H. 1. 7: punar asmân upâdâya tat'âi 'va vraǵa; N. 3. 9: vraǵa nâiśad'a mâćiram; 9. 35: ǵńâtîn vraǵêt; Mah. 1. 2263: vraǵad'vam. 2) facere (v. ćar). Ur. 49. 10: vyâpâraṅ vraǵasi mê śarîrê du machst Anspruch. (Vid. varǵ vrǵ et cf. goth. vrika, vrak, vrêkum persequi, vrakja insectatio; gr. Ϝέϱγον, goth. waurkjau, nostrum Werk, Kuhn 2. 133.)

c. anu 1) sequi. N. 13. 61. 2) i. q. simpl. Mah. 3. 8266. Man. 2. 241.

c. anu praef. sam sequi. Mah. 2. 1606.

c. â adire. N. 8. 6.

c. ut praef. prati obviam ire. Rag'. 1. 90; v. gam c. ut praef. prati.

c. pari ambulare, oberrare, huc illuc migrare. Man. 6. 33. 41.

c. pra progredi, abire, ire. Mah. 2. 2613: vanâya pravavraǵuh. — Caus. in exilium mittere. Rag'. 12. 6: râmam prâvrâǵayat.

c. sam praef. upa intrare. Man. 6. 51: âgâram upasaṅvraǵêt.

2. व्रज् vraǵ 10. par. vrâǵáyâmi (saṅskrtâu tyâǵê K. saṅskrtâu gatâu V.) ornare, relinquere, ire. (Vid. 1. vraǵ, varǵ vrǵ, varṅǵ vrṅǵ.)

1. व्रण् vraṇ 1. par. (śabdê K. rutâu V.; scribitur etiam braṇ) sonare. (Vid. raṇ, d'raṇ.)

2. व्रण् vraṇ 10. par. (ut videtur, denom. a vraṇa; scribitur etiam braṇ) vulnerare. (Vid. vraṇa et cf. lat. vuln-us, slav. rana vulnus, lit. róna id., iṅ-roniju vulnero; hib. leon „affliction, a wound, a moth"; leonaim „I wound, sprain"; fortasse etiam nostrum Wun-de, germ. vet. wun-da, wun-ta huc pertinet, mutatis liquidis r et n, v. Graff. 1. 896.)

Hosted by Google

व्रण vraṇa m. n. vulnus. (Vid. 2. vraṇ et cf. vraść.)

व्रत vrata m. n. (fortasse a r. var vṛ eligere, transposito var in vra, suff. ta) votum, devotio, pietas. Sâ. 4. 3. 6. Bʰ. 6. 14. N. 5. 21. 13. 69. In. 4. 7. Saepe in fine compos. Bah., e. c. pativratâ erga conjugem pietatem, devotionem habens, conjugi devota, addicta. N. 10. 14. 13. 43. dêvavrata diis addictus. Bʰ. 9. 25. dṛḍʰavrata firma vota habens, votorum tenax. Bʰ. 7. 28. 9. 14.

व्रश्च् vraść 6. par. (ćêdanê K. ćêdê V.; in tempp. spec. corripitur in varść vṛść; part. perf. pass. vṛkṇá) scindere, abscindere. Bʰaṭṭ. 14. 77: vavraśćuḥ; 9. 41: vraśćitvâ ... apâtayat tarûn.

c. ava id. Ṛgv. 51. 7: vṛśćâ śatrôr ava viśvâni vṛśṭyâ „frange inimici cunctas vires".

c. â âtm. id. Ṛgv. 27. 13: mâ ǵyâyasaḥ śaṅsam âvṛkśi „nunquam optimi (cujusque dei) laudem interrumpam".

c. vi id. Ṛgv. 61. 10: vivṛśćad vaǵrêṇa vṛtram indraḥ; 32. 5: skandʰâṅsî 'va kuliśênâ vivṛkṇâ „arbores quasi securi caesae".

व्री vrî 4. âtm. et 9. par. (varaṇê K. vṛtyâm V.) eligere. Cf. var vṛ.

व्रीड् vrîḍ 4. par. pudore affici. vrîḍitá pudibundus. N. 7. 18. Sâ. 1. 35.

व्रीस् vrîs 1. et 10. par. (vadʰê) pulsare, occidere. Cf. vrûs.

व्रुड् vruḍ 6. par. (saṅvṛtisaṅhatimaǵǵanêśu) tegere, colligere, accumulare, mergi.

व्रूस् vrûs 1. et 10. par. i. q. vrîs.

व्ली vlî 9. par vlinâmi (dʰaraṇê K. gatyâṅ vṛtyâm V.) tenere, ire, eligere. Cf. vrî.

व्लेक्ष् vlêkś 10. par. (dṛśi) videre.

श ś.

श् ś Haec littera orta est e k et respondet graeco κ, lat. c, lit. k et ś, slav. k et s, hib. c, ch et s; germ. h; v. gr. c. 21. 87.

1. शंस् śaṅs 1. par. interdum âtm. 1) dicere, indicare, narrare. N. 13. 53: śaṅsa mê kâ 'si kasya vâ; 12. 35: nalaṅ yadi na śaṅsasi; 12. 126: yadi ǵânîtʰa nṛpatiṅ kśipraṅ śaṅsata mê priyam; R. Schl. II. 68. 8: mâćâ 'smâi pitaram mṛtam bʰavantaḥ saṅsiśuḥ; Su. 3. 11: sundôpasundayôḥ karma ... śaśaṅsirê. 2) laudare. Bʰ. 5. 1: punar yôgaṅća śaṅsasi; Mah. 2. 2298: śaśaṅsur drâupadîn tatra kutsantô dʰṛtarâśṭraǵam. (Cf. śâs. Slav. saṅ-ti loquitur, gr. comp. 484 annot.; fortasse lit. sakau dico, loquor, litteris transpositis e kasau; ita etiam germ. vet. sagên dicere; anglo-sax. sagan, sægan, cum g pro h, quod pro scr. ś = k exspectaveris. Cf. etiam SANG canere [v. Graff. 6. 91], nisi pertinet ad svan, gr. comp. 803. Pottius huc refert lat. cano [v. kvaṇ], Cas-menae, Ca-menae, car-men. Goth. hana, nostrum Hahn dictum est a canendo sicut gallus, v. gar [gṝ]. Cum śaṅs conferatur etiam pers. خواندن kân-den recitare, cantare, nisi pertinet ad kvaṇ vel svan, v. gr. comp. 35. De خواستن kâs-ten cupere v. 2. śaṅs.)

c. abʰi calumniari, conviciari, maledicere, objurgare, accusare, criminari; abʰiśasta increpatus. Man. 8. 116: vatsasyâ 'bʰiśastasya purâ bʰrâtrâ yavîyasâ; Am. III. 1. 43: âkśâritaḥ kśâritô 'bʰiśastê; Man. 2. 185: abʰiśastâṅs tu varǵayêt; 3. 159.

c. â 1) indicare. Ragʰ. 1. 86. 2) implorare. Dr. 5. 12: âśaṅsa ... sâuvîrarâǵasya punaḥ prasâdam.

c. pra laudare, celebrare. N. 1. 16. 3. 16.

c. pra praef. abʰi id. A. 1. 6.

2. **शंस्** *śaṅs* 1. âtm. interdum par. (*iććâyâm* K. *âśiśi* V.; scribitur *śas*, gr. 110[a]) cupere, desiderare, fausta precari. (Vid. *śâs* praef. *â* et cf. pers. خواستن *kâs-ten* cupere, velle, rogare, خواهم *kâh-em* cupio etc.; hib. *sant* „greediness, covetousness, cupidity, lust", *santaighim* „I desire, covet, lust" v. Pictet p. 64; lat. *censeo*, v. praef. *â* sgf. 3.)

c. *â* 1) cupere, desiderare. Mah. 1. 7148: *kurupravîrân âśaṅsamânaḣ ... gagâm tâm b'ârgava-karmaśâlâṅ yatrâ "satê tê kurupravîrâḣ*; 3. 17171: *yôdd'um âśaṅsatê nityam p'âlgunêna.* 2) sperare. Br. 1. 29: *yayâ dâuḥitragâṅl lôkân âśaṅsê*; Mah. 3. 13647: *âśaṅsatê ḥi putrêšu pitâ ... yaśaḣ.* Cum dat. Mah. 1. 148: *nâ "śaṅsê vigayâya.* Cum infin. R. Schl. II. 12. 70: *na ... ćiraṅ gîvitum âśaṅsê.* âtm. Dr. 5. 5: *gêtum âśaṅsasi d'armarâgam.* 3) credere, putare, c. *yadi.* R. Schl. II. 51. 14: *kâuśalyâćâi 'va râgâća tat'âi 'va ga-nanî mama nâ "śaṅsê yadi gîvanti*; II. 86. 15: *nâ "śaṅsê yadi tê sarvê gîvêyuḣ.*

शंसिन् *śaṅsin* (r. *śaṅs* s. *in*) dicens, indicans, nuntians. Ur. 69. 15. Śak. 46. 15.

शंस्त् *śaṅst* 2. par. (scribitur *śast*, v. gr. 110[a]) dormire. Vid. 2. *śas.*

शक् *śak* 5. par. et 4. par. âtm. posse, valere. H. 1. 6: *gantuṅćâi 'va na śaknumaḣ*; R. Schl. I. 20. 4: *na ḥi śaknôti ... samâptuṅ kratum*; Br. 1. 24: *na ḥi śakšyâmi kiṅćana parityaktum aḥam band'um*; 27: *parityaktun na śakyâmi b'âryâm*; 28: *kuta êva parityaktuṅ sutaṅ śakyâmi*; N. 11. 6: *śakyasê tâ giraḣ satyâḣ kartum mayi*; A. 3. 31: *naćâi 'nam aśakaṅ ḥantum.* Cum loc. abstracti in *ana* loco infin. R. Schl. I. 66. 19: *na śêkur graḥaṇê tasya d'anušaḣ*; N. 7. 10: *suḥr-dân na tu kaśćana nivâraṇê śb'avać ćaktô dîvyamânam.* Participia in *ta* sunt *śaktá* et *śakitá*, quorum prius active cum sgf. **potens**, alterum passive usurpatur. Br. 2. 8. N. 7. 10. H. 4. 33. — Pass. impers. Mah. 1. 6678: *st'iyatâṅ yadi śakyatê.* — Notetur passivi usus in constructione cum infin., quippe qui passivâ formâ careat, ita ut passivam vim verbo auxiliari exprimere necesse sit. Dicitur e. c. *nâ "ḥar-tuṅ śakyatê* (N. 20. 5) quasi latine dicas **afferre nequitur ad exprimendum non afferri potest.** Part. fut. pass. *śákya* saepissime in hujusmodi constructionibus invenitur, e. c. In. 1. 17. 2. 4. H. 1. 35. 47. Etiam part. praet. *śakitá.* H. 4. 33: *apanêtuṅća yatitô naćâi 'va śakitô mayâ.* Dicitur etiam *śákya* pro *gêtuṅ śakya* qui vinci potest, vincendus. Dr. 5. 12. — Desid. *śikš* correptum e *śiśakš*, v. gr. 490. (Vid. *śikš* et cf. hib. *ceach-t* „power, eminence" = scr. *śakti*, v. Pictet p. 63. Fortasse lat. *co-nâ-ri* e *coc-ṇa-ri*, ita ut *nâ* respondeat characteri nonae classis et graeco νη in verbis ut δάμ-νη-μι; *queo*; cf. *ne-qui-nont* apud Fest. cum scr. *śak-nu-vánti*; island. vet. *hag-r* dexter, *hagna* prodesse, *hoegja* moderare [Grimm. 2. 12 n. 96]; gr. κίκυς, v. Pott. 1. 232. Benfey 2. 160.)

शकट *śákaṭa* m. n. currus. Hit. 24. 8: *śakaṭam* (nom.).

शकटार *śakaṭâra* etiam **शकटाल** *śakaṭâla* nom. pr. (Wils. „the minister of Nanda"). Hit. 61. 20.

शकल *śákala* m. n. pars, portio, frustum. Rag'. 2. 46: *śakalâni.*

शकन् *śakán* v. *śákṛt.*

शकुन *śakúna* m. (fortasse a r. *śak* s. uṇâd. *una*) 1) avis species (Wils.: either the Indian vulture or the common kite [**Falco cheela**]; it is also applied to the Pondicherry eagle). N. 9. 12. 2) **avis in universum.**

शकुनि *śakúni* 1) i. q. praec. Mah. 3. 10437. 2) nom. pr. In. 1. 4. (Cf. lat. *ciconia.*)

शकृत् *śákṛt* n. (*śakán* v. gr. 189, gr. comp. 152 not.*) excrementum, stercus. (Fortasse gr. κόπρος e κόκρος, lat. *stercus*, *stercor-is* fortasse per metath. e *secort-is*

Hosted by Google

= scr. śákṛtas e śakartas; hib. seachraith „filth, dirt", cac „animal excrement", cacach „dirty, filthy", cacaim „I go to stool"; lat. caco, gr. κακκάω.)

शक्ति śakti f. (r. śak posse, s. ti) 1) potestas, facultas, vis. Sâ. 2. 17. 5. 4. 2) lancea ferrea. In. 1. 4. (Hib. ceach-t, v. r. śak.)

शक्तु śaktu m. n. farina. (Wils.: According to some authorities only m. pl. [śaktavaĥ]. The powder or flour of barley and other grain, first fried and then ground). Hit. 114. 22: śaktubʿûtaĥ śâravaĥ; 115. 2. 7: śaktuśârava.

शक्य śakya (part. fut. pass. r. śak) possibilis; v. śak.

शक्र śakrá m. (ut videtur, a r. śak posse, s. ra) cognomen Indri.

शङ्क् śaṅk 1. âtm. (scribitur śak, gr. 110[a]) 1) suspicari, opinari. N. 23. 1: śaṅkamânâ nalan tam; 23. 28: tvâṅ ġanaĥ śaṅkêta dôśataĥ; H. 3. 15: tâm ... puṅskâmâṅ śaṅkamânaĥ. 2) timere. N. 9. 31: kimartʿam bʿîru śaṅkasê. — śaṅkitá suspicans, timens. N. 12. 32. In. 5. 18. (śaṅk primitive possibile habere significaverit; a śak posse insertâ nasali; cf. lat. cunctari; goth. hugjan cogitare, opinari, putare; germ. vet. hugu animus, intellectus, sensus, hugjan cogitare, recordari, considerare.)

c. abʿi dubitare. M. 34: nâ 'bʿiśaṅkyam idaṅćâ 'pi vaćanam.

c. â par. âtm. timere. Man. 7. 188: yataśća bʿayam âśaṅkêt tatô vistârayêd balam; R. Schl. I. 90. 15: mattô na dôśam âśaṅkĭĥ; I. 1. 39: âśaṅkamânaśća punaĥ pâuraġânapadâgamam; N. 13. 30: âśaṅkamânâ tat pâpam. — âśaṅkita metutus. R. Schl. I. 65. 15: yat tad âśaṅkitam pâpam.

c. pari suspicari. N. 24. 26: na mâm arhasi kalyâna dôśêna pariśaṅkitum.

c. vi dubitare. Mah. 1. 2966: gândʿarvarâkśasâu (vivâhâu) kśatrê dʿarmyâu tâu mâ viśaṅkitʿâĥ (pro viśaṅkiśṭʿâs praet. mltf. 3, sic. Mah. 3. 10356: paryaśaṅkitʿâm [sic legendum pro -tʿâ] pro -śṭʿâm.)

c. sam suspicari. Mah. 4. 568.

शङ्कर śaṅkara m. cognomen Śivi.

शङ्का śaṅkâ f. (r. śaṅk s. â) 1) suspicio, conjectura. N. 24. 3. Sâ. 6. 4. 2) dubitatio. N. 24. 39.

शङ्कितमनस् śaṅkitamanas (Bah. e śaṅkita et manas mens) timentem vel suspicantem mentem habens. In. 5. 18.

शङ्किन् śaṅkin (r. śaṅk s. in) suspicans. Ur. 80. 1 infr.

शङ्कु śaṅkú m. (r. śaṅk s. u) 1) timor. 2) acus. 3) palus, stipes. 4) jaculum, pilum. 6) piscis species (Wils.: the scate fish).

शङ्कुकर्ण śaṅkukarṇa (Bah. e praec. et kárṇa auris) 1) adj. jaculo vel palo similes aures habens. H. 2. 4. 2) subst. m. asinus.

शङ्ख śaṅkʿá m. n. concha. Bʿ. 1. 12: śaṅkʿam accus., 13: śaṅkʿâĥ nom. pl. m. (Gr. κόγχος, κόγχη; lat. concha; fortasse hib. slige, sligean id., per metath. e silge, mutatis liquidis n et l, v. gr. comp. 20.)

शच् śać 1. âtm. (vyaktâyâṅ vâći K. vâći V.) loqui, distincte loqui. Cf. 1. śuć.

शची śaćî f. Śaćia, Indri uxor.

शञ्च् śańć 1. âtm. (gatâu; scribitur śać, v. gr. 110[a]) ire, se movere.

1. शट् śaṭ 1. par. (rugâviśaraṇagatyavasâdanêśu K. sâdê śîrṇê gatâu rugi V.) aegrotare, diffringi, ire, perire, considere, tabescere. Cf. śaṇḍ.

2. शट् śaṭ 10. âtm. śâṭáyê (ślâgʿê) laudare. Cf. 3. śaṭʿ, śâḍ, 3. śal.

1. शठ् śaṭʿ 1. par. (kâitavê K. vadʿaklêśakâitavê V.) fallere, decipere, laedere, occidere, vexare; v. śaṭʿa.

2. शठ् śaṭʿ 10. par. śâṭʿáyâmi (saṅskâragatyôĥ K. âlasyê gatyasaṅskṛtasaṅskṛtê V.) ornatum esse, ire, pigrum esse, inornatum esse. Cf. śuṭʿ.

3. शठ् śaṭʿ 10. âtm. i. q. 2. śaṭ.

Hosted by Google

शठ *śaṭ'a* (r. 1. *śaṭ'* s. *a*) falsus, fallax, pravus. Hit. 67. 10: *śaṭ'am mitram.* (Hib. *sath* „evil", *saith* „vulgar, vile, despicable, ill".)

शण् *śaṇ* 1. par. (*dânê*) dare.

शण *śaṇa* n. cannabis. (Cf. gr. κάνναβις, lat. *cannabis*, lit. *kanápê*, russ. *konopla*, hib. *canaib*, island. vet. *hanp*, anglo-sax. *hænep*, germ. vet. *hanaf.*)

शण्ड् *śaṇḍ* 1. âtm. (*rugâyâm* K. *saṅg'arugôři* V.; scribitur *śaḍ*, gr. 110[a]) aegrotare, colligere, coacervare. Cf. 1. *śaṭ.*

शण्ठ *śaṇḍ'a* m. eunuchus. Am. Scribitur etiam *śaṇḍ'a.*

शत *śatá* n. (ut mihi videtur, mutilatum e *daśata* a *daśan* decem, v. gr. comp. 320. annot.) centum. *śata* m. nisi *śatâ* f. N. 15. 5: *śatań śatâři.* (Lat. *centum*, gr. ἑ-κατόν [ἑ pro ἕν unum], lit. *šimta-s* m., slav. *sto* n., hib. *céat*, cambro-brit. *cant*, armor. *kant.*)

शतक्रतु *śatakratu* m. (centum sacrificia habens, Baḥ. e *śatá* et *krátu*) cognomen Indri.

शतगुणाधिकम् *śataguṇâd'ikam* adv. (e *śataguṇa* centies [e *śatá* et *guṇá* q. v.] et *ad'ikam* supra, plus) plus quam centies. H. 4. 49.

शतगुणित *śataguṇita* (a *śataguṇa* centies [*śatá* + *guṇá* q. v.] s. *ita*) centies repetitus. Ur. 51. 19.

शतघ्नी *śatag'nî* f. (centenos occidens, e *śatá* centum et *g'nî* fem. vocis *g'na* occidens) teli species. A. 6. 16.

शतधा *śatad'â* adv. (a *śatá* s. *d'â*, v. gr. 239) centupliciter, in centum frusta, in centum partes; e. c. *śatad'â čêttum* in centum partes findere. A. 7. 21. 29.

शतसङ्घशस् *śatasaṅg'aśas* (e *śatasaṅg'a* [*śatá* + *saṅg'a* turba] centum complectens turba, suff. *śas*) centenatim. In. 1. 35. A. 10. 23.

शतपत्र *śatapatra* n. (centifolius, Baḥ. e *śatá* et *pátra* folium) lotus flos.

शतपुत्र *śataputra* (e *śatá* et *putrá* filius, liber) centum filios vel liberos habens.

शतपुत्रता *śataputrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis, i. e. centum filiorum possessio. Sâ. 5. 53.

शतह्रदा *śatahradâ* f. (Baḥ. e *śatá* et *hrada* radius luminis) fulmen. Ur. 70. 7.

शत्रु *śátru* m. (fortasse a caus. r. *śad* [*śâtáyâmi* caedo] s. *ru* vel *tru* abjectâ radicis litterâ finali) hostis.

शत्रुञ्जय *śatruṅgaya* m. (hostem vincens, e *śátru* in acc. et *gayá*, v. gr. 575 suff. *a*) nom. pr. Dr. 2. 11.

शत्रुतस् *śatrutás* adv. (e *śátru* s. *tas*) ab hoste vel hostibus (v. gr. 584. 38). N. 14. 18.

1. शद् *śad* 1. par. (*gatâu*; nonnisi cum *â* occurrere dicitur) ire. — Caus. ducere, popellere. Pâṇ. VII. 3. 42: *gâři śâdayati gôpâlaři.* (Cf. *pad.*)

2. शद् *śad* in tempp. spec. âtm. in ceteris par. (a grammaticis refertur ad cl. 1 et 6, sequitur autem normam classis 4, ita tamen ut anomale conson. fin. ante syllabam *ya* abjiciatur et *a* producatur in *î*, quod ex *â* ortum esse censeo in analogiâ cum passivis ut *dîyátê* datur pro *dâyatê* [v. gr. 447], ita *śîyatê* pro *śâyatê.* Quod attinet ad omissam radicis litteram finalem, *śîyatê* convenit cum *gâyatê* nascitur pro *ganyatê*, gr. 305. Vera radicis forma *śat* esse videtur, unde caus. *śâtáyâmi* e generali reg. explicari posset; cf. etiam nomen abstractum *śâtana* apud Wils., quod non a *śô* sed a *śat* deduxerim; ita *śâta* quo radix *śad* a Vôp. explicatur) cadere, perire. B'aṭṭ. 17. 77: *aśîyata nṛmâṅsâdâm balań sugrîvavâd'itam* (schol. Gay. *avasannam*, B'ar. *avasâdam prâptam*). — Caus. *śâtáyâmi* (gr. 471) facere ut alq. cadat, caedere. R. Schl. I. 66. 10: *varâṅgâni mahârhâṇi d'anuśâ śâtayâmi vaři*; II. 43. 16. 96. 52. N. 20. 13: *śâtayitvâ vib'îtakam*; 14: *śâtayiśyê vib'îtakam*; 23: *śâtayâmâsa tan drumam.* (Cf. *pad*, *pat*, lat. *cado.*)

c. *pra* caus. facere ut alq. cadat. Mah. 1. 5561: *ânâmya p'alitâń śâk'âm pakvam pakvam praśâtayêt.*

c. *vi* caus. discutere, disjicere. Mah. 3. 11971.

c. *sam* caus. facere ut alq. cadat. Mah. 3. 865: *vagram udyamya tân sarvân parvatân samaśâtayam.*

Hosted by Google

शनकैस् *śanakâis* adv. (instr. pl. ab inusitato *śanaka*, quod derivatur a *śana* [v. *śanâis*] suff. *ka*) lente, tarde, paulatim, gradatim. N. 17. 13.

शनैस् *śanâis* adv. (instr. ab inusitato *śana*) lente, tarde. In. 2. 24. Ḥ. 2. 22. 4. 26. Su. 4. 10.

1. शप् *śap* 1. par. âtm. 1) âtm. jurare. Man. 8. 110: *vaśiśṭaśćâ 'pi śapatʿaṅ śêpê pâiyavanê nṛpê* (loc. pro dat.); R. Schl. II. 75. 40: *śapatʿâiṅ kaśṭâiṅ śapamânam ... bʿaratam ... kâuśalyâ vâkyam abravît.* Cum instr. rei vel pers. per quam quis jurat. Gʿaṭ. 22; R. Schl. II. 21. 16: *satyêna dʿanušâćâi 'va dattênê 'śṭêna tê śapê*; II. 11. 8: *têna râmêṇa kâikêyi śapê tê vaćanakriyâm*; 34. 47. 48. 21. Maḥ. 1. 5178. 2) par. âtm. maledicere, exsecrari. In. 5. 48: *śaśâpâ 'tʿâ dʿanaṅǵayam*; N. 20. 34: *kupitâ mâ 'śapat*; Maḥ. 1. 4583: *tasmât tvâm apy aḥaṅ śapê*; 3. 351: *putran tê śapsyatê.* — Absol. R. Schl. I. 58. 8: *śêpuṅ paramasaṅkruddʿâś ćaṇḍâlatvaṅ gamišyasi.* — Caus. *śâpâyâmi* jurare jubeo. Man. 8. 113. (Fortasse *śap* primitive dicere, loqui significavit, cf. *śábda* sonus, quod fortasse e *śap* + *da* dans; hib. *cubhais* „an oath", *cubhas* „a word, a promise", *cab* „a mouth".)

c. *abʿi* maledicere, exsecrari. R. Schl. II. 49. 48: *tvâm abʿiśapsyê ऽhaṅ suduṅkʿam atidâruṇam.*

2. शप् *śap* 4. par. âtm. i. q. 1. *śap.*

शपथ *śapátʿa* m. (r. *śap* s. *atʿa*) jusjurandum.

शफ *śapʿa* n. ungula (equi). Am. (Germ. vet. *huof*, island. vet. et anglo-sax. *hôf.*)

शफर *śapʿara* m., शफरी *śaparî* f. piscis species. (Wils. a sort of carp, Cyprinus chrysoparius). Am.

शब्द् *śabd* 10. par. *śabdâyâmi* (ut videtur, denom. a seq.) dicere. Maḥ. 3. 14400: *śannân tu pravaran tasya śirśâṇâm iḥa śabdyatê.* — Caus. *śabdâpáyâmi* facio ut quis vocetur, advocetur, arcesso. R. Schl. II. 59. 7: *yadi mâṅ râmaṅ punaṅ śabdâpayêt.* (Vid. *śap* et cf. caus. r. *dâ*, *dâpáyâmi*, cf. etiam *ǵîvâpáyâmi* p. 153 annot.)

c. *abʿi* dicere. Man. 6. 82: *yad êtad abʿiśabditam.* Nominare. Maḥ. 1. 3927: *dakśasya duḥitâ yâ tu surabʿî 'ty abʿiśabditâ.*

c. *sam* dicere, loqui. Maḥ. 1. 3215: *ayam êtî 'ti saṅśabdya.*

शब्द *śábda* m. sonus, clamor, strepitus. Ḥ. 4. 21. Br. 1. 3. Su. 1. 32. (Vid. *śap.*)

1. शम् *śam* 4. par. *śâmyâmi* (gr. 303) sedari, tranquillari, placari, extingui. Gîta-G. 7. 41: *śâmyatu dêḥadâḥaṅ*; Ragʿ. 2. 14: *śaśâma vṛśṭyâ 'pi vinâ davâgniṅ*; Man. 2. 94: *na ǵâtu kâmaṅ kâmânâm upabʿôgêna śâmyati*; Maḥ. 2. 1936: *śâmya mâ śućaṅ*; Ragʿ. 7. 3: *samatsarô ऽpi śaśâma têna kśitipâlalôkaṅ.* — *śântá* 1) sedatus, pacatus, tranquillus, placidus. Ḥ. 1. 49: *śântârćir iva pâvakaṅ*; Ḥit. 80. 21: *śântê pânîyatôyê*; N. 12. 112: *suśântatôyâm ... ḥradinîm*; 24. 53: *śântaǵvarâ*; Sâ. 6. 18: *śântâyân diśi.* 2) interfectus (v. caus.). Maḥ. 1. 7523: *diśṭyâ śântaṅ purôćanaṅ.* — Caus. *śamáyâmi* 1) sedare, tranquillare, domare, extinguere. Maḥ. 3. 72: *mânasaṅ (duṅkʿaṅ) samayêt tasmâǵ ǵńânênâ 'gnim ivâ 'mbunâ*; Ḥit. 24. 6: *sutaptam api pânîyaṅ śamayaty êva pâvakam.* 2) occidere, interficere. Maḥ. 3. 14620: *sô ऽyan tvayâ maḥâbâḥô śamitô dêva kaṇṭakaṅ.* (Hib. *samh* „pleasant, still, calm, tranquil"; lit. *kenćiu*, *kentêju* patior, tolero, *kanćia* dolor, *kantrùs* patiens, tolerans, *pa-kintu* patientiam adhibeo, v. *śânti*; fortasse nostrum *san-f-t*, inserto *f* [v. gr. comp. 96], mutatâ gutturali in sib.; germ. vet. *samft*, angl. *soft*; fortasse etiam germ. vet. *sûmjan* tardare [nostrum *säumen*], *sûmig* negligens; island. vet. *sems* tardatio; gr. κάμ-νω, κηλέω. Cf. *kśam.*)

c. *upa* i. q. simpl. Maḥ. 3. 72 et 1008: *nô 'paśâmyati mê manaṅ.* — Caus. *upaśâmayâmi* 1) sedare,

tranquillare. Maḥ. 1. 6577: *puśpâyud'am ... upaśâmaya kalyâṇi âtmadânêna.* 2) occidere, interficere. Maḥ. 3. 8541: *agastyênê 'ḥa vâtâpiḥ kimart'am upaśâmitaḥ.*

c. *ni* caus. *niśâmayâmi* 1) videre, conspicere. R. Schl. I. 2. 6: *akardamam idan tîrt'an niśâmaya.* Gerund. *niśâmya* et *niśamya* (v. caus. rad. simpl. *śamáyâmi*); R. Schl. I. 69. 18: *râg'avâu putrâu niśâmya*; II. 46. 18: *prakṛtîs tâ niśâmya*; Maḥ. 1. 1137: *niśâmya tê duḥk'am idam*; N. 26. 6: *niśamyâ 't'a ḥayagńasya liṅgâni*; A. 10. 57. 58: *râudrâstraniśpiśṭân ... niśamya*; R. Schl. II. 52. 14: *sarat'am mân niśamyâi 'kam.* 2) audire. R. Schl. II. 57. 21: *tad vâkyaṅ râgastrîṇân niśâmayan.* Gerund. *niśamya.* Br. 3. 1: *tayôr duḥk'itayôr vâkyam ... niśamya*; R. Schl. I. 2. 17. II. 44. 25. 52. 4. 66. 10. Rag'. 2. 61.

c. *ni* praef. *vi* caus. audire. Gerund. *viniśamya.* In. 5. 62.

c. *ni* praef. *sam* caus. id. Maḥ. 2. 1658: *sanniśamya.*

c. *pari* caus. *pariśamayâmi* sedare. Gîta-G. 7. 20: *pariśamitam.*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 40. 33: *pâuragânâśrub'ir ab'yavaḥitam praśaśâma maḥîragaḥ*; Maḥ. 2. 1944: *praśâmya b'aratarśab'a.* — *praśânta* sedatus. N. 26. 34. A. 9. 34. — Caus. *praśamayâmi* 1) sedare, tranquillare, extinguere. Maḥ. 3. 12978: *praviśṭô mânuśan dêḥaṅ sarvam praśamayâmy aḥam*; Maḥ. 1. 8156: *praśamitaḥ k'âṇḍavê ḥavyavâḥanaḥ.* Interficere, occidere. Maḥ. 3. 2031. Expugnare. A. 9. 35: *praśâmya nagaram* (productâ vocali, v. praef. *upa* et *ni*).

c. *sam* i. q. simpl. R. Schl. II. 66. 1: *tam agnim iva saṅśântam.* Caus. sedare, tranquillare. R. Schl. II. 98. 1: *lakśmaṇaṅ krôd'amûrčitaṅ râmaḥ saṅśamayâmâsa.*

2. शम् *śam* 10. par. âtm. *śâmáyâmi, śâmáyê* (*âlôčanê* K. *âlôčê* V.; proprie caus. rad. 1. *śam*, v. praef. *ni*) videre, conspicere. (Cf. goth. *gaumja* observo, video.)

शम *śama* m. (r. *śam* s. *a*) tranquillitas, praesertim animi, libertas ab animi commotionibus. N. 6. 10. B'. 10. 4.

शम्ब् *samb* 1. par. (*gatâu*) ire, se movere. — 10. par. (*sambanďê*) ligare, alligare. Cf. *samb.*

शम्बर *śambara* m. Śambarus Dâitjus.

शय *śaya* (r. *śî* s. *a*) jacens, dormiens, in fine compp. Vid. *galêśaya, ḥṛćčaya.*

शयन *śáyana* n. (r. *śî* jacere, dormire) lectus. In. 5. 3.

शयान *śayâná* v. *śî* (gr. 533).

शय्या *śáyyâ* f. (r. *śî* s. *yâ*, v. gr. 560) 1) actio jacendi vel dormiendi. N. 2. 4. B'. 11. 42. 2) cubile, lectus. Ḥit. 33. 11.

शर् (शॄ) *śar* (*śṝ*) 9. par. *śṛṇấmi* (gr. 345[a] et 94[a]) rumpere, dirumpere, diffringere. Pass. *śîryế* (gr. 453). Maḥ. 3. 591: *patêd dyâur ḥimavân śîryêt* (c. term. par. v. gr. 446). Part. perf. pass. *śîrṇá.* Maḥ. 1. 6485: *vagram ... daśad'â śatad'âćâi 'va tać čîrṇaṅ vṛtramûrd'ani*; N. 13. 9: *nagâgrâd iva śîrṇânâṅ śṛṅgâṇâm patatâṅ kśitâu*; Ḥ. 1. 18: *śîrṇaparṇap'alâi râgan baḥugulmakśupâir drumâiḥ.* Cf. 4. *kar* (*kṝ*), gr. κλάω; de κείρω v. *kart kṛt.*

c. *pari* pass. i. q. pass. simpl. Maḥ. 1. 8283: *nab'asaḥ pariśîryataḥ* (= *-śîryamâṇasya*, v. gr. 532); 3. 11141: *maḥâgiriḥ ... samantât paryaśîryata.*

c. *vi* pass. i. q. pass. simpl. R. Schl. II. 78. 17: *b'âṇḍam pṛt'ivyân tad vyaśîryata*; I. 25. 12: *vyaśîryanta śarîrât svât sarvagâtrâṇi*; Dr. 7. 19: *viśîryantîn nâvam ivâ 'rṇavântê* (de part. *viśîryant* v. gr. 532); Su. 2. 18: *viśîrṇakalaśâiḥ.* Dissolvi, destrui, everti, perire. Maḥ. 1. 3726: *vyaśîryata tatô râśṭraṅ kśayâir nânâvid'âiḥ*; N. 13. 17: *ratnarâśir viśîrṇô 'syam*; Ḥit. 119. 4: *dêvabrâḥmaṇanindakô viśîryatê svayam.*

Hosted by Google

शर *śara* (r. *śar* [*śṛ*] findere, rumpere, s. *a*) 1) m. sagitta. Dr. 5. 19. 8. 16. 2) n. aqua.

शरण *śaraṇa* n. (ut videtur, a perditâ r. *śar śṛ* ire, cf. *sar sṛ*, *śri* et v. *vêśa*, *vêśman*) 1) domus. Ur. 35. 2. 2) refugium, perfugium, tutela, praesidium. N. 5. 15. 35. 12. 119.

शरण्य *śaráṇya* (a praec. s. *ya*, v. gr. 582) qui refugium, tutelam praebet. N. 12. 42. Sâ. 1. 2.

शरद् *śarád* f. (ut mihi videtur, e *śara* aqua et *d* pro *da* dans a r. *dâ* abjectâ vocali, sicut e. c. in *dadmás* damus pro *dadâmas*, v. sq. et *varśá*) 1) autumnus. A. 9. 21. 2) annus. N. 26. 25. A. 2. 17.

शरदा *śaradâ* f. (ut mihi videtur, e *śara* et *da* dans in fem.) i. q. praec.

शरधि *śarad'i* m. (e *śara* sagitta et *d'i* tenens, v. *iśud'i*) pharetra.

शरभ *śarab'á* m. animalis species. Dr. 4. 13. Wilson: 1) a fabulous animal, supposed to have eight legs and to inhabit particularly the snowy mountains. Am. 2) a young elephant. 3) a monkey in Rama's army. Mêd. 4) a camel. 5) a grasshopper. Am. 6) a locust. (Vid. *śalab'a* et cf. gr. κάραβος.)

शराव *śarâva* m. (e *śara* aqua et *ava* tuens, a r. *av* s. *a*) 1) operculum. 2) patina. Ur. 46. 5.

शरासन *śarâsana* n. (sagittarum conjectionem habens, e *śara* sagitta et *asana* conjectio) arcus. A. 5. 25.

शरीर *śarîrá* n. (r. *śar* [*śṛ*] s. *îra*) corpus.

शरीरिन् *śarîrín* m. (corpus habens, i. e. inhabitans, a praec. s. *in*) anima. B'. 2. 18. (Cf. *dêhín*.)

शर्करा *śarkarâ* f. 1) glarea. 2) saccharum; Wils.: „Clayed or candied sugar". (Cf. gr. χάλιξ, σάκχαρ, σάκχαρον; lat. *calx*, *calculus*, *saccharum*.)

शर्करावत् *śarkarâvant* (a praec. s. *vant vat*) glareosus. Am.

1. शर्ध् शृध् *śard' śṛd'* 1. âtm. (*śabdakutsâyâm* K. *pardê* V.) pedere. — Caus. vel cl. 10 praef. *ava* oppedere. Man. 8. 282. Cf. *pard*.

2. शर्ध् शृध् *śard' śṛd'* 1. par. âtm. (*undê* K. *klêdanê* V.) madidum esse, humectari.

3. शर्ध् शृध् *śard' śṛd'* 10. par. (*prahasanê*) irridere.

शर्ब् *śarb* 1. par. (*hiṅsê gatâu*) ferire, laedere, occidere, ire. Cf. *sarb*, *sarp sṛp*.

शर्मन् *śárman* n. (ut videtur, a r. *śar* [*śṛ*] s. *man*) felicitas, gaudium. In. 3. 9. 11. Dr. 8. 23.

शर्व् *śarv* 1. par. (*hiṅsê*) ferire, laedere, occidere.

शर्व *śarva* m. cognomen Śivi.

शर्वरी *śarvarî* f. nox. Sâ. 5. 66.

शर्वाणी *śarvâṇî* (a *śarva* s. *âna* in fem.) Śivi uxor.

1. शल् *śal* 1. âtm. (*ćalanê* K. *ćalanê sṛtâu* V.) ire, se movere, vacillare, sternere. Cf. *ćal*, *sal*.

2. शल् *śal* 1. par. (*gatâu*, *vêgê*) ire, currere. Vid. 1. *śal* et *śval*.

3. शल् *śal* 10. âtm. *śâláyê* (*ślâg'ê*) laudare. Cf. *śâḍ*, 2. *śaṭ*, 3. *śaṭ*.

शलभ *śalab'á* m. locusta. A. 7. 24. Vid. *śarab'á*.

शल्भ् *śalb'* 1. âtm. (*katt'anê*) gloriari.

शल्य *śalyá* m. n. (r. *śal* s. *ya*) sagitta. Ur. 4. 2 infr. (Hib. *cail* „a spear, javelin".)

शल्लकी *śallakî* f. arboris species. Wils. „the gum alibanum tree, Boswellia thurifera". Ur. 69. 4.

शव् *śav* 1. par. (*gatâu* K. *vikârê* V.) ire, mutare.

शव *śava* m. n. cadaver. Am.

शवल *śavála* varius, versicolor. Am.

शश् *śaś* 1. par. salire. Vid. seq. (Lit. *śók-ti*, slav. *skak-a-ti* saltare.)

शश *śaśá* m. (r. *śaś* s. *a*) lepus. (Germ. vet. *haso*, anglo-sax. *hara*, lit. *kiśkis*, *zuikis*, russ. заецъ *şaez'*.)

शशक *śaśaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Hit. 67.

शशधर *śaśad'ara* m. (leporem gerens, e *śaśá* et *d'ara*) luna. Am.

शशाङ्क *śaśâṅka* m. (Bah. e *śaśá* et *aṅká* nota, signum) luna. A. 1. 11 (cf. *śaśín* et *śaśad'ara*).

Hosted by Google

शशिन् *śaśín* m. (lepore praeditus, a *śaśá* lepus, s. *in*) luna.

शश्वत् *śáśvat* adv. semper, perpetuo.

शष् *śaś* 1. par. (*vad'ê*) ferire, laedere, occidere. Cf. *śas*.

शष्प *śaśpá*, vêd. *śáśpa* n. gramen recens. Rag'. 2. 26. (Cf. lat. *caespes*.)

1. शस् *śas* 1. par. ferire, occidere. Maḥ. 3. 1638: *dânavâh śastâs tvayâ*.

c. *vi* id. R. Schl. I. 13. 35: *viśâṇâir viśaśâsâi 'nan trib'ih*. N. 11. 28.

2. शस् *śas* 2. par. (*svapnê*) dormire. Cf. *sas*, *śaṅst*, *saṅst*.

शस्त *śastá* part. perf. pass. radd. *śaṅs* et *śas*.

शस्त्र *śástra* n. (r. 1. *śas* s. *tra*) 1) telum (in universum). 2) sagitta. B'. 1. 20. N. 11. 28.

शस्य *śasyá* n. (r. *śaṅs* s. *ya*) fructus. Am. Cf. *sasyá*.

शाक *śâ'ka* m. herba. Ḥit. 20. 9.

शाख् *śâk'* 1. par. (*vyâptâu*) occupare, complecti, implere. Cf. *ślâk'*.

शाखा *śâ'k'â* f. (ut videtur, a r. *śâk'* s. *a* in fem.) ramus. Dr. 2. 1. (Lit. *śakà* id., russ. *suk'* id., hib. *géag* id.)

शाखामृग *śâk'âmṛga* m. (e praec. et *mṛga* animal) simia. N. 12. 65.

शाखिन् *śâk'ín* m. (a *śâ'k'â* ramus, s. *in*) arbor.

शाड् *śâḍ* 1. par. (*ślâg'âyâm* K. *ślâg'ê* V.) laudare. Vid. 3. *śal*.

शाठ्य *śâṭ'ya* n. (a *śaṭ'a* s. *ya*) falsitas, pravitas.

शाण *śâṇa* m., शाणी *śâṇî* f. (ut videtur, a r. *śó* acuere, s. *na* vel *ana*, mutato *n* in *ṇ*, v. gr. 353) 1) cos. 2) lapis Lydius. Am. (Angl. *hone* cos, island. vet. *heinn*, anglo-sax. *hænan* lapidare.)

शातकुम्भ *śâtakumb'a* n. (secundum Wils. a *śatakumb'a*, quod nomen montis esse dicitur, s. *a*) aurum.

शातकुम्भमय *śâtakumb'amáya* (a praec. s. *maya*) aureus. A. 9. 25.

शातय् *śâtáy* caus. r. *śad*.

शाद *śâdá* m. 1) gramen recens. Am. 2) lutum, coenum. Am. (Lit. *śuda-s* lutum, coenum; hib. *caidhe* „dirt, a blamish", *caidheach* „polluted".)

शाद्वल *śâdvalá* (a praec. abjecto *a*, s. *vala*) gramine recenti praeditus. Ur. 61. 3.

शान् *śân* par. âtm. *śîśâṅsâmi*, *śîśâṅsê* (proprie forma desid. pro *śiśâṅsâmi*, *śiśâṅsê*, v. gr. 491) acuere.

शान्त *śântá* v. *śam*.

शान्ति *śânti* f. (r. *śam* s. *ti*) placatio, tranquillitas. N. 26. 8. Dr. 7. 11. B'. 2. 66.

शान्त्व् *śântv* 10. par. (denom. a sq.) i. q. *sântv*.

शान्त्व *śântva* m. (ut videtur, forma anom. a r. *śam* s. *tva*) blandimentum, consolatio. Vid. *sântva*.

शाप *śâpa* m. (r. *śap* exsecrari, s. *a*) exsecratio, maledictio. In. 5. 53. Su. 2. 15.

शायिन् *śâyín* (r. *śî* jacere, dormire, s. *in*) qui jacet vel dormit, jacere vel dormire assuevit, in fine comp. Ḥ. 1. 34.

शार् *śâr* 10. par. (*dâurbalyê*) debilem esse. Cf. *sâr*.

शारङ्ग *śârañgá* v. *sârañgá*.

शारद *śârada* (fem. *-î*, a *śarád* s. *a*) 1) autumnalis. N. 13. 44: *ćandralêk'â śâradî*; Lass. 91. 15: *sampûrṇaśâradakalânid'ikântavaktrâ*. 2) recens. 3) non sibi confidens, modestus, pudibundus. Am.

शारीर *śârîra* (a *śarîrá* corpus, s. *a*) corporalis. B'. 17. 14.

शार्ङ्ग *śârṅgá* (a *śṛ'ṅga* s. *a*) 1) corneus. 2) n. arcus, praesertim Śivi arcus.

शार्ङ्गिन् *śârṅgín* m. (a praec. s. *in*) cognomen Śivi. Am.

शार्दूल *śârdûlá* m. tigris. N. 12. 129. In fine compp. princeps, optimus. N. 13. 44. Vid. *ṛšab'á*. (Fortasse gr. πάρδος, πάρδαλις, lat. *pardus*, *pardalis*, lit. *pardas*, e κάρδος etc.)

शाल *śâla* m. 1) nomen arboris. Su. 4. 6. N. 12. 3. 2) nomen piscis (Wils.: a sort of gilt head, Sparus spilotus). Ḥ. 2. 18.

Hosted by Google

शाला *śâ'lâ* f. 1) domus, casa, receptaculum. Dr. 3. 9. N. 21. 29. 2) stabulum. N. 19. 11. 21. 6.

शालि *śâ'li* n. oryza.

शालिन् *śâlín* (a *śâ'lâ* s. *in*) praeditus, in fine compp. Sâ. 5. 45.

शालिहोत्र *śâliḣôtra* m. (e *śâ'li* et *ḣô'tra*) nom. pr. N. 19. 28.

शाल्मलि *śâlmali* m. f. nomen arboris, Wils. „the silk cotton tree, bombax heptaphyllum". Am.

शाल्मली *śâlmalî* f. id. Ḣit. 9. 4.

शाल्व *śâlva* m. plur. nomen regionis (Wils.: the inhabitants of the central division of India. Ḣêm. 4. 23). Sâ. 2. 7. 7. 3.

शाल्वेय *śâlvêya* m. plur. nomen regionis. Dr. 1. 6.

1. शाव *śâva* adj. (a *śava* corpus mortuum, s. *a*) mortuus. Sâ. 5. 61.

2. शाव *śâva* m. pullus, catulus.

शावक *śâvaka* m. id. Ḣit. 18. 10.

शाश्वत *śâśvata* (f. *-î*, a *śaśvat* semper, s. *a*) sempiternus. Ḣ. 2. 21.

1. शास् *śâs* 2. par. (*śiś* gr. 327. 381[a]. 546. 563; part. fut. pass. *śiśya*, etiam *śâsya*, part. perf. pass. *śiśṭá*, gerund. *śiśṭvâ'* et *śâsitvâ'*) 1) jubere. Ragʰ. 15. 79: *kuru niḣsanśayaṅ lôkam ... ity aśât* (v. gr. 291). Cum acc. pers. Maḣ. 1. 97: *śaśâsa śiśyam.* 2) regere. N. 26. 38: *punaḣ śaśâsa tad râǵyam*; Ragʰ. 19. 57: *râǵńô râǵyaṅ vidʰivad aśiśat.* 3) docere c. acc. pers. et rei. Bʰ. 2. 7: *śâdʰi mâm*; Bʰaṭṭ. 6. 10: *yatra tâpasân dʰarmaṅ sutîkśṇaḣ śâsti.* 4) punire. Man. 4. 175: *śiśyâṅśća* (schol. *anuśâsanîyân*) *śiśyâd dʰarmêṇa*; 8. 191: *tâv ubʰâu ćâuravać ćâsyâu*; Ur. 81. 2 infr.: *êśô sparâdʰî śâsanîyaḣ.* 5) âtm. in dial. vêd. implorare. Ṛgv. 30. 10: *tan tvâ vayam ... śâsmaḣê.* — Caus. punire. Ḣit. 65. 18: *kuṭṭinîća śâsitâ*; Man. 4. 175: *śâsayêt.* (Cf. *śaṅs.*)

c. *anu* 1) jubere. R. Schl. II. 15. 26. 36. 24. 81. 11. Maḣ. 4. 169: *anvaśâsan nakulaṅ kuntîputrô yudʰiśṭiraḣ* (*anvaśâsat* pro *anvaśât*, cf. gr. 327). 2) regere. Maḣ. 1. 4124: *svarâǵyam anvaśât*; 2. 179: *râśṭran tavâ 'nuśâsanti mantriṇaḣ* (pro *-sati*, v. gr. 327). 3) docere. A. 1. 9: *pitê 'va putrân anuśiśyaćâi 'tân*; Man. 6. 86. 4) dicere, alloqui. Maḣ. 1. 3884: *putram ... anvaśât*; 4. 98: *naćâ 'nuśiśyâd râǵânam apṛććantam.* 5) punire. Man. 11. 99.

c. *anu* praef. *sam* regere. N. 12. 49.

c. *â* 1) jubere. Bʰaṭṭ. 6. 4: *rakśâṅsi rakśitum sîtâm âśiśat.* 2) dicere, narrare. Bʰaṭṭ. 6. 27: *âyôdʰaṅ vṛttaṅ lakśmaṇâyâ ''śiśan mahat.* — Vid. 2. *śâs* praef. *â.*

c. *pra* 1) jubere. Maḣ. 2. 2433: *râǵan kiṅ karavâmas tê praśâdʰy asmân tvam îśvaraḣ*; R. Schl. I. 20. 18. 2) regere. N. 12. 94. Etiam cl. 1. Maḣ. 3. 1368: *maḣîm praśâsêt*; 2024: *kṛtsnâm praśâsêma vasundʰarâm*; 10283: *pṛtʰivîṅ kṛtsnâm praśâsêt.*

2. शास् *śâs* 2. âtm. c. *â* fausta precari alicui. Man. 3. 80: *ṛśayaḣ pitarô dêvâḣ ... âśâsatê kuṭumbibʰyas têbʰyaḣ.* Precari, optare alicui aliquid. Maḣ. 3. 12430: *mâtaraṅćâi 'va śôćâmi ... yâ 'smâkan nityam âśâstê maḣattvam*; R. Schl. II. 6. 3: *âśâsyâ ''tmanaḣ priyam.* Etiam par. A. 5. 19: *śivam âśâsta mê.* — Vid. *âśîs* et 2. *śaṅs* praef. *â.*

शासन *śâsana* n. (r. *śâs* s. *ana*) jussus, dictum, praeceptum. N. 2. 10. 26. 9.

शासितार् -तृ *śâsitâ'r -tṛ'* n. (r. *śâs* s. *târ tṛ*) dominator, imperator. Śak. 16. 4.

शास्त्र *śâstra* n. (r. *śâs* s. *tra*) 1) praeceptum, dogma. Bʰ. 15. 20. 2) liber, quo aliqua res, disciplina, ars traditur. N. 19. 31.

शि *śi* 5. par. âtm. acuere. In dial. vêd. cl. 3 productâ vocali. 1) acuere. Ṛgv. 55. 1: *śiśîtê vaǵran têǵasê*; 81. 7: *śiśîḣi râya âbʰara* „alacres redde (nos),

Hosted by Google

opes affer (nobis)". Part. perf. pass. *śitá* (*niśita sañśita*) tam huc quam ad *śô* referri potest; a Pâṇ. (VII. 4. 41) refertur ad *śô* q. v.

c. *sam* in dial. vêd. excitare, incitare. Ṛgv. 102. 10: *tvâm ugram avasê sañśiśîmasi* „te horrendum ad opem nobis ferendam excitamus".

शिक्ष् *śikš* 1. âtm. interdum par. (nihil aliud quam desid. radicis *śak*, v. gr. 490) discere. Man. 2. 20: *svañ svañ ćaritrañ śikšêran*; Mah. 1. 6326: *kat'an drôṇât... sarvâstrâṇy aśikšata*; A. 4. 29: *śikša mê b'avanañ gatvâ sarvâṇy astrâṇi.* Part. praes. âtm. *śikšâṇa* pro *śikšamâṇa.* A. 4. 57 (v. gramm. 533). — Caus. docere cum 2. acc. Mah. 1. 5238: *drôṇô 'rǵunam ... raṇaśikšâm aśikšayat.* Pass. c. acc. rei. In. 3. 11: *sa śikšitô nṛtyaguṇân.*

c. *anu* caus. docere. Mah. 1. 5761.

c. *ab'i* caus. id. Mah. 1. 8033.

c. *upa* discere. In. 3. 3. N. 21. 33. A. 1. 12.

शिक्षा *śikšâ* f. (a *śikš* q. v., s. *â*) doctrina, scientia, disciplina. Mah. 1. 5238.

शिक्षाण *śikšâṇa* v. *śikš.*

शिखण्ड *śik'aṇḍa* m. pavonis cauda. Am.

शिखण्डक *śik'aṇḍaka* m. (a praec. s. *ka*) 1) id. 2) cinnus in vertice. Ur. 87. 7 infr.

शिखण्डिन् *śik'aṇḍin* m. (a *śik'aṇḍa* s. *in*) pavo.

शिखर *śik'ara* m. n. cacumen. N. 12. 41.

शिखरिन् *śik'arin* m. (a praec. s. *in*) mons. B'. 10. 23.

शिखरिणी *śik'ariṇî* f. (fem. praec.) lac coagulatum cum saccharo et condimentis mixtum. Ur. 42. 7 infr.

शिखा *śik'â*, vêd. *śik'â* f. 1) cacumen, vertex. 2) crista, praesertim pavonis crista. 3) cinnus in vertice. Mêg'. 89. 4) flamma. N. 11. 36. Dr. 2. 1. (Cf. hib. *sigh* „a hill, hillock".)

शिखिन् *śik'in* m. (a praec. s. *in*) 1) pavo. Ur. 88. 16. 2) ignis. Ur. 25. 4 infr.

शिङ्घ् *śiṅg'* 1. par. (*âg'râṇê*; scribitur *śig'*, gr. 110[a]) odorari, olfacere.

c. *upa* (nisi *â* praef. *upa*) osculari. B'aṭṭ. 17. 95: *mûrdd'any upâśiṅg'at* (v. *g'râ* c. *â* praef. *upa*).

शिञ्ज् *śiṅǵ* 2. âtm. (scribitur *śiǵ*, gr. 110[a]) tinnire. B'aṭṭ. 14. 4: *g'aṇṭâli śiśiṅǵirê.* — Vid. *śiṅǵitá.*

शिञ्ज *śiṅǵa* m., शिञ्जा *śiṅǵâ* f. (r. *śiṅǵ* s. *a* fem. *â*) tinnimentum.

शिञ्जित *śiṅǵitá* (a *śiṅǵa* vel *śiṅǵâ* s. *ita*) 1) tinnitu praeditus, tinniens. Rag'. 9. 36. 2) n. tinnitus. Ur. 65. 8.

शिट् *śiṭ* 1. par. (*anâdarê*) despicere, parvi aestimare. Cf. *siṭ*

शित *śitá* v. *śi* et *śô.*

शिति *śiti* (ut videtur, a r. *śi* s. *ti*) 1) albus. 2) niger. Am.: *śitî d'avalamêćakâu.* Vid. sq.

शितिकण्ठ *śitikaṇt'a* m. (nigrum collum habens, Bah. e *śiti* niger et *kaṇt'a*) 1) pavo, v. *nîlakaṇt'a.* 2) cognomen Śivi.

शितिकण्ठक *śitikaṇt'aka* (a praec. s. *ka*) nigrum collum habens. Ur. 88. 14.

शिथिल *śit'ila* laxus, relaxus, solutus. Mêg'. 69. Cf. *śrat'*, *ślat'*, *ślat'a.*

शिर *śira* n. caput, v. sq.

शिरस् *śiras* n. caput. In. 2. 19. 5. 20. (Fortasse *śiras* e *śaras*, debilitato *a* in *i* sicut in *pitár* -*tṛ'* q. v.; cf. gr. κάρα, κέρας, κρανίον; lat. *cranium*, *cere-brum*, quod capite fertur, mutato *f* in *b*, v. gr. comp. 18, *cer-vix*, v. *śirôd'arâ*, *śirôd'i*; *crinis*, v. *śirasiǵa*, *kêśa*, *śirôruha*; *cornu*, v. *śṛṅga*; fortasse *crista* primitive in capite stans, ita ut *cri-sta* = scr. *śirasist'a*; fortasse *calva* e *carva*; goth. *hvairnei* calva, *haurn* cornu; germ. vet. *hirni* cerebrum, *horn* cornu; lit. *karczei* m. pl. jubae equorum, *šerai* m. pl. setae; hib. *ceann* caput, fortasse per assim. e *cearn.*)

शिरसिज *śirasiǵa* m. (in capite natus, e loc. *śirasi* et *ǵa*) capillus.

शिरोधरा *śirôd'arâ* f. (e *śiras* et *d'ara* ferens in fem.) cervix. Hêm.; v. sq. (Sic lat. *cer-vix* explicari potest

Hosted by Google

e *cer* = scr. *śiras* et *vic-s* a *vincio*, ejectâ nasali, sicut in *conjux* a *conjungo*.)

शिरोधि *śirôd'i* m. (e *śiras* et *d'i* tenens, sustentans, a r. *d'â* s. *i*) cervix. Am.; v. praec.

शिरोरुह *śirôruha* m. (in capite crescens, e *śiras* et *ruha* crescens, v. euph. r. 76[b]) capillus. H. 2. 6.

शिल् *śil* 6. par. (*uńćê*) spicas colligere. Vid. sq. et cf. *sil*.

शिल *śila* m. (r. *śil* s. *a*, nisi *śil* denom. a *śila*) agri tonsi reliqua stipula, spica. Man. 3. 100 (schol. *lûnakêdâraśêśad'anyâni śilâh*.

शिला *śilâ* f. lapis, saxum, petra. A. 9. 24. (Cf. lat. *silex*, hib. *clach*, *cloch* lapis.)

शिली f. (a *śila* signo fem. *î*) sagitta. Rag'. 7. 62.

शिलोच्चय *śilôććaya* m. (e *śilâ* et *uććaya* a r. *ći* colligere, praef. *ut* s. *a*) mons. N. 12. 37. A. 9. 7.

शिल्प *śilpá* n. opificium, ars. N. 15. 4.

शिव *śiva* adj. prosper, faustus, secundus. N. 24. 40. Sâ. 6. 44 rectus de via. N. 20. 17. *śiva* subst. n. felicitas, prosperitas. A. 5. 19. *śiva* m. deus Śivus.

शिवा *śivâ* f. 1) dea Śivâ, Śivi uxor. 2) canis aureus (shacal). Sâ. 5. 75.

शिवि *śivi* m. Śivis, nomen regis cujusdam. Sâ. 2. 17. Collective hujus regis posteri. Dr. 8. 3 (v. gr. 579).

शिशिर *śiśirá* (forma redupl., ut videtur, a r. *śyâi*, cf. *śîta*) 1) adj. frigidus. 2) subst. m. frigus. Mêg'. 81.

शिशिरांशु *śiśirâńśu* m. (frigidos radios habens, Bah. e *śiśirá* et *ańśu*) luna. Ur. 92. 12; v. *himâńśu*.

शिशु *śiśú*, vêd. *śíśu* m. (ut videtur, forma redupl. a rad. *śvi* crescere, abjecto *i*, mutato *v* in *u*) 1) infans, parvulus, parvula. In. 1. 27. 2) pullus, catulus. Ur. 91. 10.

1. शिष् *śiś* 1. par. (*hińsâyâm* K. *vad'ê* V.) ferire, laedere, occidere. Cf. *śaś*, *śas* et *śâs* sgf. 4.

2. शिष् *śiś* 7. par. relinquere. Pass. relinqui, reliquum esse, restare. Mah. 3. 2070: *na tasya (nalasya) dâsâ na rat'ô na b'râtâ naća bând'avâh* ... *śiśyantê sma*. — *śiśṭá* relictus, reliquus. N. 9. 3: *śiśṭâ tê damayanty êkâ sarvam anyaǵ ǵitam mayâ*; 13. 35. B'. 4. 31. — *yud'i śiśyê* in pugnâ resto, i. e. cado, pereo, sicut germanice dicitur im Kampfe bleiben. Mah. 2. 1964: *avâpsyê vâ śriyań hitâń śiśyê vâ nihatô yud'ih*. — Caus. (secundum grammaticos cl. 10) reliquum facere, relinquere. Mah. 3. 14760: *gâṇḍîvad'anvâ vṛkôdaraśća* ... *na śêśayêtâń yud'i śatrusênâm*. — *nihśêśita* (Bah. e *nis* et *śêśita* relictum, reliquiae) relicti, reliquiarum expers, non relictus. R. Schl. I. 65. 6: *nihśêśitê snnê*.

c. *ava* pass. relinqui, reliquum esse, restare. B'. 7. 2. — *avaśiśṭa* relictus, reliquus. N. 8. 5.

c. *ava* praef. *sam* caus. reliquum facere, relinquere. Mah. 1. 6337.

c. *ut*: *uććiśṭa* relictus, reliquus. N. 13. 68. Man. 11. 26.

c. *nis* v. simpl. caus.

c. *pari* caus. reliquum facere. Rag'. 12. 79.

c. *vi* 1) discernere, distinguere. Pass. discerni, distingui. Rag'. 17. 62: *tasya daṇḍavatô daṇḍah* (schol. *sâinyań*) *svadêhân na vyaśiśyata* (schol. *nâ 'b'idyata*). 2) praeferre, meliorem habere, pluris aestimare, c. acc. et instr. Mah. 3. 14735: *b'ânuprab'ṛtib'iśćâi 'tân viśinaśṭića kêśavah*. Pass. meliorem haberi, majoris aestimari, cum abl. vel instr. B'. 5. 2: *karmasannyâsât karmayôgô viśiśyatê*; 12. 12: *śrêyô hi ǵńânam ab'yâsâǵ ǵńânâd d'yânań viśiśyatê*; Br. 2. 24: *yaǵńâis tapôb'ih* ... *viśiśyatê striyâ b'artur nityam priyahitê st'itih*. — Absol. insigniri, insignitum, eximium esse. Mah. 1. 2916: *guṇâir apsarasân divyâir mênakê tvań viśiśyasê*. — *viśiśṭa* insignitus, egregius, praestantissimus. N. 1. 31. — Caus. superare. Mah. 3. 16449: *râvaṇis tu yadâ nâi 'nań viśêśayati sâyakâih*; Mṛ. 19. 4: *kin tvam padâir mama padâni viśêśayanti vyâlî 'va yâsi*

Hosted by Google

patagêndrab'ayâb'ib'ûtâ; 117. 9: *madanam api guṇâir viśêśayanti.*

c. *vi* praef. *prati*: *prativiśiśṭa* insignitus, egregius, praestantissimus. C. abl. praestantior. Maḥ. 1. 4684.

3. शिष् *śiś* 10. par. v. 2. *śiś* caus.

4. शिष् *śiś* v. *śâs.*

शिष्ट *śiśṭá* v. *śiś* et *śâs.*

शिष्य *śiśya* (rad. *śâs* suff. *ya*) part. fut. pass. r. *śâs.* Subst. m. discipulus.

शी *śî* 2. âtm. (anom. v. gr. 313. 449. 509) 1) jacere. Maḥ. 4. 826: *pańćâd'ikań śatan taćća nihatan tatra b'ârata | maḥâvanam iva ććinnań śiśyê*; R. Schl. II. 9. 18: *śêśvâ 'nantarḥitâyân tvam b'ûmâu*; N. 12. 27: *śayânam upaviśṭań vâ st'itań vâ*; 14. 3: *dadarśa nâgarâgânań śayânań kuṇḍalîkṛtam.* Etiam par. Maḥ. 5. 63: *nihatâ vâ mayâ sarvê śêśyanti vasud'âtalê.* Etiam cl. 1 par. Maḥ. 3. 1215: *śayêt.* 2) dormire. H. 1. 34: *sê 'yam b'ûmâu pariśrântâ śêtê*; 1. 36. 37. 2. 11: *gaćća gânîhi kê nv êtê śêratê vanam âśritâń*; 17: *dadarśa ... pâṇḍavân pṛt'ayâ saha śayânân b'îmasênan tu gâgratam.* — *śayitâ* jacens, dormiens. Maḥ. 1. 2949. — Caus. *śâyâyâmi* pono. R. Schl. II. 66. 16: *tâiladrôṇyân tu saćivâiń śâyitan narâd'ipam.* (Gr. κεῖμαι, κεῖσαι = scr. *śêśê*, κεῖται = scr. *śêtê*, κοί-τη, κῶ-μα, κώ-μη; lat. *quies*, *quiesco*; goth. *hê-thjô* cubiculum, *hei-va* domus, in comp. *heiva-frauja*; island. vet. *hei-mr* domus; germ. vet. *hai-m*, *hei-m*; angl. *home*, v. Graff 4. 944 et 705; germ. vet. *hi-wo* conjux, maritus, *hi-wa* uxor, *hijan*, *hiwjan* nubere, Graff 3. 1063 [cf. gr. ἄκοιτις, ἀκοίτης], *hî-rât* connubium, nostrum *Heirath*; lit. *śê-tra* tugurium, *kiê-ma* vicus.)

c. *ati* 1) dormiendo aliquem superare, antecellere, alio plus dormire, cum acc. Maḥ. 3. 14686: *aham patîn nâ 'tiśayê nâ 'tyaśnê nâ 'tib'ûśayê.* 2) superare in universum. Rag'. 5. 14: *pûrvân maḥâb'âga tayâ 'tiśêśê*; B'aṭṭ. 8. 1: *atyaśêrata tadvêgan na suparṇârkamârutâń.*

c. *ad'i* 1) incubare, c. acc. loci. R. Schl. II. 88. 12: *îdṛśîń râg'avań śayyâm ad'iśêtê.* 2) indormire, cum acc. loci. Rag'. 5. 28: *adiśiśyê ... pradôśê rat'ań rag'uń.*

c. *prati* exadversum cubare vel dormire. Maḥ. 3. 16300: *pratiśiśyê ǵalanid'in vid'ivat kuśasaństarê.* Etiam par. Maḥ. 3. 16398: *pratiśêśyâmi.*

c. *sam* dubitare. Hit. 116. 2: *na hi sańśayituń kuryât* (nisi legendum *sańśayitam*). Vid. *sańśaya*, *sańśayita.*

1. शीक् *śîk* 1. âtm. (*sêćanê* K. *sêkê sarpê* V.) humectare, irrigare, ire. Vid. *sîk*, *sêk* et cf. *sić.*

2. शीक् *śîk* 1. et 10. par. (*âmarśê* K. *âmarśê sêkê* V.) tolerare, perferre, tangere, irrigare. Vid. 2. *sîk* et cf. *śuk.*

शीकर *śîkára* m. (r. *śîk* s. *ara*) pluvia tenuis. Am. — *karaśîkara* aqua quae elephanti proboscide continetur. Etiam omisso *kara* id. Ritu-S. 1. 15: *udgataśîkarâmb'aśô dantinań.*

शीघ्र *śîg'ra* celer, velox. N. 15. 6. — *śîg'ram* adv. cito, celeriter. H. 4. 58.

शीत *śîta* (ut videtur, a r. *śyâi* q. v., suff. part. perf. pass. *ta*, cf. *śiśirá*) 1) frigidus. B'. 2. 14. 2) n. frigus. Hit. 80. 16.

शीतता *śîtátâ* f. (a *śîta* frigidus, s. *tâ*) frigus. Hit. 31. 5.

शीतल *śîtala* (a *śîta* s. *la*) frigidus. N. 13. 4.

शीत्कार *śîtkâra* m. (e *śît* et *kâra* faciens, v. *ćîtkâra*) voluptatem exprimens murmuratio. Ur. 68. 2.

शीभ् *śîb'* 1. âtm. (*katt'anê*) gloriari.

शीर्ण *śîrṇá* v. *śar* (*śṛ*).

शीर्ष *śîrśa* n. caput. N. 5. 5. Cf. *śîras.*

1. शील् *śîl* 1. par. (*samâd'âu*) meditari.

2. शील् *śîl* 10. par. 1) ire, adire, visitare (cf. *śêl*, *sêl*) Gita-G. 7. 4: *niśi gaḥanam api śîlitam.* 2) induere. l. c. 5. 11: *śîlaya nîlanićôlam.* 3) co-

Hosted by Google

lere, venerari. Maḥ. 1. 3207: *sa śîlayan dêvayânîn kanyân samprâptayâuvanâm.* 4) facere, parare. Gîta-G. 9. 6: *nalinidalaśîlitaśayanê* (schol. *śîlita* = *kṛta*).

शील *śîlá* m. n. natura, indoles. B'. 6. 16. Sâ. 6. 43; praesertim bona indoles, bona vitae ratio, boni mores, virtus. In. 4. 7. Br. 2. 27. N. 12. 26. 16. 24. 19. 13. 19. Sâ. 2. 20. — In fine compp. Baḥ. studium, voluntas, libido; e. c. *mṛgayâśîla* venandi voluptatem, venandi studium habens, venationi deditus. Śak. 27. 8 infr. (Cf. slav. *sila* vis.)

शीलवत् *śîlavant* (a praec. s. *vant vat*) bonâ indole praeditus. Rag'. 10. 71.

शुक् *śuk* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

शुक *śuká* m. psittacus.

शुक्र *śukra* (r. *śuć* s. *ra*) 1) m. planeta Venus vel ejus moderator, B'rigûs filius, Dâityorum praeceptor. 2) m. nomen mensis, Aprilis-Maius. Ḥ. 1. 10. 3) n. semen virile. Maḥ. 1. 2434.

शुक्ल *śúkla* (r. 2. *śuć* s. *la*) 1) albus. Sâ. 1. 19. 2) m. mensis dimidium, quo luna crescit. B'. 8. 24.

1. शुच् *śuć* 1. par. interdum âtm. dolere, moerere, lugere, miserari (praet. mltf. *áśôćiśam* et *áśućam*). N. 12. 73: *samâśvasiḥi mâ śućaḥ*; B'. 16. 5: *mâ śućaḥ.* C. acc. N. 8. 24: *śôćan nalan nṛpam*; 11. 11: *na śôćâmy aḥam âtmânam ... kat'an tu b'avitâsy êka iti tvân nṛpa śôćimi* (*śôćimi* pro *śôćâmi*, ut videtur, metri causâ, cf. *rôdimi* etc. gr. 321); 11. 22. 15. 12: *kâm ênân śôćasê nityam.* — Caus. 1) moerore afficere. Maḥ. 4. 581: *śôćayati mâm.* 2) i. q. primit. Maḥ. 1. 5649: *śôćayan prêtakâryâṇi ćakâra.* (Cf. 2. *kuć*, *ku*, *k'u*, gr. κωκύω, lit. *kauk-iu* ululo; fortasse hib. *caoine* „cry or lamentation for the dead, bewailing, mourning" = scr. *śôćana.*)

c. *anu* lugere, miserari. N. 15. 12. B'. 2. 11. 25. — Caus. id. Maḥ. 2. 9524.

c. *pari* i. q. simpl. Maḥ. 1. 4025. 3. 13656.

c. *pra* praef. *anu* id. Maḥ. 1. 3229: *mâi 'van śućô mâ ruda dêvayâni na tvâdṛśî martyam anupraśôćatê.*

2. शुच् *śuć* 4. par. âtm. lucere. In dial. vêd. cl. 1. Ṛgv. 36. 9: *śôćasva ... agnê.*

c. *apa* in dial. vêd. Intens. extingui. Ṛgv. 97. 1: *apa naḥ śôśućad ag'am.*

c. *â* in dial. vêd. collustrare. Ṛgv. 97. 1: *śuśugd'y â rayim* (v. gr. 389[b]).

शुच्य् *śućy* 1. par. i. q. *ćućy.*

शुचि *śúći* (r. 2. *śuć* s. *i*) 1) purus, albus. In. 5. 62. 2) m. planeta Venus aut ejus moderator. 3) m. nomen mensis (Maius-Junius). Ḥ. 1. 10.

शुचिस्मित *śućismita* (Baḥ. e praec. et *smita* risus) purum risum habens. In. 5. 1.

1. शुठ् *śuṭ'* 1. par. (*k'ôṭanê*) claudicare. (Cf. *śuṇṭ'*, *kuṇṭ'*, *k'ôṭ*, 2. *k'uṇḍ*, 1. *k'ôḍ*, *k'ôr*, *k'ôl*; gr. χωλός.)

2. शुठ् *śuṭ'* 10. par. (*âlasyê*) pigrum esse. Cf. 2. *śaṭ'*.

1. शुण्ठ् *śuṇṭ'* 1. par. (*śôśaṇê* K. *k'ôṭanê* V.; scribitur *śuṭ'*, gr. 110[a]) siccari (cf. *śuś*); claudicare (cf. 1. *śuṭ'*).

2. शुण्ठ् *śuṇṭ'* 10. par. (*śôśaṇê*; scribitur *śuṭ'*, gr. 110[a]) siccari. Cf. *śuś*.

शुद्ध *sudd'á* v. *śud'*.

शुद्धान्त *śudd'ânta* m. (e *śudd'á* et *ánta*) i. q. *antaḥpura.* Śak. 108. 1.

शुद्धि *śudd'i* f. (r. *śud'* s. *ti*) puritas.

शुध् *śud'* 4. par. interdum âtm. purificari, lustrari. Man. 3. 132: *na ḥi ḥastâv asṛgdigd'âu rud'irêṇâi 'va śud'yataḥ*; 11. 46: *akâmataḥ kṛtam pâpan vêdâb'yâsêna śud'yati*; Ḥit. 126: *na vâriṇâ śud'yatićâ 'ntarâtmâ*; N. 8. 18: *na ḥi mê śud'yatê b'avaḥ.* — Part. perf. pass. *śudd'á* (v. euphon. r. 83. *d*) purificatus, purus. N. 19. 14. Dr. 7. 7. — Caus. purificare, lustrare. N. 17. 10: *sunandâ śôd'a-*

Hosted by Google

yâmâsa piplupraććâdanam malam. (Fortasse *śud'* e *śad'*, debilitato *a* in *u*, cf. *śund'*, *ćand*, *śub'*; hib. *cuidh* „clean, pure", gr. καθαίρω, καθαρός, lit. *czys-ta-s* purus = scr. *śudd'ás* sicut send. ... *baśta* ligatus = scr. *badd'á*, v. gr. comp. 102; *czystybe* puritas, castitas, *czystiju* purifico; boruss. vet. *skys-tan* [acc.] purum, castum = scr. *śudd'ám*; slav. чистъ *ćis-tŭ*, lat. *cas-tus*; v. Pott. 1. 252.)

c. *pari* caus. purificare. R. Schl. II. 31. 25.

c. *vi* i. q. simpl. Man. 5. 61. — *visudd'a* purificatus, purus. B'. 18. 51. — Caus. purificare. Mah. 3. 15979.

c. *sam* id. *sańśudd'a* purificatus, purus. B'. 6. 45. — Caus. purificare. Man. 7. 185.

1. शुन् *śun* 6. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire, se movere.

2. शुन् *śun* v. *śvan* (gr. 192).

शुन्ध् *śund'* 1. et 10. par. âtm. in dial. vêd. 1. et 10. par. purificare. 1. âtm. purificari. (Cf. *śud'* et vid. Westerg.)

1. शुभ् *śub'* 1. âtm. interdum par. splendere. N. 16. 19: *êśâ hi rahitâ têna śôb'amânâ na śôb'atê*; In. 5. 12: *gûd'agulp'ad'arâu pâdâu ... śôb'êtê kińkinîkinâu*; Mah. 1. 7137: *tvayâi 'va śôb'iśyati râǵaputri*; 4. 498: *śuśub'ê vadanan tasyâ rudantyâh.* — Caus. 1) facere ut quid splendeat, collustrare. In. 2. 27: *śôb'ayâńćakratuh sab'âń sûryaćandramasâu vyôma ... iva.* 2) ornare. N. 25. 6: *aśôb'ayanta nagaram*; In. 5. 9. 10. (Vid. *śumb'*, *sumb'*, *simb'* et cf. *śud'*; gr. κομψός, κομ-μός, κομέω; germ. vet. *sûbar* purus, v. *śub'rá*; lit. *zibbu* luceo, nisi pertinet ad *dîp.*)

c. *upa* caus. ornare. In. 2. 1. N. 12. 40.

c. *vi* splendere. Hit. 55. 22.

2. शुभ् *śub'* 6. par. splendere.

शुभ *śub'a* (r. *śub'* s. *a*) 1) nitidus, pulcher. In. 2. 24. 5. 39. 54. H. 4. 32. 2) faustus. N. 5. 1. B'. 2. 57. (Pers. خوب *kûb* pulcher, v. *śub'rá.*)

शुभ्र *śub'rá* (rad. *śub'* suff. *ra*) 1) splendidus. In. 5. 10. 2) albus. Am. (Germ. vet. *sûbar* purus, nostrum *sauber*, anglo-sax. *syfr.*)

शुम्भ् *śumb'* 6. par. lucere, splendere. (Vid. *śub'*.)

शुल्क् *śulk* 10. par. (*b'âśanê* K. *sarǵanê varǵanê b'âśê* V.) loqui, dimittere, creare, relinquere. Cf. *śvalk.*

शुल्क *śulka* m. n. (r. *śulk* s. *a*) vectigal. Am.

शुल्व् *śulv* 10. par. (*sarǵanê* K. *mânê sarǵê* V.) dimittere, creare, metiri.

शुल्व *śúlva* n. cuprum. Am.

शुल्वारि *śulvâri* m. sulphur. Hêm. (Cf. lat. *sulphur.*)

शुश्रूष् *śuśrûś* desid. rad. *śru* audire.

शुश्रूषा *śuśrûśá* f. (a praec. s. *â*) obedientia. In. 4. 9.

शुश्रूषु *śuśrûśu* (a *śuśrûś* q. v., s. *u*) obediens.

शुष् *śuś* 4. par. arescere, siccari. A. 8. 8: *astrań viśôśanam ... prâhinavań ǵ'ôram aśuśyat têna vâi ǵalam*; Dr. 6. 11: *kin tê muk'an śuśyati*; Mah. 3. 591: *śuśyêt tôyanid'ih.* Etiam âtm. R. Schl. II. 96. 34: *śuśyamânân.* — Caus. siccare. B'. 2. 23: *naćâi 'nań klêdayanty âpô na śôśayati mârutah*; A. 8. 9. (*śuś* non e *kuś* [v. p. 378] sed e *suś* ortum esse videtur, quâ formâ nituntur send. ... *huśka* siccus, v. *śuśká*; slav. *súch* siccus, v. gr. comp. 255. *m*; lit. *sáusa-s* id., gr. σαυσαρός, σαυσαρισμός; lat. *siccus* per assim. e *sis-cus* = scr. *śuśká* q. v.; hib. *seacadh* „parched, dried, frozen, hard", *seacaighim* „I parch, dry, freeze", *sioc* „frost", *sican* id.)

c. *ut* caus. exsiccare. R. Schl. II. 64. 65: *śôka uććôśayati prâṇân vâristôkam ivâ 'tapah.*

c. *upa* caus. id. Mah. 1. 4624.

c. *pari* i. q. simpl. B'. 1. 29.

c. *vi* caus. siccare. Mah. 1. 1336. 3. 10767.

c. *sam* âtm. siccari. Mah. 1. 8230: *d'ârâh ... k'ê samaśuśyanta.* — Caus. siccare. Rag'. 6. 36.

Hosted by Google

शुष्क *śuṡká*, vêd. *śúṡka* (r. *śuṡ* s. *ka*) siccus, exsiccatus. N. 16. 14. (Lat. *siccus*, v. *śuṡ*.)

शुष्म *śúṡma* (r. *śuṡ* s. *ma*) masc. 1) sol. 2) ignis 3) aër, ventus. Neut. 1) lumen, splendor. 2) vis, robur.

शुष्मन् *śuṡman* m. (r. *śuṡ* s. *man*) ignis. Am.

शुष्मिन् *śuṡmin* (a *śúṡma* s. *in*) fortis, robustus. Ḥ. 1. 13.

शूकर *śûkara* m. (e *śû*, a sono dictum, et *kara* faciens) sus, porcus. (Cf. lat. *sus*, gr. σῦς, ὗς, germ. vet. *sû*, nostrum *Sau.*)

शूद्र *śûdrá* m. vir quarti Indorum ordinis, qui opifices comprehendit. Br. 2. 16. Bᶜ. 9. 32.

शून *śûná* part. perf. pass. r. *śvi*.

शून्य *śûnya* inanis, vacuus. Su. 2. 18. (Cf. gr. κενός, κενεός; fortasse aeol. κέννος per assimil. e κένjος sicut prâcr. *aṇṇa*, gr. ἄλλος ex *anya*, ἄλjος = *anyá* q. v.)

1. शूर् *śûr* 4. âtm. (*stambᶜê* K. *stambᶜaḥinsê* V.) firmum, immobilem esse, ferire, occidere, laedere.

2. शूर् *śûr* 10. âtm. (*vikrântâu* K. *vikramê* V.; fortasse denom. a seq.) fortem esse, fortitudine praeditum esse.

शूर *śû'ra* m. (ut mihi videtur, a r. *śvi* crescere q. v., correpto *vi* in *û*, s. *ra*, sicut goth. *mag* possum, *mah-ts* potestas cohaeret cum *maḥ* crescere) heros. (Cf. *śura* in *śvaśura*, gr. κῦρος, κύριος.)

शूरता *śûrátâ* f. (a praec. s. *tâ*) fortitudo, animus heroicus. Ḥit. 89. 18.

शूर्प् *śûrp* 10. par. (*mânê*) metiri.

शूल् *śûl* 1. par. (*ruǵâyâm*) i. q. *ruǵ*.

शूल *śûla* m. n. (ut videtur, a r. *śûl* s. *a*) hasta. Su. 1. 14. 2. 3. (Slav. *sûliza* id.)

शूलमुद्गरहस्त *śûlamudgaraḥasta* (Baḥ. e *śûlamudgara* hasta et clava, et *ḥásta* manus) hastam et clavam in manu habens (v. annot. ad r. 601). Su. 2. 3.

शूलहस्त *śûlaḥasta* (Baḥ. e *śûla* et *ḥásta*) hastam in manu habens (v. gr. 601 annot.). Su. 1. 14.

शूष् *śûś* 1. par. (*prasavê*) generare. Cf. *sûś*, *sû*, *su*.

शृ *śṛ* in specialibus tempp. ponitur pro *śru* audire.

शृगाल *śṛgâla* m. canis aureus (shacal). Dr. 6. 22.

शृङ्खल *śṛṅkᶜala* m. n., शृङ्खला *śṛṅkᶜalâ* f. 1) catena. 2) cingulum (viri). Am.

शृङ्ग *śṛ'ṅga* n. (ut videtur, correptum e *śiraṅga* i. e. *śiram* acc. τοῦ *śira* caput et *ga* iens) 1) cornu. 2) cacumen montis. N. 12. 37. 13. 9. (Vid. *śiras* et cf. lit. *rága-s*, slav. *rog*, abjectâ cons. initiali.)

शृङ्गार *śṛṅgâra* m. amor.

शृङ्गिन् *śṛṅgin* (a *śṛ'ṅga* s. *in*) cornutus. M. 32.

शृणि *śṛṇi* f. i. q. *aṅkuśa*.

शेखर *śêkᶜara* m. sertum floreum in vertice (cf. *śikᶜara*). Ritu-S. 1. 6. Vid. *ćandraśêkᶜara*.

शेफ *śê'pᶜa* m. penis. Vid. sq.

शेफस् *śê'pᶜas* n. id. Am.

शेरते *śê'ratê* v. *śî* (gr. 313).

शेल् *śêl* 1. par. (*gatâu* K. *ćâlagatâu* V.) ire, se movere. Vid. *śal*.

शेव् *śêv* 1. âtm. i. q. *sêv*.

शेष *śêṡa* (r. *śiś* s. *a*) adj. reliquus. Mêgᶜ. 18. 31. 85. Qui superest. Dr. 7. 4. Subst. m. reliquum, reliquiae. Mêgᶜ. 39.

शेषा *śêṡâ* f. pl. (fem. praec.) flores qui deo vel idolo oblati sunt, deinde alicui traduntur. Sâ. 1. 26. 27.

शैथिल्य *śâitᶜilya* n. (a *śitᶜila* s. *ya*) laxitas, tenuitas, paucitas. Ḥit. 62. 22.

शैल *śâila* (a *śilâ* s. *a*) 1) saxosus, petrosus. A. 8. 10. 2) m. mons. Ḥ. 4. 46.

शैलूष *śâilûśa* m. 1) i. q. *vilva*. Am. 2) histrio, saltator, gesticulator scenicus. R. Schl. II. 30. 8.

शैवल *śâ'ivala* m. planta aquatica, Vallisneria. Am.

शैवाल *śâivâla* i. q. *śâ'ivala*.

शैव्या *śâivyâ* f. (a *śiva* s. *ya* in fem.) nom. propr. Sâ. 6. 2.

शैशिर *śâiśira* m. (a *śiśíra* frigidus, s. *a*) nomen montis. A. 3. 10.

Hosted by Google

शो *śô* 4. par. *śyámi* (gr. 302) acuere. Part. perf. pass. *śitá* et *śâtá* (Pâṇ. VII. 4. 41) acutus. (Vid. *śi* et cf. lat. *cautes*, *côs*, v. *śâṇa*, *cuneus*, *cacû-men*; gr. κῶνος; anglo-sax. *hvetan* acuere, v. gr. comp. 86. 1 et 109[b]. 1; island. *hvetia* id.; germ. vet. *hvezjan*, nostrum *wetzen*; hib. *geur* „sharp, sour, edged", *gear* id., *geire* „sharpness", *geirim* „I hwet, I grease". Cum *śô* praef. *â* cf. lat. *acuo*, *acus*; gr. ἀκή, ἀκωκή, ἀκ-μή, ἄκρος cet.; lit. *aś-trus* acutus, *aś-mû* acies; slav. *os-tr* acutus. Fortasse etiam scr. *áśman* lapis a *śô* praef. *â* descendit, correpto *â*, et abjecto *ô* sicut in *śyámi* acuo. Etiam *ágra* huc trahi posset, ita ut sit pro *âkra*, servatâ primitivâ gutturali. Vid. Pott. 1. 291.)

c. *ni* id. B'att. 17. 4: *nyaśyam astrâṇi.* — *niśita* acutus (etiam *niśâta* Pâṇ. VII. 4. 41). Dr. 8. 27.

c. *sam*: *saṅśita* (Pâṇ. VII. 4. 41) perfectus, peractus, praesertim in comp. c. *vrata*. B'. 4. 28: *saṅśita-vratâḥ*; A. 2. 17: *saṅśitavrataḥ* (sic nunc c. ed. Calc. III. 166 legendum esse censeo; ita etiam Man. 1. 104 legerim *saṅśitavrata* pro *śaṅsitavrata*. Vid. *śi* et Wils. s. v. *saṅśita*.

शोक *śôka* m. (r. *śuć* moerere, s. *a*) moeror. B'. 1. 47.

शोण् *śôṇ* 1. par. rubere; v. sq.

शोण *śôṇa* (r. *śôṇ*, nisi hoc est denom. a *śôṇa*) coccineus, Wils.: „crimson". (Cf. slav. *sini* ὑακίνθινος.)

शोणित *śôṇitá* n. (a praec. s. *ita*) sanguis.

शोधन *śôd'ana* n. (caus. r. *śud'* s. *ana*) purificatio. Hit. 97. 15.

शोभन *śôb'aná* (r. *śub'* splendere, s. *ana*) pulcher. N. 3. 23. 5. 28. 19. 27.

शोभा *śôb'â* f. (r. *śub'* s. *â*) splendor. Am.

शौच *śâućá* n. (a *śući* s. *a*) puritas, purificatio. N. 6. 10. 7. 3.

शौट् *śâuṭ*, शौड् *śâuḍ* 1. par. (*garvê*) superbum esse.

शौण्ड *śâuṇḍa* (a *śuṇḍâ* potus inebrians) adj. ebrius. Subst. m. elephantus ebrius. Dr. 6. 5.

शौर्य *śâurya* n. (a *śûra* heros, s. *ya*) animus heroicus, fortitudo. B'. 18. 43.

श्चुत् *śćut* 1. par. effundere. Ṛgv.-V. 110. 4: *trayaḥ kôśâsô* (nubes) *mad'vaḥ* (aquam) *śćôtanti.* Vid. Westerg. et cf. *ćyut*, *śćyut*.

c. *upa* id. Ṛgv. 87. 2.

c. *pra* id. B'att. 14. 79: *raktam praćuśćutuḥ kśuṇṇâḥ.*

श्च्युत् *śćyut* 1. par. stillare, fluere. B'att. 14. 40: *ćuśćyôta vraṇinâṅ raktam.* Cum acc. effundere. B'att. 15. 51: *raktam aśćyôtiśuḥ kśuṇṇâḥ.* Vid. *śćut*.

श्नथ् *śnat'* 1. par. in dial. vêd. ferire, occidere. Ṛgv. 63. 5: *śnat'ihy amitrân* (*śnat'ihi* ad analogiam formarum *rudihí*, *śvasihí* etc. v. gr. 321); *śnat'itár -tṛ́* „necator, necans". Ṛgv. 53. 2. (Vid. *knat'* et cf. *śrat'*, *krat'*, *ślat'*, *klat'*; goth. ***SNITH*** secare [*sneitha*, *snaith*, *snithum*]; germ. vet. *snídu* seco; hib. *slethe* „cutting, striking".)

श्मन् *śman* nom. indecl. os, vultus.

श्मशान *śmaśâna* n. (fortasse *śma* pro *śava* cadaver, ejecto *a* et mutato *v* in *m*, v. gr. comp. 63, et *śâna* e *śayana*, v. Wils.) locus, in quo corpora mortua comburuntur vel sepeliuntur. Dr. 6. 21.

श्मश्रु *śmáśru* n. (e *śman* et *śru*, quod correptum esse videtur e *śuru* vel *śûru* a r. *śvi* crescere, v. *śū́ra*, *śváśura*) barba. Ḥ. 2. 3. (Hib. *smig* mentum.)

श्मश्रुल *śmaśrula* (a *śmáśru* s. *la*) barbatus. Rag'. 4. 63.

श्मील् *śmîl* 1. par. (*nimêśaṇê*) nictare, connivere oculis. Scribitur etiam *smîl*.

श्याम *śyâmá* niger, violaceus, lividus. Ḥ. 2. 2. 19. 25. N. 12. 50. 18. 11. (Cf. *śyâva*, lit. *śēma-s* colore cinereo, hib. *ciar* „dark brown, black".)

श्याल *śyâla* m. uxoris frater. B'. 1. 34.

श्याव *śyâva* fuscus. (Vid. *śyâmá* et cf. russ. *sivyĭ* dunkelgrau.)

Hosted by Google

श्यामिका *śyâmikâ* f. (a *śyâmâ* s. *ika* in fem.) nigredo. Śak. 46. 17. Ragʿ. 1. 10.

श्येत *śyêta* albus. Am. (Cf. *śvêta.*)

श्येन *śyêná* m. falco.

श्यै *śyâi* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Part. perf. pass. *śîná* coagulatus. *śîtá* frigidus. Pâṇ. VIII. 2. 47.

c. *â* siccari, arescere. Ragʿ. 17. 37: *yâvan nâ "śyâyatê vêdir abʿiśêkagalâplutâ.* Part. perf. pass. *âśyâna* siccatus. Ragʿ. 4. 24: *saritô kurvatî gâdʿâṅ patʿaśćâ "śyânakardamân.*

श्रङ्क् *śraṅk* 1. âtm. (*gatâu* K. *sarpê* V.) ire. Vid. sq. et cf. *ślaṅk, sraṅk, śvaṅć.*

श्रङ्ग् *śraṅg* 1. par. (*vragê*; scribitur *śrag*) ire. Cf. *ślaṅg, śvaṅg, śraṅk, ślaṅk, śri*; germ. vet. *slange* serpens, *slenga* funda.

श्रण् *śraṇ* 1. et 10. par. *śrâṇâmi, śrâṇâyâmi* (*dânê*) dare, largiri.

c. *vi* id. R. Schl. II. 32. 35: *gavâṅ sahasram asty êkaṅyad aviśrâṇitam mayâ.*

श्रत् *śrat* indecl. fides. Invenitur in compositione cum rad. *dʿâ* q. v.

1. श्रथ् *śratʿ* 1. et 10. par. (*bandʿanê* K. *bandʿê môkśê vadʿê* V.) ligare, nectere, solvere, occidere. (Cf. *grantʿ, śrantʿ, ślatʿ, śnatʿ*; lat. *crâtes, rete, res-tis* e *ret-tis*, v. Ag. Benary p. 222 et 262.)

2. श्रथ् *śratʿ* 1. par. (*vadʿê*) ferire, occidere. Vid. *śnatʿ.*

3. श्रथ् *śratʿ* 10. par. *śratʿâyâmi* (*dâurbalyê*) debilem, laxum, solutum esse. Cf. 1. *śrantʿ.*

4. श्रथ् *śratʿ* 10. par. *śrâtʿâyâmi* (*pratiharśê môkśayatnayôṅ* K. *pratihṛśi yatnê* V.) exhilarare, niti, operam dare. — In dial. vêd. solvere. Ṛgv. 24. 14: *ênâṅsi śiśratʿaṅ* (praet. mltf. sensu imper.) *kṛtâni.* Vid. 1. et 2. *śrantʿ.*

श्रद्ध *śraddʿa* (e *śrat* et *dʿa* ponens) fidem ponens, credens. Bʿ. 17. 3.

श्रद्धा *śraddʿâ* f. (e *śrat* et *dʿâ* positio, a r. *dʿâ*) fides. Bʿ. 6. 37.

श्रद्धामय *śraddʿâmáya* (a praec. s. *maya*) fide praeditus. Bʿ. 17. 3.

श्रद्धावत् *śraddʿâvant* (a *śraddʿâ* s. *vant vat*) fide praeditus. Bʿ. 3. 31. 4. 29.

1. श्रन्थ् *śrantʿ* 1. âtm. (*śâitʿilyê*; scribitur *śratʿ*) laxum, solutum esse. Cf. *śratʿ.*

2. श्रन्थ् *śrantʿ* 1. et 10. par. (*sandarbʿê* K. *darbʿê vadʿê* V.) jungere, nectere, serere; occidere. Cf. 2. *grantʿ*, 1. *śratʿ*; gr. κλώθω.

3. श्रन्थ् *śrantʿ* 9. par. *śratʿnâmi* (*môćanapratiharśayôṅ* K. *môkśê pratihṛśi* V.) solvere, exhilarare.

श्रम् *śram* 4. par. *śrâmyâmi* (gr. 303), praet. mltf. *âśramam.* Defatigari. Bʿaṭṭ. 14. 48: *nâ 'śramad gʿnan plavaṅgamân.* — *śrântá* (gr. 550) defatigatus, defessus. Ḥ. 1. 4: *śrântâṅ pipâsârtâ nidrândʿâṅ pâṇḍavâṅ*; N. 15. 10: *kva sâ ... śrântâ śêtê.* Vid. *klam.* (Huc vel ad *klam* trahi posset germ. vet. *HLAD* onerare [*hladu, hluod*], abjecto *m* et addito *d*, v. gr. comp. 109[b]. 1 et cf. gerund. scr. *gâtya* a *gam*, gr. 568; gr. κμη [κάμνω].)

c. *pari* id. *pariśrânta* defatigatus, defessus. Ḥ. 1. 34. Su. 1. 8. N. 13. 4.

c. *vi* quiescere, requiescere. R. Schl. I. 62. 1: *śrântavâhanô vyaśrâmyat*; Maḥ. 1. 5211: *viśaśrâma ... kuruvêśmani.* Etiam cl. 1 par. âtm. Maḥ. 3. 3397: *viśramêd yatra śrântaṅ*; Ḥ. 1. 25: *viśramadʿvam.* — Pass. impers. N. 21. 27: *viśrâmyatâm ity uvâća klântô 'ssi* (*viśrâmyatâm* anomale pro *viśramyatâm*, nisi pertinet ad caus.). — *viśrânta* qui requievit, requietus, relaxatus. N. 17. 28. 18. 18. Sâ. 5. 66. — Caus. *viśrâmayâmi* facio ut requiescat. Maḥ. 3. 11004: *âginasaṅstarê pârtʿâ viśrâmayâmâsur labdʿasaṅgńâm.*

Hosted by Google

श्रम *śrama* m. (r. *śram* defatigari, s. *a*) lassitudo. Ḥ. 1. 19. Sâ. 5. 3. 27.

श्रम्भ् *śramb'* 1. âtm. (*viśvâsê*; scribitur etiam *sramb'*) confidere. Nonnisi cum *vi* compositum invenitur. *viśrabd'a* confidens. Maḥ. 3. 12996: *tvam iḥa viśrabd'aś ćara*; R. Schl. II. 19. 5. Ḥit. 22. 17. — *viśrabd'am* adv. confidenter. N. 4. 2.

श्रवण *śravaṇa* (r. *śru* s. *ana*) 1) n. auditio. Maḥ. 3. 8300. 2) m. n. auris. Am.

श्रवस् *śrávas* n. (r. *śru* s. *as*) 1) id. Am. 2) in dial. vêd. gloria. (Gr. κλέ(ϝ)ος; hib. *cluas* auris.)

श्रा *śrâ* 2. par. coquere. Part. perf. pass. *śritá* et *śrâṇá*, anom. *śṛtá* (in dial. vêd. *śrâtá* et *śritá*). N. 23. 20: *śritam mâṅsam* (ed. Calc. 3. 2941: *śṛtam*); R. Schl. II. 56. 24: *ayaṅ sarvaḥ samastâṅgaḥ śritaḥ kṛśṇamṛgô mayâ.* — Caus. *śrapáyâmi* (pro *śrâpáyâmi*) facio ut coquatur, coquo. R. Schl. I. 13. 39: *patatriṇas tasya vapâm uddṛtya ... śrapayâmâsa*; II. 56. 21: *âiṇêyaṅ śrapayasva*; Maḥ. 1. 6392: *yâǵêna śrapitaṅ ḥavyam*; 3. 5038: *ćaruṅća śrapayan.* (Vid. *śrâi* et cf. *śrî*, 1. *ćur*, slav. зрѣти *ṣrê-ti* maturescere, fortasse gr. ἄρ-τος e κάρ-τος per metath. e κρά-τος = part. perf. pass. vêd. *śrâtá*; κάγχρυς forma redupl. pro κάρχρυς (v. gr. 507); goth. *hauri* pruna; fortasse lat. *cul-ina*, mutato *r* in *l*. Ad formam caus. *śrapáyâmi* trahi possunt hib. *cramhaim* „I concoct, digest", *mh* = *v* pro *p*, v. Pictet p. 60 et 69; lat. *cremare*, *carbo*, gr. κρίβανος, κριβάνη, κράμβος; goth. *hlaif-s*, them. *hlaiba*, nostrum *Laib*, anglo-sax. *hlâf*; lit. *iś-sirpstu* maturesco, gr. περκάζω; germ. vet. *rîfi* maturus, nostrum *reif*, anglo-sax. *ripe*, abjectâ gutturali, v. *pakvá* maturus a पच् *pać* coquere; fortasse gr. καρπός et germ. vet. *herpist* autumnus, anglo-sax. *hearfest* a maturescendo dicta sunt. Cf. Pott. 1. 196 et Benfey 2. 177.)

श्राद्ध *śrâdd'a* n. (a *śradd'â* s. *a*) donum sacrum quod Manibus offertur. Man. 3. 204.

श्रान्त *śrântá* v. *śram.*

श्राम् *śrâm* 10. par. (*âmantraṇê* K. *mantrê* V.) loqui, alloqui, advocare, invitare.

श्रि *śri* 1. par. âtm. ire, adire, inire, ingredi. Ḥit. 26. 5: *yan dêśaṅ śrayatê* (*vîraḥ*) *tam êva kurutê bâḥupratâpârǵitam*; Rag'. 3. 70: *munivanataruććâyâm ... śiśriyê*; B'. 9. 12: *prakṛtim môḥinîṅ śritâḥ.* (Cf. *ćar*; germ. vet. *hlei-tara* scala, anglo-sax. *hlæ-dre*, *hlæ-der*, nostrum *Leiter*, v. Graff. 4. 1115; goth. *hlei-thra* tabernaculum, *hlija* id., cf. आश्रय *âśraya* et v. वेश *vêśa* domus a *viś* intrare; lit. *klě-tis* cella in supremâ parte aedium; slav. *klě-tĭ* cella; germ. vet. *hlinian*, *hlinôn*, *hlinên* se acclinare, inniti [v. *śri* praef. *sam*], *oba-hlinên* excellere, *fora-hlinên* praeminere; *hlî-ta* declivitas, v. Graff. 4. 1094 sq.; *scrîtan* gradi, v. gr. comp. 109[b]. 1; *ga-scrîtan* delabi, *scrit*; island. vet. *skrid* passus; lit. *klejōju* oberro, pervagor, *klystu* e *klydtu*, *klyděju* id.; gr. κλί-νω, κλι-τύς, κλι-σία cet.; lat. *clî-no*, *clîvus*, v. *śri* praef. *ut.*)

c. *ad'i* praef. *sam* adire, aggredi. N. 23. 12.

c. *ab'i* id. Maḥ. 1. 8274: *b'ayâd raṇam parityaǵya śakram êvâ 'b'iśiśriyuḥ.*

c. *â* 1) id. N. 12. 12: *śilâtalam at'â "śritâ*; Ḥ. 2. 11: *vanam âśritâḥ*; Maḥ. 3. 13069: *âśrayiśyantića nadîḥ parvatân viśamâṇića.* Pass. Ḥit. 70. 7: *sa lakśmyâ "śrîyatê ǵanaḥ.* 2) propendere, se convertere, addictum, intentum esse. Ḥ. 1. 41: *d'armam âśritâ*; 3. 19: *yân imân âśritâ 'kârśîr vipriyaṅ sumaḥan mama*; N. 6. 8: *kâća sarvaguṇôpêtan nâ "śrayêta nalam*; B'. 6. 1.

c. *â* praef. *anu* adire. R. Schl. II. 84. 7.

c. *â* praef. *apa* id. Maḥ. 3. 13238. 13239. Adhibere. Maḥ. 1. 651: *âḥâram anapâśritya na śarîrasya d'âraṇam.*

c. *â* praef. *vi* + *apa* id. B'. 9. 32.

c. *â* praef. *upa* id. Ḥ. 1. 44. B'. 4. 10.

c. *â* praef. *sam* id. Ḥ. 2. 1.

Hosted by Google

c. *ut*: *uććri* (v. euphon. r. 61) extollere, sublevare. Sâ. 5. 95: *uććritya bâhû.* — *uććrita* erectus, sublatus. N. 12. 37.

c. *ut* praef. *ab'i* id. Dr. 8. 20: *gagavaram ab'yuććritakaram.*

c. *upa* adire, aggredi. Mah. 3. 10456: *śarâh... ab'êdyan kavaćanćâi 'va sadyas tam upaśiśriyuh.*

c. *nis* praef. *vi* egredi. Sâ. 6. 14: *vaktrâd vâkyan vinihśritam.*

c. *pra*: *praśrita* modestus. In. 1. 10: *sannatah praśritô b'ûtvâ*; R. Schl. I. 18. 5: *praśritan vâkyam.* Vid. *praśraya.*

c. *pra* praef. *sam*: *sampraśrita* i. q. *praśrita.* R. Schl. II. 70. 11: *ûćuh sampraśritan vâkyam.*

c. *sam* 1) i. q. simpl. Mah. 3. 13053: *tân dêśân sanśrayiśyanti.* 2) se acclinare in alqd, niti aliquâ re, c. acc. R. Schl. II. 60. 20: *bâhû râmasya sanśritâ*; 66. 10: *santrastâ râg'avan sanśrayiśyati.*

श्रित *śritá* v. *śri* et *śrâ.*

श्रिष् *śriś* 1. par. (*dâhê*) urere. (Cf. *śliś*, 1. *śrî*, *śrâ*, *grîśmá.*)

1. श्री *śrî* 9. par. âtm. coquere. Rgv. 84. 11: *sôman śrîṇanti*; 68. 1: *śrîṇan.* (Vid. *śriś.*)

2. श्री *śrî* f. 1) dea Lakśmia, Viśṇûs uxor. N. 1. 13. 2) fortuna, felicitas. Su. 2. 10. B'. 10. 34. 3) pulchritudo, gratia, venustas. In. 4. 7. N. 3. 11. 4) reverentiae causâ nominibus personarum vel rerum venerandarum anteponitur, e. c. *śrîgaṇêśa* quasi sanctus Ganêśus vel summe venerandus Ganêśus, *śrîmahâb'ârata* summe venerandum Mahâ-B'âratum.

श्रीकण्ठ *śrîkanṭ'a* m. (Bah. e *śrî* et *kanṭ'á* collum) cognomen Śivi. Hit. 33. 7.

श्रीमत् *śrî'mant* (a praec. s. *mant mat*) felix, fortunatus.

श्रील *śrîlá* (a *śrî* felicitas, s. *la*) felix. Am.

1. श्रु *śru* 5. par. interdum âtm. *śṛṇô'mi* (gr. 342), praet. mltf. *áśrâuśam.* 1) audire, auribus percipere. Mah. 3. 13489: *śṛṇu râgan... idam âk'yânam*; Br. 2. 3: *ârtigam mahâśabdam ... kuntî śuśrâva*; Mah. 3. 3084: *aśrâuśît savyasâćinan vartamânan tapasy ugrê*; 1. 2285: *na hi tṛpyâmi pûrvêśân śṛṇvânaś ćaritram mahat*; 3. 13490: *tać ćṛṇuśva mahîpatê.* Pass. Mah. 4. 1788: *divam âvṛtya śabdas tu nivṛttah śuśruvê punah.* 2) auscultare, obedire. B'. 18. 58: *at'aćêt tvam ... na śrôśyasi vinaṅkśyasi.* Cum gen. Mah. 3. 10327: *sâćâ 'sya na śṛṇôti vâi.* — Caus. *śrâvâyâmi* facere ut quis audiat, dicere: *p'âlgunasya vaćah śrutvâ ... gand'arvavaćanan sarvan śrâvayâmâsa.* Pass. c. nom. pers. et acc. rei. Mah. 3. 2: *śrâvitâh paruśâ vâćah ... kim akurvata kâuravyâh*; R. Schl. I. 17. 18: *śrâvitâ vanavâsanća b'artrâ sâ.* — Desid. âtm. *śuśrûśê* 1) audire velle. Mah. 3. 13248: *râganyamahâb'âgyam idânîn śuśrûśâmahê.* 2) auscultare, obedire. In. 5. 34: *ahan samanuǵńâtâ têna pitrâ ... tavâ 'ntikam anuprâptâ śuśrûśitum.* Cum acc. pers. Man. 5. 155: *patin śuśrûśêta*; Mah. 3. 13722: *gurû vṛdd'âu śuśrûśê sham.* Pass. Man. 10. 100: *yâih śuśrûśyantê dvigâtayah.* (Gr. κλύω, κλυ-τός = scr. *śrutá*, v. praef. *vi*; lat. *clu-tus*, *inclu-tus*, *cluo*, *aus-cul-to*; goth. *hliu-ma*, them. *hliu-man*, auris, cum debiliore gunae formâ, v. gr. comp. 27 et 109[b]. 1; germ. vet. *hlû-t* sonorus = श्रुत *śrutá*, productâ vocali [nostrum *laut*], *hlûti* f. sonus, unde *hlûtian* sonare, *hliu-munt* fama, opinio [nostrum *Leumund*], *hlio-dar* sonitus; hib. *cluinim* „I hear", *cluas* „ear" v. *śrávas.* Cum desid. *śuśrûś* conferantur: lit. *klausu* audio, russ. *slušaju* ausculto, germ. vet. *hlosên*, *hlosôn*, *hlosian*, *losên* cet. audire; sax. vet. *hlus-t* auditus, auris; anglo-sax. *hlys-ton* audire, angl. *lis-ten*, hib. *clos* „hearing, report", *cloisim*, *cluisim* „I hear". Huc etiam trahi posset goth. *hausja* audio, ita ut mutilatum sit e *hlausja*, germ. vet. *hôriu*, angl. *hear*, mutato *s* in *r*. Ad caus.

Hosted by Google

śrâváyâmi pertinent lat. *clâmo*, mutato *v* in *m*, v. gramm. comp. 109[a]. 6 et 109[b]. 1; lit. *šlŏwiju* laudo, celebro, v. praef. *vi*; fortasse *klabu* loquor e *klawu*; russ. *slav-i-tj* celebrare, *slovo* verbum, sermo; slav. vet. *slovuń* appellor, *slava* gloria; gr. κλαίω, κλαύσω, nisi pertinet ad क्रन्द् *krand* plorare, abjecto *d*, mutato *n* in υ, sicut e. c. in 3. pers. pl. τύπτουσι e τύπτοντι, mutato τ in σ; καλέω per metath. e κλα(ϝ)έω, κλείω e κλεϝίω; sax. vet. *hlamôn* sonare, strepere, de fluctibus; germ. vet. *hlamôn* crepitare, cum *m* pro *v* sicut in lat. *clamo*; *scriu* clamo, praet. *screi*, pl. *scrir-u-mês* e *scriw-u-mes* (?), sicut *birumês* sumus = भवामस् *b'ávâmas*, v. gr. comp. 20.)

c. *anu* i. q. simpl. B'. 1. 44. Man. 9. 100: *anuśuśruma*.

c. *â* caus. narrare. Mah. 3. 15260.

c. *upa* i. q. simpl. Mah. 2. 1244. Auscultare. R. Schl. II. 3. 3. 1.

c. *pari* id. Mah. 1. 3754.

c. *prati* polliceri, c. gen. pers. N. 4. 16: *pratiśrutya dêvatânâm*.

c. *vi* pass. 1) audiri. R. Schl. I. 13. 13: *vyaśrûyataća śabdô syam*. 2) celebrari. Hit. 5.11: *varam êkaĥ (putraĥ) kulâlambî yatra viśrûyatê pitâ*. — *viśruta* inclutus. In. 2. 12. — Caus. *viśrâvayâmi* sonare, facio ut resonet. Mah. 3. 16556: *antarikśê vâg âsît sarvâ viśrâvayan diśaĥ*. Clamare, exclamare, pronuntiare. Mah. 1. 6287: *nâma viśrâvya*. Narrare. Mah. 3. 12266: *karma viśrâvayâmâsa yat'âb'ûtam*.

c. *sam* 1) audire. N. 11. 26: *âkrandamânâń sańśrutya*. 2) polliceri. N. 3. 9: *kariśya iti sańśrutya*. Caus. facere ut quis audiat, narrare, c. 2. acc. Mah. 5. 560: *upâk'yânam idam ... sańśrâvayâmi tvâm*.

2. श्रु *śru* 1. par. vid. *sru*.

श्रुति *śruti* f. (r. *śru* s. *ti*) 1) auditio. In. 2. 5. Br. 2. 16. 2) sensus audiendi. 3) auditum, traditum, praesertim e scriptis sacris. B'. 2. 53.

श्रुतिमत् *śrutimant* (a praec. s. *mant mat*) auditu praeditus. B'. 13. 13.

श्रुव *śruva* n. cochlear sacrificum.

श्रेणि *śrêṇi* f. (ut videtur, a r. *śri* s. uṇâd. *ni*) linea. Mêg'. 22. 29. 36.

श्रेयांस् *śrêyâńs* (ut mihi videtur, a *śrîlá* vel *śrîmant* felix, cum guṇâ vocalis *î*, abjecto suffixo *la* vel *mant mat*, suff. *yâńs* pro *îyâńs*, v. gr. 226. 3 et 227; ita superl. *śrêśt'a* e *śrê* + *śt'a* pro *iśt'a*) 1) adj. melior. Br. 1. 35. 2) subst. n. salus, felicitas. In. 3. 7. N. 12. 89. B'. 3. 8.

श्रेष्ठ *śrêśt'a* (v. praec.) optimus. In. 5. 17.

श्रै *śrâi* 1. par. i. q. *śrâ*. (Vid. gr. 354.)

श्रोण् *śrôṇ* 1. par. (*sańg'âtê*) coacervare. Cf. *slôṇ*. (Vid. *śrôṇi* et cf. anglo-sax. *hlaw*, *hlæw* „a heap, barrow, a small hill"; goth. *hlain* collis. Vid. seq. et *nitamba*.)

श्रोणि *śrôṇi* f. (ut videtur, a r. *śrôṇ* s. *i*) nates, clunes. N. 11. 32. Lass. 50. 17: *pînaśrôṇipayôd'arâ*; v. sq. (Cf. lat. *clûnis*, gr. κλόνις, hib. *slias* „the thigh, the loins". Vid. *śrôṇ*.)

श्रोणी *śrôṇî* f. id. H. 3. 5. In. 4. 6. 5. 5. Gîta-G. 12. 11. Mêg. 80: *śrôṇîb'ârâd alasagamanâ* (cf. Ur. 60. 15: *paśćân natâ gurunitambatayâ*). — *suśrôṇî* καλλίπυγος. In. 4. 6. Vid. *śrôṇi*.

श्रोतस् *śrôtas* v. *srôtas*.

श्रोतार् -तृ *śrôtâr -tr̥* m. (r. *śru* s. *târ tr̥*) auditor, auscultator. Hit. 70. 3.

श्रोत्र *śrôtra* n. (r. *śru* s. *tra*) auris.

श्रोत्रिय *śrôtriya* m. (a *śrôtra* sensu Vêdorum, v. *śruti*, s. *iya*) Vêdorum gnarus Brâhmanus. Hit. 123. 16.

श्लक्ष्ण *ślakśṇá* tenuis, mollis, lenis, suavis. N. 5. 6. 8. 12. 19. 1.

श्लङ्क् *ślańk* 1. âtm. i. q. *śrańk*.

श्लङ्ग् *ślańg* id. Vid. *śrańg*.

1. श्लथ् *ślat'* 1. par. i. q. 2. *śrat'*.

2. श्लथ् *ślat'* 10. par. i. q. 3. *śrat'*.

Hosted by Google

श्लथ *ślat'a* (r. 2. *ślat'* s. *a*) laxus, relaxus, solutus. Rag'. 9. 36.

श्लाख् *ślâk'* 1. par. i. q. *śâk'*.

श्लाघ् *ślâg'* 1. âtm. (fortasse e *śrâv*, them. caus. r. *śru*, mutato *r* in *l* sicut in *ślat'* = *śrat'*, *v* in *g'*, v. gr. comp. 19 et cf. Pott 1. 233) 1) superbire, se jactare, gloriari aliquâ re, c. instr. Mah. 2. 2121: *parêśâm êva yaśasâ ślâg'asê tvaṅ sadâ*; 4. 1160: *tvayâ pariśadô mad'yê ślâg'atê saṅ.* 2) c. dat. adulare, blandiri. B'aṭṭ. 8. 72: *ślâg'amânaṅ parastrîb'yaṅ.* — Caus. laudare. Hit. 61. 6: *tadvâkyaṅ ślâg'ayitvâ.* (Cf. hib. *sleigh* „adoration", *sleachd* id., *sleachdaim* „I kneel, stoop, adore".)

श्लाघा *ślâg'â* f. (r. *ślâg'* s. *â*) laus. Ur. 60. 1.

1. श्लिष् *śliś* 1. par. i. q. *śriś*.

2. श्लिष् *śliś* 4. par. Praet. mltf. *âślikśam* et *âśliśam*. 1) amplecti. Gita-G. 1. 44: *śliśyati kâm api ćumbati kâm api.* 2) applicare, adjungere, conjungere. Śak. 62. 1: *nâ 'tiśliśṭaṅ sand'ir asya mṛṇâlavalayasya*; Hit. 24. 5: *suśliśṭêna sand'inâ.* (Fortasse *śliś* e *śluś*, debilitato *u* in *i*; cf. germ. vet. *SLU-Z* claudere, lat. *clau-do*, *clav-is*, gr. κλείω, κλεί-ς, κλει-δός, κλοι-ός; hib. *crios* „belt, girdle, cingle, band".)

c. *â* 1) amplecti. A. 4. 6: *mâm ... âśliśyaća punaṅ punaṅ*; 9. 16: *itarêtaram âśliśya.* — âtm. Mah. 1. 3040: *pitur âśliśyatê sṅgâni.* 2) appropinquare. A. 6. 12: *puram âsuram âśliśya.* Se applicare. R. Schl. II. 96. 22: *sîtâ ... vitrastâ râmam âśliśat.*

c. *â* praef. *sam* 1) amplecti. Mah. 3. 10043: *samâśliśaććâ 'sakṛd ṛśyaśṛṅgam.* 2) applicare, admovere. A. 6. 8: *rat'an tan tu samâśliśya.*

c. *sam* amplecti, applicare, conjungere, c. instr. *urasâ* pressare alqm ad pectus. R. Schl. I. 10. 28: *tâv anyônyâṅgaliṅ kṛtvâ snêhât saṅśliśyaćô 'rasâ.* — Caus. vel cl. 10 conjungere. Mah. 2. 735: *tavê 'mê putraśakalê dṛśṭavaty asmi d'ârmika | saṅślêśitê mayâ dâivât kumâraṅ samapadyata.*

c. *upa* caus. cohibere, inhibere, sistere. Ur. 9. 7: *rat'am upaślêśaya.*

3. श्लिष् *śliś* 10. par. (proprie caus. praec.) conjungere (v. 2. *śliś* praef. *sam*).

श्लोक् *ślôk* 1. âtm. (*saṅg'âtê* K. *vargânê sargânê* V.) conjungere, componere; relinquere, creare.

श्लोक *ślôka* m. (r. *ślôk* s. *a*) stropha. N. 15. 9.

श्लोण् *ślôṇ* 1. par. i. q. *śrôṇ*.

श्वङ्क् *śvaṅk* 1. âtm. i. q. *śraṅk*, *ślaṅk*.

श्वञ्च् *śvaṅć* 1. âtm. (scribitur *śvać*, gr. 110[a]) id.

श्वठ् *śvaṭ'* 10. par. *śvâṭ'âyâmi* i. q. 2. *śaṭ'*. Cf. *svaṭ'*.

श्वण्ठ् *śvaṇṭ'* 10. par. (scribitur *śvaṭ'*, gr. 110[a]) id.

श्वन् *śvan* m. (in casibus debilissimis *śun*, v. gr. 192) canis. (Gr. κύων, κυνός = scr. *śúnas*; lat. *cani-s*, ejecto *v* vel *u*, addito *i*, sed gen. pl. *can-um* a primitivo them. in *n*, sicut *juven-um* a *juven* = scr. *yúvan*; lit. nom. *śû* = scr. *śvâ*, gen. *śun-s* = scr. *śúnas*, v. gr. comp. 139; hib. nom. *cu*, gen. et pl. *coin*; goth. *hund-s*, them. *hunda*, adjecto *da*; russ. *sobaka* pro *sbaka*, cf. med. σπάκα apud Herod. „τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι", pers. سگ *seg*, send. nom. 𐬯𐬞𐬁 *spâ*, acc. 𐬯𐬞𐬁𐬥𐬆𐬨 *spânĕm*, v. gr. comp. 50).

श्वभ्र् *śvab'r* 10. par. (ut videtur, denom. a sq.) perforare.

श्वभ्र *śvab'ra* m. caverna, specus. Hit. 12. 8.

श्वल् *śval*, श्वल्ल् *śvall* 1. par. (*vêgê*) currere.

श्वल्क् *śvalk* 10. par. (*b'âśê*) loqui.

श्वशुर *śvásura* m. (ut videtur, e *svaśura*, quâ formâ nituntur cognatae linguae, e *sva* suus et *śura* vir, v. *śû'ra* et *svagana* cognatus, *svásar* -*sṛ* e *svastrî* soror, Pott 1. 126, Benfey 2. 175. 176) socer. N. 25. 2. (Goth. *svaihra*, them. *svaihran*, cum *ai* pro *i* ex *a*

v. gr. comp. 82; germ. vet. *suehur*, them. *suehura*; slav. *svekr*; lit. *šešur-s* pro *šešura-s* mariti pater; cambro-brit. *çwegrwn*; lat. *socer* e *suocer*, gr. ἑκυρός.)

श्वश्रू *śvaśrû* f. (ut videtur, a *śváśura* abjecto *a*, transposito *ur* in *ru*, producto *u*, sicut e. c. in *bʿîrû* f. a *bʿîru*, v. gr. 220) socrus. Sâ. 3. 20. (Vid. *śváśura* et cf. lat. *socrus*, gr. ἑκυρά = scr. *śvaśurâ*; goth. *svaihrô(n)*, germ. vet. *suigar*, cambro-brit. *çwegyr*, slav. *svekrü*; fortasse lit. *ûšwě* [*uošwě*] mariti socrus e *šuošwě*.)

1. श्वस् *śvas* 2. par. *śvásimi* (v. gr. 321) interdum 1. âtm. praet. mltf. *áśvasiśam* et *áśvasam*. 1) spirare, spiritum ducere. Ṛgv. 65. 5: *śvasity apsu haṅsô na sîdan*; Bʿ. 5. 8: *śvasan*; Hit. 34. 6: *śvasann api na ǵîvati*; Mah. 3. 12544: *śvasamânâ ivâ ''śugâḣ*. 2) suspirare, gemere. In. 5. 51: *spʿuradôšṭʿî svasantî*; v. praef. *ni*. — Caus. recreare, reficere. R. Schl. II. 84. 18: *śvâsitâ sênâ vatsyati 'mâṅ vibʿâvarîm.* (Huc traxerim lat. *spiro* cum *p* pro *v*, sicut semper in ṣend. *śp* = श्व् *śv*, de *r* pro *s* v. gr. comp. 22. Etiam *queror*, *ques-tus* huc trahi posset, ita ut a gemendo dictum sit, vid. Pott 1. 280.)

c. *â* respirare, se recolligere, se recipere ex timore, moerore. Bʿaṭṭ. 4. 38: *âśvasiḥi mâ rudaḣ*; Mah. 3. 690: *âśvasadʿvam mâ bʿîḣ kâryâ.* — *âśvasta* qui respiravit etc. Sâ. 6. 8: *tâu punar âśvastâu.* — Caus. 1) facere ut quis respiret, animum recipiat. Mah. 1. 5406: *kuntîm âśvâsayâmâsa prêšyâbʿiś ćandanôdakâiḣ.* 2) animum alicui facere, alicujus animum confirmare, consolari. Bʿ. 11. 50: *âśvâsayâmâsaća bʿîtam*; N. 11. 10: *vilapantîṅ samâgamya nâ ''śvâsayasi.*

c. *â* praef. *prati* id. R. Schl. II. 51. 2: *pratyâśvasiḥi*; 58. 1: *pratyâśvastô yadâ râǵâ môhât.*

c. *â* praef. *sam* id. N. 11. 29: *sâ dṛšṭvâi 'va samâśvasat*; 73: *samâśvasiḥi mâ śućaḣ.* — Caus. i. q. *âśvâsayâmi*. N. 11. 29. R. Schl. I. 17. 29.

c. *ut* 1) spirare. Man. 3. 72: *uććvasan na sa ǵîvati*; R. Schl. I. 64. 18: *nô 'ććvasišyâmi saṅvatsaraśatâni*; 20: *anuććvasann abʿuṅǵânaḣ.* 2) suspirare, gemere. Bʿaṭṭ. 14. 55: *uććaśvâsa dînâ*; Dr. 6. 25: *muḥur muḥur vyâlavad uććvasantaḣ.*

c. *ni* suspirare, gemere. Bʿaṭṭ. 6. 34: *nyaśvasîććâ ''yatam muḥuḣ*; Mah. 1. 5901; v. sq.

c. *ni* praef. *vi* id. N. 18. 7: *viniśvasya baḥušô ruditvâća*; Mah. 3. 14759.

c. *nis* id. H. 1. 49: *niḣśvasan dînamânasah*; R. Schl. II. 23. 2.

c. *nis* praef. *vi* id. Dr. 5. 25.

c. *parâ* concredere, committere. Mah. 3. 17011: *tvayi ... parâśvasya brâḥmaṇasyâ 'bʿirâdʿanam.*

c. *vi* confidere. Hit. 24. 9: *yô viśvasiti śatrušu*; R. Schl. II. 12. 67. — Cl. 1. par. Mah. 3. 17310: *kas tasya viśvasêt*; 5. 453: *mayi viśvasêḣ.* — *viśvasta* confidens, securus, liber a metu. H. 1. 50. 2. 25. — Caus. facio ut confidat, securum reddo. Hit. 79. 5. 121. 9.

2. श्वस् *śvas* cras. N. 28. 25. (Lat. *cras*, mutato *v* in *r*, v. gr. comp. 20. 392.)

श्वसन *śvasana* I. m. ventus. Am. II. n. 1) spiratio, respiratio. 2) gemitus.

श्वस्तन *śvastana* (f. -*î*, a 2. *śvas* s. *tana*) crastinus. (Lat. *crastinus*.)

श्वापद् *śvâpada* m. (ut mihi videtur, Bah. e *śvan* canis producto *a* [cf. *śvâdanta* apud Wils.] et *pada* pes) bestia rapax in universum. N. 15. 18.

श्वास *śvâsa* m. (r. *śvas* s. *a*) spiritus, halitus. Sâ. 5. 17.

श्वि *śvi* 1. par. *śváyâmi*, praet. mltf. *áśvayiśam* (gr. 366), *áśvam* (gr. 377) et *áśiśviyam* (gr. 384), praet. redupl. *śiśvâya*, *śiśváya* vel *śuśáva*, *śuśấva*, a correptâ formâ *śu* (Pâṇ. VI. 1. 30), prec. *śûyâsam*; pass. *śûyé* (gr. 449), part. *śûná*. 1) crescere, accrescere, tumescere. Ṛgv.-V. 74. 6 (v. Westerg.): *tê svêna śavasâ śûśuvuḣ*, producto *û* in syll.

Hosted by Google

redupl., ita *śûśuvâṅs* qui crevit, turgidus, magnus. Ṛgv. 64. 15: *śûśuvâṅsam.* — Caus. facere ut crescat, augere. Ṛgv. 54. 7: *śûśuvat.* (Lat. *crescere*, mutato *v* in *r*, sicut in *cras* = scr. *śvas*, v. gr. comp. 20, *cu-mulus*, ut *tu-mulus* a तु *tu* q. v.; gr. κύω, κύημα, κῦμα, κυΐσκω, κύτος, v. *śûnya*; fortasse κίων e κϝίων, cf. Benfey 2. 164 sq. Huc etiam traxerim germ. vet. *wî-t* amplus, latus, vastus = scr. *śvita*, sicut regularis participii pass. forma sonaret, abjectâ consonante initiali, sicut in *wîz* albus, v. *śvêta*. Cf. etiam hib. *cinneas* „growth, increase", *cinneachdin* id. Fortasse lat. *coma*, gr. κό-μη e *cu-ma*, κύ-μη a crescendo dicta [v. *rô'man*, *śirôruha*, *vard'* *vṛd'*], nisi pertinent ad *ka*, v. *kê'śa.*)

c. *vi* crescere, tumescere, se dilatare, extendere, diffundere. Ṛgv. 92. 12: *vyaśvâit* (*uśấs*); 113. 15: *pra-ćamô 'śâ vyaśvâit.*

श्वित् *śvit* 1. âtm. album esse. (Fortasse primitive splendere, v. *śub'rá*, *raǵatá* et cf. lit. *świĕćiù* [euphon. pro *świĕtiù*] luceo, inf. *świĕs-ti* e *świĕt-ti*; fortasse *swĕta-s* m. mundus a lucendo dictum sicut scr. *lôka*; slav. *svit-a-ti* illucescere, *svêt* lux, mundus, κόσμος; lit. *kaićiu*, euph. pro *kaitiu*, ad ignem appono, *kaitinu* calefacio, *kais-tu* calefio e *kait-tu*, praet. *kaitau*; v. *śvêta*, *śvind.*)

श्विन्द् *śvind* 1. âtm. (scribitur *śvid*, gr. 110[a]) i. q. *śvit.* (Cf. *śvit*, *ćand.* Huc vel ad *ćand* trahi potest island. vet. *hita*, *hiti* fervor, calor, *heit* fervidus, germ. vet. *hiza*, *heiz*, nostrum *Hitze*, *heiſs.* Ad *ćand* etiam trahi potest lat. *caleo*, gr. κήλεος, mutato *d* in *l.*)

श्वेत *śvêta* albus. (Vid. *śvit*, *śvind* et cf. goth. *hveit-s* albus, them. *hveita*; fortasse *hvaitei* triticum a colore dictum; germ. vet. *huîz* albus, saepius *wîz*; sax. vet., anglo-sax. et island. vet. *hvît*, nostrum *weiſs*; lit. *kwĕty-s*, gen. *kwĕćio* triticum.)

ष *s'.*

षट् *ṡaṭ* v. *ṡaṡ* (gr. 74 et 232).

षट्चरण *ṡaṭćaraṇa* m. (sex pedes habens, Bah. e *ṡaṡ* et *ćáraṇa*) apis. Śak. 15. 2. Vid. sq.

षट्पद *ṡaṭpada* m. (Bah. e *ṡaṡ* sex et *padá* pes) id.

षण्ढ *ṡaṇḋ'a* m. eunuchus. In. 5. 50.

षष् *ṡaṡ* (in initio comp. et nom. acc. *ṡaṭ*, v. gr. 74 et 232) sex. (*ṡaṡ* e *kṡaṡ* mutilatum esse videtur, cf. ṣend. [Zend script] *k'svas*, lat. *sex*, gr. ἕξ, anglo-sax. *sex*, germ. vet. *sehs* e *sihs*, goth. *saihs* pro *sihs*, lit. *śeśi* [n. m. plur., fem. *śezios*], slav. *śes-tĭ* [subst. fem.], cambro-brit. *chwech*, armor. *chuech*, hib. *se* 6, *seas-gat* 60, v. gramm. comp. 314, Pictet p. 141.)

षष्टि *ṡaṡṭí* (a *ṡaṡ* s. *ti* pro *daśati*, v. gr. comp. 320 annot.) sexaginta.

षष्टिवर्षिन् *ṡaṡṭivarṡin* (a *ṡaṡṭivarṡa* sexaginta anni, s. *in*) sexaginta annos habens. H. 1. 13.

षष्टिहायन *ṡaṡṭihâyana* (Bah. e *ṡaṡṭí* et *hâyana* annus) id. H. 4. 23.

षष्ठ *ṡaṡṭ'á* (a *ṡaṡ* s. *t'a*) sextus. (Ṣend. *k'stva* pro *k'svasta*, lat. *sextus*, gr. ἕκτος, goth. *saihsta(n)*, lit. *śeśta-s*, slav. *śestüĭ*; hib. *seiseadh*, v. gramm. comp. 322. 323.)

षाड्गुण्य *ṡâḋguṇya* n. (a *ṡaḋguṇa* sex qualitates, proprietates, rationes, e *ṡaṡ* sex et *guṇá* secundum Wils. „one of six expedients in government, as, peace, war" etc., suff. *ya*) abstractum τοῦ *ṡaḋguṇa.* Hit. 119. 17.

षोडश *ṡôḋaśa* (fem. *-î*, v. gr. 236) sextus decimus. A. 11. 3.

षोडशक *ṡôḋaśaka* adj. (a *ṡô'ḋaśan* s. *ka*, cf. *pańćaka* a *páńćan* apud Wils.) sedecim generum, sechzehnartig. Hit. 130. 20.

षोडशन् *ṡô'ḋaśan* (v. gr. 229. ann. 1) sedecim.

Hosted by Google

1. ष्ठिव् *ṡṫ'iv* 1. par. (in tempp. spec. vocalem producit; part. perf. pass. *ṡṫ'yûtá*, gerund. *ṡṫ'êvitvá'* et *ṡṫ'yûtvá'*) spuere. (Fortasse *ṡṫ'iv* pro *sṫ'iv* e *sp'iv* vel *spiv*; cf. germ. vet. *SPIW*, *spiw-i-t* spuit = scr. *ṡṫ'î'vati*, lat. *spuo*, correpto *iv* in *u*; gr. πτύω per metath. e σπύω, mutato σ in τ sicut e. c. in ἄρκτος, v. *ṛkšá*; lit. *spjau-ju* spuo, fut. *spjau-siu.*)

c. *ni* despuere. Maḥ. 3. 11797: *nyaṡṫ'îvad âkâṡagatô maharšês tasya mûrdʻani*; B'aṭṭ. 14. 100: *râkša-sâṡća nitišṫ'ivuḱ (raktam).* — Part. perf. pass. *nišṫ'yûta.* Man. 4. 132. Rag'. 2. 75.

c. *ni* praef. *ava* id. Man. 8. 282.

2. ष्ठिव् *ṡṫ'iv* 4. par. *ṡṫ'î'vyâmi* (v. gr. 303) i. q. 1. *ṡṫ'iv.*

ष्ठीव् *ṡṫ'îv* 1. par. id.

c. *ni* despuere. Man. 5. 145: *nišṫ'îvya.*

स *s.*

स *sa* 1) stirps nominat. sing. masc. pronominis *tat* [v. gr. 243] unde fem. *sá.* 2) in initio compositorum cum. H. 1. 45. 46. (De pron. *sa* v. p. 161 s. v. 1. *tat*, cf. etiam lat. *sum* eum, *sam* eam, *sos* eos, *sapsa* = *sa ipsa.* Cf. etiam priorem partem graeci σήμερον et σῆτες, v. gr. comp. 345. Ad stirpem pronom. *sa* nunc retulerim etiam partem priorem vocis सम्प्रति *samprati* nunc, hoc tempore, ita ut proprie versus hunc vel hoc significet; cf. lat. *sem* in *sem-per*, v. सदा *sadá'.* Cum praep. *sa* cf. lit. praep. insep. *sa*, e. c. in *sa-darbininkas* socius operis, συνεργός, *sa-karawis* socius pugnae; *su* tam simpl. quam in comp. cum, nisi hoc sicut gr. σύν nititur cognatâ formâ सम् *sam* q. v.; etiam slav. CZ *sŭ* cum nunc ad सम् *sam* refero, v. gr. comp. 1014; gr. σα in σα-φής [cf. φάος, φῶς], ἀ in compp. ut ἄ-λοχος, ἄ-κοιτις, ἀ-κοίτης, ἀ-δελφός, sicut scr. *sôdara* e *sa* + *udára*; goth. *ga-* cum [nostrum *ge-*] in compp. ut *ga-vaurstva* συνεργός, quod in ed. prima cum Grimmio 2. 735 et 1018 ad *sa* vel *sam* retuli, nunc ad vêd. *sâkám* refero, gr. comp. 1014. Vid. *sam*, *sahá.*)

संयत *sańyata* v. *yam* praef. *sam.*

संयम *sańyama* m. (r. *yam* praef. *sam* coërcere, s. *a*) domitus, refrenatio, sedatio. B'. 4. 27.

संयमन *sańyamana* (r. *yam* praef. *sam* coërcere, s. *ana*) 1) n. id. Sâ. 3. 20. 2) m. domitor. Sâ. 5. 65.

संयमिन् *sańyamin* (a *sańyama* s. *in*) sedatione (perturbationum animi) praeditus. B'. 2. 69.

संयन्त्रित *sańyantrita* (a *sańyantra* vinculum [r. *yam* praef. *sam* s. *tra*] s. *ita*) vinculis adstrictus. Ur. 16. 4 infr.

संयुग *sańyuga* m. (r. *yuǵ* conjungere, praef. *sam* s. *a*) bellum. A. 10. 60.

संयोग *sańyôga* m. (r. *yuǵ* jungere, praef. *sam* s. *a*) conjunctio. B'. 6. 23.

संरम्भ *sańramb'a* m. (r. *rab'* praef. *sam* irasci, inserto *m*, s. *a*) ira. N. 13. 31.

संरम्भपरुष *sańramb'aparuša* (a praec. et *parušá*) valde asper (sicut germanice dicitur grimmig kalt, grimmige Kälte). Vid. sq.

संरम्भरूक्ष *sańramb'arukša* (e *sańramb'a* et *rukšá*) id. Ur. 51. 5.

संवत्सर *sańvatsará* m. (e *sam* et *vatsará* q. v.) annus. Sâ. 2. 23.

संवरण *sańvaraṇa* n. (r. *var vṛ* praef. *sam* s. *ana*) occultatio. Ur. 84. 5.

संवर्धन *sańvardʻana* n. (r. *vard' vṛd'* praef. *sam* s. *ana*) incrementum, auctus, successus. Ur. 60. 8.

संवाद *sańvâda* m. (r. *vad* loqui, praef. *sam* s. *a*) colloquium.

संवास *sańvâsa* m. (r. *vas* praef. *sam* s. *a*) cohabitatio. Ḥit. 124. 8.

Hosted by Google

संविद् *sańvid* f. (r. *vid* praef. *sam*) conventus, conventum, pactum. Man. 8. 219.

संवीत *sańvîta* v. r. *vyê* praef. *sam.*

संशय *sańśaya* m. (r. *śî* praef. *sam* s. *a*) dubium. Ḥ. 10. 15. 16.

संशयित *sańśayita* (a praec. s. *ita*) dubiosus. Br. 2. 30.

संशुद्धि *sańśudd'i* f. (r. *śud'* praef. *sam* s. *ti*) purificatio. B'. 16. 1.

संश्रय *sańśraya* m. (r. *śri* ire, praef. *sam* s. *a*) 1) congressus, conventus. N. 20. 41. 2) refugium. In. 1. 22.

संसद् *sańsad* f. (r. *sad* ire, praef. *sam*) coetus. N. 17. 36. 13. 10.

संसर्ग *sańsarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* praef. *sam* s. *a*) congressio, conventus, conjunctio, consociatio, permixtio. Ḥit. 28. 18. 10. 13.

संसार *sańsâra* m. (r. *sar sṛ* ire, praef. *sam* s. *a*) mundus, terra, mortalium habitatio. Ḥit. 4. 19. 33. 14. B'. 16. 19.

संसिद्धि *sańsidd'i* f. (r. *sid'* perficere, praef. *sam* s. *ti*) perfectio. B'. 3. 20. 6. 37.

संसुप्त *sańsupta* v. *svap* c. *sam.*

संस्कार *sańskâra* m. (r. *kar kṛ* praef. *sam*, adjecto *s* euphon., s. *a*) 1) ornatus, ornamentum. Ḥit. 4. 1. 2) consilium, propositum. Ḥit. 112. 5.

संस्कृत *sańskṛta* v. *kar kṛ* praef. *sam.*

संस्त् *sańst* 2. par. (*svapnê*) dormire. Vid. *sas.*

संस्तीर्ण *saństîrṇa* v. *star* (*stṝ*) praef. *sam.*

संस्थ *sańst'a* (r. *st'â* stare, esse, praef. *sam* s. *a*) qui est unâ cum aliquo, in praesentiâ alcjs, conjunctus. Br. 3. 13. Dr. 8. 42. B'. 6. 15.

संस्था *sańst'â* f. (r. *st'â* stare, esse, praef. *sam*) 1) status. 2) forma, similitudo. — In fine compp., e. c. *varâhasańst'â* elephanti forma, unde suffixo *ita*: *varâhasańst'ita* elephanti formâ praeditus. A. 3. 18; ita *kâirâtasańst'ita* Kâirâti formâ praeditus, a *kâirâtasańst'â* suff. *ita.* A. 3. 20.

संस्थान *sańst'âna* n. (r. *st'â* praef. *sam* s. *ana*) actio standi, versandi, morandi. Ḥit. 61. 2.

संस्थापन *sańst'âpana* n. (a *st'âpay* caus. r. *st'â* stare, praef. *sam* s. *ana*) actio stabiliendi, confirmatio. B'. 4. 8.

संस्थिति *sańst'iti* f. (r. *st'â* praef. *sam* s. *ti*) actio standi, exstandi, consistendi. Ḥit. 15. 16.

संस्पर्श *sańsparśa* m. (r. *sparś spṛś* tangere, praef. *sam* s. *a*) contactus. B'. 5. 22.

संहत *sańḥata* v. *ḥan* c. *sam.*

संहतत्व *sańḥatatva* n. (a praec. s. *tva*) conjunctio, copulatio. Ḥit. 117. 9.

संहति *sańḥati* f. (r. *ḥan* praef. *sam* s. *ti*) id. Ḥit. 14. 6.

संहर्तार् -तृ *sańḥartâr -tṛ* m. (r. *ḥar ḥṛ* praef. *sam* s. *târ tṛ*) eversor, subversor, exstinctor. Ur. 83. 17.

संहार *sańḥâra* m. (r. *ḥar ḥṛ* praef. *sam* s. *a*) deletio, exstinctio, dissolutio, eversio. A. 8. 22 (ubi cum ed. Calc. *sańḥârań* pro *sańgrâmań* legendum); In. 3. 3. Vid. praec.

संहित *sańḥita* v. *d'â* praef. *sam.*

सकल *sakala* (Baḥ. e *sa* cum et *kalâ'* pars, portio) totus. M. 44. (Fortasse lit. *ćielas* totus, russ. ЦѢЛЫЙ *zielüĭ* id., slav. ЦѢЛЬ *zêlĭ* sanus, v. Mikl. p. 104; polon. *saly*, *salki* totus; fortasse goth. *hail-s*, them. *haila* salvus, sanus, abjectâ syllabâ initiali; island. vet. *heil*, anglo-sax. *hal*; ita lat. *salvus* convenit cum scr. *sárva* q. v.)

सकातर *sakâtara* (Baḥ. e *sa* cum et *kâtara* n. confusum, turbatum, perplexum) stultus. N. 13. 18.

सकाम *sakâma* (Baḥ. e *sa* cum et *kâ'ma* optatum) optati compos., felix, laetus. Ḥ. 1. 45.

सकाश *sakâśa* m. (e *sa* cum et *kâśa* a r. *kâś* splendere, s. *a*) propinquitas, praesentia. N. 1. 21. 24. 2.

सकृत् *sakṛt* adv. (ut mihi videtur, e demonstr. *sa*, quod hac in comp. unus significat, et *kṛt* faciens) semel. Sâ. 2. 26. (Cum priore hujus compositi parte cf. lat. *se*, *si*, *sim* [cum signo acc. = scr. *sam* v. *sa*],

Hosted by Google

gr. ἁ vocum *se-mel*, *si-mul*, *sim-plex*, ἁ-πλοῦς. Cum *kṛt* e *kart* cf. lit. subst. *kartas* vicis, e. c. *wênań kàrtań* [acc.] semel, *dù kartù* [acc. du.] bis, *tris kartùs* [acc. pl.] ter, v. gr. comp. 324. 308 annot. et librum meum: „Über die Verwandtschaft der malayisch-polynesischen Sprachen mit den indisch-europäischen" p. 9.)

सक्त *saktá* v. *saǵǵ*, *sańǵ*.

सक्ति *sakti* f. (r. *sańǵ* s. *ti*) i. q. *sańga*.

सक्तिमत् *saktimant* (a praec. s. *mant mat*) i. q. *sańgin*. Ḥit. 118. 3.

सक्थि *sákt'i* n. femur. Am.

सख *sak'a* m. in fine compp. (v. sq. et gr. 613) amicus. Ur. 2. 3. 86. 16.

सखा *sák'â* nom. vocis *sák'i* (ut videtur, pro *sak'âs*, a them. *sak'âi*, unde alii casus fortes, vocativo sing. excepto, derivantur, v. gr. 169.)

सखि *sák'i* m. (anom. v. gr. 169; ut videtur, a r. *k'yâ*, correpto *yâ* in *i*, praef. *sa* pro *sam*) amicus. In. 3. 6. Etiam de feminis. Br. 1. 25.

सखी *sak'î* f. (a *sak'a* signo fem. *î*) amica, socia. N. 1. 10. Mêg'. 76. 86. 92. 101.

सखै *sak'âi* v. *sák'â*.

सग् *sag* 1. par. (*sańvaraṇê* K. *sańvṛtâu* V.) tegere. (Cf. gr. ΣΑΓ, σάττω, σάξω, σάγη, σάγμα, σεσαγμένος.)

सगोत्र *sagôtra* (e *sa* et *gôtrá*) propinquus, cognatus. Man. 9. 190.

सघ् *sag'* 5. par. (*ḥińsê*) ferire, occidere. Ṛgv. 31. 3: *asag'nôr b'âram*, quod Ros. vertit „attulisti apparatum", Westerg. (s. r.) „occidisti hostem". (Fortasse *sag'nômi* cohaeret cum *ḥan* [unde e. c. *g'nánti* occidunt], ita ut *sa* sit pro *sam* et *g'nômi* pertineat ad cl. 8. Si vero *ásag'nôs* attulisti significat, conferendum est cum *saḥ* ferre.) Nancisci (?). Ṛgv. 57. 4: *na tvad anyaḥ ... giraḥ sag'at* „non sane alius praeter te cantilenas nanciscitur".

सङ्कट *sańkaṭa* angustus. Am.

सङ्कर *sańkara* m. (r. *kar* [*kṛ*] praef. *sam* s. *a*) permixtio, colluvies, praesertim hominum ordinum (*varṇânâm*). B'. 1. 41.

सङ्कल्प *sańkalpa* m. (r. *kalp kḷp* fieri, praef. *sam* s. *a*) 1) consilium, propositum. N. 9. 26. Sâ. 4. 17. B'. 4. 19. 6. 2. 4. 2) mens, animus. N. 24. 50.

सङ्काश *sańkâśa* (r. *kâś* splendere, praef. *sam* s. *a*) similis. Ḥ. 3. 9. A. 10. 28.

सङ्कीर्ण *sańkîrṇa* v. *kar* (*kṛ*) c. *sam*.

सङ्कुल *sańkula* (r. *kul* implere, accumulare, praef. *sam* s. *a*) 1) impletus, plenus. N. 12. 111. 2) admixtus. N. 13. 13.

सङ्केत *sańkêta* m. (r. *kêt* praef. *sam* s. *a*) 1) constitutus congressus, conventus; conveniendi tempus dictum. Up. 44; v. sq. 2) cogitata signis expressa. Lass. 7. 5.

सङ्केतक *sańkêtaka* m. (a praec. s. *ka*) id. sgnf. 1. Up. 35. 37.

सङ्कोच *sańkôća* m. (r. *kuć* praef. *sam* s. *a*) curvatio, flexio, contractio. Ḥit. 90. 5.

सङ्क्षय *sańkśaya* m. (r. *kśi* perire, praef. *sam* s. *a*) occasus, interitus, ruina. N. 17. 42. 13. 9.

सङ्क्षेप *sańkśêpa* m. (r. *kśip* conjicere, praef. *sam* s. *a*) actio in brevius contrahendi, breviandi, decurtandi, amputandi, e. c. narrationem.

सङ्क्षेपतस् *sańkśêpatas* adv. (a praec. s. *tas*) breviter. Sâ. 2. 20. A. 1. 13.

सङ्क्षोभ *sańkśôb'a* m. (r. *kśub'* agitare, s. *a*) agitatio, quassatio. In. 5. 9.

सङ्ख्य *sańk'ya* n. (ut videtur, a r. *k'yâ* praef. *sam* s. *a*) pugna. Am. VIII. 2. 73.

सङ्ख्या *sańk'yâ* f. (r. *k'yâ* praef. *sam*) 1) cogitatio, deliberatio, consideratio. Am. 2) numerus. Ḥit. 115. 4 in fine comp. Baḥ.

सङ्ख्यान *sańk'yâna* n. (r. *k'yâ* dicere, praef. *sam* s. *ana*) numeratio. N. 20. 26.

सङ्ग *sańga* m. 1) (r. *sańǵ* s. *a*) propensio, desiderium,

Hosted by Google

cupiditas. In. 4. 3. Bᶜ. 2. 47. 48. 62. 14. 6. 2) (r. *gâ* praef. *sam* s. *a*) conventus, congressus. Am. III. 3. 29: *mêlakê saṅgasaṅgamâu*; Ḥ. 41. 18.

सङ्गति *saṅgati* f. (r. *gam* ire, praef. *sam* s. *ti*, v. euph. r. 95) congressus, conventus. Instr. *saṅgatyâ* fortuito (?). Br. 1. 2.

सङ्गम *saṅgama* m. (r. *gam* ire, praef. *sam* s. *a*) congressus, conventus. N. 1. 31. Sâ. 5. 46.

सङ्गमन *saṅgamana* n. (r. *gam* praef. *sam* s. *ana*) congressus, conventus.

सङ्गमनीय *saṅgamanîya* (a praec. s. *îya*) ad congressum, conventum pertinens. Ur. 75. 5: *saṅgamanîyô maṇiḣ* (l. 9: *saṅgamamaṇi*).

सङ्गर *saṅgara* m. (ut videtur, a *saṅga* s. *ra*) 1) promissum. In. 4. 12. 2) pactum, conventum. 3) pugna. 4) infortunium. (Am.: *pratiǵńâǵisaṅvidâpatsu*.)

सङ्गिन् *saṅgin* (a *saṅga* q. v., s. *in*) propensus, cupidus, studiosus, addictus. Bᶜ. 3. 26.

सङ्ग्रह *saṅgraḥa* m. (r. *graḥ* praef. *sam* s. *a*) comprehensio, complexio. Bᶜ. 8. 11. 18. 18. Collectio, accumulatio. Ḥit. 91. 2. 3.

सङ्ग्रहण *saṅgraḥaṇa* n. (r. *graḥ* praef. *sam* s. *aṇa*) 1) actio circumcludendi, includendi, Einfassung. Ḥit. 55. 21. 2) rectio equorum. N. 23. 10.

सङ्ग्राम् *saṅgrâm* 10. par. (ut videtur, denom. a *saṅgrâma* q. v.) pugnare.

सङ्ग्राम *saṅgrâma* m. (ut mihi videtur, a r. *kram*, mutato *k* in *g*, praef. *sam* s. *a*, v. *sámiti*, *samára*) pugna. Dr. 8. 46.

सङ्घ *saṅgᶜa* m. (r. *ḥan* praef. *sam*, mutato *ḥ* in *gᶜ*, abjecto *an*, suff. *a*, sicut *ǵa* a *ǵan*, v. gr. 575 suff. *a*; v. *saṅḥati*, *saṅgᶜâta*) turba, grex, caterva, multitudo. Dr. 5. 18. A. 9. 21. In. 5. 25.

सङ्घशस् *saṅgᶜaśás* (a praec. s. *śas*) catervatim. Cf. *śatasaṅgᶜaśas*.

सङ्घात *saṅgᶜâta* m. (a *gᶜâtáy* caus. r. *ḥan* praef. *sam* s. *a*) congeries, turba, multitudo. Ḥ. 2. 7.

सच् *saé* 1. âtm. in dial. vêd. etiam 3. par. cum *i* pro *a* in syllabâ redupl. (cf. gr. 295) 1) sequi. Ṛgv. 38. 8: *vatsan na mâtâ siśakti* „vitulum veluti mater, (ita fulmen Marutes) sequitur". 2) obsequi, obedire, c. acc. vel gen. Ṛgv. 59. 6: *yam pûravâ vṛtraḥaṇaṅ saéantê* „quem mortales Vṛtrae occisorem venerantur"; 60. 2: *asya śâsur ubᶜayâsaḣ saéantê* „hunc dominantem (Agnim) ambo colunt". 3) favere. Ṛgv. 1. 9: *saéasvâ naḣ svastayê* (felicitatis causâ); 18. 2: *sa naḣ siśaktu yas turaḣ* (celer). (Cf. *saśé*, *sap*, *saṅé*, *sêk*, *saṅǵ*, *saǵǵ*, lit. *seku* sequor, hib. *seichim* „I follow, pursue, attack", *seicin* „a pursuit, following"; lat. *sequor*, gr. ἕπομαι, mutatâ gutt. in labial. sicut in scr. *sap* sequi.)

c. *abᶜi* i. q. simpl. v. Westerg.

सचिव *sáéiva* (ut videtur, a r. *saé*) consiliarius. Sâ. 1. 36. (Cf. lat. *socius*.)

सज् *saǵ* v. *saṅǵ*.

सज्ज् *saǵǵ* 1. âtm. interdum par. (a grammaticis scribitur *śasǵ*, v. gr. 109. 110[b]) *sáǵǵâmi*, *sáǵǵê* (fortasse per assim. e *saǵyâmi*, *saǵyê*, ita ut proprie pertineat ad cl. 4 vel e pass. radicis *saṅǵ* affigere ortum sit, v. gr. 446. 455 et Westerg. s. r. *saṅǵ*) adhaerere, inhaerere, affixum, infixum esse. Ragᶜ. ed. Calc. 4. 47: *sasaǵǵuḣ ... mattêbᶜakaṭêśu pᶜalarêṇavaḣ*; Su. 3. 16: *yatra vâ dṛśṭir na saǵǵati divâukasâm*. Trop. deditum, addictum esse, c. loc. Man. 6. 55: *viśayêśv api saǵǵati*; Maḥ. 3. 63: *na baḥudôśêśu karmasu saǵǵantê buddᶜimantaḣ*. Haerescere, haesitare (de voce). Râm. II. 58. 11: *saǵǵamânayâ | uvâéa vâéâ râǵânaṅ sa vâśpaparibaddᶜayâ*; 60. 4. — Caus. facere ut adhaereat, inde facere ut femina cum viro coeat. Man. 8. 362: *saǵǵayanti ḥi tê nârîḣ* (schol. *parapuruśân ânîya tâiḣ svabᶜâryâḣ saṅślêśayantê*). Vid. *saṅǵ* et cf. lat. *seg-nis*.

Hosted by Google

c. *anu* i. q. simpl. Bʻ. 6. 4: *na karmasv anuśaǵǵatê*; 18. 10: *na dvêšty akuśalań karma kuśalê nâ 'nuśaǵǵatê*.

c. *pra* id. Man. 3. 125: *na prasaǵǵêta vistarê* (in plurimis codd. *prasaǵyêta*; v. *sańǵ* praef. *pra* et Haughtonii ann. ad h. l. et 6. 55).

c. *sam* cohaerere. Maḥ. 2. 917: *ubʻâu bâḥubʻilí samasaǵǵêtâm*. Adhaerere. Maḥ. 3. 17228: *mṛgasya dʻarśamânasya viśâṇê samasaǵǵata*. Haerescere, haesitare (de voce). *vâk sańsaǵǵamânâ*. R. Schl. II. 25. 37. 90. 14.

सज्ज *saǵǵa* (ut videtur, a r. *saǵǵ* s. *a*) paratus. Śak. 24. 5. 39. 2 infr. Ḥit. 59. 9. 76. 20. 81. 16.

सञ्च् *sańć* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Vid. *sać*.

सञ्चय *sańćaya* m. (r. *ći* colligere, praef. *sam* s. *a*) cumulus, acervus, multitudo. Bʻ. 16. 12.

सञ्चारक *sańćâraka* m. (caus. r. *ćar* praef. *sam* s. *aka*) dux, ductor. Ḥit. 69. 8.

सञ्ज् *sańǵ* 1. par. (in compp. etiam *saǵ*) figere, affigere. Part. perf. pass. *saktá* affixus. In. 4. 1: *pârtʻasya ćakšur urvaśyâń saktam*. Trop. deditus, addictus. Bʻ. 3. 25: *saktâḱ karmaṇi*. Vid. *sańga*, *sańgin*, *saǵǵ* et cf. *svańǵ*.

c. *ati* praef. *vi*: *vyatiśakta* admixtus, commixtus, conjunctus. Man. 10. 25 (v. *vyatiśańga* apud Wils.).

c. *abʻi*: *abʻiśaǵ* maledicere, objurgare. Maḥ. 3. 1090: *abʻiśaktô ḥy abʻiśaǵêt*. Vid. *abʻiśańga* apud Wils.

c. *ava* affigere. N. 5. 9: *têśân dṛšṭiḱ ... tatra tatrâ 'vasaktâ 'bʻût*. Suspendere. Maḥ. 3. 1692: *râǵńâ ... avasaktaḱ pitus tê 'dya mṛtaḱ skandʻê bʻuǵańgamaḱ*.

c. *â*: *âsaǵ*, *âsańǵ* affigere, imponere. Maḥ. 3. 16125: *sugrîvasya tadâ mâlâń ḥanumân kaṇṭʻa âsaǵat*; R. Schl. I. 74. 18: *skandʻêćâ "saǵya paraśum*; Ragʻ. 2. 74: *bʻuǵê ... bʻûyaḱ sa bʻûmêr dʻuram âsasańǵa*; Maḥ. 1. 1955: *asmâsv âsaǵya râǵyakâryâṇi*. — *âsakta* affixus, adhaerens, cohaerens. Ḥ. 4. 38: *tâu tê dadṛśur âsaktâu*. Trop. deditus, addictus. Bʻ. 7. 1: *mayy âsaktamanâḱ*. — Caus. affigendum curare. Ragʻ. 6. 83.

c. *â* praef. *vi*: *vyâsakta* deditus, addictus, occupatus. Ur. 64. 6: *svakâryê vyâsaktâ*.

c. *â* praef. *sam* affigere, suspendere, imponere. Maḥ. 1. 4418: *sraǵań râǵńaḱ skandʻê samâsaǵat*; 1675: *tasya skandʻê mṛtań sarpań kruddʻô râǵâ samâsaǵat*. Trop. tradere. Maḥ. 3. 14702. Man. 4. 257. *samâsakta* deditus, addictus. R. Schl. II. 64. 9: *samâsaktâs tvayi prâṇâḱ*.

c. *pra* pass. addictum, deditum esse. Man. 4. 16: *indriyârtʻêšu sarvêšu na prasaǵyêta kâmataḱ*. Vid. *saǵǵ* praef. *pra*.

c. *vi* suspendere. Maḥ. 2. 385: *guḥyakâir uḥyamânâ sâ (sabʻâ) kʻê viśaktê 'va śôbʻatê*.

सञ्ज्ञा *sańǵńâ* f. (r. *ǵńâ* nosse, praef. *sam*) 1) cognitio. Bʻ. 1. 7. 2) animus sui conscius, mens sana. N. 21. 16. Dr. 9. 13 (in fine comp. Baḥ.). 3) nomen, appellatio. Bʻ. 15. 5 (in fine comp. Baḥ.).

सञ्ज्ञित *sańǵńitá* (a *sańǵńâ* nomen, s. *ita*, gr. 584. 11) nomine praeditus, nominatus. Bʻ. 8. 3.

सट् *saṭ* 1. par. (*avayavê* K. *ańśakê* V.) pertinere ad alqd, partem esse alcjs rei.

सटा *saṭâ* f. (r. *saṭ* s. *â*) crinium fasciculus. Dr. 9. 9.

सट्ट् *saṭṭ* 10. par. (*nikêtanaḥińsâbaladânêšu*) habitare; ferire, laedere, occidere; validum, potentem esse; dare.

सठ् *saṭʻ* 10. par. *sâṭʻâyâmi* (*śaṭʻârtʻê*) i. q. 2. *śaṭʻ*.

सतत *satata* (ut videtur, mutilatum e *santata* part. perf. pass. r. *tan* praef. *sam*) aeternus. Acc. neut. *satatam* adv. semper, aeterne. Bʻ. 6. 10.

सततग *satataga* m. (semper iens, e *satatam* semper et *ga* iens, v. gr. 618) ventus (cf. *sadâgati*). Ḥ. 1. 8.

Hosted by Google

सतीत्व *satîtvá* n. (a *satî'*, fem. vocis *sant*, suff. *tva*) modestia, pudor, castitas (feminae). Ḥit. 29. 2.

सत्कार *satkâra* m. (r. *kar kr* facere, praef. *sat* bonum, s. *a*) 1) hospitium. N. 9. 9. 10. 2) curatio, cultus, veneratio; e. c. *śarîrasatkâra* corporis cultus. Sâ. 3. 20 *a*, *dêvasatkâra* deorum cultus. Sâ. 3. 20 *b*.

सत्त्र *sattrá* n. (ut videtur, a r. *sad* s. *tra*) sacrificium. Scribitur etiam *satrá*. Ur. 83. 19.

सत्त्व *sattvá* n. (a *sat* quod est, s. *tva*) 1) mens, animus, animus sui conscius. N. 16. 30. Dr. 2. 13. 7. 15. 9. 22. A. 1. 7. 6. 20. B^c. 2. 45. 10. 36. 2) animal. Śak. 24. 5.

सत्त्ववत् *sattvavant* (a *sattva* s. *vant vat*) animans, animal. B^c. 10. 36. R. Schl. I. 41. 8.

सत्य *satyá* (a *sat* quod est, suff. *ya*, nisi potius a pron. *sa* q. v., suff. *tya*, sicut *tattvá* a *tat*) 1) adj. verus. In. 4. 12. 2) subst. n. veritas. In. 5. 45. (Cf. gr. ἐτεός.)

सत्यता *satyátâ* f. (a praec. s. *tâ*) veritas, veriloquium, Wahrhaftigkeit. Ḥit. 24. 32.

सत्यवाच् *satyavâć* (Baḥ. e *satyá* verus et *vâć* sermo) verum sermonem habens, i. e. veridicus. In. 4. 12.

सत्यसन्ध *satyasand^ca* adj. (Baḥ. e *satyá* verus et *sand^câ* fides, promissum) qui vera promissa habet, qui stat promissis (cf. *st^cirasañgara*). N. 12. 56. Sâ. 1. 2.

सत्र *satrá* v. *sattrá*.

1. सद् *sad* 1. vel 6. par. (in tempp. special. substituit *sîd*, part. perf. pass. *sanná*; in dial. vêd. etiam cl. 2. unde *sátsi*, v. praef. *â* et cf. lit. *sė́d-mi*) 1) sidere, considere, sinken; trop. tabescere, fatiscere, perire. Man. 4. 191: *pañkê gâur iva sîdati*; N. 9. 26: *sîdanty añgâni sarvaśaħ*; 16. 20: *na śôkênâ 'pi sîdati*; Sâ. 5. 46: *santô na sîdanti*; R. Schl. II. 41. 8: *putraśôkâgnisantaptaħ sasâda gataćêtanaħ*; Maḥ. 2. 237: *râśtran na sîdati*; Rag^c. 7. 61: *sannaśatrum.* 2) considere, sedem capere. Ṛgv. 13. 9: *barḥiħ sîdantu* „in stragulo considunto". 3) sedere, commorari. Ṛgv. 14. 11: *agnê yagńêśu sîdasi.* — Caus. 1) facere ut qu. sidat, cadat. Dr. 8. 29: *sâditâħ savyasâćinâ.* 2) pulsare, percutere. Rag^c. 7. 41: *yâiħ sâditâħ* (schol. *ḥatâħ*) ... *tân êva sâmarśitayâ pratyâgag^cnuħ.* 3) ponere, collocare. Ṛgv. 15. 4: *agnê dêvân̐ iḥâ 'vaḥa sâdayâ triśu yônişu* „Agnis! deos huc advehe colloca (eos) in locis tribus". (Goth. *SAT* sedere, *sita*, *sat*, *sêtum*, v. gr. comp. 109^a). 1 et 605; *satja* pono = scr. caus. *sâdáyâmi*, gr. comp. 109^a). 6; germ. vet. *SAZ* sedere, *sizu*, *saz*, *sâzumes*; *seziu* pono; lit. *sė́d-mi* sedeo, *sōdinù* planto; slav. *sjaduń* consido, καθίζομαι, *sad-i-ti* plantare = caus., v. gr. comp. 505; lat. *sîdo*; *sedeo* nititur formâ scr. caus. *sâdáyâmi*; gr. ἙΔ, ἕδος, ἕζομαι; hib. *suidhim* sedeo, *suidhiughaim* „I set, plant" = scr. caus. *sâdáyâmi*, mutato *y* in *gh*; *saidhe*, *saidhiste* „a seat". Vid. 2. *sad*.)

c. *ava* sidere, tabescere, perire. Sâ. 5. 47: *nâ 'vasîdanti santaħ*; Man. 4. 187: *avasîdann api kśud^câ*; Ḥit. 9. 5: *avasannâyâṅ ragaṅyâm.* Etiam âtm. Maḥ. 1. 5184: *avasîdêta.* — Caus. facere ut qu. sidat, tabescat; deprimere. B^c. 6. 5.

c. *ava* praef. *vi* id. Maḥ. 3. 713. 823.

c. *â* 1) considere, s'asseoir. Ṛgv. 26. 4: *â nô barḥiħ ... sîdantu* „in nostro stragulo considunto". 2) sedere, assidere. Ṛgv. 12. 4: *dêvâir âsatsi barḥişi.*

c. *ut* sidere, perire. B^c. 3. 24: *utsîdêyur imê lôkâħ*; Su. 2. 22: *utsannôtsavayagńâća bab^cûva vasud^câ*; B^c. 1. 44. — Caus. *utsâdayâmi* destruere, evertere. B^c. 1. 43: *utsâdyantê gâtid^carmâħ.*

c. *ut* praef. *pra* caus. i. q. caus. praec. Man. 9. 261.

c. *ut* praef. *sam* caus. id. Maḥ.

c. *ni* 1) considere, s'asseoir, sich niedersetzen. N. 10. 5. Sâ. 5. 5. 6: *nişasâda maḥîtalê.* — *niśaṇṇa* (v. gr. 542) adnisus, innisus aliquâ re. Ur.

Hosted by Google

68. 13: *nîpaskandhanišannas tišṭhati.* 2) âtm. sidere, tabescere. Mah. 3. 333: *niśîdamânam.*

c. *pra* 1) propendere, favere, propitium esse. Bh.11.25: *prasîda dêvêśa*; 31: *dêvavara prasîda*; N. 12. 130: *tathâ nah ... maṇibhadrah prasîdatu.* — Cum infin. Ragh. 2. 45. — *prasanna* propitius. H. 1. 45: *prasannâs tê dêvâh*; R. Schl. I. 18. 17: *prasannô 'smi tê.* — Etiam âtm. Mah. 1. 4700: *prasîdasva.* 2) clarum, serenum fieri. Man. 6. 67: *vâri prasîdati*; Ragh. 3. 14: *diśah prasêdur marutô vavuh*; trop. serenum, hilarem, laetum, alacrem animo fieri, exhilarari. Man. 2. 54: *hṛšyêt prasîdêćća.* — *prasanna* clarus, serenus. N. 12. 112: *nadîm prasannasalilâm.* — Caus. par. propitium reddere. R. Schl. I. 66. 24: *dêvagaṇân sarvân tapasâ 'ham prasâdayam*; Man. 11. 205. A. 9. 29. — âtm. supplicare, orare. Bh. 11. 44: *prasâdayê tvâm aham*; Sâ. 1. 16: *prasâdayâmâsa punah kšipram êtad bhavatv iti* (v. gr. 420); Mah. 1. 4325: *prasâdayê tvâm*; 3. 1629. R. Schl. II. 62. 7. (Cf. hib. *forsuidhe* „steady, mild, meek", *forsanaim* „I shine", *fursan* „flame of fire", *fursain* „evident", *fursannaim* „I kindle", v. Pictet p. 91.)

c. *pra* praef. *abhi* 1) caus. propitium reddere, propitiare, placare. Mah. 3. 14063. 2) exhilarare, consolari. R. Schl. II. 77. 24: *sumantraśća śatrughnam utthâpyâ 'bhiprasâdyaća.*

c. *pra* praef. *sam* favere, propitium esse. R. Schl. II. 26. 34. — Caus. propitiare. Mah. 3. 14039.

c. *vi* 1) sidere, tabescere, perire. Mah. 4. 1953: *sîdanti mama prâṇâ manô vihvalatî 'va mê.* 2) moerore, dolore affligi, conturbari, perturbari, consternari, deliquium animi pati, animo linqui. Mah. 3. 448: *tan viśîdantam âǵńâya ... amârayat*; 3075: *vyasanê tvam mahârâǵa na viśîditum arhasi*; R. Schl. II. 77. 8: *viśṭanan viśasâda ha*; 107. 19: *mâ viśîda*; Bh. 1. 28. — *viśaṇṇa* (v. gr. 542) perturbatus, consternatus. R. Schl. I. 40. 24. 48. 25: *viśaṇṇavadana*; Ur. 43. 3: *urvaśî saha sakhyâ viśaṇṇâ.* — Caus. moerore, dolore afficere, conturbare, consternare. Mah. 3. 3076. 2. 718. R. Schl. II. 7. 18. 53. 31. Vid. *viśâda*, *viśâdin.*

c. *sam* i. q. simpl. Man. 4. 33: *saṅsîdan kšudhâ.*

2. सद् *sad* 1. et 10. par. *sâdâmi*, *sâdâyâmi* ire. (Slav. *chod-i-ti* ire, *is-chod* ἔξοδος; gr. ὁδός; fortasse goth. *sandja* mitto, nostrum *sende* = caus. insertâ nasali, servato *d* propter antecedentem liquidam, v. gr. comp. 90.)

c. *â* 1) adire, aggredi, appropinquare. N. 10. 18: *âsasâda sabhôddêśê vikôśaṅ khaḍgam*; 13. 45: *puram âsâdayan*; 17. 4: *iyam âsâditâ bâlâ tava putranivêśanê*; H. 1. 15: *pathi gaććantam âsêduh.* Hostiliter aggredi. H. 4. 2: *mâm âsâdaya durbuddhê.* — *âsanna* aggressus, qui accessit, appropinquavit, propinquus. Hit. 38. 22: *ǵalâsannataruh*; 68. 11: *atrâ "sannê sarasi ... snâti*; pass. quem accessit aliquis, inde indutus, praeditus (v. *i* praef. *upa*, *anu*). Nalôd. 1. 37: *svamâyâsanna.* 2) obtinere. Mah. 3. 10472: *tâsu putram mahîpatih kańćin nâ "sâdayâmâsa.*

c. *â* praef. *abhi* obtinere. Mah. 3. 17101.

c. *â* praef. *sam* adire, aggredi, appropinquare. N. 23. 25: *samâsâdya putrâu*; Mah. 2. 553: *kṛšṇan dvâravatyâṅ samâsadat*; Sâ. 5. 5.

सदन *sadana* n. (r. *sad* ire, s. *ana*) domus, palatium. Dr. 2. 4.

सदस् *sâdas* n. (r. *sad* s. *as*) coetus, conventus. Up. 76. (Gr. ἕδος, v. gr. comp. 128.)

सदा *sadâ* (a stirpe demonstr. *sa* s. *dâ*) semper.

सदागति *sadâgati* f. (semper itionem habens, Bah. e *sadâ* semper et *gâti* itio) ventus.

सदातन *sadâtana* (fem. *-î*, a *sadâ* s. *tana*) sempiternus. Am.

सदृश *sadṛśa* (fem. *-î*, e *sa* q. v. et *dṛśa*, cf. gr. 263) similis, c. gen. N. 1. 27. 17. 5. c. instr. Bh. 16. 15.

Hosted by Google

सद्मन् *sádman* n. (r. *sad* ire, s. *man*) domus. (Cf. *sadana.*)

सद्यस् *sadyás* (ut mihi videtur, e stirpe demonstr. *sa* et *dyas*, quod correptum esse censeo ex obsoleto *divas* dies, v. *divasá* et cf. *adyá* hodie) statim, momento. Ur. 90. 9.

सन् *san* 1. par. *sánâmi* (*sambʿaktâu*) colere, venerari, amare. 8. par. âtm. *sanốmi sanvế* (*dânê*) dare. In dial. vêd. 1. et 8. adipisci, obtinere. Ṛgv. 73. 5: *sanêma vâǵaṅ samitʿêśv aryaḣ* „obtineamus in certaminibus cibum inimici"; 5. 9: *sanêd imaṅ vâǵam indraḣ* „Indras fruatur hoc cibo"; 17. 6: *tayốrid avasâ vayaṅ sanêma* „eorum auxilio nos (divitiis) fruamur"; 100. 19: *apariḥvṛtâḣ sanuyâma vâǵam* „non afflicti fruamur cibo".

सना *saná* adv. (ut mihi videtur, e stirpe pronominali *sa* q. v., s. *nâ*, sicut *vinâ* a *vi*) semper. (Cf. anglosax. *sin* id. praesertim in initio compp.; germ. vet. *sin* id., v. Graff I. 25; goth. *sin* τοῦ *sin-teins*; lat. *sem-per.*)

सनातन *sanâtana* (fem. *-î*, a praec. s. *tana*) sempiternus, aeternus, perpetuus. Br. 2. 4. M. 7.

सनाथ *sanâtʿa* (Baḥ. e *sa* cum et *nâtʿa*) conjunctus, praeditus. Ur. 19. 4 infr. 54. 6 infr. 62. 11.

सत् *sant* (fem. *satî*, part. praes. r. *as* esse, v. gr. 329 et 529) 1) qui est. Ḥ. 4. 3. Br. 3. 18. 2) bonus, probus, praecipuus. Sâ. 3. 12. Br. 2. 26. Ḥ. 1. 21. (Lat. *-sens*, *sent-is* in *prae-sens*, *ab-sens*, acc. *-sentem* = scr. *sántam*, lit. nom. masc. *esaṅs*, fem. *esanti*, acc. masc. *esantiṅ*; gr. ὤν, jon. ἐών ex ἐσών, them. ἐσοντ.)

सन्तति *santati* f. (r. *tan* praef. *sam* s. *ti*) i. q. seq. Maḥ. 3. 8306.

सन्तान *santâna* m. n. (r. *tan* extendere, praef. *sam* s. *a*) progenies, stirps, posteritas. Br. 3. 10. Sâ. 1. 12. 5. 88.

सन्ताप *santâpa* m. (r. *tap* urere, praef. *sam* s. *a*) 1) aestus, calor. 2) moeror, sollicitudo. Br. 2. 1. Sâ. 1. 4.

सन्तोष *santôśa* m. (r. *tuś* praef. *sam* s. *a*) animus contentus, Zufriedenheit. Ḥit. 45. 14.

सन्दिग्ध *sandigdʿa* v. *diḥ* praef. *sam.*

सन्देह *sandêḥa* m. (r. *diḥ* polluere, praef. *sam* s. *a*) dubium, dubitatio. Br. 2. 20.

सन्धा *sandʿâ* f. (r. *dʿâ* ponere, praef. *sam*) 1) conjunctio. 2) status, conditio. 3) promissum, fides. Praesertim in comp. Baḥ. invenitur, adjectivum *sandʿa* autem, quod Wilso affert, non existere puto; cf. *upamá.*

सन्धान *sandʿâna* n. (r. *dʿâ* praef. *sam* s. *ana*) 1) conjunctio. Śak. 5. 5. Ḥit. 24. 14. 2) actio imponendi (sagittam arcui). Śak. 5. 20. 43. 6.

सन्धि *sandʿi* m. (r. *dʿâ* ponere, praef. *sam* s. *i*) 1) conjunctio. 2) pax. Ḥit. 24. 5.

सन्ध्या *sandʿyá* f. (r. *dʿyâi* praef. *sam*) 1) meditatio, contemplatio, v. *dʿyâna.* 2) precatio quam tempore solis orientis et occidentis Indi faciunt. Maḥ. 1. 1890: *sûryô 'stam upagaććati | sandʿyâm upâssva*; N. 7. 3 ubi *sandʿyâm anvâsta* per „precationem fecit" vertendum (schol. Nil. *anvâsta upâsitavân* i. e. fecit); R. Schl. II. 6. 6. 3) diluculum. 4) crepusculum. Ḥ. 1. 17. 4. 46.

सन्नत *sannata* v. *nam* praef. *sam.*

सन्निकर्ष *sannikarśa* m. (r. *karś kṛś* c. *ni* praef. *sam* s. *a*) propinquitas. Ḥit. 8. 9.

सन्निधान *sannidʿâna* n. (r. *dʿâ* c. *ni* praef. *sam* s. *ana*) 1) conjunctio. Ḥit. 7. 17. 2) propinquitas. Ḥit. 18. 15.

सन्निधि *sannidʿi* f. (r. *dʿâ* ponere, c. *ni* praef. *sam* s. *i*) propinquitas. N. 4. 21.

सन्निपात *sannipâta* m. (r. *pat* c. *ni* praef. *sam* s. *a*) 1) conjunctio, mixtio. 2) morbus quidam, Wilson: „morbid state of the three humours".

सन्निभ *sannibʿa* similis (nisi potius substantivum *sannibʿâ* statuendum, quod in fine compositorum Baḥ. ponitur, simplex autem non conservatum videtur, a

Hosted by Google

rad. *b'â* splendere, praef. *sam* + *ni*) e. c. *vasud'âd'arasannib'a* montium similitudinem habens. H. 4. 40. *kâńćanasannib'a* auri similitudinem habens. N. 17. 8. vid. etiam N. 12. 57 et Sâ. 5. 26.

सन्निहित *sannihita* v. *d'â* c. *ni* praef. *sam*.

सन्न्यसन *sannyasana* n. (r. *as* deponere, c. *ni* praef. *sam* s. *ana*) abdicatio, renuntiatio. B'. 3. 4. (Cf. *sannyâsa*.)

सन्न्यस्त *sannyasta* v. rad. 3. *as*.

सन्न्यास *sannyâsa* m. (a r. *as* deponere, c. *ni* praef. *sam* s. *a*) 1) abdicatio, renuntiatio. B'. 5. 1. 6. 2. 18. 1. 2) quod ponitur in ludo. N. 26. 5.

सन्न्यासिन् *sannyâsin* (a praec. s. *in*) abdicatione, renuntiatione praeditus. B'. 5. 3.

सप् *sap* 1. par. sequi (?). Rgv. 67. 4: *rtâ sapantaḱ* „sacra obeuntes"; 68. 2: *sapantô amrtam êvâiḱ* „adeuntes (te) immortalem procedentibus (hymnis)". (Vid. Westerg. et cf. *sać* e *sak*, gr. ἕπομαι, goth. *sipôneis* discipulus.)

सपत्न *sapatna* m. hostis. N. 12. 82.

सपदि *sapadi* adv. (fortasse e *sa* cum et *padi* loc. vocis *pad* pes) subito. Rag'. 5. 75.

सप्तति *saptatí* f. (a *sáptan* s. *ti* pro *daśati*, v. gr. 233. gr. comp. 320. annot.) septuaginta.

सप्तन् *sáptan* septem (gr. 231; lat. *septem* a *saptamá* septimus, unde etiam slav. *sedmĭ*, them. *sedmi* [v. gr. comp. 315]; goth. *sibun*; lit. *septynì* n. pl. m.; fem. *septynios*; hib. *seacht*, mutatâ lab. in gutt. sicut in lit. *sékmas* septimus; cambro-brit. *saith*, armor. *seiz*, ṣend. *hapta*, gr. ἑπτά.)

सप्तपर्ण *saptaparṇa* m. (Bah. e *sáptan* et *parṇá* folium) nomen arboris. Wilson: „Echites scholaris". Am.

सप्तम *saptamá* (fem. -*í*, a *sáptan* s. *ma*) septimus. (Lat. *septimus*, lit. *sékma-s* pro *sepma-s*, slav. *sedmŭĭ*, germ. vet. *sibunto(n)*, hib. *seachtmad*, ṣend. [Avestan script] *haptat'a*, gr. ἕβδομος.)

सभा *sab'â* f. (ut videtur, Bah. e *sa* cum et *b'â* lumen) 1) domus. 2) conventus, coetus. Hit. 7. 7. 10.

सभार्य *sab'ârya* adj. (Bah. e *sa* cum et *b'âryâ* uxor) cum uxore (v. gr. 600. not.). Br. 1. 11. 2. 36. N. 1. 8.

1. सम् *sam* 1. et 10. par. *sámâmi*, *sâmáyâmi* (*vâiklavyê*) agitari, conturbari, vexari. Cf. *stam*.

2. सम् *sam* praep. insep. (ut videtur, acc. stirpis pronom. *sa* q. v.) cum. (Gr. σύν, ξύν, boruss. vet. *sen* cum, slav. *sú*, *sŭ*, v. *sa*; de lat. *cum*, goth. *ga*, nostro *ge* in compp., quae ad vêd. *sâkám* refero, v. gr. comp. 1014 et cf. *sa*; de germ. vet. *samant* v. *samanta*.)

सम *samá* adj. (ut mihi videtur, e *sa* cum et *ma* in fine comp. metiens, a r. *mâ* s. *a*, cf. *upamá*, *samâna*) 1) similis, aequalis. H. 1. 50. Br. 1. 25; cum instr. Su. 1. 22. 2) aequus, planus (v. *viśama*). Su. 4. 6. 3) omnis, totus, integer. Am. (Gr. ὁμός, goth. *sama* idem, them. *saman*, angl. *same*, goth. *sums* quidam, them. *suma*; slav. *sam* ipse; hib. *samhuil* „like", *samhladh* „resemblance, type", *samhlaim* „I liken, compare, resemble"; lat. *similis*.)

समक्षम् *samakśám* adv. (Avy. e *sam* et *akśa* oculus, v. gr. 607) in conspectu, coram. N. 12. 15. 16.

समग्र *samagra* (ut videtur, e *sam* et *ágra* cuspis, quasi duas cuspides conjunctas habens) 1) plenus (de lunâ). H. 3. 13. 2) totus, integer. B'. 4. 23. 11. 30. Dr. 6. 16.

समग्रेन्दुनिभानन *samagrênduniḃânana* adj. (Bah. e *samagrênduniḃa* [*samagra* + *índu* + *nib'a*] plenae lunae similis et *ânana* vultus) plenae lunae similem vultum habens. H. 3. 13.

समता *samátâ* f. (a *samá* s. *tâ*) aequalitas. Hit. 7. 19.

समत्व *samatvá* n. (a *samá* s. *tva*) id. B'. 2. 48.

समधिक *samad'ika* (e *sam* et *ad'ika*) excedens. Hit. 5. 8.

समनन्तरम् *samanantaram* adv. (*anantaram* praef. *sam*) i. q. *anantaram*. Up. 22.

समनुव्रत *samanuvrata* (e *sam* et *anuvrata*) devotus, deditus, addictus. N. 13. 55 c. acc. (Vid. *anuvrata*.)

Hosted by Google

समन्त samanta (e sam et ánta finis) abl. sàmantât undique. Su. 3. 3. N. 12. 39. Bᶜ. 11. 30. (Vid. sq. et cf. germ. vet. samant simul, v. gr. comp. 295 fin.)

समन्ततस् samantatas (a samanta s. tas) undique. In. 2. 12.

समन्वित samanvita v. i c. anu praef. sam.

समम् samám 1) praep. cum, c. instr. Hit. 22. 19. 66. 6. 2) adv. unâ, simul. Ur. 94. 8. (Cf. gr. ἅμα.)

समय samaya m. (r. i ire, praef. sam s. a) 1) conventum, conditio, lex. N. 7. 1. 13. 67. Sâ. 4. 17. 2) tempus. N. 13. 6. A. 9. 8.

समर् samára, vêd. samará m. n. (r. ar, r ire, praef. sam s. a) pugna, bellum (cf. sámiti). Dr. 8. 9.

समर्थ samartᶜa (Bah. e sam et ártᶜa q. v.) capax, aptus, potens. N. 19. 12. 24. 30.

समलङ्कृत samalaṅkṛta v. kar, kṛ c. alam praef. sam.

समवाय samavâya m. (r. i c. ava praef. sam s. a) conventus, congressio, congregatio. Hit. 57. 8.

समस्त samasta adj. (part. perf. pass. a r. as deponere, praef. sam) totus, integer.

समा samá f. (fem. vocis samá similis, aequalis) annus. H. 2. 21. Su. 1. 34. (Lat. bimus e bi-smus mutilatum esse videtur, sicut e. c. εἰμί et goth. im ex ἔσμί, ismi, v. Pott. 2. 279.)

समाकुल samâkula (r. kul colligere, conjungere, c. â praef. sam) conjunctus, praeditus. A. 7. 4. N. 12. 4. 5.

समागत samâgata v. gam c. â praef. sam.

समागम samâgama m. (r. gam ire, c. â praef. sam s. a) congressus, conventus. N. 16. 22. 21. 25. Sâ. 6. 23. In. 5. 24.

समाचार samâćâra m. (r. ćar ire, c. â praef. sam s. a) vitae ratio, mores. Dr. 9. 7. Su. 1. 6.

समाधि samâdᶜi m. (r. dᶜâ ponere, c. â praef. sam s. i) contemplatio, meditatio. A. 1. 12. Bᶜ. 2. 44. 53.

समाधिन् samâdᶜin (a praec. s. in) contemplans, meditans. Bᶜ. 4. 24.

समान samâná (ut mihi videtur, Bah. e sa cum et mâna mensura, cf. samá) aequalis, similis. Dr. 7. 16. Cum instr. Hit. 6. 20. Vid. sâmânya.

समारम्भ samârambᶜa m. (r. rabᶜ c. â praef. sam incipere, inserto m, s. a) inceptio. Sâ. 1. 11.

समारोढुम् samârôḍum v. ruh c. â praef. sam.

समाविष्ट samâviṡṫa v. viś c. â praef. sam.

समास samâsa m. (r. as deponere, c. â praef. sam s. a) 1) i. q. saṅkṡêpa. Bᶜ. 18. 50. 2) compositio vocabulorum.

समासतस् samâsatas (a praec. suff. tas) breviter. Bᶜ. 13. 18.

समाहित samâhita v. dᶜâ c. â praef. sam.

समाह्वान samâhvâna n. (r. hvê vocare, c. â praef. sam s. ana) provocatio (in certamen vel ludum). N. 7. 8.

समिति sámiti f. (r. i ire, praef. sam s. ti) 1) congressus, conventus. N. 5. 5. 2) bellum, pugna.

समिध् samidᶜ f. (r. indᶜ ejectâ nasali, praef. sam) lignum. Am.

समीक्ष samîkṡa m. (r. îkṡ praef. sam s. a) circumspectio, circumspicientia, prudentia, cautio. Hit. 43. 22.

समीप samîpa (ut videtur, e sami pro sam [vid. samyák] producto i, suff. pa; ita pratîpa nunc explicaverim e prati producto i, suff. pa) propinquitas. N. 1. 16. 13. 48. H. 1. 12.

समीपतस् samîpatas adv. (a praec. s. tas) in propinquitate, coram. N. 6. 4. A. 2. 9.

समीर samîra m. (r. îr praef. sam s. a) ventus. Gîta-G. 5. 2; v. sq.

समीरण samîraṇa m. (r. îr praef. sam s. ana) id. A. 4. 7.

समीरित samîrita v. îr praef. sam.

समुत्थ samutṫa (r. sṫâ stare, c. ut praef. sam s. a, v. gr. 111) oriens, in fine comp. Bᶜ. 7. 27.

समुत्थित samutṫita v. sṫâ c. ut praef. sam.

समुत्सुक samutsuka v. utsuka.

समुत्सेध *samutsêdʻa* m. (r. *sidʻ* c. *ut* praef. *sam*) altitudo. Wils. ed. 2. „height, elevation". Fortasse etiam adj. altus, longus. Dr. 8. 4 (ed. Calc. *ḥâima-ćitrasamusêdʻâm . . gadâm*).

समुन्नति *samunnati* f. (r. *nam* c. *ut* praef. *sam* s. *ti*, v. euphon. r. 58) actio surgendi, se erigendi; trop. dignitas, amplitudo. Hit. 84. 18.

समुदय *samudaya* m. (r. *i* c. *ut* praef. *sam* s. *a*) turba, caterva, multitudo. Am. II. 5. 40. Hit. 36. 15.

समुदीरण *samudîraṇa* n. (r. *îr* c. *ut* praef. *sam* s. *ana*) pronuntiatio. Dêv. 4. 7.

समुद्भव *samudbʻava* m. (r. *bʻû* c. *ut* praef. *sam* s. *a*) origo. Bʻ. 3. 14 in fine comp. Baḥ.; ita *udbʻava* q. v. in comp. *karmôdbʻava*. Bʻ. 3. 15.

समुद्यम *samudyama* m. (r. *yam* coërcere, c. *ut* praef. *sam* s. *a*) nisus. Bʻ. 1. 22.

समुद्र *samudrá* m. (e *sam* et *udrá* q. v.) mare. Su. 2. 8.

समुद्वाह *samudvâḥa* m. (r. *vaḥ* c. *ut* praef. *sam* s. *a*) matrimonium, nuptiae. Sâ. 3. 15.

समूह *samûḥa* m. (r. *ûḥ* q. v., praef. *sam* s. *a*) multitudo, turba.

समृद्ध *samṛddʻa* v. *ardʻ ṛdʻ* c. *sam*.

सम्पत्ति *sampatti* f. (r. *pad* praef. *sam* s. *ti*) 1) conventus, congressus, multitudo. Hit. 4. 10. 2) fortuna, felicitas. Am.

सम्पद् *sampád* f. (r. *pad* ire, praef. *sam*) 1) perfectio, felicitas. H. 1. 38. 4. 26. Su. 3. 16 in compos. c. *rûpá* (*rûpasampad*). 2) sors. Bʻ. 16. 3. 4.

सम्पन्न *sampanna* v. *pad* c. *sam*.

सम्पर्क *samparka* m. (r. *parć pṛć* praef. *sam* s. *a*) conjunctio. Ur. 9. 9.

सम्पात *sampâta* m. (r. *pat* cadere, praef. *sam* s. *a*) actio cadendi, descendendi (ex aëre)*, volandi; e. c. *śastrasampâta* sagittarum volatus. Bʻ. 1. 20.

सम्पाद *sampâda* m. (r. *pad* praef. *sam* s. *a*) adeptio, impetratio, consecutio. Ur. 18. 2 infr.

सम्प्रक्षालन *samprakśâlana* n. (r. *kśal* lavare, c. *pra* praef. *sam* s. *ana*) ablutio, lavatio. M. 28.

सम्प्रति *samprati* (e *sam* et *prati*, v. *sa*) nunc. Dr. 3. 3.

सम्प्रदान *sampradâna* n. (r. *dâ* c. *pra* praef. *sam* s. *ana*) donatio, donum. Hit. 130. 22.

सम्प्रश्न *sampraśna* m. (r. *prać* praef. *pra* s. *na*) interrogatio. Hit. 53. 22.

सम्प्रहार *samprahâra* m. (r. *har hṛ* capere, c. *pra* praef. *sam* s. *a*) pugna. A. 6. 22.

सम्प्रेक्षमाण *samprêkśamâṇa* v. *îkś* c. *pra* praef. *sam*.

सम्प्रेषित *samprêśita* v. *iś* c. *pra* praef. *sam*.

सम्प्लव *samplava* m. (r. *plu* praef. *sam* s. *a*) abundantia, affluentia, copia. Hit. 21. 18.

1. सम्ब् *sàmb* 1. par. (*sarpê*) ire. Cf. *sarb*, *sarp* *sṛp*, *śamb*, *śarb*.

2. सम्ब् *samb* 10. par. (*sambandʻê*) colligare. Cf. *śamb* cl. 10.

सम्बन्ध *sambandʻa* m. (r. *bandʻ* ligare, praef. *sam* s. *a*) conjunctio, cognatio, affinitas. Sâ. 3. 13.

सम्बन्धिन् *sambandʻin* (a praec. s. *in*) propinquus, affinis. N. 25. 14. Bʻ. 1. 34.

सम्भव *sambʻava* m. (r. *bʻû* praef. *sam* s. *a*) origo. Bʻ. 3. 14. In fine compos. Baḥ. Bʻ. 10. 41. 13. 19.

सम्भार *sambʻâra* m. (r. *bʻar bʻṛ* praef. *sam* s. *a*) 1) compositio. Ur. 16. 2 infr. 2) apparatus. R. Schl. I. 11. 13. 3) facultates, opes. N. 26. 24.

सम्भोग *sambʻôga* m. (r. *bʻuǵ* praef. *sam* s. *a*) fructus libidinum. P. 24.

सम्भ्रम *sambʻrama* m. (r. *bʻram* vagari, praef. *sam* s. *a*) 1) festinatio. Hit. 14. 21. 2) timor, terror, conturbatio. H. 4. 44. Dr. 5. 22.

सम्मत *sammata* v. *man* c. *sam*.

सम्मत्त *sammatta* v. *mad* c. *sam*.

सम्मर्द *sammarda* m. (r. *mard mṛd* praef. *sam* s. *a*) pugna. P. 21.

Hosted by Google

सम्मान *sammâna* m. (r. *mân* honorare, nisi fortasse a *man* cogitare, praef. *sam* s. *a*) honor. In. 4. 15.

सम्मुख *sammuk'a* n. (e *sam* et *múk'a* vultus) conspectus. *sammuk'ê* in conspectu. Ur. 33. 5 infr.

सम्मोह *sammôha* m. (r. *muh* praef. *sam* s. *a*) conturbatio animi, mentis error. B'. 2. 63. 7. 27.

सम्यक् *samyák* adv. (acc. n. τοῦ *samyáńć* [v. gr. 59], e *sami* pro *sam*, et *ańć* ire, v. gr. 180) 1) unâ, simul. N. 9. 8. B'. 5. 4. 2) omnino. N. 8. 13. 11. 6. 24. 29. 3) recte. Ur. 38. 12. 64. 7. Man. 2. 53.

1. सर् सृ *sar sṛ* 1. par. ire, incedere, progredi. Mah. 1. 1696: *sa râǵâ mṛgayâń yâtaḣ... sasâra.* Cum acc. adire, aggredi. N. 17. 35: *damayantîm at'ô sṛtvâ.* Fluere. Ṛgv. 32. 12: *avâsṛǵaḣ sartavê sapta sindûn* „emittebas ad dimanandum septem fluvios"; Ṛgv.-V. 101. 4: *trêd'â sasrur âpaḣ.* (Vid. *sal*, *salilá*, *sarít*, *sáras* et cf. *ar ṛ*, *sru*, *sarp sṛp*, gr. ἄῤ-μα, sicut lat. *currus* a *currendo*, v. *ćar.*)

c. *anu* sequi. Mah. 3. 11556: *pant'ânam ... anusasruḣ.* Caus. sequi, persequi. Mah. 1. 4309: *dasyavaḣ ... anusâryamâṇâ bahub'î rakšib'iḣ.*

c. *apa* abire. Hit. 18. 18: *dûram apasara.* Caus. facere ut quis abeat, amovere. Man. 7. 149.

c. *ab'i* adire, advenire, accedere. N. 11. 26. Sâ. 5. 62. Dr. 6. 10. Caus. id. Mr. 130. 5: *b'avantam ab'isârayitum âgatâ*; Mah. 1. 1221.

c. *ut* caus. facere ut quis proveniat, exeat. Mah. 3. 14872: *utsârayata tân.*

c. *ut* praef. *pra* caus. concedere, dare. Hit. 74. 21: *prôtsâritârd'âsanaḣ.*

c. *upa* adire, aggredi, accedere. Mah. 2. 2596. Coire (cum viro). Mah. 3. 8587: *iććâmi tvâń sragvinam ... upasartum.*

c. *nis* egredi, provenire. N. 20. 30. Su. 3. 25. 26. Caus. facere ut quis exeat. Mah. 3. 12995. Expellere, abigere. Hit. 65. 19. 83. 7.

c. *nis* praef. *vi* egredi. In. 1. 26. N. 20. 31.

c. *pari* circumire, circumfluere. Mah. 3. 10983: *âpaḣ parisasruḣ.*

c. *pra* procedere, prodire. R. Schl. II. 59. 10. B'. 15. 4. — *prasṛta* modestus. R. Schl. I. 12. 2. — Caus. protendere, extendere. Hit. 10. 18: *hastam prasârya*; 85. 7: *pakšâu prasârya.* — *paṇyâni prasârayitum* res venales exponere. R. Schl. II. 48. 3: *vaṇiǵô na prasârayan naćâ 'śôb'anta paṇyâni*; Man. 5. 129.

c. *pra* praef. *vi* dimanare, diffundi. Rag'. 16. 3: *têšâm ... b'innô śśṭad'â viprasasâra vańśaḣ* (schol. *vistṛtaḣ*).

c. *vi* caus. protendere. R. Schl. I. 42. 6.

c. *sam* ire, adire. Man. 12. 70. — Caus. facere ut quis eat, movere. Man. 12. 124.

2. सर् सृ *sar sṛ* 3. par. *sísarmi* i. q. 1. *sar sṛ.*

3. सर् (सॄ) *sar* (*sṝ*) 9. par. *sṛṇâ'mi.* Ferire, laedere, occidere. Vid. *svar* (*svṝ*), *śar* (*śṝ*).

सरस् *sáras* n. (r. *sar sṛ* ire, s. *as*) lacus. N. 12. 6. 85. B'. 10. 24. (Gr. ἕλος.)

सरस्वती *sarasvatî* f. (a praec. s. *vant vat* in fem.) 1) dei Brahmae uxor, dea eloquentiae. 2) loquela, sermo. Rag'. 15. 46.

सरित् *sarít* f. (r. *sar sṛ* ire, suff. uṇâd. *it*) flumen. N. 12. 85.

सरुज् *saruǵ* (Bah. e *sa* et *ruǵ* morbus) aegrotus. Sâ. 5. 79. Acc. *saruǵam* quod etiam ad *saruǵa* e *sa* et *ruǵâ* referri potest. (Vid. *sarôga.* Fortasse goth. *saurga* cura, sollicitudo e *saruga*, ejecto *u*, debilitato *a* syllabae *sa* in *u*, anteposito *a*, propter seq. *r*, v. gr. comp. 82.)

सरोग *sarôga* (Bah. e *sa* et *rôga* morbus) id. Wils. ed. 2.

सरोगिता *sarôgitâ* f. (fortasse pro *sarôgatâ*, a praec. s. *tâ*) morbus, aegritudo. Hit. 45. 13.

Hosted by Google

सर्ग *sarga* m. (r. *sarǵ sṛǵ* dimittere, creare, s. *a*) 1) creatio. M. 53. B'. 14. 2. 2) natura. B'. 5. 19.

1. सर्ज् *sarǵ* 1. par. (*arǵanê*) acquirere. Cf. *arǵ*.

2. सर्ज् सृज् *sarǵ sṛǵ* 6. par. interdum âtm. 1) dimittere, emittere, effundere. R. Schl. I. 44. 38: *gañgâm ... śrôtrâb'yâm asṛǵat*; Ṛgv. 38. 8: *vṛśṭir asarǵi*. Cum vocibus, quae missilia significant, mittere, emittere, conjicere, jaculari. Maḥ. 3. 16461: *asṛǵat sâyakân*; Rag'. 11. 44 (v. *muć*). 2) deponere, ponere, imponere (e manibus emittere). N. 5. 28: *skand'adêśê 'sṛǵat tasya sraǵam*. 3) creare, producere (e se emittere). Man. 1. 25: *sṛśṭiṅ sasarǵaćâi 'vê 'mâṅ sraśṭum iććann imâḥ praǵâḥ*; Sn. 3. 11: *sṛǵyatâm prârt'anîyâi 'kâ pramadâ*; 14: *tâm ... asṛǵat*; Maḥ. 1. 4165: *sṛǵêt'âs trîṅl lôkân anyân*; B'. 4. 7. 4) gignere, generare. R. Schl. I. 16. 6: *kinnarîṇâńća gâtrêśu ... sṛǵad'vaṅ harirûpêṇa putrân*; 16. 9: *sutân vîrân sasṛǵuḥ*. (Cf. *varǵ vṛǵ*. Huc traxerim lat. *rigo*, goth. *rig-n* pluvia, nisi pertinent ad *varś vṛś*; v. praeff. *ab'i*, *ava*, *â*.)

c. *ati* 1) relinquere, reliquum facere. Maḥ. 4. 331: *b'îmasênô 'pi mâṅsâni ... atisṛśṭâni matsyêna* (nom. pr.) *vikrîṇîtê yud'iśṭ'irê*. 2) dare. R. Schl. II. 18. 23: *atisṛǵya dadânî 'ti varam mama* (v. śl. 22 et cf. *tyâga* actio dandi a *tyaǵ* relinquere; v. etiam praef. *ab'i*.)

c. *apa* praef. *vi* demittere, dejicere, abjicere. Maḥ. 3. 16104: *vâsaḥ ... vânarâṇâṅ yat sîtâ ḥriyamâṇâ vyapâsṛǵat* (cf. śl. 16053).

c. *ab'i* 1) effundere. Ṛgv. 19. 9. 2) dare. R. Schl. I. 9. 63: *têna 'b'isṛśṭâ brahmarśê grâmâ hy êtê*.

c. *ava* 1) dimittere, emittere, effundere. Ṛgv. 32. 12: *avâsṛǵaḥ sartavê sapta sind'ûn* (v. *sar sṛ*). 2) projicere. M. 23. 3) ponere, imponere. Maḥ. 1. 1973. 4) remittere, condonare. N. 26. 23: *prâṇân avasṛǵâmi tê*. 5) solvere, liberare. Ṛgv. 24. 13: *avâi 'naṅ râǵâ varuṇaḥ sasṛǵyâd badd'am* (potent. praet. mltf. 7. nisi pertinet ad cl. 3. sicut praes. *upasasṛǵmaḥê*.)

c. *ava* praef. *vi* 1) jacere, conjicere, jaculari. Maḥ. 3. 14253: *tasya śâilaśik'araṅ kêśî krudd'ô vyavâsṛǵat*. 2) deponere. Maḥ. 3. 10438.

c. *ava* praef. *sam* jacere, conjicere, jaculari. Maḥ. 3. 1586: *śaravarśaṅ kirâtê samavâsṛǵat*; 1. 6749.

c. *â* affundere, infundere. Ṛgv. 9. 2. 28. 9.

c. *â* praef. *sam* 1) ponere, imponere. Maḥ. 1. 1703. 2) tradere. Man. 9. 323: *putrê râǵyaṅ samâsṛǵya*.

c. *ut* dimittere, emittere, effundere. N. 1. 22: *haṅsam utsasarǵa*; B'. 9. 19: *varśan nigṛhṇâmy utsṛǵâmića*; N. 23. 27: *vâśpam utsṛśṭavân aham*. — *śarân*. B'aṭṭ. 14. 14. Trop. R. Schl. I. 64. 3: *krôd'am utsṛǵatê krûram mayi*. 2) exuere. N. 9. 5: *utsṛǵya sarvagâtrêb'yô b'ûśaṇâni*. 3) projicere. Br. 9. 19: *utsṛśṭam âmiśam b'ûmâu*. 4) relinquere, deserere. N. 10. 28: *suptâm utsṛǵya tâm b'âryâm*. Renuntiare alicui. Br. 1: *tâm aham bâlâṅ kat'am utsraśṭum utsahê | âtmânam apićô 'tsṛǵya tapsyâmi paralôkagaḥ*; Man. 8. 170.

c. *ut* praef. *sam* id. R. Schl. II. 44. 21. Maḥ. 3. 8578. 8750. 1. 4162.

c. *upa* 1) emittere, effundere; trop. Ṛgv. 81. 8: *upa kâmânt sasṛǵmahê* „(ad te) applicamus desideria (nostra)". 2) aggredi, invadere, incursare. Maḥ. 3. 8461: *śvâpadâir upasṛśṭâni durgâṇi*; Man. 4. 61. — *âditya upasṛśṭaḥ* sol deficiens, i. e. quem Râhus invasit, voravit (v. *râhu*). Man. 4. 37.

c. *ni* dimittere. Maḥ. 1. 7543; manu mittere. Man. 8. 414.

c. *ni* praef. *sam* tradere. Maḥ. 1. 7134.

c. *vi* 1) dimittere, emittere. In. 5. 1. 30. Emittere (de sagittis). Dr. 5. 17. Effundere, *śônitam* sanguinem. A. 7. 27. Deponere, abjicere, e. c. *dêham* corpus, i. e. mori. G'aṭ. 18 (cf. Sâ. 2. 23). Tradere. Rag'. 8. 70.

Hosted by Google

Dare. R. Schl. II. 36. 8. Creare (e se emittere). Bʿ. 9. 7. — Caus. dimittere. Su. 3. 32. N. 13. 3. Deponere, relinquere. N. 13. 60. Emittere (de sagittis). A. 10. 53.

c. *sam* conjungere. Ṛgv. 118. 8: *san vatsênâ 'sṛgatâ mâtáram punah* „cum vitulo conjunxistis matrem iterum"; 23. 28: Pass. conjungi, misceri, se conjungere, se immiscere, congredi. Ragʿ. 5. 69: *sansṛǵyatê sârasiǵâir aruṇânsubʿinnâiḣ . . . vibʿâtavâyuḣ*; 13. 78: *sâumitriṇâ tad anu sansasṛǵê.* 2) creare. Man. 1. 56.

सर्प् सृप् *sarp sṛp* 1. par. ire, gradi. R. Schl. II. 59. 10: *naća sarpanti sattvâni vyâlâ na prasaranti ća*; Hit. 30. 3: *satrâsam mandam mandan sarpan* (*mûśikaḣ*). (Vid. *sarpá* et cf. lat. *serpo, repo*; gr. ἕρπω, ῥέπω. Huc etiam traxerim germ. vet. *SLIF* labi [*slîfu, sleif, slifumês*] per metath. e *SILF* = scr. *sarp*, debilitato *a* in *i*, nostrum *schleife*, anglo-sax. *SLIP*, servatâ tenui, v. gr. comp. 89. Fortasse germ. vet. *SLICH* repere [*slîchu, sleih, slichumês*], mutatâ labiali in gutt.; lit. *slenkiu* repo, praet. *slinkau*, fut. *slink-siu*; *rêplôju* „ich krieche auf Händen und Füfsen"; hib. *sleagaim* „I sneak, drawl".)

c. *apa* abire. Mah. 3. 14112: *apâsarpać ćaṇâir bʿîtaḣ.* Aufugere. R. Schl. II. 29. 4: *sarvê tê tava râǵava rûpan dṛśṭvâ 'pasarpêyuḣ.*

c. *apa* praef. *vi* id. Mah. 4. 1899.

c. *ut* se extendere. N. 23. 9.

c. *ut* praef. *sam* ascendere. Ragʿ. 6. 8.

c. *upa* adire, aggredi. Br. 3. 22: *prahasann iva sarvâns tân êkâikam upasarpati.* Etiam âtm. R. Schl. II. 96. 9: *śilân tâm upasarpata* (omisso augmento).

c. *upa* praef. *sam* id. Mah. 1. 6450.

c. *vi* par. âtm. 1) discedere, digredi, dispergi. N. 1. 25: *hansâ visasṛpuḣ sarvataḣ pramadâvanê*; Mah. 1. 8286. 2) vagari, volare, fluere. Hit. 10. 1: *kapôtarâǵaḣ saparivârô viyati visarpan*; Mah. 3. 14997: *ûrdʿvam âkramamâṇâḣ . . . visarpamâṇâḣ* (*gandʿarvâḣ*); R. Schl. I. 44. 17: *vyasarpata ǵalam.*

सर्प *sarpá* m. (r. *sarp sṛp* s. *a*) serpens. (Cf. lat. *serpens*, gr. ἑρπετόν.)

सर्ब् *sarb* 1. par. (*sarpaṇê*) ire. Cf. *sarp sṛp*, 1. *samb*, *śarb*, *śamb*.

सर्भ् सृभ् *sarbʿ sṛbʿ* 1. par. (*hinsê*) ferire, laedere, occidere. Cf. *sribʿ*, *srimbʿ*.

सर्व *sárva* (v. gr. 251) quivis, omnis. Br. 2. 27. N. 17. 50. (Osc. *sollus* totus, per assim. e *solvus*, lat. *soll-ennis* quotannis, debilitato *a* in *e* sicut in *perennis*, *biennis* cet., v. gr. comp. 6; *soll-ers*, *salvus* e *sarvus*; gr. ὅλος, nisi pertinet ad *sakala* ejectâ syllabâ mediâ; osset. *ali* quivis, omnis, abjecto *s.* Huc etiam retulerim goth. *alls*, them. *alla* omnis, totus, per assim. ex *alva*, et hib. *uile* „all, every, whole". Cf. Pott 1. 130. Ag. Benary 265. 281.)

सर्वकामिन् *sarvakâmin* (e *sarvakâma* quodvis optatum, s. *in*) omnibus optatis praeditus. Su. 1. 31.

सर्वकाम्य *sarvakâmya* (Bah. e *sárva* et *kâmya* optandum) omnia optanda habens. Su. 4. 7.

सर्वतस् *sarvatás* adv. (a *sárva* s. *tas*) 1) undique Br. 2. 15. 2) quoquoversus. N. 1. 25. 24. 27. 3) ubique. Su. 3. 23. 27.

सर्वतोदिशम् *sarvatôdiśám* adv. (Avy. e praec. et *diś* plaga, v. gr. 608) quoquoversus, omnes plagas versus. N. 16. 5.

सर्वतोमुख *sarvatômukʿa* (Bah. e *sarvatas* et *múkʿa* vultus) quoquoversus vultum habens, i. e. iter dirigens. Su. 2. 12.

सर्वथा *sárvatʿâ* adv. (a *sárva* s. *tʿâ*) quovis modo. Br. 2. 21. 3. 5. N. 17. 44.

सर्वदा *sarvadấ* adv. (a *sárva* s. *dâ*) semper.

सर्वमङ्गला *sarvamańgalâ* f. (Bah. e *sárva* et *mańgalâ*) cognomen Durgae. Am.

Hosted by Google

सर्वशस् *sarvaśás* adv. (a *sárva* s. *śas*, v. gr. 584. 71) omnino. N. 2. 22. 9. 26. 10. 9. 12. 8. 65.

सल् *sal* 1. par. (*gatâu*) ire. (Vid. *salilá* et cf. *sar sṛ*, hib. *silim* 1) „I drop, distil, sow". 2) „I spit"; lit. *selu* repo, serpo, gradu suspenso eo; slav. *sl-a-ti* mittere; lat. *salio*, gr. ἅλλομαι, ἅλ-μα.)

सलिल *salilá* n. (r. *sal* s. unâdi *ila*) aqua. (Cf. gr. σάλος, ἅλς; lat. *salum*, *sal*, *saliva*; slav. *sol* sal.)

सवितार् -तृ *savitấr -tṛ́* m. (r. *sú* vel *sû* generare, s. *târ tṛ*) sol. N. 23. 13. Hit. 17. 21.

सव्य *savyá* laevus, sinister. (Slav. *śûi* id., them. *śûjo*, fem. *śûja* = scr. *savyâ*, v. gramm. comp. 258; lat. *scaevus*, adjectâ gutturali sicut in *escit* pro *esit*, unde *erit*, cf. gr. ἔσκον; gr. σκαιός e σκαϝιος vel e σκαιϝος, transposito *u*. Fortasse etiam *sinister*, *sinistimus* [cf. *dexter*, *dextimus*, gr. comp. 293] et gr. ἀριστερός huc pertinent, ita ut *sinis-* ortum sit e *sivis-* et ἀριστερός e σαϝιστερός, cum semivocales vel liquidae facile inter se mutentur, v. gr. comp. 20.) *)

सव्यसाचिन् *savyasâćin* m. (e praec. et *sâćin* a r. *sać* sequi, s. *in*) cognomen Arǵuni.

सव्येतर *savyêtara* (e *savyá* laevus et *ítara* alius) dexter. Rag'. 12. 90.

सश्च् *saść* in dial. vêd. i. q. *sać* i. e. sequi; favere. Vid. Westerg.

सस् *sas* 2. par. (*svapnê*) dormire. Ṛgv. 29. 4: *sasantu* „dormiunto"; 29. 3: *sastâm* „dormiunto" (dual.); 53. 1: *sasatâm* „dormientium"; 103. 7: *sasantam* „dormientem". Cf. 2. *śas*, *saṅst*, *śaṅst*.

सस्य *sasya* n. (ut videtur, pro *śasya*) granum, fructus. N. 24. 52.

सह् *sah* 1. par. âtm. *sáhâmi*, *sáhê* (etiam cl. 4 et 10. par. *sáhyâmi*, *sâháyâmi*), fut. part. *sahitá* et *sôḍ'á*, part. perf. pass. *sôḍ'á*, infin. *sáhitum* et *sôḍ'um* (v. gr. 102) 1) sustinere, perferre, tolerare. Sâ. 3. 9: *kat'am* .. *âśramê sahiśyatê klêśam imam*; R. Schl. I. 43. 25: *gaṅgâyâḥ patanam pṛt'ivî na sahiśyatê*; Mah. 3. 15371: *duḥk'am uttamaṅ sêhirê*; 15376: *sêhur duḥk'am*; H. 2. 36: *na hi mê râkśasâ b'ûru sôḍ'uṅ śaktâḥ parâkramam*; 3. 8. — *vâśpaṅ sôḍ'um* lacrymas retinere. R. Schl. II. 40. 27. 2) patientem esse, quiescere, exspectare, sich gedulden. Rag'. 5. 25: *dvitrâṇy ahâny* (schol. *dvê trîṇi vâ dinâni*) *arhasi sôḍ'um* (schol. *kśantum*). 3) ignoscere, condonare. Śak. 56. 1: *aparâd'am imaṅ tataḥ sahiśyê*. 4) indulgere, favere, propitium esse, cum dat. vel gen. B'. 11. 44: *pitê 'va putrasya sak'ê 'va sak'yuḥ priyaḥ priyâyâ 'rhasi dêva sôḍ'um*. 5) posse. Mah. 3. 8812: *na sêhirê* .. *vêgaṅ tadâ d'ârayitum*; Hit. 71. 21: *ćiran na sahatê st'âtum*. V. praef. *ut*. (Cf. *suh*, gr. σχή-σω, ἔσχη-κα, ἔσχημαι, ἔσχον, σχέ-σις, σχε-τός, σχῆ-μα, ἴσχω, ἰσχάνω, v. gr. comp. 483. not. 3; de ἔχω, ὄχος v. *vah*. Ἄχος, ἄχομαι, ἄχνυμι, ἀχέω, ἄχθος, ἄχθομαι tam e *sah* quam e *vah* abjectâ litterâ initiali explicari possunt. Ag. Benary huc trahit lat. *sag-ax*, *sâgus*, *sâgio*, l. c. p. 117. 235.)

c. *ab'i* vim inferre, *ab'iśahya* vim inferendo, cum vi, violenter. Man. 8. 367. Vid. *pra*.

c. *ut* posse. N. 6. 14: *saṅhartuṅ nô 'tsahê kôpam*; Br. 1. 32. 33. — Cum dat. nominis abstr. loco infin. Mah. 3. 16543: *tvâm ahaṁ mâit'ilî nô 'tsahê parib'ôgâya śvâvalîḍ'aṅ havir yat'â*.

c. *ut* praef. *ab'i* id. Rag'. 5. 22.

c. *ut* praef. *pra* caus. incitare, excitare, instigare. R. Schl. II. 9. 46: *tat'â prôtsâhitâ dêvî*; 21. 12: *prôtsâhitô 'yaṅ kâikêyyâ*.

c. *ut* praef. *sam* caus. id. Mah. 2. 1412.

c. *pra* 1) sustinere. R. Schl. II. 51. 7. 10. 2) posse. Mah. 1. 4842. 3) vim inferre, *prasahya* vim inferendo,

*) De cognatis formis in linguis Malayicis v. librum meum „Über die Verwandtschaft der malayisch-polynesischen Sprachen mit den indisch-europäischen" p. 86 et 148.

Hosted by Google

cum vi, violenter. Dr. 6. 8: *pâpâin krtô sbʿimardan kurubʿin prasahya*; Man. 7. 108. 8. 235.

c. *prati* sustinere. R. Schl. I. 37. 8.

c. *vi* sustinere. Ragʿ. 4. 49: *pratâpan na visêhirê.* Cum infin. cum acc. R. Schl. II. 12. 106: *na ģîvitun tvân visahê 'smanôramâm.* — *visahya* 1) sustinendus. A. 10. 75. 2) possibilis. A. 5. 9: *visahyan yan mayâ kartun krtam êva nibôdʿa tat.*

1. सह *saha* adj. (r. *sah* s. *a*) sustinens, perferens, in fine comp.

2. सह *sahá* praep. (ut mihi videtur, a stirpe pronom. *sa* s. *ha* e *dʿa*, sicut *ihá* q. v. ab *i*) cum, c. instr. In. 1. 23. In dial. vêd. *sadʿa* (v. gr. comp. 420).

सहज *sahaģa* (e *sahá* cum et *ģa* natus) ingenitus, innatus, ingeneratus. In. 4. 7. N. 17. 5. Bʿ. 18. 48.

सहजन्या *sahaģanyâ* f. (Bah. e *sahá* cum et *ģánya* vel *ģanyâ* q. v.) nomen Apsarasis. In. 2. 30.

सहदेव *sahadêva* m. (Bah. e *sahá* cum et *dêvá* deus) Sahadêvus, unus quinque Pândavorum.

सहस् *sáhas* n. (r. *sah* s. *as*) vis, robur, potestas.

सहसा *sahasâ* adv. (ut videtur, instrum. praec.) cito, subito. N. 23. 13.

सहस्र *sahásra* mille. 1) subst. n. Su. 3. 27. 2) adj. Dr. 2. 12.

सहस्रदृश् *sahasradrś* m. (Bah. e praec. et *drś* oculus) mille oculos habens, cognomen Indri.

सहस्रनेत्र *sahasranêtra* (e *sahásra* et *nêtra* oculus) mille oculos habens. Su. 3. 28.

सहस्रशस् *sahasraśás* adv. (a *sahásra* s. *śas*) quasi millenatim. In. 1. 31.

सहा *sahâ* f. (fem. vocis *saha*) nomen Apsarasis.

सहाय *sahâya* m. (e *sahá* cum et *aya* iens in fine comp., a r. *i* s. *a*) comes. N. 6. 2.

सहित *sahita* adj. (e *sahá* cum, s. taddʿ. *ita*) conjunctus, associatus. H. 2. 15. In. 5. 60. Br. 1. 13. N. 4. 20. 21. 31. A. 7. 1. 10. 12.

सहिष्णु *sahiṣṇu* (r. *sah* s. *snu* insertâ vocali *i*) sustinens, perferens, tolerans, c. acc. Hit. 55. 8: *parasukʿam asahiṣṇun.*

सांयुगीन *sânyugîna* (a *sanyuga* s. *îna*) ad bellum, pugnam pertinens, bellicus. Ur. 83. 17.

साक्षात् *sâkśâ't* adv. (e *sa* cum et *akśa* oculus in abl., v. gr. 607 not.*) in conspectu, coram, palam. In. 2. 16. Su. 1. 17. N. 24. 13. Sâ. 6. 38. A. 1. 12. — *sâkśâd iva* plane ut. N. 1. 4. 2. 28.

साक्षिन् *sâkśin* m. (e *sa* cum et *akśa* vel *akśi* oculus, s. *in*) testis. N. 24. 32.

सागर *sâgara* m. mare, oceanus.

साग्निक *sagnika* (Bah. e *sa* cum et *agní* s. *ka*, v. gr. 597) cum Agni conjunctus. N. 2. 24.

साङ्ख्य *sâṅkʿya* (a *saṅkʿyâ* s. *a*) adj. cogitans, ratiocinans. Bʿ. 3. 3. 5. 5. 13. 24. Subst. n. 1) doctrina rationalis, ratiocinatio. Bʿ. 2. 39. 5. 4. 2) systema philosophicum, Kapilo adscriptum.

साट् *sâṭ* 10. par. (*prakâśanê*) manifestare.

सात्विक *sattvika* (a *sattvá* q. v., s. *ika*) mentem spectans, ad mentem pertinens. Bʿ. 7. 12. 14. 16.

साद *sâda* m. (r. *sad* s. *a*) occasus, interitus, exitium.

सादन *sâdana* n. (r. *sad* ire, s. *ana*) domus, habitatio. H. 4. 7. Su. 2. 20.

सादरम् *sâdarám* adv. (Avy. e *sa* et *âdara*) cum veneratione, reverenter. Hit. 16. 13.

साध् *sâdʿ* 1) 5. par. in dial. vêd. etiam 1. par. perficere. Rgv. 2. 7. 94. 2. 96. 1. 2) superare, vincere. Hit. 3. 40: *sâmnâ dânêna bʿêdêna ... sâdʿitum prayatêtâ 'rîn na yuddʿêna* (v. caus. sgnf. 2 et Man. 7. 198 ubi *vigêtum* pro *sâdʿitum*). 3) 4. par. perfici, absolvi. — Caus. 1) perficere, peragere, absolvere. A. 10. 60: *surâsurâir asahyan hi karma yat sâdʿitan tvayâ*; Man. 7. 173: *sâdʿayêt kâryam âtmanan.* 2) superare, vincere. Mah. 1. 7435: *na hi sâmnâ na dânêna na bʿêdênaća pândavân | śakyân sâdʿayitun tasmâd vikramênâi 'va tân*

ǵaḥi; 2. 647. 3) proficisci, ire, abire. Sâ. 16. 32: *sâďayišyâmy aḥan tâvat sarvêšâm b'adram astu vaḣ*; R. Schl. II. 34. 34: *tvaṅ śvaḣ kâlyê sâďayišyasi.* 4) pervenire, assequi, adipisci (v. *i*). Man. 6. 75: *tapaśćaraṇâiśćô 'grâiḣ sâďayantî 'ha tat padam.* (Cf. *siď*, goth. *sidu-s* mos, germ. vet. *situ* id., *sitôn* machinari, facere, agere, disponere, v. Graff 6. 162; gr. ἔϑος, ἦϑος, ἠϑικός. Huc etiam traxerim goth. *sêlis* bonus, mutato *d* in *l*, *un-sêlis* malignus; germ. vet. *sâlig* beatus, *sâlida* felicitas; v. *sâďú*. Fortasse hib. *sadhbh* „salve, any thing good", cum *bh* = *v*, v. *sâďú*, pl. m. *sâďávas*; fortasse *id* „good, just, honest" ad *sâďú* vel *siddá* pertinet, abjecto *s*; v. *siď* quod e *saď*, debilitato *a* in *i*.)

c. *pra* 1) caus. acquirere. Man. 7. 103: *sarvâṇi b'ûtâni daṇḍênâi 'va prasâďayêt* (schol. *âtmasât kuryât*). 2) instruere. *prasâďita* instructus, praeditus. Ur. 79. 4 infr. Vid. praef. *sam* sgf. 4.

c. *pra* praef. *sam* caus. perficere, efficere, facere. Hit. 131. 17: *tvayâi 'kêna madîyô śrî'aḣ samprasâďyaḣ* (cf. 131. 15).

c. *sam* 1) caus. perficere. âtm. successum habere, fortunâ prosperâ uti, felicem esse. Maḥ. 3. 1478: *saṅsâďayasva kâuntêya ďruvô śstu viǵayas tava.* 2) occidere, interficere. Maḥ. 3. 1683: *b'îšmaḣ ... saṅsâďyaśća raṇê*; R. Schl. II. 64. 69: *śôkô mâm ... saṅsâďayati.* 3) obtinere, capere. Man. 8. 50: *svakaṅ saṅsâďayan ďanam.* 4) instruere alqm aliquâ re. R. Schl. II. 36. 9: *sarvakâmâiḣ ... râmaḣ saṅsâďyatâm.*

साधक *sâďaka* (r. *sâď* s. *aka*) utilis. In. 5. 56.

साधन *sâďana* n. (rad. *sâď* suff. *ana*) 1) effectio. Hit. 129. 4. 2) divitiae, opes. *asâďana* inops. Hit. 9. 1.

साधर्म्य *sâďarmya* n. (a *saďarmin* communia officia habens [e *sa* + *ďárma* s. *in*] s. *ya*, v. gr. 583) communitas officiorum, vel conditionis, statûs. Ur. 69. 16.

साधारण *sâďâraṇa* (a *saďâraṇa* [*sa* + *ďâraṇa*] s. *a*) communis, promiscuus. Śak. 54. 9.

साधु *sâďú* (r. *sâď* s. *u*) 1) adj. (f. *sâďú* et *sâďvî*) bonus, probus. In. 1. 22. Br. 1. 27. N. 12. 122. — Adv. (acc. n.) bene, age. H. 4. 53. N. 9. 3. 2) subst. m. mercator. Hit. 63. 7. 65. 9. (Vid. r. *sâď*.)

साधुभाव *sâďub'âva* m. (Karm. e praec. et *b'âvá* animus) benignitas, humanitas. Br. 1. 4.

1. साध्य *sâďya* (r. *sâď* s. *ya*) adj. perfectus. Subst. 1) n. perfectio. Hit. 3. 1. 2) m. nomen cujusdam Geniorum ordinis.

2. साध्य *sâďya* (a praec. s. *a*) ad Sâďyos pertinens. A. 4. 30.

साध्वस *sâďvasá* n. (fortasse a r. *ďvaṅs*, ejectâ nasali, suff. *a* praef. *sa*, producto *a*) timor. Hit. 55. 2. 4. Ur. 48. 10.

सानु *sá'nu* m. n. planities in vertice montis. In. 1. 25.

सानुमत् *sânumant* m. (a praec. s. *mant mat*) mons. Ur. 7. 4.

सान्त्व् *sântv* 10. par. (v. *śântv*, unde *sântv* mutato *ś* in *s*) consolari, blandiri. N. 8. 12. 14. 14. 19. 21.

c. *pari* id. In. 2. 23.

सान्त्व *sântva* m. (v. *śântva*, *sântv*) blandimentum, consolatio. H. 4. 24.

सान्द्र *sândra* crassus, spissus, densus. Am. III. 3. 15: *ǵanaṅ nirantaraṅ sândram*; Ćâur. 12: *sândravindu.*

सान्ध्य *sânďya* (a *sanďyâ* s. *a*) ad diluculum vel crepusculum pertinens, matutinus, vespertinus. Raǵ. 2. 23: *samâpya sânďyaṅća viďim* vespertinâque peractâ cerimoniâ.

सान्निध्य *sânniďya* n. (a *sanniďi* propinquitas, s. *ya*) propinquitas. Accus. *sânniďyam* adv. in propinquitate, coram. In. 5. 24.

सान्निपातिक *sânnipâtika* (a *sannipâta* s. *ika*) ad id, quod *sannipâta* dicitur, pertinens. Hit. 103. 19.

Hosted by Google

साप्तपद् *sâptapada* n. (a *saptapada* septem passus habens [e *sáptan* et *padá*] s. *a*) amicitia. Sâ. 5. 22.

साफल्य *sâp'alya* n. (a *sap'ala* quod cum fructu est, s. *ya*) abstractum τοῦ *sap'ala.* Hit. 48. 7.

साम् *sâm* 10. par. (*sântvané* K. *sântvê* V.; ut videtur, pro *śâm*, v. *śântv*, *sântv*) i. q. *sântv.*

सामन् *sâ'man* n. (ut videtur, pro *śâman*, a r. *śam* s. *an*, v. *śântv*, *sântv*, *sâm*) 1) blanditio, blandimentum, placatio, comitas, benignitas. Hit. 3. 40. Man. 7. 198. 8. 187. Mah. 1. 7435. 2) hymnus, carmen sacrum, precum formula. B'. 10. 35. 3) ut videtur, modus, modi, moduli (cantûs). In. 2. 28 *a* et *b*. 4) nomen unius quattuor Vêdorum. B'. 9. 17.

सामन्त *sâmanta* (fem. -*î*, a *samanta* s. *a*) finitimus, vicinus, confinis. — Subst. m. ut videtur, rex terrae finitimae. Ur. 50. 13.

सामर्थ्य *sâmart'ya* n. (a *samart'a* capax, aptus, s. *ya*) capacitas. N. 5. 24.

सामान्य *sâmânya* (a *samâna* similis, aequalis, s. *ya*) communis, generalis, universalis. N. 13. 17. Hit. 5. 21.

सामासिक *sâmâsika* (a *samâsa* compositio vocabulorum) vocabulum compositum. B'. 10. 33.

सामि *sâmi* indecl. (ut mihi videtur, a *samá* similis, aequalis) semi, in initio comp. (Germ. vet. *sâmi* id., e. c. *sâmiquek* semivivus = scr. *sâmiǵîva*; anglo-sax. *sâm*, e. c. *sâmboren* seminatus, abortivus, *sâmworht* semifactus; lat. *sêmi*, gr. ἡμι.)

सामीप्य *sâmîpya* (a *samîpa* s. *ya*) vicinus. Sâ. 2. 8.

साम्प्रतम् *sâmpratam* adv. (a *samprati* s. *a* in acc. n.) nunc. Śak. 23. 2 infr. Ur. 25. 3 infr. — *asâmpratam* adv. inepte, incommode, absurde. Hit. 102. 14.

साम्ब् *sâmb* 10. par. i. q. 2. *samb.*

साम्य *sâmya* n. (a *samá* similis, aequalis, s. *ya*) aequalitas, aequabilitas. B'. 6. 33.

साय *sâya* m. vespera. Acc. *sâyam* adv. vespere. N. 15. 9. (Cf. lat. *sêrus*, *sêrum*, v. gr. comp. 20.)

सायक *sâyaka* m. sagitta.

सायन्तन *sâyantana* (a seq. s. *tana*) vespertinus.

सायम् *sâyam* adv. v. *sâya.*

सायाह्न *sâyâhna* m. (e *sâya* et *ahna* dies in fine comp.) vespera. H. 1. 17. N. 11. 12.

सार् *sâr* 10. par. i. q. *śâr.*

सार *sâra* (r. *sar sr* s. *a*) 1) n. aqua. 2) m. medulla. Am. 3) m. vis, vigor, essentia alcjs rei. H. 4. 47. Br. 1. 14. — In fine comp. Bah. N. 24. 16. 4) adj. eximius, egregius, optimus. Nalôd. 1. 24. (Cf. lat. *serum.*)

सारङ्ग *sârañgá* m. dorcas, antilope; scribitur etiam *śârañgá.* Śak. 4. 5.

सारता *sârátâ* f. (a *sâra* s. *tâ*) natura, ingenium, vis. Hit. 57. 4.

सारथि *sâ'rat'i* m. (e *sarat'a* qui cum curru est [e *sa* et *rát'a*] s. *i*) auriga. N. 19. 26.

सारथ्य *sârat'ya* n. (a praec. s. *ya*) currûs vel equorum moderatio, aurigatio. A. 8. 18. N. 22. 12.

सारवन्त् *sâravant* (a *sâra* s. *vant vat*) medullosus; trop. fructuosus, fecundus, uber. Hit. 132. 2.

सारस *sârasa* m. (a *sáras* s. *a*) grus Indica. H. 1. 25. Fem. *sârasî.*

सारिन् *sârin* in fine compp. e. c. *âmnâyasârin* (ab *âmnâyasâra* Vêdorum natura, vis, s. *in*) Vêdorum naturam, vim habens. N. 12. 59.

सार्थ *sâ'rt'a* m. (Bah. e *sa* cum et *árt'a* q. v.) multitudo, turba, agmen, praecipue comitatus mercatorius (une caravane). N. 12. 111.

सार्थवाह *sârt'avâha* m. (comitatum mercatorium ducens, e praec. et *vâha* a r. *vah* s. *a*, trahens, ducens) mercator. N. 12. 123. 127. 128.

सार्द्धम् *sârdd'âm* vel सार्धम् *sârd'âm* praep. (ut mihi videtur, Avy. e *sa* cum et *ardd'a*, *ard'a* dimidium, v. gr. 607) cum. c. instr. In. 1. 14. H. 3. 4. 4. 7.

साल *sâla* m. nomen arboris (Wils.: Shorea robusta). N. 12. 4. H. 2. 1.

Hosted by Google

सावित्री *sâvitrî* f. (a *savitấr -tŕ̥* vel *savitra* sol, s. *a* in fem.) 1) hymnus sanctissimus Vêdorum. Man. 11. 191. 2) cognomen Umae, Śivi uxoris. Sâ. 1. 7. 3) regis Aśvapatis filia, Satyavantis uxor. Sâ. 1. 21 *b*.

साश्चर्यम् *sâśćaryám* adv. (Avy. e *sa* et *âśćarya*) cum admiratione. Hit. 99. 20.

सासूयम् *sâsûyám* adv. (Avy. e *sa* et *asûyâ*) cum objurgatione. Śak. 15. 7.

साहस *sâhasa* (a *sấhas* s. *a*) 1) vis, robur, perseverantia. Hit. 45. 11. 2) celeritas, festinatio, properatio (v. *sahasấ*). Hit. 100. 3.

साहाय्य *sâhâyya* n. (a *sahâya* comes, socius, s. *ya*, v. gr. 582) societas, auxilium. H. 4. 43. 52.

सि *si* 5. et 9. par. âtm. *sinṓmi*, *sinvḗ*, *sinấmi*, *sinḗ* (*bandʿanê*) ligare, vincire. Rgv.-V. 84. 2: *sêtr̥bʿiḣ sinîtʿaḣ pâpakr̥taḣ* (v. Westerg.); Rgv. 112. 5: *sitam* vinctum. (Lett. *see-t* ligare, *sai-te* funis, vinculum; sax. vet. *si-mo*, them. *si-mon*, quod ligat, restis, laqueus, vinculum; germ. vet. *sai-d*, *sei-d* laqueus, tendicula, *sai-to(n)* funis, fidis, chorda; *sai-l* laqueus; slav. *sê-tĭ* tendicula, *si-lo* laqueus; gr. σει-ρά, ἱ-μάς, v. Pott 1. 206. 2. 174. Graff 6. 157 sq. 187.)

सिंह *sinhá* m. (fortasse a r. *han* occidere, interficere, unde *ha* occidens, praef. *sam*, debilitato *a* in *i*; v. *hinsra*) leo.

सिंहस्कन्ध *sinhaskandʿa* (Bah. e praec. et *skandʿá* humerus) leonis instar humeros habens. H. 2. 19.

सिंहाय् *sinhây* (denom. a *sinhá*, v. gr. 520) leoni similem esse vel fieri. Hit. 106. 2: *śvâ ... sinhâyatê*.

सिकता *sikatâ* f. arena, sabulum, glarea. Ur. 54. 3 infr. Śak. 45. 12.

सिक्त *siktá* v. *sić*.

सिच् *sić* 6. par. âtm. *sinćấmi*, *sinćḗ* (gr. 300) humectare, irrigare, perfundere. Mah. 1. 5422: *mûrdʿânam aśrubʿiḣ siśićê*; 8153: *ǵalam âdâya siśićuḣ pâvakam*; N. 25. 7: *siktâḣ ... râgamârgâḣ*. Effundere, emittere. Man. 2. 181: *svapnê sinćan ... śukram*. Infundere, inspergere, immittere, c. loc. Man. 11. 170: *rêtaḣ siktvâća svayônišu*, schol. *sôdaryabʿaginîšu*. (Cambro-brit. *siciaw* humectare; germ. vet. *SIH* colare [*sîhu*, *seih*, *sihumês*], *seich* urina, *seihjan* mingere; nostrum *seihen*, *seichen*.)

c. *abʿi* i. q. simpl. R. Schl. I. 38. 14: *samantatas tu tân dêvîm abʿyaśinćata pâvakaḣ* (v. gr. 80. annot. 1). Praesertim augurationis causâ alqm conspergere. Sâ. 7. 11: *tatô sbʿiśiśićuḣ ... dyumatsênam purôhitâḣ*. Cum 2. acc. R. Schl. I. 1. 79: *abʿyaśinćat sa laṅkâyâṅ râkśasêndraṅ vibʿîšaṇam*; I. 38. 30: *surasênâganapatim abʿyaśinćan mahâdyutim*. Cum loc. rei. Mah. 1. 5178: *abʿišêkśyati mâṅ râǵyê*; 3. 14424: *sâinâpatyê sbʿiśinća mâm*. Cum instr. rei. Mah. 1. 1470: *patatrîṇâṅća garuḍam indratvênâ 'bʿyaśinćayata*. — âtm. c. sgnf. pass. Mah. 3. 14423: *abʿiśinćasva dêvânâṅ sâinâpatyê*; 14414: *bʿavasvê 'ndraḣ ... abʿiśinćasvaća*. — Caus. facere ut quis inaugurationis causâ conspergatur. R. Schl. II. 9. 2. — Etiam i. q. primit. Sâ. 7. 11 *b*; c. loc. rei: *putranćâ 'sya ... yâuvarâǵyê sbʿyaśêćayan* (*purôhitâḣ*).

c. *ava* conspergere. Su. 4. 19: *rudʿirêṇâ 'vasiktâṅgâu*.

c. *â* caus. infundi jubere. Man. 8. 272: *taptam âsêćayat tâilaṅ vaktrê*.

c. *ni* i. q. simpl. R. Schl. II. 63. 7. Ragʿ. 3. 26.

c. *pra* profundere, effundere. Mah. 3. 14767: *katʿan nu bʿidyêta naća sravêta naća prasićyêd iti rakśitavyam* (pass. c. term. par.)

c. *sam* conspergere. R. Schl. I. 5. 8.

सिट् *siṭ* 1. par. (*anâdarê*) parvi aestimare. Cf. *śiṭ*, *suṭṭ*.

सित *sitá* 1) (a r. *si*) ligatus, v. *si*. 2) (a r. *sô*) finitus. 3) (incertae orig.) albus.

सिद्ध *siddʿá* v. *sidʿ*.

सिद्धि *siddʿi* f. (r. *sidʿ* s. *ti*) successus. Bʿ. 2. 48. 4. 22.

Hosted by Google

1. सिध् *sid^c* 4. par. perfici, succedere, procedere, feliciter evenire. Hit. 6. 13: *yatnê kṛtê yadi na sid^cyati kô 'tra dôšaḣ*; 6. 16: *purušakârêṇa vinâ dâivan na sid^cyati.* Felicem fieri. Maḥ. 3. 29: *asatâṅ darśanât... praḣîyantê sid^cyanti naća mânavâḣ.* De sagittis: icere. Śak. 32. 7: *utkaršaḣ sa d^canvinâṅ yad išavaḣ sidyanti lakšyê ćalê.* Cf. *sâd^c.* — *sidd^câ* 1) paratus. N. 23. 22: *nala-sidd^casya mâṅsasya.* 2) perfectus, beatus, sanctus. Su. 2. 17: *tapaḣsidd^câḣ*; B^c. 10. 26. 3) subst. m. nomen Geniorum ordinis. In. 1. 35. 2. 10. 31. 5. 13.

c. *pra* i. q. simpl. B^c. 3. 55. Cum abl. provenire, oriri ex aliquâ re. Man. 12. 97: *vêdât prasid^cyati* (cf. śl. 98: *vêdât prasûyantê*). — *prasidd^ca* perfectus. Hit. 96. 12.

c. *sam* perfici, felicem, beatum fieri. Man. 2. 87: *ǵapyê-nâi 'va tu saṅsid^cyêd brâḥmaṇaḣ* (schol. *sidd^ciṅ lab^catê*); Maḥ. 3. 12025. — âtm. A. 4. 34: *saṅsid^cyasva maḥâbâḥô.*

2. सिध् *sid^c* 1. par. ut videtur, primitive ire, abire, inde c. sensu caus. (v. 3. *sid^c* et cf. *sâd^c* caus.) arcere. Ṛgv. 17. 12: *agnî rakšâṅsi sêd^cati*; 34. 11: *sêd^catan dvêšaḣ* „cohibete osores"; 32. 13.

c. *apa* id. Ṛgv. 35. 10. Etiam âtm. Dr. 5. 5: *nâgam prab^cinnam ... daṇḍî 'va yût^câd apasêd^casê.*

c. *ni* arcere. Rag^c. 2. 4. Retinere, i. e. ab abeundo arcere. Rag^c. 5. 18: *pratiyâtukâmam ... ni-šid^cya.*

c. *prati* arcere. Sâ. 4. 21: *gamanêća kṛtôtsâḥâm pratišêdd^cum na mâ 'rḥasi*; Man. 2. 206. Prohibere, vetare. Râm. ed. Ser. II. 60. 59: *pratišid^cya prabôd^cakanisvanam.* — Caus. arcere. R. Schl. II. 96. 42: *taṅ kâkam pratyašêd^cayat*; Maḥ. 1. 1594: *śapantîm pratyašêd^cayat.*

3. सिध् *sid^c* 1. par. (*gatyâm*) ire.

c. *pari*: *parisid^c*, servato primitivo *s*, circumire. B^caṭṭ. 9. 88: *dvišô ǵ^cnan parisêd^cataḣ.*

सिन्धु *sind^cu* m. 1) Indus flumen. 2) plur. regio ad Indum. Dr. 1. 6. N. 19. 14.

सिभ् *sib^c*, सिम्भ् *simb^c* 1. par. (*dîptâu ḥiṅsê*) splendere; laedere, occidere. Cf. *śub^c*, *śumb^c*, *sub^c*, *sumb^c*, *sarb^c sṛb^c*, *sarmb^c sṛmb^c*, *srib^c*, *srimb^c*.

सिल् *sil* 6. par. i. q. *śil.*

सिव् *siv* 4. par. *sîvyâmi* (gr. 303) suere. Part. perf. pass. *syûtá.* Ṛgv. 31. 15: *varmê 'va syûtam.* (Goth. *siuja* suo, *siujith* suit Marc. 2. 21; germ. vet. *siwu* suo, sarcio, consuo, praet. *siwita* et *sûta*; *siut* sutura, *sutari* sutor, *saum* limbus, ora, sarcina, sagma, *siwila* subula; slav. *šivuṅ* suo; lit. *suwù* suo, infin. *sú-ti*; *sulẽ* sutura; lat. *suo*; gr. κασσύω.)

1. सीक् *sîk* 1. âtm. i. q. 1. *śîk.*

2. सीक् *sîk* 1. et 10. par. i. q. 2. *śîk.*

सीद् *sîd* v. *sad.*

सीधु *sîd^cu* vel शीधु *śîd^cu* m. n. vini adusti species (Wils.: rum distilled from molasses). In. 5. 13.

सीमन् *sîman* m. (r. *si* productâ vocali, s. *man*) finis, terminus, limes. Am.

सीमन्त *sîmanta* m. (ut videtur, forma anom. a praec. s. *ta*) capillorum separatio. Wils.: „a separation of the hair on each side, so as to leave a distinct line on the top of the head". Vid. seq.

सीमन्तिनी *sîmantinî* f. (a praec. s. *in* in fem.) femina. Dr. 4. 3.

1. सु *su* 1. et 2. par. *sávâmi*, *sấumi.* Parere, partum edere. Maḥ. 1. 4765: *kuntî sušâva pravaraṅ sutam.* — *sutá* m. filius. Br. 2. 18; du. et plur. liberi utriusque sexûs. Br. 2. 89. *sutấ* f. filia. Br. 2. 11. 18 *b* (Vid. *sû*, et cf. gr. υἱός; de goth. *sunus*, lit. *sūnùs*, slav. *sünŭ* v. *sûnú* a r. *sû.*)

c. *pra* i. q. simpl. Maḥ. 1. 6077: *sadyô ḥi garb^cân râkšasyô lab^cantê prasavantića*; Man. 4. 44: *na paśyêt prasavantîm.*

Hosted by Google

2. सु *su* 1. par. âtm. (*gatâu*) ire, se movere. Cf. *sru.*

3. सु *su* 5. par. âtm. ut videtur, primitive effundere, libare, in universum, inde effundere, exprimere succum, exprimere succum plantae, praesertim asclepiadis acidae. Maḥ. 1. 4695: *suśâvaća bahûn sômân*; Ṛgv. 109. 4: *sômam ... sunôti*; 28. 6: *indrâya patavê sunu sômam ulûkʻala* „Indrae ad bibendum para (libamen, asclepiadem acidam effunde)". Mortarium. 28. 8: *madʻumat sutam**) „dulce (libamen) parate (dulce libate)"; 84. 1: *asâvi sôma indra tê.* (Cf. *sru*, *snu*; fortasse gr. ὕω, nisi hoc pertinet ad *und* q. v.)

c. *abʻi* id. R. Schl. I. 13. 5: *abʻiśutya* „succo asclepiadis acidae extrito" (v. annot. ad interpret.). Succum exprimere in universum. Man. 5. 10: *yânićâi 'vâ 'bʻiśûyantê puśpamûlapʻalâiń śubʻâiń.* 2) aspergere. Bʻaṭṭ. 9. 90: *abʻiśôśyan raktâi rakśâńsi.*

4. सु *su* praef. adj. et adv. 1) bonus, e. c. *sućitta* Baḥ. bonam mentem habens. In. 5. 4; *suparâkrama* Baḥ. bonam fortitudinem habens. Ḥ. 4. 14; *suputra* bonum filium habens, filio fortunatus. In. 5. 55. 2) pulcher, e. c. *sumadʻyama* Baḥ. pulchrum medium corpus habens. Ḥ. 3. 7. 3) valde, e. c. *sumahânt* permagnus. Br. 1. 10. 4) facile. Su. 4. 24: *sudṛśṭa.* (Hib. *so* „in compound words signifies goodness, fitness, aptness or easy", e. c. *soailce* „a good fashion, good manners". Primitiva forma *su* servata est in *sucridh* „easy" = scr. *sukṛta*; fortasse *subha* „pleasure, delight, compleat enjoyment" cohaeret cum *bʻâǵ*, *bʻâga* felicitas praef. *su.* Cambro-brit. *hu*, *hy*, *he*, armor. *he*, v. Pictet p. 93. 94; gr. εὖ.)

सुकुमार *sukumâra* adj. (f. -*î*, Karm. e *su* et *kumârá* puer) 1) juvenis. 2) tener. Ḥ. 1. 15. 33. 2. 25. 3. 14. N. 3. 13.

सुकृत *sukṛta* n. (Karm. e *su* et *kṛtá* factum) bonum factum. Bʻ. 5. 15.

*) Imperat. du. praet. multf. (v. gr. 374^b).

सुकृतिन् *sukṛtin* (a praec. s. *in*) bonis factis praeditus, qui bona facta egit, probus, sanctus. In. 1. 18. Ḥit. 25. 7.

सुख *sukʻa* (Baḥ. e *su* bonus et *kʻa* aër, cf. *duńkʻa*) 1) adj. laetus, jucundus. N. 7. 19. 21. 10. 2) subst. n. gaudium, voluptas. Dr. 4. 21. — Acc. *sukʻam* adv. 1) laete, jucunde. N. 17. 18. In. 1. 24. 2) libenter. In. 4. 18. 3) facile. Bʻ. 5. 3. (Hib. *sogh* „prosperity, ease, pleasure" etc.)

सुखय् *sukʻáy* (denom. a praec.) laetificare, delectare, exhilarare. Ur. 51. 3.

सुखिन् *sukʻin* (a *sukʻa* gaudium, s. *in*) laetus. In. 3. 5.

सुगन्ध *sugandʻa* m. (Karm. e *su* et *gandʻá* odor) suavis odor.

सुगन्धिन् *sugandʻin* (a praec. s. *in*) suavi odore praeditus, suave olens. A. 4. 51.

सुजनत्व *suǵanatva* m. (a *suǵana* bonus homo, s. *tva*) benignitas. Śak. 56. 2.

सुट्ट् *suṭṭ* 10. par. i. q. *siṭ.*

सुत *sutá* v. *su.*

सुतसोम *sutasôma* m. nom. propr.

सुता *sutá'* v. *su.*

सुतिन् *sutin* (a *sutá* s. *in*) filio, vel filiis, vel liberis praeditus. Ḥit. 4. 20.

सुदृष्ट *sudṛśṭa* (Karm. e *su* facile et *dṛśṭa* visus, conspectus, aspectus) facile aspectu. *sudṛśṭań kartum* facile vel sine ullo impedimento intueri alq. Su. 4. 24: *têǵasâća sudṛśṭâń tvâń na kariśyati kaśćana*; R. Schl. I. 17. 23: *sudṛśṭâń kuruta śântâm.*

सुधा *sudʻâ* f. (e *su* et *dʻâ* a r. *dʻê* bibere) nectar. Ur. 39. 4.

सुधी *sudʻî* (bonum intellectum habens, Baḥ. e *su* et *dʻî*) intellectu praeditus, sapiens. Ḥit. 5. 6. 71. 3.

सुन्दर *sundara* (fem. -*â* et -*î*) pulcher. N. 1. 14.

सुपर्ण *suparṇá* m. (Baḥ. e *su* et *parṇá* quod hac in compos. plumam significare videtur) i. q. *garuḍá.*

सुप्त *suptá* v. *svap.*

Hosted by Google

सुभ् *subʿ*, सुम्भ् *sumbʿ* 1. par. i. q. *sibʿ*, *simbʿ*.

सुभग *subʿága* (Bah. e *su* et *bʿága* felicitas) 1) felix, pulcher, praeclarus (praesertim de feminis, in vocat.). In. 5. 37. Dr. 2. 12. 2) jucundus. Śak. 2. 14. 45. 6.

सुभाषित *subʿâśita* (bonum vel pulchrum sermonem habens, e *su* et *bʿâśitá* n. dictum, sermo) eloquens, facundus. N. 8. 4.

सुभ्रु *subʿru* adj. (e *su* et *bʿru* pro *bʿrû* supercilium) pulchra supercilia habens. Su. 4. 12.

सुमनस् *sumánas* m. f. n. (fem. nonnisi in plurali usurpatur, Bah. e *su* et *mánas* mens) flos. Sâ. 1. 26.

सुयोधन *suyôdʿana* m. (e *su* et *yôdʿana* a r. *yudʿ* pugnare, s. *ana*) cognomen Duryôdʿani. H. 4. 58.

सुर् *sur* 6. par. (*âiśvaryadîptyôh* K. *bʿâiśyayôh* V.; correptum esse videtur e *svar*, vid. *svar* coelum) 1) splendere. 2) dominari. (Vid. *svar* et cf. hib. *solas* „light, a lamp".)

सुर *súra* m. (r. *sur* splendere, s. *a*, sicut *dêvá* a *div* splendere) deus. H. 4. 27.

सुरकार्मुक *surakârmuka* n. (e *súra* et *kârmuka* arcus) arcus coelestis.

सुरगर्भाभ *suragarbʿâbʿa* adj. (e *suragarbʿa* [*súra* deus et *gárbʿa* proles, natus] et *âbʿâ* similitudo) diis natorum similitudinem habens. H. 4. 27.

सुरभि *surabʿi* (ut videtur, e *su* et *rabʿi* a r. *rabʿ* quod primitive capere significare videtur) 1) adj. bene odorus. 2) subst. f. nomen vaccae fabulosae, vaccae ubertatis, quae boum generis mater primitiva esse dicitur.

सुरवीथी *suravîtʿî* f. (e *súra* et *vîtʿî* via) deorum via. In. 2. 12.

सुरा *surâ* f. potus fervidus, potus inebrians in universum. Su. 4. 14.

सुवर्चस *suvarćasa* (Bah. e *su* et *varćasa* [r. *varć* s. *asa*] i. q. *várćas*) pulchrum splendorem habens. Sâ. 5. 38.

सुवर्ण *suvárṇa* n. (pulchrum colorem habens, e *su* et *várṇa* color) aurum. N. 7. 9.

सुवीर *suvîra* m. (e *su* et *vîrá* heros) nomen populi. Dr. 8. 9.

सुष्ठु *suśṭʿú* adv. (e *su* et *stʿu*, quod simplex non occurrit, a r. *stʿâ*, mutato *stʿ* in *śṭʿ*, v. gr. 80, suff. *u*, vel debilitato *a* in *u*) recte, juste. Ur. 64. 6. Hit. 73. 21.

सुह् *suh* 4. par. (*tṛptâu śaktâu*) gaudere, posse. Cf. *sah*.

सुहृद् *suhṛd* m. (bonum cor habens, Bah. e *su* et *hṛd* cor) amicus. In. 4. 11. Br. 2. 26.

1. सू *sú* 2. âtm. et 4. âtm. *suvê'*, *sûyê*; part. perf. pass. *sûtá* et *sûná*. 1) parere, partum edere, c. ablat. patris. Man. 10. 39: *niśâdastrî tu ćaṇḍâlât putram ... sûtê*; Ragʿ. 3. 13: *asûta putram*; Mah. 1. 2599: *asûyata ... aśvinâu ubʿâu*; H. 1. 34: *indrâćća vâtâćća suśuvê yâ sutân imân*. 2) cl. 2. âtm. gignere, generare, de patre. Man. 10. 34: *niśâdô mârgavan sûtê*; 10. 32. (Vid. 1. *su* et *sûnú*.)

c. *pra* 1) parere, partum edere. Mah. 3. 13057: *kanyâ prasûyatê*. — *prasûtâ* quae peperit. Hit. 72. 14: *sâ tatrâi 'va prasûtâ*. — Pass. nasci, c. abl. patris. Man. 10. 36: *kârâvarô niśâdât ... prasûyatê* (quod etiam ad *su* referri posset). 2) procreare, gignere, de patre, c. loc. matris. Man. 10. 30: *śûdrô brâhmaṇyân vâhyan ǵantum prasûyatê*. — Absolut. Mah. 1. 2502: *asyâm êva prasûyadʿvam*; Bʿ. 3. 10: *prasaviśyadʿvam* (v. gr. 440[b]). — *prasûta* qui genuit. Man. 3. 19. — Pass. procreari, gigni. Mah. 3. 12500: *tiryagyônâu prasûyatê*. — *prasûta* procreatus, progenitus. N. 20. 37: *matprasûtam bʿayam*; A. 3. 36: *matprasûtêna têǵasâ*.

c. *pra* praef. *sam* procreare, gignere. Man. 10. 33. — Pass. nasci. Mah. 3. 12978: *tadâ 'ham samprasûyâmi gṛhêśu śubʿakarmaṇâm* (c. term. par. v. gr. 446).

2. सू *sú* 6. par. In dial. vêd. incitare, excitare (?) (vid. Westerg. et r. *sûd*). Ṛgv.-V. 40. 1. 66. 4: *yad adya dêvah suvâti*. — Vid. *sûd*.

Hosted by Google

3. सू *sû* f. (r. 1. *sû*) parens, partum edens, in fine comp. R. Schl. II. 51. 15: *vîrasû*.

सूकर *sûkara* m. (e *sû* quod a sono dictum esse videtur, et *kara* faciens, v. *ćîtkâra*, *ćukkâra*) sus. (Cf. anglo-sax. *suga* porca, germ. vet. *sû* id., nostrum *Sau*, lat. *sus*, gr. σῦς, ὗς.)

सूक्ष्म *sû́kśma* subtilis, tenuis, parvus, minutus. Ḥ. 3. 14. Su. 3. 16.

सूक्ष्मत्व *sûkśmatvá* n. (a praec. s. *tva*) subtilitas. Bʿ.13.15.

सूच् *sûć* 10. par. (fortasse e *vać* correpto in *uć*, praef. *su*) prodere, patefacere, indicare. Ragʿ. 17. 50: *mantraḱ ... guptadvârô na sûćyatê* (schol. *prakâśyatê*); Ur. 6. 32: *mandârakusumadâmnâ gurur asyâḱ sûćyatê hṛdayakampaḱ* (cf. 6. 8); Ḥ. 1. 3: *vigńâya niśi panťânam nakśatraga-ṇasûćitam*; N. 5. 26. 17. 9: *sûćita*.

c. *abʿi* i. q. simpl. N. 23. 18: *karma ćêśṭâbʿisûćitam* (sic nunc separaverim, ita ut significet negotium, i. e. rem, actionibus patefactum; cf. 18 *a*: *puṇyaślôkasya ćêśṭitam*.)

c. *sam* id. Ḥit. 124. 72.

सूचक *sûćaka* (r. *sûć* s. *aka*) patefaciens, palam faciens. Ur. 2 infr.

सूचि *sûći* f. (correptum e *sûćî́* q. v.) acus.

सूची *sûćî́* f. (fem. τοῦ *sûća* a *siv* correpto in *sû*, s. uṇâd. *ća*) acus.

सूचीभेद्य *sûćîbʿêdya* (e praec. et *bʿêdya*) 1) acu perforandus. 2) densus, spissus (de tenebris). Ḥit. 98. 22: *sûćîbʿêdyê tamasi*.

सूत *sûta* m. auriga. N. 9. 23.

सूतत्व *sûtatvá* n. (a praec. s. *tva*) aurigatio. N. 22. 12.

सूद् *sûd* 1. âtm. et 10. vel caus. par. (ut mihi videtur, e *sâday*, caus. r. *sad*, debilitato *â* in *û*, ita ut proprie significet facere ut quis eat, inde in dial. vêd. incitare, excitare, et facere ut quis sidat, pereat, inde occidere) occidere, necare. Maḥ. 3. 11505: *sûdayiśyâmi râkśasam*; 1. 2833: *sûdayan vividʿân mṛgân*. In dial. vêd. incitare, excitare. Ṛgv. 71. 8. 73. 8; v. Westerg. s. r. *sû*. (Lett. *saudêt* delere, evertere, v. Pott 1. 249.)

c. *abʿi* caus. vel cl. 10. occidere. R. Schl. I. 27. 19.

c. *ni*: *nisûdayâmi* (servato primitivo *s*) id. Maḥ. 1. 1339.

c. *ni* praef. *vi*: *vinisûdayâmi* id. Maḥ. 3. 8814.

c. *ni* praef. *sam*: *sannisûdayâmi* id. Maḥ. 3. 8742.

सूद *sûda* m. coquus. Maḥ. 3. 1007.

सूदन *sûdana* m. (r. *sûd* s. *ana*) occisor in fine comp. Su. 3. 28. N. 12. 126.

सूना *sûnấ* f. instrumentum necandi. Man. 3. 68.

सूनु *sûnú* (r. 1. *sû* s. *nu*) 1) m. filius. Ur. 91. 4. 2) f. filia. Ḥêm. (Goth. *sunus* filius; germ. vet. *sunu*, germ. med. *sun*, nostrum *Sohn*; lit. *sūnù-s*, slav. *sünŭ*.)

सूत्र *sû́tra* n. (r. *siv* correpto *iv* in *û*, s. *tra*) filum.

सूत्रधार *sûtradʿâra* m. (e praec. et *dʿâra*) 1) faber tignarius. Ḥit. 49. 12. 2) princeps histrionum. Ur. 1. 6.

सूनृत *sûnṛta* (ut videtur, e *su* productâ vocali et *nṛta* a r. *nart nṛt* s. *a*) comis, blandus. Ḥit. 19. 8. Śak. 16. 15: *vâk sûnṛtâ*.

सूर् *sûr* 4. âtm. i. q. 1. *śûr*.

सूर *sû́ra* m. (ut videtur, a *svar* primitivâ formâ radicis *sur* splendere, correpto *va* in *û*, suff. *a*) sol. (Fortasse goth. *sunna* m. sol, them. *sunnan*, per assimil. e *surnan*, *sunnô(n)* f. e *surnô(n)*, germ. vet. *sunno(n)* m., *sunna(n)* f.; fortasse lit. *saulễ* f. per metath. e *swalễ*, de gr. ἥλιος et goth. *sauil* v. *sû́rya*, de lat. *sol* v. *svar*.)

सूर्क्ष् *sûrkś* 1. par. (*anâdarê*) vilipendere, despicere.

सूर्क्ष्य् *sûrkśy* 1. par. (*îrśyârtʿê* K. *îrśyê* V.) invidere.

सूर्य *sû́rya* m. (correptum esse videtur e *svarya* vel *svârya*, a *svar* coelum, nisi a primitivâ formâ radicis *sur* splendere, vel a *sur* producto *u*, suff. *ya*) sol. In. 1. 32. (Gr. ἥλιος niti videtur formâ *svârya*, mutato *r* in λ, et ejecto ϝ, sicut ἡδύς = scr. *svâdú* q. v.; εἵλη per metath. e ἕλιη; fortasse goth. *sauil* sol, them. *sauila*, per metath. e *svalia*. Vid. *sû́ra*, *svar*.)

Hosted by Google

सूष् *sûś* 1. par. (*prasravê*, ut videtur, e 1. *sû* adjecto *ś*) generare. Cf. *śûś*.

सृति *sṛti* f. (r. *sar sṛ* s. *ti*) itio, iter, via. Bᶜ. 8. 27.

सृष्ट *sṛśṭa* v. *sarǵ sṛǵ*.

सृष्टि *sṛśṭi* f. (r. *sarǵ sṛǵ* s. *ti*) creatio. Ḥit. 72. 18.

सेक् *sêk* 1. âtm. ire, se movere. Cf. *svêk*.

सेक *sêka* m. (r. *sić* s. *a*) rigatio. Ḥit. 70. 20.

सेतु *sêtu* m. (r. *si* s. *tu*) pons.

सेना *sếnâ* f. (ut videtur, a r. *si* ligare, s. *na* in fem.) exercitus.

सेनानी *sênânî* m. (e praec. et *nî* ducens, dux, v. gr. 159) exercitûs dux. Bᶜ. 10. 24.

सेल् *sêl* 1. par. ire, se movere. Vid. *śêl* et cf. *sal*.

c. *ati* caus. facere ut quis ultra modum se moveat, magnis itineribus defatigare. Ḥit. 96. 19: *śatrûn ǵiǵîśur atiśêlayêt*.

सेव् *sêv* 1. âtm. interdum par. 1) adire, frequentare, celebrare locum. In. 2. 1: *purîṅ ramyâṅ siddᶜaćâraṇasêvitâm*; 2: *vanam puṇyam apsarôgaṇasêvitam*; N. 12. 2: *vanam ... nânâpakśigaṇâkîrṇam mlêćataskarasêvitam*; Man. 4. 131: *sandᶜyayôśćô 'bᶜayôśćâi 'va na sêvêta ćatuśpatᶜam*. Adire (virum, feminam), i. e. coire, concumbere (cf. *gam* praef. *upa*). Man. 8. 365. 368. Ḥit. 87. 1. — *sukᶜaṅ sêvitum, duḥkᶜaṅ sêvitum* gaudium, dolorem percipere. Ḥit. 36. 86 (v. *i*, *gam*). 2) facere, efficere, agere, committere, exsequi, exercere, colere (v. *ćar*). Man. 9. 227: *dyûtaṅ na sêvêta*; 12. 21: *adᶜarmaṅ sêvatê*; Maḥ. 1. 8052: *dᶜarmakâmârtᶜân siśêva*. 3) honorare, venerari. Man. 7. 38: *vṛddᶜâṅśća nityaṅ sêvêta ... vṛddᶜasêvî ḥi satataṅ rakśôbᶜir api pûǵyatê*. 4) ministrare, servire. Ragᶜ. 2. 13: *tam âtapaklântam ... pavanaḥ siśêvê*. Cum acc. pers. et instr. rei ministrare, suppeditare alicui aliquid; instruere aliquem aliquâ re. Ragᶜ. 11. 11: *tâu ... vâyavaḥ surabᶜipuśparêṇubᶜiś ćâyayâća ǵaladâḥ siśêvirê*. Pass. R. Schl. II. 100. 33: *malêna tasyâ 'ṅgam idaṅ katᶜam âryasya sêvyatê*. (Gr. σέβομαι. Fortasse goth. *saivala* anima, germ. vet. *sêla*, a movendo, spirando dictum, sicut lat. *animus*, *anima* a r. *an*, et gr. πνεῦμα a πνέω.)

c. *â* i. q. simpl. Maḥ. 3. 16564: *yadi ḥy akâmâm âsêvêt striyam anyâm*; Mṛ. 70. 13: *mayâ dyûtam âsêvitam*.

c. *â* praef. *sam* id. Man. 11. 174: *mâitᶜunaṅ samâsêvya puṅsi yôśiti vâ dviǵaḥ*.

c. *upa* i. q. simpl. Man. 4. 133: *vâiriṇan nô 'pasêvêta saḥâyaṅćâi 'va vâiriṇaḥ* (adeat, appropinquet). Maḥ. 3. 15385. 2. 159. 390. R. Schl. II. 100. 33.

c. *ut* praef. *abᶜi* id. Maḥ. 3. 13432.

c. *ni* (*niśêv* gr. 80) id. Ḥit. 44. 1: *yô dᶜruvâṇi parityaǵya adᶜruvâṇi niśêvatê*; Br. 1. 16. N. 13. 3. Sâ. 6. 38.

सेवक *sêvaka* m. (r. *sêv* s. *aka*) minister, famulus, servus. Ḥit. 41. 22. 48. 14.

सेवा *sêvâ* f. (r. *sêv* s. *â*) 1) cultus, veneratio. Bᶜ. 4. 34. 6. 20. 2) servitus, servitium. Ḥit. 31. 19.

सेवित्व *sêvitvá* n. (a *sêvín* s. *tva*) 1) cultus, veneratio. 2) inhabitatio, commoratio. Bᶜ. 13. 10.

सेविन् *sêvín* (r. *sêv* s. *in*) 1) venerans. Dr. 7. 12. 2) inhabitans, v. *sêvitvá*.

सै *sâi* 1. par. (*kśayê*) perire.

सैंह *sâiṅḥa* (fem. -*î*, a *siṅḥá* s. *a*) leoninus. Ḥit. 36. 16.

सैनापत्य *sâinâpatya* n. (a *sênâpati* exercitûs dux, s. *ya*) imperium. Ur. 94. 5.

सैनिक *sâinika* m. (a *sếnâ* exercitus, s. *ika*) bellator, miles. Su. 2. 9. 14. Dr. 8. 36.

सैन्धव *sâindᶜava* m. (a *síndᶜu* nom. regionis, s. *a*) Sindᶜuensis. Dr. 6. 6.

सैन्धवक *sâindᶜavaka* m. (a praec. s. *ka* vel *aka*) id. Dr. 8. 42.

सैन्य *sâinya* (a *sếnâ* exercitus, s. *ya*) 1) m. bellator, miles. 2) n. exercitus. Dr. 6. 26.

Hosted by Google

सैरन्ध्री *sâirandʼrî* et सैरिन्ध्री *sâirindʼrî* f. (ut videtur, mutilatum e *svâirandʼrî*, *svâirindʼrî*, ex acc. τοῦ *svâira*, cujus *a* in formâ *sâirindʼrî* debilitatum est in *i*, et *dʼrî* a r. *dʼar dʼr̥ s. a* in fem.) operaria, opifex, artifex libera, quae in aliorum domo laborat. N. 13. 55.

सो *sô* 1. par. 4. *syâʼmi*, part. perf. pass. *sitâ*, v. gr. 567 (*antakârê* K. *nâśê* V.) finire, finem facere, occidere, destruere.

c. *ava* finire, ad finem adducere. Ragʼ. 11. 37: *avasitê kriyâvidʼâu.* Caus. *avasâyayâmi* finiendum, peragendum curare aliquid, facere ut quis finiat. Ragʼ. 5. 76: *vidʼim avasâyya.*

c. *ava* praef. *adʼi* 1) constituere, consilium capere. Maḥ. 3. 16254: *nâ ʼdʼyâvâsyad yadâ kaścit sâgarasya vilaṅgʼanam.* 2) reputare. Sâ. 100. 15: *syân na vê ʼty adʼyavasyan.*

c. *vi* praef. *ava* 1) decernere, statuere, constituere. Br. 1. 10: *viditvâ vyavasiṡyâmi* (anom. pro *vyavasâsyâmi*); Ḥ. 1. 52: *iti bʼîmô vyavasya* (v. gr. 567). — *vyavasita* qui decrevit. Bʼ. 1. 45: *maḥat pâpaṅ kartuṅ vyavasitâ vayam*; R. Schl. I. 52. 22. 2) petere, appetere. Maḥ. 2. 1400: *duṡkr̥tâm pûǵâṅ śiśupâlô vyavasyati.* Cum infin. Sâ. 5. 52: *na bʼartr̥ḥînâ vyavasâmi ǵîvitum* (secundum 1mam cl., abjecto *ô*).

c. *vyava* praef. *sam* decernere. Man. 7. 13.

c. *pra*: *prasita* petens, appetens, studiosus. Ragʼ. 8. 23.

सोढुम् *sôʼdʼum* v. *saḥ.*

सोदर *sôdara* adj. (Baḥ. e *sa* cum et *udâra* venter) germanus, naturalis, ex iisdem parentibus natus. Sâ. 7. 13.

सोदर्य *sôdarya* m. (a praec. s. *ya*) germanus frater. Ḥit. 42. 21. (Cf. gr. ἀδελφός ex ἀ = scr. *sa* et δελφύς.)

सोपान *sôpâna* n. (fortasse mutilatum e *sôpânaya*, e *sa* cum et *upânaya* a r. *nî* ducere, praef. *upa* + *â* suff. *a*) scalae. Ur. 38. 9.

सोम *sôʼma* m. 1) luna. 2) planta, asclepias acida. 3) succus asclepiadis acidae. Bʼ. 9. 20.

सौक्ष्म्य *sâukśmya* n. (a *sûʼkśma* subtilis, tenuis, *s. ya*) subtilitas. Bʼ. 13. 32.

सौख्य *sâukʼya* n. (a *sukʼa* s. *ya*) gaudium, voluptas. Ḥit. 33. 1.

सौगन्धिक *sâugandʼika* (a *sugandʼa* suavis odor, s. *ika*) 1) adj. bene odorus. N. 13. 2. 2) n. flos, lotus alba. In. 2. 2.

सौदामिनी *sâudâminî* f. (pro *sâudâmanî* fem. τοῦ *sâudâmana* e nube ortus, a *sudâman* nubes, s. *a*) fulgur. Am.

सौन्दर्य *sâundarya* n. (a *sundara* s. *ya*) pulchritudo. Ḥit. 74. 3.

सौबल *sâubala* m. (a *subala* Subalus, s. *a*) nom. propr. (Subalo natus). In. 3. 9.

सौभाग्य *sâʼubʼâgya* n. (a *subʼâga* felix, s. *ya*) felicitas, fortuna. N. 1. 10.

सौम्य *sâumyâ* (a *sôʼma* luna, s. *ya*) pulcher, amoenus, jucundus, placidus. Sâ. 1. 14. Dr. 1. 14. Bʼ. 11. 50.

सौम्यता *sâumyâtâ* f. (a praec. s. *tâ*) pulchritudo, jucunditas, mansuetudo. In. 5. 7.

सौम्यत्व *sâumyatvâ* n. (a *sâumyâ* s. *tva*) id. Bʼ. 17. 16.

सौरभी *sâurabʼî* f. (fem. vocis *sâurabʼa* Surabʼi natus, a *surabʼi* q. v., s. *a*) vacca. Br. 1. 12.

सौवीर *sâuvîra* m. 1) in plur. nomen regionis (Wils. a district, apparently the part of the gangetic provinces occupied by the Suviras, now called Suirs). Dr. 4. 8. 12. 2) Sâuvirensis. Dr. 4. 7. 8. 27.

सौवीरक *sâuvîraka* m. (a praec. s. *ka* vel *aka*) Sâuvirensis. Dr. 4. 2.

सौहार्द *sâʼuḥârda* n. (a *suḥr̥ʼd* s. *a*, v. gr. 580) amicitia. Ḥit. 42. 20.

सौहृद *sâʼuḥr̥da* n. (a *suḥr̥ʼd* s. *a*) id. N. 10. 26.

स्कन्द् *skand* 1. par. *skándâmi*, part. perf. pass. *skannâ*. Salire, scandere, cadere, elabi, effluere. Maḥ. 1. 5105: *tatô ʼsya rêtaṅ ćaskanda.* Etiam âtm. Man. 7. 84: *na skandatê ... brâḥmaṇasya mukʼê ḥutam* (schol. *sravaty adʼaṅ patati*). — *skannâ* elapsus.

Hosted by Google

R. Schl. I. 38. 27. Immissus, infusus (de semine). Maḥ. 1. 2434. — Caus. 1) effundere (semen). Man. 2. 180: *na rêtaḣ skandayêt kvaćit.* 2) omittere, negligere. Man. 6. 9. (Cf. *skund*, *syand*, lat. *scando*, fortasse *scateo*; hib. *skeinnead* „eruption, gushing forth", ut videtur, per assim. e *sceindead*; fortasse gr. σκαίρω mutato *d* vel *n* in ρ.)

c. *ava* praef. *abʿi* exsilire. Maḥ. 4. 810: *advârêṇâ 'bʿyavaskandya.*

c. *ava* praef. *sam* caus. invadere, oppugnare. Man. 7. 196: *samavaskandayêććâi 'nam (arim).*

c. *pra* i. q. simpl. R. Schl. II. 11. 4: *praćaskanda ... pâśam mrga iva*; Maḥ. 1. 2380: *tasya rêtaḣ praćaskanda.* — Cum abl. desilire. Dr. 1. 17. 8. 10. 15: *ratʿât praskandya.*

स्कन्द *skanda* m. (r. *skand* s. *a*) cognomen Kârtikêyi. Am.

स्कन्ध *skandʿá* m. (fortasse a r. *skand* mutato *d* in *dʿ*) 1) humerus. 2) truncus. Ur. 68. 12. (Anglo-sax. *sculdor*, *sculder*, *sculdr*; germ. vet. *scultra*, *sculdra*, *scultarra*, mutatis liquidis, v. gr. comp. 20 et Diefenbach „Celtica" 93; armor. *skoaz*, cambro-brit. *ysgwyz*; fortasse hib. *guala* e *sguada* vel *sguana*; fortasse gr. σπάθη mutatâ gutturali in lab., et lat. *scapula* mutatâ linguali in labialem, sicut in *fumus*, *inferior*, *ruber*, v. *dʿûmá*, *ádʿara*, *rudʿirá*.)

स्कन्धदेश *skandʿadêśa* m. (e praec. et *dêśá* regio) id. N. 5. 28 (cf. *puććadêśa*). Dr. 5. 8.

स्कन्न *skanná* v. *skand*.

स्कम्भ् *skambʿ* 1. âtm. (scribitur *skabʿ*) 5. et 9. par. *skámbʿê*, *skabʿnômi*, *skabʿnâmi*, part. perf. pass. *skabdʿá*, in dial. vêd. *skabʿitá*. Fulcire, figere. Ṛgv. 34. 2: *trayaḣ skambʿâsaḣ skabʿitâsa ârabʿê* „tria in (eo) adminicula fixa (sunt) ad innitendum". Cf. *skumbʿ*, *stambʿ*, *stumbʿ*.

स्कु *sku* 5. et 9. par. âtm. tegere. Bʿaṭṭ. 17. 82: *râmam askunâd iśuvrśṭibʿiḣ.*

स्कुन्द् *skund* 1. âtm. subsilire. Cf. *skand*.

स्कुम्भ् *skumbʿ* 5. et 9. par. *skubʿnômi*, *skubʿnâmi* i. q. *skambʿ*.

स्खद् *skʿad* 1. âtm. (*svadanê* K. *vidârê* V.) gustare, lacerare. Cf. 1. et 2. *kʿad*.

स्खल् *skʿal* 1. par. titubare, vacillare. Ḥit. 105. 15; trop. Ḥit. 55. 2: *prabʿusamîpam upâgatânâṅ vâćaḣ skʿalanti.* Errare, peccare. R. Schl. I. 13. 10: *nâ 'nâḥutam abʿût tatra skʿalitaṅ vâ 'pi kiṅćana.* (Cf. *spʿal*, *ćal*, lat. *scelus*, nisi hoc pertinet ad *ćalá*; gr. σφάλλω; lat. *fallo*.)

c. *pra* i. q. simpl. A. 8. 14: *ḥarayô vimukʿâśćâ 'san prâskʿalaććâ 'pi mâtaliḣ.*

स्तक् *stak* 1. par. (*pratigʿâtê*) contra ferire, arcere, repellere.

1. स्तन् *stan* 1. par. gemere, suspirare. Bʿaṭṭ. 14. 30: *tastanuḣ kśatâḣ.* (Gr. στένω, lit. *stenu* id., slav. *stenajuṅ* id.)

c. *ni* i. q. simpl. Maḥ. 3. 14060: *tam ugratapasaṅ vipran niśṭanantam maḥîtalê.* Cum acc. gemere alqd. R. Schl. II. 77. 8: *pituḣ śarîranirvâṇaṅ niśṭanan viśasâda.*

2. स्तन् *stan* 10. par. *stanáyâmi*. Tonare. Ṛgv. 79. 2: *stanayanty abʿrâḣ*; 58. 2. (Cf. lat. *tono*, *tonitru*; gr. Στέν-τωρ; sax. vet. *thunar* tonitru, germ. vet. *thonar*, *donar* id.)

स्तन *stana* m. mamma. In. 5. 8. (Hib. *sine* „a woman's breast, a dug or teat", ejecto *t*.)

स्तनयित्नु *stanayitnú* m. (r. 2. *stan* s. uṇâd. *itnu*) 1) nubes. 2) tonitru. Dr. 6. 9. 3) fulgur.

स्तब्ध *stabdʿá* v. *stambʿ*.

स्तभ् *stabʿ* v. *stambʿ*.

स्तम् *stam* 1. et 10. par. *stámâmi*, *stamáyâmi* i. q. *sam*.

स्तम्ब *stambá* m. acervus, cumulus, e. c. graminis. R. Schl. II. 80. 8: *vîraṇastamba.*

Hosted by Google

स्तम्भ् stambʿ I. 5. et 9. par. stabʿnômi, stabʿnâmi 1) fulcire. Ṛgv. 67. 3: tastamba dyâm mantrêbʿiṅ satyâiṅ „fulcivit coelum carminibus efficacibus". — stabdʿá (v. gr. 83) immobilis, rigidus. N. 5. 25: vibudʿân ... stabdʿalôćanân; Hit. 23. 8: pâdân stabdʿîkṛtvâ. Trop. contumax, pertinax. Bʿ. 18. 28. 2) niti, inniti, cum acc. rei. A. 6. 13: sa tu śabdô divaṅ stabdʿvâ pratiśabdam aǵîǵanat. — II. 1. âtm. (scribitur ṣṭabʿ, gr. 109. 110[a)]) immobilem fieri. Bʿaṭṭ. 14. 55: gâtran tastambʿê (schol. kâṣṭavat niśćalam abʿût). — Caus. 1) fulcire. Maḥ. 3. 827: sîdantaṅ sâratʿim ... astambʿayam. 2) sistere, immobilem reddere, inhibere, obstruere. Maḥ. 3. 10387: tasya praharatô bâhuṅ stambʿayâmâsa; 1. 207: hradaṅ gatvâ stambʿayitvâ tadambʿaṅ; R. Schl. I. 75. 17: hûṅkârêṇa mahâdêvaṅ stambʿitô sʿa trilôćanaṅ. (Cf. r. stubʿ et caus. r. sṭʿâ (sṭʿâpâyâmi); gr. στείβω, στέμβω; lat. stupeo, stipes, nisi pertinent ad sṭʿâpâyâmi, v. sṭʿâ; germ. vet. stamph pilum, stam stipes, truncus [dat. stamma, ut videtur per assim. e stamba vel stampa, stamfa], island. vet. stofn id.; germ. vet. stab baculus. Cum stabdʿá immobilis, rigidus cf. germ. vet. stîf, angl. stiff, nostrum steif.)

c. ava (anom. avaṣṭambʿ) inniti. Bʿ. 9. 8: prakṛtiṅ svâm avaṣṭabʿya.

c. vi 1) fulcire, stabilire. Ṛgv.-V. 99. 3 (v. Westerg.): vi yas tastambʿa rôdasî; Bʿ. 10. 42: viṣṭabʿyâ 'ham idaṅ kṛtsnam êkâṅśêna sṭʿitô ǵagat. 2) sistere, retinere, inhibere. N. 2. 30: antarîkśê viṣṭabʿya vimânâni divâukasaṅ. 3) inniti. Hit. 69. 9: viṣṭabʿya pâdâv avatiṣṭʿatê śrîṅ. — Caus. sistere, inhibere. Maḥ. 3. 10314: katʿaṅ viṣṭambʿitas têna bʿagavân pâkaśâsanaṅ (cf. 3. 10387).

c. sam 1) fulcire, stabilire, confirmare. A. 8. 23. Bʿ. 3. 43: saṅstabdʿvâ "tmânam âtmanâ. Se confirmare, se erigere, colligere. R. Schl. II. 14. 13: kṛććrâd dʿâiryêṇa saṅstabʿya. 2) refrenare, coërcere. R. Schl. II. 63. 47: saṅstabʿya śôkan dʿâiryêṇa. — Caus. 1) fulcire, confirmare. R. Schl. II. 34. 53. Maḥ. 1. 6477. 2) immobilem reddere. Maḥ. 1. 1291. 3. 10313.

c. sam praef. abʿi fulcire, confirmare. R. Schl. II. 64. 11.

स्तम्भ stambʿá m. (r. stambʿ s. a) postis, pila, columna. In. 2. 24. N. 5. 3. (Vid. r. stambʿ.)

1. स्तर् स्तृ star stṛ 5. et 9. par. stṛṇômi, stṛṇvê, stṛṇâmi, stṛṇê. 1) sternere, expandere. Ṛgv.-V. 43. 2. 13. 5: stṛṇîta bahir advarâya (v. Westerg.). 2) tegere. Ragʿ. 4. 63: têśâṅ śirôbʿiṅ śmaśrulâir mahîn tastâra; 7. 55: tastâra gâm ... śirôbʿiṅ. (Vid. star [stṝ], gr. στόρνυμι = scr. stṛṇômi, lat. sterno = scr. stṛṇâmi, v. gr. comp. 497; goth. strauja sterno; slav. str-ê-ti extendere, pro-stir-a-ti id., pro-stran spatiosus = scr. prastîrṇa; po-stl-a-ti sternere, postelja lectus, prê-stol thronus, lit. stálas mensa, v. Mikl. p. 86.)

c. vi: vistṛta 1) stratus. Nalôd. 3. 14: vistṛtâ nagâ yatra. 2) latus. M. 16: triyôǵanâyatâ vâpî vistṛtâćâ 'pi yôǵanam.

2. स्तर् (स्तॄ) star (stṝ) 9. par. âtm. stṛṇâmi, stṛṇê. (star [stṝ] a star stṛ in tempp. special. non distingui potest; ad star [stṝ] pertinent gerund. stîrya, pass. stîryê, part. stîrṇá) sternere, expandere, extendere.

c. â 1) sternere, expandere. Maḥ. 3. 15142: darbʿâstaraṇam âstîrya. 2) tegere. Maḥ. 2. 1155: kuśâir âstîrya mêdinîm.

c. upa sternere, constituere, parare. Maḥ. 2. 2033: upastîrṇâ sabʿâ.

c. pari sternere, expandere. Maḥ. 1. 6975: paristîrya ǵuhâvâ 'gnim.

c. vi dispandere, expandere. Hit. 9. 8. 14: têna vyâdʿêna ... ǵâlaṅ vistîrṇam; Man. 7. 33: vistîryatê

yaśô lôkê. — *vistîrṇa* extensus, magnus. N. 12. 112. In. 5. 3. 10. — Caus. expandere. Man. 7. 188: *vistârayêd balam.*

c. *sam* 1) sternere, expandere. Maḥ. 1. 7163. In. 5. 3. 2) tegere. Maḥ. 2. 1774: *sabʿâṅ saṅstîrya ratnâiḥ.*

स्तर्क् स्तृक् *starkś stṛkś* 1. par. (*gatâu* K. *gatyâm* V.) ire.

1. स्तर्ह् स्तृह् *starḥ stṛḥ* 6. par. i. q. *tarḥ tṛḥ.*

2. स्तर्ह् (स्तॄह्) *starḥ* (*stṝḥ*) 6. par. i. q. *starḥ stṛḥ.*

स्तवक *stávaka* m. (ut videtur, a r. *stu* s. *aka*) fasciculus florum. Ḥit. 31. 6: *kusumastavaka.*

स्तवकित *stavakitá* (a praec. s. *ita*) fasciculo florum praeditus. Ur. 73. 5.

स्तिघ् *stigʿ* 5. par. (*âskandanê*, v. Westerg. p. 365) ascendere. (Gr. ΣΤΙΧ, στείχω, ἔστιχον; germ. vet. *STIG* scandere, ascendere, *stîgu*, *steig*, *stigumês*; lit. *staigùs* celer, *staigey* cito, *staigiō-s* festino, russ. *stignu* [cf. स्तिघ्नोमि *stigʿnômi*] assequor, consequor; slav. vet. стьѕа *stĭśa* semita, goth. *staigs* id., hib. *staighre* „a step, stair".)

स्तिप् *stip* 1. âtm. (*kśaraṇê* K. *ścyuti* V.) stillare. Cf. *stim*, *stîm*, *tip*, *tim.*

स्तिम् *stim* 4. par. madidum, humidum esse, madefieri. *stimitá* 1) humidus, madidus. N. 13. 6: *ardʿarâtrasamayê niḥśabdastimitê*; Am.: *ârdraṅ sârdraṅ klinnan timitaṅ stimitaṅ samunnam uttam.* Cf. *tim*, *stip*, *tip.* 2) firmus, rigidus, immotus (cf. *stambʿ*). Mêd.; Ragʿ. 1. 73: *dʿyânastimitalôčanaḥ* (schol. *stʿirîbʿûtê nêtrê yasya*); 2. 22. 11. 45.

स्तीम् *stîm* 4. par. i. q. *stim.*

स्तीर्ण *stîrṇá* v. *star* (*stṝ*).

स्तु *stu* 2. par. *stâumi*, *stuvê* laudare, celebrare. Dêv. 1. 53: *viśvêśvarîm … stâumi*; 63: *tvaṅ kiṅ stûyasê mayâ*; Sâ. 6. 39: *astâuśan tam aḥan dêvam*; Bʿ. 11. 21. In. 2. 11. Su. 2. 4. (Cf. goth. *staua* judex, qui jus dicit, *stauja* judico, gr. στό-μα, aeol. στύ-μα, ita ut a loquendo dictum sit, sicut scr. *vaktrá*, *vádana*, v. Benfey 1. 407.)

c. *abʿi*: *abʿiśṭâumi*, *abʿiśṭuvê* i. q. simpl. Maḥ. 1. 7393: *abʿiśṭâuśi*; 8351: *abʿituśṭâva.*

c. *abʿi* praef. *sam* id. R. Schl. I. 14. 26.

c. *pra* 1) i. q. simpl. Ḥit. 19. 2. 2) narrare, nuntiare. Ḥit. 87. 21: *saṅstutam anusandʿîyatâm*; 100. 16: *sarvaṅ vṛttântam prastutya.* Caus. facere ut quis narret, nuntiet. Maḥ. 1. 6: *apṛččat … prastâvayan katʿâḥ.*

c. *vi* i. q. simpl. Maḥ. 1. 7056: *vyastuvan.*

c. *sam* id. In. 2. 9. — *abʿisaṅstu*, *parisaṅstu* id. Maḥ. 3. 12709. 1. 2132.

स्तुच् *stuč* 1. âtm. (*prasâdê*) propitium esse.

स्तुति *stuti* f. (r. *stu* s. *ti*) collaudatio. Su. 2. 4.

स्तुभ् *stubʿ* 1. âtm. (*stôbʿê* K. *stambʿê* V.) immobilem fieri. — In dial. vêd. par. laudare, celebrare. Nigʿ. 3. 14 (v. Westerg.). — Caus. id. Ṛgv. 88. 6 *b*: *astôbʿayat* „celebravit". Cf. *stambʿ*, *stu.* — Praef. *pari* in dial. vêd. laudare, celebrare. Ṛgv. 80. 9: *pariśṭôbʿata viṅśatiḥ* „laudant (eum) viginti".

c. *prati* par. id. Ṛgv. 8. 6.

स्तुम्भ् *stumbʿ* 5. et 9. par. *stubʿnômi*, *stubʿnâmi* i. q. *stambʿ* 5. et 9. par.

स्तूप् *stûp* 4. et 10. par. (*uččrayê*) coacervare, erigere.

स्तूप *stûpá*, vêd. *stûpa* m. (r. *stûp* s. *a*) cumulus. Am.

स्तृ *stṛ* subst. stella, in dial. vêd., v. Ṛgv. 68. 5. (Vid. *târâ* e *stârâ.*)

स्तेन् *stên* 10. par. furari. Man. 8. 333: *yas tv êtâni … dravyâṇi stênayêt*; 4. 256. (Goth. *STAL* furari, *stila*, *stal*, *stêlum*, mutato *n* in *l*, v. *anyá*; gr. στερέω, v. Pott 1. 197.)

स्तेन *stêna* m. (r. *stên* s. *a*) fur.

स्तेय *stêya* n. (r. *stên* abjecto *n* s. *ya*) furtum. Am.

Hosted by Google

स्तै *stâi* 1. par. (*vêšṭê*) vestire, induere.

स्तैन्य *stâinya* n. (r. *stâi* s. *ya*) id. Am.

स्तोक *stôka* parvus, paucus. Am. — *stôkam* adv. parum, paulum. Mêg'. 80. (Cf. lit. *stŏkóju* careo, egeo.)

स्तोम् *stôm* 10. par. (denom. a sq.) laudare.

स्तोम *stôma* m. (r. *stu* s. *ma*) laus, hymnus. Ṛgv. Sp. 16. 7.

स्त्यै *styâi* 1. par. (*śabdasaṅg'âtê* K. *saṅhatâu d'vanâu* V.) sonare, coacervare.

स्त्री *strî* f. (correptum e *sôtrî* a r. *su* vel *sû* s. *târ tṛ* in fem., v. Pott 1. 214; nom. *strî* pro *strîm*, acc. *strîyam* et *strîm*, v. gr. 170) femina. Br. 2. 12. Etiam bestiarum femina, e. c. *śâk'âmṛgastrî*. Dr. 4. 4.

स्थ *st'a* adj. in fine compos. (r. *st'â* stare, s. *a*) 1) stans. Dr. 5. 15. 2) saepissime qui est, versatur, moratur, situs est. N. 1. 18. 10. 1. 18. 10. 24. 18.

स्थग् *st'ag* 1. par. (*saṅvaraṇê* K. *saṅvṛtâu* V.) tegere. B'aṭṭ. 12. 69: *st'agitâ ragôb'ir diśaḣ*. (Cf. *sag*, lat. *tego*, island. vet. *thekja* tegere, germ. vet. *dakjan*, *dachjan*, *dechjan* id.)

स्थल् *st'al* 1. par. (*st'ânê st'itâu* V., ut videtur, a r. *st'â*, correpto *â*, adjecto *l*, v. *pâl*) stare. (Boruss. vet. *stall-i-t* stare, *stall-ē-mai* stamus; germ. vet. *stellêt* collocat = scr. caus. *st'âlâyati*; lit. *stellŏju* „ich bestelle, stelle an"; gr. στέλλω, ἔσταλκα, sensu = caus. r. *st'â* praef. *pra*; hib. *stalc* „obstinacy, stubborness".)

स्थल *st'ala* n. (r. *st'al* s. *a*) locus, regio, solum. Mêg'. 90. 104. Lass. 16. 4. Vid. sq. (Germ. vet. *stal* locus, dat. *stalle*, nostrum *Stall* stabulum.)

स्थली *st'alî* f. (a praec. signo fem. *î*) id. Ur. 60. 14. Ritu-S. 1. 25. — Rag'. 6. 72: *gaṇḍast'alî*; B'ar. 1. 19: *upast'ast'alî* (v. *skand'adêśa*).

स्थविर *st'avirá*, vêd. *st'ávira* (ut videtur, forma anomala a r. *st'â* stare) 1) firmus, stabilis. 2) senex. N. 4. 25. 12. 123.

स्था *st'â* 1. par. âtm. *tiśt'âmi*, *tiśt'ê* (proprie cl. 3, anomale correpto *â* in *a* in tempp. spec., v. gr. 295 et r. *dad*) 1) stare, pedibus insistere. Sâ. 4. 8: *tiśṭantî ... kâśt'ab'ûtê 'va lakšyatê*; 5. 4: *na st'âtuśaktir asti mê*; Hit. 26. 9: *ćalaty êkêna pâdêna tiśt'aty êkêna budd'imân*. — *st'itâ* stans. N. 12. 27. Sâ. 4. 3. 5. 8. 2) stare, motu vacare. N. 14. 6: *tiśt'a tvaṅ st'âvara iva*; B'. 2. 13: *yadâ st'âsyati niśćalâ*. 3) perstare, perdurare. Hit. 47. 10: *arakśitan tiśt'ati dâivarakśitam*. 4) manere, morari. Dêv. 1. 10: *tast'âu kaṅćit sa kâlaṅća muninâ têna satkṛtaḣ*. — Pass. impers. Lass. 56. 2: *dinâni katićid b'adrê st'îyatâm*; Hit. 21. 4: *sarvâir êkatra ... suk'ib'iḣ st'îyatâm*. 5) esse, versari. B'. 3. 5: *na hi kaśćit kśaṇam api gâtu tiśt'aty akarmakṛt*; N. 20. 29. 25. 16. — Hit. 31. 2: *sarvêśâm mûrd'ni tiśt'êt*; Mah. 3. 1138: *îśvarasya vaśê lôkâs tiśt'antê*. 6) adstare, adesse, praesentem esse. N. 4. 5: *tiśt'atsu lôkapâlêśu kat'am mânuśam iććasi*; H. 3. 7: *na sa kaśćin mayi st'itê*; Ṛgv. 35. 10: *ast'âd dêvaḣ*. — Caus. *st'âpâyâmi*, *st'âpâyê*. 1) sistere, collocare. N. 21. 18: *hayân tân avamućyâ 't'a st'âpayâmâsa vâi rat'am*. Cum loc. loci. B'. 1. 21: *sênayôr ub'ayôr mad'yê rat'aṅ st'âpaya*. — Trop. Man. 7. 44: *vaśê st'âpayitum pragâḣ*; Mah. 3. 234: *râgyêćâi 'naṅ st'âpayasva*. — *kanyâṅ st'âpayâmi* filiam collocare in matrimonium. Mah. 1. 2576: (*dakśaḣ*) *putrikâḣ st'âpayâmâsa ... dadâu sa daśa d'armâya saptaviṅśatim indavê*. 2) facere ut quid sit, fundare, constituere, condere. R. Schl. I. 1. 92. II. 80. 24. (Gr. ΣΤΗ, ἵστημι per redupl. pro σίστημι = ṣend. *histâmi* [v. gr. comp. 508], scr. *tiśt'âmi*; ἔστην = scr. *âst'âm*; lat. *sto* sisto [v. gr. comp. 508]; germ. vet. *stâm* sto, *stât* stat; lit. *stŏwmi*, slav. *stoju*; hib. *sta-d* fem. „stop, delay, hindrance"; masc. „state, condition"; *stadaim* „I stand, stop, delay", fortasse forma redupl.

Hosted by Google

pro *stastaim*, mutato *t* in *d*, cf. lat. perf. *steti* pro *stesti*. Ad *stʿâ* etiam traxerim hib. *taim* sum, abjectâ sibilante, ita osseticum *dan* sum, *istam* sumus = ṣend. *histâma* stamus, gr. ἵσταμεν; pers. *hestem* sum, *hestîm* sumus, v. gr. comp. 628. annot. 2. Cum caus. *stʿâpáy* cf. *stambʿ* q. v., germ. vet. *stif-t* fundatio, institutum, *stiftan* fundare, aedificare.)

c. *adʿi* (part. in *ta*: *dʿiṣṭʿita* abjectâ vocali initiali, et *adʿiṣṭʿita*) 1) superstare, insistere, c. acc. Maḥ. 2. 2541: *śiraḥ pâdênaćâ 'syâ 'ham adʿiṣṭʿâsyâmi bʿûtalê*; Man. 4. 78: *adʿitiṣṭʿên na kêśân.* 2) niti, inniti. R. Schl. I. 34. 34: *kśamâyâṅ dʿiṣṭʿitaṅ ǵagat*; Maḥ. 3. 1105: *yasyâm (kśamâyâm) ... yaǵńâ lôkâśća dʿiṣṭʿitâḥ.* 3) inhabitare. A. 10. 2: *puram ... pâulômâiḥ ... adʿiṣṭʿitam.* 4) praeesse, imperare. R. Schl. II. 1. 25: *maḥîm ... kṛtsnâm adʿitiṣṭʿantam.* 5) transgredi. R. Schl. I. 31. 19: *êkêna ḥi padâ kṛtsnâm pṛtʿivîṅ sô 'dʿyatiṣṭʿata.* 6) sicut simpl. stare, versari, esse. Maḥ. 1. 2867. 3406. 8325.

c. *anu* stando sequi (stantem). Man. 11. 111: *tiṣṭʿantîśv anutiṣṭʿêt tu vraǵantîśv apy anuvraǵêt.* 2) sequi, obsequi, *dʿarmam.* Man. 2. 9: *dʿarmam anutiṣṭʿan*; 5. 2. 9. 11. Maḥ. 3. 1282. Bʿ. 3. 35. — *niyôgam* Maḥ. 1. 749: *gurôr niyôgam anutiṣṭʿamânaḥ.* 3) facere. Ur. 41. 10 infr.: *kutra sa ... kiṅ vâ 'nutiṣṭʿati*; Ḥit. 54. 17: *yatʿâbʿiprêtam anuṣṭʿîyatâm.* 4) regere. Dr. 4. 12: *kaććid êkaḥ ... sâuvîrân saḥa sindʿubʿir anutiṣṭʿasi.* 5) manere, commorari. Lass. 56. 10: *punaḥ śatadvayaṅ kińćidûnaṅ varśâṇâm anvatiṣṭʿata.*

c. *ava* 1) i. q. simpl. Bʿ. 1. 30. 11. N. 7. 15. 2) discedere. Ḥit. 47. 22: *mandam mandam avatiṣṭʿatê.* — Caus. i. q. caus. primit. N. 20. 12.

c. *ava* praef. *pari* stare, versari, esse. Maḥ. 1. 4029: *satatam pâuruśê paryavastʿitaḥ*; Bʿ. 2. 65: *prasannatêǵasô ḥy âśu buddʿiḥ paryavatiṣṭʿatê.*

c. *ava* praef. *prati* exadversum stare. Su. 3. 24.

c. *ava* praef. *vi* stare, adstare, versari, esse. Dêv. 7. 2: *dadṛśus tê tatô dêvîm ... vyavastʿitâṅ siṅḥasyô 'pari*; Bʿ. 1. 20: *vyavastʿitân dṛṣṭvâ dʿârtarâṣṭrân*; 3. 34: *indriyasyê 'indriyasyâ 'rtʿê râgadvêśâu vyavastʿitâu*; R. Schl. II. 23. 42. 41. 10. Man. 10. 68. — Caus. constituere, facere. Ragʿ. 14. 53: *vyavastʿâpitavâk katʿańćit.*

c. *â* 1) adstare. N. 9. 8. 2) adire, accedere. N. 4. 4. 3) adscendere, e. c. currum, elephantum. Dr. 5. 12. Sâ. 1. 36. A. 1. 7. 10. 29. 4) facere, exercere, efficere, parare, adhibere, assumere. N. 19. 22. Su. 1. 24. Sâ. 1. 5. N. 18. 24. A. 3. 30. Bʿ. 3. 20. A. 3. 43.

c. *â* praef. *sam* id. Dr. 5. 14. Su. 2. 12. N. 20. 16. A. 3. 33.

c. *ut* (*uttʿâ*, v. gr. 577) surgere. Su. 4. 11. Sâ. 5. 101. Caus. (*uttʿâpay*) facere ut quis surgat, juvare ad surgendum. Sâ. 5. 101 *b*.

c. *ut* praef. *anu* (*anûttʿâ*) post aliquem surgere. Ragʿ. 2. 24: *suptâm anusaṅvivêśa suptôtʿtʿitâm prâtar anûdatiṣṭʿat.*

c. *ut* praef. *prati* exadversum surgere. Man. 2. 119.

c. *ut* praef. *sam* (*samuttʿâ*) 1) surgere. Sâ. 1. 8. 2) exoriri. Br. 1. 10.

c. *upa* 1) adstare, adesse. N. 15. 7. 10. 26. 14. R. Schl. II. 8. 10. Maḥ. 1. 8057: *upatastʿirê.* 2) adire, accedere, appropinquare. N. 8. 25: *râǵânam upatastʿê*; Su. 4. 8: *vâditranṛtyâbʿyâm upâtiṣṭʿanta tâu striyaḥ*; R. Schl. I. 25. 4: *viśvamitram ... abʿivâdayitun tatra saḥitâv upatastʿatuḥ*; Maḥ. 3. 16509: *ratʿênô 'patastʿê raṇê râmam.* — *upastʿita* qui appropinquavit, accessit. N. 8. 10: *maḥad bʿayam upastʿitam*; R. Schl. II. 51. 18: *tasmin kâlê ḥy upastʿitê.* — (Coitûs causâ) appropinquare (âtm.). Maḥ. 3. 10754: *tâm uvâćê 'dam upatiṣṭʿasva mâm iti.* 3) âtm. colere, venerari, adorare (deos). R. Schl. II. 95. 7: *âdityam upatiṣṭʿantê*; Bʿaṭṭ. 1. 3: *na tryambakâd anyam upâstʿita.* Etiam par. Maḥ. 3. 11847: *udyantam âdityam upatiṣṭʿanti*

Hosted by Google

dviǵâń. 4) ministrare alicui aliquid, c. acc. vel loc. pers. et instr. rei. Ragʻ. 17. 10: *tatrâi 'nań ... kumbʻêšu sambʻṛtâis tîrťavâribʻir upatasťuń prakṛtayań*; Ur. 1. 9: *aham asyâm (parišadi) ... navatrôṭakênô 'pasťâsyê.* — Caus. 1) collocare. R. Schl. II. 3. 18. 2) facere ut quid accedat, suppeditare. R. Schl. I. 26. 2.

c. *upa* praef. *abʻi* adstare, adesse. Pass. Maḥ. 3. 16132: *sugrîvêṇâ 'bʻyupasťitań.*

c. *upa* praef. *pari* 1) circumstare. R. Schl. II. 64. 1. 2) adire, aggredi, appropinquare. Maḥ. 3. 13027: *yugântê paryupasťitê.*

c. *upa* praef. *prati* adire, aggredi, appropinquare. Maḥ. 3. 1920.

c. *upa* praef. *sam* 1) adstare. Bʻ. 1. 28. 2) adire, accedere, appropinquare. Bʻ. 2. 2.

c. *ni* esse, versari, adesse. *nišṭita* 1) qui est, versatur. Bʻ. 13. 17: *ǵńânam ... hṛdi sarvasya nišṭitam.* 2) versatus, peritus, gnarus, c. loc. R. Schl. I. 12. 6. 20. — *parinišṭita* valde peritus. R. Schl. I. 9. 8.

c. *pra* proficisci, procedere. N. 12. 1: *sâ nihatya mṛgavyâdʻam pratasťê*; Maḥ. 1. 5034: *pratasťur gaǵasâhvayam*; 1. 6437. — *prasťita* proficiscens. N. 17. 35: *prasťitâń smê 'ty aťâ 'bruvan*; Sâ. 4. 25. A. 5. 18. Profectus. In. 5. 5: *nirgamya ćandrôdayanê ... prasťitâ sâ ... pârťasya bʻavanam prati.* — Caus. mittere. N. 21. 35. Br. 2. 30.

c. *pra* praef. *prati* + *abʻi* (*pratyabʻiprasťâ*) proficisci. Maḥ. 1. 683.

c. *pra* praef. *vi* 1) proficisci. Maḥ. 1. 6594. 3. 15218: *vipratasťê*; 1. 8140: *vipratasťuń.* 2) se extendere, se diffundere. Maḥ. 1. 3709: *tasmâd bʻâratavańšasya vipratasťê mahad yašań.*

c. *pra* praef. *sam* proficisci. Maḥ. 1. 4644. 5634. 8306. — *samprasťita* proficiscens. R. Schl. II. 38. 13. Profectus. Maḥ. 3. 8540.

c. *prati* stare, morari, versari, esse. Maḥ. 3. 224. — *pratišṭita* 1) stans etc. Sâ. 5. 88: *tvayi vańšań pratišṭitań*; Bʻ. 3. 15. In. 1. 18. 2) calcatus. Hit. 8. 8: *ašmâ 'pi yâti dêvatvam mahadbʻiń supratišṭitań.* 3) versatus, peritus, gnarus, c. loc. (v. praef. *ni*). N. 22. 12: *ašvakušalań sûtatvêća pratišṭitań.* — Caus. collocare, tradere. R. Schl. II. 39. 9. Man. 3. 135.

c. *prati* praef. *sam*: *sampratišṭâ* i. q. *pratišṭâ.* Maḥ. 1. 8359.

c. *vi* i. q. simpl. sgf. 1 et 2. Su. 1. 9. Maḥ. 1. 6558. 8360.

c. *sam* 1) stare. Dr. 8. 1. — *sańsťita* stans, motu vacans. In. 2. 8. 2) perire. Bʻaṭṭ. 8. 11: *na tat sańsťâsyatê kâryam* (schol. Bʻar. *nâšań gamišyati*). — *sańsťita* mortuus. Man. 3. 247. 5. 58. 78. 80. 151.

c. *sam* praef. *pari* circumstare. *parisańsťita* circumstans. Maḥ. 1. 4827.

स्थाणु *sťâṇú* 1) adj. (a r. *sťâ* s. *'ṇu* pro *nu*) stabilis, immobilis. Maḥ. 1. 7291. 2) subst. m. nomen Šivi. Su. 3. 24.

स्थान *sťấna* n. (r. *sťâ* s. *ana*) 1) actio standi, versandi, morandi. 2) locus. In. 5. 42. — Loc. *sťấnê* jure, merito. Ur. 75. 14. (Hib. *tan* „a country, region, territory".)

स्थायिन् *sťâyín* (r. *sťâ* s. *in* c. *y* euphon., v. gr. 49[a]) stans, perstans, durans. Hit. 16. 10.

स्थावर *sťâvará* (r. *sťâ* s. *vara*) 1) adj. stans, stabilis, immotus, immobilis. Su. 3. 13. M. 27. 2) subst. m. mons. Bʻ. 10. 25.

स्थिति *sťíti* f. (r. *sťâ* s. *ti*) 1) status, actio standi, versandi, morandi. Br. 2. 24. 5. 38. 2) firmitas, stabilitas, constantia. N. 12. 10.

स्थिर *sťirá* (a r. *sťâ* s. *ira*) stabilis, firmus, immobilis. Sâ. 2. 29. Bʻ. 6. 33.

स्थिरवाजिन् *sťiravâǵin* adj. (Baḥ. e *sťirá* et *vâǵín* equus) stabiles equos habens, i. e., ut videtur, equos sistens, sustinens, aut equos bene moderans, dexter auriga. In. 1. 18.

Hosted by Google

स्थिरसङ्गर *s'irasañgara* (Bah. e *s'irá* et *sañgara* promissum) firma promissa habens, qui stat promissis (cf. *satyasand'a*). In. 4. 12.

स्थुड् *s'uḍ* 6. par. i. q. *ṫuḍ*.

स्थूणा *s'úṇá*, vêd. *s'ú'ṇá* f. (forma anom. a r. *s'á*) postis, pila, columna. A. 3. 33.

स्थूल् *s'úl* 10. par. (*parivṛṅhaṇê* K. *vṛṅhaṇê* V.) crescere.

स्थूल *s'úla* (r. *s'úl* s. *a*) magnus, crassus, corpulentus, turgidus.

स्थूललक्ष *s'úlalakśa* (magnas notas, magna indicia habens, e praec. et *lakśa* nota, indicium) munificus, liberalis, largus. In. 4. 11.

स्थैर्य *s'âirya* n. (a *s'irá* s. *ya*) firmitas, stabilitas, constantia. B'. 13. 7.

स्ना *sná* 2. par. interdum âtm. lavari, se lavare, se baigner. H. 1. 27: *tatra pîtvá pânîyaṅ snâtvâća*; Mah. 3. 6062: *sarvatîrṫêśu sa snâti*; Up. 26: *snântî gañgâyâm*. — Potent. âtm. *snâyîta* (cum *y* euphon.). Mah. 3. 7072: *tatra snâyîta*. — Caus. *snâpáyâmi* et *snapáyâmi* (gr. 467) lavo, abluo. Mah. 3. 14024: *svayańća snâpayâmy êtâu taṫá pâdâu prad'âvayê*; R. Schl. II. 91. 51: *snâpayantića ... êkam êkam puruśam pramadâḣ saptaćâ 'śṭaća*. (Vid. *nâu*, *snu* et cf. gr. νάω, νᾶ-μα; lat. *nâ-re*, *nâ-s* = scr. *snâsi* abjectâ sibil.; hib. *snamhaim* „I swim", nisi pertinet ad *snu*, *sná'umi*, ita ut *snamhaim* sit = *snavaim*, mutato *v* in *mh*.)

c. *ni*: *niśṇâta* peritus, gnarus, c. loc. Mah. 1. 3988: *sarvâstrêśu sa niśṇâtaḣ*.

स्नान *snâna* n. (r. *sná* s. *ana*) actio lavandi.

स्नायिन् *snâyín* (r. *sná* s. *in* inserto *y* euphon., v. gr. 94[a]) se lavans, se baignant. Hit. 19. 1 in fine comp.

स्नायु *snâyú* m. tendo, nervus. Hit. 35. 12.

स्निग्ध *snigd'á* v. sq. et gr. 103 annot.

1. स्निह् *sniḣ* 4. par. amare. *snigd'á* 1) amatus, amoenus, jucundus, suavis. H. 2. 10. N. 12. 57. R. Schl. I. 68. 4. Mêg'. 1. 16. 18. 65. 97. 2) amans, benevolus, c. loc. R. Schl. II. 6. 22: *b'râtṛśu snigd'a*; v. *snêḣa*. 3) pinguis, adipatus, oleosus.

c. *pra*: *prasnigd'a* i. q. *snigd'á*. Śak. 7. 8.

2. स्निह् *sniḣ* 10. par. (*snêḣanê*) i. q. 1. *sniḣ*.

स्नु *snu* 2. par. *sná'umi* (gr. 309). Fluere, stillare. *snu* stillans in fine comp. Ṛgv. 16. 2. (Cf. *sru*, *sná*, goth. *SNU* ire, *sniva*, *snau*, *snivum* pro *snu-um*; *snaivs* nix; germ. vet. *sneo*, *snê* id., gen. *snewe-s*; lit. *snêga-s* id., mutato *w* in *g*, v. gr. comp. 19; slav. *snêg* id.; gr. νέω, νεύ-σω e σνέϝω, σνεύ-σω; hib. *snuadhaim* „I flow, stream", *snuadh* „blood", *sneachd* nix; germ. vet. *SNUZ* emungere, adjecto *z*, v. gr. comp. 109[b]. 1.)

स्नुच् *snuć* 1. âtm. (*prasâdê*) propitium esse.

स्नुषा *snuśá'* f. (ut videtur, a *sûnú* filius, ejecto *û*, vid. Höfer „Beiträge" p. 393) nurus. H. 1. 32. (Germ. vet. *snur*, *snura*; slav. vet. *snocha* [χ = *ś*, gr. comp. 92. *g*.]; lat. *nurus*, gr. νυός.)

स्नुस् *snus* 4. par. (*b'akśê*) edere.

स्नुह् *snuḣ* 4. par. (*udgârê*) evomere.

स्नेह *snêḣa* m. (r. *sniḣ* s. *a*) 1) amor, c. loc. r. Br. 1. 30. H. 1. 22. 2. 20. Sâ. 5. 21. 2) pingue, adeps, oleum. R. Schl. II. 64. 68.

स्पन्द् *spand* 1. âtm. (scribitur *spad*, gr. 110[a]) palpitare, zucken. Śak. 150. 15: *kim bâḣô spandasê*. — *spandita* n. tremitus. Ur. 40. 5. (Cf. *sp'ar*, *sp'ur*, *sp'al*.)

c. *vi* reniti. Mah. 3. 445: *sa b'îmêna parâmṛśṭô ... vyaspandata yaṫâprâṇaṅ vićakarśaća pâṇḍavam*.

स्पर् स्पृ *spar spṛ* 5. par. (*prîtirakśaṇaprâṇanêśu*) 1) exhilarare. Ṛgv. 36. 10: *d'anaspṛta*. 2) servare, custodire, tueri. 3) vivere.

स्पर्ध् *spard'* 1. âtm. interdum par. 1) aemulari, certare, contendere, cum instr. A. 7. 17: *spard'amânâ ivâ*

Hosted by Google

'smâbʿiḣ; Mah. 3. 744: mayâ spardʿanti. — Etiam adjectâ praep. saha. Mah. 2. 485: saha śakrêṇa spardʿatê. 2) aequare, aequalem esse, cum accus. Mah. 3. 15292: râǵasûyaṅ kratuśrêśṭʿaṅ spardʿaty êśa mahâkratuḣ; 1. 205. 4991.

c. vi aemulari. Mah. 1. 1088. 4346.

1. स्पर्श् sparś 10. âtm. (grahaṇê K. grahaṇê ślêśê V.) capere, sumere, amplecti. (Vid. seq.)

2. स्पर्श् स्पृश् sparś spṛś 6. par. interdum âtm. tangere. In. 2. 23: mukʿam pasparśa ... karêṇa; R. Schl. II. 64. 59: mâṅ spṛśa; II. 42. 6: mâmakâṅgâni mâ sprâkśîḣ; Dr. 6. 23: mâ vaḣ priyâyâḣ ... vadanam prasannaṅ spṛśyâć ćubʿaṅ kaśćit; Sâ. 4. 22: na mân dôśaḣ spṛśêd ayam; Man. 2. 60: kʿânićâi 'va spṛśêd adbʿiḣ; Mah. 3. 8236: ǵalaṅ spṛśatê. — spṛśṭá tactus. — Caus. 1) facere ut quis tangat, c. 2. acc. Man. 8. 114. 2) dare. Man. 11. 135: sparśayêd (schol. dadyât) brâhmaṇâya gâm. (Lat. spargo.)

c. apa tangere. Mah. 1. 7641 apô 'paspṛśya.

c. upa 1) tangere. H. 3. 20: dantâir dantân upaspṛśan; N. 7. 3. — Man. 4. 143: adbʿiḣ prâṇân upaspṛśêt. 2) os abluere (tangere aquâ). Man. 2: upaspṛśya dviǵô nityam annam adyât ... bʿuktvâćô 'paspṛśêt samyak (schol. âćamya, âćâmêt). 3) se lavare, se baigner. Man. 5. 62: upaspṛśya pitâ śućiḣ; Mah. 3. 10529: atrô 'paspṛśya.

c. upa praef. pari tangere. Mah. 3. 165: gâṅgêyam (Gangis aquam) paryupaspṛśya.

c. upa praef. sam 1) tangere. Mah. 3. 8022: yamunâprabʿavaṅ samupaspṛśya yâmunam (Yamunae aquam). 2) se lavare, se baigner. Mah. 3. 10530: atrâ 'pi samupaspṛśa.

c. pari tangere. R. Schl. I. 9. 38: paripaspṛśirêćâi 'nam pînâir urasiǵâiḣ.

c. sam id. N. 23. 14. H. 1. 49. Man. 2. 53.

स्पर्श sparśa m. (r. sparś spṛś tangere, s. a) 1) contactus. Bʿ. 5. 21. 2) aura, ventus. A. 5. 14.

स्पर्शन sparśana n. (r. sparś spṛś s. ana) tactus. Bʿ. 15. 9.

स्पर्ह् स्पृह् sparh spṛh 10. par. interdum âtm. spṛhâyâmi, spṛhâyê desiderare, appetere, c. dat. vel gen. R. Schl. II. 95. 17: nâ 'yôdʿyâya na râǵyâya spṛhayê 'dya tvayâ saha. 2) invidere, c. dat. vel gen. Ragʿ. 16. 42: na mâitʿilêyaḣ spṛhayâmbabʿûva bʿartrê divô nâ 'py alakêśvarâya; Mah. 1. 5317: spṛhayâmi ... puruśâṇâṅ saćakśuśâm. (Fortasse lat. spero.)

स्पश् spaś 1. par. âtm. (vâdʿanê K. grantʿavâdʿayôḣ V.) 1) vexare. 2) jungere, nectere, serere, componere. In dial. vêd. facere, perficere. Ṛgv. 10. 2: bʿûry aspaśṭa kartvam; 22. 19: vratâni paspaśê. (Vid. 1. paś.)

c. vi: vispaśṭa manifestus. vispaśṭam adv. manifesto, aperte. In. 5. 39.

स्पृश् spṛś (nom. spṛk, r. sparś spṛś) tangens, in fine comp. N. 12. 37: divispṛś.

स्पृश spṛśa (r. sparś spṛś s. a) id., in fine comp. Bʿ. 11. 24: nabʿaḣspṛśa.

स्पृष्ट spṛśṭá v. 2. sparś spṛś.

स्पृहा spṛhâ f. (r. sparh spṛh s. â) desiderium. Bʿ. 4. 14.

स्फट् spʿaṭ 10. par. (bʿêdê K.) findere. (Cf. spʿaṇṭ, spʿuṭ, 1. paṭ.)

स्फटिक spʿaṭika m. crystallus; v. sq.

स्फटिकशिला spʿaṭikaśilâ f. (e praec. et śilâ lapis) id. Ur. 71. 4 infr.

स्फण्ट् spʿaṇṭ 1. par. (bʿêdê, scribitur spʿaṭ) findere. (Vid. spʿaṭ et cf. germ. vet. SPALT findere, spaltu, spialt.)

स्फार् spʿar 6. par. i. q. spʿur praef. vi caus. 1) vibrare. Mah. 1. 6442: vispʿârayan dʿanuḣ. 2) facio ut quis micet, ardeat. R. Schl. I. 54. 19: krôdʿavispʿâritêkśaṇaḣ; Mah. 3. 404.

Hosted by Google

स्फल् *sp'al* 6. par. (*sp'urtâu* K. *ćâlê* V.) se movere, trepidare. (Cf. *sp'ul*, *sp'ar*, *sp'ur*, *sk'al*, gr. σφάλλω.)

स्फाय् *sp'ây* 1. âtm. crescere, tumescere. *sp'îtá* (vid. gr. 551) tumidus, turgidus. N. 24. 37.

स्फिच् *sp'ić* f. natis, clunis. H. 2. 3.

स्फिट् *sp'iṭ* 10. par. (*vṛtyâm anâdarê hinsê*) tegere; despicere; ferire, laedere, occidere. (Cf. *sp'uṭṭ*, *smiṭ*.)

स्फीत *sp'îtá* v. *sp'ây*.

1. स्फुट् *sp'uṭ* 6. par. fut. part. *sp'uṭitâ'smi*, fut. aux. *sp'uṭišyâ'mi*, infin. *sp'ûṭitum**) 1) dissilire, dirumpi. Mah. 1. 3023: *śatad'â mûrd'â tatas tê 'sdya sp'uṭišyati.* 2) rumpi, se aperire, se pandere, dehiscere (de floribus). Gîta-G. 5. 2: *sp'uṭan kusumanikarań.* 3) diffugere. B'aṭṭ. 10. 8: *sp'uṭatâm* (schol. *palâyamânânâm*); 14. 6: *turańgâń pusp'uṭur b'îtâń.* (Cf. *sp'aṭ*, *sp'anṭ*, gr. σπεύδω.)

2. स्फुट् *sp'uṭ* 1. par. âtm. i. q. 1. *sp'uṭ* sgf. 1 et 2. Râm. ed. Ser. II. 74. 61: *kat'an duk'êna hṛdayan na sp'ôṭati sahasrad'â.* (Vid. 1. *sp'uṭ*.)

3. स्फुट् *sp'uṭ* 10. par. *sp'uṭáyâmi*, i. q. 1. *sp'uṭ* sgf. 1 et 2.

4. स्फुट् *sp'uṭ* 10. par. *sp'ôṭáyâmi* (proprie caus. radd. 1. et 2. *sp'uṭ*) findere.

c. *â* plaudere, praesertim brachia manu. Man. 4. 64: *na vâditrâṇi vâdayên nâ ''sp'ôṭayêt* (schol. *pâṇinâ bâhâu d'vanirûpam âsp'ôṭanań na kuryât*); In. 2. 25: *bâhûćâ ''sp'ôṭayać ćanâiń.*

स्फुट्ट् *sp'uṭṭ* 10. par. (*anâdarê*) spernere, vilipendere.

c. *pra* findere. Mah. 4. 2100.

स्फुड् *sp'uḍ* 6. par. (*vṛtyâm* V.) tegere.

स्फुण्ट् *sp'unṭ* 10. par. (*parihâsê* K. *nirmaṇi* V.; scribitur *sp'uṭ*) ridere, deridere. (Vid. *sp'uṭṭ* et cf. germ. vet. *spot* jocus, ludicrum, ridiculum, *spottôn* irridere.)

*) Radices sextae classis cum medio *u* maximam partem hanc vocalem in utroque futuro plurimisque aliis guṇâ augendis formis puram retinent.

1. स्फुण्ड् *sp'unḍ* 1. âtm. (*p'ullê*; scribitur *sp'uḍ*) se expandere (de floribus). Vid. 1. *sp'uṭ*.

2. स्फुण्ड् *sp'unḍ* 10. par. i. q. *sp'unṭ*.

स्फुर् *sp'ur* 6. par. 1) tremere, trepidare. Mr. 274. 3: *savyańća nêtrań sp'urati*; In. 5. 51: *sp'uradôšṭ'i*; Rag'. 12. 90: *sp'urati ... savyêtarê b'ugê.* 2) micare, corruscare, splendere. Rag'. 7. 61: *sp'urantam ... śaśâńkam*; Gîta-G. 10. 6. 3) appetere, surgere, aubrechen. Gîta-G. 11. 1: *sp'urati pradôšê.* Cf. *sp'ar*.

c. *pra* âtm. tremere. Mah. 3. 1941: *prâsp'uramâṇâušṭ'ań.* — *prasp'urita* tremens. Mah. 3. 11493: *prasp'uritâd'ara.*

c. *vi* 1) tremere. Mah. 3. 15639. 2) reniti, resistere. H. 4. 19: *visp'urantań ćakarša.*

स्फुरदोष्ठ *sp'uradôšṭ'a* (Bah. e *sp'urat* tremens et *ôšṭ'a* labium) trementia labia habens. In. 5. 51.

स्फुर्छ् *sp'urć* 1. par. (*vismṛtâu*) oblivisci.

स्फुर्ज् *sp'urǵ* 1. par. (*vaǵranirg'ôšê*; vocalis *u* ubique producitur, ita ut *sp'ûrǵ* vera radicis sit forma) tonare, fremere. B'aṭṭ. 15. 44: *asp'ûrǵît.*

c. *vi*: *visp'ûrǵita* n. fremitus, strepitus, e. c. venti. A. 8. 6: *vâyôr visp'ûrǵitêna* (sic cum ed. Calc. legendum). — *visp'ûrǵat'u* m. id. Rag'. 13. 12: *mahôrmivisp'ûrǵat'u.*

स्म *sma* 1) explet. In. 1. 23. — Tempus praesens hâc particulâ saepe praeteriti accipit significationem. In. 2. 28. N. 1. 12. 2) pro *smas* sumus (v. gr. 272 annot.). In. 5. 42.

स्मर् स्मृ *smar smṛ* 1. par. âtm. *smárâmi*, *smárê.* 1) meminisse, reminisci, recordari, memorem esse, cum acc. vel gen. Sâ. 4. 27: *nâ 'nayâ 'b'yart'anâyuktam uktam pûrvań smarâmy aham*; 5. 69: *sarvań smarê*; In. 3. 5: *b'râtṛn 'sasmâra*; Mah. 1. 3005: *samayań smarasva*; 4239: *smarêń kṛććrêšu*

Hosted by Google

mâm; 3. 8446: *yasya smaratê vâsavaṅ*; Śak. 126. 13: *punar asmâkaṅ smariṡyati.* — Absol. Mah. 1. 3006: *smarann api | abravîn na smarâmî 'ti.* — Pass. Mah. 1. 74: *gaṇêśaṅ smaryatâm.* — *smṛtá* memoratus, vocatus. Bc. 17. 20: *tad dânaṅ sâttvikaṅ smṛtam*; 21. 23. Man. 1. 10. 2) desiderare, c. gen. R. Schl. II. 70. 15: *punar apy ahạm êśyâmi yadâ mê tvaṅ smariṡyasi*; A. 11. 8: *samayô śrǵuna gantun tê b'râtarô hi smaranti tê*; R. Schl. II. 30. 16. — *smṛtá* desideratus, amatus. Br. 1. 30: *mama tulyâv ub'âu smṛtâu* (v. *smara*). — Caus. facere ut quis recordetur. Mah. 3. 11323: *smâritaśćâ 'smi râǵavam.* (Lat. *MOR*, abjecto *s*, *memor* per redupl., *mos*, *môr-is*; germ. vet. *smer-zo* m., *smer-za* f. dolor, v. *vêdanâ* dolor, proprie quod facit ut quis sciat, sentiat, *smerzan*, anglo-sax. *smeortan* dolere; goth. *mêrja* memoro, nuntio = scr. caus. *smârâyâmi*, fortasse *mêl* scriptura tanquam id quod memorat, in memoriam revocat, mutato *r* in *l*, *maurna* moereo; germ. vet. *mâriu* annuntio, manifestum facio, celebro, *mâri* fama; nostrum *Mährchen*; hib. *smuairean* „grief, dejection" = nomini actionis *smaraṇa*, vid. Pictet p. 75; fortasse *smalanach* „sorrowful, grieved" e *smaranach*; fortasse *smuainim* „I think, imagine" e *smuairim*, nisi pertinet ad *man* q. v.; fortasse *muirn* „natural affection, love", *muirne* „fondness, caresses" e *smuirn*, *smuirne*, v. sgf. 2 *smṛtá* amatus; lit. *uz-mirś-tu* obliviscor, adjectâ sibilante, sicut in *mirś-tu* morior, v. *mar mṛ*; gr. μέριμνα, μεριμνάω, μέρμερος, μάρ-τυρ; fortasse ΜΕΛ [μέλει, μέλομαι cet.] e ΜΕΡ, nisi pertinet ad *man.*)

c. *anu* reordari. N. 11. 24: *mâm anusmṛtya*; 15. 16.

c. *vi* oblivisci. Dr. 7. 11: *nâ 'yaṅ vâiraṅ vismaratê kadâćit*; Ragc. 19. 2. — Etiam recordari. Sâ. 5. 6. nisi c. ed. Calc. pro *vismarantî* legendum *vimṛśantî.*

c. *sam* recordari. N. 14. 24: *saṅsmartavyas tadâ tê śham.*

c. *sam* praef. *anu* id. N. 15. 16.

c. *sam* praef. *ab'i* id. Mah. 3. 15758.

स्मर *smara* m. (rad. *smar smṛ* suff. *a*) amor. Hit. 39. 20.

स्मि *smi* 1. par. âtm. ridere, subridere. Mah. 3. 952: *na tâta hṛśyâmi naća smayâmi*; In. 82. 26: *smayann iva*; Mah. 1. 2009: *uvâća smayamânê 'va.* — Cum acc. ridere aliquid. Mah. 3. 951: *b'avân idaṅ kiṅ smayati 'va.* — *smitá* n. risus. In. 4. 15. (Lett. *smee-t* ridere, slav. *smê-ja-ti* id., germ. vet. *smilentêr* subridens, cujus *l* fortasse e *j* [v. *yákṛt*], ita ut *smil* respondeat sanscrito *smay* formarum guṇâ auctarum, ut *smáyâmi*, *smáyasi* etc., debilitato *a* in *i*; angl. *smile*; hib. *smigeadh* „a smile" cum *g* pro *y*, ita ut *smig* = scr. *smay*, debilitato *a* in *i*; *magadh* „mocking, jeering, scoffing", abjecto *s*, *magamhuil* „jeering, scoffing" = scr. *smayamâna*; gr. μειδάω adjecto δ; lat. *miror* [v. praef. *vi*] adjecto *r*, quod fortasse e *d*; fortasse *rideo* e *sideo*, vel e *mideo*, mutatis liquidis *m* et *r*, v. gr. comp. 20.)

c. *ab'i* i. q. simpl. Mah. 3. 8732: *ab'ismayantaṅ* subridentes.

c. *ut* id. Mah. 3. 14969: *utsmayantaṅ* subridentes.

c. *vi* 1) i. q. simpl. Mah. 2. 1818: *uvâća sahadêvas tu mâṅ, vismayann iva.* 2) obstupescere, obstupefieri. Mah. 1. 7214: *na vismayantaṅ*; 3. 11447: *sarvê visismiyuṅ*; 1. 7078: *tat prêkśya karma ... visismayê.* âtm. c. instr. obstupefieri aliquâ re. Mah. 4. 861: *kîćakasya tu ǵâtêna ... vyasmayanta pṛt'aggânâṅ*; Ragc. 15. 68. — *vismita* obstupefactus. Bc. 11. 22: *vîkśanti tvâṅ vismitâśćâi 'va sarvê.* — Cum instr. *vismitâ rûpasampadâ.* Cum loc. Ragc. 2. 33. 3) superbum fieri. âtm. c. instr. Man. 4. 236: *na vismayêta tapasâ.* — Caus. *vismâpayâmi*, *vismâpayê* (v. gr. 468) obstupefacere. Ragc. 2. 33. B'att. 5. 58.

स्मित *smitá* v. *smi.*

Hosted by Google

स्मितपूर्व *smitapûrva* (Bah. e praec. et *pûrva* n. prius) risum tanquam prius habens, a risu incipiens. In. 4. 5. H. 2. 23.

स्मील् *smîl* v. *śmîl*.

स्मृति *smṛti* f. (r. *smar smṛ* s. *ti*) memoria. B^c. 2. 63.

स्यन्द् *syand* 1. âtm. (scribitur *syad*, gr. 110[a]) 1) fluere. Ṛgv. 32. 2: *syandamânâ aṅgaḱ samudram avagagmur âpaḱ*; Mah. 1. 3990: *syandatê ... saricćrêśṭâ*. 2) currere. Part. praes. par. N. 13. 10: *syandatâm api nâgânâm*. Vid. seq.

स्यन्दन *syandana* m. (r. *syand* s. *ana*) 1) currus. N. 8. 20. 2) nomen arboris (Dalbergia ougeiniensis). N. 12. 3.

1. स्यम् *syam* 6. et 10. par. *syamâmi, syamâyâmi* (*d^cvananê*) sonare.

2. स्यम् *syam* 10. par. âtm. *syâmâyâmi, syâmâyê* (*vitarkê*) cogitare, considerare.

स्रंस् *sraṅs* 1. âtm. cadere, decidere. B^c. 1. 30: *gâṇḍîvaṅ sraṅsatê hastât*. — Caus. commovere. Rag^c. 6. 75: *vâtô 'pi nâ 'sraṅsayad aṅśukâni* (schol. *akampayat*). Cf. *b^craṅs, b^craṅś, d^cvaṅs*.

c. *vi* i. q. simpl. *visrasta* delapsus. A. 10. 64.

स्रंह् *sraṅh* 1. âtm. (*viśvâsê*) confidere, securum esse. Cf. *sramb^c*.

स्रक् *srak*, स्रग् *srag* v. *sraǵ*.

स्रग्विन् *sragvin* (a *sraǵ* s. *vin*) sertatus.

स्रङ्क् *sraṅk* 1. âtm. (*gatyâm*, scribitur *srak*) ire, se movere. Cf. *śraṅk, śraṅg, ślaṅk*.

स्रज् *sraǵ* f. (ut videtur, a r. *sarǵ sṛǵ*, v. gr. 34[b]) sertum e floribus. N. 5. 28.

स्रम्भ् *sramb^c* v. *śramb^c*.

स्रव *srava* m. (r. *sru* fluere, s. *a*) 1) actio fluendi, stillandi. 2) liquor, liquidum, gutta. H. 2. 9.

स्रष्टुम् *sraśṭum* v. *sarǵ sṛǵ*.

स्रिभ् *srib^c*, स्रिम्भ् *srimb^c* 1. par. i. q. *sarb^c sṛb^c*.

स्रिव् *sriv* 4. par. *srîvyâmi* (*śôśê gatâu*) siccari, ire.

स्रु *sru* 1. par. (scribitur etiam *śru*) ire, fluere. Mah. 1. 5081: *susrâva rêtô 'sya*; 2. 2592: *sravannêtraǵalâvilâ*; R. Schl. II. 63. 18: *srôtâṅsi vimalâny api susruvur**) *girid^câtub^cyaḱ*; 40. 34: *susrâva nayanâiḱ strîṇâm aśram*. Trop. Mah. 1. 5329: *tumulâ vâćaḱ susruvuḱ*. — *sruta* fluens. Man. 4. 122: *rud^cirê srutê gâtrât*. 2) effundere. Mah. 1. 1485: *susruvuḱ śôṇitam bahu*; 3. 11118: *śakṛnmûtraṅ susruvur b^cayât*. 3) diffluere, solvi, perire. Man. 2. 74: *sravaty anôṅkṛtam*. Etiam âtm. Mah. 3. 14767: *sravêta*. — Caus. effundere. Man. 4. 169. (Cf. *snu*, gr. ῥέω e σρέϝω, ῥεύ-σω, ῥεῦ-σις, ῥεῦ-μα cet.; lit. *sraw-ju* sanguinem mitto; hib. *sruth* f. „a stream, current, defluxion"; germ. vet. *sliu-mo* velociter, *sliumor* citius, nostrum *schleunig*, v. *snu* et Graff 6. 848; lat. *riv-us, ruo*.)

c. *nis* effluere, emanare. Caus. facere ut quid effluat. Mah. 3. 13164.

c. *pari* i. q. simpl. R. Schl. II. 30. 24: *vâri ... nêtrâb^cyâm parisusrâva*. Vid. *parisrava*.

c. *pra* 1) profluere, fluere. N. 24. 15: *vâri nêtrâb^cyâm asuk^cam prâsravat*. 2) facere ut quid fluat, effundere. H. 2. 8: *b^cakśyô 'yam mama supriyaḱ snêhasravân prasravati*; R. Schl. II. 48. 13. — Absol. Hit. 1. 22: *mâtuḱ prasravataḱ stanâu*. — *prasruta* faciens ut quid profluat, effundens. R. Schl. II. 85. 18: *prasrutaḱ sarvagâtrêb^cyaḱ svêdaṅ ... yat^câ ... himavân prasrutô himam*.

c. *vi* 1) fluere. *visruta* fluens. R. Schl. I. 34. 9: *nadî ramyâ magad^cân visrutâ*. 2) effundere. Mah. 3. 825: *sa ... visravaty asṛg ulvanam*.

स्रुच् *sruć* f. cochlear sacrificale. Dr. 6. 20.

स्रोत *sróta* n. (ut videtur, e *srôtas* abjecto *s*) i. q. *srôtas*. N. 16. 14 in fine comp. Bah.

---

*) Schlegelius hanc radicem ubique scribit *śru*, inde *śuśruvuḱ* pro *susruvuḱ*.

Hosted by Google

स्रोतस् srṓtas n. (a r. sru s. as inserto t) flumen, cursus. H. 1. 2. Bʿ. 10. 31.

स्व sva 1) pron. pers. tertiae pers. in initio compositorum, ipse, sui, sibi cet. Vid. svagatam, svabʿū, svastʿa. Etiam ad primam et secundam pers. refertur, v. svâdʿîna. (Huc pertinet prâcrit. sê sui, ejus, ipsius in anal. cum tê pro tvê tui, mê mei; ṣend. hê, hôi, v. svatas et gr. comp. 341.) 2) suus. In. 1. 32. 34. 5. 29. Su. 1. 28. Etiam meus, tuus, noster, vester. Ur. 39. 13: katʿayâmi svâm avastʿâm conditionem meam; N. 14. 15: padâni gaṇayan svâni gaćća passus tuos; 24: svam aṅśaṅ vitarâmi tê partem tuam; Ur. 26. 3: dʿâryatâm ayaṅ svahastê nikśêpaḣ in manu tuâ. — Subst. n. proprium, peculium. N. 18. 3. 26. 7. (Cum sva pron. pers. cf. lat. sui; gr. σῦ, σφέ, σφεῖς e σϝέ, σϝεῖς; lit. saw sibi, sawens sui cet.; slav. sebê sibi, sebe sui cet.; goth. sei-na sui e svei-na; svê sicut, instrument. a them. sva; svi in svi-kunths manifestus, debilitato a in i. Cum sva possess. cf. lat. suus; gr. σφός, ὅς; lit. sáwa-s suus, sawà sua; slav. svoĭ, svaja, svoe suus, -a, -um; svo-bodŭ liber, svo-boda libertas, ubi svo = scr. sva in initio comp.; goth. svês n., them. svêsa proprium; germ. vet. suâs proprius, Graff 6. 903.)

स्वक svaka (a praec. s. ka) suus, proprius. N. 5. 43. 16. 3. 24. 42. 25. 5.

स्वक्क् svakk 1. âtm. (sarpaṇê V.) ire, se movere. Cf. svask, srak.

स्वगतम् svagatam adv. (e sva et gatá qui ivit, in acc. neut.) i. q. âtmagatam. Śak. 18. 7.

स्वङ्ग् svaṅg 1. par. (sarpaṇê K. V.; scribitur svag) ire, se movere. (Cf. germ. vet. SUANG vibrare, suingu, suang, suungumês.)

स्वच्छ svaćća (e su et aćća) valde clarus, valde purus. Hit. 25. 13.

स्वच्छन्द svaććanda (e sva et ćanda) v. ćanda.

स्वज् svaǵ, स्वञ्ज् svaṅǵ 1. âtm. (pro svaṅǵ scribitur svaǵ, gr. 110[a]) amplecti. N. 24. 44: bʿâimîm ... sasvaǵê; Ragʿ. 13. 70: asvaǵata; Maḣ. 2. 2595: svaǵamâna; 3. 14724: svaǵitvâ.

c. pari (praet. augment. 1. paryasvaǵê et paryaśvaǵê, praet. mltf. paryasvaṅkśi et paryaśvaṅkśi, praet. redupl. parisasvaǵê et pariśaśvaǵê) i. q. simpl. N. 17. 12. 23. 24: tâm pariśvaǵya; Maḣ. 1. 8000: pariśasvaǵê; 3. 211: pariśaśvaǵê; R. Schl. II. 75. 9: paryasvaǵêtâm; II. 83. 10: pariśvaǵâna pro pariśvaǵamâna.

c. pari praef. abʿi id. Part. praes. par. R. Schl. II. 44. 10: abʿipariśvaǵan.

c. pari praef. sam id. Maḣ. 1. 3307.

स्वजन svaǵana m. (e sva et ǵana q. v.) cognatus. Bʿ. 1. 45. Collective cognati. Bʿ. 1. 28. N. 13. 34.

स्वट् svaṭ 1. par. i. q. śvaṭ.

स्वतन्त्र svatantra (Baḣ. e sva et tantra) liber, qui suae potestatis, sui juris. Hit. 69. 13. Vid. svâtantrya.

स्वतस् svatas adv. (e sva sui, ipse, s. tas) ex se, per se. Maḣ. 3. 10051: svataḣ śôbʿamânaḣ.

स्वद् svad 1. (fortasse e su et ad edere) 1) âtm. jucunde sapere, jucundi, suavis saporis esse. Ṛgv.-V. 6. 7: ḣavyâ tê svadantâm. 2) par. gustare. Ṛgv.-V. 2. 2: svadanti dêvâ ubʿayâni ḣavyâ. Vid. Westerg. et cf. svâd, svâdú.

स्वधा svadʿâ (e sva et dʿâ a r. dʿâ ponere, dare) 1) f. majorum cibus. 2) indecl. vox quam pronuntiant ii, qui majoribus dona offerunt. Bʿ. 9. 15.

1. स्वन् svan 1. et 10. par. sonare. R. Schl. II. 65. 5: viḣagâḣ ... sasvanuḣ; Gʿaṭ. 5: ǵaladâḣ svanantaḣ. (Vid. dʿraṇ, dʿvan, kvaṇ et cf. lat. sono, hib. sian „a voice, sound, scream"; fortasse gr. φωνή e σφωνή, v. sva. Lit. zwanu sono, zwánas campana, slav. ЗВЬНѢТИ ṣvĭnêti sonare, ЗВОНЪ ṣvonŭ tintinnabulum, gr. comp. I. §. 92. d. p. 181.)

Hosted by Google

2. स्वन् svan 10. par. svanáyâmi et svânáyâmi (avataṅsanê K. taṅsanê V.) ornare.

स्वन svaná m. (r. 1. svan s. a) sonus, sonitus, strepitus. N. 21. 5. 25. 5.

स्वप् svap 2. par. etiam 1. par. interdum âtm. (anom., v. gr. 577) 1) dormire. Man. 1. 52: yadâ svapiti; 54: sukʿaṅ svapiti; H. 1. 51: svapantî 'mê; 4. 15: svapantv êtê; N. 13. 61: svapâmi; Mah. 3. 13984: svapêt; 15993: svapatê; R. Schl. I. 47. 19: svapsyâmahê; II. 28. 11: supyatê. 2) obdormire, capere somnum. N. 10. 6: śrântaḱ suśvâpa; Mah. 2. 2027: upagîyamânâ nârîbʿir asvapan. 3) jacere. Mah. 4. 1674: hatâ urvyâṅ suśupuḱ. 4) mortuum esse. Bʿaṭṭ. 18. 11: bând'avâ mê svapanti (schol. Ǵay. dîrgʿanidrâm pravêśitâḱ). — suptá 1) qui dormivit. Sâ. 5. 64. 67. 2) dormiens. H. 1. 50. 2. 33. 35. — Caus. svâpáyâmi 1) sopire. 2) occidere, interficere. Bʿaṭṭ. 15. 98: vâṇâir asûśupat. (Goth. SLÊP dormire, slêpa dormio, praet. saislêp = scr. suśvâ'pa, mutato v in l, v. gr. comp. 20; germ. vet. slâfon dormio, slâfit dormit. Ad caus. svâpáyâmi pertinent lat. sôpio [ejecto v, ô = â], island. vet. svefja sopire, germ. vet. in-suepiu sopio, Grimm 1. 869, slav. СЪП-И-ШИ sŭp-i-śi dormis. Vid. svápna.)

c. ava dormire. avasupta dormiens. R. Schl. II. 56. 1.

c. pra id. prasupta 1) qui dormivit. Sâ. 5. 65: suc̀iran tvam prasuptô 'ssi; 5. 69. 2) dormiens. H. 1. 38: prasuptâu d'araṇîtalê.

c. sam id. saṅsupta dormiens. N. 13. 10. H. 3. 6.

स्वप्न svápna m. (r. svap s. na) somnium. N. 12. 98. Sâ. 5. 71. (Island. vet. svëfn somnus, lit. sâpna-s somnium, unde sapniu somnio, lat. somnus e sopnus in analogiâ c. r. 58; gr. ὕπνος; hib. suain „sleep", suaimhneach „quiet, calm, tranquil, easy, safe, pleasant, delightful", suaimhnighim „I rest, please, charm"; cambro-brit. hephun somnus.)

स्वप्नज् svapnaǵ (nom. m. f. n. svapnak) dormiens. Mah. 3. 10648.

स्वभाव svabʿâva m. (e sva et bʿâvá natura, indoles) natura, indoles. N. 19. 6. Bʿ. 5. 14. 8. 3.

स्वभू svabʿû (per se ipsum existens, e sva et bʿû) cognomen Viśṇûs. Am.

स्वविषय svaviśaya m. (e sva et viśaya regio) patria. Hit. 26. 4.

स्वयंवर svayaṅvara m. (e svayám et vara electio) feminae libera mariti electio. N. 2. 8.

स्वयम् svayám indecl. (proprie nom. a stirpe sva adjecto i, unde svê, cum termin. am, in analogiâ cum ahám ego, tvam tu, ayám hic, v. gr. 252) ipse. (Cf. hib. fein „own, self", sin „that, there", siom „they, them"; cambro-brit. hun ipse.)

स्वयम्प्रभ svayamprabʿa (sui ipsius splendorem habens, per se ipsum splendens, Bah. e svayám et prabʿâ' splendor). Fem. svayamprabʿâ nom. pr. Apsarasae. In. 2. 29.

स्वयम्भू svayambʿû m. (Tatp. e svayám ipse et bʿû existens) per se ipsum existens, cognomen dei Brahmae.

1. स्वर् svar 10. par. svaráyâmi (âkśêpê) spernere. Vid. seq.

2. स्वर् स्वृ svar svṛ 1. par. (śabdôpatâpayôḱ) 1) sonare, v. svara. In dial. vêd. recitare. Rgv. 88. 5: sasvar ha yan marutô gôtamô vaḱ „quem (hymnum) recitavit Gôtamas vobis, Marutes!" (sasvar praet. mltf. 7). — svárya laudandus. Rgv. 32. 2. — svaraṇa inclutus. Rgv. 18. 1. 2) vexare, v. praep. sam. (Lat. susurro, slav. svir-a-ti tibiâ canere, gr. σύριγξ, συρίσσω, v. Pott 1. 225; goth. SVAR jurare, fortasse primitive dicere. Cum svárya laudandus, svaraṇa inclutus cf. goth. svêrs honoratus, gasvêran glorificari; cum svar svṛ vexare cf. germ. vet. sueran dolere, suirit dolet, suâr gravis.)

c. abʿi comprobare. Rgv. 10. 4: stômâṅ (v. gr. 145. annot.) abʿisvara „hymnos comproba".

Hosted by Google

c. sam âtm. vexare. B'aṭṭ. 9. 28: (śatrun) sansvariśîśṛ'âň pradanê.

3. स्वर् (स्वृ) svar (svṛ) 9. par. svṛṇâmi (hinsanê) laedere, occidere.

4. स्वर् svar indecl. (v. sur splendere) coelum. Br. 1. 22. B'. 9. 20. (Send. hvarĕ sol, v. gr. comp. 30; hib. speur „the sky, firmament", v. Pictet p. 74; fortasse soir „the east, the morning", a sole oriente dictum; lat. sol; gr. σέλας, σελήνη; fortasse lit. saulē sol e swalē, sualē; russ. solize sol. De ἥλιος et goth. sauil v. sûrya.)

स्वर svara m. (r. svar svṛ sonare, s. a) 1) sonus. 2) vocalis littera. Sâ. 5. 25.

स्वर्ग svargá m. (e svar et ga) coelum Indri, deorum sedes. In. 1. 23. N. 12. 63.

स्वर्ग्य svargya (a praec. s. ya) coelestis.

स्वर्ण svarṇa n. (correptum e suvarṇa q. v.) aurum. Am.

स्वर्त् svart 10. par. (gatyâtankê) ire, metuere.

स्वर्द् svard 1. âtm. (âsvâdê K. prîtilihôň V.) gustare, lambere, gaudere. Cf. svad.

स्वलङ्कृत svalankṛta (e su et alankṛta) valde ornatus. N. 2. 11.

स्ववश svavaśa (Bah. e sva suus et vaśa voluntas) suam voluntatem habens, voluntarius, spontaneus. H. 4. 4.

स्वसार् -सृ svásâr -sṛ f. (v. gr. 174[b]); ut videtur, e sva suus et sâr sṛ pro stâr stṛ = strî femina, cujus t servatum est in linguis germanicis et slav., v. svaǵana, śváśura, śvaśrú et Pott 2. 554) soror. H. 1. 31. (Goth. svistar, germ. vet. suëster, nostrum Schwester, angl. sister, slav. sestra, lit. sessů per assim. e sestů, gen. sesser-s, pl. nom. sesser-es; lat. soror e sosor, suostor, sorôrem = scr. svásâram; cambrobrit. chwaer, v. Pictet p. 73. Huc etiam traxerim hib. piuthar, ita ut mutilatum sit e spiusthar, mutato v in p sicut in speur coelum = svar q. v.)

स्वस्क् svask 1. âtm. (gatyâm) ire, se movere.

स्वस्ति svastí (e su et asti existentia, a r. as s. ti) Wohlsein, salus, felicitas. In classicâ linguâ indecl. vel potius neut. quod solum in nom. et acc. invenitur. N. 12. 120. Dr. 9. 23. A. 2. 13. 10. 41. B'. 11. 21. — In dialecto vêd. declinatur, e. c. Ṛgv. 1. 9: svastayê felicitatis causâ.

स्वस्तिवाचन svastivâćana n. (e praec. et vâćana a caus. r. vać s. ana) 1) precatio salutis, v. vać caus. 2) ritus quidam sacer, Wils. „a religious rite preparatory to any important observance, in which the Brahmans strew boiled rice on the ground, and invoke the blessings of the gods on the ceremony about to commence". Ur. 45. 1.

स्वस्थ svast'a (in se stans, versans, e sva et st'a) 1) sui compos. N. 2. 1. 5. 6. 7. B'. 14. 24. 2) sanus, salvus, valens. Sâ. 5. 81. 109.

स्वागत svâgata n. (Karm. e su bene et âgata n. aggressus) salutatio (Willkommen, welcome). N. 12. 68.

स्वातन्त्र्य svâtantrya n. (a svatantra s. ya) libertas, liberum arbitrium. Hit. 28. 16. 69. 14.

स्वाद् svâd 1. âtm. 10. par. i. q. svad. — svâdanî'ya gustandus, sapidus, jucundi, suavis saporis. In. 1. 26. (Vid. svad, svâdú et cf. gr. ἥδομαι, ἧδος, ἁνδάνω; cambro-brit. chwaethu gustare; armor. chwaesa odorari, v. Pictet p. 73.)

c. â 10. par. gustare. R. Schl. I. 9. 36: tâny âsvâdya sa ... anâsvâditapûrvâṇi. — âsvâdya gustandus, jucundi, suavis saporis. Hit. 8. 12. Vid. âsvâda, âsvâdana.

स्वादु svâdú (fem. svâdú et svâdvî') dulcis, suavis, jucundus. (Anglo-sax. svet dulcis, germ. vet. suazi, suozi id., nostrum süſs, goth. sutiśô dulcius; lit. saldùs dulcis e sladùs, mutato v in l, v. gr. comp. 20; slav. СЛАДЪКЪ sladŭkŭ id., gr. ἡδύς, lat. suavis e suadus ejecto d, adjecto i; v. svad.)

Hosted by Google

स्वाधीन *svâdʿîna* adj. (e *sva* et *adʿîna*) sibi ipsi subjectus, sui proprius. Lass. 90. 15: *svâdʿînayâuvanâ subʿrâṅ.* — Nostri proprius, qui in nostrâ potestate. Ḥit. 122. 3. 4.

स्वाध्याय *svâdʿyâya* m. (e *sva* proprius et *adʿyâyá* lectio a r. *i* praef. *adʿi* s. *a*) tacita vel susurrans lectio (Vêdorum). Su. 2. 22. Bʿ. 4. 28. 16. 1.

स्वामिन् *svâmín* m. (a *sva* proprium, peculium, producto *a*, s. *min*) dominus.

स्वाम्य *svâmya* n. (a praec. s. *ya*) dominium, imperium. Ḥit. 84. 8.

स्वाहा *svâḥâ* indecl. vox quam pronuntiant ii, qui diis dona offerunt.

स्वित् *svit* particula interrogativa. Maḥ. 3. 10648: *kiṅ svit, kasya svit*; 1. 3571: *kinnu svit*; R. Schl. II. 65. 11: *kiṅ svit.*

स्विद् *svid* 4. par. âtm. sudare. Gîta-G. 10. 16: *svidyati.* — *svinná* sudans. Lass. 59. 6. — Caus. facere ut quis sudet, calefacere. Ḥit. 70. 17: *svêdita.* — Cl. 1. âtm. trans. sudare, exsudare alqd. trop. dimittere (*môćanê* K.). K.: *svêdatê pâpan tapasâ ǵanaṅ.* (Island. vet. *sviti*, *sveiti* sudor, v. *svḗda*; angl. *sweat*, germ. vet. *sueiz* sudor, *suizzu* sudo, lett. *fswîs-t* sudare, praet. *fswîdu*; lat. *sûdo*, gr. ἰδίω, ἶδος, ἱδρώς; armor. *chwez* sudor, cambro-brit. *chweysu* sudare.)

c. *pra* i. q. simpl. *prasvinna* sudans. R. Schl. II. 100. 35.

स्वेच्छा *svêććâ* f. (e *sva* et *iććâ*) liberum arbitrium. Ḥit. 17. 15. 40. 18. Lass. 29. 15. 39. 13.

स्वेद *svḗda* m. (r. *svid* s. *a*) sudor (v. r. *svid*).

स्वेदन *svêdana* n. 1) (r. *svid* s. *ana*) sudatio. 2) (caus. r. *svid* s. *ana*) actio faciendi ut quis sudet, actio calefaciendi. Ḥit. 70. 16.

स्वैर *svâira* (ut videtur, e *sva* et obsoleto derivato radicis *îr*) adj. liber, qui sui juris, suae potestatis. Subst. n. liberum arbitrium. N. 21. 13. Sâ. 5. 98. — *svâiram* adv. ad suum arbitrium. Śak. 25. 7.

ह *ḥ.*

ह *ḥa* particula expletiva. In. 1. 37. Ṛgv. 88. 5. 121. 2.

हंस *ḥaṅsá* m. anser. N. 1. 19. — Fem. *ḥaṅsî.* (Gr. χήν abjectâ syllabâ finali; lat. *anser* abjectâ litterâ initiali; germ. vet. *gans* f., them. *gansi*, *gensi*, pertinet ad fem. *ḥaṅsî*, ita lit. *žasi-s* f. et slav. *gâsĭ* e *gonsĭ*; hib. *geadh* „a goose", *ganra* „a gander" mutilatum esse videtur e *gandra*, cf. anglo-sax. *gandra(n)* anser mas, germ. vet. *ganzo(n)* id. e *ganto(n)*; cambro-brit. *gwyz*, armor. *gwaz*, cum *z* = *d.*)

हट् *ḥaṭ* 1. par. (*tviśi*) splendere. (Hib. *gath* „a ray or beam".)

हठ् *ḥaṭʿ* 1. par. (*balâtkârê*) violenter agere; v. sq.

हठ *ḥaṭʿa* m. (r. *ḥaṭʿ* s. *a*) vis, violentia. Up. 30.

हत *ḥatá* v. *ḥan.*

हति *ḥati* f. (r. *ḥan* s. *ti*) occisio, caedes. Ḥit. 38. 16.

हद् *ḥad* 1. âtm. (*purîśôtsargê* K. *gvarćê* V.) cacare.

1. हन् *ḥan* 2. par. (anom. v. gr. 324 et 577) 1) pulsare, ferire, tundere. Maḥ. 1. 6706: *tam ṛśim ... ǵagʿâna kaśayâ*; Dr. 5. 7: *ḥarim ... prapadêna ḥaṅsi*; Maḥ. 4. 701. 2) saepissime occidere, interficere. Ḥ. 2. 12: *ḥatvâi 'tân mânuśân sarvân*; 3. 7: *aḥam ênaṅ ḥaniśyâmi*; 3. 19. Maḥ. 2. 2539: *aḥan duryôdʿanaṅ ḥantâ śakuniṅ sa ḥaniśyati.* Etiam âtm. Maḥ. 1. 5579: *ḥaniśyê.* — Trop. delere, destruere, extinguere. Br. 2. 3: *vyaṭʿâṅ ǵaḥi*; Sâ. 3. 11: *âśâṅ nâ 'rhasi mê ḥantum*; 5. 17: *ḥataprabʿa.* — Caus. *gʿâtâyâmi* occidendum, delendum, curare. Bʿ. 2. 21: *kaṭʿaṅ sa ... kaṅ gʿâtayati ḥanti kam*; Maḥ. 2. 975. Man. 8. 34. — Desid. *ǵigʿâṅs* (gr. 489) occidere velle. N. 13. 8: *ǵigʿâṅsantaṅ.* — Sensu fut. verbi primitivi (cf. *mumûrśu* moriturus. Dr. 7. 5). Ḥ. 4. 30: *bʿrâtrâ samprêśitâṅ tvâṅ saputrâṅ ǵigʿâṅsi-*

Hosted by Google

tum. (*han* e *d'an* q. v.; gr. ΘΑΝ, ἔθανον, θάνατος, θείνω; goth. *dau-thus* mors, mutato *n* in *u*, v. gr. comp. 432, *dau-ths* mortuus, them. *dau-da* = scr. *ha-ta* e *d'an-ta*; *usdaudjan* pugnare, *div-ans* morti obnoxius, debilitato *a* in *i*; germ. vet. *dow-ên*, *tow-an* mori, *dô-t*, *tô-t* mortuus, *dôd*, *tôd* mors; lat. ***FEND***, *offendo*, *defendo* [Pott 1. 255] cum *f* = ध् *d'*, sicut in *fumus*, *inferus*, *rufus*, v. *d'ûmá*, *ád'ara*, *rud'irá*; fortasse *ferio* mutatis liquidis *n* et *r*; hib. *gonaim* „I wound, sting, stab", fortasse *gail* „slaughter", mutatis liquidis *n* et *l*; *gaillim* „I hurt", v. *nid'âna*.)

c. *apa* abigere, depellere. Rgv. 42. 2: *apa sma tam pat'ô gahi.* Trop. Man. 6. 96: *sannyâsênâ 'pahatyâi 'nah.*

c. *ab'i* i. q. simpl. B'. 1. 13. A. 7. 6 (*ab'yag'nam* vid. gr. 293); Mah. 1. 7736.

c. *ava* id. Mah. 2. 915: *anyônyań gânub'ir avagag'natuh.*

c. *â* id. Dr. 8. 35.

c. *â* praef. *ab'i* id. Mah. 1. 8223.

c. *â* praef. *vi* impedire. R. Schl. II. 10. 32: *na tê kańćid ab'iprâyań vyâhantum utsahê*; 22. 25: *vyâhatê spy ab'iśêkê mê.* Vid. *han* praef. *vi.*

c. *â* praef. *sam* 1) conglobare, comprimere. A. 3. 40: *talâir api samâhatâih*; v. praef. *sam.* 2) contingere. Dr. 5. 17: *hastań samâhatya d'anańgayasya b'îmâh śarâh.* 3) i. q. simpl. Mah. 1. 6291: *tam ... gânub'yâń samâgag'nê*; 7941: *b'êrîń samâgag'nê.*

c. *ut* tollere. R. Schl. II. 53. 32: *galân matsyâv ivô 'dd'atâu.* — *udd'ata* superbus. Hit. 115. 11.

c. *upa* 1) pulsare, ferire; trop. H. 2. 29. N. 7. 14. B'. 1. 38. 2) attingere, contingere, usurpare, adhibere. Man. 9. 208: *anupag'nan pitrdravyam.*

c. *ni* par. âtm. 1) pulsare, ferire. A. 3. 19: *nig'nan prôt'êna prt'ivîm*; Mah. 3. 12220: *śirâńsi viśik'âir dîptâir nyahanam*; 4. 1680: *virâtapu-trańća karê nigag'nê.* Trop. profligare. Hit. 6. 14: *dâivań nihatya.* 2) occidere, interficere. H. 4. 15: *tvâm êva ... nihanmy adya*; Su. 4. 18. R. Schl. I. 45. 49. 3) demergere, defigere. R. Schl. II. 82. 16: *râmê nihatacêtasah.*

c. *ni* praef. *pari* pulsare, ferire. Mah. 3. 12261.

c. *ni* praef. *vi* 1) pulsare. R. Schl. I. 9. 16. 2) occidere, interficere, destruere, delere. Mah. 1. 2837. A. 8. 25.

c. *parâ* abigere, propellere. Mah. 3. 12889: *payôdâh ... vâyuvêgaparâhatâh.*

c. *pari* decutere, dejicere. Gîtâ-G. 5. 13: *parihatarasanam ... gag'anam.*

c. *prati* par. âtm. 1) referire. Mah. 3. 1091: *pratihanyâd d'ataśćâi 'va tat'â hińsyâćća hińsitah.* 2) repellere, zurückschlagen. A. 3. 31: *asmin pratihatêćâ 'strê*; 8. 11. — Mah. 1. 8278: *śarâir argunô varśam pratigag'nê*; 2. 81. 3) pulsare, ferire. A. 10. 20. 36.

c. *vi* 1) pulsare, ferire. A. 8. 4. 10. 23. 56; trop. affligere, *manah* animum. Mah. 2. 151: *manô vihanyatê.* 2) repudiare, repellere. Rag'. 2. 58: *na 'rhasi tvam ... mê pranayań vihantum*; 11. 2: *rag'ôh kulê na vyahanyata kadâćid art'itâ.* 3) impedire. R. Schl. II. 23. 22: *lôkapâlâh samastâs tê nâ 'dya râmâb'iśêćanam ... vihanyuh*; Mah. 3. 15138: *mâ vihanyata gaććata* (*vihanyata* imperat. pass. c. term. par. v. gr. 446). — Caus. delendum curare. Hit. 102. 6: *parasâinyań vig'âtayêt.*

c. *sam* 1) colligere, conjungere. Man. 2. 71: *sańhatya hastâu*; Hit. 14. 10: *sańhatâs tu harantî 'mê mama gâlam.* Coacervare. In. 1. 6: *sańhatâśća tat'ô 'palâh.* 2) contrahere. Dr. 7. 9: *b'rkutîsańhatab'ruvam.*

c. *sam* praef. *ab'i* conjungere, adjungere, copulare. Mah. 2. 800.

2\. हन् *han* adj. (in fine comp., r. *han*) occidens, destruens, delens. B'. 6. 17.

Hosted by Google

हनु *hánu* m. f. maxilla. (Gr. γένυς, goth. *kinnu-s* fem. maxilla, germ. vet. *kinni* n. id. et mentum; lit. *žanda-s* pertinet ad *gaṇḍá*, fortasse etiam lat. *gena*, ita ut mutilatum sit e *genda*.)

हनू *hanú* f. i. q. *hanú*.

हन्त *hanta* interj. gaudii, misericordiae, consternationis, etiam particula inceptiva. (Am.: *harśê snukampâyâṅ vâkyârambʻaviśâdayôḣ*). Ḥ. 1. 51. A. 3. 9. Bʻ. 10. 19. Ur. 8. 17. Mêgʻ. 102.

हन्तार् -तृ *hantấr -tŕ* m. (r. *han* s. *târ tr*) 1) occisor. Bʻ. 2. 19. 2) eversor, subversor, exstinctor. Ḥit. 22. 12.

हम्म् *hamm* 1. par. (*gatâu*) ire.

हय् *hay* 1. par. (*gatâu klamê*) ire, defatigari. Cf. *hary*.

हय *hayá* m. (fortasse a r. *hay*, nisi a *hi*, s. *a*) equus. N. 19. 2.

1. हर् हृ *har hr* 1. par. âtm. 1) prehendere, capere, tollere, demere, auferre, rapere, abripere. Br. 2. 17: *pramatʻyâi 'nâṅ (duhitaram) harêyus tê havir dʻvâṅkśâ ivâ 'dʻvarât*; Bʻ. 2. 60: *indriyâṇi haranti prasabʻam manaḣ*; R. Schl. I. 1. 51: *ǵahâra bʻâryâṅ râmasya*; Dr. 5. 28: *hriyamâṇân tâṅ râǵaputrîm*; Man. 7: *yasya râśṭrâd hriyantê dasyubʻiḣ praǵâḣ*; Maḥ. 3. 10184: *tata âdâya paraśuṅ râmô mâtuḣ śirô sharat*; Man. 9. 131: *dâuhitra êvaća harêd aputrasyâ 'kʻilan dʻanam* (schol. *grhṇîyât*); 135: *dʻanan tad putrikâbʻartâ harêta*; 136: *dʻanaṅ harêt*. 2) afferre, apportare, petere, holen. Sâ. 5. 103: *śvaḣ pʻalâni hariśyasi*. In dial. vêd. invenitur praet. redupl. *ǵabʻâra*, *ǵabʻrê* pro *ǵahâra*, *ǵahrê*. — Desid. *ǵihîrśâmi* rapere, abripere cupio. Maḥ. 1. 7480. R. Schl. II. 20. 48. (Cambro-brit. *hwra* capere, vid. Pictet p. 67; gr. χείρ a capiendo dictum, sicut scr. *háraṇa*, v. Wils.; fortasse αἴρω, αἱρέω e χαίρω, χαιρέω, nisi pertinent ad *var vr*; fortasse ἀγείρω = *âharâmi* cum γ = *h*, sicut in γένυς = *hanú*; fortasse lat. *gero*, ita ut *ges-tum* ortum sit e *ger-tum*.)

c. *anu* imitari. Gîta-G. 8. 4. Vid. *anuhâra*.

c. *apa* abripere, auferre, abducere, tollere, demere. N. 10. 7: *nidrayâ 'pahrtâ*; Dr. 5. 14: *indrô 'pi tâṅ nâ 'paharêt*; 8. 24: *kśurêṇâ 'pâharać ćiraḣ*.

c. *apa* praef. *vi* id. Mah. 2. 1584.

c. *abʻi* tollere, demere. Maḥ. 3. 14610: *sâ (śaktiḣ) muktâ 'bʻyaharat tasya mahiśasya śirô mahat*. — Caus. pugnare. Dr. 8. 5: *kôṭikâśyô sbʻyahârayat | mahatâ ratʻavaṅśêna parivârya vrkôdaram*. — Vid. praef. *pra*.

c. *ava* deponere. Maḥ. 4. 1304: *dʻanûṅśy avahara*. — Caus. facere ut quis det. Pass. Maḥ. 2. 249: *kaććid abʻyâgatâ dûrâd vaṇiǵaḣ ... avahâryantê śulkam*; Man. 8. 198: *avahâryô bʻavêt ... śaṭ śatan damam*.

c. *ava* praef. *abʻi* caus. *abʻyavahârayâmi* pugnare jubeo. Maḥ. 3. 16369. Vid. praef. *abʻi*.

c. *ava* praef. *vi* 1) agere, facere. Ḥit. 62. 9: *êtat sarvaṅ ǵñâtvâ yatʻâvasâraṅ vyavahartavyam*. 2) pugnare. Maḥ. 4. 1870: *tâu vyavâharatâṅ yuddʻê*. 3) adipisci. Maḥ. 3. 1462: *śântiṅ vyavaharanti*.

c. *â* 1) afferre, apportare, adducere. N. 20. 5: *nâ "hartuṅ śakyatê punaḣ (paṭaḣ)*; Dr. 8. 50: *drśṭvâ ... drâupadîm âhrtâm punaḣ*. 2) capere, abripere. N. 26. 7: *parasvam âhrtya*. 3) accipere, adipisci. N. 24. 29: *prativâkyê tatʻâ "hrtê* (nisi separandum *tatʻâ hrtê*); Man. 9. 190: *sagôtrât putram âharêt*. 4) *kratum âhartum* offerre, facere sacrificium. Maḥ. 1. 3764: *trîn aśvamêdʻân âǵahâra*; 3. 9983: *yaǵñân âǵahrur uttamân* (v. *âhartâr -tr*). — Caus. 1) facere ut quis afferat, apportet, cum 2. acc. Maḥ. 2. 987: *karam âhârayiśyâmi sarvân*;

Hosted by Google

Man. 7. 80. 10. 119. 2) adhibere, uti. H. 4. 48: *balam âhârayâmâsa yad vâyôr gagatah ksayê.* 3) percipere, sentire, e. c. *harśam* laetitiam, Mah. 3. 867: *santrâsam* terrorem, R. Schl. II. 60. 20: *rôśam* iram, l. c. I. 60. 19.

c. *â* praef. *ab'i* afferre. Mah. 1. 3733.

c. *â* praef. *ut* efferre, emittere, proloqui, pronuntiare, dicere, loqui, referre, narrare. Sâ. 5. 43: *udâhrtan tê vaćanam*; Man. 2. 191: *nô 'dâharêd asya nâma*; N. 5. 31: *êtâvad ... yat'âvrttam udâhrtam*; B'. 17. 19. 24. Nominare, appellare. Ur. 63. 9: *tvâń kâminô madanadûtim udâharanti.*

c. *â* praef. *prati* + *ut* respondere. R. Schl. I. 52. 10: *tam pratyudâharat.*

c. *â* praef. *sam* + *ut* referre, dicere. Man. 1. 50. R. Schl. I. 14. 23.

c. *â* praef. *upa* facere. Mah. 3. 1353: *yatnam udâhrtya.*

c. *â* praef. *prati* 1) recuperare. Mah. 3. 8655: *kimart'ań râmasya hrtam âsîd vapuh prab'ô kat'am pratyâhrtańćâi 'va.* 2) efferre, emittere, proloqui, pronuntiare. N. 4. 18: *vâśpâkulâń vâćam ... pratyâharantî.* 3) clamare, vociferari. Dr. 6. 7: *gômâyuh ... pratyâharat*; Mah. 2. 2649: *pratyâharanti kravyâdâ grd'ragômâyuvâyasâh.*

c. *â* praef. *vi* 1) pronuntiare, loqui, dicere, narrare. B'. 8. 13: *ôm ity êkâkśaram brahma vyâharan*; N. 26. 18: *kiń vyâharasi gitô na vyâharisyasi*; 1. 20: *vâćań vyâgahâra nalam*; 3. 18: *na tâs tań śaknuvanti sma vyâhartum api kińćana.* — *praśnân vyâhartum* interrogationes dissolvere. Mah. 3. 12466. 2) vociferari, clamare. Dr. 6. 2: *śrutvâ girô vyâharatâm mrgânâm.*

c. *â* praef. *ab'i* + *vi* pronuntiare. Man. 2. 172.

c. *â* praef. *pra* + *vi* praedicere. Mah. 1. 7240: *êvam pravyâhrtam pûrvam mama mâtrâ.*

c. *â* praef. *sam* 1) colligere. Mah. 1. 6951: *tatra b'âikśyań samâgahruh.* 2) secum ducere. Sâ. 3. 2: *vrdd'ân dvigân sarvân ... samâhrtya.* 3) offerre, facere sacrificium (v. *âhar* sgf. 4). R. Schl. I. 58. 4: *samâhartuń kratum.* 4) delere, extinguere. B'. 11. 32: *kâlô 'smi lôkakśayakrt pravrdd'ô lôkân samâhartum iha pravrttah.*

c. *ut* 1) promere, extrahere. Rag'. 2. 30: *śaram ... niśańgâd udd'artum âiśat*; Ur. 4. 2 infr.: *udd'arên nô hrdayaśalyam*; Mah. 1. 3299: *mâm patitâm asmât kûpâd udd'artum arhasi*; 2. 2293: *kâuravârnavamagnam mâm udd'arasva*; 3. 141: *udd'rtâ hy âpadah pragâh*; Man. 4. 58: *dakśinam pânim udd'arêt* (schol. *vahiśkuryât*). 2) evellere, avellere. Man. 7. 110. N. 16. 13. 3) exstirpare, delere. Mah. 1. 5719: *sapatnân mamô 'dd'ara*; Rag'. 2. 30. 4) erigere. B'. 6. 5: *udd'arêd âtmanâ ''tmânan nâ ''tmânam avasâdayêt.* — Caus. 1) facere ut quis extrahat. Rag'. 9. 78. 2) erigere, sublevare. Mah. 3. 10946: *tasyâńćô 'dd'âryamânâyâm (vasumatyâm).*

c. *ut* praef. *ab'i* erigere, inde accumulare, coacervare. Mr. 120. 7: *viprasvań na harâmi kâńćanam at'ô yagńârt'am ab'yudd'rtam.* — Caus. eripere. Mah. 3. 13326.

c. *ut* praef. *pra* erigere, sublevare. R. Schl. II. 110. 4.

c. *ut* praef. *sam* 1) promere, extrahere. Sâ. 5. 17. 6. 43. 2) exstirpare (evellere), delere. Mah. 1. 3821. 3) erigere, sublevare. Mah. 3. 10946. — Trop. Mah. 1. 4271: *naśtańća b'âratavańśam punar êva samudd'ara.*

c. *upa* 1) afferre. Mah. 1. 7208. Śak. 37. 2 infr. 2) offerre. B'. 9. 25: *tad aham b'aktyupahrtam aśnâmi.* — *yagńam upahartum* sacrificium facere. Mah. 3. 8379 (v. *har hr* praef. *â*). 3) exstirpare, delere. Mah. 2. 861: *tvayâćô 'pahrtâ râgan kśatriyâh.* — Caus. afferendum curare. R. Schl. I. 20. 9.

c. *upa* praef. *sam*: *samupahartuń yagńam* offerre, facere sacrificium. R. Schl. I. 40. 2.

Hosted by Google

c. *nis* 1) promere, extrahere, evellere. Maḥ. 3. 16485. 6033. 2) efferre. Man. 5. 91. 10. 55. 8. 399.

c. *pari* 1) in dial. vêd. amplecti. Ṛgv. 61. 8. 2) demere, auferre. Râm. ed. Ser. II: *suk'am pariḥṛtañ kulê 'smin.* 3) relinquere, deserere. R. Schl. II. 48. 20: *yayâ putraśća b'artâća tyaktâu ... kañ sâ pariḥarêd anyam.* 4) evitare. B'. 2. 27: *apariḥâryê 'rt'ê na tvañ śôćitum arḥasi*; Maḥ. 3. 389. Ḥit. 22. 1. 5) retinere, cohibere, celare. Mṛ. 26. 12: *yad êva pariḥartavyan tad êvô 'dâḥarati mûrk'aḣ*; Śak. 53. 16.

c. *pra* 1) pulsare, ferire, tundere, vulnerare, c. loc. Ḥ. 3. 21: *mayy êva praḥarêr ḥi tvan na striyañ ḥantum arḥasi*; Śak. 5. 21: *ârtatrâṇâya vaḣ śastran na praḥartum anâgasi*; Rag'. 2. 62: *mayi nâ 'ntakô 'pi prab'uḣ praḥartum kim utâ 'nyaḥiñsrâḣ*; Dr. 9. 4: *padâ mûrd'ni ... prâḥarad vilapiṡyataḣ*; Mṛ. 122. 1. 2) iaculari, emittere. *śarân kasmâićit* sagittas in alqm. Maḥ. 3. 1584: *praḥarasva śarân*; 3. 10387: *tatô 'smâi prâḥarad vağram.* 3) adoriri, oppugnare, impugnare aliquem, c. loc. vel acc. Rag'. 7. 56: *sarvabalâṅgâiḣ ... b'ûmipâlâs tasmin praġaḥruḣ*; Maḥ. 4. 1107: *trigartam prâḥarat.* — Pugnare. Maḥ. 3. 15168: *praḥariṡyanti vivaśâḣ snêḥam utsṛġya*; Ḥ. 3. 21: *praḥaratân varaḣ.* Vid. sq. et *praḥartâ'r -tṛ'.*

c. *pra* praef. *sam* pugnare. Maḥ. 3. 15167: *yud'i sampraḥariṡyantaḣ.*

c. *vi* 1) abripere, abstrahere. Maḥ. 1. 5140: *kâlô vâi 'nañ viḥarati krôd'ô vâi 'nañ ḥaraty uta.* 2) gaudere, voluptate frui, ludere. Su. 4. 3: *nirudyôġâu tadâ b'ûtvâ viġaḥrâtê 'marâv iva*; Dr. 1. 1: *tasmin baḥumṛgê 'raṇyê aṭamânâḣ ... viġaḥrus tê yat'â 'marâḣ*; N. 5. 46: *vanêṡu 'pavanêṡuća damayantyâ saḥa nalô viġaḥârâ 'marôpamaḣ*; 5. 48. — Man. 7. 221: *b'uktavân viḥarêććâi 'va strîb'ir antaḣpurê saḥa* (schol. *krîḍêt*); Maḥ. 1. 5576. 5703. 7713. 3) degere, traducere (tempus). Maḥ. 1. 7: *kvaćâ 'yañ viḥṛtas tvayâ kâlaḣ*; 3. 12535: *yat'âpratiġñañ viḥṛtaśća kâlaḣ*; In. 1. 58: *varṡam êkañ viḥṛtyâi 'vam.* Etiam omissâ tempus exprimente voce. Maḥ. 4. 27: *ity êtad vô mayâ "k'yâtañ viḥariṡyâmy aḥañ yat'â*; Man. 6. 22: *st'ânâsanâb'yâñ viḥarêt* stando et sedendo absumat tempus (schol. *kañćit kâlañ st'ita êva syât kañćiććô 'paviṡṭa êva*; cf. Westerg.).

c. *sam* 1) comprehendere, complecti, colligere, zusammenfassen. Maḥ. 3. 189: *kṛtvâ dvâdaśad'â "tmânam ... sañḥṛtyâi 'kârṇavañ sarvañ tvañ śôṡayasi raśmib'iḣ* (*sañḥṛtya* = *sañḥṛtyâ "tmânam* i. e. vim tuam comprehendendo, colligendo); Maḥ. 3. 11517: *sañḥṛtya muṡṭim.* 2) âtm. contrahere, in se contrahere, einziehen. Maḥ. 3. 11277: *sañḥarasva maḥâvîrya svayam âtmânam âtmanâ*; Ḥit. 19. 13: *na ḥi sañḥaratê ġyôtsnâñ ćandraś ćâṇḍâlavêśmani.* Cum ablat. abstrahere. B'. 2. 58: *yadâ sañḥaratêćâ 'yañ kûrmô 'ṅgânî 'va sarvaśaḣ | indriyâṇî 'ndriyârt'êb'yaḣ.* 3) par. âtm. retrahere. Rag'. 4. 16: *vârṡikañ sañġaḥârê 'ndrô d'anuḣ*; Maḥ. 3. 772: *sañḥarasva punar vâṇam*; Śak. 6. 1: *êṡa sañḥṛtaḣ* (*vâṇaḣ*). 4) cohibere, supprimere. N. 6. 14: *sañḥartun nô 'tsaḥê kôpam*; Rag'. 10. 33: *sañḥriyatê vaćaḣ.* 5) destruere, delere, extinguere. Maḥ. 1. 241: *kâlaḣ sṛġati b'ûtâni kâlaḣ sañḥaratê praġâḣ*; 3. 1644. Vid. *sañḥartâr -tṛ*, *sañḥâra.* 6) i. q. simpl. sgf. 1. Man. 8. 189. 9. 113. 123.

c. *sam* praef. *upa* 1) afferre. Maḥ. 1. 7206 (cf. 7208: *upaġaḥâra*). 2) abstrahere, retrahere. Ḥit. 19. 6: *ćêttuḣ pârśvagatâñ ćâyâñ nô 'pasañḥaratê drumaḣ.*

Hosted by Google

c. *sam* praef. *prati* 1) retrahere. Dr. 5. 4: *yas tvâ 'dya pâtâlamukʿê patantam pânâu grhîtvâ pratisanharêta*; Śak. 5. 20: *pratisanhara śâyakam*; R. Schl. II. 22. 10. — Caus. retrahendum curare. R. Schl. II. 22. 26.

2. हर् हृ *har hr* 3. par. (*prasahyakaranê* K. *prasahyakrtyâm* V.) violenter facere.

हर *hara* (r. *har hr* s. *a*) 1) adj. in fine comp. rapiens. 2) subst. m. cognomen dei Śivi.

हरण *hárana* n. (r. *har hr* s. *ana*) actio tollendi, auferendi. Hit. 75. 7.

हरि *hári* I. adj. 1) viridis. 2) gilvus, flavus. 3) nigricans e gilvo. In. 1. 7. 5. 1. 54. A. 4. 12. II. Subst. m. 1) equus. A. 1. 1. 2. 5. 2) leo. Dr. 5. 7. 3) nomen Viśnûs.

हरिण *hariná* (fem. *-nî*) adj. e flavo albus. Subst. m. nomen animalis quadrupedis (Wils.: a deer). Dr. 4. 15.

हरित् *harít* viridis. (Fortasse lat. *viridis* e *guiridis*, sicut *vivo* e *guivo*, v. *ǵiv*; lit. *źálias* viridis, *źólê* gramen, cum *l* pro *r*; fortasse gr. χλόα, χλόος cet. e χαλοα, χαλοος; χῖλός e χαλος; hib. *glas* „green, verdant, pale"; germ. vet. *groit* virescit, *grûet* id., *gruanti* virens, *gruoti* viror, *grôni*, *crôni* viridis, v. Graff 4. 298.)

हरित *hárita* i. q. *harít*. A. 4. 50.

हरिवाहन *harivâhana* m. (flavos vel e gilvo nigricantes equos habens, e *hári* et *vâhana* equus) nomen Indri. In. 5. 54.

हरीतकी *harîtakí* f. (a *hárita* producto *i* s. *ka* in fem.) nomen plantae. (Wils.: Yellow or chebulic myrobalan, Terminalia chabula.)

हर्म्य *harmya* n. palatium. Hit. 39. 20.

हर्य् *hary* 1. par. i. q. *hay*. In dial. vêd. amare. Rgv. 93. 7. Precari. Rgv. 55. 4. Minari. Rgv. 57. 2.

c. *prati* in dial. vêd. amare, gratum habere. Rgv. 40. 6. 57. 4. 93. 1.

1. हर्ष् हृष् *harś hrś* 4. par. âtm. *hŕśyâmi*, *hŕśyê*; praet. mltf. *áhrśam*. 1) se erigere, horrere; praesertim de corporis pilis (v. *lômaharśana*) et floribus. Mah. 2. 1757: *aniśan śabdam aśrâuśan tatô rômâni mê 'hrśan*. Part. perf. pass. *hrśitá* et *hrśtá* erectus. Bʿ. 11. 14: *vismayâviśtô hrśtarômâ*; N. 5. 25: *hrśitasraǵ*; 23. 17: *puśpâni* ... *hrśitâni*; Mah. 4. 1245: *hrśitâni rômâni*. — *hrśita* i. q. *hrśtarôman* i. e. erectos pilos habens, prae terrore, perterritus. Bʿ. 11. 45: *adrśtapûrvan hrśitô 'smi drśtvâ bʿayênaća pravyatʿitam manô mê* (cf. 11. 14). 2) gaudere. N. 25. 8: *ǵahrśêća narâdʿipah*; R. Schl. II. 63. 15: *dadrśirê ǵʿanâh | tatô ǵahrśirê sarvê bʿêkasârangavarhinah*; Mah. 2. 2184: *ǵaharśa*; Man. 2. 54: *hrśyêt*. — *hrśtá* gaudens, laetus. N. 1. 24. In. 4. 5. — Cum gen. H. 2. 7: *hrśtô mânuśamânsasya*. — 1) exhilarare. Mah. 1. 4460. 8280. 2) gaudere. Man. 6. 57: *alâbʿê na viśâdî syâl lâbʿêćâi 'va na harśayêt*. (Lat. *horreo* per assim. e *horseo* = caus. *harśáyâmi*, v. gr. comp. 109[a]. 6; *hilaris*, mutato *r* in *l*, abjectâ sibilante, sicut in gr. χαίρω, χαρῶ, χάρμα cet.; hib. *gairim* „I laugh, rejoice, extol", nisi pertinet ad *gar* [*gr*], vel ad *has* ridere, mutato *s* in *r*; *gairisneach* „horrible"; german. vet. *ir-gruiso* horreo, *grus-lih* horridus, anglo-sax. *gris-lic*, nostrum *grausen*; germ. vet. *in-gruêt* horrescit, vid. Graff 4. 300.)

c. *pari* caus. exhilarare. Mah. 3. 887.

c. *pari* praef. *sam* caus. id. Mah. 3. 17470.

c. *pra* gaudere. Bʿ. 5. 20. Br. 3. 23. N. 5. 31.

c. *pra* praef. *sam* i. q. simpl. sgf. 1 et 2. N. 26. 33: *samprahrśtatanûruhâh*; Mah. 1. 3107: *samprahrśta* gaudens, laetus. — Caus. exhilarare. Mah. 3. 11829.

c. *sam* id. Bʿatt. 9. 22: *bʿayasanhrśtarômânah*; N. 21. 3: *śrutvâ tu (ratʿanirgʿôśam) samahrś-*

Hosted by Google

yanta (sic cum ed. Calc. pro *samáhṛśyanta* legendum); Su. 4. 7: *sanhṛśṭa* laetus.

c. *sam* praef. *prati* gaudere. Maḥ. 3. 10017: *pratisańgaḥṛśuḱ pragâḱ.*

2. हृष् हृष् *hars hṛś* 1. par. (*alîkê*) mentiri.

हर्ष *harśa* m. (r. *hars hṛś* gaudere, s. *a*) gaudium. In. 2. 25.

हल् *hal* 1. par. arare. Vid. sq.

हल *hala* n. (r. *hal* s. *a*) aratrum. Am.

हविस् *havís* n. (r. *hu* diis offerre, s. *is*) butyrum purificatum. Bᶜ. 4. 24.

हव्य *havya* n. (r. *hu* diis offerre, s. *ya*) quod offertur, offerendum Diis. Su. 2. 10.

हव्यवाह *havyaváḥa* m. (qui aufert, consumit diis oblata, e *havya* et *váḥa* ferens, auferens, a r. *vaḥ* s. *a*) ignis. Dr. 2. 10.

हव्यवाहन *havyaváḥana* m. (e *havya* et *váḥana* ferens, auferens, a r. *vaḥ* s. *ana*) ignis (v. praec.). In. 5. 14.

हस् *has* 1. par. ridere, subridere. R. Schl. I. 46. 17: *gaḥásaća mumôćaća*; Maḥ. 3. 3003: *ḥasiśyanti.* (Fortasse *ḥas* e *d́as*, quod in intens. formaret *dád́as*, ad quod gr. τω-θεία, τω-θάζω referri possent.)

c. *apa* deridere, irridere, c. acc. R. Schl. II. 35. 31. — Caus. id. R. Schl. II. 78. 17.

c. *ava* id. Maḥ. 3. 11181.

c. *upa* id. Gᶜaṭ. 17.

c. *pra* ridere. Ḥ. 4. 1. 41. Br. 3. 22. — C. acc. ridere, irridere alqm. N. 12. 117.

c. *pra* praef. *sam* ridere. Maḥ. 1. 3431.

c. *vi* id. Maḥ. 1. 4225. — C. acc. irridere. Maḥ. 1. 4762.

हस्त *hásta* m. manus, et elephanti proboscis. Dr. 5. 17. Ḥ. 3. 9.

हस्तिन् *hastín* m. (a praec. s. *in*) elephantus. In. 3. 9.

हस्तिप *hastipa* m. (e *hastín* et *pa* q. v.) elephantorum custos. Vid. sq.

हस्तिपक *hastipaka* m. (a praec. s. *ka*) id. Ḥit. 58. 21.

1. हा *há* 3. par. (anom. v. gr. 332, gerund. *ḥitvá*, part. perf. pass. *ḥíná*, c. *pari* et *pra*: *pariḥíṇa*, *praḥíṇa*) relinquere, deserere. R. Schl. I. 1. 39: *ḥitvá tań śáilam*; II. 56. 3: *gaḥâu nidrâńća tandrâńća*; Sâ. 6. 37: *nâi 'nań gaḥâmy aḥam*; N. 11. 3. Bᶜ. 2. 33. — Ragᶜ. 14. 61: *b́áryâm aḥásíḱ.* 2) amittere, privari, orbari. R. Schl. II. 12. 84: *kâuśalyâ mâńća râmańća putrańća yadi ḥásyati ... mâm êvâ 'numariśyati.* — Pass. 1) relinqui, deseri. Ḥit. 126. 21: *kâmaḱ sarvâtmanâ ḥêyaḱ*; A. 3. 17: *naća mê ḥíyatê prâṇaḱ.* 2) privarí, c. instr. vel ablat. vel accus. Br. 2. 20: *tâuća ḥínâu mayâ bâlâu tvayâćâi 'va ... vinaśyêtâm*; Man. 5. 161: *patilôkâćća ḥíyatê*; R. Schl. II. 64. 5: *tâm âśâm matkṛtê ḥínâu.* 3) viribus privari, debilitari, confici, exhauriri, tabescere. Maḥ. 1. 6291: *ḥíyamânan tad rakśaḱ samíkśya*; v. praef. *pari.* — *ḥíná* malus, vilis. N. 19. 14. — Caus. *ḥápáyâmi* relinquere, facio ut deserat, inde abstraho, detraho, derogo. Maḥ. 3. 1463: *śaktin na ḥápayiśyanti tê kâlê pratipûgitâḱ.* Omittere. Man. 3. 71: *pańćâi 'tân yô maḥâyagńân na ḥápayati.* (Gr. χῆ-ρος, χή-ρα; fortasse lat. *habeo*, goth. *haba*, *habais* = caus. *ḥápáyâmi.*)

c. *apa* 1) relinquere. N. 24. 11. 13. 2) excipere, exceptare, in gerund. A. 3. 47: *amaratvam apaḥâya brûḥi yat tê manôgatam.* Vid. 2. *varǵ vṛǵ.*

c. *ava* i. q. simpl. — Pass. relinqui, restare. Maḥ. 3. 11558.

c. *ava* praef. *vi* relinquere. Maḥ. 3. 13661.

c. *pari* relinquere. Pass. 1) relinqui. Ḥit. 53. 14. 2) privari, c. abl. Ḥit. 100. 22: *śarîrad́armakôśêb́yaḱ ... pariḥíyatê*; N. 19. 33. 3) viribus privari, debilitari, confici, tabescere. Ur. 40. 10 infr.: *pariḥíyamânâir ańgâiḱ*; Maḥ. 3. 12858. 4) deesse, deficere, desiderari. Maḥ. 1. 747: *yat kińćid asmadgṛḥê*

Hosted by Google

parihíyatê tad iććâmy aham aparihíyamânam b'avatâ kriyamânam.

c. *pra* 1) relinquere. B'. 2. 39. 55. 2) discedere. N. 26. 25: *sâuhârdanćâi 'va tvattô na kadâćit prahâsyati.* — Pass. i. q. pass. simpl. sgf. 3. Man. 4. 41.

c. *pra* praef. *vi* privari. *viprahína* privatus, c. instr. Mah. 1. 8142.

c. *vi* relinquere. N. 9. 32. B'. 2. 22. — Mah. 3. 8406. fut.: *vigahišyasi* pro *vihâsyasi.* — Etiam âtm. Mah. 2. 2604: *na vihâsyê vali.* — *vihína* 1) privatus, orbatus. N. 17. 22: *pitrâ vihínâu*; R. Schl. II. 52. 37: *tvadvihínali* te privatus, sine te. 2) solutus, liberatus, liber. Rag'. 18. 13: *anart'âir vyasanâir vihínali.*

2. हा *há* 3. âtm. *ǵihé'* (anom. v. gr. 332), praet. mltf. *áhâsi.* Ire, cedere, recedere. Ṛgv. 37. 7: *ǵihíta parvatô girili.* (Cf. *hi*, gr. κιχάνω [κίχημι] forma redupl., cf. Pott 2. 691.)

c. *ut* 1) surgere. Ṛgv. 105. 18: *uǵǵihítê*; 9. 4: *prati tvâm udahâsata.* 2) trans. sursum movere. B'att. 3. 47: *akšib'ruvam uǵǵihânali* (schol. *ûrd'van nayan*).

c. *sam* ire. Nalôd. 1. 54: *samahâsta mudam.*

हानि *háni* f. (r. *há* s. *ni* pro *ti*) relictio. B'. 2. 65.

हायन *hâyana* n. (ut videtur, a r. *hay* vel *hi* ire, s. *ana*) annus. H. 4. 23.

हारिन् *hârín* (r. *har hr* s. *in*) capiens, rapiens, in fine comp. N. 13. 4.

हार्द *hârda* n. (a *hrd* cor, s. *a*) amor. Ur. 85. 10.

हालहल *hâlahala*, etiam हालहाल *hâlahâla* et हालाहल *hâlâhala* n. veneni genus. Hit. 23. 5: *halâhalan višam.*

हाव *hâva* m. (ut videtur, a r. *hvê* clamare, s. *a*, cf. gr. 408) nugae, ineptiae, deliciae feminarum. (Wils.: any feminine act of amorous pastime, or tending to excite amorous sensations, coquetry, blandishment, dalliance.) In. 2. 32.

हासिन् *hâsín* (r. *has* s. *in*) ridens, subridens, in fine comp. N. 3. 14.

हाहाभूत *hâhâb'ûta* adj. (e *hâhâ* heu! heu! et *b'ûtá* qui est) heu! heu! clamans. Sâ. 2. 23. N. 17. 31.

1. हि *hi* 5. par. (anom. v. gr. 402. 509; *gatâu* K. *gatâu vardd'anê* V.) 1) ire. 2) mittere. Ṛgv. 34. 11: *vaǵran hinvanti*; B'att. 14. 36: *gadâ śakraǵitâ ǵig'yê* (schol. *prahitâ, prêšitâ*). Vid. praef. *pra.* 3) augere, amplificare. Ṛgv. 23. 17: *tâ nô hinvantv ad'varam.* 4) tueri. Ṛgv. 18. 4. (Cf. 2. *hâ*, *gâ*; fortasse lat. *cieo*, gr. κίω cum *c*, κ = *h* sicut in *cor*, κέαρ; v. *himá.*)

c. *prà*: *prahinômi* (v. gr. 94[b]. annot.) mittere. A. 8. 30: *tân aham ... prâhinvan yamasâdanam*; 8. 8: *astram ... prâhinavam*; 9. 17. In. 4. 2. — Mah. 2. 1244: *sa dûtân prâhinôt*; Rag'. 12. 84: *rat'an tasmâi praǵig'âya purandarali.*

2. हि *hi* conj. 1) enim. Br. 1. 16. B'. 3. 5. 2) particula interrogativa. H. 3. 17. 3) quidem, certe. M. 6. 22. 26. 27.

हिंस् *hins* 7. 1. et 10. par. interdum 1. âtm. *hinásmi, hinsâmi, hínsê, hinsáyâmi* (scribitur *his*, gr. 110[a]) 1) ferire, pulsare, offendere, laedere, violare, vexare, affligere. B'att. 17. 13: *ahinsan muštib'ili*; Mah. 3. 1091: *hinsyâćća hinsitali*; 13685: *hinsitô na hinsêta*; Man. 4. 162: *na hinsyâd brâhmanân*; 7. 73: *arayô na hinsanti nrpan durgasamâśritam*; 2. 180: *hinasti vratam âtmanali.* 2) occidere, interficere. H. 4. 15: *na tâvad êtân hinsišyê*; Man. 5. 42: *paśûn hinsan*; Mah. 3. 13289: *tvan hy ênam mâ hinsíli*; 13030: *anyônyam parimušnantô hinsayantaśća mânavâli.* (Cf. *han* unde *hins*, sicut e. c. *lips* pro *lilaps* a *lab'*, v. gr. 490. Huc trahi posset germ. vet. *geis-la* flagellum, nostrum *Geißel.*)

c. *upa* laedere, violare, vexare, affligere, damnum facere. Man. 2. 73. 11. 26. R. Schl. II. 9. 4.

c. *vi* i. q. simpl. sgf. 2 et 3. Man. 8. 238. R. Schl. I. 14. 15. II. 72. 44.

Hosted by Google

हिंसा hinsâ f. (r. hins s. â) offensio. B̀. 18. 25 (cf. ahinsâ).

हिंस्र hinsra (r. hins s. ra) adj. internecivus, perniciosus, atrox, saevus. Subst. m. bestia rapax, perniciosa. Ragh. 2. 62.

1. हिक्क् hikk 1. par. âtm. (avyaktê śabdê K. kûgê V.) singultire.

2. हिक्क् hikk 10. âtm. (hinsâyâm K. hinsê V.) i. q. hins.

हिडिम्ब hidimba vel हिदिम्ब hidimba m. nom. pr. Râkšasi.

हिडिम्बा hidimbâ vel हिदिम्बा hidimbâ f. nomen Hidimbi uxoris.

हिण्ड् hind 1. âtm. (anâdarê K. anâdarê gatâu V.; scribitur hid) vilipendere, ire. Cf. hêd.

हित hitá v. dhâ et hi.

हित्वा hitvâ v. hâ.

हिदिम्ब hidimba v. hidimba.

हिदिम्बा hidimbâ v. hidimbâ.

हिन्व् hinv 1. par. (prîtâu; scribitur hiv) exhilarare. Cf. inv.

हिम himá (ut videtur, a r. hi, quod hac in formatione fluere significare videtur, s. ma, v. snu) subst. m. nix, v. himavant, himâlaya. Adj. frigidus, v. himânśu. (Cf. slav. ЗИМА sima hiems, lit. žiëma id., gr. χιών, χεῖμα; lat. hiems, hibernus; hib. geimhre, geimhrith, geimhreadh „winter", v. Pictet p. 66 et himartu apud Wils. ed. 2; gamh „winter, cold".)

हिमवन्त् himavant m. (nive praeditus, a praec. s. vant vat) nomen montis, Himavans.

हिमांशु himânśu m. (frigidos radios habens, Bah. e himá et anśú) luna. Am.

हिमानी himânî f. (a himá s. âna in fem.) nix. Nalôd. 2. 5.

हिमालय himâlaya m. (nivis sedes, e himá et âlaya domus, sedes) Himâlayus, cognomen Himavantis montis.

हिरण्मय hiranmaya (forma anomal. a híranya aurum, s. maya) aureus. In. 2. 24.

हिरण्य híranya n. 1) aurum. N. 9. 12. 2) divitiae, opes.

हिरण्यकशिपु hiranyakaśipu m. (e praec. et kaśipu 1) cibus. 2) vestimentum, in du. cibus et vestimentum) nom. pr. Asuri. Su. 1. 2.

हिरण्यपुर hiranyapura n. (e híranya et púra) nomen urbis Asurorum. A. 10.

हिल् hil 6. par. (hâvakaranê K. hâvakrtâu V.) nugari, ineptire, ludicra agere (de feminis amore captis). Wils. „to express amorous inclination, to dally, to wanton, to sport amorously" (v. hâva).

हीन hîná v. hâ.

हु hu 3. par. ǵúhômi. Diis offerre, sacrificare, litare. Su. 1. 9: âtmamânsâni ǵuhvatâu; B̀. 9. 27: yaǵ ǵuhôsi dadâsi yat; Man. 4. 22: êtân êkê mahâyaǵńân ... indriyêšv êva ǵuhvati; Ragh. 13. 45: tanum apy ahâušît; Mah. 3. 10761: ǵuhâvâ 'gnâu ǵatâm; R. Schl. II. 41. 9: agnihôtrâny ahûyanta; Dr. 6. 21. — C. acc. personae cui sacrificatur. Sâ. 1. 25: hutvâ 'gnim; Man. 2. 186: ǵuhuyât samidbhir agnim; Mah. 2. 1154: yô ǵuhuyâd vibhum. — hutá 1) sacrificatus. B̀. 1. 24; v. hutâśa, hutabhuǵ. 2) is cui sacrificatum est. Sâ. 1. 21: sâvitryâ hutayâ. — Caus. hâvâyâmi facio ut quis sacrificet. R. Schl. II. 25. 25. (hu e dhu vel dhû, gr. ΘΥ, θύω, θυσία, θῦμα, θύτης cet., v. dhûmá et gr. 104.)

c. ut praef. abhi i. q. simpl. Ragh. 1. 53.

1. हुड् huḍ 1. âtm. (gatâu) ire. Cf. hûḍ.

2. हुड् huḍ 6. par. (saṅghâtê K. magnê saṅghê V.) colligere, coacervare, submergi. Vid. sq.

हुण्ड् hund 1. par. (saṅghâtê K. saṅghê V.) colligere, coacervare. Vid. 2. huḍ.

हुर्छ् hurc̀ 1. par. (kâuṭilyê proprie hûrc̀, unde hûrc̀âmi, ǵuhûrc̀a cet., v. murc̀) inflexum esse.

Hosted by Google

हुल् *hul* 1. par. (*hatâu* K. *hatâu čadi* V.) ferire, occidere, tegere. Cf. *han.*

हुतभुज् *hutab'ug* m. (qui sacrificatum edit, e *hutá* et *b'ug*) ignis, et deus ignis. Ur. 6. 13. Vid. sq.

हुतवह *hutavaha* m. (e *hutá* et *vaha* ferens, auferens) id. Ritu-S. 1. 27.

हुताश *hutâśa* m. (e *hutá* et *aśa* edens) id. N. 4. 9.

हुताशन *hutâśana* m. (e *hutá* et *aśana* edens) id. N. 5. 38.

हुहु *huhu* m. nom. pr. Gand'arvi. In. 2. 14.

हूङ्कार *hûṅkâra* m. (ex interj. *hûm* et *kâra* confectio) actio mysticam syllabam *hûm* exclamandi. R. Schl. I. 75. 17. Dêv. 6. 9. Up. 22.

हूड् *hûḍ* 1. âtm. i. q. 1. *huḍ.*

हृच्छय *hrččaya* m. (qui in corde jacet vel dormit, e *hrd* cor et *śaya*) amor et deus amoris. In. 5. 44. N. 1. 17.

हृद् *hrd* n. cor. N. 1. 18. (*hrd* correptum e *hard*, v. gr. comp. 1; lat. *CORD*, *cor*; gr. κέαρ; goth. *hairtô*, them. *hairtan*, v. gr. comp. 141; nostrum *Herz*. De gr. καρδία, lit. *širdis*, slav. *srŭdize*, hib. *cridhe*, v. sq. *hŕdaya.*)

हृदय *hŕdaya* n. 1) cor. Br. 1. 5. N. 9. 4. 26. 2) notitia, scientia. N. 14. 21. 20. 29. (Vid. *hrd* et cf. slav. *srŭdize* neut., them. *srŭdizjo*; gr. καρδία nititur fem. formâ *hrdayâ*; ita lit. fem. *širdis*, gen. *širdiê-s*, vel *širdê-s*. Etiam hib. *croidhe* vel *cridhe* masc. cor potius ad *hŕdaya*, e *hardaya*, quam ad *hrd* referendum esse censeo. Respiciatur deriv. *croidhea-mhuil* „hearty, generous".)

हृद्य *hrdya* (a *hrd* s. *ya*) amoenus, jucundus, gratus, suavis, amatus. B'. 17. 8.

हे *hê* interj. vocandi. Lass. 8. 18. 20. 12.

हेट् *hêṭ* 1. par. (*vâd'âyâm* K. *vâd'ê* V.) vexare.

1. हेठ् *hêṭ'* 1. par. id.

2. हेठ् *hêṭ'* 6. par. (*k'aćê* V.) i. q. 1. *k'ać*. Cf. *haṭ.*

1. हेड् *hêḍ* 1. âtm. (*anâdarê*) vilipendere, negligere. R. Schl. II. 68. 22: *ahêḍamânâs tvarayâ sma dûtâ râtryân tu tê tat puram êva yâtâh.*

2. हेड् *hêḍ* 1. par. (*vêšṭanê* K. *vêšṭê* V.) vestire, circumdare. Cf. *hôḍ.*

हेति *hêti* f. 1) sagitta. B'ar. 2. 36. 2) splendor solis. 3) flamma. (Am.: *ravêr arčišča šastrańča vahnigvâlâča hêtayah.*)

हेतु *hêtú* m. (fortasse a r. *hi* s. uṇâd. *tu*) 1) causa, ratio. Su. 1. 23. N. 25. 10. 2) conditio, pactum. Dr. 9. 10.

हेतुता *hêtútâ* f. (a praec. s. *tâ*) abstractum praecedentis. Hit. 13. 10.

हेतुमत् *hêtumant* (a *hêtú* s. *mant mat*) causâ praeditus. B'. 13. 4.

हेम *hêmá* n. aurum.

हेमन् *hêmán* n. id. Rag'. 1. 10.

हेष् *hêš* 1. âtm. hinnire. B'aṭṭ. 14. 5: *hayâ gihêširê.* — *hêšitá* n. hinnitus. Mah. 1. 2820: *hêšitasvana.* (Cf. *hrêš*; fortasse lat. *hinnio* per assim. e *hisnio*, quod deduci posset a nomine actionis *hêšaṇa* ejecto *a.*)

हेषा *hêšâ* f. (r. *hêš* s. *â*) hinnitus. Am.

हेषिन् *hêšin* m. (r. *hêš* s. *in*, nisi a praec. s. *in*) equus.

हैम *hâimá* (fem. -*î*, a *hêmá* s. *a*) aureus. Mêg'. 74.

हैमवत *hâimavata* adj. (a *himavant* Himavans, s. *a*) himavanticus. Dr. 5. 5.

होड् *hôḍ* 1. âtm. (*anâdarê* K. *gatâu anâdarê* V.) vilipendere, ire. Cf. *hêḍ*, 1. *huḍ*, *hûḍ*, *hâuḍ*, *hruḍ*, *hrûḍ*, *hrâuḍ.*

हौड् *hâuḍ* 1. âtm. (*gatâu*) ire. Vid. *hôḍ.*

ह्नु *hnu* 2. âtm. 1) eripere, auferre. B'aṭṭ. 15. 88: *yamasyâ 'hnôšṭa vikramam* (schol. *apanîtavân*). 2) se celare ab aliquo, c. dat., sich einem entziehen. Pâṇ. I. 4. 34: *dêvadattâya hnutê.* (Cf. *kšnu*, goth. *hneivan* inclinare, *hnaivs* humilis, *hnaivjan* humiliare, germ. vet. *hnîgan* inclinare, anglo-sax. *hnîvan*, *hnîgan* id.; gr. νεύω, lat. *nuo*, v. Benfey 2. 182. Graff 4. 1127.)

Hosted by Google

c. *apa* celare, occultare, abnuere. Man. 8. 53: *nirdiśyâ 'pahnutê.*

c. *ni* id. Man. 8. 59: *yô yâvan nihnuvîtâ 'rtam.*

ह्मल् *hmal* 1. par. (*ćalanê* K. *ćâlê* V.) se movere, vacillare. Cf. *hval.*

ह्यस् *hyas* adv. heri. (Cf. gr. χθές pro χες, lat. *heri* e *hesi*, *hes-ternus*; germ. vet. *ges-ter* heri, v. gr. comp. 391.)

ह्यस्तन *hyástana* (f. -*î*, a praec. s. *tana*) hesternus.

ह्रग् *hrag* 1. par. (*sanvaranê*) tegere. Cf. *hlag.*

ह्रद *hrada* m. (r. *hrâd*, correpto *â*, s. *a*, v. sq.) lacus profundus, praesertim in Tartaro. N. 6. 13. Sâ. 7. 43.

ह्रदिनी *hradinî* f. (r. *hrâd*, correpto *â*, s. *in* in fem.) flumen. N. 12. 112. Vid. *nadî.*

ह्रप् *hrap* 10. par. *hrâpáyâmi* loqui. Cf. *hlap*, *lap.*

ह्रस् *hras* 1. par. (*śabdê* K. *ravê* V.) sonare. Cf. *hlas*, *ras.* — âtm. diminui (fortasse denom. a *hrásva* brevis). Man. 1. 83: *âyur hrasatê pâdaśah.* Caus. *hrâsáyâmi* diminuere. Man. 11. 216. Cf. *har hr.*

ह्रसिष्ठ *hrásiśta*, ह्रसीयांस् *hrásîyans*, v. gr. 226. 3.

ह्रस्व *hrásva* 1) brevis. N. 18. 6. 2) angustus, arctus. N. 23. 9.

ह्राद् *hrâd* 1. âtm. (*avyaktê śabdê* K. *svanê* V.) sonare, tonare. K.: *hrâdatê mêghah.*

ह्रादिनी *hrâdinî* f. (r. *hrâd* s. *in* in fem.) fulmen, Indri fulmen. Am.

1. ह्री *hrî* 3. par. *ǵihrêmi*, part. perf. pass. *hrîtá* et *hrîṇá.* Pudere, erubescere. Ragh. 15. 44: *ǵihrâya râghavah.* — *hrîtá* pudens, pudibundus. N. 13. 30. (Cf. *hrîć*, slav. *sram-i-ti* pudore afficere cum *s* = *h* sicut in *srŭdĭze* cor, v. *hrdaya*; fortasse germ. vet. *HRU*, *RU* poenitere, *hriwu*, *riwu*, *hrau*, *rou*, *hruumês*, *ruun*; *hriuwa*, *riuwa*, *riwa* poenitentia; anglo-sax. *hreova* id., v. Pott 1. 209. Graff 4. 1142.)

2. ह्री *hrî* f. pudor.

ह्रीछ् *hrîć* 1. par. i. q. *hrî.* (Huc trahi posset goth. *id-reiga* poenitentia, nisi pertinet ad *ranǵ.*)

ह्रीमत् *hrîmant* (a *hrî* pudor, s. *mant mat*) pudibundus. Dr. 8. 44.

हुड् *hruḍ*, हूड् *hrûḍ*, हौड् *hrâuḍ* 1. âtm. (*gatâu*) ire.

ह्रेष् *hrêś* 1. âtm. hinnire. Mah. 4. 2000: *hrêśamânâir vâgibhih.* — *hrêśitá* n. hinnitus. Mah. 3. 11764. — Caus. adhinnire alicui c. acc. Mah. 3. 11764: *hrêśayâmâsur anyônyan hrêśitâih.* (Vid. *hêś*, *hêśin* et cf. germ. vet. *hros* equus, angl. *horse*, nostrum *Ross*, gr. χρό-μη, χρεμέθω, χρεμίζω.)

ह्लग् *hlag* 1. par. (*sanvaranê*) tegere. Cf. *hrag.*

ह्लप् *hlap* 10. par. *hlâpáyâmi* (*bhâśanê* V.) loqui. Vid. *hrap.*

ह्लस् *hlas* 1. par. sonare. Vid. *hras.*

ह्लाद् *hlâd* 1. âtm. gaudere, laetari. Mah. 1. 3036: *hlâdatê ǵanitâ prêkśya (putram).* — Cum loc. rei. Mah. 1. 3037: *hlâdantê (narâh) svêśu dârêśu gharmârtâh salilêśv iva.* — Caus. exhilarare. R. Schl. II. 44. 10: *śayânam anaghan râtrâu ... raśmibhih sansprśan śîtâiś ćandramâ hlâdayiśyati.* (Cf. anglo-sax. *glæd* laetus, splendens; angl. *glad*, germ. vet. *glat* splendens; hib. *gairdim* „I rejoice", nisi pertinet ad *gardh grdh* q. v.; slav. *rad* laetus, *radośća* laetitia; fortasse gr. γῆθος, γηθέω, ejectâ liquidâ, transpositâ aspiratione; fortasse γαίω e γαίθω vel γαθίω; lat. *gaudeo.*)

c. *â* caus. exhilarare. N. 21. 8: *mamâ "hlâdayatê ćêtah.*

c. *pra* caus. par. âtm. id. R. Schl. I. 9. 56: *prahlâdayan*; Mah. 1. 7190: *prahlâdayadhvam*; Ur. 86. 14: *prahlâdayasva.*

ह्वर ह्वृ *hvar hvr* 1. par. (*kâuṭilyê*) curvum, flexuosum esse. (Vid. *prahva*, *upahvara* et cf. *dhvar dhvr*, lat. *vârus*, hib. *fiar* „crooked, inclined", *fiaraim* „I incline, bend", *fiaras* „crookedness".)

Hosted by Google

ह्वल् *ḥval* 1. par. (*ćalanê* K. *ćâlê* V.) vacillare, titubare. (Cf. germ. vet. *wallôn* ambulare, errare, volitare.)

c. *vi* id. Maḥ. 1. 214: *saṅǵńâṅ nô 'palab́ê sûta manô viḥvalati 'va mê*; R. Schl. II. 13. 4: *pratyuvâća tataḣ krudd́ô muḥûrtaṅ viḥvalann iva*. — *viḥvalita* vacillans, titubans. R. Schl. I. 9. 15: *madaviḥvalitâḣ kâśćit prapatanty utpatantića*.

ह्वे *ḥvê* 1. par. âtm. (*ḥu*, *ḥû* v. gr. 577) vocare, advocare. Su. 3. 10: *viśvakarmâṇam aḥvayat* (ed. Calc. *âḥvayat*); R. Schl. II. 34. 11: *âryô ḥvayati vô râǵâ*; Maḥ. 1. 3393: *mâćâi 'nâṅ śayanê ḥvayê*. (Slav. *ṣv-a-ti* vocare; island. vet. *hvía* hinnire, germ. vet. *hwaijôn* id., *hwaijôt*, *hweijôt*, *weiôt* hinnit, v. Graff 4. 1223; fortasse goth. *hrôpja* voco = scr. *ḥvâpayâmi*, sicut caus. secundum generalem regulam sonaret, pro quo anomale *ḥvâyáyâmi* [gr. 466], mutato *v* in *r* [v. gr. comp. 20], servatâ tenui *p*, sicut in *slêpa* dormio, v. *svap*; germ. vet. *hrôfu*, *ruafu* cet.; nostrum *rufe*; fortasse hib. *guilim* „I weep, cry, bewail" = *ḥváyâmi*, mutato *y* in *l* [v. *yákṛt*], nisi pertinet ad 2. *gar* [*gṛ*].)

c. *â* 1) advocare. R. Schl. II. 58. 1: *âǵuḥâva taṅ sûtam*; 91. 12: *âḥvayê viśvakarmâṇam*; N. 5. 1: *âǵuḥâva maḥîpâlân . . . svayaṅvarê*. 2) provocare (ad pugnam vel ludum). Maḥ. 2. 879: *tvâm âḥvayâmaḥê râǵan st́irô yud́yasva*; 4. 342: *sarvamallân at́â 'ḥvayat*; Ṛgv. 32. 6: *â ḥi ǵuḥvê maḥâvîryam*; In. 5. 7: *śaśinaṅ vaktraćandrêṇa sâ 'ḥvayantî 'va*; N. 12. 83: *âḥûya* provocando, post provocationem. — Caus. *âḥvâyayâmi* advocari jubeo. Raǵ. 15. 75: *kavim âḥvâyayâmâsa*.

c. *â* praef. *upa* id. sgf. 2. Maḥ. 2. 1765: *upâḥvayasva tam*.

c. *â* praef. *sam* 1) convocare. Su. 2. 9: *sâinikâṅśća samâḥûya*. 2) provocare (ad pugnam vel ludum). Maḥ. 2. 1518: *tvâṅ samâḥvayatê*; 4. 346: *b́îmô mallaṅ samâḥvayat*; 5. 35: *gând́ârarâǵasya sutam matâkśaṅ samâḥvayad dêvitum*.

Hosted by Google

Hosted by Google

INDEX VERBORUM COMPARATORUM.

Numerorum signa indicant paginam, litera *a* et *b* columnam primam aut secundam; Praef. est praefatio.

A. E linguis Indicis.

1) Vocabula Prâcritica.

aṇṇa 13b. 130a.
kêrisa 86a.
ćattârô 130a.
târisa 168b.
môâbêḥi 153b.
laṭṭi 152b.
sê 437a.

2) Vocabulum Hindostanicum.

bâreh 196b.

B. E linguis Iranicis.

1) Vocabula Ṣendica.

ava 24a.
aśpa 28a. 197a.
aiva 64b.
aiśma 44b.
âyêśê 308a.
uk'ś 338a.
kaḍ 85a.
kainê 71a. 70b.
k'ara 106b.
k'ruś 97b.
k'śi 101b.
k'śat'ra 100a.
k'śahya 101b.
k'śvas 400a.
garĕma 125b.
gairi, gen. *garôis*, abl. *garôiḍ* 116a.
gĕrĕp, *geurv* 121b.
ćat'rudaśan 129b.
ćat'rus 129b.
ǵaṅfnu 148a.
ǵad 110a.
ǵu 153b.
tanaôt Praef. not.
tarô 170a.
t'ritya 173b.
t'ris 176a.
darĕǵ'a 189b.
daśan 182b.
diś 187b.
d'â 200b.
ḍbiś 197b.
naićis 84a.
niśtarĕ 214a.
nôiḍ 223a.
patarĕ, nom. *pata*, acc. *pat'rem* 240a.
pauurva 246b.
pĕrĕś 249a.
fra 248b.
frâś 249a.
frînâmi 247b.
baśta 262b. 391a.
bâṣu 265a.
bi 197a.
bis 197b bis.
bud', *bûid'yê*, *bûidyôimaidê* 265b.
mant'ra 287a. 31a.
mâćis 84a.
mrû 267a. 273b.
yaṣ vel *yaś* 304b.
yârĕ 308b.
yûs 314a.
śkĕnda 143b.
śtârĕ 169a.
śpâ, acc. *śpânĕm* 398b.
ṣauśa 154b.
ṣĕm 112a.
ṣî 153b.
ṣu 153b.
ṣĕnu 151b.
ṣnâ 156a.
hapta 409a.
haptat'a 409a.
hiśtâmi 429b. *hiśtâma* 430a.
hiṣva 153b.
hu-ǵîti 153b.
huśka 391b.
hê 437a.
hôi 437a.
hvarĕ 439a.

2) Vocabula linguae Persicae veteris.

adarśnuś Praef.
asariyata Praef.
bâbiruś, *bâbiruwa* Praef. not.
barta Praef.
daruga Praef. not.
framânâ 254a.
kabuǵiyâ Praef. not.
karta Praef.
paruviyata Praef. not.

3) Vocabulum Medicum.

σπάκα 398b.

4) Vocabula Neopersica.

bâd 356b.
بار *bâr* 358b.
بارى *bâri* 358b.
بار ديكر *bâr diger* 358b.
بهار *behâr* 340b.
pusr 243a.
بى *bî*, بيباك *bîbâg* 359b.
پيل *pîl* 242a.
توان *tuvân* 171a.
توانم *tuvânem* 171a.

Hosted by Google

خواستن *kâsten* (378 b.) 379 a.
جوام *kâhem* 379 a.
خوب *kûb* 391 a.
dânem 156 a.
سكَ *seg* 398 b.
سه *sih* 170 b.
fermân 254 a.
گرد *gird* 348 a.
گردم *gerdem* 348 a.
گرک *gurk* 371 b.
كودك *kudek* 103 b.
leb 330 b.
مست *mest* 284 a.
hestem, *hestîm* 430 a.

5) Vocabula Ossetica.

ali 414 b.
dan sum, *istam* sumus 430 a.
fandag 227 b.
g̒arm-kanin 125 b.
ǵurin 116 a.
ra- 232 a.
t̒ænag 163 a.

C. E linguis Graeciae.

1) Vocabula Graeca.

ἀ priv. 1 a.
ἀ in ἄλοχος, ἄκοιτις, ἀκοίτης, ἀδελφός 401 a.
ἁ in ἁπλοῦς 403 a.
ἀγαθός 2 b.
ἄγαμος 148 a.
ἀγγέλλω 113 a.
ἀγείρω 442 b.
ἀγή 268 a.
ἅγιος 304 b.
ἀγκή, ἀγκαί 1 b. 338 b.
ἄγκος 338 b.
ἀγκύλος 338 b.
ἄγκυρα 338 b.
ἀγκών 1 b. 338 b.
ἄγνυμι 269 a.
ἄγος 1 a. 32 b.
ἀγρεύω 121 b.
ἀγρέω 121 b.
ἄγω 4 a.
ἀδελφός 401 a. 425 a.
ἅζω 304 b. 305 a. 308 b.
ἄημι 356 b.
ἀήρ 356 b.
ἌΙΓ, αἰγίς 4 b.
αἰές (dor.) 37 b.
αἰθήρ 45 a.
αἴθω 45 a.
αἱρέω 442 a.
αἴρω 442 a.
ἀΐσσω 46 a.
αἶσχος 43 a.
αἰτέω 21 b.
αἰτία 21 b.
Αἴτνη 45 a.
αἰών 37 b. 41 b. (65 a.)
ἀκή 393 a.
ἀκμή 393 a.
ἀκοίτης 389 a. 401 a.
ἄκοιτις 389 a. 401 a.
ἄκρον 3 a.
ἄκρος 393 a.
ἀκωκή 393 a.
ἀλδαίνω 22 b.
ἀλείφω 334 a.
ἀλέξω 315 b.
ἀλκή 315 b.
ἀλλήλων 13 b.
ἅλλομαι 415 a.
ἄλλος 13 b. (79 b. 228 a. 285 a. 392 a.)
ἅλμα 415 a.
ἅλς 415 a.
ἅμα 410 a.
ἀμαλδύνω 289 b.
ἀμαλός 289 b.
ἀμβροσία 288 a. 165 a.
ἀμείβω 302 a.
ἀμέλγω 289 a.
ἄμμες 30 a.
ἄμοτος 293 a.
ἀμφί 16 b.
ἄμφω 58 a. 16 b.
ἀν 1 a. 9 a.
ἀνά 9 a.
ἁνδάνω 439 b.
ἄνεμος 9 a.
ΑΝΕΡ 210 b. ἀνδρός 151 b. 319 b.
ἄνθρωπος 237 a.
ἀντί 6 b. 13 a.
ἀνώγω 156 a.
ἈΞΟΝ 2 a.
ἁπλοῦς 403 a.
ἀπό 14 a.
ἀποτρέπω 174 b.
ἀπράγμων 213 b.
ἅπτω 35 a. 163 b.
ἀπωθέω 357 b.
ἄρα 20 a.
ἀργός 316 a.
ἄργυρος 316 a.
ἄρδω 38 a.
ἀρείων 345 b.
ἄρθρον 20 a.
ἀριστερός 415 a.
ἄριστος 345 b.
ἄρκεσις 315 a.
ἀρκέω 315 a.
ἄρκτος 61 b. 338 b. 401 a.
ἅρμα 412 a.
ἀρόω 20 a.
ἁρπάζω 122 a.
ἄρσην, ἄῤῥην 62 b. 372 a.
ἄρτος 395 a.
ἄρχω 23 a.
ἄρωμα 127 b.
ἀστήρ 169 a.
ἄστρον 169 a.
ἄστυ 353 b.
ἀτέρμων 213 b.
αὖ 24 a.
αὐγή 66 a.
αὖθι 24 a.
αὖθις 24 a.
αὐξάνω 338 a.
αὔξω 338 a.
αὖος 59 b.
αὔρα 356 b.
αὐτάρ 24 b.
αὖτε 24 b.
αὖτις 24 a.
αὐτός 24 a.
αὔω 59 b. (356 b.)
ἀφρός 14 a.
ἀχέω 415 b.
ἄχθομαι 415 b.
ἄχθος 415 b.
ἄχνυμι 415 b.
ἄχομαι 415 b.
ἄχος 415 b.

βάθος 262 a.
βαθύς (262 a.) 264 a.
ΒΑΛ, βέβληκα 303 a.
βαλανεῖον 264 a.
βαρύς 118 a.
βάσανος 239 b.
βένθος 262 a.
βίβημι, ἔβην 115 a. 118 a.
βίος vita 153 b. 154 a.
βίος nervus arcûs 157 b. 153 a.
βιόω 153 b.
βλαστάνω 351 a.
βλάστη 351 a.
βλαστός 351 a.
βλύω 259 b.
βούλομαι 343 b.
βοῦς 119 b. 115 a. 118 a.
βραδύς 301 b. 289 a.
βραδίων 303 b.
βράδιστος 303 b.
βραχίων 265 a.
βρέχω 351 b.
βρίζα (aeol.) 351 a.
βροτός 288 a. (95 a. 164 b. 242 b. 301 b.)

γαῖα 119 b.
γαίω 450 b.
ΓΑΛΑΚΤ 119 b. 190 b.
γαμβρός 151 b.
γαμέτις 148 a.

Hosted by Google

γαμέω 148 a.
γαμφηλαί 148 b.
γανάω 70 b.
γάνος 70 b.
γανόω 70 b
γαστήρ 125 b.
ΓΕΝ, γίγνομαι 146 b.
γενέτειρα 147 b.
γενετήρ 147 b.
γενέτωρ 147 b.
γένυς 109 b. 442 a (et b).
γέρων 149 a.
γεύω, γεύομαι 148 a. 154 b.
γῆ 119 b.
γηθέω 450 b.
γῆθος 450 b.
γῆρας 149 a.
γηρύω 112 b.
γιγνώσκω 155 b.
γλῶσσα 112 b.
ΓΝΩ, γιγνώσκω, ἔγνων, γνῶθι 155 b.
γνῶσις 155 b.
γόνυ 151 b.
γράφω 149 b.
γράω 121 a.
γρῖνος (aeol.) 343 b.
γρῖπος 121 b.
γρῖφος 121 b.
ΓΥΝΑΙΚ 147 a.

δαήρ 193 a.
δαΐζω 185 a.
δαίομαι 185 a.
δαίς 185 a.
δαίω 183 b.
δάκνω 177 b. 27 b.
δάκρυ 27 b. 187 b.
δαμάζω 179 b.
δάμαρ 179 b.
δαμάω 179 b.
-δαμος in ἱππόδαμος 179 b.
δαρθάνω 196 b.
δασύς 177 b.
δείκνυμι 187 b.
δέκα 182 b.
δελφός 113 b.
δένδρον 196 a.
δεξιός 178 b.
δεξιτερός 178 b.
δέρκω 181 b.
δέρω 180 b.
δεσπότης 237 a.
δέω 185 b.
Δημήτηρ 113 b.
δῆμος 147 a.
δι- 197 a.
διάδημα 185 b.
διδάσκω 155 b.
διδράσκω, ἔδραν 195 a.
δίδωμι 184 b.
(δίζημι 156 a.)
δίκη 187 b.
Διός 194 b.
δίπους 197 a.
δίς 197 b.
δίχα 197 a.
δίχθα 197 a.
δίψα 241 a.
διώκω 39 b.
δοκέω 187 b.
δολιχός 189 b. 24 a.
δονέω 179 b. 190 a.
δόρυ 185 b.
δόσις 179 a.
δότηρ 185 a.
δοῦλος 186 a.
ΔΡΕΜΩ, ἔδραμον 194 b. 195 b. 54 b. 169 b.
δριάω 182 b.
δρίος 182 b.
δρόσος 319 b.
δρῦς 196 a.
δυς- 192 a.
δυσμενής 192 a.
δύω 190 a bis.
δύω, δύο 197 a.
δώδεκα 196 b.

ἔαρ 340 b.
ἔβδομος 409 a.
ἐγείρω 151 a. Praef.
ἐγώ, ἐγών 31 a.
ἙΔ 406 b.
ἕδος 406 b. 407 b.
ἔδω 7 a.
ἕζομαι 406 b.
ἔθος 417 a.
εἰ 306 a.
εἴδομαι 362 b.
εἶδον 362 b.
εἴδω 206 a. 362 a.
εἴκατι 359 b.
εἴκοσι 359 b.
ΕΙΚΩ 187 b.
εἴκω 42 b. 360 b.
εἰκών 187 b.
εἵλη 423 b.
εἰμί 410 a.
εἶμι, ἴμεν 41 b.
εἶπον 339 a.
εἴριον 343 b.
εἶρος 61 a. 343 b.
εἰς 9 a.
ἑκάς 360 b.
ἕκαστος 62 a. b.
ἑκάτερος 62 a.
ἑκατόν 381 a.
ἕκητι 352 b.
ἔκτος 400 b.
ἑκυρά 399 a.
ἑκυρός 27 b. 399 a.
ἑκών 352 b.
ἐλαχύς 329 a. 324 a.
ἐλέφας 45 b.
ἕλμινς 92 a.
ἕλος 412 b.
ἔμβρυον 281 b.
ἐμέω 343 a.
ἐμμί 28 b.
ἐν 9 a.
ἙΝ 64 b.
ἐνδελεχής 189 b.
ἐνέπω 108 b.
ἔνθα 9 a.
ἔνθεν 9 a.
ἔνιοι 13 b.
ἐνίοτε 13 b.
ἐννέα 211 b.
ἔννος 18 a.
ἕννυμι, f. ἕσσω 354 a.
ἔνος 18 a.
ἐνταῦθα 24 a.
ἐντεῦθεν 24 a.
ἐντρέπω 174 b.
ἔνυδρις 54 a.
ἐξ 39 a.
ἕξ 400 a.
ἘΠ 339 a.
ἐπείγω 43 a.
ἐπί 15 b.
ἕπομαι 404 b. 409 a.
ἔπος 339 a et b.
ἑπτά 409 a.
ἔραμαι 343 b.
ἐράω 343 b.
ϝέργον 377 b.
ἔργω 21 a.
ἔρδω 321 a.
ἐρέα 61 a.
ἔρημος 37 b.
ἔριον 61 a.
ἔρος 61 a.
ἕρπω 414 a.
ἕρση 352 a. 351 b.
ἐρυθρός 325 b. 60 a.
ἐσθής 354 a.
ἔσκον 415 a.
ἐστί 28 b.
Ἑστία, ἑστία 353 b.
ἔσχηκα 415 b.
ἔσχημαι 415 b.
ἔσχον 415 b.
ἐτεός 406 a.
ἔτι 6 b.
ἔτος 340 b.
εὖ 421 a.
εὐρυκρείων 101 b.
εὐρύς 59 a.
εὔχομαι 352 b.
ἔχις 31 b.
ἔχω 355 a. (415 b.)
ἕψω 224 b.
ἐών (ion.) 408 a.

Hosted by Google

ζάω 153b. 308b.
ζέα 308a.
ζεύγνυμι v. ΖΥΓ.
Ζεύς, Διός 194b.
ζημία 306b.
ζητέω 304b.
ΖΥΓ, ζεύγνυμι 311a. 194b.
ζυγόν 310b. 311a.
ζυγός 311a.
ζώννυμι, ζώσω 310a.

ἥδομαι 439b.
ἦδος 439b.
ἡδύς 439b. 54b. 423b.
ἠθικός 417a.
ἦθος 417a.
ἡλίκος 309b.
ἧλιξ 309b.
ἥλιος 423b. 439a.
ἧμαι, ἧσται 40a.
ἥμερος 306b.
ἧμι 418a.
ἦμος 310a. [308b.
ἧπαρ, ἥπατος 304a. 152b.
ἠρέμα 37b. 318b.
ἦτριον 372b.
Ηφαιστος 45a.

-θα 46a.
ΘΑΝ, ἔθανον 441a. 216a.
θάνατος 441a.
θάπτω 163b.
θαρσέω 199b.
θάρσος 199b.
θαῦμα 204a.
θέα 206a.
θεάομαι 206a.
θείνω 441a.
θεός 193a.
θέρμη 125b.
θερμός 125b.
θέρω 125b.
θέω, θεύσομαι 203a.
θήγω 169b.
θηλή 205a. 139b.
θῆλυς 205a.
θῆται 205a.
θῆσθαι 205a. 139b.
θήρ 198b.
-θι in ὅθι, πόθι 8a. 64a.
θιγγάνω, ἔθιγον 169b.
θοίνη 205a.
θράσος 199b.
θρασύς 199b.
θρίξ 166b.
θρύπτω 176b.
ΘΥ 448b.
θυγάτηρ 192b.
θύελλα 204a.
θῦμα 448b.
θυμός 205a.
θύνα 204a.
θύρα 196b.
θυσία 448b.
θύτης 448b.
θύω 204a. 448b. 125b.

ἴ vel ἵ, ἵν 42b.
-ί demonstr. 42b.
ἰάπτω 308b.
ΙΔ 362b.
ἰδίω 440b.
ἶδος 440b.
ἱδρώς 440b.
ἵημι, f. ἥσω 308b.
ἴθα vel ἴθαι in ἰθα-γενής, ἰθαι-γενής 47a.
ἰθαρός 45a.
ἵκω 367b.
ἱμάς 419a.
ἵμερος 46b. 47a.
ἰός sagitta 46b.
ἰός venenum 369b.
ἰότης 46b. 47a.
ἱππόδαμος 179b.
ἵππος 28a. 197a.
ἵπταμαι 226a.
ἵστημι 429b. 308b. ἵστα-μεν 430a.
ἰσχάνω 415b.
ἰσχύς 49b.
ἴσχω 415b.
ἴτεα 372b.
κ 378a.
καγχάζω 67b. 124a.
κάγχρυς 395a.
καθαίρω 391a.
καθαρός 391a.
καί 140a.
καινός 70b.
καίνυται 99b.
καίνω, κανῶ 99b.
καιρός 83a.
κακκάω 380a.
κακός 238b.
καλέω 397a.
κάλιξ 78b.
καλλι- 79b.
κάλλος 79b.
καλός, καλλίων, κάλλιστος 79b.
κάμινος 27b.
κάμνω 98a. 382b. 394b.
κάμπτω 72a.
κάνναβις 381a.
κάρα 387b.
κάραβος 384a.
καρδία 449a.
καρκῖνος 75b.
κάρπασος 76b.
καρπός 75a. 395a.
κάρσις 75b.
κασσίτερος 80b.
κασσύω 420b.
καστόριον 80b.
κάστωρ 80b.
Κάστωρ 83b.
κατά 70a.
ΚΑΥ, καύσω 139b.
καῦμα 139b.
καχάζω 67b. 124a.
κε 128a.
κέαρ 449a.
κεῖμαι, κεῖσαι 389a.
κεῖπος 71b.
κείρω 75b. (383b.)
κέλης 134a.
κέλλω 78a. 134a.
κέλομαι 78a.
κέλω 134a.
κενεός 392a.
κεννός (aeol.) 392a.
κενός 68b. 392a.
κεντέω 69a.
κεράννυμι 74a.
κέρας 387b.
κεράω 74a.
κεστός 69a.
κέστρον 69a.
κεύθω 117a. 118a.
κεφαλή 71b.
κῆδος 70a. 107a sq. 108a.
κήδω 70a.
κήλεος 400b.
κηλέω 382b.
κηλίς 83a bis.
κήρ 83a.
κῆπος 71b.
κίκιννος 136a.
κίκυς 379b.
κινέω 131b.
κίρνημι 74a. b.
κιχάνω (κίχημι) 447a.
κίω 131b. 447b.
κίων 400a.
κλαίω, f. κλαύσω 397a.
κλάω 283b.
κλείω claudo 398a.
κλείω praedico 397a.
κλείς, κλειδός 398a.
κλέμμυς 91a.
κλέ(F)ος 395a.
κλέπτω 122a.
κλίνω 395a.
κλισία 395a.
κλιτύς 395a.
κλοιός 398a.
κλόνις 397b.
ΚΛΥΔ, κλύζω 98b.
κλυτός 396b.
κλύω 396b.
κλώθω 394b.
κμη (κάμνω) 394b.
κνέφας 100a.
κνέφος 100a.

Hosted by Google

κόγχη 380 b.
κόγχος 380 b.
κοίτη 389 a.
κομέω 391 a.
κόμη 93 a. 400 a.
κομμός 391 a.
κομψός 391 a.
κόπρος 379 b.
κόραξ 82 b.
κόρος 77 a.
κορώνη 82 b.
κόσμος 400 b.
κότερα (ion.) 69 b.
κότερον (ion.) 69 b. 85 a.
κότος 97 a.
κοῦφος 103 b.
κόφινος 68 b.
κοχώνη 86 b.
κραίνω 73 a.
κράμβος 395 a.
κραιπνός 103 a. 100 a.
κρανίον 387 b.
κράτος 94 b.
κρεάγρα 121 b.
κρέας 96 b.
κρείων 101 b.
κριβάνη 395 a.
κρίβανος 395 a.
κρίνω 74 b.
κρώζω, κρώξω 97 b.
KTEN 94 a. κτείνω 99 b.
κύημα 400 a.
κυΐσκω 400 a.
κύκλος 128 a.
κῦμα 400 a.
κύμβη 89 a.
KYN 285 a. v. κύων.
κυνέω 90 a.
κύπη 91 a.
κύπτω 88 b.
κυρέω 131 b.
κύριος 392 a.
κῦρος 392 a.
κύρω 131 b.
κύτος 400 a.
κυφός 88 b.
κύω (foetum concepi) 400 a.
κύω (κυνέω) 90 a.
κύων, κυνός 398 b. 122 a.
κωκύω 90 b. 390 a.
κῶμα 389 a.
κώμη 389 a.
κῶνος 393 a.
κῶς (ion.) 85 a.
κωτίλλω 69 b.
κωτίλος 69 b.

ΛΑΒ 331 a. 74 b. 122 a. Vid. λαμβάνω.
λαγώ 329 b.
ΛΑΘ, λανθάνω 319 b.
λάθρα 319 b.
λαλέω 330 b.
λάλος 330 b.
λαμβάνω 318 b. 331 a. Vid. ΛΑΒ.
λαμπάς 189 b.
λάμπω 189 b.
λάτρις 186 a.
λάτρον 186 a.
λέπω 336 a.
λευκός 323 b.
ληΐζομαι 186 a.
ληΐη 186 a.
ληΐς 186 a.
ληϊστής 186 a.
λῆμα 332 b.
λιγνύς 183 b.
λικ in ὁμῆλιξ 48 a.
λικο in τηλίκος 48 a.
λιλαίομαι 332 b.
ΛΙΠ, λείπω 321 b.
λιπάζω 334 a.
λίπος 334 a.
ΛΙΧ, λείχω 334 a.
λιχανός 334 a.
λίχνος 334 a.
λοίδορος 215 b.
λούω 259 b bis.
λυγρός 324 a.
λύκος 371 b.
λύσσα 325 b.
λυσσαίνω 325 b.
λυσσάω 325 b.
λύχνος 323 b.
λύω 336 b.
λῶ 332 b.
λωΐων, λωΐτερος, λώϊστος 332 b.

ΜΑΘ, μανθάνω 302 a.
μαίνομαι 285 a.
μακρός 281 a.
μάννος 283 a.
μάντις 285 a.
μαραίνω 288 a. 304 a.
μαργαρίτης 283 a.
μάργαρον 283 a.
μάρτυρ 435 a.
μάτηρ (dor.) 293 b.
μέγας 281 a.
μέγεθος 281 a.
μέγιστος 281 b.
μέθυ 284 b.
μειδάω 435 b.
ΜΕΛ, μέλει, μέλομαι 435 a.
μέλας 291 a.
μέλδω 289 b.
μέλι 284 b.
μέλλω 285 a.
suff. -μενη, -μενου 276 a.
μένος 285 a. 286 a.
μέριμνα 435 a.
μεριμνάω 435 a.
μέρμερος 435 a.
μεσημβρία 151 b. 165 a.
μέσσος 284 b.
μέτρον 293 a. 294 a.
μή 293 b.
μήδομαι 302 a.
μῆδος 302 a. b.
μῆκος 281 a.
μήν, μηνός 295 a.
μῆνις 285 a. 288 a.
μῆτις 283 b. 285 a.
μηχανή 291 b.
μῆχος 291 b.
μίγνυμι 296 a.
μιμέομαι 293 a.
μιμνήσκω, f. μνήσω 303 a.
μῖμος 293 a.
μισέω 197 b.
μοιχάω 296 b.
μοιχός 296 b. 302 b.
μόννος 283 a.
μορμύρω 290 a.
μυελός 302 a.
μυῖα 282 a.
ΜΥΚ, μύσσω 298 a.
μυκάομαι 298 b.
μῦκος 298 a.
μυκτήρ 298 a.
μύλη 289 b.
μυρίος 278 a.
μῦς, μυός 308 a.
μύσσω v. ΜΥΚ.
μῶρος 300 a.

νᾶμα 432 a.
ναῦς 223 b.
νάω 432 a.
νεκρός 211 b.
νέκυς 211 b.
νέομαι 220 a.
νέος 211 a.
νεύω 449 b.
νέφος, νέφε(σ)ος 209 b.
νέω (vincio) 212 a.
νέω, νεύσω 432 b.
νη in verbis ut δάμ-νη-μι 379 b.
νη in νη-κερδής 307 a.
νη-κηδής 307 a.
νήθω 212 a.
νηρός 213 b.
νῆσος 214 a.
νίζω, νίψω 215 a.
νικάω 211 b.
νίπτω 215 a.
νίσσομαι, νίσομαι 220 a.
νοέω 155 b. 213 b.
νόσος 211 b.
νοῦς 155 b. 122 a.

νύ 222 a.
νῦν 222 a.
ΝΥΚΤ 207 b.
νυός 432 b.

ξαίνω 99 b.
ξεστός 103 a.
ξέω 103 a.
ξύλον 83 b.
ξύν 409 b.
ξυρόν 104 a bis.
ξυστός 103 a.
ξύω 103 a.

ὁ 161 b.
ὄγδοος 316 b.
ὄγκος 3 a.
ΟΔΟΝΤ 179 a.
ὀδούς 179 a. 213 b.
ὁδός 407 b.
ὀδυνάω 190 a.
ὀδύνη 190 a.
ὅθεν 305 b.
οἶδα, οἶδε 362 b. 206 a.
οἰδάω 64 a.
οἶδος 64 a.
οἶκος 373 b. 66 a.
οἶος 64 b.
ὄϊς 26 b.
ὀκέλλω 78 a. 134 a.
ὌΚΚΟ 2 a.
ὀκτώ 28 a.
ὀλίγος 24 a. 334 a.
ὅλος 414 b.
ὄμβρος 18 a.
ὀμῆλιξ 48 a.
ὀμιχέω 396 b.
ὀμίχλη 302 a.
ὁμός 409 b.
ὀμφαλός 213 a.
ὄνειδος 215 b.
ΟΝΟΜΑΤ, ὄνομα 213 b. 133 b. 324 a.
ʼΟΝΥΧ, ὄνυξ 208 a. 213 b.
ʼΟΠ 47 a
ὀπτάω 224 b.
ὀπτός 224 b.
ὄψ 357 a.
ὀργή 320 a.
ὀρέγω 21 a.
ὀρθός 22 b. 61 a.
ὄρνις, ὄρνιχος 134 b.
ὄρος 116 a.
ὀρός 358 b.
ὅρος 25 a.
ὅῤῥος 25 a.
ὄρυγμα 324 a.
ὀρυκτή 324 a.
ὀρύσσω 324 a.
ὀρυχή 324 a.
ὀρφανός 23 a.
ὀρχέω 352 a.
ὄρχις 372 a.
ὅς (qui) 305 a. 308 b.
ὅς (suus) 437 a.
ὌΣΣΟ 2 a.
ὀστέον 30 a. 4 b.
ὀσφραίνομαι 256 b.
οὐ 24 b.
οὗ 437 a.
οὖθαρ 60 a.
οὖν 24 b.
οὐρά 25 a.
οὐρανός 351 b.
οὐρέω 358 b.
οὖρον (urina) 358 b.
οὖρον (terminus) 25 a.
οὖρος (ventus secundus) 356 b.
οὖρος (terminus) 25 a.
ὄφις 31 b.
ὀφρύς 281 a. 213 b. 324 a.
ὄχλος 66 a.
ὄχος 355 a. (415 b.)

ΠΑΘ, ἔπαθον 69 a. 262 b. 357 b.
πάθνη 237 a.
πάλλω 134 a. 228 a.
(πάομαι) 224 b, — ἐπασάμην, πέπαμαι 237 a.
παρά 232 a.
πάρδαλις 385 b.
πάρδος 385 b.
πατέομαι 237 a.
πατήρ 240 a.
πάτνη 237 a.
πάτος 227 b bis.
παῦρος 77 a.
παχύς 264 a.
πέδον 229 b.
πείθω 262 b. πέπεισ-μαι 205 b. 313 a.
πείρω 238 b.
πεῖσμα 262 b.
πέλεκυς 232 a.
ΠΕΑΜΑΤ 133 b.
πέλω 134 a.
πέμπε 224 b.
πέμπτος 225 a.
πέμπω 72 a.
ΠΕΝΘ, πέπονθα 69 a.
πένθος 69 a.
πέντε 224 b.
πεντήκοντα 225 b.
ΠΕΠ 224 b.
πέπερι 241 a.
πεπτός 224 b.
πέρα 238 b.
περαίνω 238 b.
πέραν 238 b.
πέρας 238 b.
περάω (vendo) 96 b.
περάω (transeo) 96 b. 238 b.
πέρδω 235 a.
περισσός 8 b.
περκάζω 395 a.
πέρνα 133 a.
πέρνημι 96 b.
πέρυσι 234 b. 340 b.
περυσινός 234 b.
πέρυτι (dor.) 234 b.
πέσσω 224 b.
ΠΕΤ, πέτομαι v. πίπτω 226 a. πέπτωκα 303 a.
πέταλον 227 b.
πήγνυμι 236 a.
πηδάω 228 a.
πηλίκος 86 a.
πηλός 235 b. Cf. 53 a.
πῆχυς 265 a.
πῖαρ 248 a.
πιαρός 242 b. 248 a.
ΠΙΘ 262 b.
πιμελή 248 a.
πίμπλημι 230 b. (246 a.)
πίναξ 136 b.
πίνω, πῖθι 237 a.
πίπερι 241 a.
πίπτω, aor. dor. ἔπετον 226 a. Vid. ΠΕΤ.
πίσυρες (aeol.) 130 a.
πίτυρον 241 b.
πίων 248 a.
πλάξ 136 b.
πλατύς 247 a.
πλέκω 234 b.
πλευρά 239 a.
πλευρόν 239 a.
πλέω, πλεύσομαι 259 b.
πλοῖον 259 a.
πλόος 259 a.
πλύνω 259 b.
πνεῦμα 424 b.
ΠΟΔ, πούς 229 b.
ποῖος 69 b.
πολιός 236 a.
πόλις 244 a.
πολυπράγμων 213 b.
πολύς 244 b.
πόντος 238 a.
πορδή 235 a.
πόρκης 234 b.
πόρκος 234 b.
πόρος 238 b.
πόσις 227 b.
ποταμός 238 a.
πότερον 85 a.
πότερος 69 a.
ποτί 250 a.
πότνια 227 b.
πούς 229 b.
πράν (dor.) 231 a.
πρᾶος 258 a.
πράσσω 73 a.

πραΰς 258 a.
πρέπω 35 a.
πρίαμαι 96 b.
πρίν 231 a.
προ 248 b.
προΐκτης 46 b.
προΐξ 46 b.
προΐσσομαι 46 b. 249 b.
πρός 250 a.
προτί 250 a.
πρωΐ 256 b.
πτέρνα 133 a. 239 a.
πτερόν 227 a.
πτίλον 227 b.
πτίσσω 241 b.
πτόλις 133 a.
πτύω 401 a.
πυγή 245 b.
πυγμή 245 b.
πυγών 274 b.
ΠΥΘ, πυνθάνομαι, ἐπυθόμην 265 b.
πύθω 246 a.
πύλη 196 b.
πῦον 246 a bis.
πῦος 246 a.
πῦρ 239 b.
ΠΩ, πέπωκα, πῶθι, ἐπόθην 236 a.
πῶλος 247 b.
πῶς 85 a.

ʽΡΑΓ 195 a.
ῥέγχω 345 b.
ῥέζω 316 b.
ῥέμβω 280 a.
ῥέπω 414 a.
ῥεῦμα 436 b.
ῥεῦσις 436 b.
ΡΕΩ (dico) 267 b.
ῥέω, ῥεύσω 436 b. 267 b.
ῥηγεύς 316 b.
ῥήγνυμι 265 a. 269 a.
ῥῆγος 316 b.
ῥήζω 316 b.
ῥῆμα 267 b.
ῥήτωρ 267 b.
ῥίζα 351 a.
ῥινόν 343 b.
ῥινός 343 b.
ῥίπτω 102 a. 100 a.
ῥίς, ῥινός 127 b bis.
ῥόδον 316 b.
ο-ΡΥΓ 324 a.
ῥώμη 326 a.
ῥώννυμι 326 a.

σα in σα-φής 401 a.
ΣΑΓ 403 a.
σάγη 403 a.
σάγμα 403 a.
σάκχαρ 384 a.
σάκχαρον 384 a.
σάλος 415 a.
σάττω, σάξω, σεσαγμένος 403 a.
σαυσαρισμός 391 b.
σαυσαρός 391 b.
σαφής 401 a.
σέβομαι 424 b.
σειρά 419 a.
σέλας 439 a.
σελήνη 439 a.
σήμερον 401 a. 65 b.
σῆτες 401 a. 65 b.
σίνομαι 99 b.
σκαιός 415 a.
σκαίρω 426 a.
σκεδάννυμι 143 b.
σκέπτω 236 b.
σκηνή 142 a.
σκήπτω 142 b.
σκιά 142 a. 143 b.
σκίδνημι 143 b.
σκίμπτω 142 b.
σκινδαλμός 143 b.
σκότος 142 a.
σκῦλον 142 a.
σμάραγδος 27 b. 288 b.
σμώνη 205 b.
σμώς 205 b.
σπάθη 426 a.
σπεύδω 138 b. 434 a.
σπιλάς 144 a.
σπινθήρ 143 b.
σπλάγχνον 259 a.
σπλήν 259 a.
σσο in περισσός 8 b.
στείβω 427 a.
στείχω, ἔστιχον 428 a. Praef.
στέλλω, ἔσταλκα 429 a.
στέμβω 427 a.
Στέντωρ 426 b.
στένω 426 b.
στερέω 428 b.
ΣΤΗ, ἵστημι, ἔστην 429 b.
ΣΤΙΧ, στείχω 428 a. Praef.
στόμα 428 b.
στόρνυμι 427 b.
στύμα (aeol.) 428 b.
σύ 177 a.
σύν 401 a. 409 b. 98 b.
σύριγξ 438 b.
συρίσσω 438 b.
σῦς 392 a. 423 a.
σφάλλω 426 b. 434 a.
σφέ 437 a.
σφεῖς 437 a.
σφος 437 a.
σχάζω 134 b.
σχέδη 143 b.
σχέσις 415 b.
σχετός 415 b.
σχῆμα 415 b.
σχήσω 415 b.
ΣΧΙΔ 143 b.
σχίδη 143 b.
σχίζω 143 b. 43 a.
σχινδαλμός 143 b.

ΤΑ 161 b.
τάλαντον 172 b.
ταλίκος (dor.) 168 b.
τανυ in initio compp. 163 a. 118 a.
τάνυμαι 162 b.
ΤΑΦ 163 b.
τε 128 a.
τείνω 162 b.
ΤΕΚ 160 a.
τέκνον 160 a.
τέκτων 160 a.
τελάμων 172 b.
τέλλω 165 b.
τέλος 165 b.
τέρας 165 b.
τέρετρον 165 b.
τερέω 165 b.
τέρθρον 165 b.
τέρμα 165 b. 168 a.
-τερος suffixum comparationis 165 b.
τέρπω 167 b.
τέρσομαι 168 a.
τέρχνος 166 b.
τέρψις 173 b.
τεσσαράκοντα 130 a.
τέσσαρες 130 a. 39 b.
τέταρτος 129 b.
τέτραχα 130 a.
τέτταρες 130 a. 39 b.
τετυφός 169 b.
τεύχω 160 a.
τέφρα 66 b.
τηλίκος 48 a.
τηλοῦ 165 b.
τῆμος 169 b.
τηρέω 165 b.
τίθημι 200 b.
τίκτω 160 a.
τίτθη 139 b. 205 a.
τιτθός 139 b.
τιτραίνω 165 b.
τιτράω 165 b.
τιτρώσκω 165 b.
τλάω 172 b.
ΤΟ, τό 161 b. τόν 231 a.
τόθεν 161 b.
τόξον (135 a.) 160 a.
τορεύω 165 b.
τόσος 169 b.
τούν 177 a.
τρεῖς 175 b.

τρέμω 175 a.
τρέπω 174 a.
τρέφω 167 b.
τρέχω 167 a.
τρέω 175 a.
τριάκοντα 175 b.
τριάς 175 a.
τρίς 176 a.
ΤΡΙΧ 166 a.
τρίχα 176 a.
τρίχθα (dor.) 176 a.
ΤΡΥΦ 176 b.
τρύφος 176 b.
τρύω 176 a.
τύ 177 a.
τύλος 171 a.
ΤΥΠ 172 a.
τύπτω 172 a. τύπτουσι 397 a.
τῦφος 205 a.
τύφω 204 b.
τωθάζω 446 a.
τωθεία 446 a.

ὑάδες 53 a.
ὑγρός 140 a.
ὑδέω 341 a.
ὕδης 341 a.
ὕδος 53 a.
ὕδρα 54 a.
ὕδρος 54 a.
ὕδω 341 a.
ὕδωρ 53 a.
υἱός 420 b.
ὑμεῖς 305 a.
ὔμμες (aeol.) 314 a.
ὑπέρ 56 b. 55 a.
ὕπνος 438 a.
ὑπό 55 a.
ὗς 392 a. 423 a.
ὑσμίν 313 a.
ὑσμίνη 313 a. 305 a.
ὕστερος 50 b. 51 b.
ὑφαίνω 342 b.
ὕω 54 b. 421 a.

ΦΑΓ, ἔφαγον 267 b.
φάγος 267 b.
φάγω 140 a. v. ΦΑΓ.
φαίνω 271 a.
φακός 267 b.
(φάος 401 a.)
φᾶρος 36 b.
φάσηλος 267 b.
φάτνη 237 a.
φάω 271 a. 273 a.
φέβομαι 271 a. 274 a.
φέγγω 280 b.
φείδομαι 273 b.
φένω 342 a.
φέρω 270 a.
φεύγω 274 b.
φημί 271 a. 128 b.
φήρ 198 b.
φθέγγω 269 a.
φιλέω 258 a.
φίλος 258 a.
φλέγω 280 b.
φλύω 259 b.
φοῖβος 271 a.
φονεύς 342 a.
φόνος 342 a.
φρατήρ 280 b.
φράτωρ 280 b.
φρήν 256 b.
φρύγω 279 b.
ΦΥΓ 274 b.
φύλλον 261 b.
φύσις 277 b.
φύω, ἔφυν, ἔφυς, ἔφυ 276 a.
φώγω 279 b.
φωνή 437 b.
(φῶς 401 a.)

χαίνω 106 a.
χαίρω, χαρῶ 445 b.
χάλιξ 384 a.
ΧΑΜΑ, χαμαί 100 b.
χαμᾶζε 100 b.
χαμάθεν 100 b.
χάος 105 a.
χάρμα 445 b.
χατέω 129 b.
χατίζω 129 b.
χεῖμα 448 a.
χείρ 442 a. 74 b. 331 a.
χέλυς 91 a.
χελώνη 91 a.
ΧΕΡΝΙΒ 215 a.
χεύω 138 b.
χήν 440 a. 295 a.
χήρα 446 b.
χῆρος 446 b.
χθαμαλός 100 b. sq.
χθές 450 a. 101 a.
χιλός 445 a.
χιών 448 a.
χλόα 445 a.
χλόος 445 a.
χοῖρος 94 a.
χορδή 76 b.
χόριον 133 b.
χορτάζω 41 b.
χόρτος 41 b.
χρεμέθω 450 b.
χρεμίζω 450 b.
χρόμη 450 b.
ΧΥ 138 b.
χύσις 138 b.
χωλός 108 a. 390 b.

ψέφας 100 a.
ψέφος 100 a.
ψίττακος 240 b.

ὠθέω 357 b.
ὠκύς 39 b.
ὠκίων, ὤκιστος 40 a.
ὠμός 36 b.
ὤν 408 a.
ὥρα 308 b.
ὠρύομαι 323 a.

2) Vocabulum Neograecum.

νηρόν 213 b.

3) Vocabulum Zaconicum.

γρροῦσσα 112 b.

D. E linguis Italiae.

1) Vocabulum Oscicum.

sollus 414 b.

2) Vocabulum Umbricum.

tuta 171 a.

3) Vocabula Latina.

ab 14 a.
abdo 200 b.
absens 408 a.
Acca 1 b.
(*acceptus* 122 a.)
accerso 77 a.
accipiter 39 b.
acer 27 b.
acervus 74 a.
acies 27 b.
acuo 393 a.
acupedius 39 b.
acus 393 a.
ad 8 a.
adipiscor 35 a.
(*adorare* 34 b.)
adultus 22 b.
aeger 149 a. 157 b.
aequus 62 b.
aër 356 b.
aerumna 37 a.
aes, *aeris* 19 b.
aes in *aes-timo* 8 a.
aesculus 64 a.
aestas 45 a.
aestus 45 a.
aevum 41 b. 65 a.
ago 4 a.
ajo 30 b. 108 b.

Hosted by Google

alius 13 b. 31 a. 155 b. 173 a.
alo 22 b.
alter 13 a.
altus 22 b.
alvus 59 b.
ambo 58 a.
amnis 14 a. 15 b.
amo (70 a.) 71 b. 91 a. 129 b. (*ama-bam*, *ama-mini* 276 a.)
an 9 a.
anguis 31 b.
angulus 1 b. 338 b.
angustus 1 a.
anima 424 b.
animus 9 a. 424 b.
annus 18 a.
anser 440 a.
ante 6 b. 13 a.
anus 40 a.
aperio 343 b bis.
apio 35 a.
aptus 35 a. 36 a.
aqua 14 a.
aquila 20 a. 39 b.
ara 40 a.
arcanus 324 b.
arceo 315 a.
ardeo 22 a.
arduus 61 a.
aries 26 b.
argentum 316 a.
arguo 21 a.
aro 20 a.
ars 73 a. 91 b.
artus 20 a. 62 a.
arundo 52 b.
asa 40 a.
aster 169 a.
astrum 169 a.
at in *atavus* 6 b.
atrox 196 a.
augeo 61 b. 338 a.
aurora 59 b.
aurum 59 b.
ausculto 396 b.
auster 26 a.
aut 24 b.
autem 24 b. 44 b.
aventinum 25 a.
avis 359 b.
axilla 1 a.
axis 2 a.

bacca 267 b.
balneum 264 a.
-bam in *ama-bam* 276 a.
-ber in *September*, *October* 358 b.
bi- 197 a.
bibo 237 a.
bidens 197 a.
biennis 414 b.
bîmus 410 a.
-bimus 276 a.
bipes 197 a.
bis 197 b bis. 158 a.
blandus 289 b.
-bo 276 a.
bos, *bovis* 119 b.
brachium 265 a.
bucca 267 b.
bullio 158 a.

c = scr. श *ś* 378 a.
cachinnari 124 a.
cachinno 67 b.
caco 380 a.
cacumen 393 a.
cadaver 79 a.
cado 227 b. 381 b.
caecus 62 b.
caeremonia 73 a.
caesaries 93 a.
caespes 385 a.
calcar 134 a.
calcare 131 a.
calceus 133 b.
calculo 77 b.
calendae 83 a.
caleo 400 b.
caligo 107 a.
calix 78 b.
calva 387 b.
calvus 107 a.
calx 134 a. 133 a.
Camenae 378 b.
caminus 27 b.
canalis 106 a.
cancer 75 b.
candela 130 b bis. 70 b.
candeo 130 b. 70 b.
candesco 130 b.
candor 130 b.
caneo 70 b.
canis, *canum* 398 b.
cannabis 381 a.
cano 99 a. 112 b. 378 b.
cânus 70 b.
caper, th. *capro* 141 a bis.
capillus 93 a.
capio 35 a.
capra 141 b.
caput 71 b.
carbasus 76 b.
carbo 395 a.
carcer 82 b. 135 a.
carmen 378 b.
caro 96 b.
carus 71 b. 72 a.
castus 391 a.
catinum 68 b.
cautes 393 a.
cecĭdi a *caedo* 197 b.
cedo 227 b.
celare 137 b.
celer 134 a.
cello in *excello*, *praecello* 78 a.
celsus 78 a.
censeo 379 a.
centum 381 a.
cerebrum 387 b.
cerno 74 b.
cervix 126 a. 387 b bis.
ciconia 379 b.
cieo 131 b. 447 b.
cincinnus 136 a.
cio 131 b.
cis 85 a.
citra 85 a.
citus 131 b.
clades 98 a. 105 b.
clamo 397 a bis. 54 b. 323 a.
claudo 398 a.
claudus 98 a. 108 a.
clavis 398 a.
clino 395 b.
clivus 395 b.
clunis 397 b.
cluo 396 b.
clutus 396 b.
cocles 62 b.
coepi 35 a.
cognosco 155 b.
collum 114 a.
columba 78 a.
coma 93 a. 400 a.
comis 71 b.
comminiscor 285 a.
comperio 132 b.
conari 379 b.
concha 380 b.
concutio 243 b.
condo 200 b.
conjux 311 a. 314 b. 388 a.
copula 35 a.
coquo, *coctus*, *coctum* 224 b. 227 b.
CORD, *cor* 449 a. 447 b.
corium 133 b.
cornix 82 b.
cornu 387 b.
cortex 92 a.
corvus 82 b.
cos 393 a.
coturnix 134 b.
coxa 86 b.
coxendix 86 b.
cranium 387 b.
crates 394 a.
cras 399 b. 400 a.
crastinus 399 b.
credo 200 b.

cremare 395 a.
creo 73 a.
crepusculum 100 a.
crescere 400 a.
crinis 387 b bis.
crista 387 b.
crocio 97 b.
crocito 97 b.
crudelis 97 a.
crudus 96 b. 97 a.
cruentus 96 b.
cruor 96 b.
crus 133 a.
cudo 138 b.
culina 395 a.
culter 76 a bis.
cum 409 b.
cumulus 400 a. 135 b.
cunctari 129 a. 380 a.
cuneus 393 a.
cuniculus 106 a.
cupio 88 a. *cupis*, *cupit*, *cupiunt*, *cupiam*, *cupiebam* 108 b.
curro 131 b.
currus 128 b. 131 b. 412 a.
curtus 76 a.
custos 117 a.
cutis 117 a.

damnum 179 b.
dare 184 b.
datôr- 185 a.
debilis 263 b.
decem 182 b.
decet 187 b.
decimus 183 a.
decus 187 b.
dedecus 43 a.
defendo 441 a.
delibuo 334 a.
demo 306 b.
demum, *demus* 169 b.
densus 177 b.
DENT, *dens* 179 a bis.
deus 193 a.
dexter 178 b. 358 a. 415 a.
dextimus 178 b. 415 a.
dicis in *dicis causa* 187 b.
dico 187 b.
dies 187 a.
dis- (*discedo*, *discerpo*) 197 b.
disco 156 a.
dissipo 102 a.
diu 194 b.
divum, *sub divo* 187 a.
do in *condo*, *abdo*, *perdo*, *vendo*, *pessumdo*, *credo* 200 b.
doceo 156 a.
doleo 190 a.
dolo 182 b.
domo 179 b.
domus 202 b.
donum 185 b.
dormio 196 b.
dos 179 a.
Dravus, nomen fluminis 195 b.
duco 192 a.
duo 197 a.
duodecim 196 b.

ebur 45 b.
edo 7 a.
ego 31 a. 30 b.
emo 306 b.
enim 64 b.
ensis 29 b.
eo, *imus* 41 b. 308 b.
equus 28 a.
erit 415 a.
esca 8 a. 64 a.
escit 415 a.
est 28 b.
et 6 b.
Eurus 25 a.
ex 39 a.
excello 78 a. 134 a.
eximo 306 b.
expedire 228 a.
experior 132 b.
faba 267 b.
facio 276 a. 39 a.
fallo 426 b.
fames 267 b.
famulus 268 b.
fâri 271 a.
fas 236 a.
fascia 236 a.
fastus 273 a.
faustus 269 b.
faux 267 b. 275 a.
felix 271 b.
femina 276 a.
FEND, *offendo*, *defendo* 441 a.
fenestra 273 a.
fera 198 b.
ferio 441 a.
fero, *fer-s*, *fer-t*, *fer-tis* 270 a.
ferveo 125 b.
festra 273 a.
festus 273 a.
fetura 276 b.
fetus 276 a.
fides 262 b.
fido 262 b.
filius 258 a.
filum 262 b.
findo 273 b.
fingo 241 a.
finis 273 b. 144 b.
flaccesco 304 a.
flagro 280 b.
flamma 280 b.
flare 205 b. 112 a.
flavus 280 b.
fleo 259 b.
flos, *floris* 261 b.
fluctus 259 b.
fluo, *fluxi* 259 b. 239 b. 246 a.
focus 239 b.
foedus 262 b. 274 a.
foeteo 246 a.
folium 261 b.
fore 276 a.
forfex 145 a.
foris 196 b.
fortis 270 a.
foveo 239 b.
fragrare 127 b.
frango 265 a. 269 a.
frater 280 b.
frigo 279 b.
FROND 235 a.
fructus 275 a.
fruges 275 a.
fruor 275 a.
FUG, *fugio* 274 b.
fui 276 a.
fulgeo 273 a. 280 b.
fumus 205 a et b bis. 8 a. 125 b. 325 b. 426 a. 441 a.
fundo 259 b.
fungor 275 a.
funis 262 b.
funus 342 a.
furo 272 a.
furor 272 a.
futurus 271 a. 276 a.

Gaja 151 b.
galea 149 b.
gallus 112 b. 378 b.
ganea 125 b.
garrio 113 a.
gaudeo 450 b.
gelu 150 a.
GEN, *gigno*, *genui* 146 b.
gena 109 b. 442 a.
gener 151 b.
genitrix 147 b. *genitrîc* 92 a.
genitor 147 b.
gens 151 b.
genu 151 b.
germanus 147 b.
germen 147 b.
gero, *gestum* 442 b.
gibba 88 b.
gibber 88 b.
gibbus 88 b.
gigno 146 b.
gilvus 120 b.

gloria 155 b.
gluten 121 a.
glutio 112 a.
GNĀ, *gnarus* 155 b.
(g)nascor, *gnatuo* 146 b.
GNŌ, *(g)nosco*, *co-gnosco*, *i-gnoro* 155 b.
gradior 95 a.
gradus 95 a.
gramen 121 a.
grandis 95 a. 351 a.
granum 149 a.
gratus 122 a.
gravis 118 a.
gryllus 159 b.
gula 112 a. 114 a. 69 a.
gurges 113 a.
gurgulio 112 a.
gustus 154 b.

habeo 446 b.
halare 105 a.
heri 450 a.
hesternus 450 a.
hiare 108 b.
hibernus 448 a.
hic 85 a.
hiems 448 a.
hilaris 445 b.
hinnio 449 b.
hircus 372 a.
hornamentum 278 b.
horreo 445 b.
hospes, *hos-pit-is* 125 b.
hostis 125 b.
humus 277 b.

id 43 b.
idem 44 a.
-iens, *-ies* in *totiens*, *toties*, *quotiens*, *quoties*, *quinquies* 45 b.
igitur 47 b.
ignis 2 b.
ignoro 155 b.
imber 18 a.
immanis 293 a.
impedire 228 a.
impeto 226 a.
in 1 a. — 9 a.
inclutus 396 b.
indulgeo 190 a.
inferior 8 a. 426 a.
inferus 16 a. 441 a.
infimus 8 a.
infra 8 a.
inquam 108 b.
inter 12 b. 214 a. 256 b.
intrare 165 b.
involvere 126 b.
ira 48 b.
is 42 b.
iste, *ista*, *istud* 161 b.
item 44 a.
iterum 43 b.

jacio 308 b.
janua 309 b.
jecur 304 a.
jejunus 306 b.
jocus 186 b.
jugum 310 b. 311 a.
jumentum 310 a.
jungo 311 a.
junior 313 b.
Jupiter, *Jovis* 194 b. 178 b. 186 b.
juro 310 a.
jus 310 a. 236 a.
jûs, *jûris* (ζωμός) 314 a.
juvare 310 a.
juvencus 313 b.
juvenis 313 a. *juven-um* 398 b.

labium 330 b.
labo 331 b.
labor 124 b. 331 b.
labrum 330 b.
lacero 177 b.
lacryma 27 b.
LACT 119 b. 190 b.
laedo 318 a. 341 b.
laetus 258 a. 42 b.
lambo 330 b.
lamentum 193 a. 330 b.
Lares 353 b.
largus 352 a.
lascivire 332 b.
lascivus 332 b.
Lases 353 b.
lassus 123 b. 124 b.
lateo 319 b.
latro 186 a. 338 a.
latus 247 a.
laus, *laud-is* 342 b.
lavo 203 a. 259 b.
lentus 98 a.
letum 42 b.
levir, th. *lêviru* 193 a.
levis 329 a. 237 b.
li in *talis*, *qualis* 48 a.
libet 336 a.
libido 336 a.
LIC, *linquo* 321 b.
licet 187 b.
lien 259 a.
ligare 316 b. 329 a.
lignum 183 b.
limpidus 189 b.
limus 334 a.
lingua 153 b.
lingo 334 a.
lino, *litum* 188 b. 334 a.
linquo 321 b.
liqueo 334 b.
liquo 334 a.
locus 337 a.
longus 190 a.
loquor 330 b.
lubet 336 a.
LUC 323 a.
luceo 323 a.
ludo 91 a. 186 b. 209 a.
ludus 209 b.
lugeo 324 a.
lumen 71 b. 224 b.
luna 71 b. 224 b.
luo 259 b.
lupus 371 b.
lux 323 a. b.

mactus 281 a.
macula 291 a.
madeo 54 b.
madidus 54 b.
magnus 281 a.
malleus 289 b.
malo 39 a.
mando (mandare) 285 a.
mando (mandere) 289 b.
marcesco 304 a.
mare, th. *mari* 358 b. 54 b. 197 b.
margarita 283 a.
mas, *maris* 242 b.
masculus 242 b.
mater 293 b.
maturus 281 a.
maxilla 267 b.
meare 297 a.
meditor 302 a.
medium 284 b.
medius 284 b.
medulla 302 a.
mejo 296 b.
mel, *mellis* 284 b.
melior 345 b. 343 b.
memini 285 a.
memor 435 a.
mens, *mentis* 283 b.
mensis 295 b.
mergo 282 b.
metior 293 a.
micare 296 a.
mingo 296 b.
mini suff., in *amamini*, 276 a.
minor (comp.) 286 a.
miror 435 b.
misceo 296 a.
modus 293 a.
mola 289 b.
mollis 301 b.
molo 289 b.
moneo 285 a.

monile 283 a.
MOR 435 a.
morbus 288 a.
mordeo 289 b.
morior 288 a. *mortuus* 95 a.
mors 301 b.
morus 300 a.
mos, *mōris* 435 a.
mucus 298 a.
mugio 298 b.
mulceo 289 a. 290 a.
mulgeo 289 a.
multus 278 a. 244 b.
mundo 283 a. 299 a.
mundus 283 a. 299 a.
mungo 298 a.
murmur 290 a.
murus 299 b.
mus, *muris* 301 a.
musca 282 a.
muto 302 a.
mutus 300 b.

NAC, *nanciscor*, *nactum* 208 a.
nāre, *nās* 432 a.
naris 212 a. 214 a.
nascor 146 b. 122 a.
natus 146 b. 123 b.
nasus 214 a.
navis 223 b.
ne 207 a.
nebula 209 b.
NEC 211 b.
necare 211 b.
necto 212 a.
nego 30 b.
nempe 128 a.
neo 212 a.
NEPOT 209 b.
neptis 209 b.
ne-qui-nont 379 b.
nex 211 b.
nico 296 a.
nicto 296 a.
nīdus 221 b.
niger, th. *nigrŏ* 222 a.
ningo 215 a.
ninguis 215 a.
ninguo 215 a.
nitor 304 b.
nix, *nivis* 215 a.
nocere 211 b.
NOCT, *noctu* 207 b.
nolo 210 a.
nomen 213 b. 133 b.
non 207 a.
nosco 155 b. 122 a. 213 b.
novem 211 b.
novus 211 b.
nubes 209 b.
nudius 194 b.
num 222 a.
numen 222 b. 210 b.
nuo 449 b.
nurus 432 b.

ob 16 b.
occulo 137 b.
ocior, *ocissimus* 40 a.
octo 28 a.
October 358 b.
oculus 2 a.
odi 70 a. 129 b.
offendo 441 a.
oinos 64 b.
olesco 22 b.
opalus 56 b.
opera 35 a.
operio 343 b.
oppidum 227 b.
opto 35 a.
opus 35 a.
ora 26 b. 25 a.
orbus 23 a.
orior 39 a.
orno 23 b. 277 a.
os (oris) 40 b.
os, *ossis* 30 a.
osnamentum 277 a.
ostium 66 b.
ovis 26 b.
PA in *pā-vi* 237 a.
pābulum 237 a. 224 b.
palam 244 a.
palea 235 b.
pallidus 236 a.
palpebra 281 a.
palus, *paludis* 53 a. 236 a.
pango 236 a.
panis 224 b.
papilla 139 b.
par 231 a.
parco 77 a.
parcus 77 a. 92 b.
pardalis 385 b.
pardus 385 b.
pario 270 a.
pars, *par-tis* 78 b.
parum 77 a.
parvus 77 a. 92 b.
pasco 224 b. v. *PA*.
passer 224 a.
passus 228 a.
pater 240 a.
patera 238 a.
patruvŏ 240 b.
paucus 77 a.
pe in *quip-pe nem-pe* 128 a.
peccare 238 b.
pectus 338 a.
pecus 236 b.
PED 229 b.
pedo 235 a.
pejor 238 b. 242 a.
pellis 143 a.
pello 134 a. 227 b.
penetrare 165 b.
penna 226 a. 259 b.
per 238 b. 232 b.
percutio 88 a.
perdo 200 b.
peregrinus 239 a.
perendie 231 a. 234 b. 83 a.
perendinatio 186 b. 231 a.
perendinus 186 b. 231 a.
perennis 414 b.
peritus 132 b.
perna 133 a.
pernicies 211 b.
pes 229 b.
pessimus 242 a.
pessumdo 200 b.
peto 226 a.
pica 240 a.
pilum 244 b.
pingo 240 a.
pinguis 248 a.
pinso 241 b.
piper 241 a.
piso 241 b.
pius 258 a.
placeo 258 a.
placo 258 a.
plango 95 a.
plebs 230 b.
plecto 234 b.
plenus 231 a.
plico 234 b.
ploro 259 b. 261 b.
PLU, *pluit* 259 b.
pluma 259 b.
plurimus 244 b.
plus 244 b.
PO, *potum*, *poturus* 237 a. 139 b.
poculum 237 a.
pol- in *polliceor*, *pŏlluo* 250 a.
pollingo 187 b.
PONT, *pons* 227 b.
pontus 238 a.
populus 230 b.
por- in *porrigo* 250 a.
porcus 345 b.
porta 196 b.
portio 78 b.
porto 270 a.
pos- in *possideo* 250 a.
posco 249 a. b.
post 236 b.
potis 227 b.
prae 250 a.
praecello 78 a. 134 a.
praesens 408 a.

Hosted by Google

praeter 214 a.
pravus 256 a.
precor 249 a. b.
prehendo 121 b.
premo 306 b.
pretium 96 b.
primus 231 a. b.
prior 231 a.
privus 247 a.
pro 248 b.
procello 134 a.
procerus 74 b.
proco 249 a.
profundus 264 a.
pronus 254 b.
properus 131 b.
propositius 8 b.
propter 214 a.
psittacus 240 b.
pubes 242 b.
puer 243 a.
pugno 146 a.
pugnus 275 a.
pullus 247 b.
pulvis 237 b.
purus 245 b.
pus 246 a.
pusa 242 b.
pusus 242 b.
putare 245 b. 265 b.
puteo 246 a.
puter 246 a.
putresco 246 a.

quadraginta 130 a.
QUAES, *quaero*, *quaesivi* 140 b.
qualis 86 a. 48 a.
quartus 129 b.
quater 129 b.
quatio 88 a. 243 b. (375 b.)
quatuor 130 a.
quatuordecim 129 b.
que 128 a.
queo 379 b.
queror, *questus* 399 a.
quies 389 a.
quiesco 389 a.
quinquaginta 225 a.
quinque 224 b. 243 b. 330 b.
quinquies 45 b.
quintus 225 a.
quippe 128 a.
quis, *quid*; *quô*, *quod*, *qui*, *quorum*, *quos*; *quae* 85 a.
quot 69 b.
quotiens, *quoties* 45 b.

rabies 318 b.
racemus 195 a.
radix 22 b.
rapio 122 a. 320 a. 335 b.
re- 232 a.
rectus 21 a.
rego 21 a. 320 b.
reminiscor 303 a.
repo 318 a. 414 a.
reprehendo 114 a.
repudio 138 b.
restis 394 a.
rete 121 a. 394 a.
rex 320 b bis.
rideo 435 b.
rigo 351 b. 413 a.
rima 333 b.
rite 62 a.
ritus 62 a.
rivus 436 b.
robur 326 a.
rodo 318 a.
rogo 249 a.
ros, *roris* 319 b.
rostrum 318 a.
rota 317 b.
ruber 325 b. 60 a. 326 a. 426 a.
rudens 324 b.
rudis 326 a.
rudo 324 b.
rufus 325 b. 441 a.
rugio 345 b.
rumino 328 b.
rumor 323 a.
rumpo, *ruptus* 335 b.
ruo 436 b.
rupes 144 a.
rus, *ruris* 326 a.

sagax 415 b.
sagio 415 b.
sagus 415 b.
sal 415 a.
salio 415 a.
saliva 415 a.
salum 415 a.
salvus 414 b. 402 b.
sam 401 a.
sanguis 30 a.
sapsa 401 a.
sat 167 b.
satur 167 b.
scaevus 415 a.
scando 426 a.
scapula 426 a.
scateo 101 a. 426 a.
scelus 143 a. 426 b.
scindo, *scidi* 143 b. 30 b.
scintilla 144 a.
scio 83 b.
screo 142 b.
se in *semel* 402 b sq.
sedeo 406 b.
segnis 404 b.
sem in *semper* 401 a.
semel 402 b sq.
semi 418 a.
semper 401 a. 408 a.
-sens, *-sentis* in *praesens*, *absens*, acc. *-šentem* 408 a.
septem 409 a.
September 358 b.
septimus 409 a.
sequor 404 b.
serpo 318 a. 414 a.
serum 418 a. b.
serus 418 a.
sex 400 a.
sextus 400 b.
si in *simul* 412 b sq.
siccus 391 b. 392 a.
sido 406 b.
silex 388 a.
sim in *simplex* 402 b sq.
similis 409 b.
simplex 402 b sq.
simul 402 b sq.
sinister 415 a. 358 a. *sinistimus* 415 a.
sipo 102 a.
(*sistis* 109 b.)
sitis 59 b.
smaragdus 27 b. 288 b.
socer 399 a. 27 b.
socrus 399 a.
sol 439 a. 423 b.
sollennis 414 b.
sollers 414 b.
solvo, *solutum* 336 b.
somnus 438 a. 14 a.
sons 437 b.
sopio 438 a.
soror, *sororem* 439 a.
sos (eos) 401 a.
spargo 433 a.
specio 236 b.
spero 433 b.
spiro 399 a.
splendeo 143 a.
spolium 142 a.
spondeo 142 b.
spons, *sponte* 142 b.
spuo 401 a.
squama 142 a.
stella 169 a.
stercus, *stercoris* 379 b.
sterno 427 b.
stipes 427 a.
sto 429 b. *steti* 430 a.
stupeo 427 a.
suadeo 341 a.
suavis 439 b. 54 b.
sub 55 a.
subimo 306 b.
subter 214 a. 256 b.
succus 140 a.

Hosted by Google

sudo 440 b.
sugo 140 a.
sui 437 a.
sulphur 391 b.
sum, *est* 28 b.
sum (eum) 401 a.
suo 420 b.
super 56 b. 55 a.
susurro 438 b.
sus 392 a. 423 a.
suus 437 a.

tabeo 164 b.
talis 48 a. 168 b.
tam 161 b.
tango 169 b. 95 a.
tantus 169 b.
tego 177 a. 429 a.
tellus 168 b.
telum 165 b.
-tem in *item*, *autem* 44 a.
tempus 163 b.
tendo 162 b.
tenebrae 165 a.
tener 162 b.
tenuis 162 b. 163 a. 39 b. 118 a.
tepeo 163 b.
ter 176 a.
terebra 165 b.
terminus 165 b. 168 a.
tero 165 b.
terra 199 a.
terreo 175 a.
tertius 173 b.
tignum 160 a.
tingo 188 b.
-tius in *propositius* 8 b.
tollo 172 b.
tonitru 426 b.
tono 426 b.
torreo, *tostum* 168 a.
tot 69 b.
totiens, *toties* 45 b.
trans 165 b. 170 a.
tredecim 175 a.
tremo 175 a.
trepido 174 b.
tres 175 b.
-trîc 92 a.
triginta 175 b.
tristis 175 a.
trux 196 a.
tu 177 a.
TUD 171 b.
tueo 171 a.
tuli 172 b.
tum 161 b.
tumeo 171 a.
tumultus 172 a.
tumulus 171 a. 400 a.
tunc 161 b.
tundo 171 b. 70 b. 259 b.
turgeo 171 b.
tussio 173 a.
tutela 171 a.
tutor 171 a.

uber 60 a.
udus 54 b.
ulula 59 a.
umbilicus 213 b.
umbra 18 a.
unda 52 b.
ungo 5 a.
unguis 208 a. 213 b.
ungula 208 a.
unus 64 b.
urbs 244 a.
urceus 358 b.
urgeo 21 a. 60 b.
urina 358 b.
urna 358 b.
uro, *ustus* 59 b.
ursus 61 b. 338 b.
usque 8 a.
uter 69 b.
uterus 53 a.
uveo 54 b.
uvidus 54 b.
uxor 314 b.
vacillo 134 a bis. 338 b.
vagor 346 a.
valeo 263 b.
validus 263 b.
vallis 343 b.
vallum 343 b.
valor 263 b.
varus 338 a. 450 b.
vas 353 b.
vas, *vadis* 341 a.
vasto 150 b.
vastus 338 a.
vasum 353 b.
vates 69 b. 111 a.
ve- (*vecors*, *vesanus*) 359 b.
vecors 359 b.
veho 355 a.
velare 137 b.
vello 77 a.
velum 137 b. 140 b. 343 b.
vendo 200 b. 225 b.
veneo 225 b.
veneror 342 a.
venio 111 a.
venor 375 b. 71 b.
venter 146 a.
ventus 356 b.
Venus 342 a.
ver 340 b.
verbum 112 a.
veretrum 372 a.
vergo 346 a.
vermis 92 a. 69 b. 77 a. 107 b. 111 a. 125 b. 127 b.
verna 353 b.
verres 372 a bis.
verro 77 a.
verto 348 a.
vesanus 359 b.
vescor 125 b.
Vesta 353 b.
vestibulum 353 b.
vestio 354 a.
vetus 340 b.
via 355.
vibro 72 a. 270 a.
vicus 373 b.
video 362 a.
vidua 364 a.
vieo 372 b.
vigeo 371 a.
vigil 151 a.
vigilo 151 a.
viginti 359 b.
villus 61 a. 343 b.
vincio 212 a. 211 b.
vinco 211 b.
vir 345 a.
virga 352 a.
viridis 445 a.
virus 369 b.
viscus, *viscera* 367 b.
vita 154 a.
vitex 372 b.
vitis 372 b.
vitulus 340 b.
vivo, *vixi*, *victum* 153 a. 69 b. 111 a. 112 b. 125 b. 150 a. 445 a. — *vixi* 39 a. 276 a. *victum* 276 a.
vivus 154 a.
volo 343 b.
volvo 126 b.
vomo 343 a.
voro 112 a. 339 a.
vox 357 a.
Vulcanus 59 a.
vulnus 377 b.
vulva 59 b.

4) Vocabula Franco-Gallica.

chanceler 129 a.
paille 235 b.

5) Vocabulum Valachicum.

chamor 71 b.

Hosted by Google

E. E linguis Letticis.

1) Vocabula veteris linguae Borussorum.

austin 66 b.
billa 267 a.
deiwas 193 a.
endeirit 181 b.
enterpo 167 b.
enwackēmai, *enwackē* 339 a.
gerbu 112 b.
is 39 a.
kawids, f. *kavida* 364 a.
kittawindin 364 a.
kittewidei 364 a.
kunst 117 a.
kura 73 a.
labbas 331 a.
labs 331 a.
lap 330 b.
likuts 334 a.
malda 301 b.
pansdan 236 b.
pecku 236 b.
pirsdan 236 b. 244 a.
pokuntu 117 a.
polinka 321 b.
pouton 237 a.
powackisna 339 a.
sen 409 b.
skystan 391 a.
stallit, *stallēmai* 429 a.
stawidas, *stawids* 364 a.
tauta 171 a.
tawas 171 a.
tawiska 171 a.
teikusna 160 a.
teisi 160 a.
teisint 160 a.
tikint, *tikinnimai* 160 a.
tusnan 173 b.
tussise 173 b.
wack praef. *en* 339 a.
waidimai, *waiditi* 362 b.
waispattin 373 b.
wartinna 348 a.
-widas, *wids* f. *wida* in *stavidas*, *stawids*, *kawids*, f. *kavida* 364 a.
widdai 362 b.
widdewū 364 a.

2) Vocabula Lituanica.

abejeip 58 b.
abėjets 58 a. b.
abù, th. *aba* 58 a.
akmű, th. *akmen* 27 b.
àlkstu, praet. *àlkau*, fut. *alksiu* (sic enim legendum est pro *alksu*) 24 a.
alpstù, pr. *alpaú*, f. *alpsiu* (sic leg. pro *alpsu*) 24 a.
amżis 18 a.
anàs vel *an's* f. *anà* 9 a.
angìs 31 b.
anglìs 3 b.
ant 6 b.
antras 13 a.
ap- 15 b.
apaćia 14 a.
apaćioj 14 a.
apalpstù 24 a.
apatinnis 14 a.
apdairùs 181 b.
apgalu 152 b.
apturu 172 b.
arù 20 a.
aś 31 a.
aśara 27 b.
aśmű 27 b. 393 a.
aśtrus 393 a.
aśtűni 28 a.
aśwa 28 a.
atléidżiu 320 a.
atweru 343 b.
audrá 54 a.
audżiu 372 b.
augu 338 a.
aukśtas 338 a.
auśrà 59 b.
awìs 26 b.

bagótas 268 a.
baidaù 274 a.
báimē̃ 274 a. 279 a.
baisis 274 a.
báltas 236 a.
bandà 262 b.
bangà 268 a.
be 359 b.
bē̃dà 357 b. 358 a.
bē̃dnas 357 b.
berżas 278 a.
biaurùs 274 a.
bijaù 274 a.
billóju 267 a.
blizgù 280 b.
brōlis 280 b.
bruwis 281 a.
bućioju 139 a.
budrùs 265 b.
bundù 265 b.
burnà 267 a.
bûti, *bŭwaú*, *bū́siu* 276 a. (*esmì* 28 b.)

ćēlas (sic leg.) 402 b.
ćystas (sic leg. pro *cżystas* *) 391 a.
ćystybe 391 a.
ćystiju 391 a.
ćurù 139 a.

dairaus 181 b.
daliju 182 b.
dalìs 182 b.
dallykas 182 b.
dangùs 187 a.
dantìs 179 a.

*) Vid. gramm. comp. I. § 92 *h.* p. 145. not. *.

dażau 188 b.
debesis 209 b.
dedù 200 b.
déginu 183 b.
degù 183 b. 187 a.
dejōju 193 a.
dē̃lē̃ 205 a.
demi 200 b.
dēna (sic leg. pro *diē̃na*) 186 b.
dengiù 177 b.
deśimtis, *deśimts*, *deśimt* 183 a.
déśinē̃ 178 b.
dēwas (sic leg. pro *diewas*) 193 a.
dē̃weris 193 a.
dewynì 211 b. 95 a. 164 b. 175 b. 209 b.
dōwiu 190 a.
drasùs 199 b.
drebù 195 b.
drimba 195 b.
drystu, praet. *drysau* 199 b.
drútas 206 b.
du 197 a.
duktē̃, gen. *duktèrs* 192 b.
dūmai 205 a.
důmi, *důsti*, *důste* 184 b.
dùrys 196 b.
dùrnas 192 a.
duru 191 a.
dwylika 196 b.

eimi 41 b.
esańs, f. *esanti*, acc. m. *esantiń* 408 a.
esmì 28 b. cf. *bûti* 276 a.

gádijōs 110 a.
gaidýs 110 a. 112 b.
galybē̃ 152 b.
galu 152 a.
galvà 123 b.

gaminu 146 b.
ganà 109 a.
ganau 109 a.
gandinu 110 a.
garbḗ 113 b.
gaślùs 125 b.
gaspadà 125 b. 229 b.
gḗdmi (sic leg. pro *giedmi*) 110 a. 112 b.
gedù 113 b.
gélbmi 79 a.
gēlḗ (sic leg. pro *gielḗ*) 120 b.
gelmḗ 112 a.
geltōnas 120 b.
gemù 146 b.
gentìs 146 b. 151 a.
gḗras (sic leg. pro *giéras*) 118 a.
gerrù, praet. *gḗrau* 112 a.
gylḗ 112 a.
gillybḗ 112 a.
gillus 112 a.
gimminḗ 146 b.
girna 149 a.
girnṓs 149 a.
girtōju 112 a.
gýwas 153 b. 154 a.
gywatà 154 a.
gywénu 153 b.
gōdùs 113 b. 118 b.
grēbju 121 b.

ìlgas 190 a.
immu, praet. *ēmjau*, fut. *imsiu* 306 b.
inroniju 377 b.
insiwerźu 346 a.
-ipō vel *-ip* in adverb. ut *taipō* vel *taip*, *kaipō* vel *kaip* 46 a.
issiźōju 148 a.
iś 39 a.
iśdrykeǹs, *iśdrykḗlis* 190 a.
iśkankù 67 b.
iśsirpstu 395 a.
iśwerźu 346 a.
jaunas 313 b.
jaútis 310 a.
jáwas 308 a.
jeśkau 43 a.
jḗśkóti 46 b.
jis, dat. *jām*, loc. *jamè* 305 a.
jṓju, fut. *jṓsiu* 308 b.
jůkas 187 a.
jůkōju 187 a.
jungas 310 b. 311 a.
jungiu 311 a.
jůs 314 a.
jůsmi 310 a.
jůsu 310 a.

k = scr. श *ś* 378 a.
kaićiu 400 b.
kaip, *kaipō* 46 a.
kairḗ 74 b.
kaistu, praet. *kaitan* 400 b.
kaitinu 400 b.
kalbà 150 a bis.
kalbù 150 a.
kalinḗ 82 b.
kalinys 82 b.
kaliù 82 b.
kalpù, praet. *kalpḗjau*, fut. *kalpḗsiu* (sic leg. pro *kalpḗsu*) 98 a.
kanápḗ 381 a.
kanćia 382 b.
kandis 106 a.
kándu 69 a. 105 b. 106 b.
kankalas 67 b.
kankù 67 b.
kantrùs 382 b.
karćei (sic leg.) 387 b.
karśtas 123 b.
karśtymétis 123 b.
karśtis 123 b.
karśù 77 a.
kàrtas, *wḗnaǹ kàrtaǹ*
dù kartù
tris kartùs 403 a.
karwélis 78 a.
kas 85 a.
katras 69 a.
kaukiu 390 a.
kēláuju (sic leg. pro *kieláuju*) 131 b. 134 a.
kḗlias (sic leg. pro *kiélias*) 131 b.
kḗlis (sic leg. pro *kiélis*) 151 b.
kēlónḗ (sic leg. pro *kielónḗ*) 131 b.
kēlōs (sic leg. pro *kielōs*) 134 a.
kēlù (sic leg. pro *kielù*) 78 a. 134 a.
kenćiu 382 b.
kentḗju 382 b.
kēmas (sic leg. pro *kiēmas*) 123 a. 389 a.
kepù, fut. *kepsiu* (sic leg. pro *kepsu*), inf. *kepti* 224 b.
kertù, inf. *kìrsti* 75 b.
kettu 136 b.
ketturkōjis 131 b.
keturi 130 a.
keturōlika 129 b.
ketwìrtas 129 b.
kiaulḗ 94 a.
kirmḗlḗ 92 a.
kirminis 92 a.
kìśkis 384 b.
kytras 136 b.
klabu 397 a.
klausu 396 b.
klejōju 395 b.
klḗtis 395 b.
klydḗju 395 b.
klykiù 97 b.
klystu 395 b.
kōja 131 b.
kópu 139 a.
kōstu, *kōsḗti* 83 b.
kramtau 133 b.
kraujas 96 b.
kryśtanju 97 b.
kůdikis 103 b.
kuilys 94 a.
kulnìs 133 a.
kupōtas 88 b.
kuprà 88 b.
kur 77 b.
kurrapkà 128 a.
kurrù, praet. *kuriau* 139 a.
kusinu 88 a.
kwapas 127 b.
kwḗpju 127 b.
kwḗtýs, gen. *kwḗćio* 400 b.

labas 331 a.
laidōju 341 a.
laimḗ 329 a.
laiźau 334 a.
laiźu 153 b.
láuju 336 b.
laukas 337 a.
laukiu 336 b.
lauźu, praet. *láuźiau* 323 b.
léidmi vel *léidźiu* 319 b.
lèngwas 329 a.
lēpjù 330 b.
lēsas 334 a.
lēźùwis (sic leg. pro *lieźuwis*) 153 b. 334 a.
lyti, *lyja* 334 b.
lytùs 334 b.
liudinu 326 a.
lṓbis 331 a.
lṓju, fut. *lṓsiu* 323 a.
lōkys 61 b.
lùbju 336 a.
lůmas 98 a.
lupa 330 b.
lupù 335 b.

macḗ 281 a.
macis 281 a.
macnùs 281 a.
máćius 293 a.
mainas 302 a.
mainau 302 a.
maiśau 296 a.
maldinu 289 b.
malinu 289 b.

Hosted by Google

malù 289 b.
márēs, gen. *mariû* 358 b.
mástas 293 a.
mattóju 293 a.
mazgóju 282 b.
medùs 284 b.
mēgmì 296 a.
mēlas (sic leg. pro *miēlas*) 295 b.
mēlinas 291 a.
melžu 289 a.
menkay 286 a.
menkas 286 a.
menû (recordor) 285 a.
mēnû th. *mēnes*, gen. *menesio* th. *menesia* 295 a.
mērà 293 a.
merkiu 282 b.
mēsà (sic leg. pro *miesà*) 36 b. 293 b.
mēšlas 296 b.
métas 293 a.
mēžù 296 b.
miglà 296 b. 302 a.
myliu 295 b. 343 b.
mirklõju 296 a.
mìrštu, praet. *mirriau*, fut. *mirsiu* (sic leg. pro *mirsu*), inf. *mìrti* 288 a. 435 a.
myžu 296 b.
mólis 296 a.
mõtē, gen. *mõters* 294 a.
mudrùs 299 a.
múras 299 b.
mussē 282 a.

na 268 a.
nabagas 268 a.
nágas 208 a.
naras 213 b.
nardau 213 b.
naujas 211 b bis.
ne 207 a.
nendrē 208 b.
ni-ékas (*nēkas*) 62 a.
nešù 220 a.
nõgas 208 a.
nõsis 214 a.
nubundù, praet. *nubudau* 265 b.
nuskandinu 103 b.
nužengimas 145 b.

õškà 4 b.
õžýs 4 a.

pabudinù 265 b.
pádas 238 a.
padribbà 195 b.
pagrēbju 121 b.
paikas 238 b.
pakintu 382 b.
palauju 368 b.
palēkmi 321 b.
pallaipsitwei 331 a.
pallapsitwei 331 a.
palwas 236 a.
pantas 225 b.
par- in *parwadinu*, *pareimi* 232 a.
pardas 385 b.
paršas 345 b.
pas 236 b.
paskiausas 236 b.
paskuy 236 b.
paskuttinnis 236 b.
patalas 227 a.
pati 227 b.
patis in *wēšpatis* (sic leg. pro *wiešpatis*) 227 a.
pats 227 a.
paukštis 224 a.
pautas 247 b.
pećénka (sic leg.) 224 b.
pećius 224 b.
pēdas 238 a.
pénas 237 b.
pēnas 237 a. 238 b.
penki 224 b.
penù 237 b.
per 56 b. 238 b. 232 b.
pérdžiu 235 b.
pergalē 152 b.
perkû 96 b.
peršu 249 a.
peržéngimas 145 b.
pēska 237 b.
pestà 241 b.
pykiû 238 b.
piktas 238 b.
pilnas 231 a.
pirdà 235 a.
pirdis 235 a.
pirmas 231 b.
platùs 247 a.
pláuju, praet. *plõwiau* 259 b.
pláukas 244 b.
plaukiû 259 b.
plēšau 77 a.
plēšu 77 a.
PLUD, *plûstu*, praet. *plûdau* 259 b.
põ 55 a.
põnas 237 b.
pra 248 b.
prárakas 329 a.
praskunda 103 b.
prašau 249 a.
prékis 96 b.
prēš 250 a.
prētelus (sic leg.) 258 a.
pri 248 b.
prigentis 151 b.
prilimpù, *prilipti* 334 a.
primanùs 285 a.
pripiltas 231 a.
pro 248 b.
pùlkas 230 b.
pussē 239 a.
pûstas 245 b.
pustau 245 b.
pûwù, fut. *pûsiu* (sic leg. pro *pûsù*) 246 a.

rágas 392 b.
raganju 315 b.
rambùs 332 a. 331 b.
ramù 318 b.
rassà 319 b.
rátas 317 b.
raudà 325 b.
raudõju 324 b.
raudónas 325 b.
rēkiù 339 a.
remjõs 331 b.
remju 331 b.
rēplõju 414 a.
rēwa (sic leg. pro *riewa*) 123 a.
rimti 318 b.
rokia 351 b.
róna 377 b.
ruddas 325 b.
rudis 325 b.
rudû 326 a.
rustas 97 a.
rustybē 97 a.

sa in *sadarbininkas*, *sakarawis* 401 a.
sakau 378 a.
saldùs 439 b.
sápnas 438 a.
sapniu 438 a.
sáulē 423 b. 439 a.
sáusas 391 b.
saw sibi, *sawens* sui 437 a.
sáwas, f. *sawà* 437 a.
sažinē 156 a.
sēdmi 406 b.
sēkmas 409 a bis.
seku 404 b.
selu 415 a.
septynì, f. *septynios* 409 a.
sessû, gen. *sessers*, pl. nom. *sesseres* 439 a.
sì 174 b.
skaistas 143 a.
skaistus 143 a.
skalauju 101 b.
skalbju 101 b.
skaldau 144 a.
skaudējimas 103 b.
skausti 103 a.
skēdrà 144 a.

Hosted by Google

skéldẽju 145 a.
skyda 142 a.
skidélẽ 142 a.
skirù 144 a.
sklysti, praet. *sklydau* 98 b.
slenkiu, praet. *slinkau*, fut. *slinksiu* 414 a.
smertis 288 a.
snẽgas 432 b.
sōdinù 406 b.
spjauju, fut. *spjausiu* 401 a.
spindulys 143 a.
spindźiu 143 a.
srawaù 29 b.
srawju 436 b.
staigey 428 a.
staigiōs 428 a. Praef.
staigùs 428 a.
stalas 427 b.
stenu 426 b.
stellōju 429 a.
stōkóju 429 a.
stōwmi 429 b.
su 401 a.
sukurù ugniǹ 139 a.
sulẽ 420 b.
sūnùs 423 b. 420 b.
sušalú 150 a.
sùweru 343 b.
suwù, inf. *súti* 420 b.
swelù 158 a.

ś = scr. श *ś* 378 a.
śakà 385 a.
śála 150 a.
śaltas 150 a.
śaunas 150 b.
śẽmas 393 b.
śerai 387 b.
śeśì, fem. *śezios* 400 a.
śéśtas 400 b.
śeśurs 399 a.
śẽtra 389 a.
śi 174 b.
śimtas 381 a.
śirdìs, gen. *śirdẽs* 449 a bis.
śis 174 b.
ślōwiju 397 a.
śókti 384 b.
śu, gen. *śuns* 398 b.
śudas 385 b.
śwẽćiù, inf. *śwẽsti* 400 b.
śwẽtas 400 b.

tadà 162 b.
taip, *taipō* 46 a.
tákas 160 b.
tamsà 165 a.
tamsùs 165 a.
tarpà 167 b.
tarpstu, praet. *tarpau* 167 b.
tas, *tá* 161 b.
taśau 160 a.
tékẽlis 169 b.
tékinu 169 b.
tekù 160 b.
tekūnas 160 b.
tempju 162 b.
tẽs (sic leg. pro *ties*) 170 a.
tẽsiu 160 b.
tẽśiju 172 b.
tykas 173 a.
tikiu 166 b.
tylà 173 b.
tiltas 165 b.
tylù 173 b.
tōlùs 165 b.
tréćias 173 b.
trylika 175 a.
triniù 165 b.
trys 175 b.
trókśtu, praet. *trośkau* 168 a.
trópiju 174 b.
trośkulys 168 a.
trumpas 176 b.
trumpinu 176 b.
truppinu 176 b.
truppù 176 b.
tù, gen. *tawẽǹs* 177 b.
tunkù 171 b.
turù 172 b.
tuśćias 171 b.
udis 372 b.
ūdra 54 a.
ugnis 2 b.
ūkana 49 b.
ūkininkas 66 a. 373 a.
ūkininkẽ 373 b.
ūkis, th. *ūkja* 66 a. 373 a.
ůla 59 b.
uppẽ 14 a.
urwa 59 b.
ůsis 338 a.
usnis 59 b.
ůśwẽ (*uośwẽ*) 399 a.
uzmirśtu 435 a.
uźweru 343 b.
użźengimas 145 b.

wadinu 340 b.
wagiù 107 b.
wálas 264 b.
wálẽ 343 b.
wandů, th. *wanden* 53 a bis.
warnas 347 a.
wartai 196 b.
wartaù 348 a.
wartoju 348 a.
wásara 340 b.
waśkas 293 b.
waźóju 355 a.
wéidas 362 b.
wéizdmi 362 b.
wẽjas 356 b.
wẽlay 373 b.
wélijimas 343 b.
wéliju 343 b.
wẽlummas 373 b.
wémju 343 a.
werćiù 348 a.
wersinẽ 351 b.
wersmẽ 351 b.
werśinga 119 b.
werśis 119 b. 372 a.
werźiōs 346 a.
werźu 346 a.
wẽśpalauju (sic legend. pro *wiẽśp.*) 368 b.
wẽśpatenẽ (sic legend. pro *wiẽśp.*) 368 b.
wẽśpatis (sic leg. pro *wiẽśp.*) 227 a. 368 b.
weźù 355 a.
widdù naktis 284 b.
widdurys 284 b.
wilkas 371 b.
wilna 61 a. 343 b.
wilnis 61 b. 126 b.
wingis 338 b bis.
wyras 345 a.
wyrausas 345 b.
wyresnis 345 b.
wirstu 348 a.
wissas, plur. *wissai* 369 b.

zerkōlas 181 b.
zùikis 384 b.
zwánas 437 b.
zwanù 87 b. 437 b.

ź = scr. ज *ǵ* 145 a.
źadas 110 a bis.
źadù 110 a.
źaidziu, praet. *źaidzau* 119 a.
źálias 445 a.
źandas 109 b. 442 a.
źasìs 440 a.
źẽma (sic leg. pro *źiẽma*) 448 a.
źeidźiù 107 a.
źémẽ (sic leg. pro *źémiẽ*) 112 a.
źengiù 110 b. 145 b.
źénklas 187 b.
źẽpsa 148 a.
źibù 187 a. b. 189 b. 391 a.
źinćiju (sic leg.) 146 a.
źinaù 156 a.
źinẽ 156 a.
źmōgùs 147 a.
źmōnà 147 b.
źōdis 110 a.
źólẽ 445 a.
źōplys 148 a.

Hosted by Google

źōpsnu 148 a.
źŏtis 148 a.
źuwis 159 a.
źūwu, fut. *źusiu* (sic leg. pro *źusu*) 154 a.

3) Vocabula Lettica.

braks 269 a.
deht 196 a.
draudeht 196 a.
gaju, *gahjis* (= *gâjis*) 115 a.
gailis 112 b.
gohw (= *gôw*) 119 b.
lûkôt (*luhkoht*) 336 b.
mâls 291 a.
pretti 250 b.
saite 419 a.
saudêt 423 b.
škeettu (sic leg.) 136 b.
škûpstit 139 a.
seet 419 a.
smeet 435 b.
ſswîst, praet. *ſswîda* 440 b.
trîſseht 175 a.

F. E linguis Slavicis.

1) Vocabula linguae Slavicae veteris.

abije 16 b.
aṣŭ 31 a.

bêguń 274 b.
beruń 270 a.
beṣŭ 356 a. 359 b.
bogŭ (sic leg. pro *bog*) 268 a.
bojuń-sań 274 a.
bratrŭ 280 b.
brêmań 270 a.
brŭvĭ 281 a.
buditi 265 b.
büti, fut. *buńduń* 276 a.

choditi 407 b.

ćetürije 130 a.
ćetvrŭtüj, fem. *ćetvrŭtaja* 129 b.
ćistŭ 391 a.

damĭ 184 b.
dêjuń 200 b.
dêliti 182 b.
dêlo 200 b.
deruń 180 b.
desańtĭ 183 a.
devańtĭ 211 b. 175 b.
dewerŭ (sic leg.) 193 a.
dĭnĭ 186 b.
dojuń (sic leg. pro *dojû*) 205 a.
dolē 8 a.
dolu 8 a.
domŭ 202 b.
drêmati 196 b.
du, *dunuń* 204 a.
dušterinŭ 192 b.
dušti 192 b.
dümŭ 205 a.
dva 197 a.

gladŭ (103 b.) 113 b.
gluńbina (sic leg. pro *glû-bina*) 112 a.
gluńbokŭ (sic leg. pro *glû-boŭ*) 112 a.
gora 116 a.
gospodĭ 227 a.
govańdo (sic = ГОВѦДО pro *govjado* scribendum) 119 b.
grabljuń 121 b.
grlo 112 a.
guńsĭ (sic leg. pro *gûsi*) 440 a.

i eum, *juń* eam 305 a.
iduń eo, *iti* ire 41 a.
igo 310 b. 311 a.
imamĭ 306 b.
imań, th. *imen*, gen. *imene* 213 b.
inŭ, th. *ino* 13 b.
iṣe qui, *jaṣe* quae 305 a.
is-chodŭ (sic leg.) 407 b.
iskati 46 b.

jaṣe 305 a.
jatra 304 a.
jesmĭ, *jestĭ* 28 b.
jedinŭ 34 b.
jucha 314 a.
juchŭ 314 a.
juń eam 305 a.
juńduṣe 305 b.
junostĭ 313 b.
junŭ 313 b.

k = scr. श् *ś* 378 a.
kaja 85 a.
kamŭ, th. *kamen* 27 b.
kašiljati 83 b.
klêtĭ 395 b.
koje 85 a.
kolêno 151 b.
kolikŭ, th. *koliko* 86 a.
korjuń 76 a.
kostĭ, th. *kosti* 30 a.
kotorü 69 b.
küj, *kaja*, *koje* 85 a.
lêpitĭ 334 a.
lijati 334 b.
-liko, nom. m. *likŭ* in *tolikŭ* 78 a.
liubiti 336 a.
lomiti 335 b.
loviti 331 a.
lovŭ 333 a.
luća 323 b.
lućiti 335 a.
luna 323 b.

mańso 293 b.
mati, th. *mater*, gen. *matere* 294 a.
medŭ (sic = МЕДЪ legendum est pro *med*) 284 b.
mêra 293 a.
meṣdju 284 b.
mêśuń 296 a.
minij 286 a.
mlŭṣuń (sic = МЛЪЗѪ legendum est pro *mlζuń*) 289 a.
moguń 281 a.
moj 284 b.
more, th. *morjo* 358 b.
moṣĭgŭ (sic = МОЗЬГЪ legendum est pro *moζjg*) 291 b.
mruń 288 a.
na 9 a.
nagota 208 a.
narodŭ 326 a.
ne 207 a.
nebo, th. *nebes*, gen. *nebese* 209 a.
neṣuń 220 a.
niṣŭ (sic leg.) 214 a. 356 a.
nosŭ 214 a.
novŭ, th. *novŏ* 211 b.

o 14 a.
oba 58 a.
obliṣati 334 a.
obŭ (sic = ОБЪ legendum est pro *ob*) 16 b.
ognĭ 2 b.
oko, th. *oćes* 2 b.
onŭ, *ona*, *ono* 9 a.
orjuń 20 a
osmĭ 28 a.
ostrŭ (sic = ОСТРЪ legendum est pro *ostr*) 393 a.
oviza 26 b.
ovŭ, th. *ovo*, fem. *ova*, neut. *ovo* 24 a.

Hosted by Google

panti̇̆ 224 b.
pamańti̇̆ 283 b.
pêkuń 224 b.
pêna 261 b.
pere 238 b.
plavŭ (sic leg.) 236 a.
plju 259 b.
plovuń, inf. *pluti* 259 b.
postelja 427 b.
postlań 427 b.
pre- in *pre-iduń*, *pre-voditi* 231 a.
prêstolŭ (sic leg. pro *prêstol*) 427 b.
pri 248 b.
prijati 258 a.
pro 248 a.
prostirati 427 b.
prostran 427 b.
prŭvŭj 246 b.
puńtĭ 227 b.

radośća 450 b.
radŭ (sic leg. pro *rad*) 450 b.
rana 377 b.
rastuń 351 a.
rekuń, 2. ps. *rećeśi* 389 a.
rêṣati 322 b.
rju, praes. *revuń* 322 b.
roditĭ 326 b.
rogŭ (sic legendum pro *rog*) 392 b.
rŭṣ̆da (sic leg.) 325 b.
rŭdêti sań 325 b.
runo, gen. *runese* 336 b.
ruśiti 336 b.
rüdajuń 324 b.
rüśdĭ 325 b.
rŭvati (sic leg.) 336 b.

s = scr. स् *ś* 378 a.
saditi 406 b.
sam 409 b.
sańti 378 a.
sebê, *sebe* 437 a.
sedmĭ, th. *sedmi* 409 a.
sedmüj (sic legendum pro *sedmüĭ*) 409 a.
sestra 439 a.
sêtĭ 419 a.
sĭ, *si* 174 b.
sila 390 a.
silo 419 a.
sini 393 a.
sjaduń 406 b.
skakati 384 b.
sladŭkŭ 439 b.
slati 415 a.
slava 397 a.
slovuń 397 a.
smêjati 435 b.
snêgŭ (sic = снѣгъ legendum est pro *snêg*) 432 b.
snocha 432 b.
solŭ (sic legendum est pro *sol*) 415 a.
sramiti 450 a.
srĭdŭ 97 a.
srŭdĭze, th. *srŭdĭzjo* 449 a bis. 97 a. 450 a.
stenajuń 426 b.
stĭṣa 428 a.
sto 381 a.
stoju 429 b.
strêti 427 b.
sŭ 401 a. 409 b.
suchŭ (sic = соухъ legendum est pro *súch*) 391 b.
suliza (sic leg.) 392 a.
suń (sic leg. pro *sŭ*) 409 b.
sŭpiti 438 a.
sünŭ 423 b. 420 b.
svekrŭ (sic leg.) 399 a.
svekrü 399 a.
svêtŭ (sic leg. pro *svêt*) 400 b.
svirati 438 b.
svitati 400 b.
svoboda 437 a.
svobodĭ 437 a.
svoj (sic leg.), *svaja*, *svoe* 437 a.
ЗЕМЛѢ *ṣemlê* (sic leg. pro *ʒemlê*) 112 a.
ṣima 448 a.
ṣnajuń 156 a.
ṣrêjuń 149 a.
ṣrêti 395 a.
ṣübati 103 b.
ṣvati 450 a.
ṣvinêti 437 b.
ṣvonŭ 437 b.

śestüj (sic leg.) 400 b.
śivun 420 b.
śui, th. *ṣujo*, fem. *śuja* (sic leg.) 415 a.

ṣ̆e 128 a.
ṣ̆elajuń 113 b.
ṣ̆ena 147 a. b.
ЖИВОТЪ *ṣ̆ivotŭ* (sic legendum est pro *ṣ̆ivot*) 154 a.
ṣ̆ivuń 153 b.

TA, *tŭ*, *ta*, *to* 161 b.
tajati 174 a.
tekuń 160 b.
têlo 163 a.
TO, *TA*, nom. *tŭ*, *ta*, *to* 161 b.
togda (*tŭgda*) 162 b.
tolikŭ 48 a. 168 b.
trepetŭ (sic legendum est pro *trepet*) 174 b.
tretij 173 b.
TRI, *trije*, fem. *tri* 175 b.
truń (sic = тръ legendum est pro *trŭ*) 165 b.
tu, *ta*, *to* v. *TO*, *TA*.
tulŭ 173 a.
tuńdu 161 b.
tü 177 a.
tvarĭ 177 b.
tvorjuń 177 b.
usta neut. pl., *ustna* f. 66 b.
vaditi 340 b.
vańs, inf. *vańsati* 262 b.
vesna 354 b.
veṣuń 355 a.
vêjati 356 b.
vêmĭ, *vêdańti* 362 b.
vêtrŭ (sic legendum est pro *vêtr*) 356 b.
vidêti 362 b.
vĭdova 364 a.
vladuń 351 a.
vlasŭ (sic legendum pro *vlas*) 351 a.
voda 53 a.
vranŭ (sic leg. pro *vran*) 347 a.
vratiti 348 a.
vrĭchŭ 352 a.

zêlĭ 402 b.

2) Vocabula Slovenica.

perdniti 235 a.
proti 250 a.

3) Vocabula Serbica.

brdo 235 b.
medju 284 b.
pećem 224 b.
vićem, *vikati* 339 a.

4) Vocabulum Bohemicum.

proti 250 a.

5) Vocabula Polonica.

ćieśla 160 a.
gadać 110 a.
jatrew (*jańtrew*) 309 b.
łupać 335 b.
łupież 335 b.
rusy 325 b.
saly, *salki* 402 b.
wieś 373 b.

6) Vocabula Russica.

bdju 265 b.
bjeda 357 b.
bleśću 280 b.
bodrüĭ 265 b.
bogatüĭ 268 a.
brovj 281 a.

Hosted by Google

černju 92 b.
черный *černŭĭ* (sic leg.) 92 b.
červj 92 a.
češŭ 77 a.

холодный *cholodnŭĭ* (sic leg.) 150 a.

dérevo 185 b. 186 a.
desnà 177 b. 178 a. 179 a.
dočj 192 b.
dolog', *dolgà*, *dolgo* 189 b. sq.
dratj, *dratj koşu* 180 b.
drema 196 b.
drova 185 b. 186 a.
dverĭ (*dverj*) 196 b.

glavà 123 b.
golovà 123 b.
gorju 125 b.
gospodiu 227 a.

imaju 306 b.
işbratj 343 b.

jug' 178 b.
juşnŭĭ 178 b.

kipjetj 224 b.
konopla 381 a.
kopaju 91 a.
koşèl' 4 a.
koşkà 4 b.
kostj 4 b.
krovj 96 b.

laju, inf. *lajatj* 323 a.
legkiĭ 329 a.
legko 329 a.
ljeto 62 a.
luplju 335 b.

melju 289 b.
mertvŭĭ 288 a.
migaju 296 a.
miluju 343 b.
milŭĭ (sic leg.) 295 b.
mişu 296 a.
mjena 302 a.
mjenaju 302 a.
mjesjaz' 295 a.
mnju 285 a.
moča 298 a.
moču 298 a.
močusj 298 a.
molj 289 b.
molodŭĭ (sic leg.) 301 b.
mucha 282 a.
mŭšj (sic leg.) 301 a.

nagiĭ 208 a.
nočj 207 b.
nogotj (sic leg.) 208 a.

padaju 228 a.
pečenŭĭ 224 b.
pečj 224 b.
perditj 235 a.
pero 227 a.
pervŭĭ 246 b.
pitáju 237 b.
pitj 237 a.
pívo 237 a.

plávaju 259 b.
pojas 236 a.
porosenok' 345 b.
prijatelj 258 a.
protiv' 251 b.
protivnŭĭ 251 b.
prošu 249 a.

rosa 319 b.
ruba 330 b.
rŭş̑iĭ 325 b.

sivŭĭ (sic leg.) 393 b.
slavitj 397 a.
slovo 397 a.
slušaju 396 b.
smertj 288 a.
sobaka 398 b.
solize 439 a.
stignu 428 a. Praef.
suk' 385 a.

şaez' 384 b.
şemlà (sic leg. pro *ζemlà*) 112 a.
şerkolo 181 b.
şerno 149 a.

Ж *ş̑* 133 b.
ş̑ar' 125 b.
ş̑evátj 133 b.
ş̑iltŭĭ 120 b.
ş̑òra 112 a.

temnota 165 a.
temnŭĭ 165 a.
tepl' 163 b.
teplota 163 b.

tern' 173 b.
terplju 167 b.
tesatj 160 a.
tichiĭ 173 b.
tišinà 173 b.
točilo 169 b.
točŭ 169 b.
tomlju 164 b.
tonju 162 b.
tonkiĭ 163 a.
trjasu 175 a.
trjasusj 175 a.
tučnŭĭ 171 b.

ubogiĭ 268 a.
ugolj 3 b.
umiraju 288 a.

vesj 369 b.
vol' 372 a.
volítelj 343 b.
vólja 343 b.
vólju 343 b.
volk' 371 b.
vólna 61 a. 343 b.
volos' 351 a.
voron' 347 a.
voronj 347 a.
voronoĭ 347 a.
vosk' 293 b.
vrośdaju 351 a.
vŭbiratj (sic leg. pro *vyb-*) 343 b.
vŭbor' (sic leg. pro *vybor*) 343 b.

zielŭĭ 402 b.

G. E linguis Germanicis.

1) Vocabula Gothica.

af 14 a.
afaika 30 b.
afar 14 a.
aflifnan 321 b.
aftarô 14 a.
ahaks, th. *ahaki* 40 a.
ahja 30 b.
ahtau 28 a.
ahva 14 a.
aigan 49 a.
aika 30 b.
ains, th. *aina* 64 b.
airus 19 b.
ais, th. *aisa* 19 b.
aithei, th. *aithein* 7 a.
aivs, th. *aiva* 41 b. 65 a.
alds, th. *alda* 22 b.
alds, th. *aldi* 22 b.
alja 22 b.
aljis, th. *alja* 13 b. 31 a. 143 b.
alls, th. *alla* 414 b.
ana 9 a.

Hosted by Google

anabusns, *anabuṣns* (sic leg.) 265 b.
anaks 9 a.
and 6 b.
andbahts 268 b.
andeis, th. *andja* 12 b.
angus 1 a.
anthar, th. *anthara* 13 a.
ara, th. *aran* 20 a.
arbi, th. *arbja* 20 a.
arja 20 a.
aṣgô 66 b.
at; *ita*, *at* 7 a.
at (praepos.) 8 a.
atta, th. *attan* 7 a.
augô, th. *augan* 2 a.
auhsa, th. *auhsan* 50 a.
auk 24 b.
auka 61 b.
aurti in *aurtigards* 22 b.
avistr 26 b.

-ba in adverbiis ut *frôdaba*, *harduba* 46 a.
bai, *ba* nom. pl. masc. et neut. a th. *ba* 58 a.
bairg 270 a.
bairga 270 a.
BAIRH, *bairhtei* 280 b.
bairhtja 280 b.
bajôths, nom. pl. *bajôthum* 58 b.
balvja 357 a.
BAND, *binda*, *band*, *bundum* 262 b. 16 a. 59 a. 138 a. *bindan* 263 a. *bundum* 266 b.
BAR, *baira*, *bar* 270 a.
basi, them. *basja* 267 b. 268 b.
batiṣa, *batista* 269 b.
baua, *bauais* 276 b.
baugja 274 b.
bî 16 b.
bihvairba 106 b.
BIT, *beita*, *bait*, *bitum* 273 b. 69 a.
blôma, th. *blôman* 261 b.
brahv 281 a.
BRAH, *bringa*, *brahta* 270 a.
braids 247 a.
BRAK, *gabrika*, *gabrak*, *gabrêkum* 269 a. 265 a.
brôthar 280 b.
brûth 356 a.
bruthfaths 227 b.
BUD, *biuda*, *bauth*, *budum* 265 b.
BUG, *biuga*, *baug*, *bugum*; partic. pass. *bugans*, th. *bugana* 374 b. 311 a. 320 b.

daddja 179 a. 205 a.
dags, th. *daga* 31 a. 183 b.
dails 182 b.
dalathrô 8 a.
dauhtar 192 b. 31 a.
ga-DARS, *gadars*, *gadaursum* 199 b.
daupja 203 a.
daur, th. *daura* 196 b. 31 a.
dauths, th. *dauda* 441 a.
dauthus 441 a.
dêths, th. *dêdi* in *missadêths* 200 b.
disskreita 143 b.
divans 441 a.
drausja 207 a.
DRIB, *usdreiba* 195 b.
drunjus 207 b.
DRUS, *driusa*, *draus*, *drusum* 207 a.

-ei in *saei*, *thanei* 305 a.

fadar 240 b.
FADI, nom. *faths* in *hundafaths*, *bruthfaths* 227 b.
fagrs 236 b.
faha 224 a.
fahja 236 b.
faihu 236 b.
faihufreiks 257 b.
fair- 232 a.
fairguni 235 b.
fairnjis, them. *fairnja* 231 a.
fairra 231 a.
fairṣna 133 a. 239 a.
FALH, *filha*, *falh*, *fulhum* 77 b.
fani 224 a.
fara 131 b. 134 a.
faur 232 a. 244 a.
favai 77 a.
fia 274 a. *fijan* 242 a.
fiands 274 a. *fijands* 242 a.
fidvôr 130 a. 131 b.
fidvôrda (*fidurda*) 129 b.
filu 244 b.
fimf 224 b. 131 b.
flêka 95 a.
fôdeins 237 b.
fôdja 237 b.
fôdr, th. *fôdra* 238 a.
fôn, th. *fôna* 239 b.
fôtus 238 a.
fra 248 b.
FRAH, *fraihna* 249 a.
fraliusa, *-laus*, *-lusum* 336 b.
fraquistja 150 b.
fraquistna 150 b.
frauja 253 b.
fri 248 b.
friathva 257 b.
frijô 257 b.
frijônds 257 b.
frôdaba 46 a.
fruma, th. *fruman*; *frumôṣa*, *frumists* 231 b.
fugls 224 a.
fula, th. *fulan* 247 a.
fulls, th. *fulla* 231 a.
fûls 246 a.
ga- in compp. ut *gavaurstva* 401 a.
GAB 121 b.
gabigs, th. *gabiga* 268 a.
gabrika 269 a.
gadars, *gadaursum* 199 b.
gairnja 118 b.
gairns, th. *gairna* 118 b.
gamunan 285 a.
gamunds, th. *gamundi* 283 b.
ganaitja 215 b.
ganga 110 b. 145 b.
garêda 321 a.
gasts, th. *gasti* 125 b.
gasvêran 438 b.
gataira, *gatar* 180 b.
gatam, *gatimith* 179 b.
gateiha, *gataih*, *gatihum* 187 b.
gatvô 115 a.
gaumja 383 b.
gaurida 126 a.
gaurs 113 b. 126 a. 127 a.
ga-VAG, *gaviga*, *gavag*, *gavêgum* 355 a.
gavalja 343 b.
gavaurstva 401 a.
gavi, th. *gauja* 119 b.
giba, *gaf*, *gêbum* 121 b.
gôths, th. *gôda* 2 b.
graba 149 b.
grêdags (103 b.) 113 b.
grêdôn 118 b.
grêdus 118 b.
greipa 121 b.
grêta 95 a.
GUT, *giuta*, *gaut*, *gutum* 138 b.

germ. *h* 378 a.
h in *nih* 128 a.
haba, *habais* 446 b.
haihs, th. *haiha* 47 a. 62 b.
hails, th. *haila* 402 b. 93 a.
hairtô, th. *hairtan* 449 a.
haiṣa, th. *haiṣan* 83 b.

haithi, th. *haithjô* 104 a.
halbs, th. *halba* 63 a.
halts, th. *halta* 62 b.
hana 112 b. 378 b.
handus 130 a.
hanfs, th. *hanfa* 62 b.
harduba 46 a.
hardus 149 a.
hatan 70 a. 129 b.
haubith, th. *haubida* 71 b.
hauri 139 a. 395 a.
haurn 387 b.
hausja 86 a.
heiva in *heivafrauja* 389 a.
hêthjô 389 a.
HI in *hidrê* 85 a.
himma, *hina*, *hita* 85 a.
hilpa, *halp* 79 a.
himins 187 a.
hlaha 105 a. 124 a.
hlaifs, th. *hlaiba* 395 a.
hlain 397 b.
hlaupa 95 a.
hleithra 395 b.
hlija 395 b.
hliuma, th. *hliuman* 396 b.
hnaivjan 449 b.
hnaivs 449 b.
hneivan 449 b.
hôrs, th. *hôra* 149 a. 152 a.
hramja 100 b.
hrôpja 451 a.
hrukja 97 b.
HUF 88 b.
hugjan 380 a.
huhrus 80 b.
hulja 137 b.
-hun 84 a. 130 a.
hunds, them. *hunda* 398 b. 285 a.
hundafaths 227 b.
hungrja 80 b.
hvairnei 387 b.
hvaitei 400 b.
hvaiva 46 a.
hvar 77 b.
hvas, *hvô*, *hvata* 85 a. 102 a. 212 a.
hvashun, *ni hvashun* 84 a.
hvaṣuch 128 a.
hvathar, th. *hvathara* 69 b.
hveila 82 b.
hveits, th. *hveita* 400 b.
hvêleiks, th. *hvêleika* 48 a. 86 a.

ibns 65 a.
iddja 41 b.
ik 31 a. 30 b.
im, *ist* 28 b. 410 a.
is 42 b. *ita* 43 b.
iṣva 314 a.

jabai 305 a.
jains, th. *jaina* 64 b. 30 b.
jau 305 a.
jêr 308 b.
juhiṣa 308 a.
juk, th. *juka* 310 b.
jungs, th. *junga* 313 b.
jus 314 a.

kalds 150 a.
kann 156 a.
kauriths 118 a.
kaurn, th. *kaurna* 149 a.
kaurs, th. *kaurja* 118 a.
KIN, *keina*, *kain*, *kinum* 146 b. 21 b.
kinnus 109 b. 442 b.
kniu, th. *kniva* 151 b.
knôds, th. *knôdi* 157 a.
kukja 139 a.
kuni, th. *kunja* 146 b.
KUS, *kiusa*, *kaus*, *kusum* 154 b.

laiba 63 a. *laibôs* 321 b.
laigô 334 a.
laika 329 b.
lauhmôni vel *lauhmuni* 323 b.
lausja 336 b.
lausqvithrs 146 a.
lauths, gen. *laudis* 326 a.
leik, th. *leika* 193 b.
LEIKA in *hvêleik's*, *svaleik's* 48 a.
LÊT 320 a.
lisa, *las* 43 a.
LITH, *leitha*, *laith*, *lithum* 21 b. 63 a.
lithus 63 a.
liuga, *liugaith* 311 a.
liuhath 323 b.
LUD, *liudith* 326 a.
LUS, *fraliusa*, *-laus*, *-lusum* 336 b.

MAG, *mag*, *mahta* 281 a. 351 a.
magath 281 a.
magus 281 a.
mahts 281 a. 351 a.
maihstus 296 b.
maiṣa, *maists* 281 a.
maita 273 a.
mala 289 b.
malo 289 b.
malvja 289 b.
MAN, *man*, *munnum* 285 a.
manna, th. *mannan* 294 b.
MAT, *mita*, *mat* 293 a.
mathlei 287 a.
mathlja 286 b.
maurna 435 a.
maurthr 288 a.
mêl 435 a.
mêna 295 a.
mêrja 435 a.
MIDIA, nom. *midjis* 284 b.
miduma, *midums* 284 b.
mikils 281 a.
milhma 302 a.
miluks 289 a.
mimṣa 293 b.
minniṣa, *minnists* 286 a.
missa in *missadêths*, *missaleiks*, *missaqviss* 197 b.
missadêths 197 b. 200 b.
mulda 301 b.
munths, th. *muntha* 287 a.

nahts, th. *nahti* 207 b.
NAM, *nima*, *nam*, *nêmum* 306 b.
NAMAN, nom. *namô*, gen. *namins* 213 b.
naqvaths 208 b.
naudiband 213 a.
naus, th. *navi*, gen. *navis* 212 a.
nauthjan 213 a.
nêhva 212 a.
ni 207 a.
nih 128 a.
nithjis, th. *nithja* 14 b.
niujis 211 b bis.
niun 211 b.

qvairnus 149 a.
QVAM, *qvima*, *qvam* 110 b. 40 a.
QUATH, *qvitha*, *qvath*, *qvêthum* 69 b.
qveins, th. *qveini* 147 b.
qvêns, th. *qvêni* 147 b. 151 b.
qvinô, th. *qvinôn* 147 a. b.
qvithrs, th. *qvithra* in comp. *lausqvithrs* 146 a.
qvithus 146 a.
qvius, th. *qviva* 154 a.

raginô 320 b.
raihts 21 a.
RANN, *rinna*, *rann*, *runnum* 317 b.
raṣda 317 a. 341 a.
raṣn, th. *raṣna* 38 b. 353 b.
raubô 335 b.
raupja 335 a. b.
raus, th. *rausa* 338 a.
rêda 321 a.
reiki, them. *reikja* 320 b. 321 a.

reiks 320 b.
rign 351 b. 413 a.
rigneith 351 b.
rikjan 21 a.
riqvis, th. *riqvisa* 316 b.
runa 324 b.

sa, *sô* 161 b.
saei 305 a.
saihs 400 a.
saihsta(n) 400 b.
saivala 424 b.
salbôn 334 a.
sama, th. *saman* 409 b.
sandja 407 b.
SAT, *sita*, *sat*, *sêtum* 406 b.
satja 406 b.
sauil, th. *sauila* 423 b. 439 a.
saurga 412 b.
seina 437 a.
sêlis 417 a.
sibun 409 a.
sibuntô(n) 409 a.
sidus 417 a.
sin in *sinteins* 408 a.
sinteins, th. *sinteina* 186 b. 408 a.
sipôneis 409 a.
sita v. ***SAT*** 406 b.
siuja, *siujith* 420 b.
skadus (sic legendum est pro *scadus*) 142 a.
skaida 143 b. 30 b.
skalja 142 a.
skapa 100 a. 142 b.
SKIN, *skeina* 70 b. (130 b.)
SLEP, *slêpa*, *saislêp* 438 a. 79 a. 100 a. 142 b. 451 a.
snaivs 432 b.
SNITH, *sneitha*, *snaith*, *snithum* 393 b.
SNU, *sniva*, *snau*, *snivum* 432 b.
staigs 428 a.
stairnô 169 a.
STAL, *stila*, *stal*, *stêlum* 428 b.
staua 428 b.
stauja 428 b.
STAUT, *stauta* 171 b. 31 a. 70 b.
strauja 427 b.
sums, th. *suma* 409 b.
sunna, th. *sunnan* 423 b.
sunnô(n) 423 b.
sunus 423 b. 420 b.
sutiṣô 439 b.
svaihra, th. *svaihran* 398 b.
svaihrô(n) 399 a.
svaleiks 48 a.
SVAR 438 b.
svê 437 a.
svêrs 438 b.
svês, th. *svêsa* 437 a.
svi in *svikunths* 437 a.
svistar 439 a.

tagr, th. *tagra* 27 b.
tahja 177 b.
taihsvô 178 b.
taihun 183 a.
taiknja 187 b.
taikns 187 b.
TAM, *gatimith*, *gatam* 179 b.
tamja 179 b.
*ga-**TAR***, *gataira*, *gatar* 180 b.
têka 169 b. 95 a.
TIH, *gateiha*, *gataih*, *gatihum* 187 b.
traua 206 b.
triu, th. *triva* 185 b. 196 a.
TUH, *tiuha*, *tauh*, *tauhum* 192 a.
tulgjan 182 b.
tungô 153 b.
tunthus 179 a.
tvai 197 a.
tvalif 196 b.
THA, *sa*, *sô* 161 b.
thairh 165 b. 170 a.
thairkô 165 b.
thana 231 a.
thanei 305 a.
thanja 162 b.
thankja 166 b.
tharbs 167 b.
tharf 167 b.
THARS, *thairsa*, *thars*, *thaursum* 168 a.
thathrô 162 a.
thaurba 167 b.
thaurnus 173 b.
thaursja 168 a.
thaursus 168 a.
THIH 178 a.
thiuda 171 a.
thragja 167 a.
threiha (sic legendum est pro *treiha*) 167 a.
THRI, *threis* 175 b.
thridja, th. *thridjan* 173 b.
*us-**THRUT***, *usthriuta*, *usthraut*, *usthrutum* 167 a.
thu 177 a.
thula 172 b.

ubils, th. *ubila* 16 a. 79 a.
uf 55 a. 56 b.
-uh in *qvêthunuh*, *hvaṣuh* 128 a.
und 8 a.
undar 12 b.
undrêda 321 a.
UNSA, gen. *unsara* 30 a.
unsêlis 417 a.
us 39 a.
uṣana 9 a.
usbaugja 274 b.
usdaudjan 441 a.
usdreiba 195 b.
usqvistja 150 b.
usthriuta, *usthraut*, *usthrutum* 167 a.
ût 51 a.
*ga-**VAG***, *gaviga*, *-vag*, *-vêgum* 355 a.
vagja 355 a.
VAHS 338 a.
vaia 356 b. v. ***VO***.
vair, th. *vaira* 345 a.
vairtha 348 a. v. ***VARTH***.
vairpa 102 a.
vait 362 b.
vaka 151 a.
valda 351 a.
valvja 126 b.
varja 344 b.
varmja 135 b.
VARTH, *vairtha*, *varth* 348 a.
VAS, *visa*, *vas*, *vêsum*, *visam* 353 a.
vasja 354 a.
vasti, th. *vastjô* 354 a.
vatô, th. *vatan* 53 a.
vaurd 112 b.
vaurkjan 377 b.
vaurms, th. *vaurmi* 92 a. 107 b.
vaurstv, th. *vaurstva* 348 a.
vaurts, th. *vaurti* 22 b. 351 a.
veihs, th. *veihsa* 373 b.
viduvô, th. *viduvôn* 364 a.
vigs 355 a.
vilja, praet. *vilda* 343 b.
vinds, th. *vinda* 356 b.
visa 353 a. v. ***VAS***.
vita, praet. *vitaida* (sic leg. pro *wi-*) 362 b.
vithô (sic leg.) 287 a. 375 b.
VO, *vaia*, *vaivô* 356 b.
vôds (sic leg.) 284 a.
vraiqvs 346 a.
VRAK, *vrika*, *vrak*, *vrêkum* 346 a. 377 b.
vulfs, th. *vulfa* 371 b.
vulla 61 a. 343 b.

Hosted by Google

2) Vocabula linguae Germanicae veteris.

afar 14 b.
affa 14 a.
affo 71 b.
aftar 14 a.
aha 14 a.
ahsa 2 a.
ahsala 1 a.
âhta 39 b.
âhtian, *âhtên*, *âhtôn* 39 b.
âl 377 a.
alles 13 b.
amma, th. *ammôn*, *ammûn* 19 a.
anamâli 291 a.
anti 6 b.
ar- 39 a.
arbjan 19 b.
ardriuzit 196 a.
arflawêm 259 b.
argellan 113 a.
arliuhhan 324 a.
asga 66 b.
âtum, th. *âtuma* 34 a.
augmâli 291 a.
auhso, th. *auhson*, *auhsan* 50 a.

BACH 268 b. 279 b.
bad 264 a.
badôn 264 a.
BARK 268 b. 279 b.
bar 245 b.
baz, *beziro*, *bezisto* 269 b.
berht, *beraht* 280 b.
bëro 270 a.
bibên 373 a.
bier 237 a.
bijiht 30 b.
bijihu 30 b.
bilîbu, *bileib*, *bilîbumês* 322 a.
billi 274 a.
bim 276 a.
birumês 276 a. 143 a. 245 b. 259 b. 397 a.
birca, *bircha* 278 a.
biwarôn 344 b.
BIZ 273 b.
blâhan 205 b.
blâjan 205 b.
blanch 280 b.
blâsan 205 b.
bleih 280 b.
blich, *blic*, *blig* 280 b.
blinchan 280 b.
blômo, th. *blomon* 261 b.
bluôn 261 b.
boch 141 a.
brâwa 281 a.
brûchan 275 a.
brût 356 a.
bûh 86 b.
burdi 270 a.

chalawan 107 a.
challôn, *challônte* 113 a.
chann, *channumês* 156 a.
CHLUP, *chliupu* 149 b.
CHNÂ, praet. *chnâta* 156 a. *chnât* 156 a.
chuo, th. et gen. *chuoi* 119 b.
cocho 224 b.
colo 158 a.
cozo 117 a.
crôni 445 a.
cuning, *chuning* 147 a.

dâht 183 b.
dakjan, *dachjan* 429 a.
damf 163 b.
DARR 199 b.
daum 205 a.
dechjan 429 a.
dekiu 177 a.
demar 165 a.
denju 162 b.
dër, f. *diu*, acc. *dia*, nom. pl. m. *die*, f. *dio*, n. *diu* 174 a.
diorna 166 b.
dôd 441 a.
dôm 202 b.
donar 426 b.
dôt 441 a.
dowên 441 a.
drawian 196 a.
drûbo 195 a.
DRUK, *driuku* 167 a.
DRUZ, *gadriuzit*, *ardriuzit* 196 a.
dunni, th. *dunnja* 163 a.
dunst 205 b.

ebanêr 65 a.
êht, th. *êhti* 49 a.
eigan 49 a.
eiscôm 43 a.
eit 45 a.
ër- 39 a.
êr 19 b.
êra 38 a.
erru 20 a.

fad 227 b.
falo, th. *falawa*, gen. *falawes* 236 a.
far- 232 a. 248 b.
far, th. *farri* 372 a.
farah, *farh* 345 b.
fatar, *fater* 240 b.
fedara 227 a.
feizt 248 a.
fer 231 a.
fersna 239 a.
fihu 236 b.
filu, *filo* 244 b.
fir 232 a.
firzo 235 a.
fiur 239 b.
FLAHT, *flihtu*, *flaht*, *fluhtumês* 234 b.
fleisk 235 b.
flewiu, *flewitin* 259 b.
FLUG 259 b.
FLUZ, *fliuzu*, *flôz*, *fluzumês* 259 b.
folo 247 b.
for, *fora* 244 a.
forahlinên 395 b.
forscôm 43 a.
fra 248 b.
frao, *fraw*, *frô* 258 a.
frawî 258 a.
frawjan 258 a.
frawôn 258 a.
frida 258 a.
fridu 258 a.
friudil, *fridel*, *fredel* 258 a.
friunt 258 a.
fro, *fruo* 256 b.
frô (dominus) 253 b.
frôôn 258 a.
frowa 253 b.
FRUS 258 b.
fuli 247 b.
furi 232 a. b.
furiro, *furist* 231 a.
fûst, th. *fûsti* 300 a. 95 a.

gabala 121 b.
gadriuzit 196 a.
gâm, *gâs*, *gât* 115 a.
ganah, *nôg* 212 b.
gans, th. *gansi*, *gensi* 440 a.
ganzo(n) 440 a.
gascritan 395 b.
gatriu, *gatriuwi*, *gatriwi* 206 b.
gaumian, *gaumôn* 148 a.
gaumo 148 a.
gawahanian 339 a.
gawahtlîch 339 a.
gawerida 344 b.
geisla 447 b.
gelban 113 b.
gelf 113 b.
gellan 113 a.
gester 450 a.
ginêm, *ginôm* 106 a.
gir (cupido) 113 b.
gîr (vultur) 118 b.
gi-WAG 339 a.
giwaht 339 a.
glat 450 b.
groit 445 a.
grôni 445 a.

grôz 351 a.
gruanti 445 a.
grûêt 445 a.
gruoti 445 a.
gruslih 445 a.
gund 313 a.

haim 389 a.
HAL, *hilu* 137 b.
hanaf 381 a.
haso 384 b.
heim 389 a.
heiz 400 b.
heli 137 b.
heliu 137 b.
helm 137 b.
herizogo(n) 192 a.
herpist 395 a.
hijau 389 a.
hilu 137 b.
hîrât 389 a.
hirni 387 b.
hiva 389 a.
hiwjan 389 a.
hiwo 389 a.
hiza 400 b.
HLAD, *hladu*, *hluod* 394 b.
hlamôn 397 a.
hlaufu, *hloufu* 95 a.
hleitara 395 b.
hliniau, *hlinôn*, *hlinên* 395 b.
hliodar 396 b.
hlîta 395 b.
hliumunt 396 b.
hlosên, *hlosôn*, *hlosian* 396 b.
hlût 396 b.
hlûti 396 b.
hlûtian 396 b.
hnîgan 449 b.
hôriu 396 b.
horn 387 b.
horsc 131 b.
hrêo, th. *hrêwa*, gen. *hrêwes* 96 b.
hriuwa 450 b.
hrôfu 451 a.
hros 450 b.
HRU, *hriwu*, *hrau*, *hruumês* 450 a. v. *RU*.
huedar 69 b.
hugjan 380 a.
hugu 380 a.
huiz 400 b.
huof 382 a.
huosts 83 b.
hût, th. *hûti* 117 a.
hwaijôn, *hwaijôt*, *hweijôt* 451 a.
HWARB, *HWARP*, *hwirbu*, *hwarb*, *hwurbumês* 106 b.
hvezjan 393 a.

îllu, *illo* 45 b.
indi 6 b.
ingruêt 445 b.
insuepiu 438 a.
inti 6 b.
ir- 39 a.
ir (is) 42 b. *iz* 43 b.
ir (vos) 314 a.
irgruiso 445 b.

JAH, *jihu* 30 b.
jâr 308 b.
jungisto 308 a.

kallari 113 a.
kallôn 113 a.
karawan 73 a.
kierpit 20 a.
kinni 442 a.
kir 113 b.
kiricha 118 b.
kouma 148 a.
krachôn 113 a.
kragil 113 a.
krago 113 a.
kurran 113 a.

laffu 330 b.
lam 98 a.
laufu, *loufu* 95 a.
LÂZ 320 a.
lebara, *lebera* 304 a.
lefs 330 b.
LIB 322 a.
lîchmâl 291 a.
lîh 193 b.
lîht 329 b.
lîm 334 a.
liub 336 a.
liubi 336 a.
liubiu 336 a.
liuhtjan 323 b.
liut, *liuti* 325 a.
lôgên 336 b.
losên 396 b.
LUCH, *arliuhhan* 324 a.
luogên 336 b.

machôn 291 b.
mâl, *mâli* in *augmâli*, *anamâli*, *wundmâli*, *lîchmâl* 291 a.
man, gen. *mannes* 242 b.
mannisco 286 a.
mâno 295 a.
manôm, *manêm* 285 a.
marag 282 b.
mari, th. *marja* 358 b.
mâri (fama) 435 a.
mâriu 435 a.
menden, praet. *manta* 287 b.
mendi 287 b.
meto 284 b.
milchu 289 a.
milti 301 b.
minna 295 b. 342 a.
minni 295 b.
miskiu 296 a.
môs, th. *môsa* 293 b.
mucca 282 a.
mûla 303 a.
muoter 293 b.
mûra 299 a.
murmurôn 290 a.
mûs, th. *mûsi* 301 a.
naba 213 a.
nabalo 213 a.
nachat 208 a.
nacho 223 b.
nagal, th. *nagala* 208 a.
nah 212 a.
nâhan 212 a.
nahtigalâ 112 b.
nasa 214 a.
nâvan 212 a.
nefo 209 b.
nest 221 b.
nibul 209 b.
nîd 215 b.
nidar 214 a.
nift 209 b.
nôt 213 a.

oba 55 a.
obahlinên 395 b.
obar 56 b.
or, *o* in *zuiror*, *zuiro* 358 b.
ôstana 26 b.
ostar 26 b.

PACH 268 b.
pad 227 b.
pfat 227 b.
phant 225 b.
phat 227 b.
pibên 373 a.
pluôn 261 b.
poch 141 a.
pog 141 a.
prûchan 275 a.

QUALL, *quillu*, *qual*, *quullumês* 114 a.
QUAR, *quir*, *quar*, *quâr* 112 b.
queh 153 b.
quella 114 a.

rad, th. *rada* 317 b.
rediôn, *redinôn* 317 a.
regan 351 b.

Hosted by Google

reganôn 351 b.
reisa 279 b.
reisôn 279 b.
rîchi 320 b.
rîfi 395 a.
RIS 279 b.
riuchu, *rouh*, *ruhumês* 127 b.
riuwa 450 a.
riwa 450 a.
rôr 338 a.
rot 325 b. 316 b.
RU, *riwu*, *rou*, *ruun* 450 a. v. ***HRU***.
ruafu 451 a.
ruh 327 a.
rûnazjan 324 b.
rûnên 324 b.
ruota 326 a.
RUZ, *riuzu*, *rouz*, *ruzumês* 324 b.

sagên 378 a.
said 419 a.
sail 419 a.
saito(n) 419 a.
sâlida 417 a.
sâlig 417 a.
samanta (409 b.) 410 a.
samft 382 b.
sâmi 418 a.
sâmiquek 418 a.
SANG 378 a.
saum 420 b.
SAZ, *sizu*, *saz*, *sâzumês* 406 b.
SCAR, *sciru*, *scar*, *scârumês* 144 b.
scâri 145 a.
scerm, th. *scerma* 142 b.
scieri 143 a.
scim, *scimo* 71 b.
scinkel 145 b.
scrit 395 b.
scrîtan 395 b.
scriu, *screi*, *scrirumês* 397 a.
scub, *scup* 103 b.
sculdra, *scultarra*, *sculdra* 426 a.
sehs 400 a.
seich 419 b.
seid 419 a.
seihjan 419 b.
sêla 424 b.
seziu 406 b.
SIH, *sihu*, *seih*, *sihumês* 419 b.
sin 408 a.
situ 417 a.
siu, acc. *sia* 174 b.
siut 420 b.
siwu, praet. *siwita* et *sûta* 420 b.
slâfan, *slâfit* 438 a.
slange 394 a.
slenga 394 a.
SLICH, *slîchu*, *sleih*, *slichumês* 414 a.
SLIF, *slîfu*, *sleif*, *slifumês* 414 a.
sliumo, *sliumor* 436 b.
SLUZ 398 a.
smerz-z 435 a.
smerzan 435 a.
smerzo 435 a.
smilentêr 435 b.
smilza 289 b.
sneo, *snê*, gen. *snewes* 432 b.
snîdu 393 b.
snur, *snura* 432 b.
SNUZ 432 b.
SPALT, *spaltu*, *spialt* 433 b. 143 b.
spân 143 b.
spêho 236 b.
SPIW, *spiwit* 401 a.
splitar 143 b.
spot 434 a.
spottôn 434 a.
SPRACH 267 b.
stab 427 a.
stal, dat. *stalle* 429 a.
stâm, *stât* 429 b.
stam, dat. *stamma* 427 a.
stamph 427 a.
stellêt 429 a.
stif 427 a.
stift 430 a.
stiftan 430 a.
STIG, *stîgu*, *steig*, *stigumês* 428 a.
sû 392 a. 423 a.
SUANG, *suingu*, *suang*, *suungumês* 437 a.
suâr, *swâr*, *swâri* 157 b. 438 b.
suâs 437 a.
suazi, *suozi* 439 b.
sûbar 391 a. b.
suehur, th. *svehura* 399 a.
sueiz 440 b.
suëran, *suirit* 438 b.
suëstr 439 a.
suigar 399 a.
suillu, rad. et praet. *sual* vel *suall* 104 b.
suizzu 440 b.
sumarlota 326 a.
sûmig 382 b.
sûmjan 382 b.
sunna(n) 423 b.
sunno(n) 423 b.
sunu 423 b.
suozi 439 b.
sutari 420 b.
swîla 420 b.

tâht, *dâht* 183 b.
tail, *teil* 182 b.
TARR, *getarst* 199 b.
tau, gen. *touwes* 195 b.
thonar 426 b.
tîligô 182 b.
tîlô 182 b.
tôd 441 a.
tôm, *toam*, *tuam*, *tuon* 200 b.
tôt 441 a.
toum 205 a.
towan 441 a.
TRIB 195 b.
triu, *triuwi* 206 b.
triugu 167 a.
trôriu 207 a.
TRUF, *triufu*, *trauf*, *trufumês* 195 b.
TRUG, *triugu*, *troug*, *trugumês* 167 a. 196 a.
trukan 195 a.
TUH 159 b.
tunst 205 b.
tuta, *tutta* 205 a.

ûla 59 a.
umbi 16 b.
umbichuzt 117 a.
un 1 a.
unc 31 b.
unde 6 b.
unst, th. *unsti* 9 a.
unti 6 b.
uoban 35 a.
ur- 39 a.
ur-RIS 279 b.
ûtar 60 a.
uwila 59 a.
ûz 51 a.

vallu, praet. *vial* 134 a.
varh 345 b.
varmanêm 285 a.
varwâzu 157 b. 341 a.
vihtu 146 a.
vilo 244 b.

WAB, *wibu*, *wab*, *wâbumês* 342 b. 372 b.
wachal 151 a.
wachar 151 a.
wachêm 151 a.
wadal 356 b.
WAG, *wigu*, *wag*, *wâgumês* 355 a.
gi-WAG 339 a.
wâg (gurges) 355 b.
waga 355 b.
wagan, th. *wagana* 355 b. 359 b.

Hosted by Google

wahet 356b.
wahs 293b.
wait, *waiet* 356b.
wallôn 451a.
wâli 158a.
wallu 158a.
walm 158a.
wankôn, *wanchôn* 338b.
wari 344b.
warnôn 344b.
wat (flat) 356b.
wât, th. *wâti* 354a.
wazar 53a.
wegiu 355a.
weibôn, *weipôn* 373a.
weidanôn 375b.
weideman 375b.
weiôt 451a.
welchên 304b.
welh 304b.
wella 61b. 126b.
wemmiu 343a.
werên, *werêt* 353a.
weri 344b.
werig 353b.
weriu 344b.
werna 344b.
WICH, *wîchu*, *weich*, *wichumês* 360b.
wîch (vicus) 373b.
wîda 372b.
widar 359b.
wilôn 343b.
wini 342a.
winia 342a bis.
winkil 338b.
winster, *winister* 358a.
wirig 353b.
wisa 126a.
wisu, *was*, *wârumês* 353a.
wît 400a.
wîz 400a. b.
wolla 61a. 343b.
wreh 346a.
wunda, *wunta* 377b.
wundmâli 291a.
wunna 342a.
wunsc 357a.
wunskian 357a.
wunta 377b.
wuot 284a.
wuotag 284a.
wuotî 284a.

zant, *zand*, *zan* 179a.
ZAR, *ziru*, *zar* 180b.
zehôm 188b.
zeigôm 187b.
zeihur 193a.
zesawa 178b.
zeso 178b.
zîhu 187b.
zimit, *zam* 179b.
zuiror, *zuiro* 358b.
zur 197a.

3) Vocabula linguae Germanicae mediae.

glanz 143a.
glenze 143a.
glize, praet. *gleiz* 143a.
hanc 105b.
hinke, rad. et praet. *hanc* 105a.
KLUB 149b.
kranc 149a.
kurn 149a.
quirn 149a.
schal 142a. 143a.
schale 143a.
schinde, *schant*, *schunden* 143b.
schîte, *scheit*, *schiten* 143b.
splize 143b.
sun 423b.
swâr, *swære* 157b.
swaze 157b.

4) Vocabula linguae Germanicae noviciae.

Aar 20a.
aber in *abermal*, *Aberwitz* 14b. 231b.
abwesend 353a.
Achse 2a.
Acht 39b.
acht 28a.
Alter 22b.
Amme 19a.
an 9a.
(*angenehm* 122a.)
ant- in *antworten* 6b.
anwesend 353a.
Art 62a.
Asche 66b.
Athem 34a.
auch 24b.
(*Augenblick* 99b.)
aus 51a.

BACK, *backen* (224b.) 268b. 279b.
Bauch 86b.
bedarf 167b.
Beere 267b.
bei 16b.
Beichte 30b.
beifsen 69a.
beuge 274b.
bewahren 344b.
biege, *bog* 274b.
Biene 284b.
biete 265b.
bin 276a.
Birke 278a.
bleibe 322b.
bleich 280b.
Bock 141a.
Braut 356a.
breit 247a.
bringe 270a.
Bug 274b.
darbe 167b.
dieser 174b.
Dorn 173b.
dulde 172b.
dünn 163a.
durch 170a.
Durst 168a.

ebener 65a.
Ehre 38a.
eigen 49a.
eile 45b.
einander 13b.
Eisen 19b.
eng 1a.
Ende 12b.
ent- in *entsprechen* 6b.
er- 39a.
er (pron.) 42b. *es* 43b.
erquicke 153b.
erwähnen 339a.
Eule 59a.
Euter 60a.

fahre 131b.
falle 134a.
fange 224a.
fechte 146a.
Feder 259b.
feil 96b.
Feind 242a.
feist 248a.
Ferkel 345b.
fern 231a.
Ferse 133a.
fest 262a.
fett 248a.
forsche 43a.
frage 249a.
Frau 253b.
frieren 258b.
Frost 258b.
frühe 256b.
für 232a. b.
Futter 237b.

Gabel 121 b.
gähne 106 a.
gal in *Nachtigal* 112 b.
Gang 112 b. 145 b.
gar 73 a.
Gast 125 b.
Gau 119 b.
ge- 401 a.
geben 121 b.
gebiete 265 b.
gedeihen 178 a.
gehe, *ich*, 115 a. *ich gieng* 115 b. 145 b.
Geier 118 b.
Geifsel 447 b.
gelb 120 b.
Gemüse 293 b.
genug 212 b.
getreu 206 b.
gewesen 353 a.
Gier 113 b.
girren 113 a.
Glanz 143 a.
gleisse 143 a.
Gleissner 143 a.
Glied 63 a.
Gold (120 b.) 158 b.
grabe 149 b.
Gras 121 a.
grausen 445 b.
Grille 159 b.
Groll 97 a.

Haar 93 a.
Hahn 378 b. 112 b.
Hals 114 a.
Hand 130 a.
hart 149 a.
Hase 329 b.
hasse 129 b.
Haupt 71 b.
Haut 117 a.
Heide 104 a.
Heirath 389 a.
heische 43 a.
heifs 90 b. 400 b.
helfe 79 a.
Herz 449 a.
Herzog 192 a.
Himmel 187 a.
hinke 105 a.
Hitze 90 b. 400 b.
Höcker 88 b.
hoffe 88 a.
höre 86 a.
Hund 122 a.
Hunger 80 b. 113 b.
hungere, *ich*, 80 b.
hüpfen 139 a.
Hure 152 a.
Hütte 87 a.

ich 31 a.
ist 28 b.
jener 30 b.
jung 149 a.

kahl 107 a.
Kalb 113 b.
kann 156 a.
Kehle 114 a.
keime 146 b.
kenne 156 a.
kiese 154 b.
Kind 146 b. 151 a.
Kinn 109 b.
Kirche 118 b.
klaffe 149 b.
Kluft 149 b.
Knie 151 b.
koche 224 b.
Kohle 158 a. b.
komme, *kam* 110 b.
König 147 a.
Korn 149 a.
krank 149 a.
Kuh 119 b.

lache 105 a.
lahm 98 a.
Laib 395 a.
lang 190 a.
langwierig 353 b.
laut 396 b.
Leber 152 b.
Leiche 193 b.
Leiter 395 b.
leuchten 323 b.
Leumund 396 b.
Leute 325 a.

Mährchen 435 a.
Mal 291 a.
Mann 242 b. 294 b.
Maul 303 a.
Mensch 286 a.
mild 301 b.
mis- 197 b.
Mist 296 b.
Mund 31 a.
Mus 293 b.

Nachtigal 112 b.
nackt 208 a.
Nagel 208 a.
nieder 214 a.

ob- in *Obdach*, *obliegen* 55 a.
Ochs, *Ochse*, th. *Ochsen* 50 a.
Osten 26 b.
Otter 54 a.

Pracht 280 b.

Qual 157 b.
quälen 157 b.
quarren 113 b.
queck in *Quecksilber* 153 b.

raufe 335 a.
rauh 327 a.
raunen 324 b.
recht 21 a.
reif 395 a.
renne 317 b.
riechen, rad. *ruch* 127 b.
rinne 317 b.
Rofs 450 b.
roth 325 b.
rufe 451 a.
salben 334 a.
sanft 382 b.
Sau 392 a. 423 a.
sauber 391 b.
saugen 140 a.
säumen 382 b.
Schale 142 a.
scheide 143 b.
Schenkel 145 b.
Schere 144 b.
schiebe 103 b.
Schild 142 a.
Schirm 142 b.
schleife 414 a.
schleunig 436 b.
schwätze 157 b.
schwer 157 b.
Schwester 439 a.
seihen, *seichen* 419 b.
sende 407 b.
Sohn 423 b.
solcher 48 a.
spalte 143 b.
Splitter 143 b.
SPRACH, *spreche*, *sprach* 31 a. 267 b.
spüle 101 b. 143 b.
Stall 429 a.
steif 427 a.
steigen Praef.
stofsen 171 b. 31 a. 70 b.
süfs 439 b.

Tag 31 a.
tauchen 159 b.
taufe 203 a.
-te in *suchte*, *machte* 200 b.
Thau 195 b.
thue 200 b.
Traube 195 a.
traue 206 b.
Traum 196 b.
treu 206 b.

Hosted by Google

übel 16 a. 39 a.
üben 35 b.
über 56 b.
um 16 b.
und 6 b. 8 a.
unser 30 a.
unter 12 b.

ver- 232 a.
Vieh 236 b.
viel 244 b.
vierter 129 b.
Vogel 224 a.
Volk 230 b.
vor 244 a.

währen 353 a.
wälze 126 b.
war- in *warum* 77 b.
war, *gewesen* 353 a.
warm 125 b. 158 a.
wehre 344 b.
Weich-Bild 373 b.
weiche, *wich* 360 b.
Weidmann 375 b.
Weile 83 a.
weiss 400 b.
welcher 48 a. 86 a.
Welle 126 b. V. germ. vet. *wella*.
wer 212 a.
werde, *ward* 348 a.
werfe 102 a.
Werk 377 b.
Wesen 353 a.
wetzen 393 a.
wierig 353 b.
Wiese 126 a.
Woge 355 b.
wor- in *woraus* 77 b.
Wort 112 a.
Wunde 377 b.
Wurzel 22 b.

zahm 179 b.
zähme 179 b.
Zähre 27 b.
zehre 180 b.
zeige 187 b.
zeihe 187 b.
zerre 180 b.
ziehe 192 a.
Zitze 205 a. 139 b.
Zunge 153 b.
zwölf 196 b.

5) Vocabula linguae Saxonicae veteris.

bil 274 a.
dôm, *dôs*, *dôt* 200 b.
dôpju 203 a.
drôm 196 b.
hlamôn 397 a.
hlust 396 b.
lōgna 183 b.
rethinôn 317 a.
rethjôn 317 a.
rōd 325 b.
ruoda 326 a.
simo, th. *simon* 419 a.
thimm 165 a.
thunar 426 b.

6) Vocabula Anglo-Saxonica.

ædhm 34 a.
âl 377 a.
apa, th. *apan* 71 b.
asca 66 b.

beor 237 a.
bill 274 a.
blican 280 b.
blôvan 261 b.
brâd 247 a.
bucca 141 a.

cina 106 a.
cinan 106 a.
ciric 118 b.
cvic 153 b.

dim 165 a.
drig, *drigg* 195 a.
driope 195 b.

faett 248 a.
fast, *faest* 262 b.
fether 227 a.
flesc, *flæsc*, *flec* 235 b.

gale 112 b.
gandra(n) 440 a.
geong 313 b.
glæd 450 b.
great 351 a.
grislic 445 b.
gudh 313 a.

hair 93 a.
hal 402 b.
hænan 385 a.
hænep 381 a.
hara 384 b.
hearfest 395 a.
hlædre, *hlæder* 395 b.
hlæw 397 b.
hlâf 395 a.
hlaw 397 b.
hlyston 396 b.
hnîgan 449 b.
hnîvan 449 b.
hôf 382 a.
hors 131 b.
hremman 100 b.
hreova 450 a.
hrif 113 b.
hvetan 393 a.
hvît 400 b.
hwet, *hwæt* 98 b.
hyde, *hyd* 117 a.

iung, *iong* 313 b.

lapie 330 b.
leoht 329 b.
liht 329 b.

macian 291 b.
mearg 282 b.
medu, *medo* 284 b.
merg 282 b.
MIG, *mîge*, *mâh*, *migon* 296 b.
mild 301 b.
mûr 299 b.

naca 223 b.
nead, *neod* 213 a.
nefa 209 b.
nest 221 b.
nôh 212 b.

oter, *otor* 54 a.

padh, *pædh* 227 b.

reoh 327 a.
ripe 395 a.
rod 326 a.
rug 327 a.
ruh 327 a.

sagan, *sægan* 378 a.
sâm in *sâmboren* 418 a. *sâmworht* 418 a.
sculdor, *sculder*, *sculdr* 426 a.
sex 400 a.
sin 408 a.
SLIP 414 a.
smelte 289 b.
smeortan 435 a.
smylt 289 b.
suga 423 a.
svet 439 b.
syfr 391 b.

tacur, *tacor* 193 a.
telg 182 a.

uder 60 a.

vædan 375 b.
väx, *vex*, *veax* 293 b.
vincel 338 b.
vinstre 358 a.
viscan 357 a.
vræc 346 a.
vracu 346 a.
vridian 351 a.

ydhu 53 a.

Hosted by Google

7) Vocabula Anglica.

and 6 b.
ape 71 b.
at 8 a.
bright 280 b.
coal 158 a.
cow 119 b.
day 31 a.
evil 16 a. 39 a.
fair 135 a.
far 231 a.
few 77 a.
girl 120 b.
glad 450 b.
I go 115 a.
greedy 113 b.
I hate 129 b.
he 85 a.
hear 396 b.
heat 90 b.
his, him 85 a.
home 389 a.
hone 385 a.
to hop 139 a.
hope 88 a.
horse 131 b. 450 b.
hot 90 b.
hut 87 a.
jackall 120 a.
jump 158 a.
I know 156 a.
listen 396 b.
look 336 b.
mad 284 a.
of 14 a.
otter 54 a.
queen 147 a. b.
quoth 69 b.
rough 327 a.
same 409 b.
sister 439 a.
smile 435 b.
soft 382 b.
stiff 427 a.
sweat 440 b.
tear 180 b.
toss 183 a.
walk 352 b.
wet 98 b.
where 77 b.
whether 69 b.
wish 357 a.

8) Vocabula linguae Islandicae veteris.

BAK 279 b.
brûda 356 a.
brûka 275 a.
fast 262 b.
feitr 248 a.
FLUT 259 b bis..
fyri 232 a. b.
gerdh, th. *gerdi* 73 a. 91 b.
gudhr 313 a.
gunnr 313 a.
hagna 379 b.
hagr 379 b.
hanp 381 a.
heil 402 b.
heimr 389 a.
heinn 385 a.
heit 400 b.
heitr 90 b.
hita 400 b.
hiti 90 b. 400 b.
hoegja 379 b.
hôf 382 a.
hvetia 393 a.
hvîa 451 a.
hvît 400 b.
kyrkia 118 b.
leifar 322 a.
MIG 296 b.
mûli 303 a.
mûr 299 b.
naktr 208 a.
raeki 346 a.
rækr 346 a.
raudr 325 b.
sems 382 b.
skrid 395 b.
stofn 427 a.
svefja 438 a.
svëfn 438 a.
sviti, sveiti 440 b.
thekja 429 a.
therna 166 b.
thris 358 b.
thrisvar 358 b.
thunnr 163 a.
thurka 195 a.
tor- 192 a.
tvis 358 b.
tvisvar 358 b.
vaidhi, veidhi 375 b. 71 b.
var in *tvisvar*, *thrisvar* 381 b.

H. E linguis Celticis.

1) Vocabula linguae Celticae veteris.

rhodora 326 a.
rodra 326 a.

2) Vocabula Hibernica.

a in *a-nochd* 1 a.
abhéil 36 b.
acara 33 a.
adharach 34 b.
adharadh 34 b.
adhm 34 a.
adhmad 44 b.
agh 33 a.
aga 31 a.
agaill 30 b.
agall 30 b.
agna 33 a.
aibheis 19 a.
ain 1 a.
airgiod 316 a.
aitin 45 a.
aitinne 45 a.
aithne 362 b.
aithnigim 362 b.
aithnim 362 b.
alt (nursing) 22 b.
alt (time cet.) 62 a.
amad 284 a.
amh 36 b.
amhne 34 a.
an 9 a.
anal 9 a.
anam 9 a.
andiu 194 b.
a-nochd 1 a.
aodann 341 b.
aoibh 36 b.
aoibhe 36 b.
aoibheal 36 b.
aois 37 b.
ar (guiding) 19 b.
ar (slaughter) 20 a.
aras 38 b. 353 b.
arasaim 38 b. 353 b.
ard 61 a.
aroch 62 a.
arsa, arsach 62 b.
arsan 62 b.
art 61 b.
as 39 a.
athair 240 b. 362 b.

bad (ventus) 356 b.
bad (a bunch) 263 a.
badh 263 a.
badhach 269 b.
badan 263 a.
badhbh 341 b.

Hosted by Google

ballach 264 b.
ba me 276 a.
ban (copper) 338 b.
ban (a woman) 342 a.
bana 342 a.
banadh 342 a.
banaghadh 342 a.
banaighim 342 a.
banaim 342 a.
bath 238 a.
beathra 236 a.
beirim 270 a.
beo 154 a.
beosach 272 b.
beosaighim 278 a.
bhus 278 a.
bior 273 b.
biorach 273 b.
bioradh 273 b.
birin 273 b.
bleaghaim 289 a.
bodhar 262 a.
bogha 274 b.
boghadoir 274 b.
boghaighim 274 b.
bogaim 274 b.
boisgim 272 b.
bot 238 a.
braiche 372 a.
braicheamh 372 a.
breach, *brech* 371 b.
breadach 269 a.
breugaim 289 a.
bri 267 a.
brisim 269 a.
brit 269 a.
bruideanaim 267 b.
bruidheann 267 b.
bruighim 279 b.
buairim 357 b.
budh me 276 a.
buidhe 237 b.
burne 345 b. 358 b (ubi *burne* legendum est).
bus 248 a.
bhus, *ni bhus airde* 278 a.
c, *ch* 378 a.
cab 382 a.
cabhóg 72 a.
cac 380 a.
cacach 380 a.
cacaim 380 a.
cacht 68 a.
cachta 80 b.
caemh 71 b.
cagnaim 134 b.
cai (domus) 101 a.
cai (a way, a road) 131 b.
caidhe 385 b.
caidheach 385 b.
cail (a voice) 93 b.
cail (desire) 134 b.
cail (protection) 134 b.
cail (a spear, javelin) 384 b.
cailbhe 93 b.
caile 71 a.
caileamhuil 71 a.
caill 134 a.
caille 137 b. 140 b.
cailleadh 99 b.
caillim 99 b.
caillte 99 b.
cailltean 99 b.
cain 71 a.
cairine 133 a.
cairtim, *cartaim* 106 b.
cais (agreeable) 128 b.
cais (oculus) 128 b.
caithim 107 a.
cal 93 a. 134 b.
cam 100 b.
cama 100 b.
canaib 381 a.
cann 70 b. 130 b bis. 144 a.
caogad 225 a.
caoi, *caoidh* 86 a.
caoidhim 86 a.
caoile 82 b. 92 b.
caoine 390 a.
caoinse 129 a.
caomhach 71 b.
caomhaim 71 b.
caomhdha 80 a.
caomhna, *caomhnadh* 80 a.
cara 131 b.
carachadh 131 b.
carachd 131 b.
carbad 133 b.
carbal 133 b.
cart 92 a.
cartaim, *cairtim* 106 b.
cas 80 b.
casgairim 80 a.
ceacht 379 b. 380 a.
ceal 83 a.
ceangastair 129 a.
ceangtha 129 a.
ceann 387 b.
cearaim 73 a.
cearc 91 a.
ceard 73 a. 91 b.
ceardoir 76 a.
ceartaighim 76 a.
ceas 80 a.
ceat 381 a.
ceathair, fem. *ceteora* 130 a.
ceathardha 130 a.
ceilim 137 b.
ceum, *ceim* 96 b. 110 b.
ci, *cithi*, *citear* 83 b.
cia 85 a.
ciar 393 b.
cib 138 a.
cichet 67 b.
cilfin 113 b.
cinneachdin 400 a.
cinneas 400 a.
cioch 138 a. 139 b.
ciocair 67 b.
cioth 141 b.
ciothmhar 141 b.
clach, *cloch* 388 a.
cloisim, *cluisim* 396 b.
clos 396 b.
cluas 396 b.
cluinim 396 b.
coicht 139 b.
coir 139 b.
coire 139 b. 141 a.
coireach 139 b.
coirneach 139 b.
coisighim 80 b.
col 91 a.
corruidhe 97 a.
corruigh 97 a.
cos 80 b.
cramhaim 395 a.
creag 123 b.
creanaim 96 b.
creas 92 b.
creim 133 b.
creimim 133 b.
cridhe 449 a bis.
crinim 139 b.
criona 149 a.
crionaim 149 a.
crios 398 a.
croicionn 133 b.
croidhe 449 a.
croidheamhuil 449 a.
cru 96 b.
cruimh 92 a.
cruinn 97 a.
cruisigh 97 b.
cu, gen. et pl. *coin* 398 b.
cuach 86 b.
cuachach 86 b.
cuachaim 86 b.
cuatan 87 a.
cubhas 88 b. 382 a.
cubhais 382 a.
cuidh 391 a.
cuidighim 107 b.
cuig 224 b.
cuingim 80 b.
cuirc 76 a.
cuireat 139 b.
cuireadach 139 b.
cuit 139 b.
cul 91 a.
cullach 94 a.

da 197 a.
dadeug 196 b.

Hosted by Google

dae 200a.
daghaim 183b. 216a.
daghte 183b.
daif 205b.
daighim (uro) 183b.
daighim (do) 184b. 185b.
dail 182b.
dailim 182b. 184b.
daimh 202b.
daingean 182a.
daingne 182a.
dalbh 182b.
dallog 150a.
damhnadh 185b.
dan 200b.
dant 177b.
dasachd 199b.
dasidh 200a.
dath 179a.
dea 200a.
deachmad 183a.
déad 179a.
deag 183a.
deaghanach 145b.
deanaim 200b.
dear 192b.
dearbh 206b.
dearc 195a.
dearcaim 181b.
deas 178b.
deibheadh 150b.
deich 183a.
deicsin 181b.
deidh f. (desire, longing) 180a.
deidh m. (a protector) 180a.
deide 180a.
deidhe 197a.
deifir 203a.
deigh 173a.
di 197a.
dia (dies) 187a.
dia (deus) 193a.
diamann 148a bis. 155a.
dioghalaim 145a.
diogan 145a.
diogg 145a.
diughailfainn 192a.
diugaim 192a.
diuic 190a.
dluimh 205a.
do (*do-dhail*, *do-dhuine*, *do-dheanta*, *do-bhasuighte*) 192a.
do (two) 197a.
do vel *dos*, *dus*, particula quae praeteritis ante ponitur, 192a.
doighir (sic leg. pro *dvighir*) [183b.
doilghe 190a.
doilgheas 190a.
doineann 204a.
doineannach 204a.
doineannta 204a.
doireach 185b.
donaighim 200a.
dor 196b.
doras 196b.
drabh 195b.
dreach 181b.
dreas 173b.
driogaim 195b.
drip 181a.
dris 173b.
driuch 196a.
droch 196a.
duil 182b.
duille 182b.
duillean 182b.
duine 147a.
dúis 207b.
durb 191a.

e 42b.
each (equus) 28a.
each (any) 62a.
ead 35a.
eadh 64a.
eathaim 5b.
eighim 30b.
eile 71a.
es 39a.
eudan 341b.
fabhar 281a.
fadadh 238a.
fadaidhim 238a.
faethadh 341b.
faethaim 341b.
faghail 268b.
fagaim 346a.
fagal 346a.
faicim 236b.
faidh 228a.
faigh 269a. 339a.
faighim 269a. 339a.
faighle, *faighleadh* 269a. 339a.
fair 56b.
fairge 358b.
fal (guarding) 239a.
fal (a king) 239b.
falach 343b.
falaim 239a. 352a.
falc 259a.
falcaim 259b.
faochog 236b.
faoidhim 228a.
faoth, *faodh* 226a.
far- in *farbhuille* 232a.
farain 246a.
farsaing 247a.
farsneachd 247a.
farsnighim 247a.
fasaim 338a.
fasamhuil 338a.
fath 227b.
fatha 227b.
fathan 227b.
feachaim 236b.
feadaim 340b.
feadhb 364a.
feadhm 341b.
fear 345b.
feasd, *feasda* 236b.
feidhim 362b.
feidir 362b.
fein 438b.
feodhas 269b.
feol, *feoil* 235b.
feon 355a.
fesaim 341b.
féth 362b.
feun 359b.
fi (piercing, wounding) 273b.
fi (fretting, anger, indignation) 274a.
fiadh 375b.
fiadhach 375b.
fiadhachd 375b.
fiadhaighe 375b.
fiadhait 375b.
fiadhanta 375b.
fiafrach 249a.
fiafraighe 249a.
fiafruighim 249a.
fiar 338a. 450b.
fiaraim 338a. 450b.
fiaras 338a. 450b.
fichead 359b.
fighim (I fight) 146a.
fighim (I weawe, plait, twist), *fighte* 372b.
filim 343b.
fillead 343b.
fiod 146a.
fios 362b.
fiosach 362b.
foir 248b.
foirfe 246b.
folt 351a.
for 248b.
forbair 351a.
forbairt 351a.
forsanaim 407a.
forsuidhe 407a.
fos 359a.
fosadh 354b.
fosaim 353b.
fosra 353b.
fothragadh 236a.
fothragaim 236a.
fras 351b.
frea- in *frea-garaim* 232a.
fri 248b.

Hosted by Google

fridh 351 a.
frioth in *friothchuirim*, *friothbharamhuil* 250 a.
friscart 249 a.
friscim 249 a.
frith (service, attendance) 258 a bis.
frith in *frithbeart*, *frithbhuille*, *frithshearc* 250 a.
fuaghaim 372 b.
fual 358 b.
fuar 146 a.
fuigheall 268 b.
fuighim 268 b.
fuilim 276 a.
fuirighim 353 b.
fur 248 b.
fursain 407 a.
fursan 407 a.
fursannaim 407 a.
furthain 246 a.
furthanach 246 a.

gabhaim 121 b.
gadh 110 a bis.
gaeth 109 b.
gail 441 a.
gaill, *ad gaill* 150 a bis.
gaillim 441 a.
gair 116 a.
gairdim 450 b.
gairim 445 b.
gairisneach 445 b.
gal 158 b.
galbha 114 b.
galla 158 b.
gallad 158 b.
galmha 152 a.
gamh (a woman) 148 a.
gamh (winter, cold) 448 a.
ganra 440 a.
gaoine 117 a.
gar 152 b.
garaim 125 b.
garamhuil 125 b.
gast 157 b.
gath 440 a.
geadh 440 a.
géag 385 a.
geal 158 a.
gealach 158 a.
gealaighim 158 a.
gean 147 b.
geanamhuin 147 b.
gear 393 a.
gearaim 153 a.
gearait 149 a.
gearbaim 154 b.
geimhre 448 a.
geimhreadh 448 a.
geimhrith 448 a.
geineamhuin 147 b.
geire 393 a.
geirim 393 a.
genim 146 b.
genteoir 147 b.
geur 393 a.
gil 150 a.
giomh 153 a.
gion 148 a.
gioscan 126 b.
gioscanach 126 b.
giostaire 157 b.
giostaireas 157 b.
glacaim 123 b.
glaodhaim 98 a.
glas 445 a.
glun 151 b.
gnas 156 a.
gnia 156 a.
gnic 156 a.
gno 156 a.
goirim 112 b.
gonaim 441 a.
gorg 127 a.
grabaim 121 b.
grabhaim 149 b.
gradh 113 b.
gradhuighim 113 b.
grafaim 149 b.
grafan 149 b.
graidheog 113 b.
graidheoir 113 b.
gramaisg 123 a.
gramasgar 123 a.
greadaim 113 b.
greadhnach 113 b.
griosach 123 b.
griosgaim 123 b.
gris 123 b.
gros 127 b.
gual 158 a.
guala 426 a.
guallaim 158 a.
gucog 94 a.
guilim 451 a.
gurt 154 b. 157 b.
gus (mors) 150 b.
gus (a desire, inclination) 154 b.
gusgar 126 b.
i 42 b.
iar 133 a.
iasg 159 a.
id 417 a.
imlighim 334 a.
inchim 43 a.
indir, *idir* 12 b.
ing 43 a.
iodhlan 313 a.
iodhna 313 a.
iodhnach 313 a.
iomainim 306 b.
ion 44 b.
ionga 208 a.
ire 45 b.
ise; *isa*, *isi* 64 a.
ithche 43 a.
ite 226 a.
iteach 226 a.
itealadh 226 a.
itealaighim 226 a.
ithim 7 a.
itir 43 b.

labhradh 330 b.
labhraim 330 b.
lag, compar. *laige* 329 b.
laghad 329 b.
lagaighim 329 b.
lagudhadh 329 b.
laguighthe 329 b.
laib, *laibe* 334 a.
laidir 326 a.
laidireacht 326 a.
laidireas 326 a.
laigidh 329 b.
laigse, *laigsinn* 329 b.
lamh 331 a. 74 b. 122 a.
leaghaim 334 b.
leaghan 334 b.
leir 181 b.
leirim 190 a.
leon 377 b.
leonaim 377 b.
leos 323 b.
leosaim 323 b.
les 323 b.
lighim 334 a.
liuth 335 a.
logha 323 b.
loghmhar 323 b.
loiche 323 b.
loichead 323 b.
lomaim 336 a.
lua 259 b.
luadhaim 340 b.
luan 259 b.
luathaim 259 b.
lugh 329 b.
lughad 329 b.

magadh 435 b.
magamhuil 435 b.
maide 287 a.
mais 273 a. 269 b.
maise 267 b. 293 b.
maith 269 b.
mall 287 b.
marbhaim 288 a.
marbhan 288 a.
mathair 294 b.
mead (encrease) 281 a.
mead (a balance) 293 a.

meadaighim 293 a.
meadhaighim 281 a.
meadar 287 a.
meadhon 284 b.
meadhrach 287 b.
meadhradh 287 b.
meag 293 a.
mear 290 a.
mearacht 290 a.
meas 283 b.
measach 283 b. 294 a.
measg 296 a.
measgaim 296 a.
meilim 289 b.
meirbh 301 b.
mi 293 b.
miangas 357 a.
mianuighim 357 a.
mil, gen. *meala* 284 b.
millim 289 b.
min 286 a.
mion 286 a.
mios 295 b.
misge 284 a.
mochd 281 a.
modh 291 b.
mogh 291 b.
moid 281 a.
molaim 287 b.
mor 244 b. 278 a.
moradh 244 b.
mosgalaim 151 a.
muidhe 287 a.
muinim 285 a.
muir 358 b.
muirn 435 a.
muirne 435 a.
mun 298 a.
munaim 298 a.

naoi (a man, a person) 210 b.
naoi (novem) 211 b.
naoi, *noi* (navis) 223 b.
naoidhin 209 b.
naomh 210 b.
naomhachd 210 b.
nas (death) 212 a.
nas (a band, tie) 212 b.
nasgaim 212 b.
neach 62 a.
neachdarach 62 a.
neachtar 62 a. 63 a.
nead 221 b.
neamh 209 b. 331 a.
neas 214 a.
ni 207 a.
nidh 216 a.
nighim 215 a.
nighte 215 a.
nior 220 a.
nios 220 a.
nir 220 a.
nis 220 a.
nith 215 a.
nochd (nox) 207 b.
nochd (nudus) 208 a.
nua 211 b.
nuadh 211 b.
nuail 211 a.
nuailim 211 a.

ocht 28 a.
og 66 a.
oig 66 a.
oighe 66 a.
oinmhid 51 a. 55 a. 284 a.
oinmhideachd 284 a.
ois in *oisgribhin* 51 a.
olann 61 a. 343 b.
onmhith 284 a.
orc 60 b.
orcaim 60 b.
ord 22 a.
os in *oscar*, *osnadh*, *osgriobhan* 51 a.

paillt 231 a.
pain 237 b.
piuthar 243 b. 439 a.
plod 259 b.
plodaim 259 b.
pogaim 139 a.
poll 235 b.
pótaim 237 a.
príz 247 a.
putar 246 a.
putraice 238 a.
pus 248 a.

raidim 340 b.
raith 62 a.
raite 62 a.
raithe 62 a.
ran 317 b.
ranach 317 b.
reag 316 a.
reamhain 318 b.
reubaim 336 a.
reuban 336 a.
ria, *do ria* 19 b.
riach 19 b.
riachtaim 19 b.
righim 21 a.
rith 21 b.
rithim 21 b.
ro, *ros* 192 a.
roid 326 a.
roidhim 326 a.
roin 328 b.
roine 328 b.
roineach 328 b.
roinfaith 328 b.
romach 328 b.
romachad 328 b.
romho 326 a.
romhoide 326 a.
rosan 326 a.
rot 316 b.
roth 317 b.
ruadh (red, reddish) 325 b.
ruadh (strength, power) 326 a.
ruaid 325 b.
ruaidhim 325 b.
ruaidhneach 326 a.
rud 326 a.
ruidh 326 a.
ruindiamhar 324 b.
ruine 324 b.
rundha 324 b.
rundhachd 324 b.

s 378 a.
sadhbh 417 a.
saidhe, *saidhiste* 406 b.
saith 381 a.
samh 382 b.
samhladh 409 b.
samhlain 409 b.
samhuil 409 b.
sant 379 a.
santaighim 379 a.
sath 381 a.
scail 142 a.
scaileachd 142 a.
scailein 142 a.
scailim 142 a.
scainim 144 a.
scairim 144 a. b.
scaithim 144 a.
scaoilim 144 a. b.
scath 142 a.
sceimh 143 a.
sceimheach 143 a.
sceinnead (sic leg.) 426 a.
sceithim 142 b.
sceo 131 b.
scinnim 144 a.
scuirim 144 b.
sé (is) 161 b.
se (sex) 400 a.
seabhais 141 b.
seabhasach 141 b.
seacadh 391 b.
seacaighim 391 b.
seachraith 380 a.
seacht 409 a.
seachtmad 409 a.
seasgat 400 a.
seichim 404 b.
seicin 404 b.
seiseadh 400 b.
sgiath 142 a.
sgoth 144 b.

sgothan 144 b.
sgreigim 75 b.
sguirim 144 b.
si 161 b.
sian 437 b.
sican 391 b.
sigh 387 a.
silim 415 a.
sin 438 b.
sine 426 b.
siom 438 b.
sior 391 b.
sir 137 a.
sleachd 398 a.
sleachdaim 398 a.
sleagaim 414 a.
sleigh 398 a.
slethe 393 b.
slias 397 b.
slige, *sligean* 380 b.
smalanach 435 a.
smig 393 b.
smigeadh 435 b.
smuainim 285 a. 435 a.
smuairean 435 a.
snamhaim 432 a.
sneachd 432 b.
snuadh 432 b.
snuadhaim 432 b.
so (hic) 161 b.
so in *soailce* 421 a.
sogh 421 b.
soir 439 a.
solas 422 a.
speur 439 a bis.
spialaim 144 a. b.
sron 214 a.
sroth 214 a.
srothadh 214 a.
sruth 436 b. 214 a.
stad 429 b.
stadaim 429 b.
staighre 428 a. Praef.
stalc 429 a.
suaimhneach 438 a.
suaimhnighim 438 a.
suain 438 a.
subha 421 a.
sucridh 73 a. 421 a.
suidhim 406 b.
suidhiughaim 406 b.
suir 101 a.

tabhal 135 a.
tagnidh 160 b.
taifeid 135 a.
taim 430 a.
tair 165 b. 170 a.
tairgeadh 174 b.
tairgim 174 b.
talamh 168 b.
tan 431 b.
tana 162 b. 163 a.
tanaighim 162 b.
tap 131 a. 135 a.
tapadh 131 a.
tar (praep.) 165 b. 170 a.
tar (bad, evil) 170 a.
tarradh 165 b.
tart 168 a.
tarthadoir 165 b.
tarthaigim 165 b.
tartmhar 168 a.
tathaim 161 a.
tatog 161 a.
teanga 153 b.
tearnadh 165 b.
tearnaim 165 b.
teas 173 b.
tebhot 163 b.
teicheamh 160 b.
teilg 167 a.
teilgin 167 a.
teim 165 a.
teimheal 165 a.
teimhen 165 a.
teirin 165 b.
teora (hib. vet.) 175 b.
ti 161 b.
tibhim 141 b.
tigim 160 b.
time 169 b.
tochamhlaim 160 b.
tochar 160 b.
toichim 160 b.
toimhil 131 a.
toimhlim 131 a.
toir 165 b.
tonn 173 a.
tonnaim 171 b.
tonnghail 171 b.
tonngo 171 b.
tonnta 171 b.
tor (a pursuer) 165 b.
tor (fear, dread) 175 a.
toramh 165 b.
toras 165 b.
tormach 168 a.
tormadh 168 a.
torp 168 a.
tosd 173 b.
tosdadh 173 b.
tosdaighim 173 b.
treidhe 175 b.
treigean 174 a.
treigim 152 b. 174 a.
treigthe 174 a.
treigtheoir 174 a.
tri (praepos.) 165 b. 170 a.
tri (numer.) 175 b.
triugha 173 b.
triochad 175 b.
troiath 175 b.
trom 167 b.
tromaighim 167 b.
tromaim 168 a.
tropadh 167 b.
tu 177 a.
tuairim 177 b.
tuitim 207 a.
tur 165 b.

uair; *air uairibh* 358 b.
uas 50 b.
uchd 338 a.
uchdan 50 a.
udh- in *udhbhairt* 51 a.
ugtar 61 b.
uige 61 b.
uile (angulus) 59 b.
uile (all, every, whole) 414 b.
uim 277 b.
uirchin 345 b.
uirge 60 b.
uisg, *uisge* 49 b.
uisgeach 49 b.
uit, *uitche* 60 a.
umha 169 a.
ur 59 a.
urard 59 a.
uras 59 a.
usga 59 b.

3) Vocabula Scotica.

àgh 33 a.
aibheis 19 a.
ainm 213 b.
beas 272 b.
boillsg 280 b. 273 a.
boillsgeach 280 b.
breagh 280 b.
breachad 280 b.
bruidhean 267 b.
bruidhneach 267 b.
casad 83 b.
co 85 a.
cruthan 304 a.
cuid 107 a.
deicheamh 183 a.
deoghail 192 a.
iomain 306 b.
lu 259 b.
luaineas 259 b.
plucas 259 b.
ros 326 a.
rosach 326 a.
siab 141 b.
triteamh 173 b.

4) Vocabula Cambro-Britannica.

aes 343 a.
aur 358 b.

brud 267 b.
brudiwr 267 b.
byzar 262 a.

cai 131 b. 135 b.
cais 140 b.
cant 381 a.
cat 69 a.
cipiaw 138 a.
coed 83 b.
creu 73 a.
chwaethu 439 b.
chwech 400 a.
çwegrwn 399 a.
çwegyr 399 a.
chweysu 440 b.

daiar 199 a.
daiv 182 b.
danhezu 177 b.
de 185 a.
dead 185 a.
diev 187 a.
difan 187 a.
dodi 184 b.

entyrç 13 a.
enw (sic leg.) 213 b.
enyz 9 a.

fasgiad 236 a.
fasgu 236 a.
fedon 240 b.
fedus 257 a.
fwn (236 a.) 256 b.

gloesi 98 b.
gwanc 357 a.
gwed 341 a. 357 b.
gwisg 354 a.
gwymp 358 a.
gwyz (science, knowledge) 362 b.
gwyz (anser) 440 a.

hephun 438 a.
hipiaw 102 a.
hu, *hy*, *he* 421 a.
hun 438 b.
hwbian 103 b.
hwra 442 a.

iesin 308 a.
ieuad 310 a.
ieuaeth 310 a.
ieuanc, *ieuant*; *iau*, *ieuav* 313 b.
ieuaw 310 a.

mad 269 b.
mis 295 b.
mohyn 291 b.
mor 358 b.
mygaw 291 b.
myged 291 b.

nadu 208 b.
naw 211 b.
nev 209 b.
nyth 221 b.

osw 28 a.

pa 85 a.
pâl 261 b.
palad 261 b.
paladu 261 b.
pâs 83 b.
pedwar m., *pedair* f. 130 a.
priawd 257 b. (258 a.)
pryv 92 a.
pump 224 b.
pydu 226 a.
pyrnu 96 b.

saith 409 a.
siciaw 419 b.

taenu 162 b.
tair 175 b.
teg 169 b.
tuzaw 177 a.
tyvu 171 a.

uched 50 a.
ugaint 359 b.
ulw 59 a.

wyth 28 a.

ym 31 a.
ymmusk 296 a.
ynvyd (sic leg.) 51 a. 284 a.
ysgwyz 426 a.

5) Vocabula Armorica vel Bretonica.

am, *em* 31 a.
bód 263 a.
byzar 262 a.
coat 83 b.
chuech 400 a.
chwaesa 439 b.
chwez 440 b.
deiz 187 a.
dek 183 a.
duar 199 a.
em 31 a.
gwaz 440 a.
gwisk 354 a.
he 421 a.
kaer 135 a.
kant 381 a.
koant 81 b.
och 51 a.
paotr 243 a.
pémp 224 b.
seiz 409 a.
skéd 130 b. 70 b.
skoaz 426 a.
teir 175 b.
uch 51 a.
ut, *ud*, *uz* 51 a.

Omissa sunt ac suis locis inserenda:

voc. prâcr. *mâṇêmi* 285 a.
lat. *at* 7 a.

Hosted by Google

EMENDANDA.

pag. 7 a. lin. 19 lege *bʿavant* pro *bʿavat.*

pag. 21 a. lin. 1 lege अर्घ्य pro यर्घ्य.

pag. 37 b. lin. 25 lege praef. pro pranf.

pag. 40 a. lin. 10 lege आशुशुक्षणि pro अशुशुक्षणि.

pag. 44 b. lin. 7 infra lege *aiśma* pro *aêśma.*

pag. 53 a. lin. 15 lege उदञ्च् *udáńć* pro उदच् *údáć.*

pag. 53 b. lin. 9 infra उद्घाटिन् *udgʿâṭin* mutandum esse in उद्घातिन् *udgʿâtin* docet Böhtl. ad Śak. p. 153.

pag. 65 a. lin. 7 lege goth. *ibns* pro *ibus.*

pag. 100 a. lin. 10 lege *kʿsatʿra* pro *kʿśatʿra.*

pag. 112 a. lin. 15 infra lege *gluṅbokŭ* pro *glûboŭ.*

pag. 131 b. lin. 24 interpange actio, factum, vitae ratio.

pag. 138 a. lin. 13 lege *ǵṛ̂* pro *gṛ̂.*

pag. 142 a. lin. 9 lege σκότος pro σκοτός.

pag. 152 a. lin. 11 lege apertus pro aperta.

pag. 154 b. lin. 13 infra lege *kiusa* pro *kiusu.*

pag. 164 b. lin. 4 infra lege *dewynì* pro *dewyni.*

pag. 165 b. lin. 14 lege -τερος pro -τέρος.

ib. lin. 21 lege *tearnaim* pro *tearanaim.*

pag. 167 a. lin. 9 lege *threiha* pro *treiha.*

pag. 168 a. lin. 9 infra adde *tarḥ tṛḥ.*

pag. 169 b. lin. 1 lege τῆμος pro τημος.

pag. 175 a. lin. 6 infra lege *trâ* pro *tra.*

pag. 183 b. lin. 12 lege *doighir* pro *dvighir.*

pag. 185 b. lin. 17 lege διά-δη-μα pro δια-δή-μα.

pag. 197 a. lin. 11 lege deus pro dens.

pag. 202 b. lin. 4. 5 lege *upakramâiḱ* pro *upakramaiḱ.*

pag. 216 a. lin. 13. 14 divide man-slaughter.

pag. 234 b. lin. 5 lege περυσινός pro περισυνός.

pag. 238 a. lin. 4 infra lege *pâdû́* pro *pâdú́.*

pag. 249 a. lin. 4 lege प्रकोप pro पकोप.

Hosted by Google

pag. 256 b. lin. 13 infra lege *fwn* pro *fion.*

pag. 265 b. lin. 9 infra lege *ana-buṣ-ns* pro *ana-buz-ns.*

pag. 267 a. lin. 15 lege ṣend. *mrû* pro *mru.*

pag. 281 a. lin. 6 lege goth. *brahv* pro *braho.*

pag. 281 b. lin. 12 lege म्लाच् pro म्लच्.

pag. 288 b. scribenda erat radix मार्ज् मृज् *mârǵ mṛǵ* pro मर्ज् मृज् *marǵ mṛǵ.* Vid. gr. comp. §. 1 p. 5.

pag. 289 b. lin. 13 infra lege ἁμαλός pro ἄμαλος.

pag. 304 a. lin. 8 lege ἧπα(ϱ)τ-ος pro ῆπα(ϱ)τ-ος.

pag. 319 a. lin. 19 lege *ramaṇîya* pro *ramanîya.*

pag. 320 a. lin. 11 infra lege राख् *râkʿ* pro राच् *râkś.*

pag. 325 b. lin. 20 lege vêd. pro vet.

pag. 336 b. lin. 16 lege *-laus*, *-lusum* pro laus, lusum.

pag. 354 b. lin. 15 lege वसन्त pro वसन्त्.

pag. 372 b. lin. 12 lege *wibu* pro *wiba.*

pag. 381 a. lin. 20 lege *śatá* pro *satá.*

pag. 388 a. lin. 14 adde *śilî.*

pag. 390 b. lin. 12 infra lege *śuddʿá* pro *suddʿá.*

pag. 456 a. lin. 26 lege Ἥφαιστος pro Ηφαιστος.

pag. 476 c. lin. 18 infra lege 39 a. pro ʒ9 a.

Usque ad pag. 171 saepius Bʿaṭṭ. = Bʿaṭṭi-Kâvya legendum est pro Bʿatt.

In vocabulis linguae slavicae veteris, russicae, lituanicae nonnumquam scriptura antiquior mutanda immutata remansit. Ita saepius omissum est *ŭ* finale vocabulorum slavicorum; pro *uń* nonnullis locis remansit *ú*, pro *ṣ* ζ. Pro formis russicis ut *ćernyĭ* p. 92 b, *ṣiltyĭ* p. 120 b etc. scribendum est *ćernüĭ*, *ṣiltyĭ* etc. Terminatio futuri lituanici ubi *su* legitur, in *siu* mutanda est. Pro lit. *ie* nunc scribitur *ē*, pro *cz ć*; itaque e. c. legendum est *prĕtelus* pro *prieтelus* p. 258 a, *rēwa* pro *riewa* p. 123 a, *ćystybē* pro *czystybe* p. 391 a etc. De singulis verbis v. Indices.

Ex officina academica.

187

Hosted by Google

Hosted by Google